BIBLE ČESKÁ.

DÍL PRVÝ:

KNIHY STARÉHO ZÁKONA.

SVAZEK II.

ESTER — KNIHA SIRACHOVCOVA.

DLE OBECNÉHO ZNĚNÍ LATINSKÉHO SE STÁLÝM KRITICKÝM ZŘETELEM K PŮVODNÍM TEXTŮM PŘELOŽIL, ÚVODY PŘEDESLAL A VÝKLADEM PROVÁZÍ

DR. JAN HEJČL.

REDIGOVAL

DR. ANTONÍN PODLAHA.

SE SCHVÁLENÍM ARCIBISKUPSKÉHO ORDINARIATU V PRAZE.

V PRAZE 1921.

NÁKLADEM „DĚDICTVÍ SV. JANA NEPOMUCKÉHO“. — TISKEM CYRILLO-METHODEJSKÉ KNIHTISKÁRNY V. KOTRBY.

IMPRIMATUR.

P r a g a e, 10. Septembris 1921.

Dr. **Antonius Podlaha,**
episcopus Paphiensis, vicarius generalis.

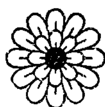
Nr. E. 12.668.

OBSAH.

KNIHA „ESTER“

ČILI

„O ESTEŘE“.

ROZBOR KNIHY ESTER.

Úvod. Sen Mardocheův (11, 2.—12, 6.).

Část prvá: Židé v nebezpečí (1, 1.—3, 15; 13, 1.—7.).

1. Ester stavši se královnou oznamuje králi spiknutí, které Mardocheus odkryl (1, 1.—2, 23.).
2. Aman pohnul krále, by dal Židy vyhladit (3, 1.—15; 13, 1.—7.).

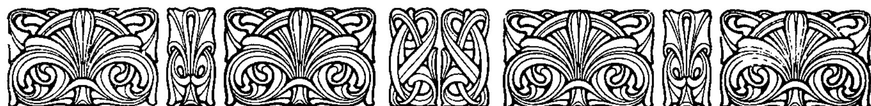
Část druhá: Snahy Mardocheovy a Esteřiny, by národ byl zachován (4, 1.—17; 15, 1.—3; 13, 8.—14, 19.).

1. Mardocheus vyzývá Esteru, by u krále za svůj lid orodovala (4, 1.—16; 15, 1.—3.).
2. Mardocheus i Ester svolávají milosrdenství Boží (4, 17; 13, 8.—14, 19.).

Část třetí: Nástrahy nepřátel obráceny na jejich vlastní hlavy (15, 4.—19; 5, 1.—8, 12; 16, 1.—24; 8, 13.—10, 3.).

1. Ester vyprosila si u krále hrdlo Amanovo (15, 4.—19; 5, 1.—8, 2.).
2. Ester pomáhá svému národu, že nad nepřáteli vítězí (8, 3.—10, 3; 16, 1.—24.)

Doslov: Výklad Mardocheova snu (10, 4.—13.). Závěrek (11, 1.).

Kniha sluje Ester dle jména hlavní své hrdinky.[1]) Prameny dnešní knihy Est byly *a)* list Mardocheův (9, 20.) a *b)* list Esteřin (9, 29.). Dle těchto pramenů před r. 200 (před Kr.) napsal svatopisec nejspíše v Persii[2]) své dílo.[3]) Zamýšlel na dějinném[4]) příkladu

---

[1]) Srv. podobné názvy: Josue, Soudci, Rut, Judit a jj. — Knihu Est nazývali také Židé „Megillá" (= Závitek). Viz 9, 20. 29. Jinde (11, 1.) sluje „List o purimu".

[2]) Spisovatel jeví zvláštní zájem o věci perské, které (dle pramenů) dopodrobna líčí, nezajímá se však tolik o Palestinu ani o chrám jerusalemský. Také prameny bylo mu snáze nalézti v Persii nežli v Palestině.

[3]) Tohoto svatopisce dlužno rozlišovati od Mardochea. Viz 9, 23. 26. — Že žil později, pokládá za nutné přičiniti poznámky některé. Srv. 1, 1. n. 13; 8, 8. Sirachovec nejmenuje ani Esteru ani Mardochea mezi vynikajícími hrdiny národa israelského. Také jazyk hebrejský má známky doby pozdější (slova perská, tvary aramské). Stanovíme okrouhle r. 200, ježto r. 178. před Kr. byla již Est dle 11, 1. přeložena do řečtiny. Svatopisci dlužno zejména přičísti 9, 23.—28. 29.—32. „Megillá" Est byla u lidu velmi oblíbena; proto často překládána do aramštiny („targúmím"), proto také často vykládána („midráším").

[4]) Od nejstarších dob až do druhé polovice XVIII. století po Kr. byly všecky podrobnosti v knize Est vypravované považovány za skutečné události. Teprve moderní nadkritika vidí v knize buď „román" neb aspoň „midraš", ve kterém nesnadno rozlišiti, co je historického, co smyšleného. (Co je „midraš" viz 2. Par 24, 27.). Také někteří novější katoličtí kritikové (Sepp, Holzhey) pronesli domněnku, že není všecko v Est historické v přesném smyslu; nelze však říci, že svůj náhled odůvodnili, jak žádá výnos papežské biblické komise ze dne 23. června 1905. (Viz „Úvod" svaz. I. str. 10. pozn. 1.) Ani „prorocký" výklad Scholzův, podobně výstřední jako jeho výklady. Tob (výše sv. I. str. 1310 pozn.) a Jud (výše sv. I. str. 1313 pozn. 3.) nedošel souhlasu.

Starý názor o dějinném rázu knihy Est opírá se o závažné důvody

a) Jisto, že již v dobách spisovatele knih Machabejských jakož i v prvém století křesťanském slavili Židé svátek „púrím" (2. Mach 15, 37; Jos Flavius, Starožitnosti XI, 6.) a od těch dob že jej slaví do dneška. Nelze však mysliti, že tak činí na základě události vymyšlené, která se nikdy nesběhla.

Pokusy moderní kritiky a důkaz, že Židé svátek „púrím" vypůjčili si od pohanů (viz níže pozn. 6.) venkoncem selhaly již proto, že přísný duch židovský, všem živlům pohanským nepřátelský, který ovládal obec židovskou v posledních stoletích předkřesťanských, nebyl by dopustil, aby se zahnízdil v náboženském životě svátek pohanský.

b) Spisovatel vypravuje prostě, ale živě kreslí podrobnosti, které nesnadno vymysliti. Uvádí netoliko jména vůdčích osob (Estery, Asuera, Mardochea, Amana), ale zná také jména královských kleštěnců (1, 10; 2, 8. 14.), nejvyšších rádců královských (1, 14.), zapuzené královny (1, 11.), spiklenců (2, 21.), manželky a deseti synů Amanových (5, 10; 9, 7. n.).

c) Odborní znalci věcí perských (Niebuhr, Heeren, Justi, Rawlinson, Spiegel, Oppert, Dieulafoy) diví se dokonalé znalosti perských obyčejů a mravů, jakou jeví spisovatel (prameny) knihy Est. Viz další výklady. Spisovatel dovolává se i perských pramenů (10, 2.).

dokázati, že Bůh pečuje o národ israelský i v cizině, že bývá pomoc jeho nejbližší, když je nouze lidu největší; spolu chtěl,[5]) aby jeho prací upevněn a rozšířen byl obyčej slaviti v duchu nábožensko-mravním svátek „p ú r í m".[6]) Brzy potom byla kniha, psaná původně hebrejsky, přeložena v Jerusalemě[7]) do jazyka řeckého; ten překlad zachoval se nám ve dvou recensích (A. B.). Svátek „púrím", kdy bývala Est veřejně ve sbornicích předčítána, pozbýval znenáhla rázu nábožensko-mravního tak, že v prvních stoletích našeho letopočtu zvrhl se v židovský masopust,[8]) se kterým se málo srovnával rozhodný nábožensko-mravní ráz předčítané knihy Est. Aby ta nesrovnalost neurážela, vyloučili Židé prvních století křesťanských z knihy Est všecko posvátné, co mohlo býti o divokém masopustě zneuctěno.[9]) Zkrácená takto kniha se v židovstvu ujala. Zlomky z ní vyloučené ve znění hebrejském zanikly, zachovaly se však v řeckém překladě,[10]) který církev katolická od Židů přijala.[11]) Máme tedy dvě recense knihy Est: *a)* původní delší

---

d) Zprávy knihy Est srovnávají se se zprávami, které podávají prameny řecké (zejména Herodot), nápisy perské i vykopávky královského hradu suského (Dieulafoy. Viz k 1. Par 1, 17; 2. Esdr 1, 1. a výklady níže).

Události, vypravované v Est dají se velmi pěkně vetkati do osnovy všeobecných dějin Xerxových.

Dle Herodota (VII 5) podnikl Xerxes druhého roku své vlády (484—483) výpravu do Egypta. Šťastně ji dokončiv zabýval se r. 483 myšlenkou táhnouti proti Řekům, i povolal všecky velmože své říše do Sus na poradu (Herodot VII, 8.).

O tom sněmu vypravuje též Est 1, 3. — Herodot píše, že porada dlouho trvala; to se srovnává se 180 dny (= šesti měsíci) jmenovanými v Est 1, 4. — Pátého roku své vlády na jaře (před nisanem) r. *480* vytáhl proti Řekům a byv poražen r. *479* vrátil se do Sus. Sem dlužno zařadit Est hl. 2. Byv sklamán v nadějích na vítězství oddal se rozkošem, jež mu poskytoval harem. (Srv. Herodot IX, 108.) R. *478* byla povolána Ester do haremu a r. *477* povýšena za královnu. Na výpravu proti Řekům potřeboval Xerxes prostředků; s tím souhlasí poznámka Est 10, 1.

Námitky, kterými chce nadkritika povaliti dějinnou cenu Est možno vyvrátiti. Viz výklady k 1, 1; 2, 16; 3, 7; 6, 10; 10, 3.

[5]) Obojí záměr spisovatelův je zřetelně vysloven v Est 10, 12. n.

[6]) Viz výše pozn. 4a. Jedni hledali původ židovského svátku „púrím" u Peršanů, jiní u Řeků, jiní u Babyloňanů a Assyrů, jiní u jiných pohanů. Ta rozmanitost nalezišt jest již podezřelá. Viz výklady k 1, 9; 3, 7; 9, 17.

[7]) Viz 11, 1.

[8]) Viz k 9, 17.—19. 22. Srv. proti tomu 1. Mach 4, 56.—59.

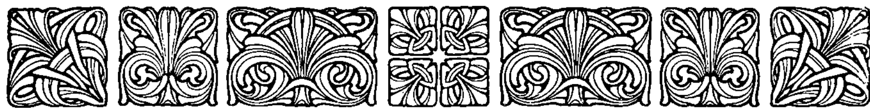
[9]) V tomto hebrejském okleštěném znění nevyskytá se ani jedenkráte jméno Boží! Jak uměle opsána jest Boží prozřetelnost ve výroku Mardocheově 4, 12.—14! Srv. proti tomu zřejmý ráz náboženský „zlomků druhokanonických"; na př. 10, 12. n.; 11, 9. n.; 13, 15. n.; 14, 5. — Srv. k 4, 14: Lv 26, 14; Sdc 20, 27; 1. Sam 7, 6; 31, 13; Jonáš 3, 8; Dan 9, 3; 10, 3; Esdr 9, 4. 6; Neh 1, 4. 6.

[10]) Řecký překlad má ty úryvky na místech, kam svým obsahem patří (viz „Rozbor" a poznámky k nadpisům úryvků níže 10, 4. nn.). Znění takto spořádané dokazuje, že jmenované „zlomky" jsou nepostradatelné části knihy Est, bez nich že je kniha kusá. Sv. Jeronym však, aby patrno bylo, co bylo a co nebylo za jeho časů v hebrejské bibli, seskupil všecky ty zlomky za 10, 3. Viz jeho poznámky tamže. Ježto Židé ve svých sbornicích o svátku purim zlomků těch nečetli a církev katolická při bohoslužbě hebrejské bible neužívala, možno si vysvětliti, že se ztratilo jejich hebrejské znění.

[11]) Z poznámky 11, 1. vyplývá, že na počátku druhého století před Kristem celá kniha Ester byla považována od Židů jerusalemských i egyptských za posvátnou. Ještě Josefus Flavius v prvém století křesťanském pokládal celou knihu Est za bohoduchou. Proto též Klement římský na sklonku I. století křesťanského v 1. listě Korinťanům užíval tak „deuterokanonických zlomků" (Est 14, 3. nn.) jako znění prvokanonického. Rovněž později Origenes a jj. — Ježto v dobách, kdy křesťanství vzniklo, měli Židé ve sbírce posvátných knih Est, o jejíž původu božském tehdy nikdo nepochyboval, pojala také církev kato-

(zachovanou v řeckém překladě) a *b)* zkrácenou ve znění původním (hebrejském).

lická právem tu knihu do své sbírky posvátných knih (kánonu). Po pádu Jerusalema (r. 70 po Kr.) počali sice někteří židovští učenci pochybovati o kanoničnosti knihy Est a znova ji zkoušeti (ohlas těch pochyb nalézáme v polovici II. století u Melita ze Sard, později u Řehoře Naz. a Amfilochia), všecky však pochyby a nové zkoušky skončily tím, že Est byla na věčné časy pojata do úředního židovského seznamu posvátných knih. V talmudu jsou celá pojednání (traktáty), které obsahují nejpodrobnější předpisy o psaní a četbě knihy Est; psány jsou s touže úzkostlivou přesností jako předpisy o Pentateuchu; ano četba Est prohlášena za důležitější nežli studium Pentateuchu a bohoslužba na oltáři; Est vykládána týmže způsobem jako Pt.

ÚVOD. Mardocheův sen. (Viz níže 11, 2.—12, 6.).

ČÁST PRVÁ. ŽIDÉ V NEBEZPEČÍ (1, 1.—3, 15; 13, 1.—7.).

Královna Vasti zapuzena (1, 1.—22.).

Xerxes dal vystrojiti hostinu svým velmožům (1, 1.—4.) i všemu služebnictvu palácovému (5.—8.). Kázal přivésti královnu Vasti, by se ukázala opojeným hodovníkům (9.—11.). Když neposlechla, zapudil ji a vydal výnos o poslušnosti manželek (12.—22.).

Hlava 1. — [1] Za dnů Asuera, který kraloval od Indie až po Etiopii nad sto a dvaceti sedmi krajinami, [2] když seděl na trůnu království svého v Susách, hlavním městě říše své — [3] třetího roku vlády

Hl. 1. — V. [1]. „Asuer" sluje ve zlomcích druhokanonických (10, 4.—16, 24.) Artaxerxes. Byl to Xerxes I. Viz Esdr 4. — „Indii" (t. j. poříčí řeky Indu) a „Etiopii" jmenuje již otec a předchůdce Xerxův Darius I. mezi zeměmi jeho vládě podrobenými. Podobně označuje Herodot (III. 97.) rozsah říše perské a praví, že měl Xerxes ve svém vojsku bojovníky z Indie a Etiopie. — Na trojjazyčném nápisu Daria I. v Naqš-i-Rustam (hrobka Daria I. dvě hodiny na sever od Persepole) jmenovány kromě Persie tyto země perské říše: 1. Medsko, 2. Elam, 3. Partsko, 4. Arejsko, 5. Baktrie, 6. Sugdu (Sogdiana), 7. Chumarisma (Chorasmie), 8. Zaranga (Drangiana), 9. Aruchatti (Arachosie), 10. Satgušu (Sattagydie), 11. Gandari (Gandara), 12. Indie (staropersky Hiduš, elamsky Hinduiš, babylonsky Indu), 13. země amyrgických Saků (babylonsky Gimirri umurga), 14. země šišák nosících Saků, 15. Babylonie, 16. Assyrie, 17. Arabie, 18. Egypt, 19. Armenie (babylonsky Uraštu), 20. Kappadocie (babyl. Katpatuka), 21. Sardy (Saparda), 22. Jonsko (Jamanu), 23. Sakové zamorští, 24. Skudra (Iskuduru), 25. Jonové s hledím, 26. Putija, 27. Nubie (staropersky Kušija, elamsky taktéž, babylonsky Kúšu, hebr. Kúš), 28. Mačija, 29. Karka. Těchto 29 a s Persií *30* zemí jsou známé Herodotovy „satrapie". Ježto byly ty krajiny velmi rozsáhlé, snadno si domysliti, že byly rozděleny na menší kraje, provincie (hebr. „medíná"). Počítáme-li, že měla každá satrapie (průměrně) po 4—5 krajích, shledáme, že je číslice 120 (Dan 6, 1.), případně 127 (zde) správná. Esdr 2, 1; Neh 1, 3; 7, 6; 11, 3. znamená podobně „medíná", kraj, provincii palestinskou, t. j. Jerusalem se širším okolím. Palestina, Fenicie, Syrie a ostrov Kypros činily satrapii zvanou „Zářečí" = Abarnahara. (Není třeba poznamenávati, že počet satrapií a krajů se časem měnil. Herodotův výčet dvaceti satrapií je z doby starší nežli výčet nápisu naqš-i-rustamského.)

V. [2]. Susa známé sídelní město králů perských (Neh 1, 1.). Hebr. výslovně poznamenává, že král sídlel na hradě susském, kterýžto hrad („bírá") přesně rozlišuje od ostatního města.

V. [3]. Xerxes I. nastoupil r. 486. (Deimel.) Do nisanu r. 485 byl „počátek jeho vlády"; od jara 485 do jara 484 byl první rok Xerxův, od r. 484—483 druhý, od r. 483—482 třetí rok Xerxovy vlády. S tou hostinou byla pravděpodobně spojena válečná rada před výpravou Xerxovou proti Řecku. Kterak příběhy tuto vypravované možno vhodně umístit v rámci všeobecných dějin, viz Úvod na str. 4. pozn. 4d. Viz také tabelku ve sv. I. str. 1281 n.

své dal strojiti u sebe veliké hody všem knížatům a služebníkům svým,
vojevůdcům perským, slovutným Medům a vladařům nad krajinami,
4 když byl ukazoval bohatství a slávu království svého a velikost
i chloubu moci své dlouhou dobu, sto a osmdesáte dní.
5 Když pak minuly (ty) dny [hodů], sezval veškeren lid, cokoli
ho bylo v Susách, od největšího do nejmenšího a kázal sedm dní
hody strojiti v nádvoří zahrady a háje, který královskou péčí a prací
štípen byl. 6 Se všech stran zavěšeny byly čalouny barvy blankytné,
z bavlny a z modrého purpuru na lanech kmentových a červeně pur-
purových, provlečených skrze kroužky ze slonové kosti, a upevněných
na sloupech mramorových. Také pohovky zlaté a stříbrné rozestaveny
byly po podlaze, dlážděné smaragdovým a bílým mramorem, rozto-
divnou pestrou malbou zdobené. 7 Hosté pili ze zlatých číší a jídla na
jiných a jiných nádobách byla nošena. Také víno, jak slušelo na vel-
možnost královskou, výborné a v hojnosti předkládáno bylo. 8 Aniž

V. 4. 180 dní = 6 měsíců = půl roku ukazoval svou slávu všem velmožům své říše, které pozval, aby se s nimi radil o veliké výpravě proti Řekům (Herodot VII, 5.—10. Viz výše Úvod str. 4., pozn.) Ježto byla říše velmi rozsáhlá a věc důležitá, pochopitelno, že bylo třeba mnoho času k tomu, by se velmoži z dálných končin sjeli a s králem se poradili. 180 dní se sjížděli, přepychu dvora se divili a na konec pořádána byla veliká hostina, ke které byli pozváni všichni, kteří byli právě na hradě susském. Dle Ktesie a Deinona u Atenaja (z počátku III. století po Kristu) jídalo s králem perským denně 15.000 osob; královská kuchyně stála denně 400 hřiven!

V. 5. Dle hebr. sezval Xerxes lid, který byl na susském hradě, t. j. v palácových královských domech, tedy úřednictvo a služebnictvo královo, ne veškeré obyvatelstvo města! Viz Neh 1, 1. — Dle hebr. konala se ta hostina v nádvoří zahrady královského „bíthánu." „Bíthán" je název stavitelský, který odpovídá v mysli vypravěčově určité stavbě, kterého bylo užíváno v přesném smyslu a v určitých případech. Není těžko poznati v biblickém „bíthánu" susskou „apadánu". Kdo zkoumal dva roky vnitřek „memnonia" (paláce vystavěného od Artaxerxa II. Mnemona), nemůže nepoznati v biblickém „bíthánu" susskou „apadánu". Jako bíthán, byla též apadána dokonale odloučena od domu králova (bírun) jakož i od domu královen (anderúnu), aby se mohl směstnati v něm značný počet lidí. Jako apadána, tak i bíthán, jediný ze všech budov palácových, byl prostřed velikých libosadů („paradisu"). Vnitřní dvory paláců susských byly velmi těsné a obklopené příliš vysokými zdmi, že nemohly v nich býti stromy pěstovány. Dokonce jiná však byla poloha vyvýšeného prostranství mezi jižním průčelím trůnní síně a mezi pylony; hodilo se znamenitě k tomuto „paradisu" a k vysutým zahradám, které bývaly vždy poblíž velekrálova bytu. Jako před zahradami apadány, tak i před zahradami bíthánu byla obrovská předsíň, která mohla pojati všechny hodovníky Asuerovy; jako zahrady apadány, tak i zahrady bíthánu byly velmi blízko harému (níže 7, 7. n.); jako apadána tak i bíthán byla síň sloupová (níže v. 6.). Susská apadána zabírala plochu bezmála jednoho hektaru Sloupořadí, schody a ohrada zděná zabírala 18kráte větší plochu, kterou dělily (dva) pylony (táhlé seříznuté jehlance). Před pylony (jižně) bylo velikolepé schodiště, vedoucí z rozsáhlé plošiny dolů do hlavního (vnějšího) dvora, do zbrojiště. Za pylony (na sever) leskla se vlastní apadána, zakrytá větvemi visuté zahrady; v té apadáně byli přijati vyslanci všech řec. států (Dieulafoy).

V. 6. Vyšší hodnostáři (v. 3. n.) hodovali v paláci, v jídelně, v hodovnách; ostatní královské služebnictvo na dvoře zahrady královského „bíthánu". — „lan" bylo třeba, ježto těžkých koberců tenké provazce nebo „šňůry" nebyly by unesly. — O „kmentu" viz Gn 41, 42. O „purpuru" viz Ex 25, 4. — Na „pohovkách" leželi hodovníci u stolu dle tehdejšího zvyku. Byly zlatem a stříbrem protkané, proto slují „zlaté" a „stříbrné". Také Herodot svědčí, že bývaly v paláci Xerxově zlaté podušky a stoly (Herodot IX. 82.). Assyrský král Assurbanipal měl prý 150 zlatých stolů a tolikéž divanů zlatých (Herodot, Polybios). Na podlaze byla tehdy „mosaika".

V. 8. Král ustanovil dozorce, by každý mohl píti kolik „hrdlo ráčí", by mu nikdo nemohl „brániti" (tak lépe místo „nutiti").

byl, kdo by nutil píti nechtějících; ale (bylo) jak byl král zřídil,
u každého stolu ustanoviv jednoho ze svých úředníků, by mohl každý
bráti si, jak mu libo.
9 Také královna Vasti učinila hody ženám na paláci, kde král
Asuerus sídlíval.
10 Sedmého pak dne, když byl král velmi rozjařen, když po pří-
lišném pití byl rozpálen vínem, rozkázal Maumamovi, Bazatovi, Harbo-
novi, Bagatovi, Abgatovi, Zetarovi a Charchasovi, sedmi komorníkům,
kteří konali službu před ním, 11 by přivedli Vasti královnu před krále,
vstavíce na hlavu její korunu, aby ukázal všemu lidu i knížatům krásu
její; bylať velmi krásná. 12 Ona však odepřela a k rozkazu královskému,
který po komornících byl vzkázal, přijíti se vzepřela.
Proto rozhněvav se král a náramnou prchlivostí rozpálen jsa
13 ptal se mudrců, kteří dle obyčeje královského vždycky při něm byli
a s jejichžto radou činil všecky věci, ježto znali ustanovení a staré
zvyky — 14 byli pak první a (králi) nejblíže Charsena, Setar, Admata,

V. 9. Hostina ženám dávána byla nejspíše v „haremu“ královského paláce. — Vašti může býti staroperské jméno = Žádoucí, Vzácná. Není dokázáno, že Vašti = Mašti, božstvo (bohyně?) elamské. — Královna perská měla býti sice z krve sedmi šlechtických perských rodů (Herodot, Plutarch), ale králové perští mívali kromě četných žemn haremových několik zákonitých manželek (Herodot, Strabo). Mohla tedy býti první zákonitou manželkou Xerxovou známá Amestris (Herodot IX. 108—113.) z krve knížecí (otec její byl Otanes), druhou pak rovně zákonitou manželkou byla Vašti a po ní Ester. Ve volbě těchto (dalších) manželek nebyl král perský omezen. Není tedy nutno Amestris ani s Vašti ani s Esterou stotožňovati. — Možno, že první a hlavní manželka Xerxova súčastnila se hostiny mužů. (Srv. Neh 2, 6; Herodot IX, 110; Plutarch, Artax 5.)

V. 10. „komorníci“ = kleštěnci. — Peršané pokládali sedmičku za číslo posvátné. Také jejich nejvyšší bůh Ahura-Mazda byl obklopen sedmi rytíři: (1. Vohu Mano = Moudrost, 2. Aša Vahista = Nejdokonalejší spravedlnost, 3. Chšatra Vairja = Království boží vůle, 4. Spenta Armaiti = Dobročinná zbožnost, 5. Hourvatát = Neporušenost, 6. Amretát = Nesmrtelnost, 7. Sraoša = Poslušnost. Někdy bývá do počtu sedmi zařazen sám Ahura-Mazda. Pak, aby sedmička byla zachována, bývá Sraoša vynecháván.)

V. 11. „koruna“ = turban ovinutý dole zlatým plechem, přiměřeně ozdobeným. — Ester = Hvězda (perské slovo). Ester možno také stotožňovati se jménem bohyně Ištar. Neplyne z toho však, že co se tu vypravuje o Esteře, je báj o Ištaře! Viz k v. 9.

V. 12. Král chtěl se patrně pochlubit, jak sličnou má ženu, a rozkázal před shromážděnými velmoži, by přišla. Vzdor královnin zahanbil náramně před hostmi krále, ježto se mohlo zdáti, že v Susách nepanuje král, ale královna. Odepřela přijíti nechtíc, by na ni upírali zraky královi služebníci. Bylo nebezpečí, že napilý král a vilní hodovníci nespokojí se toliko pohledem na královnu v šaty zahalenou, ale budou žádati více. Srv. podobne výstřednosti velmožů dob nejnovějších. — Ctnější ženy perské žily hluboko v haremu ukryté a vycházely toliko zahalené hustým závojem (Herodot III, 84; Strabo XI, 13, 9.). Ukazovati se po hostině napilým hostům mohla toliko žena bezectná. Kdyby Vašti byla krále poslechla, byla by cti pozbyla, a sám král vystřízlivělý byl by jí poté pohrdal.

V. 13. „mudrci“ = hvězdopravci nebo podobní hadači. Srv. Jer 51, 57; Gn 2, 27; 5, 15. = „dvorní duchovenstvo“ tehdejších pověrčivých králů starovýchodních. Perští duchovní sluli magové (jedn. čís: „magu“). Byla to důstojnost dědičná, činili tedy „kastu“. (Srv. dědičnost levitů a kněží Israelových).

V. 14. „vídali tvář královu“ majíce volnější k němu přístup než jiní. Byl to sbor („kabinet“) nesesaditelných královských ministrů (Herodot III, 31.). Byli „očima a ušima královýma“ Herodot VIII, 8. — „první po něm sedali“ vedle trůnu královského při slavnostních úkonech („přísedící [asesoři] královského trůnu“). — Že pokládali Peršané sedmičku za číslo posvátné, dosvědčuje též Esdr 7, 4., jakož i Herodot (III, 84.) a jiné mimobiblické prameny. Srv. výše v. 10.

Tarsis, Mares, Marsana a Mamuchan, sedm vévod perských a medských, kteří vídali tvář královu a první po něm sedali — [15] kterému rozsudku Vasti královna propadá, ježto rozkaz krále Asuera, který byl po komornících vzkázal, učiniti nechtěla. [16] Tu odpověděl Mamuchan poslouchajícímu králi a knížatům: „Ne toliko na králi provinila se královna Vasti, ale i na všem lidu a knížatech, kteří jsou po všech krajinách krále Asuera. [17] Neboť se donese čin královnin všem ženám, i potupí muže své řkouce: „Král Asuerus rozkázal, aby královna Vasti přišla k němu, ona však nechtěla.“ [18] Tím příkladem všecky manželky knížat perských a medských málo si vážiti budou rozkazů mužů; proto spravedlivý je králův hněv. [19] Vidí-li se ti za dobré, nechať vyjde výnos od tebe a budiž zapsán dle zákona perského a medského, který nesmí býti přestoupen, aby Vasti dokonce již nevcházela ke králi, ale královskou důstojnost její aby dostala jiná, která je lepší než ona. [20] A to budiž rozhlášeno po všech krajinách v království tvém širošírém, aby všecky ženy velikých i malých zachovaly úctu k mužům svým!“ [21] Ježto se líbila ta rada jeho králi i knížatům, učinil král dle rady Mamuchanovy: [22] rozeslal listy do všech krajin království svého, jak každý národ rozuměti nebo čísti uměl, (psané) rozličnými jazyky a písmem, že muži jsou páni a přední v domech svých, a to že po všech národech má býti rozhlášeno.

Ester královnou (2, 1.—18.).

Hlava 2. — [1] Po těchto událostech, když hněv krále Asuera

V. 15. souvisí s „ptal se“ (v. 13.).

V. 16. Mamuchan mluví jménem nejvyšší královské rady (v. 14.). Královna Vašti dala pohoršení všem ženám velmožů (= „knížat“) i „lidu“ prostého. Srv. v. 20., který rozlišuje mezi „velkými“ a „malými“. Neposlušnost žen podryla by řád manželského a rodinného života, o který se opírá pořádek společenský celého státu. Zdá se, že nerozhodoval toliko tento „právnický“ důvod, ale také zákulisní spory mezi dvorskými stranami a vzájemná jejich nevraživost. Možno, že první vládnoucí královna Amestris působila na rozsudek, aby svrhla nemilovanou soupeřku Vasti.

V. 18. Místo: „spravedlivý je králův hněv“ dle hebr. budou pohrdati ženy muži a muži budou se mrzeti.

V. 19. Místo „přestoupen“ lépe dle hebr. „zrušen“. Srv. níže 9, 27. n.; Dn 6, 9. 13. Dle hebr. měl býti ten výnos zapsán „**mezi** zákony“.

V. 22. „listy“ = dekret, výnos. Srv. 3, 13; 8, 10; 9, 20. 30. Ve vícejazyčné říši perské bývalo zvykem veřejné vyhlášky vydávati v různých jazycích a písmech, aby jim všichni národové mohli rozuměti. Znamenitou dolohu k tomuto tvrzení bible podávají troj a čtyřjazyčné nápisy Achemenovců, zejména Daria I. Xerxa a Artaxerxů nalezené v Bísutúnu, v Persepoli, v Naqš-i-Rustamu, v Susách na hoře Elvend, (hodinu cesty na jih Hamadanu), u průplavu suezského a jinde. Bísutún jest název perské vesnice provincie Ardilanu na úpatí horského hřbetu, který věnčí na východě rovinu Kirmanšahán. Asi hodinu od vesnice jsou trosky starého města, které slulo staropersky baga-stana = boží skála. Horský hřbet, který se nad vesnicí vypíná do výše až 550 m ozdoben jest v umělém výklenku ve výši asi 150 m vypuklinou, doprovozenou velikými „behistunskými“ nápisy, ze kterých největší sluje právem „králem“ nápisů. Je psán trojí soustavou klínopisů (tedy trojím písmem) a trojím jazykem: 1. staroperským (staroiranským), 2. elamským (novoelamským, novosusským) a 3. babylonským (novobabylonským). Znění staroperské je originál, druhá dvě znění jsou jeho překlad. (Staroperština je jazyk indoevropský; babylonský, babylonština semitský; elamština patří k jazykům kavkazským.)

Hl. 2. — V. 1. Dvořané, kteří přispěli k tomu, že Vasti byla zapuzena, bojí se, aby snad Xerxes ji nepovolal zpět a pak aby se nemstila na svých odpůrcích. Proto musí býti králi dána jiná náhrada.

schladl, vzpomněl si na Vasti, co byla učinila a co ji potkalo; 2 i řekli
dvořané královi. služebníci jeho: „Buďtež hledány králi panny mladistvé
a krásné; 3 buďtež rozesláni, kteří by hledali po všech krajinách děv
krásných, panen, ať přivedou je do města Sus a dají je do haremu
pod dozor Egea komorníka, který je představeným a strážcem žen
královských; a nechať dostanou čeho třeba k ženské kráse, a vůbec
čeho potřebují; 4 a která ze všech zalíbí se očím královským, ta budiž
královnou místo Vasti!“ Líbila se ta řeč králi, i rozkázal, aby tak, jak
mu poradili, se stalo.
5 Byl pak Žid ve městě Susách, jménem Mardocheus, syn Jaira,
syna Semeje, syna Kisa, z kmene Benjaminova, 6 který přestěhován

---

V. 2. Xerxes byl rozmrzelý nad nešťastným výsledkem výpravy proti Řekům; byl také nevrlý, že nemohl milovati, jak si přál, svou snachu (Herodot IX, 108—13); nic ho netěšilo, proto navrhují služebníci, aby svého pána lépe naladili, by byly „rekvirovány“ nové děvy do haremu, který krále take teď omrzel, nový „odvod“ panen do haremu aby byl vykonán (srv. níže v. 19.). Starovýchodní národove poklesli tak, až zapomněli, že král je pro veřejné blaho, tedy pro stát a národ a že se domnívali naopak, že stát a národové jsou toliko pro krále. Proto král činil si bezmezné nároky na všecky dívky v říši; byly mu dodány do haremu právě tak jako do královských stájí koně! Hanba psáti, jak pohlavně nevázaný byl život králů perských a jejich velmožů. Ani krvesmilné sňatky nebyly vzácné: Kambyses pojal za manželky své dvě sestry (Herodot III, 31.), Artaxerxes oženil se dokonce se svými dvěma dcerami (Plutarch, Artaxerxes 27.)!

V. 3. „komorník“ = kleštěnec. — Hebr. sluje Hégé nebo Hégaj. — „k ženské kráse“ bylo třeba jídla, by se přiměřeně vykrmily, (srv. Dn 1, 8. nn.) vody, aby se okoupaly a zejména mastí a voňavek, aby zjemnělu jim pleť; vyučovány snad také slušnosti.

V. 5. n. Místo „ve městě“ hebr. „na hradě“, tedy služebník dvorský. Srv. 11, 3. — Mardocheus. hebr.: Mordechaj. — Kiš byl otec Saulův (1. Sam 9, 1.), možno však, že i Mardocheův děd tak se jmenoval. Ten děd mohl býti odveden s Jechonjášem r. 598 (4. Král 24, 14. n.) do Babylona; pak byl Mardocheus ještě mlád a mladá byla též Ester. Mardocheus nemohl býti odveden osobně do zajetí r. 598, ježto by mu nyní, v době Xerxově (r. 478) bylo bývalo 120 roků, a též Ester byla by přiměřeně letitá. Myslil-li spisovatel Kisem otce Saulova, je rodopis Mardocheův tu neúplný a „který přestěhován byl“ znamenalo by povšechně starší rod Mardocheův. — „Mordechaj“ sluli Židé již dříve (Esdr 2, 1; Neh 7, 5.). Také na tabulkách z dob Achemenovců nalezeno bylo mnoho Židů, kteří se tak jmenovali. Pravděpodobně tkví v tom jméně „Marduk“, nejvyšší (pohanský) bůh města Babylona. Bylo to jméno dáno Židům od Babyloňanů a Židé se s tím spřátelili, ačkoli v něm byl prvek pohanský. Z toho však nelze vyvozovati, že Mordechaj = Marduk, a co kniha Est vypravuje, že je zpracovaná báj o Mardukovi! Byltě dle babylonského bájesloví Marduk syn boha Ea-y, dle knihy Est je však Mardocheus synem Jaira, Benjaminovce. Mardocheus byl bratrovec (dle hebr.) a pěstoun Esteřin; v babyl. bájích však nikde se nepraví, že Ea (otec Mardukův) a Anu (otec Ištařin = ? Esteřin) byli bratří; není také mezi jmenem otce Esteřina „Abihail“ (níže v. 15.) a jménem domnělého otce Istařina Anu ani nejmenší slovné příbuznosti. Dle babylonských pozdějších názorů je Ištar manželkou Mardukovou; dle Est je však Ester manželkou Asuerovou! (Jak „svorni“ jsou ti, kdož popírají dějinnou hodnotu knihy Est zcela neb částečně, patrno z následujících názorů:

Asuerus je dle jedněch Antiochus Epifanes, král syrský; dle jiných: Ptolemeus Filopator, král egyptský, dle jiných Euergetes II.; dle jiných Kambyses + Darius + Antiochus III. (dle Scholzova „prorockého“ výkladu Asuerus = Mesiáš!)

Aman je dle jedněch Lysiáš, vůdce Antiochův; dle jiných Herman, dvořan Filopatorův, dle jiných Humman, bůh elamský; dle jiných = Tiamat bohyně, o které viz ke Gn 2, 2., dle jiných = Nebo (podzimní slunce proti Mardukovi, jarnímu slunci), dle jiných = Hermias (dle Scholze Aman = satan).

Mardocheus dle jedněch = Juda machabejský; dle jiných = příbuzný druhé manželky Filopatorovy, dle jiných = bůh Marduk (babylonský) =

byl z Jerusalema tehdy, kdy Jechoniáše, krále judského Nabuchodonosor, král babylonský byl přestěhoval.
7 Ten byl pěstounem dcery bratra svého, Edissy, jiným jménem Ester zvané, která otce ni mateře neměla. Byla náramně krásná, sličného vzezření, i vzal si ji po smrti otce i matky její Mardocheus za dceru.
8 Když pak se rozhlásil králův rozkaz, a dle jeho vůle mnoho krásných panen přivedeno bylo do Sus, a odevzdáno Egeovi komorníku, dána mu byla též Ester mezi jinými děvami, aby chována byla v počtu žen.
9 Ta zalíbila se mu a nalezla milost před obličejem jeho. I přikázal komorníkovi, ať si pospíší s tím, čeho třeba k ženské kráse, ať jí dá přiměřenou stravu a sedm nejkrásnějších děv z domu královského, ať ji i služebnice její vyvnadí a vyšlechtí.
10 Ona pak nechtěla oznámiti mu národnosti své a původu svého, ježto jí byl přikázal Mardocheus, aby o tom dokonce mlčela.
11 A ten procházel se každý den před nádvořím domu, ve kterém vybrané panny chovány byly, jsa starostliv, jak se má Ester a chtěje věděti, co s ní bude.
12 Než došlo dle pořádku na tu onu pannu, aby vešla ke králi, než bylo vykonáno vše, co k vyšlechtění ženskému příslušelo, minul dvanáctý měsíc; šest měsíců totiž mazaly se olejem myrhovým, a druhých šest (měsíců) jiných mastí a voňavek užívaly.
13 Vcházejíce ke králi, čehokoli požádaly k vyšlechtění příslušného, dostávaly, a připravivše

---

Gilgameš, rek babylonský, dle jiných = Tammuz (bůh); dle jiných Onias-Dositheos, který zachránil Filopatora, (3. Mach); dle jiných = Ananias a Chilkias miláčci Kleopatry III.; dle jiných Apollofanes = Apollo. (Dle Scholze Mardocheus = obraz Israele, který přijme křesťanství).

Ester je dle jedněch manželka toho neb onoho krále výš uvedeného; dle jiných Ester = bohyně Ištar; dle jiných = Kleopatra III., která zapudila Kleopatru II.; dle jiných = Tammuz na světě = Ištar leta (proti Tammuzu v podsvětí = Ištar zimní). (Dle Scholze Ester = obraz pohanství, které vstoupí do lůna církve.)

V. 7. Edissa hebr.: Hadassa = Myrta. (Srv. Támár = Palma; Šúšanná (Zuzana) = Lilie; Bosmat (Gn 26, 34; 3. Král 4, 15.) = Balšá-novník.) To bylo její rodné, židovské jméno. „Estér“ bývá odvozováno z perského sitareh = Hvězda; jiní vidí v tom názvu jméno bohyně Ištar. Také manželka Fraataka I. slula „Bohyně nebes“. To jméno dostala nejspíše, když byla zařazena do haremu, nebo když se stala královnou. (Srv. čestné názvy pozdějších královen perských. „Upřímná přítelka státu“ slula milostnice šacha Nasser-ed-dína.) Stotožňovati Hadassu s Atossou, matkou(!) Xerxovou a dcerou Cyrovou nelze. — Dle Vulg byla tedy Ester Mardocheova neť. Dle hebr. byla však dcera bratra Mardocheova otce, tedy „sestřenice“ Mardocheova.

V. 8. Židovský původ nebránil Esteře překročiti práh haremu; naopak vilní vládcové východní milovali rozmanitost krásek, ke které přispívala rozmanitost národnostní.

V. 9. „mu“ = Egeovi. — Místo „vyvnadí a vyšlechtí“ dle hebr. vykázal jí a družině její nejlepší příbytky haremu. Měl „si pospíšiti“, aby pravidelná lhůta 12 měsíců (níže v. 12.) mohla býti zkrácena. — O sedmičce viz výše 1, 14.

V. 10. „národnost“ židovská. — „původ“ = užší rod. Srv. výše v. 5.

V. 11. před nádvořím ... u hlavní brány, na kraji (= „před“) vnějšího velikého dvoru (= „zbrojiště“). Možno, že byl i Mardocheus kleštěnec dvorský. O styku příbuzných se ženami haremu, který byl udržován kleštěnci, viz příklad zajímavý, jak vzkazoval Otanes přání svá dceři Fedymě, manželce Lžísmerda. Níže 4, 11. Byl-li Mardocheus i sám kleštěncem, byl styk jeho s Esterou tím snazší.

V. 13. Večer, kdy měla již ta ona panna vejíti ke králi, mohla žádati šat, voňavky, šperk, (snad i jídlo nebo nápoj), který se jí nejvíce zamlouval, aby byla v radostné náladě, a také tou svého pána oblažila. Vyžádaným šperkem, který jí nejvíce slušel, mohla si získati stálejší lásku jeho, což nebyla věc snadná (!). — Harem Xerxův souvisel jižním svým křídlem se severním křídlem králova paláce („bírunu“).

se dle libosti chodily z haremu do ložnice královy. 14 Která večer
vešla, ráno vyšla, a odtud vedena byla do druhého domu, který byl
pod dozorem Susagaza komorníka, který byl dozorcem nad ženinami
královskými; a nesměla již zase ke králi jíti, leč král chtěl a jménem
ji dal zavolati.

15 Když tedy minul čas, nastal dle pořádku den, kdy Ester, dcera
Abihaila, bratra Mardocheova, kterou si byl vzal za dceru, měla vjíti
ke králi. Ta však nehleděla ženského vykrášlení, ale cokoli chtěl Egeus
komorník (a) strážce panen, to jí dal k ozdobě. Neboť byla velmi
krásná a pro neuvěřitelnou krásu všem, kteří ji viděli, byla milá
a příjemná. 16 Tedy vedena byla do ložnice krále Asuera měsíce desá-
tého, který sluje tebet, sedmého roku vlády jeho. 17 I zamiloval si ji
král nade všecky ženy; došla milosti a blahovůle před ním nade všecky
ženy, že vstavil na hlavu její korunu královskou a učinil ji královnou
místo Vasti; 18 kázal také připraviti hody převeliké všem knížatům
a služebníkům svým, ke sňatku a k svatbě Esteřině, dal úlevu všem
krajinám a rozdal dary velmožnosti královské přiměřené.

V. 14. Kleštěnec Hégaj měl na starosti dům, ve kterém šlechtěny byly čerstvé panny, kterých král dosud „nepoznal". Ša'ašgaz dozíral na jiný dům, ve kterém byly ženy, které král aspoň jednou již „poznal" a které byly tedy již jeho „ženinami".

V. 15. Kdežto jiné panny samy si vybíraly prostředky, kterými by zvětšily svůj půvab (v. 13.), Ester byla krásná tak, že jí nebylo třeba sháněti se po umělých prostředcích. Skromná židovka ponechala tu volbu svému představenému. Ježto dle v. 9. se mu zalíbila, lze se domysliti, že ji vyšňořil sám, jak nejlépe uměl.

V. 16. tebet = náš prosinec-leden. — 483—482 byl (dle 1, 3.) třetí rok Xerxův, 481—480 pátý (výše Úvod pozn. 4c.), 479—478 sedmý. Bylo tedy po válce perskořecké. Že nelze příběhu tu a dole ji vypravovaných doložiti podrobněji z pramenů mimobiblických, nelze se diviti, ježto nezachovaly se nám prameny dějin posledních let vlády Xerxovy (po veliké persko-řecké válce). Justin (v pol. II. stol. křest.), Diodor (I. stol. před Kr.) Tukydides († před r. 396 před Kr.) všímali si toliko západní poloviny perské říše, která se stýkala s Řeky, nedbají však dějin východní, (tedy vlastní) Persie. Zprávy jiných letopisců a dějepisců, jako Ktesije (psal v V. stol. před Kr. o věcech perských), Dinona z Rhodu, Dionysia a Aristida (obou z Miletu), Charona z Lampsaku (psal o věcech etiopských, libických a perských), Antiocha ze Syrakus (psal v dobách Daria Notha, který panoval 405—358), Agatarchida ze Samu nedochovaly se. Také perské dvorní letopisy (2, 13; 10, 2.) zanikly; snad že shořely, když dal Alexandr Vel. palác v Persepoli zapáliti (Plinius, Strabo). Co přes to víme z mimobiblických pramenů o posledních letech Xerxových, potvrzuje aspoň tolik, že velekrál vzdaloval se věcí politických, za to však tím více pozornosti věnoval svému haremu; tou měrou, že podlehl vlivu svých žen. Ostatně byly příběhy v knize Est vypravované ve velikém proudu dějin malé kapky, které nepoutaly valně pozornost letopisců. Ani v kanonických knihách Esdr a Neh není zmínka o Est, ježto jsou to zlomkovité paměti (Viz Úvod sv. I. str. 1215), které věnují Xerxovi toliko několik slov (Esdr 4, 6.); nemluví ani o důležitějších událostech, kterých se súčastnila Palestina, jako byla výprava Kambysova, Dariova, Xerxova do Egypta, účast Palestiny ve válce persko-řecké. — Dle Xenofonta byly sice Susy toliko letním sídlem králů perských, ale pozdějších; staří Achemonovci od Daria I. sídlívali v Susách i v zimě („tebet").

V. 17. Korunu nenosila toliko první a hlavní manželka krále perského, ale též ostatní prvořadé manželky jeho, ano i všichni královi příbuzní (Xenofon, Herodot, Josefus Flavius). Pravděpodobně zůstala Amestris i dále první a hlavní manželkou Xerxovou.

V. 18. „úlevu" v dávkách veřejných (robotách). Dnešní Peršan jmenuje dary, které dává šach: „chalat". („Piškaš" je nutný dar, tedy jakási daň, kterou dávají nižší vyšším, aby si získali jejich přízeň. Dary mezi rovnými slují suqat a atá. Bakšiš a anan = zpropitné a almužna.)

Mardocheus odkryl spiknutí proti králi (2, 19.—23.).

[19] Když podruhé hledány byly panny a shromažďovány, (a) Mardocheus býval u brány královské — [20] Ester dosud neprozradila původu a národnosti své dle příkazu jeho; cokoli totiž on jí přikazoval, zachovávala Ester, a tak všecko činila jak činívala tehdy, když ji maličkou opatroval — [21] tehdy tedy, když (právě) dlel Mardocheus u brány královské, rozhněvali se Bagatan a Tares, dva komorníci královští, kteří byli vrátnými, prvního prahu palácového strážci a chtěli povstati proti králi a zavražditi ho. [22] To však neušlo Mardocheovi, ihned oznámil to královně Ester a ta králi jménem Mardochea, který tu věc na ni vznesl. [23] Vyšetřováním byla věc potvrzena i byli oba pověšeni na šibenici. A bylo to napsáno na listy pamětní a vloženo do letopisů před králem.

Aman chtěl Židy v Persii vyhladit (3, 1.—15; 13, 1.—7.).

Ježto se nechce Mardocheus Amanovi klaněti, zamýšlí Aman všecky Židy vyhubiti (3, 1.—6.). Losem vyšetřuje příznivý na to den a získává svému záměru krále (3, 7.—9.). Král vydal výnos, by 13. dne posledního měsíce Židé byli pobiti, a dal jej rozeslati po všech perských provinciích (3, 10.—15; 13, 1.—7.).

Hlava 3. — [1] Potom král Asuerus povýšil Amana, syna Amadatiova, původu agažského; vyzdvihl křeslo jeho nade všecka knížata, která měl. [2] Všichni služebníci královští, kteří byli u dveří palácových,

---

V. [19]. Příbuzní králových žen měli přístup do hradu (ne však do haremu), ano bývali ustanovováni za dozorce, vyzvědače a pod. úředníky (detektivy). — Byla to hlavní brána na jihovýchodu paláce u mostu. (Viz výše.)

V. [20]. Esteřinu skromnost doporoučel v. 15; zde chválena její poslušnost a úcta k bývalému pěstounu, kterou mu zachovala i na trůně královském. — Ester mohla skrývati svůj židovský původ, ježto králi šlo jen o to, by měl krásnou ženu, nestaral se však o její národnost.

V. [21]. Ti „komorníci“ byli „kleštěnci“. Též o Cyrovi svědčí Xenofon, že si vybíral za strážce toliko kleštěnce.

V. [22.n.] Také Herodot svědčí, že Peršané věšeli (VI, 30; VII, 328). — „šibenice“ byl zaostřený kůl, na který byl napíchnut za hruď zločinec. (Takové „věšení“ zobrazeno také na vypuklinách assyrských.) Jindy býval na kůl napíchnut v rozkroku.

V. [21.—23.] srv. s 12, 1.—4.

Hl. 3. — V. [1]. Král jmenoval Amana „velkovezírem“. Hámán souvisí snad se jménem elamského boha Humman. Ham-Medháthá ve staroperštině: haomadata. — „původu agažského“, t. j. z medského města Agag, (či Agaz?) tedy Agažan (Oppert-Kaulen). Staří odvozovali Amana od Agaga, krále amaleckého (1. Sam 15, 8. nn.) že by byl tedy „Agagovec“.

V. [2]. Klekati, ano i na zemi čelem se klásti (= „klaněli se“) nebylo na starém Východě považováno za projev úcty výhradně božstvu příslušný; staří tímto způsobem vyjadřovali svou oddanost ne toliko modlám, (Židé pravému Bohu), nýbrž i vrchnostem lidským, náboženským i světským. Tak prokazoval Abraham knížatům úctu, tak Mojžíš a Aron faraonům. Srv. 2. Sam 14, 22; 18, 22. Tak se kořil Esdráš, Nehemjáš králům perským, tak i Daniel. (Jinak měla se věc Dan 3, 5. nn.) Mohl tedy Mardocheus, ano i měl, ježto zákon tak velel, vzdáti Amanovi povinnou úctu, (jakou mohl Aman žádati týmže právem jako žádá dnes důstojník, aby mužstvo mu „salutovalo“). Níže 5, 9. se praví, že Mardocheus před Amanem ani nepovstal, ani mu neuhnul; nemožno však hájiti, že povstati neb uhnouti znamenalo by Amanovi božskou poctu vzdávati, jej zbožňovati! Dlužno proto vykládati odpor Mardocheův z jeho náboženského a národního sebevědomí; tu hrdost pokládal Mardocheus za náboženskou ctnost (srv. níže 13, 12.—14. nevida v ní pýchu; nelze však popříti, že zašel dále než dovoloval ohled na povinnost poddaného k zákonité vrchnosti. Proto nemá svatopisec

klekali na kolena a klaněli se Amanovi; nebo tak jim byl přikázal
král. Jediný Mardocheus neklekal na kolena, aniž se klaněl jemu.
3 I tázali se ho služebníci královští, kteří vládli u dveří palácových:
„Proč proti (všem) ostatním nezachováváš příkazu královského?“
4 Když to často říkali, on však jich neposlechl, oznámili to Amanovi,
chtíce věděti, setrvá-li ve svém úmyslu; byl jim totiž pověděl, že je
Žid. 5 Aman uslyšev to, a v skutku shledav, že Mardocheus před ním
nekleká na kolena a neklaní se mu, rozhněval se velmi 6 a měl to za
nic, aby toliko na Mardochea vztáhl ruce své; — byltě slyšel, že je
z národa židovského — ale raději chtěl všechen židovský národ, který
byl v království Asuerově, zahladit.
7 Měsíce prvého — který sluje nisan — léta dvanáctého kralo-
vání Asuerova vržen byl do osudí „fur“ — to jest hebrejsky „los“ —

ani slova chvály tomuto činu Mardocheovu. Křesťanský názor viz Řím 13, 1.—7. Zajisté padal na tvář Mardocheus později před králem perským, aniž to pokládal za modlářství!

V. 3. n. V bráně královského paláce dřepělo mnoho sluhů, kterých Aman, jda kolem, valně si nevšímal, ušlo mu tedy, že Mardocheus se mu „nesklání“, t. j. nepadá před ním na zemi, nečiní mu „hištachavá“. Byv upozorněn, dal si pozor, a shledal, že opravdu Mardocheus odpírá vzdáti povinnou úctu. — Udavači chtěli zvěděti, zda-li Mardocheus proto, že je Žid, není povinen Amanovi se „klaněti“ (hebr.).

V. 6. Zpupný Aman pokládal urážku Mardocheovu za tak velikou, že nemůže ji odčiniti smrt jediného Mardochea, ale veškerého jeho národa. (Srv. kolikeronásobná „odveta“ byla mnohdy žádána v moderní válce!) To není již oko za oko, zub za zub, ale několik očí za jedno, kolik zubů, ne-li život za zub jediný! Krvelačný Aman čin Mardocheův ze chtivosti pomsty zevšeobecňuje, přičítá jej veškerému národu, a všecek národ chce potrestati nejkrutěji za čin jediného jeho příslušníka. Kéž by se tak nedálo aspoň v dobách křesťanských!

V. 7. Staří bývali velmi pověrčiví, užívali rádi osudí, by kostkami nebo losy vyzvěděli, který den k tomu neb onomu důležitému činu božstvu se zamlouvá, který tedy bude „den šťastný“. (Herodot III, 128.) Neupouštěli od losů ani kdy stanovily dobu nevhodnou, jako v tomto případě, čekati na „pogrom“ bezmála celý rok! Zdá se, že nejraději metali los v nisanu, snad 1. dne nisanu na nový rok, ježto dle názoru babylonsko-assyrského, (který Peršané přijali?) na nový rok (zagmug) shromáždění bohové ustanovovali osudy lidstva na příští rok. — Užívali — jak se zdá — kostek, na kterých číslice lichá znemenala „ano“, sudá „ne“. Jmenovali jména měsíců po řadě, při každém jméně metali kostku, která pravila jedenáctkráte „ne“ a teprve když po dvanácté hodili, pravila kostka „ano“. Podobnym způsobem, když byl znám již měsíc, určovali den měsíce. Jmenovali řadou den 1. 2. 3. atd. až do 12. Dvanáckráte pravila kostka (kámen?) „ne“; při třináctce řekla kostka „ano“. (Dieulafoy našel v troskách susského memnonia hranol centimetr široký a 4·5 cm vysoký; na obdélníkových bocích jsou vytečkována čísla: 1 2 5 6, tedy lichá a sudá.) Byl tedy *13.* den pokládán za šťastný, od bohů stanovený, příznivý, aby vykonávána byla řež, jakýsi „pogrom“. (Moderní pověra pokládá naopak den 13tý za nešťastný!) — Hebrejské slovo „púr“ nejlépe jest odvozovati s Halévym od aramského kmene prr nebo púr = rozkouskovati, tedy púr = kousek, úlomek, střepina a pod. Původně bylo snad k losování užíváno střepin. Také Peršané slavili dne prvního měsíce zvaného novopersky ferverdín (od polovice našeho března do polovice dubna) nový rok, zvaný naurúz. Nelze však říci, že si Židé tento svátek od Peršanů vypůjčili a „púrím“ nazvali, neboť: *a*) není slovné příbuznosti mezi perským „naurúz“ a hebrejským „púrím“. *b*) Svátek „losů“ slavili Židé toliko dva dny (níže 9, 15.); „naurúz“ však slaven byl šest dní, z nichž poslední, šestý byl nejslavnější („veliký naurúz“). *c*) Peršané slavíce naurúz nerozlišovali měst hrazených od nehrazených jako činí Est 9, 15.—19; sotva by tedy byli Židé ten rozdíl učinili, kdyby si púrím byli vypůjčili od Peršanů. *d*) Proč si Židé od Peršanů vypůjčili tento svátek, kdyžtě měli sami dne 1. nisanu slavnost nového měsíce a za čtrnácte dní potom veliké svátky velikonoční? *e*) Možno, že Mardocheus vypůjčil si od Peršanů obyčej posílati dary (9, 19. 22; srv. Neh 8, 10. 12.); z toho však neplyne, že si vypůjčili od nich také svátek púrím, ježto Peršané posílali

před Amanem, který den a který měsíc měl by povražděn býti národ
židovský; i vyšel měsíc dvanáctý, který sluje adar. [8] Řekl pak Aman
králi Asuerovi: „Je národ po všech krajinách království tvého rozptý-
lený, a ode všech oddělený, který užívá nových zákonů a zvyků,
k tomu i královskými příkazy pohrdaje. Víš dobře, že není užitečno
tvé vládě, aby zpyšněl svobodou. [9] Vidí-li se ti za dobré, rozkaž, ať
zahyne, a já deset tisíc hřiven odvážím správcům pokladu tvého."
[10] Sňal tedy král (pečetní) prsten, kterého užíval, s ruky své, dal jej
Amanovi, synu Amadatiovu, původu agažského, nepříteli Židů, [11] a řekl
mu: „Stříbro, které slibuješ, budiž tvé, s národem tím pak učiň dle
libosti."
[12] Byli tedy povoláni písaři královští měsíce prvního nisanu, tři-

si dary též o jiných svátcích. — Ani od perských svátků zvaných „ferverdigán" a slavených posledních pět a prvních pět dní v roce, nelze púrím odvozovati; ferverdigán byla památka zemřelých, spojená s obětmi a s modlitbami, tedy slavnost truchlivá, vážná (jakési „dušičky"), které se příčí rozpustilému duchu svátku púrím.

V. 8. Aman je vyhráněný vzor diplomata, který umí svou krvelačnost, pomstychtivost, ukrutnost a hrabivost zastřít, a pána svého nekalým záměrům naklonit. — Jak se jmenuje nenáviděná chátra („národ") po celé říši rozplemeněná, tajná, („ode všech oddělená"), nebezpečná společnost, která bují tím více, čím méně se její svoboda omezuje, jak se jmenují ti „novotáři" („nových zákonů"), Aman chytře neudává, aby si nemohl král mysliti, že chce vyhubiti Židy toliko proto, že jsou jiný národ než Peršané, tedy z nenávisti národnostní. Tím nebyl by snadno pochodil u krále, ježto politika králů perských z dynastie Achemenovců šetřila národní svobody a jazykových práv poddaných národů. — Za neposlušnost Mardocheovu má pykati všecek národ židovský!

V. 9. Hřivna stříbra vážila v dobách perských asi 34 kg, tedy 10.000 = 340.000 kg. — Počítáme-li, že 1 kg stříbra = 250 kor., jest 340.000 × 250 = 85,000.000 kor. Nesnadno však říci, že měl Aman úřední „rozpočet", opírající se o soupis a odhad skutečného majetku židovského v Persii, že bychom mohli si učiniti ponětí o bohatství Židů tehdejších. Spíše se zdá, že výraz „10.000" je běžná číslice, znamenající „náramně mnoho." Aman věděl, že po válkách persko-řeckých finance perské jsou na mizině, že král peněz potřebuje, že ho tedy svému záměru získá, odkryje-li nový zdroj příjmů. Aman sotva zapomněl při tom na svou kapsu.

V. 10. Na prstene bylo vyryto královo jméno. Byl tedy razítkem, pečetítkem. (Srv. Herodota III. 128.) Dáti Amanovi prsten znamenalo dáti mu právo pečetí a podpisem královským opatřiti výnos královský proti nejmenovaným Židům. — „budiž tvé" úsloví starovýchodní, znamenající asi: „měj právo s ním nakládati" ve smyslu výše jmenovaném, t. j. zkonfiskovati statky Židům, prodati je a ztržené stříbro dáti pokladně státní. Konfiskovány měly býti patrně statky nemovité, ježto movité dány byly za kořist lidu, který „pogrom" měl vykonati. Viz níže v. 13. — Diplomatické Amanově sběhlosti se podařilo, že si vymohl od krále plnou moc proti nenáviděným Židům. Aman chytře zamlčuje jméno národa; líčí, že jakýs nebezpečný lid se rozléžá po říši, jak se tehdy skutečně stávalo, kdy všelijací divocí, lupičtí kočovní národové do říše vnikali, v ní se plemenili a rozbíhali na škodu říše, že bylo nutno je hubiti. Aman králi namluvil, že chce vyhubiti národ tohoto druhu. Král nevyšetřoval dále, ale lehkomyslně schválil návrhy svého velikého vezíra. Xerxova slabost a závislost na úřednictvu potvrzena je také zprávami spisovatelů nebiblických. Justin na př. nazývá Xerxa „velkým tělesem bezhlavým". (II, 11.) Lehkomyslně, nedbaje vážných výstrah svých radů dával se do válek (Herodot VII, 101.—104. 209.—234.). Byv poražen u Salaminy, nechává své voje osudu, vrací se domů a hýří. K té lehkomyslnosti družila se ukrutnost (Herodot IX, 111.—113; VII, 35. 38. 39. 114. 118. 238.). — Několik pečetidel z dob Achemenovců se nám zachovalo. Na pečetidle Dariově, které je majetkem britského musea v Londýně (krystalovém válečku) zobrazen král mezi dvěma datlovými palmami, an loví lvy. Trojjazyčný napis praví: Já (jsem) Darius, král.

V. 12. Zase třináctka šťastná, božstvu milá, velikému dílu příznivá! Viz výše v. 7. — Zdá se, že výnos králův oznámen byl nejprve toliko královským

náctého dne téhož měsíce, a psáno bylo, jak Aman rozkázal, ke všem
satrapům královým a vladařům krajin i rozličných národů, jak ten
onen národ čísti nebo rozuměti mohl, dle rozličnosti jazyků, jménem
krále Asuera. Listy pečetěné prstenem jeho
13 poslány byly po rychloposlech královských do všech krajin, aby pobili a vyhladili všecky
Židy, od pacholete až do starce, děti i ženy, jednoho dne, totiž třináctého (dne) měsíce dvanáctého, který sluje adar, a majetek jejich aby
pobrali.
14 Tresť listů byla ta, by všecky krajiny věděly, a připravily
se na jmenovaný den.
15 Poslové, kteří byli posláni, pospíšili, by rozkaz
králův splnili. Výnos králův ihned byl v Susách vyvěšen; král pak
a Aman slavili hody, kdežto Židé všichni, kteří byli ve městě, plakali.

ČÁST DRUHÁ. **SNAHY MARDOCHEOVY A ESTEŘINY, BY NÁROD BYL ZACHOVÁN** (4, 1.—17; 15, 1.—3; 13, 8.—14, 19.).

Mardocheus vyzývá Esteru, by u krále za Židy orodovala (4, 1.—16; 15, 1.—3.).

Nářek Židů (4, 1.—3.). Mardocheus posílá Esteru ke králi (4, 4.—8; 15, 1.—3.) Ester se nejprve zdráhá, (4, 9.—11.), ale pak se uvoluje, že půjde; žádá však by se lid postil tři dny a modlil (4, 12.—16.).

Hlava 4. —
1 Když to uslyšel Mardocheus, roztrhl roucha svá,
oblékl se v žínici, posypal hlavu popelem a prostřed města na ulici
hlasem velikým křičel, ukazuje hořkost mysli své.
2 S tím kvílením šel
až ke dveřím paláce; nebylo totiž dovoleno oblečenému v žínici vjíti

---

úředníkům a že měl býti ohlášen veřejně teprve krátce před 13. adarem, aby byli Židé překvapeni a nemohli se „pogromu" ani prodejem statků aniž útěkem vyhnouti. — O blahovůli perských králů k národům různých jazyků a písem viz výše 1, 22. — O rychlé poštovní spojení dvora se satrapiemi pečoval valně již Xerxův otec, Darius. V dobách před Achemenovci byly zejména dvě důležité silnice: jedna vedla z Ninive horami zagrosskými do Medie, druhá z Babylonu k moři Středozemnímu. Darius dal vystavěti celou síť silnic k úkolům vojenským a poštovním. V určitých vzdálenostech, zpravidla pěti parasang (= 26·5 km) byly při nich „chány", t. j. stáje a noclehárny; v těch byli ustavičně královští jízdní kurýři pohotově, by ihned, i v nejnepříznivější pohodě přišlý list královský dopravili na stanici sousední. Řekové divili se rychlosti těchto poslů („astandeś" nebo „angares" slul jeden), že je přirovnávali ku ptákům jeřábům (Herodot VIII, 98.). Královský rozkaz ze Sus do Sard byl dodán v pěti nebo šesti dnech, ačkoli počítáno bylo na tu cestu z pravidla *90* denních pochodů!

Za v. 13. patří list podaný doleji 12, 6b.—13. 7. — Ježto měly býti pobity také ženy, předpisuje talmud, že jsou také ženy povinny poslouchati o purimu četbu Megilly. Nemůže býti nápadno, že se král neradil starších jako výše 1, 13. Samovládce východní radí se se svými poradnými sbory kdy chce; na jejich radě nezávisí.

V. 14. Dle hebr. měl býti „opis listu" (královského) jakožto zákon v každé satrapii ohlášen.

V. 15. Dle hebr. rychloposlové se rozběhli hned „jak byl zákon na hradě susském vydán". Ačkoli tedy nepraví hebr., že byl zákon hned veřejně vyvěšen, jak překládá Vulg, snadno se dovtípiti, že tajný výnos králův vešel ve známost dvořeninů, také Mardochea, který oznámil věc jiným Židům. Ti trnuli strachem, nevyprodávali se však, aniž utíkali doufajíce, že Bůh se ujme svého lidu.

Hl. 4. — V. 1. Mardocheus dověděl se o všem od známých dvořeninů, snad od písařů, jmenovaných výše 3, 12. Od těch opatřil si též opis královského výnosu. — O podobných známkách smutku viz Gn 27, 34; 2. Sam 13, 19.

do králova dvoru. 3 Ve všech také krajinách, městech a místech, kam-
koli ukrutný výrok králův přišel, byl veliký nářek u Židů, půst, kvílení
a pláč; mnozí žínice a popela místo lůžka užívali.
4 Služebné Esteřiny a komorníci přišedše oznámili jí to. Když to
uslyšela, ulekla se velmi; i poslala roucho (Mardocheovi), aby ode-
jmouce žínici oblékli ho (v ně); ale on nechtěl ho vzíti. 5 Zavolavši
tedy Atacha, komorníka, kterého jí byl dal král za služebníka, poručila
mu, aby šel k Mardocheovi a zvěděl od něho, proč to činí. 6 Atach
vyšed šel k Mardocheovi, který stál na ulici města přede dveřmi
paláce. 7 Ten oznámil mu vše, co se přihodilo, kolik stříbra slíbil Aman
dáti do pokladny královské za vyhlazení Židů; 8 dal mu též opis vý-
nosu vydaného v Susách, aby (jej) ukázal královně a napomenul ji,
by šla ke králi, a prosila ho za národ svůj.
9 Když se vrátil Atach a oznámil Esteře vše, co byl Mardocheus
řekl, 10 ona chopivši se slova poručila, by pověděl Mardocheovi:
11 „Všichni služebníci královští a všecky krajiny, které jsou pod panstvím
jeho, vědí, že muž nebo žena, který by vešel do vnitřního dvoru krá-
lova nejsa povolán, ihned, bez meškání má zabit býti, leč by král

---

V. 3. Jako se dověděl Mardocheus v Susách od královských úředníků o nebezpečí, tak prozradili Židům královští úředníci v provinciích, oč běží.

V. 4. „to“, co vypravováno ve v. 1. n. o Mardocheovi. Ester dosud nevěděla o královském výnosu; posílá Mardocheovi roucha, by mohl vstoupiti do paláce a osobně jí příčinu svého žalu oznámiti. (Byl-li kleštěncem, mohl tak bez závady učiniti.)

V. 6. „přede dveřmi“, t. j. před hlavní branou, ze které šlo se po mostě do ulice města Sus.

Za v. 8. patří 15, 1.—3.

V. 11. Z „vnitřního dvoru“ bylo dle 5, 1. viděti do zasedací dvorany. Dle perského zvyku bylo možno požádati o slyšení u krále (Herodot III, 118. 140.) V našem případě však Ester předpokládá, že nelze tímto způsobem dostati se ke králi. Snad byl by Aman krále zpracoval, že by byl odepřel prosbu Esteřinu. Možno, že Aman zanevřel na Ester když se dověděl, že bývala schovankou nenáviděného Mardochea; Ester asi obávala se, že král se hněvá na ni Amanovým vlivem a proto že nebyla k němu již volána celý měsíc. Aby byl král pokládán za „vyšší bytost,“ kázala dvorní perská etiketa, by pokud možno se neukazoval nikomu, ani svým dvořanům. Ani nejvyšší úředníci nesměli přistoupiti ke králi blíže než na 20 loket. Mezi králem a dvořany bývala záclona, kterou střežil zvláštní úředník k tomu zřízený. Král Vonanes byl nucen zříci se trůnu, že se často na veřejnosti ukazoval (Tacitus, Letopisy 2, 2.—3.). Přístup volný měla sice ke Xerxovi Amestris, ne však ostatní (i prvořadé) manželky, ke kterým patřila Ester, jež nemohla věděti, v jaké míře se dosud těší lásce královë, ježto již uběhlo pět roků od té doby, co se stala královnou. (Srv. 2, 15; 3, 7. 12.). Vilníkovi, jací byli východní samovládci, zmrzí se žena dříve nežli za pět roků. — Jak otrocky ponížena byla manželka krále perského, vyplývá ze známé události, kterou zaznamenal Herodot (III, 63.): Po smrti Kambysově podařilo se magovi Gaumatovi vydávati se za Bardiju, syna Cyrova (tedy bratra Kambysova) a dosednouti na trůn. Byl sice kdysi odsouzen k tomu, by mu byly uřaty uši, ale že mohl král perský straniti se svého nejbližšího okolí, podařilo se mu vadu zatajiti a na trůně několik měsíců se udržeti. Otanes, velmož perský tušil, co se děje, i vzkázal po kleštěnci své dceři Fedymě, kterou byl domnělý Bardija (Herodot jej nazývá Smerdis) pojal za manželku, aby mu pověděla, je-li manžel její skutečně Smerdis, Cyrův syn. Fedyma odpověděla: „Neviděla jsem dosud svého královského manžela.“ Otanes poslal opět kleštěnce se vzkazem, aby se zeptala Atossy, sestry domnělého krále. „Nevídám Atossu a nemohu se s ní setkati“, zněla odpověď. Uložil jí tedy: „Dcero má, tvá povinnost, jak ti tvůj rod káže, jest podstoupiti nebezpečí; otec tvůj ti poroučí, aby ses mu vydala ... V noci prohlédni uši svého manžela. Má-li je, věz, že je to Smerdis, Cyrův syn; nemá-li je, věz, že je to mag Smerdis.“ Fedyma vzkázala: „Poslechnu-li, vydávám se do velikého nebezpečí; nebo nemá-li král uši a přistihne-li mne při tom, že je hledám, dá mne popravit. Než, budiž! Zahynu!“

vztáhl k němu žezlo zlaté na znamení milosti, a tak směl živ býti.
Kterak tedy budu moci přijíti ke králi já, která již třicet dní nejsem
volána k němu?"
12 Uslyšev to Mardocheus 13 vzkázal opět Esteře: „Nemysli si,
že život svůj zachováš sama ze všech Židů, protože jsi v domě krá-
lovském! 14 Neboť budeš-li nyní mlčeti, jiným způsobem budou vysvo-
bozeni Židé, avšak ty a dům otce tvého zahynete. Kdo ví, zdali jsi
proto nepřišla k důstojnosti královské, abys byla pohotově k tako-
vému času?"
15 Vzkázala tedy Ester Mardocheovi zase toto: 16 „Jdi a shromáždi
všecky Židy, které nalezneš v Susách, a modlete se za mne. Nejezte
a nepijte tři dny a tři noci; já podobně se služebnými svými budu
se postit a pak vejdu ke králi, proti zákonu činíc, nejsouc povolána,
a vydajíc se v nebezpečí smrti."

Mardocheus i Ester doprošují se milosrdenství Božího (4, 17; 13, 8.—14, 19.).

Vyhlášen půst (4, 17.). Modlitba Mardocheova (13, 8.—18.). Modlitba Esteřina (14, 1.—19.).

17 Šel tedy Mardocheus a učinil vše, co mu poručila Ester.

ČÁST TŘETÍ. ÚKLADY NEPŘÁTEL OBRÁCENY NA JEJICH VLASTNÍ HLAVY (15, 4.—19; 5, 1.—8, 12; 16, 1.—24; 8, 13.—10, 3.

Ester odvážila se předstoupiti před krále (15, 4.—19; 5, 1.—8.).

Ester při prvním pohledu na krále se zalekla (5, 1; 15, 4.—10.). Ale Bůh naklonil jí jeho srdce, že ji laskavě přijal (5, 2; 15, 11.—19.). Jsouc otázána, co si přeje, prosila, by král s Amanem u ní povečeřel (5, 3.—5.). Po večeři prosila, by zítra povečeřel u ní zase (5, 6.—8.).

Hlava 5. — 1 Dne pak třetího Ester oblekla se v roucho krá-
lovské, (šla) a zastavila se ve dvoře domu královského, který byl

---

V. 14. Možná, že prozřetelnost Boží právě proto tě povýšila za královnu, abys užila vlivu, který ti poskytuje ta důstojnost, k záchraně svého národa. Neujmeš-li se svého lidu, bude sice zachráněn jinak, ale ty zhřešíš, protivíc se Boží prozřetelnosti a budeš potrestána smrtí.

V. 16. Půst trval jeden (druhý) celý den a celou noc, konec prvního a počátek třetího dne, kdy vešla Ester ke králi (5, 1.). Tím postem chce si naklonit Ester Boha. Srv. 2. Sam 12, 16.—23; 3. Král 21, 27.—29. — Ze slova „ve dne i v noci" vyvozuje talmud předpis, že „Megilla" (kniha Est) o purimu má býti předčítána večer i ráno!

Za v. 17. patří 13, 8.—14, 19.

Hl. 5. — V. 1. n. Podrobněji vstup Esteřin ke králi vypsán ve zlomku druhokanonickém 15, 4.—10. — „birun", t. j. dům královský v užším smyslu zabíral jihovýchodní část celého hradiště (Neh 1, 1.). Ze zbrojiště vedla vnitřní brána do vnitřního dvoru, kolem kterého se táhla čtyři křídla „birunu". V severním křídle, které dveřmi je spojeno s jižním křídlem králova haremu, byly soukromé komnaty královské (ložnice atd.). V jižním křídle, proti vchodu do křídla severního, byla zasedací dvorana palácová. S tímto místopisem souhlasí vykopávky Dieulafoyovy.

vnitř, naproti domu královu, an seděl na trůnu svém, v zasedací dvo-
raně palácové proti vchodu do (toho) domu (královského).
2 Když uzřel Ester královnu, ana stojí, zalíbila se očím jeho,
a vztáhl k ní žezlo zlaté, které držel v ruce. Ona přistoupivši, políbila
konec žezla jeho.
3 I tázal se jí král: „Co si přeješ, Ester královno? Jaká je tvá
žádost? I kdybys prosila za půl království, bude dáno tobě!“ 4 Ona
odpověděla: „Libo-li králi, prosím, abys přišel dnes ke mně, a Aman
s tebou, na hody, které jsem připravila.“ 5 Tedy král ihned řekl: „Rychle
zavolejte Amana, ať poslechne přání Esteřina!“
I přišel král s Amanem na hody, které jim byla královna při-
pravila. 6 Když se byl král napil hojně vína, řekl jí: „Co si přeješ,
aby bylo ti dáno? Za kterou věc žádáš? I kdybys prosila za polovici
mého království, obdržíš!“ 7 Ester mu odvětila: „Toto je přání mé
a prosba: 8 „Nalezla li jsem milost u krále, a je-li králi libo dáti mi,
co žádám a mou prosbu splniti, nechať přijde král i Aman na hody,
které jsem připravila jim, a zítra oznámím králi přání své.“

Aman chystá kůl, aby na něj Mardocheus byl pověšen (5, 9.—14.).

9 I vyšel Aman ten den vesel jsa a radosten. Avšak uzřev
Mardochea, an sedí přede dveřmi paláce, a ne toliko že nepovstal
před ním, ale ani se nehnul s místa, na kterém seděl, rozhněval se
velmi, 10 ale činil, jako by se nehněval. Přišed pak domů svolal k sobě
přátele své i manželku svou Zares, 11 vypravoval jim o velikosti bohat-
ství svého, o množství synů (svých), kterak ho král vyvýšil v slávě
nade všecka knížata a služebníky své, 12 a potom řekl: „Královna

Co praví v. 2. líčí podrobněji níže 14, 11.—19. — Dle hebr. „dotkla se“ Ester toliko žezla (místo „políbila“).

V. 3. „i ... půl království“ rčení příslovečné. Srv. níže v. 6; 7, 2; Mk 6, 23. Z toho, že přišla Ester nejsouc volána, vyvozoval král, že má důležitou a naléhavou prosbu.

V. 4. Prosba Esteřina, rázu politického, která žádala změnu zákona králova, byla by nyní v trůnním sále sotva splněna. Prozíravá Ester ví, že zlomí vůli samovládou snáze, bude-li s ním u stolu, a podaří-li se jí změkčiti, přiměřeně naladiti mysl jeho chutným jídlem a rozjařiti ji opojným nápojem. Podobnou zkušenost měla již Noemi (Rut 3, 3.). — Král — myslila Ester — dá se pohnouti, by nějakým způsobem výnos proti Židům změnil, Aman velkovezír, pozváním vysoce poctěný, nebude aspoň odporovati, nebo se dokonce podaří, že jí král hlavu Amanovu hned dá. Také manželka Herodova využitkovala podobnou náladu, by dostala hlavu Janovu, kterou by jí jinak Herodes nebyl dal. (Mk 6, 26. n.).

V. 7 n. Ester postřehla, že není ještě dostatečně rozžhaveno železo, které chce kouti, proto svou prosbu odkládá na dobu příhodnější, na zítřek.

V. 9. Mardocheus, uslyšev slova Esteřina, že se odváží ke králi, nabyl naděje, odložil žínici a oblekl se v obyčejné roucho. Proto je již zase ve bráně paláce královského. (Srv. 2, 19.). Hrdost Mardocheovu nesnadno chváliti. Viz výše k 3, 2.

V. 10. Aman, jako pravý diplomat dovedl zastříti svůj vztek, ježto neodbila ještě vhodná hodina.

V. 11. n. Aman měl dle 9, 6 deset synů. Četnou rodinu, zejména mnoho synů, pokládali také Peršané za veliké štěstí. Ano králové odměňovali otce četných rodin (Herodot I. 24, 36. Strabo 7, 44. 15, 734.) Co tu Aman o svém blahu vypravuje, bylo manželce i přátelům velmi známo; vypravuje to však proto, aby bylo patrno, že to veliké štěstí mu kalí přece jen jeden člověk — Žid Mardocheus (v. 13.). Nebýti toho, byl by Aman dokonale blažen. — Ztotožňovati jméno manželky Amanovy „Zereš“, se jménem manželky elamského boha Hammana „Kirisa“ jest velmi odvážné.

Ester také žádného jiného nepozvala na hody s králem nežli mne;
u ní také zítra s králem hodovati budu. [13] Ačkoli však toto všecko
mám, zdá se mi, jako bych nic neměl, dokud vidím Mardochea Žida
seděti u dveří královských.“ [14] I odpověděla mu Zares, manželka jeho
i jiní přátelé: „Rozkaž udělati šibenici vysokou na padesát loket, a ráno
rci králi, aby pověšen byl na ní Mardocheus, i půjdeš vesele s králem
na hody!“ Líbila se mu (ta) rada, i rozkázal udělati vysokou šibenici.

Mardocheus poctěn od krále (6, 1.—13.).

Hlava 6. — [1] Tu noc král ztrávil beze spánku, i kázal si přinésti
knihy pamětné, letopisy prvnějších časů. Když je před ním četli,
[2] přišli na místo, kde psáno bylo, kterak Mardocheus oznámil úklady
Bagatana a Taresa, komorníků, kteří chtěli usmrtit krále Asuera. [3] Král
uslyšev to, řekl: „Jaké cti a odplaty dostalo se za tu věrnost Mardocheovi?“ Služebníci jeho a dvořané odpověděli mu: „Dokonce žádné
odměny nedostal.“
[4] A hned tázal se král: „Kdo je na dvoře?“ — Aman totiž byl vešel
na vnitřní dvůr domu královského, chtěje vnuknouti králi, by rozkázal
Mardochea pověsiti na šibenici, která mu byla připravena. — [5] Služebníci
odpověděli: „Aman stojí na dvoře“. I řekl král: „Nechať vejde!“
[6] Když vešel, ptal se ho: „Co se má státi muži, kterého král chce
uctíti?“ Aman mysle si a maje za to, že žádného jiného nemíní uctíti
král nežli jej, [7] odpověděl: „Člověk, kterého král chce uctíti, [8] budiž

V. 13. „seděti“ i když já, první po králi, jdu kolem. Srv. v. 9.

V. 14. „padesát“ číslice okrouhlá, příslovná, znamenající velikou výšku; netřeba bráti ji přesně. Čím vyšší šibenice (srv. výše 2, 23.), tím hlouběji klesne vážnost Mardocheova, tím více bude vítěziti zpupnost Amanova. Nechtěl-li se Mardocheus poníižiti, vyvyšoval-li se, bude nyní náramně „vyvýšen!“ Podařilo-li se Amanovi pohnouti krále, by všichni Židé byli dne 13. adaru vyhubeni, nebude velikému vezíru nesnadno přiměti Xerxa, by dal o něco dříve popraviti jednoho Žida. Aman byl by špatný diplomat, kdyby nenalezl pro to důvodu.

Hl. 6. — V. 1. Dle řeckého překladu (LXX) způsobil Bůh, že nemohl král usnouti. Přirozenou příčinou mohla býti králova nestřídmost při večeři nebo nedůvěřivost, která větřila spiknutí Estery s Amanem proti životu královu. Takové spiknutí nebylo ve východním státě řídkým případem (Srv. dějiny severní říše israelské). O říšských letopisech perských srv. Esdr 4, 15.

V. 2. hledí k 2, 21.—23.

V. 3. Také mimobiblické prameny vypravují, že Peršané považovali nevděk za zločin, hodný trestu, a že Achéménovci vyznamenávali se neobyčejným uznáním a vděčností za služby jim prokázané.

Mardocheus dostal sice malou odměnu (níže 12, 5.), ale v letopisech nebylo nejmenší zmínky o tom, že byl obdarován.

V. 4. „A hned“ bylo již z jitra, kdy přijímal obyčejně král velkovezíra a jiné hodnostáře. — „vnitřní“ nádvoří bylo jmenováno výše 4, 11.

V. 8. srv. s Gn 41, 43; 3. Král 1, 33. Dle některých měl tu korunu kůň královský na hlavě, nikoli člověk, kterého chce poctít král! Srv. ozdoby (erby, korunky) na postrojích (na př. na klapkách, čabrakách atd.) našich panských koní. Srv. však níže 8, 15. Mužům, které chtějí králové perští uctít, dávají oděv medský, t. j. oděv dvorský a zlatou korunu; tak vypravují dějepisci řečtí (Herodot, Xenofon). „Chalatrá puršid“ říká se dosud na dvoře perském v podobném případě. Doslovně to znamená: „znova oblekl chalat“, t. j. kašmírový šat, od šacha již obnošený a darovaný v největší odměnu věrným sluhům. Právě tak má se věc s Mardocheem. „Chalatrá mipuršed“: byl oblečen v modrý medský šat, a na hlavu byla mu dána zlatá koruna, jaké nosili velmožové a gardisti královští. Neobléká však řízu červenou, zdobenou bílým pruhem, aniž klade si na hlavu čelenku (diadém), aniž třímá žezlo, znak to svrchovanosti. (Dieulafoy). Také trůn královský jest výhradný majetek a znak jediného panovníka.

oblečen v roucho královo, posazen na koně, na kterém jezdí král,
dostaň korunu královskou na hlavu, [9] a první z královských knížat,
z vladařů, ať drží koně jeho, jde po ulici města a volá: „Tak je ctěn,
koho král ctíti chce!“ [10] I řekl mu král: „Rychle vezmi roucho i koně,
a učiň, jak jsi řekl, Mardocheovi Židu, který sedí přede dveřmi paláce.
Hleď, ať nic z toho, co jsi mluvil, neopomeneš!“
[11] Vzal tedy Aman roucho i koně, oblékl Mardochea a sedícího
na koni po ulici města předcházel volaje: „Touto ctí jest omilostěn,
koho král chce ctíti!“
[12] Mardocheus vrátil se (zase) ke dveřím paláce. Aman pak rychle
šel domů jsa smuten a maje hlavu zakrytou. [13] A vypravoval Zarese,
manželce své, jakož i přátelům vše, co se mu přihodilo. Mudrci, kterých
se radíval, i manželka jeho mu odpověděli: „Je-li z rodu židovského
Mardocheus, před kterým jsi počal padati, nebudeš moci jemu odolati,
ale padneš před ním.“

Aman nakolen, Mardocheus povýšen (6, 14.—8, 2.).

[14] Když oni ještě mluvili, přišli královští komorníci a přinutili ho,
by rychle šel na hody, které byla královna připravila.

Hlava 7. — [1] Přišel tedy král i Aman, aby hodovali s královnou.
[2] Také (tohoto) druhého dne řekl jí král, když se byl vínem rozehřál:
„Jaká je žádost tvá, Estero, aby ti byla splněna? Co si přeješ, aby
se stalo? I kdybys polovici království mého žádala, dostaneš (ji)!“
[3] Ona mu odvětila: „Nalezla-li jsem milost před očima tvýma, o králi,
a libo-li tobě, daruj mi život můj — za ten prosím — a národ můj, — za ten
žádám. [4] Neboť prodáni jsme já i národ můj, abychom byli potřeni,
pobiti, abychom zahynuli. O kéž jsme (raději) za otroky a otrokyně prodáni!
Bylo by to zlo snesitelné, a lkajíc mlčela bych; nyní však máme
nepřítele, jehož ukrutnost dotýká se krále!“ [5] Král Asuerus ujav se

V. 9. n. Jak štípla Amana slova: „Mardocheovi Židu, který sedí...“ — Král ukládá, by Aman nic neopomenul, ježto věděl, jak nesnadno bude podrobiti se královu rozkazu. — Příběhy tu líčené skutečně velmi překvapují. Je však dostatečně ze zkušenosti známo, že skutečnost předstihuje nejednou nejbujnější obrazivost; stává se, co nemohl vymysliti nejvynalezavější lidský důvtip.

V. 12. Zahaliti hlavu — známka smutku jako 2. Sam 15, 30; Jer 14, 3. n.

V. 13. Mezi přáteli Amanovými byli magové, hadači, „mudrci“. Srv. výše 1, 13. Pověrčivě se domnívali, že roztodivná, překvapující událost je zlé znamení („omen“). Z požehnání, kterému se Židé těšili (bohatství, četné rodiny, vynikající místa, kterých dosáhli atd.) vyvozovali, že jsou Židé pod ochranou vyšší moci. (Či snad věděli, že královna Ester je Židovka, která svůj vliv proti Amanovi uplatní?)

V. 14. Aman příliš nepospíchal na hostinu, ježto byl v náladě mrzuté. (Snad i tušil, že Židovka Ester kuje tajné plány?)

Hl. 7. — V. 3. Ukládati o život královně stačilo, by strůjce zkrácen byl o hlavu. Srv. kterak trestá i moderní stát atentát na člena panujícího domu.

V. 4. „Prodáni“ jsou za 10.000 slíbených hřiven 3, 9. — „dotýká se krále“ (pochybný překlad), ježto jde o život milované královny; bude také král pokládán za ukrutníka, dá-li celý jeden národ své říše vyhubiti. (Achemenovci chtěli býti považováni za panovníky milostivé, blahovolné, přející všem narodům své říše).

V. 5. Živěji hebr: „Kdo je to? A kde je ten, který se opovážil pomysliti, že tak učiní?“ — Král není si vědom, že sám svolil, by Židé byli vypleněni (3, 8. nn.). Z toho možno vyvozovati, že Aman lstivě na králi ten výnos vymohl. Takový zmatek, „orientální pořádek“ není na Východě nic neslýchaného. — Aman byl zděšen tak, že se neodvážil pronésti ani slova na obranu.

slova tázal se: „Kdo je to? A odkud má moc, aby směl se odvážit
učiniti to?“ [6] I řekla Ester: „Protivník a nepřítel náš je tento zloduch
Aman!“
Ten uslyšev to hned se zděsil snésti nemoha obličeje králova
a královnina. [7] Král pak rozhněvav se vstal a z hodovny vyšel na zahradu
stromovím vysazenou. Též Aman vstal, aby prosil Esteru královnu
za život svůj, nebo srozuměl, že je mu zlé od krále ustanoveno.
[8] Ten pak vrátiv se ze zahrady stromovím vysazené a vešed do hodovny,
nalezl Amana, an padl na pohovku, na které ležela Ester,
i řekl: „Ještě násilí učiniti chce královně v přítomnosti mé, v domě
mém?“ Ještě slovo to z úst králových nevyšlo, a již zakryli mu tvář.
[9] A Harbona, jeden z komorníků, kteří stáli ve službě královské, řekl:
„Hle, šibenice, kterou připravil (Aman) Mardocheovi, který mluvil králi
k dobrému, stojí v domě Amanově zvýši padesáti loket.“ I řekl mu král:
„Pověste ho na ni!“ [10] Pověšen byl tedy Aman na šibenici, kterou byl
připravil Mardocheovi, a hněv králův se upokojil.

Hlava 8. — [1] Toho dne dal král Asuerus Esteře královně dům
Amana, nepřítele Židů, Mardocheus pak dostal se před krále; vyznala
mu totiž Ester, že jest její strýc. [2] I vzal král prsten, který byl Amanovi
zase vzíti rozkázal, a dal jej Mardocheovi; Ester pak ustanovila Mardochea
nad domem svým.

Druhý výnos králův (8, 3.—17; 16, 1.—24.).

Ester prosí krále, by jiným výnosem zachránil životy Židů (8, 3.—6.). Král vyhověl dav ohlásiti, že mohou se Židé proti svým nepřátelům brániti a majetek jejich pobrati (8, 7.—13; 16, 1.—24.). Radost Židů (8, 14.—17.).

[3] A nemajíc na tom dosti padla k nohám královým, plakala,

V. 7. Hodovníci leželi u stolu opřeni jsouce o bok na pohovkách, každý na jedné straně. Muži vstali, Ester však zůstala na pohovce ležeti (v. n.). Aman neosměluje se jíti za králem, ale prosí vlivnou královnu; vstává, blíží se k pohovce Esteřině, padá na kolena a vztahuje ruce ke královně. — Harem („anderun“), ve kterém byl příbytek Esteřin, kdež král s Amanem hodovali, souvisel dveřmi se zahradami „bítánu“ (Viz výše 1, 5.). Mohl tedy král z hodovny přímo jíti do „paradisu“.

V. 8. Aman svedl krále, že vydal krutý výnos proti královně a jejímu národu. Ještě aby tak znásilnil královnu! Ta myšlenka vetřela se králi do mysli, když viděl Amana klečeti u divanu Esteřina. Nemyslil, že by věc byla nyní skutečně pravdě podobná, ale co není, mohlo by býti. Rozzlobeného člověka leccos napadne. — „zakryli mu (Amanovi) tvář“ na znamení, že nesmí již viděti obličej králův a královnin; byl to již první krok na popravu. Možno však, že lépe je překládati: „zastřel se (zasmušil) obličej“ Amanův. Srv. protivu mezi Amanem a Mardocheem, který měl také kdysi zastřenou hlavu popelem (výše 4, 1.). — V Persii stalo se nejednou, že vysoký úředník, který přerostl královi hlavu, byl popraven.

V. 9. Harbona jmenován již výše 1, 10. Z jeho návrhu patrno, že přál Mardocheovi a nenáviděl Amana. (Byl sám také Žid?)

V. 10. srv. s 5, 14. Jaké to překvapení! Kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá!

Hl. 8. — V. 1. n. „dům“ = majetek skonfiskovaný. Aman chtěl pobíti Židy, a zatím je nyní utracen sám; chtěl jejich majetek skonfiskovati a zatím jsou skonfiskovány statky jeho. — „dostal se před krále“ t. j. stal se vysokým úředníkem, který směl kdykoliv předstoupiti před mocnáře. Srv. výše 1, 10. 14; 7, 9. Aman tedy a Mardocheus dokonale si vyměnili své „úlohy“ v životě. — O prstenu viz výše 3, 10. — „nad domem svým“, t. j. nad statky, které bývaly Amanovy.

V. 3. Mardocheus a Ester vyprosili si u krále nové slyšení. (Viz níže v. 7.).

čtrnáctý, kdy již nevraždili, ustanovili, aby byl slavný, aby toho dne
potom vždycky hodovali, radovali se a kvasili. [18] Ale ti, kteří ve městě
Susách vraždili, třináctého a čtrnáctého dne téhož měsíce vraždili;
patnáctého pak dne již nevraždili, a proto ten den za slavný ustanovili
k hodům a k veselí. [19] Ti však Židé, kteří v městečkách nehrazených
a ve vsech bydlili, čtrnáctý den měsíce adaru stanovili k hodům
a veselí, tak aby veselili se v něm, a posílali si navzájem díly pokrmů
z hodů.

Ustanoven výroční svátek „furim" (9, 20.—32.).

[20] Mardocheus sepsal všecky tyto věci a rozeslal listy po Židech,
kteří bydlili po všech krajinách králových, blízkých i dalekých, [21] aby
čtrnáctý a patnáctý den měsíce adaru přijali za svátky a každý rok
slavně je ctili a slavili — [22] pomstili se totiž v těch dnech Židé nad
nepřáteli svými, a kvílení a zármutek obrátil se (jim) v radost a veselí
— a v ty dny aby hodovali, veselili se, posílali si navzájem díly pokrmů a chudým aby dávali dárky.
[23] I přijali Židé za slavný obyčej vše, co tehdy činiti počali, a co
Mardocheus učiniti rozkázal listy. [24] Aman totiž, syn Amadatiův, původu
agažského, nepřítel a protivník Židů, smysliv neštěstí jejich, aby je
pobil a zahladil, metal fur, to znamená jazykem naším los; [25] potom
vešla Ester ke králi a vyprosila, by úsilí jeho královskými listy bylo
zrušeno, a neštěstí, které proti Židům smyslil, aby obrátilo se na hlavu
jeho; konečně i jej i syny jeho pověsili na šibenici. — [26] Od toho
času ty dny nazvány jsou „furim", to jest „losů", protože fur, to jest
los, vržen byl do osudí.

(konec února), *e*) veliké městské bakchanalie v měsíci elafebolionu (březnu). Nelze však udati příčinu, proč si vypůjčili Židé z tohoto patera svátků **toliko** vinnou slavnost konanou 11. 12. 13. anthesterionu a proč právě **tuto**, ne jinou, na př. prosincovou. „Púrá" (hebr.) znamená „lis;" bylo by tedy pravděpodobnější, že si vypůjčili Židé slavnost „lisu" konanou již v lednu, s tím však se nesrovnává 13. a 14. adar, kdy Židé purim slavili. A proč není v dějinách bohoslužby Židů ani nejmenší stopy po jiných svátcích řeckých, které byly po Malé Asii rozšířeny? — S babylonským svátkem „nového roku" (zagmug) nelze „púrím" ztotožňovati, neboť: *a*) nelze přece „nový rok" slaviti 14. adaru, t. j. měsíce dvanáctého! *b*) nový rok babylonský byl slaven obětmi, a tedy bohoslužebně; púrím nebylo slaveno ve chrámě; ale byl to (později) světský masopust, spíše „silvestr" o půl měsíce dříve slavený *c*) dle názorů babylonských určoval osud pro budoucí rok bůh Marduk (= Mordechaj = Mardocheus) a nikoliv elamsky bůh Chuman (=? Aman). *d*) Na nový rok babylonský nehrála vynikající roli bohyně Ištar, jako ji hraje v knize Est Ester (=? Ištar). — V pontské(!) Sele bývala konána dne 16 měsíce „loos"-u (= červenec) slavnost zvaná „sakaja" na památku vítězství Kyaxara nad Saky = Skyty (asi r. 598). Se svátkem „púrím" má společného asi tolik jako s naším „posvícením" — na oba svátky se hodovalo. — Viz výše k 3, 7.

V. 19. Dle babylonského talmudu měla města hrazená za dob Josuových čísti „Megillu" dne 15. adaru, vesnice pak a velká hrazená města měla ji čísti dne 14./XII.

V. 20. Spis Mardocheův byl hlavním pramenem bohoduchého spisovatele kanonické knihy Ester, napsané později. Ve v. 23. výslovně se rozlišuje spisovatel knihy Est od Mardochea. Viz úvod str. 3.

V. 21. „čtrnáctý den" na venkově; „patnáctý den" v Susách (a ve hrazených městech). Výše v. 17. 19.

V. 26. Staří psali na listy, které pak (kolem hůlky) svinuli do závitku. Závitek tohoto „listu" a „spisu" je ten, který dle v. 20. napsal Mardocheus, a ze kterého čerpal spisovatel kanonické knihy „Ester".

a mluvíc k němu prosila, aby rozkázal zmařiti zlobu Amana Agažského,
a úklady jeho nejhorší, které byl smyslil proti Židům. 4 Když pak vztáhl
k ní rukou zlaté žezlo, dle obyčeje, kterým bylo dáváno znamení milosti,
ona vstala a stojíc 5 řekla: „Libo li králi, nalezla-li jsem milost před
očima jeho, a prosba má nevidí-li se mu nespravedlivá, prosím, aby
novými listy byly napraveny staré listy Amana, úkladníka a nepřítele
Židů, kterými po všech krajinách králových přikázal je vyhladiti. 6 Nebo
kterak budu moci snésti vraždu a vyhlazení národa svého?“ 7 Král
Asuerus odpověděl Esteře královně a Mardocheovi Židu: „Dům Amanův
dal jsem Esteře a jej rozkázal jsem pověsiti na šibenici, že se opovážil
vztáhnouti ruku na Židy. 8 Pište tedy Židům, jak je vám libo, jménem
královským a opatřte listy pečetí prstenu mého. Jeť obyčej, že listy,
které byly jménem královým posílány, a pečetí jeho prstenu opatřeny,
žádný nesmí odvolati.“
9 I povolali tajemníků a písařů královských — byl právě třetí
měsíc, zvaný siban — a dvacátého třetího dne toho (měsíce) napsány
byly listy, jak byl si přál Mardocheus, k Židům, satrapům, úředníkům
a vladařům, kteří ustanoveni byli ve stu a dvaceti sedmi krajinách od
Indie až do Etiopie; do každé krajiny, každému národu jejich jazykem
i písmem, i Židům, jak mohli čísti a rozuměti. 10 Ty listy, které jménem
královým byly posílány, opatřeny byly pečetí jeho prstenu a poslány
po rychloposlech; po všech krajinách jezdíce měli listy staré předejíti
novými poselstvími. 11 Král jim přikázal, by dojeli k Židům po všech
městech a (jim) v jedno se shromážditi rozkázali, aby hájili života
svého, a všecky nepřátele své, se ženami, s dětmi i se všemi domácími aby pobili a zahladili, majetek pak jejich jakožto kořist aby roze-

---

V. 4. O tom obyčeji srv. výše 4, 11; 5, 12.

V. 5. „napraveny“, t. j. odvolány, zrušeny.

V. 7. Král dokazuje skutečnostmi, že přeje Židům.

V. 8. Dle práva perského nemohl býti výnos královský odvolán, (zrušen) ježto by tím utrpěla vážnost královské moci; Xerxes nemůže tedy vyhověti prosbě Esteřině (v. 5.). Ale dává Mardocheovi právo, by jménem královým vydal jiný (rovněž neodvolatelý) list, kterým bude znemožněno vykonati skutečně výnos prvý. Zrušiti účinky prvého neodvolatelného výnosu bylo snadno, ježto v něm Židé výslovně jmenováni nebyli (ve druhém jmenováni jsou. Viz 16, 1.—17. („Vlk měl se nažrat, a koza zůstat“.) Že byly výnosy králů perských neodvolatelny, dosvědčuje též Dn 6, 8. 12. 15.

V. 9. Ježto bylo třeba královský výnos, který složil Mardocheus, přeložiti do různých jazyků a rozeslati četným úřadům, bylo třeba mnoho kancelářských úředníků („tajemníků a písařů“) — „siban“ = sivan = květen-červen. — 23. den = v půl našeho června. Výnos mohl býti do 13 adaru rychloposly v čas dodán. — Hebr. výslovně poznamenává, že byl psán Židům písmem a jazykem hebrejským. To písmo bylo „aramské“, čili „čtvercové“ a nikoli „starohebrejské“ čili „fénické“. — První výnos (3, 12. nn). Židům ovšem poslán nebyl. — Jako se nestaral Xerxes, jak složí královský výnos Aman, tak nestará se, jak bude zníti výnos, který královským jménem vydá Mardocheus. Ovšem bude za něj ručiti králi také hrdlem i statky.

V. 10 Dle hebr. jezdili ti rychloposlové na „panských“ koních, kteří byli z královského hřebčince, tedy neobyčejně rychlí. Také Herodot (VII, 40; III, 106.) dosvědčuje, že byl zvláštní druh královských koní („nisejských“) chován v medských údolích.

V. 11. Jak měli nepřátelé Židů dle výnosu prvého (Amanova) nabýti, právě tak měli dle výnosu druhého (Mardocheova) pozbýti. Dle válečného „práva.“ — „v jedno se shromážditi“ = Židům dovoleno netoliko brániti se osobně, nýbrž i obranu organisovati. „Pogrom“ zosnovati proti nejmenovanému národu (= Židům) bylo nařízeno, ale Židům dovoleno, aby se bránili! Orientální zvláštnost.

brali. [12] A byl ustanoven po všech krajinách jeden den pomsty, to jest
třináctý den měsíce dvanáctého, adaru.
[13] Tresť listu toho byla: ve všech zemích a národech, kteří vládě
krále Asuera byli poddáni, oznámiti, že Židé smějí se připraviti, by
pomstili se nad nepřáteli svými.
[14] Vyšli tedy rychloposlové s poselstvím, a výnos králův vyvěšen
byl (také) v Susách.
[15] Mardocheus pak, z paláce a od krále vycházeje, stkvěl se
rouchem královským, totiž purpurově modrým a bílým, čelenku zlatou
nesa na hlavě a oděn jsa pláštěm kmentovým, purpurově červeným.
A všecko město plesalo a veselilo se. [16] Židům se zdálo, že jim vzešlo
nové světlo, radost, čest a veselí. [17] Ve všech národech, v městech
i krajinách, kamkoli rozkaz králův došel, bylo neobyčejné veselí, hody
a kvasy, dobrý den; tak velmi, že mnozí z jiných národů a vyznání
k jejich náboženství a posvátným obyčejům přistupovali; velký totiž
strach před Židy zachvátil všecky.

Židé hájí se proti nepřátelům (9, 1.—19.).

V Susách dne 13. adaru pobito 500 mužů, a dne 14. adaru 300 mužů (9, 1.—10. 11.—15.). V provinciích povražděno dne 13. adaru 75.000 mužů (9, 16.). V provinciích dne 14., v hlavním pak městě dne 15. adaru Židé odpočívají a radují se (9, 17.—19.).

Hlava 9. — [1] Dvanáctého tedy měsíce, o kterém jsme již prve
pověděli, že slul adar, třináctého dne, na který chystána byla všem
Židům záhuba, a nepřátelé po jejich krvi lačněli, stalo se naopak:
Židé nabyli vrchu a počali mstíti se nad nepřítelem. [2] Shromáždili se
po všech městech, městečkách a místech, aby vztáhli ruku proti ne-
přátelům a protivníkům svým, a žádný neodvážil se (jim) odporovati,
ježto všecky národy pronikla hrůza před jejich velikostí. [3] Neboť i vla-
daři krajin, satrapové, správcové i každý hodnostář představený kterému-
koli místu nebo práci, podporovali Židy, ježto se báli Mardochea;
[4] věděliť o něm, že je knížetem na paláci a že velmi mnoho může;
sláva jména jeho také rostla každý den a letěla od úst k ústům všem.
[5] I způsobili Židé nepřátelům svým řež velikou; pobili je učinivše

---

V. [13]. Jak doslova zněl ten výnos, viz 16, 1. nn.

V. [14]. Hebr. praví, že byl výnos dán v Susách, ne však, že tam byl vyvěšen. Srv. výše 3, 15. Tento druhý výnos mohl býti ovšem ihned také vyvěšen.

V. [15]. O „kmentu“, viz Gn 41, 42. — O modrém a červeném purpuru viz výše 1, 6. Na mosaice, nalezené v Pompeji (nyní v museu neapolském), zobrazený král Darius má (zlaté žezlo), modrou čelenku (diadem, korunu), bíle obroubený a modrý pruh na purpurovém hávu. Byly to znaky důstojnosti královské, ale říšští nejvyšší úředníci odívali se podobně. I královští lučištníci nosili „koruny“ (diademy). Srv. výše 6, 8. — „všecko město“ = Židé a jim přející. Srv. níže v. 17.

V. [16]. „světlo“ = štěstí (srv. Ž 96, 11; Job 18, 5. n.). — „čest“, ježto bylo zřejmo, že jsou Židé královskými chráněnci.

V. [17]. Podobně činívali Židé později, když se strhla řež proti nim: aspoň označovali příbytky své kříži, aby jich křesťané rozzuření šetřili.

Hl. 9. — V. [1]. Ten den ustanoven byl na řež dle 3, 7. a na „protiřež“ („protipogrom“) dle 8, 12.

V. [5]. Ježto dle v. 2. nikdo se neodvážil odporovati Židům, patrno, že Židé počali výboj („ofensivu“) a zabíjeli ne ty, kteří je dne 13./XII. napadli, ale kteří byli známi svým protižidovským smýšlením z doby dřívější.

jim, co jim byli oni učiniti mínili, [6] tolik, že i v Susách pět set mužů
pobili mimo deset synů Amana Agažského, nepřítele židovstva, jichž
tato jsou jména: [7] Farsandata, Delfon, Esfata, [8] Forata, Adalia, Aridata,
[9] Fermesta, Arisaj, Aridaj a Jezata. [10] Statků však jejich, když je byli
usmrtili, nechtěli se dotknouti jménem kořisti.
[11] Když byl počet těch, kteří pobiti byli v Susách, ihned oznámen
králi, [12] řekl královně: „V městě Susách pobili Židé pět set mužů
kromě deseti synů Amanových; jakou asi řež učiní po všech krajinách!?
Co si přeješ ještě? Co chceš, bych rozkázal učiniti?“ [13] Ona mu odvětila:
„Libo-li králi, budiž dána moc Židům, jako učinili dnes v Susách,
tak i zítra by směli učiniti, a deset synů Amanových nechať je na šibenicích
zvěšeno.“ [14] Král přikázal, aby se tak stalo. Byl tedy hned
v Susách vyvěšen výnos a deset synů Amanových pověšeno. [15] A shromáždivše
se Židé čtrnáctého dne měsíce adaru pobili v Susách tři sta
mužů; ale statek jejich od nich rozebrán nebyl.
[16] Také však po všech krajinách, které moci královĕ poddány
byly, hájili Židé života svého, i pobili nepřátel a protivníků svých
tolik, že sedmdesát pět tisíc bylo zabitých; ale žádný nedotekl se ničeho
ze statků jejich.
[17] Začali vražditi všudy dne třináctého měsíce adaru, den pak

---

V. 10. Dle 8, 11. směli pleniti. Neužili toho práva, ježto měli sami dost, a byli by si způsobili velikou nenávist. Neužili ani práva (8, 11.) pobíti ženy a děti. Toliko muže (v. 6.) pobili. Spisovatel tu a níže ve v. 15. n. nepřímo kárá Mardochea, který Židům drancovati dovolil (8, 11.).

V. 11. n. Král, slaboch, chce se zavděčit Esteře. Písmo velmi pěkně líčí, jak cenil východní panovník životy svých poddaných. Dle v. 16. bylo pobito v Persii *75.000* lidí!

V. 13. Také Amestris, Parysatis, Atossa a jiné ženy ovládaly své královské manžely, jak všeobecné dějiny učí. Ježto dle v. 2. žádný pohan se neopovážil Židům odporovati, lze čin Esteřin (z návodu Mardocheova?) omluviti jak tak z neurovnaných poměrů státu východního, který podobné „pogromy“ častěji připouštěl. Dlužno tedy taková krveprolití posuzovati se stanoviska práva válečného. Ester chtěla nepřátele svého národa seslabiti. Činila podobně, jako činí též moderní státy v době války, ačkoli řádný moderní stát v době míru nepřipouští „pogromy“. Ester se domnívala že jedná vlastenecky. Všeobecné dějiny světové nás učí, jak často zvrhlo se vlastenectví („patriotismus“) v ukrutnost, krvelačnost, které byly obětovány tisíce lidských životů. Křesťanství vykazuje vlastenectví pravou míru a správné cesty, by zůstalo ctností, která zná ne toliko sebe, svou vlast a stát, ale také má na zřeteli lásku k bližnímu, i k nepříteli! Takové vlastenectví posvěcuje křesťanství. Ester ovšem nebyla křesťankou, ale dcerou své doby, právě tak, jako byl Mardocheus, její rádce, synem zákona Starého.

V. 14. „synů Amanových,“ t. j. mrtvol jejich; byliť již dle v. 6. nn. v řeži pobiti. Visící mrtvoly měly býti výstražným trestem, aby budoucně Židé nebyli pronásledováni. — Výnos královský byl ihned prohlášen; zda-li byl „vyvěšen“ nejisto.

V. 15. Ke cti Židům řečeno, že neplenili. Zpravidla vášeň, která prolévá krev, sahá také na majetek v podobných okolnostech. Srv. výše v. 10. a níže v. 16.

V. 16. Některé staré rukopisy čítají toliko 15.000.

V. 17. = v. 15. V praksi vyvinul se obyčej, že všecka hrazená města slavila svátek teprve dne 15. adaru jako v Susách. Svátek púrím není vypůjčen od Řeků, kteří slavili pitkami, dary a pod. vinné slavnosti Dionysiovy (či Bakchovy). Nikde není v dějinách židovstva nejmenší stopy odporu židovských zákonníků proti pohanskému tomuto zvyku ani v dobách, kdy nabývala vrchu přísná, ba úzkostlivá židovská pravověrnost (po dobách machabejských), která se štítila všeho pohanského. — Řekové slavili vinné svátky pětkráte do roka: *a*) v měsíci poseideonu I. (počátek prosince), *b*) na konci téhož měsíce, *c*) svátek lisu v měsíci gamelionu (lednu), který byl zejména v Malé Asii rozšířen; *d*) čtvrtá slavnost konána dne 11. 12. 13. měsíce anthesterionu

A vše, co se tehdy stalo, jest obsaženo v závitku listu, to jest
(v závitku) tohoto spisu; 27 co měli totiž vytrpěti, co však potom se
změnilo.
Židé zavázali sebe, potomstvo své i všecky, kteří k náboženství
jejich chtěli připojeni býti, že nikomu nebude dovoleno těch dvou dní
pominouti bez slavnosti, o kterých svědčí písmo a (jak) žádají stano-
vené výroční doby; 28 to že jsou dny, které nikdy nepřijdou v zapo-
menutí, ale po všech pokoleních a po všech krajinách všeho světa že
slaveny budou; aniž bude které město, ve kterém by dny „furím“ to
jest „losů“ nebyly zachovávány od Židů i od jejich potomstva, které
k těm posvátným obyčejům zavázáno jest.
29 Ester královna, dcera Abihailova psala [s Mardocheem, Židem]
také druhý list, aby s veškerým důrazem den tento slavný stanoven byl
na budoucí časy. 30 A rozeslali jej ke všem Židům, kteří přebývali ve
stu dvaceti sedmi krajinách krále Asuera, (přejíce) jim upřímně pokoj,
aby přijali 31 obyčej dnů losů a časem svým je s radostí slavili, jak
nařídil Mardocheus [a Ester], a (jak) oni se zavázali, za sebe, i za
potomstvo své, že budou zachovávati posty, křiky, zkrátka dny losů,
32 to jest vše, co v tom spisu, [který sluje Ester], napsáno jest.

V. 27. „písmo“ = Mardocheův list. — „žádají“ závazné výroční zvyky.

V. 29. n. První spis, který doporučoval Židům slaviti svátek „púrím“, a vypravoval proč, napsal dle v. 20. Mardocheus. Druhý spis dala napsati Ester. Pravděpodobně opakoval, co byl napsal Mardocheus a některé drobnosti podával podrobněji. — „s Mardocheem Židem“ pokládá kritika za glosu a proto důsledně místo „rozeslali“ dlužno čísti: „rozeslala“. — Přáním „pokoje“ list Esteřin dle tehdejšího zvyku počínal. Viz 13, 1; 16, 1.

V. 31. „posty a křiky“ list „prvý“ (Mardocheův, 9, 20. nn.) neukládal výslovně. Mělo býti opakováno kvílení, o kterém výše 4, 16.

V. 32. Dle hebr. list Esteřin upevnil předpisy (Mardocheovy) o purimu a byl zapsán do knihy. Také tento „druhý“ list byl pramenem spisovateli dnešní kanonické knihy Ester. Viz Úvod str. 3. — Svátek slavený dne 17. adaru slul v dobách machabejských „Den Mardocheův“ (2. Mach 15, 37.). — Pozdější Židé dle těchto dvou listů (Mardocheova a Esteřina) slavili den 13tý postem („Esteřiným“) a kvílením, den 14. radostnými hody. Roku přestupného, kdy totiž za 12tý měsíc („adar“) byl vložen měsíc 13tý, zvaný „veadar“ (= „druhý adar“), slaven „malý púrím“ v adaru, a „velký púrím“ v měsíci veadaru. Padl-li 13. adar na sobotu nebo na pátek, byl půst přeložen do předu. Bohoslužebně, obětmi svátek púrím slaven nebyl. Později však přece se scházeli Židé v synagogách, kde dne 13. adaru (ve „svatvečer“) byly čteny z Gn hll. 32.—34. Nejdůležitější úkon dne svátečního byla četba „Závitku“ (Megillá), t. j. knihy Ester, večer nebo v noci v osvětlených sbornicích. Téhož dne ráno čten úryvek Ex 17, 8.—16., ježto se domnívali Židé, že byl Aman potomek Agaga, krále amaleckého (Srv. Est 3, 1.). — Dle talmudu byly ve starších dobách o svátku „púrím“ zakázány těžké práce (jako v sobotu). Postupem doby nabýval svátek púrím víc a více rázu světského, jakéhosi židovského masopustu. Když bylo při četbě vysloveno jméno „Aman“, křičeli posluchači: „Vyhlazeno budiž jméno jeho!“ nebo: „Ať zpráchniví jméno hříšníků!“ Mládež tleskala rukama, tloukla do lavic nebo šermovala kusy dřeva (kamene), na kterých bylo napsáno jméno „Aman“. Když byla „Megillá“ přečtěna, všichni shromáždění počali křičeti: „Zlořečený Aman! **Blahoslavený Mardocheus!** Zlořečená Zares! **Blahoslavená Ester!** Zlořečení modláři! **Blahoslavení všichni Israelité! Blahoslavený Harbona, který pověsil Amana!**“ Také pálívali obraz Amanův a kříž (= „šibenici“). Ježto byly s pálením kříže později spojovány úmysly protikřesťanské, zakázal ten obyčej císař Theodos. Jak masopustní byl později ten svátek, patrno z názoru, který tlumočí pojednání talmudske zvané „Megilla“ (VII, 2.), že prý má každý Žid na svátek púrím píti, až nedovede rozlišovati mezi „Zlořečený Aman“ a „Blahoslavený Mardocheus!“ (Úpadek mravouky proti starší mravouce biblické!)

Moc a důstojnost Mardocheova zapsána (10, 1.—3.).

Hlava 10. — [1] Král Asuerus pak uložil daň na všecku zemi a na všecky ostrovy mořské. [2] Jeho moc a vláda, jakož i důstojnost a vznešenost, ke které povýšil Mardochea, zapsány jsou v knihách medských a perských, [3] kterak totiž Mardocheus z rodu židovského byl druhý po králi Asuerovi; (byl také) veliký u Židů, vzácný u lidu bratří svých, hledě dobrého národu svému a mysle na to, co přispívalo k pokoji rodu jeho.

DRUHOKANONICKÉ „ZLOMKY" KNIHY ESTER (10, 4.—16, 24.).

Závěr knihy Ester (10, 4.—11, 1.).

Výklad Mardocheova snu (10, 4.—13.). Závěrek (11, 1.).

Co je ve znění hebrejském, věrně jsem přeložil. Ale co níže podáno je, nalezl jsem ve vydání obecném, řeckým jazykem a písmem psaném; někdy na konci knihy tato hlava stála; dle svého zvyku poznamenali jsme ji v čele obelem, to jest kopím.

[4] I řekl Mardocheus: Od Boha staly se tyto věci. [5] Vzpomínám si na sen, který jsem měl; ten znamenal tyto věci právě, aniž bylo

Hl. 10. — V. 1. n. „daň" = robotu — „ostrovy mořské" je také Přímoří (případně i Řecko). Viz Gn 10, 5. Spisovatel knih Král a Par zakončovali dějiny toho onoho krále judského stručnou zmínkou o vynikajících činech jeho a odkazovali čtenáře žádostivého podrobností na pramen jiný (Viz „Úvod" k 3. a 4. Král str. 895 pozn. 5.—7; a „Úvod" k Par na str. 1075.; podobně činí tu spisovatel knihy Est. Dokonává příběh o Xerxovi zmínkou o tom, že a komu roboty uložil; ostatně odkazuje čtenáře na „Letopisy králů medských a perských" (hebr.). Srv. výše 2, 23; 6, 1. V těch letopisech bylo též podrobněji poznamenáno, co velikého vykonal Xerxův velký vezír Mardocheus, miláček všech Židů, ježto došed postavení tak vysokého nezapřel svého původu, ale zůstal vlastencem upřímným. Viz k 3, 7. — Sir 44.—49. mezi slavnými muži israelskými neuvádí Mardochea ni Esteru, ježto Sirachovi nebyla kniha Est známa. Viz Úvod str. 3.

V. 4. Co tištěno tu a níže drobným písmem jsou poznámky sv. Jeronyma k jeho překladu. V původním znění hebrejském nalezl sv. Jeronym toliko 1, 1.—10, 3. Ostatek, t. j. 10, 4.—16, 24. nalezl sv. překladatel v řeckém obecném znění (v „řecké Vulgatě"), t. j. v LXX (viz Úvod § 14. č. I, 1.). — „hlava" tu znamená všecky „zlomky druhokanonické" (10, 4.—16, 24.). Z nich 10, 4.—11, 1. jakožto závěr knihy Ester nalezl Jeronym v LXX „na konci", t. j. za 10, 3. V některých rukopisech LXX (= „někdy") nalezl na konci také 11, 2.—16, 24. V jiných rukopisech LXX byly však ty zlomky roztroušeny na přiměřených místech, kam přirozeně svým obsahem patřily a jak níže sv. Jeronym poznamenává. Aby čtenář věděl, že Židé ve svém hebrejském znění knihy Est 10, 4.—16, 24 nemají, položil sv. Jeronym před 10, 4. kritické znaménko, zvané řecky „obelos". Tím však nepraví, že 10, 4.—16, 24. jest méně vnuknuto Duchem svatým než 1, 1.—10, 3.!

V. 4.—13. vykládá sen Mardocheův, který ve Vulg. jest vypravován teprve níže, 11, 2.—12. Ježto dle zákonů správného myšlení nejprve bývá věc vypravována a pak teprve vykládána, dlužno dáti přednost LXX, která vypravuje sen Mardocheův (11, 2.—12.) hned na počátku knihy Ester, před 1, 1.

V. 4. „Mardocheus řekl" Esteře i lidu. Ten sen a význam jeho byl nejspíše také poznamenán ve „druhém" listě Esteřině, jmenovaném výše 9, 29.

V. 5. Ten sen vypravován níže 11, 2.—12.

co v nich nesplněného. [6] Pramének, který vzrostl v řeku, který proměnil
se ve světlo a v slunce, a ve vody hojné se rozmohl, jest Ester,
kterou král vzal si za manželku a královnou ráčil učiniti. [7] Dva pak
draci: já jsem a Aman. [8] Národové, kteří se shromáždili: jsou ti, kteříž
usilovali vyhladit jméno Židů. [9] Národ pak můj: Israel je, který volal
k Hospodinu, i vysvobodil Hospodin svůj národ, vyprostil nás ze všeho
zlého, učinil znamení veliká a zázraky mezi národy, [10] a přikázal, aby
byly dva losy: jeden lidu Božího, a druhý všech národů (ostatních);
[11] i přišel obojí los v den, který byl již tehdy stanoven před Bohem
všem národům; [12] rozpomněl se Hospodin na lid svůj a slitoval se
nad svým dědičným majetkem. [13] Buďtež tedy zachovávány ty dny měsíce
adaru, čtrnáctý a patnáctý den toho měsíce, s veškerou snahou a radostí v jeden sbor shromážděného lidu ve všech potomních pokoleních
lidu Israelova.

Hlava 11. — [1] Léta čtvrtého vlády Ptolemea a Kleopatry přinesli Dositeus, který se pravil býti knězem, z kmene Levi, a Ptolemeus, jeho syn, tento list „furim", který — tak tvrdili — přeložil Lysimachus, syn Ptolemeův v Jerusalemě.

Počátek knihy Ester (11, 2.—12, 6a.).

Mardocheův sen (11, 2.—12.). Mardocheus odhalil spiknutí vrátných (12, 1.—6a.).

Také tento začátek byl v obecném překladě; ale není podán ani ve znění hebrejském, ani u žádného překladatele.

[2] Léta druhého vlády velikého Artaxerxa, prvního dne měsíce

---

V. 6. O tom praménku, světlu a slunci viz níže 11, 10.n. — Ester byla předobrazem (typem) Marie Panny. Esteru vyňal král z obecného zákona (níže 15, 13.); Marii vyňal Bůh z obecného zákona hříchu dědičného. Obě byly panny z rodu nepatrného, vynikaly krásou, skromností, zbožností, láskou k modlitbě, (14, 3 nn.) životu zapíravému (půst), a vřelou láskou k národu svému, obě povýšeny byly za královny, obě užívaly vlivu svého ku blahu milovaného lidu („Pomocnice křesťanů"), obě vyznamenaly se mlčelivostí, poslušností (2, 10.), opatrností („Panna nejmoudřejší"), neohroženosti, obětavostí, hrdinností v ctnostech. Ovšem předobrazená (Maria) předčí obraz (Esteru) tou měrou, že jest Ester toliko nedokonalým nástinem Marie Panny.

V. 8.n. srv. s 11, 5.—9. — „znamení veliká a zázraky" podivuhodné řízení prozřetelnosti výše vypravované.

V. 10. „los" je zde „úděl": úděl štěstí (Židům) a úděl pohromy (pohanům v říši perské). — „los" naráží na „losy" Amanovy.

V. 11. Dne 13. adaru neustanovil teprve Aman svým losem (na záhubu Israelitů); sám Bůh jej ustanovil dávno před tím (na zkázu pohanů).

V. 13. srv. s 9, 21. 23. 27. n. 29.—31.

Hl. 11. — V. 1. je poznámka (pozdější) o překladu dnešní kanonické knihy Ester z hebrejské předlohy do jazyka řeckého. — Kniha Est sluje tu „list," ježto prameny její, spis Mardocheův (9, 20.) a spis Esteřin (9, 29.) byly jako „listy" rozeslány po Židech v Persii žijících. — Židé egyptští potřebovali řeckého překladu, ježto mluvili řecky a hebrejsky málo již uměli. — Čtyři byli Ptolemové na trůně egyptském, jejichž manželky sluly „Kleopatra": 1. Ptolemeus Epifanes (205.—181.); 2. Pt. Filometor (181.—146.); 3. Pt. Fyskon čili Euergetes II. (145.—116.) a 4. Pt. Auletes (75.—51.). Pravděpodobně přinesen byl řecký překlad knihy Est do Egypta za Ptolemea Filometora, příznivce Židů, kteří si za jeho vlády vystavěli také v Leontopoli chrám. „Čtvrtý rok" byl tedy r. *178.* před Kr.

V. 2. Úryvek 11, 2.—12. nazývá v poznámce sv. Jeronym právem „začátek". V řeckém překladě býval v čele knihy před 1, 1. — Viz výše k 10, 4. „Překla-

nisanu měl sen Mardocheus, syn Jaira, syna Semeje, syna Kisova
z kmene Benjaminova, 3 Žid, který bydlil ve městě Susách, muž veliký
a při dvoře královském mezi prvními. 4 Byl z počtu těch zajatých,
které byl převedl Nabuchodonosor, král babylonský z Jerusalema s Je-
choniášem, králem judským. 5 Zdálo se mu toto:
Bylo slyšeti hlasy, hřmot, hromobití, zemětřesení a hrůzu na zemi.
6 A hle, dva draci velicí (přišli) hotoví proti sobě k boji. 7 Jejich křikem
vzbouřili se všichni národové, aby bojovali proti národu spravedlivců.
8 Byl to den temnosti a nebezpečí, soužení a úzkosti, a veliký strach
(byl) na zemi. 9 I zkormoutil se národ spravedlivců boje se běd svých
a byl připraven na smrt; 10 volali k Bohu, a zatím co křičeli, pramének
vzrostl v řeku převelikou a rozmnožil se ve vody veliké; 11 světlo
i slunce vzešlo, ponížení byli pak povýšeni a pohltili slavné.
12 Uzřev to Mardocheus vstal z lože, uvažoval, co Bůh zamýšlí
učiniti, a pevně měl to na mysli, chtěje zvěděti, co znamená ten sen.
Hlava 12. — 1 (Mardocheus) býval tehdy v předsíni královë s Ba-
gatou a Tarou, komorníky královskými, kteří byli vrátnými u paláce.
2 Poznav pak úmysly jejich a snahy dobře vystihnuv, postřehl, že usilují
vztáhnouti ruce na krále Artaxerxa; i oznámil to králi. 3 Ten dav oba
vyšetřiti, když se přiznali, kázal je vésti na smrt. 4 Co se stalo, dal
zapsati král v pamětných knihách; a také Mardocheus písemně tu věc
na památku poznamenal. 5 A přikázal mu král, aby při dvoře zůstal,
dav mu dary za to, že věc oznámil.

---

datelé" do jazyka řeckého jmenováni v „Úvodu" svaz. I. na str. 14. I, 2.—4. „Artaxerxes" jmenován v 10, 4.—16, 24. týž král, který výše sluje „Asuerus" = Xerxes I. — „druhý rok" Xerxův = od 1. nisanu 484 — do konce adaru (veadaru) r. 483. — „první den nisanu" = (v noci na den nového roku). O deset let později metal Aman na nový rok losy (výše 3, 7.). — O pět let později, t. j. r. 479.—478. kdy se stala Ester královnou („sedmého roku vlády Xerxovy" 2, 17.) počal se plniti sen Mardocheův.

V. 3. Mardocheus byl královským dvořenínem od Židů váženým dříve nežli se dostala Ester do královského haremu. Výše 2, 11. — Byl nejspíše tajným strážcem („detektivem"), jakých bývalo dosti u dvora perského, kde spiknutí proti králi nebyla zjev řídký.

V. 4. srv. s 2, 5. n.

V. 6. „drak" = nejspíše had.

V. 11. „světlo" rozlišováno od „slunce" jako Gn 1.

V. 12. „Co znamená ten sen," viz 10, 4. nn.

Hl. 12. — V. 1. Dle LXX Mardocheus, jsa přesvědčen, že onen sen přichází od Boha přemýšlel, co znamená (11, 12.) „až do toho dne, kdy spal Mardocheus v předsíni královské s komorníky královými..." (12, 1.). Odkryv spiknutí proti králi a oznámiv mu je, zavázal si Mardocheus krále k vděčnosti. Od té doby tušil Mardocheus, že se mu král velkodušně odmění, od té doby počalo mu svítati, co ten sen asi znamenal. — Dle 2, 19. dlužno tu „předsíň" hledati u hlavní brány, která byla na jihovýchodní straně královského paláce a vedla z mostu (který spojoval hrad s městem,) hlavní ohradní vnější zdí do velikého vnějšího dvora (= zbrojiště). Viz výše. Možno, že „předsíň" jest ono zbrojiště (jihovýchodní jeho cíp.)

V. 2. Dle LXX slyšel Mardocheus, který byl spal právě v předsíni královského paláce, řeči komorníků, ze kterých poznal, oč běží. Viz výše 2, 21. n.

V. 4. Dle LXX recense A dlužno čísti: „i Mardocheus **byl zapsán** do knihy královy na památku." Srv. výše 6, 2.

V. 5. n. Dle 11, 3; 12, 1. byl Mardocheus strážným dvorním. Xerxes odměnil Mardochea, že ho jmenoval dozorcem nebo velitelem dvorní (vnější) stráže (LXX). Dary, kterých se mu dostalo, byly poměrně malé. Srv. výše 6, 3. — Dle LXX nedostalo se Mardocheovi darů žádných, ale král „dal mu (Mardocheovi) Amana..." t. j. odkázal ho na Amana, který přednese prosby Mardocheovy králi. K důvodu, zde podanému, proč Aman nenáviděl Mardochea, přidružila se příčina druhá

6 Aman pak, syn Amadatiův, Bugejský, byl velmi slavný před králem, i chtěl uškoditi Mardocheovi a národu jeho pro dva komorníky královské, kteří byli usmrceni. Potud předmluva.

Vyhlazovací výnos Amanův (12, 6b.—13, 7).

(Patří k 3, 14.)

Co doleji podáno, položeno bylo na tom místě, kde psáno je v knize. „A pobrali statky, to jest majetek jejich.“ (3, 13.) Nalezli jsme to ve vydání obecném toliko.

Opis listu pak byl tento:

Hlava 13. — 1 Artaxerxes, převeliký král od Indie až do Etiopie,
sto dvaceti sedmi krajin knížatům a vévodům, kteří vládě jeho poddáni jsou, pozdrav!
2 Nad mnohými národy stav se králem a všecku zemi své vládě
podmaniv nechtěl jsem nijak zneužívati moci veliké, ale milostivě a dobrotivě spravovati poddané, aby beze strachu život tiše vedouce, požívali pokoje všem lidem žádoucího. 3 Když jsem však tázal se radů
svých, kterak by lze bylo splniti to, jeden, který jiné moudrostí a věrností převyšoval, a byl druhý po králi, jménem Aman, 4 oznámil mi,
že je po všem kruhu země rozptýlen národ, který nových zákonů užívá, proti obyčeji všech národů jedná, královskými rozkazy pohrdá a všech národů svornost výstředností svou ruší. 5 Zvěděvše to a vidouce, že
jeden národ všemu lidskému pokolení na vzdor zvrácených zákonů užívá, našim rozkazům se protiví a ruší pokoj i svornost krajin nám poddaných: 6 rozkázali jsme, na kterékoli Aman, všem krajinám představený a druhý po králi, jehož si vážíme jak otce, ukáže, ti by se ženami i s dětmi vyhlazeni byli od nepřátel svých a žádný by se nad nimi nesmiloval, čtrnáctého dne měsíce dvanáctého adaru tohoto roku,
7 tak aby ti nešlechetní lidé jednoho dne do pekel sestoupíce vrátili říši naší pokoj, který porušili. Až potud opis listu.

dle 3, 2. nn. Mezi dvořanstvem četným byly dvě neb i více stran — jak bývá — které na sebe sočily a nevražily. Popravení dva strážcové byli stoupenci Amanovi, Mardocheus pak jejich odpůrce. — „Bugejský“ = Chlubil(?). Srv. 5, 11. — „Předmluvou“ nazývá tu sv. Jeronym v poznámce úryvek 11, 2.—12, 6a. Viz pozn. k 11, 2. — „Co doleji podáno“ = 12, 6b.—13, 7.

Hl. 13. — V. 1. „Xerxes, veliký král“ je krátký titul, který se zachoval na čtyrjazyčných (staropersky, babylonsky, elamsky, a egyptsky (hieroglify) psaných) nápisech alabastrových nádob Xerxových. Delší titul ustálený na jiných nápisech Xerxových (v Persepoli, Susách a j.) zní: „Já Xerxes, král veliký, král králů, král zemí mnoha kmenů (dle babylonského nápisu: „král zemí veškerenstva jazyků“), král této země veliké a rozsáhlé, krále Daria syn, Achémenovec.“ Podobně zněl titul Xerxova předchůdce, Daria.

V. 2. Pěkný to „program“ pohanského krále! Mohl by jej podepsati také panovník křesťanský!

V. 3. n. Ježto si královský tento výnos Aman sám sepsal (3, 12.), pochopitelno, že se v něm samolibě vynáší.

V. 5. n. Aman dostává moc úřední cestou zosnovati „pogrom“, řež proti lidem, které blíže označí. Takový pogrom od vyšší státní moci pořádaný je sice v moderním státě, milovném pořádku, věc neslýchaná, v orientálních státech však i do nejnovějších dob (na př. proti křesťanům) opakovaná. V takových okolnostech ti, proti kterým pogrom čelí, domnívají se, že mají právo zbraněmi se hájiti. Snadno si vysvětliti, že jiná vláda případně toto právo uzná. Viz níže 16, 1. nn. — Žíti dle jednobožského náboženství znamenalo dle Amana zločin: rušiti veřejný pokoj! — Místo „14. adaru“ přesněji dle 3, 13; 8, 12; 9, 1. „třináctého“.

V. 7. „pekla“ = podsvětí, onen svět. Srv. Dt 32, 22.

Modlitba Mardocheova a Esteřina (13, 8.—18; 14, 1.—19.).

(Patří k 4, 17.).

Co doleji stojí, po tom místě psané jsem nalezl, kde čteme: Šel tedy Mardocheus a učinil vše, co mu poručila Ester (4, 17.). Ale není to v hebrejském znění, aniž je to podáno u některého překladatele.

[8] I prosil Mardocheus Hospodina pamětliv jsa všech skutků jeho,
[9] takto:
Hospodine, Pane, králi všemohoucí! Jsoutě v moci tvé všecky
věci a není, kdo by mohl odolati vůli tvé, ustanovíš-li, aby vysvobozen
byl Israel. [10] Tys učinil nebe i zemi a cokoli jest v oboru nebes. [11] Pánem
jsi všech věcí aniž je, kdo by odolal velebnosti tvé. [12] Všecky věci
znáš a víš, že ne z pýchy ani z potupy nebo z nějaké žádosti slávy
učinil jsem to, že jsem se neklaněl pyšnému Amanovi — [13] neboť rád
bych pro záchranu Israele i šlepěje nohou jeho líbati hotov byl —
[14] ale bál jsem se, bych čest Bohu mému příslušnou nepřenesl na
člověka, a žádnému bych se neklaněl než Bohu svému. [15] Nyní tedy,
Pane, králi, Bože Abrahamův, smiluj se nad lidem svým; neboť chtějí
nás nepřátelé naši zahubit a dědičný tvůj majetek zahladit. [16] Nepo-
hrdej údělem svým, který sis vykoupil z Egypta. [17] Vyslyš prosbu mou,
milostiv buď losu, údělu svému, a obrať žalost naši v radost, abychom živi
jsouce chválili jméno tvé, Hospodine; nezavírej ústa těch, kteří tě chválí!"
[18] Také všecek Israel srdcem týmž i modlitbou volal k Hospodinu,
ježto jim jistá smrt nastávala.

Hlava 14. — [1] Také královna Ester utekla se k Hospodinu bojíc
se nebezpečí, které nastávalo. [2] Odloživši roucha královská vzala šat
pláči a kvílení přiměřený, místo mastí rozličných popelem a prachem
posypala celou hlavu, tělo své zkrušila posty a všecka místa, na kterých
mívala prve šperky k veselí svému, měla plná vytrhaných vlasů.
[3] A modlila se Hospodinu Bohu Israelovu takto:
„Pane můj, kterýžto jediný jsi král náš, pomoz mně osamělé,
která nemá pomocníka žádného jiného kromě tebe! [4] Nebezpečí je mi
v patách. [5] Slýchala jsem od otce svého, že ty, Hospodine, vyvolils
Israele ze všech národů a otce naše ze všech předků jejich, abys je
učinil dědičným majetkem svým na věčné časy, a splnil jsi jim své
sliby. [6] (Ale) zhřešili jsme před tebou, a proto dals nás v ruce ne-
přátel našich; [7] ctili jsme totiž bohy jejich; spravedlivý jsi, Hospodine!
A nyní nemají na tom dosti, že nás přetěžkou porobou sužují, ale sílu
rukou svých moci [8] model připisujíce, [9] chtějí změniti tvé sliby, zahladiti

---

V. [8.] Ze „všech skutků" Hospodinových připomíná doleji, že Hospodin stvořil svět (v. 10.), vyvolil si Israele za svůj lid (v. 15.) a vyvedl jej z Egypta (v. 16.).

V. [10.] „v oboru nebes" = pod oblohou (LXX).

V. [12.—14.] srv. s 3, 2.

V. [17.] srv. s Ž 6, 6.

Hl. 14. — V. [2.] „všecka místa": uši (náušnice), hrdlo (náhrdelník), ramena zápěstí atd.

V. [5.] Bůh vyvolil zejména „otce" Abrahama „z předků" národa Israelského, t. j. z příbuzenstva Abrahamova (Gn 12.), které ztrácelo již víru v jednoho Boha.

V. [8. n.] Pohané tvrdí, že moc, kterou mají, dali jim jejich bohové (= modly"), aby zničili národ israelský; to však příčí se slibům Hospodinovým, že národ israelský bude žíti věčně. Kdyby Israelité byli vyhubeni, nebylo by úst, která by chválila Boha „Jahve" (= Hospodina). Srv. výše 13, 17. — Chrám jerusalemský v dobách Esteřiných již dávno byl nanovo vystavěn (Esdr 6, 15. n.).

dědičný majetek tvůj, zavřít ústa těch, kteří tě chválí a uhasiti slávu
chrámu i oltáře tvého, [10] aby otevřeli ústa pohanům, chválili sílu model
a velebili krále z masa na věky. [11] Nedávej, Hospodine, žezla svého
těm, kteří nic nejsou, aby se nemohli smáti naší zkáze, ale obrať záměr
jejich na ně, a zahlaď toho, jenž počal zuřiti na nás. [12] Rozpomeň se,
Hospodine, ukaž se nám v době tísně naší a dej mi důvěru, Hospodine,
králi bohů a jakékoli mocnosti! [13] Dej řeč přiměřenou v ústa
má před obličejem lva, a proměň srdce jeho, by nenávidělo nepřítele
našeho, ať zahyne sám i ostatní stoupenci jeho! [14] Nás pak vysvoboď
rukou svou, a pomoz mně, nemající žádné jiné pomoci kromě tebe,
Hospodine, který všech věcí vědomost máš, [15] a víš, že mně jest odporná
sláva bezbožných, a že si ošklivím lože neobřezaných, kteréhokoli
cizince. [16] Ty víš, k čemu jsem donucena, (víš), že v ošklivosti mám
odznak nádhery a slávy své, který mívám na hlavě, kdy se musím
ukázati, že jej mám v ošklivosti jako roucho ženy v době měsíčků,
a že ho nenosím v dobách, kdy bývám sama; [17] (víš), že jsem nejedla
u stolu Amanova, že nelíbily se mi hody královy, a že jsem nepila
vína z obětí mokrých; [18] (víš), že se nikdy neveselila služebnice tvá
od té doby, kdy jsem přenešena byla sem až do dneška, leč z tebe,
Hospodine, Bože Abrahamův! [19] Bože mocný nade všecky, vyslyš hlas
těch, kteří žádné jiné naděje nemají, vysvoboď nás z ruky nespravedlivých,
a vytrhni mne z bázně mé!

Mardocheus napomíná Esteru (15, 1.—3.).

(Patří k 4, 8.)

Také tento dodatek nalezl jsem v obecném vydání.

Hlava 15. — [1] I přikázal jí — nepochybně Mardocheus — aby
vešla před krále, a prosila za národ svůj a za vlast svou. [2] „Pomni“ —
řekl — „na dni nízkosti své, kterak jsi krmena byla v ruce mé! Neboť
Aman, druhý po králi promluvil proti nám na smrt. [3] Ale ty volej k Hospodinu,
přimluv se u krále za nás a vysvoboď nás ze smrti!“

V. 10. „ústa pohanů“ by chválila modly, že jim daly moc, by vyhladili Israele. — „král z masa“ = král člověk proti „králi bohů a jakékoli mocnosti“ (níže v. 12.). Srv. Ž 94, 3.

V. 11. „kteří nic nejsou“ = modly a jejich ctitelové. Srv. 1. Kor 8, 4. „obrať záměr jejich na ně“ = co chtějí učiniti nám, staň se jim! Srv. Ž 34, 8. — „zuřiti počal“ Aman.

V. 13. „lev“ = král Xerxes! — Srv. Přís 19, 12; 2. Tim 4, 17. — „nepřítel náš“ = Aman. — Srv. Přís 21, 6.

V. 15. „sláva bezbožných“ = přepych dvora královského, kterého jest účastna nyní též Ester. — „neobřezaný“ „cizinec“ = král, se kterým Ester sdílí se o manželské lože. Srv. výše 2, 18.

V. 16. „odznak nádhery a slávy“ = královská čelenka (diadem), koruna.

V. 17. Podobně Judit nejedla se stolu Holofernova (Jud 12, 2.). — O mokrých obětech čili úlitbách srv. Dt. 32, 38.

V. 18. „sem“ = na dvůr královský.

Hl. 15. — V. 1. „nepochybně Mardocheus“ jest asi poznámka překladatelova. — „vlast“ = Palestina, která patřila tehdy také k Persii, a které tedy hrozilo též nebezpečí. — Srv. 4, 3.

V. 2. n. O výchově Esteřině srv. 2, 7. — O důstojnosti Amanově 13, 3. — Kterak Aman „mluvil“, viz 3, 8. — Viz též 4, 8. 13. n.

Ester odvážila se ke králi (15, 4.—19.).

(V. 4.—10. patří za 5, 1; v. 11.—19. patří za 5, 2.).

Také to, co tu podáno (nalezl jsem v obecném vydání).

[4] Třetího pak dne svlékla roucha, ve která byla oblečena, a oblekla
se v nádheru svou. [5] Stkvějíc se v rouchu královském vzývala všech
věcí správce, a spasitele Boha, a vzala dvě služebnice; [6] na jednu
z nich zpolehla, jako by pro změkčilost a velikou zchoulostivělost ne-
mohla tělo své unésti, [7] druhá pak služebnice šla za paní nesouc
roucho, které po zemi se vleklo. [8] Sama majíc polité líce růžovou
barvou, půvabnýma zářícíma očima zakrývala srdce smutné a velikou
bázní sevřené. [9] Prošedši po pořádku všecky dveře zastavila se před
králem, kdež on seděl na trůnu svém královském; oblečen byl v roucho
královské, stkvěl se zlatem a drahým kamením, a byl hrozného vze-
vření. [10] Když pozdvihl obličej, a planoucíma očima pohněvanou mysl
ukázal, královna padla, zbledla a opřela mdlou hlavu o služebnici.
[11] Tu obrátil Bůh ducha králova v laskavost, že rychle a s obavou
seskočil s trůnu a drže ji na loktech až okřála, těmito slovy jí lahodil:
[12] „Co je ti, Estero? Já jsem bratr tvůj, neboj se! [13] Neumřeš, neboť
ne pro tebe, ale pro jiné všecky ten zákon ustanoven jest. [14] Přistup
tedy, a dotkni se žezla!“ [15] A když ona mlčela, zdvihl zlaté žezlo, po-
ložil (je) na hrdlo její, políbil ji a řekl: „Proč ke mně nemluvíš?“
[16] Ona pak odvětila: „Viděla jsem tě, pane, jako anděla Božího, i za-
razilo se srdce mé bázní před slávou tvou. [17] Neboť velikého podivu
hoden jsi, pane, a tvář tvá plna je půvabu.“ [18] Když to mluvila, opět padla,
a téměř zmrtvěla. [19] Král byl zaražen a všichni služebníci jeho těšili ji.

Druhý list Xerxův, Židům příznivý (16, 1.—24.).

(Patří za 8, 12. (místo v. 13.).

Opis listu krále Artaxerxa, který ve prospěch Židů rozeslal po všech krajinách království svého; ani tento v hebrejském závitku není.

Hlava 16. — [1] „Artaxerxes, král veliký od Indie až do Etiopie

V. 4. Dle LXX svlekla roucho „služby“ = ve kterém sloužila Bohu postem a modlitbou.

V. 5. Jeden perský válec ze šedého achátu v bohaté sbírce Clerqově podává nám představu o tom, jak asi vypadala manželka krále Achémenovce. Vidíme zde královnu stojící, oděnou tunikou se širokými rukávy, v boku pásem opásanou, pruhovanou a vykasanou. Na hlavě má tiaru královskou, a vlasy její, ozdobené dlouhou stužkou, splývají jí po zádech. Tak asi vypadala též Ester. (Tento válec je 32 milimetry vysoký a 11 milimetrů široký, královna drží v levici košík obětní; dává skrze jednu ze svých průvodkyní obětovati holoubátko sedící nějaké bohyni. Mezi dvořankou a královnou nalézá se oltář, na němž hoří vonidla. Vigouroux.)

V. 9. Ježto seděl král na trůně jsa oblečen v nádherné slavnostní roucho, dlužno se domnívati, že právě konal důležitý státní čin, který Ester svým příchodem přerušila. Tak snadno lze vysvětliti jeho hněv (Seisenberger). To žezlo bylo dlouhá hůl, jak možno vyvozovati z vypukliny, nalezené v Persepoli, na které vyobrazen jest otec Xerxův, Darius, an sedí v řasnatém rouše se širokými rukávy na křesle (trůně).

V. 12. „bratr tvůj“ srv. Přís 7, 4; Pís 4, 9.

V. 13. srv. s 4, 11.

V. 14. O doteku žezla srv. výše 8, 4.

V. 16. O „andělu Božím“ srv. Gn 33, 10; 1. Král 29, 9; 2. Král 14, 17. 20; 19, 27.

Hl. 16. — V. 1. srv. s 13, 1.

sto dvaceti sedmi krajin vévodům a knížatům, kteří naší vládě poddáni
jsou, vzkazuje pozdrav.
[2] Mnozí dobroty knížat a cti, které se jim dostalo, zneužili k zpup-
nosti; [3] a netoliko poddané královské usilují sužovati, ale neumějíce
spokojiti se slávou jim udělenou, těm, kteří (jim) ji dali, strojí úklady.
[4] Aniž mají na tom dosti, že neděkují za dobrodiní a že ruší práva
(vyplývající) z blahovůle jim prokázané; ale ještě mají za to, že ujdou
soudu Boha, který všecko vidí. [5] Ve svém šílenství tolik poklesli, že
těm, kteří úřady sobě svěřené pečlivě zastávají a tak vše činí, že za-
sluhují všeobecné chvály, lživými úskoky usilují podraziti nohy, [6] okla-
mávajíce lstivou vychytralostí dobromyslné uši knížat, dle sebe jiné
posuzujících. [7] Kterážto věc dokázána jest i dějinami minulosti, i denní
zkušeností, kterak zlými návody některých úmysly králův kaženy bývají.
[8] Proto dlužno pečovat o pokoj všech krajin. [9] A nesmíte se domnívati,
že to pochází z naší lehkomyslnosti, když rozkazujeme věci sobě od-
porující; ale (vězte, že) dle poměrů a potřeb časových, jak žádá pro-
spěch říše, výnosy vydáváme. [10] Abyste porozuměli zřetelněji, co pra-
víme: Aman, syn Amadatiův, i mravy i rodem Macedoňan, daleký
krve perské, který dobrotivost naši svou krvelačností poskvrnil, ačkoli
cizinec, od nás přijat byl [11] a takové blahovůli se těšil, že otcem naším
slul a všichni se mu klaněli jako druhému po králi, [12] a ten se nadul
tak velikou pýchou, a pozdvihl se, že usiloval připraviti nás o krá-
lovství i hrdlo. [13] Neboť Mardochea, jehož věrností a dobrodiním živi
jsme, jakož i družku království našeho Esteru s veškerým národem
jejím, všelijakými novými a neslýchanými úklady snažil se vyhladit,
[14] zamýšleje, až je usmrtí, úklady činiti nám osamoceným a království
perské přenésti na Macedoňany. [15] My však na Židech, které nejne-
šlechetnější člověk odevzdal smrti, neshledali jsme, že by v něčem
vinni byli, ale naopak že spravedlivých zákonů užívají, [16] a že jsou
synové nejvyššího, největšího a vždy živého Boha, jehožto dobrodiním
i naším otcům i nám království se dostalo a až do dneška jest za-
chováváno. [17] Proto vězte, že ty listy, které byl on jménem naším rozeslal,
jsou zrušeny. [18] Pro ten zločin před branami tohoto města, to jest Sus
pověšen byl na šibenici i ten, který to nastrojil i všecka jeho rodina;
ne my, ale Bůh mu odplatil, co zasloužil. [19] Tento pak výnos, který
nyní posíláme, po všech městech budiž vyhlášen, aby bylo Židům

---

V. 2. nn. narážejí na Amana, kterak zneužil moci mu svěřené.

V. 3. n. Xerxes (Mardocheus) právem si stěžuje na nedostatek vděčnosti svých úředníků, ježto Achémenovci vyznamenávali se pozornou vděčností těm, kteří jim dobře činili.

V. 6. Xerxes se domníval, že jsou všichni úředníci dobromyslní jako sám Xerxes.

V. 9. omlouvá rozpor mezi prvním a tímto druhým výnosem královým, který by mohl zlehčiti vážnost poddaných ke králi.

V. 10. Ježto byl Aman z Medie (výše 3, 1.), znamená tu „Macedoňan" = cizinec. (Srv. Kanaan = kupec.) Možno také, že „Macedoňan" není tu původní, ale připsáno později místo „Meďan".

V. 13. Xerxes „byl živ dobrodiním" Mardochea, který odkryl spiknutí proti králi. Viz výše 12, 1.—6. — „na Macedoňany" = na cizince, jak již Jos. Flavius rozuměl. Viz výše v. 10. Tehdy byly již četné styky s Macedoňany (Řeky).

V. 17. V jakém smyslu je první neodvolatelný výnos králův „zrušen", viz výše 8, 8. Dle LXX mají perští úředníci počínati si rozvážně, nechati bez povšimnutí prvý královský výnos, ježto zlý původce jeho Aman pověšen byl na šibenici.

V. 19. Židům dostalo se samosprávy.

volno užívati svých zákonů. [20] A buďte jim na pomoc, aby ty, kteří se
byli připravili k jejich zahubení, mohli pobíti třináctého dne měsíce
dvanáctého, který sluje adar; [21] nebo ten den smutku a žalosti Bůh
všemohoucí obrátil jim v radost. [22] Protož i vy mezi ostatními dny
svátečními i tento den zachovávejte, a svěťte jej s veškerou radostí,
aby i potom se vědělo, [23] že všichni, kteří věrně Peršanům poddáni
jsou, hodnou za věrnost odplatu dostávají, ti však, kteří úklady činí
království jejich, že hynou pro hřích (svůj). [24] A každá krajina i město,
které by nechtělo být účastno slavnosti této, ať zahyne mečem a ohněm;
tak budiž vyhlazeno, aby ne toliko lidem, ale také dobytku bylo nepřístupné na věky, na výstrahu pohrdání a neposlušnosti.“

V. 20. Z četných míst výnosu (16, 1.—24.) patrno, že jej skládal Žid Mardocheus.

V. 24. „město by nechtělo být účastno slavnosti této“, kdyby bránilo Židům, aby tu slavnost nekonali.

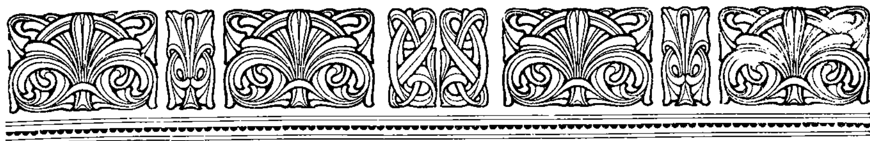

KNIHA „JOB“

ČILI

„O JOBOVI“.

KNIHA „JOB“ ČILI „O JOBOVI“ [1])

řeší způsobem velmi uměleckým záhadu prozřetelnosti Boží, řídící všecek svět:

Proč bývá i spravedlivec stíhán neštěstím, jehož přece hříchy svými nezavinil? [2])

Úvod (1, 1 —2, 13.) psaný řečí nevázanou (prosou [3]) seznamuje čtenáře s trpitelem-hrdinou, který činně (rozmluvami s přáteli) i trpně (neštěstím a potomním štěstím) bude hlubokou záhadu luštit.

V části prvé (3, 1.—31, 40.) zastávají tři přátelé Jobovi názor, že Bůh odměňuje ctnostné skutky pozemským štěstím dle přísné své spravedlnosti, hříchy pak trestá dle téže spravedlnosti pozemskými nehodami. Důsledně tedy každý nešťastník je hříšníkem (aspoň tajným)

---

[1]) Nenazýváme ji „Kniha Jobova“, ježto Job není jejím spisovatelem, ale toliko hlavním (trpícím) hrdinou. Viz níže pozn. 11. Ve Vulg. zahajuje Job řadu poučných (básnických) knih. V bibli hebrejské jest Job ve třetí skupině posvátných knih, zvané Kethúbím; bývá za Žaltářem a za Přís (tedy na místě třetím).

[2]) *a)* Bývá také spravedlivec stíhán utrpením, či toliko hříšník? Ano, také spravedlivec trpívá, ačkoliv hříchy svých útrap nezasloužil. *b)* Jak lze tuto skutečnost srovnati s prozřetelností Boží, zejména se spravedlností nejvyšší, která může trestati toliko hřích a musí odměňovati ctnost? Kniha Job hájí správnost prozřetelnosti Boží na příkladě názorném, teoreticky (řeči) i prakticky (úvod a doslov). Člověk nesmí jednostranně míti na zřeteli toliko spravedlnost Boží, ale také jiné jeho vlastnosti. Je to popředně nevyzpytatelná vševědoucnost a moudrost, která nejlépe ví, proč sesílá svízele také na spravedlivého. Člověk nesmí zapomínati, že Všemohoucí má právo seslati na svého tvora, třebas nevinného, bolesti, a člověk povinnost jemu se podrobiti, třebas by nechápal záměrů Prozřetelnosti; Boží dobrota jistě má dobré úmysly s nevinným trpitelem. Bůh dopouští bolesti, aby vyléčil spravedlivce z pýchy, které snad nepostřehl, která však byla nebezpečná, která byla by dříve či později uvrhla jej do hříchu těžkého. Má tedy utrpení ne toliko ráz trestný, ale také zkušebný, očistný a ochranný. Jest proto kniha Job velikou obranou Boží prozřetelnosti („teodicea“).

[3]) Prosaický úvod (hl. 1. n.) i doslov (42, 7. nn.) někteří kritikové nové doby pokládají za pozdější přídavky k původnímu básnickému jádru, avšak důvodů přesvědčivých nepodali. Úvod (hl. 1. n.) patří k celku knihy nezbytně; bez něho nevěděl by čtenář až do konce, má-li věřiti Jobovi, jenž ujišťuje, že jest nevinen, ano slyše výtky Elihuovy a Hospodinovy, snadno mohl by se domnívati, že jest Job skutečně hříšník. Bez doslovu nemohl by nás konec básně uspokojiti. Nebylo by názorně ukázáno, kterak útrapy přispívají ku blahu spravedlivých a Boží moudrosti neodporují. Básnické části ukazují k úvodu (7, 5; 8, 4. a jj.) i k doslovu (8, 7. [42, 12.]; 22, 30.). Zejména úvodu třeba, aby se dostalo básni správného, velikolepého pozadí. Ve knize nejde totiž o to, aby zvítězil svými řečmi jakýsi Job z dávného věku v zapadlém koutě Východu nad neznámými třemi přáteli. Jde tu o boj mezi nebem a zemí, tedy o obsah dějin andělů i lidstva. Satan zá-

a čím větší jeho útrapy, tím větší jsou před Bohem hříchy jeho.[4]) Názor tento potírá Job, ježto není si vědom hříchů, které by byly úměrny jeho svízelům. Těžký spor zahajuje Job projevem hořké[5]) mysli (3, 1.—26.).

V dalším řečnickém zápasu možno rozeznávati tři stupně vývojové:[6])

Počátek sporu: 4, 1.—14, 22. Přátelé Jobovi[7]) jaksi nepřímo dokazují, že Job je hříšník, a bude-li se káti, že dojde zase štěstí, jehož pozbyl. Mluví

a) Elifaz (4, 1.—5, 27.[8]), jemu odpovídá Job (6, 1.—7, 21.). Mluví

b) Baldad (8, 1.—22.), proti němu hájí se Job (9, 1.—10, 22.) Řeční konečně

c) Sofar (11, 1.—20.), jemuž odpověď dává Job (12, 1.—14, 22.).

---

vidí Jobovi jeho ctnost, i chce dokázati, že není pravá. Všecka ta snaha však přispívá k oslavě Boha a sluhy jeho. Job útrapami byl puzen, aby úžeji přimkl se k Bohu a tak byl světějším (17, 9; hl. 28.), satan pak byl zahanben a poražen. Boj týž odehrává se staletí v lidstvu, v církvi. Kdo bere knize Job úvod, olupuje ji o pravou cenu (Hontheim).

[4]) Přátelé Jobovi jsou synové své doby, která věřila sice v nesmrtelnost lidské duše, měla však o jejich osudech po smrti nejasné pojmy a domnívala se, že Bůh trestá a odměňuje všecko již tu na zemi neštěstím nebo štěstím pozemským.

[5]) Nelze popírati, že Job, ač spravedlivým byl před utrpením a jím zůstal v době svízelné, přece jen tu a tam mluví příliš příkře, vášnivě, o Bohu neuctivě, pohoršlivě, snad i příliš sebevědomě, pyšně; proto ho kárá též Elihu (34, 7.—9 36. n ; 35, 16.) ano sám Hospodin (38, 2; 40, 3.—9.). Mnoho té příkrosti dlužno přičísti na účet básníkovi, který nanášel řeči Jobovy barvami velmi sytými, bezmála křičícími. Odpočítáme-li tuto snahu básníkovu, máme-li na zřeteli stav duše trpitelovy, zmenšuje se vina Jobova na míru nepatrnou. Že zůstala přes to vůle Jobova k Bohu přimknuta, patrno z jeho výroků 6, 8.—10; 17, 9. Proto slaví s přáteli o závod Boží moc a moudrost (9, 4.—10; 12, 7.—25; 26, 5.—14; 28, 1.—28.) i spravedlnost (24, 18.—20; 27, 8.—23.). Srv. též 19, 23.—27.

[6]) Vývoj umělecký lze pozorovati také v celé básni. Úvod podává potřebný podklad, rozpravy Jobovy s prvými třemi přáteli záhadu živěji a živěji přetřásají, Elihu ji řeší, Bůh pak potvrzuje slovy i skutky, že správně mluvil Elihu. Začíná tedy Job jakýmsi pianem (úvod), pak je veliké crescendo a na konec fortissimo. V tom celku však počíná Job své nářky velmi prudce (forte, hl. 3.) a tiší se víc a více (decrescendo), čím vášnivěji jest napadán a čím méně důvodů věcných mohou soupeři podati.

[7]) Básník charakterisuje přiměřeným způsobem povahy mluvících osob. — Job byl již kmet asi 70tiletý (12, 12; 30, 1.), zámožný náčelník kmene (31, 39; hl. 29.), na výsost vážený v celém okolí (1, 3; 29, 25.) pro svou moudrost, bohabojnost a dobročinnost (hl. 29.—31.). — Také tři přátelé jeho byli náčelníky svých kmenů, proto slují Tob 2, 15. (Vulg.) „knížata", zralého věku (Hontheim přičítá Elifazovi 100 roků, Baldadovi 70, Sofarovi 45 roků, nejmladšímu Elihuovi 30 let). — Elifaz, starší nežli Job (15, 10.) má své zvláštnosti jazykové (15, 7. n.), je mudřec, muž velikých zkušeností životních, kterých často se dovolává (4, 8; 5, 3; 15, 9.). Dával se poučovati lidmi (5, 27.) i anděly (4, 12; 15, 11.), zná prorocké sny (4, 13.), nauku o andělech (4, 15. 18; 5, 1; 15, 15.), podání o prvních lidech (15, 7; 22, 15. n.). Je vůdcem ostatních přátel Jobových, proto mluvivá první. — (Jméno Elifazovo (Bůh můj jest zlato) nesouvisí s jeho povahou, ani řečmi, důkaz to, že je původní a že podání je nezměnilo; totéž možno říci o jmenech Baldad a Sofar.) — Baldad (měl také hojné životní zkušenosti 15, 17. dle Hontheima, ale raději) dovolává se názorů otcův (8, 8—10; 15, 17.—19.). Ctí vysoce názory Elifazovy; v poslední řeči své opakuje toliko, co byl Elifaz řekl (25, 4.—6; srv. 15, 14.—16; 4, 17.—19.). Kdežto Elifaz rád počíná své řeči tázacím „zdali" (4, 2; 15, 2; 22, 2.) Baldad počíná slovy „dokud" (8, 2; 18, 2.). — Ježto Sofar byl mladší než Job (12, 11. n.; 13, 1. n.) snadno si vysvětliti jeho vznětlivost (20, 2.), nezkušenost a neskromnost; nemaje dosti důvodů věcných umlká dříve nežli druhové jeho. — O mravní povaze Elihuově smýšleli vykla-

Spor se přiostřil (15, 1.—21, 34.). Přátelé Jobovi zarputile stojíce na svém příkřeji vyvozují z bídy Jobovy jeho hříšnost, kterou nyní prý spravedlnost Boží na něm trestá. Spor rozpřádá zase slovní půtka

a) Elifaza (15, 1.—35.) s Jobem (16, 1.—17, 16.). Po něm utkal se

b) Baldad (18, 1.—21.) s Jobem (19, 1.—29.). Na konec zápolí

c) zase Sofar (20, 1.—29.) s Jobem (21, 1.—34.).

Ve třetím náběhu (22, 1.—31, 40.) dochází spor vrcholu, a částečného rozuzlení:

a) Řeč Elifazovu (22, 1.—30.) odmítá Job (23, 1.—24, 25.) Poté

b) chopil se naposled slova Baldad (25, 1.—6.). Jemu odporuje Job (26, 1.—14.). Ježto

c) Sofar neosměluje se již co říci, mluví Job sám (27, 1.—31, 40.).

Ve druhé části (32, 1.—37, 24.) čtvrtý přítel Jobův Elihu, chtěje jaksi sporné strany rozsouditi, uvádí do přiměřených kolejí výstřelky rozprav Jobových, zdůrazňuje nevyzpytatelnou velebnost Boží a nedotknutelnou spravedlnost, připomíná však také proti soupeřům Jobovým, že Bůh nejvýš moudrý sesílá neštěstí na spravedlivé též proto, by je vzdělal. Své názory vykládá Elihu ve čtyřech řečech:[9])

a) 32, 6.—33, 33. (Řeč prvá.)
b) 34, 1.—37. (Řeč druhá.)
c) 35, 1.—16. (Řeč třetí.)
d) 36, 1.—37, 24. (Řeč čtvrtá.)

V části třetí zjevuje se sám Bůh. Neospravedlňuje se, nevykládá proč na Joba seslal utrpení, ale ve dvou řečech: 38, 1.—39, 32;

---

datelé velmi nestejně. Ustaluje se však názor jemu mnohem příznivější. Hontheim ne bez důvodů pokládá ho za pravého proroka, jehož ústy mluví básník inspirovaný, a jehož výroky Bůh sám potvrzuje. Elihu má své zvláštnosti jazykové význačnější nežli předešlí Jobovi přátelé, užívá zejména více slov aramských. Viz níže pozn. 9.

[8]) Podrobnější obsah každé řeči viz níže v příslušném obsažníku v čele hlav.

[9]) Že řeči Elihuovy patří k původnímu celku knihy Job, a že tedy nejsou přídavek pozdější, dokázal proti moderní kritice Posselt. — Job opět a opět vyslovoval přání, aby se projednala jeho nevina soudně (9, 34.—10, 2; 13, 13.—27; 23, 2.—9; 31, 35.—37.). To přání splňuje Bůh tím, že mu posílá Elihu, člověka, jak si byl Job sám přál. Nejsou-li řeči Elihuovy původní, přání Jobovo nebylo splněno a kniha Job byla by nedokončená. Zjevující se Bůh spor neřeší, ale toliko potvrzuje způsob, jak jej rozřešil Elihu. (Srv. zejména 37, 20.—24.); chce také lítost Jobovu zdokonaliti, Joba potěšiti a za to, že zvítězil, odměniti (Hontheim). Řeči Elihuovy připravují čtenáře na zjevení se Boha. 37, 1. počíná Elihu líčiti blížící se bouři; v té přichází Hospodin (38, 1.). Srv. 37, 21. n. Hospodin navazuje na poslední výrok Elihuův a rozpřádá jej dále (38, 2. nn.). Hl. 38. mnohem lépe přiléhá ke hl. 37. nežli ke hl. 31.! Řeči Elihuovy souvisí úzce a nenuceně s účelem i stavbou knihy Job. Bez řečí Elihuových nevedly by rozpravy knihy k žádnému kladnému výsledku. Příčina, proč Job trpí, zůstala by neznáma. Pokud jde o poučení a záchranu Jobovy cti, jsou řeči Elihuovy podstatnou složkou básně, jsou její duší (Hontheim). Slova a vazby, nalézající se toliko v knize Job, vyskytují se právě tak v řečech Elihuových jako v částech ostatních. — Větší poměrnou rozvláčnost řečí Elihuových, menší vzlet básnický, větší počet aramských slov patří k povaze Elihuově, kterou chtěl básník ostřejšími barvami vykresliti. Jakousi obšírností v úvodě vystihl básník nesmělost mládí, které se osměluje poučovati zkušené starce, zejména trpitele. (Posselt.)

40, 1.—41, 25. připomíná, že člověk rozumu i síly obmezené má se pokorně a mlčky podrobiti, jestliže Bůh všemohoucí a nejvýš moudrý trpěti mu ukládá; nesmí chtíti domlouvati se s Bohem trestajícím (pro svou nevinu).

Job přiznává po každé řeči (39, 33.—35; 42, 1.—6.), že opovážlivě mluvil proti Všemohoucímu a Nejvýš moudrému, a prosí, by mu bylo přílišné vědomí neviny milostivě prominuto.

V doslovu psaném zase prosou (42, 7.—16.) Bůh kárá prvé tři přátele Jobovy, že nemluvili správně, vyzývá je, by činili pokání, Jobovi pak vrací v míře hojnější, co byl prve měl a čeho byl pozbyl.

Ze způsobu, jakým poučuje kniha o příčinách útrap spravedlivých a jejich povinnosti poddati se bez otázky „proč" Boží prozřetelnosti, vyplývá vznešený příklad trpělivosti,[10]) kterou se Job stkví a která napomíná každého nešťastníka, by zůstal věren Bohu, u něho hledal útěchy, od něho pomoci očekával, a ne od lidí.

Kdo a kdy napsal knihu Job, perlu básnickou světové literatury i v příčině umělecké, nelze pohříchu zjistit.[11]) Tolik však jest nepochybno, že použil bohoduchý básník ku své práci staršího pramene písemného

[10]) Job bývá proto pokládán za předobraz Trpitele kalvarského. Kniha bývala v tom smyslu předčítána v kostelech ve svatém týdnu. Srv. Tob 2, 12. (Vulg.); Jak 5, 11. Křesťan trpící má ovšem o utrpení a odměně za ně po smrti ponětí mnohem vznešenější nežli měl Zákon starý. Světci vědouce, že utrpením a smrtí pro Boha nejlépe osvědčí ryzost a nezištnost lásky své k němu, volali: „Bože, buď trpěti nebo zemříti" (sv. Terezie), „Pane, trpěti, ne zemříti" (Maria Magd. de Pazzis). Nevolali Boha na soud, nepřipomínali svoji nevinu, ale vyznávali svoji hříšnost a trestuhodnost v nejhlubší pokoře.

[11]) Kdy, kde a od koho byla kniha napsána, o tom bývaly a jsou částečně dosud náhledy velmi pestré. Origenes se domníval, že ji napsal syrsky Job sám a Mojžíš že ji přeložil do hebrejštiny. (!) Dle jiných napsal ji Job arabsky. (!) Jiní pokládali Mojžíše ne za překladatele knihy, ale za jejího spisovatele. Právě tak výstřední je domněnka Holzheyova, který vidí v knize Job vliv řecké vzdělanosti a klade ji mezi roky 300—250. Pravdu nejlépe hledati uprostřed. Mnozí (Řehoř Naz., Zlat., Cornely, Knabenbauer, Welte, Danko, Vigouroux, Zschokke, Lesêtre, Prat, Kaulen-Hoberg) majíce na zřeteli dokonalý tvar umělecký, mají za to, že vznikla v době rozkvětu hebrejského básnictví, t. j. v dobách Šalomounovych (dle jiných odtud až po Isajáše či Ezechjáše). Jisty jsou některé podobnosti s knihou Přís (kterou také přičítají Šalomounovi) jako: Job 28, 12. nn. s Přís 8, 11. nn.; Job 28, 28. s Přís 1, 7; Job 12, 22; 21, 33; 26, 5. s Přís 9, 18; Job 26, 6. s Přís 15, 11; Job 15, 16; 34, 7. s Přís 26, 6; Job 28, 25; Přís 8, 28. n.; Job 13, 5. s Přís 18, 28; Job 22, 29. s Přís 16, 18; 18, 12; 29, 23; Job 38, 4.—8. s Přís 8, 25.—29; Job 20, 7. s Přís 10, 7. Některé podobnosti má také Job s Isajášem. Srv. Job 3, 8; 40, 25. s Is 27, 1. (o levjatanovi), Job 20, 16; 40, 15. s Is 30, 6. (o behemotovi). — Jiní uznávajíce v knize prvky aramské (a arabské) a hledíce k vyvinutým a vznešeným myšlenkám náboženským, způsobem umělecky tak dokonale vysloveným, kladou knihu do prvních dob zajetí babylonského (Posselt, Landersdorfer). Schlögel ji připisuje Jeremjášovi. (Jisty jsou podobnosti Jer a Pláče s Jobem. Srv. Job 3, 3.—13. 20.—22; 10, 18. n s Jer 20, 14.—18; Job 21, 7.—15. s Jer 12. 1.—4. a j.) Záhada, proč nevinný trpí, hýbala myslí všech národů starého Východu, ježto denně se naskýtá a budí k přemýšlení každého člověka; proto nelze se domnívati, že se dostala k Israelitům teprve vlivem filosofie řecké, který se počal značně uplatňovati v Palestině teprve koncem století IV.! (v dobách Alexandra Velkého!). Ani tvar rozhovoru, ve kterém Job jest napsán, není vzat z řecké filosofie (Plato), ježto byl tento slovesný druh znám také jiným, starším východním národům, třebas ještě ne tak dokonale vyvinutý. (Viz níže.) Zásada stará, dle níž každý trpitel je hříšník a člověk oplývající blahobytem pozemským světec, zásada, kterou Job potírá, byla se zkušeností básníka a každého Israelity, který jen poněkud myslil v tak patrném rozporu,

neb ústního, který mu poskytl dějinné jádro Jobovy osoby [12]) a jeho osudů. Tu látku mistrně zpracoval v nádhernou báseň rozjímavou, která svými rozhovory nabývá veliké, až divadelní živosti, ač divadelním kusem (drama) není [13]) Některé úvahy vybíhají v lyrické výrony citu a vzletu [14]) Ačkoli je kniha setkána ze živlů výpravných, poučných, lyrických a dramatických, je to přece dílo dokonale jednolité, souměrně založené úchvatnou mluvou obraznou protkané,[15]) mohutnou vášní lidskou prohřáté, Božím klidem a velebností tlumené, oduševnělé a zaokrouhlené; je to podivná orientální disputace na kraji pouště, pod širým nebem, ozářená nejvznešenějšími zjevy tvorstva, rozprava o nejpalčivější otázce,[16]) která kdy srdcem lidským

---

že bylo snadno postřehnouti její neudržitelnost bez jakéhokoli vlivu řeckého. „Kdežto filosofie řecká slibovala, že vyloží přírodu, tvrdí Job, že dlužno člověku se uskrovnit, že není sto, aby právě otázky pro něho nejdůležitější zodpověděl. Kdežto filosofie tvrdila, že podává zásady správného života, žádá Job od člověka, aby se bál Boha a vystříhal se zlého". (Heinisch.)

[12]) Že byl Job skutečnou osobou, vyplývá z Ez 14, 14.—20., kde přiřazen jest k osobám jistě dějinným Noemovi a Danielovi. Srv. Sir 49, 9; Tob 2, 12.—15. (Vulg.); Jak 5, 11. Josef Flavius, většina židovských učitelů a s nimi Otcové církevní pokládali také Joba za historickou osobu. Církev latinská koná památku jeho dne 10. května, církev řecká dne 6. téhož měsíce.

[13]) Je tu sice hrdina, zauzlení sporu, řeší se závažná, palčivá záhada životní, osoby mluví, zápasí o své názory, z nichž jeden vítězí, také jeviště se střídá (dům šťastného Joba, nebe, smetiště, zase dům Jobův), ale ty osoby nejednají, hrdina trpí toliko. Proto nelze nazývati knihu Job právem „drama".

[14]) Na slova prof. Jana Čermáka zhudebnil Joba mistr Nešvera.

[15]) Básník jeví neobyčejnou vlohu, která umí pozorovati přírodu. Má bystrý smysl pro zjevy vesmírové (náměty kosmické). Srv. 9, 7; 25, 5; 31, 26. n.; 38, 7. 31. (slunce, měsíc, hvězdy), 3, 16; 10, 17; 38, 19. (světlo a tma), 3, 9; 41, 10. (zora), 7, 9; 22, 14; 26, 9; 30, 15; 36, 29. (mraky), 29, 23. (dešť) 29, 19; 38, 28. (rosa), 6, 16. n.; 24, 19; 37, 6; 38, 22 (sníh), 6, 16. (led), 26, 14; 36, 33; 37, 2. 4; 38, 34; 40, 6. (hromy), 8, 2; 9, 17; 21, 18; 27, 20; 30, 15; 37, 2. (vichor, vítr), 19, 11; 20, 23. 26; 31, 12. (oheň), 3, 24; 14, 11. n.; 15, 15 n.; 27, 20; 34, 7. (voda), 6, 15.—20. (potoky vysychající), 11, 8. n. (moře). — Básník má otevřené oko, by viděl krásy říše nerostné. Srv. 22, 24. n.; 23, 10; 28. 16. n. 19. (zlato), 28, 16, safír, šoham), 28, 19. (topas), 19, 23. n. (skála), 7, 5. (hruda), 4, 18. n.; 13, 12. (hlína), 7, 21; 22, 23. n.; 30, 19, (prach). Vidí vnady rostlinstva. Srv. 8, 16.—19. 14, 7.—10; 19, 10; 24, 20. (strom), 41, 19. (dřevo), 40, 17. (cedr), 15, 33. (oliva, réva), 30, 4. (kručinka), 8, 11.—13. (papyr), 21, 18; 41, 20. (sláma, řezanka), 14, 1. n. (květina), 5, 25. (tráva). Zejména dovede pozorovat zvířenu. Srv. 39, 19.—25. (kůň), 30, 1. (pes), 10, 16; 38, 39. n. (lev, lvice), 30, 29. (šakal), 24, 5; 39, 5.–8 (divoký osel), 39, 1.—4. (kamzík), 39, 9.—12. (zubr), 9, 25. n.; 39, 27. 29. (orel), 30, 29; 39, 13.—18. (pštros), 40. n. (krokodil a hroch), 20, 14. 16. (had), 8, 14. (pavouk), 4, 18. n.; 27, 18. (mol), 7, 5; 17, 14; 25, 5. n. (červ), a jj. — Kromě hojných (tropů a) figur zasluhují zvláštní zmínky tyto tři:

a) sečlánkování (concatenatio) je myšlenkové spřežení konce odstavce (sloky?) jedné s počátkem odstavce dalšího Tak je spjat na př. 22, 25. s v. n.

b) Umělecký lem (rámec) odstavců (slok?) (inclusio) vzniká, opakována-li na konci odstavce myšlenka, kterou byl odstavec počal. Na př. 28, 12.–20.

c) Opakována-li myšlenka táž na počátku dvou odstavců (slok), vzniká tak zvaná odpověď (responsio).

O dalších prvcích básnických (domnělých) v knize Job viz pozn. ke 3, 26.

[16]) Jak palčivá byla ta a s ní úzce souvislé otázky, patno z toho, že bezmála každé náboženství a každá filosofická soustava svým způsobem je řešila. Kniha Job ji řeší se stanoviska mravního jednobožství (etického monoteismu) a proto ji luští tak dokonale, jako žádné jiné starověké náboženství. Člověk netrpí proto, že má na něho vliv zlý bůh rovnocenný bohu dobrému, jak se domnívalo (dualistické) náboženství Parsů, uložené v avestě (Esdr 1, 1.) stanovící dva stejnomocné bohy Ahumarazdu (dobrého) a Ahrimana (zlého). Jobovi smí škoditi zlý duch pouze tolik, kolik jemu, svému padlému tvoru dovolí Bůh. Aby zbaven byl Job svých útrap, zejména nemoci, není třeba dlouhých

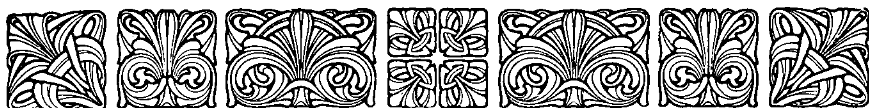
hýbala,[17]) která je základem veškeré tragiky, kterou nemůže rozřešiti žádný lidský důvtip, a kterou proto sám Věčný v podivuhodném vidu rozluštit ráčil. Jazyk a podání dýchají silou obrovitou, pravěkou. Žádný Aischylos, žádný Dante nedostihl jejich vznešenosti. Shakespeare neodvážil se ve svých hlubokých, důmyslných pracích tak se přiblížiti k božskému. Goethův slavný proslov k Faustovi je jakousi ozvěnou Joba, nepostrádá však sevšedňujících, bezmála pitvořících prvků, a kde řeší velikou záhadu, nechává bezmála venkoncem názoru věřícího křesťana (Alexander Baumgartner, Gietmann.[18])

---

obřadů zaříkávacích, jaké pronášeli zaklínači starých národů nad nemocnými, aby z nich ďábla, původce nemoci, vypudili. Bez jakéhokoli zaklínání, toliko vůlí Boží byl Job vyhojen. — Kniha Job čelí ponurému škarohlídství (pessimismu), které vede konec konců k zoufalství a k sebevraždě. (Srv. „nirvanu“ náboženství indických, „světobol“ básníků novověkých atd.) — Job netrpí proto, že nějaký „osud“ (fatum, fatalismus), kterému i božství podléhá mu stanovilo, by trpěl, a jemuž slepě má se trpitel podříditi; Job ví, že strasti mu posílá Bůh a dovídá se, že Nejvýš moudrý má rozumný důvod, proč tak činí, třebas byl Jobovi neznám, a vůli nejvýš moudré že dlužno se podvoliti! Job netrpí ani proto, že mu bohové záviděli štěstí, jak se domnívali někteří pohané o důvodu svých útrap. — „O záhadě utrpení“ srv. Kepplerovu znamenitou knížku přeloženou od Antonína Číhala a vydanou ve „Vzdělavací knihovně katolické“, (svaz. LXVIII.). — Nápadno, že kniha Job je tak málo prozářena nadějí na odměnu za utrapy v životě posmrtném, snad ani tolik ne jak bývalo ve starém Egyptě a v Indii.

[17]) Kniha Job měla a má dosud nesmírný význam vychovatelský (pedagogický). Řešila vychovatelskou otázku velikého slohu: Utrpení má netoliko ráz právní (trestný), ale i vychovatelský. Je to prostředek, kterým Bůh vychovává lidstvo. — Básník užívá bezmála všech prostředků, které zná moderní vychovatelství a vyučovatelství (didaktika), a působí jimi na rozum, na srdce i na vůli, vychovává čtenáře, aby vytrvale trpěl, aby nikdy se svým zásadám nezpronevěřil, pěstuje tedy charakter, který zejména v ohni strastí se osvědčuje. Umí budit pozornost (srv. úvody k řečem), poučením i názorem vštěpuje své zásady, básnickou, květnatou mluvou cvičí obraznost, obratnost v řeči, pěstuje vkus a krasocit, vzdělává smysl pro umění, budí lásku k přírodě a k lidem, vzdělává tresty i odměnami, pěstuje klid a rovnováhu duše, zbožnost a s ní souvislou povahu mravní. K tomu neužívá způsobu přednášejícího (metody akroamaticke), ale rozhovoru (metody bezmála sokratovské). — V žádné souvěké knize jiného národa nenalezneme mravouky tak vznešené a rozvinuté, tak obšírně jako v knize Job. Trpitel umí zpytovat svědomí, které vede k sebepoznání (hl. 31.). Kniha žádá cudnost od jinocha svobodného (31, 1.—4.), zakazuje podvod, (v. 5. n.), krádež (7. n.), cizoložství (9.—12.), utiskovati slabšího (14. n.), nedávati almužny (16.—18.), pohrdati chudinou (19. n.), násilí (22. n.), lakotu (24. n.), pověru (26.—28.), nepřátelství (29. n.), nehostinnost (31. n.), licoměrnost (33.), lichvu (22, 6.), bezcitnost s nešťastnými (22, 7.), loupež (8), útisk vdov a sirotků (v. 9.), žádá nestrannost, úctu k stáří, skromnost mládí, šetrnost, těšiti trpící, atd. Všecky mluvící osoby závodí takořka, by vylíčily ohavnost a škodlivost hříchu. Ta mravnost vyplývá z bohabojnosti, která sice také přináší oběti, ale nespokojuje se toliko s obřadnictvím. Bohabojnost a z ní vyplývající mravnost opírá se o pevný pilíř — o vznešený pojem Boha nejvýš moudrého, mocného, svatého, spravedlivého, vševědoucího a také dobrotivého.

[18]) Srv. Rozbor a význam knihy Job v časopise katol. duchov. r. 1891 od Dra Jana Soukupa. Básnická osnova knihy Job od Aloise Musila v Novém životě r. 1899. — Hll. 4. n. přeložil Dr. Rudolf Dvořák (tamže r. 1900). — O trpělivosti Jobově psal Krbec (Časop. katol. duch. 1850). — O sedmidenním mlčení Sedláček v Blahověstu 1891.

ÚVOD (1, 1.—2, 13.).

Jobova upřímná zbožnost v dobách štěstí, že sám Bůh před anděly a satanem ho pochválil (1, 1.—8.). Satan připisuje všecku Jobovu oddanost jeho pozemskému štěstí, i dovoluje mu Bůh, aby ho všeho toho blaha zbavil a tak jeho věrnost ve službě Boží zkusil (1, 9.—12.) Job nenechává se ve ctnosti zviklati ani náhlou ztrátou svých dětí, ani tím, že pozbyl veškerého svého majetku (1, 13.—22.). Dostav opět souhlas Boží satan trpitele stíhá strašnou nemocí; ale Job ani největšími bolestmi, ani úštěpky své manželky nedal se pohnouti, by se spustil Boha (2, 1.—10.). Aby ubohého trpitele potěšili, přicházejí tři přátelé, Elifaz, Baldad, a Sofar; ohromeni jsouce jeho trýzní sedm dní vedle něho mlčky sedí (2, 11.—13.).

Hlava 1. — [1] Byl muž v zemi Hus, jménem Job. Muž ten byl

Hl. 1. — V. [1.] Hus, hebr. 'Úç byl dle Gn 22, 21. nejstarší syn Nachorův. Jeho „bratr“ slul Búz. V Jer 25, 23. jmenována krajina Búz vedle Dedánu a Témy. Jméno této zachovalo si dosud město v severozápadní Arabii: Teima. Jihozápadně tohoto města jest jiné, El-Öla, které dle výzkumů Jaussenových a Savignacových je tam, kde býval Dedán. Asarhaddon jmenuje na svých klínových nápisech krajinu Bázu a praví, že je to krajina soli a žízně. To se srovnává s povahou dnešního Džófu (severně Teimy). Krajina Báz byla vzdálena 20 dvouhodin od jiného území, které sluje v klínopisech Chazu (= Chazó = jméno jiného syna Nachorova Gn 22, 21. n.). Z Jer 25, 20. 23. vysvítá, že země 'Úç jest v Arabii jako je tam Búz. 'Úç jmenované Gn 22, 21. n. s Chazó a Búz je táž krajina, kterou jmenuje Jer 25, 20. Dlužno tedy hledati 'Úç nedaleko krajiny Búz, která je blízko Dedanu (El-Öla) a Teimy. Vojsko assyrské přichází do krajiny Báz (Búz), když bylo dobylo Adumu, t. j. město Adummat, dnešní El-Džóf. Důsledně dlužno klásti Búz mezi El-Džóf a Teimu nebo El-Ölu. Čtvrtý přítel Jobův, Elihu pocházel dle Job 32, 2. z těchto končin. Otčinu tedy Jobovu 'Úç ('Úç jmenovaná Gn 22, 21. a Jer 25, 20.) dlužno klásti severně země Búz tak, že byla vystavena vpádům Sabských (níže v. 15.) a Chaldů, přišlých od východu. „Sabští“ nejsou tu ještě příslušníci velikého království jihoarabského, ale obyvatelé města Šebá, které bylo nedaleko Dedánu (El-Öly), jak patrno z Gn 10, 7; 25, 3. — „Chaldové“ tu jmenovaní jsou aramské tlupy, známé jménem Kaldu, které počítá bible k potomkům Nachorovým. Tak jsme zavedeni do severozápadní Arabie, do jižních končin Ma'anu. Tím jsme se octli na hranicích edomských, což nám dovoluje poznati 'Úç ve stejnojmenné zemi, kterou klade bible do Edomska. — Gn 36, 28. totiž 'Úç je uveden mezi potomky Seirovými, t. j. krajinu 'Úç třeba hledati v území rozprostírajícím se od jižního výběžku Mrtvého moře na jih k moři Rudému. Tak lze vysvětliti, že Pláč 4, 21. ztotožňuje zemi 'Úç s dcerou Edomskou. Hranice totiž mezi Arabií a Edomskem byla v minulosti tak neurčitá a pohyblivá, že krajina pohraničná mohla býti počítána jednou k Edomsku, jindy k Arabii. To činívali staří se zemí 'Úç. Tak lze vysvětliti, že podání jednomyslně hledalo domov Jobův „na hranicích Edomska a Arabie“. To potvrzuje též údaj v. 3. níže, že patřil Job k „Východňanům“. Byly to kmeny (aramské a) arabské, kočující na poušti (syrské a) arabské, kteří dle Sdc 6, 3; 7, 12. spolčovali se s Madiany a Amalečany, aby znepokojovali jižní Palestinu. Dhorme. — Musil se domnívá,

upřímný a poctivý, bál se Boha a vystříhal se zlého. 2 Narodilo se mu
sedm synů a tři dcery. 3 Dobytka pak měl sedm tisíc ovec a tři tisíce
velbloudů, dále pět set spřežení hovězího dobytka a pět set oslic;
také čeládky měl mnoho. Byl to muž velmi zámožný mezi všemi
Východany.
4 Synové jeho obyčejně strojívali hody po domech, každý ve
svůj den; zvávali po poslech také své tři sestry, aby jedly a pily

---

že jméno ‘Úç je zachováno dosud ve zřícenině Chirbet el-‘Íç jižně Keraku. — (Od tohoto ‘Úça, syna Nachorova, třeba rozlišovati jiného stejnojmenného syna Aramova, Gn 10, 23. (uvedeného s Chúl(em), Gether(em) a Maš(em). Chúl (= Chulia assyrských nápisů) byla krajina v severní Mesopotamii nedaleko hor Túr-‘Abdín-ských. Pohoří toto = Mons Masius = biblické Maš = Kaši-ari klínopisů. Dle toho byla krajina ‘Úç, jmenovaná Gn 10, 23. v severní Mesopotamii. Josefus Flavius (Starož I, 6, 4.) však praví, že Úsés (Úsos) založil Damašek a krajinu Trachonitis. Dle toho hledalo a nalezlo podání arabské a byzantské zemi ‘Úç v těchto místech a ježto ztotožňovala ‘Úç Gn 10, 23. s ‘Úçem Gn 22, 21., hledána také Jobova vlast omylem v těchto končinách. Jiné podání ztotožňovalo Joba s Jobabem králem edomským, jmenovaným Gn 36, 33. nn.; hlavním městem edomským byla prý tehdy Denaba (Gn 36, 32.). Tato edomská Denaba ztotožňována byla omylem s Denabou v Hauránu, která byla tam, kde je dnes arabská ves Ed-Dunejbe mezi Šejk-Miskín-em a Ezra‘ou. Z toho snadno vysvětliti, že nalézali zeměpisci arabští město Jobovo tam, kde je dnes Nawá (severozápadně Šech-Miskín-u), a dům světcův v Dêr Eijûb nedaleko odtud. Jiný proud téhož podání, zachovaného Eusebem viděl dům Jobův v Karneim, t. j. Astorot-Karnaim (= dnešní Tell Aštara), jižně Navy (Dhorme). Dle tohoto nesprávného podání jest posuzovati v Šéch Sa‘du, 6 km jižně Navy tak zvaný Çachrat Eijúb, t. j. kámen Jobův v muslimské svatyni, kde prý trpící Job seděl, jakož i Jobovy lázně (Hammám Eijúb), Jobův hrob (Maqám Eijúb) a Jobův klášter (Dér Eijúb). („Kámen Jobův“ jest čedičový jednolitý památník (2 m vysoký), Ramsa II. s egyptskými nápisy a vypuklinami!) — Job, hebr. Ijjób znamenalo lidu (dle prostonárodního výkladu slova) „nepřátelstvím stíhaný“. Zdá se, že lid israelský cizí jméno trpitelovo zpracoval, aby s ním mohl pojem „nepřátelství“ spojovati. Jak původně to cizokrajné jméno znělo, nelze vyšetřiti. (Méně se zamlouvá pokus odvozovati Ijjób (arabsky jakožto vlastní jméno ’Aijúb) z arabského ’auuáb = zmoudřelý, polepšený, kajícník, což je pravý opak (!) významu „ten, se kterým bylo nepřátelsky nakládáno.“) — Z vlasti Jobovy patrno, že nebyl Job příslušníkem národa israelského. Látka tedy, kterou zpracoval israelský básník vážena byla z ciziny, nejspíše z Edomska, ježto Edomcům přiznávali také Israelité moudrost (Jer 49, 7; Abd 8. n.; 3. Král 4, 31.). Příběh o Jobovi koloval mezi Israelity, a zdomácněl mezi nimi mnohem dříve, nežli žil bohoduchý spisovatel, který jej zbásnil. — Místo „upřímný“ hebr.: „dokonalý“. — „bál se Boha“ = dokonale ho ctil, jsa přesvědčen, že Bůh pozoruje, žije-li kdo ctnostně či nepřestně a dle toho také odměňuje a trestá tu na zemi. O té bohabojnosti srv. Přís 1, 7; 9, 10; 15, 33; Sir 1, 11. n. 22; 25, 16; 40, 28.

V. 2. n. Štěstí rodinné (Lv 26, 9; Dt 28, 4. 11; Ž 111, 2; 127, 3; Sir 44, 11.) a bohatství bylo mu dle spravedlnosti Boží odplatou za jeho dokonalou zbožnost. Zmínka o tom štěstí připravuje také čtenáře, by pochopil neštěstí, vypravované níže ve v. 13. 18. nn. — Štěstí rodinné ceněno výše nežli ostatní bohatství. Chlapci (7.) váženi bývali více nežli dívky (3.). Číslice 7 + 3 (= 10), 7000 + 3000 (= 10.000), 500 + 500 (= 1000) jsou jen okrouhlé, náznačné, znamenající „velmi mnoho“. — Z výčtu majetku Jobova vyplývá, že byl polokočovníkem (polobeduinem), a to šejkem nebo snad emirem (knížetem), který se živil orbou („spřežení hovězího dobytka“ „oslice“), chovem dobytka (ovce a kozy), obchodem (velbloudi). Srv. Abrahama, který byl podobným šejkem. — Oslice bývá dosud na Východě dražší (plemenice) a milejší než osel, proto tu jmenovány bez oslů. — O „Východanech“ viz výše k v. 1. a srv. 3. Král 4, 31; Jer 49, 28; Ez 25. 4. 10.

V. 4 Synové Jobovi jsou již dospělí, samostatní; každý má svůj dům (nejspíše z cihel na slunci sušených, nepálených). Bratři slaví každý svátek svého kalendáře sedm dní (Sdc 14, 10. nn.), každý den u jiného bratra, že se za týden všichni vystřídají. Ježto nebyl svátek každý osmý den v roce, ale toliko několi-

s nimi. [5]Když pak se vystřídaly dokola dny hodů, posílal pro ně
Job, aby je posvětil; a vstávaje na úsvitě podával celopaly za každého.
Říkával (si) totiž:

„Kdyby snad byli zhřešili synové moji;
snad že nežehnali v srdcích svých Bohu.“

Tak činíval Job vždycky.
[6]Jednoho dne, když přišli synové Boží, aby se postavili před
Hospodina, byl mezi nimi také satan. [7]Tomu řekl Hospodin. „Odkud
jdeš?“ On odpověděl: „Obcházel jsem zemi; prošel jsem ji kříž na
kříž“. [8]Tu řekl mu Hospodin:

„Viděl jsi služebníka mého Joba,
že mu rovného na zemi není,
člověka upřímného a poctivého,
bohabojného, jenž se varuje zlého?“

[9]Satan mu odpověděl:

---

kráte do roka, nehodovali každodenně v roce, ale toliko v týdnu svátečním. — Ty hody byly prosté, beduinské, jako bývají v těch krajinách dosud. Udržována jimi láska, svornost bratrská, vzájemná hostinnost; byly důkazem, že je rodina Jobova zámožná a šťastná.

V. [5]. „posvětil je“, zprostil nečistoty obřadné, aby se mohli súčastniti oběti následujícího (osmého) dne. (Srv. Ex 19, 10. 14; Jos 7, 13. 1. Sam 16, 5.) — Pozoruhodno, že smiřuje Job své děti s Bohem celopalem, a ne zvláštní obětí smírnou, jakou předpisovala obřadní kniha (ritual) mojžíšská. Lze to vysvětlit, ježto Job nebyl Israelita. Jiní z toho zjevu vyvozují, že žil v dobách předmojžíšských, snad Abramových kolem r. 2000. — „nežehnali“, Boha zapomněli. — Smírná oběť zpravidla žádána byla, prohřešil-li se kdo skutečně slovem nebo činem vnějším. Job je tak svědomitý, že přináší oběť za možnou hříšnou myšlenku („snad . . . v srdcích svých“). Job — vzorný otec. Scházelo toliko Jobovi, aby zkušena byla ctnost jeho a v té zkoušce by zvítězila (Gordonus † 1641).

V. [6]. Lidským způsobem tu líčena prozřetelnost Boží, která posílá pro člověka na svět „vojska“, anděly dobré i zlé; a té prozřetelnosti vydávají andělé účty ze své činnosti, od ní dostávají rozkazy, proto se dostavují, „aby se postavili“ před Hospodina jakožto nejvyššího velitele, krále. Srv. 3. Král 22, 22. nn. Andělé dobří nosí s sebou své štěstí, andělé zlí své neštěstí, ať jsou kdekoliv. — „synové Boží“ = andělé dobří. Srv. Ž 28, 1; 88, 7; Dan 3, 92. — „sátán“ = nepřítel, odpůrce, protivník vůbec, pak zlý duch, nepřítel člověkův. Srv. 1. Sam 29, 4; 3. Král 5, 18; 11, 14. 23. 25; Nm 22, 22. 32; Ž 108, 6. — Satana vidí Vševědoucí, ať je kdekoli, nemusí se dostavovati (a nemůže) do nebes. (Praví-li tu spisovatel, že se dostavil do nebe také satan, činí tak proto, že chce mluviti názorně, obrazně, lidsky.) Vidí jej i anděly dobre ustavičně, ne toliko „jednoho dne“. — Není nutno mysliti, že se dostalo básníkovi prorockého vidu, ve kterém viděl, co tu líčeno (Hontheim).

V. [7]. Satan volán k zodpovědnosti. — Jako tulák potlouká se po zemi, Zach 1, 10. n.; 1. Petr 5, 8; Ef 6 12. aby hledal, co kde na lidech špatného, co patří jemu, a případně s dovolením Božím, aby jim škodil; je všecek v moci Boží.

V. [8]. „Hospodin“, Jahve jmenován toliko tam, kde mluví spisovatel. Job a přátele jeho, ježto jsou cizinci, užívají zpravidla jiných jmen Božích. Vyjímky 1, 21; 12, 9. jsou nejspíše poruchy opisovačů — „viděls“ = pozoroval s? — Ctnosti Jobovy potvrzuje sám Bůh i satan, tento s bolestnou závistí a žárlivostí, onen s radostí. — Hospodin dává Jobovi čestný název „můj služebník“, jakého se dostalo toliko Mojžíšovi, Josuovi, Davidovi, prorokům. — Ostatně srv. v. 9. s v. 1.

V. [9]. Satan podezřívá Joba: namítá, že jest za svou zbožnost výtečně odměňován, že tedy bohabojnost jeho není nezištná, opravdivá. — Vida ovoce na stromě, snaží se nasaditi červa do kořene. (Řehoř Vel.)

„Zdaliž darmo Job se bojí Boha?
10 Neohradils ty jej i dům jeho,
i vše, co mu patří, do kola kolem?
Dílům rukou jeho požehnal jsi,
a jeho majetek po zemi se vzmáhá.
11 Ale vztáhni maličko svou ruku,
a všeho, co mu náleží se dotkni,
nebude-li v tvář ti zlořečiti!"

12 Řekl tedy Hospodin satanovi:

„Hle, všecky věci, které má, v moci tvé jsou;
toliko na něj nevztahuj své ruky!"

I vyšel satan od Hospodina.

13 Jednoho pak dne, když synové a dcery jeho jedli a pili víno
v domě bratra svého prvorozeného, 14 přišel posel k Jobovi, a pravil:

„Hovězí dobytek (právě) oral,
oslice podle něho se pásly,
15 i vpadli Sabští a zabrali všecko,
také čeládku pobili mečem;
jediný já utekl jsem,
abych tobě oznámil to."

V. 10. „ohradil" svou ochranou. Satan ukazuje, že se pokusil častěji Joba zničiti (Olympiodoros) t. j. na majetku mu škoditi. Slova rarachova čiší pekelnými pošklebky.

V. 11. O vztažené ruce Boží srv. Ex 3, 20; 9, 15. — „nebude-li = jistojistě bude — „zlořečiti" = spustí se tě, odpadne od tebe, přestane ti sloužit, případně i rouhati se bude. — Místo „do tváře" překládá Schlögl po Ehrlichovi slovem „hned".

V. 12. „na něj" = na jeho tělo. — „vyšel" hned, bezmála vyletěl jsa takořka zbaven pout, kterými byla vázána jeho dychtivost škoditi (Řehoř Vel). Již tímto v. je bezmála rozluštěna hádanka života lidského, kterou celá kniha Job se zaměstnává, že totiž může býti spravedlivec stižen pohromami, které nejsou tresty spravedlnosti Boží, ale které Prozřetelnost z jiných důvodů sesílá, zde aby poctivost Jobova byla zkušena, aby ve zkoušce její ryzost a vniterná hodnota se ukázala. Ovšem Jobovi a třem jeho přátelům nebyla tato zásada jasná, proto se přeli o ni.

V. 13. „víno" zdá se býti glosa. Srv. v. 4. Na beduinských hodech nebývá víno, ale voda. — Prvorozený častoval asi své sourozence v den samého svátku (ostatní v dalších šesti dnech). Tedy ve svátek, v den radosti rána za ranou na Joba dopadá, kdy člověk bolest nejtrpčeji pociťuje. Rarach stupňuje neštěstí, ježto kdyby byl udeřil nejprve nejsilněji, byl by Job otupen, že by slabších nárazů tolik necítil (sv. Tomáš Aquinský). Satan chce vzbudit v Jobovi prudký nával netrpělivosti, aby od Boha jeho vůle se odvrátila, aby vniterně od Boha odpadl.

V. 14. n. první rána. — O Sabanech viz 3. Král 10, 1. nn. Sídlili tehdy ještě v severozápadní Arabii. (Savignac a Jaussen se domnívá, že bylo „Šeba" (Saba, Sabsko) ne toliko v jižní, ale i v severní Arabii, snad osada jihoarabských Sabanů. Glaser se domnívá, že jméno zachováno dosud v údolí Eš-Šabá nedaleko Mediny. Srv. též Gn 10, 28; 25, 3; 1. Par 1, 22. (Nebylo by nemožno, že obchodní karavana jihoarabská (Gn 10, 7.) na cestě přepadla dobytek Jobův.) — „Jediný já utekl jsem . . . to" je zdrcující refrén, který končí zprávy dalších poslů ve vv. 16. 17. 19. — Jeden musí býti zachráněn, aby měl kdo podat o neštěstí zprávu; toliko jeden smí býti zachráněn, aby byla patrna, jak veliká rána (Hontheim).

16 Když on ještě mluvil, přišel druhý a řekl:

„Oheň Boží spadl s nebe,
udeřil, ovce i čeládku pohltil;
jediný já utekl jsem,
abych tobě oznámil to.“

17 Když i ten ještě mluvil, přišel jiný a řekl:

„Chaldové zšikovali tři tlupy,
přepadše velbloudy zajali je,
ano i čeládku pobili mečem;
jediný já utekl jsem,
abych tobě oznámil to.“

18 Ještě (také) ten mluvil, a hle, jiný přišel a řekl:

„Synové tvoji a dcery když jedli,
když pili víno v domě bratra
svého prvorozeného,
19 náhle vichor od pouště zadul,
opřel se do čtyř úhlů domu,
a ten do smrti zasul tvé děti;
jediný já utekl jsem,
abych tobě oznámil to.“

20 Tu se Job vzchopil, roztrhl roucho své, ostříhal hlavu svou,
padl na zemi, klaněl se 21 a řekl:

„Nahý vyšel jsem z lůna své matky,
a zas nahý se tam vrátím.
Hospodin dal a Hospodin vzal,
jak se mu líbilo, tak se stalo,
buď jménu Hospodinovu žehnáno!“

V. 16. Ne toliko lidé (Sabští), sám Bůh („Boží oheň“) stíhá Joba, Bůh, kterému Job oddaně sloužil. — „oheň Boží“ = blesk. Srv. naše lidové „posel Boží“. Srv. Gn 19, 24; Nm 11, 1; 3. Král 18, 38; 4. Král 1, 12.

V. 17. O těchto „Chaldech“ viz výše k v. 1. a srv. Gn 22, 22. Na tři šiky rozděliti vojsko bývala tehdy častá taktika. Viz Sdc 7, 16; 9, 43; 1. Král 11, 11; 2. Král 18, 2.

V. 18. n. „víno“ glosa jako výše ve v. 13. — „od pouště“ arabské, z nejvzdálenějších jejích končin (hebr.). Srv. Is 21, 1; Jer 4, 11; 13, 24.

V. 20. „roucho“ svrchní, (me'il) jaké nosívali lidé zámožní. — Job považuje za svou povinnost dáti znamení bolesti a smutku, jaká ukládal tehdejší mrav. Srv. Gn 37, 30. 34; Jer 7, 29. a jj. Tu bolest nad náhlou ztrátou všech dětí Job dokonale ovládá. Hned padá na zemi, klaní se Vládci větrů a odevzdává se do vůle Nejvyššího. Svou oddanost Bohu osvědčuje, a v ní se utvrzuje, zdokonaluje. Tím je plán satanův zmařen.

V. 21. Ježto tělo praotce lidstva (Adama) ze země bylo učiněno, byla země jaksi rodičkou, matkou jeho a důsledně každého člověka. Člověk rodí se bez majetku („nahý“) a smrtí zase pozbývá, čeho se v životě dopracoval. Srv. Ž 138, 15. Co zlého mne stihlo, vzal-li mi Bůh majetek, který mi byl dal, kdyžtě člověku, který nic na svět nepřináší, nutně dříve či později vše bude vzato? (Olympiodoros). Dnešní beduini kmene Schûr trhají na znamení smutku nad zemřelým roucho od krku po prsa, posypávají hlavu prachem a popelem, rvou si vlasy, ženy dávají si je dokonce ostříhati, plakají a křičí. Muži většinou neplakají, ale opakují slova: „Přikrejte ho! Jeho Pán jej přivedl, jeho Pán jej vzal.“ — „jméno“ je dle Schlögla „velebnost“, „nekonečná bytost.“ Ta slova Jobova byla takořka šípy, kterými ďábla proklál (Zlat.).

[22] Ve všem tom nezhřešil Job rty svými; nic pošetilého proti Bohu nemluvil.

Hlava 2. — [1] Když (opět) jednoho dne přišli synové Boží, aby se postavili před Hospodina, přišel také (zase) satan mezi ně a postavil se před něj. [2] I řekl Hospodin satanovi: „Odkud jdeš?" On odpověděl: „Obcházel jsem zemi; prošel jsem ji kříž na kříž." [3] Tu řekl Hospodin satanovi:

„Viděl jsi služebníka mého Joba,
že mu rovného na zemi není,
člověka upřímného a poctivého,
bohabojného, jenž se varuje zlého,
kterak dosud nevinu zachovává?
Ty jsi tedy nadarmo mne pohnul
proti němu, bych dovolil jej trápit."

[4] Satan mu odpověděl:

„Kůži za kůži! Všecky statky
dává člověk za sebe sama.
[5] Ale vztáhna svoji ruku,
dotkni se jeho kostí a masa,
i uzříš, že bude ve tvář ti zlořečit!"

[6] Řekl tedy Hospodin satanovi:

„Nuže, budiž ve tvé moci;
avšak života jeho šetři!"

[7] Vyšed tedy satan od Hospodina ranil Joba velmi zlými nežity
od paty nohy až do temene hlavy jeho. [8] On pak střepinou hnis ostruhoval sedě na smetišti. [9] Tu mu řekla manželka jeho:

V. 22. Nával bolesti obrátil ve chválu Stvořitele, pyšného nepřítele porazil pokorou, ukrutníka trpělivostí potřel (Řehoř Vel.). Jako umělec na podstavec sochy poznamenává „N. N. tu sochu postavil," tak spisovatel vylíčiv nám obraz duše spravedlivé, jakoby na podstavec píše: „Ve všem tom nezhřešil". (Zlat).

Hl. 2. — V. 1.—3a. = 1, 6.—8. „nadarmo" — ježto satan nedošel svého záměru dokázati, že Job toliko proto se drží Boha, že je za to dobře placen.

V. 4. Satan rozpřádá své podezření dále. Job sice dosud je věren Bohu, ale toliko prý ze strachu, že kdyby nebyl, vzal by mu Bůh zdraví. Pozbude-li zdraví, pozbude příčiny, proč a zač je Bohu oddán, a odpadne od Boha. — „Kůži za kůži" přísloví asi jako naše: „Něco za něco (nic za nic)." Bůh dává Jobovi zdraví a za to Job Boha ctí, ježto zdraví je poklad, který za to stojí, aby ho člověk nabyl a zachoval si zbožností. (Již Codurcus v polovici XVII. století vyslovil domněnku, že přísloví vzato ze života obchodního, kde hodnota věci koupené rovná se hodnotě věci, za kterou ji kupují. Jiní ovšem jinak).

V. 5.—7a. srv. s 1, 11.n. O „nežitu" srv. Ex 9, 9.nn.; Lv 13, 18.nn.; Dt 28, 27. 35; 4. Král 20, 7. Staří viděli v Jobově nemoci právem malomocenství, nejspíše druh zvaný „elefantiasis". Srv. příznaky uvedené níže ve v. 8. 12. dále 3, 24; 7, 5. 14. 15; 16, 8. 14. 17; 19, 17. 20; 30, 15. 27. 30. Ovšem že nelze básníka zavazovati, by líčil příznaky nemoci přesně jako lékař (XX. věku)!

V. 8. Hebr. praví toliko, že se střepinou škrabal. Malomocenství (elefantiasis) totiž na počátku velmi svědí a svrbí. Dodnes mají na to na Východě zvláštní škrabačku ze slonové kosti nebo z jiné látky. Hnis objeví se teprve později. — „smetiště" je dnešní arabské „mezbele", t. j. kupa smetí, popela, střepů, odpadků za vsí; postupem času ztvrdne a vzroste v kopec. Tam nalezl Job snadno střepinu. — Okolí Madaby na příkl. neposkytuje mnoho paliva; proto hnětou ženy z kravinců, hlíny, slámy a vody veliké koláče, nechají je vyschnouti

„Ještě ty trváš ve své upřímnosti?
Zlořeč Bohu a umři!“

10 On však jí pravil:

„Jako jedna z šílených žen mluvíš!
Dobré-li věci jsme brali z ruky Boží,
proč bychom nechtěli přijímati zlých?“

Ve všem tom nezhřešil Job rty svými.

11 Když pak uslyšeli tři přátelé Jobovi o všem neštěstí, které přišlo
na něj, přišel každý z místa svého, Elifaz Temaňan, Baldad Suhan,
a Sofar Naamaťan. Byliť se snesli, že spolu přijdou, aby jej navštívili
a potěšili. 12 Když byli pozdvihli zdaleka oči své a nepoznali ho,
zkřikše plakali, roztrhli roucho své a sypali si prach na hlavu k nebi
(jej házejíce). 13 A seděli s ním na zemi sedm dní a sedm nocí; žádný
nepromluvil k němu slova, neboť viděli, že bolest je náramná.

---

a vytápějí jimi své chlebovky. Co neshoří, vysypávají za nízké chýše, že pak jsou silným náspem takořka uzavřeny. Ježto jsou tyto náspy vždycky suché, vyvýšené, osvěžujícímu západnímu větru vystavené, jsou i pro svou pěknou vyhlídku oblíbenými místy, kde se scházívají starší muži madabští. Také nemocného, dlouhá-li je nemoc jeho, vynášejí příbuzní v suché době roční na tyto hromady smetí před osadami, zřídí nad ním stínící střechu, která spočívá na čtyřech do země zaražených tyčích a tu leží často celé dny i noci. Odtud hledí na okolní pole, na ves, odtud zalétá oko jeho do širé otevřené stepi a pouště... (Musil o dnešní Arabii skalnaté).

V. 9. Bude-li Job zlořečiti Bohu, Bůh potrestá ho smrtí a tak bude vykoupen ze svých muk; zbožnost mu nic neprospívá. Žena je tu satanovým šípem (Zlat.), pomocnicí jeho (Aug.). Satan věda, jakým způsobem Adam bývá oklamán, používá Evy (Řehoř Vel.).

V. 10. Největší „šílenství“, bláhovost je bezbožnost (tak jako největší moudrost jest bohabojnost). Job odbývá ženu příkře.

V. 11. Tři přátelé Jobovi byli nejspíše šejkové neb emírové sousedních kmenů. Šúch dle Gn 25, 2. n. je strýc Šebův a Dedanův, proto Dhorme hledá sídlo stejnojmenného kmene v severozápadní Arabii. Viz výše k 1, 1. 15. Ježto dle LXX Šuch je strýc také Témanův, hledá Dhorme v týchže končinách Témán, domov Elifazův; ježto Chušám (Gn 36, 34.) byl Temaňan a Chušám = dnešní El-Hisma, ztotožňuje Dhorme Témán s El-Hismou, t. j. krajina od Tebúku na sever až za cestu vedoucí z Ma'anu do Aqaby; Teman byl nejsevernější cíp dnešní Hesmy; dle Eusebia bylo hlavní město té krajiny 15 mil od Petry, mohlo tedy býti tam, kde je dnes Šebak, (Montreal křižáků) — (Musil se domnívá, že Elifaz pocházel z at-Tuáne (jihozápadně od 'Íçu), o němž píše Plinius Secundus: „K Nabaťanům čítati starší Temaňany, dnes jmenují se Taueni“; zřícenina at-Tuáne má tedy jméno své od kmene Taueni, jehož příslušníkem byl Elifaz. Bildad pocházel prý ze kmene Šuéhát, který sídlil severně 'Íçu. Sofar byl prý náčelníkem kmene Na'émát, který tábořívá na cestě spojující jižní Arabii s Fenicií. Tím nechce však Musil říci, že bibličtí Šuhané a Na'amaťané jsou praotcové krevní dnešních kmenů Šuéhát a Na'émát. ale zajímavo jest, že se uchovala starobylá jména dosud v těchto krajinách.) — Místo „Naamaťan“ čti se LXX „Meuňan“ t. j. z Ma'onu a viz k 1. Par 1, 20. nn. — O moudrosti Temaňanů srv. Jer 49, 7; Abd 8; Bar 3, 22. n. — Jak se rozšíří zpráva, že někdo se rozstonal, přicházejí hned příbuzní a známí na návštěvy a obklopí jej do kruhu; mlčky, bez jediného slova, poslouchají jeho vzdechy a nářky. Jen osloví-li je, odpovídají mu a naříkají nad jeho stavem ne všichni, ale toliko nejstarší; ostatní neodváží se promluviti ani slova. (Musil o obyvatelích dnešní Arabie skalnaté). — LXX nazývá prvního a třetího přítele Jobova „králi“, druhého „tyranem“. Byli to šejkové jak sám Job.

V. 12. Mohli Joba z daleka viděti, ježto seděl na osamělém vyvýšeném kopci. — Beduini mívají velmi bystrý zrak do dálky. — Malomocenství zohaví člověka k nepoznání. — Mlčky dřepěti byl ovšem prazvláštní projev soustrasti, bylo však Jobovi lépe, dokud mlčeli, ježto řeči jejich Joba jen dráždily a pokoušely.

DÍL PRVÝ (3, 1.—31, 40.)

Z neštěstí, které člověka stihlo, nelze souditi, že je to hříšník spravedlivě trestaný.

ÚVOD. Job předkládá otázku, kterou bude s přáteli přetřásati (3, 1.—26.).

Job zlořečí noci, kdy se počal a dni, kdy se narodil (3, 1.—10.). Přeje si smrt, která zbavuje útrap (11.—19.). Proč dává Bůh nešťastníkům život? (20.—23.). Také Job k nim patří, ježto trpí ustavičně (24.—26.).

Hlava 3. — 1 Potom otevřel Job ústa svá a zlořečil dni svému.
2 Řekl:

3 Ó kéž byl zhynul den, kdy jsem se zrodil,
jakož i noc, kdy se řeklo: „Počat je chlapec!"
4 Den ten kéž by obrácen byl v temno,
kéž se po něm netázal Bůh nahoře,
kéž nikdy neosvítilo ho světlo!
5 O by zastřela jej tma a stín smrti,
kéž byla mrákota na něm se usadila,
a jej zahalilo ponuré šero!
6 Noc tu vichor černý kéž uchvátil,
nebyla počítána mezi dny roku,
a v počet měsíců kéž by nebyla přišla!

Hl. 3. — V. 1. „Potom" = po sedmi dnech (2, 13.). Čím delší bolest, tím těžší zkouška, tím slabší je člověk, tím snáze pozbývá vytrvalosti. — „dni svému" = svého narození. Srv. Kaz 4, 3. (Schlögl volněji „osudu svému") — „otevřel ústa" = zřetelně mluvil, ano i křičel. Pouhé „řekl" může v hebr. znamenati toliko „myslil si". — Slova Jobova vyslovují myšlenky a pocity jeho; tím, že je vyslovil, ulehčilo se mu (Efrem). Básník jeho slova umělecky rozpřádá a nadsázkou dodává jim úchvatné síly. V jaké míře Job s myšlenkami, které se ho zmocňovaly (a které jsou tu až vášnivě vysloveny) dobrovolně souhlasil a tedy přece snad (lehce) hřešil, nesnadno vyšetřiti. Viz Úvod str. 40, pozn. 5. — Když jel r. 1896 Musil z ʻArçy Slímán ibn Dáúd do Madaby, zanítilo se jeho průvodčímu Mhammádovi oko. Zprva byl klidný, pak ale počal naříkati jako dítě: Otče můj, otče můj, proč jsi mne zplodil?! Proč musím já ubožák se trápit?

V. 3. Job si přeje, aby se byl nenarodil, aby nebyl býval počat. — Dle hebr. „řekla" sama (zosobněná) noc, že počat chlapec. Jako hudební umělec jednu myšlenku opět a opět pronáší, opakuje s malými změnami (variace), tak i tu básník tutéž myšlenku odívá opět a opět v nové roucho slov a obrazů. Jaké to umění!

V. 4. Den, kdy se Job narodil, neměl nikdy zasvitnouti, měl býti pohlcen temnem noci, která jej předcházela. — Jako andělé dobří i zlí („vojska") povinni jsou vydávati účty ze svých činů Prozřetelnosti, která je přijímá a další rozkazy jim dává (výše 1, 6. nn.), tak i jiní tvorové, světlo i tma, den i noc musí činiti. Kdyby Bůh nestanovil, nežádal, aby nastal den, kdy spatřil Job světlo světa, nebyl by ten den vůbec býval. — „světlo", kterým počíná se den (Gn 1, 3.) nemělo se nad ním nikdy zatřpytit (hebr.).

V. 5. Den, kdy se narodil Job, byl den nešťastný, den černý; tím se jaksi spříznil s temnou nocí, jej předcházející. Ta noc měla dle práva pokrevenství se domáhati (hebr), že nastávající den patří jí, měla si jej tak osvojiti, přivlastniti. Kdyby se bylo tak stalo, ten den nebyl by nikdy zasvitl. — Místo „jej zahalilo" hebr. „zastrašilo, zaplašilo", co obyčejně dny zatemňuje, v noc obrací (a tak znepříjemňuje Vulg.): chmury, mračna, bouře (sotva však zatmění slunce).

V. 6.—10. proklíná noc, kdy Job počat (srv. v. 3b.).

7 Ona noc kéž neplodna by byla,
kéž zvuku radosti nezasloužila si!
8 Ať jí klnou, dny kdo zaklínají,
ti, kdož umějí vzbudit levjatana!
9 Zatemněte se šerem hvězdy její,
čekej světlo, ale nespatři ho,
nespatři východu svitající zory!
10 Nezavřelať bran života, který mne nosil,
a tak zla neušetřila mých očí.

11 Proč jsem neumřel (já) v mateřském luně,
neb vyšed ze života nezhynul hned?
12 Proč jsem vzat byl (kdysi) na kolena,
(a) proč odkájely mne kdy prsy?
13 Neboť nyní leže měl bych pokoj,
ve svém spánku bych si odpočíval
14 s králi i s (bývalými) rádci světa,
kteří stavěli padající paláce,
15 [nebo] s velmoži, kteří vládli zlatem,
a své domy plnili stříbrem.

V. 7. Kdyby byla bývala ta noc „neplodná", Job nebyl by býval počat a z ňader manželky Jobova otce nebyl by se vydral vzdech „radosti", že je matkou.

V. 8. Básník naráží na tehdejší lidové názory, které lze ostatně nalézti dosud u obyvatelů Arabie skalnaté, že jsou některé dny (noci) šťastné, jiné nešťastné, a že zaklínači dovedou ze šťastných učiniti svými slovy dny (noci) nešťastné. Kdyby se bylo tak stalo, byla by noc neplodná bývala. — Básník tu vypůjčuje si obraty z lidové mluvy; tím není řečeno, že je schvaluje. Také moderní básník tu a tam vyslovuje své myšlenky v rouchu mnohobožských názorů a rčení Řeků a Římanů, aniž tím zapírá své přísné jednobožství. — „leviatan" = krokodil. Srv. níže 40, 20. nn.; Ž 104, 26. Ti zaklínači uměli působiti na hady i krokodily, že ztuhli, ale také že procitli. — Lépe se Schlöglem připustit, že je tu „levjatan" vypůjčen z názorů starých, kteří v něm viděli jakési souhvězdí, jako na př. lva, štíra a pod; o tomto „levjatanu" se domnívali, že může pohltit světlo denní, a snad i hvězd; toho levjatana prý mohli zaklínači přiměti, aby tak učinil. (Schlögl překládá po Ehrlichovi:

Kéž jej uchvátí zdouvatelé moře,
kteří se chystají dráždit levjatana.

Ti zdouvatelé moře jsou prý každým způsobem mocnosti temna, zlí andělé.)

V. 9a. Dle hebr. mají zůstati ve tmě hvězdy, které se ukazují za večerního soumraku a pak noc ozařují. — Ta noc měla zůstati v odvěké tmě (Gn 1, 2.). — „svítající" dosl. hebr. „mrkající, mžourající".

V. 10. udává důvod, proč Job tu noc proklíná a spolu 10b. je již přechod k následujícímu trpitelovu přání (v. 11.—19.). Corderius upozorňuje na umělecké stoupání v těch vv.: Job počat, narozen, bábou položen na kolena, kojen.

V. 12. „na kolena" otcova (Gn 50, 22.).

V. 13. „spánek" a odpočinek smrti.

V. 14.—19. je jakási odbočka, líčící společenskou rovnost lidí po smrti.

V. 14. n. O králích a rádcích srv. Esd 7, 28; 8, 25. Ti velmožové nechavše tu své rozpadávající se paláce, (Le Hir, Zchokke) zlato i stříbro, odešli na onen svět „nazí" (výše 1, 21.) právě tak jako by byl „nahý" odešel Job, kdyby byl přišel na svět jako mrtvorozeně. — Jiní myslí na „pyramidy" které si stavěli staří králové, a na zlaté a stříbrné nářadí, které jim bylo dáváno do jejich „domů", t. j. hrobů. V hebrejském charámóth vidí egyptské „chram" nebo se členem „píchram"; z tohoto vzniklo prý řecké pyramis, z onoho arabské hirám.

16 Nebo kéž nežil bych jak potrat zahrabaný,
jako děti nespatřivší světla!
17 Bezbožní tam přestávají zuřit,
odpočívají tam vysílení.
18 Bývalí spoutanci stejně zbavení robot
neposlouchají robotářova křiku.
19 Malý i velký jsou tam (sobě rovni),
také otrok je sproštěn pána svého.

20 Proč se dostává nešťastnému světla,
a proč života do duše roztrpčeným,
21 kteří po smrti, jež nejde, dychtí,
jako kdo chce pokladu dokopat se;
22 radovali by se do jásotu,
kdyby přáno jim bylo hrob si najít.
(Proč se dostává světla nešťastnému)
23 muži, kterému skryto, kudy jíti,
kterého zahradil Bůh temnotami?

24 Prve nežli (chléb svůj) jídám, vzdychám,
jako vodní záplava je řev můj.
25 Neb čeho jsem se děsíval, postihlo mne,
čeho jsem se (kdy) hrozil, se přihodilo.
26 Nezapřel jsem se? Nemlčel? Nebyl pokojný?
A přec na mne přišlo roztrpčení.

V. [16]. je zase obměna (variace) v. 11. n. zabarvená myšlenkou vv. 13.—15. — „děti" mrtvorozené. Po smrti všichni stejně odpočívají, ať kdysi dlouho třímali žezlo (a nyní odpočívají ve hrobkách nádherných) aneb zahrabáni byli do písku (jak dosud na poušti zvykem) ježto byli nedošlé mrtvorozené plody.

V. [17]. „tam" v hrobě, na onom světě. — „Vysílení", uštvaní, jejichžto síly kdysi vyssávali, stejně po smrti odpočívají jako násilníci, kteří na ně zuřili, jestliže nebyli jim hned ve všem povolní.

V. [18]. „spoutanci" = váleční zajatci, otroci, kteří bývali honěni do robot. — Job nemluví tu o jiném než o pokoji od útrap tohoto života (sv. Tomáš Aq.). Ten pokoj všem oněm závidí (Olympiodor).

V. [20.—23]. nadhazuje všeobecnou, zásadní otázku, proč Bůh dává člověku život, který mívá tolik bolestí, že si přeje raději nebýt. — Básník jeví velký jemnocit, když nejmenuje Boha, který člověku život dá, spolu však také neštěstím navštěvuje.

V. [21]. Dle hebr. shánějí se po smrti více nežli po pokladech.

V. [23]. „kudy jíti", aby vyvázl z trampot svých. — Zde již Bohu připisuje Job, že člověk trpící je takořka oplocen svými bědami, že nemůže se jich zhostit. Srv. Pláč 3, 7. 9; Os 2, 6; níže 12, 14; 19, 8. Ty bídy možno s Vulg. nazvati „temnotami". Srv. jak jinak „oplotil" kdysi Hospodin Joba dle 1, 10.

V. [24—26]. Job vrací se od povšechné úvahy k sobě. Dal si otázku (v. 20.—23.) právem, ježto sám patří také k oněm nešťastníkům. Hebr. dobře počíná v. 24. slovem: „Neboť". — Hebr. možno rozuměti tak, že bolestné vzdechy jsou Jobovi takořka vezdejším chlebem, denním pokrmem. — Dle toho je mu sténání také denním nápojem (Hontheim, Schlögl). — „řev" je vzat ode lva. Srv. naše „bolestí řváti".

V. [26]. Dle Vulg dovolává se Job sebezapírání a trpělivosti, s jakou přijímal první rány; proč tedy přicházejí další, všecky možné svízele? Dle hebr. však praví Job:

Nemám klidu, oddechu, odpočinku;
neboť přichází (opět a zase) nepokoj.

Job míní muky tělesné i duševní, které mu působí rostoucí malomocenství. — Hontheim po Zennerovi se domnívá, že řeči knihy Job jsou sborové (chorové) básně, t. j. složeny jsou prý z podvojných slok (slokových dvojic); každá dvojice slok oddělena jest od další dvojice jedinou samostatnou slokou střední (středosloka). První sloku každé dvojice nazývá předslokou, druhou pak proti-

První slovní půtka Jobova se třemi přáteli (4, 1.—14. 22.).

Prvá řeč Elifazova (4, 1.—5, 27.)

Elifaz po krátké omluvě viní Joba z netrpělivosti a tvrdí, že jeho bývalá zbožnost nebyla ryzí, ale toliko na oko (4, 1.—6.). Ať uzná Job tu chybu, neboť toliko bezbožní neštěstím jsou stíháni, jak je zřejmo ze zkušenosti a obdoby (4, 7.—11.), i ze zjevení tajemného, jehož se dostalo Elifazovi (4, 12.—21.). Ježto pošetilec, který nechce se vrátit k Bohu, musí zahynouti, (5, 1.—7.), napomíná Elifaz Joba, aby pokorně trest přijal a odprosil Boha (5, 8.—16.). Bude mu pak blaze, ježto Bůh, když byl potrestal, vrací bývalé štěstí (5, 17.—27.).

Hlava 4. — [1] Tu Elifaz Temaňan ujav se slova pravil:

2 Počne-li mluvit kdo s tebou, snad těžko to poneseš,
ale kdo může se zdržet, aby mlčel?
3 Učil's, hle mnohé, a ruce skleslé jsi tužil,
4 klopýtající zachytily pevně tvé řeči,
kolena třesoucí se posiloval's.
5 Teď však stihla tebe rána, i chabneš,
dotekla se tebe, a — zaražen jsi.
6 Kde je bohabojnost a statečnost tvá,
trpělivost a dokonalost cest tvých?

---

slokou. Předsloka a protisloka jsou obsahově i počtem veršů tvary souběžné, souvztažné. Ve hl. 3. má první dvojice 8 veršů: v. 3.—9. + v. 1. (refrén), druhá dvojice má prý jich *16:* v. 13.—19. + v. 1. (refrén) + v. 20.—26. + v. 1. (refrén). První čtyři verše první dvojice (v. 3.—6.) je první předsloka druhé čtyři verše (v. 7.—9. + v. 1.) je první protisloka. — Mezisloka (v. 10.—12.) má toliko tři verše. — Druhá dvojice slok skládá se z předsloky osmiveršové (v. 13.—19. + v. 1.) a z protisloky osmiveršové (v. 20.—26. + v. 1.). Osmiveršové ty sloky možno rozděliti na čtyřveršové půlsloky. — Ježto je tato domnělá stavba knihy Job, jak si ji Hontheim představuje, velmi vyumělkovaná, nad míru složitá, někde i vynucená, nebudeme níže již jí dbáti. — Schlögl vidí ve vv. 3.—10. dvě desetiřádkové sloky. Další sloka má prý 4 řádky (v. 11.—12.). Z v. 13—26. činí dvě čtrnáctiřádkové sloky (I. v. 13.—19; II. 20.—26.). Aby došel lepší souvislosti přestavuje řádky prvních dvou slok takto: vv. 3. 4. 5. 8. + 6. 9. 10. 7. V prvé sloce proklínán den (vv. 4. 5. 8.) ve druhé noc (v. 6. 9. 10.). Aby dostal stejnou myšlenku prvního verše, (v. 3.) prvé sloky s posledním (v. 7.) sloky druhé, (jakýsi rámec, zvaný latinsky inclusio), činí z noci v. 7. den a překládá:

Ano, ona noc kéž neplodná byla,
ano, ten den, kéž nepronikl ples ho.

Ježto dlužno bezmála o této soustavě slokové říci totéž, co praveno výše o Hontheimově, nebudeme dále valně si jí všímati.

Hl. 4. — V. [2.] Elifaz jaksi se omlouvá. Ví, že Job nelibě přijme, co se odváží (hebr.) mu říci. Slova Jobova však (hl. 3.) Elifaza (a přátele jeho) vyzývají, aby déle nemlčeli. -- Výraz duše zoufalé, roztrpčené, Boží prozřetelnost žalující (hl. 3.) vynucuje si odpověď i proti vůli (Pineda).

V. [3. nn.] Job, který jiné poučoval, těšil a povzbuzoval, dokud zdráv a šťasten byl, nyní, kdy sám je v bídě, zapírá svou malomyslností zásady, které kdysi ústy hlásal. Lékaři, léč sebe sama! Srv. níže 29, 15. 21. — Místo „učils“ Ehrlich-Schlögl: „posilovals“.

V. [6.] „cesta“ = způsob života, mravy. Z Jobovy malomyslnosti vyvozuje Elifaz, že jeho bývalá zbožnost nebyla pevná, ryzí. Kdyby byla zbožnost Jobova pravá bývala, nebyl by nyní v této bídě. Dle hebr. však dovolává se Elifaz bývalého přesvědčení Jobova, že spravedlivec právem očekává odměnu (pozemskou) za svou spravedlnost:

Nebyla tvá zbožnost nadějí tvou,
a tvou důvěrou dokonalost cest tvých?

Dle hebr. dlužno v. 6. myšlenkově připojiti k v. 7. a počíti veršem tím (6.) nový odstavec (do v. 11.).

7 Vzpomeň, prosím tě, který kdy nevinný zhynul,
aneb kdy byli poctivci zahlazeni?
8 Spíše však viděl jsem, zlo kteří vzdělávali,
a kteří bolesti sili, že také je žali.
9 (Viděl jsem), že Bůh dechl a zahynuli;
dechem hněvu jeho za své vzali.
10 Ryk lvův a lvice řvaní (oněmělo),
a zuby lvíčat jeho jsou vylámány.
11 Dravec zahynul, ježto lupu neměl,
a lví mláďata jsou rozptýlena.

12 Také řečeno mi tajně slovo,
kradmo jaksi zachytlo ucho mé proud toho šepotu.
13 Když jsem vidění měl hrozné v noci,
kdy v tvrdý spánek bývají zabráni lidé,
14 bázeň držela mne, až jsem se třásl,
každá kost má byla předěšena.
15 A když vánek přelétal mi obličej,
ježily se vlasy na mém těle.
16 Stál tu kdos, jehož podoby neviděl jsem,
(toliko) postava byla před mým zrakem,
a hlas jak tichého větříku jsem slyšel:
17 „Zda může člověk před Bohem spravedliv být,
neb někdo z lidí před svým tvůrcem čist?
18 Hle, (ani) sluhové jeho nejsou stálí,
také na svých andělech nepravost najde!

V. [7]. Slova Elifazova (i přátel ostatních) Joba netěší, ale roztrpčují a pokoušejí více k netrpělivosti, ke hříchu. V tom smyslu spolupůsobí se satanem.

V. [8]. Kdo seje vítr, klidí bouři. — Jak si kdo ustele, tak si lehne. Jako Joba zkušenost učí (v. 7.), že nevinní nemohou strádati, tak ví také Elifaz ze zkušenosti, že bezbožný nemůže býti šťasten. — „kteří vzdělávali", (t. j. zorávali) nepravost, t. j. pole nepravosti. Bolest, útrapa zasetá na poli bezbožnosti nemůže přinésti ženci leč zase bolest.

V. [9]. Hříšníci náhle vichorem, bouří byli zabiti; tak učiněno zadost spravedlnosti Boží.

V. [10 n]. zpracoval přísloví lidové. Bezbožný, který zuřil kdysi jako dravec, olupoval svého bližního, zatínal do něho své zuby, mocí Boží i se svým plemenem bývá vyhuben. To přísloví ostré nemůže neřezati do duše Joba, který pozbyl všech svých dětí jak onen lev.

V. [12]. Elifaz, aby dodal více váhy svému názoru o utrpení, dovolává se zjevení, jehož prý mu se dostalo. V. 12.—16. líčí způsob, jakým byl nadpřirozeně poučen, v. 17.—21. podává obsah toho zjevení. Bylo-li to zjevení pravé, či toliko smyšlenka Elifazova, bylo-li dílem ducha dobrého, či zlého, je sporno. Ježto Elifaz byl (snad nevědomky a bezděky) spolupracovníkem satanovým (srv. výše v. 7.), možno se domnívati, že bylo zjevení Elifazovo pouhý přelud nebo sen. — Dle hebr. se to slovo „přikradlo".

V. [13. n]. Dle hebr. měl to vidění ve spleti (v houšti) myšlenek (doslovně větvoví). — O nočních videch srv. Gn 15, 12; 28, 12; Nm 12, 6.

V. [15]. Vítr, známka, že se blíží duch. Srv. 3. Král 19, 11; Sk 2, 2.

V. [17]. Bůh vidí na člověku skvrny, kterých si krátkozraký smrtelník není vědom.

V. [18]. „sluhové jeho" = andělé. — „stálí" = spolehliví. Dle hebr. Bůh jim nemůže důvěřovati. — Rozumný tvor i anděl, pokud není v dobrém od Boha utvrzen, je křehký, že může hřešiti více nebo méně; ano i těžký hřích mohl spáchati, jak zřejmo z pádů andělů zlých. Mohl-li anděl, kdy byl zkoušen, zhřešiti, čím snáze zhřeší křehký člověk; mnohdy ani nepostřehne a tedy si neuvědomí, že zhřešil. (Bylo -li „zjevení" Elifazovo pouhý sen, možno se domnívati, že byl v něm odraz jeho názorů o nadlidských bytostech, které měl, když bděl.)

19 Čím víc ti, kteří v hliněných chatách sídlí,
kteří mají základy z prachu (země)!
Ztráveni bývají takořka jako od mola.
20 Od jitra do večera káceni jsou,
nepozorovaně na věky hynou.
21 Také příslušníci jsou jim bráni;
umírají moudrosti nenabyvše.“

Hlava 5. — 1 Volej tedy, je-li, kdo by tě slyšel,
k některému z nebešťanů se obrať!
2 Neboť šílence ubíjí roztrpčení,
nerozumného usmrtí rozmrzelost.
3 Viděl jsem šílence, který měl pevný kořen;
hned však jsem kletbu zřel, jež stihla blahobyt jeho.
4 Synové jeho postrádají pomoci,
zdeptáni bývají ve bráně bez zastance.
5 Žeň jeho kde který lačný pojídá (mu),
jeho samého uchvacuje lupič,
a kde kdo žízní, pije bohatství jeho.

Staří velmi pozorně si všímali snů, zejména ti, kteří se vydávali za mudrce a proroky. Takým byl asi též Elifaz. Podnes považují obyvatelé Arabie skalnaté některé své soukmenovce za lidi, kteří žijí v důvěrném styku s božstvím, kteří prý mohou mnoho prospět i škodit, kteří velmi mnoho vědí atd. („fakír“). — Dle hebr. dlužno v. 18. přeložiti:

Hle, ani ke svým sluhům důvěry nemá,
i své posly kárá z poblouzení.

V. 19. Jsou-li (byli-li) andělé nestálí, čím snáze zhřeší a trestu zaslouží mnohem nižší tvor-člověk! — „hliněné příbytky“ = těla lidská. Srv. níže 10, 9; 13, 12; 2. Kor 5, 1; Gn 2, 7; 3, 19. — „hlína“ obraz křehkosti a pomíjejícnosti. Jako se rozpadává šat, do něhož dali se moli, tak bývá s člověkem-hříšníkem. Také Joba (zejména kůži) rozežíralo malomocenství jako mol. Srv. níže 13, 28; Is 31, 8; 50, 9. Jiní však překládají hebr.: „Bývají rozmačkáni jako mol (nebo jepice) bývá“ (rozmačkán). Tak snadno hynou lidé hříšníci.

V. 20. „od jitra do večera“ = v krátké době. Také Job od jitra do večera pozbyl veškerého majetku svého. — „zporáženi“, vysekáni jako stromy; lépe dle hebr.: „roztříštěni“ jako hliněné nádoby (srv. v. 19.). — „nepozorovaně“, dříve nežli se nadáli, náhle.

V. 21a. = I děti a potomci hříšníkům za trest budou vzati. Takový trest stihl Joba. Hebr. však možno přeložiti: „Ano, zhyne i majetek jejich s nimi“. Také Job trestán byl na majetku. — Avšak ani ztrátou dětí (majetku) nedají se pohnouti, by zmoudřeli, poznali, že jsou hříšníci a káli se. Proto bídně hynou. — (Schlögl překládá 21b.: „Ano, jejich kolík (obraz od stanu, který se sřítí, vytrhají-li se kolíky, ke kterým plátno provazy přivázáno) vězí v nich; umírají nedostatkem moudrosti“: Smysl: Osud svůj mají ve své ruce.)

Hl. 5. — V. 1. Dokud neuzná Job své hříchy, dokud bude zatvrzelý a roztrpčený, že nezaslouženě trpí, nedovolá se pomoci ani od andělů.

V. 2. „šilenec“ = „nerozumný“ = kdo se domnívá, že je spravedliv, že nespravedlivě trpí a proto vášnivě jest rozmrzelý a netrpělivý — jako Job.

V. 3. Ježto měl pevný kořen, mohl míti také hojné ovoce. Obraz člověka bohatého jako býval Job. (Schlögl překládá:

Zřel jsem, jak šílenec byl vytržen z kořene,
kterak dům jeho náhle ztrouchnivěl.

„dům jeho“ = tělo. Srv. výše 4, 19.)

V. 4. „ve bráně“ = u soudu, který ve branách veřejně konáván býval. Srv. Gn 34, 20; Dt 22, 24; Rut 4, 1; Amos 5, 10; Přís 22, 22.

V. 5. Místo „jeho“ lépe se LXX čísti „jejich“ = dětí zatvrzelého hříšníka, který mněl, že je spravedliv. — V hebr 5b. porušen a různě překládán. Schlögl 5b. škrtá. — „bohatství“ = mléko nebo víno.

6 Na zemi bez příčiny nic se neděje;
z hlíny nemůže vzcházet utrpení.
7 Člověk se rodí, by trpěl, jak pták, by létal.

8 Z toho důvodu já prosil bych Pána,
a Bohu předložil bych ústně věc svou,
9 jenž věci veliké činí, nezpytatelné,
podivuhodné, kterých není počtu,
10 který dává deště na povrch země,
zavlažuje vodami všecka (pole),
11 posazuje snížené na místa vysoká,
smutné pak pozdvihuje dobrým bydlem;
12 který hatí záměry úskočníků,
by ruce jejich, co počaly, nemohly dokonat,
13 kterýž lapá „moudré“ v lstivosti jejich,
že se záměry pletichářů kácejí.
14 Za dne (bílého) nabíhají na tmu,
a jako v noci makají o polednách.
15 Nuzného tak zbavuje meče úst jejich,
a z ruky násilníkovy člověka chudého.
16 Takto dostává se nuznému naděje,
bezbožnost však stahuje svá ústa.

17 Blaze člověku od Boha trestanému;
proto kázeň Páně nezamítej!

V. 6. Neštěstí člověka nemůže míti jiné příčiny nežli hřích jeho. — Dle hebr. v. 6. zní:

Neboť nemůže vzejíti z prachu neštěstí,
aniž ze země může vypučet bolest.

V. 7. Člověk svou přirozenou povahou je křehký, že snadno zhřeší a tak si utrží trest za hřích — bolest. V tom smyslu přechází v. 7. k 8. nn. Ať se přizná Job, vždyť chybiti a trpěti je lidské. Lépe však hebr.:

Ale člověk plodí si utrpení;
jiskry z ohně velmi vysoko vzletí.

V. 7b. dle hebr. jest asi zpracované přísloví. „oheň“ = lidská vášeň (Hontheim). — „vysoko letí“ = odvažují se proti Bohu pyšných myšlenek, slov i činů.

V. 8. Být já na tvém místě, chce říci Elifaz Jobovi, netrápil bych se, nanaříkal, ale pokorně se k Bohu modlil (Corderius). Aby k tomu Joba pohnul, líčí Boží všemohoucnost (v. 9.) a laskavou pečlivost o přírodu (v. 10.) i člověka (v. 11.—16.).

V. 10. Vzpomeň, jakou cenu má déšť a voda v Arabii skalnaté! Bez vody nebyl by život rostlin, zvířat ani člověka.

V. 12. „co počaly“ = nic rozumného (hebr.).

V. 13a. = působí, že se lstiví zaplétají do svých vlastních léček. — K v. 13b. srv. 1. Kor 3, 19.

V. 14. „nabíhají“ = narážejí. Tak jsou ti lstiví lidé zmateni a zaslepeni. Srv. Dt 28, 29; Ž 34, 6; Jer 23, 12.

V. 15. Opak toho, co výše bylo řečeno o šílencích (v. 2. nn.), o lstivcích (v. 12. nn.) a již 4, 10. n. o násilnících. „meč úst“ = slova pomluvy a pohany. Srv. Ž 56, 5; 63, 4; Jer 9, 8. Kritikové však čítávají: „vysvobodí od meče (jiní ze chřtánu) sirotka“. — Bůh vysvobozuje nuzného tím, (= „tak“), že hatí záměry úskočníků (v. 12. n.).

V. 16. „stahuje“ = stoulí, zamyká.

V. 17. Trestá-li Bůh člověka (čímkoliv mimo smrt), činí zadost své spravedlnosti; až si hříšník odpyká trpělivě své viny, bude zase čist, spravedliv a setrvá-li, Bůh mu zase vrátí vše, čeho pozbyl. Dokud netrestá Bůh smrtí, možno doufati a pokládati se dle Elifazova názoru za šťastného. — Srv. Přís 3, 11. n.

18 Neboť on raní, ale též ošetřuje;
tepe, — a jeho ruce uzdravují.
19 Ze šesti soužení vysvobodí tebe,
a v sedmém nedotkne se tebe rána.
20 V hladu vysvobodí tebe ze smrti,
ve válce pak z moci, kterou meč má.
21 Před bičem jazyka (dobře) ukryt budeš,
nebudeš báti se blízkého zpustošení.
22 Pustošení a hladu smáti se budeš,
a dravců lítých nebudeš se strachovat.
23 Neboť s kamením polním budeš mít smlouvu,
a zvěř divá pokoj zachová k tobě.
24 Zakusíš, že jen blaho je v tvém stánku,
zkoumaje bohatství své nic nepohřešíš.
25 Shledáš také, že velmi se množí tvé símě;
potomstva tvého bude jak polní trávy.
26 Dokonale zralý do hrobu vejdeš,
jako se snáší pšenice ve stoh svým časem.
27 Hle, to je, co jsme vyzkoumali, a tak jest;
co jsme my zakusili, pamatuj si!

Job Elifazovi poprvé odpovídá (6, 1.—7, 21.).

Job mluvil proto tak roztrpčeně, že jeho svízele jsou nevýslovné; prosí Boha, aby je zmírnil, nebo by mohlo se státi, že by se dal jejich prudkostí strhnouti k řečem proti Bohu (6, 1.—13.). Přátelé, místo aby ho potěšili, nespravedlivě a tvrdě jej kárají (6, 14.—30.). Job opět lká (7, 1.—10.) a ptá se Boha, proč s ním nakládá tak ukrutně a proč ho Bůh nechce útrap hrozných zbaviti aspoň na chvilku (7, 11.—21.).

Hlava 6. — 1 Job odpovídaje řekl:

2 O by můj hřích [kterým hněvu jsem zasloužil] zvážen byl,
ale též bída, již trpím, ať dána je na váhu!
3 Nad písek mořský ta těžší by ukázala se;
proto slova má plna jsou roztrpčení.
4 Neboť šípy Páně ve mně vězí,
jejich palčivost vyssává mi život,
a hrůzy Páně proti mně se šikují.

K v. 21. srv. Ž 56, 5; 63, 4; Jer 9, 7; — O blížícím se pustošení srv. Is 13, 6; 16, 4; 60, 18; Jer 48, 3; Os 9, 6;

K v. 22. srv. Nm 21, 6; Lv 26, 22; Dt 32, 24; 3. Král 20, 36; 4. Král 2, 24. Ez 5, 17; 14, 21. — „pustošení“ povodní, kobylkami a pod.

V. 23. Polní kamení, ježto nic nerodí, ba práci rolníkovu maří. Je nepřítelem člověkovým (Is 5, 2; 4. Král 3, 19; Mt 13, 5.). Kdo učinil s tím kamením „přátelskou smlouvu“, tomu i kamení bude prospívati. Srv. Dt 32, 13. — (Jiní jinak.)

V. 26. Dojdeš nejvyššího věku, jakého jen může člověk si přáti.

Hl. 6. — V. 2. Job si přeje, aby na jednu misku váhy dána byla jeho roztrpčenost (hebr.), kterou nazval Elifaz „hříchem“, za který Job trpí (Vulg.) a na druhou aby byla položena jeho bolest. Bylo by shledáno, že jest rozmrzelost jeho nepoměrně menší nežli tíha bolestí, a že nezasluhuje tak přísného soudu, jaký pronesl o ní Elifaz.

V. 3. Písek mořský bývá často volen za obraz nesmírného množství. Srv. Gn 22, 17; 32, 12; 41, 49; Jer 33, 22; Hab 1, 9; Přís 27, 3.

V. 4. Šípy, které přilétají z dálky a náhle, jsou obrazem svízelů velikých, jež přišly neočekávaně. (Sv. Tomáš Aq.) Srv. Ž 7, 14; 37, 2. — Dle hebr. duše Jobova vpíjí palčivý jed těch střel. Srv. Dt 32, 24. 33; Ž 58, 5; 140, 4. Šípy bývaly jedem napouštěny.

5 Řičí divoký osel, má-li trávy,
nebo bučí býk stoje před plným žlabem?
6 Aneb lze bez soli jísti, co chuti nemá,
či možno, by chutnal pokrm smrtonosný?
7 Čeho kdys dotknout se příčilo se mé duši,
to jest nyní z bídy pokrmem mým.
8 Ó by naplnila se má žádost,
a čehož očekávám, kéž dá Bůh mně!
9 Který počal, ten mne také zdeptej!
Ó by hnul svou rukou a mne vyťal!
10 Neboť to mi bude potěšením,
— když mne bolem trýznil nešetře mne —
že jsem nezapřel slov Nejvyššího.
11 Nebo jaká je má síla, bych vytrval,
a jaký konec můj, bych zůstal trpělivý?
12 Není síla moje síla skály,
a mé tělo není přece z kovu.
13 Ejhle, pomoci mi není ve mně,
a také přátelé moji mne opustili.
14 Kdo svému příteli odpírá milosrdenství,
Všemohoucího se báti přestává.
15 Bratři moji mne zklamali jak potoky,
které dravě tekou po údolí,

V. [5]. Jako je přirozeno, že zvířata přiměřenými zvuky projevují pocit hladu, tak nedivno, vyslovuje-li Job bolest, kterou pociťuje. Nezasluhuje tedy výtky Elifazovy (4, 4. n.).

V. [6]. Cítí-li člověk odpor, má-li jísti nesolené, nechutné, hnusné pokrmy, je přirozeno, že také Job cítí odpor, má-li tolik bolestí. 6b. dle hebr. „Zdaliž pochoutka je na bílku vaječném?“ Ježto však nesnadno věřit, že byl bílek vaječný Jobovi vzorem pokrmu, kterého se člověk štítí, možno pokládati hebr. challámúth za jméno rostliny léčivé (Althaea officinalis), jejíž sliz jest odporný jazyku lidskému.

V. [7]. Vředy a zápach — to je takořka denní Jobův chléb. Ký div, že hnusí se mu to jídlo? (Knabenbauer.)

V. [8]. Tu žádost vyslovil Job již výše 3, 13. 21.

V. [9]. „počal“ mne deptati. — „vyťal“ ze živých (hebr. odřízl, odstřihl jako nit od tkalcovského stávku). Srv. níže 27, 8a. Is 38, 12.

V. [10]. Odvolá-li Pán Joba s tohoto světa, bude mu potěchou, že se Bohu neprotivil a již (po smrti) ani protivit se nebude moci, že tedy zůstal Nejsvětějšímu věren. Proto tedy přeje si Job smrt.

V. [11]. Pamatuje lidské křehkosti a strachuje se, aby konečně tíži muk nepodlehl (nepozbyl trpělivosti). Knabenbauer. Vytrvalost v bolesti podmíněna jest vědomím duševní (mravní) síly a nadějí, že brzy bude svízelům konec. Job postrádá toho i onoho.

V. [12]. rozvádí, co řečeno bylo ve v. 11a. V. 13. rozpřádá v. 11b. — V. 13b. dle Vulg. připravuje již na v. 14. nn. Dle hebr. však zní:

»a také štěstí zahnáno jest ode mne«.

V. [14]. Dle hebr.

Kdo trpí, toho má přítel milovati;
bázně před Všemohoucím ať nepřipomíná.

Dle Vulg. bázeň Boží žádá s přítelem soustrast míti.

V. [15]. Jako údolí (kterým na jaře proudila voda) v létě vysychá, vyprahne a vody poskytnouti nemůže, tak vyprahla v srdcích přátel Jobových soustrast, proto mu neposkytují osvěžující potěchy (vody). — „pominuli mne“ (Vulg.), jako potok pomíjí, přestává, vysychá. Dle hebr. „zklamali ho, zpronevěřili se mu“. — Teče „dravě“, ježto má vody, až přetéká (hebr.) břehy.

16 které hrozně zakaleny jsou jiním,
do nichžto se sřítil tající sníh;
17 v čas, kdy se rozptýlily, zanikají;
jak se rozehřeje, veta je po nich.
18 Točité jsou stezky, po kterých běží,
do prázdna ubírají se a hynou.
19 Vizte stezky, kterými berou se Temané,
karavanu sabskou a počkejte chvilku . . .
20 Stydí se, že důvěřovali (jim);
přišli až tam, a zklamáním jsou zardělí.
21 (Ano tím) teď stali jste se vy mně;
nyní vidouce ránu mou hrozíte se.
22 Zda jsem řekl: „Přineste mi něco,
z majetku svého dejte dary za mne,
23 z ruky nepřítele mne vysvoboďte,
z moci násilníka vytrhněte!?“
24 Přesvědčte mne, a já mlčet budu;
čím (snad) pochybil jsem, poučte mne!
25 Proč jste utrhali řečem pravdy,
když nelze výtkám vašim nic mi vytknout?
26 Jen byste vytýkali skládáte řeči,
do větru slova pronášíte.

V. 16. Dle hebr. jsou proudy těch prchavých potoků do černa zbarvené tajícím ledem a do nich sníh se ukryl, v nich se ztratil.

V. 17. „v době“ letní (= „jak se rozehřeje“), kdy odtekly vody z údolí a když vysušeno bylo, (hebr.) co v něm ještě zbylo.

V. 18. „Točité“ a klikaté je řečiště jmenovaných potoků. — „do prázdna“ buď zanikají v širé poušti, nebo se vypařují. Sklamou pocestného žíznivého, který v nich hledá vody. Srv. výše v. 15. a níže 19. n.

V. 19. O Temě v severozápadní Arabii a o Sabě viz k 1, 1. — Vulg. možno(?) vyložiti s Knabenbauerem v ten rozum, že vybízí čtenáře, aby pozorovali stezky, po kterých se berou karavany z Temy a ze Saby, aby nalezli v klamavých, svůdných pomíjejících potocích vody. Lépe však překládati dle hebr.:

Upřely na ně zrak karavany z Temy,
putující ze Saby doufali v ně.

„počkejte chvilku“ = pozorujte, kterak dychtivě hledají vody v těch vyschlých potocích.

V. 20. Zklamali se! Také se zklamal Job ve svých přátelích. — „tam“, kde se domnívali, že naleznou vodu.

V. 21. „tím“ šálivým potokem. Srv. v. 15. — „hrozíte se“, trnete a štítíte se mne, místo abyste mne potěšili.

V. 22. n. Zpronevěra přátel Jobových jest ohavná, protože co od nich žádá (soustrast), neukládá jim obětí. „dary“ = úplatky na př. soudcům.

V. 24. Job milerád se dá poučiti, ale nemůže mlčeti k podezřívavým řečem Elifazovým.

V. 25. „utrhali jste“ ústy prvního mluvčího, Elifaza, který výroky opravdivé bolesti Jobovy (= řeči pravdy) prohlásil za hříšné výbuchy netrpělivosti. — Řeč Elifazova nemohla Joba usvědčit, dokázat, skutečného co vytknout.

V. 26. Přátelé Jobovi, nepodávajíce věcných důvodů proti Jobovi, mluví do větru. Dle hebr. zní však v. 26.:

Za důkazy slova chcete pokládati,
do větru mluvené řeči zoufalého?

27 Obořujete se na sirotka,
podvrátit usilujete přítele svého.
28 Ale co jste počali, dokonejte;
ucho však přiložte a vizte, zda klamu.
29 Odpovídejte (mi), prosím, bez vášně;
mluvíce pak spravedlivě suďte.
30 Nesprávnosti v ústech mých nenajdete;
v hrdle mém nebude pošetilost zníti.

Hlava 7. — 1 Bojování je život člověka na zemi;
jak dny nádeníka jsou dny jeho.
2 Jako otrok, který po stínu prahne,
a jako nádeník, jenž čeká konec práce,
3 já také byl jsem podělen měsíci strádání,
a nocí traplivých napočítáno mi.
4 Lehnu-li si, říkávám: „Kdy vstanu?“
Pak zas večera nemohu se dočkat,
neb jsem přesycen bolestmi až do tmy.
5 Tělo mé oděno hnisem a skvrnami prachu,
kůže má uvadla a svraštila se.

V. 27. Job líčí ukrutnost svých „přátel“. Sebe k sirotkovi přirovnává. „Obořujete se“ jako lupič. Hebr.:

Ba i o sirotka byste se dělili,
o (prodej) přítele byste smlouvali se.

Přátelé Jobovi by metali losy, by jim připadl sirotek, jehož pracovní sílu by pak vykořistili. Ano i přítele by prodali za cenu třeba nepatrnou (nebylo-li by lze dostati více).

V. 28. Když jste již začali bojovati slovy proti mně, bojujte dále, ale budiž mi dovoleno se hájit a uznejte klidně důvody věcné.

V. 29. Hebr. nejlépe překládati se Schlöglem:

Slyšte mne dále, bezpráví žádné se nestane!
Moje obhajobo, pokračuj dále!

V. 30. Job je nezvratně přesvědčen o své bezúhonnosti, nemohou tedy jeho rány býti tresty za zločiny. Dle hebr. 30b. praví Job: „a mé patro nepozoruje křivdy“ = mám ještě tolik smyslu a síly, bych poznal, co smím a nesmím mluvit a tohoto bych se střehl.

Hl. 7. — V. 1. povšechná úvaha o lidském životě. — Služba vojenská (níže 14, 14; Is 40, 2.) a práce nádeníkova (níže 14, 6.) obrazy života lopotného svízelného.

V. 2. n. Pravdivost zásady té zakouší Job nyní také na sobě. Otrok, jenž robotuje na palčivém slunci, trápen je touhou, kdy bude si moci lehnouti do stínu. — „čeká na konec práce“, ježto dle hebr. nemůže se dočkati „mzdy“. — „strádání“, nedostatku, prázdnoty.

V. 4. Nemocný v noci bezesné touží po jitru; když nastane, trápí se po večeru. Dle hebr.:

Lehnuv si říkám: „Kdy vstanu?“ Neb se tma vleče;
přejídá se mi převalovat se do jitra.

V. 5. Příznaky malomocenství. Dle hebr.:

Tělo mé odívá se v hnis a kůru,
kůže moje tvrdne a roztéká se.

„Skvrny prachu“ (Vulg.) vznikly tím, že Job ležel a válel se na popelišti, smísil se tedy prach a popel s hnisem kůže; také vítr nanesl prachu do hnisajících ran. Nebylo, kdo by jej čistil.

6 Dny mé rychleji letí než tkadlec tkáň přestřihne;
pomíjejí bez veškeré naděje.
7 Vzpomeň, že jako vánek je můj život,
a mé oko že neuzří podruhé štěstí.
8 Aniž oko člověka mne spatří;
zrak tvůj bude mne hledat, a nebudu zde.
9 Jako hyne oblak, že veta je po něm,
tak i kdo sestoupí v hrob, již nevystoupí.
10 Nevrátí se nikdy již do domu svého,
aniž ho zase pozná bydliště jeho.

11 Proto též nebudu já svých úst zdržovati,
mluviti budu v soužení své duše,
hovořiti v hořkosti své mysli.
12 Zda-li jsem já moře, aneb olbřím,
že jsi obklíčil mne žalářní stráží?
13 Dím-li (si): „Potěší mne lůžko moje,
polehčím si samomluvou na loži“:
14 strašíš mne sny a viděními děsíš.
15 Proto přeje si duše má zadušení,
a smrt (želají si) kosti moje.
16 Odpor mám, nehci dokonce již žíti;
ušetři mne, neboť nic nejsou dny mé.
17 Co je člověk že si ho tak vážíš,
a že pozornost takovou mu věnuješ?

V. 6. n. Slituj se, neboť můj život rychle letí a pak veta je po mém (pozemském) štěstí (Hontheim). Dle hebr. letí život rychleji nežli tkalcovský člunek. — „podruhé“, ježto člověk, který jednou zemřel, nevrací se, by toho „štěstí“ pozemského zakusil.

V. 8. rozvádí v 7a. — Až mne zde na světě nebude, nebudeš mi, Bože, moci dobře činiti; to může se díti toliko nyní (Vavassor).

V. 9. n. rozvádějí v. 7b. a odpovídají na slova Elifazova 5, 17. n. (Knabenbauer). „v hrob“ = do šeólu (podsvětí, onen svět, pekla).

V. 10. = „aniž ho zase pozná“ = neshledá se s ním.

V. 11. Tomu-li tak (jak výše praveno), a já mám již duši bezmála na jazyku, povolím uzdu poněkud svému citu, abych si ulevil.

V. 12. Obrovské moře by se rozbouřilo a svými divokými vlnami zaplavilo břehy, kdyby nebylo poutáno vyšší mocí. Srv. níže 38, 11; Přís 8, 29; Jer 5, 22; Ž 103, 7. — Zosobněné moře snadno lze básníkovi přirovnati k „olbřímu“, t. j. k obrovskému, dlouhému živočichu (ještěru nebo podobnému netvoru, obludě). Babyloňané zašli ve svém mnohobožství tak daleko, že pokládali zosobněné moře za božstvo, zvané Tiamat. Viz ke Gn 2, 2. Hebrejský básník může nazvati moře olbřímem a přes to zůstati si vědom, že je to pouhý tvor, který Hospodina poslouchati musí jako tvorové jiní. — Job si naříká, že je jako vězeň střežen (hebr.), jinými slovy že jest uvězněn (Vulg.).

V. 13. n. Těší-li se, že noc přinese úlevu spánkem, klame se, ježto děsivé sny ho pronásledují. — Malomocní bývají trápeni nocmi bezesnými, a přece-li usnou, hroznými sny. — Dle hebr. doufá Job, že mu lůžko pomůže snášeti jeho trampoty (13b.).

V. 15. Malomocenství pokročilé působí, že člověk nesnadno dýchá a dusí se. Job si přeje raději smrt, nežli míti „kosti“, postrádající masa, které by právem toho jména zasluhovalo.

V. 16. b. Mého života je na krátko, (= „nic nejsou dny mé“), kéž se mi dostane aspoň na tu zbývající chvilku úlevy! — Dle hebr. je život Jobův „dech“.

V. 17. je trpká ironie. Kdyby Joba Bůh tolik si „nevšímal“, nebylo by mu tolik trpěti. Opak Ž 8, 5. n.

18 Navštěvuješ ho (již) na úsvitě,
každou chvilku pak jej vyšetřuješ.
19 Dlouho-li budeš odpírat mi úlevu,
a mne nenecháš, co bych svou slinu polkl?
20 Zhřešiv snad, co jsem ti učinil, strážce lidí?
Proč jsi postavil mne sobě za terč,
že jsem se stal na obtíž sám sobě?
21 Proč mi hřích můj nechceš prominouti,
a proč neodnímáš nepravost mou?
Hle, již již si do prachu (země) lehnu,
a ráno, budeš-li hledat mne, nebude mne.

Prvá řeč Baldadova (8, 1.—22.).

Baldad se domnívá, že Job vinil Boha z nespravedlnosti, zastává se tedy zásady, že je Bůh spravedlivý. Synům Jobovým, kteří byli spravedlivě potrestáni smrtí za své hříchy, není ovšem již pomoci; Job však, který dosud žije, může se upřímně k Bohu obrátit a Bůh obrátí se k němu, že bude zase šťastnější nežli kdy býval (v. 1.—7.). Dlouhověká zkušenost učí, že štěstí hříšníků dlouho netrvá, že je náhle překvapuje zkáza (v. 8.—19.). Jobovi nezbývá nežli vrátit se k bývalé zbožnosti (v. 20.—22.).

Hlava 8. — 1 Baldad Suhan ujav se slova řekl:

2 Dokavad mluviti budeš takové věci,
a budou jak prudký vítr řeči úst tvých?
3 Zdali převrací Bůh, co je právo,
nebo vyvrací Všemocný spravedlnost?
4 Ačkoli děti tvé zhřešily proti němu,
že je dal do moci nepravosti jejich,
5 ty přece, budeš-li pilně si všímati Boha,
Všemohoucího-li, budeš prosit,

V. 18. „navštěvuješ“, vyšetřuješ, zkoušíš bolestmi. — „vyšetřuješ“ a čistíš, tříbíš jako kov.

V. 19. Dle hebr. táže se Job, dlouho-li ještě neodvrátí Bůh od něho svůj zrak, aby se mu polehčilo. Srv. v. 17. — „polknouti slinu“ znamená dosud v ústech Araba „chvilečku, okamžik“. Srv. Nm 4, 20.

20. Dejme tomu, že jsem zhřešil, jak přátelé tvrdí (— ač nemohu to připustit —) jakou škodu jsem tím Bohu způsobil? Ta škoda není v poměru se škodou, kterou já trpím. — Schlögl pokládá slovo „Zhřešiv“ za glosu. — „strážcem lidí“ sluje tu Bůh trpkou ironií. Srv. výše v. 12. 17. a níže 35, 6; 22, 17. — „postavil za terč“ svým ranám (= „vzal si na mušku“).

V. 21. „hřích“ = utrpení jakožto trest za hřích = „nepravost.“ — Kdyby mu Bůh odpustil, přestalo by utrpení, aspoň na chvilku polevilo, by bez bolesti zemřel. — „si lehám“ = umírám. — Úryvek 7, 16.—21. je v církevních hodinkách za zemřelé prvním článkem („čtením“). Církev klade slova Jobova do úst duším v očistci, které podobně nevýslovně trpí, ale zůstávají Bohu věrny. Též ostatní „čtení“ jmenovaných hodinek vzaty z této knihy: čl. II. = 10, 1.—7; čl. III. = 10, 8.—12; čl. IV. = 13, 22.—28; čl. V. = 14, 1.—6; čl. VI. = Job 14, 13.—16; čl. VII. = 17, 1.—3. 11.—15; čl. VIII. = 19, 20.—27; čl. IX. = 10, 18.—22.

Hl. 8. — V. 2. Slova Jobova jsou „prudká“, ostrá, vášnivá, zlostná, ale také jalová, mluvená z větru a do „větru“.

V. 3. Baldad vidí ve slovech Jobových 7, 12. 17. 20. n. útok na spravedlnost Boží. (Zdali právem?)

V. 4. Elifaz (4, 10. n.; 5, 4.) tvrdil, že děti Jobovy zahynuly pro hříchy otcovy. Baldad míní, že byly trestány za hříchy své.

6 čisté-li a upřímné tvé smýšlení,
ihned bude (Bůh) všímati si tebe,
oblaží tě zase dle tvého práva,
7 že tvé bývalé štěstí bude malé
proti blahu, které ti náramně vzroste.

8 Ano, ptej se zašlého pokolení,
všimni si bedlivě zkušenosti otců,
9 — my jsme totiž včerejší, a nic nevíme;
ano, jako stín jsou dny naše na zemi —
10 oni budou tě učit, mluvit tobě,
ze svých srdcí vážit průpovědi:
11 Zdali se může zelenat bez vláhy třtina,
aneb růsti rákosí, kde není vody?
12 Když ještě pučí, kdy ruce nelze je trhat,
dříve než kterákoli bylina — usychá.
13 Tak končí všichni, kdo zapomínají na Boha,
a (tak) naděje pokrytcova hyne.
14 Nemůže kochat se tím, v co klamně doufal;
jako pavučina je, po čem toužil.
15 Podpírá dům svůj, (ten) však se nemůže udržet;
zachytil jej, ale nemůže státi.
16 Třeba se zdá, že je (jako keř) svěží na slunci,
ve světle jeho že své pruty vyhání,
17 na pecnu skalním kořeny jeho že houstnou,
a že mezi kamením se drží,
18 vychvátí-li jej však z místa jeho,
zapře jej (to místo) a řekne: „Neznám tě!"

V. [6] Bude-li Job všímati si Boha, bude Bůh „všímati si" Joba. — „právo" Jobovo je dle mínění Baldadova — aby byl za své zbožné smýšlení odměněn, „oblažen".

V. [7] „bývalé štěstí" Jobovo vylíčeno výše 1, 2. nn. a níže 29, 1. nn.

V. [8—19] Jako byl Elifaz názor svůj podpíral zjevením (nočním videm), tak Baldad dokazuje týž náhled podáním moudrých předků.

V. [9] Život náš je kratší nežli býval za dob arciotců, proto naše zkušenosti nevyrovnají se zkušenostem jejich.

V. [10] „oni" otcové (v. 8). — „ze svých srdcí", tedy upřímně. „průpovědi" = přísloví osvědčené moudrosti. Ta pořekadla starobylá podána tu ve vv. 11.—19.

V. [11. n.] „vláha" = „voda" = Bůh, od něhož přijímá spravedlivec podmínky svého života; odloučí-li se hříchem od Boha, pozbývá vláhy a nemůže nezvadnouti. — „třtina" = papyr. Viz Ex 2, 3. — O „rákosí" srv. Gn 41, 2. — Hýří životem (pokud je v bahně) více než jiná bylina. — „nelze je trhati", ježto není ještě vyvinuté, vzrostlé, zralé.

V. [13] „pokrytec", který se dělal zbožným na venek, ale v nitru jím nebyl. Baldad naráží na bývalou Jobovu zbožnost 1, 1. 5. Pokrytec doufá, že mu Bůh odmění jeho pouze vnější skutky zbožnosti. Hrozně se klame. Třeba vniterné, upřímné bohabojnosti.

V. [15] „dům" = „naděje" (v. 13.) = větrné zámky štěstí, které si pokrytec byl v obrazivosti vystavěl, sesouvají se mu.

V. [16] užívá zase podobného obrazu jako v. 11. n. Někdy se zdá, že pokrytec prospívá jako rostlina, která má hojnost vláhy, světla i tepla; to však může býti toliko chvilku; náhle zmizí jeho kvetoucí stav, že není po něm ani potuchy. — Místo „ve světle jeho" hebr.: „po zahradě" nebo „nad zahradu".

V. [18] „vychvátí-li" = vytrhne-li. — „jej" = keř (rolník) = pokrytce (Bůh). Srv. 7, 10.

19 To je totiž rozkoš života jeho —
ze země že budou pučet jiní.

20 (Ano), Bůh neodstrčí poctivého,
aniž ruku podá bezbožníkům.
21 Ještě naplní se smíchem rty tvé,
a tvá ústa (plná budou) veselí.
22 Kdo na tě nevraží, bude se haliti v hanbu,
a bydlo bezbožných se neudrží.

Job odpovídá Baldadovi (9, 1.—10, 22.).

Hříšný smrtelník před Bohem vševědoucím a všemohoucím neobstojí. Nesmí se odvážit, aby volal Boha k zodpovědnosti, že činí tak a ne jinak (9, 1. 13.). Také Job chce činiti dle této zásady; nechce dokazovati Bohu, že je nevinen (9. 14.—21.). Není pravda, že toliko bezbožní trpí; také spravedliví bývají stíháni neštěstím, a naopak také hříšníci mívají se na světě leckdy dobře (9, 22.—24.). Job maje na mysli hroznou velebnost Boží zase hořekuje (9, 25.—35.). Způsob, jakým nakládá Bůh s Jobem, zdá se Jobovi arci krutým, nemůže však býti nazván nespravedlností, ježto Bůh je nekonečně vznešený (10, 1.—7.). Jak srovnati záměr Boží, který Joba stvořil a kdysi blažil s tajemným záměrem, který nyní tak bolestně na sobě zakouší? (10, 8.—17.). Opět volá po smrti a prosí za malou úlevu prve nežli se odebere tam, odkud nikdo se nevrací (10, 18.—22.).

Hlava 9. — [1] Job odpovídaje řekl:

2 Ano, zajisté, já vím, že tak jest,
že člověk jist není, rovná-li se s Bohem.
3 Kdyby někdo chtěl s ním hádati se,
nezodpoví jediné věci z tisíce.
4 Nejvýš moudrý jest a obrovskou moc má.
Kdo mu kdy odporoval a zdráv vyšel?

V. 19. „rozkoš“ ve smyslu uštěpačném. — Jiným dostane se majetku pokrytcova.

V. 20.—22. mluví zase Baldad ze svého. Mluví o nepřátelích Jobových, míří však na Joba. — „bydlo“ = rodina i majetek.

Hl. 9. — Job nechce říci, že Bůh, který ho tolik trestá, jest nespravedlivý. Hájí se toliko, že není takový bezbožník, za jakého mají ho přátelé, kteří velikostí jeho útrap odměřují velikost jeho bezbožnosti. Vždyť Bůh ukládá bolesti zbožným i bezbožným a naopak bezbožným někdy dává blaho a štěstí (na světě). Bůh je vševědoucí, nejvýš moudrý, vidí na člověku hříchy, kterých křehký smrtelník sám nepostřehuje. Job není si většího hříchu vědom, ale přes to uznává, že Bůh také na něm vidí malé skvrny, které nyní trestá. Ty tresty zdají se býti Jobovi příliš veliké, převyšují jeho vinu; jak se to srovnává s Boží spravedlností, jest mu hádankou, nepochopitelnou záhadou. Dokazovati Bohu, že trpí více nežli zasluhuje — toho Job nechce se odvážiti, ježto bídnému smrtelníkovi nesnadno vésti soud s Bohem, nesmírně vznešeným a velebným.

V. 2. n. Kdyby člověk chtěl se příti s Bohem, dokazovati svou nevinu, a vyzval Boha, by mu dokázal opak toho, že je hříšný smrtelník, není pochyby, ze člověk podlehne, že bude usvědčen z hříšnosti. Bůh by ho zasypal důkaznými otázkami, na které by člověk nedovedl odpovědět. Srv. Ž. 142, 2. „Job sám dostatečně neprohlédá dosah pravdy, kterou vyslovuje. V pravdě hřešil svými slovy ne jednou proti této zásadě. Teprve řečmi Jahva, který skutečně tisícem takových otázek jej zahrnul (níže hll. 38. nn.), vzešlo mu plné světlo“ (Hontheim).

V. 4. Proč nelze člověku příti se s Bohem a dokazovati svou nevinu? Protože je Bůh vševědoucí, vidí nekonečně více nežli člověk. Je také všemohoucí, že nelze se odvážiti vésti spor s ním. Kdo se osmělil tak učiniti, nevyšel jako vítěz, ale jako poražený, usvědčený a pykal za svou opovážlivost.

[5] (Jemu), jenž hory přenáší dřív než se nadějí,
a je podvrací ve svém rozhorlení.
[6] On zemi vyšinuje z jejího místa,
že se sloupy její otřásají;
[7] on slunci přikáže, i nevychází,
a hvězdy zamyká jako pod pečetí;
[8] rozprostírá nebesa on jediný,
a nohy klade na moře, které se vlní;
[9] učinil Arktura i Oriona,
Hyady a komory jižního nebe;
[10] on činí věci veliké, nevystižné,
zázraky, kterých nelze spočítati.
[11] Přichází-li ke mně, nevidím ho;
odchází-li, nepozoruji toho.
[12] Náhle-li se otáže, kdo mu odpoví?
Aneb kdo může říci: „Proč tak činíš?"
[13] Bůh — jeho hněvu žádný odolat nemůže,
a pod ním kloní se ti, kdož nesou zemi.

[14] Kteraký teprv jsem já, bych při s ním vedl,
svými slovy abych s ním domlouval se,
[15] (já), který, byť i snad právo měl, nechci se hájit,
ale svého žalobce prosit budu.

V. 5.—10. líčí velkolepě hroznou tu Boží všemohoucnost. — Při zemětřesení a výbuších sopečných mění se povrch půdy ne jednou, že hory se propadají a jinde vznikají. To činí Vládce přírody náhle a rychle, že toho nikdo ani netuší, ani nepozoruje.

V. 6. „sloupy země" jsou nejspíše hory na obzoru, na kterých, jak se zdá, spočívá klenba nebeská.

V. 7. „slunce nevychází", je-li obloha zatažena hustými, černými mraky. Z téže příčiny nesvítí v noci hvězdy.

V. 8. S jakou snadností „rozprostírá" člověk malý stan, „rozprostřel" Stvořitel strop nebeský, a to sám, bez jakéhokoliv pomocníka (Is 40, 22; 44, 24; Ž 103, 2.). — „nohy klade" = vlny mořské jsou podlahou, po které šlape Nejvyšší. Hontheim se domnívá, že tu má básník na mysli třetí den tvůrčí (Gn 1, 9.). Srv. Ž 104, 7.—9.

V. 9. ‘Aš či ‘Ajiš (níže 32, 31.) pokládá Vulg. za souhvězdí velkého „medvěda", (čteme-li místo „Arkturus" správně „Arktos"); ale hvězdář Schiaparelli se domnívá, že je to Aldebaran s Hyadami. — Hebr. „kesíl" všeobecně bývá pokládáno za „Orion". — Hebr. „kímá" bývá obyčejně pokládáno za „Plejady." — „chadré thémán" jsou prostory pod obzorem, do kterých, jak se zdálo, vracely a skrývaly se hvězdy jižního nebe (Argus, Crux, Centaurus, Sirius? Schiaparelli). Srv. níže 37, 9.

K v. 10. srv. výše 5, 9.

V. 11. Proti vševědoucnosti Boží klade tu Job omezenost lidského rozumu, který nechápe způsobu, jakým Bůh s námi nakládá.

V. 12. n. Všemohoucímu nemůže člověk brániti v tom, co činí, ani ho nemůže pohnati k zodpovědnosti (Knabenbauer). — Bůh „se táže" jako kdysi Adama, Evy (Gn 3, 9.) a Kaina (Gn 4, 9.). Dle hebr. 12a.: „Uchvátí-li co, (jako lev) kdo mu v tom může bránit?" — „Kdož nesou zemi" = zpupní rekové (hebr.) před kterými se každý choulí. — Dle hebr. jsou to „Rahabini pomocníci" = egyptští bohové, panovníci a hadači. Srv. Is 19, 11.—15; 31, 1.—3; Moudr 16, 1. — (Schlögl připouští, že snad „Rahab" znamená tu báječnou bytost, podobnou Tiamatě v babylonské výpravné básni o stvoření světa. Srv. Gn 2, 2; Is 51, 9. d. e.)

V. 14. n. „Jestliže nejzpupnější siláci sklání se před Všemohoucím, jak bych mohl já se hájit, že jsem spravedlivý, kdyby Bůh — po lidsku mluveno — mne na soud pohnal a tu na mne žaloval" („žalobce" = Bůh).

16 I kdybych vyzval jej, a on se dostavil k soudu,
nemyslím, sluchu že popřál by hlasu mému.
17 Neboť ve vichoru potírá mne,
množí mé rány, a to pro nic a za nic;
18 nepopřává oddechu mé duši,
ale hořkostmi mne nasycuje.
19 Je li řeč o síle, on jest nejsilnější;
o řádný soud-li jde, kdo svědčit pro mne se odváží?
20 Kdybych své správnosti hájit chtěl, ústa má odsoudí mne;
chtěl-li bych nevinu dokázat, usvědčí mne ze lži.
21 Třebas byl poctivý, nepoznal bych sebe,
a mým životem bylo by mi pohrdat!

22 Způsobem stejným — to je, co já tvrdím —
nevinného i bezbožného hubí.
23 Mrská-li, nechť zabíjí jedním rázem,
ale mukám nevinných ať se nesměje!
24 Země v ruce bezbožných je dána,
obličej vladařů jejích zahaluje;
jestliže on to není, kdo tedy je to?

V. 16. Kdybych povolal na soud Boha a on přišel, já si tu ztěžoval, co trpím, nemusil by dbáti a taky sotva by dbal mých stesků (a bolestí by mne nezbavil). Taková je propast mezi Všemohoucím a bídným smrtelníkem!

V. 17. Že by Bůh s Jobem tak nakládal (v. 16.), vyvozuje trpitel z toho, jak s ním nakládá nyní (Knabenbauer). — Jako vichor zpustoší krajinu, tak zpustošen majetek a tělo Jobovo (srv. 1, 19.). — „pro nic a za nic“ = více nežli Job dle svého lidského soudu zavinil. Job vyslovuje tu svůj lidský soud sice, t. j. spíše myšlenku, která ho napadá, pocit, který mu tu myšlenku na jazyk klade, ale vůle jeho podrobuje se soudu Božímu (v. 14. n.).

V. 19.—21. líčí zase vznešenost Boha, se kterou bídnému smrtelníkovi nelze se příti o tom, co spravedlivé jest a co není. Dle hebr. mluví sám Bůh ve v. 19:

Běží-li o sílu reka, ejhle, tu jsem;
jde-li o soud, kdo může pohnat mě (na něj?)“

Chabý člověk nemůže dát se s Bohem v zápas, nemůže Boha pohnati k zodpovědnosti. Srv. výše 12b. Dle Vulg. neodvážil by se u soudu svědčiti proti Bohu. Dle hebr. je takový soud vůbec nemožný, ježto nemůže býti Bůh pohnán k němu.

V. 20. srv. s v. 2. n. 14. n. — Kdyby i došlo k soudu s Bohem, byl by Job přítomností Nejvznešenějšího polekán a zmaten, Bůh by mu vytýkal chyby, kterých Job nyní nepoznáva; nemohl by se tedy obhájiti, naopak hledě na odkryté své chyby a pod tlakem hrozné velebnosti Boží, vypovídal by spíše proti sobě jako se stává ne jednou u soudu lidského; žalovaný nebo svědek bývá omráčen, poděšen a zmaten, že vypovídá sám proti sobě a tak sebe samého odsuzuje.

V. 22. Job vrací se k lidskému svému soudu, který vážil ze zkušenosti, a který čelí zásadě, hájené přáteli jeho. — „Způsobem stejným“ dle lidského soudu vnějšího trpí spravedlivec i bezbožník; nelze proto lidskému rozumu, jak činí přátelé Jobovi, z velikého neštěstí Jobova vyvozovati, že je veliký zločinec a tak ubližovati mu na cti.

V. 23. jest smělá nadsázka. Bůh se útrapám spravedlivých „směje“, t. j. nevyslýchá jejich prosby, nezbavuje jich muk a tak se zdá, jako by si jich nevšímal. Dle Vulg. vyslovuje Job nápad, že by Bůh, když již chce nevinného s vinným trestati (ve společných pohromách, kdy oba stejně trpí, za války, drahoty, za dob nakažlivých nemocí atd.) měl spravedlivce stihnouti náhlou smrtí, ne však nechávati ho v dlouhých bolestech se svíjet. Dle hebr. Job toliko tvrdí, počne-li Bůh náhle mrskati veřejnou pohromou, že nevinný trpí právě tak jako vinný. Srv. v. 22.

V. 24. Ba více, bezbožní nabývají na světě moci a vlivu; vladaři pozemští zaslepeně, jednostranně a tedy nespravedlivě vládnou. To vše přičítá Job Bohu. Děje-li se tak, nelze člověku tvrdit, že moc a vliv, kterou kdo má, je důkazem

25 Dny mé rychlejší byly nežli běžec,
prchly, aniž viděly co dobrého.
26 Minuly jako rákosové čluny,
jak orel, jenž padá letem na potravu.
27 Řeknu-li si: „Ne tak, nebudu lkáti,
vyjasním tvář svou“, přece mne přemáhá bolest.
28 Děsím se všeho svého utrpení
vida, že neodpustíš (mně) hřešícímu.
29 Jestliže i beztak bezbožný jsem,
proč bych nadarmo napínal své síly?
30 Kdybych se i umyl vodou sněžnou,
budou-li po mýdle se lesknout mé ruce,
31 přece v kalužinách omočíš mne,
že se ošklivit budu rouchu svému.
32 Neníť on člověk jak já, bych jemu se hájil,
aby se mnou u soudu stejně byl vyslýchán.
33 Není, kdo by nás dva mohl soudit,
a svou ruku položiti na oba,
34 kdo by odňal ode mne jeho metlu,
aby mne hrůza před ním neděsila,
35 abych mluvit mohl beze strachu,
neboť pro strach nemohu se hájit.

Hlava 10. — 1 Hrozí se má duše života mého;
(proto) dám průchod nářku nad sebou samým,
mluviti budu v hořkosti své duše.

---

jeho spravedlnosti, která je tím odměňována. Není-li tento závěr správný a dovolený, není správno také z neštěstí člověkova usuzovati na jeho hříšnost, jak činí Jobovi přátelé.

V. 25.–27. líčí krátkost lidského života. Již ta krátkost nedovoluje vysoko jej ceniti. Zač teprve stojí, je-li prosycen utrpením? — O běžcích srv. 2. Král 18, 22. 24. — Trpitel bývá nakloněn k mrzutosti, která nevidí v minulosti nic jasného, třeba že nebyla ta minulost nejtemnější. Srv. hl. 29.

V. 26. „rákosové (t j. z papyru spletené) čluny“ jsou velmi lehounké a proto rychle po dravém proudu letí. Dle Vulg. dosl. ty čluny „vozily jablka“(!). Jiní jinak.

V. 27. Job chtěl již kolikráte se vzchopiti, přemoci trudnomyslnost a mrzutost, vyjasniti tvář svou, rozveseliti se. Kdykoli však takový pokus učinil, uvědomil si znova a živěji, jak trpké a velké je, co snáší.

V. 28. Job se bojí, aby jeho útrapy nebyly snad ještě těžší a větší (Vavassor). — Job uznává, ač není si vědom zločinu, že před Bohem vševědoucím a nejvýš svatým je hříšník. Mrzí ho však, že Bůh s ním nakládá tak, že ho lidé pokládají za zločince (v. 29.).

V. 29. Jestliže nakládá Bůh s ním tak, že je pokládán za bezbožníka, nehledě k tomu, co dobrého kdy učinil (= „beztak“), proč by v sobě dusil a krotil, co ho napadá a co pociťuje?

V. 30. n. „sněžná voda“ (z padlého právě sněhu) — vzor vody čisté. — „v kalužinách omočíš mne“ smělá nadsázka: ukážeš mi tolik mravních skvrn, že budu špinav, jako člověk namočený do kaluže; i roucho bude se zdráhati stýkati se s tou špinou! — „Kaluž“ tu značí nejspíše jámu cisterny, ze které voda zmizela, ale zbylo bahnité dno. Do cisterny vhazováni bývali zločinci jakožto do vězení.

V. 32. srv. s v. 2. n.; 14. nn. — V. 33.–35. srv. s v. 20. n.

V. 34. „metla“ Boží je vše, co Job trpí.

V. 35b. dle hebr.: „neboť takový já sobě nejsem“ — abych se báti musil, tedy dle svého svědomí jsem nevinen.

Hl. 10. — Job sice pravil, že se nechce pořádati s Bohem, ale spíše prositi ho. Bolest jeho je však taková, že toto předsevzetí částečně zvrací, jak

2 Řeknu Bohu: „Neodsuzuj mne;
dej ať poznám, proč mne tolik stíháš.
3 Zdá se ti být dobré tísniti mne,
hubiti mne, dílo svých rukou,
záměrům bezbožníků pomáhati?
4 Zdali máš ty oči tělesné,
nebo jak vidí člověk, ty též vidíš?
5 Zda jsou jako dny člověkovy dny tvé,
a tvá léta jako věky lidské,
6 nepravosti mé že vyhledáváš,
a mé pochybení vyšetřuješ,
7 ač víš, hříšného nic že jsem neučinil,
a nikdo nemůže z ruky tvé vyprostit mne.

8 Ruce tvé pečlivě mne vytvořily,
a ty obratem celého mne ničíš!
9 Pomni, prosím, žes takořka z hlíny mne utvořil,
a zase činíš, abych v prach se vrátil!
10 Zdalis nevylil mne jako mléko,
a zda jako sýr jsi nezhustil mne?
11 Kůží, jakož i masem přioděls mne,
kostmi pak a šlachami jsi mne zcelil,
12 život a milosrdenství udělils mi,
péče tvoje střehla mne, bych dýchal.

---

patrno z dalších výroků Jobových. Trpitel vyslovuje myšlenky, které jej ovládají; činí tak, aby se vyplakal a tím si ulehčil, nelze však říci, že s veškerým tím návalem myšlenek a citů souhlasí. Básník, spisovatel knihy Job mistrně ty myšlenky a city tlumočí.

K v. 1. srv. výše 7, 11.

V. 2. „Neodsuzuj mne", t. j. nechávaje mne hrozně trpěti neprohlašuj tím veřejně, že jsem zločinec, jak moji přátelé se domnívají a praví. — V. 2a. vyslovuje Job záhadu, které nemůže rozřešiti. Není si ničeho závažného vědom, a přece trpí jako zločinec . . .

V. 3. (Gn 2, 7; Ž 137, 8; Is 64, 8.) Jakou zálibu v tom nebo jaký prospěch mohl by míti Bůh z toho, že by nespravedlivě mne utiskoval (jako člověk činívá se zálibou), nebo že by ničil, kazil svého tvora, mistrné své dílo, které — po lidsku mluveno — dalo mu mnoho práce (Gn 2, 7; Ž 137, 8.)? — Bude-li Bůh spravedlivého stíhati utrpením, dojdou bezbožní náhledu, že jest jedno býti spravedlivým nebo bezbožným, že Bůh na oba, nevinného i hříšníka, stejně hledí, že je jedno býti tím či oním, že nic neprospívá býti spravedlivým.

V. 4. Člověk, který hledí „tělesným" okem, hledí snadno jednostranně, posuzuje nespravedlivě. Bůh však hledí okem jiným, vše pronikajícím, ledví i srdce vyšetřujícím, nemůže souditi nespravedlivě.

V. 5.-7. Člověk (krátké zkušenosti) pochopitelně zkoušívá mravní povahu, ryzost a věrnost přítelovu, ježto do jeho nitra nevidí a ježto nemá jej v hrsti. Bůh však (věčný) nepotřebuje Joba podobným způsobem zkoušeti, ježto vidí do nejtajnějších záhybů jeho srdce; má jej také ustavičně ve své moci, ze které nemožno Jobovi se vymaniti, netřeba tedy, aby jej Bůh stále držel a svíral útrapami. — V. 7a. překládá Schlögl (s Ehrlichem): „ježto víš, že nemám pomocníka."

V. 8. Z nízké hlíny Bůh učinil bytost tak dokonalou, svůj obraz, pána přírody (Gn 1, 28.) a nyní chce, aby se to mistrné a pracné dílo jeho zase rozpadlo v bídný prach? V. 8a. 9a. rozveden podrobněji níže ve v. 10.—12; v. 8b. 9b. rozšířen řečnicky ve v. 13.—17.

V. 10.n. líčí básnicky dle lidového přírodopisu vývoj člověka od prvních jeho počátků. — „vylil" dle Vulg. doslovně „vydojil".

V. 12. líčí další péči Boží o nemluvně počaté a pak narozené.

13 Avšak, ač to tajíš ve svém srdci,
vím, že na mysli máš všecko (toto):
14 Zhřeším-li, třebas na čas odpustil's mi,
abych byl prost svého hříchu, nedopouštíš.
15 Kdybych bezbožný byl — běda mně pak!
Ale i jsem-li spravedliv, nelze, bych hrdý byl,
nasycen jsa trápením a bědou.
16 A (přece) pro hrdost jak lev mne chceš honit,
novými bolestmi mými chceš proslavit se,
17 nové a nové své svědky proti mně volat,
rozmnožovat svou roztrpčenost na mne,
chceš, by tvé pokuty na mne útokem hnaly.
18 Proč jsi z (matčina) lůna vyvedl mne?
Kéž jsem zhynul, by oko mne nespatřilo!
19 Bylo by, jako kdybych nikdy nebyl —
z (matčina) lůna přenesen byv do hrobu.
20 Zdali několik dní mých brzy neskoná?
Dovol mi tedy, bych maličko vylkal se z bolestí,
21 prve než půjdu, odkud návratu není,
do krajů temna, zakrytých mrákotou smrti,
22 do krajů bídy a temnot, kde je stín smrti,
kde žádný řád, ale stálá hrůza sídlí.

Prvá řeč Sofarova (11, 1.—20.).

Třetí přítel vyčítá Jobovi, že mnoho mluvil, a že opovážlivě před Bohem dovolával se neviny své, ačkoli Bůh mírněji s ním nakládá, nežli za své hříchy zasluhuje (11, 1.—6.). Bohu vševědoucímu a všemohoucímu nemůže odporovati nežli ten, kdo minul se rozumem (7.—12.). Zmoudří-li Job, bude nevýslovně šťasten, ježto Bůh dobré odměňuje (13.—20.).

Hlava 11. — 1 Tu slova se ujal Sofar Naamaťan a řekl:

2 Kdo mnoho mluví, nemá (též něco) slyšet,
a člověk tlachavý má na vrchu býti?
3 Ty sám umlčet měl bys (každého) člověka?
Tupíš jiné a nikdo by neměl tě usadit?

V. 13. Job divil se milostivé pozornosti, kterou mu Bůh věnoval. Diví se také, že přes tu přízeň a milost, měl Bůh tajné záměry stihnouti jej krutými tresty.

V. 14. Místo „třebas na čas odpustil's mi", čti-s hebr.: „budeš na mne pozor míti".

V. 15. Stvořitel ustanovil, že Job bude trpěti, třebas dle svého svědomí a svého lidskeho soudu byl spravedlivý. To utrpení mu nedovolí, by „hrdě" zdvihl hlavu.

V. 16. srv. s Os 5, 14; 13, 7; Is 38, 13; Jer 25, 38.

V. 17. „noví svědkové" = „pokuty" = útrapy.

V. 18. Ježto záhada ve v. 8. n. vyslovená zůstává Jobovi nerozluštěna, snadno lze chápati slova Jobova ve v. 18.—22. Srv. k tomu, co pravil Job výše 3, 11. 16.

V. 20b. dle hebr.: „ať mne pustí, maličko abych okřál".

V. 21. n. nemluví o místě věčného zatracení, ježto Job, jsa si vědom své neviny, nepomýšlel na toto místo, ale vůbec na podsvětí (= „pekla" = hebr. „šeól"). Tam není světla, ve kterém bylo by lze činiti dobré záslužné skutky ještě. Tam není řádů, stavů, důstojností, jako na zemi.

Hl. 11. — V. 3a. dle hebr.: „Plkání tvé mělo by umlčet muže?" — Místo „jiné" dlužno dle souvislosti mysliti na „Boha". Přátelé Jobovi jsou tupeni potud, pokud hájí věci Boží a tak se ztotožňují s Bohem. (Knabenbauer.)

4 Vždyť jsi řekl: „Čisté je, co mluvím,
a čist jsem před obličejem tvým, (Bože)!“
5 Avšak kéž by Bůh (jen) mluvil s tebou,
a rty svoje otevřel proti tobě,
6 aby ti ukázal tajemství moudrosti (své),
která zákonů má nesčetné množství!
Poznal bys, mnohem méně že vymáhá na tobě,
nežli zasluhuje nepravost tvá.

7 Domníváš se, že vystihneš šlépěje Boží,
dokonale Všemocného že vyzkoumáš?
8 Vyšší nežli nebe jest; co tedy zmůžeš?
Hlubší než pekla; odkud ho znát tedy můžeš?
9 Chceš-li jej měřit, je delší nežli země;
do šířky pak větší nežli moře.
10 Kdyby svět vyvrátil, nebo v jedno stěsnal,
kdo by mohl jemu odporovat?
11 Dojista on zná lidskou pošetilost;
a vida nepravost, zda může nedbati jí?
12 Pošetilý, kdo se pyšně vzpouzí,
a mní, že zrozen je k svobodě jak stepní osel.

13 Ty však, zpořádáš-li srdce svoje,
rozepneš-li k němu svoje ruce,
14 hřích, jenž lpí na tvé ruce, vzdálíš-li od sebe,
a ve tvém stanu sídlit už nebude nepravost:
15 pak bude možno ti tvář zdvihnout bez poskvrny,
a pevně stát budeš, aniž (čeho) se báti.

V. 4. „co mluvím“ o prozřetelnosti Boží, o štěstí a neštěstí spravedlivých bezbožných zde na světě. — Sofar naráží snad na výrok Jobův výše 10, 7a. pronešený, nedbaje, co pravil trpitel 9, 2. 31. — „před obličejem tvým = jak sám víš.

V. 5. Sofar se domnívá, že jest Job tak zaslepen, že nevidí velikosti a ohavnosti svých zločinů, ale pokládá je za maličkosti nebo dokonce za ctnosti (Hontheim). Srv. 9, 34—10. 2.

V. 6. „zákonů“ = zásad, poznatků, vědomostí. — 6cd. naráží na 6, 1. nn.

V. 7. Jobova moudrost, která popírá hříšnost, nemůže se přece vyrovnati moudrosti Boží, která hříchy jeho vidí a neviděti nemůže. Jestliže Bůh všemohoucí útrapami seslanými prohlašuje, že Job je hříšník, nelze tomu odporovati. „šlépěje Boží“ = cesty Boží, jeho prozřetelnost. Dle hebr. místo „šlépěje“ čti „podstatu“.

V. 8. srv. s 9, 4a.

V. 10. Nerozumno jest odporovati Všemohoucímu. — „kdyby svět . . . stěsnal“, t. j. slil, směstnal, smísil, že by tak vznikla směsice, chaos, jaký byl dle Gn 1, 2. Dle hebr. však zní v. 10.: Kdyby (náhle) přijíti chtěl, spoutat a pohnat k soudu, kdo mu bránit bude? — „spoutat“ = zatknout. — Srv. 9, 11. n.

V. 11. „pošetilost“ = hříšnost (tajnou).

V. 12. „pyšně vzpouzí“ nechtěje nositi jho utrpení, jež mu Bůh ukládá. — „stepní“, lesní, divoký osel vymyká se každému jhu. Takový jsi ty, Jobe, který neseš jho trestů Božích netrpělivě (Menochius).

V. 13. Též Elifaz (5, 17.—27.) a Baldad (8, 20.—22.) slibovali Jobovi šťastnou budoucnost, bude-li se káti. — „zpořádáš-li srdce“ = odvrátíš-li je od hříchu a přimkneš-li se jím k Bohu.

V. 15. Člověk zlého svědomí a trpící věší hlavu; člověk čistý a šťastný kráčí s hlavou vzpřímenou. Srv. 10, 15b. — „pevně stát“ jako ulitý z kovu (hebr.).

16 Na neštěstí také zapomeneš,
jak vody uplynulé zdát se ti bude.
17 Jako zářící poledne vzejde ti večer,
až budeš mnít, že je po tobě, jak zora svitneš.
18 Budeš bez starosti naději maje,
a jsa ohražen klidně spáti budeš.
19 Hovět si budeš a nebude, kdo by tě děsil;
mnozí pak žebrat budou o tvou přízeň.
20 Ale oči nešlechetníků zchřadnou,
kam by utekli se, nebudou míti,
a jejich naděje — vydechnouti duši

Job odpovídá Sofarovi (12, 1.—14, 22.).

Job vytýká přátelům, že si osobují monopol na moudrost. Tolik rozumu, co jeho přátelé, má Job také. Přátelé jej rmoutí (12, 1.—5.). Bezbožníci mívají se na světě dobře (12, 6.—10.). Názor, že způsob, kterým Bůh rozdává štěstí a neštěstí, možno měřiti toliko s hlediska přísné spravedlnosti, dlužno bráti s výhradou (12, 11.—13.). Všemohoucí nejedná rozmarně ale moudře (12, 14.—13, 2.). Druzi Jobovi, kteří jednostranně chtějí hájiti Boží spravedlnosti, mohou tím nemístným způsobem Boha pohněvati (13, 3.—12.). Svědomí Jobovo je tak čisto a klidno, že se domnívá, že by mu i Bůh dal za pravdu, kdyby směl se hájit. (13, 13.—21.). Job opět dovolává se milosrdenství Božího (13, 22.—28.). Člověk křehký a ze hříšníků zrozený zasluhuje slitování (14, 1.—6.). Člověk je toliko jednou na světě (14, 7.—12.). Kdyby se mohl ještě jednou vrátit Job z podsvětí k lepšímu životu na zemi! (14, 13.—17.). To je však nemožnost (14, 18.—22.).

Hlava 12. — 1 Job odpověděl toto:

2 Ano, sami vy jste lidé,
a s vámi vymře (všecka) moudrost!
3 Také já mám jako vy rozum,
aniž méně jsem nežli vy jste;
nebo kdo, co vy znáte, neví?
4 Na posměch příteli svému býti mám já,
který jsem Boha vzýval a vyslyšen byl?
Na posměch býti má spravedlivcova poctivost?

V. 16. Ani vzpomínka na minulou psotu nebude kaliti budoucího štěstí. — Voda opadne, odteče, nebo vsákne do půdy a vypaří se, že po ní nezbude ni památky.

V. 17. „večer", sklonek života Jobova bude plný světla, t. j. štěstí. — Až budeš domnívati se, že přišel poslední tvůj den, shledáš, že zasvitly sladké počátky života, který takořka nastává (Corderius). — Srv. 10, 22bc.

V. 18. „ohražen" příkopem (a náspem) jako hrazené město.

V. 19. „hovět si" jako stádo klidně, bezstarostně leží.

V. 20. líčí osud Jobových nepřátel. — Srv. 8, 22. — „zchřadnou", unyjí se, upláčí se. — „vydechnouti duši", je poslední touha bezbožných, kdežto dříve myšlenka na smrt budila v nich největší „ošklivost" (Vulg.).

Hl. 12. — V. 2. „sami vy jste lidé" rozumní a nikdo jiný. Řečeno štiplavě (sarkasmus).

V. 3. Co přátelé Jobovi praví, je slýchati velmi často. Vrabci na střeše to cvrlikají.

V. 4. n. Kterak Job Boha vzýval a kterak byl vyslyšen, vypravováno výše ve hl. 1. — „noha vrávorá" člověku, jehož neštěstí stihlo jako Joba. Dle Vulg. doslovně:

4 *Kdo bývá na posměch příteli svému jak já,*
vzývati bude Boha, i vyslyší jej.
Bývát na posměch spravedlivcova poctivost.
5 *»Jest jako pochodeň pohozená« — míní boháč.*
(Ale je) připravena na svou dobu.

5 „Bídě opovržení“ — myslí si boháč —
„kopanec tomu, jehož noha vrávorá!“

6 Hojnost (všeho) je ve stanech loupežníků,
těch, kteří směle popouzejí Boha,
ježto dal on všecko v ruce jejich.
7 Zeptej se jen zvířat, a naučí tě;
ptáků nebeských, i oznámí ti.
8 K zemi mluv, a odpověď dá tobě;
vypravovat budou (ti) ryby mořské.
9 Kdo je mezi námi, jenž by nevěděl,
že to vše učinila ruka Páně,
10 v jehož moci je život každého zvířete
a duch kteréhokoliv lidského těla?

11 Nemá-liž ucho rozeznávati slova,
jako dásně ochutnávají pokrm?
12 U kmetů že najít lze moudrost,
u lidí dlouhověkých rozumnost?
13 U něho je moudrost i síla,
u něho je moc i rozum!

14 Zboří-li co, není kdo by to vystavěl,
zavře-li za kým, není, kdo by (mu) otevřel;
15 zadrží-li vody, všecko vysychá;
vypustí-li je pak, zpustoší zemi.
16 U něho je síla, u něho moudrost;
jeho je podvodník i podvedený.
17 Přivádí rádce ku bláznivým koncům,
uvádí vládce do pošetilostí.

Dle Vulg. vyslovuje Job naději, že nabude vrchu ve svém boji s přáteli, ježto bude prosit Boha, který mu pomůže. Job je jako pochodeň, kterou zahodili jakožto věc bezcennou, kterou však Bůh ustanovil, aby zazářila, až nadejde ustanovená chvíle. — „boháč“ = (dosl. „bezpečný“) člověk, jenž se domnívá, že mu Bůh štěstím splácí jeho spravedlnost. Přirovnání Vulg. je nucené proti prostému znění hebrejskému (Knabenbauer).

V. 6. n. Jak již výše (9, 22.—24.) byl se zmínil, Job opět dokazuje; všecko hlásá zásadu, že bezbožní mívají se často na zemi dobře.

V 8. „k zemi“ = k pozemským zvířatům. Srv. výše 9, 24.

V. 9. „to vše“, co vysloveno ve v. 6.

V. 10. Všemohoucí může rozdělovat štěstí a neštěstí svobodně a není vázán toliko zásadou spravedlnosti, které hájí Jobovi přátelé. (Jeho moudrost může míti důvody jiné.)

V. 11. „rozeznávati“, vyšetřovati, co ve slovech starých podání, zejména příslovích, pravdy jest; nelze však bez rozumu křečovitě jich se držeti a je ždímati úzkoprse, jak Jobovi návštěvníci činí.

V. 12. n. Třebaže v podání starých leccos pravdivého lze nalézti, nejvyšší moudrost jest „u něho“, t. j. u Boha; ne toliko moudrost, ale i „moc“ a „síla“, která vládne ve světě, a na které také dlužno bráti zřetel!

V. 14. V podivuhodném řízení světa ukazuje Prozřetelnost svou všemohoucnost a moudrost (v. 16.) a ne toliko strohou spravedlnost, jak myslí Jobovi sousedé. „zavře-li za kým“, jejž uvěznil v žaláři (cisterně).

V. 15. Přílišným suchem a mokrem trpí bezbožní tak jako spravedliví.

V. 16. „jeho jest“ = na něm závisí. Všecko, i klam a mam je ve službách Prozřetelnosti nejvýš moudré.

V. 17.—25. uvádí Job řadu zjevů ze života, ve kterých značí se podivně Prozřetelnost, ne však spravedlnost, jak si představují Jobovi odpůrci.

18 Pásy panovníkům odvazuje,
a jejich bedra pouty přepasuje.
19 Dává odvádět kněžstvo beze slávy,
a kteří pevně prve stáli, podvrací.
20 Bere výmluvnost řečníkům osvědčeným,
tak jako starcům rozumnost odnímá.
21 Vylévá potupu na pány urozené,
a pásy velmožům uvolňuje.
22 Zjevuje, co bylo hluboko ve tmě,
vyvádí na světlo věci ze stínu smrti.
23 Rozmnožuje národy a hubí je;
vyvrácené pak úplně obnovuje.
24 Bere rozum knížatům národů země,
zavádí je, že bloudí po poušti bez cest.
25 Makají jako potmě beze světla,
činí, že jak opilí vrávorají.

Hlava 13. — 1 Hle, to všecko vidělo mé oko,
slyšelo ucho, a to vše pochopil jsem.
2 Já též mám rozum jako vy jej máte,
aniž méně jsem nežli vy jste.

3 Ale s Všemohoucím mluviti chci,
s Bohem při svou projednati žádám.
4 Prve však připomínám, že strůjcové lži jste,
a zásad převrácených přívrženci.
5 O kéž byste chtěli mlčet,
aby se zdálo, že jste moudří!
6 Popřejte tedy sluchu výtce mojí,
slyšte, co na vás žalovat budou rty mé!
7 Zdali potřebuje Bůh lži vaší,
abyste pro něho pronášeli bludy?

V. 18. „pás“ odznak moci královské. — „odvazuje“ = zbavuje té moci, sesazuje vladaře s trůnu a činí z nich zajatce, otroky. — Schlögl se domnívá, že tento a n. v. se týkají zajetí babylonského. Srv. 4. Král 24, 12; 25, 7; Jer 39, 7; 52, 11. — K v. 19. srv. 4. Král 25, 18.

V. 20a. Vulg. překládá volněji: „změňuje rty pravdomluvných“.

V. 21b. srv. s 18a. Vulg. volně: „a těch, kteří potlačeni byli pozdvihuje.“

V. 23. Místo „úplně obnovuje“ dle hebr.: „svrhuje“.

K v. 25 srv. Is 19, 14; 24, 20; 29, 9. n.; Jer 25, 15; 49, 12. Ez 23, 32.

Hl. 13. — V. 1. Job pochopil, že nejeví se člověku zde na světě ve všem a vždy spravedlnost Boží.

K v. 2. srv. 12, 3.

V. 3. Od přátel Job za bezbožníka pokládán jest. Vidí, že jsou ve svém názoru ztrnulí. Proto žádá, by mu Bůh dal svědectví, že nevinen jest a poučil ho, proč trpí (Knabenbauer).

V. 4. dle hebr.:

»Neboť zajisté že vy líčíte lži,
a vy všichni nicotní felčaři jste.“

Jako „očerňují“ pravdu, „zaličují“, „obílejí“ bludy, tak činí Sofar a jeho druzi. Mají býti lékaři, kteří hojí duševní bolesti svého přítele útěchou; zatím však jako špatní mastičkáři bolest Jobovu jen množí. Vulg. spíše opisuje nežli překládá. Opis ten však do souvislosti se pěkně hodí a porozumění podporuje.

V. 7. Bůh — po lidsku mluveno — poděkuje se za takové obhájce své prozřetelnosti. Lhou v důsledcích své zásady, lhou tvrdíce, že Job je zločinec.

8 Jemu straniti vy snažíte se,
a při pro Boha vésti usilujete?
9 Bude to milo mu, když ho nic tajno být nemůže?
Či může oklamán býti jak člověk lstmi vašimi?
10 On vás přísně bude tresty stíhat,
neboť nepozorovaně mu stranite.
11 Hned jak se pohne, poděsí vás,
a hrůza před ním zachvátí vás.
12 Co jste tu z dějin uvedli, bude jak popel;
a v bláto obrátí se vaše štíty.

13 Pomlčte maličko, abych mluvit mohl,
ať pak přijde na mne to či ono!
14 Ano, na jazyk duši svoji kladu,
život svůj vydávaje v nebezpečí.
15 Byť mne také zabil, nebojím se,
jen když mravy své předložím před tvář jeho.
16 A v tom štěstí mi již poskytuje,
neboť nepřijde před něho žádný pokrytec.
17 Poslouchejte, slyšte řeči moje,
a mým záhadám popřejte svého sluchu!
18 Ejhle, připravuji se již na soud,
vím, že spravedlivým nalezen budu.

V. 9. dle hebr.:

»Bude to k dobru vám, až bude vyslýchat vás,
neb chcete šašky si tropit z něho jak z člověka?«

V. 10. Nestranný, nejvýš spravedlivý Bůh zakazuje užívati nekalých prostředků (nepravdivých tvrzení) třebas opentlených zdánlivou dobrou vůlí a jimi hájiti zájmů Božích.

V. 11. „pohnout se“, aby se dostavil na soud.

V. 12. „štíty“ = důvody (z dějin a zkušenosti), kterými chtěli obhájit spravedlnost Boží. — Dle Vulg. doslovně:

»Památka vaše bude jako popel
a v bláto obrátí se šíje vaše.«

V. 13. Job vrací se k myšlence vyslovené výše ve v. 3. — Chce se hájiti, že není takový zločinec, za jakého jest pokládán ohledem na veliké utrpení, třebas by za ten pokus (hájiti se) i trestán býti měl (= „ať přijde na mne cokoliv“), jak se přátelé domnívají (5, 2; 8, 20; 11, 4.—6. 12. 20.). Dle Vulg. bude Job mluviti „cokoil vnukne mu mysl“.

V. 14. Job se hrozí, že pokus bude ho státi snad život, ta hrozná myšlenka ho děsí, on však nedbá. V. 14a. hebr. doslovně: „vezmu si maso své do zubů.“ — Dle Vulg. začíná tu Job již hořekovati. „Proč (pro jaký zločin) trhám maso své zuby svými (= tolik trpím), a svou duši v rukou svých nosím?“ — K 14b. srv. 1. Král 19, 5; 28, 21; Ž 118, 109. Srv. též níže 19, 20

V. 15. Job tu hrůzu (v. 14.) přemáhá, až se hryže do pysků (v. 14.). To jediné přání má před smrtí — aby směl dokázat svou nevinu, aby ji Bůh potvrdil, a tak aby nezemřel v pověsti zločince. — „nebojím se“ = „doufám“ (Vulg.). — Smrti se nebojí, naopak přál si jí a přeje dosud (výše 3, 11.—23; 6, 9; 7, 16. 21; 10, 20.).

V. 16. Vědomí neviny, čisté svědomí, tak mocné, že může toužiti po soudu Božím, jest již útěchou a předtuchou Jobovi, že Bůh prohlásí ho za spravedlivého, neboť bezbožník, nemající čistého svědomí, neměl by ani té síly, aby projevil touhu po soudě Božím.

V. 18. „připravuji se“ a těším se doufaje, že mne Bůh uzná spravedlivým.

19 Kéž by chtěl se mnou se soudit, kéž by přišel
Neboť nyní mlčet musím a umřít.
20 Dvě jen věci činiti mi nerač,
a pak nebudu se před tebou skrývat:
21 Ruku svoji ode mne rač vzdálit,
a strach před tebou ať neděsí mne!

22 (Pak) mne povolej, abych ti odpovídal,
aneb ať já mluvím, a ty mi odpovídej! — — —
23 Mnoho-li mám nepravostí a hříchů,
zločiny mé a viny moje mi ukaž!
24 Proč (mi) obličej svůj zahaluješ,
a mne pokládáš za svého nepřítele?
25 Na listu větrem zmítaném moc svou chceš ukázat,
a suché stéblo pronásledovati,
26 že mi diktuješ tak hořké tresty,
chtěje mne zkazit pro hříchy mého mládí,
27 že jsi do klády dal moje nohy,
na všecky stezky mé že pozor dáváš,
a že kotníky mi utahuješ;
28 (mně,) jenž jako shnilina ztravován jsem,
a jako roucho, jež moli sežírají.

Hlava 14. — 1 Člověk, který ze ženy se rodí,
krátce žije, a sycen je mnohými bědami.
2 Vzchází jako rostlina, a vadne;
prchá jako stín a nemá stání.
3 Na toho ráčíš mít otevřené oko,
a toho na soud se sebou poháněti?

V. 19.–21. Job „nyní“, pokud Bůh nepřijde na soud, nemůže účinně soudně se hájiti, ale musí toliko umírati. Aby však mohl před soudem neviny své hájiti, prosí, 1. aby byl zbaven utrpení nynějšího (= „ruku vzdálit“) a 2. aby nebyl rozum jeho přítomností Boží zděšen. Viz výše 9, 34. — „nebudu se před tebou skrývat“ = klidně budu čekati, až přijdeš mne soudit. — 19b. překládá Hontheim: „potom beze lkání zemru“. Job je si jist, že se na soudu obhájí, Bůh že dosvědčí jeho nevinu, a pak ovšem klidně zavře své oči.

V. 22. Ponechává Bohu na vůli, chce-li býti žalujícím („povolej mne“ k soudu) aneb obžalovaným (Malvenda † 1628). Ta slova mohou vyvěrati toliko ze svědomí, jako křišťál čistého.

V. 23. Ježto po čase Bůh na soud nepřichází, Job začíná sám soud výzvou, aby Bůh uvedl, co proti němu má.

V. 24. „zahalovati obličej“ = odpírati projev přízně = hněvati se.

V. 25. Je tebe, tvé velebnosti důstojno, abys ubožáka, jakým já jsem (list zavátý, stéblo) tolikou psotou zasypal? (Malvenda).

V 26. Jako soudce, vynášeje rozsudek ve věci trestné „diktuje“ tolik a tolik žaláře, postu, pokuty . . . — Ježto Job není si vědom hříchů ze svého mužného věku, jež by přiměřeny byly velikosti toho, co trpí, zmiňuje se o možnosti, že snad Bůh přísně trestá poklesky jeho mládí, které zasluhují slitování.

V. 27b. „pozor dávati“ aby se střežený nemohl ani hnouti.

V. 28. novější kritikové přehazují za 14, 2. Tam se svým obsahem do souvislosti lépe hodí.

Hl. 14. — V. 1. Člověk zrozený z bytosti slabé, křehké, ubohé, není sám z jiného „těsta“ (fládru). — Srv. Jer 51, 30; Sir 42, 14; 1. Tim 2, 14.

K v. 2. srv. Ž. 89, 6; Is 40, 6.–8; Sir 14, 18; Moudr 2, 5; Ž 101, 12. Za v. 2. klade kritika 13, 28.

V. 3. „mít otevřené oko“ = ostražitě pozorovati každý čin, aby byl přísně potrestán, shledán-li na něm stín. — „na soud poháněti“ = volati k zodpovědnosti = diktovati nepříznivý rozsudek.

4 Může-li kdo učiniti čistým
toho, jenž počal se ze zrna nečistého?
Nikdo! [Kromě tebe jediného].
5 (Je-li již) nemnoho dnů člověkových,
(jestliže) měsíce jeho jsi odpočítal,
a vymezil mu hranice, jichž nelze překročit:
6 odstup maličko od něho, aby si odpočal
jak dělník, když přijde vítaná mu hodina.

7 Strom, ten (věru) naději mít může.
Když i podetnou jej, zelená se,
a jeho ratolesti (zase) pučí.
8 Jestliže steří v zemi kořen jeho,
v prachu odemře-li jeho pařez,
9 sotvaže přičichne k vodě, zpupení se,
a vzroste v houštinu jak nová sazenice.
10 Ale člověk-li zemře, všeho je zbaven;
zahyne-li, kam se, prosím, poděl?
11 Jako vody, které unikly z moře,
nebo z řeky vyprázdněné, vyschlé,
12 tak i člověk, usne-li, nepovstává;
dokud nebe stává, neprocitne,
z jeho spánku nikdo ho neprobudí.

13 Kéž bys na onom světě uschoval mne,
skryl mne (tam), dokud nepomine hněv tvůj,
lhůtu mi stanovil, kdy si vzpomeneš na mne!
14 — Oživne zas člověk, který zemřel? —
Všecky dny své roboty bych čekal
na chvíli, kdy přijde na mne změna,

V. 4. Všeobecná křehkost a náklonnost ke hříchu člověku vrozená (srv. výše v. 1.) zasluhuje, by Stvořitel měl s ním milosrdenství. Srv. Ž. 50, 7. — „zrno“ = símě, jádro, zárodek. — Přídavek Vulg. (v hranaté závorce) ruší proud myšlenkový; pochází nejspíše od učitele hebrejštiny, který sv. Jeronyma vyučoval (Knabenbauer).

V. 5 n. „odstup“ utrpením, kterým člověka stíháš = odvrať od něho své oko (hebr.). Srv. v. 3 — Když tě život lidský tak je krátký, když nemá člověk daleko do smrti, slušno, aby tu chvilku života měl pokoj, jako dělník večer po práci nebo v den odpočinku (u Židů v sobotu).

V. 7. „ratolesti“ = podrost, výhonky, výstřelky z kořene kolem pařezu. V Zajordání dosud staré keře vinné, fíkovníky, ořechy a j. podtínají a z podrostu pěstují nové sazenice (Wetzstein).

V. 12. „nepovstává“, aby tu na zemi podruhé žil. O hromadném vzkříšení lidstva Job tu nemluví. — Jak dlouho bude stávati nebe, srv. Ž 148, 6; Jer 31, 35.

V. 13. Job vyslovuje přání, jež ho napadá, nyní zemřít, v podsvětí (v „šeólu“) počkat, až pomine Boží hněv a pak vrátit se zase na zemi a tu podruhé žíti život šťastnější nežli byl prvý. Job totiž hrozí se myšlenky, že zemře v pověsti zločince a nemůže věřiti, že by Bůh neujal se jeho dobrého jména. Na všeobecné vzkříšení ani tu nepomýšlí.

V. 14.—17. Ale proč já toužím po věci nemožné? Vždyť ze smrti do života návratu není! (Menochius.) — Kdyby měl naději, že se vrátí podruhé na svět, klidně by snášel nynější útrapy (= robotu, vojančinu srv. 7, 1.) a těšil by se na chvíli, kdy ho Pán z podsvětí k tomu druhému životu povolá, kdy nastane ta sladká „změna“ (14c.). V tom druhém životě řídil by Bůh milostivě každý Jobův krok (16a.) a milosrdně by odpouštěl jeho chyby. To milosrdenství Boží, jež odpouští, vysloveno dvěma obrazy ve v. 17.

15 zavolal bys mne a já bych ti odpověděl,
dílu rukou svých bys pravici podal;
16 ty pak moje kroky počítal bys,
a mým přestoupením odpouštěl bys,
17 zapečetil bys jak v měšci mé hříchy,
a mé provinění zalepil bys.

18 Ale jak hora padne a rozdrobí se,
neb jako skála se posune s místa svého,
19 jako kameny rozhlodává voda,
a příval pomalu prst odplavuje,
tak také člověka ty zahubuješ..
20 Dal's mu na chvilku síly, by na věky zmizel,
měníš mu podobu a vyháníš ho.
21 Jsou-li slaveni synové jeho, neví;
neb jsou-li v potupě — nepozoruje jich.
22 Toliko jeho tělo cítí svou bolest,
a jeho duše sama nad sebou kvílí.

Job se utkává po druhé se svými přáteli (15, 1.—21, 34.).

Slova se ujímá Elifaz (15, 1.—35.).

Elifaz kárá příkře Joba, že mluvil nemoudře a bezbožně (15, 1.—6.). Jobova slova dlužno zamítnouti; Job nevyrovná se moudrostí svým přátelům a svými řečmi odcizí si Boha (7.—13.). Jak může Job tvrditi, že je nevinen, když ani nebesa před Bohem nejsou čistá (15, 14.—16.). Z podání prastarého plyne, že bezbožní nejsou šťastni, ale vnitřním nepokojem týráni (17.—24.). Bezbožný strachy zmírá, ježto se zatvrzele Bohu vzpírá; proto také hrozí jemu i potomstvu jeho neodvratná záhuba (25.—35.).

Hlava 15. — 1 Tu chopiv se slova Elifaz Temaňan řekl:

2 Mluví moudrý řeči podobné větru,
a plní žhavým vichorem své nitro?
3 Hádati se slovy nic neprospívá,
řeči míti neužitečno jest.

V. 17. „zapečetit“ hříchy = „zalepit“ je = odpustit je.

V. 18. Myšlenka na návrat z podsvětí ke druhému životu na zemi je toliko „utopie“, pomysl, který se neuskuteční. Jiné bytosti, silou člověka nepoměrně převyšující, berou za své, čím více zrozenec ze ženy!

V. 19. Jako zub času hlodá na skalách, jako balvany buď samy se kutálejí nebo příval vod násilně je odvalí jinam, jako kapka pomalu vyhlubuje kámen a dravé proudy odplavují břehy, tak čas klátí také člověka (Menochius).

V. 20. „chvilku“, co život pozemský trvá (Vulg.). — Člověk mění podobu zejména ve smrti, kdy ho Bůh „vyhání“ z tohoto světa. Hontheim místo „měníš mu podobu“ překládá: „obratem ruky“, náhle.

V. 21. n. líčí stav člověka po smrti — nemá citu pro to, co děje se na světě, oč se zajímal, dokud byl na světě, nejvřeleji. — Trpce (ironicky) řečeno, že tělo v hrobě „cítí“, kterak práchniví — čeho člověk za živa nevýslovně, celým citem svým se hrozil. — „duše“ kvílí, že pozbyla života i těla svého a že nelze podruhé na svět se vrátit. Tak si Job představuje ponurý stav duše po smrti, nemaje neb aspoň nepodávaje dosud poučení lepšího.

Hl. 15. — V. 2. „řeči podobné větru“ prudké a jalové. — „žhavý vichor“ = oheň vášnivé zlosti, zuřivosti.

V. 3. opět zdůrazňuje, že Job mlátil slámu, že jsou slova jeho pleva. Dle Vulg. 3a. doslovně: „Káráš slovy toho, který není roven tobě“ (Boha).

4 Ty také vyhlazuješ bázeň (Boží),
a bráníš modliti se před Boží tváří.
5 Věru, že nepravost tvá tě mluvit učí,
a slova vybíráš jako úskočníci.
6 Odsuzují tě tvá ústa, ne já;
a rty tvoje usvědčují tebe.

7 Jsi ty první člověk, který se zrodil,
anebo před pahorky byl jsi stvořen?
8 (Či snad) v radě Boží zasedáváš
a tak moudrost sobě osvojuješ?
9 Co víš, čeho bychom nevěděli,
co znáš, čeho bychom neznali my?
10 Kmeti dlouhého věku jsou též mezi námi,
mnohem starší nežli byl tvůj otec.
11 Jsou ti málo ta slova útěchy Boží,
řeči laskavé (promluvené) k tobě?
12 Cože tě uchvacuje vášnivost tvá,
a maje myšlenky pyšné s patra hledíš?
13 Co se nadýmá proti Bohu duch tvůj
aby pronášel z úst svých takové řeči?

14 Co je člověk, by neposkvrněný byl?
Jak může čistým se ukázat ze ženy zrozený?
15 Hle, jeho svatí nejsou nezměnitelní,
nebesa nejsou čistá před jeho tváří.
16 Čím méně ohavný a zvrhlý člověk,
který pije nepravost jako vodu!

17 Ukáži (to) tobě, (nuže) slyš mne;
o čem jsem přesvědčen, budu ti vypravovat.

V. [4]. Job podrývá prý svými řečmi v posluchačích úctu k Bohu a odvádí je od zbožnosti, ježto pravil, že se mají bezbožní na zemi právě tak dobře jako spravedliví.

V. [5]. „úskočníci" = bezbožníci.

V. [7]. „první člověk" = vzor moudrosti. Elifaz odráží slova Jobova z 12, 2. — „před pahorky" jako věčná moudrost, kterou Bůh stvořil svět. Přís 8, 25; Ž 89, 2.

K v. [8b]. srv. naše: „snísti nebo spolknouti všecku moudrost". Dle Vulg. 8b. doslovně: „zdali je nižší nežli ty moudrost jeho" (t. j. Boha?). — V „radě Boží zasedá" sama moudrost.

V. [11]. Elifaz pokládá slova svá a ostatních přátel za slova Boží, která měla Joba potěšiti. Těšili ho, že bude zase šťasten, odvrátí li se od svých hříchů a přikloní-li se k Bohu. 5, 19.—27; 8, 5.—8; 11, 13—19. Dle Vulg. doslovně: „Velká-li věc jest, aby tě potěšil Bůh? Ale slova tvoje zlá toho zbraňují."

V. [12]. Job neměl proč tolik se durdit. Myšlenky pyšné, sebevědomé nafukují Joba.

V. [14.—16]. míří na 13, 18. 23. n. Opakuje, co řekl výše 4, 17.—19. (Níže 25, 4.—6. opakováno zase.) Té hříšnosti lidské Job nepopíral. Srv. 13, 26; 14, 4. 17. — Jako člověk žízní, tak i náklonnost jeho ke hříchu žízní a prahne po zdánlivé rozkoši, kterou hřích slibuje; neodpírá-li té žízni, snadno klesá, že pak také plným hrdlem je pije.

18 Mudrci to hlásali od svých otců,
tajemství žádné z toho nečiníce,
19 jimžto samým dána byla země,
ke kterým cizozemec ještě nepřišel.
20 Po všechny dny své bezbožný se trápí,
neb počet let jeho zvůle nejistý jest.
21 Hrůzy zvuk mu zní ustavičně v uchu,
i když je pokoj, on vždycky úkady větří.
22 Nevěří, že může vrátit se po tmě mu světlo,
čenichaje s každé strany meč.
23 Trne již, kde najde, kde bude chleba;
cítí, že v patách mu neodvratný den zkázy.
24 Soužení jej děsí a úzkost ho skličuje
jako král, jenž do boje vyzbrojen jest.

25 Vztáhl totiž ruku svou proti Bohu,
proti Všemohoucímu opovážlivě;
26 rozběhl se na něho se vzepjatou šíjí,
s tlustými puklicemi na svých štítech.
27 Tukem zarostl mu obličej,
a s jeho boků sádlo visí.
28 Bydlil v městech zpustošených,
v domech, jež neměly být obydleny,
(ale) ssutinami zůstat měly.
29 Nebude bohat, co má, nebude trvat,
nezapustí do země kořene svého.
30 Neodejde od něho temnota,
ratolesti jeho plamenem uschnou
a květ jeho bude větrem odvát.
31 Nemůže doufat, v nicotu bludem jsa sveden;
nicoty v odměnu jemu dostává se.

V. 18. n. zdůrazňuje závažnost podání starých mudrců, kterých se dovolával Job (9, 22; 12, 6.—12.) a které proti němu bude nyní uváděti Elifaz. Hontheim se domnívá, že zdůrazňovati závažnost starých mudrců je znak Baldada (8, 8.—10; 18, 3.) a proto přehazuje v. 17.—19. za 25, 1.

V. 19. připomíná, že podání to jest původní, ryzí, nezkažené prvky cizími.

V. 20. počíná již uváděti obsah toho podání. „Trápí se" neklidným svědomím a strachem, brzo-li přijdou tresty náhlé.

V. 22. „tma" = neštěstí. — „světlo" = blaho.

V. 23. Dokud ještě v hojnosti všeho má, bojí se, že to s ním dojde na žebráckou hůl a že mu nebude ani možno chleba se dožebrati.

V. 24. Jako král, který v čele velikého vojska táhne do boje, všude šíří hrůzu a strach, tak jest v duši bezbožného. Srv. 6, 4.

V. 26. Obraz vzat jest od býka, který setřásl jho a rohy napadá pána (Olympiodorus). — „štíty" jsou plece bezbožníkovy, které vzdorně nastavuje proti Bohu; tuk, kterými jsou ty plece obloženy, jsou jakési puklice, pancíř, který pokrývá štít.

V. 27. Bezbožník, maje dobré bydlo, ztučněl a zpyšněl. Srv. Dt 32, 15; Ž 72, 7.

V. 28. líčí vnější štěstí, které bezbožného potkávalo. Stavěl města zpustošená, zřizoval si v nich paláce, zajišťoval si tak nesmrtelné jméno, ale to štěstí právě bylo příčinou, že zpyšněl, to štěstí mu zlomilo vaz.

V. 30. „plamenem" = žhavým sluncem nebo větrem.

V. 31. „nicota" znamená v prvém případě hřích se zdánlivým prospěchem, který poskytuje; v druhém případě „nicota" je ztráta štěstí, kterou působí hřích.

32 Prve než dny jeho naplní se, vadne;
haluze jeho nezelenají se.
33 Oprchá jak hrozny s révy, sotvaže odkvetla
a jak oliva, která shazuje květ svůj.
34 Ano, rodina pokrytce neplodná bývá,
a oheň spaluje stany, v nichž úplatnost sídlí.
35 Bolest je, co počíná, nezdar, co rodí,
a v jeho životě zklamání zraje.

Job dopovídá podruhé Elifazovi (16, 1.—17, 16.).

Job kárá těšitele nepříjemné (16, 1.—6.). Líčí zase své bolesti, jež nevinně snáší (16, 7.—18.). Vědom své neviny volá k Bohu, aby ji brzy již dosvědčil (16, 19.—17, 10.). V bídě Jobově marná je naděje na štěstí pozemské, jež mu přátelé slibují. (17, 11.—16.).

Hlava 16. — 1 Job odpověděl takto:

2 Slýchal jsem velmi často takové řeči;
těšitelé trpcí jste vy všichni.
3 Bude-liž konec mluvení větrnému?
Neb co tě tíží, že se chápeš slova?
4 Mohl bych také já mluvit jako vy,
kdybyste vy byli na mém místě;
5 mohl bych též já vás těšit řečmi,
nebo nad vámi potřásati hlavou;
6 posiloval bych vás ústy svými,
anebo pohyboval rty, bych vás šetřil.

7 [Co činit?] Mluvím-li, netiší se má bolest,
a když mlčím, neodchází také.
8 Nyní věru vysílil mne bol můj,
zničeny jsou všecky moje údy;

V. 32. „Prve než dny jeho naplní se" = předčasně, záhy. — „haluze jeho" = jeho děti, potomstvo.

V. 34. „úplatnost" = křivda, bezpráví vůbec. Srv. výše 1, 16. Naráží na neštěstí, jež Joba stihlo.

V. 35. Každý záměr (hříšný), který pojme bezbožník má již zárodky „bolesti". Když ten plán dále ve svém nitru rozpřádá, kreslí si štěstí, jež mu přinese; nepostřehuje však, jakého „zklamání" se dožije. Když ten záměr uskutečňuje, stíhá ho nezdar za nezdarem.

Hl. 16. — V. 2. čelí 15, 11a.

V. 3. míří na výrok Elifazův 15, 2. — Elifaz po druhé již chopil se slova, ačkoliv ho byl Job usadil. (Srv. 13, 1.—12.)

V. 4. Kdyby si přátelé s Jobem vyměnili své úlohy, kdyby oni nevinně trpěli a zdravý Job je navštívil, bylo by mu velmi snadno mluviti jako mluví nyní oni. Tu by poznali, jak necitelně nyní si vedou.

V. 5. „těšiti" ve smyslu opačném (ironickém). — Pokyvovati nad někým hlavou znamená posmívati se mu škodolibě. Srv. Is 37, 22; Ž 21, 8; 4. Král 19, 21.

V. 6b. „hýbati rty" ve smyslu opačném = „mlčeti". — Job mohl by „mlčeti" jako jeho přátelé „mlčí". — Ovšem, že by nečinil skutečně tak, jako nyní si počínají přátelé jeho.

V. 7. „mluvím-li" = naříkám-li. Srv. 6, 3; 7, 11.

V. 8. Dle hebr. „zničen", rozrušen je hrůzou „kruh" Jobových přátel a známých, kteří trnou nad trestem, který Joba stihl.

9 vrásky mé vydávají proti mně svědectví,
povstává lhář a mně do očí odporuje.
10 Sebral hněv svůj proti mně, nevraží na mne,
skřípe na mne zuby svými,
hroznýma očima na mne můj nepřítel hledí.
11 Otevřeli proti mně svá ústa,
tupíce mne bijí moje líce,
na mých útrapách se pasou.
12 Vydal mne Bůh na pospas nešlechetným,
do rukou bezbožníkův odevzdal mne.
13 Já, kdysi boháč, náhle jsem zničen byl;
za šíji mne chopiv roztřískal mne,
a takřka postavil mne za terč sobě.
14 Zasypal mne vůkol střelami svými,
poranil mi ledviny bez milosti,
a vylil na zemi žluč moji.
15 Průlom na průlom učinil ve mně,
obořil se na mne jak válečník.
16 Žínici jsem na kůži si přišil,
a své tělo popelem jsem přikryl.
17 Obličej od pláče mi zpuchl,
a má víčka se zakalila.
18 To (vše) trpím, ač bez hříchu jsou mé ruce,
ačkoli čisté jsou mé prosby k Bohu.

19 O země, nepřikrývej krve mé,
a nechť hrob nenajde na tobě křik můj!
20 Ještě (však) nyní, hle, na nebi mám svědka,
ten, jenž bude mi svědčit, jest na výsostech.
21 Posměvači moji přátelé jsou;
k Bohu obracím své slzavé oko,

V. 9. „vrásky“ malomocenstvím zcvrklé a vyschlé kůže zdají se obviňovati Joba ze hříchu; je to však svědectví lživé (= „lhář“) právě tak, jako svědectví Jobových druhů.

V. 10. „Sebral“ Bůh. Dle hebr. „hněv Boží rozedral“ (rozdrásal) Joba. Je to snad příznak malomocenství („elefantiasis“), které působí, že kůže praská a po kouscích opadává. Srv. 19, 20. — „hroznýma očima hledí“ = zbystřuje, zaostřuje zrak (hebr.).

V. 11. Dávati políčky je příslovné rčení, znamenající největší potupu. (Ž 3, 8; Mich 5, 1.) — V. 11c. dle hebr.: „všichni se na mne sesypali“.

V. 14. „střely“ jsou zejména řeči přátel Jobových, které tu připsány Bohu. „poranil“ = rozštěpil (hebr.) — Bolesti „ledvin“ = bolesti vnitřní, pronikající do nejhlubších útrob. — S výtokem žluče uniká také život z těla, blíží se smrt.

V. 15. „válečník“, který žene útokem na město hrazené.

V. 16. Známky smutku. Srv. 2, 8; Mich 1, 10; Is 3, 24; 20, 2. Dle hebr. zaryl Job svůj roh (= sílu) do prachu. — Místo „zpuchl“ (v. 17.) dle hebr. zčervenal a hoří.

Za v. 18. přehazuje Hontheim 17, 8.—10., ježto sem obsahem prý patří.

V. 19. Krev nevinná, kterou vrah prolil, jakož i mrtvola neprávem zabitého volala k nebesům, aby se ukázala spravedlnost Boží trestající vinníka a ujímající se čestné památky zabitého. (Gn 4, 10.) Job cítě již blízký dech smrti, pokládaje se za živou mrtvolu, prosí, by jeho tělo a zbytky krve, ježto bez viny života byly zbaveny, svolávaly spravedlnost Boží, která by aspoň pak dosvědčila Jobovu nevinnost, aby nežil v paměti budoucích věků jako zločinec.

V. 20. „nyní“ dokud jsem živ. — Job se jaksi opravuje; doufá, že ještě dokud žije, zjedná mu spravedlnost nebeská dostiučinění.

22 aby tak ujal se člověka ve při s Bohem,
jak práva dochází člověk ve sporu s bližním.
23 Neboť ejhle, mijejí krátká léta,
a stezkou, kterou se nevrátím, budu se bráti.

Hlava 17. — 1 Dech a vánek moje dny jsou;
a nic mi nezbývá kromě hrobu.
2 Ano, ačkoli jsem se neprohřešil,
hořkosti (jen) vidí oko moje.
3 Zaruč se, prosím, Pane, za mne u tebe;
kdo jiný mohl by dát mi na to ruku?
4 Srdce jejich poznání jsi zavřel,
proto nemohou nabýti vrchu.
5 O kořist dělit se slibuje svým druhům,
a (zatím) oči jeho dětí chřadnou.
6 Vystaven jsem jako na přísloví lidu,
a musím být jim terčem, na nějž plijí.
7 Zakalilo se bolestí mé oko,
a z mých údů bezmála nezbyl než stín.
8 Užasli jsou nad tím spravedliví,
a čistý na pokrytce se rozhořčuje.
9 I bude držet se spravedlivý své cesty,
a kdo je čistých rukou, ten se vzmuží.
10 Ale všichni vy sem opět pojďte,
neb mezi vámi moudrého nenalézám.

11 Dny mé prchají a já se trápím,
rozprášeny jsou naděje mého srdce.

V. 22. srv. s 9, 32. n.; 13, 19.—24. — Za v. 22. klade Hontheim se zřetelem na obsah 17, 3. n.

V. 23. srv. s 14, 5. n.

Hl. 17. — V. 3. n. přehazuje Hontheim za 16, 22; tam prý patří svým obsahem. — Kdo se za druhého zaručuje, něco za něho do zástavy dává, ujímá se ho. Přípověď, že se ho ujme, nejlépe bývá stvrzena danou rukou, která se rovná bezmála přísaze. — Vulg. podává toliko volně smysl:

»Vysvoboď mne, Pane, a postav vedle sebe;
a ruka kohokoliv ať bojuje proti mně!«

V. 4. „jejich“ = mých „těšitelů“. Jsou zaslepeni, nemohou tedy svými náhledy dojíti vítězství ve sporu s Jobem.

V. 5. je přísloví o člověku, který slibuje jiným hory doly, hojnost potravin, ačkoli jeho děti hlady mrou. Přátelé Jobovi předstírají moudrost a zatím — jsou nevýslovně zaslepeni.

V. 6. Kdo chce vysloviti příslovím pojem zločince přísně trestaného, užije jména Jobova. Srv. Nm 5, 27; 3. Král 9, 8; 2. Par 7, 20; Jer 48, 39; Ez 5, 15; 14, 8; Nah 3, 6.

V. 8. líčí dojem, jaký budí pohled na Joba v mysli spravedlivých, kteří jsou moudřejší nežli přátelé jeho, kteří podobně smýšlejí jako Job. Cítí soustrast s Jobem, jsou rozhořčeni na pokrytecké jeho těšitele.

V. 9. Job mluví tu ve 3. osobě všeobecně sám o sobě. Soustrast rozumných, v pravdě spravedlivých, dodá mu síly, by hájil své neviny proti těm, kteří ho podezřívají.

V. 10. „všichni vy“ jsou přátelé Jobovi, které vyzývá k další rozpravě, aby dali se z bludů svých vyléčiti a činili jako praví spravedlivci (v. 8.). Hontheim přehazuje v. 8.—10. za 16, 18.

V. 11. Naděje, které mu činí přátelé (5, 18; 8, 21; 11, 14.) jsou marné.

12 Noc v den obrátit mi chtějí,
a mám čekat zas po temnu světlo.
13 Budu-li čekat, podsvětí bude mým domem,
a v temnu ustelu si lůžko svoje.
14 Hnilobě „Můj otec jsi ty“ řeknu,
„Matka má a sestra moje“ — červům.
15 Kde je tedy nyní naděje má,
a mé štěstí — kdo je může vidět?
16 Do hlubin podsvětí sestoupí všecko to se mnou.
Zdaliž aspoň tam dojdu odpočinku?

Druhá řeč Baldadova (18, 1.—21.).

Slova Jobova jsou mluvení jalové. Bůh přece nebude činiti k vůli Jobovi výjimky od svých nezměnitelných zákonů, dle kterých musí bezbožník bídně vzíti za své (18, 1.—6.). Pohroma jeho je dokonalá (7.—14.). Trvá i po smrti jeho, kdy zaniká jeho majetek, rod i památka, že všichni žasnou (15.—21.).

Hlava 18. — 1 Tu slova se ujav Baldad Suhan řekl:

2 Kdy přece zkončíte své daremné řeči?
Zmoudřete prve, a pak si promluvíme.
3 Proč jsme pokládáni za dobytek,
proč jsme v očích vašich zabedněni?
4 Ty, jenž svou zuřivostí se rozsápáváš,
zda bude pro tebe vylidněna země,
neb skály přeneseny s místa svého?
5 Zda světlo bezbožného nemusí zhasnout?
Zda může lesknout se plamen ohně jeho?
6 Světlo zatemnívá se ve stanu jeho,
a lampa, která je nad ním, uhasíná.

7 Stísněny bývají statné jeho kroky,
a jeho záměry ho porážejí.

V. 12. „noc“ neštěstí, které Joba svírá. — „den“ štěstí, které mu přátelé slibují, obrátí-li se k Bohu.

V. 13. n. „v temnu“ podsvětí po smrti.

V. 16. „všecko to“ = mé naděje a mé štěstí (v. 15.). Jsou to slova člověka, který touží po klidu smrti a podsvětí (= „pekel“), ale také poněkud se bojí jeho stínů (10, 21. n.; 14, 21. n.); tu obavu velmi dobře vystihuje otázka (16b.) vyslovující pochybnost a rozpaky (Knabenbauer). — V. 16b. však dle hebr.:

»ano spolu do prachu sneseme se.«

Hl. 18. — V. 1. nn. Baldadovi se zdá, že Elifaz učinil Jobovi značné ústupky připouštěje, že tresty bezbožných nejsou vždycky všem zřetelny, ačkoliv ovšem duše jejich nemůže se netrápiti. Baldad proto zdůrazňuje, že bezbožní musí býti vždy zde na zemi přísně potrestáni.

V. 2. Baldad oslovuje Joba a s ním souhlasící z přítomného lidu, který se byl kolem něho shromáždil (17, 8.). Ani Elifaz nezdá se mu býti dosti přesný.

V. 3. naráží na 17, 4. 10. Srv. také 12, 7; 13, 12; 16, 2. n. 21.

V. 4. Job ve své zatvrzelosti a pýše, nechtěje uznati své hříšnosti, ale vášnivě, zuřivě háje své svatosti, zaviňuje si trest smrti a tak páchá na sobě samovraždu a při tom se domnívá, kdo ví, co na jeho smrti záleží. K vůli Jobovi nebude Bůh přenášeti skály, t. j. měniti zákony své spravedlnosti a prozřetelnosti.

V. 5. n. „světlo“ = „plamen ohně“ = „lampa“ = štěstí.

V. 7. Kdysi za doby blaha „statně“, dlouhým krokem bezpečně kráčel, — „kroky“ = vše, co podnikal. — Netuší, že si sám jámu kope, že sám na sebe meč brousí, že svými plány sám si vaz láme.

8 Zamotává totiž do sítí nohy své,
ježto po jejich okách chodit musí.
9 Pata jeho do kličky se chytá,
a smyčka pevně ho zadrhuje.
10 Neboť je v zemi skrytá na něho léčka,
a kudy chodí, jsou osidla na něho.
11 Odevšad jej hrůzy děsí,
ženou se za ním, jsou jemu v patách.
12 Umdlévá hladem síla jeho,
vyhublost zabírá mu boky.
13 Rozežírá lepost kůže jeho,
údy ztravuje prvorozenec smrti.
14 Vytržen ze svého stanu, kde měl své naděje,
zaváděn bývá před krále děsů.

15 Ve stanu jeho (pak) cizinci bydlívají,
a bývá sypána na jeho bydliště síra.
16 Vespod kořeny jeho usýchají,
nahoře pak koruna mu vadne.
17 Památka jeho mizí se země,
nebývá slyšet ho jmenovat na světě.
18 Vyhánějí ho ze světla do temnosti,
z okruhu země jej vypuzují.
19 Nemívá podrost ni dorost ve svém kmeni,
a nic nezbývá z něho v jeho krajích.
20 V den jeho (zkázy) žasne Západ,
a Východ zachvacuje hrůza.
21 Tak jen mají se stany nešlechetných,
a tak bydla těch, kteří nedbají Boha.

V. 8. n. Náhle, nenadále, zákeřně stihnou ho nehody. — Čím více se namáhá, by se vymotal, tím více se zahrabává. — Dle Vulg. 9b. doslovně: „rozpálí se proti němu žízeň!“

V. 10. Skryté neštěstí z každého kouta na něho číhá.

V. 13. „prvorozený syn smrti“, nemoc, které přísluší nejvíce přívlastek „smrtelná“, t. j. malomocenství.

V. 14. „vytržen“ násilím předčasně ze života. — Ve stanu jeho byly jeho naděje (majetek, manželka, děti), které ho těšily. — „král děsů“ = smrt, jež v podsvětí hrozném vládne (výše 10, 21. n.). Dle Vulg. doslovně „zahynutí po něm šlapává jako král“.

V. 15. Stan bezbožníkův (se vším, co v něm bylo) cizinci uloupili, odnesli, doma jej rozbili a v něm bydlí; tam pak, kde kdysi bydlíval (kočoval) a pásal svá stáda, všecko zpustne, jakoby kletbou stíženo (Gn 19, 24; Ž 10, 6; Dt 29, 22.). Srv. výše 1, 16. (Schlögl připomíná, že stan malomocného býval sírou vykuřován, tedy „desinfekován“.)

V. 16. „koruna“ = děti, potomstvo hříšníkovo. — „kořeny“ = hříšník sám a jeho manželka (manželky). Srv. 8, 16; 15, 30. 32.

V. 18. „ho“ = „jej“ = jeho „světlou“ památku.

V. 19. Památka jeho nežije v potomstvu, jehož nemá.

V. 20. Baldad čelí výrokům Jobovým 9, 22. 24; 12, 6.

V. 21. „Tak jen“ a ne jinak. Tvrdá to řeč; zřejmě kárá Joba: Padl jsi hrozně, jak bezbožník padává; jak veliký jsi tedy zlosyn! Žádné naděje mu nedávaje končí svou řeč obžalobou, že Job Boha nedbal a dosud nedbá (Knabenbauer).

Job odpovídá podruhé Baldadovi (19, 1.—29.).

Proč tolik trýzněn jest Job od svých těšitelů? Ať přece nahlédnou, že trpí nevinně (19, 1.—6.). Děsné Jobovy strasti (7.—12.). Ode všech opuštěn, všichni se ho štítí (13.—20.). Nedocházeje soucitu svých přátel vyslovuje pevnou naději, že Soudce nejvyšší ukáže Jobovu nevinu; toho Soudce nechať se bojí (21.—29.).

Hlava 19. — 1 Job odpověděl toto:

2 Dlouho-li rmoutit budete mou duši?
a mne rozemílat řečmi?
3 Ejhle, po desáté tupíte mne,
a mně křivditi se nestydíte.
4 I kdybych opravdu byl chybil,
na mně by lpělo mé pochybení.
5 Avšak vy si na mne vyjíždíte,
ve zlé mi vykládáte má pohanění.
6 Vězte přec, ne dle práva že mne Bůh sklíčil,
a síť svoji kolem mne rozestřel.

7 Hle, volám „Násilí!“, nikdo však neposlouchá,
křičím, není však, kdo by mi dojít dal práva.
8 Stezku mou se všech stran přehradil, nemohu přes zeď,
a mou pěšinu zahalil temnotami.
9 Strhl se mne slávu moji,
a vzal korunu mi s hlavy.
10 Se všech stran mne trhá, a tak hynu;
jako když vytrhne strom, vzal naději mně.
11 Roznítil se proti mně hněv jeho,
a má mě za svého nepřítele.
12 V jednom šiku přitáhly tlupy jeho,
nanesli násep, aby se dostali na mne,
a můj stánek táborem obklíčili.
13 Bratry moje ode mne daleko vzdálil,
a moji přátelé odcizili se mi.

Hl. 19. — V. 1. nn. Job nadějí, vyslovenou 16, 21. se utišil; ze slov jeho nedýchá hněv, ale toliko bolest. Svatopisec umělecky popisuje Jobův pokrok v ctnosti, v trpělivosti (Knabenbauer).

V. 3. „po desáté“ = tolikráte již. Jiní počítají, že přátelé Jobovi skutečně již pěti řečmi Joba napadli a pět řečí Jobových odmítavě vyslechli.

V. 4. Proč „se starají“ tolik o Joba, kdyžtě nejsou zodpovědni za to, co Job učinil nebo neučinil? Proč ho týrají, když přece neublížil jim, ale toliko sobě, zhřešil-li.

V. 5. „pohanění“ = bolesti Jobovy, které dle tehdejších názorů byly spolu potupou. Z těch nectných ran vyvozují, že Job je zločincem.

V. 6. „ne dle práva“ = nevinně, více nežli zasluhuji. — „síť“ bolestí, ze kterých nelze vyplésti se. Vulg. místo síť má: „metlami“ (biči).

V. 7. srv. s 9, 35; 13, 22.

V. 8. srv. s 10, 3. 17. — „přehradil“ kamenným plotem, zdí.

V. 9. Zbavil mne všeho, co mne činilo slavným, čím jsem vynikal, že jsem zdvihati mohl hlavu nad ostatní smrtelníky (Pineda).

V. 10. „trhá mne“, jako trhají (boří) dům. — „hynu“ = umírám, jdu na smrt. Srv. 10, 21; 14, 20.

V. 12. bere obrazy ze způsobu, jakým dobývali nepřátelé pevností. — „tlupy“ (= vojenské čety) „jeho“ (= Boží). Ti Boží vojáci jsou Jobovy strasti, (zejména snad útoky jeho přátel). Srv. 6, 4; 10, 17; 16, 13. 15.

V. 13. nn. si stěžuje, že vytržen kořen naděje, útěchy, jež by mohli poskytnouti lidé (sv. Tomáš Akvinský). — „bratři“ = příbuzní. (v. 14.) i „bratři“ v přesném významu slova, („sourozenci“) (v. 17b.).

14 Opustili mne příbuzní a známí,
zapomněli mne hosté domu mého.
15 Služky mé mne za cizáka mají,
hledí na mne jako na cizince.
16 Na sluhu volám, avšak neodpoví;
abych důraznými slovy ho prosil.
17 Dech můj odporný je manželce mé,
a puch ze mne mojim sourozencům.
18 Mládež také pohrdá mnou,
jak sebou hnu, již se posmívají.
19 Štítí se mne bývalí důvěrníci,
největší miláčci obrátili se proti mně.
20 Na kůži scvrklého masa visí mi kosti,
a s duší na jazyku unikám smrti.

21 Cit se mnou mějte přec, cit mějte, vy moji přátelé,
neboť ruka Páně dotkla se mne.
22 Proč mne jako Bůh pronásledujete,
a mého masa dost nemůžete se nakousat?
23 O by napsána má slova byla,
kéž by vyryta byla na tabulku,
24 železným rydlem na desku olověnou,
nebo dlátem do skály vydlabána!

25 Vím totiž, že můj Vykupitel živ jest,
a že v poslední den ze země vstanu;

V. 16. Kdysi stačilo, by Job otroku svému toliko pokynul, teď však aby ho slovy prosil. — Z v. 15. n. nelze vyvozovati, že měl ještě Job ve svém domě otroky. Všemu lze rozuměti jako v přirovnání: „Jsem opuštěn ode všech jako člověk, kterým pohrdají otroci jeho.“ (Hontheim).

V. 17. připomíná skutečné příznaky malomocenství (druhu „elefantiasis“) — V. 17b. doslovně dle Vulg.: „prosím synů života mého“.

V. 18. „mládež“ s přídechem: „kluci“, „skotáci“ a pod.

V. 19. „důvěrníci“, se kterými se kdysi radíval, jim svá tajemství svěřoval

V. 20b. dle hebr. drží Job své maso ještě zuby, t. j. každou chvíli může mu býti ze zubů vyrváno, t. j. může zemříti. Srv. výše 13, 14. — Vulg. doslovně: „zůstali toliko rtové při zubích mých.“ (Hontheim připomíná, že člověk na zubech kůži vůbec nemá a že tedy „unikl jsem s koží na zubech“ = nezbyla mi kůže).

V. 21. Job nechav ostrosti pokorně prosí přátele, aby nerozmnožovali jeho bolesti svou bezcitností, s jakou dosud mluvili. — „ruka Páně“ mocná a přísná. — „dotkla se“ = ranila malomocenstvím (a ostatními zly).

V. 22. Přátelé Joba pronásledují zejména „kousavými“ řečmi, které vyvěrají z nenasytné vášně pásti se na jeho hanbě; jinými slovy: Job je vybízí, aby uznali jeho bezúhonnost. (Schlögl překládá: Proč mne pronásledujete jak jelena, když přece nemůžete jís[t] mého masa“?)

V. 23. n. Ježto lidé Jobovu nevinu uznati nechtějí, a ježto ani Bůh dosud jí neprohlásil, přeje si, aby napsané řeči, jeho bezúhonnost vyslovující, hlásaly ji věkům budoucím, až Joba nebude mezi živými, aby nežil v památce jako zločinec. (Velmi mnozí se domnívají, že si přeje Job, aby napsána byla slova, jež teprve vysloví v. 25.—27.) — Místo „dlátem“ hebr.: „na věky“. Slova Jobova skutečně byla napsána, ne sice železným rydlem, ale mnohem trvalejším písmem, nežli byl si přál; ona slova, kdyby byla bývala tak napsána, byl by čas vyhladil; v knize Job však od (bohoduchého svatopisce) jsou mnohem hlouběji a trvanlivěji poznamenána (Zlat.).

V. 25.—27. bývají (a bývala již za dob nejstarších) překládána a vykládána velmi pestře. Dle běžného hebr. originalu znějí:

(25) *Avšak vím, že výkupce můj živ jest;*
na konec pak na prachu (země) vystoupí,

26 zase budu oblečen svou kůží,
a v svém těle uzřím Boha svého.
27 Patřiti budu na něho já, týž,
a ne jiný, mé oči uvidí ho,
naděje tato je v nitru mém uložena.

---

(26) *i budu oblečen jsa ve svou kůži*
a ve své tělo viděti (zas) Boha.
(27) *Budu viděti v něm příznivce svého,*
oči mé uzří jej ne jako nepřítele;
(touhou) zmírá moje srdce v mém těle.

Dle tohoto (ne neporušeného?) znění Job zamítá („avšak“ v. 25.) jaksi přání, by věkům budoucím, až umře, nápisy hlásaly jeho nevinu; srdce jeho obrací se důvěrně k Nejvyššímn a vyslovuje naději, že konečně přece Bůh (= Výkupce“ = Osvoboditel, který zjednává dostiučinění, napravuje křivdu) se ho ujme, „vystoupí“ na zemi jako svědek (a soudce) jeho čistého svědomí; dosvědčí jeho nevinu tím, že bude zase „rehabilitován“, vzkříšen. Kdy však? Při posledním všeobecném vzkříšení těl, jemuž učí církev katolická dle četných jiných výroků Písma? Či myslí Job toliko na dočasné vzkříšení, že totiž Bůh přece jen dříve nežli Job umře, jej uzdraví, novou kůži a maso mu dá, tak prohlásí jeho nevinu a bude ho pokládati zase za přítele, jak se skutečně stalo dle poslední kapitoly knihy Job? (Eugubinus, Barhebreus. Bůh se zjevil, Jobovi vše nahradil). Je-li tu řeč toliko o tomto „vzkříšení“ Jobově dočasném, mohlo by býti předobrazem všeobecného vzkříšení posledního. (Calmet.) Vulg. podává překlad volný a spolu již jasný výklad o všeobecném vzkříšení těl na konci světa. V tom smyslu chápali to místo velmi mnozí otcové a spisovatelé církevní, ale ne všichni. Nedovolávají se ho, by dokázali všeobecné vzkříšení Atenagoras, Justin, Irenej, Tertullian, ano Jan Zlat. tvrdí, že Job o vzkříšení nic nevěděl. Z vyobrazení, nalezených v katakombách, vyplývá aspoň tolik, že býval Job ozdravělý pokládán za předobraz spravedlivce, který vstane z hrobu před posledním soudem. Dle Hudala neplyne z aramského opisu, ani ze syrské Pešity smysl o všeobecném vzkříšení těla. LXX a překlady z něho odvozené jsou tak nejasné, že nelze přesně říci, zda mají, či nemají na mysli poslední vzkříšení z mrtvých, či toliko dočasný obrod Jobův. Původní znění jest tak zmateno, že nelze z něho mluvnicky vykřesat uspokojivé odpovědi na otázky, kterých neřeší staré překlady. Vše závisí na souvislosti 19, 25.—27. s celou knihou Job. Ta souvislost ukládá, by dbáno bylo těchto tří vět: 1. Job pokládá návrat zdraví a bývalého štěstí za pouhý sen (7, 7; 17, 6; 29, 2.—3.). 2. Job žádá, aby Bůh vyřídil jeho věc soudně. 3. Povšechný obraz knihy Job o posledních věcech člověka jest velmi ponurý (hl. 7; 10, 20.—22.). Z bolestných nářků mnohých úryvků nesvitá ni záblesk radostné naděje (3, 1. nn; 10, 18. n.) Neproniknutelný závoj zakrývá výhled do věčnosti (Hudal). — V Job 19, 25.—27. je znění tak zmateno, že jest sotva upotřebitelno; kromě toho souhlasí velmi málo s povšechnými beznadějnými líčeními o osudu člověka, i zbožného (Bartmann). Schlögl souhlasí s Ehrlichem, že tu není řeč o všeobecném vzkříšení těla a překládá (kriticky opravené) v. 25.—27. takto: (Kdyby slova má byla napsána)

(25) *pak bych věděl, že žije ochránce můj,*
třeba by vystoupil na zemi až poslední.
(26) *To mám vtištěno pod svou kůží,*
a na svém těle pozoruji
(27) *to, co já sám vidím sobě —*
zrak můj to vidí, a nikdo jiný! —
Ó, mé srdce puká v mém nitru!

V. 25. „totiž“ (Vulg.) lépe se srovnává s názorem, že si Job přeje, by napsány byly v. 25.—27. — „vím“ = jsem nejpevněji přesvědčen. — O „výkupci“ který dopomáhá jinému ku právu, srv. Lv 25, 25; Nm 35, 19; Dt 19, 6. 12; Rut 3, 13; 4, 4. 6. Bůh „vykoupil“ Israele z otroctví egyptského (Ex 6, 6; 15, 3; Ž 74, 2; 77, 16.) a ze zajetí babylonského (Is 43, 1; 44, 22.). — „žije“, aby moh Jobova práva se zastati. — O Mesiáši („Výkupci“) přímo hebr. nemluví (Knabenbauer). Spisovatel knihy Job nejeví zde znalosti platonské nauky o nesmrtelnosti duše. Jeť mu cizí protiklad těla a duše, která proniká Platonovu nauku, a naději Jobovu, že bude Boha viděti na vlastní oči, nesnadno uvésti na nějakou myšlenku starší filosofie řecké (Heinisch).

28 Proč tedy nyní pravíte: „Stíhejme ho,
a kořen věci (té) v něm nalezněme!“?
29 Protož utíkejte před mečem (trestu),
ježto meč bude mstitelem nepravosti,
abyste poznání došli, že je soudce!

Druhá řeč Sofarova (20, 1.—29.).

Co pohání Sofara, by mluvil? (1.—3.). Nade vši pochybnost je zásada nejstarší zkušenosti, že štěstí bezbožného může býti toliko chvilkové; brzy a náhle mizí (4.—10.). Hřích, toť jed jistě vedoucí k smrti, která bolestně trhá člověka od toho, co měl (11.—16.). Bohatství nečiní ho blaženým. Jisto jistě zachvátí jej neštěstí i s majetkem jeho (17.—28.). Doslov (v. 29.).

Hlava 20. — 1 Tu slova se ujav Sofar, Naamaťan řekl:

2 Proto mě myšlenky pudí, bych odpověděl,
proto také vře to (všecko) ve mně.
3 Výtku, kterou mne potupuješ, jsem slyšel,
jalovost na mou moudrost mi odpovídá.

4 To přec je známo od prvopočátku,
od té doby, co člověk byl postaven na zemi,
5 že jásot bezbožného kratičký jest,
a radost pokrytcova chvilková (jen).
6 Byť až k nebi dostoupla jeho pýcha,
a hlava jeho oblaků se dotkla,
7 jako kal jeho navždy vezme za své,
a kteří vídali jej, řeknou: „Kde jest?“
8 Jako sen odlétá, mizí beze stopy,
pomine jako přelud noční.
9 Oko, které jej vídalo, neuzří ho,
aniž patřit dál bude naň jeho bydlo.
10 Synům jeho bude nést bídu a křivdu,
a rukám jeho vydat, co pracně byl získal.

V. 27. „ne jako nepřítele“ srv. s 6, 20; 10, 17; 13, 24, — „srdce“ jakožto domnělé sídlo citů (dosl. „ledví“). „Oči“ znamenají tu zrak duchovní, t. j. rozum. Toto místo nemluví o tělesném vidění Boha na věčnosti. (Hontheim).

V. 28. „Proč tedy“, ježto jsem nevinen a Bůh mou nevinu dokáže, nechcete změniti svého názoru i jednání? „kořen (= důvod) věci“ (útrap Jobových) = vina, kterou na něm přátelé stále „nalézají“.

V. 29. Zůstanou-li lpěti zatvrzele na svém hříšném názoru o Jobovi, stihne je trest, až Bůh vystoupí, aby soudil. — „meč“ = trest hrdelný, nebo aspoň těžký.

Hl. 20. — V. 2. „Proto“, že tak mluvíš a hrozíš (19, 29; srv. také v. 3.) — (Místo „proto“ lze překládati s Hontheimem: „proti tomu“, t. j. proti takovým řečem).

V. 3. (Knabenbauer upozorňuje, že Job od nynějška dokonce jinak si vede nežli dosud. Nestýská si jako prve, ale toliko vypočítává své útrapy, nemalomyslní, nepřeje si smrti. Posílila totiž a rozjařila mysl trpitelovu pevná naděje ve vzkříšení, kterou byl vyřkl výše 19, 25.).

K v. 7. srv. Ž 36, 20; 35, 36.

K v. 8. srv. Ž 72, 20; Is 29, 8. — Jako rozkoš, kterou cítí člověk ve snu, jest jalová a náhle prchá, tak štěstí bezbožného.

K v. 9b. srv. 7, 10.

11 Třebas měl v kostech plno mladistvé síly,
(ta síla) musí s ním do prachu si lehnout.
12 Protože totiž sladký byl hřích jeho ústům,
schovával jej pod jazykem,
13 šetřil jím a nechtěje se vzdát ho,
v hrdle svém jej zadržet se snažil;
14 (ten) jeho pokrm (však) v žaludku mění se mu,
že má jed hadí v útrobách svých.
15 Bohatství, kterého se nahltal, zvrátí;
Bůh je vyžene z vnitřností jeho.
16 Jedu hadího se nassál,
usmrtí ho jazyk plazu.

17 Nebude se kochat potůčky řeky,
proudy medu, ani smetany.
18 Výdělek musí vydat, nesmí ho užít,
třebas měl zisku jak písku, nesmí ho okusit.
19 Za to, chatrče chuďasů že bořil,
na půdě uloupené nebude stavět.
20 Nepoznal, co je to hltavost ukojená,
proto po čem dychtil, nezachová.
21 Ničeho nešetřila jeho žravost,
proto nebude pevné jeho štěstí.
22 V dokonalém nadbytku bude mu úzko,
všecka tíha neštěstí připadne na něj.

23 Bůh, aby naplnil nenasytnost jeho,
sešle na něho hrozný hněv svůj,
a dešt jídla, které přísluší jemu.

V. 11. rozvádí dále myšlenku v. 9. Dle Vulg. doslovně:

Kosti jeho nasáknou hříchy mládí,
a s ním v prachu budou odpočívat.

V. 12.nn. navazují na 10b. — „sladký“ jed. — „schovává jej pod jazykem,“ aby se hojně nassál sladké jeho šťávy.

V. 13. „šetří“, aby dlouho mohl si na něm pochutnávati. — „nechce se ho vzdát“ = vyplíti. — „zadržuje“ = dlouho nepolyká.

V. 14. „pokrm“ = sladký jed = hřích. — „v žaludku se změní“, když jej byl konečně polkl.

V. 15. Takový sladký jed byl zejména cizí majetek, jejž bezbožník pohltil. — „zvrátí“, jak bývá, když člověk požije jedu.

V. 16. Had (zmije) tím, že kouše (zuby) otravuje krev. Dle lidové mluvy, zakládající se na pouhém dojmu zrakovém, bývá ten účinek připisován jazyku (žahadlu); úkolem básníkovým není vyučovati vědeckému přírodopisu. Netřeba také žádati, by tu byl činěn přesný rozdíl mezi jedem, který působí otravu krve kousnutím a mezi jiným jedem, který působí otravu požitím. — K v. 17. srv. Nm 13, 28; Ex 3, 8, 17.

V. 18. dle Vulg. doslovně: „Trpěti bude za všecko, což učinil, avšak ztráven nebude, vedle množství podniků svých trpěti bude“.

V. 19. dle oprav a překladu Ehrlich-Schlöglova. Dle Vulg. doslovně: „Neboť utiskuje svlékal chudé; dům mocí odjal, ač nestavěl ho.“

V. 20a. Chamtivost bezbožníkova nikdy neměla dosti. — „po čem dychtil“ a na čem lpěl. Job si získal tedy své bohatství hrabivostí dle mínění Sofarova!

K v. 22. srv. 15, 20. n.

V. 23. Nenasytnost bezbožníkovu konečně nasytí „pokrm, jemu slušící“ t. j. tresty Boží. Srv. Ž 10, 7; Ez 38, 22. Sofar naráží snad na slova Jobova 9, 18; 10, 15.

24 Uteče-li zbraní ze železa,
prostřelí ho lučiště ze spěže;
25 potáhne (střelu), až vyjde z jeho zadku,
(až vyjde) bleskutné želízko z jeho žluči;
musí jíti — všecek ustrašený.
26 Všecky tmy v úkrytu čekají na to, co tajil,
zhltí jej oheň nikým nepodpálený,
zle bude tomu, kdo zůstane ve stanu jeho.
27 Odkryjí nebesa nepravost jeho,
a země povstane proti němu.
28 Bude se stěhovat zisk z jeho domu,
rozplyne se v den hněvu Božího.

29 To jest úděl od Boha bezbožnému,
a to dědictví, které Bůh mu přisoudil.

Job odpovídá podruhé Sofarovi (21, 1.—34.).

Job žádá, by věnována byla slovům jeho pozornost, jak sluší důležitému předmětu (21, 1.—6.). Běh života dokazuje, že bezbožní žijí v přepychu a že klidně umírají přes to, že se rouhají Bohu (7.—15.). Zřídka bývá trestán bezbožný tak, jak přátelé jeho tvrdí. Málo platno namítati, že za ně trpí jejich synové, kdyžtě za hříchy mají trpěti hříšníci sami (16.—26.). Zkušenost učí, že ani veřejné pohromy leckdy nestíhají bezbožných, ale slavně bývají pohřbeni a žijí ve světlé památce dalších věků (27.—33.). Job vyvrátil „potěšující“ tvrzení přátel svých tak, že z nich zbývá toliko jejich — zloba (v. 34.).

Hlava 21. — 1 Job odpověděl toto:

2 Slyšte, prosím, řeči moje!
To budiž vaší potěchou mně!
3 Mějte strpení, ať já také mluvím,
až pak domluvím, bude-li libo, se smějte!
4 Zdaž já na člověka stěžuji si,
že bych neměl proč se roztrpčovat?

V. 25. Bezbožník prchá, na útěku raněn je střelou i snaží se střelu „vytáhnouti“ z bolavé rány, avšak nic naplat, musí „jíti“, t. j. zemříti. Srv. 6, 4; 16, 13; 34, 6. Dle Vulg. doslovně: „Vytažen jest a vychází z pošvy své, a blýská se v hořkosti své; půjdou a přijdou na něho hrozní“.

V. 26. „Všecky tmy“ = všeliké nehody, pohromy. — „tajil“ své poklady, hříšně získané. — „oheň nikým nepodpálený“ = blesk. (Srv. 1, 16.)

V. 27. „odkryjí“ tím, že ho potrestají (jako „odkryly“ Jobovu tajnou bezbožnost) bleskem. — „země“ = lupičtí kmenové (Sabané). Job se nebe a země dovolával 16, 18. n.

V. 28. „bude se stěhovat“ do ciziny.

Hl. 21. — V. 1. Ne tvrdě jako dosud; ale klidně počíná; v tom klidu zrcadlí se naděje, vyslovená výše v. 19, 25. (Knabenbauer).

V. 2. Přátelé nejlépe Joba potěší, vyslechnou-li ho klidně. — Dle Vulg. 2b. doslovně: „čiňte pokání“, t. j. zmoudřete.

V. 3. „smějte se“ (mně); hebr. „posmívej se“ svědčí popředně Sofarovi, poslednímu řečníkovi. Sofar, zdá se, dal se skutečně přesvědčiti, že již Jobovi neodpověděl.

V. 4. Věc, o které bude mluviti je velmi závažná — běží o prozřetelnost Boží, která nakládá podivně s člověkem, že rozčiluje se ne bez důvodu. — 4a. Ehrlich-Schlögl překládají: „Zda-li nesmím já si postěžovat?“

5 Upřete na mne zrak a užasněte,
prst si položte na svá ústa!
6 Já také, kdykoli (na to) si vzpomenu, děsím se;
třesení popadá mé tělo.

7 Jak to, že bezbožníci žijí (a tyjí),
velkého věku i bohatství docházejí?
8 Vidí, že potomstvo jejich žije s nimi,
patří na zástup svého pokrevenstva.
9 V domech jejich pokoj bez obavy,
a Boží metla nad nimi nevznáší se.
10 Býk jejich připouštěn bývá ne bez užitku,
kráva pak šťastně se telí a nepometá.
11 Vycházejí jak stáda chlapci jejich,
děti jejich vesele poskakují.
12 (Výskají) s bubínkem a citarou v ruce;
veselí se při zvuky píšťaly.
13 Tráví ve štěstí dny svoje,
a rázem v podsvětí sestupují.
14 A (přece) říkají Bohu: „Odstup od nás,
znáti cesty tvoje nežádáme.
15 Kdo je Všemocný, bychom sloužili jemu,
a co nám prospěje modliti se k němu?“

16 Hle, zda nedrží v rukou pevně své štěstí?
Záměry bezbožných zda nejsou daleko Boha?
17 Kolikrát hasne světlo bezbožníků,
(kolikrát) přichází na ně (příslušná) pohroma,
kdy je (Bůh) ve hněvu bolestmi poděluje?
18 Ó by byli jako drtiny na větru,
a jako plevy, které uchvátil vichor!
19 Synům (že) zachová Bůh otcovu bolest?
Jemu (přece) má odplatit, aby to cítil;

V. 5. „úžasněte“, že bezbožný mívá se často velmi dobře, ač by měl býti trestán. Srv. Ž 73. — „prst si položiti na ústa = hrůzou oněměti. Srv. 29, 9; 39, 4.

V. 7. čelí zejména proti vratkosti života bezbožníkova, kterou výmluvně hlásal ve své řeči Sofar.

V. 8. má na zřeteli 20, 10. Srv. také 18, 19. — Ex 20, 12. sliboval cnostným dlouhý život a Ž 127, 3.—5. četné potomstvo, a hle, obého dostává se bezbožným!

V. 9. naráží na 15, 21.

V. 11. Jako se kochá pastýř pohledem na četná stáda, plná života, volně a vesele sem tam pobíhající a poskakující, tak často bezbožní se zálibou pozorují, kterak skotačí četné jejich potomstvo

V. 13. „rázem“, t. j. bez bolestné nemoci, bez smrtelného zápasu umírají.

V. 14. „cesty“ = způsob života nábožensko-mravního, jejž Bůh ukládá lidem.

V. 16. Bezbožní těší se z trvalého štěstí, jako by Bohu byly neznámy hříšné záměry jejich, jež trestu zasluhují.

V. 17. „světlo“ = štěstí — pohroma „příslušná“ = jejich hříchům přiměřená, hříchy zasloužená. — „kolikrát“ = „kdy“ = zřídka kdy. — 17a. míří na 18, 6; 17b. na 18, 12; 17c. na 20, 29.

V. 18. má na mušce 20, 7.—9. — Srv. Ž 1, 4; 82, 14; Is 40, 24; 41, 2; 47, 14. „drtiny“ = sláma mlácením rozdrcená, bezmála řezanka.

V. 19. Job zamítá zásadu Sofarovu 20, 10. že „synové“ jsou trestáni za hříchy svých rodičů, ježto spravedlnost žádá, by vinník („jemu“) sám okusil hořkost činů svých (osobní odplata proti dědičné).

20 jeho oči mají vidět svou zkázu,
a z hněvu Všemohoucího se napít.
21 Neb co mu záleží na jeho domě po smrti,
když byl dovršen počet měsíců jeho?
22 Boha-li bude kdo moudrosti vyučovat,
který nebesa spravuje a řídí?
23 Tento umírá v dokonalém štěstí,
všecek bezpečný a spokojený;
24 údy jeho oplývají tukem,
a kosti plny jsou šťavnatého morku.
25 Onen však umírá v hořkosti duše,
nikdy neokusiv, co je štěstí.
26 Oba (stejně) do prachu si lehnou,
oba (stejně) pokryti jsou červy.

27 Ejhle, známa jsou mně myšlení vaše,
záměry, kterými utiskujete mne.
28 Pravíte totiž: „Kam se poděl dům knížete,
a kde jsou stany, v nichž bezbožní přebývali?"
29 Ptali jste se lidí světem zběhlých;
jejich doklady poučit se dejte,
30 že v den zhouby zlý člověk zachován bývá,
a v čas (Božího) hněvu v bezpečí odveden.
31 Kdo smí do očí mu kárat mravy,
a co učinil, kdo mu odplácí to?
32 Ke hrobu (slavně) doprovázen bývá,
a jeho mohylu pečlivě opatrují.
33 Sladké jsou mu hrudy údolí,
a za ním všecek svět se hrne,
jako jich před ním šlo nesčetně mnoho.

34 Jak tedy jalové jsou potěchy vaše!
Z námitek vašich nezbývá než — zloba!

V. 20. „mají", odplácí-li Bůh člověku dle přísné spravedlnosti své vše již tu na zemi, jak přátelé tvrdí.

V. 21. „dovršen", dosl: přeříznut, přestřižen. (Srv. přestřihnouti nit života). — Po smrti nebolí člověka neštěstí jeho rodiny. Srv. 14, 21.

V. 22. Jak mohou přátelé opovažovati se Boha poučovati, jemu předpisovati, kterak má říditi svět, odměňovati a trestati? Nechá si Bůh vštěpovati jejich omezené pojmy o spravedlnosti?

V. 27. n. „Kníže" Job pozbyl domu, stanů i majetku, jak vypravováno v úvodě 1, 13. nn.; z toho nesprávně usuzují přátelé, že Job je člověk nešlechetný.

V. 29. Ti lidé „světem zběhlí" procházejí také kraje přátel Jobových. „doklady" = četné příklady, příběhy, kterými potvrzují zkušenosti Jobovy. Srv. výše 15, 17.—19. (Heinisch se domnívá, že ti cizinci byli řečtí kupci, kteří přinesli do krajin Jobových přátel jiné názory o řízení světa, názory svých filosofů.)

V. 31. „mu" = hříšníkovi. Srv. 9, 24

V. 32. čelí tomu, co tvrdil Baldad 18, 17. Srv. též 8, 22; 11, 20; 15, 32; 18, 19; 20, 5.

V. 33. „údolí", ve kterém je pohřben. Mrtvola bezbožného klidně odpočívá v hrobě. — Ježto bývá bezbožný šťasten, tisíce lidí žije bezbožně po smrti jeho, jako jich žily tisíce před ním.

TŘETÍ NÁPOR NA JOBA (21, 1.—31, 40.).

Třetí řeč Elifazova (22, 1.—30.).

Bůh řídí a spravuje svět nehledaje svého prospěchu, ale přísně spravedlivě; nemůže tedy trestati leč hříchy (1.—5.). Job nahromadil množství hrubých hříchů (6.—11.). Za ty je trestán; to může popírati toliko ten, kdo popírá vůbec prozřetelnost Boží dle vzoru starověkých bezbožníků, jimž bylo pykati za ten blud (12.—20.). Obrátí-li se Job upřímně k Bohu, dojde ztraceného štěstí (21.—30.)

Hlava 22. — [1] Slova se ujav Elifaz Temaňan řekl:

2 Zdali Bohu prospívá co člověk?
Nikoliv! Prospívá sám sobě moudrý.
3 Má z toho rozkoš Všemocný, jsi-li spravedliv,
nebo zisk, je-li bez vady tvůj život?
4 Zdaž tě přes tvou bohabojnost trestá,
přišed, aby s tebou se vypořádal?
5 Zda tvé zloby není tuze mnoho,
a tvé nepravosti zda mají konec?

6 Neboť vymáhal's na bratřích zástavy neprávem,
a lidi ze šatů do naha jsi svlékal.
7 Vody unavenému jsi nedal,
lačnému pak odpíral jsi chleba.
8 Člověka pěstního práva — tvá byla země;
velmožný pán — ty jen směl's na ní sídlit!
9 Vdovy propouštěl jsi s rukou prázdnou,
a plece sirotků jsi rozšlapával.
10 Protož osidla tě obklíčila,
a strach nenadálý tebe děsí.
11 (Světlo tvé) se zatemnilo, že nevidíš,
rozvodněné vody tě přikrývají.

Hl. 22. — V. [2.n.] „moudrý“ = bohabojný. — Bůh netrestá člověka proto, by pohnul ho k větší ctnosti a z té by měl větší zisk. (Dle Vulg. v. 2. doslovně: „Zdali Bohu může přirovnán býti člověk, také když by byl dokonalého vědění?“ Elifaz měl své názory za moudrost Boží, se kterou nemůže žádná i nejdokonalejší moudrost lidská soutěžiti, tedy také ne jim odporovati, jak činil domněle Job).

V. [4.n.] „přes“ — bez ohledu na (tvou bohabojnost Hontheim). Jiní překládají: „Zdali z obavy tě trestá?“ — Z obavy, by mu nevzešla škoda (srv. „zisk ve v. 2. n.), kdyby tě netrestal. — Příčina tedy, proč Bůh trestá není jeho touha po zisku nebo strach, aby neměl škody, ale toliko člověkovy hříchy, které vyzývají Boží spravedlnost.

V. [6.] Elifaz nedokázav ničeho tím, že Joba toliko všeobecně vinil, vytýká mu výslovně hříchy některé, které mu slina na jazyk přinesla. Namátkou, nazdařbůh jmenuje hříchy plynoucí ze chtivosti majetku a panovačnosti (Knabenbauer). — Bráti do zástavy na delší dobu věci, kterých dlužník nezbytně potřebuje, by mohl žíti jako člověk, zákon zakazoval v Ex 22, 26. n. Srv. Dt 24, 6. 10. — Ohavnost takového vydřidušství je tím větší, čím blíže je věřitel s dlužníkem spřízněn, čím více jest jeho „bratrem“.

V. [7.] Ježto Východané hostinnost za přísnou a závažnou ctnost pokládají, považují také hříchy proti ní za zločiny, zejména páchá-li je boháč, jakým byl Job.

V. [9.] „plece“ = ramena = opory, životní síly, podmínky života. Srv. Ex 22, 21; Dt 24, 17. 19; 27, 19.

[10.n.] „osidla“ = všecko neštěstí, které zatahuje Joba jako provaz. Jiný obraz toho neštěstí je nedostatek „světla“ jakož i přívaly „vod“. Srv. Ž 17, 17; 68, 2.

12 Myslíš, Bůh že vyšší je než nebe,
nad hvězdy zenitu že vyvýšen jest,
13 a proto pravíš: „Co Bůh může vědět?
A jak skrze mračno spravovat co?
14 Mraky jsou skrýš jeho, že našich věcí nevidí,
a kolem stěžejů nebes prochází se.“
15 Zda chceš kráčet po stezce dávných věků,
po které kráčeli muži zlopověstní,
16 které předčasně smrt uchvátila,
a jichž podstať v potok se rozplynula;
17 kteří Bohu říkali: „Odstup od nás;
nic nám nemůže učinit Všemohoucí!“
18 On (prý) jim nenaplnil domy blahem,
a jejich smýšlení daleko je (prý) od něho.
19 Zřeli (to) spravedliví a veselili se;
nevinný počal jim se posmívati:
20 „Ano, podťata je zpupnost jejich,
a co zbylo z nich, to zhltal oheň.“

21 Přiviň se k Bohu a buď v přátelství živ s ním,
a tak dojdeš nejlepšího zisku.
22 Vezmi si z úst jeho poučení,
a vlož jeho slova do srdce svého.
23 Vrať se poníženě k Všemocnému,
vyhosti nepravost daleko ze svého stanu;
24 zahoď do prachu kov ušlechtilý,
mezi křemeny potoka ofirské zlato,
25 a buď Všemohoucí kovem tvým vzácným,
stříbrem a ofirským zlatem budiž tobě!

26 Pak budeš rozkoší z Všemocného kypět,
a své líce k Bohu pozdvihovat;
27 prosit budeš ho, i vyslyší tě,
a své sliby plniti mu budeš.
28 Všecko, cokoli počneš, zdaří se ti;
na tvých cestách bude ti svítit štěstí.

V. 12.—14. Pán Bůh vysoko a daleko. — „hvězdy zenitu“ = nad hlavou člověkovou a tedy nejvýše na obloze. — „stěžeje nebes“ = obzornice. Názor podobný, který dnes nazýváme „deismus“, potírá Is 29, 15; Jer 23, 23; Ex 8, 12.

V. 15. n. má na mysli zlopověstné násilníky předpotopní Gn 6, 4. „podstať“ = nejhlubší základ, kořeny jejich blahobytu.

V. 17. n. srv. s 21, 14. n. — V. 18. pokládá Schlögl s novodobou kritikou právem za glosu.

V. 21. „přiviň“ = „přitul se“ = „oddej se“ s důvěrou jakou přítel ku příteli mívá.

V. 22. „poučení“ Boží a „slova jeho“ je to, co praví Elifaz.

V. 24. „kov ušlechtilý“, kterého jsi způsobem hříšným nabyl, a který nyní tajně skrýváš.

V. 25. O zlatě, jež bývalo dováženo z Ofiru, viz 3. Král 9, 28.

V. 26. „své líce k Bohu pozdvihovat“ s radostnou důvěrou jako ku příteli.

V. 27. „sliby“, které jsi učinil s podmínkou, že tě Bůh vyslyší.

29 Neboť (Bůh) člověka zpupného ponižuje,
ale tomu, kdo klopí oči, pomáhá.
30 Spásy dojde ten, kdo nevinný jest;
dojde však spásy čistotou svých rukou.

Job odpovídá po třetí Elifazovi (23, 1.—24, 25.).

Job dovolává se Božího soudu, který prokáže jeho nevinu. Bůh však pohříchu na soud nepřichází (23, 1.—10.). Hájí se tedy Job sám. Kterak se srovnává jeho čistý život s velikostí muk, jež trpí, je mu nerozluštitelnou hádankou (23, 11.—24, 1.). Podivná prozřetelnost Boží: násilníci se všady roztahují a slabí strádají a trpí nejpestřejšími způsoby (24, 2.—12.). Kromě těch, kteří veřejně jiné znásilňují, druzí zakrývají své nekalé činy pláštěm noci (24, 13.—17.). Bylo by ovšem žádoucno, by patrně byli trestáni. Avšak není tak, bezbožní žijí a umírají namnoze jako jiní (24, 18.—24.). Doslov (24, 25.).

Hlava 23. — 1 Tu Job odpověděl toto:

2 Dosud je za vzpouru pokládán můj nářek,
a přece násilně lkání své zadržuji.
3 Ó bych věděl, kde ho mohu najít,
kudy dostal bych se k trůnu jeho!
4 Předložil bych řádně jemu (své) právo,
moje ústa měla by plno důkazů.
5 Zvěděl bych, jakými slovy by odvětil mi,
ano, dověděl bych se, co by mi řekl.
6 Ó by jen ve své všemoci se mnou se nepřel,
a mne tíží své velkosti nezavalil!
7 Tu by poctivý s ním rozepři vedl,
na vždy bych osvobozen byl od svého soudce.
8 Ale půjdu-li k východu, neukáže se,
pak-li k západu, nezpozoruji ho;
9 budu-li k severu hledat ho, nespatřím ho,
obrátím-li se k jihu, neuzřím ho.

V. 29. „kdo klopí oči“ = pokorně Bohu oddaný. Srv. Přís 6, 16. n.; Mt 23, 12.

V. 30. dle hebr.: „Spasí (Bůh) i toho, kdo bez viny není; dojde spásy čistotou tvých rukou.“ — Obrátí-li se Job k Bohu, bude-li zase přítelem jeho, smiluje se Bůh k vůli němu (na jeho přímluvu) i nad jinými. Elifaz netušil, že tu předpovídá, co se později skutečně stalo a co vypravuje níže 42, 7—9.

Hl. 23. — V. 2. „je pokládán“ od tebe, Elifaze. — „zadržuji“, přemahám, tlumím.

V. 3. „ho“ Boha, jakožto soudce a mstele křivd, jež trpí. Srv. 10, 2; 13, 3; 16, 22. — „trůnu“ = soudcovská stolice.

V. 4. „důkazů“, že jsem se nedopustil hříchů, které mi jsou přičítány, a že trpím nevinně.

V. 5. vyslovuje touhu po tom, by Bůh rozřešil Jobovu záhadu, proč tolik bez viny trpí.

V. 6. vyjadřuje přání projevené již výše 9, 34; 13. 20. n. Bojí se, by nebyl velebností Boží oslněn, na duchu ochromen. Dle hebr. 6b.: „kéž by mne jen on sám vyslechnout ráčil.“

V. 7. Při tom soudu obhájil by se Job, že by patrna byla jeho nevina.

V. 8. n. je bolestný vzdech, že Bůh se k soudu nedostavuje a Job marně snaží se, by nalezl soudnou jeho stolici (srv. v. 3.), t. j. by svolal Boha k tomu soudu.

10 Pak by totiž poznal cestu moji,
kdyby mne zkoušel, jako zlato bych vyšel.

11 Po jeho stopách chodila má noha,
cesty jeho jsem dbal a nesešel s ní.
12 Od stanov rtů jeho neuchýlil jsem se,
a slova úst jeho v lůně svém schovával jsem.
13 Týž je vždy, a zvrátit úmyslů jeho nelze;
zachce-li se mu čeho, vykoná to.
14 Tak také vykoná, mně co ustanovil,
a jiných podobných úmyslů má mnoho.
15 Proto strachuji se před ním;
o tom přemýšleje se děsím.
16 Řízením Božím srdce mi zmalátnělo,
Všemohoucí poděsil mne.
17 Či nejsem bezmála zničen temnotami,
mrákotou, která zakrývá mi líce?

Hlava 24. — 1 (Proč as) Všemocný neurčil časů (k soudu),
by jeho přátelé viděli dny jeho (trestů)?

2 Jedni mezníky přenášejí,
uloupená stáda pasou,
3 osla sirotků odhánějí,
v zástavu berou vdově krávu,
4 chudými strkají, že nesmí po cestách chodit,
všichni ubožáci musí se skrývat.
5 Hle, jsou podobni divokým na poušti oslům,
jakoby do práce dlužno jim vycházeti
a shánět kořist, jakou pustina dává,
aby opatřili chleba dětem.
6 Na poli ukradeném musí žnouti,
s vinice uloupené víno sbírat.

V. 10. „pak“ kdyby zavedl se mnou řádný rok (přelíčení). „cestu moji“ = mravy mé, bezúhonnost mou.

V. 13. „Týž je vždy“ = jeho plánů nikdo nemůže nikdy změniti, co člověku přisoudí, je neodvratno.

V. 14. Jobovi „ustanovil“ trpěti. Podobné „stanoví“ také jiným.

V. 15. „Proto“, že nejsem si vědom hrubého hříchu a přece tolik trpím, že tuto hroznou záhadu, která se často naskytá (v. 14b.), nemohu rozuzliti, proto se děsím. To jest osten, to bolest, to rána Jobovy duše. (Knabenbauer.)

V. 16. „zmalátnělo“ = pozbylo odvahy, jest bázlivé. — „poděsil mne“ nevyzpytatelným, podivným způsobem, jak se mnou nevinným (a s jinými) nakládá.

V. 17. „temnoty“ = „mrákota“ = všecky útrapy Jobovy, jeho bezradnost, nevysvětlitelnost Božího řízení světa.

Hl. 24 — V. 1. Proč nestanoví Bůh lhůtu, do které počká s trestem bezbožného, a proč pak ihned trestů nesesílá, že se zdá, jako by nevšímal si toho, co hříšníci tropí. Přátelům Božím, t. j. spravedlivým bylo by dosti učiněno, kdyby viděli, že spravedlnost Boží nenechává bez trestu zákonů Božích pošlapávati.

V. 2. „Jedni“ srv. „Jiní“ ve v. 13. — Ostatně viz Dt. 19, 14; 27, 17; Os 5, 10. — „pasou“ bezstarostně.

Za v. 3. klade Hontheim právem v. 9., ježto sem svým obsahem patří.

V. 5. O divokém oslu srv. 11, 12; 39, 5. nn; Gn 16, 12.

V. 6. Chudí musí bohatým násilníkům robotovati na poli (a na vinici), které byli uloupili (těm chudým?)

7 Nazí nocují nemajíce šatu,
postrádají přikrývky v době mrazu,
8 lijavci, jak bývá na horách, promoklí jsou,
nemají přístřeší, ke skále se tulí.
9 — Loupí sirotky, kteří při prsu jsou,
kojence chudého do zástavy berou. —
10 Nazí chodí nemajíce šatu,
hladovíce musí snášet snopy.
11 Sami bez tuku jsouce — tlačí olej,
šlapajíce víno v lisu — žízní.
12 Po městech nářek umírajících zaznívá,
a krev zavražděných svolává pomstu;
Bůh však té příšernosti nevšímá si.

13 Jiní patří k těm, kteří světla se štítí,
nechtějí cest jeho znáti,
nechodí již po jeho stezkách.
14 Záhy z rána vstává úkladný vrah,
usmrcuje chuďasa, ubožáka,
v noci pak přikrádá se zloděj.
15 Cizoložníkův zrak na soumrak číhá
říkaje: „Nespatří mne živá duše,"
a své líce zahaluje.
16 V noci do domů se vloupávají,
ve dne, by bezpečni byli, se zavírají,
nechtějíce vidět světla.
17 Ano, těm všem je jitro dobou temna,
znajíť hrůzy (toho) stínu smrti

V. 8. „ke skále", která nad hlavou vyčnívajíc jakés takés přístřeší poskytuje.

V. 9. byl sem asi nedopatřením přehozen; hodí se velmi dobře za v. 3. — Loupí kojence matkám, aby jim otročili, až dorostou, neb aby je jiným za otroky prodali.

V. 10. Vulg. zdůrazňuje, co násilníci činí chudým (již od v. 5.). Tu doslovně praví: „Nahým, chodícím bez oděvu a lačným berou klasy," které si v potu tváře byli na strnisku posbírali.

V. 1. a dle Ehrlicha—Schlögla. — Dle Vulg: „Mezi hromadami těch, kteří tlačíce lisy (při tom) žízní, o poledni odpočívají," hoví si ti ukrutníci. — Zákon kázal, aby nebyla mlátícímu býku tlama zavazována (náhubním provazem, náhubkem). Suroví lidé však hladem trýzní své otroky, kteří sklízejí obilí a žízní mučí ty, kteří lisují víno (nohama hrozny rozšlapávajíce v nádržce vytesané do skály).

V. 12. klade Hontheim za v. 21. velmi vhodně sice, ale ne nutně.

V. 13. K „Jiní" srv. s „Jedni" ve v. 2.

V. 16. „zavírají se" a umlouvají, co budou činiti v noci (Vulg).

V. 17. Jako jiní se bojí temna, noci, tak lotři se bojí světla, ježto by mohli býti dopadeni. — V. 17 souvisí věcně s v 21. nn. V. 18.—19. přerývají řádný pochod myšlenek, zejména překládají-li se oznamovacím způsobem přítomného času („Jsou . . . proklatý jest . . . nedávají se . . . uchvacuje . . . nebývá pamatováno . . . bývá přelomen . . .). Hontheim klade ty vv. (18.-19.) teprve za 27, 13; Schlögl je (i ostatek hl. 24.) pokládá s jinými kritiky za pozdější vsuvku. Vulg. (po LXX.) překládá vv. 18.—19. jako by byly přání, (či kletba) a tak dochází jakési souvislosti. V zájmu spravedlnosti chce, aby se dostalo bezbožnému, co zasluhuje. Je-li dle názorů přátel Job také bezbožný, svolává tresty sám na sebe. Ta kletba je pak jiný způsob, kterým Job prohlašuje nevinu (Knabenbauer.)

18 Budiž jako smítko na vlnách vody,
proklatý buď na zemi úděl jeho,
na cestu k vinici ať se nevydává!
19 Jak suchý žár pere do sněhu tavě jej ve vody,
tak ať podsvětí uchvátí ty, kteří hřeší!
20 Ať naň zapomene milosrdenství,
slast jeho červi, nebuď naň pamatováno,
a budiž přelomen jako neplodný strom!

21 Odírají bezdětnou, nerodící,
a vdově dobrého nic neprokážou.
22 Zachovává (Bůh) násilníky v síle,
vstávají, ač v život další naděje neměli,
23 stará se o jejich bezpečí, podpírá je,
a bdí zrak jeho nad cestami jejich.
24 Bývají vysoko, náhle pak berou za své;
skácí se, a jako všichni bývají sklízeni,
jako klasy na vrchu (stébla) stínáni.

25 Není tak? Kdo mne může usvědčit ze lži,
a mým slovům dokázat bezdůvodnost?

Třetí řeč Baldadova (25, 1.—6.).

Před nejvyšším vládcem nebes, před Vševědoucím, nemůže býti bez viny žádný smrtelník.

Hlava 25. 1 Tu slova se ujav Baldad Suhan řekl:

2 Vládní moc a hrůza u něho jest,
udržuje pokoj na svých výsostech.

V. 18. „Budiž“ zločinec, jaký byl výše líčen rychle smeten jako dravá voda unáší lehkou věc. Srv. Os 10, 7. — Vinice ať mu nerodí vína, že nebude třeba na ni choditi, aby je sbíral.

V. 19. srv. s Ž 67, 3. — Dle Vulg. dosl. má přecházeti od sněžných vod (zimy) do náramného horka (t. j. má se potáceti od jedné bolestné výstřednosti ke druhé) a hřích jeho (t. j. trest za něj) má přejíti až do podsvětí.

V. 20. Nikdo, ani samo milosrdenství, neměj s ním slitování. Nejnovější kritikové navrhují překládati: „zapomíná na něho tržiště jeho místa“. Místo pozemských „slastí“ buďtež mu jedinou pochoutkou „červi“, kteří budou si pochutnávati na jeho mrtvole. Srv. 17, 14. Jiní jinak. (V. 18.—20. možno pokládati za ironii (Job mluvil by tedy ve smyslu opačném); nebo lze se domnívati, že uvádí tu trpitel slova svých přátel, kterým pak ve v. 22. nn. odporuje).

V. 21. dále rozpřádá myšlenky vv. 13.—17. Viz pozn. k v. 17. Vulg vidí ve v. 21. n. důvod, proč zasluhuje bezbožník prokletí, vysloveného ve v. 18.—20.

V. 22. dle Vulg mluví o násilníkovi, který „sráží dolů mnohé ve svém násilnictví; jak vstane, nikdo není jist svým životem.“

V. 23. Ta péče Boží byla slibována za odměnu spravedlivým; Job si stěžuje, že se jí dostává v hojné míře také bezbožným. — Dle Vulg „dává mu (bezbožnému) Bůh místo (příležitost) ku pokání, ale on ho zneužívá ke zpupnosti; přes to však upírá Bůh oči své na cesty jeho“ (= bdí blahovolně nad nimi).

V 24 Po šťastném životě („bývají vysoko“) lehce (= „náhle“) umírají. Srv. 21, 13. — Na východě žnou klasy tak, že nechávají velmi vysoké strnisko.

V. 25b. Dle Vulg. táže se Job, kdo tu prázdnotu jeho řečí může dokázati před soudnou stolicí Boží.

Hl. 25. — V. 1.nn. Baldad pronáší myšlenku již známou, že Stvořitelova velebnost je hrozná a že Vševidoucí nalezne vždy nějakou skvrnu na člověku. Ježto zásadu tuto také již uznal Job (9, 2.) a ježto třetí přítel Jobův níže již neodpovídá, dlužno

3 Zdali spočítat lze vojska jeho?
a nad kým nevychází jeho světlo?
4 Jak může spravedliv být před Bohem člověk?
Jak může čistým se ukázat zrozenec ženy?
5 Ejhle, ani měsíc nemá světla,
ani hvězdy nejsou čisty před ním;
6 nad to pak člověk-shnilotina,
lidský zrozenec, ten — červík!

Job odpovídá Baldadovi (26, 1.—14.).

Job se posmívá štiplavě Baldadovi, který svou „dlouhou“ řečí znamenitě ho potěšil a poučil (26, 2.—4.). Job dokazuje, že smýšlí o velebnosti a moudrosti Boží dokonaleji nežli předešlý řečník, který ho chtěl „poučiti“. Tím odmítá podezření, že snad neuctivě o Bohu smýšlel a mluvil (5.—14.). Job takořka bere svému soupeři zbraň z rukou, aby ho jí porazil.

Hlava 26. — 1 Job odpověděl takto:

2 Kterak jsi pomohl tomu, jenž postrádá síly!
Kterak jsi podepřel rámě, jež nemá moci!
3 Jak jsi poradil, komu schází moudrost,
jak mnoho bystrozraku ukázal jsi!
4 Jménem koho zvěstoval's ta slova,
kdo to byl, jehož duch z tebe vyšel?

5 Ejhle, mrtví chvějí se pod vodami;
také tvorstvo, které přebývá v nich.
6 Obnažena před ním jsou pekla,
nemá závoje místo smrti.
7 Roztahuje zemi nad prázdnem,
a mraky na ničem zavěšuje.
8 Zavazuje vody v oblacích svých,
a mračno pod jejich tíží netrhá se.

---

míti za to, že bludný názor Jobových přátel — soupeřů je vyvrácen, že podlehli a Job že zvítězil, ačkoliv možno ze slov Baldadových vyvoditi jemné poučení, že není radno dovolávati se soudu Boha tak vznešeného a vševědoucího, jak činil Job.

V. 2. Mír a klid vládne mezi tvory nebeskými, žádný se neosmělí proti Bohu se vzepříti a tak ten pokoj (a svornost) rušiti.

V. 3. Kdo jsou „vojska“ Boží, viz. Gn 2, 1. — „vychází nad ním světlo“, slunce, takže Bůh vše vidí a nic, ani nejmenší věc, nemůže zraku jeho uniknouti.

V. 4. srv. s 4, 17; 15, 14. — Hontheim klade za 25, 1. úryvek 15, 17. n. za to 25, 2.—3. přenáší za 35, 5.

Hl. 26. — V. 2. n. „síly nemá“, atd. Job (Někteří starší latinští vykladatelé se domnívali, že Job myslí Boha. Srv. v. 4.) — „mnoho“ naráží na několik slov Baldadových.

V. 4. Myslíš, že jsi mluvil, co Bůh vnukl? — Dle Vulg. doslovně: „Kohos učiti chtěl? Zdali ne toho, kterýž učinil dýchání?“

V. 5. „mrtví“ (= stíny) = duše zemřelých. — Staří se domnívali, že je místo zemřelých (pekla, podsvětí) pod světem, t. j. pod vodami, na kterých plave země jako veliký ostrov. — „tvorstvo, které přebývá ve vodách“ = ryby. Baldad chtěje vylíčiti moc Boží počal nebesy (25, 2.), tedy shora, Job začíná zdola.

V. 6. Co jest oku lidskému zastřeno neproniknutelným závojem temna, vidí Bůh dokonale jasně.

V. 7. „nad prázdnem“ podsvětí je dle názorů starých moře a nad ním pluje pevně jsouc poutána pevnina (v. 5.). — Oku se zdá, že mraky ve výšinách ovzduší jsou zavěšeny a proto, že nepadají dolů. — Jiní jinak.

V. 8. Bůh podobně činí ve velkém, jako vodonoš, který zavazuje kožený měch, do kterého byl navážil vody. Srv. Ž 103, 3; Jer 10, 13.

9 Zahaluje líce měsíce v úplňku,
rozprostírá nad ním svoje mračno.
10 Do kruhu ohraničil povrch vodstva,
tam až, kde meze jsou světla a temna.
11 Sloupy nebeské se třesou,
trnou, jakmile počne žehrat.
12 Svojí velemocí bouří moře,
a svou moudrostí tříští (jeho) zpupnost.
13 Dechem jeho nebe se vyjasňuje,
moc jeho vyvádí křivolakého Hada.
14 Hle, co řečeno, drobty jsou toho, co činí,
sotva šepot jeho řeči vnímáme!
Hřímání velkosti jeho kdo může slyšet?

JOBŮV VÍTĚZNÝ DOSLOV (27, 1.—31, 40.).

První část (27, 1.—28, 28.).

Job jest nevinen, ježto bezbožník nemůže míti svědomí tak klidného a té blaživé důvěry v Boha, jakou má Job (27, 1.—10.). Také Job dovede líčiti zkázu bezbožných, ale toliko neuznává, že stihne s živelní nutností každého a jen bezbožného. Podivno, že přátelé ty zásady obraceli stále na Joba a nikoliv na sebe, ačkoli jim svědčí, ježto Jobovi velmi křivdili (27, 11.—23.). Člověk dovede sice leccos podivuhodného, ale nemá tolik rozumu, by pochopil zásady moudrosti Boží, kterými je běh světa spravován (28, 1.—11.). Pravé moudrosti nelze najít na světě, ta přísluší toliko Bohu. Nejdůležitější zásada moudrosti lidské pak jest — Boha nejvýš moudrého ctít a vystříhat se hříchu (28, 12.—28.).

Hlava 27. — 1 Job ujav se svých průpovědí mluvil dále:

2 Jakože živ je Bůh, který zbavil mne práva,
Všemocný, který roztrpčil mou duši!

V. 9a. překládá Vulg. dle nesprávného tečkování hebr: „Který drží obličej trůnu svého".

V. 10. n. „Kruh" ten jsou nejzazší hory na obzoru; ty hory slují níže „sloupy nebeské", ježto se zdá, že drží klenbu oblohy. Také vody nad ovzduším jsou do kruhu omezeny (Gn 1, 6. n.) — „meze světla a temna" denně se střídajícího myslí si básník nejspíše — na obzoru, kde se nám světlo nejprve objevuje. Dle Vulg. možno 10b. také překládati: „dokud nepřestane světlo s temnem" (se střídati). Srv. Jer 31, 35. — „žehrat" blesky, hromy a zemětřesením. Místo „žehrat" Vulg. doslovně jakmile „pokyne."

V. 12. n. „zpupnost" (hebr. „ráhab" jako 9, 13.). = vlny, které se pyšně dmou. — Všemohoucnost Boží řízena moudrostí. — „křivolaký Had" je některé souhvězdí, nejspíše Draka (Krokodila), které se mezi Velikým a Malým medvědem kolem severního polárního kruhu v obrovském oblouku vine. — „dechem" = větrem. V. 12. lépe je překládati dle LXX.:

»Běžci nebeští (t. j. hvězdy) *se třesou před ním,*
moc jeho děsí běžce Hada."

V. 14. Člověk může chápati toliko částečně velikost Boží, jakýsi její šelest, nikoli však její veškerou sílu, která by působila na něho jako omračující hromy (= „hřmění").

Hl. 27. — V. 1. „průpovědí" = duchaplných, břitkých, umělecky vázaných, příslovími protkaných výroků.

V. 2. přísahá, že nebude lháti; lhal by, (v. 4.) kdyby uznal, jak přátelé chtějí, že je veliký hříšník. — „zbavil práva" které přísluší nevinnému, t. j. uložil mu strasti, které jsou větší nežli jeho vina, kterou mu svědomí přiznává. (Job zbaven také práva v ten rozum, že dosud marně se dovolával Božího soudu).

3 Dokud naposled nevydechnu,
dokud dech Boží bude v mých nozdrách,
4 nebudou mluvit rty mé nepravosti,
a můj jazyk nebude pronášeti lží.
5 Odstup ode mne, abych vám za pravdu dal;
dokud nezhynu, nevzdám se neviny své.
6 Na své správnosti trvám a té se nespustím,
neb mé svědomí nekárá dne mého žití.
7 Staň se, jak hříšníku sluší, odpůrci mému;
mému nepříteli — jak slušno zlosynu.
8 Neb jakou naději pokrytec má, když chce přeřezat,
když chce odvolat Bůh jeho život?
9 Zdali křik jeho vyslyší Bůh,
soužení když na něj přijde?
10 Zda může ve Všemocném kochati se,
a Boha vzývati každého času?

11 Budu vás učit, jak ruka Boží jedná,
a co Všemocný myslí, nebudu tajit.
12 Ejhle, všichni vy to znáte,
ale proč klamete sebe samé?
13 To jest u Boha úděl bezbožníkův,
dědictví ukrutníkovo, jež mu dá Všemocný:
14 Množí-li se mu synové, je to pod meč,
vnukové jeho nemohou najíst se chleba,
15 zbylí po něm bývají pohřbeni morem,
aniž vdovy jejich plakávají.
16 Nahromadí-li stříbra jako hlíny,
a šatů opatří-li si jako bláta,
17 opatří sice, nevinný však je obléká,
stříbro pak spravedlivý si dělí.
18 Stavívá si příbytek jako mol,
a jako hlídač dělá si boudu.

V. 3. „dech Boží" = duše. Srv. Gn 2, 7.

V. 5. Nechtít dále hájiti své neviny bylo by přiznati zločin, kterého se nedopustil.

V. 7. Budou-li Jobovi nepřátelé (odpůrci), t. j. ti, kteří ho podezřívají z bezbožnosti, za to zločinné podezření přiměřeně potrestáni, bude jasno, že Job je nevinen a Bůh že je nejvýše spravedlivý.

V. 8.—10. Pokrytec, který zastíral svou bezbožnost, blíží-li se smrt, jako již sahá na Joba, nemůže míti takové důvěry a radosti z Boha, jakou oplývá Job, jak dosvědčiti mohou sami jeho přátelé — nepřátelé. Srv. 13, 16; 19, 26.

V. 9. hodil by se lépe za v. 10. — „život chce přeřezat" (srv. 6, 9; Is 38, 12; Zach 4, 9. Pláč 2, 17.) a život zpět žádá Bůh nyní od Joba.

V. 12. V tom, co přátelé Jobovi tvrdili, je mnoho pravdy; ale proč tu pravdu neobracejí na sebe, proč nebojí se, že Bůh je bude trestati za jejich zločinné podezřívání? Job opět zbraň, která byla na něho namířena, bere nepřátelům — přátelům z ruky a otáčí ji mistrně proti nim.

V. 13. jsou bezmála slova Sofarova z 20, 29.

V. 15. „mor" byla starým „smrt" po výtce. Srv. Jer 15, 2; 14, 12; 18, 21; Zjev 6, 8.

V. 16. „stříbra" = peněz.

V. 18. Příbytek, jaký si učiní mol v šatu a polní hlídač na poli z chrastí jest obraz vrátkého domu. Srv. 4, 19; 13, 28; 8, 14. Místo na příbytek „mola" myslí jiní na pavučinu pavoukovu nebo na ptačí hnízdo.

19 Bohat jsa uléhá, nic není ještě (mu) vzato;
otevře oči své, a — po všem je veta.
20 Stíhají ho jako příval hrůzy,
v noci zachvacuje ho vichor,
21 zdvihne ho žhavý vítr, i musí jíti,
jako bouře jej odnáší z jeho bydla.
22 Házívají po něm bez lítosti,
ruce jejich snaží se úprkem prchnout.
23 Tleskávají nad ním rukama svýma,
vypískávají ho z domova jeho.

Hlava 28. — 1 Má sice stříbro ložiska, kde je dolují,
a zlato místa, kde bývá vypíráno;
2 železo ze země umějí vyráběti,
a žárem kamení přetaviti ve měď.
3 Člověk meze temnotám ustanovuje,
do nejzazších koutů vyšetřuje
kámen mrákoty a stínu smrti;
4 prolamuje důl si daleko světa,
nohou nepotřebuje se spouští,
ne jako člověk dolů se houpá.
5 Pod vrchem země, ze které vyrůstá chléb,
převratně řádí jako oheň;
6 ložiska safíru jsou v kamení jejím,
a také hrudy zlata jsou v zemi.
7 Je to stezka, které nezná ostříž,
sokolí oko jí nevyslídí;
8 nekráčejí po ní králové zvířat,
nechodí po ní lvice.

V. 19. Večer boháč, ráno žebrák bývá často beduin dosud.

V. 21. „žhavý vítr“ východní, který nazývají Arabové „samum“. — Srv. 14, 20; 19, 20.

V. 22, n. Nepřátelé házívají po něm kameny, střely; vyštvou ho z domova posměšnými, potupnými řečmi; když utíká nebo je zasažen, mívají pekelnou radost, že až tleskají škodolibostí.

Hl. 28. — V. 1, nn. Job dále poučuje své přátele, jak byl výše 27, 11. slíbil. — „sice“ proti „však“ ve v. 12. — Člověk sice vypátrá velmi mnoho, nedopídí se však za žádnou cenu dokonalé moudrosti, která ví, proč Bůh řídí svět tak a ne jinak, že nevidí člověk všady toliko spravedlnost Boží, která dobré odměňuje a zlé trestá, ale že vidí v řízení světa zjevy, které se zdánlivě příčí té spravedlnosti. — Kterak se doluje, kovy z rudy vyrábějí, kterak zlato perou, znal asi básník z Egypta. O měděných dolech, jež měli Egypťané na sinajském poloostrově, viz Ex 17, 1.

V. 3. Člověk vykopávaje důl uvolňuje prostor světlu, ve vodorovných průkopech pak zaplašuje tmu lampami; vyšetřuje kameny a rudy, které byly dosud v nejhlubším a nejhustším temnu (= „stín smrti“).

V. 4. „nepotřebuje nohou“, t. j. bez činnosti nohou po provaze, po laně do šachty se spouští. — „ne jako člověk,“ ale spíše jako okov, který se spouští do studny.

V. 5. Člověk není spokojen s tím, co povrch země mu skýtá, ale vniká i do útrob země.

V. 6. O safíru viz Ex 28, 18; 39, 11.

V. 7. „stezka“ jdoucí šachtami do nitra země. Člověk dostává se, kam nepronikne ni nejbystřejší oko dravého ptáka, kam si neproklestí cesty ni nejdravější šelma. — Místo „králové zvířat“, doslovně „nadutci“, má Vulg. „synové kupců“. Kupci však chodívali po cestách známých, ušlapaných!

9 Člověk na křemen klade svoji ruku,
od kořenů počíná převracet hory,
10 ve skalách si protrhává štoly,
a všecky skvosty vidí oko jeho;
11 v hlubinách, ze kterých řinou se řeky, šťárá,
a věci nevídané na světlo nosí.

12 Moudrost však — kde může nalezena býti,
a své sídlo na kterém místě má rozumnost?
13 Nezná smrtelník cesty, jež k ní vede,
nelze jí najít v krajích, kde lidé žijí.
14 Tůně praví: „Není ve mně!"
Moře mluví: „Není u mne!"
15 Nelze dáti ryzího zlata za ni,
ani koupiti jí váhou stříbra.
16 Nemožno vyvážit ji ofirským zlatem,
nejskvostnějším onyxem ani safirem.
17 Nevyrovná se jí zlato ni sklo,
aniž lze směniti za ni nádoby zlaté.
18 Na korál, na krystal ani pomyšlení,
nežli moudrost — snáze je loviti perly.
19 Marno k ní přirovnat etiopský topas,
zbytečno barvami nejčistšími ji cenit.
20 Odkud tedy pochází moudrost,
a kde rozumnost má svůj domov?

21 Skryta je zrakům každého živého tvora,
i ptactvu nebeskému jest utajena.
22 Říše záhuby a smrti praví:
„Ucha našeho došla pověst o ní."

23 Bůh jen zná cestu, která k ní vede,
on ví, kde má svoje sídlo;
24 on totiž patří až ke končinám světa,
vidí všecko, cokoli pod nebem jest.

V. 12. „však" srv. s v. 1. („sice").

V. 13. K „žijí" dodává Vulg. „rozkošně". Spisovatel nepopírá přirozené síly lidské poznávavosti, zdůrazňuje toliko její obmezenost, slabost, proti poznávavosti Boží.

V. 14. Podivuhodné tvorstvo hlásá sice člověku Boží poznávavost, ale toliko matně, částečně, nehlásá ji všecku.

V. 16. srv. s Přís 3, 14; 8, 11; Moudr 7, 8. — O Ofiru viz 3. Král 9, 28. — Onyx (hebr. „šóham") jmenován již Gn 2, 12. Srv. Ex 22, 20.

V. 17. „sklo" mělo u dřevních národů značnou cenu.

V. 18. O „perlách" srv. Přís 3, 15; 8, 11; 20, 15.

V. 19. O „topasu" viz Ex 28, 17; 39 10.

V. 20. zdůrazňuje otázku v. 12.

V. 22. „Říše záhuby a smrti" = „pekla", podsvětí, šeól. — Tam sice vniká hlas, který moudrost Boží líčí, ale ani zemřelí nesdílejí se o ni s Bohem v plné míře.

23.—27. řeší otázku, kde je dokonalá moudrost, kladně.

V. 23. míří na v. 12. n. — Bůh v čele věty na silný důraz. — Bůh to ví, ježto ví všecko (v. 24.). Srv. Bar 3. 31. n.

V. 24. Ta moudrost byla již tehdy, kdy tvořil svět, kdy tvořil i člověka, pečeť té moudrosti vtiskl svému veškerému dílu, zejména člověkovi; jemu, bytosti rozumné a svobodné udělil také Bůh stupeň moudrosti jemu přiměřený, jejížto hlavní zásada vyslovena jest ve v. 28,

25 Když on větrům stanovil sílu,
a vodám odvažoval míru,
26 dešťům když vykazoval zákon
a cestu hromobitným bleskům:
27 tehdy patřil na ni a vyslovil ji,
postavil a také vystihl ji.
28 K člověkovi promluvil pak takto:
„Ejhle, Boha se báti — toť jest moudrost,
vzdalovat se zlého — rozumnost!“

Druhá část (29, 1,—31, 40.).

Jak bývalo jindy: Měl nadbytek majetku (29, 1.—11.) ježto byl dobročinný (12.—17.); důvěřoval, že se nezakalí to štěstí (18.—20.); byl všeobecně vážen (21.—25.) . . Kterak jest nyní: Nejnižší chátra jím pohrdá (30, 1.—10.); odevšad sevřen, pomocníka nemá (11.—15.); nevýslovně trpí (16.—23.); všecky jeho tužby v nivec se rozplynuly (24.—31.) . . Přísežně prohlašuje, že té hořké změny nezasloužil: nebyltě smilný (31, 1.—8.); nekřivdil bližnímu (9.—15.); nezanedbával péče o chudinu, vdovy a sirotky (16.—23.); neskládal naděje v bohatství (24. n.); neoddával se tajnému modlářství (26.—28.); neměl zášti k nepřátelům (29.—32.); nebyl pokrytcem (33. n.); neutiskoval na poli (38.—40.). Soud Boží, po kterém Job z té duše touží, ukáže jeho nevinu (35.—37).

Hlava 29. — 1 Job ujav se svých průpovědí mluvil dále:
2 Ó by mně bylo jak za měsíců minulých,
jako za dnů, kdy Bůh mne opatroval,

V. 25 n. Vše stvořeno moudře dle plánu, všecko přesně odváženo a vymezeno. Kdy, kde, jakou silou a prudkostí má douti vítr, kdy, kde a mnoho-li má pršeti atd. atd. vše Bůh moudře ustanovil, třebas nechápe člověk všech těch zákonů, kterými Prozřetelnost přírodu pořádá, třeba se (krátkozrakému) zdá, jako by pršelo, blýskalo se a hřmělo nahodile, ne dle zákonů předem stanovených.

V. 27. Moudrost Boží poskytla Tvůrci takořka model všeho, co chtěl stvořiti. Stvořitel — po lidsku mluveno — na Moudrost svou, t. j. na ten model (modely) „patřil“ (jako sochař), „vyslovoval“ rozkazy, by dle těch modelů vše bylo (Gn 1, 4. 6 9. 14. nn.); „postavil“ si ty modely a „vystihl“ je, t. j. stvořil vše tak, jak si ve své moudrosti představoval. Srv. Gn 1, 4. 10. nn. „viděl Bůh, že je . . . dobré.“ (Srv. Přís 8, 27; Moudr 9, 9; Sir 24, 6.)

V. 28. Základná zásada praktické moudrosti člověkovy, která přísluší jemu a dle které dlužno mu vždy žíti. Viz výše v 25. „Boha se báti“ = jej ctíti nábožensko-mravním životem, Boží vůli ve všem se poníženě podrobovati. To je úkol, proč Bůh člověka stvořil a ne pátrati opovážlivě po záhadách prozřetelnosti, jež si Nejvyšší sám vyhradil a jež jsou proto člověkovu rozumu nedostupny. Také Babyloňané a Assyrové zdůrazňovali bohabojnost, t. j. úctu bohů.

„Každodenně přinášej bohu svému
oběť, modlitbu, důstojné to (bohů) *kadidlo.*
K bohu svému měj (vždy) *srdce čisté,*
to je, co božstva nejvíce důstojno jest.
Modlitbu, nářek a padání na obličej,
záhy mu přinášej; i budou mocné tvé síly,
na vrchol s bohem budou tě provázeti.
Ve své moudrosti uč se z (této) *desky:*
Bohabojnost plodí milost,
oběť podporuje život,
modlitba pak zbavuje hříchu.
Kdo se bohů bojí, nebude křičet . . .
Kdo se bojí Anunnaki (bohů) *bude dlouho . . .*

Hl. 29. — V. 1. srv. s 27, 1. — Zdá se, že Job skončiv řeč hl. 28. na chvíli umlkl, aby poskytl přátelům příležitost mluviti dále. Když však neměli, co dodati, vyráží Job sám své city.

3 když jeho svítilna zářila nad mou hlavou,
při jeho světle když chodil jsem temnotami,
4 jako mi bývalo za dnů, kdy jsem kvetl,
kdy Bůh přátelsky vznášel se nad mým bydlem,
5 dokud býval Všemohoucí se mnou,
vůkol mne pak děti moje,
6 dokud se brodily nohy mé ve smetaně,
a skála vylévala mi potoky oleje!

7 Když jsem chodíval jestě ku bráně města,
abych na ulici usedl si,
8 jak mne spatřila mládež, skrývala se,
starci zdvihše se zůstávali státi,
9 vznešení zaráželi svoje řeči,
ano prsty kladli na svá ústa;
10 hlas svůj zdržovali velmožové,
jazyk jejich na dásních jim vázl.
11 Ucho, jež slyšelo o tom, mne blahoslavilo;
oko, jež zřelo to, dávalo svědectví mi.

12 Býval jsem zastancem chuďasu, který křičel,
sirotku, tomu, jenž postrádal pomocníka.
13 Žehnání hynoucích přicházelo na mne,
srdce vdovino jsem potěšoval.
14 Spravedlnost jsem oblékal — ona pak mne —
jako řízu a turban svou snahu o právo.
15 Okem slepému jsem býval,
kulhajícímu pak nohou;
16 otcem chuďasů jsem býval,
po při neznámého jsem pátral.
17 Zločincovi čelisti jsem lámal,
ze zubů jsem vyrážel mu kořist.

V. [2.] „za měsíců minulých", za dob zdraví, bohatství a štěstí. Srv. výše 1, 10; 6, 4.
V. [3.] „svítilna", světlo" Boží = jeho přízeň.
K v. [5.] srv. výše 1, 15. 17.
V. [6.] Ať šel kam šel, nalezl hojnost pastvin pro svá stáda; ta majíce nadbytek píce rostla, množila se, dávala hojnost mléka, smetany a másla. — Zdá se, že tu básník užil běžného pořekadla, kterým vysloveno příslovné požehnání, ktere blaží pastýře i rolníka. Srv. Ex 49, 11. n; Ex 3, 8; Dt 32, 13. 24. — „skála" = lis do skály vytesaný.
V. [7. n.] „na ulici" široké, tedy na jakémsi náměstí u bran scházeli se starší města i okolí, tam se radili, tam úřadovali, sněmovali, soudili. — „skrývala se" úctou, která byla bezmála bázní. V. 8.-10. přehazuje Hontheim před v. 21. Viz níže.
V. [9b.] srv. s 21, 5.
V. [11.] Lidé slyšíce, jaké vážnosti požívá Job, pokládali ho za nejšťastnějšího člověka na světě, a ti, kteří na své oči se přesvědčili, jak je Job ctěn, potvrzovali, co bylo vypravováno o Jobově úctě.
V. [12.] „křičel" ve veliké bídě o pomoc.
V. [13.] Zkáze blízcí Jobovi žehnali, že je vytrhl, jim pomohl.
V. [14.] Láska k utiskovanému pudila Joba, aby mu pomohl ku právu. — Srv. Is 11, 5; 59, 17; Ž 131, 9. Srv. Sdc 6, 34. „duch Hospodinův oblékl Gedeona."
V. [16.] „neznámý" = cizinec. I toho se Job ujímal i tomu pomáhal, by práva došel, ačkoli dle tehdejších běžných názorů býval cizinec pokládán za nepřítele, který nemá práv, leč kolik mu jich hostitel přizná.
K v. [17.] srv. Ž. 3, 8; 57, 7. — Že byl Job ochráncem práva všech vysvětliti lze tím, že byl šejkem svého kmene.

18 Říkával jsem: „Ve svém hnízdečku zemru,
až jako písku bude mnoho dnů mých.
19 Kořen můj jest otevřený vodám,
a rosa nocuje na mých ratolestech.
20 Sláva má se stále obnovuje,
a luk v ruce mé se omlazuje.“

21 Napjatě očekávali můj výrok,
něme dávali pozor na mou radu,
22 k slovům mým neměli co dodávati,
nechali na sebe kanouti mé slovo.
23 Očekávali mne jako deště,
ústa svá otvírali jak na pozdní lijavec.
24 Smál jsem se na ty, již malomyslněli,
jasný můj obličej nemohli zasmušiti.
25 Řídil jsem dráhy jejich jako velitel,
jako král mezi vojskem sedával jsem,
[když jsem zarmoucené těšil].

Hlava 30. — 1 Nyní však posmívají se mi lidé,
kteří léty mne jsou mladší,
jichžto otce za hodné jsem neměl,
postavit ke psům stáda svého.
2 Síla rukou jejich zničena jest,
nelze je pokládat za schopné, by žili.
3 Nouzí a hladem vyzáblí jsou,
ohryzují, poušť co skýtá,
zhyzděni jsou psotou a bídou.
4 Trhají slané býlí a listy s křoví,
kořen kručinkový jest jim chlebem.

V. 18. „hnízdečku“ = u rodinného krbu. — Dlouhý život spravedlivému často býval slibován za odměnu ctnostných skutků. Srv. Ex 20, 12; Dt 5, 16; Ž 127. „Písek“ obraz množství Gn 2., 17; srv. Is 10, 22; Jer 33, 22. a jj.

V. 19. srv. se Ž. 1, 3.

V. 20. „luk“ obraz síly. Srv. Gn 49, 24; Jer 49, 35; 1. Král 2, 4. — Doufal tedy Job, že jeho mužná síla bude ustavičně omlazovati se. Před v. 21. přesmykuje Hontheim v. 8.—10. Tak nabývá lepší myšlenkové (logické) souvislosti; není však jisto, že musel se říditi básník tímto hlediskem! Na zmínku o své slávě (v. 20.) mohl snadno navázati novou řadu vzpomínek na zašlou vážnost, ze které se těšil. (Knabenbauer).

V. 22. „nechali kanouti“, ježto je slovo Jobovo jako rosa, voda občerstvovalo.

V. 23. „pozdní dešť“ na jaře býval; bylo ho na výsost potřeba, aby klasy mohly nalíti zrno, proto také býval velmi dychtivě jako živitel očekáván.

V. 25. Job malomyslným vybíral a radil vhodné prostředky (= „cesty“), aby vyvázli ze svých psot. Malomyslní ty rady přijímali jako královské vojenské rozkazy.

Hl. 30. — „postavit ke psům“ = zařadit mezi psy, by hlídali stáda. (Ne tedy ustanovit je pastýři!)

V. 2.—8. líčí nejbídnější kočovníky po poušti (jejichžto chudobě podobá se také jejich bída mravní). Jobem pohrdá nejopovrženější spodina lidské společnosti. Srv. Gn 14, 6; 36, 20; Dt 2, 12. 22; Ez 47, 16. 18.

V. 4. „mallúach“ („slané býlí“) je snad „atriplex halimus“ (Linne), druh lebedy, který roste kolem Mrtvého moře. (Jiní jinak). — „křoví“ (= „šiach“) pokládají někteří za Artemisia herba-alba, kterou dnešní Arabové jmenují „šíh“; lépe však to slovo považovati za název obecný keřů všelijakých druhů. Srv. níže v. 7a. Gn 21, 15. — O „kručince“ (rethámím) viz 3. Král 19, 4. n.

5 Ze společnosti jsou vyvrženi,
pokřikují na ně jak na zloděje.
6 V děsných roklích jest jim bydlit,
v děrách zemských nebo skalních.
7 Ve chrastinách kručívají,
pod trním své schůzky mají.
8 Plémě bláznů a bezectných lidí,
jež bylo ze země vypráskáno.
9 Nyní jsem jim na písničku,
stal jsem se jim pořekadlem.
10 Štítí se mne, daleko prchají ode mne,
na mou tvář se nestydí plíti.

11 Ano, touly své otvírají a trápí mne;
udidla přede mnou uvolňují.
12 Na mne výrostci se pozdvihují,
mohou uběhat si nohy, jak stavějí
proti mně své stezky zkázonosné.
13 Prolamují se, aby mne zahubili,
pronikají a nikdo nebrání jim.
14 Jako široký proud vody se ženou,
jako hučící vítr se valí.
15 Obrátila se na mne děsná hrůza,
hnána jest jako vichorem má vážnost,
a jako mráček prchlo moje štěstí.
16 Ano, nyní se rozplývá ve mně má duše,
neboť dny utrpení mnou vládnou.
17 V noci bolesti vrtají mi kosti,
a kteří rozežírají mne, nespí.
18 Hnilobou povléká tělo mé jakoby pláštěm,
jako řízou se všech stran přikrývá mne.

V. 5. Dle Vulg. doslovně: „Kteří z údolí tyto věci uchvacujíce, když některé nalezli, s křikem k nim běhávali", t. j. když spatří nějaké takové býlí v údolí, vzkřiknou jásotem, tryskem tam běží a rvou se o ně, by každý něco uchvátil.

V. 6. Dle Vulg. doslovně: „Na pustinách potoků bydlívali, a v doupatech země, anebo na písku."

V. 8. „Plémě bláznů", t. j. bezbožníků pokládá za bezbožníka Joba. — Lidé „bezectní" považují Joba za člověka zlopověstného. — Joba se štítí chátra, které se štítí kde kdo.

V. 11. Tupitelé Jobovi nekrotí se („udidla uvolňují") ani nejmenší měrou ve svých útocích na malomocného trpitele. — Vulg přičítá ty útoky samému Bohu: „Nebo toul svůj otevřel a stísnil mne, a uzdu vložil v ústa má",

V. 12. „stavějí cesty", t. j. násep kolem pevnosti, které chtějí dobýti. K té pevnosti přirovnán tu Job jako již výše 16, 15. Dle Vulg. doslovně: „Na pravici východu neřesti mé hned povstali; nohy mé podrazili, a utiskli jako vlnami, stezkami svými", t. j. hned, jak vznikly mé pohromy, povstali trýznitelé moji.

V 13. rozvádí obraz o pevnosti, do které nepřítel se dere. — Dle Vulg. v. 13. n. doslovně: „Rozmetali cesty mé, úklady strojili mně, a nebyl, kdo by dal pomoc. Jako prolomenou zdí a otevřenou branou vpadli na mne, a k mým bídám svalili se."

V. 16. „rozplývá se" v bolesti a slzách, v nářcích nad sebou samou (= „ve mně"); tím také chřadne Jobův život (= „duše").

V. 18. srv. s 2, 3. — Dle Vulg. doslovně: Množstvím jich hyne roucho mé (t. j. maso mé, zejména kůže) a jako obojkem sukně podpásali mne".

19 Do bláta mne uvrhl (Bůh),
že jsem bezmála prach a popel.
20 Volám k tobě, avšak neslyšíš mne,
vstávám, ale neohlédáš se na mne.
21 Obrátil's mi se v ukrutníka,
tvrdostí své ruky mě stíháš.
22 Vysadils mě na vichor a vezeš mne;
kážeš, abych hynul v bouři.
23 Ano, vím to, že mne vydáš smrti,
domu, v němž vše, co žije, se shromažďuje.

24 Zda přece nevztahuje ruky, kdo padá,
a kdo hyne, zda o pomoc nevolává?
25 Či jsem neplakal kdysi nad souženým,
nebo neměla duše má soustrasti s chudým?
26 Čekal jsem totiž dobré, a přišlo mi zlé;
těšil jsem se na světlo, přišla však tma.
27 V útrobách mých vře to bez úlevy,
zastihly mne časy utrpení.
28 Truchle chodím bez útěchy,
povstávaje veřejně křičím.
29 Sbratřil jsem se se šakaly,
přidružil jsem se k pštrosům pouště.
30 Kůže má černá a odpryskává,
kosti mé vyprahly od horkosti.
31 Obrátila se v kvílení má loutna,
a má píšťala v hlasitý nářek.

Hlava 31. — 1 Uložil jsem závazek svým očím,
na pannu že ani nepomyslím.

V. 19 Na těle Jobově částky kůže i masa odumírají, rozpadávají se a spojují s hnisem částí sousedních, že je povrch těla jakoby blátivý.

V. 20. „neohlédáš se", abys mi pomohl.

V. 21. Nazývá Boha „ukrutníkem", že se nedává prosbami oblomiti, že nevinného tolik trýzní (Sv. Tomáš Aquinský).

V. 22. srv. s Ž 102, 11. Dle Vulg. doslovně: „Vyzdvihl jsi mne, a jako na vítr vsadiv vyrazil jsi mne silně," t. j. dal větrem Joba vynésti do závratné výše a odtud náhle jej nechal spadnouti dolů.

V. 23. „dům" ten je — hrob.

V. 24. Není divu, že naříkám. Činím, co každý se smrtí zápasící člověk. Je to poslední oprávněná útěcha. — Dle Vulg. doslovně: „Avšak ne k zkažení jich vypouštíš ruku svou; a padnou-li, (ty) je vysvobodíš," t. j. Bůh nevztahuje svou trestající ruku na zemřelé, kdo jednou zemřel, není již mučen. Jiní jinak.

V. 25. Plakal-li jsem kdysi nad trpícím bližním, mám právo nyní, bych plakal sám nad sebou, když tolik trpím.

V. 26 „totiž" odůvodňuje bolestné sklamání Jobovo. Jeho život svatý, dobročinný (v. 25.) naplňoval ho nadějí, že mu dobré splatí Bůh dobrem štěstím (= „světlem") pozemským.

V. 28. „veřejně křičí" jako člověk, veřejně znásilňovaný dovolává se práva svého.

V. 29. Šakalové (Sdc 15, 4.) zejména v noci vyjí. Podobné zkřeky vydávají pštrosi. Srv. Mich 1, 8.

Hl. 31. — V. 1 „závazek" = zákon. — Nepomyslil na „pannu", pokud mu ji rodiče sami nevyvolili a od jejích rodičů nezjednali, aby s ní vešel v řádné manželství. Ani myšlenky neslušné si nedovolil před sňatkem Sr. Sir 9, 5. 8. n. Mat 5, 27. V egyptské „Knize mrtvých" zachovalo se nám 1. záporné vyznání, které skládá zemřelý ve „dvoraně pravdy", kde

2 — — Neb jaký úděl měl by pro mne Bůh nahoře,
a jaké dědictví Všemocný na výsostech?
3 Zda nemá zkázu pro nešlechetného,
neštěstí pro ty, kdož nespravedlivě činí?

zasedá se 42 bohy-soudci Osiris, bůh mrtvých a kde má býti srdce zemřelého váženo na váze. Zemřelý vyznává:

Nepodváděl jsem lidí.
Neučinil jsem (nic zlého) *na místě pravdy* (= ve chrámě?).
Nevím o žádné ničemnosti.
Nečinil jsem nic zlého . . .
Nečinil jsem, co se bohu hnusí.
Neočernil jsem sluhy u jeho představeného.
Nemám viny na něčí nemoci.
Nemám viny na pláči nikoho.
Nezabil jsem.
Nepopudil jsem ke vraždě.
Neučinil jsem nikomu nic zlého.
Neubral jsem z obětních pokrmů ve chrámech.
Nevzal jsem z obětních koláčů bohům zasvěcených.
Nevzal jsem z koláčů mrtvým náležejících.
Necizoložil jsem.
Netropil jsem necudnosti ve svatyni svého městského boha.
Nezvětšil ani nezmenšil jsem míry na obilí.
Nezkrátil jsem polní míry
Nezvětšil jsem závaží
Nevzal jsem mléka dítěti od úst.
Nezahnal jsem koz od zeleně jim příslušné.
Nechytal jsem ptáků bohům zasvěcených.
Nechytal jsem ryb z jejich bažin.
Nezarážel jsem vody, když měla téci.
Nenasypal jsem hráz proti tekoucí vodě.
Nezhasil jsem oheň, když měl hořeti.
Nezahnal jsem stád z pozemků chrámových.
Nebránil jsem bohům při jejich průvodech.
Jsem čist, jsem čist, jsem čist, jsem čist.
Neloupil jsem.
Srdce mé nebylo zločinné.
Nekradl jsem.
Nevzal jsem nic z majetku chrámového.
Nemluvil jsem lži
Nezabil jsem posvátného býka.
Neznásilnil jsem ženy ni muže.
Nestrašil jsem.
Nebyl jsem ke slovu pravdivému hluchý.
Nic jsem nezamlčel.
Netupil jsem
Nenadělal jsem mnoho slov.
Nepotupil jsem krále.
Nechlubil jsem se.

Poté ujišťuje zemřelý 2. kladně:

Činil jsem, co lidé chválí,
a z čeho radují se bozi.
Uspokojil jsem boha tím, co má rád.
Hladovému dával jsem chleba,
žíznivému vody,
nahému šaty,
kdo neměl člunu, lodici.
Přinášel jsem bohům oběti,
zemřelým oběti mrtvých.
Jsem čistých úst a čistých rukou.

V. 2. „úděl“ = „dědictví“ = jsou tu tresty, jakými by stíhal právem Bůh Joba za necudné myšlenky na pannu, pokud jí nepojal za choť. Srv. 20, 29; 27, 13.

4 Zdaž on nemá na očích mé cesty,
a mých kroků všech nepočítá?
5 Chodil-li jsem s úmyslem obelhati,
chvátala-li, by obelstila, má noha — —
6 — — kéž mne zváží na váze spravedlivé,
a nechť zví Bůh poctivost mou — —
7 jestliže s cesty uchýlil se krok můj,
chodilo-li srdce mé za očima,
a mých rukou chytla-li se skvrna:
8 co jsem zasel, nechať jiný stráví,
co mi vzešlo, buď z kořene vytrháno!

9 Nechalo-li se srdce mé klamat ženou,
že jsem u dveří přítele svého číhal:
10 nevěstkou jiného buď manželka má,
jiní nechať skloňují se na ni;
11 — — neboť je to nešlechetnost,
zločin trestního soudu hodný;
12 oheň je to až do pekel zžírající,
veškeren majetek spalující. — —
13 Přísahám: Dbal jsem práva otroka svého,
nebo otrokyně, když měli spor se mnou.
14 — — Neb co bych činil, kdyby Bůh povstal k soudu,
kdyby vyšetřoval, co bych mu odvětil?
15 Neučinil mne v životě tvůrce jeho,
neutvořil mne v lůně tentýž?

16 Přísahám: Chudým, co chtěli, jsem neodpíral,
zrak vdovin touhou nýti jsem nenechával;
17 sám svou skyvu nejídal jsem,
jídával z ní (také) sirotek.
18 — — Neboť od dětství rostla se mnou soustrast,
z lůna matky mé vyšla se mnou — —

V. 4. vyslovuje vševědoucnost a vševidoucnost Boží. „cesty“ = „kroky“ = činy, slova, myšlenky, tužby!
V. 5. dlužno spojovati s v. 7. — V. 6. je vložka. Srv. k ní výše 1, 8; 2, 3.
V. 7. „s cesty“ poctivosti. — „srdce“ = touhy a snahy účinné. — „oko“ žádost (hříšná) cizího majetku — „skvrna“ taková by byla na př. krádež.
V. 8. Zaklínací přísahou potvrzuje Job svou nevinu. Ať je trestán tím způsobem, jakým zhřešil. Kradl-li, ať pozbude svého majetku zase krádeží. Srv. níže v. 9. 21. n.
V. 9a. „ženou“ vdanou, manželkou přítele, o němž 9b.
V. 10. Čím jsem zhřešil, tím ať jsem také trestán. Srv. v. 9a. — Dle hebr. dosl. „ať mele jinému manželka má“ jest opis toho, co zřetelněji praví Vulg. Mlíti mlýnek bylo prací otrokyně. (Ex 13, 29; Sdc 16, 21.)
V. 12. Nezřízená pohlavní vášeň velmi pravdivě přirovnána tu k ohni, který tolik zkázy působí. Srv. Přís 6, 27; Sir 9, 8. Srv. zhoubné následky manželské nevěry!
V. 14. byla zásada Jobova, která ho vedla, by nezneužil svého společenského postavení, by neznásilňoval otroků a otrokyň, jemu sloužících, kteří mnoho práv neměli. Srv. Ex 20, 10; 21, 2. 7. n. 20. 26. a jj.
V. 15. vyslovuje krásně všelidskou rovnost a důstojnost všech, svobodných i otroků; všickni jsou stejné dílo téhož Tvůrce. Srv. Řím 10, 12.
V. 16b. dvakráte dává, kdo rychle dává.
V. 17. srv. s Tob 4, 7.
V. 18. dle hebr.:
»Ano, od mládí byl jsem otcem jemu (sirotkovi),
od dětství byl jsem vůdcem jejím (vdoviným).«

19 Viděl-li jsem bez šatů koho hynout,
viděl-li jsem chuďasa bez přikrývky,
20 zda mi nežehnala jeho bedra,
a vlnou ovcí mých zda nebyl zahřát?
21 Zamával-li jsem nad sirotkem pěstí,
ježto v bráně svou oporu jsem viděl:
22 paže moje nechať od plece odpadne,
rámě mé ať z kloubu vylomí se!
23 — — Děsil jsem se totiž Božího trestu,
že bych neobstál před jeho velebností. — —

24 Přísahám: neměl jsem zlata za svou oporu,
lesklému kovu jsem neřekl: „Naděje má jsi!"
25 Neměl jsem radosti, že se mé bohatství množí,
že se mnohého domohla má ruka.

26 Nehleděl jsem na zářící slunce,
ani na měsíc v jasu (po nebi) jdoucí;
27 nedalo se tajně svésti mé srdce,
abych ruku si líbal svými ústy.
28 — — Je to zločin hodný trestního soudu,
byl bych zapřel Boha na výsostech.

29 Přísahám: Neměl jsem radosti, padl-li nepřítel,
nejásal jsem, že ho neštěstí stihlo,
30 nedopustil jsem hřešit hrdlu svému,
abych kletbou žádal smrti jemu;
31 nesměli říci lidé stanu mého:
„Ó bychom mohli se nasytit masa jeho!"
32 Venku nemusil cizinec nocovati,
dveře mé pocestný měl otevřené.

33 Přísahám: Nekryl jsem před lidmi hříchu svého,
netajil ve svém nitru své nepravosti;
34 nebylo bát se mně velikého davu,
ani děsit se potupy soukmenovců,
v zátiší být, ze dveří nevycházet.

V. 20. „bedra", která Job ošatil, „žehnala", t. j. děkovala mu za to dobrodiní
V. 21. „zamávati pěstí" = zbíti, (neb jinak znásilniti). — „v bráně" býval soud; u soudu měl Job tolik vlivu, že by se sirotek svého práva proti němu nebyl dovolal.
V. 24. n. Nelnul nezřízeně k svému bohatství. Srv. Sir 31, 8; 1. Tim 6, 17.
V. 26. n. srv. s Přís 30, 9. — Mnozí okouzleni jsouce leskem slunce a měsíce, projevovali svou úctu k nim tím, že „posílali jim hubičky", nemohouce líbati je jako líbali modly.
V. 28. srv. s v. 11. (Viz též Is 28, 7.).
V. 29. srv. s Ex 23, 4; Lv 19, 17. n; Přís 24, 17. 29; 25, 21; 1. Král 24, 7.
V. 31. „nasytit se masa jeho" = důkladně se na něm pomstít. Jiní překládají hebr.:

Musili říci lidé stanu mého:
Kdo se na hodech jeho nenasytil?«

t. j. lidé Jobovi musili dáti svému pánu svědectví, že nikdo neodešel z jeho stanu hladov, nepohoštěn.
V. 32. „cizinec" = „pocestný" býval pokládán za bezprávného nepřítele. Srv. Sdc 19, 20.
V. 34. Job mohl klidně předstoupiti před veřejnost, ježto nebylo mu obávati se, že proti němu někdo vystoupí, kdo ho viděl nepozorovaně, an páchá potají

35 Ó by někdo byl, jenž slyšel by mne!
— Zde můj podpis, Všemocný odpověz mi! —
Kéž mám psanou žalobu odpůrce svého!
36 Jako náramek chtěl bych nositi ji,
jako korunou skráň jí ovinouti,
37 z každého kroku chci se zodpovídat,
a jako kníže před něj předstoupiti.

38 Jestliže proti mně půda má křičí,
pláčou-li s ní záhony její,
39 jídal-li jsem úrody její bez peněz,
a duši oráčů jejich jestli jsem trápil:
40 místo pšenice nechať mi vzejde bodlák,
místo ječmene pak trní!

Konec slov Jobových.

---

něco hříšného. Toliko pokrytec musí se tak báti veřejnosti, ježto mohl by snadno vyskytnouti se svědek a veřejný žalobce jeho zlých činů.

V. 35.—37. „někdo" = Bůh. Žádá soud Boží jako činil výše 10, 2; 13, 3. 18. Za každé slovo své obhajoby Job ručí, jest hotov je „podepsati." Přeje si také, aby odpůrcové jeho dali mu žalobu písemně. Je si jist, že by nemohla ho usvědčiti ze zločinu. Bylo by patrno, že jsou ty žaloby liché, ctnosti Jobovy by vynikly, že by se žaloba zvrátila ve skvělé vysvědčení. Mohl by si je dáti jako skvost na rámě, na hlavu a s ním klidně „jako kníže" (korunovaný) předstoupiti před Boha-soudce. O náramku, odznaku knížecím srv. 2. Sam 1, 10. — „z každého kroku" = z každého bodu písemné žaloby. V. 35.—37. logicky zakončují velikou očistnou přísahu Jobovu. Mnozí proto v. 38.—40. přehazují před v. 35. Možno však psychologicky vysvětliti, že v. 38.—40. jsou jakýsi doslov, dodatek, a že není třeba jimi hýbati.

V. 38. mluví o zločinech, kterými pachatel poskvrňuje své pole, na př.: bije-li své dělníky, odpírá-li jim odměnu, zejména stravu a pod.

V. 39. Dosud přicházívají v Palestině a sousedních krajinách beduini a násilně vymáhají na rolníku (fellahu) část jeho polní úrody. Srv. Sdc 6, 4. Tomuto zpytování svědomí, jakémusi zrcadlu zpovědnímu nevyrovná se podobný seznam hříchů, které jmenoval babylonský zaříkávač nad nemocným, z něhož chtěl zaklínáním vyhnati zlého ducha, původce prý nemoci. Ve formuli, kterou nad nemocným pronášel, pátral po příčinách nemoci těmito otázkami:

»Rozeštval otce a syna,
rozeštval matku a dceru,
rozeštval tchyni a snachu,
rozeštval bratra a bratra,
rozeštval přítele a přítele,
nepropustil zajatce,
nerozvázal spoutaného?
Jde o násilný čin proti vrchnosti(?),
o zášť proti staršímu bratrovi,
pohrdal otcem a matkou,
urazil starší sestru,
dal mladší (sestře), starší však odepřel,
řekl k ne ano,
řekl k ano ne,
mluvil nečisté věci,
mluvil zločinně,
užíval podvodných vah,
bral nepravé peníze,
vydědil oprávněného syna,
dosadil na jeho místo neoprávněného,
vyměřoval nesprávně hranice,
překládal hranice, mezníky?

ČAST DRUHÁ: ŘEČI BUZANA ELIU, ČTVRTÉHO PŘÍTELE JOBOVA (32, 1. —37, 24.).

Úvod (32, 1.—5.).

Hlava 32. — 1 Když přestali tito tři muži Jobovi odporovati proto, že
spravedlivý býti sobě se zdál, 2 rozhněval a popudil se Eliu, syn Barache-
lův, Buzan, z rodu Ramova. Na Joba se rozhněval, že spravedlivým
pravil se býti před Bohem; 3 na jeho přátele pak rozhněval se proto, že
nenalezli rozumné odpovědi, ale toliko Joba odsoudili. 4 Eliu byl čekal,
když Job rozmlouval (s přáteli), proto že starší byli ti, již mluvili.
5 Když tedy viděl, že ti tři nemohli odpověděti, velmi se rozhněval.

Vstoupil do domu svého bližního,
přiblížil se k manželce svého bližního,
prolil krev svého bližního,
uloupil šat svému bližnímu?
Nepropustil ze své moci člověka,
zapudil řádného muže z rodiny jeho,
rozbil rod sjednocený,
vzbouřil se proti představenému?
Byl ústy upřímný v srdci licoměrný?
Měl ústa plná »Ano«, srdce plné »Ne«?
Je to pro nespravedlnost, na kterou myslil,
aby spravedlivé zapudil, zničil,
aby mohl páchati zločiny, loupiti, dáti loupiti?
Jsou nečistá jeho ústa,
vzpurné jeho rty?
Učil věcem nečistým, vyučoval čemu neslušnému?
Zabýval se čarodějstvím a kouzelnictvím?
Slíbil srdcem a ústy, ale nedržel slova,
nezlehčil jména svého boha nesplněným slibem,
že něco zasvětil, ale podržel si,
že něco daroval, ale snědl to?
Jedl, co je městu jeho ohavností,
rozšířil špatnou pověst o svém městě,
pokazil dobré jméno svého města,
vyšel vstříc prokletému,
obcoval se stíženým kletbou,
spal v jeho loži,
pil z jeho číše?«

Kletbou může býti stižen člověk proto,

»že úplatky pomohl někomu ku právu,
rostliny z pole vytrhával,
rákos v houštině vyřezával,
byl prošen o žlab na den, ale odepřel to,
bližnímu stoku zacpal,
místo co by odpůrcům vyšel vstříc, zůstal jim nepřítelem,
znečistil řeku, nebo do řeky plil.«

V. 40. srv. s Gn 3, 18. — „Konec slov Jobových" lépe připojiti k 32, 1. a překládati: „Job domluvil".

Hl. 32. — V. 2. Eliu = Elíhú = Bůh můj on jest. Srv. 1. Sam 1, 1; 1. Par 12, 20. — O Buzu viz výše k 1, 1. a srv. Gn 22, 11; Jer 25, 23. — Job se pokládal za spravedlivého a důsledně tvrdil, že neprávem a bezdůvodně trpí přehlížeje, že Bůh nejvýše moudrý může míti jiné rozumné důvody, proč spravedlivé strastmi stíhá.

V. 3. Tu „rozumnou odpověď", která nebude ztrnule hájiti, že Job trpí proto, že byl (tajným) zločincem, hodlá dáti Elihu níže.

V. 4. O úctě mladších ke starším srv. Sir 32, 13. — Zlat vyvozuje moudrost čtvrtého přítele Jobova předně z toho, že nejprve mlčel a pak teprve rozumně mluvil; nebyl veden ctižádostí, ježto dal oněm přednost.

Elihu-ova první řeč (32, 6.—33, 33.).

Elihu mluví k Jobovým přátelům (32, 6.—14.). Elihu mluví k Jobovi. Úvod (32, 15.—22.). Ať pozorně poslouchá (33, 1.—7.). Kárá Joba, že mluvil opovážlivě a vykládá, proč Bůh na lidi neštěstí sesílá (33, 8.—33.).

6 A ujav se slova Eliu, syn Barachelův, Buzan, řekl:

Mladého jsem ještě věku,
kdežto vy již starcové jste;
proto jsem hlavu sklopiv ostýchal se
oznámiti vám, co já vím.
7 Myslil jsem, že starší věk má mluvit,
a mnohá léta že mají moudrosti učit;
8 ale, jak vidím, jest (ona) duch (Boží) v lidech,
a dech Všemocného dává (jim) rozumnost.
9 Nejsou (vždycky) staří moudří,
nerozumějí starci, co právo jest.
10 Proto pravím: Poslyšte mne,
ukáži vám i já svoji moudrost!
11 Čekal jsem totiž na vaše řeči,
poslouchal jsem rozumy vaše,
brzo-li najdete pravá slova;
12 dokud mi doufati bylo možno,
že něco řeknete, měl jsem pozor.
Vidím však, nikdo že Joba nepřekonal,
nikdo z vás řečí jeho nevyvrátil.
13 Neříkejte: „Nalezli jsme moudrost (v něm),
Bůh jen může ho porazit, ne však člověk!“
14 Ani slova neřekl proti mně, —
ne jak vy jste mluvili, vyvrátím já ho.

15 Bojí se, už neodpovídají;
nemají, co by ještě řekli.
16 Počínám tedy, protože nemluví,
stojí a neodpovídají;
17 povím také já svůj díl,
ukáži své vědomosti.
18 Neboť jsem naplněn slovy,
tísní mne duch můj v útrobách mých.
19 Nitro mé, hle, je jak mošt, jemuž neotevrou,
jako mladé víno, jež měchy trhá.

V. [5]. Láska ku pravdě způsobila v něm ten hněv. Nemyslí, že by na úkor pravdy měl někoho ctíti (Sv. Tomáš Aquinský).

V. [6]. Knabenbauer se domnívá, že básník inspirovaný chtěl nadbytkem slov, jež Elihu-ovi do úst klade, naznačiti jeho mládí.

V. [9]. Ani stáří nechrání člověka nerozumu. Nedostatek životní zkušenosti nahradí Bůh svým vnuknutím, zejména prorockým nadšením, inspirací. Elihu pokládá sebe za takového proroka (Sv. Tomáš Aquinský).

V. [13. n.] „Nalezli jsme“ = narazili jsme na moudrost v něm, která je člověku nepřekonatelná. — „neřekl slova proti mně“, t. j. proti mým zásadám, jež povím. Elihu slibuje, že podá nové myšlenky, kterých Job v dosavadních řečech nevyvrátil.

V. [15]. Dosud (6b.—14.) mluvil Elihu k Jobovým přátelům, kteří jsou se svou moudrostí v koncích; nyní (v. 15. nn.) obrací se na Joba.

V. [18]. „tísní“ = pudí, abych mluvil.

20 Budu mluvit, abych oddechl si,
rty své otevírat, slova se chápat.
21 Nebudu straniti osobě žádné,
aniž člověku lichotit budu.
22 Neboť nevím, zdali setrval bych,
zda by brzy nevzal mne můj Tvůrce.

Hlava 33. — 1 Slyš tedy, Jobe, řeči moje,
na všecka slova má měj pozor!
2 Hle, svá ústa otevírám,
mluví jazyk můj v mých ústech.
3 Ze srdce upřímného (jdou) mé řeči,
čirou pravdu rty mé budou mluvit.
4 (Jakože) duch Boží učinil mne,
a dech Všemocného mne oživuje.
5 Jestliže můžeš, odporuj mi,
připrav se, proti mně se postav!
6 Hle, také mne, jako tebe učinil Bůh,
a z téže hlíny já také uštípnut jsem.
7 Hrůza přede mnou tedy ať neleká tě,
ruka má na tobě těžce nespočine.

8 Řekl jsi tedy: — a já jsem to slyšel,
na zvuk tvých slov měl jsem bedlivý pozor. —
9 „Čist jsem já a nemám viny,
bez úhony jsem a prost neřesti;
10 protože nalézá stížnosti proti mně,
má mne za svého nepřítele,
11 do klády dal moje nohy,
na všecky stezky mé pozor dává.“

12 Hle, to je, v čem práva nemáš, — odpovídám ti —
neboť Bůh jest větší nežli člověk.

V. 19. „neotevrou“, neučiní průduch, kterým by mohl vzduch volně proudit ke kysajícímu moštu. — Víno bývá naléváno na Východě do kožených měchů. (Srv. Gn 21, 14.)

V. 21b. dle Vulg. doslovně: „Boha k člověku nebudu přirovnávati“.

V. 22. Elihu se obává, že by trestán byl brzkou smrtí, kdyby nemluvil jen ryzí pravdu.

Hl. 33. — V. 4. Elihu přísahá při svém životě, že bude mluviti pravdu. (Jiní mají za to, že se dovolává tu své božské inspirace. Srv. 32, 8.)

V. 5. Elihu je tak přesvědčen o správnosti svých názorů, že se neobává žádné Jobovy námitky. Ba vyzývá ho, aby namítal, co může, jsa si jist, že vše vyvrátí a tak Joba opravdu přesvědčí.

V. 6. n. zdůrazňuje, že má Job v Elihuovi takového soudce, jakého si přál 9, 34; 13, 21; 16, 22. Elihu Joba svým zjevem neomráčí.

V. 10. „stížnosti“ = příčiny (záminky) ke stížnostem a ke trestům — „nalézá“ a hledá. Srv. výše 9, 2; 10, 7; 14, 4. 17; 13, 24; 19, 11; 23, 10; 27, 5; 30, 21; 31, 6. — Smysl: Zločinů jsem se nedopustil, a přece mne trestá; chytá se maličkostí se zvláštním úsilím, aby mne trestal nad zaslouženou míru (Knabenbauer).

V. 12. n. Člověk nesmí tak neuctivě mluviti o Bohu, jako činil Job; třebas nevidí, proč trpí, má se Bohu uctivě podrobiti. Bůh je bytost nad člověka tak vznešená, že nemůže proti Bohu dovolávati se svého „práva“, jako proti člověku; Bůh člověkova práva neruší, i když ho velikými útrapami stíhá! Srv. Řím 9, 20. — „neodpovídá“ = neospravedlňuje se, nezodpovídá se. — Opovážlivost Jobova je tím větší, protože přehlédl, že mívá Moudrý jiné spasitelné

13 Kterak jsi mohl na něj stěžovat si,
že ti ke všem slovům neodpovídá?
14 Bůh přece mluví jednou (takto),
podruhé jinak, člověk však nedbá.
15 Ve snu, ve vidění nočním,
když padne na lidi tvrdý spánek,
na lůžku když usnou,
16 tehdy otvírá uši lidem,
učí je, výstrahu jim dává,
17 aby odvrátil člověka od jeho činů,
aby od pýchy jej osvobodil,
18 duši jeho aby zachránil od hrobu,
a jeho život aby nepřišel na meč.

19 Kárá (Bůh) také (člověka) bolestí na lůžku,
čině, že všecky kosti jeho chřadnou;
20 ošklivi se životu jeho chléb,
duši jeho pochoutka před tím milá;
21 vadne tělo jeho, zaniká,
a holé kosti mu vynikají;
22 blíží se ke hrobu život jeho,
duše jeho k smrtelným (ranám).

23 Bude-li míti pro sebe posla,
tlumočníka jednoho z tisíců,
a ten oznámí člověku jeho povinnost,
24 (Bůh) se smiluje nad ním a řekne:
„Vyprosť jej, ať nemusí do hrobu;
našel jsem, proč bych se slitoval nad ním."

---

důvody, proč sesílá na spravedlivce bolesti. Ty důvody mohl Job zvěděti, kdyby byl chtěl poučiti se, ježto Bůh různými způsoby s člověkem o taje své prozřetelnosti se sdílí.

V. 14. Z různých způsobů, kterými Bůh člověka poučuje a kárá, jmenovány níže tři: 1. vid, (v. 15. nn) 2. nemoc, (v. 19. nn.) 3. posel Boží (v. 23. nn.).

K. v. 15. n. srv. výše 4, 13; Nm 12, 6; Joel 2, 28. a jj.

V. 17. Místo „jej osvobodil" dle hebr: „aby ořezal jeho pýchu." — Smysl: Bůh varuje včas člověka, když hrozí nebezpečí, že se dopustí zločinu, aby se tak nestalo; poslechne-li člověk, přemůže-li svou zpupnost, která ho do hříchů žene, nezhřeší, nebude tedy trestán smrtí, ale žíti bude dále. Poučuje tedy Bůh člověka pro jeho (člověkovo) štěstí. Za týmž účelem sesílá Bůh jindy na spravedlivého strasti (v. 19. nn.). Náklonnost člověkova ke zlému je tak veliká, že se pohybuje ke hříchu jako po nakloněné ploše. Aby se po ní nesmekl a nesjel dolů do hříchu a neuvalil na sebe trest za něj, Bůh zabraňuje tím, že člověka varuje a kárá. Jsou tedy útrapy (v. 19. nn.) spravedlivého blahodárný, ochranný prostředek proti hříchu a trestu za něj, proti zkáze. Knabenbauer.

V. 19. podává druhý způsob, kterým Bůh spravedlivého vede, aby neklesl. Viz pozn. k vv. 14. 17.

V. 20. „životu jeho" = touze zachovati život, která se jeví chutí k jídlu. Srv. 6, 7.

V. 21. srv. s 19, 20; 30, 16; 30, 30.

V. 22. srv. s 7, 15. n; 10, 20; 17, 16.

V. 23. nn. mluví o třetím způsobu, kterým Bůh o člověka pečuje, jej varuje, posílá k němu svého posla, t. j. proroka neb anděla. Také Joba nyní Bůh tímto způsobem poučuje; jeť Elihu onen „posel" Boží. — „Bude-li míti pro sebe posla" = pošle-li mu ho Bůh; Bůh totiž někdy tak činí. — „povinnost" = Bohu se podrobiti, k němu se přimknouti, káti se.

V. 24. „Bůh se smiluje", vykoná-li člověk — a to se tu předpokládá — „povinnost", o které ho Boží tlumočník poučil. — „vyprosť jej" = pracuj

25 I bude kypět jeho tělo svěžestí,
vrátí se do dnů mládí svého.
26 Bude se modliti k Bohu, i bude mu milostiv;
patřiti bude na tvář jeho s plesáním,
neboť vrátí člověku jeho spravedlnost
27 Bude na lidi hleděti a řekne:
„Zhřešil jsem, ano, zkřivil jsem spravedlnost,
ale dle zásluhy nedostalo se mně.
28 Vytrhl život můj, by nemusil do hrobu,
ale by žila má duše světlem se kochajíc!“

29 Ejhle, toto všecko činí Bůh
dvakrát, třikrát jednomu člověku,
30 aby odvrátil duši jeho od hrobu,
a jej osvítil světlem živých.

31 Pozor dávej, Jobe, a poslouchej mne,
budeš-li mlčet, budu mluvit já;
32 máš-li, co bys řekl, odpověz mi,
mluv, neboť rád ti za pravdu dám;
33 pakli nemáš ty — poslyš mne;
mlč, a budu tě učiti moudrosti!

Druhá řeč Elihu-ova (34, 1.—37.)

Elihu kárá Joba, že opovážlivě mluvil, jako by Bůh nebyl spravedlivý (1.—9.). Dokazuje spravedlnost Boží (10.—30.). Opět kárá Joba, že hříšně mluvil (31.—37.).

Hlava 34. — 1 Eliu tedy slova se ujav pravil také toto:

2 Slyšte, moudří, slova moje,
učení, mne poslouchejte!
3 Neboť ucho vyšetřuje slova,
jako hrdlo pokrmy ochutnává.
4 Co je správné, rozbírejme,
vizme mezi sebou, co dobré jest!

---

dále poučováním a přímluvou i ty, aby dokonale svou povinnost vykonal a tak byl zachráněn. — Bůh „našel“, a shledal, že člověk vykonal „povinnost“. Elihu vlastně mluví o hříšníkovi, kterého vede Bůh ku pokání a ke štěstí, aby tím zřejmější bylo, že Bůh dobře smýšlí se spravedlivým, když jej navštěvuje utrpením (Knabenbauer).

V. 26. Ta „tvář Boží“ byla dosud, pokud byl nekajícím hříšníkem a pokud se Bůh na něho hněval, od něho odvrácena. — „jeho spravedlnost“ a všecky výhody, které s ní souvisí, všecky sliby, jež Bůh spravedlivým dal. — „Ta modlitba“ bude se nyní Bohu líbiti, ježto vychází ze srdce spravedlivého, a „milostivě“ ho vyslyší.

V. 27. „Bude na lidi hleděti“, t. j. veřejně přede všemi lidmi bude hlásati (=„řekne“). — Čest Boží, kterou zachráněný veřejně hlásá, poučení jeho posluchačů o dobrotě Boží, větší vděčnost zachráněného — toť další ovoce utrpení, kterým Bůh hříšníka stíhá.

Hl. 34. — V. 1. „tedy“, když Job na předešlou řeč nic neodpovídal, když mlčel.

V. 2. svědčí všem posluchačům, kteří se kolem Joba a přátel jeho shromáždili.

K v. 3. srv. 12, 11. — „vyšetřuje“ a rozlišuje, co pravda, co lež, co zrno, co pleva. Tak bude nyní Elihu zkoumati řeči Jobovy.

5 Řekl totiž Job: „Jsem spravedlivý,
Bůh však vzal mi moje právo;
6 k tomu, bych odsouzen byl, není důvodu,
smrtelná je má střela bez všeho hříchu.“
7 Kdo je takový člověk jako Job,
který pije rouhání jako vodu,
8 který se přidružuje ke zločincům,
který chodí s lidmi bezbožnými?
9 Ano, řekl: „Člověku neprospívá,
přátelsky-li s Bohem žije.“

10 Protož, muži rozumní, poslyšte mne!
Daleko budiž Boha nešlechetnost,
daleko Všemocného nespravedlnost!
11 Ne, dle skutků člověka odplácí jemu,
podle cest jeho každého odměňuje.
12 Ano, jistě Bůh pro nic neodsoudí,
ani Všemocný nezkřiví práva.
13 Koho jiného nad zemí ustanovil,
neb koho postavil nad světem, který stvořil?
14 Kdyby ducha svého odvolal,
kdyby dech svůj k sobě vzal,
15 každý živočich pojednou by zdechl,
a člověk v prach by navrátil se!
16 Máš-li tedy rozum, slyš, co se praví,
popřej sluchu hlasu mé řeči!

K v. 5. srv. 13, 18; 23, 10. n.; 27, 2. 6; 31, 1. n.

V. 6. „bych odsouzen byl“ k mukám, jež mi trpěti. — „střela“ = rána (malomocenství). Srv. 19, 6. — Dle hebr. bývá 6a. překládán: „přes právo svoje za lháře (t. j. za pokrytce) pokládán jsem“. — Elihu činí tuto výtku Jobovi ne že pokládá Joba za hříšníka, ale že svými výzvami k Bohu příliš odvážnými zhřešil a tak své útrapy si zasloužil (Knabenbauer).

V. 8. Job mluvil jako mluvívají zločinci, bezbožní. Elihu nepopírá, že Job sice byl spravedlivý!

V. 9. Elihu poněkud nadsazuje. Opírá se o výroky Jobovy, že trpí nevinný jako vinný (9, 22.), že se mívá bezbožník výtečně (21, 7.), kdežto sám že za své ctnosti sklízí strasti (30, 21. 26.) — „přátelsky-li s Bohem žije“ = „běží-li s ním“ (Vulg. slovně). Srv. 23, 11.

V. 10.—12. „Ne“, není Všemohoucí nespravedlivý, ale dle skutků . . ., podle cest (= dle toho, co a jak činí) odměňuje. — Elihu bere slova Jobova velmi přísně a ve smyslu, v jakém je Job neřekl. Že je Bůh spravedlivý, Job nikdy nepopíral. Ale slova jeho zněla tvrdě, zdálo se, že Bohu křivdí. Jobovi vyklouzlo lecco z úst, co se zdálo těžce porušovati úctu, Bohu příslušnou. Bylo tedy dlužno každého (čtenáře knihy Job) upozorniti, aby se nedomníval, že taková slova v ústech hrdiny trpělivosti mají býti všeobecným vzorem. Spisovatel používá k tomu, by na to upozornil, čtvrtého přítele Jobova Elihu. (Knabenbauer.) Zkušenost učí, že ve sporu dvou nebo více stran každá snadno přestřelí, pravdu a právo pak že dlužno hledati mezi obapolnými výstřelky.

V. 13. Bůh, Stvořitel, Nejvyšší sám řídí a spravuje, co stvořil; Nejvyšší Správce světa však nemůže býti nespravedlivý, ježto by sice žádná spravedlnost vůbec nebyla. Kdyby byl svěřil Tvůrce správu světa bytosti stvořené, mohl by tento správce dopustit se tu a tam nespravedlnosti, nelze však se domýšleti podobného o Správci, kterým je Stvořitel sám.

V. 14. Týž Bůh, který svět spravuje, také jej zachovává. Nejvyšší zachovávatel světa nemůže býti nespravedlivý právě tak, jako Tvůrce jeho. — „duch Boží“ = „dech Boží“, život, zícha (zvířecí), duše (nesmrtelná člověkova). Srv. Gn 2, 7; Ž 103, 30.

17 Zda může vlásti, kdo právo nenávidí?
Jak můžeš nejvýš spravedlivého odsoudit?
18 Toho, jenž říci smí králi: „Odpadlíku!"
toho, jenž vládce smí zváti bezbožníky,
19 toho, který není straníkem knížat,
aniž dbá šlechtice, když s chuďasem při má,
ježto jsou všichni dílo rukou jeho!
20 Náhle umírají, o půlnoci,
velmoži třesou se a pomíjejí,
mizí vládce, ač nikdo ruku naň nevztáhl.
21 Neboť na očích má cesty lidské,
všecky kroky jejich vidí.
22 Není mrákot, není černého temna,
kde by se skrýti mohli zločincové.
23 Neboť není v moci člověkově,
kdy má před Boha dostavit se na soud.
24 Roztřišťuje silné bez výslechu,
na jejich pak místo staví jiné.
25 Známy jsou mu totiž jejich skutky;
proto podvrací je v noci,
26 rozbíjí je, protože zločinci byli,
mrská je před očima všeho světa.
27 To proto, že s tím úmyslem od něho odpadli,
a žádné cesty jeho uznati nechtěli,
28 aby donesli před něho nářek nuzného,
aby uslyšel hlas chudých.
29 Když však klidně se chová, kdo ho smí odsoudit,
a když si zakryje tvář, kdo může ho kárat,
ať běží o národ nebo o jednotlivce,

V. 17. Nejvyší vládce (jemuž podléhá množství vládců podřízených) a nenávist spravedlnosti jsou dva pojmy, které dokonce nelze sloučiti; jeden vylučuje druhý. — „Zdali ten, kdo nemiluje soudu může uzdraven býti?" (17a. Vulg. slovně) je mimo souvislý proud myšlenek.

V. 18. n. „odpadlíku" od práva, utlačovateli. Jak by mohl Bůh vytýkati králům nespravedlnost a je za ni trestati, kdy sám spravedlivý nebyl? Věru pak by veta bylo po každém právním řádu ve společnosti lidské, který se opírá o spravedlnost, t. j. o Boha nejvýš spravedlivého. — „aniž dbá" = nestraní. — K 19c. srv. Řím 10, 12. Na spravedlnost Boží nemá vlivu ohled na prospěch nebo škodu, jak bývá při spravedlnosti člověka, který ne jednou ohýbá zákon ze strachu před mocným nebo ze snahy, aby se zalichotil velmoži.

V. 21. n. zdůrazňuje Boží vševědoucnost (proti lidské omezenosti, která také ne jednou zkrucuje právo a spravedlnost). — K v. 22. srv. Ž 138, 12; Sir 23, 28.

V. 23. odůvodňuje, proč velmoži náhle umírají (v. 20.). — Lidský soud předem člověku obsílkou oznamuje, kdy bude rok. Na soud Boží bývá člověk povolán náhle.

V. 24. Ježto je Bůh vševědoucí (v. 21. n. 25.), nepotřebuje dlouhého vyšetřování a vyslýchání jako podřízený, omezený soudce lidský.

V. 27. n. Nářek chudého utištěného doléhá k Bohu, svolává spravedlivý trest na utiskovatele. To věděli velmi dobře utlačovatelé, byli si vědomi, že svými útisky ten křik takořka sami donesou před soudnou stolici nejvýše Spravedlivého. To vědomí vysloveno zde úmyslem, který jest jim podkládán. — „cesta", po které člověk dle vůle Boží má choditi, zejména cesta práva a spravedlnosti.

V. 29. n. Když se zdá, že Bůh na lidské křivdy (jednotlivců nebo celých národů) se nehněvá (=„klidně se chová"), jich netrestá, jako by jich ani neviděl (=„zakryje tvář"), když na př. trpí, aby se stal králem bezbožník

30 učinil-li králem (třebas) pokrytce,
člověka, který utiskuje národ.

31 Ano, nikdo nechce Bohu říci:
„Budu trpět, nechci dále hřešit;
32 pobloudil-li jsem, ty pouč mne,
křivdil-li jsem, nebudu dále tak činit."
33 Má (Bůh) dle tvého názoru odměňovat,
že se ti nelíbí, (co činí)?
Tobě dlužno je návrhy dáti, ne mně;
co tedy myslíš sobě, pověz!
34 Lidé rozumní se mnou řeknou,
moudrý muž, který poslouchá mne:
35 „Bez rozvahy promlouval Job,
slova jeho rozumná nejsou.
36 Kéž jest vyzkoušen Job dokonale,
ježto se přel jako lidé nešlechetní!
37 Neboť vinu na vinu kupí,
mezi námi potupně mluví,
pořád reptá proti Bohu."

Třetí řeč Elihu-ova (35, 1.—16.).

Člověk neprospívá ctnostmi a neškodí hříchy svými Bohu, ale sám sobě (1.—8.) Mnozí trpící úpějí, a Bůh se jich neujímá proto, že se k němu celým srdcem neutíkají, ale s ním se hrdluji (9.—16.).

Hlava 35. — 1 Eliu tedy opět ujav se slova řekl:

2 Za správný-li pokládáš svůj názor,
to-li zoveš „má správnost vůči Bohu",

(= „pokrytec"), nikdo nesmí volati Boha proto k zodpovědnosti! — Dle Vulg. slovně: v. 29.: „Nebo když on půjčí pokoje, kdo jest, jenž by odsoudil? Jak by ale skryl obličej (svůj), kdo jest, jenž by spatřil jej, nad národy i nade všemi lidmi?" Smysl z nouze: Ať Bůh komu činí dobře (= „půjčí pokoje") nebo zle (= skryl obličej") nikdo nemůže jeho úradek změniti, zrušiti, od něho výše se odvolati, proto jest nejvýš spravedlivý. — V. 30. prý (Knabenbauer) dle Vulg. slovně podává důvod, proč Bůh leckdy tvář svou (přízeň) od lidu odvrací: „Kterýžto činí, aby kraloval člověk pokrytec, pro hříchy lidu." Jiní jinak.

V. 31. n. mluví sice všeobecně, míří však na Joba, kterak měl mluvit ve svém utrpení. Dle slov. znění Vulg. Elihu vyzývá Joba, aby opravil, s čím snad z řeči Elihuovy nesouhlasí: (v. 31.) „Protož poněvadž já mluvil jsem k Bohu, tobě také nebudu brániti. (32.) Pobloudil-li jsem, ty vyuč mne; mluvil-li jsem nepravost, nebudu již tak mluvit". Jiní jinak.

V. 33. štiplavě vybízí Joba, by poradil Bohu, jak lépe bylo by lze říditi a spravovati svět, podělovati dobrým a zlým, když není spokojen se způsobem dosavadním. — Dle Vulg. slovně: „Zda-li od tebe Bůh žádá ji, že se nelíbila se tobě? Nebo ty začals mluviti, a ne já; pakli co znáš lepšího, mluv." — „ji" =? nepravosti (v. 32). t. j. nesprávné, opovážlivé řeči (Knabenbauer); smysl pak temný.

V. 36. „vyzkoušen" (útrapami), vyléčen z opovážlivosti a nakloněn ku pokoře.

V. 37. „vinu na vinu" svými smělými výzvami k Bohu (ne hříchy spáchanými dříve nežli byl stižen malomocenstvím!). — Dle Vulg. doslovně: „Nebo přidává k hříchům svým rouhání; mezi námi zatím sevřen buď (posuďme řeči jeho a pokárejme ho); a pak ať k soudu popuzuje Boha řečmi svými."

Hl. 35. — V. 1. „tedy", když Job nic nenamítal. Srv. 34, 1.

V. 2. Elihu vrací se k 34, 9.

3 že ses tázal, co ti to prospěje (řka):
„Oč je mi lépe, nežli kdybych byl zhřešil?“
4 Já tedy odpověď dám tobě,
i tvým přátelům, kteří jsou u tebe.
5 Pohleď na nebesa, popatř
a viz oblohu vyšší tebe.
6 Jestliže se proviníš, co mu (tím) uškodíš,
bude-li mnoho tvých hříchů, co mu (tím) uděláš?
7 Správně-li činiti budeš, co mu dáš (tím),
neb čeho z ruky tvé dostane se jemu?
8 Člověku, jakým jsi ty, bude škodit tvá nepravost,
zrozenci lidskému pomůže tvá správnost.

9 Pro množství utiskovatelů křičí,
kvílí pro násilné rámě vladařů,
10 nikdo však neříká: „Kde je Bůh, můj tvůrce,
který nás učí chválu zpívat v noci,
11 který nás poučil více než zvířata zemská,
moudré nás učinil nad nebeské ptactvo.
12 Takto-li křičí, nikdo jich nevyslýchá,
(křičí-li) pro zpupnost bezbožníků.
13 Avšak lež je říci, Bůh že neslyší,
Všemocný že nevšímá si toho.
14 Byť i se říkalo, že ho není vidět,
věc má na očích, dlužno jen čekat na něj!
15 V době, kdy hněv jeho ještě netrestá,
jak by nevěděl o hříchu velmi dobře?
16 Protož Job na jalovo ústa svá otvírá,
bez rozumu mnoho mluví.

V. [3]. „to“ = spravedlivý život. — Job sice do slova nikdy se tak nevyjádřil; často však tvrdil, že spravedliví trpí, bezbožníci že se mají dobře, i mohlo se zdáti posluchačům, že nic neprospívá žíti zbožně a nic neškodí žíti hříšně. Tento názor potírá nyní Elihu.

V. [4]. „i tvým přátelům“, kteří tě nepřesvědčili, jak nesprávná byla tato tvá tvrzení.

V. [5]. **Bohu** sice, nad nebesa vznešenému, dobré lidské skutky nenesou prospěchu právě tak, jako mu hříchy lidské nemohou uškodit, ale **člověku** (v. 8.) — a tím je přece Job — škodí nebo prospívají. Za v. 5. klade Hontheim 25, 2. Aspoň myšlenku, vyslovenou 25, 2. dlužno si domysliti za v. 5.

V. [7]. srv. se Ž 15, 2; 1. Par 29, 14.

V. [8b]. těší Joba, že nemůže zůstati bez odměny jeho spravedlnost.

V. [9]. Elihu odpovídá Jobovi na otázku (24, 12), proč Bůh nechává mocné světa utlačovati slabší, proč jejich násilnosti netrestá. — „křičí“, „kvílí“ — mnozí lidé (jako kvílil Job).

V. [10]. Kdyby ti, kteří v nářcích a stezcích se rozplývají, považili, že mají v Bohu svého tvůrce, který pečuje o to, co stvořil, a s důvěrou k němu se obrátili, bylo by jinak. Kolik lidí vyvedl již z „nocí“ útrap a tak přivedl k tomu, by děkovné chvály jemu, svému vysvoboditeli zpívali!

V. [11. n.] Vydává-li zkřeky němá tvář, když trpí, je to přirozeno, ježto nemá rozumu; člověk však rozumný nemá nezřízeně kvíleti jen aby si ulehčil, jak byl činil Job (7, 11; 10, 1; 13, 3.), ale zbožně má se přimknouti k Bohu. „Takto-li křičí“, nedivno že Bůh jich nevyslýchá.

V. [13. n.] „toho“, že poddaní jsou utlačováni a že úpějí. — „dlužno čekati na něj“, ježto všeho do času, ale Pán Bůh na věky. — Srv. Jobovy stesky 23, 8.—10. — „věc má na očích“, je již u jeho soudné stolice, Bůh ji, až uzná za dobré, „projedná“.

V. [15]. odpovídá na Jobovu stížnost 24, 12. (hebr.).

Čtvrtá řeč Elihu-ova (36, 1.—37, 24.).

Bůh jedná prozřetelně, zlé trestá, dobré odměňuje (36, 1.—7.). I bezbožné útrapami polepšuje, zmoudří-li, laskavě má se k nim, tím spíše pečuje strastmi o spravedlivé, sesílá je proto, aby je hříchu a trestu za něj uchránil, trestá je, by nezpyšněli, ale blíže k Bohu se přitulili (36, 8.—15.). S jakým smýšlením dlužno tedy bolesti, jež Bůh ukládá, snášeti (36, 16.—21.). Aby je přijímal Job s příslušnou pokorou, líčí Elihu nesmírnou velikost a vznešenost Boží (36, 22.—37, 13.), a proti ní chabost lidskou (37, 14.—24.).

Hlava 36. — 1 Mluvil tedy Eliu dále:

2 Poshov mi maličko a povím tobě,
nebof mám ještě, co bych za Boha mluvil!
3 Přináším své vědomosti z daleka,
k důkazu, že je můj tvůrce spravedlivý.
4 Věru, že nejsou lživé řeči moje,
vědec dokonalý je před tebou!

5 Bůh je mocný, nikdo jím nesmí pohrdat,
je mocné síly, je moudré mysli.
6 Nedává živu býti bezbožnému,
a chudým dává práva dojít.
7 Neodvrací od spravedlivce očí,
ale ke králům je posazuje,
aby na věčné časy seděli vysoko.

8 Jsou-li (pak) lidé spoutáni řetězy,
jsou-li svázáni provazy bídy,
9 předkládá jim skutky jejich,
jejich přestupky, že zpyšněli;
10 otvírá jim ucho, aby je káral,
káže jim od zlého se odvrátit.

V. 16. Nelze-li z toho, že Bůh otálí s trestem, vyvozovati, že si činu, který ten trest zasluhuje, vůbec nevšímá — jsou řeči Jobovy, který tak soudil, jalové, nerozumné a hříšné. V. 16 je důrazný závěrek předešlých myšlenek.

Hl. 36. — V. 1. „tedy“, když Job neměl, co říci. Srv. výše 35, 1.

V. 2.—4. jest úvod do delší řeci Elihu-ovy. — „za Boha“, jménem Božím mluví Elihu. — „z daleka“ = od Boha. — „vědec dokonalý“ = Bůh, který mluví ústy Elihuovými (Hontheim).

V. 5. dle Vulg. slovně: „Bůh mocných nezamítá, poněvadž i sám jest mocný“. Nezamítá jich ze závisti, nebo že by se jich bál, ale trestá toliko jejich bezbožnost (Knabenbauer).

V. 6. n. Bůh všímá si lidí a jejich skutků. — „živu býti“ šťastně. — „chudí“ = utiskovaní spravedlivci. — „neodvrací očí“ = pečlivě se stará o ně; nesprávné jsou tedy Jobovy stesky, že je mu Bůh nepřítelem, ukrutným a pod. — „Ke králům posadil“ na př. Josefa egyptského (Gn hll. 39.—42.). — Oč vznešenější má názor na utrpení čtvrtý přítel Jobův! První tři viděli v nich toliko tresty, kterými stíhá Bůh bezbožné. Elihu zřetelně hlásá, že strasti stíhají také spravedlivce; osvědčí-li se v nich, zůstanou-li Bohu věrni, docházejí netušené odměny.

V. 8. n. „lidé“ hříšníci, kteří svými činy své psoty zavinili. Ty útrapy jsou tresty, spolu však i kázeňský prostředek, kterým docházejí k tomu, že svou vinu uznají, k Bohu se vrátí, polepší se; má tedy ta kárná pomůcka ráz léku, který přispívá ku blahu trpitelovu. Kolikrát se osvědčila tato pravda v dějinách národa israelského v dobách „soudců“! — Jsou-li bolesti lékem hříšníků, jsou tím spíše lékem, aspoň ochranným (profylaktickým) spravedlivců, i z útrap vyzírá tedy dobrotivost Boží!

11 Poslechnou-li a podrobí-li se mu,
trávit budou dny své ve štěstí,
a svá léta v potěšení.
12 Pak-li neposlechnou, ženou se na meč,
zahynou, že neměli rozum;
13 ano, lidé zvrhlého srdce zuří,
nevolají k němu, když je poutá,
14 proto zvadne v mládí duše jejich,
život jejich jako smilných chlapců.
15 Trpícího zachránit chce strastí,
otevřít utrpením ucho jeho.

16 Tak také tebe vytrhne z hrdla tísně,
široce místo toho se uvolní ti,
a tvůj stůl bude plný tučných jídel.
17 Budeš-li však bubřet bezbožným souzením,
soud a ortel zachvátí tebe.
18 Protož nenech se hněvem unést, bys tupil,
ani velikým výkupným nedej se svésti!
19 Zda tvůj křik mimo tíseň postaví tě,
třeba bys napjal všecky síly?
20 Ať tě neošálí pošetilost,
abys měl toliko sebe za moudrého!
21 Hleď, ať nenakloníš se k nepravosti,
neboť proto jsi zkoušen utrpením.

V. [13]. Trpící, kteří nechtějí pochopiti účelu strastí, neobracejí se v nich a jimi k Bohu, ale zuří, mnohdy se i rouhají, a tak „popuzují hněv Boží“ proti sobě (Vulg. doslovně).

V. [14]. O „smilných chlapcích“ srv. Dt 23, 18; 3. Král 14, 24; 15, 12; 22, 47. Snadno lze se dovtípiti, že těmi „ženaři“ byli zejména jinoši, ne-li již chlapci, a že záhy si ulovili ohavnou nemoc (pohlavní), která otrávila jim život a případně sklátila je předčasně do hrobu.

V. [15]. vyslovuje stručně léčivý, vychovatelský, otcovský ráz útrap. Velmi vznešený to názor na bolesti tohoto světa! Srv. 33, 17. n. 30.

V. [16]. Kterak Bůh stísněnému „uvolňuje“, srv. Ž 4, 2; 17, 20. 37; 117, 5; 118, 45, — O připraveném „stolu“ srv. Ž 22, 5.

V. [17. n]. obrací na Joba, co řečeno výše ve vv. 12.—14. všeobecně. — „bezbožně soudí“, nepříznivě posuzují prozřetelnost Boží ti, kteří nechtějí uznati výchovný a zkušebný ráz útrap, které Bůh sesílá. — „abys tupil“ Prozřetelnost — „veliké výkupné“ = veliká trpělivost, kterou si má Job vykoupiti lepší budoucno. Srv. 33, 17. n. 30; 36, 15. n. — Ani velikostí obětí, které od Joba žádá velikost jeho muk, nemá se dáti másti, svésti k tomu, by o Prozřetelnosti neuctivě mluvil. — Oč mluví šetrněji Elihu k Jobovi nežli mluvili bezohlední tři přátelé jeho!

V. [19]. dle Vulg. slovně: „Odlož velikost svou bez soužení i (nechej) všech mocných silou“. „velikost“ = domýšlivost, pýcha. — „bez soužení“ = dokud nové, větší útrapy tě nepřinutí, abys nadutost odložil. „mocné“ pocity „silné“ pýchy (Pineda). Jiní jinak.

V. [20]. přeložen dle Hontheima. Je porušen, nesrozumitelný, proto též pestře překládán a pestřeji vykládán. Dle Vulg. slovně: „Neprodlužuj noci, aby vystoupili lidé za ně“.

V. [21]. „proto jsi zkoušen utrpením,“ abys nenaklonil se k nepravosti, ale spíše se od ní odvrátil. V. 21b. dle Vulg.: „nebo té (nepravosti) počal jsi následovati po bídě,“ t. j. od té doby, co tě stihla bída, neuctivě mluvíš. — Ústy Elihuovými kárá spisovatel opovážlivé výroky Jobovy (Srv. 33, 8. 12; 34, 5. n. 37.)

22 Aj, Bůh vznešený je ve své moci,
nikdo není mu podoben mezi vládci.
23 Kdo smí ho pohnat k soudu, co a jak činí,
neb kdo smí říci mu: „Proti právu jsi jednal?“
24 Hleď, bys oslavoval vládu jeho,
kterou opěvují lidé!
25 Všechno lidstvo s úžasem na ni hledí,
každý smí (na ni) patřit toliko z dálky.
26 Ejhle, vznešenost Boží nelze nám pochopit,
let jeho počet je nevystižitelný.
27 Neboť vytahuje kapky z moře,
ve svou mlhu na déšť je svazuje,
28 a ten z mraků dolů kane,
crčí na zástupy lidí.
29 Zda možno chápat, jak mraky roztahuje,
ze kterých si stánek činí?
30 Rozprostírá, hle, kolem sebe mlhy,
a vrchy hor jimi zahaluje.
31 Jimi totiž národy vyživuje,
uděluje pokrmů hojnost.
32 Dlaně svoje zahaluje bleskem,
ukládá mu, do čeho uhoditi;
33 oznamuje mu svůj ortel,
když vzplane hněvem na nepravost.

Hlava 37. — 1 Nad tím děsí se mé srdce,
z místa svého se vymršťuje.
2 Slyšte, slyšte v hrůze jeho hlas,
hukot, který vychází mu z úst.

V. 22. nn. Elihu líčí, jak veliký, mocný, dobrotivý a moudrý je Bůh. Tím budí vznešené pocity v duši Jobově, víru, údiv, lásku k takovému Bohu a ochotu, radostně se jemu podrobiti (Knabenbauer).

V. 24. To je tvůj úkol: chváliti Boží prozřetelnost ve správě světa, ne však ji mistrovati!

V. 25. „toliko z dálky“, ježto (Prozřeteln st) zasluhuje úcty, a jest člověku nepřístupná, nepochopitelná.

V. 27. n. Velikost, vznešenost Boží (v. 26a.) vysvítá z deštů. — „vytahuje“ slunçem vodní páry. — „svazuje“ jako by do měchů (Srv. Ž 32, 7; 77, 13.) „a ten“ = déšť.

V. 29. O stánku Božím z oblaků srv. Ž 17, 12. -- Dle Vulg. slovně: „Chtěl-li by roztáhnouti oblaky jako stan svůj, (30.) a blýskati světlem svým shůry, stěžeje také moře zakryje.“

V. 31. „Jimi“ mlhami, které vydávají zemi vláhu, a podmínku vzrůstu obilí. — Dle Vulg. slovně: „Těmi zajisté věcmi soudí lidi, i dává pokrmy mnohým smrtelníkům“.

K v. 32. srv. Ž 17, 15. — Dle Vulg. slovně: „V rukou zakrývá světlo, a přikazuje mu, aby zase přišlo“.

V. 33. Vulg. slovně: „Zvěstuje o něm (o světle) příteli svému, že vladařství jeho jest, a může k němu vstoupiti.“ T. j. Bůh svým miláčkům slibuje, že po tmě (neštěstí) uvidí světlo (štěstí). Do souvislosti s v. 32. lépe se hodí myšlenka, podaná v překladě výše, že Bůh blesky trestá hříšníky. — Jiní jinak.

Hl. 37. — V. 1 „Nad tím“ = nad hroznou velebností Boží. — „vymršťuje se,“ vyskakuje, jak mocně buší hrůzou.

V. 2. Mezi tím, co Elihu mluví, počalo hřmíti, známka to, že blíží se Bůh (38, 1.). — „hlas“, „hukot“ = hromobití. Srv. Ž 28.

3 Pod celým nebem se rozprostřít nechává jej,
světlo jeho do končin země.
4 Za světlem řve hromobití,
hřímá zvukem své velebnosti,
nepřekáží, by se blýskalo,
když je slyšet jeho hromy.
5 Hřímá Bůh svým hlasem přepodivně,
jenž činí veliké věci a nezpytatelné.
6 Přikazujeť sněhu: „Padni na zem!"
lijavci a dešti pak: „Valte se proudem!"
7 Ruce každému smrtelníku svazuje,
aby poznával svou nemohoucnost.
8 Zvířata do skrýše zalézají,
v jeskyni své přebývají.
9 Z komory jihu přichází vichor,
ze zásobáren severu zima.
10 Dechem Božím ledy tuhnou,
a zase široce vody tekou.
11 Ano i blesky metá mračno,
oblak promítá jeho světlo,
12 které do kruhu se potuluje,
vine se klikatě, kam on je vede,
aby vykonalo vše, co mu káže,
na povrchu jeho croměkruhu
13 buďto aby bylo metlou zemi,
nebo štěstím; (obého) dává mu dojít.

14 Otevři své ucho tomu, Jobe,
zastav se a považ divy Boží!
15 Chápeš, kterak Bůh mu přikazuje,
blesku, v jeho mracích by svítil?

V. 3. „jej" = hrom. — „světlo jeho" = blesk. — „rozprostřít se" = volně se pohybovat.

V. 6b. přeložen volněji dle Schlögla.

V. 7. „svazuje" dosl. „pečetí" zavírá. T. j. člověk má v čas sněhu a deště „svázané ruce", že nemůže na poli pracovati; proti té síle Boží přírody nic nezmůže.

V. 8. Němá tvář pudem svým („instinktivně") cítí veliké zákony přírody, t. j. Boží.

V. 9. O „komoře" srv. výše 9, 9. (cheder témán). — „vichor" žhavý. — „zásobárny severu" „mezárím" či mezávím(?) snad souhvězdí, jež nemožno nám přesně stanovit.

V. 10. Ledy vznikají větrem (= dechem Božím) severním a tají zase větrem (= dechem Božím) jižním Srv. Ž 147, 17. n.

V. 11a. dle Vulg. slovně: „obilí žádá oblaků", t. j. deště, vláhy. — Jiní jinak.

V. 12. — „on" = „vůle správcova" (Vulg.) = Bůh. — Spravuje a řídí-li Bůh moudře, dle svých správných záměrů všecku přírodu, řídí s toutéž moudrostí osudy lidské. (Knabenbauer).

V. 13. Blesky a je provázející deště mohou býti zemi prospěšné, mohou však také, nedostaví-li se v čas, přinésti škodu. Srv. 3. Král 17, 1; 18, 41; 8, 35. n. — Dle Vulg. v. 13a. slovně: „buďto v jednom (toliko) pokolení, aneb v (celé) zemi své . . ."

V. 14. „zastav se" v duchu u velebnosti Boží, kterou se odvážil Job bezmála obžalovati! Následujícími otázkami chce Elíhu Joba přivésti k přesvědčení, jak omezený tvor je člověk, a jak opovážlivo chtít se pořádati s takovým Bohem!

V. 15. n. „kterak" a kdy se blýskati má. — „Chápeš . . ." = Nemůžeš chápati. — „dokonale moudrý" = Bůh. — „kterak se vznášejí" právě v té a ne jiné výši nad zemí; proč nepadají na zemi a jindy zase padají.

16 Chápeš, kterak vznášejí se mraky,
divy dokonale moudrého?
17 Ty, jejž roucha (nepříjemně) pálí,
když země zmalátněla poledním větrem,
18 můžeš ty s ním rozprostírat oblohu,
která je pevná, jakoby ulitá z kovu?
19 Ukaž nám, co bychom řekli jemu,
neboť my obestřeni jsme temnem.
20 Kdo smí říci mu: „Chci (s ním) rozmlouvati?"
Či si přeje někdo, by pohlcen byl?
21 Ale nyní není vidět světla,
ovzduší zhuštěno jest mraky;
vane však vítr a zahání je,
22 od severu přichází zář zlatá,
a kolem Boha hrozná velebnost.
23 Náležitě ho vystihnout nemůžeme,
veliký jest mocí a spravedlností,
co je právo, nikdy neporuší.
24 Protož nechať se ho lidé bojí,
nikoho nedbá, kdo myslí, že je moudrý.

ČÁST TŘETÍ. BŮH SE ZJEVUJE (38, 1.—42, 6.).

První řeč Boží (38, 1.—39, 32.) a Jobova odpověď na ni (39, 33.—35.).

Bůh vyzývá Joba, by mu odpověděl na dané otázky (38, 1.—3.), aby poznal Boží velikost a svou nepatrnost, Boží moudrou prozřetelnost a opovážlivost svých výroků. Otázky vzaté ze stvoření světa (38, 4.—11.); o zoře (12.—15.); o moři a zjevech povětrnostních (16.—30.). O hvězdnatém nebi, o blesku a lijavci (31.—38.); o zvířatech pozemských (38, 39. n., 39, 1.—25.), o ptactvu (38, 41; 39, 26.—30.). Bůh zahanbuje a pokořuje Joba (31. n.). Job uznává svou nepatrnost a vzdává se slova (33.—35.).

Hlava 38. — 1 Tu odpověděl Hospodin Jobovi z vichru a řekl:

2 Kdo to zatemňuje prozřetelnost
nejapnými promluvami?

V. 17. Člověk nemůže zmírniti nepohodlné vedro — „poledním" = žhavým.

V. 18. Dle hebr. je ta obloha jako (lesklé) „zrcadlo" ulité z kovu. Viz o takových zrcadlech Ex 38, 8. — Je to prostonárodní názor na přírodu. Viz Úvod § 9. ve sv. I.

V. 19. Ty, který ses domýšlel, že jsi tak moudrý, že smíš posuzovat Prozřetelnost, co bys odpověděl, kdyby ti dal Bůh tyto otázky?

V. 20. Žádati, by ten veliký Bůh dostavil se k soudu a tu chtíti se s ním souditi je taková opovážlivost, že znamená vydati se v nebezpečí trestu smrti (= „býti pohlcen").

V. 21. n. líčí bouři, ze které bude sám Bůh mluviti. Srv. výše v. 2; 38, 1. — „světlo" sluneční. — Kterak velebnost Boží přichází od severu, srv. Ez 1, 4. V. 21c. 22. předbíhá v líčení příchodu velebnosti Boží. Srv. 38, 1.

V. 24. „bojí = ctí. — „nedbá" = nevšímá si, nevyznamenává svou přízní lidi domýšlivé.

Hl. 38. — V. 1. srv. s Ex 19, 18; 3. Král 8, 10; Ž 17; Ž 96; Is 64, 1; Mich 1, 3. — (Někteří vykladači se domnívají, že tu Bůh nemluvil hlasem lidským, uchu tělesnému slyšitelným, ale toliko vniterným vnukáním, duchovní inspirací). — Místo „z vichru" chce Schlögl čísti: „po vichru."

3 Přepaš jako bojovník svá bedra,
budu se tebe tázat, odpověz mi!

4 Kde jsi byl, když základy kladl jsem zemi?
pověz mi, jestliže máš rozum!
5 Víš-li, kdo rozměry jí ustanovil,
aneb kdo roztáhl měřičský provazec na ni?
6 Na čem jsou upevněny základy její,
aneb kdo položil úhelný její kámen,
7 když všecky jitřní hvězdy se radovaly,
a když plesali veškeří synové Boží?
8 Rci, kdo zavřel jako by dveřmi moře,
v době, kdy vytrysklo, z lůna takořka vyšlo,
9 když jsem kladl mu oblak za oděv jeho,
a je mrákotou jako plénkami ovíjel?
10 Vylámal jsem jemu hranice mé,
položil jsem závory a brány,
11 a děl jsem: „Až potud a ne dále smíš jíti,
a zde budeš tříštit bujné své vlny!"

12 Který den života svého jsi přivolal jitro,
a zoře vykázal jsi místo její,
13 aby chopila se cípů země,
a všecky bezbožníky vytřásla z ní,

V. [2]. Job svými řečmi kalil (= „zatemňoval") ve svých posluchačích přesvědčení o Prozřetelnosti, která spravuje osudy lidské.

V. [3]. Job si přál, aby se Bůh dostavil k soudu a s nim se přel. Srv. 31, 37. — Po čem Job toužil, toho se dostává mu nyní. Má sebrati všecky své síly do soudního zápasu. — „odpověz mi" v hebr. trpce: „pouč mne".

V. [4. nn.] mluví v duchu Elihuově, ale vznešeněji, jak žádá důstojnost Nejvyššího. — Neví-li Job kdy a jak Bůh stvořil viditelný svět, jak může se odvážit pochybovat o záměrech, jež má Nejmoudřejší v řízení života lidského? (Knabenbauer). — Stvořitelská činnost Boží zobrazena tu prací stavitele domu.

V. [7]. „synové Boží" = andělé. Srv. 1, 6; 2, 1; Ž 28, 1. Slují „synové Boží", ježto jsou od Boha stvořeni a všickni na něm závisí, jako synové vděčí otci za to, že jsou a povinni jsou ho poslouchati. Slují tak též proto, že jsou mu podobni jako synové otci svému. Jsou totiž pouzí duchové jak on; jsou mu pořád na blízku a účastní se s ním — jakožto jeho sluhové a dvořané — řízení světa, jsou prostředníky mezi Bohem a lidmi. Tak mohou také králové tohoto světa býti nazýváni syny Božími (Hontheim). Radovali se, že z velkolepého díla tvůrčího vyzírá Boží všemohoucnost a moudrost; radovali se také z toho, že sami byli stvořeni. — Hvězdy slují „jitřní", ježto bylo tehdy jitro (počátek) světa. Nebeská tělesa zosobněna také Ž 18, 1. Srv. Ž 148, 3. n.; Sir 43, 1. n.; Dan 3, 59. n. — Den, kdy kladeny základy k novému domu, byl od jakživa radostný. Srv Zach 4, 7; Esdr 3, 10. — Za v. 7. klade Hontheim v. 31. n.

V. [8. n.] srv. s Gn 1, 9. „z lůna" mateřského. Vody tryskající z pramenů přirovnány tu k rodícímu se dítku. — „oblak" = „mrákota" = vodní páry a mlhy. — „oděv" = „plenky".

V. [10]. „vylámal" řečeno krásně o skalnatém břehu mořském. — V. 8.—11. klade Hontheim (na zřeteli maje obsah jejich) za v. 15.

V. [12]. Job netoliko nezná divů přírody, jež se sběhly tehdy, kdy Bůh svět stvořil, a kdy Joba ještě nebylo; Job ani nedovede vysvětliti, tím méně způsobiti zjevy, které často vídá! — Před v. 12. klade Hontheim ohledem na obsah 38, 31. n.

V. [13]. Jako člověk „vytřásá" z koberce smetí, tak zora bere takořka do rukou veliký koberec země a vytřásá z něho lupiče, kteří prchají, když se rozednívá.

14 aby se změnila jak hlína pečetítkem,
aby se zbarvila jakoby rouchem,
15 by vzato bylo bezbožným světlo jejich,
a rámě zdvižené by zlomeno bylo.

16 Zda-li přišels ku pramenům moře,
a po dně tůně procházel ses?
17 Zda se otevřely ti brány smrti,
a dveře temnosti jsi viděl?
18 Zda-li přehlédl jsi šíři země?
Pověz mi, jestliže ji všecku znáš!
19 Která cesta vede k sídlu světla,
a kde místo své má temno,
20 abys přivedl to i ono svým časem,
a je zas odvedl po stezkách domů?
21 Můžeš to vědět, neb tehdy jsi se zrodil,
a počet dnů tvých veliký jest!
22 Zda-li vešel jsi kdy do skladů sněhu,
nebo viděl jsi skladiště krupobití,
23 které chovám na doby nepřítele,
na den bojování a války?
24 Kudy jde cesta k místu, kde vichor se dělí,
a kde se rozchází východní vítr na zemi?
25 Prudkému lijavci průduch kdo prolamuje,
a dráhu hučícímu hromobití,
26 aby pršelo na zemi liduprázdné,
na poušti, kde nebydlí žádný člověk,
27 aby napojil kraj pustý a bez cest,
a dal vzrůsti pučící zeleni?
28 Má dešť nějakého otce,
aneb kdo plodí krůpěje rosy?

V. 14. Dokud je země zastřena temnou nocí, zdá se lidskému oku býti beztvarou hmotou, jako hlína, do které není vtištěno razítko (nebo která není vměstnána do formy). Jakmile zasvitne zora, již je viděti pestrou členitost povrchu zemského. Dokud je země ponořena v hustou tmu noční, nerozeznává člověk barvy; ale jak se rozbřeskne, pozoruje pestrobarevné roucho rostlin, kterým je země oděna.

V. 15. srv. s 13; 24, 13. — „bezbožníci", kteří se kryjí za temný závoj noční, aby nebylo viděti jejich zločinů. — „světlo jejich" je noc. — Za v. 15. klade Hontheim v. 8.—11. Viz výše k v. 10.

V. 16. Jako bývá u pramene řeky rybníček, do kterého voda vyvěrá, tak si básník (podle prostonárodního názoru na přírodu) představuje na dně moře zřídla jeho.

V. 17. mluví „o peklích" („podsvětí"). Bůh to vše proniká (26, 6.)

V. 18. „šíři" = rozměry vůbec. — Jsou to básnické obrazy, ze kterých nelze vyvozovati skutečné názory básníka a jeho lidu na hvězdářství (Hontheim).

V. 19. n. Člověk nemůže ustanovit, kdy má počít den a skončit noc, ani naopak.

V. 21. mluví trpce a káravě (šleharvě). — „tehdy," když jsem stvořil svět.

V. 23. n. srv. s Ex 9, 23; Jos 10, 11; Job 36, 31. n. a jj. — Výslovně tu řečeno, že pohromy, jež působí krupobití jsou prostředky, kterými Moudrost nejvyšší dosahuje svých záměrů. — „východní" = žhavý.

V. 25. O „průduších (průtocích) nebeských" srv. Gn 7, 11. — V. 25. klade Hontheim (se zřetelem na obsah) za v. 23.

V. 27. srv. s 37, 13. — Dobrotivost Boží ani pustinám neodpírá vláhy; tím pečuje o zvěř tam (na stepích) žijící, o pastviska stádům, o výživu kočovníkovu.

V. 28. Tím „otcem" je toliko Bůh a žádný člověk.

29 Z čího lůna led vychází,
a jíní nebeské kdo plodí?
30 Jako kámen tvrdnou vody,
povrch tůně (mrazem) tuhne.

31 Zda můžeš přitáhnouti svazky Kuřátek,
aneb uvolniti pouta Orionu?
32 Zda-li vyvádíš zvířetník v čas jeho,
a dáváš vycházet Medvědu s jeho dětmi?
33 Zda jsou známy tobě zákony povětří,
a zda ukládáš mu, by nad zemí vládlo?
34 Zda můžeš na oblak zavolati,
aby příval vod tě zalil?
35 Zda-li vysíláš blesky, že jdou ihned,
že ti řeknou: „Ejhle, tu jsme!“?
36 Kdo vložil do útrob mraků moudrost,
neb kdo dal zjevům ve vzduchu rozum?
37 Čí moudrost mraky má spočítány,
a měchy nebeské kdo vylévá,
38 když půda ve slitinu ztvrdla,
a když hruda splynula s hrudou?

39 Zda můžeš nachytati kořisti lvici,
a žravost mláďat jejích nasytit,
40 když se krčí na místech skrytých,
v houštinách leží na číhané?

41 Kdo pokrm krkavci připravuje,
když jeho mláďata k Bohu křičí,
když sem tam létá, že není potravy?

Hlava 39. — 1 Zda-li známa ti doba, kdy kamzík říje,
neb hlídáš laně, jež pracují ke slehnutí?
2 Spočítals, kolik měsíců jsou březí,
a je známa ti doba, kdy rodí?

V. 30. srv. s 37, 10. Bůh opakuje a tím schvaluje výrok, který pronesl Elihu.

V. 31. „Kuřátka“ = Plejadky jako 9, 9. — Činí „svazek“, chumáč tím, že jsou blízko sebe. Člověk nemůže ten svazek „utáhnouti“, t. j. učiniti, aby se přiblížily více. Podobně nemůže vzdáliti více od sebe hvězdy spojené v souhvězdí Orionu. — V. 31. n. klade Hontheim před v. 12. Viz tamže.

V. 32. O „zvířetníku“ srv. 4. Král 23, 5. — O „Medvědu“ viz výše 9, 9.

V. 34. Kdyby člověk tu moc měl, schoval by se dříve, nežli by na mrak zavolal, aby nepromokl (= „nebyl zalit“). Řečeno trpce a káravě.

V. 35. „Ejhle, tu jsme“ říkali ochotní sluhové svým pánům přijímajíce jejich rozkazy.

V. 36. „moudrost“ = „rozum“, aby jednaly dle úmyslů Božích = účelnost. — Dle Vulg. slovně: „Kdo složil ve vnitřnostech člověka moudrost, aneb kdo dal kohoutu rozumnost?“ Tento překlad vymyká se souvislosti.

V. 37. „měchy nebeské“ = mračna. Viz výše 36, 27. Slovný překlad Vulg.: „Kdo může vypravovati řád nebes, a souzvuku nebeskému kdo rozkáže umlknouti“? vyloučen souvislostí.

V. 38. líčí půdu letním žárem ztvrdlou, kterou dešť rozmočí, aby mohlo být zaseto.

V. 39.—41. líčí již také dobrotivou pečlivost Boží o zvířata. — Srv. Ž 146, 9.

Hl. 39. — V. 1. nn. Proti Boží vševědoucnosti položena tu lidská nevědomost. — „hlídáš“ = pečuješ o . . .

V. 2. „spočítals“ a ustanovils ten počet?

3 Nakřiví se k vrhu i okozí se,
rychle se zbavují bolestí svých.
4 Mláď jejich sílí se, roste pod širým nebem,
vychází a k nim se nevrací.

5 Kdo dal svobodu divokému oslu,
kdo pouta (toho) poběhlíka rozvázal,
6 jemuž poušť jsem vykázal za bydliště,
za jeho domov slatinné pláně?
7 Ryku města posmívá se,
křiku honákova neslyší.
8 Prohledává vůkol hory, své pastviny,
po všem, co je zeleného, pátrá.

9 Zda se zachce zubru sloužit tobě,
nebo přenocovat u tvých jeslí?
10 Připoutáš zubra provazem svým k líše,
nebo bude poslušně brázdy ti orat?
11 Můžeš spoléhat na něj, že velkou má sílu,
a jemu svěřit výtěžek své práce?
12 Můžeš mu věřit, že ti obilí sveze,
že je shromáždí na tvé humno?

13 Je křídlo pštrosice tak líné,
neb nemá perutí ni peří,
14 že své vejce svěřuje zemi,
na písku nechává je hřát se,
15 zapomíná, že je rozmačká noha,
že je divoká zvěř rozšlape?
16 Tvrdá je na mláď svou, jako by nebyla její,
že je marná její námaha, nedbá.
17 Bůh totiž odepřel jí moudrost,
neudělil rozumnost jí.
18 Když (však) přijdou lovci, prchá,
směje se koni i jezdci jeho.

V. [3]. Snadno a rychle, bez pomoci lidské rodí. Bůh dobrotivý stanovil, by se tak dálo.

V. [5]. O „divokém oslu“ srv. 24, 5. — „dal svobodu“, jako pán propouštívá na svobodu otroka svého. — „slatinné“ = slané pláně, kde nic neroste. Srv. výše 24, 5.

V. [7]. klade osla divokého proti jeho krotkému druhu, kterého pohánějí honáci křikem po živých ulicích velkých měst východních. — Bez lidské péče jest o něho postaráno . . . Boží prozřetelnost opatřila mu domov (Sv. Tomáš Aq.).

V. [9]. O „zubru“, který tu postaven proti krotkému dobytku hovězímu, srv. Nm 23, 22; Dt 33, 17. a jj.

V [10]. „Připoutáš zubra oprati svou k líše“, aby oral, jako jeho krotký druh činívá?

V. [11]. „výtěžek své práce“ = polní úroda. — „svěřit“ mu, aby ji odnesl (na hřbetě) nebo odvezl na dvoukolovém vozíku na humno (v. 12.) a tu ji vymlátil. — Tobě, Jobe, sloužilo několik oslů krotkých a hovězího dobytka . . . mně však slouží též divocí oslové, kteří jha nesnesou . . ., mne poslouchají, u mých jeslí přebývají zubři (Pineda).

V. [13.—18.] staví pštrosici, která nedbá, by vyseděla své vejce proti ptákům, kteří pečlivě na vejcích sedí a starají se o svou mláď.

V. [16]. „marná její námaha“, t. j. nadarmo snáší vejce, když je pak noha cizí rozšlape. Činí tak proto, že jí Bůh nedal pud pečovati o dorost, jako jej dal ptákům jiným (v. 17.).

V. [18]. Ač má pštros stránku stinnou (v. 14.—17.), má přece přednost, kterou vyniká nad koně! Jak rozmanitě rozdává Prozřetelnost své dary!

19 Zda-li dáváš koni sílu,
vybavil's mu řehotem hrdlo?
20 Ženeš jej do skoku jako kobylku,
an frká nádherně a děsně?
21 Vyhrabuje zemi a jásá,
statně vstříc jde ozbrojeným.
22 Směje se strachu, nebojí se,
aniž ustupuje meči.
23 Nad ním chřestí toulec,
kopí a štít se blýská.
24 S hlukem a hřmotem hltá zemi,
nedá se zadržet, když zazní trubka.
25 Jak slyší polnici, „Ku předu" říká,
z daleka již čije srážku,
hřímání vůdců a bitevní ryk.

26 Zda tvou moudrostí pernatí sokol,
a svá křídla rozpíná k jihu?

V. 19. „řehtání" pokládá básník, jak se zdá, za známku koňské síly, která straší (srv. frkání ve v. 20.). (Jiní místo „řehtání" překládají „hřívou".) — 19a. odpovídá 20a.; 19b. odpovídá 20b. Koně opěvovali rádi také arabští básníci. Tak na př. Imru'l-Kais (před Muhammedem):

Noha, která ho svírá, rozněcuje horlivost jeho;
bičík dodává vzletu jeho běhu.
Rozvášněn hlasem jak šílený skáče,
hrdlo daleko do předu natahuje.

'Alkama, jeho vrstevník, vystihl nezkrotitelný let koně asi takto:

Hlavu opíraje o uzdu, která ho zdržuje,
letí v před rychlostí antilopy,
z jejíž boků v rychlém letu crčí pot.

Také korán věnuje koni jezdeckému vzpomínku (Súra 100, 1.—5.).

Při běžcích, kteří supají,
a jiskry kopyty vykřesávají,
z jitra útokem ženouce
mračna prachu rozviřují
a šik nepřátelský prolamují.

V. 21. vyhrabuje v zemi stopy, důlky kopytem nebo podkovou. — „jásá" jakoby povědom své síly.

V. 23. „toulec", „kopí" „štít" jezdce, který na něm sedí. Srv. podobné líčení latinských básníků (v překladě Jana Čermáka), na př.:

Zbraň-li jaká by zařinčela z dáli,
Státi na místě nemůž', ušima stříhá a na údech,
Se chvěje, suptě chrlí sražené pod chřípěmi žáry (Vergil. Georg. 3, 85.).

Vydmychují z nozder rozhřátých výpary vlhké (Nemesianus).

Vzepře se poutům
Svých otěží a chrlí z nozder časté dechy žárů. (Silius Italicus).

V. 24. „hltá", vzdálenost. Dnes bychom nebásnicky řekli, že „polyká" kilometry.

. . . a vymílá
Půdu, kopyt pak těžce duní roh pevně utvrdlý. (Vergil. tamže 3, 87.)

Hned po žilách vře mu tepleji krev, že uháněti dychtí
V dálavy cest, aby letmo hltal chtivé rozložitou pláň (Nemesianus).

Když vrhli se na pláň
Prudce letem, tu nadarmo běhů stopy bys vyhledával. (Silius Italicus).

V. 26. Místo „pernatí" překládají novější „zdvihá peruti". — „k jihu" t. j. stěhuje se do teplejších krajin. — Hontheim klade vv. 26.—30. za 38, 41. —

27 Zda k slovu tvému vznáší se orel,
a klade na horách vysokých hnízdo?
28 Na skále sídlí a přenocuje,
na skalním špičáku, kam není přístup.
29 Tamodtud slídí po kořisti,
z daleka vidí ji oči jeho.
30 Mláďata jeho střebají krev již,
a kde jsou mrtvoly, tam jest on též.

31 Mluvil pak Hospodin k Jobovi dále:

32 Kdo se chtěl s Všemocným hádat, bude již mlčet?
Karatel Boha má mu přec odpovědět!

33 Odpověděl tedy Job Hospodinovi a řekl:

34 Hle, má maličkost, co může odpovědět?
ruku svou na ústa si vložím.
35 Jednou jsem mluvil, nechci rozmlouvat dále,
mluvil jsem opět, nechci nic přidávat.

Druhá řeč Boží (40, 1.—41, 25.) **a Jobova odpověď na ni** (42, 1.—6.).

Bůh kárá Joba, že chtěl sebe ospravedlniti na úkor spravedlnosti Boží (40, 1.—3.) a připomíná mu jeho slabost (40, 4.—9.). Aby tu svou chabost lépe poznal, líčí Bůh dva veliké své tvory, hrocha (40, 10.—19.) a krokodila (40, 20.—41, 25.).

Hlava 40. 1 Ujav pak slovo Hospodin z vichru řekl:

2 Přepaš jako bojovník svá bedra,
budu se tebe tázat, odpověz mi!
3 Zda chceš popříti mou spravedlnost,
já bych vinník byl a ty spravedlivý?

— Kdo překládají hebr. „néç“ slovem „jestřáb“, vykládají 26b. tak, že létá proti silnému větru jižnímu. Jestřáb nepatří totiž ku ptákům stěhovavým (Hontheim).

V. 29. Srv. podobné výroky básníků latinských (v překladu Jana Čermáka). Na příklad:

Bystrým ho jak orla
Zříš, jak i had se jeví Epidaurský. (Horatius, 1. kniha Satyr 3.)

Plémě hladem týráno, za ní (kořistí) *se chvatně ubírá,*
jížto ochutnalo hned po prvé, vyklubavši se z vejce. (Invenalis, Satyr. 14.)

V. 31. Job neodpovídá, mlčí, proto Bůh oslovuje ho znova. Nespokojuje se s jeho mlčením, ale přeje si, aby svou chybu pokorně přiznal, slovem a zevnějším znamením vyznal a za odpuštění prosil (Knabenbauer).

V. 32. Trpký, káravý výrok Boží, podobný slovům, jež promluvil Elihu 34, 7. 18. 33; 36, 23.

V. 34b. srv. s 21, 5; 29, 9. — Jaký rozdíl mezi těmito pokornými slovy Jobovými a mezi sebevědomými výroky 31, 36. n.! — Hontheim klade 39, 31.—35. (= 40, 1.—5. hebr.) spolu s 40, 1.—9. (= 40, 6.—14. hebr.) před 42, 1.

Hl. 40. — V. 1. n. srv. s 38, 1. 3. Job uznal svou nehodnost, slíbil, že nebude již chtíti tak opovážlivě s Bohem se domlouvati (39, 34. n.), ale Bůh není spokojen s tímto uznáním viny; žádá od něho, aby se hlouběji pokořil a otevřeně i upřímně vyznal svou vinu. Proto ho podruhé oslovuje (Knabenbauer).

K v. 3. srv. výrok Jobův 13, 18. — Kdokoli se snaží proti metlám Páně se obhajovati, usiluje o to, by podryl rozsudek toho, který ho šlehá; neboť popírá-li, že je bit za svou vinu, co činí jiného, nežli že žaluje na nespravedlnost toho,

4 Nebo máš jak Bůh tak mocné rámě,
a jak on (svým) hlasem hřímáš?
5 Okrášli se vysokou vznešeností,
v nádheru a velebnost se oblec!
6 Přikaž, ať srší výbuchy hněvu tvého,
jediným pohledem každého nadutce poniž!
7 Jediným pohledem každého zpupného sehni,
zdeptej na místě bezbožníky!
8 Do prachu je zahrab všecky,
a tvář jejich do jámy pohřiž!
9 I budu také já tě slavit,
že ti pomoci může tvá pravice.

10 Hrocha viz, jejž stvořil jsem jak tebe,
trávu jako hovězí skot žere.

---

který jej tepe? (Sv. Řehoř Vel.) — Job sice netvrdil výslovně, že je Bůh nespravedlivý, ale mluvil tak, že leckdo mohl to z jeho slov vyčísti. Bůh potvrzuje tu výroky, jež byl pronesl Elihu (34, 5.—9; 35, 2.).

V. 4. Rovný pohání k soudu rovného sobě. Jsi ty roven Bohu, že jsi ho volal na soud?

V. 5. n. Jsi-li Bohu roven, že chceš soudně s ním rokovati, ukaž velebnost, podobnou velebnosti Boží! Řečeno šlehavě. — Velkolepé roucho Boží jsou mraky a jiné zjevy provázející bouři; „výbuchy jeho hněvu" je bouře, zejména hromy. — „Jediným pohledem" pokořil Bůh na př. Egypťany dle Ex 14, 24. Srv. Is 2, 12; Ez 22, 19; Hab 3, 6; Ž 67, 1.

V. 7. „na místě", hned a náhle, jako na př. Bůh trestal potopou, zkázou Sodomy a pod.

V. 8. Job si naříkával, že bezbožníci dobře se mají a dlouho žijí. Nuže, ať je zahladí a ukáže svou moc, která mu dovoluje, aby chtěl s Bohem soudně se vypořádati.

V. 9. Bůh káravě praví, že uzná pak Joba za sobě rovného a hodného, aby s ním vedl spor; uzná, že může Job pomoci sám sobě (9b.), že nepotřebuje podpory jiného (Is 63, 5.). — Přirovnání, jehož tu Bůh užívá, chce nás poučiti, kdo je Bůh, a kdo jsme my, aby jasně vysvitla nepochopitelná sláva Boží a proti ní naše lidské bídy (Corderius).

V. 10. podává nový doklad velikosti Stvořitelovy a nepatrnosti člověkovy. — Jako byl Elihu (36, 26.—33; 37, 1.—24.) z knihy přírody četl, jak veliký jest její Původce, tak činí nyní Pán sám. — Hebr. „behémóth" pokládali mnozí starší vykladači neprávem za slona, velmi mnozí dokonce za ďábla! Popis zvířete tu básnicky podaný shoduje se dokonale s vlastnostmi hrocha, — není tedy třeba mysliti, jak mnozí nynější rozumci činí, na báječnou obludu. Vnímavostí dávno vyhynulých národů posvěcený, za obraz božství pokládaný lotos, spanilý, královský bratr našeho tichého, něžného lekninu, jest hlavní potravou hrochův. Rostlin, jichž tvar sám jest již básní, a jejichž květy stejně výtečny jsou svou barvou i svou vůní, rostlin těch nejneobratnější, nejpitomější tvor ze všeho ssavectva na souši žijícího požírá Kromě toho živí se hrochové ještě jinými rostlinami vodními, zvláště úponkovitými, jež hluboce kořeni v bažinatém řečišti a jež listy své rozkládají jednak nad vodou, jednak ve vodě. Na rákosí a na ostřici také někdy hroch si pochutnává. Papyrus, jako chmýří lehoučký arabakh, a na sta jiných rostlin poskytují tlustokožcům přehojné potravy. Na takových místech hrochové neustále se vynořují a zase ponořují, aby se dna natrhali si potravy. Tlama zmizí ve hlubině, ryje mezi rostlinami, a daleko kalí se voda od vyhrabaného rmutu; pak objeví se behemot s velikým, tlustým svazkem utržených rostlin, jež mu úplně tlamu zacpávají, položí svazek na hladinu vodní a tam rostliny pomalu a povážlivě rozkousává a rozemílá. Hroch obojživelný (Hippopotamus amphibius) má hlavu tvaru téměř čtyřhranného, nejvýše na ní položeny jsou malé boltce a oči, pak doleji vynikají nozdry šikmo k sobě postavené, veliké, obloukovitě skulinovité a konečně jsou na hlavě umístěny ostatních čidel ústrojové. Čelo a oddíl obličejový do této hoření plochy neckovitě jsou prokláty. Hlavu vyznačuje dále neúhledný čenich, jehož díl hořejší jest lysý a tlustý, vzadu dosti

11 Ejhle, jakou sílu má ve svých bedrech,
jaká moc v jeho břišním svalstvu!
12 Ocas má tuhý jako cedr,
kyčle pak šlachami propletené.
13 Kosti má jako trubice z mědi,
hnáty jako železné sochory.
14 On je prvotina Božích činů,
stvořen je k tomu, by vládl nad svými druhy.

úzký, na předu však rozšířený a vyvýšený, ale po stranách splývá v podobě tlustého pysku hořeního, jenž ohyzdnou tlamu se všech stran kryje a uzavírá. Krk jest krátký a silný, trup jest sice protažen, za to však nade vši míru tlustý a proto neobyčejně neobratný. Hřbet je v bedrách vyšší nežli ve plecích, uprostřed jest prohnut, břich jest plný a zaokrouhlený, uprostřed tak hluboce schlíplý, že hroch jda bažinaté půdy se jím dotýká. Ocas je krátký a tenký, ku konci se stran jest stlačen; příliš krátké, netvárné nohy mají široká chodidla, jež na předních i na zadních nohách nesou po čtyřech kopytech; všecky prsty směřují ku předu a spojeny jsou krátkou blanou plovací. Jenom na konci ocasu vyrůstají krátké, drátovité štětiny; ale jinak na kůži přes dva centimetry tlusté, která zvláště na krku a se předu na hrudi několik hlubokých řas tvoří, znamenati lze pouze tu a tam krátké, štětinové chlupy. Ježto brázdy na kůži se křižují, rozdělena jest kůže v šupinovitá políčka. Samec úplně dorostlý bývá 4·2 až 4·5 metru dlouhý, počítáme-li v to i 45 cm dlouhý ocas; obr tento vážívá i 2500 kilogramů. Chrup hrochů liší se od chrupu vepřů, s nímž nejvíce se shoduje, ne tak počtem, jako spíše vytvořením zubů. V každé polovině čelisti stojí dva řezáky, jeden kel a sedmero stoliček ($^2/_2$ $^1/_1$ $^7/_7$); tvoří tedy chrup 40 zubů. Kly dolejší čelisti jsou obrovity a vážívají čtyři i šest kilogramů. (Brehm, Život zvířat.) — Řečtí i latinští spisovatelé, od Herodota až po Plinia, často mluví o hrochu, popisují jej, jak právě umějí a správně vyličují o jeho povaze i o jeho zvycích. Za našich dob dlužno vniknouti hodně hluboko do nitra afrického, nežli uzří cestovatel tvory, kteréž Brehm nazval zbytky z dávných, báchorkových dob. Kde člověk naprosté panství si zjednal, tam podlehli hrochové strašným jeho zbraním; tam, kde člověk dosud jen o kopí neb o luku na lov vychází, tam hrochové dosud člověku jsou nepřáteli. Zdá se, že na sever možno stanoviti osmnáctý stupeň za mez, po níž hrochové v Nilu se zdržují. Ve všech proudech, v nichž výška vody se měnívá, hrochové se stěhují; když voda opadá, sestupují z hořeního poříčí v houfech do poříčí doleního a zase opačně se stěhují, když velikými přívaly voda v dolením poříčí vystoupila Hroch jest více nežli všeliký jiný tlustokožec odkázán k vodě, neboť opouští ji takořka jen výjimkou, a tu vystupuje na souš. Tak stává se, když proud sám neposkytuje mu dosti rostlin; aby se popásl, vystupuje z vody obyčejně v noci, zřídka kdy ve dne, a to jen tehdy, když chce se vyhřáti na slunci. Na příhodných místech řeky, tam, kde jsou pole nedaleko břehů, nebo kde bohaté lesy porůstají břehy, nejjistěji však tam, kde v řečišti mohou se popásti, ano na něm vyrůstá hojně vodních rostlin, tam záhy lze spatřiti hrocha. Neporaněný hroch vydrží pod vodou nanejvýš čtyři minuty. Nejraději ve vysokém rákosí oddává se hroch polospánku. Někteří ptáci plují zcela klidně mezi hrochy neb i pobíhají po odpočívajících netvorech. Hyas egyptský hupká neustále kol hrochů a sezobuje s koží jejich hmyz a pijavky; malý bukač klidným krokem kráčí po jejich hřbetech a čistí tam hrochy od všeliké neřesti (Brehm).

V. 11. Břicho hrocha pokryto je koží tak tlustou a tuhou jak ostatní tělo, že ji snadno neprovrtal šíp ani oštěp.

V. 12. Krátký ocas hrochův podobá se cedru tlouštkou, tuhostí, tvrdostí, oblostí. — Kyčle hrochovy jsou zakryty tlustou, jednolitou koží, že nepozorovati vysedlých svalů, tím méně kostí, jak bývá na př. u hubeného dobytka hovězího.

V. 14. „prvotina“ = mistrovské Boží dílo (= doslovně „cesta“) prvního řádu. — „by vládl“ = byl „králem“ zvířat. Na cestách, po nichž ubírá se za potravou, stává se také nebezpečným lidem i zvířatům; neboť zaslepeně řítí se na všechny předměty, jež se pohybují a ničí je, jakmile jich doběhne. Čtyři mohutné kly v čelistech jsou strašné zbraně pro ostatní zvířata; jimi dobytče rozdrtí. — Obyčejně neodvažuje se vůbec na větší loďky, nýbrž naopak jaksi opatrně a plaše jim se vyhýbá; někdy však vede si docela opačně a uvádí v nebezpečí menší kocábky, i s lidmi, kteří v nich sedí. — Kromě pijavic, komárů a hlístů neobtěžuje behemota žádný tvor, takže zápasy mezi ním a krokodilem,

15 Vyvýšeniny mu býlí nesou,
kde si veliká zvěř polní hraje.
16 Pod lotosovými trsy spává,
skrývá se v rákosí a v bahně.
17 Obestírají ho lotosy stinné,
obstupují ho topoly říční.
18 Rozvodní-li se řeka, nebojí se;
klidný je, vniká-li mu Jordan do úst.
19 Kdo ho za zuby vzít může,
nebo mu provazec provléci nosem?

---

slonem, nosorožcem a lvem dlužno zařaditi do říše báchorek. Lidé jsou téměř jediní jeho nepřátelé (Brehm-Bernard). — 14b. Dle Vulg. doslovně: „tvůrce jeho přidal mu meč", t. j. (?) tesáky a kly zahnuté, kterými jako srpem žne býlí a proti útočníkovi se brání.

V. 15. „vyvýšeniny" = vyvýšené břehy Nilu. Ve krajinách, kde řeky příkrými břehy jsou ohraničeny, musí hroch na břeh vystoupiti, chce-li se popásti. Asi hodinu po západu slunce hroch velice opatrně vylézá ze řeky, větří nejpečlivěji na všecky strany a poslouchá, načež pomalu vystupuje po příkrých stezkách pobřežních. V pralese lze stopovati jeho cesty všady, kde bohaté rostlinstvo mu přislibuje tučnou pastvu. Nedaleko obydlených osad směřují jeho cesty k obilním polím. Tam pustoše zapadne a zničí nezřídka v jediné noci celé pole. Hrochové jsou nad míru žraví a mohou býti pravou pohromou, přijde-li jich do krajiny několik kusů; mnohem více rozdupají svými obrovitými nohami, nežli mohou pojísti, a také mnoho obilí zničí, když nasytivše se, po zvyku vepřů pohodlně v mělké prolákline sem i tam se válejí. Hroch požírá všech druhů obilních a rovněž i všeliké zeleniny, jakou v těch zemích pěstují; trávu spásá jako skot (Brehm-Bernard). — 15b. překládá Ehrlich-Schlögl: „Směje se vší nejdivější zvěři".

V. 16. n. O lotosu viz 3. Král 7, 16.

V. 18. Hroch libuje si více ve vodě nežli na suchu. — „Jordan" t. j. proud Nilu, prudký a veliký jako palestinský Jordan. — Žil-li kdy v Jordanu, jest více než pochybno. Hroch nenazývá se na památkách egyptských nilským koněm, nýbrž říčným vepřem „rer", t. j. válející se zvíře, a tím vyznačen jest nejen tvor, válející se ve vodě, nýbrž i ve trusu se válející, tedy právě tak hroch jako vepř. Jak souditi možno z obrazů a nápisů, byl za dávných dob hroch v egyptském Nile velmi hojný. Lov na toto zvíře byl nejoblíbenější zábavou zámožných Egypťanů. Opět a opět na stěnách hrobů, zvláště staré říše patříme na malby, jež nám názorně představují, jak tohoto obra vodního stíhali, jednak harpunami jej usmrcujíce, jednak lapajíce jej kovovými háky, jež na dvou nebo na třech lanech byly upevněny (Dümichen).

V. 19. líčí nesnadný lov hrocha (vyobrazený na egyptských vypuklinách). Lov na hrocha bez pušek, z nichž možno těžké koule stříleti, nebyl by právě vítanou zábavou nedělním střelcům. Lehké koule neublíží hrochovi, i když vystřeleny byly hodně z blízka. Každá koule z pušky pronikne krunýřem krokodilovým, ale jest přece příliš slabou, aby prorazila hrochovu kůži, a což aby mu projela hlavou ještě tvrdší. Negrové vykopávají hrochům jámy. Metací kopí Sudanců skládá se z kusu železa, rohové pochvy, provazce a holi metací. Železo jest po obou stranách nabroušeno, má silný a zpět zahnutý hák a vězí pevně v rohové pochvě. Na jednom konci holi jest otvor, do něhož jest vetčena pochva, na druhém konci holi jest pevně uvázán provazec. Hodí-li Neger kopím, vnikne železný hrot i s pochvou do těla hrochova, ale hůl při hodu se odrazí a souvisí pak se železným hrotem pouze provazcem, jenž na druhém konci holi jest uvázán. S touto zbraní a několika obyčejnými kopími lovec vyčkává, až se hroch (v noci) vrací z pastvy. Tu vmete mu harpunu vší silou do těla a prchá. Když harpuna zaryla se do těla hrochova, vstoupí lovec se svými druhy do připravených lodic a vyhledává na vodě raněného hrocha, t. j. pátrá, kde plove konec holi oštěpové. Jakmile zatáhnou za provazec, objeví se hroch a oboří se na loďku; ale hned uvítá jej dešt kopí, které široký hřbet jeho tak protkají, že pak podobá se obrovskému dikobrazu. Pak dlužno vyčkati, až hroch seslábne ztrátou krve; teprve příštího dne znova opakují lov, kdy opět plovoucí znamení prozradí hrocha, kde mešká. Šťastný hod kopím vyrazí konečně život ze hrocha. (Brehm-Bernard).

20 Můžeš-li háčkem vytáhnout krokodila,
provázkem udice za jazyk ho chytit?
21 Zda-li prostrčíš rákos nozdrami jeho,
nebo trnitým proutkem mu provrtáš čelist?
22 Bude se obracet k tobě s mnohými prosbami,
bude mluvit k tobě lichotivě?

V. 20. „livjáthán" neprávem pokládán býval za velikou rybu, za ďábla, novější někteří mají ho rovněž neprávem za bytost báječnou. Básnická líčeň srovnává se dokonale s povahou krokodila. (Prastarou slávou honosí se nejznámější všech krokodilů, jenž v Nilu bydlí a jejž Herodot, i pisatel knihy Jobovy popisují; první vypisuje věrně všecko, co na pouti své Egyptem byl viděl a slyšel, druhý pak přes velikou svou obrazotvornost básnickou i mluvu květnatou, „leviatana" velmi přirozeně vyličuje. Jiní spisovatelé starověcí, zejména Aristoteles, Diodorus Siculus, Seneca, Strabo, Plinius, Plutarch, Maximus Tyrius, Dio Cassius, Aelian, Flavius, Vopiscus, Amianus Marcellinus a j. psali taktéž o krokodilu nilském, vypravujíce o něm mnohou věc pamětihodnou; celkem doplnili však líčení Herodotovo jen měrou nepatrnou. Brehm-Bernard). — Nelze ho chytit na malou udici jako rybu. Tím není řečeno, že nelze venkoncem loviti krokodila podobným způsobem. (Staří Egypťané lovili krokodily, jak Herodot píše, způsobem rozmanitým. Lovec hodil veliký kus vepřového masa, v němž byla udice upevněna, do vody a nutil v úkrytu svém na břehu připravené podsvinče bitím do křiku. To přilákalo krokodila, jenž vepřové maso pohltil a udicí na břeh byl vytažen. Zde mu lovec především oči blátem zalepil, aby se kousnutí jeho obávati nemusil, načež jej zcela pohodlně usmrtil. Tentyrité odvažovali se, jak Plinius dokládá, i za krokodilem do vody, smyčku na hrdlo mu hodili, na hřbet se mu posadili a když tlamou otevřenou kousnouti chtěl, příčku mu do ní strčili. Pomocí dřeva toho řídili pak krokodila jako koně uzdou a dohnali ho ku břehu. — Krátký a plochý jazyk krokodilů jest zcela spodinou svou na dně dutiny ústní přirostlý a liší se tím od jazyka ještěrek naprosto. — Brehm-Bernard.)

V. 21. Rybáři ulovené ryby napichovali za žábry na proutky rákosové nebo jiné trnité rostliny a tak je nosili domů nebo na trh. — Krokodil nilský (Crocodilus vulgaris, niloticus, suchus) dosahuje největší délky sedmi metrů. Kůže jeho na krku a na bocích pokryta jest hladkými destičkami rohovitými. Přímo za temenem lebky vidíme ve dvou párech čtyry štítky s patrným kýlem, na šíji pak štítků šest; počet příčných řad na hřbetě bývá rozmanitý, obyčejně bývá jich patnácte nebo šestnácte; štítkův ocasních bývá sedmnáct až osmnáct v párech a osmnáct až dvacet plátků jednotlivých. Základní barva těla je bronzová zeleň s malými černými skvrnami na hřbetě; zeleň tato přechází po stranách trupu a krku v nepravidelně roztroušené skvrny temnější a na spodní části těla ve špinavou žluť. Zbarvení toto jest však podrobeno mnohým proměnám. Velmi hojně objevuje se krokodil nilský v hořejším Nilu, v řekách Džubě, Zaiře, Nigeru a Senegalu i ve větších jezerech vnitrozemských. V Egyptě jest krokodil tou dobou již téměř na dobro vyhlazen. Šípy a praky, o nichž ve knize Jobově čteme, ovšem zahnati ho nedovedly, ale kule ručnic novověkých to učinily. Leviatan náš před nimi sice necouval, ale jako hrdina statečný kladl odpor; než lidstvo nynější přece způsobilo, že žití a bytí jeho jest již na krátko. Dnové jeho jsou sečteni od té doby, kdy novějším střelcům pancíř jeho odolati nemůže (Brehm-Bernard.)

V. 22. Zdá se, že zvíře chycené a při tom poraněné bolestně upírá zrak na lovce a prosí takořka za smilování. Toho není u krokodila, ježto bezmála nemožno ho chytit. V Sudanu není (a v Egyptě nebylo) ani jediné vesnice, kde by o neštěstí nějakém nedovedli vypravovati, ani jediného člověka, jenž by nebyl síle „timsacha" (tak sluje krokodil arabsky) se obdivoval, jenž by ho také nebyl již proklel. A k tomu mají obyvatelé Sudanu platnou příčinu, neboť jsouce proti převaze krokodilově zcela malomocni, klidně musí trpěti, uchvátí-li jim nenasytný ten dravec člena rodiny nebo i jen dobytče a do hlubiny je zatáhne; nemajíť proti němu žádných zbraní a zahnati ho nedovedou. Ve vodě je nadmíru svižný, plove a potápí se s velikou rychlostí, ať jest voda hluboka nebo mělka, a proráží vlny jako šíp vzduch. Silný jeho ocas jest mu veslem výborným a dobře vyvinuté blány plovací na zadních nohou vydatně jej podporují při jakémkoli zamýšleném pohybu a činí mu každou polohu ve vodě možnou. Chce-li ponořiti se na dno vody, vyprázdní si rychle plíce a vrhá se jako střela do hlubiny, při čemž

23 Zda se mu zachce učinit s tebou smlouvu,
abys ho za sluhu přijal na věčné časy?
24 Budeš moci s ním hráti si jako s ptáčkem,
nebo uvázati jej svým dcerkám?
25 Budou smlouvat se o něj cechovníci,
rozsekají ho mezi prodavače?
26 Posypeš-li střelami kůži jeho,
nebo rybářskou harpunou jeho hlavu?
27 Jestli-že vložíš na něho svou ruku,
pamětliv boje jsa podruhé nespálíš se!
28 Ejhle naděje tvá zklame tebe,
jak se na něho podíváš, již klesneš!

Hlava 41. — 1 Nikdo není tak smělý, aby ho dráždil,
kdo tedy chtěl by postavit se přede mne?
2 Kdo mi dal prve co, abych mu to vrátil?
Všecky věci, které jsou pod nebem, mé jsou.

3 Nemohu pomlčeti o jeho ozdobě,
chválit chci jeho sílu a lesk jeho zbraně.

část hřbetu a špičku ocasu ukazuje; má-li na spěch, kývá rychle ocasem sem i tam a vesluje při tom zadníma nohama, jichž také, jak se zdá, nejvíce jakožto kormidel užívá. I na suché zemi pohybuje se dosti obratně, ačkoli delší vycházky jen výjimkou konává. Vylézá-li na písčiny, děje se to obyčejně velmi zvolna; pohybuje jednou nohou po druhé a nese tělo, jež v zadu více vyvýšeno jest nežli v předu, tak nízko, že se téměř po písku vleče; jakmile se ale u větší vzdálenosti od vody nalézá, vrhá se jsa polekán rychle do ní a stejnou rychlostí uchvacuje i kořist, na kterouž z vody se řítí (Brehm-Bernard).

V. 23. n Nelze jej zkrotit, nelze jej ochočit. Rozuměj krokodila dorostlého. „Dnes nepřijde již ve krajinách kolem Nilu nikomu na mysl, aby krokodily krotil, což ostatně u zvířat v pozdějším věku chycených velice bývá obtížno. Krokodilové v mládí chycení zkrotnou brzy jako ještěrky, i možno pak na ně sáhati nebo do rukou je vzíti, aniž by syčeli, uvykají určitému zavolání (Brehm-Bernard). Srv. zprávy Herodotovy o zbožňování a chovu krokodilů.

V. 25. „cechovníci", t. j. příslušníci rybářského cechu nebudou se hašteřiti, komu, a v jaké míře ulovený krokodil patří, jak bývá, když se dělívají o ryby ulovené. — Dnes ovšem již jinak.

V. 26. dle Vulg. slovně: „Zdali naplníš síť koží jeho, a rybí posadu hlavou jeho?"

V. 28. „naděje", že ho chytíš nebo v boji (v. 27.) zabiješ. — „klesneš" hrůzou.

Hl. 41. — V. 1. Uchvacuje a usmrcuje lidi jest krokodil daleko nebezpečnější nežli škodami, jež pastýřům hubě stáda jejich působí. Nesmírný strach Sudanců jest tudíž zcela oprávněný (Brehm). Básník tu nepřihlíží ke krokodilově zbabělosti, jakou jeví na souši. Jestliže nikdo se neosmělí drážditi krokodila, mého tvora, kdo by mohl odvážit se ke hněvu popouzeti mne, jeho Tvůrce tím, že mne volá na soud? — Jiní však (Hontheim, Schlögl) překládají v. 1b.: „kdo tedy chtěl by postavit se před něj" (t. j. krokodila, dle Hontheima hrocha!).

V. 2. srv. s Řím 11, 35. — Bůh je nejvyšší pán, který všecko má sám od sebe, který od nikoho nic nedostal, nemůže tedy od člověka býti poháněn, aby před soudem zodpovídal se jemu. — (Jiní překládají hebr.: „Kdo mi se zprotivil a zůstal živ a zdráv? — Pod veškerým nebem, můj jest") Jiní (Hontheim, Schlögl):

„*Kdo šel na něj* (krokodila, hrocha) *a zůstal živ a zdráv?*
Pod veškerým nebem ani jeden".

V. 3. „ozdoba"=„lesk jeho zbraně"=jeho pancíř — Dle Vulg. slovně: „Neodpustímť mu, a slovům mocným, a k prošení složeným." Dle toho Bůh prohlašuje, bude-li chtíti někoho potrestati, nenechá se od toho úmyslu odvrátit ani hrozbami (=„slova mocná"), ani prosbami. Tak-li kdo pojal v. 3. nucen jej spojiti s v. 1. n. ne však s v. 4.!

4 Kdo může odkrýti podklad roucha jeho,
do jeho dvojího krunýře kdo vniknout?
5 Vrata tlamy jeho komu lze otevřít,
kdyžtě z kruhu zubů jeho jde hrůza?
6 Jeho hřbet jest jako slitina štítů,
pevně je zavřen, jakoby zapečetěn.
7 Jeden těsně spojen je s druhým,
že není skuliny mezi nimi.
8 Jeden k druhému úzce přilnul,
drží vespolek nerozlučně.
9 Kýchání jeho vyzařuje světlo,
oči má jako svítající zora.
10 Z úst jeho (takořka) pochodně vycházejí,
ohnivé jiskry mu unikají.
11 Z chřípí jeho vystupuje pára,
jako z kotle na ohni, v němž to vře.
12 Dech jeho rozpaluje jako uhlí,
a plamen ze chřtánu mu šlehá.
13 V šíji jeho přebývá síla,
před jeho tváří pak běží zkáza.

V. 4. „roucho“ = „krunýř“. Kdo může ten tlustý, silný (= „dvojitý“) krunýř svléci s krokodila a viděti, co má pod ním? Svrchní a spodní část těla i ocasu pokrývají šupiny i štítky tu více tu méně čtyřboké, tvrdé a tlusté. Štíty hřbetní vyznačují se vypouklými kýly podélnými, kdežto štítky ocasní tvořívají dvě řady ostrých zoubků, které dále na zad v jedinou řadu se spojují. Štítky po bocích těla jsou zakulaceny. Na hřbetě i na břiše zkostnatí jednotlivé ty štítky, čímž kůže vzezření pevného pancíře nabývá (Brehm).

V. 5. Velká, silná dolení čelist rozpadá se ve dvě větve v předu jen svazem spojené, a každá ta polovice zase ze šesti kusů švy spojených jest složena. Zuby jsou v čelistech pevně usazeny, mají tvar špičatých kuželů, jsou jen něco málo na zad zakřiveny a celkem velmi jeden druhému až na různou délku podobny. Kuželovité koruny jejich mají v předu i v zadu ostré okraje; kořeny jsou vždycky jednoduché a téměř až ku koruně duté, poněvadž pod každým zubem starým zub nový, náhradní se tvoří, jenž buď teprve tenkráte ven vyrůstá, když starší se byl již vylomil, aneb sám zub starý obyčejně již děravý ven vytlačuje. Zuby dolejší čelisti zapadají do mezer mezi zuby čelisti horní; oba nejpřednější zuby v dolejší čelisti zapadají do jamek či výkrojků čelisti hořejší. Obyčejně bývají první a čtvrtý zub v čelisti hořejší nejdelší a nejsilnější. Počet zubů jest u rozličných druhů různý (Brehm-Bernard).

V. 7. n. „jeden“ štítek. — Ježto souvisí tak pevně, nemůže střela mezi ně vniknouti. Pancíř starověkých bojovníků býval také šupinatý, a ty šupiny měly tvar malých štítů; mezerami však, které mezi nimi zůstaly, mohlo ostří zbraně snadno se prodrati.

V. 9. Když „kýchá“, vystřikuje z nozder vodu. Ta leskne se ve žhavých paprscích slunečných a tak „vyzařuje světlo“. — Když se vynořuje z vody, vyčnívá nejprve hlava a oči, pak ostatní tělo. Vhodně tedy přirovnány zelené, ale červeně jiskřící oči vycházející, svítající a mžhourající zoře. V hyeroglifickém písmě znamenají oči krokodilovy skutečně zoru.

V. 10.—12. je básnická líčeň, která se zakládá na pozorování, že krokodil, když se náhle ponořuje, ve vodě se válí, ocasem do ní plácá, rozvíří hladinu vodní, voda stříká v jasném slunci v kapkách větších („pochodně“) nebo menších („jiskry“) a vůkol vystupují bubliny jako když vře a klokotá voda v hrnci nad ohněm. Srv. níže v. 22. n.

V. 12. Srv. podobnou báseň u Vergila (v překladě Jana Čermáka), Aen 12, 101.:

. . . zevšad z tlamy rozžhavenému
Jiskry srší, a oheň mihotá se v očích jeho bystrých.

V. 13. n. Místo „zkáza“ hebr.: „hrůza“. Tou hrůzou všecko bezmála mře a zaniká, odtud „zkáza“. — Části těla, u jiných zvířat měkké, v laloky vybíhající, má krokodil tuhé a spečené s ostatním tuhým tělem. — 14b. dle Vulg. do-

14 Laloky masa jeho pospolu drží,
slité jsou, že nelze jimi pohnout.
15 Srdce jeho tvrdé jest jako kámen,
tvrdé jako mlýnského žernovu spodek.
16 Pozdvihne-li se, bojí se nejsilnější,
strachem pozbývají rovnováhy.
17 Meč, který zasáhne ho, nic nepořídí,
ani kopí, ni střela, ni oštěp.
18 Železo za slámu považuje,
a měď za dřevo ztrouchnivělé.
19 Nemůže ho na útěk obrátit střela,
plevou jsou mu prakové kameny.
20 Za stéblo považuje klacek,
směje se svištícímu kopí.

---

slovně: „vyšle proti němu hromy a k místu jinému nevznesou se" t. j. ani blesky neprorážejí tvrdého pancíře krokodilova, ale zanikají v něm neodrážejíce se jinam(!). Jiní jinak.

V. 15. Místo „spodek mlýnského kamene" Vulg.: „kovářovo nákovadlo" (kovadlina). Srdce, poměrně malé a v silném vaku osrdečním uzavřené, jest dokonale v pravou a levou komoru rozděleno. (Brehm.) Tvrdost srdce tu znamená nejspíše krokodilovu žravost, odvahu a bezohlednost, s jakou přepadá kořist, pokud jest ve svém živlu, t. j. ve vodě. „Kořistí krokodilům bývají obratlovci od člověka až k rybám, pak rozmanití korýši, měkkýši a hmyzi; toliko tací tvorové se jich báti nemusí, kteří velikostí neb silou tělesnou vynikají nad šelmy ty drzé sice, ale také velmi zbabělé (na souši). Potřebují veliké množství potravy, polykají najednou objemné kusy její a někdy — snad pro lepší trávení — také dosti těžké kameny; ale mohou se i několik měsíců postiti a zdají se býti žravějšími, než skutečně jsou."

V. 16. dle Vulg.: „Když se pozdvihne, báti se budou andělé, a přestrašeni jsouce vyčištěni budou." T. j. poslové, plavci (=„andělé!") budou se snažiti, by se smířili s Bohem a tak si duše očistili, ježto bojí se smrti. Jiní jinak.

V. 20. Básník mluví v nadsázkách a chce toliko říci, jak nesnadno jest krokodila ulovit a usmrtit. — Nyní ovšem loví krokodily jiným způsobem (než staří Egypťané — viz výše k 40, 20.), při němž ostatně také odvahy jest potřeba. Čas lovů počíná, když vody v řekách již ubylo a písčiny, na nichž krokodilové ve slunci se vyhřívají, vodou již zaplaveny nejsou. Lovec pamatuje si dobře místo, kde krokodil obyčejně spává, vyhrabe si po větru, obyčejně tedy na straně jižní, jámu do písku, kde v úkrytu čeká, až krokodil na výspu vyleze a usne. Zbraní lovcovou jest kopí, jehož železný, trojhranný a háčky opatřený hrot na rukojeti upevněn jest kroužkem a dvaceti až třiceti pevnými provázky oddělenými, leč v jistých vzdálenostech opět v jedno spojenými; dřevo pak této harpuny s lehkým polenem jest spojeno. Dovednost lovcova záleží především v tom, aby kopím takovou silou po kořisti mrštil, že zbraň nejen pancířem proniká, ale také v maso krokodilovo do hloubky asi deseti centimetrů se zaráží. Při vrhu oddělí se dřevo od hrotu jen volně upevněného. Poraněný krokodil počne zuřivě ocasem mrskati a snaží se o to, aby provázky překousal; jednotlivé provázky však položí se mu mezi zuby, pro kterouž příčinu jen něco málo jich překousnouti dovede. Cestu, kud se poraněná obluda ubírá, ukazuje na mělčích místech rukojeť kopí, u větších hloubkách pak poleno. Lovec pronásleduje v malém člunu krokodila tak dlouho, až nalezne příhodné místo, kde by ku břehu přiraziti mohl; tu vytáhne pomocí provazu zvíře nad hladinu vodní, zasadí mu ostrým kopím ránu do týla, nepovolila-li harpuna, nebo beze všeho na břeh je vytáhne. Kdybych nebyl vlastníma očima viděl, kterak jen dva lidé krokodila, majícího délku pěti metrů, z vody vytáhli, nejprve mu tlamu svázali, pak nohy těsně ku hřbetu připevnili a konečně ostrým železem míchu mu přeťavše jej usmrtili, zdálo by se mi to opravdu nemožným. Do sítě chytnou krokodila jen náhodou, větší takové zvíře skoro nikdy, poněvadž tak prudce sebou hází, že i nejsilnější rybářskou síť protrhne. Evropané, Turci a obyvatelé středního Egypta proti krokodilům zbraní střelných užívají. Puška jest zbraní nejlepší, neboť kule pancířem

21 Pod sebou má střepiny ostré,
mláticí sáňky na bahno klade.
22 Řeku rozvlní v klokot jak vodu v kotli,
činí, že jezero vře, jak v hrnci masti.
23 Za ním svítí se stezka jeho,
proud se jeví oku jak stříbrná kštice.
24 Není na zemi, kdo by se vyrovnal jemu,
stvořenému, aby se nikoho nebál.
25 Všecko, co vysokého jest bojí se ho;
králem všech pyšných zvířat on jest.

Hlava 42. — 1 Tu odpověděl Job Hospodinovi řka:

2 Přesvědčen jsem, že jsi všemohoucí,
a že nemožno překazit žádný tvůj záměr.
3 Kdo to zatemňoval prozřetelnost
nejapnými promluvami?
Protož mluvil jsem prve nerozvážně,
co můj rozum nad obyčej přesahá.

---

každého krokodila proniká. Střelil jsem kulí po krokodilech více než stokráte a nepozoroval jsem nikdy, že by se kule, jak často se tvrdívá, od kůže odrazila. Naproti tomu však s pravdou jest, že zřídka kule krokodila okamžitě usmrcuje. Život má nadmíru tuhý; krokodil na smrt raněný unikne obyčejně do řeky a bývá pak pro střelce ztracen. Mnohá z takových zvířat, jimž jsem mozek kulí prorazil, vířila zuřivě ve vodě, střelhbitě pod hladinou sem i tam těkala, celým tělem pak trhati počala, tlamu dokořán rozevřela a vyrazivše ze sebe skřek, jehož popsati nelze, konečně v kalných vlnách se ztratila. (Brehm.)

V. 21. „ostré střepiny“ = šupiny. — Když vleče se bahnem, nechá po sobě otisk, jakoby tam byl člověk táhl mlátičku. O tvaru té mlátičky viz 2 Král 24, 22. (hebr. „mórag“). — Dle Vulg. zní slovně v. 21.: „Pod ním paprskové slunce (vespod u nohou má háky, drápy?), a stele sobě zlato jako bláto (líhá na blátě či ztvrdlém písku, žlutém jako zlato?) Výklady latinského znění byly velmi pestré.

V. 22. srv. s vv. 10.—12. — Obraz hrnce, ve kterém se vaří masti (vonné) souvisí nejspíše s představou žláz, ze kterých vyměšuje voňavou tekutinu, které užívají Afričané k výrobě vonné masti na vlasy. Po obou stranách kloaky leží dvě veliké žlázy, vylučující tekutinu pižmem páchnoucí, což se děje asi v souvislosti s činností ústrojů pohlavních; podobné dvě žlázy leží na krku za čelistmi a zastupují bezpochyby žlázy slinné, jichž prý krokodilové podle tvrzení čelnějších anatomů nemají. — Jednoho dne ležel jsem na písčině v Modrém Nilu maje v úmyslu stříleti jeřáby. Dříve než se mi ptáci objevili, vynořil se z vody u vzdálenosti asi patnácti kroků přede mnou krokodil, mající délku asi pěti metrů, vylezl pomalu na břeh a u vzdálenosti asi šesti kroků přede mnou ku spánku se položil. Jeřáb, jenž se mi v tom objevil, zachránil mu prozatím život, neboť namířil jsem na ptáka tohoto, pro mne daleko vzácnějšího. Krokodil uslyšev výstřel, jehož si nedovedl vysvětliti, vrhnul se střelhbitě po vody. Sotva jsem si však zastřeleného jeřába přinesl, a pušku znovu nabil, ukázal se právě na tom místě na hladině vodní. Zamířil jsem mu pohodlně do spánku, vystřelil a s radostí pozoroval, kterak obluda mocným skokem kolmo do výše se vymrštila, pak celou tíhou těla svého na zemi padla a nepohnutě tu ležeti zůstala. Ihned naplněn byl veškeren vzduch omamujícím zápachem pižmovým . . . (Brehm-Bernard).

V. 23. Plující krokodil nechává za sebou brázdu zpěněných, jako stříbro ve slunci se lesknoucích vln a bublin.

Hl. 42. — V. 1. Job vyslovil sice již vícekráte všeobecně, zásadně Boží moc a moudrost (9, 4.—10; 12, 7.—25; 26, 5.—14; 28, 23.—28.), ale nevyvodil dosud z těch vlastností Božích praktických důsledků pro sebe, pro své smýšlení, pro svůj život. Činí tak teprve nyní pod tíhou názorného poučení Božího.

V. 3. Job sám slovy Božími (38, 2.) pokorně a kajícně vyznává, že svými řečmi „zatemňoval prozřetelnost“ Boží. Viz 38, 2. — „Protož“ = proto, že jsi všemohoucí (v. 2.) mluvil jsem neuctivě a opovážlivě (= „nerozvážně“, pošetile). Přiznává se k tomu, co mu vytýkal Elihu (34, 35; 35, 16; 34, 18. hebr.).

4 „Napni tedy sluch, a já budu mluvit,
budu se tázat tebe, odpověz mi!“
5 Prve dle doslechu toliko znal jsem tebe,
ale nyní oko mé tě vidí.
6 Protož kárám sebe samého,
a činím pokání v prachu a popelu.

DOSLOV (42, 7.—16.).

Tři přátelé Jobovi, pokáraní od Boha docházejí zkrze Joba odpuštění (42, 7.—9.). Jobova hojná odměna (10.—16.).

7 Když pak domluvil Hospodin slova tato k Jobovi, řekl Elifazovi
Temaňanu: „Roznítil se hněv můj na tebe, a na dva přátele tvé, neboť
nemluvili jste přede mnou správně, jako služebník můj Job. 8 Protož
vezměte si sedm býků a sedm beranů, jděte k služebníku mému Jobovi,
a obětujte za sebe celopal; Job pak, služebník můj, modliti se bude
za vás; (toliko) pro něho nebude vám přičítána pošetilost, že jste
nemluvili ke mně správně, jako služebník můj Job.“
9 Odešli tedy Elifaz Temaňan, Baldad Suhan a Sofar Naamaťan
a učinili, jak byl mluvil k nim Hospodin, i přijal Hospodin Joba milostivě.
10 Hospodin také obrátil se ku pokání Jobovu, když on modlil se
za přátele své. A dal Hospodin Jobovi všeho, co byl měl, dvojnásobně.

V. 4. Job uvádí slova, kterými volal Boha na soud (13, 22. n.) a kterými zejména se provinil.

V. 5. Dokonaleji tě poznávám nyní nežli prve jako poznává člověk určitěji, co vidí očima, nežli o čem toliko slyší (Sv. Tomáš Aquinský). Vysloveny tu dva stupně poznání: méně dokonalého (z doslechu) a dokonalejšího (z vlastního názoru).

V. 6. „kárám se“ = zavrhuji, (hebr.) co jsem byl mluvil. — O známkách kajícnosti srv. Jon 3, 6; Dan 9, 3.

V. 7. Místo „nemluvili jste přede mnou správně jako služebník můj Job“ lépe překladati s Hontheimem: „nemluvili jste ke mně správně o . . . Jobovi.“ Vše, co člověk mluví, slyší Bůh, je mluveno k Bohu. — Nesprávně mluvili o Jobovi tvrdíce, že je (tajný) hříšník a pokrytec, za své hříchy trestaný. Nesprávný byl také předpoklad jejich, že strastmi, které Bůh na lidi sesílá, nezamýšlí nic jiného nežli toliko trestati. Bůh se hněvá, že zatvrzele, neústupně na svém nesprávném názoru lpěli, ačkoliv mohli se dáti poučiti od Joba, kdyby více dobré vůle byli měli. Takové „pochvaly“ dostalo se jednostranným, úzkoprsým obhájcům prozřetelnosti a spravedlnosti Boží! — Bůh oslovuje Elifaza, který byl vůdcem jakýmsi druhých dvou přátel Jobových; proto také 2, 11. jmenován první, a první počal vždy Jobovi domlouvati. — Elihu kárán není, ježto mluvil správně.

V. 8. Bůh opět a zase (jako již ve v. 7.) nazývá Joba čestným názvem „můj služebník“, jakým byl před svým utrpením (1, 8.) Srv. Nm 12, 7; 2. Král 7, 5; Is 20, 3. — Nové cti dostává se Jobovi, že toliko (hebr.) pro něho Bůh odpouští jeho přátelům. Povšimnutí hodný příklad, že Bůh na přímluvu zasloužilého spravedlivce milost prokazuje jiným. Srv. Ex 32, 31; Nm 12, 13; 16, 37; 21, 7; Dt 9, 18; 1. Král 7, 5; 12, 23; 3 Král 13, 6; Jud 8, 28.—31; Esdr 6, 10. — „ke mně“ jako výše ve v. 7. — Místo „jako Job“ lépe „o Jobovi“ jako výše ve v. 7.

V. 9. „milostivě“ = doslovně: „tvář“. — Hospodin přijal Joba milostivě, t. j. odpustil jeho přátelům. — Ti, kteří pokládali kdysi Joba za zločince, přicházejí, prosí ho, by za ně u Boha orodoval a tak uznávají ho za spravedlivce, za světce! Tím dávají Jobovi nejkrásnější dostiučinění.

V. 10. Dle hebr. Hospodin nahradil Jobovi, čeho byl pozbyl, „obrátil“ jeho neštěstí ve štěstí. — Job zapomíná křivd, odpouští svým protivníkům, modlí se za ně. Ta láska Jobova k nepřátelům líbí se Bohu, také tu lásku štědře Jobovi odměňuje.

[11] I přišli k němu všichni bratři a všecky sestry jeho, jakož
i veškeří jeho bývalí známí, jedli s ním v domě jeho, projevovali mu
svou soustrast, těšili ho nad veškerým neštěstím, které byl Hospodin
na něho uvedl a dal mu každý po jedné ovci a po jednom zlatém
kroužku.
[12] Požehnal pak Hospodin konci Jobovu více nežli počátku jeho:
Nabyl totiž čtrnácti tisíc ovec, šesti tisíc velbloudů, tisíce spřežení
hovězího dobytka a tisíce oslic. [13] Dostal dále sedm synů a tři dcery;
[14] první dal jméno Jemima, druhé Kesia a třetí Keren-happuch; [15] ne-
bylo lze najíti v celé zemi ženy krásné jako byly dcery Jobovy, a otec
dal jim dědičný podíl mezi bratřími jejich. [16] A byl Job potom živ sto
čtyřicet let, i viděl syny své a syny synů svých až do čtvrtého kolena;
umřel došed velikého stáří.

V. 11. „bratři a sestry“ = příbuzní (19, 13.—15.). — „projevovali mu soustrast“ = dle Vulg. slovně: „kývali nad ním hlavou“. Spisovatel hořce tepe příbuzné a známé, kteří teprve nyní, kdy jest Job „rehabilitován“, kdy je zase šťasten, přicházejí s projevem soustrasti a útěchy, který byl by potěšil Joba, dokud sténal pod tíhou svých bolestí, kdy však nechtěli ho znáti, kdy jej opustili. — Dary mu dávají na znamení úcty. Hebr. „qesítá“, jež tu přeloženo slovem „ovce“ pokládají novější vykladači za váhu vzácného kovu. Srv. Gn 33, 19; Jos 24, 32. — „zlatým kroužkem“ bylo lze ozdobiti ucho („náušnice“) nebo nos. Srv. Gn 23, 47; Ex 32, 2; Is 3, 25; Přís 11, 22.

V. 12. rozpřádá v. 10b. — „počátek“ = bývalé štěstí Jobovo, před jeho neštěstím. — „konec“ = štěstí Jobovo, dvojnásobně obnovené.

V. 13. Děti nejsou mu nahraženy dvojnásobným počtem; důvod toho může býti dvojí: jeden, hledící k budoucímu životu, že totiž synové, jež byl měl, úplně mu nezahynuli, ale čekali, že budou žíti s ním v životě budoucím; druhý důvod může se týkati života přítomného: kdyby totiž s dvojnásobným množstvím majetku byl se zdvojnásobil počet synů, nebyl by majetek domu patrně rozmnožen, ježto byl by dostal každý syn tolikéž co prve; proto bylo slušnější, aby se rozmnožilo mu potomstvo ne tak počtem jako spíše hodnotou (Sv. Tomáš Aquinský).

V. 14. „Jemímá“ překládá Vulg.: „Den“, t. j. jasná, krásná jako den. — Kasie (qeçí‘á) je známý strom, jehož kůry užívali k výrobě voňavek (Laurus Cassia Linné). Srv. Ž 44, 9. — Srv. Ex 30, 24. — Qeren-happúch = Roh líčidla, t. j. nádobka na ženské (kosmetické) potřeby na šlechtění pleti. Srv. 4. Král 9, 30.

V. 15. Dle Nm 27, 8. dostaly toliko dcery, jež neměly bratrů, dědičný podíl. Tu jinak, ježto Job nebyl Israelita. Majetek Jobuv byl tak veliký, a láska bratří k sestrám tak vroucná, že mohl Job pořiditi, jak tu řečeno. Jestliže se na majetek dcer Jobových přiženili příslušníci jiných rodů, dcery Jobovy i se svými manžely žily dále vedle svých bratrů (a nedaleko od nich v rodině cizí).

V. 16. „potom“, když byl přetrpěl Boží zkoušku — Dle LXX bylo Jobovi 240 roků, když umřel. O požehnání Jobově srv. Ž 127. — O velikém stáří srv. Gn 25, 8; 35, 29.

V knihovně assyrského krále Assurbanipala byla nalezena klínopisná báseň na třech tabulkách, uložených nyní v Britském museu a označených D T 151, K 2518 a K 3972. Byl to opis předlohy, která bývala původně nejspíše majetkem archivu chrámu Mardukova v Babyloně. Když byly objeveny ještě jiné příslušné zlomky, bylo shledáno, že čtyři tabulky podávají ucelené dílo básnické, protkané žalozpěvy. (Landersdorfer). Assyrsky sluje dle počáteční věty „Lud-lul bél ni-me-ki“ = Budu slavit pána moudrosti; obyčejně nazývají je assyriologové „Píseň trpícího spravedlivce“. Obsah básně té jest (dle Landersdorfera) asi tento:

1. Básník slaví boha Béla;

2. líčí své útrapy (konec tabulky I., tabulka II. a počátek tabulky III.). *a*) Král vypravuje, že pozbyl zraku, sluchu a snad i trůnu. Naříká, že ho přátelé v bídě opustili ano veřejně potupili a prokleli. Dotýká se otázky, jak se srovnává s tímto neštěstím jeho zbožnost, kterou celý život jevil. *b*) Svízele až do pozdního věku trpitelova stále byly stupňovány, na jeho spravedlnost nebyl brán zřetel, všecky prostředky, kterými chtěl si pomoci, selhaly, marná byla také modlitba za pomoc ke strážnému bohu a bohyni. *c*) Trpitel táže se, proč je stížen

takovým hořem. Snad proto, že nedbal bohoslužebných předpisů a obyčejů? Zpytuje svědomí a *d*) to mu praví, že se ničeho podobného nedopustil, naopak modlitba a oběti, soukromé i veřejné slavnosti že bývaly vždycky radostí jeho srdce. Také konal horlivě povinnosti kněžské, utvrzovati ve svém lidu náboženský život, povinnosti, které mu příslušely, ježto byl zastupcem Božím. Nevěda toliko zhřešil snad tím, že pokládaje se za Božího zástupce žádal božskou úctu pro sebe. *e*) Trpící král stěžuje si na omezenost lidského rozumu, která i při nejlepší vůli vystihnouti vůli Boží bloudívá a tak hřešívá, začež bývá trestána. K tomu druží se úvaha o křehkosti a vrátkosti lidské, jakož i o měnivosti lidského srdce, které ve štěstí ani v neštěstí nedovede se mírniti, ale z pýchy (ve štěstí) přechází do zoufalství (v neštěstí). *f*) Nemocný král znova naříká a líčí svůj bídný stav. Nepomáhá kněz, nepomáhá zaklínač, nedbá bůh strážný, nedbá bohyně strážná, nezbývá než spřáteliti se s myšlenkou na smrt.

3. Když byly všecky prostředky selhaly, sám bůh Marduk vzkáže ve snu po Ur-Bau-ovi Tábi-utul-Bélovi, aby nad nemocným králem obřady smírné vykonal. Ty ho zbaví viny i trestu, že král zase ozdravěl. Došel toho zdraví za to, že u z n a l svůj přestupek.

4. Král děkuje bohu Mardukovi za vrácené zdraví a bývalé štěstí.

Srovnáme-li báseň babylonskou s knihou Job, shledáme sice některé podobnosti, ale také mnoho podstatných rozdílů: 1. Oba hrdinové jsou vznešené osoby, ale Š u b š i - m e š r í - N e r g a l (tak slul babylonský trpitel), byl k r á l e m, Job však králem nebyl. Mezi králem a ubožákem jest větší protiklad, básník Joba nebyl by ten protiklad setřel, kdyby byl pracoval dle babylonské předlohy. Také jména obou hrdinů nejeví nic podobného. — 2. Co vypravuje kniha Job, odehrává se na jihovýchodní hranici Palestiny a všecko, co líčí, souhlasí dokonale s tamějšími skutečnými poměry; nemožno proto míti za to, že obsah a snad i tvar knihy Job byl vypůjčen v Babylonii! Také různost d o b y, kdy žil Š u b š i - m e š r í - N e r g a l a Job vylučuje možnost závislosti knihy Job na básni babylonské. — 3. Kniha Job řeší svou záhadu dramaticky, ve způsobě rozprav (dialogů) a básnické jádro jest zarámováno prosaickým úvodem a doslovem; babylonská báseň je však samomluva (monolog), ve které trpitel královský líčí s epickou šířkou své osudy bez obdobného úvodu a doslovu. Do žalozpěvů mísí babylonský básník úvahy o krátkosti lidského rozumu, o vrátkosti lidské jaksi mimochodem, kdežto v knize Job činí tyto otázky jádro rozjímavé básně. Kdyby hebrejský básník byl použil za předlohu básně babylonske, sotva by byl z básnických částí učinil prosaický počátek a konec, sotva byl by si nechal ujíti příležitost, aby položil na konec do úst Jobových nádherný zpěv díků, kterým končí báseň babylonská. Z babylonské předlohy nemohl býti veden k tomu, by zvolil tvar rozpravný, by uvedl na jeviště více nových osob a řešil hluboke filosofické záhady. — 4. Obě básně vypravují sice, že hrdinové pozbyli svého majetku, těžce onemocněli, byli opuštěni ode všech, naříkali si, hledali příčinu svého neštěstí, ujišťovali, že nejsou si vědomi ničeho hříšného, co by se srovnávalo s velikostí neštěstí, konečně pak oběma bylo vráceno bývalé štěstí. V biblické básni však podán také důvod všeho toho — Job trpí ne pro své hříchy, ale proto, aby ryzost jeho ctnosti zkouškou se osvědčila; dle babylonské básně však trpitel je trestán za hřích (ovšem nevědomý), tu myšlenku hájí přátelé Jobovi, Job však ji potírá a jeho názor dochází potvrzení Božího! Obě básně řeší sice otázku, proč trpí spravedlivý, ale způsobem dokonce protikladným. Dle Joba dopouští Bůh útrapy na nevinného, aby se osvědčila jeho ctnost, dle básně babylonské trpí král za hřích, třebas není si ho dokonale vědom. — 5. Oba hrdinové byli velmi zbožni. Ale Jobovu zbožnost uznal sám Bůh, a že ji Bůh zkoušel, vystupuje zřejmě do popředí. — Šubši-mešrí-Nergal tvrdí sice také, že zbožně žil, musí však doznati, že přece jen proti pravé zbožnosti pochybil. — Zbožnost Jobova jeví se s k u t k y lásky k Bohu i k b l i ž n í m u. Babylonská báseň zná toliko zbožnost obřadnou, která dává pozor, aby žádný, ani nejmenší obřad nebyl opomenut, ale lásky k bližnímu nedbá. — Oba hrdinové vidí, že jsou pokládáni za hrubé hříšníky a veliké zločince; tak druží se k tělesným bolestem závažné duševní boje a těch používají básníci k tomu, by řešili každý svou záhadu výše podanou. Je samozřejmo, že při takovém boji duševním, je-li poněkud správně psychologicky podán, naděje na odplatu v tomto nebo v onom životě, případně vzpomínka na bývalé štěstí s ponurou zoufalostí se stýká. Tato změna protiv je v knize Job mnohem přirozeněji a věrněji vylíčena; v babylonské básni nelze dokázati takového zásvitu naděje, nálada se zatemňuje víc a více, myšlenka na bývalé štěstí se vynořuje tu a tam, aby urychlila zoufalost. Každý řeší záhadu jiným způsobem, jak výše již řečeno, ale přece dle téže zásady: Cesty Boží jsou lidskému rozumu nevy-

zpytatelné. Jeden (babylonský) básník z ní vyvozuje, že Bůh vidí i tu hřích, kde člověk žádného nevidí; druhý (hebrejský) básník výslovně tento závěr zamítá, potírá jej a vyvozuje z téže zásady, že Bůh ve své nepochopitelné moudrosti, se kterou řídí všecek svět, může míti také jiné důvody, proč sesílá útrapy; důvody, kterých člověk svým omezeným rozumem nemůže chápati a které nemusí míti nutně toliko ráz trestu! Společné rysy, výše vypočítané, opakují se v životě lidském tak často a stejnoměrně, že by jich musilo býti mnohem více a hlubších, aby mohl kdo tvrditi, že biblický básník použil předlohy babylonské. Zjevy, které obě básně líčí, jsou tak husté, záhada, kterou se obě zabývají, naskytá se tak často v životě a pudí mysl lidskou, aby ji řešila, že můžeme míti za to, že podobné literární plody najdeme v literatuře všech vyspělejších národů! — 6. V obou básních vyskytá se sice množství jiných podobných drobností, jako myšlenek, obrazů, rčení, atd; avšak ani z toho neplyne, že básník hebrejský závisí na předloze babylonské. Neboť oba jsou básníci, oba líčí tytéž jevy, oba vyslovují tytéž city, oba jsou synové starého Východu, na oba měla vliv táž vzdělanost, oba příbuzní Semovci atd. Lépe je proto míti za to, že oba básníci samostatně zpracovali látku, kterou jim denní zkušenost poskytovala a kterou již před nimi jiní se často zabývali a nějakými způsoby slovně ustálili (skutečná událost, vypravování lidové, básnické zpracování). Srovnáme-li obraznou mluvu Jobovu s básní babylonskou, shledáme, že básnická mluva knihy Job nepoměrně nad ni vyniká bohatstvím a pestrostí jakož i malbou charakterisující mluvící osoby. — 7. Zejména však náboženské a mravní názory, které hlásá kniha Job (mravní přísné jednobožství, láska ku bližnímu atd. viz Úvod str. 43. n. pozn. 16. n.) daleko předčí pohanské názory básně babylonské! Kdyby byl israelský básník zpracoval předlohu babylonskou, byl by jistě na místo částí, týkajících se babylonských předpisů obřadních, vložil přiměřené předpisy obřadů israelských, jak je podává Pt. Ani stopy však toho neshledáváme! — 8 Ostatně neznáme ještě znění babylonské básně dokonale; tím méně možno dokázati, že byla známa v Palestině, nebo tam, kde byla napsána kniha Job. — Všecek plán knihy Job, geniální pojetí, venkoncem samostatná skladba, jakož i ostatní hlediska, se kterých jsme výše knihu posuzovali, činí na výsost pravděpodobným, ne-li jistým, že hebrejský básník babylonské básně dokonce neznal, nebo znal-li ji, neužil jí za předlohu svého díla (Landersdorfer). — Tím méně lze mysliti na nějakou závislost knihy Job na egyptské básni berlínského papyru, která podává rozmluvu člověka, jejž omrzel život, se svou duší. Rukopis pochází ze střední říše (asi 2000-1800 před Kr.). Počátek básně se ztratil. Co je zachováno, je plno neznámých slov, proto namnoze nepřeložitelno. Nad to nemá obsah tohoto textu v egyptské literatuře obdoby. Obsah: Člověk rozmlouvá s duší svou. Touží po smrti, ale bojí se jí, ježto jsa opuštěn od přátel a příbuzných nemá nikoho, kdo by vykonal za něho pohřební obyčeje. I prosí svou duši, aby mu tu službu lásky prokázala. Duše však se zdráhá a snaží se přivésti ho na jiné myšlenky. — Ani pověst indická nebyla pramenem, z něhož vážil básník israelský. Ta pověst zní: Kdysi shromáždili se bohové ve svém blaženém sídle. Indra, bůh ovzduší, předsedal. Kromě bohů a bohyň dostavili se nejslavnější kajícníci, zejména sedmero praotců (Menus). Po různých rozpravách dostala se na přetřes otázka, možno-li mezi lidmi nalézti vladaře, který nemá hříchu. Velká většina shromážděných bohů, mezi nimiž byl také Siva Rudra (indický zlý duch), popírali tu možnost. Avšak Vasista tvrdil, že jeho žák Atšandira je bez hříchu. Rudra vzkypěl hněvem a ujišťoval bohy, že jim brzy ukáže jeho chyby, vydají-li jej do jeho moci. I vsadil se Vasista se zlým duchem, že nenajde na něm úhony; kdo prohrá, ztratí zásluhy, kterých si získal dlouhou řadou kajících skutků. Rudra zkoušel tedy Atšandiru, zbavil ho majetku, trůnu, jediného syna i manželky. Hrdina ve všech těch svízelích vytrval, ačkoliv i sami bohové jistojistě byli by jim podlehli! Proto ho odměnili, vrátili mu manželku i syna. Dle smluvené sázky daroval Rudra Vasistovi své zásluhy(!) a Vasista je postoupil Atšandirovi. Poražený Rudra odešel, hněvaje se, počal kající(!) život, aby si nashromáždil nových zásluh. — Závislosti knihy Job na prameni indickém nelze dokázat již proto, že nelze prokázat stáří uvedené pověsti, známé nám od missionáře Boucheta, kterému ji vypravovali brahmini. A jak se liší oba literární plody!

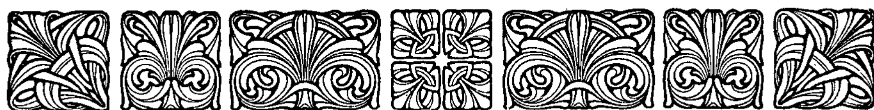

ŽALTÁŘ

ČILI

KNIHA ŽALMŮ.

Na druhém[1]) místě řady básnických knih biblických je Žaltář,[2]) čili Kniha žalmů,[3]) t. j. náboženských písní, které zpívali Hebreové s průvodem strunových nástrojů.

Kanonických[4]) těch písní jest úhrnem jedno sto padesát.[5]) Hebr. je čísluje poněkud jinak nežli LXX a Vulg.

Odchylky patrny jsou z této tabulky:

Dle číslování bible hebr.:	Dle číslování LXX a Vulg.:
Žž 1.—8.	= Žž 1.—8.
Ž 9, 1.—21.	= Ž 9, 1.—21.
Ž 10, 1.—18.	= Ž 9b., 1.—18. čili 9, 22.—39.
Žž 11.—113.	= Žž 10.—112.
Ž 114.	= Ž 113, 1.—8.
Ž 115.	= Ž 113b., 1.—18. čili 113, 9.—26.
Ž 116, 1.—9.	= Ž 114, 1.—9.
Ž 116, 10.—19.	= Ž 115, (1.—10.)
Žž 117.—146.	= Ž 116.—145.
Ž 147, 1.—11.	= Ž 146, 1.—11.
Ž 147, 12.—20.	= Ž 147, 12.—20. čili 1.—9.
Žž 148.—150.	= Žž 148.—150.

Jak zřejmo, spojuje LXX a Vulg. hebrejský žalm devátý a desátý v jeden, devátý; taktéž hebr. žalm stý čtrnáctý a stý patnáctý v žalm stý třináctý. Za to rozděluje hebrejský žalm stý šestnáctý ve stý čtrnáctý a stý patnáctý, jakož i stý čtyřicatý sedmý v stý čtyřicátý šestý a stý čtyřicátý sedmý. Dlužno tedy k číslici Vulg. Žž 10.—146. zpravidla připočísti jednu, chceme-li nabýti příslušné číslice dle číslování hebrejského. Čísla žalmů dle hebr. bývají v závorkách připojována k číslům dle Vulg. (případně naopak[6]).

---

[1]) V seznamu tridentském a ve Vulg. V řeckých biblích bývá v čele, tedy na prvém místě knih básnických. Hebrejské bible řadí Žalt do třetí skupiny posvátných knih, mezi tak zvané „svatopisy“ (srv. sv. I. str. 715 pozn. 1.); v rukopisech, psaných v Německu, bývá Žalt na prvém místě jmenované skupiny.

[2]) Slovo „Žaltář“ odvozeno je z latinského „psalterium“ a to z řeckého „psalterion“; znamená původně strunový nástroj, podobný harfě. Hráti na strunový nástroj znamenalo řecky „psallein“, latinsky „psallere“, píseň pak s doprovodem té hudby zpívaná slula „psalmos“, latinsky „psalmus“, česky žalm.

[3]) Židé ji nazývají „séfer tehillím (= kniha chvalozpěvů) nebo prostě „tehillím“, zkráceně „tillím“ (s aramskou koncovkou „tillín“), t. j. chvalozpěvy v širším slova významu. (O chvalozpěvech v užším slova významu čili o hymnech viz níže.) V závěrku druhé knihy Žalt, t. j. Ž 71, 20. slují žalmy prvých dvou knih „prosby“ v širším významu slova, tedy „modlitby“. (O žalmech, které jsou modlitby prosebné v užším významu slova, viz níže.)

[4]) Od kanonických žalmů dlužno dobře rozlišovati nekanonický, tedy podvržený Ž 151., jakož i „Žaltář Šalomounův“, obsahující 18 podvržených žalmů. Viz o něm k 3. Král 4, 32. — Ž 151. jakožto „nadpočetný“ bývá v LXX. „David“ v něm opěvuje své vítězství nad Goliášem.

[5]) Ježto Ž 13 = Ž 52., počítán je tento Ž dvakrát. — Také Ž 69. = Ž 39., 14—18; Ž 107 = Ž 56., 8.—14. + Ž 59, 7.—14. Jiné nesrovnalosti, které by mohly míti vliv na součet žalmů, viz dále. (Talmudští Židé dělili žaltář toliko na 147 žalmů.)

[6]) Že býval dnešní Ž 2 pokládán za jeden celek se Ž 1., o tom viz k Ž 2., 1. — Ž 41. a 42. (hebr. 42. a 43.) činí nerozlučný celek, mohly by tedy případně

Od pradávna býval Žalt dělen na *pět knih*: *První kniha* obsahuje Žž 1.—40; *druhá* Žž 41.—71. (tedy třicet jeden Ž); *třetí* 72.—88. (tedy sedmnácte Žž); *čtvrtá* Žž 89.—105. (tedy sedmnácte Žž); *pátá* Žž 106.—150. tedy čtyřicet pět Žž). Ty „*knihy*" jsou menší *sbírky* žalmů, pořízené od několika [7]) sběratelů [8]) různých dob. [9])

Každý Ž má zpravidla delší nebo kratší *nadpis*; v LXX a ve Vulg. nemají nadpisů toliko Žž 1 a 2, v Hebr. postrádá 26 Ž nadpisů. *Nadpisy* udávají jméno básníka (žalmisty), který ten onen Ž složil, [10])

---

býti počítány za žalm jeden. O jiném možném rozdělení a tedy číslování Žž viz ve výkladech k Ž 18, Ž 23. a jj.

[7]) Proto nejsou Žž řazeny dle pořadu dějinného, ani dle jiného jednotného hlediska. Toliko tu a tam nalézáme menší skupiny podobného obsahu (srv. Ž 3.—7.), týchže žalmistů (Žž 1.—40. 50.—65. jsou Davidovy; Žž 41.—48. jsou Žž Koreovců, Žž 72.—82. jsou Žž Asafovy), týchže nadpisů (srv. „*báseň poučná*" k Žž 41.-44. 51.—54. Srv. „*píseň stupňová*" v Žž 119.—133. a pod. — Ž 1. jest *proslov*, Ž 150. *doslov* žaltáře. — Poslední sběratel ponechal rozdělení celé sbírky (žaltáře) na *pět* menších sbírek snad proto, aby se dělil Žalt podobně jako Pentateuch.

[8]) Těm dlužno připisovati závěrky prvních čtyř knih, tak zvané *doxologie* čili *chvalořeči*. Viz konce Žž 40; 71; 88; 105. Poslední, pátá kniha chvalořeč nemá, ježto poslední, kdo sebral všecky Žž v dnešní Žalt, pokládal právem Ž 150. (ba již i Žž 148. n.) za *velikou chvalořeč*, ke které netřeba připojovati *chvalořeč menší*. (Možno, že i Ž 134. stával kdysi na konci menší sbírky žalmů, jak patrno z chvalořeči v. 21.)

[9]) V prvé, čtvrté a páté knize převládá jméno Boží „*Jahve*" (Hospodin), ve druhé „*Elóhím*", ve třetí vyskytují se obě jména stejným počtem, jak patrno z této tabulky, kterou sestavil Cornely:

	Kniha prvá:	Kniha druhá:	Kniha třetí:	Kniha čtvrtá:	Kniha pátá:
Jahve	272krát	30krát	44krát	103krát	236krát
Elóhím	15krát	164 „	44 „	0 „	7 „

Tato střída jmen Božích není nahodilá, ježto Ž 13. (knihy prvé) má všude *Jahve*, kde týž Ž v knize druhé (pod čís. 52.) má *Elóhím*. Srv. také Ž 39, 14.—18. (kniha prvá) se Ž 69. (kniha druhá) jakož i Ž 67., 2. 8. 9. (kniha druhá) s Nm 10, 35; Sdc 5, 4. n. Kolik Žž má každá kniha, vyslovuje tento poměr: 10 : 8 : 4 : 4 : 11. Délka jejich se má jako 13 : 9 : 7 : 6 : 11. — Kteří žalmisté v které knize jsou více nebo méně zastoupeni, o tom viz níže. — Kdy která „*kniha*" vznikla a z jakých menších sbírek předešlých, nesnadno říci, ježto nemáme dosti dějinných pramenů, které by nás o tom poučovaly. — Dle domnění Schlöglova vznikla *první kniha* nejspíše za dob Davidových, kdy zbožný král pečoval úsilovně o to, by zavedena byla pravidelná bohoslužba na Sionu i v Gabaonu (srv. 1. Par 16, 37. nn.). — *Druhá kniha* vznikla snad o něco později, kdy David připravoval všecky potřeby na stavbu chrámu (srv. 1. Par hll. 22.—26.) *Třetí kniha* sebrána byla asi za krále *Ezechjáše* (727—696), jak lze vyvozovati z 2. Par 29, 30. Srv. také Přís 25, 1. Žalmy *knihy čtvrté* sebrány byly pravděpodobně po návratu židovských vyhnanců z Babylonie do Palestiny, tedy kolem r. 535. Srv. Esdr 3, 10. nn. Základ ke *knize páté* položen mohl býti sbírkou z dob, kdy byl druhý chrám svécen (Esdr 6, 16.); ta sbírka byla později rozmnožena od Esdráše (srv. 2. Mach 2, 13.). *Možno*, že i po Nehemjášovi některý žalm mladší byl zařazen mezi Žž Davidovy neb Asafovy a pak pokládán za Ž Davidův neb Asafův. (Srv. níže „*o žalmech machabejských*".) Jiní jinak.

[10]) *Davidovi připisuje*

Hebr. úhrnem	73 Žž	37 z knihy I.,	18 z kn. II.,	1 z kn. III.,	2 z kn. IV.	a 15 z kn. V.
LXX	„ 84	„ 38 „ „	„ 20 „ „	„ 1 „ „	„ 11 „ „	„ „ 14 „ „ „
Vulg.	„ 85	„ 38 „ „	„ 21 „ „	„ 1 „ „	„ 11 „ „	„ „ 14 „ „ „

Mojžíšovi přičítají nadpisy Ž *jeden* (89.).
Šalomounovi „ Žž *dva* (71. a 126.).
Koreovcům „ „ *deset*: Žž 41. (42.) (k němu patří ž 42. (43.); 43.—48. (44.—49.); 83. (84.); 84. (85.); 86. (87.). Srv. také nápis k Ž 87.

případně poznámku, kdy a z jakého námětu vznikl,[11]) jakým způsobem má býti přednášen,[12]) a kdy má býti ho použito při bohoslužbě.[12a])

Papežská biblická komise dne 1. května 1910 rozhodla: Ze souhlasu znění hebrejského s řeckým zněním alexandrijským a s jinými

---

Asafovi přičítají jeden Ž, t. j. 49. (50.) z knihy druhé, a jedenácte Žž z knihy III., t. j. Žž 72.-82. (73.—83.).
Emanovi Ezrachovci „ Ž jeden: 87. (88.).
Etanovi Ezrachovci „ „ „ 88. (99.).

Žalmy, které nemají v nadpisu svého spisovatele, čili „otce", slují „sirotci".

V Hebr. jest jich 50 (dle knih: 4 + 4 + 0 + 14 + 28),
v LXX „ „ 33 „ „ 2 + 1 + 0 + 5 + 25),
ve Vulg. „ „ 35 „ „ 2 + 1 + 0 + 5 + 27).

[11]) Srv. na př. Ž 3; Ž 17. (18.).

[12]) Srv. v čele 57. Žž hebr. „mizmór" = žalm, t. j. píseň, která budiž provázena hrou na struny. — Proti tomu „šír" byla (aspoň snad původně) píseň, která hudbou provázena nebyla. Dostalo-li se jí později melodie, slula „píseň žalmová", „šír mizmór". Srv. Žž 65., 82., 87., 107; 29., 67., 66., 74., 75., 86.

Patnácte Žž přidává ke slovu „šír": „hamma'alóth". (Žž 119.–133.). Ti, kdo se domnívají, že je zpívali levité o svátku stanovém na patnácti stupních, vedoucích z nádvoří žen do nádvoří Israelitů, překládají to slovo: „Píseň stupňová". Jiní, kteří se dohadují, že je zpívali Israelité cestou na svátky do Jerusalema, překládají: „Písně poutní". Byly snad i zpívány při průvodech ve chrámě, že by mohly se zváti také „Písně provodní". Že z nich některé svým obsahem nepřiléhají k pouti nebo ku průvodu, nic nevadí, ježto rozhodovati mohl též obyčej a nikoli vždycky jen obsah o tom, které písně mají býti cestou zpívány.

„Maskíl" třinácti Žž 31., 41., 43., 44., 51.—54., 73., 77., 87., 88., 141. znamená ohledem na obsah píseň poučnou čili mudroslovnou. Tento druh písní měl snad i zvláštní svůj nápěv. „Poučná" byla každá píseň, která upevňovala a prohlubovala v posluchači nebo ve zpěvákovi nábožensko-mravní přesvědčení starozákonné.

Šest Žž (15, 55.—59.) má v nadpise záhadné slovo „michtám". Starší pokládali Žž ty za Žž „nápisové", t. j. takové, které pro svůj obsah důležitý zasluhují, aby napsány byly na pamětní sloup neb oblouk. Jako totiž vítězům staví se pomníky, které hlásají jejich slávu, tak byl postaven již předem Kristu, vítězi nad peklem, pomník ve spisech proroků a v Žž (Euseb.). Cornely shledává, že všecky žalmy „michtám" mluví o vysvobození z veliké tísně jakož i o utrpení a vzkříšení Páně ve smyslu literním (Ž 15.) neb aspoň předobrazném. Tento výklad však neví, proč jiné Žž, které mluví o vítězství a jež bylo by lze ve smyslu předobrazném vykládati o Kristu, slovem „michtám" označeny nejsou. Vykladači novější překládají záhadné slovo: „Báseň zlatá" („Kethem" = zlato). Snad je nejlépe překládati: „Zlaté pravidlo" (srv. Horácovy „Zlaté mravy"), buďže každý žalm dotčený má býti nazván zlatým pravidlem života či moudrosti, nebo že jsou vzaty ze zvláštní sbírky, která slula „michtám". Jistě se neliší valně smysl toho slova od „maskílu", což může býti také titul zvláštní sbírky. Tím bylo by vyloženo, proč jiné žalmy téhož nebo podobného obsahu nebyly taktéž nadepsány. Že takové sbírky byly, jest jisto (Schlögl).

Šiggájón (Ž 7.) znamená žalozpěv a snad i pokyn, že má býti zpíván nápěvem, žalozpěvům přiměřeným.

Patero Žž (16., 85., 89., 101., 141.) jest nadepsáno „tefillá", t. j. „modlitba". Vyznamenávají se vroucím citem, sotva však znamenají zvláštní druh Žž, ježto jiné Žž obsahem jim úplně podobné toho nadpisu nemají. Zdá se proto, že bývaly sbírky Žž, nadepsané tím slovem a z nich i s nadpisem pojaty jmenované Žž do našeho žaltáře. V závěrce druhé knihy Žž (Ž 71., 20.) slují všecky Žž dvou prvních knih „Modlitby".

Jiná menší sbírka měla snad název kdysi „tehillím" a obsahovala Žž hymny, chvalozpěvy v užším slova významu; z té pojat do páté knihy žalmů Ž 144. se svým nadpisem „tehillá" (Chvalozpěv).

Padesát Žž nadepsáno jest v hebr. „lammenaçéach", t. j. patří řediteli hudby nebo sbormistrovi. Byl-li který žalm majetkem toho onoho sbormistra, který byl v čele bohoslužebných zpěváků, patrno, že byl zpíván při bohoslužbě.

starými překlady právem lze vyvozovati, že nadpisy v čele žalmů hebrejských jsou starší nežli překlad zvaný sedmdesáti mužů a proto pocházejí — ne-li přímo od samých spisovatelů žalmů — aspoň ze starobylého podání židovského.[13]) O jmenovaných nadpisech, svědcích židovského podání, nelze rozumně pochybovati, není-li závažného důvodu proti jejich původnosti.[14])

Názvy „Žalmy Davidovy", „Kniha žalmů Davidových", „Žaltář davidský",[15]) kterých užívají staré sbírky ano i samé sněmy,

---

LXX však četli „lemincach" a překládali „na konec". Taktéž Vulg. Stař vykládali „na konec" ve smyslu mesiášském: píseň, kterou zpívají vstříc Mesiáši, který „na konec" časů přijde.

O jiných pokynech zpěvákům a hudebníkům(?) v nadpisech Žž viz na příslušných místech výkladů.

[12a]) Srv. nadpis k Ž 91. (92.); který dle souhlasného znění hebr. LXX i Vulg. byl zpíván v sobotu.

Ž 23. byl zpíván dle nadpisu LXX první den po sobotě (tedy v neděli).
Ž 47. „ „ „ „ „ druhý „ „ „ „ v pondělí.
Ž 93. „ „ „ „ „ čtvrtý „ „ „ „ ve středu.
Ž 92. „ „ „ „ „ den před sobotou „ v pátek.

Ž 99 (100.) byl asi dle svého nadpisu zpíván při oběti děkovné (tódá). Srv. Ž 106. (107.), 22 (23.); 115. (116.), 17. (18.); 55. (56.), 13. (14.); 2. Par 29, 31; Lv 7, 12. nn.

Žž 37. a 69. (38. a 70.) byly dle nadpisu „lehazkír" zpívány, když byla pálena na oltáři část oběti nekrvavé, zvaná „azkárá". Srv. Lv 2, 2. 9. 16; 5, 12; 6, 8; Nm 5, 26.

Zde buďte jmenovány také Žž allelujské, zvané tak proto, že mají v čele neb i na konci allelú-Jáh = allelú Jahve = Chvalte Hospodina. Možno, že to slovo byla antifona, zpívaná před a za tím oním žalmem. Srv. Žž 105. (106.); 110.—112. (111.—113.); 116. (117.); 134. (135.); 145.—150. (146.—150.). V LXX (a ve Vulg.) mají Alleluja také Žž 104; 106; 113. 114. 115. 117. 118. 135.

[13]) Odpověď k otázce 2. — Namítá se sice proti jejich původnosti zubožený, zanedbaný stav, v jakém se nás dochovaly, a který prý svědčí, že opisovači nevěnovali jim pozornosti stejné jako žalmům samým a tedy prý nepokládali je za rovnocenné dalšímu znění žalmů; namítá se velmi značná nesrovnalost nadpisů hebrejských s nadpisy starých překladů: Hebr. má úhrnem toliko *345* údajů, LXX však *408* a Vulg. dokonce *415*; Pešito vynechává vůbec pokyny hudební a nahražuje poznámky dějinné jinými údaji; také prý nadpisy nesrovnávají se s obsahy příslušných Žž a v mnohých případech dle výzkumů Thirtlesových nevíme, zda ten onen nápis patří v čelo Ž následujícího či na konec (závěrek) Ž předešlého. To však opravňuje toliko k tomu, bychom nadpisy kriticky zkoušeli, ne však bychom je všecky jakožto nepravé a bezcenné šmahem zavrhli, jak činí „moderní kritika". Neboť nadpisy, které má souhlasně dnešní znění hebr. se LXX jsou starší nežli LXX sama (Žž byly přeloženy do řečtiny jistě před rokem 130. před Kr.) Že byly mnohem starší, nežli LXX možno právem vyvozovati odtud, že mnohým již alexandrijští překladatelé ani nerozuměli, jak plyne z jejich nedokonalého překladu! Kdyby to byly toliko poznámky a glosy čtenářů, byly by srozumitelnější, ježto čtenáři přičiňují poznámky, aby vysvětlili temné, ne však aby zatemnili jasné. Nic však není v Žalt tak nejasného jako právě nadpisy. Jestliže jiné hebrejské básně byly označovány jmény svých původců, autorů (Ex 5, 1; Dt 31, 30; 33, 1; Sdc 5, 1; 1. Král 1, 17; 22, 1; 23, 1; Is 39, 6; Hab 3, 1.) proč nemohly podobným způsobem přičítány býti svým spisovatelům žalmy? Srv. také nadpis Přís a Pís. — Spíše se diviti tedy, že některé Žž nemají v čele svého spisovatele nežli naopak a spíše pokud nemáme důvodu pro opak, kloniti se k LXX, která měla starší hebrejské rukopisy nežli masorete pátého století křesťanského, kteří nám zachovali dnešní znění hebrejské. Jestliže tu a tam dlužno připustit údaj nesprávný a tedy jej zamítnouti, nesmíme proto zavrhovati nadpisy všecky právě tak jako letopočtáři nezamítají všecky číslice nalezené v pramenech proto, že jest jich dosti mnoho nesprávných! (Cornely).

[14]) Odpověď téže biblické komise z udaného dne k otázce 3.

[15]) Otcové sněmu tridentského, kteří připravili předlohu seznamu kanonických knih biblických, navrhovali, aby žaltář byl nazván žaltářem „Davidovým", jak byl pojmenován i na sněmu florencském, avšak většina sněmu

aby pojmenovaly knihu starého Zákona obsahující sto padesáte žalmů, ani názor většího počtu otců a učitelů, kteří měli za to, že všecky žalmy žaltáře venkoncem třeba přičítati jedinému Davidovi,[16]) nemají té váhy, aby musil býti pokládán David za jediného původce celého žaltáře. Máme-li na zřeteli ne nečetná svědectví Písma o přirozeném,[17]) milodarem Ducha sv. osvíceném[18]) umění Davidově skládati písně nábožné, povážíme-li, že dle týchže svědectví uspořádal bohoslužebný zpěv žalmů,[19]) že mu žalmy přičítány jsou jak ve starém[20]) tak v novém[21])

---

tridentského přijala místo „Davidův" název „davidský", aby zřejmo bylo, že nechce prohlásiti Davida za spisovatele všech sto padesáti kanonických žalmů.

[16]) Také židovské podání se kolísalo. Talmud na jednom místě (pojednání „Baba bathra") jmenuje deset žalmistů, na jiném však místě (pojednání „Pesachim") praví, že všecky žalmy napsal jediný David. — Mezi otci a spisovateli církevními názor o víceru žalmistů zastával zejména Hippolit, Origenes, Euseb Cesarejský, Atanáš, z latinských pak Hilar a Jeronym. „Jest nesmyslno — píše Hilar — jmenovati „žalmy Davidovy", kdyžtě tolik autorů udávají samy jejich nadpisy." Vrstevníci jejich však smýšleli jinak (Ambrož, Augustin a jj.) nebo také se kolísali. I spisovatelé doby pozdější se rozcházejí. Sv. Tomáš Aquinský († 1274) na př. zastává názor sv. Augustina, že všecek žaltář je dílo Davidovo, jemu odporuje Mikuláš z Lyry († 1340) dovolávaje se sv. Jeronyma. Bellarmin nazývá mínění Augustinovo důvodnějším, Jeronymovo důvodným. Zastánci názoru Ambrožova a Augustinova tvrdili, že prý vlastní jména vyskytující se v nadpisech žalmů kromě Davida neznamenají původce žalmů, ale zpěváka, jemuž má býti dotčený žalm odevzdán; nedbali toho, že jsou Žž připsány také Mojžíšovi a Šalomounovi týmiž slovy jako Davidovi, že tomuto a tím méně onomu nemohl býti dán Davidův žalm, aby jej zpíval, ježto onen (Mojžíš) žil půl tisíce let před Davidem, Šalomoun pak, Davidův syn nebyl levitským zpěvákem. — Také z 2. Par 29, 30. vysvítá, že kromě Davida složil žalmy též Asaf. — V některých žalmech je řeč o událostech z dob, kdy David již dávno odpočíval v hrobě. Mohl sice Duch sv. poučiti Davida o těch událostech, za jeho doby teprve budoucích, ale nelze ničím dokázati, že ho skutečně tak poučil! — V žalmech je tak veliká pestrost slohová, nestejná hodnota umělecká, že nelze mysliti na jednoho spisovatele celého žaltáře.

[17]) „Umí hráti; jest... obratny v řeči... a Hospodin je s ním" řečeno o Davidovi v 1. Sam 16, 18. — 2. Sam 23, 1. sluje „utěšený pěvec Israelův". Ostatně srv. pozn. k 3. Král 2, 11. — Viz též 2. Sam 1, 17; 3, 33. n.; 6, 15; Am 6, 7.

[18]) Srv. Mt 22, 43. n., kde se táže Kristus fariseův: „Kterak tedy David nazývá jej (Mesiáše) v Duchu, (t. j. v Duchu sv., z vnuknutí Ducha sv.) Pánem pravě: Řekl Pán Pánu memu: „Seď na pravici mé, dokavad nepoložím nepřátel tvých za podnoží nohou tvých" (Ž 109, 1.).

[19]) Srv. 1. Par 16. 4 nn.; 23, 30 nn.; 25, 1.—31.

[20]) Srv. 2. Sam 22, kde Davidovi přisouzen Ž 17. — Srv. 1. Par 16, 7; 2. Par 7, 6; 29, 30; Am 6, 5; Sir 47, 11. n.; 2. Mach 2, 13

[21]) Pán tvrdí, že David je skladatelem Ž 109: „Vždyť David sám praví v knize žalmů: Řekl Pán Pánu mému: Seď na pravici mé..." Lk 20, 42. Srv. Mt 22, 43. 45; Mk 12, 36 n. — Sv. Petr pravil před volbou apoštola Matěje: „Muži bratři, musilo se naplniti Písmo, které Duch svatý předpověděl ústy Davidovými o Jidášovi... Jest totiž psáno v knize žalmů: „Ať spustne příbytek jeho a nebudiž nikoho, jenž by obýval v něm, a úřad jeho ať dostane jiný" Sk 1, 16. 20. Dle toho Ž *68*, 26. a *108*, 8. napsal David. — Týž apoštol pravil o letnicích (tamže 2, 25.—28.): „Neboť David praví s hledem k němu: „Viděl jsem Hospodina před sebou stále, neboť jest po pravici mé, abych se nezviklal; proto se zaradovalo srdce moje a zaplesal můj jazyk; ano i tělo mé odpočine v naději, neboť nezanecháš duše mé v podsvětí, a nedopustíš, aby tvůj světec uzřel porušení. Oznámil jsi mi cesty života a naplníš mě radostí před tváří svou." Výrok, jejž tu Petr jménem Davidovým uvádí, vzat je z Ž *15*, 8.—10. — Křesťané jerusalemští, když k nim přišli Petr a Jan od veleradý byvše propuštěni, modlili se (Sk 4, 24. nn.): „Hospodine, ty jsi ten..., jenž jsi v Duchu svatém ústy našeho otce Davida, služebníka svého řekl: „Proč se vzbouřili

Zákoně, jakož i v nápisech, které mají žalmy od pradávna v čele, máme-li nad to na paměti souhlasné smýšlení Židů, otců a učitelů církevních, nelze rozumně popírati, že je čelným[22]) původcem písní žaltářových David, nebo naopak tvrditi, že možno toliko málo těch písní jmenovanému královskému žalmistovi připisovati[23])

Nelze upírati zejména původ davidský těm žalmům, které ve starém nebo v novém Zákoně výslovně jménem Davidovým jsou uváděny, ku kterým popředně počítati žalmy: 2, 15, 17, 31, 68, 109.[24])

Nelze se držeti důvodně domněnky novějších kritiků, kteří toliko na základě známek vnitřních[25]) nebo méně správného výkladu posvátného znění snažili se dokázati, že jest nemálo[26]) žalmů složených za dob Esdrášových a Nehemjášových, ano i za dob machabejských.[27])

---

pohané, a (proč) národové smyslili věci marné? Povstali králové země a vládcové sešli se vespolek proti Hospodinu a proti Pomazanému jeho?" Pokládají tedy Davida za původce Ž 2., 1. n. A ježto tehdy činil Ž 2. se Ž 1. jeden celek, pokládán byl David také za původce Ž 1. (Srv. k Ž 2, 1.) Taktež sv. Pavel soudil o Ž *31.*, když Řím 4, 6.—8. napsal: „Jakož i David vyslovuje blahoslavenství nad člověkem, kterému Bůh přičítá spravedlnost bez skutků (řka): „Blahoslaveni jsou ti, jichžto nepravosti jsou odpuštěny, a jichž hříchy jsou zakryty. Blahoslavený člověk, kterému Hospodin nepřičítá hříchu." V témže listě (11, 9. n.) pokládá Davida za spisovatele Ž *68*; píšeť: „A David praví: „Budiž jim stůl jejich osidlem a léčkou a pastí a odplatou; zatemnětež se oči jejich, aby neviděli a hřbet jejich skláněj se vždycky." Z Žid 4, 7. vyplývá, že byl David pokládán za spisovatele Ž *94*. Bůh „stanoví opět jakýsi den (= dobu mesiášskou), jakési dnes, pravě u Davida po čase tak dlouhém, jakož bylo řečeno: „Dnes-li uslyšíte hlas jeho, nezatvrzujte srdce svého."

[22]) Dle kritického šetření Schlöglova pocházejí od Davida jistě Žž: 1.—40; 50.—64; 67.—69; 85; 100; 102; 108; 109; 137.—144., tedy úhrnem sedmdesát dva žalmy. Velmi pravděpodobno jest, že jsou téhož původu Žž 41. + 42; 70; 90.—106., možno že i Žž 110.—117; 135. Je tedy úhrnem Davidových Žž asi jedno sto, t. j. dvě třetiny žaltáře. Právem dí Vigouroux: Pokus, zbaviti Davida slávy, že složil část našich posvátných písní, jest jeden z nejšílenějších podniků moderní nevěry. Nesložil-li David žalmy, není jistá ni jediná událost v dějinách minulosti; Pindar nenapsal žádnou odu, a Vergil není skladatelem Eneidy.

[23]) Odpověď biblické papežské komise ze dne výše udaného na otázku 4.

[24]) " " " " " " " " " 5.

[25]) Zejména vyšší nebo menší stupeň nábožensko-mravního vývoje, který z toho onoho Ž vysvítá (stanovisko dějin náboženství) jakož i starší či mladší jazyk jsou známky velmi mlhavé a volné; proto tak veliký zmatek v táboře těch, kdož ustanovují dle nich dobu, kdy Žž vznikly. „Nám nelze dosud určitě vypsati, jak velikou byla náboženská znalost Israelitů a pisatelů žalmů v jednotlivých obdobích, abychom mohli toho užíti jako kriteria, s nímž bychom dle náboženských vět žalmu mohli bezpečně souditi na dobu jeho sepsání. Ani dle slohu, dle jazykových tvarů a zvláštností nelze dobu přesně stanoviti, poněvadž neznáme dopodrobna stav hebrejského jazyka v každém století jeho literatury. Tyto dvě známky, z náboženských údajů a ze slohu žalmu mohou toliko podporovati udání jiných svědectví, nemohou hledanou dobu přímo naznačiti. Mnohé z těch písní byly asi po nějakou dobu v paměti zbožných zachovávány a teprve později psány." (Sedláček.)

[26]) Je-li 100 Žž davidských, dlužno-li značný počet jiných žalmů klásti do časů před zajetím babylonským (srv. výše pozn. 10.) a dlužno-li o jiných se domnívati, že vznikly v době zajetí (srv. Žž 73; 78; 101; 92; 95.—98; 136) o jiných, že byly napsány při návratu z Babylonie nebo brzy potom (srv. Žž 106; 110—115; 116; 117. a jj.) zbývá Žž na doby Esdrášovy nemnoho (Ž 118?; 147.—150.?).

[27]) Odpověď papežské biblické komise ze dne výše udaného k otázce sedmé. Již někteří otcové a staří církevní spisovatelé se domnívali, že David (příp. jiný žalmista) byl osvícen Duchem sv. a poučen o budoucích osudech národa israelského za dob machabejských (ano i římských, na př. o zkáze Jerusalema z r. 70. po Kr.) a že ty osudy v tom onom Ž předpovídá a ma-

Ježto vliv řecké filosofie počal se uplatňovati značněji v Palestině teprve od konce století čtvrtého, tedy půldruhého století po Esdrášovi, jest patrno, že nelze toho vlivu najíti valně v žaltáři. Proto „bezbožní“ nejsou Israelité, kteří zvlažněli ve svém oteckém náboženství neb dokonce od něho a od Boha odpadli působením živlů řeckých; bezbožníků bylo v Israeli již dříve dosti (srv. Is 5, 12. 19; 29, 19. 20; 57, 1; 59, 1.—15; Sof 2, 3; 3, 2; Mich 7, 2; 1. Sam 2, 9. a jj.); „bezbožci“ (= „atheisté“) jmenovaní v žalmech netvrdí, že Boha není, jako někteří řečtí filosofové, ale žijí tak, jakoby nebylo Boha, který si všímá, co kdo dobrého nebo zlého činí, dle toho pak odměňuje a trestá. (Srv. 1. Sam 2, 3; Jer 5, 12. Mal 3, 19.) Israelští spisovatelé uměli vyčísti z knihy přírody velikost Hospodina, svého Boha (Is 6, 3; Am 4, 13.) prve nežli mohla jim k té četbě dáti podnět řecká bádavost. (Srv. mnohem starší ovšem mnohobožské hymny babylonské a egyptské podobných námětů.) — „Že někteří žalmisté nezdůrazňují oběti zvířat, ale mravný život, nelze přičítati vlivu řecké filosofie; kdežto filosofové neodpírali oběti bohům státu a společnosti, proroci již dávno před tím kladli důraz na to, že si nezíská člověk obliby Boží porážkami býků a kozlů, ale čistým životem. Srv. Os 6, 6; Am 4 5; 5, 21. n.; Mich 6, 6.—8; Jer 7, 22. n.“ (Heinisch).

---

lebně líčí. Tak smýšlel Euseb († 340) a sv. Atanáš († 373) o Ž 78. (79.), Jan Zlat. († 407) o Ž 43. (44.), Basil († 379) o Žž 43. (44.) a 78. (79.), Teodor z Mopsvestie († 428) dokonce o sedmnácti Žž: 43. (44.); 46. (47.); 54.—59. (55.—60.); 61. (62.); 68. (69.); 73. (74.); 78. (79.); 79. (80.); 82. (83.); 107. (108.); 108. (109.); 143. (144.), Teodoret († 458) o Žž 43. (44.); 61. (62.); 78. (79.); 114. n. (116.), Augustin († 430) a Kassiodor († 563) o Ž 78. (79.), Beda Ctihodný († 735) o šestnácti žalmech a jj. Počínajíc Kalvinem pozměnila novější kritika názor o žalmech „machabejských“ v ten rozum, že jmenované Žž nelíčí toliko události z dob machabejských, ale že byly také v tu dobu teprve napsány. Nadkritika napočítala postupem doby veliké množství „machabejských Žž“; proti tomu však uváděli i mnozí nekatoličtí kritikové tolik závažných námitek, že mírnější kritika dnešní připouští toliko asi čtyři takové žalmy, totiž: Ž 43. (44.); 73. (74.); 78. (79.); 82. (83.). Z katolických kritiků toliko Salvatore Minocchi kladl vznik i obsah vícera Žž do časů machabejských; Patrizi a Zenner-Wiesmann tvrdí, že byl žaltář konečně uzavřen teprve od Judy Machabejského, případně kolem r. 140. před Kr.; mohlo by tedy býti více machabejských Žž, avšak Patrizi omezuje počet jich toliko na čtyři (Žž 43; 73; 78; 93.), Zenner-Wiesmann pak toliko na jeden: Ž 78. a to s poznámkou, že mohl býti jmenovaný Ž napsán již dříve; Knabenbauer přeje názoru Zenner-Wiesmannovu a poznamenává, že papežská komise zavrhuje toliko náhled, že bylo „nemálo“ žalmů složeno v dobách machabejských, a že tedy dovoluje vznik toho neb onoho žalmu pozdní té době připisovati, možno-li se prokázati závažnými důvody. Palmieri smýšlí podobně o Ž 73. (74.) a Schulz o Ž 109. (110.). Většina však katolických kritiků chovala se k otázce machabejských Žž velmi zdrželivě nebo jich jsoucnost dokonce potírala; k nim se přidružil za nejnovější dobu (r. 1914) s pádnými důvody Dr. E. Goossens. — 1. Mach 7, 17. (srv. s Ž 78. (79.) 2. n.) nemůže sice být uváděn pro ani proti jsoucnosti Žž machabejských. Mohly-li inspirované knihy Mach líčiti události druhého století před Kr., mohly také sice téže doby vzniknouti inspirované žalmy; neuzavřel-li konečně kanonickou sbírku biblických knih S. Z. Esdráš, byla-li po něm ještě otevřena, mohly-li do ní býti vloženy knihy Mach, není nutno míti za to, že byl žaltář již od Esdráše tak vydán jak jej nyní máme. Proti machabejským žalmům nelze se dovolávati 2. Mach 2, 13. ani Josefa Flavia, který tvrdí, že od časů perského krále Artaxerxa nemají Židé žádných knih, o jejichž božském původu nepochybují. Je-li však 1. Par 16, 8.—36. vzato ze žaltáře (Ž 104, 1.—15. + Ž 96. + Ž 105, 1. 47. 48.) a ne naopak, a byla-li 1. Par napsána kolem r. 300 před Kr., obsahoval žaltář té doby nejméně 105 (106) žalmů a byly v něm zajisté již také Žž 43; 73; 78; 93., o něž popředně běží. (Vykládáme-li 1. Par 16, 8.—36. jako Schlögl (viz Sv. I. str. 1118) pozbývá to místo žádoucí důkazností.) Závažnější svědectví proti macha-

Některé žalmy byly původně písně soukromých jednotlivců,[28]) později pak bylo jich používáno k veřejné bohoslužbě. Jiné žalmy vznikly již proto, aby jimi byl Bůh při veřejných službách Božích oslavován [29]) Aby žalmy, které byly původně písněmi soukromníků [30]) k bohoslužbě lépe se hodily, byly od povolaných činitelů poněkud pozměněny,[31]) rozšířeny,[32]) zkráceny, rozděleny nebo spojeny.[33]) Takto stal se žaltář bohoslužebným zpěvníkem a modlitební knihou starozákonné církve[34]) a tím býti nepřestal ani v církvi Kristově.[35]) Proto

---

bejským žalmům skýtá kniha Sir napsaná hebrejsky kolem r. 190 před Kr. a (přeložena do řečtiny kolem r. 130 před Kr.) Gasser a Eberharter shledali, že Sir opírá se o žalmy tou měrou, že za jeho času náš žaltář o pěti knihách v podstatě měl týž rozsah, jaký má dnes; není proto dovoleno klásti větší počet Žž do časů machabejských. Překladatel knihy Sirachovcovy praví v předmluvě ke svému překladu, že byly již přeloženy do řečtiny (před r. 130) „torá, proroci a ostatní otcovské knihy" (O tóře a „prorocích" viz Sv. I str. 715 pozn 1.). Mezi „ostatními knihami" posvátnými byl zajisté také žaltář. Byl-li Žalt již před r. 130 do řečtiny přeložen, byl prve v jazyku hebrejském uzavřen; nesnadno mysliti, že byl ještě po tomto překladu hebrejský Žalt rozmnožován novými žalmy a že ty žalmy nové byly ojediněle do řečtiny překládány a do řeckého žaltáře dodatečně vkládány. Tím nesnáze vysvětliti, že domnělé žalmy machabejské nebyly dány na konec žaltáře, ale vsunuty mezi staré žalmy, do knihy druhé (Ž 43.) a třetí (Žž 73; 78; 82.)! Proto považuje Schlögl záhadu, jsou-li či nejsou žalmy machabejské za „nerozluštěnou otázku".

[28]) V těch mluvívá žalmista o sobě v první osobě jednotného čísla a líčívá své osobní zkušenosti a zažitky. Srv. na př. Ž 8; 4, 3.—6; 18. a.; 28; 21, 26; 33, 4; 34, 18; 61, 9; 68, 7. nn. Srv. také Ž 26, 10; 34, 11.—14; 40, 6. 10; 50, 1.—19; 102; 103; 110; 144.

[29]) Srv. na př. Žž 14; 19; 20; 23; 45.—47; 67; 71; 75; 105.—108. a jj.

[30]) „povolaní činitelé" byli popředně (inspirovaní) proroci.

[31]) Tak dle odpovědi papežské biblické komise ze dne 1. května 1910 k otázce 6.

[32]) Na příklad uvádí papežská komise Ž 50. Ten Ž jest sice dílo Davidovo, avšak poslední dva verše jsou pozdější dodatek. Viz výklady k Žž 113b, 4.—8; 134, 15.—18; 3; 13; 24; 27; 33; 52; 68; 101, 14.—23; 105; 124; 130; 143, 12.—14.

[33]) O tom rozdělení nebo sloučení viz výše pozn. 6. Papežská komise připouští, že se tak státi mohlo také nedopatřením opisovačů nebo z jiných neznámých příčin.

[34]) Již David ustanovil zpěváky, aby zpívali při bohoslužbě (1. Par 16, 4.). Podobně zpívány byly žalmy ve chrámě za dob Ezechjášových (2. Par 29, 25. 30.), Josiášových (2. Par 35, 15.), Esdrášových a Nehemjášových (Esdr 3, 10; Neh 12, 24. n.). Který den který žalm býval zpíván, o tom částečně poučují nás některé nadpisy, jak řečeno již výše v pozn. 12. Dle talmudu býval zpíván dne třetího po sobotě, t. j. v úterý Ž 81; pátý pak den po sobotě, t. j. ve čtvrtek Ž. 80. — Šest Žž, 112.—117. pěli Hebreové na nov měsíce, na velikonoce, letnice a svátky stanové; zpívali je stojíce slavněji nežli žalmy jiné; skupinu těch žalmů nazývali rabíni „hallél (=hymnus) egyptský". (Tu a tam se praví, že ji nazývali „hallél veliký". Avšak „hallél veliký" sluje ve spisech starých rabínů buď toliko Ž 135. (136.), nebo (jindy) Žž 134. a 135 (135, 4 —136, 26.), nebo konečně Žž 119.—135. (120.—136.). „Egyptský hallél" zpívali Židé po hostině velikonočního beránka. Ten obyčej zachoval také Pán a apoštolové Mt 26, 30; Mk 14, 26). — O žalmech „stupňových" viz výše pozn. 12. V pozdějších dobách rozdělili prý Židé žaltář na sedm částí a každou zpívali jeden den v týdnu, takže za každý týden přezpívali celý žaltář. Že byly žalmy oblíbeny také v modlitbách soukromých, možno vyvozovati z 2. Sam 23, 2; Is 38, 20; Jon 2; Jer 33, 21; Sir 51. — Dle Ž 105, 48. možno se domnívati, že sbor zazpíval (jednohlasně diatonicky) žalm, načež lid provolával Amen, Amen, a tak spojoval se s přáním, vysloveným ve zpívaném Ž. — Jindy však zpívaly dva sbory střídavě po jednom verši nebo sloce, jako Ex 15, 21; Neh 12. 27. n. Jindy snad předzpěvoval sbormistr a pod. Střídavý zpěv, který bylo sbormistrovi říditi, mohla znamenati poznámka: „Sbormistrovi" o které viz výše v pozn. 12 Dle pozdějšího židovského podání každý den po ranní oběti zazněly cymbály, pak ostatní nástroje, načež byl zpíván ustanovený žalm rozdělený na tři části; mezi zpěvem každé části hudba dlouho vyhrávala. Když byl r. 70. po Kristu chrám jerusalemský rozbořen, zanikly oběti a z bohoslužby nezbylo Židům leč předčítání Písma a zpěv žalmů.

byl záhy přeložen do jiných jazyků. Do řečtiny již před r. 130 před Kr.[36]) Z této řecké předlohy pořízen byl ve druhém století křesťanském překlad starolatinský (Itala), který později sv. Jeronym dvakrát opravil. Po prvé dle obecné recense LXX v Římě r. 383 a 384, po druhé r. 389 v Betlemě dle kritické recense Origenovy („hexaplové"). Onen sluje „Žaltář římský",[37]) tento „Žaltář gallský",[38]) který je také v úředním znění Vulg. církve římské.[39])

Žaltář byl jednou z prvních biblických knih, kterou celou přeložil do jazyka staroslověnského buď sám sv. Cyrill nebo spolu s bratrem Metodějem.[40]) (Žaltář sinajský (hlaholský), vydaný od Geitlera; Žalt Pogodinův; Žalt boloňský, vydaný od Jagiče).

Do češtiny byl, pokud nám známo, žaltář dosti záhy přeložen dle latinské Vulgaty. Nejstarší překlad máme v rukopise glosovaného

---

35) Pán i apoštolové rádi se dovolávají žalmů, Pán umírá se slovy žalmů na rtech (Ž 21, 2. srv. s Mt 27, 46. a Ž 30, 6. srv. s Lk 23, 46.).

Ježto Pán zpíval při poslední večeři s apoštoly žalmy (Mt 26, 30; Mk 14, 26.), a že bývaly složkou veřejné bohoslužby israelské, snadno si vysvětliti, že byly pojaty do mešních obřadů, do pravidelných veřejných pobožností konaných v ustanovené hodiny a proto zvaných „Hodinky církevní", do všech ostatních bohoslužebných úkonů, a že věřící i v soukromí rádi se modlili a zpívali žalmy.

„V prvních dobách nebylo ještě všeobecně stanoveno, které žalmy by bylo pěti při nejsv. oběti a v určitých hodinách, v nichž se křesťané k modlitbám scházeli a na modlitbách trvali. To určoval v každém místě ten, který řídil bohoslužbu, biskup neb i snad duchovní pastýř osady. Pavel ze Samosaty, Antiochijský biskup, zapověděl v polovici třetího století všecky písně a žalmy kromě Davidových žalmů. Řecká liturgie neměla až do dob Justinianových žádných písní než Davidových. — Nejdříve snad modlili se žalmy při přijímání sv. částek, aby tak následovali příkladu Páně při poslední večeři. To lze sledovati již od 4. století. Později zavedena na místě toho celého žalmu pouze antifona jeho, kterou jmenuje mešní kniha do dneška „Communio" (= Přijímání). Podobné zkrácení zavedl Papež Řehoř Veliký na místě žalmů, jež pěli při vstupu k oltáři (= Introitus) a při obětování (= Offertorium). Před evangeliem zpívávali již dle apoštolských „constitutiones" (2c. 57.) celý žalm; nyní zbyly jen jednotlivé verše v tak zvaném responsorium neb graduale". (Také „stupňová modlitba" i „Lavabo" vzaty jsou ze žaltáře: Ž 42; 25, 6,—12.) — „Již záhy byly zavedeny modlitby v určitých hodinách dne, tak zvané hodinky. Jak byly v nejstarších dobách složeny, nevíme. Apoštolská ustanovení (constitutiones-podvržený spis složený dle starších spisů snad ke konci čtvrtého století) zmiňuje se o tom, že se při ranní pobožnosti modlívali Ž 62. a při večerním Ž 140. Syrské církve modlívaly se o vigiliích velkých svátků vždy celý žaltář; v řecké a latinské církvi byly dle středověkých zpráv žalmy na sedm dní týdne rozvrženy tak, že se každý týden celý žaltář pomodlili. Sv. Jeronym to rozvržení prý nejprve provedl. V ruské církvi pomodlí se při službě v týdnu celý žaltář, v postě ho odříkají dvakráte za týden" (Sedláček).

Dle úpravy kněžských hodinek čili breviře, kterou pořídil papež Pius X. r. 1911 jsou rozděleny žalmy do týdne takto: (Viz tabulku na str. následující.)

36) Viz výše pozn. 27.

37) Sluje tak proto, že se ho užívalo v Italii až do časů Pia V. a dosud se modlí dle něho v Římě v basilice vatikánské.

38) Sluje tak proto, že byl nejprve přijat v Gallii.

39) T. j. v bibli papežů Sixta V. a Klimenta VIII. z let 1592, 1593 a 1598. Také v kněžských hodinkách; toliko Ž 94 je v nich (v breviři) dle žaltáře „římského". (V mešní knize (misálu) je také starší znění žalmů.) Latina těchto žaltářů není klasická, nýbrž lidová, jakou se tehdy v obecném životě mluvilo. Třetí žaltář, který přeložil sv. Jeronym přímo z hebrejského (původního) znění do lepší latiny, neujal se v bohoslužbě.

40) „Byltě prve (než ostatní knihy) toliko žaltář a evangelium s apoštolem a s vybranými texty bohoslužebnými přeložil s Filosofem (sv. Metoději)" Pannoský životopis sv. Metoděje hl. 15. — Poprvé vytištěn byl staroslověnský Žalt v Krakově r. 1491.

žaltáře z konce třináctého věku (Časopis Českého Musea 1897), v němž jsou arciť toliko jednotlivé glosy mezi latinskými řádkami vepsané. Z téže původní předlohy vyšel též musejní žaltář z počátku čtrnáctého století, v němž jsou kusy překladů; v žaltáři wittenberském a poděbradském (1395) jest úplný překlad žaltáře. Klementinský žaltář z počátku čtrnáctého věku vykazuje znění od jmenovaných žaltářů poněkud odchylné (Památky staré literatury české č. 10). Dle různých odchylek byly snad v staré době čtyři různé recense nebo čtvero různých překladů českého žaltáře. V úplných biblích je stejné aneb podobné znění Žalt. — Vytištěn byl český žaltář poprvé v Praze 1487, pak v Plzni roku 1498 dle starého znění. Jan Worličný, měštěnín v Novém Městě Pražském vydal u Giřího Melantricha r. 1572: Zialtarz Swateho Dawida Krále

Den v týdnu	Hodinky jitřní:	Chvály:	Hodinka první: (Prima)	Hodinka třetí: (Tercia)	Hodinka šestá: (Sexta)	Hodinka devátá: (Nona)	Nešpory:	Doplněk:
Neděle	Žž 1; 2; 3; 8; 9a; 9b; 9c; 9d; 10.	92; 99; 62; 148. (50; 117.)	117; (53.); 118a. 118b.	118c. 118d. 118e.	118f. 118g. 118h.	118i. 118j. 118k.	109.-113.	4; 90; 133.
Pondělí	13; 14; 16; 17abc. 19; 20; 29.	46; 5; 28; 116.	23; 18a. 18b.	26a; 26b. 27.	30a; 30b; 30c.	31; 32a. 32b.	114; 115; 119.-121.	6; 7a; 7b.
Úterý	34abc; 36abc; 37ab; 38.	95; 42; 66; 134;	24abc.	39abc.	40; 41ab.	43abc.	122.-126.	11; 12; 15.
Středa	44ab. 45. 47; 48ab. 49ab. 50 (49c.)	96; 64; 100; 145.	25; 51; 52.	53; 54a; 54b.	55.—57.	58ab. 59.	127-131.	33a; 33b; 60.
Čtvrtek	61; 65ab.; 67abc; 68abc.	97; 89; 35; 146.	22; 71a; 71b.	72abc.	73abc.	74; 75a; 75b.	132; 135a; 135b; 136; 137.	69; 70a; 70b.
Pátek	77abc; 77def; 78; 80; 82.	98; 142; 84; 147.	21abc.	79ab; 81.	83ab; 86.	88abc.	138ab; 139.-141.	76ab; 85.
Sobota	104abc; 105abc; 106abc.	149; 91; 63; 150.	93ab; 107.	101abc.	103abc.	108abc.	143ab; 144abc.	87; 102ab.

a Proroka Lidu Bozijho. Z latinské řeči (Hieronym) přeložený we wersse Hendecasyllabon u rytmy skorygowanij. Obsahuje předmluvu o výbornosti žalmů. Nový žaltář byl vydán r. *1579;* úvod obsahuje výklad nadpisů; při žalmech jsou kratší výklady. Žaltář z r. *1581* jest jako předešlý, ale bez úvodu a výkladů R. *1606* vyšly u G. Nigrina a Nigroponte: Zialmowe někteřj w Pisnie České na spůsob veršů latinských w nowě uwedeni a wydáni od Vavřince Benedikta z Nudožer. Bratrský žaltář v rytmech a s notami z r. *1615*. Giřík Streyc vydal žalmy r. *1620;* při každém žalmu jsou též noty. Jiný žaltář jest při Novém zákoně z r. *1730;* lipský dle hebrejského z r. *1736*. Žaltář Giřího Petermanna, tištěný v Drážďanech r. *1781*, jest ve verších a má při každém žalmu udáno, podle které melodie se zpívá. Žaltář Vojáčkův z Dědictví sv. Václava r. 1876 jest překlad z německého výkladu Dr. J. E. Veitha (Sedláček). Z původního znění žalmy znova přeložil a v autografu vydal r *1886* (po druhé r. *1892*) v Olomouci dr. Melichar Mlčoch; týž překlad se souběžným překladem dle Vulg. a se stručnými výklady vyšel r. *1906*. Před tím vydal již dr. Jaroslav Sedláček překlad dle obou jmenovaných předloh s důkladným úvodem a podrobnými vědeckými výklady r. *1900* a *1901*. Překlad a obšírný výklad Dra Rudolfa Dvořáka postrádá církevního schválení.[41]) Je samozřejmo, že kromě žaltářů zde vypočítaných byly žalmy vydány spolu s ostatními knihami v úplných biblích českých. (Viz Úvod k I. sv. na str. 15, § 14. čís. VII.)

Obsah žalmů vysvítá z této tabulky:

Číslo dle latin.	Číslo dle hebr.	Počáteční slova žalmu:	Obsah jeho:
		KNIHA PRVÁ.	
1.	1.	*Blaze muži, který nikterak...*	Blaze spravedlivým, běda hříšníkům!
2.	2.	*Proč se bouří národové...*	Marno je vzpírati se vládě Krále-Mesiáše.
3.	3.	*Pane, jak četni jsou...*	Ranní modlitba pronásledovaného.
4.	4.	*Když jsem volal, vyslyšel...*	Večerní modlitba sklíčeného.
5.	5.	*Slovům mým popřej sluchu...*	Modlitba nevinně pronásledovaného, aby ho Bůh vedl.
6.	6.	*Pane, ve svém hněvu mne netrestej...*	Kající modlitba v nebezpečí smrti.
7.	7.	*Pane, můj Bože, k tobě se utíkám.*	Nevinně pronásledovaný prosí Nejvýš Spravedlivého.
8.	8.	*Hospodine, Pane náš, jak podivuhodné je tvé jméno...*	Velebnost Boží ve hvězdách a v člověku.
9a. 9b.	9. 10.	*Chci tobě děkovat, Pane...*	Díky za vítězství a prosba za další pomoc.

[41]) Ojediněle žalmy překládali: Jan Josef Rais (Věneček uvitý v zahradě Davidově, aneb prvotiny českého, v řeči vázané přeložení žalmů z r. 1832. nn.). Jan Bílý (od r. 1861); K. Vinařický (Metrický překlad žalmů 1, 2, 8, 19, 28, z r. 1860), Em. Týn (Padesáte žalmů v rýmu novověkém, v Plzni r. 1869), Barták Jos., (od r. 1873), a jj. — Beaufortův žaltář z r. 1889 je toliko otisk z bible.

Číslo dle latin.	Číslo dle hebr.	Počátečná slova žalmu:	Obsah jeho:
10.	11.	*V Hospodina skládám důvěru...*	Důvěra pronásledovaného.
11.	12.	*Pomoz mi, Pane, neboť ubývá zbožných...*	Prosba za ochranu před podlými jazyky.
12.	13.	*Dlouho-li budeš mne, Pane, dokonce zapomínat...*	Modlitba stísněného.
13.	14.	*Říká si pošetilec v duchu...*	Bůh nenechá bez trestu všeobecnou bezbožnost.
14.	15.	*Kdo žije bezvadně...*	Vzor zbožného, který smí s Bohem obcovat a čekat od něho ochrany.
15.	16.	*Zachovej mě, Hospodine ..*	Štěstí žalmistovo z Boha, nejvyššího dobra.
16.	17.	*Slyš, Pane, právo mé...*	Modlitba nevinně utiskovaného.
17.	18.	*Chci tě milovat, Pane...*	Díky za dlouholetou Boží ochranu.
18.	19.	*Nebesa vypravují slávu Boží...*	Velebnost Boží v přírodě i ve zjevení.
19.	20.	*Vyslyš tě Hospodin v den tísně...*	Modlitba lidu za krále, jdoucího do boje.
20.	21.	*Hospodine, z tvé moci král má radost...*	Díky za královo vítězství a přání dalšího zdaru.
21.	22.	*Bože, Bože můj, proč jsi opustil mne...*	Modlitba opuštěného Spasitele a dík za ovoce jeho utrpení.
22.	23.	*Pán je mým pastýřem...*	Hospodin pastýř a hostitel.
23.	24.	*Hospodinova souš jest...*	Když byla přenášena archa pod nový stan na Sion.
24.	25.	*K tobě pozdvihuji mysl svoji...*	Prosba, by Bůh žalmistovi prominul hřích a vysvobodil ho.
25.	26.	*Zastaň se mne, Pane...*	Modlitba nevinného za Boží pomoc.
26.	27.	*Hospodin je světlo mé a spása má...*	Vítězná a prosebná důvěra v Boha.
27.	28.	*K tobě, Hospodine, volám...*	Modlitba za pomoc proti nepřátelům.
28.	29.	*Přineste Hospodinu, synové Boží...*	Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidu israelskému!
29.	30.	*Vyvyšuji tě, Pane...*	Díky za život zachráněný.
30.	31.	*K tobě, Hospodine, utíkám se...*	Naděje zbědovaných.
31.	32.	*Blaze, jimž odpuštěny jsou nepravosti...*	Uznej a vyznej hříchy, i budou ti odpuštěny.
32.	33.	*Plesejte, spravedliví, z Pána...*	Dík národa za to, že Hospodin zachránil svůj lid.
33.	34.	*Velebit chci Pána každého času...*	Spolehlivá záštita spravedlivých.

Číslo dle latin.	Číslo dle hebr.	Počáteční slova žalmu:	Obsah jeho:
34.	35.	*Odpírej, Hospodine odpůrcům mým ...*	Bůh záštitou potlačovaných.
35.	36.	*Bezbožný posedlý jest nepravostí.*	Zloba hříšníkova a dobrota Boží.
36.	37.	*Nehorši se pro ty, již páchají zlo.*	Štěstí bezbožného toliko zdánlivé, blaho spravedlivého blaho pravé.
37.	38.	*Pane, ve svém hněvu mne netrestej ...*	Prosba za prominutí.
38.	39.	*Děl jsem si: »Ostříhati budu ...«*	Nedej, Bože, by život můj beztoho vratký, byl plný bolu.
39.	40.	*Pevně jsem doufal v Hospodina ...*	Dík a prosba trpitele Hospodinova.
40.	41.	*Šťasten, kdo všímá si nuzáka ...*	Milosrdný dojde jistě milosrdenství u Boha.
		KNIHA DRUHÁ.	
41. 42.	42. 43.	*Jako prahne jelen po bystřinách ...*	Touha vyhnancova po svatyni.
43.	44.	*Bože, na své uši slýchali jsme ...*	Modlitba poraženého národa za pomoc Boží.
44.	45.	*Srdce mi kypí vzácnými city ...*	Sňatek Mesiášův s lidstvem.
45.	46.	*Bůh jest naše útočiště a síla ...*	Hospodin — pevný hrad Israelův.
46.	47.	*Všecek svět rukama tleskej ...*	Z říše Boží v Israeli bude království světové.
47.	48.	*Veliký jest Hospodin ...*	Hospodin opatruje své sídelní město.
48.	49.	*Slyšte to všichni národové ...*	Pozemský blahobyt bezbožníkův není závidění hoden, ježto je krátký.
49.	50.	*Bůh bohů, Hospodin mluví ...*	S obětí vnější nechať souhlasí život vnitřní!
50.	51.	*Smiluj se nade mnou, Bože ...*	Kající prosba, by Bůh odpustil žalmistovi hřích a jeho následky.
51.	52.	*Proč se chlubíš nešlechetností ...*	Hospodin zhatí úskoky velmožného násilníka.
52.	53.	*Říká si pošetilec v duchu ...*	Všeobecnou bezbožnost Bůh nenechá bez trestu.
53.	54.	*Bože, jménem svým mi pomoz ...*	Prosba za pomoc proti nepřátelům.
54.	55.	*Vyslyš, Bože, modlitbu mou ...*	Modlitba pronásledovaného a zrazeného.
55.	56.	*Smiluj se, Bože, neb šlapají po mně.*	Důvěra v Boha nejlepší záštita pronásledovaného od lidí.
56.	57.	*Smiluj se nade mnou, Bože, smiluj se.*	Neochvějná důvěra v pomoc Boží.
57.	58.	*Zdali skutečně vykonáváte právo ...*	Modlitba, by přestaly přehmaty činovníků.

Číslo dle latin.	Číslo dle hebr.	Počáteční slova žalmu:	Obsah jeho:
58.	59.	*Vytrhni mne nepřátelům ...*	Modlitba za pomoc Boží proti soldatesce.
59.	60.	*Bože, ty jsi nás zavrhl...*	Modlitba poraženého národa za vítězství.
60.	61.	*Poslyš, Hospodine, kterak úpím...*	Modlitba vyhnancova za krále.
61.	62.	*Toliko v Bohu odpočívej, má duše...*	Od Boha jedině čekej pomoci!
62.	63.	*Bože, můj Bože, hned z jitra tě hledám.*	Touha po Bohu pomocníku.
63.	64.	*Slyš, ó Bože, hlas můj, kterým úpím.*	Prosba za pomoc proti úkladným vrahům a zločinným jazykům.
64.	65.	*Tobě přísluší chvalozpěv...*	Píseň díků.
65.	66.	*Plesejte jásavě Bohu...*	Modlitba při obětech díků ze slibu.
66.	67.	*Bůh se nad námi smiluj...*	Díky za úrodu a prosba za další požehnání Boží.
67.	68.	*Bůh se zdvihá, i rozptylují se...*	Ke cti Boha-Vítěze.
68.	69.	*Zachraň mne, ó Bože, neboť vody...*	Modlitba trpícího spravedlivce za pomoc Boží.
69.	70.	*Bože, na mou pomoc pomni...*	Modlitba za sebe i za všecky ctitele Boží.
70.	71.	*K tobě, Hospodine, utíkám se...*	Modlitba sestárlého národa israelského za další život.
71.	72.	*Dej, Bože, králi svou spravedlnost.*	Modlitba za krále, který bude slavně panovati.
		KNIHA TŘETÍ.	
72.	73.	*Jak je dobrý Bůh, Israeli,...*	Toliko v Bohu třeba pravé štěstí hledati bez ohledu na blaho bezbožných.
73.	74.	*Proč, ó Bože, na věky zamítáš nás.*	Zpustošená svatyně.
74.	75.	*Velebíme tě, Bože, velebíme...*	Jen strpení! Přijdeť čas Božích soudů.
75.	76.	*Známým učinil se v Judstvu Bůh.*	Díky Bohu za vítězství.
76.	77.	*Úpěnlivě volám k Hospodinu...*	Jindy a nyní.
77.	78.	*Pozor dej, lide můj...*	Učte se z dějin.
78.	79.	*Bože, pohané vnikli do tvého dědictví...*	Bože, ustrň se nad lidem, jemuž pohané znesvětili chrám.
79.	80.	*Pastýři Israelův, poslyš...*	Žalozpěv nad zkázou říše israelské.
80.	81.	*Plesejte Bohu, jenž pomáhá nám...*	Hospodin napomíná k jednobožství.
81.	82.	*Bůh se dostavil do sboru Božího...*	Běda nespravedlivým úředníkům!

Číslo dle latin.	Číslo dle hebr.	Počáteční slova žalmu:	Obsah jeho:
82.	83.	*Bože, nerač býti tak tichý...*	Modlitba za pomoc Boží proti spojeným nepřátelům.
83.	84.	*Jak jsou milé příbytky tvé...*	Jaká rozkoš býti v domě Páně!
84.	85.	*Požehnal jsi, Hospodine, své zemi...*	Prosba za dokonalé blaho lidu.
85.	86.	*Nakloň ucha svého, Pane...*	Modlitba v tísni k velikému Bohu.
86.	87.	*Brány Sionu, který založil...*	Jerusalem budou všichni národové pokládati za svou otčinu.
87.	88.	*Hospodine, Bože, můj Spasiteli...*	Modlitba těžce nemocného.
88.	89.	*O miloslech Páně věčně chci zpívat.*	Kde jsou, Pane, tvé sliby, dané Davidovi?
		KNIHA ČTVRTÁ.	
89.	90.	*Pane, tys býval útočiště naše...*	Bůh — útočiště křehkého smrtelníka.
90.	91.	*Pod záštitou Nejvyššího přebývá...*	Bůh — ochránce spravedlivých.
91.	92.	*Sladko jest oslavovati Hospodina...*	Rozkošno chváliti prozřetelnost.
92.	93.	*Hospodin kraluje, oděn jest velebností...*	Hospodin — věčný král.
93.	94.	*Bože veškeré odvety, Hospodine...*	Bůh dá, že zavládne spravedlnost a milost.
94.	95.	*Pojďte, chvalme s radostí Pána...*	Prorok napomíná průvod ve svatyni k poslušnosti.
95.	96.	*Zpívejte Hospodinu píseň novou...*	Vesel se kde kdo, až přijde Mesiáš, spravedlivý soudce.
96.	97.	*Hospodin kraluje, plesej země...*	Hospodin-král bude soudit spravedlivě.
97.	98.	*Zpívejte Hospodinu píseň novou...*	Sláva Bohu, spasiteli Israelovu a soudci světa!
98.	99.	*Hospodin kraluje, ať se pohané třesou!*	Díky Bohu za vítězství nad pohany.
99.	100.	*Jásej Bohu všecka země...*	Radostně obcujte bohoslužbě!
100.	101.	*Zpívat chci o lásce a spravedlnosti.*	Program zbožného vladaře.
101.	102.	*Pane, vyslyš modlitbu mou...*	Modlitba vyhnanců za obnovu Jerusalema.
102.	103.	*Dobrořeč, má duše, Hospodinu...*	Boží milosrdenství.
103.	104.	*Dobrořeč, má duše, Hospodinu...*	Chvalozpěv ke cti Boha tvůrce a správce světa.
104.	105.	*Chvalte Pána, vzývejte jméno jeho...*	Díky Hospodinovi za jeho věrnost!
105.	106.	*Chvalte Hospodina, neb je dobrý...*	Modlitba za vzkříšení národa israelského.

Číslo dle latin.	Číslo dle hebr.	Počátečná slova žalmu:	Obsah jeho:
		KNIHA PÁTÁ.	
106.	107.	*Chvalte Hospodina, neb je dobrý...*	Díky vysvobozených Prozřetelnosti.
107.	108.	*Posilněno jest mé srdce...*	Prosba za pomoc Boží.
108.	109.	*Bože, kterého slavívám...*	Vytrhni mne škůdci, Bože!
109.	110.	*Řekl Hospodin mému Pánu...*	Mesiášovo věčné království a kněžství.
110.	111.	*Chci tě slaviti, Pane, z celého srdce.*	Díky nejvyššímu dobroditeli!
111.	112.	*Blaze tomu, kdo bojí se Hospodina...*	Štěstí spravedlivých.
112.	113.	*Chvalte, sluhové, Hospodina...*	Nejvznešenější všímá si nejnižšího, proto sláva mu!
113a.	114.	*Když vyšel Israel z egyptské země...*	Zázraky na cestě z Egypta do Palestiny.
113b.	115.	*Ne nám, Hospodine, ne nám...*	Pomoz, Bože, v boji s pohany.
114.	116a.	*Miluji Hospodina, neb vyslyšel...*	Díky za život zachráněný.
115.	116b.	*Důvěru (v Boha) mám a proto mluvím...*	Díky za život zachráněný.
116.	117.	*Chvalte Hospodina všichni pohané...*	Chval každý Milostivého a Věrného!
117.	118.	*Chvalte Hospodina, neb je dobrý...*	Zpěv díků na průvod do chrámu.
118.	119.	*Blahoslavení bezúhonných mravů...*	Jak výtečné jest náboženství zjevené!
119.	120.	*K Hospodinu v soužení svém volávám...*	Stesk na lživé útočníky.
120.	121.	*Pozdvihuji oči své k horám...*	Hospodin pomocník a strážce Israelův.
121.	122.	*Plesal jsem proto, že mi bylo řečeno...*	Pozdrav Jerusalemu.
122.	123.	*K tobě pozdvihuji své oči...*	Milosrdný, zbav mne potupy!
123.	124.	*Kdyby Hospodina s námi nebylo...*	Bez Boží pomoci bylo by po nás veta!
124.	125.	*Kdo v Pána doufají, jsou jako hora...*	Bůh — záštita spravedlivých.
125.	126.	*Až Pán obrátí osud Sionu...*	Požehnaná setba, zavlažovaná slzami!
126.	127.	*Nestaví-li Hospodin domu...*	Na Božím požehnání všecko záleží.
127.	128.	*Blaze jest každému, kdo se bojí Pána.*	Štěstí bohabojného věřícího.
128.	129.	*Často mne sužovali od mého mládí...*	Národ odjakživa utlačovaný.
129.	130.	*Z hlubin volám k tobě, Hospodine...*	Bože, smiluj se, já v tebe doufám.
130.	131.	*Pane, není nadutě mé srdce...*	Kdo se spokojí s Bohem, má v duši sladký mír.
131.	132.	*Hospodine, buď pamětliv Davida...*	Bože, splň sliby, dané Davidovi!

Číslo dle latin.	Číslo dle hebr.	Počátečná slova žalmu:	Obsah jeho:
132.	133.	*Hle, jak je to dobré a utěšené...*	Požehnání společných pobožností.
133.	134.	*Nuže, teď oslavujte Hospodina...*	Chvalte Pána ve chrámě i v noci!
134.	135.	*Chvalte jméno Hospodinovo...*	Proti Hospodinu nejsou modly nic — proto sláva mu!
135.	136.	*Chvalte Hospodina, neb je dobrý...*	Díky nekonečně Milostivému!
136.	137.	*U řek babylonských tu sedíce lkáme...*	Truchlozpěv z babylonského zajetí.
137.	138.	*Děkuji tobě, Pane, celým svým srdcem...*	Díky nejvýš Milostivému a Věrnému.
138.	139.	*Pane, zpytuješ a znáš mě...*	Bůh vševědoucí a všudypřítomný a — hřích.
139.	140.	*Vysvoboď mne, Pane, od zlých lidí.*	Pomoz, Bože, proti zlomyslným nepřátelům!
140.	141.	*Pane, k tobě volám, rychle mne vyslyš...*	Modlitba za vítězství v pokušení.
141.	142.	*Hlasitě k Hospodinu volám...*	Modlitba utlačovaného.
142.	143.	*Hospodine, vyslyš modlitbu mou...*	Kajícná modlitba za pomoc.
143.	144.	*Požehnán buď Pán, má skála...*	Díky za vítězství a prosba za další pomoc.
144.	145.	*Budu tě velebit, Bože, můj králi...*	Hospodinovy dokonalosti.
145.	146.	*Chval, má duše, Hospodina...*	Ne v lidi, ale v Boha důvěřujte.
146.	147a.	*Chvalte Hospodina, jet dobře mu zpívat.*	Sláva Bohu, jenž obnovil Israele!
147.	147b.	*Chval, Jerusaleme, Hospodina...*	Sláva Bohu, jenž obnovil Jerusalem!
148.	148.	*Chvalte Hospodina s nebes...*	Nebe i země děkujte Tvůrci, který povznesl Israele!
149.	149.	*Zpívejte Hospodinu píseň novou...*	Díky Israelovy za vítězství.
150.	150.	*Chvalte Pána v jeho svatyni...*	Chval Pána kde kdo jak jen možno!

Ohledem na obsah lze žalmy jaksi rozděliti a seskupiti na

A) chvalozpěvy v užším významu slova, čili hymny, které buď

1. oslavují Boha, jeho vznešenost, velebnost, velikost, všemohoucnost, spravedlnost, věrnost, milostivost, milosrdenství a jiné vlastnosti,[42]) nebo

---

[42]) Velebnost Boží slaví Žž 32; 95; 97; 99; 102; 112; 116; 133; 144; 150. Všemohoucnost Boží, kterou hlásá zejména příroda, velebí Žž 8; 18; 28; 92; 103; 148.

Prozřetelnost Boží chválí Žž: 22; 33; 34; 90; 99; 102; 106; 116; 120; 144; 145.

2. vzdávají Bohu díky.[43])

3. Žalmy dějinné čili národní vypočítávají dobrodiní Boží, kterých se dostalo v minulosti národu israelskému a za něž má býti věčně vděčen.[44])

B) Prosby či žalmy prosebné, modlitby v užším slova významu, které vyprošují na Bohu nějakou milost.[45]) — K nim se druží

a) tak zvané žalmy zaklínací (méně vhodně „zlolajné" či „zlopřejné" zvané), kterými žalmista dovolává se spravedlnosti a svatosti Boží, aby zmizela se světa bezbožnost a nespravedlnost.[46])

---

[43]) Srv. Ž 9; 17; 21; 29; 33; 39; 74; 102; 107; 115; 117; 137; 143. a jj. — Chvalozpěvy mají pravidelně vyhraněnou osnovu: V úvodě vyzývá žalmista ke chvále Boží; jádro hymnu líčí jeho přednosti, načež následuje doslov.

[44]) Srv. Ž 77; 80; 93; 94; 98; 104; 105; 113; 134; 135; 149.

[45]) Srv. Žž 4; 5; 10; 27; 40; 43; 54; 58; 59; 63; 69; 73; 78; 82; 88; 93; 101; 108; 119; 128; 136; 139; 140; 142. a jj.

[46]) Jsou to Žž 34; 51; 53; 54; 57; 58; 67; 108; 136. Aby jim bylo náležitě rozuměno, třeba uvážiti:

a) Žalmista nepřeje zlo svým bližním z osobní nenávisti nebo msty; tím méně chce někomu z této pohnutky zlého cos učiniti. Nepřátelství, zášť a msta jsou a byly zakázány přirozeným i kladným zákonem Staré úmluvy a Duch sv. nebyl by vnukl projevy takové (hříšné) básníkovi inspirovanému. „Nehledej pomsty a nevzpomínej křivdy svých soukmenovců. Milovati budeš přítele svého, (t. j. soukmenovce svého) jako sám sebe. Jáť Hospodin" (Lv. 19, 18.). Ta povinnost váže, i když se Israelita se svým soukmenovcem znepřátelí: „Potkáš-li býka neb osla, který tvému odpůrci zaběhl, přiveď mu jej. Shledáš-li, že osel tvého nenávistníka pod břemenem klesl, nepomineš ho, ale pomůžeš mu ho pozdvihnouti (Ex 23, 4. n.) Srv. Dt 22, 1.—4; Přís 24, 17; 25, 21. Taktéž ukládá Zákon starý lásku k cizinci: „Bude-li sídliti cizinec v zemi vaší, bude-li přebývati mezi vámi, neutiskujte ho, ale ať je mezi vámi jako váš soukmenovec. Budete ho milovati jako sami sebe" (Lv 19, 33. n.).

b) Jistě však má v nenávisti žalmista bezbožnost a zločinnost, která úctu jedinému pravému Bohu příslušnou vzdává nicotám, která vraždí, plení, loupí, utlačuje, bohabojné pronásleduje již proto, že jsou bohabojní, která přepadá národy mírumilovné. Básník si přeje, aby ty zločiny (které se vyskytly pohříchu také ve XX. století křesťanském za světové války!) se světa zmizely. Mělo-li se to státi, bylo třeba, aby zločinci zlomyslní, nenapravitelní, zatvrzelí se světa zmizeli, vyhynuli, vymřeli.

c) Budou-li řáditi beztrestně dále, a budou-li při tom a přes to oplývati blahobytem, je nebezpečí, že i ctitelé Boží vidouce to a pozorujíce, že údělem zbožných bývá namnoze utrpení, odvrátí se od Boha, odpadnou od něho, sejdou s cesty spravedlnosti a přidají se k bezbožníkům, i vyhyne bohabojnost a s ní mravnost se světa, Bůh nebude míti žádných ctitelů.

d) Dovolávati se toliko světské moci, která měla zločiny trestati a práv hájiti, bylo málo platno, ježto mnozí králové, úředníci a důstojníci zneužívali svých úřadů k tomu, aby sebe obohatili, páchajíce bezpráví na jiných. (Srv. novodobá hesla „carismus", „činovnictví", „soldateska".) Žalmisté, jako všichni lidé dobré vůle tehdejší doby byli bezbožností a zločiny, jež viděli, do duše roztrpčeni, sami nedovolovali si zakročiti proti nim násilně, od úřadů nemohli mnoho čekati, i poroučeli své bolesti a stezky Bohu, nejvyššímu řediteli řádu právního i mravního.

e) Boha se dovolávali, ježto šlo popředně o zájmy jeho. Zbožní byli přesvědčeni, že Hospodin jest Bůh nejvýš svatý, který miluje mravní dobro a nenávidí mravní zlo; že jest nejvýš spravedlivý, který trestá a musí trestati zlo tou měrou, jak zasluhuje a to již tu na zemi tresty pozemskými právě tak, jako odměňuje a musí odměňovati dobré měrou, jakou zasluhuje, již tu v životě časném; že jest nejvýš věrný, který plní, co slibuje a čím hrozí, a to dle neujasněných názorů starozákonných již v životě pozemském. Vřelý smysl žalmistů pro spravedlnost poroučel sice svá přání Hospodinu, ale nedovedl dokonalou odevzdaností do vůle Boží odložiti vše do života posmrtného, který mu nebyl tak jasný jako je křesťanu, nedovedl klidně čekati, že Bůh srovná vše při všeobecném soudu na konci dějin lidstva, ale přál si, aby Bůh počal své soudy co

b) Žalozpěvy (elegie) líčí bídu lidskou vůbec nebo zvláštní tíseň žalmistovu a prosí, aby byl z ní vysvobozen. Básník v nich hledá a dochází útěchy, proto slují také „žalmy potěšné". K nim patří písně, které bolestně vyznávají bídu mravní a dovolávají se Božího smilování — tak zvané žalmy kající.[47])

C) Poučné (čili mudroslovné) žalmy vštěpují a prohlubují život dle zjeveného náboženství starozákonného.[48])

D) Na základě mnohonásobného svědectví svatých knih Nového zákona [49]) a jednomyslného souhlasu otců,[50]) jak i spisovatelé národa židovského vyznávají, dlužno jest uznati vícero [51]) žalmů prorockých a mesiášských, které předpovídaly budoucího Vysvoboditele příchod,

---

nejdříve způsobem, který by všemu světu zřetelně ukázal jeho svatost, spravedlnost, věrnost, vševědoucnost a moc, aby všichni lidé dobré vůle odvrátili se od nemravnosti a příklonili se k Bohu. Naopak, nezakročí-li Bůh, nechá-li zločinnost volně bujeti, budou tím jmenované vlastnosti Boží zastřeny, Boží sláva bude zastíněna a bude hůře nežli dosud.

f) Tyto své city a přání vyslovují žalmisté lyricky nejednou ze široka, což zaráží křesťana. Dlužno tu míti na zřeteli:

Dovoleno-li lyrickému básníkovi kochati se v širokém výlevu citu, je dovoleno podobně činiti také žalmistovi; nedosahují sice jeho city dokonalosti evangelické, jsou sice na nižším stupni mravním, ale nejsou přece nemravné, nejsou hříšné. Nejsou prodchnuty sice křesťanskou láskou a milosrdenstvím, ale jsou přísně spravedlivé. Hrozil-li Bůh ve St. Z.: „Navštívím vás náhle úbytěmi a horečkou, která vás zbaví zraku a zničí život váš. Nadarmo budete síti símě, neboť bude od nepřátel pohlceno... Rozmnožím tresty za hříchy vaše sedmeronásobně. Učiním, že bude nebe jako železo a země jako měď, země úrody nevydá a stromy ovoce neponesou... Pošlu na vás divoká zvířata, která budou hubiti vás i dobytek váš a všeho tak ubude, že spustnou cesty vaše. Uvedu na vás meč, jenž pomstí mé úmluvy... pošlu mor mezi vás, dostanete se do moci nepřátel, když zničím oporu vaší výživy; pak deset žen bude péci chléb v jedné peci a přesně jej budou odvažovati; budete jísti, avšak nebudete nasyceni... Budete jísti maso svých synů a dcer. Zničím výšiny vaše a modly ztroskotám... (Lv 26, 16. nn. Srv. Dt 28.) nebylo dovoleno básníkovi opakovati tyto a podobné výroky Boží a přáti si, by se splnily, ježto vysvitne tím Boží spravedlnost a věrnost? Nesměl žalmista pokládati svůj národ za posvátný majetek Boží, nesměl považovati škůdce toho národa za nepřátele Boží, nesměl doufati, že Bůh nejvýš věrný splní své slovo: „Hospodin dá, že nepřátelé tvoji, kteří proti tobě budou vyvstávati, budou padati před tváří tvou; jednou cestou proti tobě potáhnou a sedmi budou před tebou prchati (Dt 28, 7.). I uzří všichni národové světa, že máš jméno Hospodinovo, i budou se tě báti" (tamže v. 10.).

Nelze také zazlívati žalmistovi, který je synem své doby, hledí-li na věc okem přísné spravedlnosti, která žádá, aby zločin byl potrestán bez milosti tak, jak zasluhuje a pokud lze způsobem podobným, jakým byl spáchán. Srv. Ex 21, 24. — Křesťan, který chce se modliti dnes tyto žalmy dokonale, prodchne a oduševní je myšlenkami evangelickými.

[47]) Jest jich v žaltáři více, avšak církevním obyčejem ustáleno pokládati za žalmy kající těchto sedm: 6; 31; 37; 50; 101; 129; 142. (Srv. Žž 24; 38.)

[48]) Srv. Žž 1; 110; 111; 118; 124; 126; 127. a jj.

[49]) Srv. Lk 20, 42; Sk 13. 33.

[50]) „Jediná tato kniha žalmů předpovídá budoucí věci, minulé uvádí na paměť, podává, co jest činiti." (Sv. Basil.) — Bezmála v každém žalmu lze najíti věci, které hledí ke Spasiteli". (Sv. Aug.) Podobně Hilar, Tertullian, Teodoret a jj.

[51]) Tato věta jest odpověď biblické komise ze dne výše uvedeného k otázce 8. — Jak zřejmo, nerozhoduje papežská komise spor mezi biblisty, z nichž někteří pokládali velmi mnoho, bezmála všecky žalmy za mesiášské, jiní však toliko počet značně omezený, jejichžto ráz mesiášský je přesně zjištěn. — O království Kristově mluví Žž 2. a 71; o jeho kněžství Ž 109; o jeho

království, kněžství, utrpení, smrt a vzkříšení; proto jest dokonce zavrci náhled těch, kteří prorocký a mesiášský ráz žalmů převracejíce, obmezují jmenovaná proroctví o Kristu toliko na budoucí osudy národa vyvoleného.

Věrouka a mravouka žalmů nedosahuje [52]) sice výše náboženství zjeveného v Novém zákoně, ale jest bohatá, [53]) čistá a vznešená.

„Je to výtah z celé bible v rouchu obrazném a stkvělém. Žalmisté podávají nám velikolepý obraz světa a stvořitele, ovšem v obrazech přiměřených chápavosti a tvarům jazykovým Hebreův. Svět je takořka veliká budova, kterou postavil Jahve stvořitel, pořadatel původního chaosu, jakéhosi moře nesmírného a temného. Zbytky tohoto moře obklopují dosud nynější svět; je to veliká řeka, moře končin světa, kam až rozprostře Mesiáš své království; nad ním zdvihá se země a nejvyšší její hory drží oblohu, která odlučuje nebesa od světa viditelného. Na nebi trůní Bůh věčně na svaté hoře, obklopen jsa vojskem nebeských zástupů, a odtud spravuje svět hmotný i lidstvo; nad oblohou jsou nakupeny a připraveny vykonati jeho rozkazy poklady vod, sněhu, krup, blesků a bouří; na obloze pohybují se světelná tělesa, hvězdy, měsíc a slunce, jež činí druhý zástup vojenský; v tom dvojím smyslu sluje Jahve „Bohem zástupů“ = Dominus Deus Sabaoth. Když přichází Jahve, aby soudil lidi, t. j. aby zjednal platnosti svým zákonům odměnou a trestem, neb aby se zastal dobrých a zahladil zločince, bývá líčen, kterak sestupuje na svém voze, taženém cheruby, kterak metá blesky kolem sebe, skryt jsa závojem mraků vydává hlas, t. j. hromobití, a činí, že země se třese a hlubiny vysychají. Svět má třetí část, zemi mrtvých, šeól, jakousi obrovskou hrobku podzemní, kam přichází mrtvý za mrtvým, aby se v něm usí-

utrpení Ž 21; o vzkříšení Ž 15; o zasnoubení se s církví Ž 44. Ostatní viz dle výkladů. — Papežská komise nezmiňuje se výslovně o běžném obyčeji rozlišovati mesiášské žalmy na mesiášské **přímo** (bezprostředně) a **nepřímo** (prostředečně, typicky) dle toho, *a)* nemluví-li žalmista o nikom jiném než o Kristu nebo církvi, nebo *b)* mluví li ve smyslu literním o jiné osobě St. Z. (na př. o Davidovi), která Krista předobrazovala, že tedy co řečeno jest ve smyslu literním o ní, platí ve smyslu předobrazném o Kristu. Srv. na př. Ž 44. (přímo mesiášský) a Ž 68. (nepřímo mesiášský).

[52]) Srv. na př. co bylo řečeno výše v pozn. o žalmech zaklínacích.

[53]) Veškero Písmo od Boha vnuknuté jest užitečno k poučení, jak psáno jest; ale kniha žalmů má cosi zvláštního, co zasluhuje nejpečlivějšího povšimnutí od lidí, kteří chtějí býti pozorni. Každá totiž kniha má svůj zvláštní obsah ... ale kniha žalmů jako zahrada obsahuje jaksi ovoce všech ostatních; zpívá o něm a spolu ukazuje své vlastní. (Sv. Atanáš.) — Jinému učí proroci, jinému dějepisci, jinému Zákon (Pt), jinému napomenutí, kterého lze se dočísti v Příslovích; avšak cokoli jest v nich užitečno obsahuje tato jediná kniha ... Čemu nemohl bys naučiti se z ní? Zda neučí slávě statečnosti? Zda ne závažnosti střídmosti, dokonalosti, opatrnosti, způsobu kajícnosti, míře trpělivosti? Zda ne veškerému dobru, jehož potřebuješ? Zde je dokonalá nauka o Bohu, zde jsou proroctví o příchodu Kristovu v těle, hrozba soudem, naděje ve vzkříšení, strach trestu, slib slávy, zjevení tajemství; — abych věc vyslovil jedním slovem — všecko jako ve velikém jakémsi a obecném pokladě jest uloženo v této knize žalmů. (Sv. Basil.) Dle sv. Tomáše Aq. obsahuje žaltář „všecku látku bohovědy“. Proto býval také vykládán častěji nežli kterákoli jiná hniha; možno čítati různých výkladů žaltáře mnohem více nežli jeden tisíc! Co vykonaly žalmy a výklady k nim v dějinách bezmála tří tisíciletí v oboru výchovy židovstva i křesťanstva!

dlili: je to propast noci, mlčení a zapomenutí, Jahve není tam chválen. Nejstarší žalmy nemluví zřetelněji o tomto bytí posmrtném a nerozlišují osud spravedlivých od osudu bezbožných. V těchto popisech není vždy snadno rozlišiti pravý obsah od toho, co je toliko básnické rčení a pouhý obraz nebo narážka na představy náboženské starého Východu. Babyloňané, Egypťané mluvili často podobně.[54]) Žalmistům hebrejským bylo mluviti jak mluvili jejich vrstevníci. Avšak rozdíl bije do očí, pronikneme-li od povrchu k jádru:[55]) bez mluvy filosofické, bez rozumování metafysického podávají nám takovou představu o Jahvovi, že nikde jinde nenalezneme pojetí o Bohu tak vznešeného a přesného. Kdežto bozi pohanů jsou nicoty, ohavy, postrádající citu, rozumu a života, Jahve je stvořitel a pán všech bytostí nebeských i pozemských; vše se mění a mijí, toliko Jahve je nezměnitelný; jeho bystrozrak proniká budoucnost jako minulost i přítomnost; jeho zrak vidí všady, až na dno propastí a temnot; nikdo nemůže utéci před jeho přítomností; ať jsme kde jsme, drží nás jeho ruka. Jeho moc je tak veliká, že stvoření a zázraky ho nestály než jediné slovo; on zachovává všemu život a bytí; odvrací-li svou tvář, všecko se vrací ve svou nicotu; jeho spravedlnost jest neporušitelná, a nic jí neujde; svatost jest jeho přirozenost a bytnost; toliko jeho milosrdenství a dobrotivost ji převyšuje; slitovnost přebývá u něho, miluje lidi. Není pochyby, že má otcovské srdce pro Israele, avšak chce štěstí všech národů země, pečuje o ně nyní a přivede je k tomu, by poznali jednou všichni jeho království. Miluje člověka, stará se o něho, učinil ho podobného sobě, takořka viditelným Bohem země. Zákon, který dal Israelovi, je světlo, které občerstvuje duši svým poučením a svými rozkazy. Oběti, kterých žádá, nejsou pokrmy jemu podávané; neboť on ničeho nepotřebuje, ničeho nepostrádá. Obřady dlužno provázeti popředně spravedlností, poctivostí mravní a důvěrou v Hospodina; milejší jest mu srdce litující nežli celopaly; oběti jsou mu odporny, jsou-li provázeny vraždou, útiskem slabých, odpíráním spravedlnosti utlačovaným. Oběti podávané modlám, zejména oběti lidské v bohoslužbě kanaanské a fénické, poskvrňují zemi, Jahve se jich štítí a musí je tre-

[54]) Též Egypťané, Babyloňané a Assyřané měli podobné bohoslužebné i soukromé básně a písně, hymny ke cti svých bohů, písně děkovné, prosebné, kající a poučné, ve kterých vystupují mluvící bohové. Ty podobnosti, někdy až nápadné a do podrobností zabíhající, lze vysvětliti totožností místa, času, kdy a kde všecko to básnictví vykvetlo, stejnou vzdělaností, která ovládala tehdejší starý Východ, jakož i národní a jazykovou příbuzností Hebreů s Babyloňany a Assyřany. Dobře však praví Alexander Baumgartner S. J.: „Tak vřelou zbožnost, touhu po Bohu, pokorné podrobení se Bohu, dětinnou oddanost k Bohu nenalezneme u žádného jiného národa starověku."

[55]) Zdůrazněna bývala zejména podobnost biblických žalmů kajících s básněmi babylonskými příbuzného obsahu, které nazývají assyriologové „babylonskými žalmy kajícími". Výsledek srovnávacích studií lze vysloviti stručně asi takto: Ačkoli jsou babylonské „žalmy kající" biblickým velmi podobné, (takže Eberharter připouští vliv oněch na tyto), přece liší se od nich a stojí za nimi právě tak daleko, jako vyniká čistě jednobožské mravní náboženství israelské nad mnohobožství a obřadnictví babylonsko-assyrské. Jako jest pojem Boha v bibli nepoměrně dokonalejší nežli měli Babyloňané, tak i pojem hříchu, mravní urážky tohoto Boha, jakož i pojem o způsobu, jakým uraženého Boha dlužno usmířiti, pojem lítosti, upřímného odvratu od hříchu atd. jsou v bibli nedostižně vznešenější. Babylonští bohové se usmiřují zevní obětí, modlitbou rtů, Bůh Israelův žádá však zkroušené srdce (Ž 50, 18. n.). Jest pozoruhodno, že bývá v babylonských „žalmech kajících" nejčastěji vzývána Ištar, bohyně pohlavní lásky, která bývala ve svatyních svých „ctěna" pohlavními neřestmi.

statí. Jahve je naše spása, štít, hrad, naše skála. Oči jeho jsou vždy otevřeny, zpytují srdce lidí, jeho ruka je drží, jeho křídla je zastírají stínem ochranným, jeho rámě trestá bezbožné, jeho šípy je probodávají, jeho hněv je vyhlazuje“ (E. Pannier).

Po stránce umělecké nejsou všecky žalmy stejné ceny, ale mnoho jest jich zejména na dobu, kdy byly napsány, tak nádherných, že bývaly právem vždycky obdivovány lidmi, kteří měli smysl pro krásu;[56]) srv. na př. naše mistry Ant. Dvořáka (Ž 149. a „Biblické písně“) a Jos. Nešvěru (Ž 129.) a jj.[57])

„Žalmy skýtají obraz nejen náboženského, ale ve velkých rysech i politického a společenského vývoje národa hebrejského, jenž uložil zde své radosti i své boly, své touhy i svá sklamání, svůj jásot i své vzdechy, své prosby i své kletby. Zříme jej na výsluní štěstí, jásati vstříc svému Bohu, vítati své krále; slyšíme však i ozvěnu jeho stálých zápasů vnějších i vnitřních, a zříme jej trpět, kát se a při tom stále doufati; sledujeme jeho zanícení pro chrám a touhu po něm, jeho obdiv zákona a pohružování se v něj, jeho vmýšlení se v budoucí dobu mesiášskou s líčením hrůz posledního soudu.“ (R. Dvořák.)

---

[56]) Proto byly žalmy velmi často zbásněny a přebásněny do nejpestřejších tvarů od pozdějších básníků. — „Milton prohlásil poesii Žalmů za nevyrovnatelnou nejen božským obsahem, ale i samým způsobem komposice. Nenajde-li se podle Herdera u „žádného lyrického básníka Řecka a Říma tolik poučení a povzbuzení jako právě v Žalmech,“ zdají-li se Lamartineovi řečtí a římští lyrikové „vybledlými vedle Žalmů,“ najdeme i u známého obdivovatele řecké civilisace Gladstonea výrok, podle něhož „všecky zázraky řecké civilisace, sneseny v jedno, jsou méně obdivu hodny, než prostá kniha Žalmů — historie lidské duše v poměru k svému stvořiteli.“ (Dvořák.)

[57]) Jest málo žalmů, které nebyly zhudebněny. Budiž jmenován toliko Mozart (Ž 129.), Brahms (Ž 23.), Cavallo (Ž 50.), Draesecke (Ž 23; 93; 112.), Hauptmann (Ž 84; 91.), Liszt (Ž 13; 18; 137.), Lewandowski (osmnácte žalmů), Mendelssohn (2; 22; 43; 95; 100; 114.), Saint-Saëns (Ž 18.), Schubert (Ž 23.).

PRVÁ KNIHA ŽALMŮ (Ž 1.—40.).

Žalm 1. Blaze spravedlivým, (v. 1.—3.) běda hříšníkům! (v. 4.—6.)

1 Blaze muži, který nikterak
podle rady bezbožných nechodí,
na cestu hříšníků nevstupuje,
ve sboru posměvačů nesedá;
2 ale v zákoně Páně má zálibu svou,
v zákoně jeho přemýšlí ve dne v noci.
3 Jako strom bývá, štípený
u tekoucích potoků,
jenž dává ovoce časem svým,
jehož list neuvadá;
všecko, co podniká, daří se.

V. 1.—3. líčí bohabojného Israelitu po stránce záporné (co nedělá v. 1.), po stránce kladné (co činí v. 2.) a požehnání, které mu za to kyne (v. 3.). Shodují se s Jer 17, 5.—8. Srv. také Jos 1, 8. Žalm byl proto znám Jeremiášovi. (Jeremiáš znal a užil i jiných žalmů. Srv. Jer 11, 18 —12, 6; 14, 7.—9; 15, 15.—21; 17, 12.—18.) Pořadatel žaltáře dal jej na prvé místo, ježto svým obsahem může býti vhodně pokládán za proslov knihy žalmů. Původně nebyl číslován. Viz k Ž 2, 1. — „bezbožní" jsou pohané a Židé, kteří odpadli od svého náboženství, ježto mnohobožství lépe se jim zamlouvalo. — „cesta" = smýšlení nábožensko-mravní a život dle něho. „hříšníci" = bezbožní" = „posměvači" = pohané, kteří se pyšnili svými nádhernými bohoslužbami a smáli se Judovcům, kteří neměli chrámu. Slabí Judovci chodili do společnosti pohanů, která je odcizovala náboženství zděděnému po otcích. — Místo „ve sboru posměvačů" dle Vulg. slovně: „na stolici morové nákazy". — Místo prvního „v zákoně" navrhuje kritika důvodně čísti „v bázni". — (Ke konci zajetí byli již v Babylonii učitelé zákona Mojžíšova, kteří ten zákon bedlivě studovali a své žáky k takovému studiu měli.) — „všecko, co podniká, daří se („činí se zdarem" hebr.)" je nebásnický výklad obrazu stromu, proto lze ta slova s Knabenbauerem pokládati za pozdější glosu. — Podobné připodobnění spravedlivce ke stromu viz Job 8, 16; 15, 32; Ž 92, 13. — „Ježto list jeho neuvadá" (hebr.) proto také „nesprchne" (Vulg.). — Církev Ž 1. oslavuje své světce, i samého Krista, nejspravedlivějšího. Slov Ž 1. podivuhodným způsobem dá se užíti o nich. Bylit také pokoušeni ke zlému, raděno jim k němu, byli lákáni do svůdných společností, bývali pro svou zbožnost terčem posměchu, avšak nedali se svésti s cesty svatosti, na kterou jim svítil zákon evangelický. Byli a jsou jako stromy, jejichž kořeny pijí vláhu z hojných proudů milostí Božích. Čím hlouběji kořeny své pokcrou zapouštějí, tím více dostává se jim té mízy. Jsou a budou věčně svěží, přinášejí ovoce zásluh a budou přesazeni ze slzavého údolí do ráje nadzemského. Bůh provází svým požehnáním vše, co činí. — Srv. na př. sv. Jana Nepomuckého.

4 Nikoliv tak bezbožní, nikoliv tak;
ale jak pleva, již vítr se země svívá.
5 Protož bezbožní na soudu neobstojí,
ani hříšníci ve sboru spravedlivých.
6 Neboť Hospodin zná cestu spravedlivých,
kdežto cesta bezbožných záhubou končí.

Žalm 2. Marno je vzpírati se vládě krále-Mesiáše.

Pohané nadarmo se bouří proti Bohu a jeho pomazanému (1.—3.). Bůh má pro jejich námahy toliko — úsměv, ale potom, až přijde hodina jeho, strašná slova hněvu (4.—6.). Jeť pomazaný syn Boží a jemu dal Hospodin všecky národy, aby nad nimi panoval (7.—9.). Z toho vyvozuje žalmista naučení, aby se podrobili všichni žezlu pomazaného syna Božího (10.—13.).

1 (Básník) Proč se bouří národové,
a kmeny kují marné plány?
2 Scházejí se králové země,
vládcové se umlouvají
na Pána a jeho pomazaného:

V. 4. Nikoliv, nejsou jako stromy zavlažované hojnou vlahou. — Na Východě vymlácené obilí smíšené s plevami a se slamou, při mlácení rozdrcenou, bývalo a bývá dosud váto pod širým nebem tím způsobem, že proti větru vidlemi (věječkami) je házejí. Těžké zrno padá na zemi, plevy a slámu vítr odnáší a zavěje kdo ví kam. Takový zánik hrozil a hrozí bezbožným „lehkým".

V. 5. „Protož", protože jsou toliko plevy. — Mesiáš bude tříbiti zrno a plevy; při tom tříbení duchů ukáže se, co v kom je (Lk 2, 34.). Zrno, t. j. spravedlivé shromáždí ve sbor, kterému se dostane mesiášského blaha, bezbožní budou z toho sboru spravedlivých vyloučeni, nedostane se jim štěstí mesiášského; to bude jejich zkáza. Tříbení duchů vyvrcholí a ukončí se při posledním soudu. — Srv. Job 21, 18; Is 17, 13; 29, 5; Os 13, 3; Mt 3, 12.

V. 6. „zná", schvaluje a odmění „cestu", t. j. život spravedlivých; pečuje o ně také, kdežto bezbožné (nekající) ponechává svému osudu — záhubě. Srv. Ž. 36, 18; Přís 12, 10; 27, 23. — (Schlögl škrtá (právem?) 1c. 3de. a tak dochází dvou souměrných slok o 6 verších. Jiní jinak soudí o rozdělení na sloky.)

Ž 2. — V. 1. Ž tento Sk 13, 33. jmenován dle rukopisu kanterburyského, Origena, Hilaria a Bedy „prvním". To lze se sv. Basilem vyložiti tak, že náš Z 1. býval pokládán za proslov k Žaltáři a proto nebýval číslován. Staré prameny některé dosvědčují, že býval Ž 2. spojován se Ž 1. v jeden celek (ač obsahem neslučitelný) a dle toho číslován. Pravděpodobně byl Ž 1. na nynější místo vložen teprve později a dle toho také číslováno, jak číslujeme dnes. — Dle Sk 4, 25. je skladatelem Ž 2. David. Někteří sice tvrdili, že davidský původ ze jmenovaného místa nutně neplyne, ale papežská biblická komise jej Davidovi připisuje. Viz Úvod str. 154 pozn. 24. Dramatická stavba Ž dodává mu mnoho života a názornosti. — Básník žasne, proč národové hlomozí, proč strojí revoluci proti pomazanému, t. j. králi řádně od Hospodina ustanovenému, tedy zákonitému, a tím i proti Bohu samému. Čeho tím dosáhnou? Marné namahání!

V. 2. „pomazaný" = hebrejsky mášíach (z toho mesiáš), = řecky christos (z toho Kristus) sluje Lv 4, 3. kněz, pak slují tak judští králové, zejména David (na př. Ž 17, 51; 20, 7; 83, 10.), patriarchové (Ž 104, 15.), ano i Cyrus (Is 45, 1.). — (Novější kritika (Zapletal) se domnívá, že „na (proti) Hospodina a jeho pomazaného" je glosa, která je sice věcně správná, ale ruší souměrnost slokovou). — Kdo jest pomazaný, t. j. král v Ž 2. jmenovaný? Někteří myslili na Davida, na Šalomouna, Uziáše, Ezechiáše, jiní dokonce na Alexandra Jannea. Ale za Davida a Šalomouna nevzbouřili se národové tou měrou, jak líčí vzpouru Ž 2. Uziáš a Ezechiáš zdědili sice zeslabené království, ježto národové, kteří mu byli kdysi poddáni, od něho odpadli; nemáme však bližšího dokladu, z něhož bylo by lze vyvoditi, že skladatel Ž 2. míní jmenované krále. Dokonce zamítnouti dlužno názor o Alexandrovi. Dobyl sice vícera měst a přinutil jejich obyvatelstvo, aby přijalo náboženství mojžíšské;

3 (Vzbouření národové) „Roztrhejme jejich pouta,
a jho jejich odvrhněme!“

4 (Básník) Ten, jenž v nebesích sídlí, se směje,
Hospodin se posmívá jim.
5 Poté (však) mluví k nim ve svém hněvu,
ve svém rozhorlení je děsí:
6 (Mesiáš:) „Já přec jsem králem od něho učiněn
na Sionu, jeho svaté hoře!

7 Hlásám výrok Hospodinův:
(Hospodin). Pravil ke mně: „Syn můj jsi ty,
já dnes zplodil jsem tě.

Pellu pak, jež odporovala, r. 77. před Kr. rozbořil. Nesnadno však míti za to, že tyran tak lačný krve, který počal svou vládu bratrovraždou, byl tímto žalmem oslavován a žalm ten že byl pojat do sbírky písní posvátných. Žalm tak pozdní byl by spíše zařazen do sbírky nekanonických žalmů Šalomounových. Poruchy znění, které znali již LXX rovně svědčí proti původu tak pozdnímu. N. Z. viděl v králi Ž 2. — Mesiáše. Sk 4, 25.—28. vykládány prvé dva verše o společném nepřátelství Heroda a Piláta, židů i pohanů proti Kristu. Srv. tamže 13, 33; Žid 1, 5; Zjev 2, 27; 12, 5; 19, 15. Že má Pán kromě žezla míru také železnou hůl, toho se dotýká častěji v evangeliích. Srv. Mt 21, 44; 24, 50. n.; Lk 19, 27. V duchu mesiášském vykládali Ž 2. starší židovští vykladači; teprve za středověku, duchem protikřesťanským jsouce vedeni, vzdali se toho výkladu. Mesiáše vidí v „pomazaném“ také křesťanští vykladači, ačkoli někteří — Calmet nechce je odsuzovati — ve smyslu typickém, tedy nepřímém. Mesiášský výklad doporučuje také vláda nade všemi národy, která je ve v. 8. králi slíbena (Zapletal).

V. 3. Lidé, kteří chtějí hověti svým vášním a v tom hledají svého štěstí, snaží se svrhnouti jho sebezáporu, které ukládá Pán členům své říše, katolické církve. Příkazy, které prohlásil Pán za lehké a sladké, (Mt 11, 30.) pokládají za odporné a těžké.

V. 4. Směje se (lidomluva) jsa si vědom své nesmírné převahy nad nimi, která hravě všecky jejich snahy může zmařit. Král králů, který v nebesích sídlí, položen tu proti králům zemským.

V. 5. Všeho do času! Mocnáři tohoto světa nebudou moci vzpírati se vládě zákonitého duchovního krále dle libosti. Až Bůh za dobré uzná, přestane jeho klid a úsměv, a počne zníti jeho hněvivý, hromový hlas. Co praví ten děsný hlas, oznamuje sám Mesiáš-král níže. Jaká to opovážlivost, jaká to zpupnost, jaké šílenství vzpírati se vládě Mesiáše, jejž králem ustanovil sám Hospodin! (Knabenbauer.)

V. 6. Na Sionu byl Davidův královský palác, tam byl také nový posvátný stan a do něho přenešena archa úmluvy. Sion měl býti východištěm říše Mesiášovy. Srv. Ž. 109, 2.

V. 7. „výrok“ = ustanovení, zákon, kterým Hospodin odevzdal Mesiáši vládu. „Hospodin, Jahve dal Mesiášovi veškeru moc a vládu proto, že jest pravý Syn Boží. Pomazanému Páně dá Bůh národy a končiny země. Davidovi a Šalomounovi dáno bylo panství nad zemí israelskou, ti nevládli nad národy; ačkoli jsou tito jednou nazýváni „syny Božími“ (Ž 88, 27; 2. Král 7, 14.) přece nejsou slova tohoto verše o nich promluvena. „Dnes“ značí dobu, kdy se Mesiáš stal synem Božím i kdy byl ustanoven nad Sionem; mnozí sv. Otcové vykládají „dnes“ o věčném synovství Kristově, neboť v tom zajisté je základ a příčina všemohoucnosti jeho a vítězství nad národy; nikdo není mu roven, ani andělé, neboť: „Komu z andělů kdy pravil: Syn můj jsi ty, já dnes zplodil jsem tě?“ (Žid 1, 5.) Poněvaž porovnává sv. Pavel Krista s anděly a tvrdí, že se stal vznešenějším jich a že obdržel jméno výbornější než jest jejich jméno — což o člověku toliko říci lze — proto rozuměli sv. Cyprian a j. tento v. 7. o lidském narození Spasitelově (Žid 5, 5.—8.).“ Sedláček. — O „synovství Božím“ králů starovýchodních viz k Ž 109, 3.). Je velmi důležito, věděti, zda slova „Syn můj jsi ty, já dnes zplodil jsem tě“ mohla býti řečena o některém králi israelském (pouhém člověku). Ježto král zastupoval národ a těšil se z mimořádné ochrany Boží, sluje též on synem Božím. Byl-li však pokládán král za syna Božího ode

8 Požádej, a dám ti národy v majetek,
a v tvé vlastnictví končiny země.
9 Ovládej je železnou holí,
a jako nádobu z hlíny je rozbij!“

10 (Básník) Teď tedy, králové, buďte moudří,
přijměte výstrahu, vládcové země!
11 Služte Hospodinu s báznı,
jásejte mu s uctivým chvěním.
12 Podvolte se přikázáním,
by se Hospodin nerozhněval,
ať není vaše cesta vám zkázou;
13 můžeť snadno vzplát hněv jeho.
Blaze všem, kdož doufají v něho!

---

všech, může Bůh v den jeho nastolení říci: „já dnes zplodil jsem tě“ (Zapletal). Důsledně vykládá Knabenbauer: „Ustanoven je králem tím, že je nazván synem Božím: „Hospodin mi řekl: „Syn můj jsi ty“; viz 2. Král 7, 16; Ž 88, 28“; já dnes zplodil jsem tě“ za syna jsem tě uznal, jmenoval, učinil, dnes, t. j. v ten čas, kdy byl ustanoven králem; těmi totiž slovy jest vysloveno slavné pomazání a ustanovení bohovládného krále. — Van Sante pak píše: „Zrozením“ (Ž 109, 3. jako Ž 2. srv. Sk 13, 33; Řím 1, 4.) dlužno rozuměti nikoliv narození časné, tím méně věčné (řeč tu jest o Kristu, ne o Slovu), ale úkon, kterým Jahve (Hospodin) odevzdává mu s trůnem svrchovanost a — jak sám Kristus věc vykládá po svém vzkříšení — všelikou moc na nebi i na zemi, což — přesně řečeno — nepřísluší nikomu leč Bohu. — Knabenbauer však dokládá: Ježto vidíme v Ž 2. krále bohovládného a to mesiášského (dle názorů proroků), jakmile je známa (z N. Z.) božská přirozenost Mesiášova, chápeme, co řečeno o Synu a jeho zrození, způsobem mnohem vznešenějším než o pouhém ustanovení za krále bohovládného. — Srv., co řečeno k Ž 109, 3.

V. 8. „požádej“ samozřejmě „ode mne“. — Tu světovládu vykonává Mesiáš v církvi katolické.

V. 9. Místo „ovládej“ lépe hebr.: „roztloukej“. Nebudou-li dobrovolně chtíti se podrobiti. — „žezlo“ vzniklo zkrácením hole vladařské (srv. hůl biskupskou). — „nádoba hrnčířova“ vzor křehkosti. Uhodí-li kdo do ní holí, rozbije ji na padrť, že nelze ji znovu sklížiti. Tak se stane všem buřičům, o kterých mluvil v. 1. n.

V. 10. nn. vyvozuje poučení z toho, co bylo výše řečeno. Ježto Mesiáš má takovou moc od Hospodina, podrobte se poslušně všichni jeho vládě, jeho zákonům. — „králové“ a „vládcové země“ jako výše ve v. 2.

V. 11. „služte“ bohoslužbou zejména. Při té „jásejte“, zpívejte písně radostné důvěry a oddanosti, ale s přiměřenou úctou.

V. 12. Místo nejistého „podvolte se přikázáním“ (= kázni Vulg.) čítává kritika a překládá hebr. porušené znění: „líbejte mu nohy“ Zapletal jednodušeji: „líbejte zemi“ dovolávaje se starovýchodního zvyku na znamení poddanosti líbati vladařům nohy nebo před nimi dokonce půdu. — „cesta“ = život náboženskо-mravní neb jeho opak. Ti králové sešli s cesty „pravé“ (Vulg.), t. j. poddanosti Mesiášovi, a kráčeli po cestě vzpoury, která vede do záhuby.

V. 13b. bývá pokládán za dodatek bohoslužebný. Viz Úvod str. 156 pozn. 32. — V Ž 2. podivuhodně nastíněny jsou osudy katolické církve, Kristovy to říše. Sotva že Mesiáš v Betlemě otevřel svá očka, již tu vystupuje proti němu král — Herodes. Od té doby kolik císařů a velmožů brousilo své meče až do dneška, aby jimi rozťali „pouta“, která také jim církev jménem Božím ukládá! Kolik Neronů, Mark-Aurelů, Julianů, Saporů, Bedřichů, Napoleonů, Josefů . . .! Přeli se mezi sebou o hranice, o čest, o dědictví, o léna, ale boj proti Kristu je spojoval, jako sjednotil Heroda a Piláta. Kolik krve vyteklo ze žil neohrožených bojovníků za tuto říši od nevinných dětí betlemských až po smrt misionáře, který padl vražednou rukou před několika dny! Ruku v ruce s těmito králi, kteří zneužívali moci státní k tomu, by potlačovali církev, šli velmožové ducha, vědy a umění. Kolikráte za dob našich slýcháme podobné heslo vzpoury proti církvi a jejímu zakladateli, heslo vyslovené ve v. 3.! A výsledek toho? Kristus a jeho říše žije,

Žalm 3. Ranní modlitba pronásledovaného.

Nadpis (v. 1.). Pěvcův nebezpečný stav (v. 2. n.). Důvod, proč důvěřuje v Boha (4. n.). Další důvod té důvěry (6. 7a.). Modlitba, by Bůh zase jako jindy přispěl na pomoc. Závěr (7b.—9.).

1 Žalm Davidův, když utíkal před Absalomem, synem svým.

2 Pane, jak četni jsou, kteří mne sužují!
Mnozí proti mně povstávají,
3 mnoho těch, kteří o mně říkají:
„Není mu pomoci u jeho Boha."

4 Ty však, Pane, jsi štítem vůkol mne;
slávou mou, a ty hlavu mou zdviháš.
5 Hlasitě volávám k Hospodinu,
a on mne vyslýchá se svaté hory své.

6 Klidně jsem si lehl a usnul,
a vstal jsem, ježto Pán mne podpírá.
7 Nebojím se tisíců lidu,
který se vůkol mne utábořil.

Povstaň, Pane, pomoz mi, Bože můj!
8 Vždyť jsi rozbil mým odpůrcům čelisti,
zuby bezbožných roztříštil jsi.
9 U Pána pomoc jest, a nad tvým lidem tvé požehnání!

---

vládne a panuje! Vysvětlitelno, že církev často klade kněžstvu tento Ž v hodinkách na jazyk! — (Schlögl škrtá 12ad. a rozšiřuje 8a. ve dva verše. Tak dochází čtyř sedmiřádkových slok.)

Ž 3. — V. 1. Kterak utíkal David před Absalomem, vypravuje 2. Sam hl. 15.-18. — Popírati pravdivost nápisu nelze, ježto není pro to důvodů. Naopak, ten nadpis dodává výkladu hojně světla. — Není nutno se domnívati, že David složil tento Ž na útěku. Spíše po vítězství, když byl již ve svém paláci, vzpomněl si na své tehdejší myšlenky a puzen a veden jsa Duchem sv. je zachytil a vyslovil.

V. 2. Jak mnoho bylo přívrženců Absalomových, vypravuje také 2. Sam 15, 12. n. Ustavičně jich přibývalo. Bolest Davidovu lze si vysvětliti, že nepřátelé, kteří se stále množili, byli jeho bývalí poddaní, kteří od něho odpadli a že vůdcem jejich byl jeho vlastní syn, který se proti otci byl vzbouřil!

V. 3. Tíseň je tak veliká, že mnozí zoufají, domnívají se, že Bůh, jemuž byl David tak horlivě sloužil, ho opustil a vydal na pospas zkáze. K těm patřil také Semej (2. Sam 16, 8.).

V. 4. n. Žalmista nedá se másti škarohlídy, kteří ho svádějí k zoufalství, ale projevuje pevnou důvěru v Boha. Ten, který mu tolikráte dosud pomohl, který ho tolikráte vyslyšel, vyslyší a přispěje mu na pomoc také tentokráte. — „slávou" = chloubou; David se honosil, že má takového Boha. — „zdvihnouti hlavu" znamená býti zbaven svízelů, ve kterých člověk hlavu svěšuje. Srv. Ž 26, 6; 109, 7; Sir 11, 1. — „svatá hora" Hospodinova byl Sion, na kterém dal David postaviti nový stan a pod něj přenésti archu úmluvy. Tam Hospodin sídlil, tam se David modlíval, tam docházel potřebných milostí.

V. 6. 7a. Již včera byl David obklíčen četnými vojsky, pevná důvěra v Boha však jej sílila tak, že si zcela klidně lehl. Ta důvěra také se osvědčila, neboť dnes ráno šťastně zase vstal. Majíce na zřeteli tuto myšlenku, nazvali jsme Ž 3. ranní modlitbou. — Hospodin Davida podpírá a drží. Srv. Přís 3, 24. — „lidu" ozbrojeného, vojska Absalomova.

V. 7b. 8. David vedl v životě ne jeden boj s nepřáteli. Pán mu pomáhal, že mohl je pokořiti, že mohl jim rozbíti čelisti a zvyrážeti zuby. Ta pomoc, která ho vedla k vítězství tehdy, pudí ho, by s důvěrou prosil Boha, by ujal se ho i tentokrát. V boji na život a na smrt není místa pro citlivůstkářství. Místo výrazného, malebného 8a. má Vulg.: „zbil jsi všecky, kteří byli bez příčiny mými nepřáteli." — Srv. Ž 34, 16; 56, 5; 57, 7; 123, 6.

Žalm 4. Večerní modlitba sklíčeného.

Nadpis (v. 1.) Dosud býval žalmista vždycky od Boha vyslyšen. To jej opravňuje k naději, že ani tato prosba nebude oslyšena (v. 2.). Nepřátelé Davidovi učinili proti němu vzpouru, jako by mu nepříslušela důstojnost a čest královská (v. 3.). Zapomínají, že sám Bůh jej králem ustanovil, a ten Bůh jistě se ho ujme (v. 4.—6b.) Proti malomyslnosti klade svou radostnou důvěru (6c.—9.).

1 Ku konci. S průvodem strunových nástrojů. Žalm Davidův.

2 Když jsem volal, vyslyšel mne
Bůh, jenž chrání moje právo;
v soužení jsi uvolnil mi;
slituj se nade mnou, vyslyš mou modlitbu.

3 Pokolení mužů, jak dlouho
bude čest má na potupu?
Proč máte zálibu ve věcech marných,
a proč honíte se za lží?
4 Vězte přece, že podivuhodně
Hospodin mne omilostil;
Hospodin mne vyslýchá,
kdykoli ho vzývám.
5 Jste-li roztrpčeni, nehřešte!
Čím se v mysli své zabýváte,
toho na svých ložích želte.

V. 9. Neběží v tísni této jen o Davida, ale též o lid israelský, o lid Boží. Bůh tolikráte ukázal, že svému lidu žehná, že jeho požehnání takořka ustavičně nad národem israelským se vznášelo a vznáší. Jistě tedy, že osvědčí se, co David dosud byl pozoroval, i tentokráte. Hospodin udělí jeho lidu požehnání, že v boji zvítězí a že rozkol, který Absalom způsobil, bude zase šťastně zažehnán. — Také Kristus, jeho matka, jeho služebníci, zejména mučedníci byli ne jednou nepřáteli obklíčeni, ano církev ustavičně jest obstoupena četnými odpůrci. Co činili a co činí dosud? S důvěrou skálopevnou prosí za pomoc, té se jim dostává a vítězí!

Ž 4. — V. 1. „S průvodem strunových nástrojů" je běžný překlad hebrejského „bingínóth". Schlögl však pokládá „negínóth" za vlastní jméno zpěváckého sboru, jejž řídil majitel tohoto Ž. — Ž 4. souvisí se žalmem 3. (Wiesmann). Myšlenky tu vyslovené měl David večer, před jitrem, jehož city vyslovil v Ž 3. Patří tedy Ž 4. časově před Ž 3. — Co znamená „Ku konci", viz v Úvodě str. 151. n. pozn. 12

V. 2. Právo na trůn Davidovi dal Hospodin, ten také bude nyní toho práva hájit proti Absalomovi a jeho stoupencům, kteří chtějí Davida koruny královské zbaviti. — „slituj se" = buď milostiv mi a vytrhni mne z nebezpečí.

V. 3. „pokolení mužů", junáků, reků je tu Absalom a jeho vojsko. S důstojností hrdiny se nesrovnává, aby zradil svého krále, ale aby mu zůstal věren. Vzpourou Absalomovou trpí čest Davidova, ježto popírají svými činy skutečnost, že sám Hospodin vyvolil si Davida za krále, že tedy není vetřelec ani uchvatitel trůnu. Absalom a jeho stoupenci ovšem také vytýkali Davidovi, jak bývá v revoluci, že nespravedlivě nebo nedbale vládne a pod. Také těmi lžemi podrývali Davidovu vážnost a čest. — 3b. dle Vulg. doslovně: „budete těžkého srdce", t. j. tvrdého, nespravedlivého na mne.

V. 4. Snahy Absalomovy jsou marny. Hospodin podivuhodným způsobem dal Davida, který ničeho ani netušil, za krále pomazati ještě za života Saulova, tím si ho zasvětil, David jest jeho posvátná osoba, jeho zvláštní majetek, jeho miláček (dle variantů tohoto místa), David byl ne jednou v nebezpečí smrti, ale modlíval se a Hospodin se ho ujal, pomohl mu ku právu. Kéž by to Absalomovci uznali!

V. 5. David připouští, že jsou snad v něčem s jeho vládou právem nespokojeni, na leccos roztrpčeni. Buďsi! To však není zákonitým důvodem, aby se bouřili, a chtěli Davida svrci s trůnu. Toť zločin, toť hřích („nehřešte"). Místo „jste-li roz-

6 Podejte obět, jak se sluší,
a mějte důvěru v Hospodina.

Mnoho je těch, kteří praví:
7 „Kdo nám dá dočkati se blaha?"
Vznáší se nad námi jas tvé tváře,
8 Hospodine, udělil jsi
srdci mému radost větší
nežli bývá, kdy mají hojnost
obilí, vína i oleje.

9 Klidně na lůžko uložím se
a také budu spáti,
neboť ty, Pane, sám se staráš,
aby bydlo mé bezpečné bylo.

Žalm 5. Důvěrná modlitba, by Bůh nevinně pronásledovaného vedl.

Nadpis (1.) Pěvěc prosí Boha, by vyslyšel modlitbu, kterou provází ranní obět (v. 2.—5ab.). Opírá svou důvěru o Boží svatost, která nenávidí zlé, opírá ji též o své čisté svědomí, které mu dovoluje dostaviti se do svatyně (5c.—8.). Úklady zakuklených, licoměrných nepřátel, kteří jsou plni zlé vůle, mohly by svésti žalmistu k tomu, by sešel s cesty Boží. Kéž se to nestane! (v. 9.). Kéž Bůh pronásledovatele žalmistovy, kteří kazí věc Boží, potře, jak slušno a spravedlivo (v. 10. n.) a kéž ctitelé Boží se radují, že jsou zproštěni jejich nástrah! (12.—13.)!

1 Ku konci. Pro tu, která dědí. Žalm Davidův.

2 Slovům mým popřej sluchu, Pane,
povšimni si, kterak vzdychám,

---

trpčení" překládají jiní „zhrozte se" toho, co činíte. — „na ložích" = v samotě, kde bývá člověk přístupnější pravdě nežli ve shromáždění buřičů, kteří svým štvaním zakalují rozumný soud.

V. 6a. Hřích Absalomův a jeho stoupenců je tak veliký, že zasluhuje trestu smrti. Pro takový zločin nezná zákon oběti. Přece však budou-li svého zločinu želeti (srv. Ž 50., 19.) a přinesou-li v obět zkroušené srdce, budou moci doufati, že jim bude Hospodin milostiv, jako byl samému Davidovi kdysi.

V. 6c. Dosud mluvil David k nepřítomnému Absalomovi a jeho druhům. Nyní obrací se k těm ze svého tábora, kteří malomyslněli. Jsou to titíž, kteří vystupují v Ž 3., 3.

V. 7. „blaha", t. j. kdy budeme vytrženi z tohoto nebezpečí, kdy uvidíme zase tebe na trůně bezpečně seděti. Na tu malomyslnou otázku odpovídá David slovy, která jsou vzorem pevné a radostné naděje v Boží pomoc. Mluví s takovou jistotou, jako by již Bůh byl pomohl. — „jas tváře Hospodinovy" = jeho požehnání. Srv. Nm 6, 25. — Ž 3, 9.

V. 8. Sotva lze si představiti větší radost nežli bývá po hojné, požehnané žni obilí, vinobraní a česání oliv. Srv. Is 9, 3.

V. 9. „také" klidně, v pokoji. — Pro tuto myšlenku nazvali jsme Ž 4. modlitbou večerní. — Slovy tohoto zpěvu může a mohl se modliti každý křesťan v jakékoli tísni, zejména je-li pomlouván a je-li pokoušen k malomyslnosti. Také Trpiteli nejvyššímu klade církev do úst zpěv tento (na některé svátky Páně).

Ž 5. — V. 1. „pro tu, která dědí" je jakýs takýs překlad hebrejského „han nechilóth". Znamená-li to nástroj dechový, snad flétnu, která měla zpěv žalmu provázeti, či co jiného, je dosud neznámo. Schlögl překládá: „Majetek ředitele sboru Nechílóth" — Mnozí viděli v té „dědičce" starozákonnou obec náboženskou (synagogu), která předobrazovala církev katolickou. Svatyně, u které se modlil David, mohla býti nazvána hebrejsky (v. 8.) „héchál", ježto i svatostánek v Silu byl tak zván (1. Sam 1, 9; 3, 3.); nelze tedy opírati o to slovo názor, že David skladatelem Ž. 5. býti nemůže.

3 pozoruj, že hlasitě křičím,
panovníče můj a Bože můj!
4 Modlímť se k Tobě z rána, Pane,
vyslyš (tedy) volání mé;
5 z rána se ti představuji
a (tvou pomoc) očekávám.

Vždyť nejsi Bůh ty, jenž nepravost miluje,
6 nesmí dlít u tebe zlomyslný.
Neobstojí bezbožníci
před očima tvýma.
7 Nenávidíš všech nešlechetných,
vyhlazuješ všecky lháře,
muže krve a podvodníka
Hospodin má v ošklivosti.

8 Mně však, ježto je velká tvá milost,
dovoleno vjít do tvého domu;
smím se klanět u tvé svatyně
v (uctivé) bázni před tebou.
9 Pane, veď mne ve své správnosti
pro ty, kteří mi úklady strojí,
urovnej před sebou mou cestu.

10 Neb není v jejich ústech pravdy,
jejich srdce ničemné jest.
11 Zející hrob jest jejich hrdlo,
ačkoli dovedou se lísat.

V. 2 n. Zač prosí žalmista, vysloveno zřetelně ve v. 9. — Velkodušnost ukládá každému „panovníkovi“ (= králi), aby vyslyšel prosby svých poddaných. Jako ve všem, tak i v této velkodušnosti milostivé a blahovolné vyniká Hospodin-král nad krále lidí.

V. 4 n. Z hebr. vyvozují, že žalmista byl přítomen v nádvoří svatyně každodenně ranní oběti a ji tímto žalmem provázel a tak Boží ochraně poroučel nastávající den.

V. 6. „dlíti“ jakožto host (hebr.) a požívati ochrany svého hostitele, nebo dokonce s ním jísti (obětní kvas). Nesmí se, pokud nezmění svého smýšlení a života, účastniti bohoslužby, blížiti se k Bohu. Srv. Ž 14, 1. nn. Nesmí vážiti z bohoslužby radost, jakou se těší níže (v. 8.) skladatel tohoto Ž.

V. 7. „lež“ mluví zejména ti, kteří pěvce pomlouvají. — Jazyky stíhali Davida Zifané, Doeg, Achitofel a jj. — „muž krve“ je netoliko krvežíznivý vrah, ale také ten, kdo jinými křivdami ssaje bližnímu krev, t. j. ujímá mu života („krev“ = život). Takovým mužem krve byl na př. Saul (1. Sam 22, 16.)

V. 8. Radostné vědomí, plynoucí z čistého svědomí a dovolující žalmistovi provázeti ranní oběť v nádvoří svatyně modlitbou, podporuje důvěru jeho, že modlitba konaná na místě posvátném a spojená s obětí tím spíše bude vyslyšena (v. 2.—5.). — „klanět se“ = padnouti celým tělem na zemi (prostrace).

V. 9. Protože nepřátelé Davidovi mohli by svésti jej k odpadu od Boha, t. j. k nedůvěře, zoufalství a k jiným hříchům z něho plynoucím, prosí žalmista, vědom jsa si křehkosti své, aby Bůh jej vedl po správné cestě svých přikázání, aby tu „svou“ (hebr.) cestu před žalmistou (hebr.) urovnal, aby na ní neklopýtl a nepadl. To se stane zejména tím, že bude zbaven svých nepřátel, jejichžto zloba líčena níže.

V. 10b. dle hebr. jest nitro jejich (= plány jejich) jen zkáza a zkáza.

V. 11. „hrob“, t. j. smrt polyká takořka lidi, bere jim život; podobně činí nepřátelé Davidovi; svými jazyky úskočnými chtějí ho zabíti, jícen jejich chce jej bezmála pohltit. Kdo padne jednou do hrobu, po tom je veta; běda, kdo se stane

Za svou vinu ať pykají, Bože,
ať je porazí jejich plány,
pro množství hříchů jejich je vyvrz,
neboť tobě se vzepřeli, Pane!

12 A nechť se radují, kdož v tebe doufají,
všichni nechať plesají věčně;
buď s nimi, ať se honosí tebou
všichni, kdož milují tvé jméno!
13 Neboť ty žehnáš spravedlivci,
štítem své blahovůle, Pane,
takořka nás obklopuješ.

Žalm 6. Kající modlitba v nebezpečí smrti.

(První žalm kající).

Nadpis (v. 1.) Bída prosebníkova, zaviněná hříchem (v. 2.—4.). Prosba za život, ježto po smrti nemohl by žalmista chváliti Boha, jako jej bude slaviti, daruje-li mu Bůh život (v. 5. n.) Bída žalmistova znova popisována (v. 7. n.). V pevné důvěře, že bude vyslyšen, jásá, jako by skutečně již bylo tak se stalo (v. 9.—11.)

1 Ku konci. S průvodem strunových nástrojů, na osmé. Žalm Davidův.

2 Pane, ve svém hněvu mne netrestej,
ve svém rozhorlení mne nekárej!
3 Slituj se, Pane, neboť jsem schřadlý;
uzdrav mne, Pane, neb chvějí se kosti mé.
4 Také má duše je zděšena velmi,
ale ty, Hospodine, dokavad . . .?

kořistí nenasytných nepřátel. — Žalmista rozhorlen jsa na to, že jeho nepřátelé vzpírají se Bohu, domnívá se, že zájem Boží toho žádá, aby došli spravedlivého trestu.

V. 12. n. Spravedlivci, vidouce, že hříchů, vzpoury proti Bohu ubylo, že odpůrci Boží došli, čeho si zasloužili, že se ukázala na nich Boží svatost, která hřích nenávidí, spravedlnost, která jej trestá, jakož i věrnost, která splnila, čím hrozila, budou se z toho radovati. Sami zakusí, že Bůh je s námi, t. j. je chrání, budou se honositi, že mají takového Boha! — „nás“ = spravedlivce. — Každý křesťan má na cestě k svému poslednímu cíli mnoho nebezpečných nepřátel, kteří všemi prostředky snaží se ho s cesty spravedlnosti svésti; i může se modliti zejména ráno, aby Bůh celý den provázel a vedl jeho kroky po stezkách ctnosti. — Ježto Spasitel měl tolik nepřátel v čas svého utrpení a má jich dosud v těch, kteří pronásledují církev, možno při modlitbě tohoto Ž mysliti na utrpení Páně, které bylo zdrojem požehnání a radostí všem spravedlivým. Také za trpící duše v očistci modlí se církev tento Ž.

Ž 6. — V. 1. Nadpis srv. s Ž 4, 1. — Co znamená „'al haššeminíth“ = „na osmé“ viz k 1. Par 15, 21. — Schlögl překládá celý nadpis: „Majetek ředitele, sboru Šeminit“.

V. 2. Rozlícený člověk trestá v ráži více, nežli kdo zasluhuje. Na podobnou lidomluvu, že by totiž Bůh trestal nespravedlivě a krutě, nelze tu mysliti. Žalmista prosí toliko, aby trest, který z rukou Božích přijímá, byl mu zmírněn, aby mu nepodlehl, ačkoli by toho (t. j. smrti) zasluhoval. Smrtí mu hrozí nepřátelé (srv. v. 9. nn.). Slova tohoto v. opakuje Ž 37, 2; Srv. také Jer 10, 24.

V. 3. „slituj se“, jak samozřejmo — „nade mnou“. — „kosti“ jsou nositeli, jakýmsi základem celého člověka. Jsou-li ty otřeseny, chvěje se všecko tělo. Zdá se, že žalmista byl skutečně tělesně nemocen. (Jiní vykládají vše jen o bojích duševních.)

V. 4. Vysílenost svou básník velmi pěkně naznačil tím, že nedokončil větu, jako by ze slabosti. — Třeba si domysliti: „nezbavíš mne smrtelného nebezpečí?“ Srv. Ž 90, 13.

5 Obrať se, Pane, a vytrhni život můj,
zachraň mne pro své milosrdenství!
6 Neboť kdo ve smrti je tebe pamětliv,
v podsvětí kdo tobě chválu vzdává?

7 Unaven jsem svými nářky,
zaplavuji co noc své lože,
svými slzami smáčím svou postel.
8 Zkalilo se hořem mé oko,
sestárlo v kruhu všech škůdců svých.

9 Odstupte ode mne všichni zločinci,
vyslyšelť Pán mé hlasité lkání.
10 Vyslyšel Hospodin mou prosbu,
Hospodin přijímá mou modlitbu!
11 Dlužno se hanbit a hrozně se zděsit
veškerým mým nepřátelům,
obrátit se s hanbou rázem.

Žalm 7. Úpěnlivá prosba nevinně pronásledovaného k nejvýš spravedlivému.

Nadpis (v. 1.). Pomoc a ochranu proti pronásledujícím (v. 2. n.). Pěvec přísahá, že je nevinen a že tedy zasluhuje ochrany Boží (v. 4.—6.). Kéž tedy Bůh, nejvyšší soudce a znatel srdcí lidských, povstane a koná soud (v. 7.—10.). Bůh je vždycky spravedlivý (v. 11.—12.). Nelze uniknouti jeho trestu (v. 13. n.). Špatný člověk zaplete se do svých vlastních osidel (v. 15.—17.); žalmista však oslavuje spravedlnost Boží (v. 18.).

1 Davidův žalm, který zpíval Hospodinu pro slova Chusi, syna Jemini.

2 Pane, můj Bože, k tobě se utíkám,
zbav mne všech, kteří mne stíhají, zachraň mne,
3 aby jak lvi mne neroztrhali,
když není, kdo by (mne) vytrhl, zachránil.

V. 5. Hněvající se Bůh byl od žalmisty „odvrácen". Ukáže mu svou přízeň, jestliže se k němu „obrátí".

V. 6. „ve smrti" = v říši mrtvých = „v podsvětí". — O ponurých představách života posmrtného ve S. Z. srv. Ž 29, 10; 87, 11; Kaz 9, 10; Job 10, 21.

V. 7. „postel" = lůžko buď velmi nízké, nebo toliko na zemi rozprostřený koberec.

V. 8. Ke všem bolestem tělesným i duševním dorážejí nepřátelé na žalmistu dlouho již, takže bezmála v jejich kruhu sestárl (Vulg.).

V. 9. Žalmista je si jist, že Bůh vyslyší jeho modlitbu, že ho zbaví nepřátel; v tom vědomí je od sebe již odhání.

V. 11. Škůdci básníkovi budou se hanbit, budou zklamáni, ježto záludné jejich plány se zhatí. Budou se děsiti, až dopadne na ně ruka Boží, která je zapudí. — Žalmem 6. učí církev své děti oplakávati hříchy; klade jej na prvé místo ve sbírce žalmů kajících. — Také za duše v očistci modlí se církev slovy tohoto žalmu, připomínajíc, jak mnoho jest jim trpěti.

Ž 7. — V. 1. „žalm" je tu překlad záhadného hebrejského slova „šiggájón". — Srv. Úvod str. 151. poz. 12. „slova" = štvavé pomluvy neb i jiné plány záludné a škůdné. — Chusi tu jmenovaný není přítel Davidův, známý z 2. Sam 15, 32; 16, 16. — „syn Jeminův" = Benjaminovec. Nesnadno říci, bylo-li Chusi kryté jméno Saula, který Davida pronásledoval a jehožto života David velkodušně ušetřil (srv. v. 4.—6.). Nejspíše byl to nepřítel, který štvaním podrýval trůn Davidův, jehožto jména však Písmo nám nezachovalo.

V. 2. Žalmista hledá ochrany u Hospodina, protože v něho doufá (Vulg.).

4 Pane, můj Bože, to-li jsem učinil,
je-li nepravost na mých rukách,
5 oplatil-li jsem svým škůdcům,
nechť padnu, jak jsem zasloužil si,
bezmocně rukou nepřátel svých,
6 ať mne nepřítel stíhá a lapí,
nechť i zdeptá na zemi život můj,
a nechť zašlape do prachu čest mou!

7 Povstaň, Hospodine, ve svém hněvu,
vzkyp a zdvihni se proti mým nepřátelům!
Procitni, abys mi pomohl, Pane, můj Bože,
ty, jenž jsi ustanovil, (by) soud (byl konán);
8 shromáždění kmenů nechť obklopí tě,
a ty nad nimi ve výši se posaď.
9 Hospodin soud koná nad národy.
Zasťaň se mne, Pane, dle mého práva,
podle mé nevinnosti staniž mi se!
10 Kéž (již) skončí zloba bezbožníků,
a dej síly spravedlivci, Bože,
ty, jenž vyšetřuješ srdce i ledví.

11 Spravedlivá má záštita u Pána jest,
který pomáhá lidem přímého srdce.
12 Bůh je spravedlivý soudce, mocný,
zdali se nemůže rozhněvat každodenně?

V. 4. „to-li", co mi nepřítel podkládá a z čeho mne viní.
V. 5. „oplatil-li jsem" zlé zlým, dle zásady práva: „Oko za oko, zub za zub". Dle hebr. zní v. 5. dle překladu dra Rudolfa Dvořáka:

(jestli) *„zlem jsem splatil tomu,*
kdo žil se mou v míru,
tiskl bez příčiny
(byť i) škůdce svoje . . .

Jiní jinak.

V. 6. Pravda-li, z čeho byl žalmista nařčen, ať pyká za ten zločin smrtí a zemře v pověsti zločince, tedy bezectného člověka. — Tak je si jist své neviny, že může se dovolávati soudu Božího! Bůh spravedlivý, až počne soudit, ukáže žalmistovu nevinu a zlobu jeho škůdců, kterou také spravedlivě potrestá. Job dovolával se podobně soudu Božího vědom jsa neviny své (Srv. hl. 31.).

V. 7. Nepřátelé Davidovi mohli dosud nerušeně páchati své zločiny proti Davidovi, pomazanému Páně. Zdálo se, jakoby Bůh jich nedbal, jako by — po lidsku mluveno — spal, ačkoli jest nejvyšším soudcem všech národů a ačkoli sám stanovil, že všecko bude soudit a zlé trestat. Aby se to nyní vše splnilo a osvědčilo, za to David prosí. — 7b. možno též překládati „povstaň proti přehmatům škůdců mých." (LXX Vulg.).

V. 8. Žalmista prosí, by Bůh „posadil se" na soudcovskou stolici a před veškerou obcí israelskou, zastoupenou všemi kmeny konal soud, který má význam ne toliko pro žalmistu, ale pro všecek národ, jehožto králem z Boží milosti jest. Ať je všecek národ přesvědčen, že je lež, co nepřátelé královi proti němu roztrušují.

V. 10. Spravedlivec, pokud vidí, že hříšníci beztrestně tropí svou špatnost, bývá pokoušen tím ve víře v Boží spravedlnost a prozřetelnost, snadno se kolísá ve své spravedlnosti, na té víře založené. Dostane-li se zločincům přiměřeného trestu, bude patrno, že Bůh ví o tom, co páchají, že je nejvýš svatý, spravedlivý, i bude spravedlivec posílen ve svém životě zbožném a svatém. — O Bohu, který zkoumá srdce i ledví, viz 1. Par 28, 9; Jer 11, 20. a jj.

V. 11. „spravedlivý" vztahuje hebr. na předchozí „Bůh"; dle toho je žalmistův štít (hebr.) Bůh proto, že je spravedlivý. — „přímého" = upřímného.

13 Jistě že zase již meč svůj brousí,
lučiště své napjal a míří,
14 přichystal si nástroje smrti,
svoje šípy opatřil ohněm.

15 Ejhle, (bezbožník) počal špatnost,
bol nosí pod srdcem, a rodí zklamání.
16 Prohlubeň vykopal a prohloubil,
padl však do jámy, kterou (sám) učinil.
17 Bol jeho vrací se na jeho hlavu,
padá mu na témě jeho špatnost.

18 Chválit budu Hospodina
podle jeho spravedlnosti,
a budu opěvovat jméno
Hospodina, Nejvyššího.

Žalm 8. Velebnost Boží zrcadlí se ve hvězdném nebi a v člověku, králi přírody.

Nadpis (v. 1.). Jak podivně zračí se velebnost Boží po celém světě (refrén v. 2abc.). Vesmír hlásá tak zřetelně velebu Boží, že i malé dítko ji slyší a usvědčí snadno toho, kdo jí nechce uznati, kdo popírá Hospodinovu moc, moudrost a prozřetelnost (v. 2d. 3.). Co je nepatrný člověk proti velikosti Boží, jevící se na hvězdnatém nebi? (v. 4. n.). A přece ten človíček proti nebesům, ozářeným nesčetnými hvězdami, pidimužik stal se řízením Božím králem přírody (v. 8a.). Popis říše člověkovy (v. 8bn.). Jak podivně zračí se velebnost Boží v přírodě (refrén v. 10.)

1 Ku konci. Pro lisy. Žalm Davidův.

2 Hospodine, Pane náš,
jak podivuhodné je tvé jméno
po veškeré zemi!

V. 12. Zdá-li se ten onen den, že Bůh netrestá, je to proto, že je shovívavý (glosa LXX a Vulg.), Bůh však může stihnouti hříšníka každou chvilku!

V. 13. n „zase“ jako již ve stu a stu případů minulých. Ty tresty stihnou hříšníky, „neobrátí-li se“ (Vulg.).

V. 15.—17. „počal“ = pojal úmysl zločinný. — „bol“, který chce učiniti škůdce svému bližnímu, „nosí pod srdcem“ jako žena těhotná svůj plod. Těší se, kterak uškodí jinému, jaký zisk snad z toho bude míti, zatím však plán jeho se zhatí a hříšník je rozčarován, zklamán. K obrazu srv. Job 15, 35. — Do jam chytali staří zvěř, znamená tedy zde to slovo léčky, jež bezbožník klade bližnímu. — „bol jeho“ = bolest, kterou zlomyslník (= on, „jeho“) zamýšlel učiniti.

V. 18. Žalmista jest ve své důvěře pevně přesvědčen, že Bůh se ho ujme, jemu pomůže ku právu, i bude za to Bohu vroucně děkovati. — Ž 7. patří mezi ty, které možno klásti do úst Krista trpícího, a kterým možno se modliti za církev bojující i trpící (za duše v očistci).

Ž 8. — V. 1. „Ku konci“ viz Úvod str. 151. n. pozn. 12. „Pro lisy“ mohlo by znamenati, že býval Ž 8. zpíván, když Israelité šlapali v kamenných lisech hrozny, nebo když děkovali Bohu za vinobraní o svátku stanovém. S tím však málo se srovnává obsah Ž., dle něhož bychom jej nazvali „Píseň večerní“ (srv. v. 4.). Čarovná noc východní, kterou si dovede představiti toliko ten, kdo její krásy sám viděl, byla nejspíše vnější námět, který naladil básníkovu duši a se kterou náladou Duch sv. spojil svou inspiraci. — Schlögl místo „Pro lisy“ překládá: „Majetek sbormistra (sboru) Gittit.

V. 2. „jméno“ = vznešenost, kterou hlásá všecek svět, zejména nebesa. Srv. Ž. 18, 1. nn. Hab 3, 2.

Jeť vysoko na nebi tvoje sláva.
3 Ze rtů nemluvňat a kojenců
vyvozuješ si mocnou chválu
na vzdory svým nepřátelům,
bys umlčel odpůrce, protivníky.

4 Hledím-li na nebesa tvoje,
jež jsou dílo tvojich prstů,
na měsíc, na hvězdy, které jsi upevnil,
5 co je člověk, že si ho všímáš,
nebo smrtelník, že o něj pečuješ?

6 Učinils rovna ho bezmála andělu,
slávou a ctí jsi ho korunoval.
7 Ustanovil's ho nad díly rukou svých,
8 všecko jsi podřídil jeho nohám:

všecek brav a hovězí skot,
ano i zvířata polní;
9 nebeské ptactvo a ryby mořské,
cokoli prochází cestami moře.

10 Hospodine, Pane náš,
jak podivuhodné je tvé jméno,
po veškeré zemi!

Žalm 9. (hebr. 9. a 10.) Díky za vítězství nad „pohany" a prosba, by Bůh zase žalmistu zbavil útisků.

Nadpis (v. 1.). Úvod (v. 2.—3.). Zánik pohanů (v. 4.—11.). Výzva k díkům (v. 12. n.). Zánik pohanů (v. 14.—19.). Prosba, by Bůh vždycky držel pohany na uzdě (v. 20. n.). Žalmistovy nářky (10, 1.—11.). Prosba, by Bůh zlomil moc bezbožných (10, 12.—15.). Projev důvěry, že Bůh ujme se utiskovaných (10, 16.—18.).

1 Ku konci. Na tajnosti syna. Žalm Davidův.

2 (Alef) Chci tobě děkovat, Pane, celým svým srdcem,
(Alef) chci vypravovat všecky tvoje divy,
3 (Alef) chci radovati se a plesat z tebe,
(Alef) chci zpívat jménu tvému, Svrchovaný.

V. 3. „nemluvňata a kojenci" = děti, které již žvatlají, počínají užívati rozumu i jazyka. Děti bývaly kojeny na Východě třebas i dvě léta. Lidé, popírající velebnost a moc Boží usvědčeni jsouce od malých dětí z bludu, mrzí se, že byli tak zahanbeni. Srv. Mt 21, 15.

V. 4. vrací se k v. 2. aby s velikostí Boží srovnal ubohost člověkovu.

V. 6. n. Bůh počal pečovati o člověka již tehdy, kdy ho stvořil. Učiniť ho ku své podobě a k obrazu svému. Srv. Gn 1, 27. Dle hebr. chybí člověku málo, aby byl božstvím, bytostí božskou, bohem. Podobal se Bohu zejména tím, že byl králem přírody. Gn 1, 26. 28. — Z narážky na uvedené místo Gn, jakož i ze samých slov vyplývá, že tu popsána sláva a čest, jakou byl korunován Adam v ráji, jak jej Bůh stvořil a jakým dle vůle Boží měl zůstati. Patřila-li ta důstojnost prvému Adamovi, patří v míře mnohem větší Adamovi druhému, otci pokolení lidského, Ježíši Kristu; proto snadno si vysvětliti, že v tomto smyslu užívá v. 6. sv. Pavel Žid 2, 9. Srv. také 1. Kor 15, 27; Ef 1, 22. (Knabenbauer.)

Ž 9. — V. 1. „Ku konci" srv. Ž 4, 1. — „Na tajnosti syna" je jakýs takýs překlad záhadného hebrejského: „'Al múth labbén". (= Zpívá se jako „múth

4 (Bet) Bylof ustoupit mému nepříteli;
klesl a zašel před tvým obličejem.
5 Neboť jsi provedl spravedlivě při mou,
zasedls na trůn, spravedlivý soudce.

6 (Gimel) Pokáral's pohany, i zhynuli hříšní,
jméno jejich vyhladil's na věky věkův.
7 Veta jest po meči nepřátel, zbořil's jim města,
není památky po nich jako po zvuku.

(Dalet) . . . .
. . . .
. . . .
. . . .

8 (He?) Hospodin však na věky trůnit bude,
postavil si trůn svůj, aby soudil.
9 On soudí okruh země spravedlivě,
posuzuje národy dle práva.

10 (Uau) Proto jest Hospodin útočištěm chudému,
pomocníkem v dobách utrpení.
11 I doufají v tebe, kteří znají tvé jméno,
neb neopouštíš, Pane, tě hledajících.

12 (Zajin) Zpívejte Pánu, jenž trůní na Sionu,
zvěstujte mezi národy skutky jeho.
13 Neboť aby krev pomstil, vzpomněl si na ně,
nezapomněl na křik ubožákův.

---

labbén?“ (Schlögl překládá: Majetek sbormistra, který byl v čele sboru ‘Alemet). — David přemohl v prvních dobách svého království pohany, cizí nepřátele, když mu nedlouho potom povstal nový nepřítel Absolon. Obsah žalmu by se dosti dobře nesl k této době (2. Sam 8, 2.—12.). Sion byl již sídlem Jahve (v. 12. 15.). města nepřátel byla zničena (v. 7.). Žalmista mluví vícekráte v množném čísle, ve jménu utlačovaných, těch, kteří znají jméno Jahve; David mohl tak mluviti jménem lidu, kterému vládl a který před Bohem zastupoval. Podobné stížnosti do svých nepřátel vede si žalmista i ve 12., 53. a v Ž 54. (Sedláček.)

V. 2. n. Všecky 4 řádky prvé sloky počínají v hebr. písmenou alef, která je první v hebrejské abecedě. Původně obsahovaly Ž 9. + 10. dvacet dvě sloky a každá začínala jinou písmenou dle pořadu hebrejské abecedy. Jsou tedy oba žalmy „báseň abecední“ (abecední akrostich). Opisovači však porušili ten postup, takže je zachován toliko částečně, jak níže udáno. Pokusy přeházeti verše nebo půlverše byly sice činěny, ale žádný nemá práva na jistotu. — „děkovat“ = „vypravovat“ = „radovat se“ = „zpívat“ následující žalm.

V. 4. počíná podávati důvody, proč chce žalmista Bohu děkovati. — „ustoupit“ = dáti se na útěk. — „klesl“ klopýtnuv (hebr.). — „obličej“ tu rozhněvaný (srv. Ž 20, 10.).

V. 6. n. Místo „gójím“ čte Schlögl po Duhmovi gé'ím = zpupné, násilné. Pak by znamenalo v překladě „pohan“ asi to, co my vyjádřujeme slovem „nekřesťanský“ utlačovatel. — „pokáral's“ = zasednuv na trůn odsoudil a hned také rozsudek vykonal. — Přirovnání ke „zvuku“ v hebr. není. — Sloka počínající (za v. 7.) další písmenou hebrejské abecedy není zachována. Či neprovedl sám básník dokonale ten postup?

V. 8. n. To právo vynikne jasněji za dob mesiášských, zejména na konec jich.

V. 10. n. „Proto“, že spravedlivě soudí, dobré odměňuje, zlé trestá. — „útočištěm“ = tvrzí (hebr.); — Taktéž „pomocníkem“ = tvrzí (hebr.). — „znají jméno“ = vyznávají, ctí je (= Hospodina).

V. 12. n. srv. s v. 2. n. — „na ně“ — ubožáky utiskované, jejichžto krev zpupní „pohané“ prolévali. Bůh potrestal krveprolití a ten skutek Boží má býti hlásán mezi národy.

14 (Chet) Milostně shlédl jsi, Pane, jak snížen jsem byl,
15 ty, jenž mne vyzdvihuješ ze bran smrti,
abych vypravoval všecky tvé chvály,
16 ve branách sionských z tvé spásy se těšil.

(Tet) Spadli pohané do jámy, svého to díla,
v osidle, jež polékli, chytli se za nohy.
17 Dal se poznat Hospodin, jenž soudil,
do díla svých rukou se zapletl hříšník.

18 (Jod) Hříšníci do pekel se vrátit musí,
každý pohan, jenž na Boha zapomíná.
19 Nebudeť na věky v zapomenutí chuďas,
naděje ubohých nebude na vždy marná.

20 (Kaf?) Povstaň, Hospodine, ať nezpyšní člověk,
ať jsou souzeni pohané před tvou tváří;
21 ustanov jim, Pane, učitele,
aby poznali pohané, že jsou lidé.

22 (10, 1. Lamed) Proč tak daleko, Hospodine, se stavíš,
odvracuješ se v čas utrpení?
23 (10, 2.) Zpupnost bezbožného chuďasa pálí;
kéž se chytí do tenat, která si vymyslil!

24 (10, 3. Mem?) Chlubíť se bezbožník choutkami své duše,
25 (10, 4.) lupič si pochvaluje a pohrdá Pánem;
hříšník ve své nadutosti ho nedbá,
26 (10, 5.) myslí si, že není Boha;
poskvrněny jsou cesty jeho vždycky,

Nun? Daleko jsou od něho tvé soudy,
na všecky protivníky své s patra hledí.
27 (10, 6.) Říká si v svém duchu: „Neviklám se,
nikdy, nikdy neštěstí nestíhá mne."

V. 14. n. „vyzdvihuješ ze bran smrti" — Bůh žalmistu ne jednou vytrhl z nebezpečí smrti.

V. 16. n. „pohané" (gójím) jako výše ve v. 6.

V. 18. n. „naděje" ubohých, že se jim dostane dostiučinění za útisky, že jejich utlačovatelé budou spravedlivě potrestáni. — „pohan" jako ve v. 6. 16. — „naděje" ubohých sluje „trpělivost" (slovně Vulg.), ježto dlouho, dlouho se neplní a utlačovaným je trpělivě čekati; zdá se, jako by Bůh na ně, na jejich útisky „zapomněl". — „vrátí se" — t. j. budou na útěk zahnáni, a zemrou.

V. 20. n. „učitelem" má býti sám Bůh. Poučiti je má názorně, t. j. citelnými kárnými prostředky, aby zpupní si byli vědomi, že jsou lidé právě tak jako chudí a neutiskovali jich. Kdyby Bůh „nepovstal," nezakročil, „zpyšněl" by bídný červík-člověk a utiskoval by dále ukrutněji, nelidštěji.

V. 22. n. Žalmista si stěžuje, že Bůh dlouho beztrestně dopouští, aby zpupní utiskovali slabé. — „tenata" = úskoky. — „pálí" = palčivě tísní.

V. 24. n. Choutky utiskovatelovy draze a bolestně platí utlačovaný chuďas. — „cesty" = smýšlení a jednání. — „poskvrněné" = špinavé a tedy hříšné. Lépe však 10, 5b. dle hebr. překládati „Pevné (= šťastné) jsou cesty jeho" a spojiti se slokou následující.

V. 26cd. 27 Od tyrana jsou daleko soudy Boží, ježto ho netrestá hned. — „s patra hledí" = fouká si, kašle na ně. Bůh neužívá jeho nepřátel, aby ho jimi jakožto metlou svou potrestal — „neviklá se" v blahobytu. — Sloka počínající písmenou samech se nezachovala. Srv. k v. 7.

(Samech?) . . . .
. . . .
. . . .
. . . .

28 (10, 7. Ajin?) Ústa má plná zloby, lsti a hoře,
pod jazykem jeho je trýzeň a zkáza.
29 (10, 8.) Sedává na číhané s bohatými
v skrýších, aby zabil nevinného,
30 (10, 9.) oči jeho po chuďasu slídí.

(Pe?) Číhá v úkrytu jako lev v svém houští;
číhá, aby uchvátil ubohého,
31 (10, 10.) uchvátil ubohého léčkou ho zadrhna.
Poráží ho, že dlužno mu se krčit;
padá chuďas násilnou jeho rukou.

32 (10, 11. Çade?) Říká si v duchu: „Bůh na to zapomíná,
odvrátil tvář svou, nic na věky neuvidí!“
. . . .
. . . .

33 (10, 12. Qof) Povstaň, Pane, Bože, zdvihniž se ruka tvá,
nezapomínej se nad chudými!
34 (10, 13.) Proč by měl bezbožník pohrdati Bohem,
a si myslit, že to nebudeš stíhat?

35 (10, 14. Reš) Vidíš to, neboť ty trápení a bolu
si všímáš, abys je vzal do svých rukou.
Na tebe jen odkázán jest chuďas,
sirotku (jen) ty jsi pomocníkem.

36 (10, 15. Sin) Přelom rámě hříšníka, zlovolného,
buď hřích jeho stíhán, ať přestane býti.

37 (10, 16.) Hospodin bude králem na věky věkův;
vyhynete, pohané, z jeho země.

38 (10, 17.) Žádost ubohých vyslyšíš, Hospodine,
nakloníš ucho své ku přání srdce jejich,
39 (10, 18.) bys ujal se sirotka a sníženého,
aby již neutlačoval smrtelník z hlíny.

V. 28.—30. „hoře a trýzeň“ působí řečmi pomluvačnými, štvavými a pod. svému bližnímu. Srv. Řím 3, 14. — „bohatými“ = velmoži. Dle hebr. však bývá v zálohách „u vesnic“. Vzpomeň na loupežné rytíře středověké.

V. 35. Chuďas odkázán jest na Boha, že Bůh jeho útisk „vezme do rukou“ t. j. ujme se ho, pomůže mu ku právu.

V. 36. n. „přelom“ rámě, ať nemůže hříšník dále činiti bezpráví. — „vyhynete jistě jak patrno z dokonaného času hebr. Podobně jistojistě „vyslyšíš“ ve v. n.

V. 39. srv. s v. 20. n. — „z hlíny“ země.

Žalm 10. (hebr. 11.) Důvěra pronásledovaného.

Nadpis (v. 1.). Žalmista pevně doufá v Boha, ačkoli mu nebezpečí líčeno jest barvami černými (v. 2.—4.). Bůh nejvýš spravedlivý vše zkoumá a dle toho také potrestá bezbožnost a ujme se spravedlivého (v. 5.—8.).

1 Ku konci. Od Davida.

2 V Hospodina skládám důvěru svou;
kterak můžete mi radu dávat:
„Prchni do hor jako ptáče činí!
3 Neboť hle, hříšníci luk již natahují,
kladou střely svoje na tetivu,
by z temna stříleli na lidi upřímných srdcí.
4 Vždyť i základy řádů tvých podvracejí,
spravedlivý pak co mohl pořiditi?“

5 Hospodin však — ve svatém chrámu svém jest;
Hospodin však — na nebesích trůní.
Oči jeho na chuďasa hledí,
zraky jeho zkoumají lidské plémě.
6 Pán zkoumá svatého i bezbožného;
do duše nemá rád toho, jenž miluje špatnost.
7 Dštít bude na hříšné ohnivé uhlí a síru;
bouřný vichor bude kalich jim daný.
8 Jeť Pán spravedlivý a miluje správnost;
na to, co slušno jest, patří jeho tvář.

Ž 10. — V. 1. Dala-li podnět k žalmu tíseň Davidova, o které vypravuje 1. Sam 22, 5. n. není jisto. — Ostatně viz k nadpisu Ž 4, 1.

V. 2c.—4. podává řeč rádců Davidových, kteří se domnívají, že lze se zachrániti toliko útěkem do hor. Srv. Sdc 6, 2; 1. Sam 13, 6; 22, 1; 23, 14; 24, 1. a jj. — Básník však má tak velikou důvěru v pomoc Boží, že nepokládá za nutno poslechnouti rady svých malomyslnějších přátel. Ta důvěra je v cele žalmu vyslovena jako základní tón celé písně. — Pták lovci nebo dravci honěný nalézá také ve skalních úžlabinách a roklích útočiště.

V. 3. Žalmista není sám terčem útoků bezbožných, ale jest hlavou a vůdcem zbožných, kteří docházejí téhož osudu. — Bývají pronásledováni a utiskováni a mnohdy se zdá, že se děje tak beztrestně.

V. 4. Bezbožní rozmohli se tak, že základy říše, práva, dobrých mravů a veřejného pořádku, snad i řádu bohoslužebného podkopali. Samo sebou se rozumí, že jim spravedliví odporovali, ale, jak bývá, mnoho nesvedli, podlehli.

V. 5. n. mluví dále žalmista. Všeho do času, Pán Bůh na věky. Bezbožní mohou se domoci nadvlády a spravedlivým dlužno strádati, ale Bůh vše vidí, až uzná za dobré, vše zase spořádá. — „chuďas“ utiskovaný. Lépe však čísti s některými „na svět“ nežli „na chuďasa“. — „špatnost“ = násilí, křivdu.

V. 7. Bůh násilníky potrestá, jako kdysi potrestal Sodomu. Srv. Gn 19, 24. — Při hostinách na Východě býval pokrm na společné míse; nápoj však býval předkládán každému ve zvláštní nádobě, poháru čili kalichu. Odtud jest kalich, t. j. obsah jeho — obrazem osudu, či toho, co komu souzeno jest; trpký osud slove trpkým, hořkým kalichem. Srv. Mt 20, 22. n.; Mk 14, 36; Lk 22, 42; Jan 18, 12. (Mlčoch). — „bouřlivý vítr“ = horký, žhoucí, který vysušuje z rostlin všecku vláhu a tak ničí úrodu. (Samum?)

V. 8. „patří“ se zálibou, a pak odměňuje. — Dle hebr. 8b. zbožní „budou patřiti na tvář jeho“, t. j. zakusí přízeň a blahovůli Boží. Srv. Ex 33, 13; Nm 6, 25; 2. Sam 3, 13; 14, 28.

Žalm 11. (hebr. 12.). Prosba za Boží ochranu před podlými jazyky.

Nadpis (v. 1.). Stesk žalmistův na prolhanost a licoměrnost lidí. (v. 2. n.). Prosba, by nemohli vše ovládati svým dryáčnictvím (v. 4. n.). Bůh odpovídá a slibuje, že se ujme chudých, kteří jsou utiskováni od jedovatých jazyků (v. 6.). Věrnost a spolehlivost výroků Hospodinových budí v žalmistovi pevnou důvěru, že nedopustí, by stal se obětí lživých a štvavých řečí, třebas Bůh ve své nevyzpytatelné moci nechává množiti se lidí toho druhu (v. 7.—9.).

1 Ku konci. Pro oktávu. Žalm Davidův.

2 (Žalmista:) Pomoz mi, Pane, neboť ubývá zbožných,
neboť zmizeli spolehliví z lidstva.
3 Neupřímně mluvívá druh druhu,
úlisnými rty a dvojím srdcem.

4 Kéž by Pán vyplenil všeliké úlisné rty,
jazyky, jež zpupné řeči mluví.
5 (Hrdopyšci:) Říkají: „Jazykem svým zvítězíme,
máme rty své, kdo je naším pánem?“

6 (Hlas Boží:) „Pro bídu nuzných a nářek zubožených
nyní povstanu“ — dí Hospodin —
„zabezpečím je, zřejmě se jich ujmu.“

7 (Žalmista:) Slova Hospodinova slova jsou ryzí,
stříbro v ohni přečištěné,
prosté zemin, protříbené sedmkrát.
8 Ty, Pane, budeš zachovávati nás,
chrániti nás před tímto plemenem věčně.
9 Vůkol bezbožní se potulují,
ježto tvá svrchovanost množí lidstvo.

Ž 11. — V. 1. „Ku konci“ viz Úvod str. 151. n. — „Pro oktávu“ je jakýs takýs překlad záhadného hebrejského „'Al Šeminíth“. Na oktávu některého svátku byl zpíván? Či o oktávu níže nebo výše? Schlögl pokládá „Šeminít“ za jméno zpěváckého sboru, jemuž v čele stál sbormistr, majitel tohoto žalmu. (?) — Zdá se, že tento žalm sepsán byl 1. buď toho času, když David pletichami Edomce Doega a dvořanů tomuto podobných, stíhán, své rodiče pro jistotu do Moabska odstěhoval, potom pak na vyzvání proroka Gada opět do území Judova se navrátil (1. Sam 22, 1.—5.); nebo 2. onoho času, když přemnozí k Absalonovi odpadávali (2. Sam 15, 13. n.). Mlčoch. — Žalmista mluví jménem mnohých (v. 2. 6. 8.), t. j. stejně zbožně smýšlejících Israelitů.

V. 2. n. líčí velikou, všeobecnou neupřímnost a z ní plynoucí nespolehlivost. — Mají dvě srdce, dvoje smýšlení. Jedno pravé, které zakrývají a druhé falešné, padělané, které předstírají.

V. 5. I jindy byli buřiči lidu, kteří svými klamy a mamy, jež uměli obratně zastříti do hladkých a sladkých slov, domohli se veliké vlády nad lidem na jeho zkázu. Běda národu, který jest ovládán takovými lidmi!

V. 6. To plémě lidí zneužívá jazyka k tomu, by mohli jiné utlačovati. Nějaký čas zdá se, že Bůh nechává je bez trestu. Když však nadejde jeho chvíle, „povstane“ a učiní pořádek. Žádný strom neroste do nebe!

V. 7. „ryzí“ = čisté, beze lsti proti řečem lidským. — „prosté zemin“ zdá se býti glosa; tomu-li tak, má v. 7. toliko dva členy (řádky). — „sedmkrát“ = mnohokrát.

V. 9. je porušen, proto různě překládán a vykládán. Dle Vulg. je žalmistovi podivno, že Bůh takové prolhané pokolení nechává potloukat se po světě, ano i množit se, ale připomíná si, že je to právo Nejvyššího, které člověk musí uznati a jemu se podrobiti. Tak vrací se Ž posledním veršem k počátku, kde si básník stýskal, že pravdomluvní a upřímní lidé bezmála již vymřeli.

Žalm 12. (hebr. 13.) Modlitba stísněného.

Nadpis. Žalmista si stýská, že tak dlouho nechává ho Bůh v tísni (v. 1.—3.). Prosba za vysvobození (v. 4. n.). Projev důvěry, že dojde povšimnutí a připověď díků za to (v. 6.).

1 Ku konci. Žalm Davidův.

Dlouho-li, Pane, budeš mne dokonce zapomínat,
dlouho-li budeš odvraceti ode mne tvář svou,
2 dlouho-li bude mít starosti duše má, denně bol srdce mé,
3 dlouho-li bude se vypínat nade mne nepřítel můj?

4 Shlédni a vyslyš mne, ó Hospodine, můj Bože,
vyjasni oči moje, abych snad neusnul do smrti,
5 aby snad neřekl nepřítel můj: „Zdolal jsem ho“;
kteří mne sužují, plesali by, kdybych se viklal!

6 Já však v milosrdenství tvé důvěřuji,
plesati bude srdce moje ze tvé spásy,
zpívati budu Pánu, který mi učinil dobře,
opěvovat jméno Pána, Nejvyššího.

Žalm 13. (hebr. 14.) Všeobecnou bezbožnost Bůh nenechá bez trestu.

Nadpis. Bezbožnost hrozně jest rozšířena (v. 1.). Bůh hledá s nebe těch, kteří hledají jeho (v. 2.). Nevidí leč mravní spuštění (3a—d.). Glosa Z Řím 3, 13—18. (3e—m.). Dojde však na ty bezbožníky, kteří utiskují lid; poznají, že Bůh jest (v. 4.—5a.). Ztrnou hrůzou, ježto Bůh je se spravedlivými (5b.—6.). — Prosba za blaho národa (v. 7.)

1 Ku konci. Žalm Davidův.

Říká si pošetilec v duchu:
„Není Boha“.
Zkažené, ohavné jsou jejich mravy,
není, kdo činil by dobré
[ani jednoho není].

Ž 12. — V. 1. Srv. Ž 4, 1. — David byl velmi často v životě v nebezpečí, jaké lze z tohoto Ž vyčísti. — Čtyři otázky jsou čtyři silné výkřiky duše dlouho, dlouho již tísněné.

V. 2 n. O odvratu Boží tváře viz Ž 2, 4. n.; 9, 22. — „starosti“ a obavy působí stálé snahy, vymysliti plán, kterak by nebezpečí unikl. — „nepřítel“ bezbožník nad spravedlivým žalmistou.

V. 4. n. Ježto Bůh dosud zdál se na žalmistu zapomínati, prosí, aby ho vyslyšel; ježto měl od něho odvrácenou tvář, prosí, by na něho shlédl; ježto mnoho trpěl, ubývalo mu života, jak hasnoucí oko svědčilo, že bylo nebezpečí, že jednou vyhasne na vždy, i prosí pěvec, aby mu Bůh dodal života, jehož síla jeví se jasným leskem zraku; ježto nepřítel dosud panoval nad pěvcem, prosí, aby ho neopanoval venkoncem.

V. 6. Básník sice ještě nepocítil, že mu Bůh pomohl; je však přesvědčen tak pevně, že mu Bůh „dobře učiní“, t. j. prosbu splní, že již mluví, jako by skutečně bylo tak se stalo. — Ž 12. může se modliti prospěšně také křesťan ve svých bojích duchovních.

Ž 13. — V. 1. Ž 13. = Ž 52. (s malými změnami). Zde (Ž 13.) jmenován Bůh Jahve, tam (Ž 52.) „elóhím“. — V. 7. pokládají někteří za pozdější bohoslužebný přídavek. — „pošetilec“ hromadně: pošetilci, proto dále „jejich“

2 Hospodin s nebe pozoruje
lidské plémě,
aby viděl, má-li kdo rozum,
hledá-li Boha.

3 Všichni se (od Boha) odchýlili,
všichni jsou zvrhlí,
není, kdo by činil dobré,
ani jednoho.

Řím 3, 13.-18. [13] Hrobem otevřeným jest hrdlo jejich, svými jazyky
jednají lstivě, jed hadí jest pod jejich rty. [14] Jejich ústa
jsou plna zlořečení a hořkosti; [15] nohy jejich jsou rychlé
ku prolévaní krve, [16] zkáza a bída na cestách jejich,
[17] a cesty pokoje nepoznali. [18] Není bázně Boží před
očima jejich.

4 Jistě zmoudří všichni zločinci,
kteří zžírají
lid můj jako kdyby chléb jedli,
5 Pána (však) nevzývají.

6 Pak náhle zhrozí se, neboť Pán je
s rodem spravedlivých;
úmysly vaše s chudým se zhatí,
jeť Pán naděje jeho.

7 Kéž přijde se Sionu Israelovi spása!
Až Pán obrat zjedná v osudu lidu svého,
plesat bude Jakob, veselit se Israel.

(pošetilců). — Dle mluvy biblických knih mudroslovných „pošetilec" = bezbožník, hříšník. Myslí-li si, že není Bůh, je praktický atheista, jenž tak žije, jako by Boha nebylo. — „zkažené" jako před potopou. Viz Gn 6, 5. 11.—13. Že není ani jednoho poctivce, jest nadsázka, kterou chce žalmista říci, že jest bezbožných (utlačovatelů lidu) proti zbožným velmi mnoho.

V. 2. líčí dále skutečnost, jak mnoho jest na zemi mravního zla. — „rozum má" člověk moudrý (opak pošetilce v. 1.), který má ustavičně na mysli Boha a vůli jeho („hledá Boha") a dle toho svatě žije. — Počne-li Bůh vyšetřovati mravní stav lidí (Israelitů) na zemi — po lidsku mluveno — lze očekávati, že brzy dle toho, co shledá, učiní (v. 4. nn.).

V. 3. podává žalostný výsledek Božího výzkumu. — „odchýlili se" od pravé cesty, od zákona Božího (Ex 32, 8; Sdc 2, 17.) a tím také od Boha, místo aby ho „hledali" (v. 2.). — Řím 3, 13.—18. jest kytička uvitá z Ž 5, 11; 139, 4; 9, 28; Is 59, 7. n.; Ž 35, 2. dle LXX.

V. 4. „zmoudří" až Bůh počne je trestati. Mluví žalmista. — Vyssávati lid bylo denním zaměstnáním bezbožných pijavic, jako jísti chléb. — Zmoudří, až náhle zachvátí je hrůza Boha, který bude mstít útisky svých miláčků. — „náhle" = neočekávaně; domnívají se, že mohou klidně, „beze strachu" (doslovně) žíti, zatím však, když se nejméně nadějí, stihne je trest. Pak ovšem přestanou další útisky, t. j. úmysly bezbožníků, utlačovati chuďasy.

V. 7. Byl to jistě „smutný osud"; jaký však, není známo.

Žalm 14. (hebr. 15.) Vzor spravedlivého, který smí s Bohem obcovat a čekat od něho ochranu.

Nadpis. Otázka, kdo smí býti ve svatyni hostem Božím a doufati, že Bůh bude ho chrániti, (v. 1.). Bůh odpovídaje na tu otázku kreslí v hlavních rysech ideál spravedlivce starozákonného (v. 2.—5.).

1 Žalm Davidův.

(Poutník před branou svatyně): „Pane, kdo smí být hostem ve tvém stánku,
aneb kdo přebývat na tvé svaté hoře?“

2 (Bůh ústy „Kdo žije bezvadně a koná spravedlnost:
3 proroka): Ten, kdo upřímně smýšlí ve svém srdci,
s pomluvou na jazyku nepobíhá,
nečiní žádné křivdy bližnímu svému,
aniž hanu vznáší na své druhy;
4 zlomyslníka kdo zavrhuje,
ale váží si ctitelů Hospodinových;
přísahy, kterou se bližnímu zavázal, neruší,
5 kdo svých peněz na lichvu nepůjčuje,
a proti nevinnému úplatků nebere.

Kdo takto jedná, nebude viklat se na věky!“

Ž 14. — V. 1. Pěvec chystá se vstoupiti do svatyně, aby tu obcoval bohoslužbě (a snad i při obětní hostině aby hodoval s Bohem a byl jeho hostem). Bude-li Bůh pokládati se za jeho hostitele, bude také po lidsku mluveno považovati za svou povinnost dle tehdejších (i dnešních) názorů na Východě, svého hosta opatrovati, jeho práv hájiti. Žalmista vidí, že za hosta Božího nebude pokládán, účastní-li se toliko zevně bohoslužby, vidí, že Bůh žádá přiměřeného smýšlení a života, který s ním souhlasí. I táže se, jaké to smýšlení a jaký ten život má býti, aby se mohl pokládati za hosta a chráněnce (klienta) Božího. Bůh odpovídaje žalmistovi líčí starozákonného poctivce. Podobně Is 33, 13.—16. Možno, že později poutník sám nebo ve sboru putující do Jerusalema na svátky ne-li cestou, tedy u vchodu do svatyně zpíval si a na sebe obracel tento Ž. „svatá hora“ = Sion = Jerusalem. — Arabové dosud nazývají toho, kdo bydlí v Mekce u Kaby „džárul-láh“, t. j. host Boží.

V. 2. Na krátkou otázku (v. 1.) dlouhá odpověď (v. 2.—5.) podává zrcadlo spravedlivého člověka nejprve všeobecně (v. 2.): nečiniti nic zlého (= „vada“, úhona mravní) a konati kladně dobré (= „spravedlnost“).

V. 3. Základ spravedlnosti dlužno hledati v duši, v poctivém smýšlení, v upřimné snaze, v opravdové vůli. — „vznáší“ nebo „kydá“.

V. 4. „zlomyslníka“ = člověka pro špatnost od Boha zavrženého pokládá také spravedlivec za hodna, by jím, t. j. přesněji řečeno jeho špatností opovrhoval. — Dle hebr. nemění přísahy, i když bude míti hmotnou škodu, splní-li ji svědomitě; bez ohledu na to, přísahal-li co Bohu nebo bližnímu.

V. 5. O zákazu bráti úrok od soukmenovců viz Ex 22, 25; Lv 25, 36; Dt 23, 20. Úplatky bráti nesměli soudcové a vůbec lidé, kterým byl veřejný úřad svěřen. Srv. Ex 23, 8. — Vzor spravedlivce vymalován tu deseti větami; desítka byla náznačná číslice, znamenající veškerost nebo celek. Srv. desatero přikázání. — „nebude se viklati“, t. j. bude pevně státi, jsa chráněn samým Bohem, který ho pokládá za svého hosta a chráněnce. Srv. v. 1. Tak vrací se básník tímto posledním řádkem k otázce řádku prvého. — Chránil-li Bůh svaté starozákonné, chrání tím více spravedlivce Zákona nového; možno proto vhodně Ž 14. modliti se na svátky sv. mučedníků a vyznavačů. Chrání je zejména tím, že dal jim anděly strážné. — Nejdokonaleji zrcadlí se obraz spravedlivého tu nastíněný v Ježíši Kristu, proto lze ho užíti také ke cti jeho.

Žalm 15. (hebr. 16.) Štěstí žalmistovo z toho, že Bůh je nejvyšší dobro jeho.

Nadpis. Prosba za ochranu (v. 1.). Bůh je nejvyšší dobro žalmisty i všech zbožných (v. 2. n.). Jak nešťastni jsou modláři, kteří hledají štěstí ve službě nicotným bohům; s těmi lidmi nechce žalmista nic mít; jeho úděl jest obcování s pravým Bohem (v. 4. n.). Vděčnost básníkova za to veliké štěstí (v 6.—8.). Důvěra blaživá, že pěvec bude šťastně vždycky žíti, ježto Bůh vytrhne ho z nebezpečí smrti (v. 9.—11.).

1. Sloupový nápis. (Žalm) Davidův.

Zachovej mne, Hospodine,
neboť v tebe důvěřuji.

2 Říkám Pánu: „Bůh můj jsi ty;
nemám dobra mimo tebe."
3 Svatým, kteří jsou v zemi jeho,
těm plní podivně všecka má přání.
4 Mnoho mají utrpení,
kteří se za bohy jinými honí.
Nebývám ve sboru jejich pro krev,
jména jejich ni neberu do úst.

5 Pán je můj dědičný podíl a kalich;
tys ten, jenž úděl můj zachováváš.

Ž 15. — V. 1. „Sloupový nápis" (t. j. památný) je jakýs takýs překlad záhadného hebrejského slova „michtám". Viz Úvod str. 151. — Sv. Petr (Sk 2, 25.—28.) uvádí z tohoto žalmu v. 8.—11b. a tvrdí, že ta slova pronesl David o Kristu a předpověděl jimi, že vstane z mrtvých. Podobně sv. Pavel tamže 13, 35. Proto býval Ž 15. vždycky pokládán za žalm prorocký a mesiášský. Je však sporno, zdali tu mluví žalmista přímo o Kristově vzkříšení a Davida-li vylučuje, či mluví-li ve smyslu literním o sobě, t. j. o Davidovi a o Kristu potud, pokud byl Davidem předobrazen. Druhý výklad vyslovuje Hoberg: „Vztahujeme-li ty verše nejprve na Davida, splňují se dokonale teprve v Kristu. Davidovi jsou výrazem pevné důvěry a největší jistoty, že ho bude Bůh se zvláštní přízní ustavičně chrániti a i z největších nebezpečí vysvobozovati."

V. 2. V jakém smyslu si přeje žalmista, by ho Bůh „zachoval", vykládají vv. 9. nn. — „Po messiášském výkladu prosí Kristus jako člověk svého nebeského Otce, aby jej zachoval od smrti, či aby jej od smrti vzkříšením vysvobodil. Tak aspoň sv. Pavel též připomíná Kristovu modlitbu" (Žid 5, 7.). Sedláček.

V. 2b. dle Vulg. slovně: „neboť mých statků nepotřebuješ" vykládá, jak veliký Pán je Bůh, který je sám sobě dokonale postačitelný; ale do souvislosti celkové ta myšlenka méně se hodí. — „Náš Spasitel mohl ta slova říci toliko jako člověk k Bohu Otci; jako Bůh je svému Otci roven" (Sedláček).

V. 3. „v zemi" = v Palestině. — „jeho" dodává správně LXX a Vulg. — „svatí" = věrní ctitelové Hospodina. Bůh jim žehnal jak jen si mohl David přáti a tak ukázal na nich názorným způsobem, že je nejvyšší dobro. — „Přání ta byla dle mesiášského výkladu Kristova přání." (Sedláček.)

V. 4. Kdežto ctitelé Hospodinovi jsou šťastni, ctitelům jiných bohů, kteří nejsou dobro nejvyšší, je zakoušeti mnoho útrap. Pochopitelno, že chce žalmista vyhýbati se jim. — „ve sboru", když konají bohoslužbu společnou, při které téká i krev nevinných dětí nebo válečných zajatců, které pohané svým bohům přinášejí v obět. — Žalmista nechce cizí bohy ani jmenovati dle zákona Ex 23, 13.

V. 5. Žalmista nepokládá za svůj majetek nicotné modly, ale toliko Hospodina. Pojem majetku vysloven slovy: „dědičný podíl", „kalich" (obraz vzatý z hostiny, kde se nalévá, co komu patří, jeho příděl do kalicha), „úděl". — „zachováváš" — v tvých rukou je dobře, nejlépe uchován, nikdo mi tebe nevezme. Jahve řekl, že nemají míti kněží a levité žádného jiného statku, dílu než Boha (Nm 18, 20; Dt 10, 9; 18, 1.). Po mesiášském výkladu jsou to slova Kri-

6 Podíl mi připadl v rozkošném kraji;
moje dědictví též mi se líbí.
7 Velebím Pána, jenž dal mi rozum,
k tomuť i v noci mne svědomí pudí.
8 Mám Pána stále na zřeteli,
maje ho po pravu, neviklám se.
9 I plesá srdce mé a jásá jazyk můj;
odpočívá též tělo mé v pokoji.
10 Neboť nenecháš duše mé v podsvětí,
a svému svatému nedopustíš,
aby zakusil porušení.
11 Dáš mi poznati cesty k životu,
radostí před tváří svou mne naplníš;
(jeť) plno rozkoše v pravici tvé vždycky.

Žalm 16. (hebr. 17.). Modlitba nevinně pronásledovaného.

Nadpis. Úvod: prosba, aby vyslyšen byl (v. 1.). Bůh ví, že je žalmista nevinen (v. 2–5.). Prosba, aby zbaven byl utiskovatelů (v. 6.–9.). Líčí jejich zlobu (v. 10.–12.). Prosí opět, aby došel svobody, nepřátelé ať jsou přiměřeně potrestáni (v. 13. n.). Veliká důvěra žalmistova, že mu bude možno těšiti se z blaživé přítomnosti Boží (v. 15.).

V. 1 Modlitba Davidova.

Slyš, Pane, právo mé, všimni si mého nářku,
přijmi mou modlitbu se rtů, prostých klamu.

---

stova: Spasitel patří na výsledky svého utrpení, vidí, jak bude oslaven i po částce lidské své přirozenosti; Bůh jemu dá, vrátí nebeskou slávu, kterou dobrovolně opustil, a která mu stále přináleží, vráti mu jeho dědictví. Někteří dědictví vykládali o sv. církvi, jiní o Božím království vůbec. (Sedláček.)

V. 6. Místo „podíl" doslovně „provázky", kterými bývalo pole vyměřováno a dle kterých slul také tak odměřený díl pole. Viz Jos 17, 5. 14. — Také osobně (subjektivně) líbí se žalmistovi jeho úděl.

V. 7. „velebím" z vděčnosti za to, že sám Bůh jest jeho majetkem. — „rozum", abych poznal své největší dobro. — „k tomu", abych děkoval.

V. 8. Ježto nalezl žalmista v Bohu zdroj síly, která ho drží, že se nekolísá, pochopitelno, že vděčně má na mysli ustavičně toho, který mu to dobrodiní prokazuje.

V. 9. Z toho poměru žalmistova k Bohu plyne duševní i tělesné bezpečí, radost a štěstí.

V. 10. Místo „v podsvětí" hebr. prostě „podsvětí" (třetí pád). — „zakusil" — slovně: „viděl" — t. j. aby hnilo tělo jeho v hrobě. — „Poněvadž tedy byl prorokem a věděl, že Bůh se mu zavázal přísahou posadit (jednoho) z plodu ledví jeho na trůn jeho, hledě do budoucnosti, pověděl to o vzkříšení Kristově, že totiž nebyl ponechán v podsvětí ani tělo jeho neuzřelo porušení. Toho Ježíše vzkřísil Bůh; my všichni jsme toho svědky." Sv. Petr Sk 2, 30.–32. Proto jest vykládati tento verš o Kristově vzkříšení. Kristova duše vešla do podsvětí, ale v brzku zase se spojila s tělem, které bylo tak ochráněno před porušením. Tak znal Spasitel před svým umučením cestu utrpení a slávy. (Sedláček.)

V. 11. Naděje žalmistovy, které vyplynou z toho, že Bůh, dobro nejvyšší jest jeho majetkem. — Ve smyslu mesiášském líčena tu věčná odměna, které se dostalo Kristu Pánu jakožto člověku na pravici Otcově. — Žalm 15. velmi pěkně se hodí do úst mučedníků, jakož i těch, kteří přijímajíce postřižiny a tak vstupujíce do stavu duchovního volí si Boha za svůj podíl (kalich) a za to Bohu v majetek se zasvěcují.

Ž 16. — V. 1. Nadpis „modlitba" přiléhá k obsahu Ž. — Podobá se Ž 15. — „mé právo" = mou spravedlivou věc. — Žalmista je nevinen, dožaduje se toliko

2 Ó by vyšlo z tvých úst moje právo,
nebof tvé oko zří rádo spravedlnost.
3 Zkoušíš-li srdce mé, v noci-li vyšetřuješ,
ohněm-li zkoumáš mne, špatnosti nenalezáš.
4 Nemluví ústa má jak lidé činívají,
vedle slov úst tvých cest k násilí jsem se zdržel,
5 dokonale kráčel po tvých stezkách,
takže se nekolísaly mé kroky.

6 Já (k tobě) volám, neb vyslýcháš mne, Bože,
nakloň ke mně své ucho a slyš má slova.
7 Učiň div milosti, spáso doufajících,
kteří se skrývají u tebe před tvými odpůrci.
8 Střez mne jako zřítelnici oka,
ve stínu svých křídel uschovej mne
9 před lidmi bezbožnými, kteří mne sužují,
před nepřáteli, kteří mne obklíčili.

10 Tlustou blanou zavřeli svá srdce,
ústa jejich mluví řeči zpupné.
11 Aby mne srazili, kolem mne se shlukli,
upřeně hledí, jak by mne svalili na zemi.
12 Číhají na mne jak lev, jenž po lupu dychtí,
a jako lvíče, které sedí v skrýši.

13 Povstaň, Pane, postav se proti nim, sraz je;
vysvoboď mne od bezbožníků mečem svým,
14 od nepřátel rukou svou, Hospodine,
od lidí z hlíny, jichž údělem tento život jest.

---

svého práva, aby nebyl bez příčiny pronásledován nepřáteli. Kdyby bylo pravda, z čeho jej obviňují a kdyby ten domnělý zločin zakrýval, a přes to se modlil, nebyla by modlitba jeho upřímná a neměl by nároku, aby vyslyšen byl.

V. 2. Bůh vidí rád spravedlnost, nerad nespravedlivé pronásledky, proto může žalmista čekati, že vynese spravedlivý rozsudek a také jej vykoná. Za ten spravedlivý ortel prosí.

V. 3. „špatnost", ze které mne obvinili — Boží „vyšetřování" souvisí úzce se žalmistovým zpytováním svědomí. Do duše nahlédá člověk a vidí v ní nejlépe „v noci", kdy zavládlo všady ticho. — „ohněm" jako se taví kovy a poznává, co je v kovu ryzího a co přimíšeného.

V. 4. Lidé velmi často hřešívají jazykem. Ž 11; Ž 12.

V. 6. „já" spravedlivý. — Opakuje, co bylo řečeno již v úvodě (v. 1.). Vyslovena tím naléhavá tíseň básníkova.

V. 7. Odpůrci žalmistovi a vůbec všech zbožných jsou spolu odpůrci Boží. — „spáso" = vysvoboditeli. — „div milosti" učiní Bůh na žalmistovi, když ho vytrhne z velikého nebezpečí, ve kterém vězí.

V. 8. „zřítelnice" je člověku velmi vzácná věc. Srv. Dt 32, 10. Přís 7, 2.

V. 10. Nepřátelé žalmistovi zavřeli své srdce tučnou bránicí, že k němu nemůže proniknouti bolest bližního, jsou tvrdí, necitelní, bezohlední.

V. 13. Dosud zdálo se, že Bůh klidně a nečinně sedí a hledí k rejdům nespravedlivých škůdců žalmistových; proto žádá, aby „se zdvihl."

V. 14. „lidé z hlíny", bídní smrtelníci se opovažují protiviti se Bohu věčnému; lidé, jejichžto „život" je tak vrátký a krátký! — Za tu opovážlivost zasluhují trestu. Bůh nejvýš shovívavý čekal sice, ale shromáždil jejich viny a jim odpovídající tresty, „uschovával" je jaksi; nyní však, když povstane, nasytí je i jejich potomstvo. Dokonce jinak nasycen bude za svou spravedlnost žalmista (v. 15.)! — Místo jest porušeno, proto pestře překládáno i vykládáno. Dle slovného znění Vulg: „Hospodine, od těch, jichž jest málo na zemi,

Cos jim schoval, ať naplní útroby jejich,
ať se tím nasytí, a zbytek odkáží dětem!

15 Já však, jsa nevinný, patřit budu na tvář tvou,
do syta na tvou velebu, až se ukáže.

Žalm 17. (18.). Píseň díků za dlouholetou, podivuhodnou ochranu Boží.

Nadpis (v. 1.). První dvě sloky (v. 2.—7.) ohlašují a rozvádějí předmět básně. — Sloka třetí a čtvrtá (v. 8.—13.). líčí výbuch Božího hněvu a popisuje příchod Boha na soud v podobě vichoru. — Sloky pátá a šestá (v. 14.—20.) rozpřádají myšlenku a obraz sloky čtvrté. — Sloka sedmá až devátá vypočítává důvody, proč se Jahve básníka ujal (v. 21.—30.). Sloka desátá a jedenáctá (v. 31.—36.) učí, jak právem David v Jahva skálopevně doufal. — Sloky dvanáctá a třináctá líčí podrobněji, kterak Jahve Davidovi pomáhal (v. 31.—43.) Sloka čtrnáctá a patnáctá (v. 44.—50.) vzpomíná vděčně, že Jahve podporoval Davida v boji proti vnějším nepřátelům a dopřál mu podrobiti si cizí národy. — V. 51. je závěrek celé té písně děkovné.

1 Ku konci. — (Žalm) služebníka Hospodinova Davida, který pronesl k Hospodinovi slova této písně v den, kdy ho vytrhl Hospodin z ruky všech nepřátel jeho, i z ruky Saulovy. Řekl:

2 Chci tě milovat, Pane, má sílo!

3 Hospodin tvrz má je, a mé útočiště;
on je také vysvoboditel můj.
4 Bůh můj je pomocník můj, budu v něj doufat;
obránce můj, roh mé spásy, můj ochránce.
Chválil jsem a vzýval Hospodina,
a tak nepřátel svých byl jsem zbaven.

5 Obklíčily mne (totiž) hrůzy smrti,
přívaly zloby mne poděsily,
6 Hrůzy pekelné mne obklíčily,
náhle mne překvapila tenata smrti.

---

odděl je v životě jejich; ze skrýší tvých naplněno jest břicho jejich. Naděleni jsou syny, a zanechávají ostatků svých maličkým svým.“ Žalmista prý prosí Boha, aby vyhladil z prostředku spravedlivých světáky, kterým se řízením Božím znamenitě na zemi vede; mají četné potomstvo a i jemu odkazují bohatství, ačkoli ho do syta užívali sami.

V. 15. „já však“ proti nešlechetným odpůrcům Božím. Silný protiklad. Ti budou nasyceni za své hříchy božími tresty, já spravedlivý sladkým patřením na Boha přítomného, na jeho podobu, na jeho postavu, obraz (hebr). — „velebnost Boží se ukáže“ až básník „procitne“ (hebr.) až povstane z temna, do kterého zahaluje ho nebezpečí smrti. Žalmista pocítí sladkou přítomnost Boha vysvoboditele. Ta sladkost dojde vrcholu až v nebesích; právem lze míti za to, že tu zableskla duši básníka inspirovaného jiskra naděje na radost posmrtnou, nadpřirozenou, která plyne z blažívé přítomnosti Boží jeho přátelům, světcům, jakým byl žalmista. — Také křesťan, který se snaží, aby byl dokonale živ, bývá proto velmi často pronásledován. Bůh však ho neopouští, opatruje ho jako zřítelnici oka, dává mu již tu na zemi a dá mu dokonale po smrti okoušeti, jak sladko jest býti blízko Bohu, žíti s ním v ustavičném styku a spojení.

Ž 17. — Výklad k tomuto žalmu viz 2. Sam 22.

7 V soužení svém vzýval jsem Hospodina,
Boha svého jsem se dovolával;
i vyslyšel ze svého svatého paláce hlas můj,
nářek můj před ním došel jeho sluchu.

8 Pohnula a zachvěla se země,
hory v základech rozkolísaly se,
zatřásly se neb se na ně hněval.
9 Počal vystupovat kouř, když se hněval,
a oheň před jeho tváří zanítil se;
uhlí od něho se rozpálilo.

10 Nebesa naklonil a dolů se snesl,
mrákotu maje pod nohama svýma.
11 Vystoupil na cheruby, a (pak) letěl,
na perutech větrných se vznášel.
12 Z temnot učinil si skrýši svoji;
(v kruhu) kolem sebe měl svůj stánek
černající se vodstvo oblaků ve vzduchu.
13 Před zábleskem jeho obličeje
mračna táhla, kroupy a řeřavé uhlí.

14 Tu počal Hospodin hřímati s nebe dolů,
Svrchovaný vydávati hlas svůj;
[krupobití, a pak řeřavé uhlí.]
15 I vyslal střely svoje a rozptýlil je,
blesky své rozmnožil a poděsil je.
16 Tu se ukázaly prameny vodní,
odkryty byly základy zemského kruhu,
žes (jim) počal hrozit, Hospodine,
protože zavanul dech tvého rozhorlení.

17 Vztáhnuv ruku s výše uchopil mne,
ze spoust velké vody vytáhl mne.
18 Zbavil mne protivníků mých velmi mocných,
a mých nepřátel; byliť silnější mne.
19 Přepadli mne náhle v den mé tísně,
ale Hospodin byl obráncem mým.
20 Vyvedl mne na prostranství volné,
vysvobodil mne, že jsem se mu líbil.

21 Odplatil mi Pán dle mé spravedlnosti,
a dle čistoty rukou mých odměnil mne.
22 Nebo dbal jsem Hospodinových cest,
bezbožně jsem se nespustil Boha svého.
23 Mělť jsem na očích všecka jeho práva,
a jeho příkazů jsem neodmítal.
24 Byl jsem bez úhony vůči němu
a své nepravosti jsem se střehl.

25 Ano, odměnil mne Pán dle mé správnosti,
a že ruce mé čisty jsou před jeho tváří.

26 (Nebo) ke svatým se chováš svatě,
k mužům bez úhony — bezúhonně,
27 s vybranými vybraně si vedeš,
s úskočným však dle jeho úskočnosti.

28 Neb ty lid ponížený zachraňuješ,
avšak oči pyšných ponižuješ.
29 Neb ty činíš, že svítí má svíce, Pane;
Bože můj, ty osvěcuj mě v temnotách mých.
30 Neb tebou vytrhuji se z pokušení
a ve svém Bohu překročuji hradbu.

31 Bůh můj — bez poskvrny je cesta jeho,
výroky Hospodinovy zčištěny ohněm;
obráncem je všech, kteří doufají v něho.
32 Nebo kdo je Bůh krom Hospodina,
a kdo Bůh je kromě našeho Boha,
33 Boha, který přepásal mne silou,
a činí, že je bez poskvrny má cesta?

34 Rovné jelenům učinil mé nohy,
a na vysoká místa postavil mne
35 Vycvičil mé ruce do zápasu,
učinil takořka kovový luk z mých paží.
36 Tys mi poskytl svoji spásnou ochranu,
a tvá pravice mne podpírala;
tvoje kázeň vždycky mne k dobrému vedla,
tvoje kázeň — ta mne vyučovala.

37 Prodlužoval jsi mé kroky pode mnou,
a mé nohy neochabovaly.
38 Stíhal jsem nepřátele a dostihl jich,
nevrátil jsem se, dokud nezhynuli.
39 Potřel jsem je, že se nemohli vzchopit,
(ale) leželi mi pod nohama.

40 Tys mne přepásal silou do zápasu,
srazils pode mne mé protivníky.
41 Nepřátel mých vydal jsi mi šíji,
ty, kdo mne nenáviděli, rozprášil jsi.
42 Volali, nebyl však, kdo by je vysvobodil;
k Hospodinu, avšak neslyšel jich.
43 Rozdrtil jsem je jako prach na větru,
jako bláto na ulicích jsem je zničil.

44 Tys mne zachránil, když lid se bouřil;
ustanovil jsi mne hlavou národů.
45 Lidé, kterých jsem neznal (prv), sloužili mi;
ochotně na slovo mne poslouchali.

V. 36. „kázeň" je poučení Boží, jeho řízení, vedení, zkoušky a útrapy.

46 Synové ciziny mně lísali se,
synové ciziny (jakoby) stářím sešli,
a (též) od svých stezek odkulhali.

47 Živ buď Hospodin a požehnán Bůh můj;
a buď vyvyšován Bůh mé spásy!
48 Bože, tys mi dopřál odvety dojít,
a ty podmanil jsi národy mně;
tys mne zbavil nepřátel mých zlostných.
49 Nad mé protivníky povýšil's mne,
ty jsi nespravedlivce mne zprostil.
50 Proto tě slavím, Pane, mezi národy,
a tvému jménu prozpěvuji píseň.

* * *

51 Tobě, jenž hojně pomáháš svému králi,
a milost činíš svému pomazanému,
Davidu i rodu jeho na věky.

Žalm 18. (hebr. 19.). Velebnost Boží hlásá příroda i zjevení.

Nadpis. Část I.: Velikost Boží hlásají nebesa (v. 2. n.). Ten hlas ozývá se po veškerém světě (v. 4.—6a.). Slunce bere se po nebeské obloze od kraje ke kraji světa a nic nemůže vyhnouti se žáru jeho (v. 6b.—7.). Část II.: Zjevení starozákonné jest dokonalé (v. 8.), obsahuje právo a spravedlnost, blaží srdce, osvětluje rozum (v. 9.); další jeho přednosti (v. 10 n.). Štěstí žalmistovo, že dle zjeveného zákona žije (v. 12. n.). Prosba za pomoc Boží, aby se neprohřešil hrubě proti zákonu tolik vzácnému (v. 14.). Doslov (v. 15.).

1 Ku konci. Žalm Davidův.

Část I.

2 Nebesa vypravují slávu Boží,
a díla rukou jeho hlásá obloha.
3 Den dni výmluvně podává tu zprávu,
a noc noci dává to poučení.

4 Není to mluva, aniž jsou to řeči,
jejichžto hlasů bylo by možno neslyšet.

V. 46. „stářím sešli" — schřadli. — „jejich cesty" — způsob jejich nábožensko-mravního života, modlářství. Zanechávají znenáhla mnohobožství a stávají se ctiteli Jahvovými. — Ježto „schřadli", mohli jen obtížně se od svých cest odkulhati, odpotáceti.

Z 18. — V. 1. Obě části činí celek, ježto zmínka o skutečném slunci na konci části prvé je most, po kterém přechází básník ke slunci vyššího řádu, které svítí člověku na cestu života nábožensko-mravního — ke zjevení. Druhou část Ž 18. rozpředl široce později skladatel Ž 118. — „Ku konci" viz Ž 4, 1.

V. 2. „nebesa" = „obloha" s veškerou svou nádherou, zejména sluncem, o kterém níže. Ta nebesa vypravují, že je Bůh stvořitel, všemohoucí, vznešený, moudrý a krásný.

V. 3. Jako vypravuje o velikých zázracích jedno pokolení Israelitů pokolení druhému, jako to ústní podání ustavičně trvá, tak vypravuje slávu Boží den svému nástupci, aby ji podával dále. Tak střídají se i noci. Jako prorok, ze kterého číší slovo Boží, tak „chrlí" den dni slova slávy Boží (hebr.).

V. 4. Lidský hlas jest omezen prostorem. Čím dále kdo od mluvícího, tím méně slyší a z veliké dálky neslyšeti vůbec nic. Ne tak mluva nebes. Je tak mocná

5 Po celé zemi rozléhá se zvuk jejich,
a až na kraj světa jejich slova,
6 tam, kde postavil slunci stánek jeho.

To jest jak ženich, jenž z ložnice vyšel,
plesá jak rek, když se do běhu dává;
7 na jednom konci nebes jest východ jeho,
běží do kola až dojde druhého konce,
a nic nemůže skrýti se před jeho žárem.

Část II.

8 Zákon Páně je dokonalý,
občerstvuje duše.
Zjevení Páně je spolehlivé,
moudrost skýtá dětem.

9 Ustanovení Páně jsou správná,
obveselují srdce.
Přikázání Páně jsou stkvělá,
osvěcují oči.

10 Bohoslužba Páně je svatá,
potrvá na věky věkův.
Výroky Páně jsou jen právo,
všecky jsou spravedlivé.

11 Vzácnější jsou nežli zlato,
než množství drahokamů.
Ano, sladkost jejich je nad med,
který vytekl z plástu.

---

a rozléhá se všady (v. 5.), že není možno ji neslyšeti, není možno zacpati si před ní ucho.

V. 5. uvádí Pavel (Řím 10, 18.) o kázání apoštolů (ve smyslu přizpůsobeném).

V. 6. Slunce tu zosobněno, ale tak, že patrna jeho dokonalá závislost na Bohu, jeho tvůrci. Pohanští Východ'ané zašli v zosobnění slunce až k tomu, že je pokládali za boha. — Na západě, na obzoru vchází na noc slunce do svého stanu, který mu Bůh učinil a ráno zase z toho stanu vychází. Je to představa básnická, vzatá snad z lidového názoru na přírodu, a tak blízká lidské obrazotvornosti, že snadno nalézti podobné představy v lidovém básnictví i jiných národů starověkých. — „To“ slunce vychází ráno z tohoto „stanu“, v němž bylo strávilo noc, tak radostně jako ženich po svatební noci z ložnice. Ta radost vyslovena druhým obrazem: rek, vědom jsa si své rychlosti, jist jsa, že zvítězí, dává se do běhu. K pojmu reka patřila ne toliko síla, ale také rychlost Srv. 2. Sam 1, 23; 2, 18. Dle Vulg. 6a.: „V slunci položil svůj stan“ (Bůh). Srv. Kol 2, 9.

V. 8. „zákon“ = „zjevení“ = „ustanovení“ = „přikázání“ = „bohoslužba“ = „výroky“. — Srv Ž 118. — Ve zjeveném náboženství není nedokonalostí, jako v náboženstvích pohanských; proti N. Z. jest ovšem Z. S. nedokonalý, ale N. Z. nemá žalmista na mysli. — „občerstvují“ = života dodávají. — Slibuje-li co zjevení Boží, lze pevně doufati, že se stane tak, ježto Bůh zjevující je nejvýš věrný. Ovšem také dlužno se báti, že splní se hrozby! — „dětem“ = nezkušeným, neučeným, pošetilým, hříšníkům.

V. 9. „správná“, rovná, přímá a proto lze se jimi říditi bezpečně. Kdo dle nich žije, dochází spokojenosti, ano radosti srdce. — „stkvělá“ jako Přís 6, 23; Ž 118, 105.

V. 10. Zjevení Boží, zejména jeho bohoslužba („kult“) je „čisté“ (hebr.), zavrhuje nečistotu bohoslužeb pohanských; proto potrvá, kdežto modlářství zanikne. — Bůh zjevuje a žádá toliko právo a spravedlnost.

12 Také tvůj sluha poslouchá jich,
jeť za ně odměna velká.
13 Poklesky kdo může poznat?
Od těch, jichž nejsem si vědom, mne očisť!

14 Také zpupných ušetři svého sluhu,
nechať nade mnou nevládnou;
i budu bez úhony a prost
velikého hříchu.

15 Kéž se líbí slova úst mých
i smýšlení srdce mého
tobě vždycky, Hospodine,
pomoci má i spáso!

Ž. 19 (hebr. 20.) Modlitba lidu za krále táhnoucího do boje.

Nadpis (v. 1.). Modlitba (v. 2. n. 4 n.). Pevná důvěra v Hospodina (v. 6. n. 8. n.). Doslov (v. 10).

1 Ku konci. Píseň Davidova.

2 Vyslyš tě Hospodin v den tísně,
chraniž tě Bůh Jakobův;

V. 11. „med, který vytéká z plástu" = jakýsi samotok, čistý, bez voštin, „strdí". — Místo „drahokamů" hebr: „ryzí zlato".

V. 12. „tvůj sluha" = já. — Žalmista zakouší tu odměnu, jak možno se dovtípiti, požehnáním Božím, také radostí čistého svědomí.

V. 13. Ovšem křehký člověk snadno chybí z nedopatření, o některých svých poklescích ani neví. Jsou to hříchy, za které mohl Israelita činiti dosti obětmi, provázenými modlitbami. Aby byl čist, dokonale čist, jak zákon Boží žádá, třeba se očistit od těchto nedopatření. Aby se tak stalo, za to prosí tu vroucně a pokorně Boha.

V. 14. Žalmista je si však vědom, že jsou lidé na světě, kteří zcela vědomě a dobrovolně Boha urážejí a jiné k takovým hříchům („velikým") svádějí. Aby žalmista nepodlehl zpupným těm odpadlíkům a sám se od Boha nevzdálil, prosí tu Boha, aby jim nebyl poddán, ježto z takového poměru vyplývalo by mu veliké mravní nebezpečí, že by mohl zpronevěřiti se Bohu.

V. 15. je prosba, by Bůh milostivě přijal tento žalm a vyslyšel, zač jim žalmista prosil. — Místo „pomoci má" hebr: „skálo má". Kristus je slunce spravedlnosti, které osvěcuje každého člověka svým zákonem jasným, dokonalejším nežli byl zákon S. Proto vhodně možno se modliti Ž 18. o svátcích Páně.

Ž 19. — V. 1. Srv. výše Ž 4, 1. — Ž 19. dle nadpisu syrského překladu poprvé zpíván, když táhl David proti Aramům a Ammonům. 2. Sam 10, 12. Možno, že býval později zpíván při slavnostní bohoslužbě (obětech) konané dříve nežli vytahl král do války, že byla jím tak válka zasvěcována a zahajována (nábožensky). Postupem doby mohlo býti některé slovo zaměněno, neb i přidán v 10. Není však důvodů pro to, by byl posunován do dob velmi pozdních (machabejských). — Žalm je netoliko modlitba, nýbrž i projev, kterým lid provolává svou oddanost (loyálnost) králi a blahopřeje mu (Knabenbauer).

V. 2. Král se modlil ve svatyni sionské (v. 3.), ve které sídlil Hospodin, a spolu tam přinášel oběti (v. 4.) za vítězství a šťastný návrat z boje. — „chraniž" tě, t. j. „vyvyš tě", uvediž tě na místo vysoké, bezpečné (hebr.). Srv. Ž 17, 3. 34. — „Bůh Jakobův" — toho Jakoba, kterého Pán kdysi opatroval na cestě do Mesopotamie a žehnal mu, že se vrátil s obrovským bohatstvím. Srv. Gn 35, 3. „doba tísně" je popředně doba války.

3 sešli ti pomoc ze svatyně,
se Sionu ochraňuj tě!

4 Pamětliv budiž všech tvých obětí,
celopal tvůj mu budiž milý;
5 uděl ti, čeho srdce tvé žádá,
a tvému každému záměru zdar dej!

6 Plesati budeme z vítězství tvého,
a svým Bohem honosit se.
7 Vyplní Hospodin všecky tvé prosby!
Vím teď, že chrání Pán svého pomazaného.
Se svého svatého nebe ho vyslýchá,
mocně mu přispívá pravice jeho.

8 Ti vozy, oni koňmi (se chlubí),
my však jménem Hospodina,
Boha svého se honosíme.

V. 3. Na Sionu ve svatyni, kam byla přenesena Davidem archa (2. Sam 6, 1. nn) trůnil Hospodin, tam konány modlitby, přinášeny oběti, odtud možno tedy očekávati pomoc a podporu Boží. Srv. Ž 3, 5; 13, 7; 1. Sam 7, 9. n; 13, 9. nn.

V. 4. „budiž milý mu" dosl: „uznej jej za tučný," cenný. Místo „oběti" lze hebr. překládati také slovem „darů" a mysliti na kořist, kterou král po vítězné válce zasvětí svatyni (= Hospodinu). Srv. četné vypukliny egyptske, na kterých bývá vyobrazen král, an stojí před bohem a přináší mu hojné dary a oběti.

V. 5. Co „srdce královo žádalo", viz výše k v. 1. Přání králova byla spolu přáními veškerého národa. — „záměry" = plány válečné. Bude tedy vítězství ovocem součinnosti Boží a lidské.

V. 6. Poddaní královi budou se honositi Bohem, nebo „jménem" jeho, všemocí a přízní jeho, která jim dala zvítězit nad nepřítelem. Místo „honosit se" možno překládati hebr. buď „budeme křepčiti" (Jeronym) nebo: „mávati prapory"; oboje znamení jásavé radosti, jaká bývala zejména při vítězoslavných průvodech a vjezdech.

V. 7. Žalmista a lid jeho slovy se modlící má tak pevnou důvěru v Boží pomoc, že již takořka ze zkušenosti poznává, vidí z vlastního názoru (= „vím") již „nyní", kterak Hospodin s nebes „odpovídá" králi k jeho modlitbě „mocnými činy" (zázraky) „spásné své pravice" (hebr.).

V. 8. „Ti" a „oni" pohané, nepřátelé, skládají svou sílu popředně ve výzbroj válečnou, Israel však v pomoc Boží. — Také křesťané bojují proti nepřátelům své spásy sešikováni jsouce pod Kristem králem. Přáním jeho srdce jest, abychom zvítězili jako On a mohli s ním slaviti vítězný vjezd do říše nebes. Modlíce se tento žalm prosíme za toto duchovní konečné vítězství církve bojující. Na ten úmysl přinášena každodenně po celé zeměkouli Bohu obět eucharistická (v. 4.). — V. 10. modlí se církev při bohoslužbě za světskou vrchnost. — Také v písemnictví egyptském a babylonsko-assyrském nalezeny „královské písně". V jedné z nich „odpovídá" (Srv. výše k v. 7.) Amon-Ré králi Tutmosovi III.:

Přijdu a učiním, že zahladíš velmože Dahské,
hodím ti je pod nohy, které lid jejich honí.
Způsobím, že spatří lesk tvůj jakožto pána světla,
zatřpytíš se nad nimi jakožto obraz můj.

A podobně dále.

Ramses II. dával zvěčniti na svých chrámech nápis, obsahující básnickou líčeň bitvy, kterou vítězně svedl u Kadešu s králem chetským; v té vyznává Ramses, v bitvě od svého lidu opuštěný a od nepřátel obklíčený, své přesvědčení, že „jest (bůh) Amon jemu lepší nežli miliony pěšáků a statisíce spřežení" (Srv. v. 8. našeho žalmu). Liší se však tyto egyptské královské písně od Ž 19. (i 20.) tím, že jsou to chvalozpěvy nabubřelé, které nejlichotivějšími slovy krále vynášejí, ano zbožňují, kdežto zpěvy biblické za krále se toliko modlí oslavujíce nikoliv krále-člověka, ale toliko samého Boha.

9 Oni se zaplétají a padají,
my však vstáváme, stojíme zpříma!

10 Hospodine, ochraň krále,
a vyslyš nás, když vzýváme tě!

Ž. 20. (hebr. 21.) Díky za královo vítězství a přání dalšího zdaru.

Nadpis (v. 1.). Králova radost (v. 2.) a její příčiny (v. 3.—7.). Král doufá v Hospodina, proto nebude mu báti se nepřátel ani budoucně (v. 8.—13.). Doslov (v. 14.).

1 Ku konci. Žalm Davidův.

2 Hospodine, z tvé moci král má radost,
z pomoci tvé jásá převelice.
3 Žádost jeho srdce udělils mu,
a přání jeho rtů jsi mu neodepřel.

4 Neb jsi mu vstříc vyšel s požehnaným štěstím,
vsadils mu na hlavu korunu z drahokamů.
5 Život žádal od tebe, dals mu tedy
život dlouhý na věky a na vždy.

6 Velká jest jeho sláva pomocí tvou,
velebnost a vznešenost kladeš na něj.
7 Ano, ty činíš jej požehnáním na věky,
oblažuje ho radostí obličej tvůj.

8 Protože král doufá v Hospodina,
milostí Nejvyššího neviklá se.

Ž 20. — V. 1. Žalm složil David po nějakém vítězném tažení, aby při bohoslužebném zpěvu bylo jím Bohu děkováno. Zdá se, že v. 2.—7. zpíval jeden sbor (díky) v. 8.—13. druhý sbor (důvěru ve štěstí budoucí) a v. 14. oba sbory společně. Možno, že ho Israelité při podobném námětu i později užívali, že se stal jakousi národní (říšskou) hymnou. Zejména v den nastolení nebo korunování nového krále mohl býti vhodně zpíván

V. 2. „z moci“, která zachránila krále z nebezpečí života, dala mu vítězství.

V. 3. Zač prosil král s lidem, vysloveno v Ž 19. (Po mesiášském výkladu děkuje Kristus Bohu Otci, že dal Jemu moc a pomoc, že všecko, zač Spasitel prosil, vyplnil (Jan 11, 42.). Přání Kristovo neslo se k tomu, aby zvelebena byla Boží sláva a zjednána spása lidem. Sedláček.)

V. 4. Bůh ve své milosti žehnal králi dříve, nežli král o to požehnání prosil. — Dle hebr. je ta koruna z ryzího zlata. Jak podivuhodnými cestami vedl Pán Davida ke trůnu!

V. 5. Život dlouhý dal Pán Davidovi když mu slíbil, že jeho dynastie bude kralovati na věky. 2. Sam 7, 13. (V Kristu žije David a vládne na věky (Řím 6, 9.). Lze tedy vykládati o nesmrtelném životě Spasitele jakožto člověka. Neděkuje tedy lid za to, že David neb král jest již dlouho živ, ale že mu přislíbeno tak dlouhé žití. Sedláček).

V. 6. Bůh pomohl Davidovi ke slávě. (Kristus Pán oslaven byl, když vstal z mrtvých, sláva jeho se rozšířila tím, že ovoce jeho vykoupení a spasení přivlastněno všem lidem. (Sedláček).

V. 7. David je požehnáním jako Abraham Gn 12, 3. — (Kristus Pán jest příčinou a pramenem všelikého pravého štěstí a požehnání, všude a všem požehnání zjednává. Sedláček).

V. 8. Důvěra králova v Boha a milost Boží opravňuje k naději, že se splní tužby ve vv. dalších přednášené.

9 Dosáhne ruka tvoje všech tvých nepřátel,
najde tvá pravice všecky tvé protivníky.

10 Učiníš jim jako ohnivá pec,
když se zjeví obličej tvůj.
[Pán je v hněvu svém zmate a oheň je zhltá.]
11 Potomstvo jejich vyhladíš s (povrchu) země,
plémě jejich z pokolení lidských.

12 Třeba by ti úkladů nastrojili,
smyslili plánů — nebudou s to, by je zmohli.
13 Neboť učiníš, že ukáží záda,
(když) svými tetivami ve tvář jim namíříš.

14 Zdvihni se, Hospodine, ve své moci!
Zpěvem i hudbou budeme sílu tvou slavit.

Ž. 21. (hebr. 22.) Modlitba opuštěného Spasitele, a dík za ovoce jeho utrpení.

Nadpis (v. 1.). Bůh mne opouští a neslyší, ačkoliv otce naše, kteří v něho doufali, vysvobozoval z tísní (v. 2.—6.). Jsem v hrozném opovržení; vytýkají mi důvěru mou v Boha. Pravda, doufal jsem od svého mádí v tebe, proto máš mi přispěti na pomoc (v. 7.—12.). Tvé pomoci potřebuji, ježto dravé šelmy na mne dorážejí; mizí mi z těla životní mízy, jsem proklán na rukou i na nohou, na potupu všech; již jsem odsouzen na smrt a dělí se o mé šaty (v. 13.—19.). Přes to prosím tě, abys mne zachránil (v. 20.—22.). Pak budu tě velebiti, všichni tě budou chváliti za to, že jsi mne spasil (v. 23.—25.). Tato má spása a sliby, jež vyplním, přinesou ubohým hody; ctitelé Boží se osvěží novou silou, národové obrátí se k Bohu; klaněti se budou mu velmoži i chuďasové, já budu žíti Bohu; všecka příští pokolení budou hlásati svatost a dobrotivost Boží (v. 26.—32.)
Knabenbauer.

1 Ku konci. Za přijetí jitřní. Žalm Davidův.

I.

2 Bože, Bože můj, — [shlédni na mne] — proč jsi opustil mne?
Daleko od spásy jsou slova mých nářků.

V. 9. oslovuje krále. — Oznamovací způsob budoucího času může znamenati jistotu, že přání tu přednášená se splní.

V. 10. Jako hořlavé látce do peci hozené — tak stane se nepřátelům královým, budou dokonale zničeni. — „když se zjeví obličej tvůj" t. j. když na ně potáhneš, abys je potrestal. Rčení užívá Písmo o tváři Boží, když trestá (Lv 20, 6; Pláč 4, 16.). — (Po mesiášském výkladu jest osloven vítězný Kristus. On jest nyní soudcem, před nímž nikdo se neukryje. Strachem naplní své nepřátele, svrhne je do věčných trestů, které jsou ohnivou pecí. Mt 25, 41. Sedláček).

V. 10c. je pravděpodobně glosa k 10ab.

V. 12. Nepřátelé královi nezmohou, neprovedou svých zákeřných plánů, ježto Hospodin toho nedopustí.

V. 13. dle Vulg. doslovně: „Neboť obrátíš je zády; ve svých zbytcích připravíš jejich tvář". Nepřátelé Kristovi zlé obmýšleli proti němu (Sk 9, 4. o Saulovi), i proti jeho církvi a jejím služebníkům. Sedláček.

V. 14. Kéž ukáže Hospodin svou moc tím, že se splní přání výše přednešená. Stane-li se tak, bude lid israelský vzdávati hold moci Boží. — Kdo jde za Kristem cestou bojů a útrap, dojde koruny, slávy a cti nad hvězdami.

Ž 21. — V. 1. „Ku konci" viz 4, 1. — „Za přijetí jitřní" nebo „za ranní přispění" je temný nadpis latinský (dle LXX); bývá hádáno, že je to poznámka upozorňující, kdy měl býti ten Ž zpíván — při každodenní oběti ranní. Ecker

3 Bože můj, volám ve dne a nevyslýcháš,
ani v noci nedávám si pokoje.

4 Ty přece sídlo své máš ve svatyni,
a tys chvála Israelova.
5 Na tebe spoléhali otcové naši,
spoléhali a zachraňoval si je.

---

překládá: „za rychlou pomoc“. — Hebr. „'Al-ajjeleth haš-šachar“ (= „laňka jarních červánků“) bývá obyčejně považováno za udání, dle jakého nápěvu dlužno Ž 21. zpívati. Píseň toho nápěvu začínala snad slovy „Ajjeleth“. Není nám ovšem známá. (Srv. naše „zpívá se jako „Tisíckrát pozdravujeme tebe“ nebo pod.). Schlögl se domnívá, že i toto 'Ajjeleth-haššachar je vlastní jméno zpěváckého sboru, v jehož čele byl majitel Ž 21. — „Po nadpise jest žalm Davidův. Je pravda, že starší messianská místa nemluví o všeobecné říši messianské, že nezahrnují v dílo spasení tak zřejmě všecky národy a pohany, jako proroci pozdější doby. V Ž 21 jest všeobecnost spásy jasně vyjádřena, proto však nemusí býti žalm z doby po babylonském stěhování. I David, duchem Božím poučen, mohl viděti, kterak se dílo spasení rozšíří požehnaně i na pohany; vždyť znal přípověď danou Abrahamovi a ta byla též povšechná! Že se verš 7. podobá Isaiášově mluvě, to není důkazem pozdějšího původu, neboť můžeme říci, že se Isaiášova mluva přirozeně může podobati starším výrokům.“ (Sedláček).

V. 2. Žalm tento býval v církvi vždycky pokládán za výhradně mesiášský, t. j. David líčí v duchu prorockém přímo a bezprostředně příští utrpení Mesiášovo, ale také blahodárné ovoce, jež přinese. Theodor z Mopsvestie tvrdil sice, že kreslí Ž 21 toliko děj z Davidova života; jeho mínění bylo však zavrženo na pátém všeobecném sněmu církevním slaveném v Cařihradě. „Také Židé dřívějších dob nepopírali, že žalm tento k Mesiáši se odnáší; mladší však pokolení vykládá žalm tento o smutném stavu národa židovského, chtíc takto zmařiti pádné důvody, které z něho čerpají křesťané. — V tomto žalmu jsou mnohé věci, které se nesrovnávají ani s osudem krále Davida ani s osudem jiné známé osoby; avšak s tím, co Kristus Pán, na kříži přibit, trpěl a mluvil, nápadně se shodují: vždyť osoba, kteráž v žalmu tomto mluví, dí, že probodány jsou ruce a nohy její (v. 17.), a že nepřátelé se o její oděv dělí (v. 19.); mimo to úplně se shodují slova, jež řečení nepřátelé pronášejí (v, 9.) se slovy, kterými židé posmívali se Kristu Pánu, na kříži visícímu (Mt 27, 43.); ano Spasitel sám na kříži umíraje, pronesl první slova žalmu našeho, — jak to dosvědčují evangelia sv. Matouše (27, 46,); a sv Marka (15, 34.). (Mlčoch). — „shlédni na mne“ není ani v hebr. ani v N. Z. Je to glosa. — Základná myšlenka prvé části Ž 21. (od v. 2.—22.) jest výrok Spasitelův, který pronesl při modlitbě ve smrtelném zápase v zahradě getsemanské (Mt 26, 39; Mk 14, 36.) Lk 22, 42.: „Otče, chceš-li, odejmi tento kalich ode mne, avšak ne má, nýbrž tvá vůle se staň.“ Možno, že Spasitel na kříži se modlil celý Ž 21. a že jeho slovo „Dokonáno jest“ souvisí s koncem Ž 21. (v. 32. poslední slovo).

V. 2b. Mezi pomocí a mezi nářky, kterými se jí dovolává, jest veliká propast. — Dle Vulg. slovně: „Daleko od spasení mého slova provinění mých“. Ten překlad zakládá se na chybné četbě hebr. znění (Knabenbauer). Býval vykládán tak, že tu Pán mluví jsa zatížen lidskými hříchy, které vzdalují od něho pomoc Boží.

V. 3b. dle Vulg. slovně: „i v noci a ne k nemoudrosti sobě“. Vykládáno: „nebudiž mi to za zlé vykládáno“ (Mlčoch); „ale ne pro svou pošetilost“, t. j. ne pro své hříchy volám v noci (Hoberg); mé volání není pošetilé, nemoudré, ale jest přirozené a nutné, neboť tak trpím; aneb mé volání není hříšné, není reptáním (Sedláček).

V. 4.—6 Bůh sídlící ve svatostánku, v chrámě a v nebesích odjakživa pomáhal v tísni praotcům Trpitelovým, kteří v něho doufali a za tu pomoc mu vzdávali díky. Jisto tedy, že ani Trpitel nebude volati k Bohu nadarmo, ale že bude vyslyšen a také děkovati chvalozpěvy (srv. v. 23. nn.). — V. 4. bývá dle opraveného hebrejského překládán (R. Dvořák):

Zatím přece (jen) ty
svatý Jakobův jsi,
trůníš nade zpěvy
Israelovými.

6 K tobě volali a bývali spaseni,
doufali v tebe a nebyli zahanbeni.
7 Já pak spíše červ jsem nežli člověk,
pohanění lidí a povrhel chátry.
8 Všichni, kteří mne vidí, smějí se mi,
šklebí ústa a potřásají hlavou:
9 „Doufal v Hospodina, ať jej vytrhne;
ať ho vysvobodí, vždyť má v něm zálibu."

10 Ano, tys ten, jenž vyvedl mne z lůna,
bezpečí mé, když jsem byl u prsu matčina,
11 na tebe byl jsem odkázán, když jsem se narodil,
od klína mé matky Bůh můj jsi ty.
12 Nerač ode mne se vzdalovati,
neb tíseň velmi je blízko, neb pomocník žádný.

13 Zevšad mne obkličuje množství býků,
tuři vykrmení mne obstupují.
14 Šklebí na mne svá ústa jako dravý lev řvoucí.
15 Jako kdybych z vody byl, roztékám se,
rozvazují se mi všecky kosti,
jako vosk se mi rozplývá srdce v mém těle.

16 Vyprahla jak střepina má síla,
a můj jazyk k podnebí mi přilnul;
ano, do prachu mrtvých ukládáš mne.
17 Neboť množství psů mne obkličuje,
rota lidí zločinných obléhá mne;
zbodli ruce mé i nohy moje.

18 Mohou sčítat všecky moje kosti,
mohou kochati se pohledem na mne;
19 rozdělují sobě roucha moje,
o můj oděv metají si los.

20 Ty však se, Hospodine, nevzdaluj mne,
ty má sílo, pospěš mne zachrániti.

V. 7. „já pak červ" je protiklad v. 4.—6. Proti otcům, kteří bývali z tísní vysvobozováni, zůstává Trpitel opuštěným červem, po kterém šlapají, který se svíjí v potupě a pohrdání nejnižších vrstev lidu. Srv. Is 41, 14; 52, 14; 53, 2. n.

V. 8. n. Jaká slova ze šklebících se rtů vycházejí, praví v. 9. — „potřásati hlavou" je také posuněk posměšný. Srv. Mt 27, 39. 43.

V. 10. Trpitel odpovídá posměvačům. Ujišťuje, že důvěra jeho v Boha má hluboké základy, ježto byl Bůh jeho strážcem od prvních okamžiků života.

V. 11. Jako bývalo novorozené dítko kladeno otci na kolena, jeho péči tak přikazováno a na něho odkazováno, tak i Trpitel.

V. 13. Místo „vykrmení" hebr.: „z Bášánu", z krajiny zajordánské, proslulé tučnými pastvinami. Srv. Nm 32, 1; Dt 32, 14.

V. 15. „srdce" náznak srdnatosti, síly.

V. 16. n. „střepina" z hlíny vypálená na slunci nebo v peci nemá pražádné vlhkosti. — Krk i ústa jsou vyprahlá žízní, nedostává se slin, jazyk vázne na podnebí. — Trpitel předvídá, že zemře a bude pohřben.

V. 17. Smečky hladových, hltavých psů pobíhají na Východě zejména tu, kde čenichají mrtvolu. Srv. Jan 20, 25.—27.

V. 18. „kochati se pohledem" škodolibým. Srv. Zach 12, 10; Jan 19, 37.

V. 19. Jako činívají katané s rouchem člověka odsouzeného na smrt a popraveného. Srv. Mt 27, 35; Mk 15, 24; Lk 23, 34; Jan 19, 23. n.

21 Vychvať meči, Bože, žití moje,
moci psa, to jediné, co mi zbývá.
22 Rač mne vysvobodit od lví tlamy,
od rohů zubrů poníženého mne.

II.

23 Pak budu vypravovat jméno tvé bratřím svým,
ve shromáždění tě budu chválit:

24 „Kteří se bojíte Hospodina, chvalte jej,
všecko potomstvo Jakobovo slav ho,
25 boj se ho všecko potomstvo Israelovo.
Neb nepovrhl, nezhrdl prosbou chudého,
neodvrátil obličeje svého ode mne,
když jsem volal k němu, vyslyšel mne."

26 Z tebe vyplyne chvála má ve valném sboru,
sliby své plnit budu před jeho ctiteli.
27 Jísti budou chudí do sytosti,
a budou chválit Pána, kteří ho hledají;
žít budou srdce jejich na věky věkův.

28 Na paměti to majíce obrátí se
k Hospodinu všecky končiny země,
budou mu klanět se všichni kmenové pohanů.
29 Neboť Hospodinovi přísluší kralovat,
on bude panovati nad národy.

30 Jemu jen holdovat budou všichni velmoži země,
před ním se sklánět všichni, kdož do prachu padají.
31 Má též duše bude jemu žíti,
a mé potomstvo bude jemu sloužit.

32 Hlásán bude Pán pokolení příštímu,
to pak bude spravedlnost jeho
vyprávět lidu, který narozen bude,
že totiž Hospodin ji dokonal.

V. 21. n. „meč" tu v širším významu prostředky, které hrozí Trpiteli vzíti život, jediný a nejdražší majetek, který mu nyní, když mu byli vzali šat, zbývá. — O „zubru" viz Nm 23, 22; 24, 8.

V. 23. Trpitel děkuje za své vysvobození, t. j. za své vzkříšení. — „bratřím" = Israelitům. Srv. Žid 2, 11. n.

V. 26. n. Ty, tvoje dobrotivost, která mne nenechá v hrobě, bude příčinou (a zdrojem), proč ti budu děkovati, tebe chváliti. — Staří v tísni slibovali zejména oběti Bohu, které přinesou, budou-li vysvobozeni; při těch obětech bývaly hody. Trpitel chce říci, že bude vděčnost svou za vyproštění ze smrti (vzkříšením) Bohu jeviti obětí — nekrvavou, nesčetněkráte se opakující, mší sv., která jest nejdokonalejší obět díků. S tou obětí spojeny jsou hody = sv. přijímání. Tu může nejchudší jísti do syta, tu nabývá srdce jeho životní síly nevyčerpatelné.

V. 28. n. „na paměti" budou míti, co Bůh Trpiteli prokázal, že ho nenechal v hrobě, ale vzkřísil. Jak známo z dějin, bylo vzkříšení Páně mocným důvodem, který pohany přiváděl do lůna církve. — „nad národy" panovat bude v katolické církvi.

V. 32. „spravedlnost" = kterak zachránil a oslavil Mesiáše, tedy dílo vykupitelské skrze Krista vykonané a „dokonané" (poslední slovo). Ž 21. poskytuje i nám látku k rozjímání o mukách Kristových a k díkům za to, co vzácného nám ty muky přinesly.

Ž. 22. (hebr. 23.) Hospodin pastýř a hostitel.

Nadpis. Pastýř stará se o pastvu a vodu (1.—3a.). Vodí po pravé cestě (3bc. 4ab.), chrání (4cd.). — Hostí nyní (v. 5.) hostit bude milostivě i budoucně (v. 6.).

1 Žalm Davidův.

Pán je můj pastýř, netrpím nedostatku;
2 kde pastvy hojnost, tam lehat smím.
K vodě, kde možno si odpočinout, mne vodí;
3 duši mou občerstvuje.

Provádí mne po stezkách spolehlivých,
k vůli svému jménu.
4 I když mi projít jest údolím stínu smrti,
nebojím se zlého.
Neboť ty jsi se mnou; kyj tvůj a hůl tvá —
ty jsou potěchou mou.

5 Vystrojuješ hostinu před mou tváří,
navzdor mým protivníkům.
Pomazáváš olejem mou hlavu,
plná má číše jak vzácná jest!

Ž 22. — V. 1 Již starobabylonští králové (Chammurapi) nazývali se pastýři svého lidu. Podobně Bůh nazýván Ž 73, 1; 76, 21; 77, 52. 70; 78, 13; 79, 1; Is 40, 11; Ez 34, 11. 19) pastýřem národa israelského. Tu sluje pastýřem jednoho člověka-žalmisty. Srv. Jan 10, 1. — Srv. Dvořákovu „Biblickou píseň". — Nedostatek může míti ovce 1. pastvy, 2. vody, 3. dozoru a ochrany pastýřovy. Jak se má žalmista proti tomu možnému nedostatku, rozvádí níže dále.

V. 2. V Judsku nebývá vždycky snadno nalézti tučných pastvisek ani hojnost pramenité vody. Obé bývá často daleko sebe. U napajedel bývá volné místo, kde napojený dobytek odpočívá, proto je tu řeč o „vodě odpočinutí".

V. 3. V krabatinách judských dlužno znáti pastýři cesty vedoucí na pastvy i k vodě; ovce ponechané samy sobě by zbloudily, ježto by se snadno daly na cesty nepravé. Po „pravých" cestách vodil žalmistu také Bůh, aby ukázal, že právem nazývají ho (a jest) vševědoucí, nejvýš dobrotivý a milosrdný (= „k vůli svému jménu").

V. 4. V Judsku vedou mnohdy cesty hlubokými, zastíněnými (= „stín smrti") roklemi klikatě se vinoucími, kde snadno může ovci urvati zloděj nebo šelma. Dobrý pastýř však dovede provésti stádo i místy tak nebezpečnými. Aby toho dokázal, býval a je dosud přiměřeně ozbrojen „holí", která vybíhá na jednom konci v palici, že je to jakýsi palcát. Takovým „kyjem" či holí (dnes ovšem již také puškou) zahání pastýř nepřítele. — (Každá duše věřícího člověka jest v takové ochraně Boží a Bůh o ni pečuje jako dobrý pastýř: 1. Vyhledává pastviny — to je svaté učení, sv. svátosti, najmě Nejsv. svátost oltářní; 2. vodí k vodě — to jest Boží milost u sv. Jana 4, 14; 3.) na pravou cestu vodí ty, kdož u víře chybili, v mravech se pokazili; 4. na pravé cestě odstraňuje nebezpečí, zmenšuje překážky, osvěcuje, posiluje, těší; 5. chrání před vlky a dravou zvěří svou holí a jinak; 6. nepokojné ovce prutem shromažďuje, kárá: napomíná, kárá Kristus duši, aby se polepšila. Sedláček,)

V. 5. Hostinnost dosud na Východě pokládána za vynikající ctnost. (Nejeden kočovník hostinností až na mizinu se dostal.) Vidí-li nepřátelé, že člověk, jejž pronásledovali, jest hostem mocného velmože, vědí také, že ten hostitel bude konati další povinnosti hostitelovy — svého hosta chrániti. Nepřátelé vidouce, že proti té ochraně nic nepořídí, skřípají zuby. — Před hostinou bývala hlava hostů pomazávána. Srv. Ž 44, 8; Am 6, 6; Kaz 9, 8; Luk 7, 46. — Číše „žalmistova" je „plná", že až přetéká (hebr.) a že možno rozjařit se jí (Vulg.).

6 Milostivost tvá jen bude mne provázet
po všecky dny mého života;
vždyť budu přebývat v Hospodinově domě
časy veledlouhé.

Ž 23. (hebr. 24.) Když byla archa slavnostně přenášena pod nový stan na Sion.

Nadpis (1a.) Část I. (1b.—6.): Velebnost Hospodinova plynoucí z panství jeho nad zemí, kterou učinil a udržuje (1b. n.). Kdo smí provázeti archu na posvátné místo? Toliko čistý (3. n.). Čeho se dostane od Hospodina čistému, který doprovodí archu do svatyně? (5. n.), — II. část (7.—10.): Král slávy, vítězoslavně se vracející s boje je tak veliký, že mu nestačí nízké brány jerusalemské, dlužno je tedy zvýšiti (7. n.; 9. n).

1 První den po sobotě. Žalm Davidův.

Část I. (v. 1b.—6.).

Hospodinova souš jest i s tím, co ji plní,
pevnina a všichni, kteří sídlí na ní.
2 Neboť on nad moře položil základy její,
a nad proudy pevně ji udržuje.

3 Kdo smí vstoupit na horu Hospodinovu,
a kdo smí státi na svatém místě jeho?

V. 6. Štěstí, kterého tolik dopřává Bůh žalmistovi nyní, bude ho provázeti také do budoucnosti; vždyť dovoleno mu kdykoli jíti do svatyně a tu podávati oběti Bohu, při kterých bývala hostina. — „domem Hospodinovým“ může býti zcela dobře nazývána svatyně, kterou dal poříditi David na Sionu, není tedy nutno mysliti na chrám a důsledně Davidovi žalm tento upírati. — Žalm svým obsahem hodí se velmi krásně do modliteb ke cti Těla a Krve Páně. — V hodinkách za zemřelé prosíme, by je dobrý Pastýř brzy již zavedl k hostině nebeské; k tomu jim pomáhá nejsv. obět eucharistická.

Ž 23. — V. 1. Poznámka, že žalm zpíván býval v neděli, (v hebr. není), přidána byla alexandrijskými překladateli a tlumočí obyčej pozdějších Židů, potvrzený také talmudem. V neděli, tedy první den v týdnu modlili se Židé žalm proto, že toho dne stvořen byl svět a světlo dle Gn 1, 1. nn. — Žalm byl po prvé nejspíše zpíván tehdy, kdy archa, a s ní Jahve, který na ní trůnil, a který slavně byl zvítězil nad bohy filištínskými, v radostném průvodě byl uváděn do města Davidova, na Sion, kde byl David zřídil nový stan pro archu. Proto právem lze považovati nadpis „Žalm Davidův“ za hodnověrný. Srv. 2. Sam 6. — Možno se domnívati, že i později bývala archa brávána do pole, a když Israelité, t. j. Jahve mezi nimi nad archou přebývající zvítězil, a když jako vítěz slavně „se vracel“ s archou do chrámu Šalomounova, že býval opět tento žalm zpíván a snad i povolaným prorokem nepatrně pozměněn.

V. 1b2. = první sloka jest úvodem do celé písně. Připomíná velebnost Hospodinovu, která se zakládá na tom, že jest pánem pevniny a všeho, čeho je plná, rostlinstva, živočišstva, lidstva. Srv. Gn 1. — Hospodin působí, že ta pevnina se nekolísá, ale trvá ve stavu, do kterého ji původně uvedl, ačkoli jest obklopena „mořem“, jehož „proudy“ na ni dorážejí, ji podemílají a takořka ohrožují. Ze slovného výrazu žalmistova prokmitá prostonárodní názor na přírodu, tehdy ve starém Východě rozšířený, že je pevnina dokola obklopena světovým mořem, které ji nese jako jakýsi plovoucí ostrov. Srv. Gn 7, 11; 8, 2; Přís 8, 27; Ž 135, 6. — K myšlence, že země patří Bohu, srv. Ex 19, 5; Ž 49, 12; Dt 10, 14. — V. 1. tohoto žalmu citován 1. Kor 10, 26. — „on“ a nikdo jiný.

V. 3n. táže se básník, kdo že smí se k Bohu tak vznešenému přiblížiti, aby nepykal za opovážlivost svou přísným trestem a k té otázce sám si též odpovídá (v. 4.). „Hospodinova hora“ = Sion, později, po dobách Šalomounových

4 Kdo má nevinné ruce a čisté srdce,
ten, kdo nepozdvihuje k nicotám mysli své,
aniž přísahá lstivě bližnímu svému.

5 Tomu se dostane požehnání od Pána,
a milosrdenství od Boha, spásy jeho.
6 To je pokolení těch, kdož ho hledají,
hledají tváře Boha Jakobova.

Část II. (v. 7.—10.)

7 „Zdvihněte, knížata, brány své,
zvyšte se, brány věčné,
by mohl vejít král slávy!“
8 „„Kdo je ten král slávy?““
„Hospodin silný a mocný,
Hospodin mocný v boji.“

9 „Zdvihněte, knížata, brány své,
zvyšte se brány věčné,
by mohl vejít král slávy.“
10 „„Kdo je ten král slávy?““
„Hospodin (Bůh) zástupů,
on je ten král slávy.“

„Moria“, kde stál chrám Jahvův. — „vystoupiti“ na horu Hospodinovu s archou, nesenou ve slavnostním průvodu. — „státi“ ve svatyni a účastniti se bohoslužby, zejména obětí pokojných, kterých směli všichni čistí požívati. Když byla za Davida archa umístěna v nové svatyni, byla příchodem Hospodinovým ta svatyně posvěcena a přinášeny četné oběti podobně jako později, kdy byl svěcen chrám Šalomounův. 3. Král 8. — I když po Šalomounovi byla archa z bojiště přenášena do chrámu, bývaly podávány děkovné oběti za vítězství. — Účastniti se oběti bylo dovoleno toliko těm, kdo byli obřadně čistí. (Lv 11, 45.) V tomto žalmu žádána hlavní podmínka veškeré čistoty: přesvědčení jednobožské. Srv. Ž 14, 1. nn. — „nezdvihá mysli své“ = nebaží. — „nicoty“ jsou popředně modly, cizí malomocní bohové, pak bohoslužba pohanská, která nejvice Israelitu znečišťovala. — „bližnímu svému“ v 4c. není v hebr. Bickell se domnívá, že 4c. (celá ta třetina verše) je glosa, ježto ruší souměrnou stavbu verše i sloky. — Odmyslíme-li si „bližnímu svému“, možno hebr. překládati: „aniž přísahá při nicotách“, t. j. při cizích bozích, t. j. nevzdává jim bohopocty. Pak možno v. 4. považovati za rozmanité výrazy základné podmínky čistoty: oddanost náboženská jedinému Jahvovi, která vylučuje jakékoli „koketování“ s bohy cizími.

V. 5. n. (třetí sloka) štěstí jednotlivce i národa (= „pokolení“), který s tímto čistým, jedinému pravému Bohu oddaným srdcem rád se zúčastňuje bohoslužby israelské (= „chodí za Hospodinem“, „hledají ho“). — Těm se dostane „požehnání“, „spravedlnosti“ (tak hebr. místo „milosrdenství“), t. j. spravedlivé odměny a „spásy“. — Za v. 6. je v hebr. „selá“, t. j. značka, rozdělující žalm na dvě části, které se liší básnickou stavbou. První část (v. 1b—6) má verše dvojčlenné, druhá část (v. 7.—10.) trojčlenné.

V. 7. n. = první sloka druhé části. Pozoruj živost básně: rozhovor dvou hlasů (snad sborů při zpěvu): jeden z nich vyslovuje přání, by brány, které jsou příliš nízké na krále tak vznešeného, zvýšily své horní prahy, by mohla projíti tak vysoká Vznešenost (v. 7.); druhý hlas mluvící jmenem neživých bran (sbor?) se taže, kdo je ten slavný král (v. 8a.); na to mu odpovídá hlas (sbor?) prvý (v. 8bc). Tak dosahuje žalmista mocnějšího účinku, že jasněji vyniká velikost Jahvova, že působí hlubší dojem v přítomném lidu. — „Brány“ města Davidova, bývalé takořka nedobytné tvrze jebuské (srv. Sdc 1, 21; 2. Král 5, 7.). — „věčné“ = věkovité, starobylé. — Byl-li zpíván později žalm, kdy byla přenášena archa

Ž. 24. (hebr. 25.) Prosba za prominutí hříchu a za vysvobození.

1 Ku konci. Žalm Davidův.

2 Alef K tobě pozdvihuji mysl svoji,
Hospodine, Bože můj!

3 Bet V tebe doufám, nedej, bych zahanben byl;
ať mi se neposmívají škůdcové moji!

4 Gimel Vždyť žádný, kdo v tebe doufá, nedojde hanby,
zahanben bude, kdo pošetile hřeší.

Dalet Cesty své, Hospodine, ukazuj mi,
po svých stezkách chodit vyučuj mne.

5 He Voď mne ve své pravdě a poučuj mne,
neboť ty jsi Bůh, jenž pomáhá mi.

---

do chrámu Šalomounova, bylo přívlastkem „věčné“ vysloveno přání, by trvaly brány a s nimi také chrám Šalomounův „věčné časy“. Srv. 3. Král 9, 3. — Dle hebr. nejsou oslovena „knížata“, nýbrž brány samy: „zdvihněte, brány, své hlavy“, t. j. své horní prahy, zvyšte se tak. — Místo „mocný“ hebr. lépe: „rek“, „rek válečný“. Srv. Ex 14, 25; 15, 3; Dt 1, 30; 3, 22; 28, 7; Jos 10, 42; 1. Sam 17, 45; Is 10, 25; 63, 1; Hab 3, 13. a jj.

V. 9. n. = druhá sloka druhé části opakuje s malými obměnami sloku prvou. Brány, vyzývané, by se zvýšily, tážou se, komu a dostává se jim přiměřené odpovědi. — „knížata“ = představení kněží a levitů. Srv. 1. Par 15, 12. 16. — Proč sluje Jahve Bohem „zástupů“ či „vojsk“, viz 1 Sam 1, 3. — Církev často užívá ve své bohoslužbě Ž 23. Na př. ve svátek nanebevstoupení Páně, kdy všecka země volá takřka k nebesům, by otevřela své brány Kristu, jehožto ruce byly nejnevinnější a srdce nejčistší. Nebesa se takořka ptají, kdo je ten král slávy a země zase (duše z předpeklí) odpovídá, že je to nejslavnější vítěz (nad zlým duchem). Srv. také svátek Srdce Kristova, Nový rok, Bílou sobotu, Pěti ran Kristových. Též o svátcích marianských modlí se Církev ten žalm vzpomínajíc, kterak Maria, živá „archa úmluvy“ a trůn Nejvyššího, když skončila bez úhony pout života, vešla do bran věčnosti, by se stala sama „branou nebeskou“. Lidmi nevinných rukou a čistého srdce, kteří dychtili po pravém Bohu, a kterým se dostalo po smrti „požehnání“, „milosrdenství“ (spravedlivé odplaty) od Boha, jejich „spásy“, byli také mučedníci, vyznavači a panny, proto je Ž 23 v hodinkách na jejich počest. Když světí biskup katolický chrám, vchází do něho zvláštním způsobem Nejvyšší, proto hodí se Ž 23. na svátek posvěcení chrámu Páně.

Ž 24. — V 1. Poznámku „Ku konci“ hebr. nemá. Ž tento jest „abecední“ čili „alfabetický“, t. j. každý verš počíná jinou písmenou dle postupu hebrejské abecedy. Pozdvihnouti mysl k Bohu znamená modliti se.

V. 2. „zahanben“ = zklamán ve své důvěře v tebe.

V. 3. Kdyby došli nepřátelé svých zločinných záměrů, mohli by jásati nad tím, že je žalmista pokořen a že ho zklamala jeho zbožnost.

V. 4. Každý hřích jest pošetilost, nerozum, každým hříchem člověk se zpronevěřuje (hebr.). — „cesty Hospodinovy“ = po kterých dlužno člověku dle vůle Boží kráčeti, vůle Boží, jak žíti.

V. 5. „ve své pravdě“ = bych žil dle pravdy vyslovené starozákonním zjevením Božím. Verš počínající písmenem uau jest neúplný, jedna polovice se ztratila. Proti tomu má v. 7. o jeden půlverš více. Schlögl proto 7c. přehazuje sem a tak nabývá celého dvojčlenného verše:

v tebe také doufám po celý den;
ve své milosti buď i ty mne pamětliv.

(Uau) V tebe také doufám po celý den,

. . . .

6 Zajin Vzpomeň, Pane, na svá slitování,
a na své milosti, že jsou od věčnosti.

7 Chet Čím jsem se v mládí provinil, nevzpomínej.
Dle svého milosrdenství ty buď mne pamětliv,
pro svou dobrotivost, Hospodine.

8 Tet Laskavý a upřímný Hospodin jest,
protož ukazuje zbloudilým cestu.

9 Jod Vodí chudasy ve spravedlnosti,
vyučuje ubohé svým cestám.

10 Kaf Veškery cesty Páně jsou milost a věrnost
těm, kteří smlouvy s ním a jeho příkazů dbají.

11 Lamed K vůli svému jménu, Hospodine,
odpusť mou vinu, neboť veliká jest.

12 Mem Který člověk bojí se Hospodina,
toho poučí, kterou cestu má volit.

13 Nun On sám hoví si ustavičně v štěstí,
a jeho potomstvo dědičně vládne zemí.

14 Samech Přítelem jest Pán těm, kdo se ho bojí,
oznamuje jim svá zaslíbení.

15 Ajin Oči mé na Pána stále upřeny jsou,
neboť on vyprostí z léčky nohy moje.

16 Pe Shlédni na mne a nade mnou se smiluj,
neboť opuštěn a zubožen jsem.

V. [6.n.] je prosba za odpuštění hříchů. Nezkušené, nerozvážné, lehkomyslné, v sebezáporu nevyškolené, svůdných úskoků neznalé bývá mládí — důvod, aby hříchy toho věku byly spíše odpuštěny nežli hříchy věku zralého, kdy člověk hřeší s plným vědomím a souhlasem.

V. [9.] Chuďas, ubožák bývá přístupnější hlasu Božímu nežli boháč, který bývá snadno pyšný, kdežto chudoba naklońuje člověka k pokoře. Proto splývají mnohdy pojmy mravní a hmotné v jedno slovo, na př. naše „ponížený".

V. [10.] „cesty Hospodinovy" = způsob, jak Bůh nakládá s člověkem. — Kdo věrně plní povinnosti plynoucí ze „smlouvy" národa israelského s Bohem, tomu také Bůh plní „věrně" sliby, kterými se v té smlouvě takořka zavázal.

V. [11.] Odpouští-li Bůh člověku hříchy, je z toho patrno, že jeho „jméno" t. j. Bůh sám je milostivý, dobrotivý, milosrdný a věrný.

V. [13.] „dědičně vládne" t. j. půda přechází od pokolení na pokolení ve vlastnictví, žádné koleno nepozbývá dědičné země. Bůh hrozil veškerému národu israelskému, nebude-li dbáti smluv s Bohem, že bude ze země vyhnán.

V. [14.] To přátelství Boží jest bohabojným „pevnou oporou" (Vulg.) K v. 14b. srv. Mt 13, 11.

V. [15.] Žalmista upírá zraky své na Pána — modlitbou. — „léčky" = nástrahy, jakých v životě bývá hojně.

17 Cade Velmi mnoho má úzkostí mé srdce,
z mojich utrpení vyprosti mne.

18 (Qof) Popatř na mou bídu a na mou nesnáz,
a vše, čím jsem provinil se, mi promiň.

19 Reš Pohleď, jak mnoho jest mých protivníků,
a jak nespravedlivě nevraží na mne.

20 Sin Opatruj můj život a vysvoboď mne,
ať nejsem zahanben, neb jsem v tebe doufal.

21 Tau Dobří a spravedliví přilnuli ke mně,
protože jsem důvěru měl v tebe.

22 Vysvoboď, Bože, Israele
ze všech jeho tísní.

Žalm 25. (hebr. 26.) Modlitba nevinného za Boží pomoc.

Nadpis. Úvodní sloka prosí za pomoc a vyšetření nevinnosti prosebníkovy (v. 1. n.). Žalmista vyhýbal se zlému (v. 3.—5.) miloval bohoslužby (v. 6.—8.). Prosí tedy, aby nezahynul s těmi, kterým se vyhýbal (v. 9.—11.). Projev pevné důvěry, že bude jistojistě vyslyšen (v. 12.).

1 Ku konci. Žalm Davidův.

Zastaň se mne, Pane, neboť já v nevině kráčím
v Hospodina doufaje neochvějně.
2 Zkus mne, Hospodine, a vyzkoumej mne,
ohněm vyšetři ledví má i srdce mé.

3 Neboť tvou milost stále mám na zřeteli,
a chodím po tvých cestách vždycky věrně.

V. 18. Ta bída a psota je následek hříchu; proto prosí žalmista, aby mu prominuta byla příčina jeho trudu.

V. 20. „v tebe doufal“ a u tebe hledal ochrany (hebr.).

V. 21. „přilnuli“ = jsou mými stoupenci, druhy, ježto stejně smýšlejí se mnou. Dle hebr. však praví pěvec: „bezúhonnost a přímost zachová mne“... Aby totiž zasloužil vyslyšenu býti od Boha, dlužno, by člověk sám, co na něm jest, snažil se osvojiti si bezúhonnost a spořádaný život a v této touze třeba zachovati pevnou důvěru v Boha a čekati jeho pomoci. (Knabenbauer).

V. 22. jest mimo rámec vzniklý abecedou hebrejskou, liší se od předešlé básně svou skladbou a proto lze jej právem pokládati za pozdější dodatek bohoslužebný. Církev modlí se tento žalm za zemřelé; jest nám, když jej čteme, jako bychom slyšeli hlasy duší, jež úpějí v mukách očistcových.

Ž. 25. — V. 1. Žalmista jest pronásledován, hrozí mu předčasná smrt. Předčasná smrt byla však trestem za hříchy, kdežto dlouhý život byl odměnou za nevinnost. To sliboval a tím hrozil Bůh. Srv. Lv 26; Dt 28. Má nyní nevinný žalmista proti Božím slibům zahynouti jako zločinec? Aby se to nestalo, za to prosí a dovolává se, že plnil, co na něm bylo podmínky, krerým Bůh sliboval svou milost. Křesťan ovšem podobným způsobem nevynáší svou mravní hodnotu před Bohem, ale i když není si ničeho vědom, pokládá se za neužitečného služebníka. Srv. Lk 17, 10. — Druhý důvod, o který opírá žalmista svou prosbu (kromě neviny), jest jeho skálopevná důvěra v Boha. Počal mluviti k Bohu ve druhé osobě, dále však o něm mluví v osobě třetí.

V. 2. „ledví a srdce“ dle názoru starých sídlo smýšlení a cítění, tedy „nejtajnější myšlenky“ nebo „nejhlubší, nejskrytější záhyby srdce“.

4 Nesedávám s lidmi falešnými,
s úskočníky neobcuji.
5 Nenávidím společnost zlomyslných,
s bezbožnými nestýkám se.

6 Nevinen jsa mohu si ruce mýti,
a tvůj oltář obcházet, Hospodine,
7 abych slyšel hlasitou chválu tebe
a všecky zázraky tvé vypravoval.
8 Hospodine, miluji skvostný dům tvůj,
místo, na kterém velebnost tvá sídlí.

9 Nezahlazuj mne s bezbožnými, Bože,
neber mi život s lidmi lačnými krve,
10 na jejichžto rukách lpí hanebnosti,
a jejichž pravice úplatků je plná,
11 kdežto já ve své nevinnosti kráčím.

Vysvoboď mne, budiž milostiv mně!
12 Noha má stojí na ploše urovnané,
ve sborech budu tě chválit, Hospodine!

Ž 26. (hebr. 27.) Vítězná (v. 1.—6.) a prosebná v. (7.—14.) důvěra v Boha.

Nadpis. I. část: Neochvějná důvěra žalmistova v Boha (v. 1.—3.). Jediné jeho přání (v. 4.—6.), II. část: Kéž ho Bůh slyší (v. 7. n.), kéž ho nezamítá, ježto ho i rodiče opustili (9. n.). Kéž ho řídí a spravuje (v. 11.). Kéž ho nevydává nepřátelům (12.). Sám si dodává důvěry a vytrvalosti (v. 13. n.).

1 Žalm Davidův, prve než byl pomazán.

Část I.

Hospodin jest světlo mé a spása má,
koho bych měl se báti?
Hospodin jest ochránce mého života,
koho bych se lekal?

V. 3. „milost Boží“, která slibuje odměnu za spravedlivý život. K v. 3.-5. srv Ž 1, 1. nn.

V. 6. Umývati si ruce bylo znamením, že ten, kdo tak činí, je čist a smí proto obcovati bohoslužbám. Souvisí s tím obyčej ve všech bezmála náboženstvích, umývati si v nádržce nebo v jezírku ruce (nohy atd.) před vstupem do chrámu. Srv. Ex 30, 17.—21; Dt 21, 1.—9. — V. 6.-12. modlí se kněz při mši sv., při „Lavabo“. — „oltář“ na zápalné oběti, který byl v nádvoří svatyně. Obcházeli jej v průvodech o svátcích.

V. 7. n. Místo „slyšel“ lépe hebr.: „dal slyšeti“ = „hlásal“. — „zázraky“ tvé milostivosti ke mně a k národu israelskému. O „velebnosti“ Boží srv. Ex 16, 10; 40, 34—38.

V. 9. n. vyslovuje podrobněji prosbu, která byla stručně pronesena již ve v. 1. — V. 11a. klade svou nevinu proti hříšnosti bezbožníků. Má býti stejný osud (zde na zemi) spravedlivého s bezbožnými? — „muži lační krve“ = vůbec násilníci, kteří krev ne toliko prolévají, ale také ji „pijí“. — „úplatky“ brali soudcové a dle toho také soudili. Srv. Ex 23, 8; Dt 16, 19; 1. Sam. 8, 3; 12, 3.

V. 11b. po třetí opakuje prosbu. Ve v. 12. představuje si básník, že Bůh již vyslyšel jeho modlitbu. Bylo mu jíti cestou kostrbatou, byl v nebezpečí, že klopýtne, aby již nepovstal; Bůh však mu cestu srovnal, že může bezpečně jíti dál. Jako kněz při mši svaté, tak může každý křesťan modliti se dosud tento Ž a při tom uvažovati, jak čistý má býti, kdo blíží se k Nejsvětějšímu.

2 Když se přibližují ke mně škůdci,
aby hryzli mé tělo,
kteří mně sužují, nepřátelé moji,
sami slábnou a padají.

3 Byť i tábor vojska proti mně povstal,
neleká se mé srdce.
Kdyby se zdvihla proti mně i válka,
já přece jen doufám.

4 Jednu věc jen žádám na Hospodinu,
o tu usiluji:
abych směl přebývat v domě Hospodinově
všecky dny života svého,
abych směl okoušet Hospodinovu rozkoš,
dumati v jeho chrámě.

5 Neboť ukrývá mne ve svém stánku,
v dobách utrpení;
opatruje mne v úkrytu svého stánku,
6a na skálu mne zdvihá.

6b Proto pozdvihuje se má hlava
nad mé nepřátele;
obcházím a podávám v jeho stánku
oběť díků,
zpívám a hraji Hospodinu.

Část II.

7 Vyslyš, Pane, hlasité volání mé,
slituj se nade mnou, slyš mne!
8 K tobě mluví mé srdce, hledá tě tvář má,
po tváři tvé, Pane, toužím.

Ž 26. — V. [1] Poznámka, že byl Ž složen prve než byl David pomazán, v hebr. není. David byl pomazán za krále nejprve v Betlemě, svém rodném městě; po smrti Saulově byl nastolen za krále kmene Juda v Hebroně a později tamže prohlášen za krále veškerého národa israelského. — „světlo“ = štěstí, zdroj všeho dobra.

V. [2] Zločinní škůdci přirovnáni tu k hltavé dravé zvěři. — „slábnou“ a klopýtají (hebr.).

V. [3] mohl napsati král nebo vůdce kmene, který vedl také války. Doklad pro to, že Ž 27. skládal král.

V. [4] dýchá něžnou láskou ke svatyni, ke všemu, co se v ní děje, (posvátné úkony) a touhou po všem, co poskytuje — blaživou přítomnost Boží a ochranu v bojích života (v. 5.). — Možno, že jedno dvojverší, buď 4cd. (Schlögl) nebo 4ef. je glosa, která ruší souměrnost slok, ale jista věc není.

V. [5] Ve svatyni si tolikrát již vyprosil ochranu Boží, odtud důvěra vyslovená ve v. 1.—3.

V. [6] „na skálu“ nepřátelům nepřístupnou. — Hlavu v době tísně sklopenou Bůh pomocí svou zdvihá a žalmista za to děkuje a přeje si, by děkovat mohl ustavičně. — 6f. jest nadpočetný, proto jej někteří vynechávají. (Právem?)

V. [7. n.] Žalmista jest ve veliké tísni. Dle v. 12. byl u soudu křivě z nějakého zločinu obžalován, snad i pokládán, dokud se věc nevysvětlila, za zločince, že i rodiče se ho zřekli (v. 10.). (Možná však také, že jest 10a. rčení příslovné.) Dle hebr. zní asi 8a: „Srdce mi praví, žes řekl: Hledejte tváře mé.“

9 Neodvracuj ode mne své tváře,
neodchyluj se ve hněvu od svého sluhy,
buď mým pomocníkem!

Nezavrhuj mne a neopouštěj,
Bože, můj spasiteli.
10 Neboť otec i matka mne opustili,
ale Pán se mne ujímá.

11 Ukazuj mi, Hospodine, svou cestu,
a rač voditi mne po rovné stezce
pro mé nepřátele.

12 Nevydávej mne zvůli mých protivníků,
neboť povstali proti mně svědkové lživí,
soptí násilím proti mně.

13 Věřím a vidím dobrotu Hospodinovu
v zemi živých!
14 Doufej v Hospodina!
Mužně jednej,
nechť se zmuží tvé srdce,
a doufej v Hospodina!

Ž 27. (hebr. 28.) Modlitba za pomoc proti nepřátelům.

Nadpis. Úvodní prosby, aby modlitba došla milostivého přijetí (v. 1. n.). Prosba, by žalmista nebyl zahuben jako hříšník (v. 3.). Ať bezbožné nepřátele stihne zasloužený trest (v. 4. n.). V pevné důvěře, že prosba bude vyslyšena a s jistotou jako by se bylo již tak stalo, pěvec děkuje Bohu radostně (v. 6.—8.). Závěrek (v. 9.).

1 Žalm Davidův.

K tobě, Hospodine, volám,
Bože můj, neodmlčuj se mi,
bych nebyl, kdybys nemluvil na mne,
jako ti, kteří klesají do hrobu.

V. 11. Kdyby nepřátelé viděli, že žalmista sešel s pravé cesty, radovali by se škodolibě. Kéž se nedostane jim té radosti!

V. 12c. doslovně dle Vulg.: „lhala nepravost proti sobě“, t. j. svědkové si navzájem odporovali (či jinak?); méně se hodí do souvislosti nežli hebr.

V. 13. „věřím“ = doufám. — „vidím“ = okouším. — „v zemi živých“, t. j. na tomto světě, se kterého sprovoditi mne usilovali moji nepřátelé. — Dle hebr. možno přeložiti takto:

Kdybych neměl naději, že uzřím
dobrotu Hospodinovu,
bylo by mi třeba zahynouti
v zemi živých (lidí).

V. 14. pokládá Schlögl za bohoslužebný dodatek. — Ž 26. klade církev do úst trpícího Spasitele, jakož i na jazyk duše v očistci, která projevuje tu touhu po nebeském stánku a důvěru v Boha, že ji tam brzy zavede.

Ž 27. — V. 1. Z v. 8. vyplývá, že v nebezpečí byl netoliko žalmista, ale všecek národ israelský s králem v čele. Kdy to bylo, nelze ani přibližně stanoviti. — V. 5. pokládá kritika (také Schlögl) za glosu. — V. 9. je pravděpodobně dodatek bohoslužebný. Tomu-li tak, skládá se Ž ze tří souměrných osmiřádkových slok, obsahově dokonale zaokrouhlených a ucelených. — „můj Bože“ = „má skálo“ (hebr.). — Bůh se odmlčuje, nemluví, neodpovídá, když nevyslýchá prosby.

2 Vyslyš, Pane, hlas mé prosby,
když se hlasitě modlím k tobě,
když své ruce pozdvihuji,
k svaté velesvatyni tvé.

3 Nezahlazuj s hříšníky mne,
s těmi, kteří páší neřest,
mluví mírumilovně k bližním,
ale zloba je v srdcích jejich.
4 Dejž jim podle skutků jejich,
a dle zloby úmyslů jejich.
Dle činů rukou jejich dejž jim,
odplať jim, co zasloužili.

5 Nechtějíť rozumět skutkům Páně,
ani dílům rukou jeho.
Zkaziž je a nevzdělávej!

6 Žehnáno buď Hospodinu,
neboť slyšel hlas mé prosby.
7 Pán je síla má a štít můj,
v něho doufalo mé srdce.
Pomoženo mi, tělo zas vzkvétá,
radostně jej budu chváliti.

8 Pán je síla lidu svého,
spasná tvrz svého pomazaného.
9 Spasiž lid svůj, Hospodine,
požehnávej dědictví svému,
pas a zdvihej ho až na věky.

Žalm 28. (hebr. 29.) Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidu israelskému.

Nadpis. Úvod: Klanějte se andělé Hospodinu (v. 1. n.). Bouře na moři (v. 3. n.). Bouře hromobitná na horách (v. 5.—7.). Hromobití na poušti a v lese (v. 8. n.). Závěr: Hospodin vládnoucí nad rozbouřenými vodami ve velebném klidu popřej blaha svému lidu (v. 10. n.).

1 Žalm Davidův. Na konci (slavnosti) stánků.

Přineste Hospodinu, synové Boží,
[přineste Hospodinu beránky mladé],

V. 3. srv. s Ž 25, 9. — „Mírumilovně“ na oko mohli mluviti vyslanci leckterého národa, který sousedil s Israelity.

V. 5. „skutky Páně“ = veliké zázraky v dějinách národa israelského, kterými dokazoval Bůh, že chrání svůj národ, že marné jsou proti němu lidské vzteky. — „zkaziž“ = sboř, jako se boří domy. — „nevzdělávej“ = nestav jako nebývá stavěna již zřícenina. Srv. Jer 24, 6; 42, 10; 45, 4. To rčení bylo jak patrno, příslovné.

V. 6. Žalmista je tak jist, že bude vyslyšen, že již děkuje, jako by skutečně došel, zač prosil. Srv. Ž 25, 12.

V. 7. Tělo žalmistovo v úzkostech zhubenělo, nyní zase vzkvétá. Dle hebr. „plesá srdce“ z téhož důvodu.

V. 8. „pomazaný Hospodinův“ = král.

V. 9. „dědictví“ Hospodinovo, t. j. majetek jeho je národ israelský. Srv. Dt 4, 20. — „pasiž“ = řiď a spravuj, jako pastýř. — „zdvihej“ = nos, jako pastýř nosí slabé ovce.

2 přineste Hospodinu čest a slávu,
přineste Pánu čest, jeho jména hodnou,
padejte před Pánem ve svaté síni jeho!

3 Hlas Hospodinův rachotí nad vodami,
Hospodin, Bůh velebnosti, hřímá,
(hřímá) Hospodin nad spoustami vodstva.
4 Hlas Hospodinův (duní) velemocně,
Hlas Hospodinův nádherně (se nese).

5 Hlas Hospodinův rozštěpuje cedry,
rozštěpuje Hospodin cedry libanské.
6 Do skoku uvádí jak tele Liban
a Širjon jako mladičkého zubra.
7 Hlas Hospodinův štěpí plameny ohně.

8 Hlas Hospodinův rozechvívá pustinu,
rozechvívá Hospodin poušť Kades.
9 Hlas Hospodinův k potratu pudí laně,
svléká s listí husté lesy,
a přec v chrámě jeho vše volá: „Sláva!"

10 Hospodin již nad potopou trůnil,
a tak jako král trůní Hospodin na věky.
11 O by dal Hospodin sílu svému lidu,
ó by obšťastnil Hospodin lid svůj pokojem!

Ž 28. — V. 1. Poznámka, kdy býval Ž zpíván, v hebr. není. — „Konec" stánků byl osmý den té slavnosti. Srv. Lv 23, 36; Neh 8, 18; 2. Par 7, 9; Jan 7, 37. — „synové Boží" = andělé. — Co v závorce, není v hebr., je to dvojitý překlad hebr., proto dlužno vypustit. Andělé neobětovali ani ve S. Z. zvířat.

V. 2c. dle hebr.: „padejte před Hospodinem ve svaté ozdobě", t. j. v slavnostním rouchu. Obraz vzatý ze svátečního bohoslužebného roucha.

V. 3. „Hlas Hospodinův" = hromobití provázené blesky (dle lidového názoru) či naopak blesky, provázené rachotem hromu. — Bouře počíná nad mořem Středozemským, odtud se nese na Libanon, pak přes Palestinu k jihu na poušť. „Hlas Hospodinův" opakováno sedmkráte. — Slovo „Hospodin" jmenováno čtyřikráte v úvodě (v. 1. n.) a opět čtyřikráte v závěrku (v. 10. n.). Zajisté úmyslně.

V. 5.—7. O cedrech libanských viz 3. Král 5, 6. — „Do skoku uvádí" — nadsázka, znamenající: „rozvlní". I to je nadsázka, líčící, kterak hora se chvěje hrůzou. Rozvlní se jako při zemětřesení. — Stádo býčků postrašené skáče a celek se vlní. Jiní jinak. — Dle Vulg. slovně: „A rozdrobí je (cedry) jako tele libanské: a milý jako syn jednorožců" (v. 6.). Nesrozumitelno. — Širjon = Hermon. Viz Dt 3, 9.

V. 8. n. O Kadesu viz Nm 20, 16. — Hrůza působí, že laně předčasně rodí neb i potracují. — „V jeho chrámě" nebeském. — Zatím co země všecka se chvěje hrůzou, andělé nedávají se másti, ale pějí dále své „Sláva" tomu, jehož velikost hromobití tak výmluvně hlásá, a Hospodin sám — v královském klidu trůní nad rozbouřenými vodami jako již trůnil v čas potopy, a trůnit bude na věky.

V. 11. Jaké štěstí, že má lid takového krále; lid se nestrachuje, ale spoléhá a doufá. Pokoj přináší požehnání a rozkvět. Po bouři, když se objevila jasná duha, nastává milý klid; země jest zavlažená, občerstvená, vydává nový život. (Sedláček.)

Ž. 29. (hebr. 30.) Díky za život zachráněný.

Nadpis (v. 1.). Základná myšlenka (úvod) celého Ž (v. 2.). Přehled událostí: Žalmista octl se v tísni, obrátil se modlitbou k Bohu, byl vysvobozen, proto budiž mu vzdáván dík (v. 3.—5.). Totéž podrobněji podáno: Žalmista zhřešil domýšlivostí a přílišnou opovážlivostí, spoléhal se výstředně na své štěstí a na svou spravedlnost (v. 6.—8a.). Bůh trestal hřích, trestaný žalmista se modlil (v. 8b.—9.). Jak ta modlitba zněla (v. 10.). Byl vyslyšen (v. 11. n.). Budiž za to Pán chválen (v. 13.).

1 Žalmová píseň. K posvěcení Davidova domu.

2 Vyvyšuji tě, Pane, neb vysvobodils mne;
nenechal's nepřátele mé těšit se nade mnou.

3 Hospodine, Bože můj, volal jsem k tobě,
a tys ráčil mne uzdraviti.
4 Hospodine, vyvedl jsi mne z podsvětí,
zachránil's život mi z těch, kteří do hrobu klesli.
5 Žalmy pějte Pánu svatí jeho,
oslavujte svaté jméno jeho!

6 „Neboť (jen chvilku) trestá v rozhorlení,
celý však život trvá jeho milost.
K večeru na návštěvu zavítá nářek,
ale ráno již nastává zase radost."
7 Já tedy myslil jsem v štěstí svém: „Nikdy se nepohnu".
8 Pane, svou milostí upevnils mé bydlo.

Pak jsi však odvrátil ode mne obličej svůj,
i byl jsem všecek zkormoucený.
9 Tu jsem volal k tobě, Hospodine,
k (tobě) Bohu svému jsem se modlil:

Ž 29. — V. 1. Nebezpečí žalmistovo byl snad mor, kterým byl David na svém národě trestán (1. Par 21, 17.-28.). „Zasvětil dům" Bohu, když na humně Ornanově, na němž měl býti postaven chrám, zřídil oltář a podával oběti dle 1. Par 22, 1. Agelli. — (Jiní vidí v „domě" Davidův palác (2. Sam 5, 11. n.; 1. Par 14, 1; jiní „posvěcení" toho paláce, když jej byl Absalom znesvětil (2. Sam 16, 21. n.; 17, 25.); jiní zatímnou svatyni, kterou dal zříditi David na Sionu (2. Sam 6, 17; 1. Par 16, 1.). Jiní se domnívají, že nadpis o zasvěcení byl dán Ž teprve za dob machabejských, poukazujíce k 1. Mach 4, 48.—59 2. Mach 10, 1.—5; Jan 10, 22.

V. 2. „Vyvyšovati" chce Hospodina žalmista, ježto Bůh jej dle hebr. „vytáhl" z jámy nebo z cisterny, ve které byl by jistě zahynul.

V. 3. n. „uzdravil" z nemoci (?) či spíše toliko vysvobodil z nebezpečí smrti morem? Řečeno to o žalmistovi toliko, či o veškerém národě, neb aspoň o stejně smýšlejících spravedlivcích? Toto zdá se býti pravdě nejpodobnější, ježto ve v. 5. vyzváni jsou spravedlivci (= „svatí"), aby vzdávali díky Bohu. — Smrt hrozila tak jistě, že mohl se pokládati žalmista již za mrtvého; v tom smyslu „vyvedl" jej Hospodin z podsvětí, kde — přesně mluveno — nebyl. Srv. Os 13, 1; Ez 37, 1; Os 6, 2.

V. 6. podává běžný názor spravedlivých v zásadě správný, že totiž Bůh raději a zřejměji projevuje svou milostivost dobrodiním nežli svou spravedlnost tresty. Žalmista zhřešil tím, že jej vykládal jednostranně, že se opovážlivě spoléhal na Boží dobrotivost a že ve štěstí a blahobytu zpyšněl, domnívaje se, že není možno, aby padl.

V. 8. „bydlo" = blahobyt. — Místo „odvrátil" hebr.: „zastřel, skryl". — „byl jsem zkormoucený" hrůzou, ohromený (hebr.).

10 „Jaký zisk z krve mé bude, když do hrobu klesnu?
Bude tě slavit prach, neb hlásat tvou věrnost?“

11 I slyšel Pán a slitoval se nade mnou,
Hospodin se stal mým pomocníkem.
12 Obrátil's mi kvílení mé v radost,
roztrhl's žínici mou a dal's mi pás veselí,
13 aby ti pěla má duše a nezamlkla.
Pane, můj Bože, na věky budu tě chválit.

Ž. 30. (hebr. 31.). Naděje zbědovaných.

Nadpis (v. 1.). Prosba za rychlou pomoc (v. 2. n.). Projev důvěry v Boha (v. 4.—6.). Žalmista se těší, že bude vysvobozen a za to, že bude Bohu vzdávati díky (v. 7.—9.). Opětována prosba za pomoc ježto bída trpitelova je hrozná (v. 10.—19.). Nový projev důvěry (v. 20.—21.). V pevné důvěře, že jistojistě bude vyslyšen, již děkuje Bohu a povzbuzuje všecky zbožné k vytrvalé a silné naději v pomoc a posilu Boží (v. 22.—25.).

1 Ku konci. Davidův žalm. Pro vzrušení.

2 K tobě, Hospodine, utíkám se,
nedej mi na věky zahanbenu býti,
pro svou spravedlnost vysvoboď mne!
3 Račiž nakloniti ke mně své ucho,
rychle pospěš, abys vytrhl mne.
Rač mi býti skalou útočištnou,
pevností, ve které bych ochrany došel.

4 Ano, skála má a pevnost jsi ty,
pro jméno své budeš vodit mne a pečovat o mne.
5 Vyvedeš mne z osidla, jež na mne skryli,
protože jsi moje útočiště.
6 Ve tvé ruce poroučím ducha svého,
ty mne zachráníš, Pane, Bože věrný.

7 Nenávidíš ctitele nicotných bůžků,
já však v Hospodina důvěřuji;
8 plesat a jásat budu z milosti tvé,
že jsi shlédl na mé ponížení,
že jsi z tísně vysvobodil duši mou,

V. [10]. Ze smrti žalmistovy neměl by Bůh prospěchu, ježto v prachu, v hrobě nemohl by pěvec Boha chváliti, jako může činiti, dokud je živ. Srv. Ž 6, 6; Is 38, 18.

V. [12. n.] „Žínice“ = roucho smutku. Srv. 2. Sam 6, 14. — „má duše“ dosl. „má sláva“ (Ž 7, 6.). — Zmlkla by hořem v bolestech, zejména však kdyby byl žalmista zemřel (v. 10.).

Ž 30. — V. [1]. Žalm má podobné rysy s Jon 2; Ž 70, 1.—3; Jer 20, 18. (v. 11.); 22, 28. (v. 13b.); 17, 18. (v. 18.). — Poslední slovo Kristovo na kříži (Lk 23, 46.) vzato z v. 6. — „pro vzrušení“ vzato z v. 23., kde znamená nejvyšší stupeň úzkosti. Tato poznámka není v hebr. ani ve všech rukopisech řeckých a latinských, možno tedy ji pokládati za pozdější dodatek.

V. [2.—4.] jsou v Ž 70, 1.—3. (mladším).

V. [6]. „ducha svého“ = život svůj, který je nyní v nebezpečí odevzdávám Bohu, který jej nejlépe uschová a zachová.

V. [7]. Kdo skládá naději v nicotné bůžky a ty vzývá, zklame se, bude zahanben, ježto mu pomoci nemohou; jinak žalmista, který vzývá Boha, jenž jistojistě na pomoc přispěje.

9 žes mne nesevřel rukou nepřítele,
ale že's postavil na volné prostranství nohy mé.

10 Smiluj se nade mnou, Pane, neb je mi úzko,
chřadne hořem oko mé, duše i tělo;
11 ano, schází bolestí můj život,
a má léta od úpění.
Zlomena jest bídou moje síla,
a mé kosti vyprahlé jsou.

12 Všem svým nepřátelům jsem na potupu,
sousedům svým odporný jsem,
na postrach svým (bývalým) známým,
a kdo mne uvidí venku, prchá přede mnou;
13 mizí má památka s myslí jako mrtvý,
tolik jsem, co nádoba pokažená.

14 Ano, slýchám, jak mnozí proti mně šeptají,
se všech stran mne obkličují,
společně na mne se smlouvajíce,
radíce se, jak mi vzít život.

16 Já však doufám v tebe, Hospodine,
prohlašuji: Bůh můj jsi ty!
16 Ve tvých rukou jsou moje osudy.
Vychvať mne z ruky škůdců a stihatelů.
17 Vyjasni tvář svou na svého služebníka,
a mne milostí svou zachraň.

18 Pane, ať nejsem zklamán, neb tě vzývám;
bezbožní ať se sklamou a do pekel táhnou;
19 nechať oněmějí prolhané rty,
které mluví proti spravedlivci
drze, nadutě a uštěpačně.

20 Jak velké množství tvé slasti je, Hospodine,
kterou schováváš těm, již bojí se tě,
a kterou chystáš doufajícím v tebe —
před očima veškerého světa.
21 Zastíráš je clonou svojí tváře,
aby jim nemohli úklady strojit lidé,
skrýváš je v stánku svém jazykům hašteřivým.

V. 9. srv. s Ž 4, 2; 17, 20.
V. 12. n. srv. s Jobem.
V. 18. n. „bezbožní“, kteří urážejí Boha žalmistu nespravedlivě pronásledujíce. — „do pekel“ = do podsvětí, t. j. ať zemrou, a jsou potrestáni tím, co chtěli zločinně učiniti žalmistovi — ztrátou života. — Místo „táhnou“ (dosl. „jsou dolů odvedeni“) hebr.: „nechť oněmějí.
V. 20. „slast“ = dobrota — „před očima všeho světa“ Bůh tu slast svým ctitelům prokazuje, aby všichni viděli, kterak si jich váží, kterak schvaluje smýšlení jejich, jejich nepřátelé pak aby byli zahanbeni (Knabenbauer).
V. 21. n. „Boží tvář“ = přízeň a láska jeho. — „clona“ = ochrana, jako byl sloup oblakový na poušti. — „stánek“ jiný obraz ochrany Boží. Není to svatyně! — „hrazené město“ jiný obraz téhož.

22 Pochválen buď Hospodin, že mi prokázal
zázračně svou milost v hrazeném městě!
23 Já totiž myslil jsem ve svém rozrušení,
že jsem zapuzen s tvých očí,
ale tys vyslyšel hlasitou modlitbu moji,
když jsem o pomoc k tobě volal.

24 Milujte Pána všichni svatí jeho:
neboť věrné opatruje Hospodin,
plně však odplácí těm, kteří zpupně si vedou.
25 Vzmužte se a buďte srdnaté mysli
všichni, kteří doufáte v Hospodina!

Ž 31. (hebr. 32). Uznej a vyznej své hříchy i budou ti odpuštěny.

(Druhý žalm kající.)

Štěstí člověka, jemuž odpuštěny hříchy (v. 1. n.) V jaké bídě byl hříšník prve nežli došel odpuštění (v. 3. n.) Rozhodl se, že se vyzná (v. 5. a.-d.) I vyznal se a Bůh mu odpustil (5. e.) Radost ze smíru s Bohem (v. 6.—8.) Ať člověk nevzpírá se milosti Boží, chce-li dojít radosti spravedlivců (v. 9.—11.)

1 Od Davida, poučná píseň.

Blaze, jimž odpuštěny jsou nepravosti,
a jimž prominuty jsou hříchy.
2 Blaze, komu Pán viny nepřičítá,
a v jehož duchu není klamu.

3 Že jsem se tajil, chřadly mi kosti,
neboť celý den jsem úpěl.
4 Tížilať mne ve dne v noci tvá ruka,
svíjel jsem se ve své bídě
jako trny pobodaný.

V. 25. srv. s Ž 26, 14; Dt 31, 7; Jos 1, 6; 3. Král 2, 2. — Žalm tento lze vkládati do úst Spasitele trpícího. — Možno také modliti se jím za pomoc proti těm, kteří chtějí smrtelným hříchem vzíti nám nadpřirozený život duše — posvěcující milost Boží.

Ž 31. — V. 1. n. David dopustiv se cizoložstva a vraždy, zakusil trpce následky těch hříchů. Avšak vyznal kajicně hříchy Pánu, a ten mu odpustil, a dal zase klidné svědomí. Ohlas duše kajícího krále je Ž 31. — Srv. Přís 28, 13. Tento Ž měl velmi rád sv. Augustin; modlíval se jej se slzami v oku a když se blížila poslední jeho hodinka, dal si jej napsati na stěnu proti svému lůžku, aby jej měl ustavičně na očích. — Čtyrmi slovy vysloven pojem hříchu a čtyrmi slovy také „vysloven pojem odpuštění: „nepravosti“ (přestoupení) = „hříchy“ = „viny“, = „klam“ (lež, nepravda). — Jsou „odpuštěny“ (odneseny jako břímě) = „prominuty“ = (doslovně „zakryty“, že je není vidět) = Bůh jich „nepřičítá“ (jako dluh odpuštěný, nemyslí na ně) = „není v duši jeho“. — Z toho patrno, že také „zakryty“ obrazně znamená totéž, co ostatní soujmenná slova, a že nelze to slovo bráti ve významu vlastním tak, jakoby hříchy ty nebyly s duše smyty, ale přece v ní zůstávaly jsouce toliko přikryty! Sv. Pavel Řím 4, 6.—8. uvádí 1.—2a. tohoto Ž.

V. 3. n. Žalmista byl stižen trestající rukou Boží, strastmi duševními, a snad i tělesnými. Byl tak stísněn, že hořekoval („křičel“, řval hebr.) dnem i nocí. Následek těch bolestných vzdechů bylo, že slábly mu kosti, t. j., základ lidského

5 Vyznal jsem se ti ze svého provinění,
nepravost svou jsem ti nezakrýval.
Řekl jsem: Vyznám se Hospodinovi
ze své nespravedlnosti.

Tys mi odpustil bezbožnost hříchu mého.
6 Proto modli se k tobě každý zbožný
za dob potřeby; ani v potopě
množství vod ho nezasáhne.

7 Tys má záštita před soužením,
jež mne se všech stran obklopuje,
radosti má, vysvoboď mne
od těch, kteří mne obkličují!
8 „Budu ti svítit na cestu, po níž máš kráčet,
upřeny budou na tebe oči mé.“

9 Nebuďte jako kůň neb jako mezek,
kteří rozumu postrádají,
jimž musíš uzdou a ohlavím čelisti sevřít,
sice nepřiběhnou k tobě.

10 Mnoho metel hříšníka (stíhá),
kdo však v Hospodina doufá,
toho milostí zahrnuje.
11 Těšte se z Pána, plesejte, spravedlivci,
jásejte všichni upřímného srdce!

Ž 32. (hebr. 33.). Dík národa Hospodinu za to, že zachránil svůj lid.

Nadpis. Zpívejte radostnou píseň díků (v. 1.-3.) Hospodinovi, nejvýš věrnému a všemohoucímu (v. 4.-9.) Neboť zhatil plány pohanů a ujal se svého lidu ten, jenž vše vidí a ví a své ctitele ustavičně má na zřeteli (v. 10.-19.) Zasluhuje důvěry další v (v. 20.-21.). Doslov (v. 22.).

Žalm Davidův.

1 Plesejte, spravedliví, z Pána,
slušíť upřímným zpívati chválu.

---

těla, tedy celá bytost žalmistova chřadla. — 4bc. dle hebr.: „vyschla moje míza (životní), jako za letních veder“. Dle 2. Sam hll. 11. n. zůstal David bezmála celý rok v hříchu a ve stavu, který tu líčen.

V. 5. vykládá, která cesta vede. k odpuštění a ke štěstí z něho plynoucímu, o němž již vv. 1. n. se zmínily.

V. 6. „za dob potřeby“, tísně, v jaké byl dle v. 3. n. žalmista. — I v největší bídě zobrazené tu přívalem vod (srv. Ž 17, 17.), Bůh zbožného vyslyší, a toliko (hebr) jej zachrání. — Proto, že Bůh, když jsem se vyznal, mi odpustil a mne oblažil, proto nechť každý, kdo se octne v podobném nebezpečí, toutéž zkušenou cestou hledá záštity u Boha milosrdného.

V. 7. Žalmista oslovuje Boha.

V. 8. Mluví Bůh, odpovídaje k v. 7. — Bůh bude svítit na cestu tomu, kdo ho pokládá za svou záštitu (v. 7.) tím, že mu bude radit a jej poučovat, jak žíti, by zachoval si štěstí své. Pečlivé oko Boží bude stále na něho obráceno.

V. 9. napomíná žalmista hříšníky, aby dobrovolně obrátili se k Bohu a jemu se podrobili; ať se nenechávají nutit jako nerozumná zvířata, prostředky násilnými (tresty časnými).

2 Děkujte Pánu citerou, hrejte
na harfu o desíti strunách.
3 Zpívejte mu píseň novou,
hrejte dovedně mohutným hlaholem.

4 Neboť jest upřímné slovo Páně,
a všecky činy jeho jsou věrnost.
5 Miluje právo a spravedlnost,
milosti Páně plna jest země.

6 Slovem Páně jsou nebesa stvořena,
a dechem úst jeho moc jejich všecka.
7 Hromadí jako do měchu moře,
do skladišť uschovává vody.

8 Boj se Pána všecka země,
chvěj se před ním každý, kdo na světě,
9 neboť on řekl a (všecko tu) bylo;
on dal rozkaz, a (všecko tu) stálo.

10 Hospodin maří záměry národů,
a v nic obrací úmysly pohanů.
[Hatí, o čem se usnesli vladaři.]
11 Úradek Páně však zůstává na věky,
co myslí v srdci svém, od rodu do rodu.

12 Blaze národu, jehož Bůh Pán jest,
lidu, který za svůj si zvolil.

V. 10. Mnoho bývá těch „metel", t. j. prostředků, kterými Bůh k sobě táhne a si podrobuje nekajícího hříšníka, jako člověk nerozumného soumara. Proti tomu spravedlivec, který se ochotně podrobuje Bohu, těší se z hojných milostí (10b. 11.). — Za starých dob církve (u Řeků dosud) děkovali dospělí křtěnci tímto žalmem za milosti, kterých se jim dostalo křtem. Dosud může se modliti jej po sv. zpovědi velmi vhodně každý kajícník.

Ž 32. — V. 1. V hebr. a některých starých překladech nadpis není. Snad byl v hebr. znění vypuštěn neb vynechán, neboť tento žalm může býti psán Davidem; ani obsah ani forma tomu neodporují (Sedláček). — Z v. 10. a nn. patrno, že pohané ohrožovali národ israelský, který měl již krále (v. 16.), že to byl boj na život a na smrt, a že dal Hospodin svému národu zvítěziti. Kdy to bylo, nelze přesně stanoviti. — Vv. 1. 9. 16. opakovány v Ž 31., 11; 146., 10. n.; 147., 4. — Ž má 22 verše, tedy tolik, co písem v hebrejské abecedě („báseň abecední" nedokonalá). Z těch v. 1. jest předzpěv, v. 22. (poslední) dozpěv. — „spravedliví" = „upřímní" = Israelité (zbožní).

V. 3. „novou" dosud neslýchanou, ježto nové, neslýchané divy své dobroty prokázal nám Pán. Srv. Ž 39, 4; 95, 1. — „mohutným hlaholem" rohů a trub.

V. 4. Co Bůh slíbí (jako ochranu svým ctitelům) je vždycky myšleno upřímně a jistojistě bude splněno („věrnost").

V. 5. „právo a spravedlnost" Israelovu ohrožovali pohané, Bůh mu k nim pomohl. — „milostí" = štědrou dobrotivostí.

V. 6. n. Srv. Gn 1, 1. nn. — „dechem úst" = slovem. — „moc" = „vojska" či „zástupy". Srv. Gn 2, 1. Proto sluje „Bůh zástupů" 1. Sam 1, 3. — Jako roznášeč vody na Východě čerpá ze studny vodu do měchů. Srv. Job 38, 37. — Protože je v tom měchu „drží", nemohou moře zaplaviti pevninu. — O podobných „skladištích" či „zásobárnách" viz Job 38, 22.

V. 8. n. „báti se" = „chvěti se" úctou náboženskou = ctíti. — „stálo tu" jako služebník ochotný plniti další rozkazy pánovy. Srv. Gn 1, 3. nn.

V. 10c. je glosa Vulg.

13 S nebes Hospodin se dívá,
vidí veškero plémě lidské.

14 S místa, kde má své sídlo, hledí
na všecky, kteří na zemi bydlí,
15 ten, který učinil srdce každého,
který ví o každém skutku jejich.

16 Nic král nezmůže s velkým vojskem,
aniž obr množstvím své síly.
17 V koně nelze spásu skládat,
přes velkou sílu svou nemůže zachránit.

18 Hle, Páně oko jest nad jeho ctiteli,
nad každým, kdo v jeho milost doufá,
19 smrti by vychvátil duše jejich,
a jim život zachoval v hladu.

20 Duše naše na Pána čeká,
jeť on pomoc naše a štít náš.
21 Ano, z něho se těší nám srdce,
a v jeho svaté jméno doufáme.

22 Budiž tvá milost nad námi, Páne,
jako důvěru máme v tobě.

Ž 33. (hebr. 34.). Bůh je spolehlivá záštita spravedlivých.

Nadpis (v. 1.) Žalmista byl v nebezpečí, ale Bůh jej vysvobodil. Za to mu děkuje (v. 2—11.) a z toho vyvozuje poučení, jak šťasten je každý spravedlivý, jejž podobně Bůh opatruje, jak nešťastný je proti tomu bezbožník (v. 12.—23.).

1 Od Davida, když se přetvářel před Achimelechem, a když byv od něho propuštěn odešel.

2 (Alef) Velebit chci Pána každého času,
vždycky budiž chvála jeho v mých ústech.

V. 12. n. Ten šťastný národ jest Israel. Srv. Dt 4, 6.—8; 33, 29; Ž 27, 9. — „vidí“, kdo trpí a může mu přispět na pomoc. Vidí také do srdce nepřátel svého lidu, vidí jejich záměry, a tím spíše jejich činy, které může proto v zárodku zničiti (v. 14. n.).

V. 16. n. Israel s králem v čele zvítězil; to vítězství však nesmí přisuzovatí počtu vojska, ani osobní síle reků, ani jízdě nebo válečným vozům. Hospodinu dlužno zdar zbraní přičítati a jemu děkovati.

V. 19. „hlad“ byl ovšem i tehdy krutým průvodcem války.

V. 22. je předposlední v. chvalozpěvu „Te deum“ (Tebe, Boha, chválíme). Doufáme v tebe, nuže, dostaň se nám Tvé milosti! — Dosud lze Ž 32. velebiti Boží prozřetelnost, která se jeví podivuhodným způsobem zejména v životě mučedníků, dosud možno i nám děkovati zpěvem tímto za důkazy Boží pečlivosti a starostlivosti o nás.

Ž 33. V. — 1. Poznámka připomíná událost, vypravovanou 1. Sam 21, 11. nn. Ten král slul Achis. („achimelech“ či „abimelech“ (hebr.) bylo snad obecné jméno krále filištínského. Srv. Gn hll. 20, 21, 26. — Žalm je v prvé polovici zpěv díků, ve druhé polovici však mudroslovné poučení. — Je to Ž abecední. Srv Ž 9. Písmena Dalet nemá příslušného verše. Schlögl proto vhodně nadpočetný v. 23. vkládá za v. 6. (přesmykuje členy jeho). Sice bylo by pravdě podobno, že v. počínající písmenou dalet se ztratil a nadpočetný v. 23. že jest pozdější přídavek.

3 (Bet) Pánem chlubiti se bude má duše,
aby to slyšeli ubozí a měli radost.
4 (Gimel) Zvelebujte Hospodina se mnou,
vyvyšujme jeho jméno společně.
5 (Dalet) Hledal jsem Hospodina, i vyslyšel mne,
a ze všech úzkostí mých vytrhl mne.
6 (He) Pohlédněte k němu i budete zářit,
nebude třeba vaší tváři se rdíti.
(Uau) . . . .
. . . .
7 (Zajin) Tento chuďas volal, a Pán ho vyslyšel,
ze všech jeho tísní ho vysvobodil.
8 (Chet) Anděl Hospodinův táboří kolem
těch, kteří se ho bojí a vytrhne je.
9 (Tet) Okuste a vizte, jak dobrý jest Hospodin,
blaze člověku, který v něho doufá.
10 (Jod) Bojte se Pána všichni jeho svatí,
nemáť nedostatku, kdo se ho bojí.
11 (Kaf) Boháči strádají a hynou hlady,
těm však, již hledají Pána, neschází nic.

12 (Lamed) Pojďte, synové, a poslyšte mne,
bázni Páně budu vás vyučovat.
13 (Mem) Kdož by nepřál sobě, by mohl žíti,
kdož by nechtěl zažíti dnů šťastných?
14 (Nun) Zdržuj svůj jazyk ode (všeho) zlého,
a tvé rty ať nemluví klamu.
15 (Samech) Uchyl se od zlého a čiň, co je dobré,
hledej pokoje, ano hoň se za ním.
16 (Ajin) Oči Páně jsou nad spravedlivými,
a jeho uši (kloní se) k prosbám jejich;
17 (Pe) ale tvář Páně proti těm, kteří zlé činí,
aby vyhladil ze země památku jejich.

V. 3. Žalmista bude „se honositi", kterak Hospodin „dobrotivý" ho vyprostil z tísně. Všichni, kteří podobně trpí slyšíce to, zaradují se, ježto tím ožije naděje jejich, že také jim dříve nebo později bude pomoženo.

V. 6. „Pohlížejte" k Hospodinu s pevnou důvěrou se modlíce, i vyslyší vás a vysvobodí, jako mne; „zazáří" radostí vaše tváře; nebude třeba, byste „se hanbili", že vás důvěra vaše v Pána „zklamala".

V. 7. „Tento chuďas" = já. Mluví o sobě ve třetí osobě.

V. 8. „Anděl Hospodinův", kníže vojska nebeského (Jos 5, 14.) na rozkaz Boží obklopuje svým vojskem spravedlivce, že nemůže nepřítel na něj.

V. 9. „okuste" jako jsem okusil já. Srv. 1. Petr 2, 3.

V. 10. n. „bojte se" = ctěte, zachovávajíce všecky jeho příkazy. — „svatí" = spravedliví. Srv. Mt 6, 33. — „Boháči", kteří svého majetku zneužívají a tak hřeší. V hebr. slují „lvi".

V. 12. je výzva často se vyskytující v mudrosloví biblickém. Srv. Přís 1, 8; 4, 1; 8, 32.

V. 13.—15. činí celek. Kdo chce dlouho a šťastně žíti (v. 13.), tomu dlužno šetřiti toho, co ukládá v. 14. n.; 1. vystříhati se zlého, zejména lživých řečí a 2. činiti dobré, zejména žíti stůj co stůj s bližním v lásce a ve svornosti.

V. 16. srv. s Ž 32, 18. Bůh bdí nad spravedlivými, hledí na ně a jest ustavičně hotov jich se ujmouti.

V. 17. „tvář" zde rozhněvaná. Srv. Job 18, 17.

18 (Çade) Spravedlivci volají, a Pán je vyslýchá,
ze všech jejich tísní je vysvobozuje.
19 (Qof) Blízko jest Hospodin těm, jimž puká srdce,
a lidem zdrceného ducha pomáhá.
20 (Reš) Mnoho mívá soužení spravedlivec,
ale z nich všech vytrhne jej Hospodin.
21 (Šin) Chrání Hospodin všecky jejich údy,
ani jediný z nich nebude zlomen.
22 (Tau) Hříšníků (však) smrt je hrozná, zajdou,
kteří nenávidí spravedlivce.

23 Zachrání Hospodin duše svých služebníků,
nezajde žádný, kdo doufá v něho.

Ž 34. (hebr. 35.). Bůh záštitou utiskovaných.

Nadpis. Prosba, by Bůh bojoval za žalmistu proti jeho nepřátelům (v. 1.—3.). Ať jsou za své útoky potrestáni (v. 4.—6.). Vždyť jsou nespravedlivé (v. 7. n.). Až se tak stane, bude žalmista radostně děkovati Bohu (v. 9. n.). Zasluhují trestu, ježto jsou neslýchaně nevděčni (v. 11.—14.). Žalmista opět líčí, co trpí, opět prosí a slibuje vděčnost, bude-li vyslyšen (v. 15.—18.). Třetí popis útrap básníkových (19.—21.). Opětovaná prosba za pomoc (v. 22.—28.).

1 Od Davida.

Odpírej, Hospodine, odpůrcům mým,
bojuj s těmi, kteří proti mně bojují.
2 Rač se chopit puklíře a štítu,
pozdvihni se, abys pomohl mi.
3 Vezmi také kopí a zastup cestu,
postav se proti těm, kteří stíhají mne,
a rci duši mé: „Spása tvá jsem já!“

V. [18]. navazuje na v. 16. — „spravedlivci“ v hebr. není, i dlužno v. 16. dáti za 17., čímž porušen pravidelný postup hebrejské abecedy jako v Pláči 2, 3. n.
V. [21]. srv. s Lk 21, 18.
V. [22]. „hrozná“ zejména proto, že předčasná.
V. [23]. klade Schlögl velmi dobře za v. 6. (viz k v. 1.). Opisovači zdálo se nejspíše nevhodno, aby žalm končil výstrahou, jakousi kletbou, i opakoval v., který byl původně za v. 6. Jiný opisovač pak — zdá se — vida, že je v. jmenovaný psán dvakráte, vynechal jej na místě pravém a nechal jej na místě nepravém. — „nezajde“ = nebude pykati za své viny. Proti tomu „zajdou“ = budou pykati hříšníci (v. 22.). — Sluhy Boží prozřetelnosti, která pečuje o spravedlivé, jsou andělové strážní (v. 8.). Ta péče Boží ukázala se jmenovitě v životě apoštolů a mučedníků.
Ž 34. — V. [1]. David, služebník Jahve (v. 27.), jest v tomto žalmu obrazem trpícího Spasitele. Kristus Pán o svých poměrech uvedl v. 19. (u sv. Jana 15, 25.); sv. apoštolové o Kristových nepřátelích užívají podobných slov (Sedláček). — Hospodin bojovníkem již dle Ex 15, 3.
V. [2]. „puklíř“ = malý, „štít“ velký. Viz 3. Král 10, 16. Jsou to zbraně do boje obranného.
V. [3ab]. možno dle hebr. také překládati:

Ano, vytas sekeru i oštěp
do zápasu s těmi, kteří mne stíhají.

Peršané a Skytové znali takovou dvojsečnou sekeru; neznámo však, zda-li ji užívali také Hebreové. — „řekne-li“ co Bůh, stane se také hned.
V. [6]. „temnou“ cestu jim přeje, aby bloudili, „kluzkou“ aby se smekali a padali jsouce pronásledováni.

4 Nechať zahanbí a zastydí se,
kteří o život mi ukládají;
kéž se obrátit na útěk musí s hanbou,
kteří zahubit mne zamýšlejí.
5 Ať jsou jako plevy ve vichoru,
a posel Hospodinův ať jimi zmítá;
6 budiž cesta jejich tmavá a kluzká,
a posel Hospodinův ať je žene!

7 Polékliť neprávem na mne zhoubné své osidlo,
bez příčiny vykopali mi jámu;
8 záhuba je stihni z nenadání,
léčka, kterou skryli, ať polapí je,
a do (té) jámy ať sami padnou!
9 Duše má však ať veselí se z Pána,
ať se raduje z pomoci jeho;
10 všecky kosti moje nechať řeknou:
„Hospodine, kdo je podoben tobě,
jenž trháš slabého z ruky silnějšího,
bídného chuďasa z ruky lupičovy?"

11 Vystupují (proti mně) svědkové lživí,
dotazují se mne, o čem nevím.
12 Odměňují se mi za dobré zlým,
působí, že se cítím opuštěným.
13 Já přec když nemocni byli, jsem oblékal žínici,
postem jsem se umrtvovat hleděl,
a má modlitba v lůno mé vracela se;
14 jako k příteli, k bratru jsem se choval,
jak truchlící (pro matku) smutkem byl jsem shrben.

15 Z pádu mého se těší a sroti i se,
srotily se na mne náhle metly;
16 trhají mne jazyky ustavičně;
pokoušejí mne, pustě se posmívají,
vyceňují na mne svoje zuby.
17 Pane, dlouho-li na to budeš hledět?
Od jejich zločinnosti vysvoboď mne,
od (těch) dravců jedinkou mou (duši).
18 Budu tě velebit v shromáždění valném,
v lidu četném chváliti budu tebe.

V. 7.n. dle odvetného práva starozákonného. — Do tenat a do jam lovena divoká zvěř.

V. 11. Žalmista křivě obžalován a vyšetřován ze zločinů, na které ani nepomyslil.

V. 13 „oblékal žínici" na znamení smutku a soustrasti s nemocnými. — Postil a modlil se, aby je Bůh uzdravil. — Žalmista vysílal hluboké vzdechy ze svého srdce, nitra; modle se hlasitě s hlavou skloněnou na prsa, vysílal takořka tu modlitbu zase zpět tam, odkud se řinula, k srdci. Srv. 3. Král 18, 42.

V. 15.n. „pád" = nehoda, nebezpečí. — „metly" živé, které jazykem bičují — pomluvači. — 16a. dle Vulg. slovně bylo by: „Rozptýlili se aniž želeli". Dle Knabenbauera nesrozumitelno. Z nouze bylo by lze překládati: „I když se rozejdou, nepřestanou".

K v. 17.n srv. Ž 21, 21.nn.

19 Neplesej nade mnou, kdo na mne neprávem nevraží,
nemhourej očima, kdo na mne pro nic štíří.
20 Neb jejich řeči nemilují míru,
ale proti pokojným občanům země
vymýšlejí úskočné plány;
21 šklebí na mne svá ústa říkajíce:
„Sláva, sláva, již to tady máme!“

22 Vidíš to, Hospodine, nemlč (k tomu),
Pane, daleko ode mne se nestav.
23 Rychle vstaň, bys hájil práva mého,
Bože můj a Pane, bys vedl při mou.
24 Veď mou při, jak jsi spravedliv, Pane, můj Bože,
aby nemohli nade mnou jásati,
25 říci si: „Sláva, sláva, to jsme si přáli!“
aby nemohli říci: „Zhltli jsme ho!“

26 Ať se zahanbí a zastydí vesměs,
kteří z mého neštěstí mají radost;
hanbou a potupou zahaleni buďtež,
kteří proti mně se vypínají!
27 Nechať plesají, jásají, kteří přejí
mému právu, a nechať říkají stále:
„Veleslaven budiž Hospodin“,
kteří přejí blahu sluhy jeho.
28 Jazyk můj bude hlásat tvou spravedlivost,
kterýkoliv den tvou chválu.

Ž 35. (hebr. 36.). Zloba hříšníkova a dobrota Boží.

Nadpis (v. 1.) I. část: Ohavnost hříšníka kreslena jeho šílenou snahou mysliti, mluviti a činiti zlé (v. 2—5); dle toho také skončí on i ti, kteří se dávají vésti od něho (v. 13.). II. část: Jak vznešeného pána má ctitel Boha (v. 6n.) a jaké výhody ze služby Boží vyplývají (v. 8.—10.). Prosba, by Bůh zachoval milost svým služebníkům a nedopustil, by se dostali do služby hříšníkův (v. 11. n.), kteří bídně zahynou (v. 13.).

1 Ku konci. Od Davida, služebníka Hospodinova.

Část I.

2 Bezbožný posedlý jest nepravostí,
bázeň Boží nic není v očích jeho.

V. 19. srv. s Jan 15, 25. Viz výše k v. 1. — „mhourati očima“ = posmívati se.

V. 20. dle Vulg. slovně: „Neb ke mně sice pokojně mluvili; ale v hněvu země mluvíce lsti vymýšleli.“ Z nouze možno toto nesrozumitelné místo (Knabenbauer) přeložiti:

»Neb mluví sice ke mně mírumilovně,
dle světa však smýšlejíce, myslí na lsti.«

V. 21. „již to tady máme“ (vidíme to), co jsme si přáli, žalmistovu zkázu. srv. v. 25.

K v. 22. srv. Ž 27, 1; 21, 12.—20.

V. 24. Žalmista dovolává se spravedlnosti Boží, která žádá, aby vinníci byli potrestáni, a spravedliví se radovali z toho, že jsou svých škůdců zbaveni. Vv. nn. Až se tak stane, bude žalmista ustavičně děkovati Bohu nejvýše spravedlivému (v. 27.). — Křesťan může se modliti Ž 34. za pomoc proti škůdcům své spásy.

3 Ona totiž se zamlouvá jeho zraku,
a tak hřeší a je nenáviděn.

4 Slova úst jeho nepravost a lest jsou,
nechce mít rozum, nechce dobře činit.
5 Na nepravost myslí na svém lůžku,
dává se na každou cestu, jež není dobrá,
toho, co zlé jest, nemá v nenávisti.

Část II.

6 Hospodine, až k nebi jde tvá milost,
a tvá věrnost (jde) až po oblaky;
7 spravedlnost tvá jak nejvyšší hory,
soudy tvoje jako nejhlubší moře;
lidem i zvířatům pomáháš, Hospodine.

8 Ó jak hojná je tvá milost, Bože,
že lidé ve stínu křídel tvých mohou se skrývat!
9 Rozjařují se nadbytkem domu tvého,
a proudem rozkoše své napájíš je.
10 Neboť u tebe jest pramen života,
a v tvém světle vidíme světlo.

11 Zachovej milost svou těm, kteří milují tě,
a svou spravedlnost upřímným srdcím.
12 Kéž se noha zpupná nedotkne mne,
a ruka hříšná kéž mne nevyhání!
13 Kéž padnou konečně, kteří páchají nepravost,
kéž jsou sraženi, by nemohli povstat!

Ž 35. — V. 1. Také žalmista, jako každý zbožný byl váben, aby vstoupil do služeb hříchu ze služby Boží. Aby se tak nestalo, líčí ohavnost hříšníka a škodlivost hříchu a proti tomu dobrotu Boží a výhody jeho služby.

V. 2. Jako prorok jest naplněn a veden duchem Božím, tak bezmála nečestným hříšníkem lomcuje zloba. — Srv. Řím 3, 18.

V. 3. „Ona“ = nepravost. — Nepravost mu lichotí, bezbožníkovi se ty řeči zamlouvají, váží si jich, miluje je, dle nich jedná a tak upadá v nelásku („nenávist“) Boží. — Verš tento není dosti jasný v hebr., proto byl všelijak vykládán a překládán.

V. 4.n. „rozum“ = moudrost. — „nechce“ — je tedy zatvrzelý, zarputilý. — „na loži“, kde v samotě a tichu nejlépe snová duše plány.

V. 9.n. Ctitelové Boží smějí vstoupiti do svatyně (= „domu Božího“), tu smějí přinášeti oběti, účastniti se hodů obětních, píti při nich víno, stolovati s Bohem, radovati se z něžného obcování a spojení s ním, okoušeti do syta sladkost a nadšení, která z toho plyne. — „života“ dlouhého a šťastného. — „světlo Boží“ = Boží přízeň a milost; „světlo naše“ = naše štěstí. — Tyto dva vv. bývají obráceny také na Eucharistii a na blaženost nebeskou. Možná, že záblesk její kmitl duší básníkovou skutečně.

V. 12. „zpupná noha“ by mohla si žalmistu porobiti, po něm šlapati a hřích mu přikazovati. — „ruka“ mohla by jej vyhnati z domova do ciziny, kde by měl daleko ke svatostánku.

V. 13. Žalmista je jist, že se přání jeho jistě vyplní a proto v hebr. mluví jako by se tak skutečně bylo již stalo. — Ž tento má dosud veliký nábožensko-mravní význam a užitek.

Ž 36. (hebr. 37.). Štěstí bezbožného toliko zdánlivé, blaho spravedlivého blaho pravé.

Nadpis. Nikdo nereptej, vidíš-li, že se mají bezbožní dobře (v. 1.—11.); neť jejich štěstí vratké (12.—20.). Spravedlivci dojdou jisté ochrany Boží a odměny, jejich štěstí je pravé (v. 21.—31.). Rozdíl osudu hříšníků a spravedlivých postaven proti sobě (v. 32.—40.).

1 Od Davida.

(Alef) Nehorší se pro ty, jiř páchají zlo,
nežárli na ty, kteří nepravost činí.
2 Neboť jako tráva rychle zvadnou,
a jako zelená bylina brzy sklesnou.

3 (Bet) Doufej v Hospodina a čiň dobré,
přebývej v zemi a poctivě živ se z ní.
4 Hledej svého potěšení v Hospodinu,
i dá tobě žádosti srdce tvého.

5 (Gimel) Poruč Hospodinovi svůj osud,
doufej v něho a on všecko spraví:
6 učiní, že vzejde právo tvé jako slunce,
a tvá spravedlnost jak o poledni.

7 (Dalet) Tiše buď poddán Pánu a čekej na něho;
nehorši se na toho, komu je dobře,
na člověka, jenž jedná nešlechetně.

. . . .

8 (He) Přestaň se hněvati a zanech zlosti,
nehorši se, toliko k zlému to vede.
9 Neboť zločinci budou vyhlazeni,
kdo však doufají v Pána, budou mít zemi.

Ž 36. — V. 1. Žalm jest abecední, t. j. každá sloka počíná písmenou pořadu hebrejské abecedy. Sloky mají po čtyřech řádcích. Sloky počínající písmenami dalet, kaf a qof mají sice toliko po třech řádcích, za to sloky počínající písmenami chet nun tau(?) mají po pěti řádcích, možno tedy případně přesmyknouti: k v. 7. přidej 14b.; k v. 20. přidej 25c.; k v. 34 přidej 40b.(?) Knabenbauer. — Žalm nerozpřádá souvisle jednu myšlenku, jako veliká většina žalmů, ale podává spíše jakousi mosaiku průpovědí ve volný celek spojených: podobá se Ž 48. a 72., jakož i knihám mudroslovným. (Srv. i knihu Job.) — Tertullian jmenuje Ž 36.: „zrcadlo Prozřetelnosti," sv. Isidor nazývá jej: „nápoj proti žehrání". — „již páchají zlo" a přes to mají se znamenitě. Srv. Přís 24, 19.

V. 2. srv. s Ž 91, 8; 102, 15; Is 40, 6.

V. 3. Lék proti závisti, která se zmáhá zbožného, vidí-li, že bezbožní dobře se mají — jest poručiti vše Bohu, čekati, že Bůh vše spraví, nedávati se zdánlivým štěstím hříšníků másti, ale činiti dobře dále. Pak bude národ israelský sídliti v zemi Boží, kterou jim Hospodin slíbil a takořka zdarma pronajal, každý Israelita bude držeti svou půdu, dědit ji po otcích, a bude moci poctivě z jejího bohatého výnosu žíti.

V. 4. Nemá reptati, ale naopak těšiti se z Božího řízení, z Boha.

V. 5. n „poruč" = sval na Hospodina (hebr.). — Když je spravedlivec soužen, zdá se, že trpí za hříchy, ano veřejnost starozákonná pokládala za hříšníka každého trpitele (Srv. Joba); avšak nadejde čas, kdy se ukáže nad slunce jasněji, že podezřívaný není hříšník, ale spravedlivý, jako se ukázalo konečně na Jobovi (Job hl. 42.). — Srv. Job 11, 17; Přís 4, 18.

V. 7. Přidej za čtvrtý řádek dle Knabenbauera v. 14b. — „tiše" bez reptání, bez hněvu, trpělivě. Srv. v. 1.

10 (Uau) Ještě jen maličko a hříšníka nebude;
na darmo budeš pídit se po jeho stopě;
11 ale tiší vládnouti budou zemí,
a budou kochati se v množství pokoje.

12 (Zajin) Hříšník (sice) smýšlí zlé proti zbožnému,
a skřípe na něho zuby svými;
13 avšak Hospodin jen se usmívá tomu,
neboť vidí, že se blíží den jeho.

14 (Chet) Bezbožní tasí meč a luk napínají,
aby skláli chuďasa, ubohého,
aby pobili lidi poctivě žijící;
15 meč (ten) však vnikne jim do vlastního srdce,
a jejich lučiště bude polámáno.

16 (Tet) Lepší je trocha, kterou má spravedlivec,
nežli veliké statky bezbožníků;
17 budoutě ramena hříšníků zpřerážena,
kdežto spravedlivé Hospodin podpírá.

18 (Jod) Hospodin pečuje o dny bezúhonných,
i bude dědictví jejich na věky trvat;
19 nebudou zahanbeni za dob zlých,
a za dnů hladu do syta budou jísti.

20 (Kaf) Toliko bezbožníci berou za své.
Odpůrci Páně hned jak vysoké cti dojdou,
hynou, pomíjejí jako dým.

. . . .

21 (Lamed) Hříšník si vypůjčuje a nemůže platit,
poctivec štědrý však jest a přec má co dávat;
22 neb ti, jimž žehná Pán, budou vládnouti zemí,
ale kterým zlořečí, vezmou za své.

V. 8. n. „mít“ = jí vládnouti, pokolení za pokolením bude ji dědit a z ní hojně těžit. Srv. v. 3. a níže v. 22. 11. — „hněvati se“ na zlé, kterým dobře se vede. Srv. v. 1.

V. 10. n. Štěstí bezbožných jest na krátko. Srv. v. 35. n; Job 7, 10; 8, 18.

V. 11. srv. s v. 9; Mt 5, 4. — Ježto byla Palestina vlastnictvím Božím, půda její majetkem jeho, který byl toliko Israelitům svěřen, protože vlastně „vládl“ jí sám Hospodin, znamenalo míti půdu účastniti se vlády Boží, spolu s ním panovati. Srv. Ž 78, 1; Ex 15, 17; 1. Sam 26, 19; Jer 2, 7.

V. 12. n. „den jeho“ = hříšníkova soudu a trestu. — „usmívá se“ jako Ž 2, 4. — „skřípe zuby“ jako Ž 34, 16.

V. 14b. za v. 7. Viz výše k v. 1. a 7.

V. 15. Kdo jinému jámu kopá, ať sám do ní padne. To byla zásada spravedlnosti soudů starozákonných. Útěchou spravedlivého bylo, že do tenat, která na něho násilník líčí, chytí se sám.

Za v. 20. vlož s Knabenbauerem v. 25c.: „a jejich potomstvo chodí po žebrotě“. — Dle hebr. (20b.) „odpůrci Páně jsou jak krása lučin“, která na Východě velmi záhy v palčivých, vše vysušujících paprscích zachází.

V. 21. n. Bezbožník na mizinu přišlý bude nucen vypůjčovati si (z nouze), nebude míti čím platit, i stihne jej osud zkrachovaných. Proti němu spravedlivec bude štědře rozdávati a přes to nebude jeho majetku ubývati. — K v. 22. srv. v. 11.

23 (Mem) Hospodin dodává síly krokům člověka,
líbí-li se jemu cesta jeho;
24 klopýtne-li, však se nenarazí,
ježto Hospodin za ruku ho drží.

25 (Nun) Mlád jsem býval a došel jsem velkého stáří,
a nezřel jsem, aby byl opuštěn spravedlivý,
aby potomstvo jeho chodilo žebrat;
26 den co den je dobročinný a půjčuje,
a jeho potomstvo bude požehnáním.

27 (Samech) Vystříhej se zlého a čiň dobré,
a tak bydli (v zemi) na věky věkův;
28 neboť Hospodin miluje spravedlivé,
neopouští svých svatých, vždycky je chrání.

(Ajin) Nespravedliví budou potrestáni,
potomstvo bezbožníků vezme za své;
29 spravedlivci však budou dědit zemi,
budou na věky v ní přebývati.

30 (Pe) Ústa spravedlivcova mluví, co moudré jest,
a jeho jazyk pronáší, co správno;
31 zákon Boha svého má v svém srdci
proto se nepodvrtnou kroky jeho.

32 (Çade) Číhá hříšník na spravedlivého,
usiluje o to, by zahubil jej;
33 ale Pán nevydá ho v ruce jeho,
nedá, by odsouzen byl, pohnán-li k soudu.

34 (Qof) Doufej v Pána a dbej cesty jeho,
i vyvýší tě, že budeš vládnouti zemí,
dožiješ se záhuby bezbožníků.

. . . .

35 (Reš) Viděl jsem bezbožníka velmi zpupného,
rozkládal se jako libanský cedr;
36 i šel jsem tudy, a hle, (již) nebylo ho,
hledal jsem ho, a nenašel po něm stopy.

V. 23.n. „cesta“ = život = mravy. — Ježto Hospodin „ho drží“, vstane zase, nezůstane ležet.

V. 26. Israelité staří půjčovali toliko nezbytně potřebnému (ne z obchodních zájmů) a nesměli od soukmenovců bráti úroků; byla tedy půjčka skutek milosrdenství s člověkem téhož náboženství a téže národnosti. — V. 25c. polož za v. 20. Viz tamže.

V. 30.n. „nepodvrtnou se“, nebudou se kolísati v mravnosti ani ve štěstí. Mravnost a odměna za ni — štěstí byly v mysli starozákonného člověka nerozlučně spojeny, právě tak jako hřích a neštěstí. — „moudré“ = správné, ctnostné; „nemoudré“ = pošetilé = hříšné.

V. 32.n. „pohnán-li k soudu“ nespravedlivě, ježto křivě obžalován.

V. 34. „cesta Boží“, kterou vykazuje zákon jeho. — „doufej“, třeba jsa pronásledován a utiskován od bezbožných.

37 (Šin) Šetři nevinnosti, hleď na poctivost,
nebof má budoucnost člověk milovný pokoje;
38 nespravedliví však vyhynou šmahem,
po budoucnosti bezbožníků je veta.

39 (Tau) Spravedlivých však dochází pomoc od Pána,
on jest ochráncem jim za dob tísně.
Pán jim pomáhá a je vysvobozuje
40 od hříšných, spasí je, protože doufali v něho.

Ž 37. (hebr. 38.). Kající prosba za odpuštění hříchu.

Nadpis (v. 1.). Líčeno zlo způsobené hříchem (v. 2.—9.). Totéž líčeno barvami slabšími, ježto nemoc kajícníka seslabila (v. 10.—15.). Prosba za uzdravení (16.—23.).

(Třetí žalm kající).

1 Žalm Davidův. K připomínce. V den sobotní.

2 Pane, ve svém hněvu mne netrestej,
ve svém rozhorlení mne nekárej!
3 Zarylyť se do mne tvé střely,
těžce doléhá na mne tvá ruka.

4 Zdravého nic nemám na těle pro hněv tvůj,
nemám pokoje v kostech svých pro hřích svůj.
5 Neboť tresty mé jdou mi nad hlavu,
jak břímě těžké mne nad síly tíží.

6 Páchnou a hnisají mi rány
zaviněné nerozumem.
7 Zbědován jsem a nadobro shrben,
ve smutku celý den chodím.

V. 37. Dle hebr. napomíná básník čtenáře, by „pozoroval bezúhonného a hleděl na poctivce“, jak se má, i shledá, že třebas chvíli trpěl, má stkvělou „budoucnost“, zejména hojnost potomstva, jež pokládali staří za veliké požehnání Boží.

Křesťanu je mnohem snáze v utrpení býti tichým a přáti bezbožným jejich štěstí, ježto ví, že Bůh vše vyrovná a srovná v životě posmrtném, který byl starozákonnému člověku zahalen do temnot a proto dychtil viděti spravedlivou odměnu za zbožnost a trest za hřích již tu na světě.

Ž 37. — V. 1. Ž tento podobá se svým obsahem Ž 6. — „připomínka“, hebr. „azkara“ slula část oběti suché, která byla na oltáři spálena. Viz Lv 2, 2. 9. Dle toho býval snad Ž 37. zpíván, když tato azkara na oltáři hořela. — Jakob však překládá hebr. lehazkír „k vyznání“; dle toho užívali Israelité Ž 37. k vyznání hříchů svých při obětech. Srv. Lv 5, 5. n.; Nm 5, 7. — Pozn. „v den sobotní“ hebr. nemá.

V. 2. již v Ž 6, 2.

V. 3. Utrpení, zejména nemoc přirovnána k šípům Hospodinovým také Job 6, 4; 16, 13.—15. — „ruka“ Boží je tu přísná trestající moc jeho.

V. 4. Hřích popudil hněv Boží a ten působí nemoc a nepokoj v celém těle (=„kostech“).

V. 5. „tresty“ = následky „nepravostí“ (slovně). — Převyšují hlavu jako vody. (Ž 123, 4. n.)

V. 6. „nerozum“ je každý hřích; bohabojný život naopak je pravá moudrost.

8 Jsemť uvnitř všecek zohavený,
nic není zdravého v mém těle.
9 Sklíčen jsem a náramně snížen,
bolestí srdce svého řvu.

10 Pane, je známa ti všecka má tužba,
a mé vzdechy nejsou tě tajny.
11 Srdce mi buší, síla mne opouští,
světlo mých očí — i to mně uniká.

12 Druzi a přátelé proti mně jsou,
a moji příbuzní straní se mne.
13 Léčky mi kladou vrahové moji,
škůdcové moji smlouvají zkázu,
celý den lsti zamýšlejí.

14 Ale já jak hluchý neslyším,
úst svých jak němý neotvírám.
15 Jsem jako člověk, který neslyší,
a který v ústech svých odmluvy nemá.

16 Neboť v tebe, Pane, doufám;
ty mne vyslyšíš, Pane, můj Bože!
17 Říkám: „Ať jen se nade mnou netěší,
kteří, jak klopýtnu, vypínají se.

18 Neboť obávám se, že sklesnu,
ježto svou bolest stále cítím.
19 Ano, hříšnost svou hlasitě vyznávám,
obavy mám pro svou vinu.

20 Kteří mi zlovolně nepřejí, mocni jsou;
mnoho těch, již na mne neprávem nevraží.
21 Kteří mi dobré zlým odplácejí,
křivdí mi za to, že za dobrem chodím.

V. 10. Vševědoucí zná nejlépe trapný stav žalmistův a jeho přání.

V. 11. Srdce je pobouřeno (Vulg.), ježto silně tluče. Oko trpí tím, že roní ustavičně slzy.

V. 12. Příbuzní a známí vzdalují se žalmisty jako zločince od Boha zavrženého a proto trestaného. Srv. Joba.

V. 13 Žalmista je si vědom své hříšnosti a před Bohem ji vyznává, ale není si vědom zločinů, ze kterých obviňují ho jeho nepřátelé. Vyniká nad Joba, že se nedovolává tolik své neviny, ale klidně a mlčky trpí (v. 14. n.).

V. 16. n. Žalmista doufá, že jeho tichá („říkámť si") modlitba, aby nepřátelé jeho nejásali nad jeho zkázou, bude splněna. Ti nepřátelé, jak vidí žalmistu v neštěstí, v nebezpečí, že pozbude důvěry v Boha, že od Boha odpadne, již jásají, již se nad ním vítězně vypínají, jakoby již byl padl do zoufalství, které Bůh potrestá žalmistovou smrtí.

V. 18. n. Žalmista je si vědom své hříšnosti a křehkosti, souží se obavou, že by v neštěstí mohl klesnouti do malomyslnosti, že by mohl pozbýti důvěry v Boha a tak padnouti do největšího neštěstí, — odloučil by se od Boha!

V. 20. n. Čím více se drží žalmista dobra, t. j. Boha, čím více v něho důvěřuje za dob zlých, tím více povstává proti němu nespravedlivých nepřátel, kteří s úsilím největším chtějí ho od Boha odtrhnout.

22 Neopouštěj mne, ó Pane,
nebuď mne daleko, můj Bože!
23 Přispěj rychle na pomoc mně,
Hospodine, Bože mé spásy!

Ž 38. (hebr. 39.). Nedej, Bože, by život můj, beztoho krátký a vrátký, byl plný bolu.

Nadpis (v. 1.). Žalmista mnoho trpící umínil si, že nepromluví ani slova stezku (v. 2.). Ale právě tím, že v sobě bolest svou tlumil, vzplanula dvojnásobnou silou (v. 3. n.). Proto hledá úlevu v modlitbě, neboť jen Bůh může mu pomoci, bolest zmírniti (v. 12.). Přijímá z rukou Božích utrpení (v. 10.) uznávaje, že jsou to tresty za hříchy (v. 9. 11. n.) i prosí, by mu Hospodin hřích odpustil. Vyslyší-li Hospodin úpěnlivou prosbu (v 13.), dovolí mu stráviti aspoň chvilku klidu (v. 14.) prve nežli opustí tento život krátký a vrátký (v. 5.—7.).

1 Ku konci. Iditunovi. Píseň Davidova.

2 Děl jsem si: „Ostříhati budu slov svých,
abych se neprohřešil jazykem;
položím si do úst svojich uzdu,
dokud bude bezbožník přede mnou stát."

3 Mlčel a ponížil jsem se nevida štěstí,
ale bolest moje se obnovila;
4 vzplálo mi srdce uvnitř a vznítil se oheň,
5 když jsem o věci přemýšlel, i pravil jazyk můj:

„Pověz mi, Pane, jak daleko do mého konce,
jak jest veliký počet dnů mých,
abych věděl, mnoho-li mi schází.
6 Na pídě, hle, vyměřil jsi dny mé,
a věk můj jako nic je před tebou;
věru jen pára je život každého člověka.

V. 22. n. Ž 37. hodí se na jazyk trpícího Krista.

Z. 38. — V. 1. „Ku konci" viz v Úvodě str. 151. n. — „Iditunovi" třetímu kapelníkovi (sbormistrovi) dán byl ten žalm, aby jej kázal zpívati. Srv. 1. Par 16, 41. n. — Žalm jest velmi trudnomyslný, proto nejsou myšlenky přesně uspořádány, jak bývá v duši hluboce zarmoucené. Ač trpí žalmista jako kdysi Job, vyniká nad Joba tím, že dokonaleji se ovládá.

V. 2. Ten „bezbožník" žalmistu potlačoval, žalmista viděl v něm nástroj trestající spravedlnosti Boží, i umínil si, že ani slovem nedá na jevo, co vše jest mu trpěti. Srv. proti tomu dlouhé řeči Jobovy, kterými pronáší svou bolest a tak snaží si ulehčiti! — Možno, že ten bezbožník, který žalmistu utiskoval, hýřil štěstím — nový to důvod znepokojení žalmistova a popud k reptání.

V. 3. n. Žalmista neviděl „štěstí", nic dobrého v temnu svých útrap, jež nechtěly vzíti za své. — Palčivý oheň bolesti způsobila myšlenka, že života žalmistova zbývá tak málo do smrti, že je i ve šťastném životě ne mnoho potěšujícího a nyní i ta troška bídného života zhořkla na výsost mukami, které snáší; ani šťastný život lidský za mnoho nestojí, nadto život plný svízelů a strastí! Tu bolest cítil starozákonný člověk velmi živě, ježto vědomí šťastného a pevného života po smrti bylo velmi mdlé.

V. 5.—7. Žalmistovi do konce mnoho „neschází" nebo nezbývá. Bůh sám nejlépe ví, jak málo toho jest. Žalmista přerušuje sice mlčení, ne však aby reptal, ne aby výlevy bolestí si ulehčoval, ale aby Boha prosil za smilování! — K otázce na Boha vznesené (v. 5.) žalmista sám si odpovídá. — „píď" malá míra na délku, čtyři prsty (palce), my bychom řekli „milimetr". — „stín" nebo

7 Věru jako stín jde životem člověk,
pro nic za nic plahočí se rušně,
poklady hromadí, nevěda komu to snáší.“

8 A nyní od koho čekat co? Od tebe, Pane!
Vždyť je základ naděje mé v tobě!
9 Ze všech mých nepravostí vytrhni mne,
v pohanu nemoudrému mne nenechávej.

10 Oněměl jsem, neotvírám úst svých,
neboť ty jsi učinil to.
11 Račiž odejmout ode mne své metly,
12 pod tíží ruky tvé trestající hynu.

Jestliže za to, že se prohřešuje,
pokutami člověka stíháš,
hyne jak pavučina duše jeho;
věru jak pára je všecko pachtění lidské.

13 Vyslyš modlitbu mou, Hospodine,
k volání o pomoc nakloň sluchu svého,
nerač mlčeti k mým slzám,
neboť cizinec jsem u tebe hoštěný,
poutník jako všichni otcové moji.
14 Polev mi, abych prve se poobčerstvil,
nežli odejdu tak, že již nebude mne.

---

přelud, vidina. — Malá cena lidského života jeví se v tom, že člověk majetku, kterého s napjetím všech sil i hlasu (hebr.) nabyl, nemůže užíti, musí jej za krátko opustit a neví ani, komu dostane se ho po jeho smrti. Jak málo libý ten život i bez utrpení zvláštního, což teprve, provázen-li mukami! — Srv. Kaz 2, 18. 21.

V. 9. „nepravosti“ žalmistovy jsou příčinou jeho bolestí. Odpustí-li mu Bůh vinu, bude — tak doufá — zbaven také svých útrap. — „nemoudrý“ = bezbožný, jmenovaný výše v 2. — Žalmista trpící pokládán za velikého zločince, to jest jeho „potupa“. Srv. Job 5, 2. n.; 8, 3. a jj.

V. 10. Žalmista je si vědom, že utrpení seslal na něho Bůh, mlčky podrobuje se vůli jeho. Nezlořečí dnu, kdy se narodil jako Job (Job 3, 1. nn.), ani se nedovolává své neviny, ani netvrdí, že trpí více nežli zasluhuje. (Srv. Job 9, 20. n.; 13, 23; 16, 18; 19, 6.)

V. 12. dle hebr.:

»rušíš jak mola, co mu nejmilejší;
toliko pára jest kterýkoli člověk«.

Srv. Job 4, 19; 13, 28.

V. 13. Cizinec měl dle běžného názoru starovýchodního (který vládne místy dosud) práv tolik, kolik mu jich přisoudil dle obyčeje a kolik mu jich uhájiti chtěl kníže nebo pohlavár, u něhož byl hostem; sám neměl práva, aby na př. nabyl půdy a pod. Vzdělával-li přece půdu, byl toliko jakýmsi robotníkem, podruhem, kolonistou, který obdělával ji pro jiného za přiměřenou mzdu. V podobném poměru byli Israelité v Palestině k Bohu, který byl vlastní majitel veškeré půdy. Za to však pokládal hostitel za povinnost ujmouti se svého hosta; pomoci mu, trpěl-li. Toho čestného práva dovolává se žalmista připomínaje Bohu čestnou povinnost hostitelovu. — Srv. Lv 25, 2. 23; 1. Par 29, 15; Ž 36, 29.

V. 14. obsahuje základnou myšlenku celého žalmu. — Srv. Job 9, 34; 14, 6.

Křesťan může se učiti z tohoto žalmu, jak chovati se v čas utrpení. Nereptati, doufati v Boha, jeho nejsvětější vůli se podrobiti, od něho přijímati bolesti jakožto trest za hříchy, modliti se a zejména těšiti se, že po tomto krátkém utrpení následuje nekonečná radost, po vratkém pachtění se a putování trvalá odměna u posledního cíle.

Ž 39. (hebr. 40.). Díky a prosba ctitele Hospodinova, který zase trpí.

Nadpis (v. 1.) Díky Bohu za to, že vytrhl žalmistu z velkého nebezpečí (v. 2.—4.). Blaze člověku, který důvěřuje v Boha, činícího nesčetný počet zázraků (v. 5. n.). Jak poděkovati Bohu? Obětmi? Nikoliv, ale poslušností (v. 7.—9.). Žalmista dobrotivost Boží veřejně vděčně hlásal (v. 10. n.). Potřebuje však nových milostí, aby mu byly odpuštěny hříchy (v. 12. n.). Kéž odejdou nepřátelé jeho s nepořízenou (v. 14.—16.)! Kéž se radují spravedliví i žalmista z pomoci Boží (v. 17. n.).

1 Ku konci. Žalm Davidův.

2 Pevně jsem doufal v Hospodina,
i ráčil shlédnouti na mne
3 a vyslyšet mé prosby.
Vyvedl mne z jámy zhouby,
ze dna bahnitého.
Postavil na skálu mé nohy,
síly dodal mým krokům.
4 Vložil mi do úst novou píseň,
chvalozpěv našemu Bohu.
Mnozí to vidí, i nabývají
úcty a důvěry v Pána.

5 Šťasten člověk, který doufá
ve jméno Hospodinovo,
který nic nemá se zpupnými,
s odpadlými lháři.
6 Mnoho učinil jsi divů ty,
Hospodine, můj Bože;
nikomu nelze tobě se rovnat
ve tvých usneseních.
Chtěl jsem je hlásat, o nich mluvit;
nelze je vypočítat.

7 Žertev a obětí nepřeješ si,
uši však učinils mi.
Celopal neb oběť za hřích nechceš;

Ž 39. — V. 1. Srv. nápis Ž 4, 1. a Úvod str. 151. n.

V. 2. „shlédnouti", t. j. nakloniti se, schýliti se (hebr.).

V. 3. Žalmista přirovnává svou bývalou tíseň ke stavu člověka, který spadl nebo byl hozen (uvězněn) do vyschlé cisterny, na jejímžto dně však je dosud množství bahna. Čím více snaží se nešťastník vybřísti, tím hlouběji se boří. Proti tomu měkkému dnu stojí pevná půda skály. Srv. Ž 26, 6.

V. 4. Hospodin zavázal si žalmistu tím, že ho z bídy vysvobodil, k novým díkům. Mnozí vidouce, že spása žalmistova jest ovocem jeho zbožnosti a důvěry, jdou za ním touže cestou.

V. 5. Kdo má pevnou důvěru v Boha, nedá se v ní viklati zpupnými sliby pomoci lidské, nedbá hlasů těch, kdo tu důvěru podrývají, ježto sami jí nemají, zejména pak neočekává pomoci od klamavého modlářství.

V. 6. Zázračně pomáhal Bůh Israelitům z tísně, na př. na cestě z Egypta do Palestiny. — „usnesení" = plány, úradky Boží, které pak vykonává.

V. 7. „žertev" krvavých. — „obětí" nekrvavých. — Žalmista rád byl by poděkoval a děkoval by i nyní Bohu za jeho přízeň. Ale jak? Obětmi? Buď byl jeho hřích takový, že pro něho zákon oběti nepřipouštěl (Srv. Ž 50, 18.) nebo byl vzdálen svatostánku, že nemohl rukama kněží na oltáři Bohu obětí skutečně po-

8 sic bych byl řekl: Hle tu jsem.
V závitku knihy jest mi to předepsáno.
9 Vůli tvou, Bože můj, činit jest milo mi,
zákon tvůj mám ve svém srdci.

10 Hlásal jsem tvou spravedlnost,
ve velkém shromáždění.
Ano, svých rtů jsem nezavíral,
Hospodine, ty víš!
11 Netajil jsem tvé spravedlnosti
ve svém srdci;
o tvé věrnosti a pomoci
vypravoval jsem.
Milost tvou a věrnost jsem neskrýval
četnému shromáždění.

12 Ty tedy, Pane, nevzdálíš ode mne
slitování svoje;
Milost tvá a věrnost stříci
bude mne ustavičně.
13 Neboť obklíčují mne zla,
kterých není počtu,
stihly mne pokuty za mé hříchy,
že očí nemohu pozdvihnout.
Více jich nežli mám na hlavě vlasů;
proto pozbývám mysli.

14 Rač mne, Pane, vysvobodit,
hleď, Pane, abys mi přispěl!
15 Ať se zardí a zahanbí všichni,
kdož dychtí po mé duši.
Kéž zpět odejdou zahanbeni
ti, jež mé neštěstí těší.

---

dati, nebo má tu na mysli vnější obětní obřady bez náležitého smýšlení duševního. Buď jak buď, žalmista zdůrazňuje tu vniternou oběť své vůle, kterou přináší člověk upřímnou a ochotnou poslušností. Srv. 1. Král 15, 22; Is 1, 11; Os 6, 6.). Taková poslušnost lépe Bohu děkuje nežli žertva. — „uši" jsou nástroj, kterým přijímá člověk rozkazy, které pak s ochotnou poslušností plní. — Dle hebr. Bůh žalmistovi uši „probodl" či „vyhloubal". — Místo „uši" mají některé řecké rukopisy „tělo".

V. 8.n. „sic" = „jinak" = kdybys byl si přál oběti, byl bych je rád podal. — „Hle tu jsem", abych žádané oběti přinesl. Jsou to slova, kterýmiž obyčejně služebníci vyslovovali svou ochotu splniti příkazy pánův. Srv. Nm 22, 38. — „je to předepsáno", abych poslouchal ochotně vůle Boží. — „závitkový" tvar mívaly staré písemnosti, psané na široký pruh papyru nebo kůže, který býval na jednu nebo na dvě hůlky navíjen. Hůlky ty vybíhaly ve hlavičky. Tu hlavičku měl snad na mysli řecký překladatel a nazval jejím jménem celý závitek(?). — „kniha" byla kniha zákona. — Co má člověk „v srdci svém", to miluje. Srv. Dt 6, 6; Přís 3, 3; 7, 3; Jer 31, 33. Ježto užívá sv. Pavel v. 7.—9 v Žid 10, 5.—7, pokládán tento Ž za mesiášský (David byl předobrazem Kristovým).

V. 10.n. Žalmista z vděčnosti hlásal vlastnosti Boží, které se zjevily, když mu Bůh pomohl a které tak jasně zářily v dějinách národa israelského.

V. 12. „Ty tedy..." když já tvé milosrdenství, jak právě řečeno, hlásám. Když já neskrývám tvou milost (v. 11f.), neskryvej ty mně (hebr.) svého slitování.

V. 14.—18. je s malými změnami Ž 69. Ježto by Ž 39. byl bez těch vv. kusý, dlužno míti za to, že byly od Ž 39. odloučeny a používáno jich za Ž samostatný. (Nelze tedy tvrditi, že Ž 69. později byl připsán k Ž 39, 1.—13)

16 Kéž ihned odejdou s hanbou a studem,
kdož mně se posmívají.

17 Ať jásá a plesá z tebe každý,
kdokoli hledá tebe;
vždy ať říká: „Pán buď slaven“,
komu je milá tvá spása.
18 Třebas já byl ubožák, chuďas,
Pán přec pečuje o mne;
tys má ochrana a pomoc,
Bože můj neprodlévej!

Ž 40. (hebr. 41.). Ježto býval žalmista milosrdný, doufá, že bude nyní Bůh milosrdným k němu a zbaví ho nemilosrdných nepřátel.

Nadpis (v. 1.) Hospodin milosrdným prokáže v neštěstí své milosrdenství (v. 2.—4.). Žalmista jest opravdu nešťasten: Nepřátelé vidouce, že je nemocen, přejí mu smrti, i přátelé ho opustili (5.—7; 8.—10.). Prosba za pomoc (v. 11.—13.). Závěrek první knihy žaltáře, který k Ž 40. nepatří (v. 14.).

1 Ku konci. Žalm Davidův.

2 Šťasten, kdo všímá si nuzáka a chuďasa;
v čas neštěstí Pán jej vysvobodí.
3 Pán ho bude chránit, život mu zachová,
na zemi jej bude oblažovat,
nevydá ho zvůli jeho nepřátel.
4 Pán mu pomůže, až bude na lůžku v chorobě,
celé lože mu přesteleš v nemoci jeho.

5 Říkávám: Hospodine, smiluj se nade mnou,
uzdrav mne, neb jsem hřešil proti tobě.
6 Moji nepřátelé zle o mně mluví:
„Kdy (přece) zemře a zanikne jméno jeho?“

V. 15. n. srv. s 34, 4. 26. — Dle hebr. mají „strnouti“ nad svou hanbou. — Škodolibý posměch vysloven hebrejským dvakrát opakovaným „Heách, Heách“. Srv. naše Haha, haha; nebo „kyž, kyž“, když někomu „mrkvičku strouhají“.

V. 17. Bude-li žalmista vysvobozen, spasen, budou se radovati z toho všichni s ním stejně smýšlející — spravedlivci. — „milá je spása“, pomoc tomu, kdo si jí váží a za ni děkuje.

V. 18. Bůh jistě pomůže; kdy, to je toliko otázka času. Třeba trpělivě čekati. — Ježto je Ž 39. mesiášský, možno jej klásti do úst trpícího a za lidstvo se obětujícího Krista. Hodí se také dobře na jazyk duší v očistci (v hodinkách za zemřelé).

Ž 40. — V. 1. srv. se Ž 4, 1. a Úvod str. 151. n. pozn. 12.

V. 2. „všímá si“ = ujímá se ho. Srv. Mt. 5, 7. — Žalmistu těší nyní, že sám s trpícími milosrdenství míval a jim pomáhal.

V. 4. Sám Hospodin bude nemocného lidumila ošetřovati, aby se brzy uzdravil.

V. 5. Pěvec uznává, že jeho nemoc je následek hříchů, však nikoli zločinů, ze kterých podezřívají ho nepřátelé. Srv. níže v. 13. („nevinnost“).

V. 6. n. Nepřátelé vidouce žalmistovu nemoc, pokládají ji za trest jeho zločinů, ty si vymýšlejí, z těch ho obviňují, jako kdysi činili přátelé Jobovi. — „jméno“ = rod. Také Jobovi hrozila smrt a s ní zánik jeho rodu, ježto děti všecky byly zahynuly.

7 Přijde-li kdo návštěvou, mluví lstivě,
srdce jeho si nasbírá zlovolných věcí,
když vyjde na ulici, mluví (je).

8 Ihned o mně šeptají všichni škůdci;
proti mně zlé věci vymýšlejí.
9 Z bezbožnosti mne obviňují (řkouce):
„Zdaliž opět povstane, kdo leží?“
10 Ano i přítel můj, jemuž jsem důvěřoval,
jenž jídal chléb můj, zdvihá na mne patu.

11 Ty však, Pane, smiluj se nade mnou, uzdrav mne,
abych mohl jim se odplatiti.
12 Z toho poznám, že máš zálibu ve mně,
nebude-li můj nepřítel nade mnou jásat.
13 Mne pak pro mou nevinnost zachováváš,
pevně před svou tvář mne stavíš na věky.

14 Pochválen buď Hospodin, Bůh Israelův,
od věkův až na věky! Staň se! Staň se!

V. 9. Dle hebr. lpí na žalmistovi prý vina pekelného činu, za který zasluhuje smrt. Ta nemoc jest již její předehrou. V. 9. b. jest, jak zřejmo, přísloví.

V. 10. „zdvihl patu“, aby jej odkopl. Někteří vidí v tom proradném příteli Davidově-Achitofela. Dle toho bylo by obsah žalmu klásti do prvé doby vzpoury Absalomovy (2. Sam 16, 23.). Sv. Jan a Petr užívají tohoto v. o Jidášovi (Jan 13, 18; Sk 1, 16.). Proto býval tento Ž celý vykládán ve smyslu předobrazném o Kristu.

V. 11. n. „odplatiti se“ dle práva a spravedlnosti, jaká tehdy vládla. — „jásat“ škodolibě.

V. 13. „nevinnost“, t. j. žalmista nespáchal, z čeho jej vinili nepřátelé. Hříšnosti před Bohem byl si ovšem vědom. Srv. v. 5. — Žalmista doufá, že Bůh bude jej podporovati a že mu dá dlouhý život, spravedlivému slíbený. Tu naději vyslovuje s velikou jistotou, ježto již opravdu se plnila.

V. 14. je závěrek prvé knihy žalmů. Srv. Ž 71, 18; 88, 53; 105, 48.

DRUHÁ KNIHA ŽALMŮ (Žž 41.—71.).

Ž 41. a 42. (hebr. 43. a 44.). Touha po svatyni.

Nadpis (v. 1.). Duše žalmistova prahne po Bohu (v. 2.—5.). Refrén (v. 6.—7a.). Žalmistův stesk (v. 7b.—11.). Refrén (v. 12.). Důvěra básníkova, že mu bude dopřán návrat ke svatyni (42., 1.—4.). Refrén (v. 5.)

1 Ku konci. Na poučenou. (Žalm) Koreovců.

2 Jako prahne jelen po bystřinách,
tak dychtí duše moje po tobě, Bože.
3 Žízní duše má po Bohu silném, živém.
Kdy přijdu, abych se ukázal před Boží tváří?
4 Slzy mé jsou mi pokrmem ve dne v noci,
neboť mi den co den říkají: „Kde jest Bůh tvůj?“
5 Na to vzpomínám a to si ze srdce vylévám,
kterak jsem putovával na místo stánku
podivu hodného, Božího domu, s jásotem,
s chvalozpěvy za slavnostních zvuků.

Ž. 41. — V. 1. „Na poučenou“ nehodí se k obsahu Ž Srv. týž nadpis u Ž 42, 1. „Žalm Davidův“ v Ž 42, 1. není v hebr., možno tedy pokládati za glosu. — O Koreovcích čili Korachovcích, rodě zpěváckém viz 1. Par. 6, 37. Již staří vykladači židovští i křesťanští (Euseb) postřehli, že oba Žž (41. a 42.) jsou Ž jeden. Dokazuje to týž obsah, stavba i refrén. — Žalm napsán v zajetí babylonském, ale prve nežli byl rozbořen chrám jerusalemský, tedy mezi rokem 605—587. Složil jej nejspíše levita nebo kněz. Patří k nejkrásnějším.

V. 2. „jelen“ = laň. — Za doby letní, kdy bezmála půl roku v Palestině nekápne, kdy vyschnou prameny na poušti, kde se laně zdržují, je pochopitelno, že ušlechtilé zvíře žízní zmírá.

V. 3. Místo „abych se ukázal“ některé rukopisy syrské a aramské lépe: „abych uzřel (tvář Boží).“ — Tu tvář možno uzříti v chrámě jerusalemském, ježto je tam Bůh zvláštním způsobem přítomen.

V. 4. Pohané posmívají se zajatcům judským, kde je nyní jejich Bůh, který neměl tolik síly, aby se byl ujal svého lidu a nedopustil, aby zaveden byl do zajetí. Oč větší Bůh je babylonský Marduk nežli jerusalemský Jahve! Ten posměch žalmistu velmi bolí.

V. 5. Místo „na místo stánku podivuhodného“ dlužno dle opraveného hebr. čísti „v kruhu urozených“ putovával k Božímu domu. — „za slavnostních zvuků“ = „když lid slavil svátek.“ Srv. Ex 23, 17; 34, 23; Dt 16, 16. — „duše“ žalmistova je plna vzpomínek na šťastné chvíle, kdy chvátal ke svatyni a tam rozplýval se náboženskou radostí a slastí. To vše v duchu prožívá, to si opakuje, o tom sám k sobě rozmlouvá a tak sám sobě srdce své otvírá (= „vylévá“). Ovšem, že s těmi vzpomínkami sladkými je spojena žalost, že nemůže skutečně bohoslužby se súčastniti; také toho žalu je plno jeho srdce a také ten pelyněk „vylévá si“.

6 Proč jsi zarmoucená, duše moje,
a proč znepokojuješ mne?
Doufej v Boha, neb ještě mu děkovat budu,
7 že je mou spásou a mým Bohem.

Duše má ve mně se rmoutí i vzpomínám tebe,
daleko Jordanu, Hermonu, Malé hory.
8 Vlna tvá s hukotem padajíc na vlnu volá,
všecky tvé vlny a proudy valí se přese mne.
9 Ve dne rozdává Bůh svou milost i v noci;
(proto) si modlitbu zpívám k živému Bohu.
10 Říkám mu: „Ty jsi můj ochránce, proč jsi mne zapomněl?“
Proč smutně chodit mám, když mne nepřítel skličuje?
11 Kosti mi drtí, když tupí mne nepřátelé
denně mi říkajíce: „Kde je Bůh tvůj?“

12 Proč jsi zarmoucená, duše moje,
a proč znepokojuješ mne?
Doufej v Boha, neb ještě mu děkovat budu,
že je mou spásou a mým Bohem.

1 [Žalm Davidův.]

Ujmi se mne, Bože, a dopomoz mi
ku právu proti lidu nesvatému;
od lidí zlovolných a lstivých mne vysvoboď!
2 Neb tys, Bože, má síla! Proč jsi mne zapudil?
Proč smutně chodit mám, když mne nepřítel skličuje?
3 Sešli své světlo a věrnost! Ty mne povedou,
a uvedou na svatou horu tvou, do tvých stanů,
4 abych přistoupil k oltáři Božímu, před Boha,
který mne od mládí radostí naplňoval,
abych ti děkoval na citaře, Bože, můj Bože.

V. 6. Žalmista těší sebe samého, dodávaje si důvěry v Boha. — „zarmoucená“ = skloněná, skrčená. „znepokojuješ“ = bouříš se. — Jistě, že Bůh zase pomůže a pak budu mu zpívati sladkou píseň díků.

V. 7. Třemi jmény vlastními naznačena Palestina, žalmistova vlast. — Hermon jest jižní a nejvyšší hřbet Antilibanu. — „Malá hora“ (hebr. Miç'ár) jest hora chrámová (?).

V. 8. „vlny“ a proudy jsou obraz svízelů zajetí babylonského, ve kterých se pěvec bezmála topí. Velikost jejich vyslovena hukotem. Jako vlna za vlnou se valí, jako vlna vlnu stíhá, jedna takořka druhou přivolává, tak valí se ustavičně na žalmistu bída. Možno, že měl na mysli proudy vod, které na jaře, když sníh na Hermonu taje, stékají do Jordánu a divě se ženou k jihu.

V. 10. „ochránce“ = „skála“ hebr. — Ve strastech, ve kterých básník tone, zdá se, jako by Bůh byl ho „opustil“.

V. 11. Útoky pohanů, kteří se posmívaji malomoci Hospodinově, bolí a děsí žalmistu, jako by mu někdo drtil kosti.

Ž 42. — V. 1. „nesvatý“ národ jsou Babyloňané proti národu israelskému, který byl Hospodinovi zasvěcen.

V. 2. Bůh „zapudil“, zavrhl žalmistu, jako dle 41, 10. na něho zapomněl. — 2b. = 41, 10b. —

V. 3. „světlo“ = přízeň Boží, jeho dobrota, která dává člověku štěstí (= světlo). — „věrnost“ Boží se ukáže, až Bůh splní, co slíbil; slíbil, že svůj národ, obrátí-li se k němu kajícně, zase vzkřísí, ze zajetí dovede domů. Dobrota a věrnost Boží jsou zosobněny, mají jako andělé vésti pěvce a zavésti do chrámu. — „svatá hora“ = hora chrámová v Jerusalemě.

5 Proč jsi zarmoucená, duše moje,
a proč znepokojuješ mne?
Doufej v Boha, neb ještě mu děkovat budu,
že je mou spásou a mým Bohem.

Ž 43. (hebr. 44.). Modlitba národa Israelského poraženého a poráženého za pomoc Boží.

Nadpis (v. 1.). Bůh pomáhal předkům národa israelského (v. 2.—5.); jistě že bude pomáhati take dále (v. 6.—8.). Avšak nyní jest národ od Boha opuštěn: byl v bitvě poražen a jest pronásledován od vítězného nepřítele (v. 8.—20.), ačkoli neodpadl k modlám, ale věrně se drží Boha svého (v. 21. n.). Protož ať povstane Bůh a pomůže (v. 23.—26.).

1 Ku konci. Od Koreovců. (Žalm) poučný.

2 Bože, na své uši slýchali jsme,
otcové naši vypravovali nám
o díle, které učinila tvá ruka
za dnů jejich, za dnů dávného věku.
3 Pohany vyhnala, je však zasadila,
zkrušil jsi národy, jim však dal jsi vzrůsti.

4 Neboť mečem nedobyli své země,
ani rámě jejich jim nepomohlo,
ale tvá pravice, rámě tvé, jas tvé tváře,
protože jsi zalíbil si v nich.
5 Ty sám jsi můj král a Bůh můj,
který vítězit kážeš Jakobovi.

6 Tebou rozprášíme své nepřátele,
jménem tvým pošlapeme odpůrce své.
7 Neboť lučišti svému nedůvěřuji,
aniž meč můj může mne obrániti;
8 ale ty nás zbavuješ tísnitelů,
a naše nenávistníky zahanbuješ.

V. 4. Místo „který mne od dětství radostí naplňoval" hebr. prostě: „mou radost, abych jásal" (a ti děkoval...) — Žalmem 41. a 42. budí církev touhu po sv. přijímání, které nás vede do svatyně, k oltáři, které žádá od nás pevnou důvěru v Pána. — Také vyslovuje církev tím žalmem touhu duší v očistci, které prahnou po tváři Boží.

Ž 43. — V. 1. K nadpisu srv 4, 1; 41, 1. Kdy byl žalm napsán, nelze přesně stanoviti. Basil, Zlat., Teodoret, Teodor Antiochijský, Eutym, Beda a někteří novější kladou jeho obsah do časů Antiocha Epifana; do machabejských dob klade původ jeho Patrizi a novodobá (protestanská) kritika, která se dovolává zejména vv. 13. 18.—20. 23. — Cornely, Zenner, Knabenbauer a jiní se domnívají, že byl žalm napsán v tísni krále Ezechjáše, o které viz 4 Král. hl. 18. n. — Jiní jinak. Byl-li napsán za dob královských, mohl velmi vhodně býti zpíván také později, za dob machabejských.

V. 2. n. „dílo" = osazení Palestiny za dob Josuových. Díla Boží vypravovati dalším pokolením ukládal zákon Ex 10, 2; 12, 36. — „je" „jim" = otce, otcům. — Ti národové bývají často jmenováni. Srv. Gn 15, 21; Dt 7, 2. a jj. —

V. 4. n. „jas" tváře = přízeň, milostivost. — „Jakob" = Israel. — Král pečuje o svůj národ, ujímá se ho, vede jej do vítězných bojů. Totéž očekává žalmista a s ním všecek národ od Boha.

V. 6.—8. „tebou" — skrze tebe, tvou pomocí. — V. 5.—9. vyslovuje nezdolnou naději veškerého národa israelského v pomoc Boha, který pomáhal otcům.

9 Bohem honosíme se ustavičně,
a tvému jménu děkujeme věčně.
10 Teď však jsi zavrhl a zahanbil nás,
netáhl jsi, Bože, s našimi vojsky,
11 dopustils, že jsme couvali před nepřítelem,
a naši nenávistníci mohli si loupit.

12 Vydal jsi nás jako ovce na nůž,
mezi pohany jsi rozptýlil nás,
13 rozprodal jsi za faťku svůj národ,
mnoho jsi jich nevycenil.
14 Vydal jsi nás v pohanu sousedům našim,
v potupu a posměch našemu okolí.

15 Učinils nás přísloviím mezi národy,
že hlavou nad námi potřásají pohané.
16 Celý den mám hanbu svou před očima,
v ruměnec své líce zahaluji,
17 že musím slyšet posměvavé rouhače,
že musím hledět na mstivé nepřátele.

18 Vše to nás stihlo, ač jsme tě nezapomněli,
ač jsme se nezpronevěřili tvé smlouvě.
19 Neodvrátilo se srdce naše,
a naše stezky neodbočily od cest tvých,
20 že jsi nás potřel v kraji, kde sídlí trýzeň,
a že jsi nás zastřel stínem smrti.

21 Kdybychom zapomněli na svého Boha,
a své ruce zdvihali k bohu cizímu,
22 jistě, Bože, stíhal bys nás pro to,
neboť ty si všímáš i tajnosti srdce,
ale my denně jsme pro tebe pobíjeni,
za ovce na nůž jsme pokládáni.

23 Probuď se, ó Pane, proč bys měl dřímat?
povstaň a nezavrhuj na věky nás!

V. 10. „teď však“ jako by ta nezlomná a neochvějná důvěra byla selhala.

V. 12.—14. „na nůž = na pospas = na snědek. — „za faťku“ = za babku = velmi lacino. Žalmistu bolí, že byl národ israelský nízko vydražen, jako by neměl žádné ceny, ač byl přece vzácným majetkem (dědictvím) Božím.

V. 15.—17. Co znamená hlavou potřásati, viz Ž 21, 8; — O tom, kterak byl pokořen král Ezechjáš od Sennacheriba, viz 4 Král 18, 14; kterak se Assyrští posmívali, viz tamže v. 19.—35; 19, 10.—13.

V. 18—20. Israel není si vědom, čím zasloužil tak velikou trýzeň. — To se hodí netoliko do časů machabejských, nýbrž i do dob Ezechjášových. — „stín smrti“ = husté tmy = naznak neštěstí. — „kraj, kde sídlí trýzeň“ = rejdiště šakalů (hebr.) = poušť. Ti, kteří kladou Ž do časů machabejských, vykládají to místo o 2 Mach 2, 29.—38. Sice jest nejasné.

V. 22. n. „stíhal bys nás“ právem. — „ovce na nůž“ = jatečný dobytek. — Srv. Řím 8, 36.

23.—26. Když Bůh dopouští, aby lid jeho byl od pohanů utiskován, zdá se, jakoby „spal“. Srv. Ž 7, 6; 34, 23. — „Břicho“ přirůstá bezmála k zemi, ježto dlouho na ní leží, a sami povstati nemohou. — „pro svou milost“ = protože jsi milostivý, dobrotivý. — Ježto církev i každá duše má také své nepřátele, možno se modliti dnes Ž 43. za pomoc Boží do boje proti nim.

24 Proč odvracuješ tvář svou a zapomínáš
na bídu naši a soužení naše?
25 Vždyť je sražena do prachu naše duše,
srůstá se zemí naše břicho.
26 Povstaň, Hospodine, abys nám pomohl,
a pro svou milost vysvoboď nás!

Ž 44. (hebr 45.). Mesiášův sňatek s lidstvem.

Nadpis (v. 1.). Proslov: básník jest mocně puzen, by vyslovil, co mu vře v srdci — radost ze sňatku nejvznešenějšího krále (v. 2.). Oslovuje krále a opěvuje krásu jeho (v. 3.), válečnou zdatnost, nadšení pro právo a spravedlnost, jeho vítězství (v. 4.—6); království jeho jest nerozborné, král sám v lesku a slávě nevýslovně blažen (v. 7.—10a.); po pravici stojí mu královna v nádherném rouchu (v. 10bc.). — Básník vybízí královnu-nevěstu, by se odevzdala svému choti se vším co má a co jest (v. 11.—13.); její přednosti (v. 14.—16.). Básník opět oslovuje krále řka, že synové jeho budou vladaři po všem světě a jméno jeho že bude slaveno na věky (v. 17a.).

1 Ku konci. Pro ty, kteří budou proměněni. Od Koreovců. Báseň poučná.

Píseň lásky.

2 Srdce mi kypí vzácnými city,
— báseň svoji věnuji králi —
jazyk můj rychlopiscovým pérem jest.

Ž 44. — V. 1. „Ku konci“ viz Z 4, 1. — „Pro ty, kteří se promění“ (LXX. Vulg.) je málo srozumitelno. (Teodoret vykládá slova ta o proměně lidstva, kterou způsobí Mesiáš svým vtělením, Euthymius Zigabenus o křtu, který člověka proměňuje). Hebr. však místo toho má nadpis záhadný: „Dle lilií“. Buď jsou „lilie“ první slovo známější písně, dle jejíž melodie měl býti Ž 44. zpíván, neb je to („šóšán“) název hudebního nástroje, na nějž měl býti zpěv jeho doprovázen, neb je to jméno známého způsobu reje (tance), který měl býti při jeho zpěvu prováděn. Srv. Ž 68, 1; 79, 1; 59, 1. Schlögl se domnívá, že „Šošannim“ (= lilie) bylo jméno zpěváckého sboru, (rodu), jehožto sbormistrovi Ž 44. patřil. — „Od Korachovců“ viz Ž 41, 1. — „Báseň poučná“ srv. Ž 31, 1. — „Píseň lásky“ — píseň milostná, svatební. Již Oseáš líčil poměr Hospodina k církvi starozákonné (k synagoze) obrazem manželství (2, 16. 19.). Podobně Is 50, 1; Jer 2, 2; Ez 16, 18. Také Kristus sluje snoubencem (Jan 3, 29.) a nazývá i sebe sama ženichem (Mt 9, 15; Mk 2, 19; Lk 5, 35.). V tomto duchu vykládali již staří Židé Ž 44. o milostném poměru Hospodina k národu israelskému, církevní otcové pak o něžném, lásky plném vztahu Krista k církvi. Je tedy základná myšlenka Ž 44. táž, jakou podává Velepíseň (Šalomounova). Protože je hrdina Ž 44. „Bůh“ (v. 7. n. 12.), že trůn jeho je „věčný“ (v. 7.) a říše jeho zabírá všecek svět (v. 17.), a protože tyto přívlastky nemohly býti přičítány žádnému panovníkovi israelskému, ani Šalomounovi, je patrno, že měl inspirovaný žalmista přímo na mysli Mesiáše a jeho říši. Tím méně lze říci, že tato báseň byla původně zcela světská opěvujíc sňatek a korunovaci krále pozemského (Šalomouna s dcerou egyptského krále 3. Král 3, 1., Achaba s Jezabelou 3. Král 16, 31., Jorama s Atalií 4. Král 8, 18. nebo dokonce syrského Alexandra s dcerou krále egytského Kleopatrou, 1. Mach 10, 57. n.) a že teprv později ve smyslu obrazném byla vykládána o lásce Boha k lidstvu a proto zařazena do sbírky posvátných, Bohem inspirovaných písní. Podobné tvrzení o Velepísni bylo církví zavrženo již na pátém všeobecném církevním sněmu slaveném r. 553. v Cařihradě. Také Žid 1, 8. n. vykládá mesiášsky Ž 44, 7. n. — Možno však, že vnějším námětem byl inspirovanému básníkovi svatební průvod krále israelského; při pohledu na něj byl uchvácen Duchem sv., a naplněn představami o sňatku Mesiáše s jeho chotí, který tu líčí. — Básnická krása tohoto zpěvu všeobecně jest uznávána a vřele chválena. — Zdá se, že hebr. se skládá ze slok o třech verších a každý verš, že má čtyři stopy (Dvořák). Jiní jinak. Grimme se domnívá, že měl tento zpěv původně již (koncový) rým úplně vyvinutý.

3 „Krásný jsi podobou nad syny lidské,
rozlit je půvab po rtech tvojich,
proto ti požehnal Bůh na věky.
4 Opaš mečem svá bedra, reku,
5 ve své kráse a velebě vyjeď,
úspěšně táhni v před a panuj,
pro pravdu, pro právo utlačované,
neb tě tvá pravice úžasně povede.
6 Přeostré jsou střely tvoje,
národové podlehnou ti,
do srdcí králových nepřátel vniknou.
7 Trůn tvůj, Bože, je na věky věkův,
žezlem práva je žezlo tvé vlády.
8 Miluješ právo a odpor máš k neřesti;
proto tě pomazal Hospodin, Bůh tvůj,
olejem radosti víc než tvé druhy.

V. 2. Bohem nadšený básník vidí vznešenost a krásu Mesiášovu, která budí v jeho mysli tolik nádherných představ a myšlenek („slov“ hebr.), že jimi až mysl i srdce jeho „překypuje“ (hebr.) a že tedy z něho „tryskají“; nával nadšených myšlenek uvádí jazyk do rychlého pohybu, jako zběhlý písař své péro. Tyto představy o „krásném“ zjevu Mesiášově jsou ovšem též mysli pěvcově „sladké“. — „Péro“ — pisadlo, třtina (Vulg.), rydlo (hebr.). Ze třtiny, z rákosí bývaly robeny štětce, jež namáčeny v barvě a jimiž písmena na psací hmotě malována. Později psávána rákosem přiříznutým do hrotu. Zručný písař psával rychle.

V. 3. Básník oslovuje Mesiáše, jejž v duchu vidí a mluví k němu nepřetržitě až po v. 10. včetně. — „Půvab“ = vlídnost a laskavost zírající z přívětivé, usmívající se tváře, zejména pak z řeči (1. Sam 14, 17. 20; 19, 28; Sdc 13, 6; Lk 4, 22; Jan 7, 46.). (Jak krásný byl výraz tváře Kristovy, v níž se zrcadlila všecka hloubka jeho duše s božstvím nerozlučně spojené, hloubka svatosti, pravdy a milosti! Jakou krásou se zastkvěla jeho proměněná tvář před třemi miláčky ve společnosti Mojžíšově a Eliášově na hoře Tábor, jakým leskem zářila po slavném vzkříšení! Jak sladko je duši nořiti se rozjímáním o Kristu do tůní jeho rozkošných ctností a božských výroků!) — Z nevyrovnatelné krásy a nedostižného půvabu Mesiášova poznává básník, že se dostalo mu „požehnání na věčné časy.“

V. 4. n. K přednostem Mesiášovým vylíčeným ve v. 3. druží se jeho udatnost v boji za pravdu a právo. Básník ze zkušenosti cítí, jak bolestno, že panuje na mnoze mezi lidstvem bezpráví, útisk a klam, které se světa sprovoditi dosud nikomu se nepodařilo. Proto s důvěrou obrací se k Mesiáši, by přišel a neřesti ty vyplenil. Místo „tichost a spravedlnost“ hebr. „potlačované právo“. — Místo „tahni v před“ hebr. „jeď“ na koni neb na voze, jako jezdívají králové. Válečná výprava králova, která má zničiti lež, neupřímnost a bezpráví potká se „s úspěchem“, neboť „jeho pravice“ = jeho moc ho povede od vítězství k vítězství, bude působiti „úžas, podiv“, („strašné věci“ hebr.) (Možno překládati také: „Mečem-li, reku, bedra svá opášeš, ve své kráse a velebě vyjdeš-li: úspěšně budeš v před kráčet a panovat...“ Kristus skutečně vytáhl do boje proti bludu a hříchu, úspěšně proti nim bojoval, vítězně je potřel a potírá dosud.)

V. 6. Ač básník mluví ke králi, přece nazývá protivníky jeho protivníky královými. — (Šípy Kristovy jsou jednak jeho nauka, jednak jeho láska, která vniká do srdcí nejzatvrzelejších.)

V. 7. Méně odůvodněn je hebr. překlad: „Trůn tvůj, trůn Boží, je věčnost a trvání“ — K v. 7. srv. 2. Sam 7, 13. nn.; Ž 2, 7.

V. 8. Podává základné heslo kralování Mesiášova. — („Bůh“ = Bůh Otec ve světle křesťanské nauky.) Jiní (Aug. Jer.) překládají: „Bůh“ 5. pádem „Bože“! srv. v. 7. — Východňané pomazávali sebe a zejména před hostinami své hosty voňavkami (Ž 23, 5; 103, 15; Mt 26, 7; Lk 7, 46.). Byl proto (vonný) olej náznakem radosti, štěstí a blaha. Sám Hospodin pomaže Mesiáše, t. j. naplní ho větším štěstím než kohokoli jiného. — Mesiášovi „druzi“ jsou všichni jiní panovníci, kteří mají zápasit za právo a spravedlnost, a potírati neřest. (Kristus sedě na pravici svého Otce požívá a věčně požívati bude nejvyššího blaha.)

9 Sat tvůj pln myrrhy jest, aloe, kasie;
z paláce slonových kostí tě veselí
10 dcery králů ve tvé slávě.
Po pravici stojí ti královna
oděná v zlatohlav kolkolem zpestřený."

11 „Slyš, dcero, viz a nakloň ucho:
Zapomeň na svůj národ a domov,
12 aby král zatoužil po tvé kráse;
neboť Pán (a) Bůh tvůj on jesť,
jemu dlužno klaněti se.
13 Tyrští dary si budou tě předcházet,
všichni velmožové světa.
14 Všecka krása je králova dcera vnitř,
15 ve zlatém třepení, v pestrém rouchu.
Vedou ke králi za ní panny,
její družky mu přivádějí.

V. 9. Bůh pomazal Mesiáše vonidly rozmanitými tolik, že jeho šat vůní (blahem a štěstím) takořka dýchá, čiší. — O myrrze srv. Ex 30, 23. — „aloe" (dle hebr.) je indický strom, jejž domorodci nazývají aghil, aguru, neb agaru, vědecky pak sluje Aquilaria Agallochum ze řádu Thymelaeaceae. Vulg. však místo „aloe" překládá „kapka", což znamená asi myrrhový samotok, který je vzácnější než myrrhový olej uměle vylisovaný. — O „kasii" viz Ex 30, 24. — Palác „slonový" = zdobený slonovou kostí. (Srv. 3. Král 22, 39.). — Když král přichází, či přijíždí „ve své slávě" k svému paláci nesou se (z něho) jemu v ústrety sladké zvuky hudby a zpěvu žen, mezi nimiž jsou „dcery králů". — „tě blaží" — „veselí" = „obveselují". — „královna" = tvá choť. — Dle hebr. má roucho „z ofirského zlata"; jež bylo považováno za nejjemnější (3. Král 9, 26.—28; 1. Par 29, 4.). „Královské dcery", jež slouží Mesiášově slávě, jsou pohanští národové, kteří vstoupili do Kristovy církve. Jsou to i zbožné, věrné svaté duše, které následujíce Krista, svého Pána, jej tím obveselují (Sedláček).

V. 11. n. Básník zmíniv se o choti králově, obrací se nyní na ni a přímo ji oslovuje v. 11.—13. Dává ji napomenutí pro manželsky život jako činívá družba (Knabenbauer). Aby se mohla všecka věnovati svému choti dlužno, by se dokonale odtrhla od svého lidu a „otcovského domu" (Srv. Rut 1, 16.), což není ovšem věc snadná. Čím více se odloučí od domova, tím více bude jí lze přilnouti ke králi-choti a tím více si získá jeho lásku („král zatouží..."); kromě toho choť její si zasluhuje, by se věnovala mu všecka, „jeť on její Pán..." Bude šťastná, protože bude se sdíleti se svým chotěm o poctu, která mu bude prokazována: „jemu se budou klanět". Místo toho však hebr. povzbuzuje královnu: „pokloň se mu". Srv. 3. Král 1, 16. 31. — Slovo „Bůh" v hebr. není.

V. 13. „Tyrští" — dosl. „dcera Tyru" (fenického města). I cizinci, jako budou se kořiti Mesiáši, budou též snažiti se, aby naklonili si dary jeho choť. „Město Tyrus bývalo emporiem obchodu, tam byly poklady drahocenných věcí, jichž si jmenovitě ženy těch dob mohly přáti. Když odtud přijdou ty dary, budou tím vzácnější" (Sedláček).

(Také církev a s ní každá duše, zejmena ta, která přišla z ciziny [z pohanstva, ze světa] má zapomenouti na prostředí, v němž vyrostla, aby mohla všecka se oddati Kristu). — Církve budou si vážiti a o přízeň její se ucházeti, t. j. za přijetí do ní budou žádati všichni národové a to zejména výkvět jejich, duše nejšlechetnější.

V. 14.—16. líčí svatební průvod: královna-nevěsta provázena jsouc svou družinou ubírá se do paláce královského (po boku svého manžela). — Pokud je královna-nevěsta venku zahalena závojem, není viděti všecku její sličnost; teprve „uvnitř", až odloží závoj, objeví se všecek její půvab a spanilost. (Také těžiště krásy církve dlužno hledati v jejím nitru, ne jen na zevnějšku, tedy ve víře, lásce k Bohu a k bližnímu, zejména strádajícímu a trpícímu).

V. 15. „Vedou" ti, jimž bylo uloženo provázeti ve slavném průvodu nevěstu do domu ženichova. Snad i sám ženich se tohoto průvodu účastnil a tak

16 Přivádějí je s plesem a jásotem,
vedou je do paláce králova."

17 „Za otce tvé se ti synové zrodí;
vládci je učiníš po vší zemi.
18 Jméno tvoje v paměti bude,
od pokolení do pokolení;
i budou národové tě slavit
po všecky časy, na věky věků!"

Ž 45. (hebr. 46.). Hospodin pevný hrad Israelův.

Nadpis (v. 1.). Bůh naše útočiště v bouřích válečných (v. 2.—4.). Refrén jako v. 8. 12. — Jerusaléma nelze dobýti, ježto Bůh jej chrání (v. 5.—7.). Refrén (v. 8.). Bůh potře všecky své nepřátele (9.—11.). Refrén (v. 12.).

1 Ku konci. Od Koreovců. Na tajemství. Žalm.

2 Bůh jest naše útočiště a síla,
pomocník v útrapách velmi osvědčený.
3 Proto se nebojíme, byť země se třásla,
byť i hory se řítily do lůna moře.
4 Ať si ječí a pění se jeho vody,
ať se hory třesou před jeho náporem.

(Hospodin zástupů je s námi,
ochráncem naším jest Bůh Jakobův!)

---

vedl si svou choť domů (Srv. podobenství Kristovo o deseti pannách Mt 25, 1.—12.). — Místo „mu" dosl. „tobě" (králi). — O družkách nevěstiných srv. Gn 24, 61; Est 15, 5.

V 16. Jak bývá o svatbě.

V. 17. n. oslovuje zase básník krále blahopřáním, jaké bývalo pronášeno o svatbě a které svědčí také nevěstě (Srv. Rut 4, 11.). — Místo slavných Mesiášových předků, kteří zemřeli (Abraham, David a jeho dynastie) nechť se novomanželům narodí slavní synové, jimž svěří otec vládu celého světa. (Srv. 2. Sam 8, 18; 3. Král 4, 1. nn.). Bude tedy říše Mesiášova světová! Tato „knížata" jsou popředně apoštolové a jejich nástupci.

V. 18. Dle hebr. praví žalmista: „chci učiniti památným tvé jméno" patrně svou básní. Jak se toto přání básníkovo vyplnilo, svědčí již dlouhá řada staletí, která s pocitem nejhlubší úcty jméno Mesiášovo vždy vyslovovala a dosvědčí nejen staletí budoucí, nýbrž i věčnost. — (Pokud se skládá církev z jednotlivých duší, které jsou více méně v milostném poměru čisté lásky ke Kristu, lze slova chvály vzdávané tuto nevěstě obrátiti i na ně, zejména však na Marii Pannu, která byla vyvolena za choť Boha Otce a která jest nyní královnou v nadhvězdném paláci ve středu čistých panen).

Ž 45. — V. 1. K nadpisu srv. Ž 4, 1. „Na tajemství" je překlad z nouze záhadného hebr. ʻal-ʻalámóth. Viz o něm. 1. Par 15, 20.

V. 2. Jak z obsahu patrno, byl Ž napsán, když město Jerusalem bylo zbaveno nepřítele, který je oblehal. Nejlépe hodí se do časů Ezechjášových, kdy Sennacherib ohrožoval Jerusalem. Viz o tom 4. Král 19; Is 36. n. — Žalmista mluví jménem veškerého národa. —

K v. 3. srv. Horácovo:

Byt rozlomen ve prach se řítil
svět; nezlekána srazí ho trosky.

(Přel. Jan Čermák).

Za v. 4. právem kladen refrén, který je zachován za v. 7. a 11. Opisovači jej tu nejspíše vynechali.

5 Hojnost vod obveseluje město Boží,
které si posvětil Nejvyšší za své sídlo.
6 Bůh v něm sídlí, (proto) se nekolísá,
Bůh mu spěje na pomoc před svítáním.
7 Bouří se národové, říše se bortí,
i vydá hlas a země se zakolísá.

8 Hospodin zástupů je s námi,
ochrancem naším jest Bůh Jakobův!

9 Pojďte a vizte skutky Hospodinovy,
úžasné divy, které na zemi učinil.
10 Vzdaluje války až na kraj světa,
lučiště lámá a rozbíjí zbraně,
štíty spaluje ohněm, (a říká:)
11 „Ustaňte a uznejte, já že Bůh jsem,
slavený mezi národy, slavený po světě!"

12 Hospodin zástupů je s námi,
ochráncem naším jest Bůh Jakobův.

Ž 46. (hebr. 47.). Z království Božího v Israeli bude království světové.

Nadpis (v. 1.). Králi-Bohu v den, kdy nastupuje na trůn budiž provolávána sláva (v. 2. n.). Slavte ho, neboť on podrobil národy Israelovi (v. 4. n.). Bůh se zdvihá po boji na zemi, aby zasedl na svůj trůn (v. 6. n.). Hospodin je králem veškeré země (v. 8. n.). Jeho jsou všichni králové, nad ně vysoko vyniká (v. 10.).

1 Ku konci. Od Koreovců. Žalm.

2 Všecek svět rukama tleskej,
zpívejte s jásotem Bohu;
3 neb je Pán nejvyšší, hrozný,
velký král nade vší zemí.

V. 5. V obleženém městě jest otázkou velmi důležitou dostatek vody. Té měli Jerusalemští hojnost, ježto Ezechjáš se o ni postaral. Jak, viz 4. Král 20, 20; 2. Par 32, 30. Se zřetelem na druhý člen v. 5. lépe však vykládati „hojnost vod" obrazně o milosti Boha, který v Jerusalemě sídlí. Srv Is 22, 11; Sir 48, 19; Ž 35, 9; Zjev 22, 1.

K v. 6. velmi pěkně se hodí, co praví 4. Král 19, 35; Is 17, 14.

V. 7. „hlas Boží" bývá hrom jmenován v Písmě. — „bortí" = doslovně „klonı". — Místo „se zakolísá" hebr. slovně: „rozplývá se".

V. 8. (refrén) vyslovuje obsah celého Ž — „zástupů" viz 1. Sam 1, 3.

Z v. 11 vysvítá, že boje proti národu israelskému byly boje proti Bohu samému. To možno tím spíše říci o křesťanství: Útoky na církev jsou útoky na Boha. Církev je svaté město, v jehož lůně trůní Bůh, v němž tekou proudy milostí Božích, město, které jeho Zakladatel chrání a chrániti bude proti náporu světa. Co tu řečeno o církvi, možno říci také více méně o každém jejím členu, který bojuje za Boha. — Také Maria bývá přirovnávána k Jerusalemu a proto modlí se církev Ž 45. ke cti její.

Ž 46. — V. 1. K nadpisu srv. 4, 1. a Úvod str. 151. pozn. 12. — Obsahem podobá se Ž 46. předešlému. — Dokud vládli v Palestině pohanští kmenové, vládli tam dle mluvy starovýchodní také jejich bohové, nevládl tam národ israelský a tedy také ne jejich Bůh Jahve (Hospodin). Když pak Israelité po dlouhých

4 Podmanil národy nám,
kmeny (dal) pod naše nohy;
5 vybral nám dědictví svoje,
milého Jakoba chloubu.

6 Vznesl se s jásotem Bůh,
Hospodin za zvuku rohu.
7 Chvalte nám Boha, chvalte;
chvalte nám krále, chvalte!

8 Jeť králem veškeré země Bůh,
zpívejte dokonale!
9 Bůh je král nad národy,
Bůh sedí na svatém trůně svém.

10 Vládcové světa se sešli
k Abrahamovu Bohu.
Jehoť jsou mocnáři země,
nesmírně vznešený jest.

---

bojích, jež vedl dle jejich přesvědčení vlastně sám Hospodin, nabyli v Palestině za Davida a Šalomouna nesporně vrchu, také Hospodin stal se králem Palestiny i zbytků pohanského obyvatelstva, dosedl jaksi na trůn, a Israelité slavili toto nastolení svého krále. Jako provolávali Israelité slávu svým panovníkům (3. Král 1, 34. n. 39. n. 1. Sam 11, 15.), kteří byli zástupci neviditelného Boha, tak činili také, když jejich Bůh v tomto smyslu nastoupil na trůn. Aby tak Israelité i pohané palestinští činili, k tomu vyzývá básník Ž 46, 2.—5. V prorockém duchu vidí pak pěvec, že z tohoto palestinského království Hospodinova bude v dobách mesiášských světové království, jehož členy budou všichni králové světa se svými národy, i vybízí je, aby svého duchovního krále velebili.

V. 2. „všecek svět" = všichni národové, kteří bydlili v Palestině a v jejím sousedství. — Tleskati rukama bylo zvykem při nastolení krále. Viz 4. Král 11, 12. Byl to projev radosti, ale též obdivu. —

V. 3. „hrozný" je Hospodin, Bůh Israelitů nepřátelům, pohanům palestinským, které dal Israelitům podmaniti. — „veškerá země" = popředně Palestina.

V. 4. n. „národové" = kmenové = pohané palestinští, jmenovaní často na př. Dt 7, 1., jakož i jiní sousední národové, kteří byli od Davida podmaněni — Palestina byla „chloubou" národa israelského (= Jakoba), který byl Božím „miláčkem"; byl to majetek Hospodinův, který dědilo pokolení od pokolení (dle hebr. bylo to „dědictví naše" t. j Israelitů).

V. 6. Dokud vedli Israelité válku s národy palestinskými, byl Hospodin, který za ně bojoval, s nimi, po lidsku mluveno: na zemi; nyní, kdy zvítězil, vznáší se na svůj svatý trůn nebeský (v. 9.), aby tu panoval. Jako při vstupu pozemského krále na trůn, tak i nyní mají zvučeti rohy i hlasy lidské. (Možno také, že archa, posvátný trůn Hospodinův, po skončené vojně byla slavnostně nesena na Sion a tam umístěna, že tedy kraloval také Hospodin na tomto místě Srv. Ž 23.)

V. 7. „chváliti" mají Boha Israelova ne toliko Israelité sami, ale i pohané, ježto je nyní králem také jich.

V. 8. n. „veškerá země" zde již všecek svět, „národové" všeho světa. — „trůn" duchovní vlády Hospodinovy v církvi bojující i na nebesích. —

V. 10. Dle hebr. přidruží se vladaři světa k lidu Boha Abrahama, otce věřících, t. j. občanů duchovního království Božího (Gn 12, 2. n.; 17, 4; Řím 4, 17.). — Kristus sestoupiv na zemi a dokonav svůj boj „vznesl se" (v. 6.) na nebesa a tam kraluje nad veškerým světem. Možno tedy tímto zpěvem slavili jej.

Ž 47. (hebr. 48). Hospodin opatruje své sídelní město Jerusalem.

Nadpis (v. 1.). Veliký je Hospodin, který sídlí v Jerusalemě, svém nádherném sídelním městě (v. 2—4). Králové, kteří ho chtěli dobýti, musili s nepořízenou odtáhnouti (v. 5.—8.). Dosud jsme toliko slýchali, že Bůh opatroval svůj národ, nyní jme se přesvědčili o tom na své oči (v. 9.). Díky Pánu za to (v. 10.—12.). Obcházejte Sion, vizte, že jest venkoncem neporušený i vypravujte o tom budoucím pokolením a utvrzujte v nich důvěru, že jako tentokráte, bude Hospodin i budoucně chránit své město (v. 13.—15.).

1 Žalmový zpěv Koreovců. Druhého dne po sobotě.

Veliký jest Hospodin,
2 a velmi hoden chvály
v městě našeho Boha,
na svaté hoře jeho,
3 kde má své základy Sion
na radost veškeré země,
na půlnoční straně
města velkého krále
4 Na jeho palácích ukázal
Bůh, že je opatruje.

5 Neboť, hle, sešli se králové,
přitáhli v jednom šiku;
6 jak to zřeli — jal úžas je,
zděsili se a prchli.
7 Hrůza je zachvátila,
úzkost jak rodící ženu,
8 jako když prudkým vichrem
tříštíš tarsiské lodi.

9 Jak jsme to slýchali, zřeli jsme
ve městě Pána zástupů,
ve městě Boha našeho:
Bůh je upevnil na věky!

Ž 47. — V. 1. Srv Úvod str. 151., pozn. 12. — Poznámka, že býval zpíván v pondělí, v hebr. není. — Zpěv tento vznikl nejspíše po tom, když bylo Sennacheribovi upustit od obléhání Jerusalema a vrátit se domů (4. Král hll. 18. n.). (Možno však také, že tu vzdává žalmista díky Bohu za jiné vítězství. Srv. na př. 4. Král 16, 5.) — Jest velmi podobno pravdě, že býval tento zpěv zpíván od poutníků, putujících na svátky do Jerusalema, nebo již v Jerusalemě samém.

V. 3. Místo „má základy“ hebr.: „krásně se vypíná“. — Sion = Jerusalem. — „veškeré země“ — palestinské. — Hora chrámová byla na severovýchodě Jerusalema. — Na severu dle názorů starých Semovců byla „Boží hora“, jakýsi Olymp, sídlo bohů. Někteří mají za to, že tu žalmista potírá ten báječný názor poukazem, že pravé sídlo Boží je toliko na Sionu a nikde jinde, tu že jest onen „sever“. Jiní tomu odporují.

V. 4. Ačkoli nepřítel oblehl město a snad i na ně střílel neb aspoň stříleti chtěl (velikými kameny), nezbořil domů jerusalemských; proto také níže ve v. 14b. vyzývá básník posluchače, aby si je prohlédli a přesvědčili se, že jsou bez úhony. Tak je Bůh střežil!

V. 5—8. „zřeli“ město, ale i skutečnost, že je veliký Bůh chrání. — Lodi jezdící do Tarsisu byly veliké a důkladné. Srv. 3. Král 10, 22.

10 Myslíme na tvoji milost,
Bože, ve tvém chrámě.
11 Jako tvé jméno, tak chvála tvá,
Bože, (jde) do končin světa.
Práva je plná tvá pravice,
12 proto se veselí Sion,
jásají dcery judské
pro tvé soudy, Pane.

13 Jděte kol Sionu, jděte,
čítejte jeho věže;
14 hleďte na jeho hradby,
prohlížejte si paláce,
vypravujte to potomkům,
15 že jest takový Bůh
Bůh náš vždycky, na věky:
on nás povede věčně!

Ž 48. (hebr. 49.). Pozemský blahobyt bezbožných není hoden závidění ježto smrtí zaniká a pak...?

Nadpis (v. 1.). Úvod: výzva posluchačstva, by pozorně poslouchalo; o čem chce básník zpívati? (v. 2.—5.). — Je-li člověk utiskován, může se těšiti, že to nebude trvati věčně, ježto utlačovatelé musí zemřít (v. 6.—10.). Všichni, i bohabojní, tím spíše hříšníci umírají, stěhují se ho hrobů, všecek majetek nechávajíce na zemi jiným. Na věci nic nemění, že na smrt nemyslí jako nerozumná zvířata (v. 11.—13.). Kdežto bezbožní po smrti budou v podsvětí podléhati vládě smrti, bude se těšiti žalmista z přízně a ochrany Boží (v. 14.—16.). Proto se nerozčiluj, vidíš-li, že lidé bohatnou; nic z toho nevezmou s sebou na onen svět (v. 17.—20.). Refrén (v. 21.).

1 Ku konci. Od Koreovců. Žalm.

2 Slyšte to všichni národové,
sluch napni každý, kdo na světě sídlíš,

V. 10. „myslíme“ = vděčně vzpomínáme.

V. 11. n. Jako nyní budou poražení pohané přesvědčeni o moci Hospodina, Boha israelského (o jeho jménu), tak je slušno a spravedlivo, aby ho sami také slavili a jej ctili. Vojsko assyrské (Sennacheribovo) bylo sehnáno bezmála ze všech končin, mohlo tedy také po všech končinách chváliti velikost Boha Israelova, když bylo domů rozpuštěno. — „práva“ národa israelského, jehož se ujal, když „soudil“, t. j. trestal Assyry tak, že jim bylo odtáhnouti. „Sion“ = Jerusalem, „dcery judské“ = ostatní města judská.

V. 13.—15. Israelité mají čítati věže, aby se přesvědčili, že ani jediná není od nepřítele zbořena, ale že všecky stojí; mají se přesvědčiti, že městské zdi i budovy jsou bez pohromy. Tak je Bůh chránil. A tento veliký a mocný Bůh bude Bohem, t. j. ochráncem města i národa také budoucně vždycky. Kéž to vypravuje pokolení pokolení, aby všichni k Bohu lnuli skálopevnou důvěrou! — Místo „takový“ možno také překládati „tu“. — (I proti církvi, tomu svatému Božímu městu, obracely se útoky pohanských národů a králů. Všichni tito protivníci byli přemoženi, buď Božím milosrdenstvím, že přijali Kristovu víru [na to kladou latinští sv. Otcové váhu], aneb byli přemoženi Boží spravedlností, neboť i nejmocnější pronásledovatelé nic nezmohli proti bezbranné církvi, nýbrž sami zahynuli (o těch mluví řečtí sv. Otcové). — Hora Sion ve v. 12. může znamenati římskou církev, dcerami judskými by byly církve jí podřízené, s ní spojené. Věže, zdi, paláce Sionu, církve, jsou její víra a učení, její svátosti, její ústavy charitativní a jiné; těmi jest církev u velikém počtu obdařena a zdobena. V těch spočívá též její síla a krása. Bůh jest v církvi a Bůh ji řídí. (Sedláček).

Ž 48. — V. 1. K nadpisu viz Úvod str. 151., pozn. 12. Žalm tento leckde byl při opisování porušen, tím znesnadněn jeho překlad a výklad některých míst samo sebou nejasných.

3 jako nízcí tak i vznešení,
bohatí, chudí bez rozdílu!
4 Ústa má mluvit budou moudrost,
rozumné poznatky pečlivých úvah,
5 dbáti budu mudrosloví,
při citaře chci řešit svou hádanku.

6 Proč bych měl báti se ve zlých dobách,
svírán jsa zlobou úskočníků,
7 na svou sílu se spolehajících,
a množstvím bohatství svého se chlubících?
8 Vždyť nelze vykoupit bratra ni sebe,
nemožno výkupné Bohu zaň zaplatit,
9 nelze dát výkupné za svůj život,
byť by se plahočil člověk věčně,
10 by mohl dále žít ustavičně.

11 Zdali neuvidí smrti?
Vždyť vidí, že mrou moudří,
že hyne každý blázen i hlupec,
že musí jmění své zanechat jiným.
12 Hroby jsou domy jejich na věky,
příbytky jejich po všecka kolena,
ačkoli země svým majetkem zvali.
13 Ano, člověk jsa vážen to nechápe,
jest jak zvěř nemoudrá, která je pro nůž.

14 Ta cesta vede je do záhuby,
i ty, jimž líbí se zásady jejich.
15 Jak ovce v podsvětí se dostanou,
smrt bude vládnout jim, spravedliví pak

V. 4, n. Žalmista chce podati výsledky svých úvah, i toho, co nalezl v průpovědech mudrců. Hrou na citaru chce se rozjařit a tak připravit duši na Boží vnuknutí. Srv. 1. Král 10, 5; 4. Král 3, 15. — „hádanka“ = záhada, která hýbala mocně mysli starých: Jak to srovnati, že bezbožní mají se dobře a smějí utiskovati zbožné, aby z nich tyli? Srv. knihu Job; Ž 36. a 72.

V. 6. „báti se“ = „znepokojovati se“, že bezbožní znamenitě se mají. Srv. níže v. 17. — Žalmista mluví ze srdce a jménem každého spravedlivého utiskovaného a trpícího. Co ho uklidňuje, jest pevná důvěra v Boha, že se jemu i jeho utlačovatelům dostane náležité odplaty — odměny a trestu. Bůh, v něhož dobří skládají svou naději, nezklame; zklame však bohatství, na které spoléhají zpupní a násilní boháči.

V. 8—10. Člověk, kdyby sebe déle žil a sebe více bohatství nahromadil, nemůže tím vším vykoupiti se ze zákona smrti; nemůže, zemře-li, ani vykoupen a k životu znova vzkříšen býti od svých zámožných příbuzných („bratří“).

V. 11.—13. „neuvidí smrti“ = neumře. — „moudří“ = spravedliví. — „blázen a hlupec“ = hříšníci, ke kterým patří jmenovaní boháči, lpějící na pozemských statcích, jako by je na věky mohly blažiti. — „země“ = veliké lány půdy. — Boháč nechce tomu rozuměti, že musí zemřít a smrt že odloučí ho od toho, na čem lpěl, jako nemyslí nerozumné zvíře na smrt.

V. 15. Dokud násilní velmoži byli živi, utiskovali spravedlivé, vládli nad nimi; ta vláda však nebude trvati dlouho, neboť brzy (= „záhy“) zemrou a pak se karta obrátí, spravedliví budou osvobozeni a žíti dále, kdežto jejich utiskovatelé budou v podsvětí otroky smrti, zatim co spustne a schátrá jejich majetek, domy, roucha atd. a zmizí jejich sláva, vybledne v mysli lidí na zemi představa o nich (hebr.).

nabudou záhy nad nimi vrchu;
na čem si zakládali, schátrá,
v podsvětí veta po jejich slávě.
16 Ale Bůh vyprostí mou duši
z moci podsvětí, když mne přijme.

17 Klidný buď, bohatne-li člověk,
roste-li sláva jeho domu.
18 Nevezmeť nic sebou, když umře,
nepůjde dolů s ním jeho sláva.
19 Byť i se honosil v životě štěstím,
20 byť i tě velebil, že z tebe tyje,
musí vjít posléze do rodů otců svých,
a nikdy, na věky neuzří světla.

21 Ano, člověk jsa vážen, to nechápe,
jest jak zvěř nemoudrá, která je pro nůž.

Ž 49. (hebr. 50.). S obětmi vnějšími nechať souhlasí vnitřní smýšlení a všecek nábožensko mravní život.

Nadpis. Bůh přichází, aby jakožto soudce vytýkal národu israelskému, čeho nedbá ve službě Boží (v. 1.—6.). Bůh nemůže kárati svůj lid proto, že málo žertev podává, ale proto, že zapomíná na správné vniterní smýšlení, jež má ty žertvy provázeti (v. 7.—15.). Bůh nemůže říci, že nedovede národ israelský jeho přikázání zevně odříkávati, že nemluví dosti často o smlouvě, kterou s ním učinil, ale musí mu důrazně připomenouti, že dle nich nežije (v. 16.—20.). Doslov (v. 21.—23.)

1 Žalm Asafův.

Bůh bohů, Hospodin mluví a vyzývá zemi
od východu slunce až do západu.
2 Ze Sionu, vrcholu to krásy,
Bůh zřejmě přichází, Bůh náš, nechtěje mlčet.

V. 16. dle hebr. možno také překládati: „Jen Bůh vykoupí duši mou ze šeolu, kdyby mne (šeol) bral". Dle toho, jak přeložíme, těší se žalmista toliko tím, že mu Bůh nedá zemříti, kdežto jeho bohatí utiskovatelé předčasně zemrou, nebo se těší, že po smrti Bůh jej přijme laskavě a odmění, kdežto bezbožným se té odměny nedostane. — „vykoupí" (srv. s v. 8. n.) nasvědčuje více prvému výkladu: Bůh toliko může vykoupiti člověka od smrti, t. j. dáti mu delší život pozemský. Ačkoli právě tento v., který je základem celého žalmu, není jasný, přece podává Ž ne jedno vzácné poučení. — K výkladu „když mne přijme" (Bůh do ráje) srv. Gn 5, 24; 2. Král 2, 9. n. hebr.; Ž 73, 24. hebr.

V. 17. Žalmista napomíná sebe sama.

V. 20. „otců svých", kteří byli tak bezbožni, jako jejich potomci, které má žalmista na zřeteli.

Ž 49. — V. 1. Viz Úvod str. 151., pozn. 12. Asafovi připsány také Žž 72.—82., tedy úhrnem 12. — O Asafovi, vrstevníku Davidovu, který nazýván byl také „vidcem", srv. 1. Par 6, 24; 15, 17; 16, 5; 2. Par 29, 30. a jj. Některé ze žalmů připisovaných nadpisem Asafovi, nehodí se však do dob Davidových (Ž 73. 75. 78.) i možno se domnívati, že místo „Asaf" dlužno čísti v nadpise „synů Asafových", „Asafovců". Ž 49. zdá se býti ze žalmů „Asafových" nejstarší, ježto položen sem mezi žalmy Davidovy a také obsah jeho nejeví stopy dob pozdějších. — „Bůh bohů" = Bůh nejvyšší. — Nebe a zemi vyzývá Bůh za svědky na ten soud. Srv. Dt 30, 19; Is 1, 2.

V. 2. „Ze Sionu" přichází, ježto tam trůní. — Sion je „vrchol", koruna „krásy", ježto je tam nádherná svatyně, chrám Hospodinův. — „zjevně" = zaskvívá se (hebr.). Srv. Dt 33, 2. — Bůh dosud nekáral Israele z pouhého vnějšího obřadnictví, dosud „mlčel", nyní však bude „mluviti", kárati a provázeti slova svá mluvou hromů. Srv. níže v. 21. („já jsem mlčel").

3 Oheň před jeho tváří (vše) zžírající,
a kolem něho silná bouře.
4 Vyzývá nebesa na výsostech
a zemi, chtěje soudit svůj národ.
5 Shromažďte mu svaté jeho,
kteří pečetí smlouvu s ním obětmi,
6 ať hlásá nebe, jak spravedlivý jest,
neboť sám zasedá k soudu!

7 „Slyš, můj lide, budu mluvit,
Israeli, chci žalovat na tebe.
Hospodin, tvůj Bůh jsem já!
8 Nejsou to žertvy tvé, proč tě chci kárat.
vždyť mám tvé oběti na očích stále.
9 Není mi třeba (však) býčků z tvých domů,
ani kozelců ze tvých ohrad.

10 Neboť má jest všecka zvěř lesní,
i dobytek na horách (plných) skotů.
11 O každém ptáku nebeském vím,
i krása polní náleží mně.
12 Kdybych lačněl, neřekl bych ti,
jeť můj svět se vším, čeho je plný.
13 Požívám snad masa býků,
nebo piji kozelčí krev?

14 Přinášej v obět Bohu díky
a tak plň sliby své Nejvyššímu.

K v. 3. srv. Is 64, 1; Mich 1, 4; Z 17, 9. 13; Ex 19, 16; 2. Král 5, 23.

V. 4. Nebe a zemi povolává Bůh k soudu nad Israelem za svědky. Srv. Dt 32, 1; Is 1, 2.

V. 5. „svatí“ byli Israelité, ježto byli Bohu zvláštním způsobem zasvěceni a také mravně svati býti měli. Shromážditi je mají ti, kteří jsou k tomu svým úřadem povoláni, vrchnosti národa israelského. — Smlouva slavná národa israelského s Bohem byla zpečetěna obětí (Ex 24, 5.) a Israelité podávají pravidelné oběti, které ta smlouva ukiádá a tím ji udržují, zachovávají a obnovují.

V. 6. Nebesa budou hlásati jakožto svědkové, že Bůh nekřivdí Israelovi, že právem vytýká a odsuzuje bezduchost jejich bohoslužby, že právem jim hrozí a případně bude trestati. Není možno, aby ten soudce nebyl spravedlivý; vždyť je to Bůh sám!

V. 7. počíná mluviti Bůh a mluví až do konce. Je to jakýsi rozsudek s přiměřenými důvody. V. 7. jest úvod k tomu ortelu. — Z pojmu „Boha Israelova“ lze vše další vyvoditi.

V. 8. „stále“ má na zřeteli zejména „obět ustavičnou“. Viz Ex 29, 42; Nm 28, 3.—8. 10.

V. 11. Ježto Bůh o každém ptáku „ví“, mohl by si vybrati, kterého chce, kdyby ho potřeboval. — „krása“ polní = obilí, z něhož vyráběna byla mouka a chléb k obětem. (Dle hebr. místo toho „co se na poli hýbe“, což méně se hodí do souvislosti.)

V. 12. n. Velmi názorně řečeno tu, že Bůh není člověk (v. 7c.), a oběti, jež posvátný oheň, představující Boha stravuje, nejsou pokrmem ani nápojem Bohu podávaným, ale mají význam jiný.

V. 14. „díky“, t. j. provázej obět modlitbou, prýštící se ze srdce, obětuj spolu se žertvou také slova, jazyk i srdce. Toť požadavek Boží! To mu bude milejší, než-li slíbíš-li kdožví kolik zevnějších toliko obětí, jež budeš podávati — bez ducha, bez srdce!

15 Vzývej mne v den, kdy budeš soužen,
já tě vytrhnu a ty mne oslavuj!

16 [Hříšníkovi Bůh pak praví:]

Proč přikázání má odříkáváš,
a mou smlouvu do úst bereš
17 ty, jenž nenávidíš kázeň,
a mé řeči za hřbet házíš?
18 Uvidíš-li zloděje, běžíš s ním,
s cizoložníky se bratříš,
19 ústa tvá oplývají zlobou,
a tvůj jazyk osnuje lsti;
20 sedáš a proti bratrovi mluvíš,
syna mátеře své urážíš.

21 To jsi páchal a já jsem mlčel,
křivě sis myslil, že jako ty jsem;
i kárám tě, do očí ti to říkám.
22 Na mysli měj to, jenž na Boha zapomínáš,
aby tě nezachvátil! Kdo by ti pomohl?
23 V obět kdo přináší díky, ten mne uctívá,
kdo žije poctivě, ten uzří pomoc Boží."

Ž 50. (hebr. 51.). Kající prosba za odpuštění hříchu a jeho následků.

(Čtvrtý žalm kající.)

Nadpis (v. 1. n.). Prosba za odpuštění. První důvod: velikost Božího milosrdenství (v. 3. n.). Žalmista uznává svůj hřích; Bůh může na něm ukázati, že je nejvýš milosrdný a věrný — druhý a třetí důvod k odpuštění (v. 5. n.). Člověk je od svého početí křehká bytost; Bůh přece vidí v srdci lidském spravedlnost raději nežli hříšnost: čtvrtý a pátý důvod k odpuštění (v. 7. - 9.). Prosba, by se vrátila bývalá, nyní hříchem ztracená radost (v. 10. n.), čistota srdce, síla duše, svatost (12. n.), ochrana Boží, které se těší spravedlivec, ochota činiti dobro (v. 14.). Žalmista bude pak voditi hříšníky na cestu zákona — šestý to důvod k odpuštění (v. 15.). Bude oslavovati Boha — sedmý důvod k odpuštění (v. 16. n.). Básník je sice ochoten přinésti Bohu smírné oběti, ježto ale Bůh v tomto případě si jich nepřeje, podává místo nich zkroušené srdce (v. 18. n.). Bohoslužebný (liturgický) dodatek, kterým obec israelská prosí Boha, by Jerusalem ležící v troskách byl zase vybudován, by v něm mohly býti podávány oběti dle bohoslužebného řádu jako kdysi bývalo (v. 20. n.).

1 Ku konci. — Žalm Davidův, 2 když byl vešel k Betsabě, a když potom k němu přišel prorok Natan.

V. 15. V den soužení spíše tě vyslyším a pomohu ti, budeš-li mne toliko upřímně prositi, nežli kdybys mi toliko zevně obětoval.

V. 16a. je glosa, která ruší souvislý tok řeči Boží. Co mluví dále Bůh, mluví k Israelovi jako k němu mluvil dosud. Samo sebou se rozumí, že slova ta netýkají se všech, ale toliko těch, kteří se tím neb oním způsobem provinili.

V. 17. Ž 49. má velikou hodnotu mravní, ježto brojí proti náboženskému koketování, nátěru a pokrytectví, které má plná ústa nábožensko-mravních formulí, ale velmi málo ryze mravních skutků = „kázeň" = souhrn Božích přikázání, která stanovil nejvyšší Vychovatel.

V. 20. „sedáváš" ve společnosti, ve branách města, i na soudu.

3 Smiluj se nade mnou, Bože, dle svého velkého milosrdenství,
a dle množství svých slitování zahlaď nepravost mou.
4 Úplně omyj mne od mé nepravosti,
a od hříchu mého očisti mne.

V. 21. Bůh byl shovívavý, „mlčel", nekáral hned hříšného Israele a ten zneužil shovívavosti Boží, hřešil dále, jako by Bůh byl téhož smýšlení, co Israel sám. Aby neklesal v tom lid dále, bylo třeba, aby Bůh konečně „promluvil".

V. 22. Bůh mluví o sobě ve 3. osobě. — „nezachvátil" jako lev kořist, aby ji roztrhal.

V. 23. „díky", t. j. srdce jako výše v. 14. — V. 23a. míří na ty, o kterých mluveno ve v. 8.—13; v. 23b. má na zřeteli ty, kteří jsou tepáni ve v. 16b.—20. — Žádal-li Bůh srdce, poctivé smýšlení a ryzí život mravní od svých ctitelů ve S. Z. žádá je tím spíše od svých svatých v Z. Novém.

Z. 50. — V. 1.n. Viz 4, 1. — Moderní kritika sice upírá ten žalm Davidovi, kladouc jej do doby babylonského zajetí; byl napsán prý, aby jím všecka obec israelská za hříchy přísně trestaná prosila Boha za slitování. Důvody pro to tvrzení však nejsou tak pádny, by přesvědčovaly. Pravda je jen, že v. 20. n. byl později, za času jmenovaného zajetí k písni Davidově přidán, a že snad tu a tam některé slovo bylo změněno, aby se novým dobám a do úst celé obci lépe hodillo. — O hříších Davidových viz 2. Král 11. n. — O příchodu Natanově tamže 12, 1. nn. Není nutno si představovati, že David napsal žalm hned, jakmile byl Natanem upozorněn na svůj hřích; spíše později oděl v básnické (lyrické) roucho kající city, které tehdy pronikaly mu duši. Žalm je překrásný projev pokorného vědomí hříšnosti, upřímné vnitřní lítosti, důvěry v milosrdenství Boží, snahy Bohu lépe sloužiti; proto právem i v církvi zařazen byl mezi žalmy kající, a miliony duší celá staletí vyslovovaly jím a bohdá vyslovovati budou pokud lidstvo na zemi potrvá, své pokání. I po stránce umělecké je to překrásná báseň. Rozčlenění na sloky viz v obsažníku a v textu; v hebr. původním znění skládá se každý verš ze dvou trojstopých členů (stichů). Ježto v českém znění tohoto žalmu velmi hluboce zakořeněného nebylo možno činiti mnoho změn, jak by bylo žádoucno, podán tu celý žalm přeložený rhytmicky přímo z hebrejštiny (pětistopým veršem logaedickým):

3 Smiluj se nade mnou, Bože, podle své milosti;
že's velmi milosrdný, vymaž mé viny.
4 Pořádně oper mne od mé nepravosti,
a od mého hříchu očisti mne.

5 Nebo přestupků svých já jsem si vědom,
a můj hřích je přede mnou ustavičně.
6 Proti tobě samému jsem zhřešil,
a co zlé je před tebou, učinil jsem,
by bylo zjevno, že's spravedliv ve svých řečech,
že jsi bez úhony ve svých soudech.

7 V nepravosti, hle, bolestně jsem se zrodil,
a v hříchu počala mne moje matka.
8 Ejhle, správnost v srdci rád ty vidíš,
nuže, moudrosti mou mysl nauč.
9 Rozhřeš mne ysopem, abych očištěn byl,
vyper mne, abych byl bělejší než sníh jest.

10 Dej, ať slyším veselí a radost,
ať se zradují údy, které jsi zkrušil.
11 Zakrej obličej si před mými hříchy,
a mé všecky nepravosti vymaž.

12 Srdce čisté vytvoř mi, o Bože,
a ducha silného obnov v útrobách mých.
13 Nezavrhuj mne od svého obličeje,
a ducha svatosti své mi neodpírej.

14 Navrať mi zase radost z ochrany své,
a duchem ochotnosti podepři mne.
15 Učit budu odpadlíky tvým cestám,
a tak se vrátí hříšníci zase k tobě.

5 Nebo svou nepravost já poznávám,
a hřích můj přede mnou je vždycky.
6 Proti tobě samému jsem prohřešil se,
a co zlé je před tebou, učinil jsem,
abys byl shledán spravedliv ve svých řečech,
a bys zvítězil, když souzen býváš.

7 Nebo, hle, v nepravostech jsem se počal,
a v hříších počala mne matka moje.

---

16 Vytrhni mne z prolití krve, Jahve,
ať slaví jazyk můj tvou spravedlnost.
17 Pane můj, rač rty mé otevříti,
a má ústa nechť hlásají tvou chválu.

18 Nebo nemáš zalíbení v žertvě;
i kdybych dal ti celopal, neměl bys záliby.
19 Obětí Jahvovi duch zlomený jest,
srdcem zkroušeným, Jahve, nepohrdáš.

* * *

20 Dobro prokaž Sionu v milosti své,
vystavit rač jerusalemské zdi.
21 Pak budeš libovat si v řádných obětech,
tehdáž budou ti na oltář klásti býčky.

V. 3.n. ústřední myšlenka celého zpěvu. Všimni si, kolika variacemi (různými obraty) tutéž myšlenku básník dále opakuje. Smiluj se... zahlaď nepravost... omej mne, očisti mne (v. 4.)... pokrop mne ysopem... omyj mne (v. 9.)... odvrať obličej... smaž mé nepravosti (v. 11.)... srdce čisté mi vytvoř... nezamítej mne... neodpírej mi ducha své svatosti (v. 13.). Velké je milosrdenství Boží, ježto odpouští hříchy i největší. David dopustiv se dvou zločinů, cizoložství a vraždy potřebuje k odpuštění velkého milosrdenství Božího. — „zahlaď" = „vymaž", jako se vymazuje písmo (Ž 68, 29; Is 43, 25.). Žalmista má asi na mysli dlužní úpis. Setře-li věřitel písmo, přestává dluh. — „omyj" = „oper", jako perou pošpiněný šat: namočí ve vodě, mnou, tlukou kamenem nebo dřevem (dosud v Palestině) a pod. — Pěvec je stížen hříchem, jako by malomocenstvím; prosí, by byl z toho neduhu očištěn. Srv. Lv 13, 6. 24. — Hřích tu nazýván „peša'" t. j. vzpoura, odpad, přestoupení; „'avón" = odbočení od pravé cesty, poblouzení; „chattát" = pochybení.

V. 5. Hříšný básník nechce omlouvati své viny, uznává ji; ano tíží ho tak, že mu stále tane na mysli („přede mnou jest ustavičně"). — Ne jen Jahve o ní ví, ale také „já".

V. 6. Kterak se prohřešil David proti „Bohu samému", viz 2. Král 12, 13. David prohřešil se proti pravému, jedinému Bohu Israelovu. Ten Bůh učinil smlouvu s Israelem, mezi základné podmínky její vložil také „Nezabiješ" a „Nezcizoložíš" (Ex 20.). David však tu smlouvu porušil! — Jak se srovnává Boží prozřetelnost a hřích? Bůh dopouští hřích, ale pak jej trestá a tak zjevuje svou spravedlnost. Činí-li hříšník pokání, Bůh mu odpouští a tak ukazuje své milosrdenství. Protože kajícímu odpouštěti slíbil, dokazuje také svou věrnost. Lidé ne jednou křivě posuzují Boha upírajíce mu brzy spravedlnost, brzy věrnost, brzy milostivost. David uznává, že zasluhuje trestu, aby tak hlásal Boží spravedlnost, prosí však také, by mu bylo odpuštěno, aby tak ukázala se na něm Boží milost a věrnost. Bude (živým) důkazem, že Bůh jedná správně, že na něm není úhony, budou usvědčeni z křivého soudu (= „abys zvítězil",) ti, kdož o tom pochybovali. Srv. Řím 3, 3. n.

V. 7. Pěvec má tu na mysli ortel Boží vynesený po prvním hříchu nad ženou: Gn 3, 16; „s bolestí roditi budeš děti" a „k muži bude tvá příchylnost (tě puditi)". Bolestný porod a vášnivost pohlavního pudu, následky to prvotního hříchu jsou dokladem, jak hříšný, ke hříchu nakloněný, je člověk. Srv. Gn 8, 21. — Není tu však řečeno ani, že by bylo obcování řádných manželů samo sebou hříchem, jak se někteří nevzdělaní národové domnívali, ani že snad David byl zplozen v cizoložství!

8 Nebo, hle, upřímnost je ti milá.
neznámou a skrytou svou moudrost oznámil's mi.
9 Pokrop mne ysopem, abych očištěn byl,
omyj mne, abych byl nad sníh zbílen.

10 Sluchu mému radost a veselí dej;
potom zaplesají kosti ponížené.
11 Odvrať obličej svůj od mých hříchů,
a vymaž všecky mé nepravosti.

12 Srdce čisté stvoř ve mně, Bože,
a ducha pravého obnov v útrobách mých.
13 Nezamítej mne od své tváře,
a svého svatého ducha mi neodnímej.

14 Navrať mi radost z ochrany své,
a duchem statečným posilni mne.
15 Učit budu hříšníky tvojim cestám,
že se bezbožní vrátí k tobě.

16 Zbav mne krevní viny, Bože, můj spasný Bože,
a můj jazyk s veselím bude slaviti tvou spravedlnost.
17 Pane, rty mé rač otevříti,
a má ústa zvěstovat budou tvoji chválu.

V. 8. Dle Vulg. děkuje pěvec Bohu, že mu dal hřích upřímně poznati („upřímnost je ti milá"); to poznání, jakož i bázeň Boží, kterou cítí, je pravá „moudrost". Srv. Ž 110, 10. Prosba z toho sama sebou se řinoucí: Když jsi mi dal hřích poznati, odpusť mi jej také. „Neznámou a skrytou moudrostí" byl poučen také David. Oním krásným podobenstvím Natanovým 2. Král 12, které jím otřáslo a ho přivedlo k tomu, že bezděky odsoudil sebe sama. — Dle hebr. však prosí žalmista, by Bůh naplnil jeho nitro pravou moudrostí a tak vzdálil od něho hříšnou pošetilost, neboť: Bůh si přeje, by srdce lidské (a vůbec každá bytost) bylo takové, jaké dle vůle Tvůrcovy má býti (správné, pořádné, poctivé a) ne tedy hříchem porušené.

V. 9. Básník přirovnává svůj hřích zase k malomocenství jako ve v. 4b. a prosí, by ho byl zproštěn. Při očišťování malomocných bylo užíváno ysopu. Srv. Lv 14, 4. — O bělosti sněhové srv. Is 1, 18.

V. 10. Zdá se, že žalmista nejen cítil tíži viny, ale že i cítil trest za ni, nemoc, („údy, (kosti), které jsi zkrušil"). Jako člověk zdravý, tak i člověk čistého svědomí bývá veselý; nemoc a hřích radosti zbavuje, smutkem naplňuje.

V. 11. „Zakryj si obličej před mými hříchy" — abys jich neviděl; neznamená to přání, by jich Bůh jen nepřičítal, že mohou zůstati i dále; je to jen jiná variace prosby, by mu byly hříchy odpuštěny, smazány, oprány. Srv. v 3.

V. 12. „srdce" takořka sídlo veškerého života náboženského i mravního. Hříchem bylo znetvořeno; k odpuštění třeba, by bylo přetvořeno. — „duch" = „srdce". „duch pravý" = čistý, jaký má býti dle vůle Tvůrcovy. — Hebr.: „silný, pevný" ne tedy nemocí a hříchem seslabený, zlomený.

V. 13. Hříšník ztrácí svatost; kajícník prosí, by mu byla zase vrácena.

V. 14. Spravedlivec je miláček Boží a Bůh mu slibuje v Písmě na četných místech, že ho bude ostříhati, jemu pomáhati srv. Ž 90. a jj. Hříšník ztrácí nárok na to, co Bůh připověděl spravedlivým. Žalmista se těší, až bude hříchu zbaven, až bude zase spravedlivcem, že bude moci nadíti se oné pomoci Boží. — Hřích zasazuje člověku hlubokou ránu, láme jeho mravní sílu, ochotu konati dobro. Pěvec prosí, by mu bývalá „statečnost" („ochota", pohotovost k dobrému) byla vrácena.

V. 15. „cesty Boží" — mravní zákony, kterými vykázal Israelovi cestu k sobě. Jak může hříšník jiné po té cestě voditi? Až Bůh učiní ze hříšníka spravedlivce, bude tak rád činiti, tím Bohu náhradu za hřích dávati.

V. 16. „prolití krve" 2. Kr 1 12, 10.

V. 17. začínají církevní hodinky (jitřní). Odpustí-li Pán žalmistovi hříchy, zaváže ho k tomu, by mu vzdával za tu milost dík a tak „otevře jeho rty".

18 Nebo kdybys byl chtěl obět, byl bych dal (ji) ovšem,
(ty však) v zápalných obětech si nelibuješ.
19 Obětí Bohu (milou) duch je zkormoucený,
a srdcem zkroušeným a pokorným, Bože, nepohrdáš.

* * *

20 Dobrotivě nalož, Hospodine, pro svou milost se Sionem,
aby byly zdi jerusalemské (zas) vystavěny.
21 Pak budeš přijímat řádné žertvy, oběti a celopaly,
tehdáž klásti budou býčky na tvůj oltář.

Ž 51. (hebr. 52.). Hospodin zhatí úskoky velmožného násilníka.

Nadpis (v. 1. n.). Zloba mocného utlačovatele (v. 3.—6.). Padne však se své výše na radost spravedlivých (v. 7.—9.). Žalmista pak bude vzkvétati a díky vzdávati Bohu, že je nejvýš dobrotivý (v. 10. n.).

1 Ku konci. Poučná píseň Davidova. 2 Když přišel Edomec
Doeg a zvěstoval Saulovi: „David vešel do domu Achimelechova".

3 Proč se chlubíš nešlechetností,
velikáne v hříchu?
4 Celý den (jen) nespravedlnost
osnuje tvůj jazyk;
jako břitva nabroušená
úskočně si vede.
5 Milejší je ti zlo než dobro,
řeči lživé než pravda.
6 Rád máš jen řeči zkázonosné,
jazyku ošemetný.

7 Protož i tebe Bůh zhroutí na věky,
uchvátí, přestěhuje
ze tvého bydla a vytrhne
s kořenem ze země živých.

V. 18. Zákon mojžíšský (Lv 4, 1.—6, 7.) přikazoval oběti smírné; avšak na odpuštění takových zločinů, jakých se David dopustil a které měly býti trestány smrtí, zákon obětí ani nepředpisoval. Od takového zločince zákon ani Bůh takořka obětí nepřijímal. David je sice ochoten je dáti, ježto však Bůh si jich nepřeje, nahradí je ústní modlitbou chvály (v. 17. srv. Ž 49, 13. n.) a kajícím srdcem (v. 19.).

V. 20. „milost" = blahovůli, přízeň. — Sion = pahorek jerusalemský, pak = Jerusalem. — Judští vyhnanci žijící v Babyloně prosí Boha, by byl Jerusalem r. 587 rozbořený znova vybudován. — Až se tak stane, budou tam podávány oběti, které bohoslužebný řád předpisuje (= „oběti řádné"), jak byly před zkázou Jerusalema přinášeny. Judovci v zajetí modlíce se Ž 50. prosili, by Bůh odpustil národu hříchy otců a trest za ně, t. j. vyhnanství a zavedl je zase do vlasti. Křesťan může modliti se v. 20. n. za požehnání novozákonné obce, t. j. za církev. — Církev sama modlí se často tento žalm jménem hříšníků i duší zemřelých (hodinky za zemřelé). Velebně zní ten zpěv zejména ve sv. týdnu, kdy v něm právem lze viděti se sv. Jeronymem „hlas (prosbu) Kristův za kající lid".

Ž 51. — V. 1. n. K nadpisu srv. 4, 1. — O námětu vypravuje 1. Sam hl. 22. — V. 3. Doegovo „hrdinství" byla denunciace: udal Davida a kněze, kteří pykali za to hromadnou smrtí. Smutné to velikánství!

V. 7. „i tebe" jako ty jsi zničil kněze, jež jsi udal. — „vytrhne tě ze země živých" = umřeš jako kněžstvo nobské.

8 Zřít budou spravedliví to s úctou,
a jemu smát se říkouce:
9 „Vizte muže, jenž nechtěl mít Boha
za svého pomocníka,
ale doufal v množství svých statků,
na svém pychu si zakládal“.

10 Já pak jsem jako zelená oliva
v domě Božím;
naději skládám v Boží milost
vždycky, věčně.
11 Budu tě na věky oslavovat,
že jsi učinil to,
vzývati jméno tvé, že je tak dobré,
před svatými tvými.

Žalm 52. (hebr. 53.). Všeobecnou bezbožnost Bůh nenechá bez trestu.

Nadpis. Obsažník viz u Ž 13. (14.).

1 Ku konci. Pro Maeleth. Poučná píseň od Davida.

Říká si pošetilec v duchu:
„Není Boha.“
2 Jsou zkaženi, ohavné jejich neřesti,
není, kdo činil by dobré.

3 Bůh s (výše) nebes pozoruje
lidské plémě,
aby viděl, má-li kdo rozum,
hledá-li Boha.

4 Všichni se (od Boha) odchýlili,
všichni jsou zvrhlí,
není, kdo by činil dobré,
ani jednoho.

V. 8. n. Spravedliví, kteří byli od jmenovaného magnáta utiskováni, vidouce jeho smrt, upevní se ve své úctě k Bohu nejvýš spravedlivému, oddechnou si a budou s pocitem radosti patřiti na to, kterak učiněno zadost spravedlnosti, dosud deptané.

V. 10. n. „v domě Božím“ spoj s „já jsem“. Žalmista totiž váží ze svatyně (=„dům Boží“) hojnost potřebné milosti, aby mohl ve svém štěstí se zelenati, kvésti a ovoce přinášeti, t. j. blaženě žíti. — „že jsi učinil to“ = potrestal zpupného utlačovatele a tak spravedlivce i žalmistu, které byl utiskoval, vysvobodil. — „vzývati“ a tím vyznávati, šířiti veřejně a upevňovati v jiných zbožných duších důvěru v Boha, která neklame. — Zpupní magnáti, kteří utiskují slabší, nevymřeli pohříchu dosud; je proto i křesťanu utlačovanému Ž 51. modlitbou a poučením.

Ž 52 — V. 1. K nadpisu viz 4, 1. — Záhadné jest, co znamená hebrejské machalath; znamená: hudební nástroj, či nápěv, nebo jiný hudební nebo bohoslužebný pokyn? Schlögl pokládá to slovo za vlastní jméno pěveckého sboru, v jehož čele byl majitel tohoto žalmu. — Ostatně viz výklad k Ž 13.

V. 2. Místo „neřesti“ má Ž 13: „mravy“ ovšem neřestné.

5 Jistě zmoudří všichni zločinci,
kteří zžírají
lid můj jako kdyby chléb jedli,
6 Boha (však) nevzývají.

Pak náhle zhrozí se, neboť Pán rozmetá
údy jejich;
sužovatelé se sklamou,
neboť Bůh pohrdne jimi.

7 Kéž přijde se Sionu Israelovi spása!
Až Bůh obrat zjedná v osudu lidu svého,
plesat bude Jakob, veselit se Israel.

Ž 53. (hebr. 54.) Prosba za pomoc proti nepřátelům.

Nadpis (v. 1. n.). Prosba za pomoc (v. 3.—5.). Projev důvěry (v. 6. n.). Žalmista zavazuje se slibem, bude-li mu pomoženo (8. n.).

1 Ku konci. S průvodem na strunové nástroje. Poučná báseň
od Davida, 2 když přišli Zifští a řekli Saulovi: „Hle, David skrývá se
u nás".

3 Bože, jménem svým mi pomoz,
mocí svou dej mi dojít práva.
4 Bože, vyslyš modlitbu mou,
popřej sluchu slovům úst mých.
5 Povstávajíť cizáci proti mně,
mocní mi o život ukládají,
nemají Boha na zřeteli.

6 Avšak Bůh, hle, pomocník můj,
Pán jest ochráncem života mého.
7 Obrať zlo to na mé odpůrce,
dle své věrnosti je zahlaď!

V. 5. Místo „jako kdyby chléb jedli" opravují a překládají někteří: „kteří jedí Boží chléb".

V. 6. „údy" slovně: „kosti". — „zhrozí se" toho, co se stane prve nežli údy jejich budou rozmetány. — „sklamou se", ježto zlotřilé jejich úmysly stran chudých se zhatí (Ž 13, 6.).

V. 7. „Jakob" = Israel, t. j. národ israelský.

Ž 53. — V. 1. „Ku konci" viz Ž 4, 1. „S průvodem na strunové nástroje" viz Ž 6. „O poučné básni" viz Úvod str. 151 pozn. 12.

V. 2. srv. s 1. Sam 23, 19; 26, 1. — Hlava 23. tamže vypravuje, že Filišťané vtrhli do země israelské, Saulovi bylo táhnouti proti nim a tak byl David zachráněn.

V. 3. „jménem" = mocí, kterou to jméno představuje.

V. 5. podává důvod, proč pomoci potřebuje. — Zifští měli sídla v území Judově, nesnadno tedy možno je nazývati „cizinci". Proto lépe s některými hebrejskými rukopisy místo toho čísti: „zpupní". — Zapomínají na Boha, který trestá násilí.

V. 7. Dle starozákonného smyslu spravedlnosti měl býti každý bez milosrdenství potrestán tak, jak po právu zasluhoval a tím, co jinému strojil. Chtěl-li na př. někomu utít ruku neb uťal-li ji skutečně, měla i jemu býti ruka uťata. Tak byl potrestán také Saul: chtěl Davida neprávem zabíti a za to byl zabit od Filišťanů sám.

8 Pak budu dávat ti oběti dobrovolné,
slaviti, Pane, jméno tvé dobrotivé,
9 ježto mne z každé tísně vytrhuješ,
že mohu na odpůrce vítězně hledět.

Ž 54. (hebr. 55.). Modlitba pronásledovaného a zrazeného.

Nadpis (v. 1.). Prosba za vysvobození z tísně (v. 2.—4.). Popis té tísně (v. 5.—9.). Žalmista prosí, by Bůh rozdvojil názory nepřátel, kteří tolik zla ve městě natropili (v. 10.—12.). Důvěrný přítel básníkův zpronevěřil se mu (v. 13.—15.). Vzdech, by škůdce Bůh sprovodil se světa (v. 16.). Důvěra žalmistova, že ho Bůh zprostí utiskovatelů (v. 17.—19.). Zloba a pokrytecká úskočnost jejich (v. 20.—22.). Básník pobádá sebe sama, by poručil vše Bohu, v něhož doufá, a proto jistě bude vysvobozen, kdežto jeho utlačovatelé zhynou předčasnou smrtí (v. 23. n.).

1 Ku konci. S průvodem strunových nástrojů. Poučná báseň Davidova.

2 Vyslyš, Bože, modlitbu mou,
nezhrdej mou prosbou!
3 Všimni si mne a odpověz mi,
zkormoucen jsem tísní,
4 děsí mne hlas nepřítele,
násilí bezbožníka;
neboť zavalují mne zkázou,
zuřivě proti mně brojí.

5 Srdce mé se svírá ve mně,
smrtelná hrůza mne napadá.
6 Strach a hrůza popadá mne,
temno mne zahaluje.
7 Pravím si: „O bych měl křídla jak holub,
letěl bych do bezpečí;
8 ano, daleko bych uletěl,
v pustině bych zůstal.
9 Rychle bych prchal na místo spásy své,
před prudkým vichrem a bouří.“

10 Zmať, Pane, rozděl jim jazyky, vidímť
ve městě násilí, rozbroj.

V. 8. n. „oběti dobrovolné“ ze slibu. — „vítězně“, ježto Hospodin je porazil. — Slova tohoto žalmu možno klásti v ústa Spasiteli trpícímu; předpovídá jimi své vítězství nad nepřáteli. — Žalmem tím možno denně každému prositi Boha za pomoc v nebezpečích, která ho potkají.

Ž 54. — V. 1. K nadpisu srv. 4, 1. Úvod str. 151 pozn. 12. „S průvodem strunových nástrojů“ = neginóth jako Ž 4. 6. Obyčejně bývá Ž 54. kladen do času, kdy Davida napadl jeho vlastní syn Absalom a kdy ho zradil jeho důvěrný rádce Achitofel (2. Sam 15, 12 31. srv. s Ž 54, 14. n.). Jiní ovšem jinak. Achitofel byl pokládán za předobraz Jidáše a Ž 54. kladen do úst Spasitele a vykládán mesiášsky. Srv. Ž 40, 10.

V. 2.—4. „nezhrdej“ = neskrývej se před... (hebr.). — „odpověz mi“ tím, že mne vysvobodíš, tedy vyslyšíš. — „Zkormoucen jsem“ = „těkám v nářku“, kudy chodím, naříkám (hebr.). — „hlas“ = hrozby, žaloby, potupy (Knabenbauer).

V. 5.—9. „tmy“ = hrůzy. — O útěku Davidovu na poušť srv. 2. Sam 15, 28; 17, 16.

V. 10.—12. líčí ten vichor a bouři (v. 9b.). — Zmate-li Bůh „jazyky“, t. j. smýšlení jejich, že budou nesvorni, jako kdysi stavitelé věže babylonské (Gn 10,

11 Obcházejí je ve dne v noci
po zdech městských,
zkáza a bída zavládla v něm,
12 a samá nespravedlnost;
nechce zmizet z ulic jeho
bezpráví a úskok.

13 Ano, kdyby mi nepřítel klnul,
snesl bych to,
kdyby se vypínal nade mne odpůrce,
ukryl bych se snad;
14 ale tys to, společník můj,
rádce a důvěrník,
15 jenž jídal's lahodné pokrmy se mnou,
v dům Boží svorně jsme chodili.

16 Kéž na ně náhle přikvačí smrt,
ať klesnou do hrobu v plné síle,
neb zloba v příbytcích jejich i v srdcích jest.

17 Já však Boha se dovolávám,
Hospodin vyslyší mne.
18 Večer, ráno i o poledni
budu lkát a vzdychat,
19 i popřeje sluchu mému nářku,
a zjedná mi pokoj
od těch, kteří blíží se ke mně,
a kterých mnoho mám vůkol.

20 Bůh bude slyšet a pokoří je,
ten, jenž od věků vládne.
Oni totiž nechtějí zmoudřet,
aniž bojí se Boha.
21 Vztahuje ruku svou na přátele,
przní svoji smlouvu.
22 Lesknou se máslem ústa jeho,
ale válku má v srdci;
slova mu linou lépe než olej,
jsou to však tasené meče.

25; 11, 1. nn.), zhatí se jejich plány namířené na žalmistu. — „ve městě“ = v Jerusalemě, kde měl Absalom také své přívržence. — Jako jindy hlídky, pečující o bezpečnost města chodí po zdech, tak obcházejí nyní město „násilí a rozbroj“. Krásní to strážci! — „na ulicích“, kde se konají veřejné soudy a kde se obchoduje.

V. 13.—15. „nepřítel“ zřejmý. — „snesl by to“ jako 2. Sam 16, 10. n. — „společník“, se kterým jsem nakládal jako s člověkem, sobě rovným; David byl králem, Achitofel toliko poddaným jeho. — O Achitofelovi, královském „radovi“ srv. 2. Sam 15, 12. — „jísti lahodná jídla“ = sladce obcovati vůbec (hebr.) s někým. — Dle hebr. chodívali společně v průvodech, které konány bývaly ve svatyni.

V. 16. je vzdech vymykající se ze souměrné stavby žalmu; naráží na Nm 16, 30.—33. — Jak umřel Achitofel, viz 2. Sam 17, 23.

V. 17.—19. „Večerem“ počínal den, proto „večer, ráno a poledne“ = celý den.

V. 20.—22. „slyšet“ mou modlitbu, t. j. vyslyší ji. — „nezmoudří“ = nepolepší se. — „smlouvu“, t. j. přátelství przní a na bývalé přátele nepřátelsky

23 Slož svou starost na Hospodina,
onť bude o tebe pečovat;
na věky nedá, by spravedlivec
kolísal se.
24 Ano, ty Bože, uvrhneš je
do jámy zkázonosné;
lidé krve a klamu nedojdou
do pola věku svého;
já však smím doufati v tebe, Pane!

Ž 55. (hebr. 56.). Důvěra v Boha nejlepší záštita pronásledovaného od lidí.

Nadpis (v. 1.). Modlitba plná důvěry v Boha za pomoc proti utlačovatelům, ohrožujícím život žalmistův (v. 2.—5a.). Refrén (v. 5bc.). Kterak si počínají? Není možno, by zůstalo vše bez Božího trestu (v. 6.—8.). Bůh, kterému neujde ani jediná slza žalmistova, až přijde doba, osvobodí jej; zatím poddává se jeho řízení (v. 9.—11.). Refrén (v. 11cd.). Až ho Bůh zbaví svízelů, bude mu za to děkovati (v. 12. n.).

1 Ku konci. Pro lid, který jest od svatých vzdálen. Od Davida na sloupový nápis. Když ho jali Filišťané v Getu.

2 Smiluj se, Bože, neb šlapají po mně lidé;
celý den mne sužují útočníci.
3 Šlapají po mně nepřátelé den celý,
věru mnoho je těch, kteří proti mně brojí.
4 Kdykoliv mne co děsí, já v tebe doufám.
5 o Boha opřen jsa velebím sliby mi dané.

V Boha důvěru maje nebojím se.
Co by mohli učinit mi lidé?

6 Celý den můj stav jen stěžují mi,
všecky myšlenky jejich čelí k mé zkáze.
7 Rotí se, číhají, slídí po mé patě,
protože o život mi ukládají.

---

vztahuje ruku zrádce, o němž byla výše (v. 13. nn.) řeč. — V. 22. líčí mistrně pokrytce. — Dle Vulg. slovně zní v. 21. n.: „jenž (Bůh) vztáhl ruku svou k odplacení. Zprznili smlouvu jeho, rozděleni jsou od hněvu obličeje jeho. Lahodnější jsou nad olej řeči jeho; a onyť jsou (jako) střely“.

V. 23. n. Žalmista povzbuzuje sebe sama. — Srv. 1. Petr 5, 7. — „kolísal se“ a padl zavalen jsa neštěstím. — „jáma zkázonosná“ = hrob. — „do pola věku“, jehož byli by došli, kdyby spravedlivě byli žili. Srv. Jer 17, 11; Ž 101, 25; Is 38, 10. — Žalmista doufá v Boha a proto smí doufati, že bude dlouho, dlouho živ blaženě, až ho Bůh zbaví utlačovatelů.

Ž 55. — V. 1. Srv. Úvod str. 151 pozn. 12. — „Pro lid . . . vzdálen“ je nesrozumitelný překlad hebrejského taktéž nesrozumitelného: „Dle holubice vzdálených terebintů“. Znamenalo to snad první slova písně, dle jejíhož nápěvu měl býti zpíván Ž 55.? Torczyner se domnívá, že hebr. dlužno překládati: („Píseň) o holubici (chtějící letět) do dálky“ a že je to vlastně poznámka, která byla původně na konci Ž předešlého, podávajíc jeho obsah. Jiní jinak. — V Getu byl David dvakráte: 1. Sam 21, 10.—15; 27, 2.—29., 11. Jedni myslí, že patří Ž 55. k prvému, jiní k druhému pobytu Davidovu v Getu.

V. 2. „smiluj se“ samozřejmě: „nade mnou“. — „Bože“ věčný a všemohoucí proti „lidem“ smrtelným a slabým. Srv. níže v. 5c.

8 Jak by ti ujít mohli ti bezbožníci?
Ve svém hněvu tlupy (ty) sraz, o Bože.

9 Ty přec máš spočítané svízele mé,
slzy mé uložené před svou tváří,
a cos mi slíbil, zapsané ve své knize.
10 Pak bude škůdcům mým na útěk se dáti;
budu-li volati k tobě ustavičně,
přesvědčím se o tom, že Bůh je při mně.

11 O Boha opřen jsa velebím sliby jeho,
o Pána opřen jsa velebím, co řekl.
V Boha důvěru maje nebojím se.
Co by mohli učinit mi lidé?

12 Na mně jest, Bože, bych splnil, co jsem ti slíbil;
budu ti (tedy) přinášet oběti díků.
13 Neboť jsi vytrhl ze smrti mou duši,
ano i nohy mé uchránil jsi pádu,
abych žíti mohl Bohu libě
ve světle mezi těmi, kteří žijí.

Ž 56. (hebr. 57.) Neochvějná důvěra v pomoc Boží.

Nadpis (v. 1.). Projev důvěry v Boha (v. 2. n.). Přísná její zkouška (v. 4. n.) Refrén (v. 6.). Její vítězství (v. 7. n.). Díky za to vítězství (v. 9.—11.). Refrén (v. 12.).

1 Ku konci. (Dle) „Nezahubiž“. Od Davida na sloupový nápis.
Když utekl před Saulem do jeskyně.

2 Smiluj se nade mnou, Bože; smiluj se nade mnou.
neboť ty jsi útočiště mé duše,
do stínu tvých křídel utíkám se,
dokud nepřestane bezbožnost řádit.
3 Dovolávám se Boha, Nejvyššího,
Boha, který vždy mně dobře činí.

4 Posílá s nebe, a vysvobozuje mne,
zahanbuje ty, kteří na mne se sápají.
Sesílá Bůh milost svou a věrnost,
5 mezi lvy mi život zachovává;
Lehám si mezi lidmi, jejichžto zuby
kopí a šípy, a jazyk ostrý meč jest.

V. 9. Bůh nenechá žalmistu trpěti věčně. Má spočítáno, co mu uložil, by trpěl a také počítá, co již vytrpěl, co mu ještě zbývá. — Totéž praví druhý obraz: Bůh takořka vlil do nádoby („do měchu“ hebr.) množství slz, jež má žalmista vyroniti. Ten měch není bezedný. — Bůh také slibuje pomoc spravedlivým.

V. 10. „pak“, až vytrpím míru svízelů a vyroním míru slz Bohem stanovenou.

V. 11. „ve světle“ = ve štěstí. — „mezi těmi, kteří žijí“ — na světě. Srv. Ž 26, 13.

Ž 56. — V. 1. K nadpisu srv. Úvod str. 151 pozn. 12. David utekl před Saulem dvakráte do jeskyně, jednou do Adullam (1. Sam 22, 1.), podruhé do Engaddi (1. Sam 24, 1.). — Ž 56. podobá se obsahem předešlému. — V. 8.—12. opakovány s malými změnami v Ž 107, 2.—6.

V. 2. Kterak ta „nepravost řádí“, vypisuje žalmista níže ve v. 5. 7. — „posílá“ je jako dva své posly, duchy strážné.

6 Rač se povznést, Bože nad nebesa,
velebnost tvá nad veškerou zemi!

7 Osidlo připravili mojim nohám,
zdeptat chtěli moji duši,
vykopali na mne jámu,
avšak sami do ní padli.
8 Posilněno jest mé srdce, Bože,
posilněno jest mé srdce.

Nuže, budu zpívati a hráti!
9 Probuď se, duše má, probuď se, harfo a citaro,
ze spánku jitřenku budu budit.
10 Budu tě chváliti mezi národy, Pane,
oslavovat tebe mezi kmeny.
11 Neboť je veliká až k nebi tvá milost,
a tvá věrnost až do oblaků.

12 Rač se povznést, Bože, nad nebesa,
velebnost tvá nad veškerou zemi!

Ž 57. (hebr. 58.). Modlitba za to, by přestaly přehmaty činovníkův.

Nadpis (v. 1.). Otázka, zda-li všichni úředníci zastávají svůj úřad dle práva a spravedlnosti (v. 2.). Jak veliká jejich bezbožnost (v. 3.—6.). Trest, který je stihne (v. 7.—10.). Jak se dostane dostiučinění spravedlivým, kteří trpěli násilím „soudců" (v. 11. n.)?

1 Ku konci. (Notou) „Nezahubiž". Od Davida na sloupový nápis
2 Zda-li skutečně vykonáváte právo,
spravedlivě-li vládnete, smrtelníci?

V. 6. Bůh „se povznese" ve své velebnosti, když osvobodí žalmistu nápadným způsobem, který bude bíti do očí veškerého světa. Srv. v. 12.

V. 7. srv. s Ž 7, 16; 9, 16. a jj. — „zdeptat duši" = vzíti život.

V. 8. „posilněno" pevnou důvěrou, že Bůh jistojistě pomůže. Výron té jistoty jest úmysl Bohu za pomoc děkovati, vyslovený dále.

V. 9. V tísni zarmoucená duše bezmála spala, spaly, odpočívaly hudební nástroje žalmistovy. Teď však Bůh pomohl (jak pevně doufá), je tedy na čase, aby ze spánku povstala hořem ukolébaná duše, harfa i citara. — Básník chce „vzbuditi jitřenku", t. j. vstávati a housti a zpívati záhy z rána, ještě za tmy, prve nežli počne nebe se rdíti.

V. 12. = v. 6. (refrén). — Ž 56. býval kladen do úst trpícího Spasitele (v. 5. 7.), který do hrobu do skály vytesaného byl položen (v. 1.), a na úsvitě z něho povstal (v. 9b.).

Ž 57. — V. 1. Srv. Ž 56, 1. — Kdo nemůže věřiti, že za dob Davidových bylo tolik nespravedlivých činovníků v Israeli, může, jak i biblická papežská komise dovoluje, z toho důvodu pochybovati o správnosti nadpisu, který žalm přičítá Davidovi (Knabenbauer).

V. 2. Místo „smrtelníci" čti s hebr.: „nad smrtelníky" a dodej „bohové". Žalmista trpce připomíná, že zpupní činovníci pokládají se za bytosti božské, za bohorovné a s toho hlediska patří na své poddané — bídné „smrtelníky", prach a popel. — Od „bohů" lze přece právem očekávati právo a spravedlnost, ochranu slabšího proti silnějšímu, a zatím . . . Zneužívati úřední moci, nevyhynulo pohříchu ani v N. Z.! — Na otázku, kterou si tu žalmista dává, odpovídá hned ve v. n.

3 Nikoli! Vždyť v srdci bezpráví osnujete,
bezpráví provádějí v zemi ruce vaše.
4 Odpadli (od Boha) bezbožníci hned z matky,
od narození bloudí, neb jsou to lháři.

5 Jsou plni jedu, jako jej hadi mají;
jak hluchá zmije, jež zacpává si uši,
6 aby neslyšela hlas zaklínačů,
toho, jenž umí dobře zaříkávat.

7 Zvyráží Bůh zuby jejich ústům,
Hospodin rozbije chrup (těm) mladým lvům.
8 Zničeni budou jak voda, jež roztéká se,
luk na ně napne, dokud nevezmou za své.

9 Jako vosk, když rozpustí se, zhynou,
spadne oheň, i nebudou viděti slunce.
10 Prve než na vašem hloží znát bude trny,
za zelena ještě je v hněvu svém smete!

V. 3. n. Místo „v srdci" kritika obyčejně dle syrského překladu čte: „vy všichni". — Místo aby „odvažovali" v zemi právo, „odvažují" násilí (hebr.). — Násilí, podvody v úřadech a lživost je takořka druhá jejich přirozenost, vyrostli v ní a srostli s ní. Tak jsou zatvrzelí ve svých hříších.

V. 5. n. Kejklíři na Východě mají vycvičené hady tak, že na slovo nebo na signál jich poslouchají, vylézají, zalézají a pod. Někdy však selže umění kejklířovo, had nechce poslouchati, jako by neslyšel. Podobně činí činovníci, kteří zneužívají úřadu ke svým sobeckým prospěchům: jsou hluši ke hlasům, dovolávajícím se práva, hluši ke stezkům utištěných. Srv. Is 1, 23; 5, 11. 21; 56, 11; Jer 5, 5. 31; 19, 3; 20, 3; 23, 2; Ez 9, 11; 34, 2; Os 4, 1; 5, 1; 7, 3; Mich 3, 2. 11. a jj. — „Jmenuje zvláštní druh hadů, péthen aspis; je to snad onen had, který jest často vyznačen na egyptských památkách (uraeus). Rozdrážděn nadýmá své hrdlo za hlavou, syčí a je velmi jedovat. Kejklíři mu vylamují jedovaté zuby, aneb mu dávají před představením vystříkati veškeren jed do vaty, do níž se zakusuje, takže jest na čas neškodný. V Egyptě bývá Kleopatřin brejlovec (naja haje) k tomu cvičen. Když se přihodí, že zalezlý had po pískotu kejklíře nevylézá, omlouvá se tento, že had je hluchý. Kejklířství toho druhu bylo již starým Israelitům známo, jak poznámky Kaz 10, 11; Jer 8, 17; Sir 12, 13. ukazují. Kouzelník lákal a vedl hady též zaříkáním, mumláním kouzelných průpovědí (Sedláček).

V. 7. Ve Vulg. žalmista těmi tresty hrozí, dle hebr. je na ně svolává. „chrup" = stoličky. Dravé zvěři vyrážívali staří zuby, aby nemohla kousati. Srv. Job 4, 10; 29, 17.

V. 8b. „luk na ně namíří" „Hospodin". Kritika však opravuje a překládá:

*»Nechať jako tráva útlá
propadají uvadnutí«* (Dvořák).

V. 9a. bývá nyní překládán:

*»Jako plž, jenž rozplyzne se
a tím samým za své béře«* (Dvořák).

V. 9b.: *»Nechť jsou jako potrat ženy,
jehož slunce nespatřilo«.* (Dvořák).

V. 10. svolává předčasnou smrt Hebr. bývá překládán:

*»Prve než-li uvědomí
řešetlák si hrnce vaše,* (Dvořák)
*za své vezme plémě vaše
hněv je jako bouře smete«* (Müller-Kittel).

T. j. prve než hrnec postavený na oheň, rozdělaný z trní, se zahřeje. Jiní jinak opravují porušené znění. — Dle Vulg. podmět k „smete" jest ovšem Bůh.

11 Zaplesá spravedlivý, až uvidí pomstu,
ruce si umyje v krvi hříšníkově.
12 Lidé pak řeknou: „Zbožný je skutečně odměněn,
v pravdě jest Bůh, jenž na zemi k právu mu pomáhá!“

Ž 58. (hebr. 59.). Modlitba za pomoc Boží proti soldatesce.

Nadpis (v. 1.). Prosba za vysvobození (v. 2.—4.). Žalmista je nevinen, ať Bůh tedy potrestá viníky (v. 5.—6.). Refrén, který líčí žravost a hrabivost jmenované soldatesky (v. 7.). Další líčeň, jak řádí (v. 8. n.). Žalmista důvěřuje neochvějně v Boha (druhý refrén, v. 10.—12a.). Opětná prosba, by ji Bůh potrestal; ať přece uznají, že Bůh ještě vládne (v. 12b.—14.). Refrén (v. 15.). Kdežto jmenovaní bezbožníci slídí po lupu, žalmista chválí Boha v pevné důvěře, že ho vyslyší a uchrání (v. 16. n.). Druhý refrén (v. 18. = v. 10.—12a.).

1 Ku konci. (Notou) „Nezahubiž“. Od Davida na sloupový nápis. Když poslal Saul a dal střežiti jeho dům, aby ho usmrtil.

2 Vytrhni mne nepřátelům, můj Bože,
od těch, kteří mne napadají, mne vysvoboď.
3 Vytrhni mne těm, kteří zločiny páchají,
lidí krvelačných rač mne zbavit.
4 Neboť, hle ukládají o můj život,
obořují se na mne mocní!

5 Ne pro mou nějakou vinu neb hřích, o Pane,
bez úhony živ jsem a poctivě jednám.
6 Povstaň mně na pomoc, a viz, o Pane!
Ty, Bože zástupův, Bože Israelův,
povstaň, abys potrestal všecky pohany,
nešetři žádného z těch bídných zrádců!

7 Vracejí se k večeru a vyjí,
jako psi se po městě prohánějí.

V. 11. Spravedlivý bude se radovati, že zbaven jest bezpráví, ale více ještě proto, že se ukázala spravedlnost Boží, a že zmizela s povrchu země křiklavá nespravedlnost, jaká ani býti nemá. — „pomsta“ = spravedlivý Boží trest. — Ti bezbožní činovníci budou pobiti smrtí násilnou, takže všady poteče krev a „v ni bude se broditi“ spravedlivý. Tak lépe dle hebr. (11b.).

V. 12. jest odpověď plná útěchy na otázku (v. 2.) plnou hořkosti. — Co útisků zakusila již církev katolická od zvůle úředníků všelijakých! Aby jich byla ušetřena, za to možno se modliti tímto žalmem.

Ž 58. — V. 1. Viz k Ž 56, 1. — Kterak dal Saul Davida zatknouti, vypravuje 1. Sam 19, 9.—17. — Knabenbauer se domnívá, že byl tento žalm, který tlumočil původně pocity jednotlivcovy, později poněkud zpracován, když ho užíval všecek lid, aby jím vyslovoval své tísně. Tak se zřetelem k v. 6. 9. a po rozumu odpovědi papežské biblické komise k otázce IV. (Viz Úvod str. 156.) Viz také níže poznámky k v. 6. 9.

V. 5. b. Dle hebr. nepřátelé žalmistovi „se sbíhají a seřaďují“.

V. 6. O „Bohu zástupů“ viz 1. Sam 1, 11. — „pohany“ lze mysliti „zpupné“ Israelity, jako v Ž 9, 6. — „zrádců“ = odpadlíků od Boha.

V. 7. je refrén opakovaný níže ve v. 15. — Žalmista přirovnává své krvelačné biřice, tehdejší soldatesku k divokým psům, kterých má každé východní město hojnost. Vycházejí za soumraku do městských ulic, štěkají, vyjí, puzeni jsouce hrozným hladem hledají, kde je co na zub, a nalézají-li málo, vrčí nevrlostí. Srv. níže v. 16. a viz 1. Sam 19, 11. Podobně sháněli se Saulovi biřicové po své oběti — po Davidovi.

8 Ejhle, kterak slintají ústa jejich,
meče jsou rty jejich, říkají: „Kdo to slyší?“
9 Ty však, Hospodine, směješ se jim,
zničíš pohany (ty) všecky.

10 Síla má jsi, tobě budu zpívat,
ano, Bůh jest bezpečný můj hrad.
11 Bůh můj s milostí svou vstříc mi vyjde,
12 Bůh dá, bych vítězně hleděl na odpůrce.

Nezhub jich, by na to lid můj nezapomněl,
učiň svou mocí, ať nemají stání, sniž je,
obránce můj Hospodine!
13 Hřích je, co mají v ústech a co na rtech,
protož ať se lapí v zpupnosti své
pro kletby a lži, jež pronášejí.
14 Zahlaď je, v hněvu je zahlaď, ať již nejsou,
nechať poznají, že panuje Bůh
nad Jakobem a nad končinami země.

15 Vracejí se k večeru a vyjí,
jako psi se po městě prohánějí.

16 Oni se potloukají za žvaukem sem tam,
jestliže se nenasytí, vrčí.
17 Já však opěvuji tvoji sílu,
z rána (již) veselím se z milosti tvé,
neboť ty jsi byl mým bezpečným hradem,
a mým útočištěm, když jsem byl soužen.

18 Síla má jsi, tobě budu zpívat,
ano, Bůh jest bezpečný můj hrad,
Bůh můj s milostí svou (vstříc mi vyjde
Bůh dá, bych vítězně hleděl na odpůrce).

V. 8. n. Ta soldateska Davidovi spílá, proklíná ho (v. 13c.) a v psím („cynickém“) smýšlení svém si počíná, jako by Boha nebylo, jako by tedy nic neslyšel co soldateska činí a nevládl Bůh a právo, nýbrž soldateska a násilí (v. 14bc.). — Hospodin má pro jejich pošetilost — úsměv jako Ž 2, 4. Ví totiž, že jen chvilku, pokud shovívá, mohou si dovoliti takové řeči, pak že budou za ně pykat. Dle hebr. 9b. zní: „úsměv má jen pro všecky ty pohany“.

V. 10.—12a. je zase refrén, kterým žalm končí. Viz v. 18.

V. 12b.—14 „jich“ všech najednou; ať Israelité vidí v trestaných „pohanech“ výstrahu, co by čekalo je, kdyby činili podobně. Toliko mají býti „sníženi“, seslabeni, svrženi se svého pyšného trůnu. Ačkoli někteří mají zůstati, aby byli výmluvnými výstrahami, přece mají zahynouti jiní, snad většinou, jak vyplývá z v. 14. — „ať nemají stání“ = ať jsou tuláci a poběhlíci, jako ti psi, o nichž výše ve v. 7. — Dokud bylo popřáno soldatesce, aby dle libosti mohla řáditi, zdálo se, jakoby Bůh nevládl na zemi; když je potrestá, ukáže, že dosud panuje Spravedlivý a Vševědoucí. Srv. výše k v. 8b.

V. 15. refrén — v. 7.

V. 16. n Jaký to rozdíl mezi tím, co činí žalmistovi nepřátelé a co činí žalmista sám! — „vrčí“ nevrlostí, že mají prázdný žaludek a na zub málo. — Žalmista je přesvědčen, že již brzy (= „z jitra“) Bůh vyslyší jeho prosbu, zbaví ho pronásledovatelů; žalmista vmyslil se v tu svobodu a v duchu zpívá již písně díků.

V. 18 je druhý refrén, t. j v. 10.—12a., jenže co je v závorce při opisování bylo vynecháno a dlužno tedy doplniti z vv. uvedených. — Žalm tento možno

Ž 59. (hebr. 60.). Modlitba poraženého národa israelského za vítězství.

Nadpis (v. 1. n.). Základná myšlenka („motto") žalmu (v. 3.). Žalostný stav národa (v. 4. n.). Není však beznadějný (v. 6. n.), ježto Bůh slíbil, že bude Israel pánem v Palestině, v Moabsku, Edomsku i Filištínsku (v. 8.—10.). Jedině od Boha lze čekati vydatnou pomoc (v. 11. n.). Prosba za ni (v. 13. n.).

1 Ku konci. Pro ty, kteří se přemění. Na sloupový nápis. Od
Davida na poučenou. 2 Když spálil Mesopotamii Syrie a Sobal,
a když Joab vrátiv se porazil Edomce v Solném údolí, dvanácte
tisíc (mužů).

3 Bože, ty jsi nás zavrhl a rozptýlil,
rozhněval ses; smiluj se zase nad námi!

4 Zatřásl jsi zemí a roztrhals ji,
zacel trhliny její, neb kolísá se.
5 Dals osud krušný zakusit lidu svému,
napojils vínem nás, až se potácíme.

6 Dal jsi (však) svým bohabojným prapor,
aby měli před lukem kam se utéci,
by tvoji miláčci byli vysvobozeni.
7 Pomoz (tedy) pravicí svou, slyš nás!

8 Přislíbil Bůh při svatosti svojí,
že budu s veselostí děliti Sichemsko,
údolí sukkotské rozměřovati,

---

spojiti s rozjímáním o utrpení Krista, který byl obklíčen krvelačnými biřici, soldateskou své doby, do hrobu položen a tu střežen jako kdysi David ve svém domě. — Čím více je stísněn křesťan, čím zuřivěji dorážejí na něho nepřátele spásy, čím mocnější jsou, tím vhodněji může se modliti za vysvobození a za vítězství tento Ž.

Ž 59. — V. 1. Srv. Úvod str. 151 pozn. 12. — „Pro ty, kteří se přemění" také v Ž 44, 1.

V. 2. O bojích Davidových s Aramci (= Syry) viz 2. Sam hl. 8, 3. n.; 1. Par 18, 3.—13. — O vítězství nad Edomci viz 2. Sam 8, 13. — Ze žalmu patrno, že nepřítel zaplavil sever i jih Palestiny a že vojska israelská, proti němu vyslaná, neměla úspěchu; v té tísni modlí se poražený Israel za pomoc Boží.

V. 3. „rozptýlil" t. j. dovolil, aby nepřítel učinil ve frontě israelské průlom a mohl jeho voje rozprášiti. — „zase" jako jsme vítězívali kdysi, když byl jsi nám milostiv.

V. 4. Hrozný stav národa israelského přirovnán tu ke katastrofě, jakou působí zemětřesení, v Palestině ne neznámé. — „kolísá se", vrávorá Palestina a její obyvatelstvo israelské pod tlakem nepřítele.

V. 5. Bůh dal národu píti z kalicha vína a následek toho — Israel se potácí v útrapách, jako člověk opojený. Trpí tedy nad míru.

V. 6. n. Tím „praporem", pod nímž dlužno se Israelitům seřadit, a s ním táhnouti do vítězného boje — tím jest sám Hospodin. (Srv. Ex 17, 15.). — „miláčci Boží" = Israelité. — „před lukem" nepřítelovým mohou hledati útočiště toliko u Boha. Modlitbu počatou v. 7. rozvádí žalmista dále ve v. 11.

V. 8.—10. podpírá modlitbu za vítězství slibem Božím, který vymezil hranice majetku a vlády národa israelského. — „při své svatosti", jistě tedy svůj slib splní, ježto sice by se provinil proti věrnosti; to však Nejsvětější učiniti nemůže. — Co tu praví žalmista jménem svého národa, pravil vlastně Bůh národa israelského sám o sobě. Věcně však není tu žádného rozdílu, ježto dle mluvy starozákonní, kde panuje Bůh israelský, tam panuje také jeho národ. Proto ponechán způsob překladu Mlčochova. — „s veselostí" vítěze, který si

9 můj že je Galaad, moje Manassesko,
Efraimsko že je přilba mé hlavy,
Judsko pak vladařstvím žezla mého,
10 Moabsko, že jest mým žádoucím umyvadlem,
na Edomsko že svou obuv položím,
a že Filištínsko bude se kořit mně.

11 Kdo mne dovede k hrazenému městu,
kdo mne doprovodí do Edomska?
12 Zdali ne ty, Bože, jenž jsi zavrhl nás,
ty Bože, jenž nechceš s naším vojskem táhnout?

13 Uděliž nám pomoc před nepřítelem,
neboť nicotná jest pomoc lidská.
14 S Bohem budeme divy hrdinství činit,
on sám zdeptá naše nepřátele.

Ž 60. (hebr. 61.). Modlitba vyhnancova za krále.

Nadpis (v. 1.). Předslov (v. 2.). Důvěrná prosba za vysvobození z vyhnanství (v. 3.—5). Důvěrná modlitba za krále (v. 6.—8). Doslov: žalmista slibuje písně díků, bude-li vyslyšen (v. 9.).

1 Ku konci. S průvodem na strunové nástroje. Od Davida.

2 Poslyš, Hospodine, kterak úpím,
nakloň ucho svoje k modlitbě mé!

3 Z dálných končin země k tobě volám,
neboť srdce moje sevřeno jest.
Postav mne vysoko na skálu, tam mne zaveď,

---

rozděluje zabrané území, jako bylo za dob Josuových. — O Sichemu viz Gn 34, 2. nn. O Sukkotu viz Gn 33, 17. — O Galaadu viz Gn 31, 21. — O území Manassově viz Jos, 13, 29; 17, 1. nn. Myšleno tu popředně na Manassovsko zajordánské a důsledně Galaad = území Gadovo a Rubenovo. — Efraimsko, sídlo kmene početně silného bylo ochranou Judska proti nepříteli, přicházejícímu od severu, proto sluje „přilbou" hlavy národa israelského, zastoupeného zejména Judovci. — Pojem „žezla" spojen s Judskem na základě Gn 49, 10. — Moabsko přirovnáno tu k velikému umyvadlu, ve kterém bude si Israel umývati nohy, t. j. vlásti nad ním. — Hoditi střevíc na Edomsko je jiné rčení znamenající totéž. Viz Rut 4, 7. n.

V. 11. „hrazené město", (t. j. hlavní Edomska) byla Petra. Viz 4. Král 4, 7.

V. 12. Kdyby byl Hospodin táhl do boje s Israelity, nebyli by bývali poraženi. V. 11. navazuje velmi úzce na v. 7.

V. 14. dýchá pevnou důvěrou v Boha. — Vv. 7.—14. opakován v. Ž 107, 7.—14. Také křesťan klesá, doznává porážky, i může v tom př...dě prositi Boha za pomoc, aby zase vítězil v boji proti nepřátelům spásy sv... může se těšiti Božími sliby, že bude mu pomoženo.

Ž 60. — V. 1. Srv. Úvod str. 151. pozn. 12. — Žalm by se hodil Davidovi, když bylo mu prchati za Jordan před Absalomem (2. Sam 17. 24.). Pak modle se za krále modlí se ve třetí osobě sám za sebe. — Již staří však (Atanáš, Didymus, Beda, Euthymius, a jj.) přes to, že je žalm v překladech i v hebr. připsán Davidovi, kladli Ž 60. do úst zajatce nebo zajatců babylonských. Král, za něhož se modlí je Sedekjáš, dle jiných Zorobabel. Mnozí vykládali také žalm mesiášsky vidouce v „králi" buď přímo Krista, nebo jeho předobraz v Davidovi, Sedekjášovi nebo v Zorobabelovi; o jeho věčném království v plném smyslu lze vykládati v. 8.

V. 3. „Z dálných končin země" lépe svědčí Babylonii. Srv. Is 5, 26; 42, 10; 43, 6; 48, 20; 19, 6. a jj. — V ústech Davidových byla by to nad-

4 neboť ty jsi útočiště moje,
opevněná věž před nepřítelem.
5 Dej, bych sídlit směl ve stánku tvém věčně,
abych byl chráněn v úkrytu tvých křídel!

6 Ano, ty Bože, vyslýcháš mou modlitbu,
vracíš dědictví ctitelům jména svého.
7 Ke dnům královým mnoho dnů rač přidat,
budiž věk jeho na mnoho pokolení.
8 Nechať trůní věčně před Boží tváří,
ustanov milost a věrnost svou, ať ho chrání.
9 I budu zpívati jménu tvému na věky,
abych splnil sliby své den co den.

Ž 61. (hebr. 62.). Toliko od Boha pomoc trpělivě očekávej.

Nadpis (v. 1.). Refrén: Projev a důvod žalmistovy důvěry toliko v Boha (v. 2. n.). Básníkova tíseň (v. 4. n.). Refrén (v. 6. n.). Pěvec povzbuzuje k důvěře v Boha všecku obec (v. 8. n.). Refren (?). Proč nelze důvěřovati v pomoc lidskou (v. 10. n.). Proč lze skládati všecku důvěru v Boha (v. 12. n.).

1 Ku konci. Pro Idutuna. Žalm Davidův.

2 Toliko v Bohu odpočívej, má duše,
neboť od něho přichází mi pomoc.
3 Onť jen jest má skála a spása moje,
bezpečný hrad můj, valně se kolísat nebudu.

4 Dlouho-li budete dorážet na jednoho,
vraždit ho všichni vy, stěnu nachýlenou,
a zeď, která jest na spadnutí?

---

sázka. — Dle hebr. prosí žalmista, aby ho Bůh zavedl na skálu, která jest na žalmistu příliš vysoká, že by se nedostal na ni sám. — „skála“ = pevné, bezpečné místo, kam nemůže dostati se nepřítel.

V. 5. V tom stánku Božím chtěl by žalmista býti „hostem“ (Ž 14, 1.). — Po důvěrném a sladkém obcování s Bohem v chrámě (nebo aspoň v Palestině) touží podobně žalmista v Ž 26, 4. — „úkryt“ = stín dle Ž 16, 8.

V. 6. Zajatec byv odveden do ciziny pozbyl majetku v Palestině, který byl zdědil po rodičích. Když Bůh jej ze zajetí vysvobodí, že může se domů vrátit a ujmouti se svého statku, vrací mu Bůh jeho dědictví. Davidovo dědictví byla ovšem také koruna, kterou mu chtěl vzíti jeho syn. Novější však překládají 6b. prostě: „Přání splňuješ těch, kdož se tebe bojí (Dvořák).

K v. 7. srv. 2. Sam 7, 12.—16; Lk 1. 32. n.

V. 8. „před Boží tváří“ blahovolnou. — Dle Vulg. slovně 8b.: „Milosrdenství a pravdu jeho kdo pohledávati bude“ (t. j. nikdo jí nebude pohřešovati)

V. 9. „I“ = tak“. Bude-li modlitba jeho vyslyšena, zavazuje se nyní slibem, že bude den co den za to děkovati a pak, až se prosba splní, bude plniti, co nyní slíbil. — Ž 60. může býti krásnou modlitbou za církev, aby ji totiž Bůh vyvýšil, aby upevňoval a šířil její duchovní vládu pravdy a milosti Kristovy.

Ž 61. — V. 1. Zalm byl nejspíše majetkem rodiny Iditunovy. Viz o něm 1. Par 9, 16; 16, 38. 41. n.; 25, 1. 3. 6; 2. Par 5, 12; 29, 14; 35, 15; Neh 11, 17.

V. 2. „odpočívej“ = tiše doufej. Aby ta naděje byla tichá, dlužno s ní spojovati trpělivost a oddati, podrobiti se nevyzpytatelné vůli Prozřetelnosti. Ten klid poskytuje pokorná naděje v Boha i v největších bouřích a bojích.

V. 3. Žalmistou sice otřásají útoky nepřátel, jak líčí níže, ale přece ho nevyvrátí tak, aby podlehl.

V. 4. n. Všichni na jednoho! Je sláb, nechybí mnoho, aby padl, a tolik se jich obořuje na něho! — „s výše“ důstojnosti. Je-li žalm od Davida, je to jeho důstojnost královská, kterou mnozí podrývali; nebyli by ani života jeho šetřili, kdyby ji byli mohli (za hlavu Davidovu) urvati.

5 Ano, s výše mé zamýšlejí mne srazit,
ve lži zálibu mají, žehnají ústy,
ale ve svém srdci proklínají.

6 Toliko v Bohu odpočívej má duše,
neboť od něho přichází, co čekám.
7 Onť jen jest má skála a spása moje,
bezpečný hrad můj, valně se kolísat nebudu.

8 Na Boha stavím svou spásu a slávu svoji
pevnou skalou, mým útočištěm Bůh jest.
9 V něho doufej veškera obec lidu,
vylévejte před ním srdce svoje,
Bůh jest pomocník náš na věčné časy.

(Toliko v Bohu odpočívej, má duše,
neboť od něho přichází mi pomoc.
Onť jen jest má skála a spása moje,
bezpečný hrad můj, valně se kolísat nebudu.)

10 Pára jen lidé jsou, klam jen smrtelníci;
chceš-li je vážit, zklamou tě, všichni jsou pára.
11 Nebažte marně po násilí a lupu,
na vzrůstu majetku si nezakládejte.
12 Jednou Bůh mluvil a toto dvé jsem slyšel:
13 Moc že jest u Boha, milost pak u tebe, Pane,
neb ty odplácíš každému dle jeho skutků.

Ž 62. (hebr. 63.). Touha po Bohu a po jeho pomoci.

Nadpis (v. 1.). Žízeň po Bohu (v. 2. 3a.). S tou žíznivou duší chodíval žalmista do svatyně a ta žíznivá duše bude i příště Boha chválit (v. 3b.—7.). Tím spíše, ježto Bůh milostivý je žalmistův pomocník (v. 8. n.), který potrestá jeho nepřátele, (v. 10. n.); král pak se svými stoupenci bude plesati, když ti lživí škůdcové přestanou ho trýzniti.

1 Žalm Davidův, když byl v edomské poušti.

2 Bože, můj Bože, hned z jitra tě hledám.
žízní po tobě má duše,
nyje po tobě mé tělo
3 jak pustá, neschůdná, vyprahlá půda.

V. 6. n. = v. 2. n. Refrén.

V. 8. n. „sláva“ = výše, důstojnost, jmenovaná ve v. 5. — „vylévejte svá srdce“ t. j. obšírně vyslovte mu svá přání, tužby, psoty, starosti (Knabenbauer). Srv. Ž 41, 5. — „na věčné časy“ je překlad hebrejského slova dosud nerozluštěného „sela“. (Znamenalo konec sloky jedné a upozorňovalo, že tu dlužno učiniti přestávku?)

V. 10. n. Lidé pomoci buď nemohou, nebo nechtějí, co slíbí, leckdy nesplní a proto jsou nespolehliví. Srv. proti tomu moc a dobrotu Boží níže ve v. 12. n. — Kdyby dal páru nebo vánek (dech) na misku jednu a člověka na druhou, vyskočí do výše tato, ježto člověk je tvor velmi „lehký“. Právě tak vratké jest bohatství; nelze proto čekati od něho spásu, tím méně osvojovati si je nekalým způsobem, který nezůstane bez trestu, který nevede člověka k žádoucímu blahu, ale uvrhne jej do neštěstí.

V. 12. n. Bůh má dosti moci, aby spravedlivého osvobodil, a dosti dobré vůle, aby tak učinil. Je také nejvýše spravedlivý a proto odmění spravedlivého tím, že ho zbaví útrap. Ta všemohoucí spravedlnost zasáhne ovšem také přiměřeným způsobem násilníky, kteří žalmistu pronásledují.

Proto jsem chodíval do tvé svatyně,
abych spatřil tvou moc a slávu.
4 Lepšíť jest milost tvá než život;
rty mé budou tebe chválit.

5 Proto tě chválit chci celý život
a ve tvém jménu zdvíhat své ruce.
6 Nejsladší lahody plna je duše má
a rty plesu slaví tě ústa má,
7 když na tě vzpomínám na svém lůžku,
když v noci bdím a na tebe myslím.

8 Neboť tys byl mým pomocníkem,
a já v stínu tvých křídel plesám.
9 Na tobě má duše lpí,
tvoje pravice mne drží.

10 Kteří však neprávem život mi vzít chtějí,
propadnou se do podzemí,
11 budou vydáni na pospas meči,
kořistí šakalů se stanou.

12 Král pak bude se radovat z Boha;
kteří při něm přisáhají,
všichni budou honosit se,
že budou ucpána ústa lhářům.

Ž 62. — V. 1. n. Místo „edomské" má hebr. „judské". Mnozí myslili na událost vypravovanou 1. Sam 22, 5. S tou však málo se srovnává v. 12., kde je jmenován „král", ježto tehdy sotva byl by David toho slova o sobě užil. Lépe proto mysliti na útěk Davidův před Absalomem.

V. 2. Žalmista touží po Bohu, ježto ho miluje, za své největší dobro jej pokládaje. — Dle hebr. praví „Bože, můj Bůh jsi ty". — Duše i tělo žalmistovo prahne po Bohu, po jeho sídle, po jeho přítomnosti, jako vyprahlá země po dešti (v. 3a.). Zmínka o jitru (v překladech) byla příčinou, že v církvi záhy užívali Ž 62. k ranní modlitbě. — Svým obsahem druží se k Ž 41. n.

V. 3. „proto", že mne jmenovaná žízeň po Bohu pudila. — Dle hebr. žalmista „vyhlédal" po Bohu. — „spatřil" = zakusil vniternou radostí, kterou působí obcování a spojení s Bohem nejvýše milostivým, jakož i pomocí a ochranou v trampotách životních.

V. 4. „Život" pokládali staří právem za největší pozemské dobro, smrt za největší neštěstí. Větším dobrem však je milost Boží, která se jeví zejména láskou. Žalmista pokládaje Boha za své nejvyšší dobro cítil radost, ano rozkoš vniternou, která z ní plynula. Za tu milost pěvec děkuje a děkovat bude celý život. — „zdvihati ruce = modliti se. — „ve tvém jménu = ke cti tvé.

V. 6. n. Tuk (lůj a sádlo) pokládali staří za nejchutnější pokrmy. Jakou rozkoš působí požitek jich, takovou lahodu, ba větší cítí žalmista z Boha, když modlitbou s ním a v něm se kochá. — „v noci" = v nočních hlídkách. Viz o nich Ex 14, 24.

V. 8. Pomocníkem žalmistovým Bůh byl, jest a jistě také bude.

V. 10. n. „do podzemí", t. j. do podsvětí, kam je Bůh smete. Ježto chtěli neprávem žalmistovi život vzíti, bude život za trest vzat jim; tak dle starozákonného práva odvetného, které se opíralo o přísnou spravedlnost. — „šakalové" jako hyeny ožírali mrtvoly nepohřbené.

V. 12. „radovat se z Boha" který žalmistovi přispěl. — Při králi „přísahali" ti, kteří mu zůstali věrni Gn 42, 15. — „lháři" jsou nepřátelé, o kterých výše již v. 10. n. — Dosud může zbožná duše velmi krásně tímto žalmem vyslovovati Bohu svou lásku, touhu a důvěru.

Ž 63. (hebr. 64.). Prosba za pomoc proti úkladným vrahům a zločinným jazykům.

Nadpis (v. 1.). Prosba za ochranu (v. 2. n.). Líčeň pronásledovatelů (v. 4.—7.). Trest Boží, který je stihne (v. 8 n.). Účinek toho trestu na jiné, zejména na utiskované spravedlivce (v. 10. n.).

1 Ku konci. Žalm Davidův.

2 Slyš, o Bože, hlas můj, kterým úpím,
hroznému nepříteli vytrhni život můj!
3 Skryj mne před zástupem zločinných lidí,
před shlukem těch, kteří páchají mrzkost.

4 Majíť jak meče jazyky nabroušené,
na luk kladou šípy trpkých řečí,
5 aby stříleli z úkrytu na poctivce;
6 náhle na něho střílejí bez ostychu.

Utvrzují sebe v zločinnosti,
umlouvají se, jak nalíčí tenata
říkajíce: „Kdo by mohl je vidět?“
7 Vymýšlejí zločiny (říkajíce:)
„Hotovo (vše), úklad (chytře jest) nastrojen!“
Každý v hloubi srdce zamyká se.

8 Bůh však ukáže, jak vznešený jest.
Střelami dětí budou rány jejich,
9 oněmí jazyk jejich, jenž na jiné nevražil;
zděšeni budou všichni, kteří je uvidí.

10 I budou strachovat se všichni lidé,
budou rozhlašovat skutky Boží,
až si uvědomí činy jeho.
11 Spravedlivý (pak) bude se veselit v Pánu,
důvěru svou skládat bude v něho,
a budou honosit se všichni poctivci.

Ž 63. — V. 1. Srv. Úvod str. 151 pozn. 12.

V. 4. n. „hořké“ slují ty řeči, ježto působí hořké bolesti. — „bez ostychu“ = bezohledně, nedbajíce trestů lidských ani božských, „cynicky“. — Přemýšlejí a radí se, jak chytře vše sosnovati, aby nikdo nevěděl o tenatech. Skrývají vše hluboko v srdci, aby se nikdo nedověděl toho „tajemství“. — „je“ = „tenata“.

V. 8. dle hebr.: *Tu však hodí po nich*
Jahve svoji střelu,
rázem objeví se
jejich poranění.“ (Dvořák.)

Dle Vulg. způsobí Bůh, že výstřely žalmistových nepřátel netrefí, nebo nedoletí terče, ale že budou jako střely, kterými si hrají děti. Jiní jinak. — Dle hebr. ti, kteří stříleli po lidech, jsou nyní sami postřeleni — od Boha v. 4b.

V. 9. Ten jazyk měli nabroušený na lidi dle v. 4a. — Znění porušeno, proto lze vysvětliti odchylky překladů.

V. 10. „strachovat se“ = ctíti Boha, který je tak spravedlivý, a pro ty jeho spravedlivé tresty budou ho velebiti. — „jeho činy“, t. j. co z těch činů jest patrno — nejvýš moudrá a spravedlivá prozřetelnost.

V. 11. Spravedlivý bude si pochvalovat, že nezvítězilo na konec bezpráví, které mělo moc, nýbrž utlačované právo. — Žalm 63. lze vložiti také do úst trpícího Spasitele, bolestné matky jeho i všech, kteří s ním a pro něho byli pronásledováni (apoštolé).

Ž 64. (hebr. 65.). Píseň díků.

Nadpis (v. 1.). Díky za dary duchovní (v. 2.—5.), za prozřetelnost Boží, která spravuje všecek svět (v. 6.—9.), za dary hmotné (10.—14.).

1 Ku konci. Žalm Davidův. Píseň Jeremiášova a Ezechielova pro vystěhovalce, když počali vycházeti.

2 Tobě přísluší chvalozpěv, Bože, na Sionu,
a tobě dlužno plniti slib v Jerusalemě.
3 K tobě, jenž vyslýcháš modlitbu, přichází každý člověk.
4 (Naše) bezbožné činy jsou sice nad naše síly,
ty však s našimi nepravostmi máš slitování.
5 Blažen, koho si vyvolíš a k sobě vedeš,
aby směl přebývati v nádvořích tvých,
abychom směli se sytit rozkošmi domu tvého,
6 svatého chrámu tvého, podivně vznešeného.

Vyslyšels nás, Bože, spasiteli náš,
naděje všech vzdálených končin země i moře,
7 jenž stavíš hory svou silou opásán jsa mocí,
8 jenž tišíš hlubiny moře, hučivé jeho vlny,
děsíš národy, lidé končin bojí se divů tvých.
9 Země východu i západu radostí plníš.

10 Navštívils zemi, napojil, štědře ji obohatil.
Řeka Boží plna je vody, chystáš jim pokrm.
11 Tak totiž o zemi pečuješ. Svlažuješ její brázdy,
množíš rostlinky její, ve vláze radostně pučí.

Ž 64. — V. 1. Poznámka, kdy měl býti žalm zpíván v hebr. není, a nesrovnává se dobře s v. 10., proto nelze ji považovati za původní.

V. 2. Zdá se, že Palestina byla stižena suchem a neúrodou; i konali Israelité kající pobožnosti, zavázali se sliby, smiluje-li se nad nimi Hospodin a dá-li vláhy potřebné. Bůh se smiloval, seslal hojný déšť a s ním úrodu. Israelité děkují a plní učiněné sliby. — „na Sionu“ = „v Jerusalemě“ = ve svatyni, kde sídlí Hospodin. — „sliby“ jsou tu, jak zřejmo, oběti ze slibu.

V. 3. „každý člověk“, všichni Israelité přicházeli ke svatyni Hospodinově, aby tu přednášeli své prosby, a nyní také díky.

V. 4. Žalmista uznává, že má lid hříchů tolik a takových, že nemohl by snésti jejich následků, že nemohl by za ně dosti činiti dle spravedlnosti.

V. 5. Ten blažený, od Boha vyvolený je všecek národ israelský.

V. 6. Místo „podivně vznešeného“ hebr. dlužno přeložiti: „hroznými věcmi“ (zázraky) a spojiti s následující větou. Bůh podivuhodně vyslýchá prosby svého lidu. (Srv. rány egyptské a zázraky na poušti.) — „dálné končiny moře“ jsou pobřeží a ostrovy Israelitům známé, tedy popředně Středozemního moře.

V. 7. „stavíš“ = upevňuješ, aby pevně stály. — Moc Boží je jakýsi pás, kterým je opásán jako bojovník mečem, náznakem síly.

V. 8. n. Boží moc utišuje mořké vlnobití i bouře národů. Všecky ty národy podrobí kdysi Bůh žezlu Mesiášovu (Ž 2; 109.) a pak bude Bůh opravdu „nadějí všech končin . . .“ (v. 6c.)

V. 10. „Řeka Boží“ = proudy deště, valící se „průduchy“ nebeskými na zemi. Srv. Gn 7, 11; Job 38, 25. — „jim“ = lidem, zejména ovšem Israelitům.

V. 11. dle hebr. (Dvořákova překladu) zní:

zavlažuješ, kypříš její brázdy,
co z ní vypučí, to požehnáváš. (Jiní jinak.)

12 Věnčíš rok korunou požehnané své dobrotivosti,
13 role tvé plny jsou úrody, nivy na stepi kypí,
14 pahorky přepasují se plesem, strojí se berani,
údolí obilí plná, vše jásá a zpívá chválu.

Ž 65. (hebr. 66.). Modlitba provázející oběti díků podávané ze slibu.

Nadpis (v. 1a.). Žalmista vyzývá kde koho, aby chválil Boha, vládce všech národů (v. 1b.—7.), který sice dopustil na lid svůj útrapy, ale zase jej z nich vyvedl (v. 8.—12.). V bídě zavázal se slibem, že bude obětovati a vypravovati všemu světu, kterak Bůh mu pomohl, učiní-li tak, a ty sliby nyní, ježto ho Bůh vysvobodil, také plní: přináší slíbené oběti (v. 13.—15.), a hlásá dobrodiní Boží před celým světem (16.—19.). Doslov, jakási „douška" (v. 20.).

1 Ku konci. Chvalozpěv [vzkříšení].

Plesejte jásavě Bohu všecky země,
2 pějte chvalozpěvy jeho jménu,
pějte velebně (ty) chvalozpěvy!
3 Rcete Bohu: „Jak hrozné jsou činy tvé, Pane,
protože jest nesmírná moc tvoje,
lichotí tobě nepřátelé tvoji.
4 Všecky země klanějí se tobě,
zpívají tobě, zpívají tvému jménu."

5 Pojďte a pozorujte skutky Boží;
hrozný jest v činech, které na lidech koná.
6 Proměňuje moře v pevnou půdu,
že lze přejít řeku suchou nohou,
že pak se veselíme z něho.
7 Panuje svou mocí na věky věkův,
oči jeho národy pozorují,
odbojní nesmějí se vypínati.

8 Velebte, národové, našeho Boha,
hleďte, ať se rozléhá chvála jeho.
9 Neb on zachovává naše žití,
nedopouští, by nám klesaly nohy.
10 Ano, ty jsi zkoušel nás, o Bože,
tříbils nás ohněm, jak tříbeno bývá stříbro.

V. 12b. dle téhož: „tvoje koleje jen oplývají". Kudy Bůh se bral (na voze Dt 33, 26.), všady viděti stopy jeho požehnání.

V. 13. „Berani strojí se" v kožich své vlny nebo v tučný obal po hojné pastvě. Dle hebr. však lépe: pahorky pokryty jsou stády jakoby rouchem; podobně: údolí halí se v obilí. — Oč vzácnější jest nadpřirozená vláha krve Spasitelovy, která napojila všecek svět! Tou vláhou možno nám též občerstvovati duše v očistci, jim pomáhati, aby brzy již bylo jim dopřáno přebývati v nádvořích nebeských a do syta požívati rozkoší chrámu nadhvězdného.

Ž 65. — V. 1. „vzkříšení" (národa israelského z poroby k novému životu?) v hebr. a některých starých překladech není. Již mnozí staří se domnívali, že Ž 65. napsán byl po návratu Židů ze zajetí babylonského, jehož útrapy tu připomenuty. Tomu názoru nasvědčují některá rčení žalmu, společná s Isajášovou lící babylonského vyhnanství.

V. 3c. srv. s Ž 17, 46.

V. 6. srv. s Ex 14; Jos 3. Srv. Is 11, 15. n.; 42, 15; 43, 2. 16; 44, 27.

11 Dopustils, bychom se zapletli do osidla,
mnoho soužení naložils na naše bedra.
12 Dopustils, že nám po hlavách jezdili lidé,
bylo nám procházeti ohněm a vodou,
avšak vyvedls nás i pookřáli jsme.

13 Přicházím (tedy) s obětmi do tvého domu,
abych splnil tobě sliby svoje,
14 které byly vyslovily rty mé,
které vyřkla ústa v úzkosti mé.
15 Obětuji tobě žertvy tučné,
přináším ti vůni z obětí beranů,
obětuji tobě býčky a kozly.

16 Pojďte a slyšte všichni, kdož Boha ctíte,
neboť budu vypravovati (vám),
jak velké věci učinil mé duši.
17 Jeho jsem ústy svými se dovolával,
chvalozpěv díků maje již pod jazykem.
18 Kdybych byl nepravost zamýšlel v svém srdci,
Hospodin by nebyl vyslyšel mne.
19 Avšak Bůh (mne) slyšel a povšiml si,
jak jsem hlasitě hořekoval.

20 Chválen buď Bůh, jenž nezamítl mou prosbu,
a své milosti mi neodepřel.

Ž 66. (67.). Dík za úrodu a prosba za další Boží požehnání.

Nadpis (v. 1.). Vděčnost za hojnou žeň budí v básníkovi prosbu, by se Bůh smiloval a žehnal dále Israelitům i všem národům světa, by všichni se přesvědčili o jeho prozřetelnosti, která přináší spásu, by ho proto ctili a za to jemu radostně děkovali.

1 Ku konci. Z chvalozpěvů. Žalmová píseň Davidova.

2 Bůh se nad námi smiluj a nám žehnej,
vyjasni tvář na nás, nad námi se smiluj,
3 bychom poznali na zemi tvou cestu,
mezi všemi národy tvou spásu.

4 Kéž ti děkují národové, Bože,
kéž ti děkují národové všichni!

V. 12. Barbarští vítězové starověcí skutečně někdy jezdili na vozech nebo koňmo po přemožených nepřátelích a tak je ubíjeli nebo dobíjeli. — „oheň a voda“ = všecka nebezpečí. Srv. Is 43, 2.

V. 13. „do tvého domu“ = do chrámu Zorobabelova. — Žalmista mluví jménem veškerého národa. — V. 16 n. ohlašuje veřejně, co byl již řekl žalmista výše. — Křesťan může slovy tohoto žalmu děkovati Bohu za milost vykoupení; tím spíše, že některá místa jeho lze vykládati ve smyslu mesiášském.

Ž 66. — V. 1. Hebr. nepřičítá Ž Davidovi. — „Z chvalozpěvů“, jež byly zpívány s průvodem strunových nástrojů (hebr.?).

V. 2. Ž 66. navazuje na kněžské požehnání (Nm 6, 22.—27.). Býval snad po něm zpíván.

V. 3. „tvou cestu“ = tvou spásu — „abychom poznali“ my Israelité i pohané. To se stalo v době mesiášské, kdy děkují Bohu všichni národové světa (v. 4.), že jsou řízeni a spravováni církví katolickou spravedlivě (v. 5.).

5 Plesejtež a jásejtež národové,
nebof soudíš lidstvo spravedlivě,
neboť národy na zemi ty vodíš.

6 Kéž ti děkují národové, Bože,
kéž ti děkují národové všichni!

7 Země poskytuje úrodu svoji,
požehnání dává Bůh nám, Bůh náš.
8 Požehnání dávej nám Bůh (i příště).
a bojte se ho všecky končiny země!

Ž 67. (hebr. 68.). Na počest Boha vítěze.

Nadpis (v. 1.). Úvod: Když Bůh povstane, nepřátelé jeho se rozutekou, spravedliví však plesají (v. 2—4.). Výzva ke chvále Boha milosrdného (v. 5.—7.). I část: Hospodin vedl vítězně Israele pouští do země zaslíbené (v. 8.—11.). Vítězné boje Hospodinovy prve nežli usadil se na Sionu (v. 12.—15.). Vítězný Bůh na Sionu (v. 16.—19). II. část: Bůh dosud pomáhá svému lidu k vítězství, potírá jeho nepřátele (v. 20.—24.). Slušno, aby mu národ v tomto slavném průvodn děkoval (v. 25.—28.). Modlitba za pomoc v boji proti pohanstvu (v. 29.—32.). Závěrek: Všecek svět ať chválí nebes Pána (v. 33.—36.).

1 Ku konci. Chvalozpěv od Davida.

2 Bůh se zdvihá, i rozptylují se odpůrci,
prchají před ním jeho nenávistníci.
3 Jak bývá rozehnán dým, se rozbíhají;
jako vosk se rozplývá před plamenem,
tak i bezbožníci před Bohem hynou.
4 Spravedliví však veselí se a plesají,
před Bohem se radujíce jásají.

5 Zpívejte Bohu, hrejte jeho jménu,
spravte cestu tomu, jenž pouští se veze;
Hospodin sluje. radujte se před ním!
[Děsí se ho.]

V. 7. n. „bojte se“ = ctěte ho, služte mu. — Nejvzácnějším plodem země byl Mesiáš (Is 4, 2; Jer 23, 5; 33. 15; Zach 3, 8; 6, 12. Srv. požehnanou úrodu doby mesiášské Os 2, 22; Joel 2, 23. n.).

Ž 67. — V. 1. Srv. Úvod str. 151 pozn. 12. — Podnět k tomuto žalmu nádhernému sice, ale pohříchu dosti porušenému a proto na místě ne jednom temnému, zavdalo vítězství národa israelského, kterým byla ukončena šťastně válka s některým sousedním pohanem. Zdá se, že byla archa úmluvy zanesena na bojiště a pak ve vítězoslavném průvodu nesena zpět do svatyně. Při tom průvodu byl nejspíše Ž 67. zpíván. — Pozoru zasluhuje, že uvádí nebo naráží na starší knihy biblické, jak níže poznamenáno

V. 2. vzat je z mojžíšské písně (Nm 10, 35.), kterou zpívali Israelité na poušti, když opouštějíce tábor zdvihali archu, aby se vydali na pochod do tábora jiného. — Ta modlitba se osvědčila vždycky, kdykoliv Israel zvítězil, také tentokráte.

V. 4. „Spravedliví“ = Israelité jásající vítězstvím proti hříšným pohanům, nepřátelům Božím.

V. 5. Hospodin „vezl se“ nebo „jel“ pouští sedě nad cheruby, když táhli Israelité z Egypta. — Mají mu připravit, srovnat cestu, jako činívali, když měl někudy jeti král. Srv. Is 40, 3. n.; 57, 14; Mal 3, 1. — „Hospodin“ = Jahve významné jméno, o němž viz Ex 15, 2. Je to Bůh, který učinil s národem israelským milostnou smlouvu, ujal se ho, smiloval se nad jeho bídou (v. 6.).

6 Otcem sirotků a zastancem vdov
Bůh jest ve svém svatém sídle.
7 Opuštěným opatřuje domov,
vyvádí z vězení do blahého bydla,
— také zbůjníky, kteří zůstali v hrobech. —

8 Bože, když v čele lidu svého jsi vytáhl,
když jsi ubíral se pouští,
9 země se třásla a nebe se rozplývalo
před Bohem Sinaje, před Bohem Israelovým.
10 Deštěm hojným skrápěl jsi, Bože, své dědictví,
bylo zemdleno, ty's však je občerstvoval.
11 Tvoji tvorové v něm se usadili,
v dobrotě své je chudému spravuješ, Bože.

12 Bůh kázal mluvit, byl zástup poslic vítězství:
13 „Králové se zástupy prchají, prchají;
hospodyně rozděluje kořist.
14 Proč si hovíte mezi ohradami,
holubice s křídly stříbrnými,
jejíž peří v zadu leskne se zlatem?
15 Když Bůh nebes tam krále rozplašoval,
sněhem zabělal se Selmon."

16 Horstvo Boží horstvo Bašanské jest,
mnoho vrcholků má horstvo Bašanské.

V. 7. „Opuštěný" člověk, nemající v zemi, kde přebývá, svého rodu, nemá v ní také zákonné ochrany, je tam bezbranným cizincem. Takovými cizinci utiskovanými byli Israelité kdysi v Egyptě. — Bylo to jakési „vězení". Bůh Israele sice vysvobodil, ale zbujné pokolení na poušti vymřelo a tam bylo také „ve hrobech" pochováno.

V. 8. srv. s Sdc 5, 4. n.

V. 9. srv. s Ex 19, 16. nn. Nebesa se rozplývala v mracích, vlhkých a mrholících.

V. 10. n. „své dědictví" je Palestina, která byla před příchodem Israelitů trestána suchem, že „zemdlelo" její hříšné pohanské obyvatelstvo; od té doby však, co se usadili v ní „tvorové Boží", t. j. Israelité, Bůh ji zavlažoval hojnými dešti a tak jí dodával úrodnosti. Tak činí dosud „chudému", t. j. Israelovi.

V. 12. Bůh kázal mluvit prorokům, kteří těšili Israelity Božími sliby, že zvítězí a když Israelité zvítězili, pudil je, aby ta vítězství opěvovali po celé Palestině. Ne toliko muži, ale i ženy opěvovaly vítězství, jako zejména Debora Sdc 5, 1. Srv. Ex 15, 20; 1. Sam 18, 6.

V. 13.—15. podává obsah těch vítězných zpráv a písní. — V. 13. má na zřeteli boje za dob Josuových a soudcovských, zejména píseň Debořinu. Srv. Sdc 5, 24. 30.

V. 14. jest výtka kmenům, kteří se nezúčastnili bojů proti nepřátelským pohanům jako Sdc 5, 16. Jsou jmenováni holubicí, ježto jsou plaší, bázliví, ve svém blahobytu bojí se, aby si krví v boji nezbarvili svá bílá roucha, zdobená zlatem. Srv. Os 7, 11; 11, 11; a jj. (Jiní vykládají, že ti pohodlní zbabělci krátí si chvíli tím, že pozorují let holubů ve světle slunečných paprsků a obdivují se kráse jejich peří těmi paprsky stříbřených a zlacených.)

V. 15. „Selmon" byla hora v Samařsku. (Sdc 9, 48.). Neznámo, je-li to slovo porušeno a není-li, proč tu jmenováno. — „sněhem" se bělal, t. j. Bůh pomáhal vítěziti Israelitům sněhovou bouří nebo krupobitím, které zachvátilo nepřítele jako kdysi za dob Josuových. (Jos 10.)

V. 16. n. „Horstvo Boží" = horstvo vysoké. — „Horstvo Bašanské" sluje tu nejspíše Hermon (se sousedním pohořím), který jest z Bašanu viděti v plné jeho nádheře. Vroubí Bašansko na severu. Hermon vypíná se do

17 Proč, ty horstvo, vy vrcholy, žárlivě hledíte
na horu, kterou si zvolil Bůh za své sídlo,
na které bude též Hospodin na věky sídlit?
18 Vozů Božích je mnoho desetitisíc,
tisíce plesajících — Pán mezi nimi
(přišel) ze Sinaje do svatyně.
19 Vystoupil jsi do výše zajatce veda,
v dar jsi přijal lidi, kteří se vzpírali,
aby sídlil Hospodin, Bůh tam.

20 Chválen buď Hospodin! Den co den nás nosí.
Bůh je naším spasitelem.
21 Bůh je nám Bohem jakékoli pomoci;
Hospodin, Pán má i ze smrti východiště.
22 Zajisté Bůh rozbije hlavy svých nepřátel,
vlasaté témě zatvrzelých v hříších.
23 Bůh totiž řekl: „Z Basanska (je) přivedu,
přivedu je z hlubin mořských,
24 aby se mohla tvá noha v krvi koupat,
jazyk psů tvých v krvi protivníků.“

25 Lidé se dívají na slavný průvod tvůj, Bože,
jak slavně vjíždí Bůh, král můj, do svatyně:

---

výše 2795 m, a má několik vrcholků, ze kterých vynikají zejména tři. Hodil by se polohou, výškou a nádherou lépe za sídlo Boží, Bůh však si ho nevyvolil, ale Sion, který je proti němu hora nepatrná. (Božím mohl by slouti také proto, že byla na něm pohanská svatyně.) — O Bašanu srv. Nm 32, 33; Dt 3, 13; Jos 13, 29.—31.

V. 18. Bůh jede vítězoslavně, provázen jsa svými vojsky jásajícími, t. j. zástupy nebeskými ze Sinaje na Sion (srv. 4. Král 2, 11; 6, 17; Dt 33, 2.). Vozy jeho jsou (hvězdy a) mračna; když hřmí, zdá se, jako by jelo množství hřmotících vozů.

V. 19. „vystoupil jsi“ na horu Sion. — Při vítězoslavném vjezdu bývalo v obyčeji, že v průvodu byli vedeni zajatci. Zde jsou to nejspíše pohané, kteří byli jakožto váleční zajatci a tedy otroci darováni chrámu, tak zvaní „nethínim“, darovanci. Srv. 1. Par 9, 2. — Takovým živým „darem“ jmenováni tu také Jebusané, pohané, kteří nechtěli do své tvrze Davida vpustit a tedy vzpírali se tomu, aby z ní bylo Hospodinovo sídlo. Viz 2. Sam 5, 6. (Knabenbauer). — Sv. Pavel uvádí tato slova krásně o Kristu Pánu a praví: „Vstupuje na výsost, jaté vedl vězně a dal lidem dary. (Ef 4, 8.). Kristus Pán vstupuje na výsost, do nebes jako vítěz nad smrtí a nad zlým vůbec, jaté vedl vězně, ony duše svatých patriarchů, kteří očekávali v Abrahamově lůně příchod a vykoupení Messiáse. Ty vedl Spasitel ve svém průvodu do nebes, neboť to bylo spravedlivým lidem Kristovým vykoupením otevřeno. A dal lidem dary; když byl v nebesích, odtud seslal Ducha sv., který naplňoval apoštoly a věřící svými mnohými dary. V žalmu jest ovšem: „Přijímal“, u sv. Pavla „dal“ (taktéž v římském žaltáři, u sv. Justina a Hilaria — změněno snad na základě listu sv. Pavla). Sedláček.

V. 20. počíná více hleděti k přítomnosti, kdežto dosud měl žalmista na mysli spíše minulost. — „nás nosí“ = o nás pečuje = žehná našim cestám.

V. 21. Bůh pomáhá v jakékoli tísni, i když hrozí nebezpečí smrti, jež nikdo nemůže odvrátit, Bůh přece může i smrti člověka uchránit.

V. 22. Vlasy jsou známkou síly, bujnosti, i může znamenati „vlasaté témě“ lebku neřestmi bujně zarostlou. Ti zatvrzelci jsou jacísi samsoni v nepravosti.

V. 23. n. Bůh nalezne své nepřátele, t. j. zatvrzelé hříšníky, aby je potrestal, třeba by se ukryli v lesnatých horách nebo v hlubinách mořských. — Bůh tu oslovuje národ israelský. — Bůh potrestá bezbožníky tím, že dá Israelitům v krvavých bojích nad nimi zvítěziti.

26 Napřed jsou zpěváci, za nimi hudebníci
ve středu panen, jež na bubínky tlukou:
27 „Ve valných sborech dobrořečte Bohu,
Pánu vy, kteří z krve jste Israelovy!“
28 Tu je Benjamin, nejmladší, s nadšenou myslí,
knížata judská, která jsou jejich vůdci,
knížata Zabulonova, knížata Neftali.

29 Račiž ukázati, Bože svou sílu,
upevňuj, ó Bože, co jsi nám prokázal!
30 Do tvého chrámu do Jerusalema
králové přinášejtež tobě dary!
31 Pokárej zveř rákosových houštin,
stádo býků a telata národů s nimi,
ať pustí ty, kteří chtějí se osvědčit stříbrem;
rozpraš národy, kteří chtějí války!
32 I přijdou velmožové z egyptské země,
Etiopie zdvihne hned ruce své k Bohu.

33 Království (veškeré) země, zpívejte Bohu,
hrejte Hospodinu, hrejte Bohu,
34 tomu, jenž vozí se po nebi nejvyšším, odvěkém!
Pozor! Když bude hřímat, mocně hřímat,
35 vzdávejte chválu Bohu Israelovu,
jehož velkost a síla jeví se v mračnech!
36 Podivuhodný jest Bůh ve svých svatyních,
Israelův Bůh dává moc a sílu
svému lidu. Pochválen buď Bůh!

V. 26. O bubíncích srv. Ex 15, 20.

V. 27. podává úryvek ze zpěvů, zpívaných při jmenovaném průvodu.

V. 28. Benjamin uveden snad proto, že v jeho území byl Sion. — Zabulon a Neftali jmenováni také v písni Debořině Sdc 5, 18. — O jejich území viz Jos 19, 10.—16; 19, 32.—39.

V. 29. n. Bůh „prokázal“ Sionu dosud velmi mnoho; to vše bude utvrzeno („upevněno“), jestliže pohne Bůh pohany, aby přinášeli na Sion, do svatyně Hospodinovi dary a tak prohlašovali, že pokládají Hospodina, Boha Israelova za pravého Boha. Prosí tedy žalmista za obrácení pohanů, které bylo vyhrazeno době mesiášské.

V. 31. „pokárej“ = donuť, přiměj. — „zvěř rákosových houštin“ je hroch a krokodil, obrazy to Egypta nebo egyptského krále (Is 19, 6; Ez 29, 3. n.). — „býci“ jsou velmožové, popředně králové jiných národů pohanských; „telata“ jsou jejich poddaní. (Srv. Jer 46, 20. n.). — Ti králové mají býti donuceni k tomu, by nepřekáželi svým poddaným putovati na Sion a tam přinésti Hospodinu v dar „stříbro“ a tak vyznati ho za pravého Boha. — „války“ chtějí ti, kdož vzpírají se násilím uznati Hospodina za pravého Boha. Pokoří-li je vítězně Bůh, pak stane se, co praví v. 32.

V. 33. vyplní se v době mesiášské.

V. 36. lze pokládati za hlas národů pohanských, kteří uznali Boha Israelova za pravého, také svého Boha. — Místo „podivuhodný“ hebr.: „hrozný“. — „ve svatyních“ na zemi, na hoře Sion a v nebesích. — Průvod vítězoslavný s archou lze pokládati za předobraz nanebevstoupení Páně, možno proto Ž 67. vhodně ten den se modliti. — V. 29b. prosí církev Ducha sv., aby v nás dílo vykoupení dokonal.

Ž 68. (hebr. 69.). Modlitba trpícího spravedlivce za pomoc Boží.

Nadpis (v. 1.). Žalmista líčí svou bídu (v. 2.—4.). Trpí nespravedlivě od nepřátel (v. 5. n.). Trpí pro Boha (v. 7.—9.). Za to, že miloval bohoslužbu a kající život, je terčem potupy (v. 10.—13.). Prosba za pomoc (v. 14.—16.). Ostatek té prosby (v. 17.—21a.). Nová líceň toho, co trpí (v. 21b.—23.). Prosba, by Bůh zatvrzelé své nepřátele, kteří jsou spolu nepřáteli žalmistovými, potrestal (v. 24.—29.). Až Bůh básníka vyslyší, bude mu za to vroucně děkovat (v. 30.—35.). Douška z dob zajetí, ve které vysloveno přání, by Jerusalem a v troskách ležící města judská byla zase obnovena a Židy zalidněna (v. 36. n.).

1 Ku konci. Pro ty, kteří se promění. (Od Davida).

2 Zachraň mne, o Bože, neboť vody
derou se na mne, že již o život jde.
3 Zabořen jsem ve hlubokém bahně,
jež nemá dna, by lze bylo na něm postát.
Dostal jsem se do prohlubně mořské,
takže příval mne zaplavuje.
4 Unaven jsem voláním, hrdlo mi chraptí,
oči mi hasnou touhou po mém Bohu.

5 Více než na hlavě mám vlasů, je těch,
kteří mne nenávidí bez příčiny;
mnoho je těch, kteří stíhají mne,
kteří nespravedlivě nevraží na mne;
co jsem si nikdy lupem neosvojil,
to mám nyní nahrazovat!
6 Bože, ty víš o mém poblouzení,
a mé viny nejsou tobě skryty.

7 Kéž pro mne nemusí rdít se, kdož doufají v tebe,
Hospodine, Pane zástupů!
Kéž pro mne nemusí hanbit se, kteří hledají
tebe, Israelova Boha!

Ž 68. — V. 1. Srv. Ž 4, 1; 44, 1. — Poslední dva vv. (36. n) přiléhají k době zajetí tak, že nelze obsah žalmu klásti do machabejských dob, jak činil Teodor z Mopsvestie a Beda. Kdo hájí davidský původ Ž dle nadpisu a dle Sk 1, 20., jako Knabenbauer, nucen klásti vv. 36. n. jakožto pozdější dodatek do babylonského zajetí. (Někteří starší kladli celý žalm do té doby, jako Teodoret, Eutymius († 1118) a jj.) Ten dodatek byl nutný, ježto modlívala se Ž 69. všecka obec israelská jménem celého národa. — Žalmista líčí svízele, které potkávají každého spravedlivce, tedy také a to zejména Trpitele nejspravedlivějšího — Krista (Knabenbauer). Proto také mnoho míst z tohoto Ž uvedeno jest v N. Z. V. 5. u Jana 15, 25; v. 10. tamže 2, 17; Řím 15, 3; v. 22. u Jana 19, 29; Mt 27, 48; v. 26. ve Sk 1, 20; v. 23. n. Řím 11, 9.

V. 2. n. líčí obrazně. Podobné obrazy viz Ž 17, 5. 17; 31, 6; 87, 7. — Jer 4, 10; Jon 2, 6; Ž 39, 3.

V. 4. „po Bohu" = po Boží pomoci.

V. 5ef. je rčení příslovné. Srv. Jer 15, 10; Ez 18, 1; Pláč 5, 7. Tento v. hodí se znamenitě do úst Krista nevinného, který trpěl za hříchy cizí, za viny všeho lidstva.

V. 6. Bůh zná nejlépe mravní stav žalmistův, i vidí, že nemá hříchů ze kterých ho nepřátelé buď viní nebo pro které ho pronásledují.

V. 7. Spravedliví doufají v Boha, že splní, co jim slibuje, že jim pomůže ve strastech (Ž 33, 13. n.; 36, 9.—15. 35.—40.). Shledají-li však, že žalmista, ačkoli spravedlivý, marně čeká na to, že Bůh své sliby splní, budou ve své důvěře v Boha zklamáni a bude jim hanbiti se před těmi, kteří kdysi důvěru jejich zavrhovali a jim pro ni se smáli.

8 Neboť pro tebe snáším pohanění,
potupa mé líce zahaluje;
9 cizozemcem stal jsem se svým bratřím,
neznámým synům mateře mé.

10 Ano, horlivost pro tvůj dům mne stravuje,
a hana tupitelů tvých padá na mne.
11 Jestliže jsem mrtvil sebe postem,
přispělo i to k mé potupě.
12 Jestliže jsem v žínici se oděl,
učinili si ze mne terč svých vtipů.
13 O mně plkají, kteří ve bráně sedají,
písničky o mně zpívají pijani vína.

14 Já však modlím se k tobě o čas milosti!
Bože, pro množství soucitu svého mne vyslyš,
15 svojí věrnou pomocí mne vytrhni
z bahna, abych neutonul,
zprosť mne škůdců mých a hlubokých vod,
16 ať mne přívaly vody nepotopí,
ať mne tůně nepohltí,
a propast nezavře nade mnou chřtán svůj!

17 Vyslyš mne, Pane, neb dobrotivá jest milost tvá;
dle množství soucitu svého shlédni na mne.
18 Neodvracuj tváře své od svého sluhy,
protože jest mi úzko, rychle mne vyslyš!
19 Přibliž se k mé duši a vysvoboď ji,
pro mé nepřátele vysvoboď mne!
20 Ty znáš mou hanu, potupu a výsměch,
21 známi jsou ti nepřátelé moji.

Utrhají mi, až mi puká srdce,
nemocen jsem . . .
Čekám, kdo se ustrne nade mnou, však marně;
kdo by mne potěšil, toho nenalézám!

V. 8. n. srv. s Jer 15, 10; 11, 18.—21; Job 19, 13; Ž 30, 12. — Také Kristus přišel do vlastního a svoji ho nepřijali (Jan 1, 11; 7, 7.).

V. 10. srv. s Jer 7, 11; Jan 2, 17. — „horlivost" pro dům Boží je láska ke všemu, co s ním souvisí, tedy péče, by bohoslužby v něm konány byly pravidelně a důstojně, radostná účast jich, úcta a láska ke kněžstvu, podpora jich, snaha, by svatyně nebyla zneuctěna, atd. — Ta láska objímá popředně ovšem toho, který ve chrámě sídlí a proto hana, kterou uráží nepřátelé Boha, bolí žalmistu tak, jako by ji kydali na něho samého. Srv. Řím 15, 3. Protože žalmista zastává takto zájmy Boží, proto také nepřátelé Boží vylévají si svou nenávist k Bohu na žalmistovi (v. 11.—13).

V. 11. n. Postem a vůbec kajícím životem chtěl si žalmista získati Boží přízeň, aby zbaven byl své bídy. To však jen podráždilo bezbožníky. Srv. Ž 43, 14; Job 30, 9; Jer 16, 5. 8.

V. 13. srv. s Job 5, 4; 29, 7.

V. 14.—16. „však" proti zlobě nepřátel. — „čas milosti" je doba, kdy Bůh vyslýchá prosby; za ten čas prosí žalmista (Knabenbauer). — „soucit" = milosrdenství. — Básník navazuje na obrazy, ve kterých mluvil hned na počátku ve v. 2. n. — „věrná pomoc" slíbená a dle slibu se dostavující v pravý čas.

V. 19b. srv. s 5, 9; 26, 11; 12, 5.

V. 21c. jest porušen, neúplný.

22 Místo pokrmů mi dávají žluč,
v žízni mé mne napájejí octem.
23 (Proto) stůl jejich před nimi osidlem buď,
na odvetu a na zkázu (jim)!

24 Zrak jim se zakal, aby neviděli,
a jejich páteř ať se hrbí stále.
25 Vylij na ně svoje rozhořčení,
a žár tvého hněvu zachvatiž je.
26 Buďtež osady jejich zpustošeny,
a v jejich stanech nikdo ať nepřebývá.
27 Neb toho, jejž tys ranil, pronásledují,
bolest ran mých rozmnožují.
28 Vinu na vinu nech kupiti je,
by nedošli před tebou ospravedlnění.
29 Vymazáni buďte z knihy živých,
se spravedlivými zapsáni nebuďtež!

30 Mne však souženého a ztrápeného
zachraniž tvá pomoc, Bože!
31 I budu slavit jméno Boží zpěvem,
a jemu velebně díky vzdávat.
32 To bude Bohu milé nad žertvu hovězí,
nad býčka, který rohy i kopyta má.

V. 22. „žluč a ocet“ = hořká slova potupy, jakých se dostává trpiteli, hledajícímu člověka, který by s ním měl útrpnost a jej potěšil. Doslovně splnila se ta slova na Trpiteli golgotském dle Mt 27, 34. nn.; Mk 15, 23. 36; Jan 19, 20.

V. 23b. překládají novější kritikové dle hebr.:

„obětní jich kvasy
nechať jsou jim léčkou“ (Dvořák).

Žalmista zmíniv se o pokrmu a nápoji, kterým je sycen a napájen, obrací ten obraz dle starozákonného práva odvetného na své nepřátele a prosí, aby pokrmy, kterých oni požívají při bohoslužbě, nepřinesly jim Božího požehnání, jehož nezasluhují, ale Boží trest. Zatvrzelí hříšníci podávajíce oběti toliko vnější bez vniterné mravní změny, znesvěcují úkony tak posvátné a proto zasluhují trestu jmenovaného. Srv. Jer 7, 10. 21.

V. 24. „Oči, které se pásly na utrpení spravedlivého, nebudou míti světla.“ Sv. Pavel uvádí slova v. 23. 24. v listu k Řím 11, 9. 10., aby ukázal, jak se to na nepřátelích Kristových vyplnilo. Slepými stali se Židé, nepoznali a nechtěli poznat Messiáše a odvraceli od sebe dílo spasení (Mt 13, 14; Jan 12, 40.). Sedláček. — Páteř bude se hrbiti stále pod tíhou útrap, jež jim bude nésti. Dle hebr. mají se jejich „bedra stále kolísati“ — slabotou (vrávorati).

V. 26. srv. s Sk 1, 20.

V. 27. Žalmista vyznává, že Bůh pro hříchy, které přiznal ve v. 6. jej trestá, ten trest přijímá z rukou Božích, ale stěžuje si, že pokuty Boží lidé, jeho nepřátelé, neprávem rozmnožují.

V. 28. Jako nepřátelé kupí na žalmistu bolest na bolest, tak nechať dopuštěním Božím nahromadí se na ně tresty, kterých si zaslouží za své opětné hříchy. Pro ty hříchy Bůh jich „neospravedlní“, t. j. nesmiluje se nad nimi, neodpustí jim časné tresty, ale potrestá je smrtí. O věčných trestech tu žalmista nemluví. Věčného zavržení jim nepřeje. — Srv. Is 45, 7.

V. 29. „vymazánu býti z knihy živých“ = zemříti smrtí časnou. — O osudu jejich po smrti žalmista přání svého nevyslovuje; ten zůstává vyhrazen Bohu samému. Věčným zavržením nepřátel bylo by trpícímu žalmistovi málo pomoženo; bude jich však zbaven, pomrou-li.

V. 32. „nad žertvu hovězí“ podanou bez patřičného vniterného smýšlení. — „býček, který má rohy a kopyta“ jest již kus v nejlepším věku, který má také dle toho cenu.

33 Kéž to uvidí ubozí, aby zplesali,
hledajícím Boha srdce nechť ožije!
34 Neboť vyslýchá Hospodin ubožáky,
a svými vězni nepohrdá.
35 Velebte ho nebesa i země,
moře a všeckó, co v nich se hýbe!

* * *

36 Ano, přispěje Bůh na pomoc Sionu,
i budou vystavěna města judská,
aby sídlili v nich, až je zaberou;
37 potomstvo sluhů jeho bude je dědit,
a kdož milují jméno jeho, v nich sídlit.

Žalm 69. (hebr. 70.). Modlitba za sebe i za všecky ctitele Boží.

Nadpis (v. 1.). Básník prosí Boha, by ti, kteří mu ukládají o život, byli zklamáni a zapuzeni (v. 2.—4.), by ctitelé Boží z Boha se radovali a jej oslavovali, zejména pak aby básník sám zakusil blaživé Boží pomoci (v. 5.—6.).

1 Ku konci. Žalm Davidův. Na památku, že ho vysvobodil Hospodin.

2 Bože, na mou pomoc pomni,
Pane, pomáhat mi pospěš.
3 Ať se zahanbí a zardí,
kteří dychtí po mé duši.
Kéž zpět odejdou zahanbeni,
kteří se z neštěstí mého těší.
4 Kéž ihned odejdou s hanbou a studem,
kteří mně se posmívají.

5 Ať jásá a plesá z tebe každý,
kdokoli hledá tebe;
komu je milá tvá spása,
vždy ať říká: „Pán buď slaven!“
6 Já pak jsem ubožák a chuďas,
Bože, na pomoc mi přispěj.
Tys má ochrana a pomoc,
Hospodine, neprodlévej.

V. 34. srv. s Jer 20, 2; 32, 2; 33, 1; 36, 5; 37, 14. n.
V. 36. n. srv. s Ž 50, 20. n.
Ž 69. — V. 1. Ž 69. s malými odchylkami = Ž 39, 14.—18. Viz tam. — „že ho vysvobodil Hospodin“ není v hebr. — „Na památku“ — Ku připomínce jako k Ž 37, 1.
V. 2. Těmi slovy počínává církev své denní modlitby (hodinky).
V. 6. „pak“ — „však“ nemohu se spravedlivými děkovati, ježto dosud ve své bídě vězím.

Ž 70. (hebr. 71.). Modlitba sestárlého národa israelského za další život.

Nadpis (v. 1a.). Žalmista podpírá svou prosbu o trvalou důvěru v Boha (v. 1b.—6.), o svou bídu (v. 7.—12.), o dosavadní pomoc, za kterou ustavičně díky vzdává (v. 13.—20.). Bude-li žalmista i tentokráte, jak pevně doufá, vyslyšen, bude novým poutem vázán, by byl vděčný (v. 21.—24.).

1 Žalm Davida, Jonadabovců a prvních zajatců.

K tobě, Hospodine, utíkám se,
nedej mi, na věky zahanbenu býti.
2 Ježto jsi spravedliv, vytrhni mne a vysvoboď,
nakloň ke mně ucho své a zachraň mne!
3 Rač mi býti skalou útočištnou,
hradem, na kterém ochrany tvé bych došel,
neboť ty jsi skála má a hrad můj.

4 Bože můj, vyprosť mne z ruky bezbožného,
z moci zločince a násilníka;
5 neboť ty jsi naděje má, Pane,
Hospodine, má důvěra od mého mládí.
6 Na tebe spoléhal jsem se již od klínu matčina,
od lůna matčina jsi mne opatroval,
tebe můj chvalozpěv opěvoval vždycky.

7 Mnohým jako přízrak nějaký jsem,
avšak ty jsi pomocník můj silný.
8 Ústa má plná jsou chvalozpěvů, jež pějí
o tvé velikosti celý den.
9 Nezamítej mne (nyní) ve stáří mém,
když má síla mizí, mne neopouštěj!

10 Mluvíť moji nepřátelé proti mně,
kteří mi o život ukládají, se radí
11 říkajíce: „Bůh jej opustil, hoňte ho,
chyťte ho, neb není, kdo by se ho ujal.“
12 Bože, nezůstávej daleko mne,
Bože můj, pospěš mi ku pomoci!

13 Kéž se hanbí a zhynou, kteří mi křivdí,
kéž se halí v hanbu a stud moji škůdci!

Ž 70. — V. 1a. v hebr. není. — „první zajatci“ jsou snad ti, kteří byli odvedeni do Babylonie r. 605. Ježto složen byl žalm ze starších, davidských prvků, nazván v nadpise „Davidovým“. — O Jonadabovcích, asketech své doby srv. Jer 35; 4. Král 10, 15. nn.; 1. Par 2, 55; Sdc 1, 16. Připsán jim snad proto, že jej rádi zpívali (?).
V. 1b.—3. srv. s Ž 30, 1.—3.
V. 4.—6. „bezbožní“ atd. jsou babylonští pohané.
V. 7. „přízrak“ = mimořádně zkrušený a opovrhovaný národ; jeho bolesti bývaly a jsou takové, že údiv a úžas budily a budí zejména nyní. Od svého mládí, jež Israel prožil v Egyptě, bylo mu nevýslovně strádat a trpět. Co zakusil v pozdějším věku mužnem, v Palestině! Bůh však — dopouštěl sice, ale neopouštěl. Nynější stav svůj v zajetí přirovnává Israel k věku stařeckému, vysílenému, který je blízko smrti. Jisto, že smiluje se Bůh nad svým lidem sesláblým svízeli také tentokráte.

14 Já však budu dále důvěřovat,
a tvou všeckú chválu dále šířit;
15 ústa má budou hlásat tvou spravedlnost,
každý den vyprávět o tvých nesčetných pomocích.

16 Hlásat chci velečiny Hospodinovy,
velebit, Pane, jen tvou spravedlnost.
17 Tys mne, Bože, učil od mládí tomu,
i vypravuji podnes o tvých divech.
18 Ni v stáří, v šedinách tedy mne neopouštěj,
dokud nepoučím o tvém rameni,
Bože, všecka příští pokolení.

19 O tvé moci a spravedlnosti věčné,
kterou učinil jsi veledíla.
Kdo je tobě podoben, ó Bože?
20 Jakých běd dal jsi mi okusit, mnohých a zlých,
avšak zase jsi mne k životu vzkřísil,
zase jsi mne vytáhl z propastí země.

21 Rač dále ukazovat velikost svou,
a mne zase potěš!
22 I budu také já ti děkovat na harfě
za tvou věrnost, Bože,
na citaru budu hráti tobě,
Svatý Israelův!

23 Jásati budou mé rty, až budu ti hráti,
i má spasená duše.
24 Také můj jazyk bude denně mluvit
o tvé spravedlnosti,
až se hanbiti a styděti budou.
kteří se snaží mně škodit.

V. 15. „Boží spravedlnost" jest zde ona, která jest spolu spásou, která pomáhá, ničí nepřátele a osvobozuje utiskované (Sedláček).

V. 17. Bůh „učil" od mládí žalmistu vděčnosti tím, že mu mnoho pomáhal a tak jej ke vděčnosti zavazoval.

V. 19. „o tvé moci . . ." chce žalmista poučovati jak o „rameni" Božím ve v. 18.

V. 20. „mi" = národu israelskému, proto hebr.: „nám". — „z propasti země" t. j. z podsvětí, ze smrti, která mi hrozila.

V. 21. Svou velikost Bůh ukáže a národ potěší, když ho vysvobodí z vyhnanství babylonského a uvede zase do vlasti.

V. 22. Jako bude Hospodin žalmistu (t. j. národ israelský) těšit, tak bude také žalmista Boha chválit. — „Svatým Israelovým" nazývá Boha Isajáš třicetkráte. Srv. Ž 77, 41; 88, 19.

V. 23. n. „spasená = vysvobozená ze zajetí, zachráněná z nebezpečí smrti. „spravedlnost" zde ve významu jako výše ve v. 15. — Latinští Otcové viděli v Ž 70. modlitbu trpícího Krista a proto býval nadepsán: „O umučení a vzkříšení Kristově". Také církev od prvopočátků svého bytí nevýslovně trpěla, nepřátelé již jásali, že se podařilo ji ubíti, avšak Pán vždy církev a s ní nás opatroval a neopustí ji nikdy ani v budoucnu; nesestárne, neseslábne, ale bude vždy mladá, svěží, plná života a síly.

Ž 71. (hebr. 72.). Modlitba za krále, jež vyznívá v proroctví o slavném panování.

Nadpis (v. 1.). Básník modlí se za Šalomouna (v. 2.—3.) a hned přechází na toho, jejž Šalomoun předobrazoval, na Mesiáše a jeho kralování (v. 4.—17.) Zavede právo a spravedlnost, zejména zjedná je utiskovaným (v. 4.). Bude panovati mír a blahobyt (v. 5.—8.). Přemůže své nepřátele (v. 9.—11.). Bude míti soustrast s utlačovanými (v. 12.—14.). Bohatství života, zlata i obilí (v. 15.—16.). Jeho sláva (v. 17.). — Závěrek druhé knihy Žalmů (v. 18. n.). Poznámka sběratelova (v. 20.).

1 Za Šalomouna.

2 Dej, Bože, králi svou spravedlnost,
a své právo královu synu,
aby soudil tvůj lid dle práva,
tvé utiskované spravedlivě!
3 Kéž nesou hory pokoj lidu,
pahorky pak spravedlnost!

4 Zjedná právo ubohým z lidu,
přispěje na pomoc utištěným,
utlačovatele potře.
5 Žít bude jako slunce a měsíc,
od pokolení do pokolení.

Ž 71. — V. 1. Hebr. Li-Šelómó může býti právě tak přeloženo „O Šalomounovi“ (případně „Za Šalomouna“) jako „Od Šalomouna“. Obsah žádá překlad první. Neboť Šalomoun, jakožto obraz šťastného a dobře vládnoucího krále, nemohl ani za sebe tak se modliti, ani sebe tak líčiti, jak činí Ž 71. O historickém Šalomounovi mluví toliko v. 2. n.; další vv. (4.—17.) líčí vládu krále, která se hodí toliko duchovní vládě Mesiáše, kterého Šalomoun předobrazoval. Vv. tyto líčí totiž království časově i prostorem neobmezené, které oblaží všecky národy světa. Tu myšlenku obsahovaly sliby, dané Davidovi, o věčném království jeho potomstva (2. Sam 7, 11.—16.). Těchto slibů vzpomíná David před svou smrtí a popisuje vládu svých potomků jakožto vládu spravedlivou a bohabojnou (2. Sam 23, 3.—5.), takže poslední slova Davidova ne toliko svým obsahem, ale i tvarem podobna jsou Ž 71. Proto je důvodno pokládati Davida za skladatele tohoto žalmu; psal tu píseň v posledních dnech svého života, když byl již jeho syn Šalomoun nastoupil na trůn. Za něho modlí se na počátku žalmu (v. 2. n.), hned však přechází k líční vlády Mesiášovy. V. 4. je přechod od dějinného Šalomouna k Mesiášovi, ježto v. ten může býti vykládán také o vládě krále pozemského. — Že je David skladatelem Ž 71. vyplývá pravděpodobně také z v. 20.; neboť končí-li se Ž 71. chvalozpěvy Davidovy, jest na výsost přiměřeno, aby také poslední žalm sebraných těch chvalozpěvů byl od Davida; jistě, že aspoň sběratel pokládal poslední tuto píseň za davidskou. (Hoberg.)

V. 2. n. „svou spravedlnost“ = „své právo“ = smysl pro právo a spravedlnost, upřímnou snahu uvésti je do života, a zdar té snahy — vykořenit bezpráví a utiskování, které bylo zdrojem tolika nářku. — „soudil“ = spravoval, vládl. — Bude-li vládnouti všady v úřadech i v soukromém životě spravedlnost, nebudou-li úřady samy své moci (úřední) zneužívati k bezpráví, bude to základná podmínka veřejného blahobytu. Kéž roste takový blahobyt za Šalomouna jako na pahorcích tráva, pastva, obilí, keře a stromy.

V. 5. Bude „žít“ a ustavičně, po celý svůj život zjednávat jmenovaná práva. — „jako slunce a měsíc“ = pokud slunce a měsíc bude na obloze zářit. Kdežto pokolení lidstva za pokolením vymírá, nezaniká slunce ani měsíc, ale vychází a zapadá po staletí. Kolik pokolení vidělo již nebe umírati od té doby, co byl člověk stvořen a kolik jich ještě uvidí?

6 Sestoupí deštěm na holou louku,
jako rosa, jež na zemi kape.
7 Kvésti bude v jeho dnech právo
a hojnost blaha, až pomine měsíc.
8 Panovat bude od moře k moři,
od Řeky až na konec světa.

9 Před ním se skloní odpůrci jeho,
nepřátelé prach budou lízat.
10 Králové Tarsisu a přímoří,
budou podávat jemu dary;
králové ze Šeby a Seby
podary mu budou nosit.

11 Klanět se budou mu králové světa,
a všichni národové mu sloužit.
12 Vytrhneť chuďasa násilníku,
chuďasa, jenž neměl pomocníka.
13 Ujme se slabého a nuzného,
životu nuzných ochranu zjedná.

14 Vymaní je z útisku, křivdy,
neb drahé bude mu jejich jméno.
15 Žít bude, dostane sabského zlata,
klanět se budou jemu vždycky,
každý den mu blahořečit.

16 Obilí bude v zemi, i na horách,
úroda její převýší Liban,
kvést budou měšťané jako rostlinstvo.
17 [Požehnané] jméno jeho bude na věky,
jako slunce bude trvat.
On bude požehnání národům,
všecek svět bude jemu žehnat.

* * *

V. 6. Dešť, který v letních měsících bývá nahrazován v Palestině hojnou rosou, jest nezbytná podmínka úrody a blahobytu, proto bývá obrazem velikého požehnání Božího. Srv. Dt 32, 2; 2. Sam 23, 4.

V. 7. n. „až pomine měsíc" jako výše ve v. 5., t. j. „na věčné časy". — „Řeka = Eufrat. — Staří se domnívali, že je země ostrov se všech stran obklopený mořem, proto „od moře k moři" = veškerá pevnina.

V. 9. n. „lízati prach" (nadsázka) = „skloní se" na znamení úcty a poddanství. — O Tarsisu viz Gn 10, 4. — O „přímoří" viz Gn 10, 5. — Šeba v Arabii. Viz o ní 3. Král 10, 1. nn. Seba byla v dnešní Nubii. Srv. Gn 10, 7. — „dary" = „podary" = poplatky na znamení poddanství.

K v. 12. n. srv. Mt 11, 4.—6. 28.—30.

V. 14. Místo „jméno" má hebr. „krev". Nedopustí, aby byla vyssávána nebo prolévána nevinně.

V. 16. I na vrcholcích hor bude růsti obilí! Taková bude úroda za dob mesiášských. — Dle hebr. bude stojící obilí šustit jako lesy Libanské. (?) — V. 16c. jest asi porušen. Dvořák překládá v. 16.:

Obilí tu bude	*Libánu zas (cedry)*
po zemi se stříti,	*budou jeho plody,*
po vrcholy hor až	*budou rozkvétati*
bude vlniti se.	*byliny jak země.* (Jiní jinak.)

V. 17. Slunce — obraz dlouhého času jako výše ve v. 5. 7. — Že dojdou všichni národové požehnání skrze Mesiáše, o tom srv. Gn 12, 3; 22, 18; 26, 4.

18 Žehnán buď Hospodin, Bůh Israelův,
který jediný může činit divy;
19 na věky slavnému jménu jeho buď žehnáno,
plna buď slávy jeho všecka země!
Staň se! Staň se!

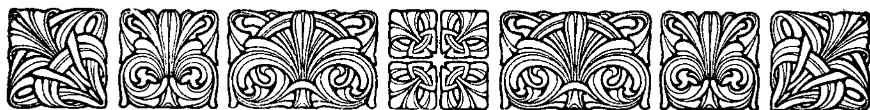
* * *

20 Konec chvalozpěvů Davida, syna Jesseova.

Závěrek druhé knihy žaltáře (v. 18. n.) nepatří k Ž 71. Podobný závěr viz za Ž 40, 14. — O Bohu, jediném divotvorci srv. Ž 85, 10; 135, 4; Job 5, 9. — V. 19b. srv. s Nm 14, 21.

V. 20. srv. s tím, co bylo řečeno v Úvodu na str. 150 p. 8. — O Jesseovi srv. 2. Sam 23, 1. — Ježto Davidovy žalmy vyskytují se také v dalších knihách žaltáře, dlužno míti za to, že tato poznámka (v. 20.) byla napsána prve nežli další knihy byly sebrány a tedy prve nežli nabyl žaltář dnešní podoby. — Již tehdy, kdy spatřil Mesiáš světlo světa, ohlašovali andělé pokoj lidem dobré vůle; proto vhodně modlí se církev tento žalm, předpovídající příchod knížete pokoje, o hodu vánočním. — První, kdo přinesli z pohanů novorozenému králi dary, zejména zlato, byli tři mudrci od východu, proto lze se modliti tento žalm s prospěchem ve svátek Zjevení Páně.

TŘETÍ KNIHA ŽALMŮ (72.—88.).

Ž 72. (hebr. 73.). Žalmista bude hledati toliko v Bohu své štěstí; nedá se másti štěstím, jehož požívají na světě bezbožníci.

Nadpis (1a.). Žalmista byl ve své důvěře v dobrotu Boží (v. 1b.) pomaten tím, že bezbožným dobře bylo zde na světě (v. 2. n.). Mají se znamenitě, proto stávají se zpupnými a násilnými, a lid vida jejich štěstí, hrne se za nimi (v. 4.—10.). I napadlo žalmistu, že snad nadarmo spravedlivec přemáhá se a trpí; avšak s tou myšlenkou nesouhlasil (v. 11.—15.). Ve svatyni, v tichém rozjímání rozluštil si těžkou záhadu, která ho znepokojovala, že totiž blahobyt bezbožných je toliko vratký a krátký, i uznává, jak pošetile si vedl, když se proto rozčiloval v. (16.—23.). Od nynějška bude tím více lnouti k Bohu, který ho přijme do slávy (v. 23.—28.).

1 Žalm Asafův.

1b. Jak je dobrý Bůh, Israeli,
těm, kteří čistého jsou srdce!
2 Nohy mé však téměř již poklesly,
málem již sklouzly se mé kroky.

3 Neb jsem se rozhorlil nad zupnými,
vida blahobyt bezbožníků.
4 Smrt totiž starost jim nepůsobí,
a jejich bolesti nejsou dlouhé.

Ž 72. — V. 1a. K nadpisu viz Ž 49, 1.

V. 1b. jest výsledek úvah žalmistových, jehož došel, když byl vítězně překonal pochybnosti o prozřetelnosti, zejména o spravedlnosti Boží, která má dobré odměňovati. Proto lépe čísti místo „Israeli" s kritiky: „spravedlivci", což se rovná věcně „těm, kteří čistého jsou srdce". — Obsahem podobá se Ž 72. žalmu 36.

V. 2. Žalmista pozoroval, že bezbožní mají se dobře (v. 3.), kdežto on, spravedlivý, nevychází z utrpení (v. 13. n.). Jak ty zjevy srovnati s prozřetelností Boží? Kde je Boží spravedlnost, která dobré odměňuje a zlé trestá, kde je Boží věrnost, která slibuje spravedlivým odměnu? Kde je Boží vševědoucnost a svatost? Co má spravedlivec ze svých námah? Není lépe nechati spravedlivého života a dáti se k šťastným lidem, kteří žijí jako by Boha nebylo? Tyto a podobné pochybnosti zmáhaly žalmistu, počaly otřásati jeho věrou a oddaností k Bohu; žalmista počal se kolísati a již mnoho nechybělo, aby padl, aby od Boha se odloučil.

V. 4. Dle hebr. neznají bezbožní bolestí a zdravé a tučné jest jejich tělo. — Smrt jim starostí nepůsobí, ježto nebývají dlouho před smrtí nemocni, ale umírají bez bolestí. Srv. Job 21, 13. nn.

5 Trampot lidských nezakoušejí,
a jako jiní mrskáni nejsou.
6 Proto se chytá jich zpupnost a násilí,
a ve svou bezbožnost se halí.

7 Vyvěrá takořka z tuku jich nepravost,
unášejí je smyslné pudy.
8 Posměšně a zlovolně smýšlejí,
a vysoko nešlechetně mluví.

9 Ústy svými na nebe míří,
a jejich jazyk po zemi rejsní.
10 Proto se obrací k nim lid můj,
a dny šťastné nalézá u nich.

11 Říkají: „Jak by věděl Bůh o tom?
Všímá si toho Svrchovaný?“
12 Ejhle, to jsou bezbožníci:
ve věčném blahobytu bohatnou.

13 [Tázal jsem se tedy sebe sama:]
Nadarmo srdce své v čistotě chovám,
v nevinnosti své ruce si myji?
14 (Nadarmo) mrskán jsem den každý,
kárán bývám každé jitro?

15 Kdybych byl řekl si: „Tak budu mluvit“,
byl bych zradil rod tvých synů.
16 Když pak jsem přemýšlel, abych věc poznal,
bylo mi to příliš těžké.

17 Konečně vešel jsem do Boží svatyně,
a (tu) jsem všiml si jejich konců.

V. [6] Dle hebr. jest pýcha jejich nákrčníkem, náhrdelníkem, šperkem, zdobícím hrdlo, a násilí jest rouchem jejich. I za našich dob vidíme, že dobré bydlo mnohého svede ke zpupnosti a zpupnost k násilnictví, k tyranství.

V. [8]. „posměšně“ smýšlejí a mluví o spravedlivém životě, který dle jejich názorů nepřináší žádného užitku.

V. [9]. „rejsní“ = jezdí, vozí se po lidech. Posměšně (v. 8.) a potupně mluví o Bohu i o lidech.

V. [10]. „můj lid“ = moji stoupenci, t. j. spravedlivci od Boha odpadávají, a mají se dobře jako bezbožníci vůbec. Mluví pak jako jejich učitelé (v. 11.). Srv. Job 15, 13; Ž 10, 5. 11.

V. [12]. je závěrek lícně života a štěstí bez Boha žijících lidí.

V. [13. n.] Žíti spravedlivě nemá snad smyslu, kdyžtě spravedliví trpí a bezbožní topí se v blahobytu? — O mytí rukou srv. Ž 25, 6.

V. [15]. Kdyby byl souhlasil s pochybností, vyslovenou ve v. 13. n., kdyby byl přijal za svůj názor, že zbytečna jest snaha spravedlivě žíti, byl by tím odpadl hanebně od Boha a přestal býti členem jeho ctitelů (= „synů“).

V. [16]. „věc“ — tu záhadu, že spravedliví trpí a bezbožní se mají dobře.

V. [17]. Ve svatyni, kde cítil Boha blíže, kde okoušel radost plynoucí ze spojení s Bohem, poznal, jak veliký je rozdíl mezi stavem a koncem trpícího spravedlivce a mezi stavem a posledními věcmi tyjících bezbožníků. Aby to poznal, bylo třeba rozjímání o Boží prozřetelnosti. (Jiní místo „vešel do Boží svatyně“ překládají: „vnikl do tajemství Božího“ (t. j. Boží prozřetelnosti).

18 V pravdě, na kluzká místa je stavíš,
srážíš je, když byli se zdvihli.

19 Hle, jak pustnou, náhle mizí,
hynou pro svou nešlechetnost!
20 Jak sen, když procitne člověk, Pane,
v městě [svém] obraz jejich zničíš.

20 Když mi se rozpalovalo srdce,
když bylo nitro mé roztrpčeno,
22 byl jsem zpozdilec nerozumný,
23 choval jsem se jak hovádko k tobě.

24 Já přece ustavičně jsem s tebou,
ty mne držíš za pravici,
svými radami mne vodíš,
a potom do slávy mne přijmeš.

25 Co bych jiného chtěl na nebi,
a co na zemi krómě tebe?
26 Byť i zhynulo tělo a srdce mé,
Bůh bude skalou mou, dílem mým na věky.

27 Ano, viz, hynou, kteří se vzdalují tebe,
hubíš všecky, kdož od tebe odpadávají;
28 mým však štěstím je Bohu býti blízko;
v Hospodina, Boha svou naději skládám,
abych mohl hlásat všecku tvou chválu
[ve branách Sionské dcery]

V. 18a. slovně dle Vulg.: „V pravdě, pro lsti kladeš jím (osidla). — „srážíš je“ v ssutiny (hebr.). — „kluzká místa“, na kterých sklouznou, padnou a se potlukou nebo dokonce zabijí.

V. 19. „hynou“ hrůzami (hebr.).

V. 20. Jako člověk pohrdá snem i stkvělým, ježto ví, že je to jalový přelud, tak pohrdne Bůh, až procitne ze zdánlivého spánku, jejich obrazem, t. j. zavrhne, zničí jejich štěstí, život i památku. — Místo „ve městě“ lépe překládati: „až se probudíš“. Dokud Bůh nechává bezbožníky tonouti v blahobytu, dokud jich netrestá, zdá se, že spí.

V. 21. n. vyslovuje nerozum žalmistových roztrpčení (v. 3.) a jeho pochybností (v. 2.).

V. 24. Kdežto bezbožní i v největším štěstí pozemském nemají Boha, dobro nejvyšší, má je spravedlivec! Z toho spojení s Bohem vyplývají další přednosti, kterých bezbožní nemají. Bůh spravedlivce vede, aby nezbloudil, a sílí ho, aby neklesl. To spojení trvá celý život pozemský a nepřestává ani po smrti, kdy přijímá Bůh spravedlivce do své slávy, kde bude míti spravedlivec Boha, své nejvyšší dobro na věky. Jaké to štěstí proti údělu bezbožných, kteří nemajíce Boha na zemi, nebudou ho míti ani po smrti! (v. 26.)

V. 26. Tělo i srdce zhyne v hrobě po smrti. — „skalou“ = pevnou ochranou. — „dílem“ = údělem.

V. 28. „Bohu býti blízko“ = býti s ním úzce spojenu; podmínkou toho jest víra v Boha a život dle ní. — Žalmista doufá v Boha, v jeho pomoc a odměnu. Až se mu jí dostane, bude Boha veřejně za to chválit, aby také jiní v té důvěře byli posilněni nebo jí nabyli. — „ve branách Sionské dcery“ vzato z Ž 9, 15.

Ž 73. (hebr. 74.). Zpustošená svatyně.

Nadpis (1a). Žalmista prosí Boha, by nenechal Jerusalem a svatyni jeho zpustošenu (v. 1b.—3.). Líčí, kterak nepřátelé chrám zpustošili (v. 4.—7.). Žalostný stav Židů opuštěných, nemajících proroka a nevědoucích, dlouho-li žalostné poměry potrvají (v. 8. n.). Dlouho-li nechá Hospodin svůj svatý příbytek pohanům ve psí? (v. 10. n.). Vždyť přece Hospodin ujal se a spasil tolikráte v minulosti svůj národ (v. 12.—15.), a může i tentokráte mu pomoci, ježto je Tvůrce všemohoucí (v. 16. n.). Kéž pováží, že nepřítel se rouhá jemu, jeho lid však jej ctí (v. 18. n.). Kéž je pamětliv smlouvy, kterou učinil s lidem svým a v jejížto sliby národ doufá; splní-li Bůh ty sliby, bude mu národ děkovati (v. 20. n.). Kéž povstane a hájí svých práv, a potrestá nepřátele svého národa, kteří jsou spolu nepřáteli jeho! (v. 22. n.).

1 Poučná píseň Asafova.

Proč, ó Bože, na věky zamítáš nás,
proč plane hněv tvůj na stádo, které ty paseš?
2 Rozpomeň se na své shromáždění,
které od dob dávných tobě patří,
které jsi vykoupil, aby tvým národem bylo
na horu Sionskou, na které jsi se usídlil!
3 Zdvihni své ruce na zpupnost nekonečnou
nepřítele, jenž řádí ve svatyni!

4 Nepřítel tvůj hulákal ve tvé svatyni,
vztyčili (tam) prapory, prapory svoje.
5 Bylo to, jako když lidé vysoko mávají
v hustém lese sekerami;

Ž 73. — V. 1a. O poučné písni srv. Ž 31, 1. — O žalmech Asafových srv. Ž 72, 1. — Chrám jerusalemský byl několikráte zpustošen: 1. od Sesaka (3. Král 14, 25; 2. Par 12, 2.—9.). 2. Od Arabů a Filišťanů za panování krále Jorama (4. Král 8, 16.—24.). 3. Od israelského krále Joasa (4. Král 14, 3; 2. Par 25, 23. n.), zejména však 4. od vojska Nabuchodonosorova (4. Král 25. 9; 2. Par 36, 19.). Dále 5. od Antiocha Epifana (1. Mach 1, 4; 2. Mach 8.) a konečně 6. od Římanů r. 70. po Kristu. Které zpustošení je tu líčeno? Dle běžného mínění katolických vykladačů hodí se žalm nejlépe na dobu babylonského zajetí, dle některých (kromě starších Corderius a Patrizi, k nimž kloní se i Schlögl) lépe jest mysliti na doby machabejské. Viz níže k v. 3. 7. 8 9. 22.

V. 1c. Bůh je přece „pastýřem" národa israelského, a povinností dobrého pastýře (= „krále" níže v. 12.) jest chrániti svůj národ proti nepříteli. (Srv. Ž 78, 13; 94, 7; 99, 3.)

V. 2. „shromáždění" = sbor, obec, národ israelský. — „od dob dávných", t. j. Abrahamových, kdy si potomstvo jeho Bůh vyvolil za svůj dědičný majetek a takto si jej „získal" (slovně). Bůh si národ israelský „vykoupil" tím, že ho vyvedl z poroby egyptské. — „na hoře Sionské" Hospodin se usídlil, ježto kázal, aby tam byla jeho svatyně a jeho chrám (v Jerusalemě).

V. 3. Dle hebr. prosí žalmista, „aby Bůh zaměřil kroky svými k věčným zříceninám" připomínaje, že „nepřítel všecko ve svatyni zničil". Znění hebr. přiléhá lépe k dobám Nabuchodonosorovým, nežli machabejským, ježto tehdy byl chrám obrácen v ssutiny, ne však za dob Antiocha Epifana (168-165).

V. 4. Nepřátelé národa israelského jsou spolu nepřáteli Hospodinovými tím spíše, že poskvrnili jeho svaté sídlo, přerušili bohoslužbu pravidelnou ke cti jeho konanou a vztyčili ve svatyni své vojenské odznaky, na kterých byli nejspíše — jak ve starém Východě bývalo zvykem — vyryti bohové pohanští; těm nepřítel přičítal vítězství nad Bohem Israelovým, nad Hospodinem. Jaká to nečest, ba potupa Hospodinova!

6 rozsekali všecky dveře její,
sekerou a tesnou shodili je.
7 Zapálili ohněm svatyni tvou,
k zemi až znesvěcen stánek tvého jména!

8 Říkají si: „Vyhubme je všecky;
zastavme všecky svátky Boží v zemi!"
9 Znamení svých nezříme, proroka nemáme,
a nikdo mezi námi neví, dlouho-li . . .
10 Dlouho-li, Bože, odpůrce bude se rouhat?
Bude tvůj nepřítel jméno tvé na věky tupit?
11 Proč pak odtahuješ ruku svoji
a proč svou pravici stále máš složenou v klíně?

12 Ty přece, Bože, jsi král náš od pradávna,
dílo spásy na zemi jsi konal.
13 Ty jsi moře upevnil svou silou,
a zdrtil's hlavy velikánů ve vodách.
14 Ty jsi zdrtil hlavy krokodila,
dal's jej na pospas obyvatelům pouště.

V. 7. Zapálen a zbořen byl chrám od vojevůdce Nabuchodonosorova Nabuzardana (4. Král 25, 9; 2. Par 36, 19; Jer 52, 13.); za dob machabejských spáleny byly toliko dveře (1. Mach 4, 38.) a chrám zbořen nebyl. Nechceme-li tedy považovati v. 7. za nadsázku, dlužno uznati, že líčí zkázu chrámu Šalomounova a nikoliv Zorobabelova.

V. 8b. dle hebr. slovně: (nepřátelé) „pálí všecky sbornice v zemi". — „sbornice" či shromaždiště jsou nejspíše synagogy, jaké bývaly v dobách machabejských, nikoli však před zajetím babylonským. Nesnadno vykládati o „shromaždištích" v jediném chrámě jerusalemském („v zemi"!) Proto vidí tu mnozí důvod, proč prý právem žalm kladou do časů machabejských; ten důvod pozbývá síly, máme-li na zřeteli, že dle LXX a Vulg. říkají si: „Sprovoďme všecky svátky jejich se světa!"

V. 9. „Znamení Israelova" jsou zázračné činy Boží, kterými Bůh kdysi svého národa se ujímal. — „proroků" nebylo zejména za dob machabejských. Avšak ani za dob Nabuchodonosorových, když odešel Jeremjáš do Egypta, v Palestině proroků nebylo, a nebylo v Israeli vůbec proroka, který byl od Boha poučen, „dlouho-li" bude takto znesvěcena svatyně. Srv. Dan 3, 38; Pláč 2, 9; Ez 7, 26. — Jeremjáš sice předpověděl, že bude trvati vyhnanství babylonské 70 roků, měla však i svatyně tak dlouho býti zbořena a znesvěcována od pohanů před očima Židů, kteří v Palestině zůstali?

V. 10. n. Nepřítel rouhal se Hospodinu tím, že dle tehdejších názorů se chlubil vítězstvím svých bohů nad Hospodinem, a že se posměšně tázal Israelitů, kde jest nyní jejich bůh, kde jeho moc. Proto také níže žalmista tu moc Hospodinovu podrobně líčí (v. 12. nn.). — „v klíně" dle hebr. slovně: „za ňadry". — Ruka Hospodinova kdysi činně Israele chránila, držela, vedla. Nyní zdá se, že ji Bůh vztáhl zpět, a vložil za ňadra (do klína).

V. 12. Bůh je králem národa israelského „ode dávna", t. j. ode dne, kdy učinil s národem israelským smlouvu na hoře Sinaj, ba možno říci již od dob Abrahamových. — „dílo spásy" zázračně konal již v Egyptě, na poušti a pak „v zemi" zaslíbené celá staletí. Chránil své království, své sídlo, svůj lid, nyní však...

V. 13. Při přechodu Israelitů Rudým mořem řízením Božím stály po obou stranách přecházejících Israelitů vody pevně; v tom smyslu Hospodin moře „upevnil" (Ex 14, 22; 15, 8.); dle hebr. Hospodin to moře „rozpoltil". — „velikán" (hebr. „tannín") je tu krokodil, kterým byl zobrazován a dle něhož byl jmenován král egyptský (Ez 29, 3). Naráží tu žalmista na faraona, jehožto vojsko, pronásledující Israele, bylo řízením Božím zničeno.

V. 14. „krokodil" zde hebr. „levjatan". Srv. Job 40, 20. Znamená ne toliko egyptského krále, nýbrž i Egypt (Ž 67, 31. Is 27, 1), zde jeho vojsko. — „obyvatelé pouště" jsou zde hyeny a šakalové, kterým chutnaly vyplavené mrtvoly egyptských vojáků.

15 Ty jsi vyvodil prameny a potoky,
ty jsi vysušil řeky tekoucí věčně.

16 Tvůj je den a tvá je (také) noc;
ty jsi učinil dennici i slunce.
17 Ty jsi stanovil všecky hranice země,
léto i zimu — ty jsi učinil je.

18 Považ, jak rouhá se nepřítel Hospodinu,
a lid bezbožný pohrdá tvým jménem!
19 Nedávej dravcům duše ctitelů svých,
na život ubožáků svých nezapomínej!

20 Ohlédni se na úmluvu svoji,
neť každý kout země plný peleší a násilí.
21 Ať chuďas neodchází (od tebe) s hanbou,
nuzák a utištěný nechť velebí jméno tvé!

22 Povstaň, ó Bože, abys vedl při svou,
pamatuj, že tě bezbožník stále tupí.
23 Nezapomínej na křik svých protivníků,
zpupnost tvých nepřátel roste ustavičně!

V. 15. Bůh „vyvodil“ vodu potřebnou „ze skály“ na poušti dle Ex 17, 6; Nm 20, 8. — „řeka věčně tekoucí“ proti potokům, jež mají vodu toliko na jaře, jest Jordán, který přešli Israelité suchou nohou dle Jos 3, 14.

V. 17. „hranice země“, kterých nesmí moře překročiti.

V. 18. Žalmista oslovuje Boha a přece mluví o něm ve 3. osobě, aby zdůraznil posvátnost jména „Hospodin“ (= „Jahve“). — „lid bezbožný“ = pohanská soldateska.

V. 19. Dle hebr. prosí žalmista, by Bůh nevydával dravcům „svou hrdličku“. Národ israelský jmenován tu „Hospodinovou hrdličkou“ proto, že je slabý, ale také proto, že manžel nebo ženich nazýval svou nevěstu nebo choť „svou holubičkou“ jako v Pís 2, 10. 14; 5, 2; 6, 8.

V. 20. V úmluvě, kterou učinil Bůh s národem israelským, zavázal se Hospodin, že bude o svůj národ se starati, tedy také ho chrániti. Nyní však zdá se, že „se neohlíží“ na tu smlouvu, že jí nedbá. — Israel, nyní jsa „chuďas“, obrací se s důvěrou k Bohu, který tu pomoc a ochranu slíbil; nebude-li vyslyšen, bude zklamán a bude se hanbiti před nepřáteli, kteří budou se posmívati jemu, a kého „boha“ to má, který ho nemůže nebo nechce z neštěstí vytrhnouti (v. 21.).

V. 22. Zdálo se, že Bůh dosud klidně odpočívá. — Jde o věc Boží, jde o práva Hospodinova, která jsou šlapána. Kéž tedy Bůh ujme se své vlastní věci! — „bezbožník“ = slovně: „zuřivec“, „šílenec“. Stoupenci názoru, že byl Ž 73. napsán za dob machabejských, vidí v tom slově Antiocha, jemuž dána přezdívka „Epimanes“, t. j. Zuřivec, Šílenec. — (Všecek svět a veškero lidstvo mělo by býti velikou svatyní, ze které stoupá k nebesům toliko čest a chvála Boží. Hříchy ji však zpustošily děsně. Žalm 73. možno vložiti do úst Krista trpícího, který o to pracoval a to si přál, aby všecek svět byl obrácen zase v čistou svatyni Otce nebeského. Také my můžeme v tomto duchu Ž 73. se modliti.)

Ž. 74. (hebr. 75.). Přijde čas Božích soudů a trestů. Jen strpení!

Nadpis (v. 1.). Zač v předešlém žalmu básník prosil, za to již děkuje (v. 2.). Vystupuje Bůh a prohlašuje, že zkrotí násilníky, až uzná za dobré (v. 3. n.). Proto žalmista připomíná bezbožníkům, že nenechá jich, aby zpupně zdvihali proti němu svá čela (5. n.). Neboť ten, který přijde, by zjednal platnost spravedlnosti, není pozemšťan, ale sám Bůh (7. n.). Ten soudce má v ruce kalich trestů, který do dna vypíti bude hříšníkům (v. 9.). Žalmista však, ježto je spravedlivec, nebude z něho píti, ale bude Bohu děkovati a velebiti jeho spravedlnost, která se pyšným protiví, je pokořuje, spravedlivé však povyšuje (v. 10. n.).

1 Ku konci. Dle „Nezahlazuj". Žalm. Asafova píseň.

2 Velebíme tě, Bože, velebíme,
vzýváme jméno tvé, hlásáme tvé divy.

3 „Beru sice lhůtu sobě,
já však soudím spravedlivě.
4 Byť se chvěl svět se svým obyvatelstvem,
já držím pevně sloupy jeho."

5 Říkám zpupným: „Nebuďte zpupní",
bezbožným: „Nezdvíhejte rohy!
6 Nezdvíhejte vysoko rohy své,
nemluvte proti Bohu drze!"

7 Nepřijdeť od východu, západu,
ani od pouště povýšení;
8 ale Bůh jen zjednává právo,
tohoto snižuje, onoho zdvíhá.

Ž 74. — V. 1. srv. s Ž 4, 1; 56, 1. — Žalm tento jest odpověď na žalm předešlý (73.), ano díky již za to, že Bůh skladatele Ž 73. milostivě vyslyšel (v. 2.). — Kdo kladou Ž 73. do časů machabejských a uznávají tuto souvislost, kladou důsledně i Ž 74. do těch dob a dovolávají se zpupných řečí Antiocha Epifana Dan 7, 8. 11; 1. Mach 1, 25; 7, 34; 2. Mach 9, 4.

V. 2. Nelze přesně říci, zdali Bůh již skutečně zázračně utiskovanému Israeli pomohl, nebo děkuje-li žalmista již předem za pomoc, o které je přesvědčen tak jistě, jako by se jí bylo již národu dostalo. Táž myšlenka, která tu Ž zahajuje, také jej končí níže ve v. 10.

V. 3. Bůh odpovídá na otázky Ž 73, 10. 22. — Někdy se zdá, že Bůh nechává bezbožné dle libosti bujeti, jako by jich nedbal. Ale všeho do času! Bůh toliko shovívá, až nadejde čas jeho, vystoupí, bude soudit, zavede pořádek, zjedná právo utlačovaným, potrestá hřích a odmění ctnost. Jen strpení!

V. 4. souvisí myšlenkově s Ž 73., 5.—7. — Třebas by někdy se zdálo, že křivdy, zločiny, násilí vyvrátily již z kořene všechen řád práva a mravnosti, že je po spravedlnosti již veta, ať se nikdo neklame a neztrácí mysli! Bůh třímá pevně základy, pilíře toho pořádku a nedopustí, aby se venkoncem zvrátil!

V. 5. n. řečen zpupným pohanům, o kterých mluvil Ž 73. ve vv. 3.—8. 18. 23.

V. 7. n. „od pouště" = od jihu Palestiny. Sever nejmenován snad proto, že od této strany nepřítel (Babyloňané?) přišel. — Pohané znesvěcující Hospodinovu svatyni nemají se vypínati, ježto není při nich ten, který jediný může trvale povýšiti — Hospodin. Očekávají-li pomoc od pozemských mocnářů, od východu, západu a jihu, a domnívají-li se, že ti jim zajistí jejich „rohy", t. j. moc, kterou se na chvilku chlubí, zklamou se hrozně! — „právo" mají Israelité nyní ponížení, a Bůh jim k právu tomu pomůže; zdvihne, povýší je, ty však, kteří jim právo berou a sebe povyšují, poníží, srazí, až počne soudit. Proti jeho rozsudkům nikdo na světě nic nezmůže.

9 Máť v ruce Hospodin kalich vína,
pěnivého, plný přísad;
pít z něho dává i kvasnice;
vysrkat musí je všecek svět hříšníků.

10 Já pak budu to na věky hlásat,
zpívat o Bohu Jakobovu:
11 „Ano, všem bezbožným srazím rohy,
rohy však spravedlivých se zdvihnou!“

Ž 75. (hebr. 76.). Díky Bohu za vítězství.

Nadpis (v. 1.). Hospodin, sídlící na Sionu, proslavil se v Israeli (v. 2.—4.). Potřel nepřítele (v. 5.—7.). Hrozný je soud Boží, kterým zjednává utiskovanému právo (v. 8.—10.). Díky Bohu, který odnímá nepřátelským velmožům sílu a odvahu (v. 11.—13.).

1 Ku konci. S průvodem strunových nástrojů. Žalm Asafův. Píseň na Assyřany.

2 Známým učinil se v Judstvu Bůh,
v Israeli velké jest jméno jeho.
3 Neboť v Salemu je stánek jeho,
a jeho bydliště na Sionu.
4 Na tom místě polámal blesky luků,
štíty, meče, nástroje války.

V. 9. „víno“ zobrazuje tu Boží tresty. Srv. Ž 59, 5; Is 51, 17. — „pěnivé“ = silné, vodou nerozředěné, které rychle opíjí. Ba přidány do něho „přísady“, t. j. koření, které opojnost jeho zvyšuje (Hab 2, 15. n.). Z toho kalicha utrpení dává Bůh píti každému tolik, kolik zasluhuje, největším hříšníkům zůstávají „kvasnice“, t. j. tresty největší. Srv. Zjev 14, 10.

V. 10. n. Žalmista bude — na poděkování za to, že Bůh ujal se utiskovaného spravedlivého Israele a potrestal zbujníky, kteří po jeho právech šlapali — hlásati spravedlnost Boží vyslovenou samým Bohem ve v. 11. — Srv. 1. Sam 2, 1. — „rohy“ = moc, sílu, případně zpupnost jako ve v. 5. — (Také Spasiteli v zahradě getsemanské bylo píti a vypíti až na dno kalich utrpení, kalich, ve kterém byly tresty za hříchy všeho světa, veškerého lidstva... Při poslední večeři pak dal Pán svým miláčkům také kalich, ale ne hořkých trestů, nýbrž pohár své nejsladší krve... Naší povinností jest, abychom za to vše ustavičně Bohu děkovali. (Srv. v. 2. 10.) Ten kalich krve Kristovy dodává spravedlivým, kteří z něho pijí nadlidskou sílu, že mohou zdvíhati k nebesům své čisté čelo).

Ž 75. — V. 1. Srv. Ž 4, 1; 49, 1. — „na Assyřany“ není v hebr., ale žalm hodí se dobře na porážku krále assyrského Sennacheriba, o které viz 4. Král 19; Is 37. — (Jiní vykládají žalm přímo o dobách mesiášských.) Srv. podobné Žž 45. a 47.

V. 2. „v Judstvu“, kde bylo Boží sídlo, Sion. Co prospělo Judsku a Judovcům (jižní říši), to prospělo také veškerému „Israelovi“, který po pádu Samaře (r. 721) byl zastoupen popředně kmeny říše jižní.

V. 3. Salem (= Šálém) = zkrátka místo Jeru-salem. Viz Gn 14, 18. Básník tu naráží na význam slova Šálém = pokoj. Vulg. dle toho překládá (slovně): „a učiněno jest v pokoji místo jeho“. O jméně hlavního města judského viz Jos 10, 1.

V. 4. „Na tom místě“ (= „tam“) = v Jerusalemě. — „blesky“ = šípy, ež letí rychle a bijí jako blesky. — „nástroje“ války jsou zejména válečné vozy.

5 Záříš ty podivně na odvěkých horách;
6 zděšeni byli všichni pošetilci,
zesnuli snem svým, pozbyli síly svých rukou
všichni udatní bojovníci.
7 Jak jsi pohrozil, ó Bože Jakobův,
omráčeni byli koně i vozy.

8 Ty jsi hrozný! Kdo může před tebou obstát,
jakmile se vznítí hněv tvůj?
9 S nebe vynesl jsi rozsudek (svůj);
země třásla se a oněměla,
10 když Bůh povstat ráčil, aby soudil,
aby pomohl všem chuďasům na zemi.

11 Protož ať ze srdce oslavují tě lidé,
z hloubi srdce ať slaví svátek tobě!
12 Čiňte a plňte sliby Pánu, jenž Bůh váš jest,
všichni kol něho noste dary Hroznému,
13 tomu, jenž odnímá knížatům ducha,
který hrozný jest králům země!

Ž 76. (hebr. 77.). Jindy a nyní!

Nadpis (v. 1.). Žalmista nemůže se upokojiti v žalu nad pohromou, která stihla jeho národ (v. 2.—8.). Zdá se, jakoby Israel byl na vždy zavržen a nebylo naděje na doby lepší (v. 9. n.). Avšak nikoliv! Slavná minulost národa israelského, kterou mu Hospodin dal, opravňuje k naději, že nynější stav národa je toliko dočasná změna v řízení Božím, že se vrátí zase bývalé časy. Zatím bude se těšiti žalmista vzpomínkami na ty zlaté časy (v. 11.—13.), které dále krásně líčí (v. 14.—21.).

1 Ku konci. Iditunovi. Žalm Asafův.

2 Úpěnlivě volám k Hospodinu
úpím k Bohu, aby vyslyšel mne.

V. 5. „odvěké hory“ = pahorky jerusalemské. Srv. Ž 23, 7; Gn 49, 26. Dle hebr. opraveného: „Hrozný jsi ty, vznešený na věčných horách!“

V. 6. „pošetilci“ = udatní bojovníci = pohané, kteří se domnívali, že Jerusalema dobudou. — „snem svým“ = snem, spánkem smrti (Jer 51, 39. 57.). — Dle hebr. „srdnatí (místo „pošetilci“) stali se sami kořistí“.

V. 7. „vůz“ = vojáci na voze. Viz 4. Král 18, 24. Stačilo toliko kárné slovo.

V. 9 n. Bůh sídlil ovšem na Sionu, ale vlastním jeho sídlem přece jen zůstalo nebe. — „země se třásla a oněměla“ — hrůzou. Dříve ta země ozývala se křikem vojsk assyrských. — „chuďasové“ utlačovaní = Israelité.

V. 11.—13. „kolem Hospodina“ jsou pohanští národové kolem Palestiny usedlí. — „přinášeti dary Hospodinu“ znamená uznávati ho za pravého, mocného Boha. Ta výzva žalmistova vyplnila se dokonale za dob mesiášských. — „ducha“ odvahy a pýchy. — Jako dal Bůh zvítěziti judskému králi, Ezechiášovi, nad Sennacheribem, tak dal Otec zvítěziti Kristu nad smrtí a ďáblem; církev děkuje za to vítězství slovy Ž 75.

Ž 76. — V. 1. srv. s 4, 1; 38, 1; 49, 1. — Habakuk, který působil v posledních letech krále Manassa, má 3, 10 n. 15. myšlenky podobné v. 17.—20. tohoto Ž. Nesnadno však říci, zdali vážil Habakuk ze Ž 76., či žalmista z Habakuka, či oba z jednoho (jiného) pramene. Proto také nesnadno stanoviti, kdy byl Ž 76. napsán. Líčeň pohromy, jež národ stihla, nedovoluje bližších dohadů, ježto mluví všeobecně.

3 V den svého soužení Pána vyhledávám,
ruce své v noci vzpínám neúnavně;
nechce dát se potěšit má duše.
4 Vzpomínám-li na Boha, musím vzdychat,
přemýšlím-li, malátní duch můj.

5 Oči mé probdí každou noční hlídku,
znepokojen jsem a nemohu mluvit.
6 Rozvažuji o dnech dávných věků,
léta minula si připomínám.
7 Rozjímám v noci se sebou sám mluvě,
přemítám a zkoumám ve svém duchu:

8 „Zavrhl snad Bůh (nás) na věčné časy,
a již dále nebude nám přáti?
9 Nebo své milosrdenství odepřel na vždy,
od pokolení do pokolení?
10 Ci snad Bůh zapomněl míti slitování,
či bude v hněvu zadržovat svou lásku?"

11 Tu jsem si řekl: „Teď to počínám (chápat):
Toť je změna pravice Nejvyššího!"
12 Budu rozpomínat se na činy Páně,
ano, vzpomínat na tvé dávné divy.
13 Budu přemýšlet o veškerých tvých skutcích,
rozjímati o úradcích tvojich.

14 Bože, svatá je cesta tvé (prozřetelnosti);
který bůh je tak veliký jako Bůh náš?
15 Ty jsi onen Bůh, jenž divy tvoří,
proslavil jsi mezi národy moc svou;
16 vysvobodil's ramenem svým lid svůj,
syny Jakobovy a Josefovy.

V. 4. Vzpomíná-li na Boha a na veliká dobrodiní, jež prokazoval svému národu kdysi, na jeho bývalou slávu a když s ní srovnává nynější bídu, která tak dlouho již trvá, musí žalmista vzdychat a zmocňuje se ho malomyslnost.

V. 5. O nočních hlídkách viz Ex 14, 24. — Dle hebr. přičítá žalmista y bezesné noci Bohu, ježto Bůh „drží jeho víčka", aby se nemohla zavříti.

V. 7. Při tom přemítání napadají žalmistu otázky, jež podává níže ve v. 8.—10.

V. 9. Dle hebr. táže se žalmista, zdali snad přestaly sliby Boží (věrnost jeho) na vždy budoucím kolenům.

V. 11. „to" záhadu, která mne tolik rozrušuje. Změnila se toliko pravice Boží. Nechrání a nevede nás jako kdysi za slavných dnů našeho národa. Ale ta pravice zajistě zase se změní, bude nás zas opatrovat jako za dřevních dob.

V. 12. V těch sladkých vzpomínkách na minulost bude se kochati, z nich vážiti útěchu, upokojení a důvěru v lepší příští.

V. 14. „svatá" zde = vznešená, dokonalá. Srv. Ex 15, 11.

V. 15. n. „mezi národy", kteří slyšeli, kterak přešli Israelité Rudé moře a jaká pohroma stihla Egypťany, kteří se hnali za nimi. — „ramenem" vztaženým, t. j. čině veliké divy, svědčící o moci Boží. Srv. Ex 6, 6; Ž 135, 12. — „Synové Jakobovi a Josefovi" = Israelité. Slují syny Josefovými, ježto dva velmi silní kmenové (Efraim a Manasse) pocházeli z jeho krve a ježto Josef, uchrániv smrti hladem svého otce a bratry, stal se takořka otcem národa.

17 Uviděly tě, ó Bože, vody,
uviděly tě vody a zděsily se,
ano tůně zachvěly se.
18 Veliký hukot vydávaly vody,
mračna ozývala se hromobitím,
a tvé střely létaly semo tamo.

19 Zvučely hromy tvoje ve víru bouře,
blesky tvé ozařovaly okruh země,
otřásala se a chvěla země.
20 Mořem (vedla) cesta tvá, (Hospodine,)
spoustami vodstva (šly) tvoje stezky,
avšak šlépějí tvých nebylo znáti.
21 Převedl jsi jako ovce svůj národ
pod Mojžíšem a pod Áronem.

Ž 77. (hebr. 78.). Učte se z dějin!

Úvod (v. 1.—11.): Pěvec vybízí k pozornosti (v. 1b.—2.). Nadpis (v. 1a). Oznamuje, o čem bude zpívati (v. 3.—11.). — Jaké milosti prokázal Hospodin Israelovi v Egyptě a na poušti (v. 12.—16.); Israelité odměnili se Bohu za to tím, že ho pokoušeli zkoumajíce, může-li jim dáti také chléb a maso (v. 17.—20.). Bůh sice splnil jejich přání (v. 21.—29.), ale také je potrestal (v. 30. n.). Další jejich hříchy na poušti (v. 32.). Když je trestal, obraceli se k němu, ale toliko na oko (v. 33.—37.); Bůh však byl k nim milosrdný (v. 38. n.). Opět líčí nevděk Israelitův na poušti ve světle dobrodiní, která jim Hospodin prokázal při východu z Egypta (v. 40.—55.). Když v Kanaanu znova od Boha odpadli, zejména Efraimovci, byli přiměřeně potrestáni (v. 56.—64.). Konečně však smiloval se Bůh nad Judskem, Davidem a Sionem (v. 65.—72.).

1 Poučná píseň Asafova.

Pozor dej, lide můj, na mé naučení,
nakloňte ucha svého ke slovům úst mých!
2 Otevru svá ústa k poučné písni,
záhady dávných dob chci vypravovat.

V. 17. n. popisuje básnicky jmenovaný přechod mořem Rudým. — „uviděly“ a také zakusily na sobě Boží moc. — Uviděly Boha, který se skrýval v oblaku ohnivém a mrakovém. — „střely“ = blesky.

V. 19. „ve víru bouře“ = ve smršti. Dle jiných „v kole“, t. j. ve vozu. Boží hromobití znělo jako když jede množství válečných vozů.

V. 20. Po přechodu Israelitů vrátily se vody do svých původních míst a nezbylo nikde nejmenší stopy po velikém zázraku, který se tu přihodil. — (Žalostnější byl mravní stav lidstva před příchodem Kristovým nežli bída národa israelského tu líčena. Avšak Bůh, který otecky pečoval až i zázraky o svůj národ, postaral se mnohem dokonaleji o duševní blaho veškerého lidstva tím, že mu poslal svého vlastního Syna, aby je zázračně vykoupil... Proto možno si představiti Krista, an modlí se tento Ž v hodinách svého utrpení. — VV. 16.—21. hodí se pěkně na svěcení zvonu, o kterém se říká, že „láme blesky.“)

Ž 77. — V. 1. Ž 77. je dějinný jako Ž 104.—106. Israelité mají se z dějin učiti, jak pečoval Hospodin o svůj lid a vzíti si výstrahu z hříchů a trestů svých předků; je tedy Ž 77. skutečně „píseň poučná“. — O Asafovi srv. Ž 49, 1. Žalm rozpřádá dějinnou nit jen po Davida, ne dále; možno tedy se domnívati, že byl sepsán ještě za Davidovy vlády. V. 1b. srv. s Ž 48, 1. 5.

V. 2. „dávné doby“ od východu Israelitů z Egypta a dále... „záhadou“ bylo básníkovi, že národ israelský, kterému Bůh tolik dobrého byl prokázal, přece opět a opět jej urážel a že Bůh, ačkoliv ustavičně uražený, lid svůj nezavrhl na dobro; hádankou bylo také, proč Bůh nepatrného Davida si vyvolil k budoucnosti tak slavné. — Srv. Mt 11, 35; 5, 2; Sk 8, 35; 10, 40; Ž 48, 4.

3 Co jsme slyšeli a zakusili,
co nám vypravovali otcové naši,
4 nechceme zatajiti potomkům jejich,
vypravujíce příštímu pokolení
Hospodinovu slávu a moc jeho,
jakož i zázraky jeho, kteréž učinil.
5 Dal totiž přikázání Jakobovi,
zákon ustanovil Israelovi;
uložil pak o nich našim otcům,
aby je oznamovali svým synům,
6 aby se o nich potomci dověděli,
synové, kteří se měli naroditi,
aby, až dospějí, zvěstovali je dětem svým:
7 že mají v Boha skládati naději svou,
nezapomínati na činy Boží,
ale přikázání jeho dbáti;
8 že býti nemají jako otcové jejich,
pokolení zpurné a neposlušné,
národ, jenž nebyl ustálené mysli,
jehožto duch nebyl Bohu věren,
9 jak Efraimovci, dovední lukostřelci,
(kteří) v den bitvy na útěk se dali;
10 nedbali smlouvy s Bohem učiněné,
nechtěli jednati dle zákona jeho,
11 zapomněli na jeho dobrodiní,
na jeho zázraky, jež ukázal jim.

12 Před otci jejich činil divy
v zemi Egyptské, na polích Tanisských.
13 Roztrhl moře a převedl je,
postavil vody jako násep.
14 Oblakem je vedl ve dne,
celou noc pak světlem ohně.
15 Ráčil protrhnout na poušti skálu,
napojil je hojně jak mořem.
16 Kázal, by ze skály potoky vyšly,
by tekly vody jako v řekách.

V. [5]. Jaký „zákon" a jaké „přikázání" dal Bůh, vysvětluje níže v. 7. n. Ten zákon se vším, co s ním souviselo, měl ústně podávati rod rodu, pokolení pokolení dalšímu, mladšímu, jak jim Hospodin „uložil". Ex 13, 8. 14; Dt 4, 9. 23; 6, 6. 9. Dle toho zákona chce činiti také žalmista. Pohříchu Israelité nedbali „přikázání" a „zákona", jak vypisuje níže v. 10. n.

V. [9]. nesnadno vpraviti do souvislosti, proto bývá právem kritikou pokládán za glosu. Kdo hájí jeho původnosti, myslí na zbabělost Efraimovců v boji proti Filišťanům, v dobách velekněze Heliho; nechtíti bojovati pro zájmy Boží byla vzpoura proti Bohu, za kterou byl kmen Efraimův potrestán tím, že pozbyl prvenství nad ostatními kmeny a cti míti na svém území v Silu svatyni. Viz níže v 59. nn.

V. [12]. Otcové národa israelského byli očitými svědky zázraků egyptských, mohli a měli tedy býti za ně Bohu vděčni, měli je vypravovati svým synům a nabádati je k vděčnosti... Oni však... — Tanis — (hebr. Zó'an) město egyptské. Viz Nm 13, 23; Ex 1, 11.

V. [13]. srv. s Ex 15, 8.

V. [14]. srv. s Ex 13, 21. n; 40, 34.—36; Nm 9, 15.—23.

V. [15. n.] srv. s Ex 17, Nm 20, 1. nn.

17 Přece však hřešili dále proti němu,
ke hněvu dráždíce na poušti Nejvyššího.
18 Pokoušelit Boha ve svých srdcích,
žádajíce pokrmů podle svých choutek.
19 Mluvili rouhavě o Bohu říkajíce:
„Zda Bůh stůl může vystrojiti v poušti?
20 Ano, udeřil (sice) skálu, že vody
se vyvalily a potoky rozlily se;
zda-li (však) může také chleba dáti,
nebo opatřit maso svému lidu?“

21 Slyšel to Hospodin a rozhněval se,
oheň roznítil se na Jakoba,
hněv se snesl na Israele,
22 protože nedůvěřovali Bohu,
v pomoc jeho nedoufali.
23 I dal přikázání oblakům nahoře,
nebeské pak průduchy pozotvíral;
24 dešť manny na ně seslal, by měli pokrm,
nebeský chléb udělil jim.
25 Andělský chléb jedl člověk,
do syta potravy jim seslal.
26 Kázal, by zdvihl se v ovzduší východní vítr,
a svou mocí přivedl vítr jižní;
27 seslal na ně dešť masa jako prachu,
jako mořského písku — opeřenců;
28 kázal, by padali jim do tábora,
kolem stanů, ve kterých přebývali.
29 Jedli a nasytili se dokonale,
po čem byli prahli, udělil jim.
30 Ještě nenechali lahůdky své,
ještě měli pokrm ve svých ústech,
31 tu se snesl na ně Boží hněv:
pobil mnohé z velmožů jejich,
porazil jinochy israelské.

32 Přes to všecko hřešili i dále,
nechtějíce věřit divům jeho;
33 i kázal, by prchly dny jejich jako pára,
(aby prchly) chvatem jejich léta.

V. 18. Pokoušeli Boha, pochybujíce o jeho moci, dobrotě a věrnosti, kteréžto vlastnosti jsou podklad naděje; kdo o nich pochybuje, nemá pevné důvěry v Boha. Srv. Ex 17, 3. n; Ž 94, 9.

V. 19. n. srv. s Ex 16, 3; Nm 11, 4. n.

V. 23. n. O „nebeských průduších“, či „dveřích“ srv. Gn 7, 11; 4. Král 7, 2. — O manně viz Ex 16, 14.—36. Co tam vypravováno dějinně, je zpracováno zde básnicky. — Místo „chléb andělů“ dle hebr.: „Chléb silných“. — Srv. Moudr. 16, 20; 19, 20. — „nebe“ znamená dle mluvy biblické také „ovzduší“. Srv. „ptáci nebeští“.

V. 26. chce naznačiti vítr jihovýchodní. Srv. Nm 11, 31. — O křepelkách, (= „opeřencích“) viz Nm 11, 31. n.

V. 29. srv. s Nm 11, 18.—20. 34.

V. 32. n. srv. s Nm hll. 13. n.

34 Když je hubil, vyhledávali ho,
a zase z rána přicházeli k němu;
35 vzpomněli si, ze jest Bůh jejich skalou,
a Bůh nejvyšší osvoboditelem;
36 i lísali se jemu svými ústy,
a svým jazykem jej obelhávali;
37 neb jejich srdce nelpělo pevně na něm,
aniž věrně šetřili jeho smlouvy.
38 On však byl milosrdný, hříchy jim odpustil,
aniž zahladil je; velmi často
odvrátil svůj hněv a nedal vzpláti
veškerému svému rozhorlení;
39 rozpomněl se, že jsou (křehké) tělo,
vánek, jenž zavěje a nevrátí se.

40 Kolikrát ho roztrpčili na poušti,
ke hněvu popudili na pustině!
41 Opět a opět pokoušeli Boha,
rmoutili Svatého Israelova.
42 Nepamatovali na jeho ruku,
na den, kdy zbavil je násilí nepřítelova,
43 kterak činil v Egyptě zázraky své,
svoje divy na Tanisských polích;
44 kterak obrátil v krev řeky jejich,
takže nemohli své vody píti;
45 poslal na ně mouchy, které je žraly,
jakož i žáby, které je hubily;
46 jejich plodiny dal žravému hmyzu,
výtěžek jejich práce kobylkám;
47 kroupám potlouci dal vinice jejich,
a kusům ledu smokvoně jejich;
48 dobytek jejich dal na pospas krupobití,
a jejich stáda ohnivým bleskům;
49 poslal na ně žár svého rozhorlení,
rozhorlení a hněv a soužení,
výpravu andělů nesoucích zhoubu;
50 dokořán otevřel cestu svému hněvu,
neodepřel smrti život jejich,
ano i dobytek jejich na smrt vydal;
51 pobil vše prvorozené v Egyptské zemi,
prviny mužské síly v Chamových stanech.

V. 34.n. „z rána“ = záhy. — „skalou“ = pomocníkem, ochráncem. Srv. Dt 32, 4.

V. 39. srv. s Gn 8, 14; Job 7, 7; 10, 9.

V. 41. „Svatý Israelův“ nazýván jest Bůh zejména u Isajáše často.

V. 43. srv. s v. 12. — V. 44. srv. s Ex 7, 14.—25. (první rána egyptská).

V. 45a. zmiňuje se o čtvrté ráně (Ex 8, 20.—32.); v. 45b. mluví o druhé ráně (Ex 8, 1.—14.). — Ježto žalmista dějinnou látku básnicky, tedy volně zpracoval, neuvádí ránu třetí a nedbá postupu přísně časového.

V. 46. uvádí osmou ránu (Ex 10, 1.—20.).

V. 47.n. srv. s Ex 9, 13.—35. (sedmá rána).

V. 49. Tu „výpravu“ vypravil, poslal Bůh.

V. 50.n. srv. s Ex 11, 1.—10; 12, 29.n.

V. 51. O „prvinách mužské síly“ srv. Gn 49, 3. — „Misrajim“, t. j. Egypťané odvozováni od Chama dle Gn 10, 6.

52 Vyvedl pak lid svůj jako ovce,
po poušti jej vedl jako stádo;
53 vodil je bezpečně, že neměli strachu,
za jejich nepřáteli se zavřelo moře.
54 Přivedl je k svému svatému pohoří,
k pohoří, kterého dobyla pravice jeho;
vypudiv před nimi pohany vykázal jim
losem (jejich) zemi v dědičné úděly,
55 a v jejich stanech usadil Israele.

56 Avšak pokoušeli a dráždili Boha,
nešetřili příkazů Nejvyššího;
57 odpadli nedbajíce smlouvy jak otcové jejich,
zklamali jak lučiště zrádné.
58 K hněvu ho dráždili svými výšinami,
řezbami svými budili žárlivost jeho.
59 Bůh to slyšel, i pohrdl (jimi),
a v nic uvedl velmi Israele;
60 zavrhl svůj stánek v Silo,
stánek, v němž přebýval mezi lidmi;
61 vydal sílu jejich do zajetí,
a jejich slávu do rukou nepřítele;
62 odevzdal svůj národ meči,
a svým dědictvím opovrhl;
63 mládence jejich pohltil oheň,
a jejich pannám nikdo nezpíval;
64 kněží jejich padli mečem,
a jejich vdovy nesměly lkáti.
65 Pán však probudil se jako ze sna,
jako hrdina rozjařený vínem;

V. [53.] srv. s Ex 14, 27.

V. [54.n.] „svaté pohoří“ = Palestina osazená Israelity. Srv. Ex 15, 17; Dt 3, 25; Is 11, 9. — Ježto za Israelity v dobách Josuových bojoval Bůh, přičítáno také jemu dobytí toho „pohoří“. — „jejich“ = pohanů. — „stany“ = bydliště, zejména města.

V. [57.] „zrádné lučiště“ je to, které nedonese střely k žádoucímu terči; podobně Israelité minuli se cílem, který jim byl Hospodin vytkl.

V. [58.] O „výšinách“ srv. Dt 32, 16; 3. Král 15, 14. — O „řezbách“ či „rytinách“ srv. Ex 20, 4. — Bůh nedopustí, aby bohocta jemu jedinému příslušná byla vzdávána jiným „bohům“; na tu výhradnou poctu, jemu příslušnou, je „řevnivý“ (= „žárlivý“).

V. [59.n.] V Silo, v území Efraimově, byl svatostánek s archou dle Jos 18, 1. nn. Bůh však dopustil, že byla archa tam odtud odnesena do pole a ukořistěna od Filišťanů; tak se Hospodin z území Efraimova „odstěhoval“ a svatyně v Silu zpustla a zanikla. Srv. 1. Sam 4, 4. nn.

V. [61.] „síla jejich“ a „sláva“ byla archa úmluvy. Srv. Ž 23, 8; 131, 8.

V. [62.-64.] „dědictví“ Hospodinovo = národ israelský. — „meči“ Filišťanů. Srv. 1. Sam 4, 10. — „oheň“ válečné lítice. — „nezpíval“ nikdo jejich pannám v den svatby, ježto nemajíce ženichů nemohly se vdáti. — „kněží“ jako Ofni a Finees, synové Heliovi dle 1. Sam 4, 17. — Nepřítel nedovolil, aby vdovy zpívaly obvyklé žalozpěvy při pohřbu svých mužů, ježto jim jejich mrtvol nevydal.

V. [65.] Dokud Bůh nechával Filišťany, aby utiskovali Israelity, dokud se zdálo, že neslyší úpění pronásledovaných, zdálo se, jakoby spal. Nyní však povstal, aby učinil pořádek. Učinil tak velmi rozhodně, s nadšením, jakého nabývá bojovník vínem, kterým zvětšuje před bitvou svou odhodlanost. O spánku

66 a bil protivníky svoje do zad,
dal je na potupu na věčné časy.
67 Pohrdl však stánkem Josefovým,
nevyvolil si kmen Efraimův,
68 ale vyvolil si Judovo plémě,
horu Sion, kterou si zamiloval;
69 vystavěl si svatyni jako nebe,
jako zemi, kterou založil na věky;
70 vyvolil si Davida svého sluhu,
povolav ho od stád ovcí.
Za dojnicemi když chodil, vzal ho,
71 aby pásl Jakoba, sluhu svého,
Israele, dědičný svůj majetek.
72 I pásl je v poctivosti srdce svého,
vodil je svou rukou nad míru moudrou.

Ž 78. (hebr. 79.). Bože, ustrň se nad lidem, jemuž pohané chrám znesvětili a hlavní město pobořili.

Nadpis (v. 1a): Zpustošený Jerusalem (v. 1b.—3.). Kéž Bůh má slitování s lidem znásilněným a potupeným, kéž potrestá nepřítele (v. 4.—7.). Kéž mu promine hříchy a ukáže svou moc pohanům tím, že jim odplatí dle zásluhy (v. 8.—10.). Kéž je milostiv Israelovi, kéž sedmeronásobně, t. j. přísně potrestá sousední pohany, kteří znásilnili jeho služebníky, i budou mu děkovati (v. 11.—13).

1 Žalm Asafův.

Bože, pohané vnikli do tvého dědictví,
poskvrnili chrám tvůj velesvatý,
obrátili Jerusalem v ssutiny.

Hospodinově, ze kterého probouzí jej láska k lidu a milosrdenství s ním, viz Ž 34, 23; 43, 23. — Dle hebr. usnul válečný hrdina byv přemožen vínem. Velmi smělé to přirovnání dle názorů našich!

V. 66. Kterak potupně do zadků Hospodin Filišťany bil, viz 1. Sam 5, 6.

V. 67. „Josef" = Efraim, jeho syn. „stánek Josefův" = svatyně v Silo. Srv. v. 59. n. Archa nebyla již zanesena do Silo, nýbrž do Kirjatjearimu (1. Sam 6.) a tam odtud na Sion (2. Sam 6.).

V. 68. Vyvolil si kmen Judův dle slibů Gn 49, 8.—12. — O lásce Hospodinově k hoře Sion srv. Ž 86, 2.

V. 69. Na Sionu vystavěl si Bůh svatyni pevnou jako je pevné nebe a země. — Dle Vulg místo „nebe" přirovnána síla a pevnost svatyně k síle zubra. Srv. Ž 21, 22; 28, 6.

V. 70. srv. s 1. Sam 16, 11. n; 2. Sam 7, 7. n.

V. 72. Chválou vlády Davidovy je žalm ukončen. — (Také nám lze mnohému se učiti z dějin katolické církve i z dějin naší zkušenosti životní. Nelze ani pohrdati poučením a výstrahami, které nám dávají dějiny všeobecné i dějiny našeho národa. Pohříchu jest i dnes málo lidí, kteří se z dějin učí).

Z 78. — V. 1. O Asafovi viz k Ž 49, 1. — Již mnozí staří měli za to, že Z 78. mluví o dobách Antiocha Epifana (2. Mach 8, 2.—4.). Komise biblická (viz Úvod str. 154) zavrhuje tvrzení, že je nemálo žalmů z dob machabejských, připouští však, že několik žalmů možno klásti do té doby z důvodů vážných. Mezi ty patří Ž 78. (Knabenbauer). Jiní se domnívají, že tu popsána zkáza chrámu z r. 587 (za dob Nabuchodonosorových) jako v Ž 73. — „dědictví" Hospodinovo byl národ israelský, pak Palestina, zejména Jerusalem a popředně chrám (Lv 25, 23.). — I Israelita, chtěl-li vstoupiti do svatyně, měl býti dle zákona čistý; nebyl-li, bylo mu podrobiti se všelijakým očistám; a nyní pohané vnikli do svatého místa a řádili tam svým způsobem! Jaká to bolest věřící duši! — Místo „ssutiny" Vulg. slovně: „budku hlídače ovoce"; taková bouda byla

2 Dali mrtvá těla tvých služebníků
za pokrm ptactvu nebeskému,
mrtvoly tvých svatých šelmám zemským.
3 Vylili krev jejich jako vodu
kolem Jerusalema a nebyl
nikdo, jenž by pochoval je.

4 Stali jsme se potupou sousedům svým,
posměchem a útržkem okolí svému.
5 Dlouho-li budeš, Pane, pořád se hněvat,
dlouho-li bude jak oheň plát nevole tvá?
6 Račiž vylít hněv svůj, (Hospodine),
na pohany, kteří neznají tě,
na říše, které tvé jméno nevzývají.
7 Neboť pohlcují Jakoba,
a jeho sídla obracejí v poušť.

8 Nepřičítej nám hříchů našich předků,
rychle nám vstříc vyjdi milosrdenství tvé,
neboť jsme velmi zbědováni.
9 Pomoz nám, ó Bože, spáso naše,
pro čest jména svého, Hospodine!
Rač nás vysvobodit a prominouti
nám hříchy naše pro své jméno!
10 Proč mají pohané říkat: „Kde jest Bůh jejich?“

Ukaž se na pohanech před naším zrakem
pomsta za krev prolitou tvých sluhů!
11 Kéž vejde před tebe vzdychání uvězněných!
Silou přemocného ramene svého
zachovej k smrti odsouzené.
12 Odplať sousedům našim do klína sedmkrát
pohanu, kterou zhaněli tebe, Pane!
13 My pak — národ tvůj a ovce tvé pastvy —
budeme na věky děkovati tobě,
od rodu do rodu hlásati tvou slávu.

---

z několika tyček propletených chrastím, tedy chýška prabídná, která poskytovala toliko něco stínu. (Kterak vydrancoval, zapálil a pobořil Jerusalem Antioch, viz 1. Mach 1, 33; 2. Mach 5, 3.)

V. 2. n. „svatých“ = zbožných (zvaných v machabejských dobách „chasidím“. O tom krveprolití viz 1. Mach 1, 25. 39; 2. Mach 5, 12.—14. 26. — O „chasidím“ srv. 1. Mach 2, 42; 7, 13; 2. Mach 14, 6. — Ž 78. mohl býti napsán velmi brzy po událostech v něm líčených, tedy v letech 170—168, mohl tedy býti uveden od spisovatele 1. Mach (7, 17.), který psal kolem r. 100 před Kristem).

V. 5. srv. s Ž 6, 4. — Tou pohromou, kterou dopustil Bůh na Židy, trestal jejich hříchy. (Srv. 2. Mach 5, 18.)

V. 6. n. „Jakoba“ = Israele Srv. Jer 10, 25. — Jest nepřístojno, aby pohané hubili takto národ Hospodinův, který jeho svaté jméno vzývá.

V. 8. n. „rychle“ sice zahyneme, jak jsme vysíleni. — Srv. Ex 32, 12; Nm 14, 13.—18; Ž 41, 4.

V. 11. srv. s 1. Mach 1, 43. 52. 60. 63. n.

V. 12. „do klína“ = za ňadra, nad pás, kam se vešlo velmi mnoho. Srv. Rut 3, 15; Přís 17, 23; 21, 14; Is 65, 6; Jer 32, 18; Lk 6, 38. — K sedmeru srv. Sir 35, 13; Mt 18, 21.

V. 13. srv. s Ž 22, 2; 73, 1. — (To činili Židé za dob machabejských, když zavedli výroční slavnost posvěcení chrámu dle 1. Mach 4, 59. a ví-

Ž 79. (hebr. 80.). Žalozpěv nad zkázou říše israelské.

Nadpis (v. 1.). Kéž přispěje pastýř Israelův Efraimovi a Manassovi (v. 2.—4.)! Israel pláče, a nepřítel se směje tomu lkání (v. 5.—8.). Bůh zasadil Israele do pohoří efraimského jako sazenici vinné révy a prospíval (v. 9.—12.). Proč nechává ten svůj vinný keř olupovati (v. 13.—16.)? Ujme-li se ho Bůh, bude mu vděčný a věrný (v. 17.—20.).

1 Ku konci. Pro ty, kteří se promění. Svědectví Asafovo. Žalm

2 Pastýři Israelův, poslyš,
ty, jenž Josefa vodil's jak stádo,
jenž trůníš nad cheruby, objev se!
3 Před Efraimem, Benjaminem
a Manassem vzbuď sílu svoji,
a nám ku pomoci přispěj!
4 Račiž, Bože, vzkřísiti nás!
Vyjasni tvář svou, i dojdeme spásy!

5 Pane, Bože zástupů, dlouholi
budeš se hněvat? Vždyť modlí se sluha tvůj!
6 Nasycuješ nás chlebem pláče,
a napájíš nás slzami nad míru.
7 Z vůle tvé sousedé o nás se sváří
a nepřátelé smějí se nám.
8 Rač nás, Bože zástupů, vzkřísit!
Vyjasni tvář svou, i dojdeme spásy.

---

těžství nad Nikanorem (tamže 7, 49.). — (Co tu líčeno hodí se velmi dobře na mučedníky, jejichžto svatou krev pohané za všech, zejména prvních dob církve katolické prolévali, hodí se také na nepřátele novozákonní, kteří pustoší církev a znesvěcují její svatyně. Aby se tak nedělo, za to lze prositi Boha slovy tohoto žalmu.)

Ž 79. — V. 1. K nadpisu srv. Ž 4, 1; 44, 1. — „svědectví" = výpovědi, výroky (?). — V LXX, u sv. Augustina a v některých latinských žaltářích jest poznámka „O Assyřanech". Dle toho měl by žalmista na zřeteli vpád Assyřanů do severní říše (israelské srv. v. 3.) před pádem Samaře (r. 721 před Kr.; 4. Král 15, 19. n.), nebo snad oplakává již její zánik; mohl by tedy Ž 79. býti napsán kolem r. 721 před Kr. Pravděpodobněji však napsán byl teprve po návratu Židů za zajetí babylonského; zbožný žalmista vida, že vrátivši se vyhnanci v Judsku jakž tak živoří a pozoruje s bolestí, že bývalé území kmenů Efraima, Manassa a Benjamina je zabráno buď pohany nebo náboženskými míšenci (Samařany), prosí Boha, aby národ židovský „vzkřísil", t. j. uvedl ho do bývalého blahobytu, slávy a síly, jak bývalo za dob Davidových a Šalomounových (v. 12.).

V. 2. n. srv. s Ž 22, 1; 76, 16; 17, 11. — „Josef" = Israel. — Efraim a Manasse byli Josefovi synové, nejmocnější kmenové severní říše, Benjamin byl Josefův bratr z téhož otce i matky. — Bůh „trůnil nad cheruby" ne toliko ve svatostánku, nýbrž i v nebesích; má tedy tato věta smysl i po zajetí, kdy archa s cheruby ve chrámě nebyla. (Srv. Ez 1, 1. nn.). — „objev se" ve své moci.

V. 4 je refrén, opakující se po druhé a páté sloce s nepatrnými změnami. O „vyjasněné tváři" srv. Ž 4, 7. — Ten refrén podává základnou myšlenku Ž 79.

V. 5. „sluha Tvůj" = lid tvůj (hebr.) = národ israelský. — „Bůh zástupů" jmenován také v Ž 23, 10. — Modlitbou lze přece Boha usmířiti.

V. 6. n. Místo „nás" (dvakráte) v hebr.: „je". — Národové, kteří sídlili kolem Palestiny, prali se o tu zemi zejména za času zajetí babylonského, kdy ji osadili (Assyrové, Arabové, Edomci, Ammonci).

9 Vinný kmen z Egypta přenesl jsi,
a vyhnav pohany zasadil's jej;
10 upravil jsi půdu kol něho,
že pustiv kořeny naplnil zemi;
11 hory zahalil svým stínem
a ratolestmi cedry Boží;
12 rozprostřel své větve až k moři,
a až k Řece pruty svoje.

13 Proč jsi rozbořil ohradu jeho,
by směl jej obírat kdokoli kolem jde?
14 Ožírá jej lesní kanec,
a zvěř polní jej ohryzuje.
15 Bože zástupů, pohleď zas s nebe,
viz a zastaň se vinice této;
16 zachraň, co štípila pravice tvoje,
lid totiž, který jsi vypěstil sobě!

17 Spálena ohněm a podkopána jest;
před tvou hrozivou tváří hynou.
18 Drž svou ruku nad svým chráněncem,
nad lidem, který jsi vypěstil sobě!
19 My pak neodstoupíme od tebe;
dej žít nám, i budeme tebe vzývat!
20 Pane, Bože zástupů, vzkřis nás!
Vyjasni tvář svou, i dojdeme spásy.

Ž 80. (hebr. 81.). Hospodin napomíná o velikém svátku k jednobožství.

Nadpis (v. 1.). Výskejte radostí a hrejte Hospodinu (v. 2.—6b.). Nadpis (v. 6c.). následující řeči Boží, která nabádá Israelity k poslušnosti jediného Boha a slibuje jim odměnu (7.—17.).

1 Ku konci. Pro lisy Žalm Asafův.

2 Plesejte Bohu, jenž pomáhá nám,
jásejte Bohu Jakobovu.
3 Zanoťte píseň, nechť zazní buben,
harfa příjemná i citara.

V. 9. 12. Israel přirovnán k vinnému kmeni (případně k vinici). Srv. Gn 49, 11; Os 10, 1; Is 3, 14; 5, 1.—7; Jer 2, 21; Mt 21, 33. — „upravil půdu kolem toho kmene“, vypudiv pohany jako vyhazují kamení z vinice. — „cedry Boží“ = vysoké, obrovské; kolem nich pjaly se (básnicky mluveno) šlahouny révy. — „Řeka“ = Eufrat. Srv. Dt 11, 24.

V. 13.—16. Ohrada kamenná chránila vinice proti zvěři i loupeživým lidem.

V. 17.—20. „Spálena a podkopána“ jest vinice; „hynou“ Israelité. — „chráněnec“ slovně: „muž Boží pravice“. — (Také církev katolická je vinice Boží; za její ochranu proti škůdcům modlíme se dosud slovy tohoto Ž.)

Ž 80. — V. 1. Žalm napsán byl nejspíše na sklonku království judského, kdy byla bohoslužba ve chrámě ještě konána (v. 1.—5.) a kdy měl Israel mnoho nepřátel, kteří ohrožovali jeho bytí (v. 15. n.). — „Pro lisy“ znamená snad, že býval zpíván, když lisovali víno neb olej (?). — O Asafovi srv. Ž 49, 1.

V. 2. Jásati, výskati mají, ježto jest radostný svátek, nejspíše stanový (Lv 23, 33. nn.).

V. 3. Jásati (v. 2.) mohou a mají všichni. Zpívati a hráti — toť povinnost a právo levitů. — „buben“ = bubínek, tamburina. Viz Ex 15, 21.

4 Ať zvučí trouba v den novoluní,
ve slavný den vašeho svátku.
5 Toť je příkaz v Israeli,
zákon Boha Jakobova.
6 Dal jej národu Josefovu,
ze země Egyptské když vycházel.

Slyšel neznámá dosud slova:

7 „Složil jsem břemena s tvých šíjí,
ruce tvé robotných košů jsou zproštěny.
8 V soužení vzývals mne a já jsem tě vytrhl,
vyslyšel jsem tě z bouřného mraku,
zkoušel jsem tě u vody Hádky.

9 Lide můj, slyš, neb tě zapřisáhám,
Israeli, kéž bys mne poslechl!
10 Nebudiž u tebe žádný Bůh nový,
nesmíš se klaněti cizímu bohu.
11 Neboť já jsem Hospodin, Bůh tvůj,
jenž jsem vyvedl tě z Egypta;
rozevři ústa svá a já je naplním.

12 Nedbal však lid můj hlasu mého,
Israel si mne nepovšimnul.
13 Nechal jsem je tedy choutkám srdce,
podle svých nápadů mohli chodit.
14 Kéž by lid můj poslouchal mne,
a chodil Israel po mých cestách!

15 Snadno bych odpůrce jeho pokořil,
ruku svou vložil na jeho škůdce.
16 Musili by jemu se lísat,
a jejich osud trval by na věky.
17 Jej však krmil bych nejlepší pšenicí,
medem ze skály sytil bych jej.“

V. 4. Troubiti na rohy měli kněží v den novoluní měsíce sedmého (tišri), t. j. na nový rok; pro to zván „den zvuku trub“ Lv 23, 24; Nm 29, 1. — V. 4b. dle hebr. zní: „v úplňku pro náš sváteční den“. Na úplněk měsíce tišri připadal svátek stanový, na který vzpomínali Israelité dobrodiní, prokazovaných jejich otcům cestou z Egypta do Palestiny.

V. 5. n. O tom „zákoně“ viz Nm 10, 10; 28, 11.—15. — „národ Josefův“ = (Josef) = Israelité. „Neznámá dosud slova“ slyšel národ Josefův cestou, zejména na Sinaji.

V. 7. V koších dosud odnášejí dělníci na Východě hlínu, když kopají základy domu.

K v. 8. srv. Ex 2, 23.—25. — „bouřný mrak“ = sloup mraku a ohně. Ex 13, 21. O Vodách hádky (Meribá) viz Ex 17, 6. n.; 18, 1.—7; Nm 20, 1.—13. — Za dob pozdějších o svátcích stanových přinášel kněz vodu ze Siloe do nádvoří chrámového a lil ji na oltář; snad na památku „Vod hádky“.

V. 10. V čas, kdy Ž byl napsán, bujelo snad ještě modlářství v Judsku, proto zdůrazněna tu povinnost přísného jednobožství.

V. 11. Bude-li Israel poslušen zákona, nebude mu pracně si dobývati štěstí; stačí mu otevříti ústa jen a Bůh v odměnu za tu poslušnost je naplní veškerou slastí.

V. 13a. Dle hebr. nechal Bůh Israele v zatvrzelosti jeho srdce.

V. 16. „lísali by se“, lichotili by Israelovi pokoření a porobení nepřátelé, vzdávajíce jemu hold. Srv. Ž 17, 46.

V. 17. „jej“ = Israele proti jeho nepřátelům. — „med ze skály“ je dar nadpřirozené péče a dobrotivosti Boží. Srv. Dt 32, 15. — V. 17. hodil by se lépe

Ž 81. (hebr. 82.). Běda nespravedlivým úředníkům!

Nadpis (v. 1a.). Bůh svolav na sněm všecky úředníky (=„soudce"), vytýká jim nespravedlnost a stranictví, i vybízí je, aby konajíce povinnost ujímali se malých a slabých lidí (v. 1b.—4.). Ukázav, do jakého zmatku uvedli společenské řády nedostatkem smyslu pro právo a spravedlnost, vynáší nad nimi ortel smrti (v. 5.—7.). Žalmista prosí, by Bůh, nejvyšší pán země, spravoval lidstvo sám místo nespravedlivých soudců, by tak vládla na zemi spravedlnost.

1 Žalm Asafův.

Bůh se dostavil do sboru Božího,
mezi náměstky Božími soudí:
2 „Dlouho-li budete soudit křivě,
dlouho-li bezbožníkům stranit?
3 Zastávejte se chuďasa, sirotka,
ať práva dochází tísněný, nuzák.
4 Vysvobozujte chuďasa, nuzáka,
z ruky hříšníka je vyprosťte!"

5 „Zpozdilí jsou, bez rozumu,
ve tmách chodí, i kolísají se
proto veškery základy země.
6 Já jsem řekl: „Bohové jste,
synové Nejvyššího všichni!"
7 Avšak jak každý člověk umřete,
a jako každý vladař padnete!"

8 Povstaň, Bože, a spravuj zemi,
neb jsi ty dědičný pán všech národů!

---

svým obsahem před v. 16., který by byl velmi přiměřeným závěrkem (Houbigant, Zenner). — V nejsv. Eucharistii sytí nás Pán chlebem, který vyniká nekonečně nad mannu i jakýkoliv med.

Ž 81. — V. 1. K nadpisu srv. Ž 49, 1. — V. 6. uvádí Pán u Jana 10, 34.-36. — „Božím" sborem sluje, ježto shromáždění to Bůh svolal a sám se dostavil do něho. — Ortel toho soudu přiměřeně odůvodněný pronáší Bůh ve vv. 2.—7. — „náměstkem Božím" je každá vrchnost řádně ustanovená, ježto má od Boha moc ukládati poddaným poslušnost, ve svědomí je zavazovat tak, že kdyby neposlechli, uráželi by samého Boha. Je to důstojnost veliká; proto níže sluje takový zástupce Boží „Bůh", a „syn Boží" (v. 6.). Ta důstojnost přísluší popředně králi. Srv. Ex 21, 6; 22, 8.n. 28; Dt 1, 17; 19, 17. — Také faraonové a vůbec králové starého Východu dávali si jméno „bůh". Viz o tom k Ž 109, 3; Ž 2, 7.

V. 2. srv. s Ex 23, 2; Lv 19, 5; Řím 2, 11; Gal 2, 6; Ef 6, 9.

V. 5. Dosud mluvil Bůh k nespravedlivým úředníkům ve druhé osobě, nyní mluví o nich v osobě třetí. — „kolísají se" v základech řády práva a spravedlnosti.

V. 6. Sám Bůh je ustanovil (= „já jsem řekl") vrchnostmi, udělil jim velikou důstojnost „Bohů", „synů Božích"; ta důstojnost však nemůže jich uchrániti smrti, která je stihne za to, že důstojnosti své zneužívali k sobectví. Ač „bohové", zemrou jako poslední člověk, zemrou, jako dosud ani žádný vladař na zemi smrti neušel.

Ž 82. (hebr. 83.). Modlitba za pomoc proti spojeným nepřátelům.

Nadpis (v. 1.). Nekalé záměry nepřátel (v. 2.—5.). Soupis jich (v. 6.—9.). Ó by je Bůh zničil, jako kdysi pomohl Gedeonovi zničiti Madiany, Barakovi Kanaany, kéž by zahynuli jejich vůdcové jako kdysi knížata madianská (v. 10.—13.). Stane-li se tak, poznají lidé, jak veliký jest Hospodin (v. 14.—17.). Ukáže se, že Hospodin sám je Bůh svrchovaný (v. 18. n.).

1 Asafova píseň žalmová.

2 Bože, nerač býti tak tichý,
nemlč a neprodlévej, Bože!
3 Neboť hle, odpůrci tvoji se bouří,
kteří ti nepřejí, zdvíhají hlavu.
4 Na tvůj lid osnují záludně pikle,
proti tvým chráněncům se radí.
5 Říkají: „Pojďte je vyhladit z národů,
ať není památky po jménu „Israel“!

6 Ano, svorně se uradili,
proti tobě ve spolek vešli:
7 Stany Edomců, Ismaelští,
Moabané a Agařané,
8 Gebalští, Ammonští, Amalečané,
Filišťané s lidem Tyrským;
9 také Assur se přidružil k nim,
ramenem jsou Lotovým synům.

10 Nalož s nimi jak s Madianem a Sisarou,
jako s Jabinem u potoka Kison!
11 Pohubeni v Endoru byvše
stali se (tam) kalem země.

Ž 82. — V. 1. srv. s Ž 47, 1; 49, 1. — V žádnou dobu dějin národa israelského nebyli všichni nepřátelé ve v. 6.—9. vyjmenovaní spolčeni, pokud je nám známo; nesnadno proto stanoviti dobu, kdy byl Ž 82. napsán. — Ježto naráží toliko na příběhy z dob soudců (v. 10.—13.), možno se domnívati toliko, že pochází z dob prastarých; spisovatel pozdější byl by učinil také zmínku doby pozdější. (Mnozí myslí na časy krále Josafata (2. Par 20.), jiní jinak.)

V. 2. Nepřátelé mohli dosud volně řáditi, proto se zdálo, jako by Bůh ke všemu tomu „mlčel“. — Dle Vulg. 2a. slovně: „Kdo jest podoben tobě?“ (ve shovívavosti proti nepřátelům).

V. 4. „chránějnci Boží“ = Israelité. Vulg. je nazývá „svatými“. Srv. Ž 16, 8.

V. 5. srv. s 2. Par 20, 11.

V. 6.—9. Edomci jmenováni 2. Par 20, 10; ale také 1. Mach 5, 61. — O Ismaelských srv. Gn 25, 12.-18. — O Moabanech a Ammoňanech, „synech Lotových“ srv. Gn 19, 30. nn. Za dob machabejských samostatného Moabska již nebylo, nesnadno tedy do těch dob Ž 82. klásti. — S Agařany válčili Israelité dle 1. Par 5, 10. 18. 22. Je to jiný kmen nežli byl aramský národ Chagaránu, který jmenuje assyrský král Sennacherib. Agařané kočovali v Zajordání. — Gebal jméno krajiny jižně Mrtvého moře, která slula za dob pozdějších Gebalene a dosud nazývá se Džibál. — „Tyřané“ = Feničané. Jmenováni s Filišťany a s Edomci také u Amosa (1, 6. 9.). — Assur byl za časů Josafatových ještě mocnou říší, ne však již za časů Zorobabelových, tím méně machabejských. — „jsou ramenem“ = pomáhají vydatně.

V. 10. „s nimi“ = se spolčenými nepřáteli. — Kterak Madiany porazil Gedeon viz Sdc 7, 8. — O Jabinovi a Sisarovi tamže hll. 4. n

V. 11. Endor není sice jmenován v Sdc hll. 4 n., ale nebyl daleko bojiště, na němž padlo vojsko Jabinovo. (O Endoru viz 1. Sam 28, 7.)

12 Vůdcům jich učiň jak Orebu, Zebovi,
jak Zebachu, Salmanovi, všem jejich knížatům,
13 kteří říkají: „Zaberme si
dědičně svatá místa Boží!"

14 Bože můj, učiň je chumáčem smetí,
a jako plevy hnané větrem.
15 Jako oheň, jenž spaluje lesy,
a jako plamen, jenž ožehá hory,
16 tak je zachvať svojí bouří,
tak je vichorem svým ohrom!
17 Naplň potupou líce jejich,
ať hledají tvé jméno, Pane!
18 Ať se hanbí a trnou vždycky,
ať se stydí a vezmou za své;
19 ať poznají, že je tvé jméno Hospodin,
že jsi ty jediný Nejvyšší na celém světě!

Ž 83. (hebr. 84.). Jak sladko býti v domě Páně!

Nadpis (v. 1.). Touha poutníkova po jerusalemské svatyni (v. 2.—4.). Štěstí těch kteří tam dlí nebo putují (v. 5.—8.). Modlitba za krále ve chrámě (v. 9. n.). Bůh tam sídlící je pramen štěstí (11.—13.).

1 Ku konci. Pro lisy. Od Koreovců. Žalm.

2 Jak jsou milé příbytky tvé,
Hospodine zástupů!
3 Duše moje nyje touhou
po síních Hospodinových.
Srdce i tělo mé jásotem tíhnou
k Bohu, který žije.

V. 12. O madianských knížatech Orebovi a Zebovi, jakož i o králích madianských jmény Zebee a Salmana, viz Sdc 7, 25; 8, 5.—21.

V. 13. „svatá místa Boží" = Palestina.

V. 14. Budou-li nepřátelé v boji poraženi, zděšeni a budou-li na útěk obráceni, splní se, zač tu a ve v. n. žalmista prosí.

V. 16. „bouře" hněvu Božího. Srv. Ž 17, 8.

V. 17. n. Budou-li poraženi, poznají nicotu a nemohoucnost bohů svých, zvítězíme-li, poznají velikost a moc Boha Israelova, budou se jí dovolávati, jemu se klaněti; ne-li, ať zhynou!

V. 19. srv. s 2. Par 20, 8. — (Desatero nepřátel lidu Božího vyjmenovaných ve v. 6.—9. činilo podobně jako nesčíslný počet nepřátel katolické církve činí. Můžeme se modliti slovy Ž 83. za církev i za sebe proti všem těm odpůrcům spásy naší.)

Ž 83. — V. 1. „Ku konci" srv. Ž 4, 1. — „Při lisech" srv. Ž 8, 1. — O Koreovcích srv. Ž 41, 1. — Jak plyne z obsahu, byl Ž napsán ještě před r. 587, nejspíše Israelitou, který žil mimo Judsko mezi pohany, snad v Samařsku. Býval zpíván cestou do Jerusalema na svátky (?). Podobá se Ž 41. a 62.

V. 2. Chrám jerusalemský sluje „příbytky" a „síně" (v. 3.), ježto se skládal z mnohých místností. Viz 3. Král 5, 1. nn. — O názvu „Hospodin zástupů" viz 1. Sam 1, 3.

V. 3. n. Žalmista prahne po „síních", po nádvořích, ježto laik — a tím žalmista byl — směl toliko vstoupiti do nádvoří a odtud pozorovati bohoslužbu konanou u oltáře na zápalné oběti. Ta touha je tak mocná, že žalmista výská (hebr.).

4 Ano, vrabec našel si příbytek,
a hrdlička své hnízdo,
do něhož ukládá své mladé —
tvé oltáře, Pane zástupů,
můj králi a můj Bože!

5 Šťasten, kdo sídlit smí v domě tvém, Pane,
ustavičně tě velebit.
6 Šťasten, kdo nalézá u tebe pomoc,
kdo si umínil putovat
7 plačtivým údolím na místo zvolené;
8 žehnáť (mu) zákonodárce.
Ubírají se od hradby k hradbě,
(až) uzří na Sionu
Boha bohů, Hospodina.

9 „Bože zástupů, slyš mou modlitbu,
přijmi ji, Bože Jakobův!
10 Strážce náš, popatři, Bože, a pohleď
na tvář svého pomazaného!“

11 Ano, den jeden ve tvých nádvořích
lepší než tisíce (jiných).
Lépe být na prahu Božího domu
než bydlit ve stanech hříšníkův.

V. 4. Žalmistova duše cítí se býti ptákem puzeným neodolatelnou touhou po hnízdě, kde je předmět jeho lásky. Co je ptáku hnízdo, to jsou žalmistovi oltáře (vnější v nádvoří a vnitřní ve svatyni).

V. 5. má na mysli kněze a levity.

V. 6.—8. líčí požehnání, kterým provází Bůh na cestě toho, kdo se vydal na pouť do Jerusalema na svátky z daleké krajiny, aby tam u Boha hledal a nalezl pomoc. Ta cesta vede pustými roklemi, které smutně ladí duši poutníkovu, jsou i ohrožována lupiči (= „údolí plačtivá“, slzavá), ale ten, který zavázal Israelity k těm poutím (= „zákonodárce“) žehná poutníkům, že jim je veselo, jako by putovali údolími, která ranní dešť hojně zavlažil, že se zelenají (hebr.). — Již jsou na hranicích Jerusalema, již vidí hradby městské i opevnění chrámová („jdou ode zdi ke zdi“), a již stojí v nádvoří, již okoušejí sladkost Boží přítomnosti (= „zří na Boha“). Dle hebr. v. 7. zní:

Údolím pláče putujíce
činí z něho prameniště,
dešť raný halí je v požehnání.

„raný dešť = podzimní, který skutečně činí velikou změnu na nivách, suchem předešlých měsíců vypálených.

K v. 7. n. „Vírou jejich a horlivostí poušť se proměnila v krásnou, vodou svlažovanou krajinu“ (Sedláček). — „od hradby k hradbě“ vykládají jiní o hrazených městech, kterými je projíti poutníkovi na cestě do Jerusalema. Jiní překládají: „Jdou od síly k síle“ (8b.) t. j. poutníci cestou nepozbývají síly, ale naopak, čím blíže jsou Jerusalemu, tím větší sílu cítí, ježto vřelá touha po chrámě a požehnání Boží je sílí.

V. 9. n. je modlitba, kterou koná poutník ve chrámě. — „pomazaný“ = král. Ježto zastupuje všecek národ, je modlitba za něho modlitbou za všecek národ. Zmínka o králi dovoluje nám domnívati se, že žalmista žil mezi pohany, v krajině (v Samařsku?), kam pravomoc krále judského nesahala.

V. 11. hodí se svým obsahem lépe za v. 3 nebo 4. (Knabenbauer). — „jiných“, doma strávených. — „na prahu“ Božího domu konali svou povinnost (chrámovou policii) nejnižší levité (Koreovci, 1. Par 9, 19.); znamená tedy „seděti“ nebo „ležeti na prahu“ býti posledním. — „stany hříšníků“ jsou nejspíše krajiny s většinou pohanskou, ve kterých žalmista bydlil.

12 Jeť Bůh rád ohradou a štítem,
milost a čest Pán dává.
13 Neodepře žádného dobra
těm, kdož v nevině chodí.
Pane zástupů, šťastný člověk,
který v tebe doufá.

Ž 84. (hebr. 85.). Prosba, by se dostalo lidu dokonalého blaha.

Nadpis (v. 1.). Žalmista děkuje Bohu za jeho milosrdenství, které přivedlo Židy z Babylonska do vlasti (v. 2.—4.). Dosud však národ mnoho trpí, i prosí básník za další důkazy milosrdenství (v. 5.—8.). Žalmista poslouchá ve svém nitru hlas Boží, který mu slibuje, že nadejde doba dokonalého blaha (v. 9.—14.).

1 Ku konci. Žalm Koreovců.

2 Požehnal jsi, Hospodine, své zemi,
obrátil jsi osudy Jakobovy;
3 odpustil jsi nepravost svého lidu,
ráčil jsi přikrýti všecky hříchy jejich;
4 zmírniti jsi ráčil všecek hněv svůj,
upustil jsi od svého rozhorlení.

5 Rač nás obnovit, Bože naší spásy,
a svou nevoli odvrátit od nás.
6 Zda budeš na věky hněvati se na nás,
neb svůj hněv protahovat od rodu do rodu?
7 Bože, rač nám zase život dáti,
aby tvůj lid se radovat mohl z tebe!
8 Ukaž nám, Hospodine, milost svoji,
a své blaho rač nám poskytnouti!

V. 12. Bůh ve svatyni zdrojem jisté ochrany, milosti a cti každému poutníkovi. — „ohradou“ do slova: „cimbuřím“. — Ta ochrana je dle Vulg. „milosrdná a spolehlivá“.

V. 13. „neodepře“ = hojně udělí. — O čistotě toho, kdo chce putovati ke svatostánku srv. Ž 14, 1. — Ž 83. může s prospěchem modliti se každý, kdo pokládá sebe za poutníka, ubírajícího se tímto slzavým údolím k nebeskému Jerusalemu, kde bude mu lze věčně patřiti na Nejvyššího. Radostí z toho patření na Boha okoušíme ve sv. přijímání již tu na zemi. Možno tedy modliti se Ž 83. také prve než přistupujeme ke stolu Páně; byl-li starozákonnému pěvci milý oltář na zápalné oběti, oč vzácnější má být oltář katolický křesťanovi!

Ž 84. — V. 1. Srv. Ž 41, 1. — Žalm byl nejspíše napsán nedlouho po návratu Židů ze zajetí babylonského, tedy po r. 538. Zajatci, kteří se vrátili domů, byli plni nejrůžovějších nadějí; holá skutečnost však nesrovnávala se s nimi dokonale.

V. 2. „Jakob“ = Israel. — Dle Vulg. 2b. slovně: „nazpět jsi přivedl zajatce Jakobovy“. Srv. Ž 13, 7.

V. 3. Ta „nepravost“ zavinila zkázu říše judské a zajetí babylonské, kterého jsou nyní zproštěni. — V. 3b. srv. s Ž 31, 1.

V. 5. Zajatcům dopřál sice Bůh vrátit se domů (v. 2.—4.), ale dosud není daleko splněno, co proroci slibovali a nač se Židé těšili; aby se splnilo i to, prosí žalmista ve v. 5.—8. — „obnovit“ = vzkřísit = uvésti do bývalé slávy, štěstí a blaha, z jaké jsme se těšívali před zajetím, zejména za nejslavnějších dob národa — za Davida a Šalomouna. Srv. Ž 79, 4. — O smýšlení vrátivších se zajatců viz Esdr 3, 12; Mal 1, 2. n.

V. 7b. Upustí-li Bůh od veškerého hněvu svého, bude se lid radovati, že má Boha tak dobrotivého a milosrdného. — Srv. Ž 40, 3; 70, 20; 79, 19.

9 Poslechnu, co mi řekne Hospodin Bůh...
Ano pokoj zvěstuje lidu svému,
svatým svým, jejichžto srdce ho vyhledává.
10 Skutečně blíží se těm, již ho ctí, pomoc jeho,
aby (zas) sídlila sláva v naší zemi,
11 láska a věrnost aby se potkávaly,
spravedlnost s pokojem aby se líbala,
12 aby věrnost vyrůstala ze země,
a spravedlnost vyhlédala s nebe.
13 Sám Hospodin bude dávat požehnání,
a naše země vydávat úrodu svou;
14 spravedlnost bude chodit před ním,
bude kráčeti po cestě za ním.

Ž 85. (hebr. 86.). Modlitba v tísni k Bohu velikému.

Nadpis (v. 1.). Prosba za pomoc a důvody, o které se opírá ta prosba (v. 2.—6.) Pomoci Bůh může, ježto jest všemocný (v. 7.—10.). Žalmista slibuje, že bude Bohu za tu pomoc děkovati (v. 11.—13.). Opětuje svou prosbu (v. 14.—17.).

1 Modlitba Davidova.

Nakloň ucho svoje, Pane, a vyslyš mne,
neboť zbědovaný a chudobný jsem.
2 Chraň mi život, neb zasvěcen jsem (tobě);
spas, Bože můj, svého sluhu, jenž doufá v tebe.
3 Rač se smilovati nade mnou, Pane,
neb den celý tebe se dovolávám.
4 Obvesel duši služebníka svého,
neb k tobě, Pane, pozdvihuji svou mysl.
5 Vždyť jsi ty, Pane, dobrý a milostivý,
nad míru laskavý ke všem, kdož vzývají tebe.
6 Popřej sluchu, Pane, modlitbě mé,
všimni si hlasitého úpění mého.

V. 9. Žalmista se odmlčuje, aby poslechl, co mu Bůh odpoví na jeho prosbu. Tu Boží odpověď podává pak ve v. 9b.—14. — Bůh vyslyšel jeho modlitbu i líčí blaho a štěstí, které přinesou budoucí věky, zejména doba mesiášská.

V. 11. Mezi lidmi zavládne láska a poctivost. Ty dvě ctnosti budou procházeti zemí kříž na kříž, proto budou se potkávati opět a opět.

V. 11b. „spravedlnost" v nejširším slova smyslu. — „pokoj" jest ovoce její. — Ježto staří se líbávali, když se potkali, proto „líbati se" = potkávati se v témže smyslu jako ve v. 11a.

V. 12. Země i nebe, lidé i Bůh budou společně působiti, aby vládla všude spravedlnost a z ní vyplývající pokoj, štěstí a blaho. Srv. Is 32, 16. n.; 45, 8; Zach 8, 1.—18.

V. 14. Hospodin sám bude procházet zemí a před ním i za ním všady spravedlnost. Srv. Is 41, 2; 58, 8. — To vše plní se teprve od časů Kristových, postupem doby, dokonaleji a dokonaleji. — (Tento Ž možno se velmi výhodně modliti před sv. přijímáním. Křesťanu dostává se veliké milosti, že smí se zúčastniti večeře Páně (v. 2.—4.); dlužno mu však zbaviti se každého prášku hříšného (v. 5.—8.). Jen duše čistá smí očekávati, že dojde hojných užitků z Eucharistie (v. 9.—14.).

Ž 85. — V. 1. Pozoruhodno, že v hebr. jest jmenován Bůh sedmkrát „Adónáj" (Pán); zajisté ne bez úmyslu.

V. 2. „Pane" = Hospodine = Jahve.

V. 3. „zasvěcen tobě" = tvůj ctitel = (chasídím). — „Pane" = Adónáj.

V. 4. „Pane" = Adónáj. — V. 5. „Pane" = Adónáj.

V. 6. n. srv. s Ž 5, 2. n.; 16, 6. — „Pane" = Hospodine = Jahve.

7 Kdykoli jsem v tísni, vzývám tebe;
nebof ráčil jsi mne vyslýchati.
8 Není ti, Pane, rovného mezi bohy,
a nic nevyrovná se tvým skutkům.
9 Všichni národové, které jsi učinil,
přijdou a sklánět se budou před tebou, Pane,
oslavovat budou jméno tvoje,
10 neb jsi ty veliký a divotvorný,
nebof ty jsi samojediný Bůh.

11 Veď mne, Hospodine, po své cestě,
abych kráčel podle pravdy tvojí;
soustřeď mou mysl, ať bojí se tvého jména.
12 Budu tě slavit, Pane, můj Bože, celým svým srdcem,
věčně velebiti tvoje jméno.
13 Neboť tvá milostivost ke mně je veliká;
vytrhl jsi duši mou z nejhlubších pekel.

14 Bože, zpupní proti mně povstávají,
a rota zuřivců o život ukládá mi;
nemají tebe na zřeteli.
15 Ty však jsi, Pane, Bůh milosrdný a milostivý,
shovívavý, plný milosti a pravdy.
16 Shlédni na mne a budiž milostiv mi,
uděl svou sílu služebníku svému,
pomoz synu své služebnice.
17 Račiž učinit na mně dobré znamení,
ať to vidí odpůrci moji a hanbí se,
že mi ty, Pane, pomáháš a mne těšíš.

Ž 86 (hebr. 87). Jerusalem bude slavný, ježto všichni národové budou jej pokládati za své duchovní rodiště.

Nadpis. Bůh miluje Jerusalem zvláštní láskou (v. 1.—3.), ježto si jej vyvolil za kolébku křesťanství (v. 4—7.).

1 Od Koreovců. Píseň žalmová.

(Žalmista) Brány Sionu, který založil
na pahorcích svatých,
2 miluje Hospodin nade všecka
sídla Jakobova.

V. 8. srv. s Ex 15, 11; Dt 3, 24; Ž 70, 19; 88, 9. — „Pane“ = Adónáj.
V. 9. srv. s Ž 21, 28; 71, 11; Is 66, 18.—20; Jer 16, 19. — „Pane“ = Adónáj.
V. 11. srv. s Ž 26, 11; Jer 32, 29. — V. 12. „Pane“ = Adónáj. — K „pekel“ srv. Ž 6, 6; 55, 13.
V. 15. vypočítává vlastnosti Boží, které odůvodňují žalmistovu naději. Srv. Ex 34, 6; Ž 7, 12; 102, 8. — „Pane“ = Adónáj.
V. 17. „znamení“, z něhož poznají patrně moji nepřátelé, že jsem tvůj chráněnec a miláček, kterého nesmějí beztrestně pronásledovati. — „Pane“ = Jahve. (V Kristu, v jeho jménu a srdci nejlépe se ukázala plnost milosti a pravdy v. 14. 16.).
Ž 86. — V. 1. n. K nadpisu srv. Ž 41, 1. — Námět a náladu k tomuto Ž zavdalo nejspíše neštěstí, jež potkalo za krále Ezechjáše Sennacheriba, krále assyrského. Srv. Ž 45. — Že bude Jerusalem středem mesiášské říše, ve které

3 Slavné věci praví o tobě,
město Boží:

4 (Hospodin) „„Prohlašuji Egypt i Babylon
za své ctitele;
ejhle, Filišťan, Tyřan i Etiop,
ti se tam zrozují.
5 O Sionu se řekne: „Co člověk,
vše je tam zrozeno.““

6 (Žalmista) Ano, sám Nejvyšší jej založil.
Pán dle soupisu národů počítal:
(Hospodin) „Ten i ten se tam zrodil“
7 (Žalmista) Ti pak zpívají a jásají:
(Národové) „Domov všech jest v tobě“.

Ž 87. (hebr. 88.). Modlitba těžce nemocného.

Nadpis (v. 1.). Prosba, by Bůh slyšel modlitbu (v. 2. n.). Jeť zasypán žalmista psotou, že konec života jeho již je zpečetěn (v. 3.—8.). Líčí dále svou bídu a prosí za další život, aby mohl pak za něj Bohu děkovati; toho by nemohl činiti, kdyby zemřel (v. 9.—13.). Proč Bůh nevyslýchá úpěnlivé volání žalmistovo? (v. 14. n.). Líčí dále účinky Božího hněvu na sobě (v. 16.—19.).

1 Žalmová píseň Koreovců. Ku konci. Pro mahalet. Střídavě. Poučná píseň Emana, Ezrachovce.

2 Hospodine Bože, můj spasiteli,
ve dne v noci před tebou volám.
3 Kéž se dostane před tvář tvou modlitba moje;
nakloň ucho svoje k úpění mému!

---

dojdou všichni národové nového života (duchovní obrod), prorokovali také jiní mužové Duchem sv. osvícení. Srv. Is 2, 2.—4; 14, 1; 49, 6; 54, 15; 60, 3; Ez 16, 61; 37, 28; Am 9, 12; Mich 4, 1.—3. — Pahorky, na kterých založil Hospodin Sion, t. j. Jerusalem, jsou „svaté“, ježto na jednom z nich Hospodin sídlí (pahorek chrámový). — „sídla Jakobova“ = ostatní města národa Jakobova, t. j. Israelitů. — „brány“ = město.

V. 3. Sám Bůh praví slavné věci o Jerusalemu. Ta řeč Boží podána níže ve v. 4. 5ab. a opět 6b. — Co Bůh prohlašuje, bude pak hlásáno od jiných o Jerusalemu.

V. 4. Za dob mesiášských budou se hlásiti k Jerusalemu jakožto své otčině příslušníci národů, kteří žili kdysi s Israelem v nepřátelství, kteří se nad něj vypínali. — „Egypt“ jmenován tu slovem „Rahab“ jako Ž 88, 11; Is 30, 7. — „tam“ = na Sionu, v Jerusalemě. Všichni se pokládají za občany sionské, za příslušníky jerusalemské.

V. 5. „založil“ a tedy nedovolí, aby se sesul, zachovává jej. — „je zrozeno“ minulý čas, hotová událost vyslovuje, co se v budoucnosti jistě stane. Taktéž ve v. n.

V. 6. Hospodin — po lidsku mluveno — sepsal národ za národem, dle toho soupisu pak o každém pravil, že bude pokládati Jerusalem za svou duchovní matku.

V. 7. „Ti“ národové. — Ostatně v. tento je porušen a proto všelijak vykládán. — Co tu prorokováno o Jerusalemu a církvi novozákonné, možno obrátit na Rodičku Boží a tak modliti se tento Ž k její cti.

Z 87. — V. 1. O „Písni žalmové“ srv. Ž 47, 1. — O „Koreovcích“ srv. Ž 41, 1. — K dalším slovům nadpisu srv. Ž 4, 1; 52, 1. — „Střídavě“ znamená snad, že byl žalm zpíván ode dvou sborů, kteří si navzájem odpovídali. Jiní jinak. — O „písni poučné“ srv. Ž 31, 1. — Eman z kmene Levi byl zpěvák za dob Davidových (1. Par 6, 33; 2. Par 35, 15.). Byl snad z rodu Koreova. Zerach, jeho předek, ostatně neznámý. Jiný Eman, potomek Zeracha, tedy

4 Neboť je nasycena bědami duše má,
a můj život blízko je smrti.
5 Počítají mne k těm, kteří do hrobu klesli,
jsem jako člověk vysílený.

6 (Jako již) mezi mrtvými opuštěn jsem,
mezi padlými, kteří ve hrobech spí,
na které již nepamatuješ,
ježto jsou od ruky tvé odloučeni.

7 Spustili mne do nejhlubší jámy,
do temností, do stínu smrti.
8 Těžce na mne doléhá prchlivost tvá,
všecky své proudy na mne jsi spustil.

9 Odvrátil jsi ode mne mé známé,
velmi si mne zošklivili,
sevřen jsem, že nemohu vyváznouti,
10 oči mé chřadnou utrpením.

Volám k tobě, Hospodine, denně,
k tobě rozprostírám ruce svoje.
11 Zda-li budeš na mrtvých zázraky činit,
či vstanou stíny, aby chválily tebe?

Ezrachovec (z rodu Judova) jmenován 1. Par 2, 6; 3. Král 4, 31. Přes to, že v nápisu připsán je Ž 87. tomuto neb onomu(?) Emanovi, kladou jej někteří (Corderius, Calmet) do časů babylonského zajetí. — Ž 87. jest ponurý žalozpěv jako žádný jiný v bibli. Postrádáme v něm sice výslovného projevu důvěry v Boha, ale nelze říci, že jí pěvec neměl, že si zoufal! Svou náladou podobá se velmi písním Jobovým. Srv. v. 5. s Job 14, 10; v. 9. s Job 30, 10; v. 19. s Job 19, 14. Možno, že byl básník malomocný jak Job. — Žalm podobá se také Ž 21; někteří otcové církevní kladli jej také do úst golgotského Trpitele.

V. 4. n. Žalmista je „více mrtvý nežli živý". Srv. Job, 10, 15. — „vysílený", jemuž není pomoci.

V. 6. „od ruky tvé" pomocné. Mlhavý názor o stavu duší zemřelých v „šeólu" (= podsvětí) prve nežli zjevení Boží nás o něm blíže poučilo.

V. 7. n. „nejhlubší" = nejspodnější (doslovně). — „jáma" = podsvětí = „šeól". Srv. Ž 22, 4; 85, 13. — (I Kristus Pán volal při svém utrpení podobně: Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil (Mat. 27, 46.). Spása, již Kristus u Boha měl, bylo vzkříšení jeho těla. Ve dne i v noci, Pán náš trpěl v noci úzkosti v zahradě getsemanské, trpěl urážky Jidáše, Annáše a Kaifáše. I Spasitel cítil se blízek smrti řka: „Smutná jest duše má až k smrti". Nasycen byl bolestmi, umřel, byl pohřben. Inter mortuos liber (v. 6a.): dobrovolně se Spasitel podjal smrti, dopustil, že ho pochovali. Ale i tam v hrobě byl svoboden, Pán (Jan 10, 18.) nad životem i smrtí, když chtěl, vstal zase z hrobu. Raněn byl Spasitel, násilnou smrtí ho usmrtili. Sestoupil do spodního podsvětí; jeho duše tam vešla, aby vyvedla svaté Starého zákona do nebes. (Sedláček). — Srv. Ž 31, 4; 41, 8.

V. 9. „zošklivili si ho" řízením Božím (hebr.). — Srv. Job 19, 13. n; 30, 10. „sevřen" v poutech neštěstí. — (Kristus Pán vzal na sebe vinu veškerého lidstva, a bylo mu proto vytrpěti a snésti spravedlivý hněv Boží, dokud by nebylo dáno zadostiučinění. Byl opuštěn od svých přátel, od apoštolů. Byl opovržen, vydán nepřátelům, nemohl vyjíti, když nechtěl tak Bůh Otec. Volal k Bohu, rozpjaté měl ruce na kříži. (Sedláček.)

V. 11. Učiní-li Bůh zázrak na žalmistovi tím, že ho uzdraví, budou lidé (vidoucí to) pobídnuti, by Boha všemohoucího ctili. Co činí Bůh na duších zemřelých, lidé na světě žijící nevidí a proto nejsou tím pobádáni, aby Boha velebili. — Ostatně srv. Ž 6, 6; Is 38, 17.—19. — „stíny" = duše zemřelých. — Překlad Vulg.: „či vzkřísí je lékaři?" vznikl nesprávnou četbou hebr. znění (LXX).

12 Bude kdo ve hrobě milost tvou vypravovat,
a tvou věrnost v místech zkázy?
13 Zda bude v temnotách viděti tvé divy,
tvou spravedlnost v zemi zapomenutí?

14 Já přece volám k tobě, Hospodine,
z jitra již přichází před tebe modlitba má.
15 Proč mou prosbu, Hospodine, zamítáš,
proč své líce ode mne odvracuješ?

16 Chudák já, jenž od mládí lopotím se,
snáším tvé hrůzy nevěda si rady.
17 Výbuchy tvého hněvu valí se přese mne,
a tvé hrůzy zdrcují mne.

18 Zaplavují mne jako vody den celý,
obkličují mne ustavičně.
19 Vzdálil's ode mne přítele i druha,
moje známé ode mne ubohého.

Ž 88. (hebr. 89.). Kde jsou, Pane, tvé sliby dané Davidovi?

Nadpis (v. 1.). Úvod: Žalmista jménem národa svého doufá, že bude moci děkovati Bohu za to, že splnil i v tuto dobu sliby, dané Davidovi (v. 2.—5.). Vždyť může svou naději opříti o Boží všemohoucnost, dobrotivost a věrnost, kterým není rovno (v. 6.—15.). Šťasten národ, který má takového Boha! (v. 16.—19.). Které jsou to sliby, jež dal Hospodin Davidovi? (v. 20.—38.). Nynější stav národa nesrovnává se však s tím, čím se Bůh Davidovi zaručil (v. 39.—46.). Kéž Bůh vzpomene svého bývalého milosrdenství a všimne si nynější bídy svých služebníků, a splní, co byl kdysi Davidovi připověděl (v. 47.—52.)! Závěrek třetí Knihy žalmů (v. 53.).

1 Poučná báseň Etana, Ezrachovce.

2 O milostech Páně věčně chci zpívat,
od rodu do rodu věrnost tvou rty svými hlásat.
3 Vždyť jsi děl: „Na věky stavěn bude dům milosti!“
— na nebesa postavil jsi svou věrnost. —

V. 12. n. „ve hrobě“ = „místa zkázy“ = „temnoty“ = země zapomenutí“ = podsvětí (peklo).
V. 14. n. Žalmista činí, co po smrti nebude již moci činiti.
V. 17. srv. s v. 8; Ž 41, 8. Viz i v. 18. níže.
V. 19. Žalmista nemá, kdo by ho potěšil. Jeho bída zahnala a odcizila mu všecky přátele.
Ž 88. — V. 1. O „poučné básni“ srv. Ž 31, 1. — Etan, levitský ředitel hudby a zpěvu za dob Davidových jmenován v 1. Par 15, 17. — O „Ezrachovci“ viz Ž 87, 1. — Možno, že byl Ž 88. napsán za Roboama, kdy vpadl do Palestiny Sesak, král egyptský (3. Král 14; 2. Par. 12.). Lépe však hodí se do časů, kdy Židé vrátili se ze zajetí babylonského do své vlasti, kdy byli plni nadějí, že se splní sliby Davidovi (o národu) dané, kdy však nemohli se dočekati svého krále, a kdy bylo jim velmi mnoho strádati. — Žalmista mluví jménem národa těžce zkoušeného, ale přece doufajícího v Boží připovědi.
V. 2. „O milostech“, t. j. důkazech milostivosti, o dobrodiních Božích minulých, ale zejména budoucích, ve které doufá a za které prosí, ježto Bůh, nejvýš věrný je slíbil („věrnost“).
V. 3. Milost a věrnost Boží přirovnána tu k domu, který Bůh postavil na základě pevném jak nebeská obloha (dle názoru starých) a který bude i dále udržovati. Ten „dům“ omilostněný je „dům“ (dynastie, rod) Davidův, pak ale též všecek národ, který těží ze štěstí své dynastie.

4 „Smlouvu jsem učinil se svými vyvolenými,
Davidovi, sluhovi svému jsem přisáhl:
5 „Na věky budu tvé potomstvo zachovávat,
od rodu do rodu trůn tvůj udržovat.““

6 Nebesa slaví tvé divy, Hospodine,
a tvou věrnost shromáždění svatých.
7 Neboť kdo v mračnech roven jest Hospodinu,
kdo se podobá Pánu ze synů Božích?
8 Bůh, který slaven jest ve shromáždění svatých,
velký a hrozný je nad všecky kolem něho.
9 Pane, Bože zástupů, kdo je ti podoben?
Mocný jsi, Pane, a věrnosti plno kol tebe.
10 Ty jsi panovníkem nad zpupným mořem,
když se vzdouvají vlny jeho, krotíš je.
11 Tys jak zraněného pokořil zpupného,
silným svým ramenem rozptýlil's odpůrce své.
12 Tvá jsou nebesa, tvá je také země,
svět a vše, čeho je plný, ty založil jsi.
13 Sever i západ ty jsi ráčil stvořit,
Tábor i Hermon plesají nad tvým jménem.
14 Ty máš rámě síly olbřímovy,
silná jest ruka tvá, pravice vyvýšená.
15 O spravedlnost, o právo trůn tvůj jest opřen,
milostivost a věrnost stojí před tebou.

16 Blaze národu, který ví, co je to plesat,
který ve světle tváře tvé chodí, Pane.
17 Pro tvé jméno plesají ustavičně,
a pro tvou spravedlnost se povznášejí.
18 Neboť ty jsi ozdoba jejich síly,
a tvou milostí zdvíhá se naše čelo.

V. 4. uvádí dále slova Boží (v. 3a.). — „vyvoleným“ (hebr. jednotné číslo) byl David, pak ale také jeho potomci (= „vyvolení“ Vulg.). Srv. 3. Král 8, 16. — O „smlouvě“, kterou se zavázal Hospodin Davidovi vypravuje 2. Král 7, 1. nn. Byla to veliká milost Boží (v. 2a. 3a.) a v tom, že Bůh plní, k čemu se tou smlouvou zavázal, jeví se jeho věrnost (v. 2b. 3b.). Podrobněji jmenovanou smlouvu rozvádí žalmista ve v. 20. nn.

V. 6. „divy“ jsou všecky důkazy Boží lásky k Davidovi a jeho potomkům v minulosti, ve kterých se zračí Boží věrnost. Slavilo a slaví je „nebe“, t. j. andělé (= „shromáždění svatých“). Slaví je spolu s ostatními „divy“ Božími.

V. 7. n. „v mračnech“ = na nebi. — „synové Boží“ = andělé. Srv. Ž 28, 1 Ti jsou „kolem něho“.

V. 9. „Bůh zástupů“ jmenován již 1. Sam 1, 11. — Kolem Boha všady samá věrnost.

V. 11. „zpupný“ hebr: Rahab bývá pokládáno za obrazné jméno Egypta. Srv. Ž 86, 4; Is 51, 9.

V. 13. I hory, jako Tabor a Hermon plesají z Boží všemohoucnosti, která je stvořila. — Místo „západ“ možno s hebr. čísti: „jih“. — Srv. Ž 64, 13.

V. 15. srv. s Ž 96, 2.

V. 16. „světlo“ = štěstí, přízeň. — Lid, který okoušel, jak sladká je přízeň tak velikého Boha, a proto často a často kdysi jásával, jest národ israelský.

V. 17. „plesají“ = lid israelský, Israelité. — „plesají“, pokud se usmívá na ně jasná, příznivá tvář Boží. (Nyní ovšem jinak; viz níže v. 39. nn.)

V. 18. n. „čelo“ = doslovně: roh, rohy, náznak síly. Srv. Ž 17, 3; 74, 5. n. a jj. — „ochrana“ = „štít“ (hebr.). — „naše“ = Israelitů. — „Svatý Isra-

19 Neboť Pánu náleží ochrana naše,
a král náš Svatému Israelovu.

20 Tehdy mluvil jsi ve vidu k věrným svým ctitelům:
„Vstavil jsem korunu na hlavu hrdinovu,
vyvolence ze svého lidu jsem povýšil;
21 našel jsem si Davida, svého sluhu,
olejem svým svatým jsem pomazal ho;
22 proto silná má ruka bude s ním,
a mé rámě bude ho posilovat.
23 Ničeho nesvede nepřítel proti němu,
a nešlechetník jemu již neublíží.
24 Ale potřu před ním odpůrce jeho,
na útěk obrátím ty, kteří nevraží na něj.
25 Věrnost má a milost bude s ním,
a mým jménem čelo jeho se zdvihne.
26 Na moře vložím ruku jeho,
a na veletoky jeho pravici.
27 On bude vzývati mne: „Tys můj otec,
Bůh můj a skála pomoci mé!“
28 Ano, já prvorozencem učiním ho,
nejvyšším mezi králi země.
29 Na věky zachovám jemu svoji milost,
a má smlouva s ním zůstane bez poruchy.
30 Držet budu na věky potomstvo jeho,
a jeho trůn pokud nebesa budou.
31 Jestliže opustí synové jeho můj zákon,
a dle práv mých nebudou chodit,
32 poskvrní-li, co jsem ustanovil,
a mých příkazů nebudou-li dbáti:
33 navštívím metlou nepravosti jejich,
a ranami jejich provinění;
34 avšak své milosti mu neodejmu,
a své věrnosti neporuším;
35 neznesvětím úmluvy své,
a co vyšlo z úst mých, nezměním.

---

elův“ = Bůh. Jemu přísluší, aby nás chránil, jemu přísluší, aby nám dal krále, který býval živým štítem národa, kterého však dnes Israel nemá. Nemá, ale bohdá — bude míti zase, ježto doufá, že Boží tvář opět se vyjasní na něho a jako bývalo (v. 16.—18.) bude zase. V. 19. zmiňující se o králi je vhodný přechod k úryvku v. 20.—38.

V. 20. „Tehdy“, když byl Natan poslán k Davidovi dle 2. Král 7. — „ve vidu“ jak vypravuje tamže v. 17; 1. Par 17, 15. — „věrný ctitel Boží“ = „hrdina“ = vyvolenec z lidu israelského — David a jeho nástupci („ctitelé“ množné číslo).

V. 25. „čelo“ = dosl. „roh“ náznak síly a moci jako výše ve v. 18.

V. 26. Bůh rozšíří Davidovu říši, že bude sahati „od moře“ Středozemního po Eufrat a jeho průplavy (Ž 136, 1.).

V. 27. srv. s 2. Král 7, 14. Patrny jsou tu prvky mesiášské, proto býval Ž 88. také v tomto duchu vykládán.

V. 28. „prvorozenec“ měl zvláštní výsady proti svým bratřím. Viz Ž. 2, 7; 109, 3.

V. 30. vyplněn dokonale v Mesiáši. Lk 1, 32.

V. 33. srv. s 2. Král 7, 14.

36 Jednou jsem přisáhl při své svatosti:
„Jistě Davida neobelhu!“
37 Símě jeho na věky trvat bude,
a trůn jeho jako slunce přede mnou;
38 a jako měsíc na věky upevněný;
a svědek na nebi jest věrný.“

39 Avšak ty jsi zavrhl a zamítl,
odstranil's pomazaného svého.
40 Zrušil jsi smlouvu se svým služebníkem,
svrhl jsi na zemi korunu jeho.
41 Pobořil jsi všecky ohrady jeho,
a jeho pevnosti obrátil's v děsné ssutiny.
42 Obírají ho všichni kolemjdoucí,
na posměch je sousedům svým.
43 Vyvýšil jsi pravici nepřátel jeho,
rozveselil's všecky škůdce jeho.
44 Zvrátil jsi sílu jeho meče,
na pomoc v boji jsi nepřispěl mu.
45 Vytrhl jsi žezlo z ruky jeho,
a trůn jeho na zemi jsi svrhl.
46 Ukrátil jsi dobu jeho mládí,
zaplavil's ho zahanbením.

47 Dlouho-li, Pane, budeš pořád se odvracet,
dlouho-li bude jak oheň hořeti hněv tvůj?
48 Rozpomeň se, jaká jest má bytost,
k jaké nicotě stvořil's veškero lidstvo!

V. 36. „jednou“ neodvolatelně na věčné časy. — „neobelhu“ = neslibuji, čeho nesplním.

V. 37. opakuje po třetí, co bylo řečeno výše ve v. 5. 30.

V. 38. Věrný svědek na nebi, který dosvědčí vždy, že se zavázal Bůh sliby Davidovi — jest Bůh sám.

V. 39. Království Davidovo zaniklo r. 587. Poslední králové byli odvedeni do zajetí; ani zajatci, ani chudina, která v Palestině zůstala, neměla krále, ba ani když r. 538 počali se Židé ze zajetí vraceti, neměli krále, ačkoli toužili nevýslovně po tom, by se splnily sliby Davidovi dané. Sotva kdy jindy vzplála ta touha v duši veškerého národa jako po návratu ze zajetí babylonského. — „pomazaný Hospodinův“ = král, potomek a nástupce Davidův, Jechonjáš a Sedekjáš.

V. 41. srv. s Ž 79, 13. — „ohrady“ = hradby jerusalemské. — „pevnosti“ jiná hrazená města v Judsku.

V. 42. „ho“ vlastně krále; žalmista však ztotožňuje národ s králem tak, že „ho“ znamená tu národ israelský. — „sousedé“ = pohanští národové v sousedství Palestiny, Edomci, Arabové atd.

V. 43. srv. s v. 23. n.

V. 44. srv. s v. 20. 22.

V. 45. srv. s v. 30. 37.

V. 46. Davidovi bylo slíbeno království věčné; doba od Davida do zajetí babylonského byla proti tomu krátká, bylo to pouze „mládí“ jeho — a zaniklo, jak patrno z nynější bídy národa israelského. Srv. výše v. 30. 37. n.

V. 46b. srv. s v. 20. 25. 28.

V. 47. Doba trestu, smutku a tísně (v. 31.—33.) zdá se býti již věčnou. (Knabenbauer.)

V. 48. n. „bytost“ = život. — (Život lidský je velmi krátký; je-li plný útrap, nechápe člověk, který není dokonale poučen o životě posmrtném, smysl života pozemského, napadá ho myšlenka, že je zbytečno živu býti. Tak zby-

49 Který člověk žije, by neuzřel smrti,
aby vytrhl duši svou z ruky pekel?
50 Kde jsou, Pane, bývalé milosti tvoje,
na které přisahal's Davidu při své věrnosti?
51 Pomni, Pane, na potupu svých sluhů
od mnohých národů, kterou za ňadry nosím,
52 kterou tupí odpůrci tvoji, Pane,
tupí osud pomazaného tvého.

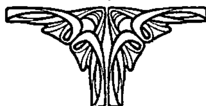
53 Požehnán buď Hospodin na věky! Staň se, staň se!

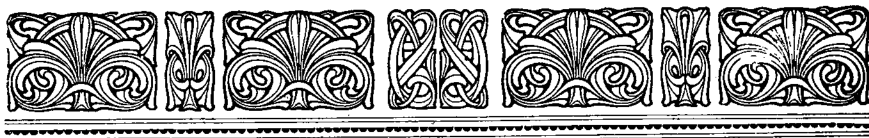
---

tečný však život není; sice by Bůh člověka nebyl ani stvořil. Popřeje-li Bůh člověku radosti, je povinen člověk Boha za to chváliti a pak má život nějaký smysl... Nedokonalý názor o utrpení). — Jestliže nám, Bože, brzy nepřispěješ, zemřeme v útrapách, které nás svírají a kterých nelze srovnati nám s tvými sliby.

V. 51. n. „služebníci Boží" = národ israelský. — Co nosí člověk za ňadry, to má na srdci, to živě cítí. — „tupí osud pomazaného" t. j. posmívají se, kde že mají Israelité svého krále (= „pomazaného"), na kterého se těší, kterého dle slibů, Bohem jim daných, očekávají. Ta potupa míří také na samého Boha, útočí na jeho moc a věrnost. (Také Kristovo království na zemi, t. j. církev katolická má sliby Boží, že bude trůn její, t. j. Kristovy moci věčně zářiti. Někdy však dopouští Bůh, aby byla pronásledována, aby se zastřel ten lesk. To však je toliko na čas. Dříve nebo později, jistě však na konec dějin lidstva zatřpytí se žezlo vlády Kristovy nevídaným leskem, aby nikdy již nebylo ničím zastřeno...)

V. 53. nepatří k Ž 88, nýbrž uzavírá třetí Knihu žalmů. Srv. 40, 14; 71, 19; 105, 48. — Viz Úvod str. 150.

ČTVRTÁ KNIHA ŽALMŮ (Ž 89.—105.).

Ž 89. (hebr. 90.). Věčný Bůh — útočiště křehkého a vratkého smrtelníka.

Nadpis (v. 1a.). Bůh je věčný, život lidský je toliko chvilka (v. 1b.—6.). Příčina krátkosti života lidského a psoty, která jej provází, jsou lidské hříchy, které budí Boží hněv a trest (v. 7.—10.). Žalmista prosí, aby Bůh stísněnému lidu poskytl úlevu a útěchu (v. 11.—17.).

1 Modlitba Mojžíše, muže Božího.

Pane, tys býval útočiště naše
od pokolení do pokolení!

2 Prve nežli hory se narodily,
prve než počala země a svět co plodit,
od věků až do věků ty, Bože, jsi.
3 Kážeš, aby člověk v prach se vracel,
a říkáš: „Vracejte se smrtelníci!"
4 Ano, tisíc let je před tvým zrakem
jako včerejší den, který prchl,
jako doba noční hlídky.
5 Jako věc bez ceny jsou léta jejich,
6 záhy jako tráva pomíjejí;
z jitra vykvétá a vyvíjí se,
k večeru klesá, vadne a vysychá.

Ž 89. — V. 1. Přídavek „muž Boží" sotva pochází od Mojžíše. Celý žalm upíral Mojžíšovi již sv. Augustin, později Bellarmin, Lorin, Cordier († 1650) a jiní, kteří jej připisují Davidovi. Ti, kdož hájí mojžíšského původu žalmu 89. dovolávají se podobnosti jeho se zpěvy mojžíšskými Ex 15; Dt 32. n. jakož i v. 2., který připomíná zprávu Mojžíšovu o stvoření a v. 3., který naráží na Gn 3, 19. Dle jejich přesvědčení modlí se Mojžíš jménem zbytků národa israelského v dobu, kdy vymíralo vzpurné pokolení Israelitů, které se prohřešilo nedůvěrou v Boha (Nm 14.). Přes to jest obsah Ž 89. tak povšechný, že se hodí na pomíjejícnost a hořkost života lidského vůbec.

V. 1b. O tu skutečnost, že býval Hospodin záštitou svého lidu, opírá žalmista naději, že bude jeho prosba, kterou níže vyslovuje (v. 11.nn.) vyslyšena. Nezoufá si tedy nad vratkostí a hořkostí života, nad hněvem Božím.

V. 3. Lidé vrací se do země, ze které vzato jejich tělo, dle Gn 3, 19. Bůh však zase vyvolává na místo pokolení odumírajících pokolení nová, svěží (v. 3b.), kdežto sám jest a žije beze změny a věčně. Srv. Ž 103, 30.

V. 4. „jako včerejšek", ze kterého nic nezbylo nežli vzpomínka, myšlenka na něj. Z „hlídky noční", kterou člověk prospal, nezbyla ani ta. (O hlídkách viz Ex 14, 24.)

7 Hyneme proto, že se na nás hněváš,
schází me proto, že jsme tě roztrpčili.
8 Předkládáš si nepravosti naše,
život náš na výsluní svojí tváře.
9 Prchají všecky dny naše a hyneme v hněvu tvém,
život náš dlužno mít za pavučinu.
10 Let našich úhrnem bývá sedmdesát,
a je-li při síle kdo, osmdesát;
většina jejich je lopota a bolest,
přikvačí slabost a odlétáme.

11 Kdo zná tvoji přísnost, když rozhněváš se,
kdo ji cení, jak žádá úcta k tobě?
12 Pravici tvou znáti rač naučit nás,
a naše srdce vzdělej, by moudré bylo.
13 Obrať se, Hospodine! Dlouho-li ještě...?
Slituj se nad svými služebníky!
14 Kéž nás naplní záhy již tvoje milost,
abychom radostí jásali všecek svůj život,
15 dle počtu dní bychom plesali, v nichž jsi nás snižoval,
dle počtu let, v nichž okoušeli jsme zlého.
16 Shlédni na své sluhy — jsouť tvé dílo —
a rač žehnat jejich synům.
17 Buď milost Pána, Boha našeho, nad námi;
dílům rukou našich s hora žehnej,
ano, dílu rukou našich žehnej!

V. 5a. dle hebr. Bůh lidi „splachuje i stávají se spánkem", t. j. usínají spánkem smrti. V Palestině po náhlém, prudkém lijavci hrne se voda koryty hlubokých a úzkých údolí velmi dravě a „splachuje" všecek život na jejich březích.

V. 7. srv. s Gn hl. 3.

V. 8. „život náš" hříšný, dle hebr. „naši tajnost", t. j. tajné hříchy, kterých ani sami nejsme si dokonale vědomi. Bůh je ve světle své tváře vyšetřuje a dle zásluhy trestá.

V. 9b. Dle hebr. prožíváme své dny jako myšlenku (nebo jako vzdech).

V. 11. n. Žalmista stěžuje si, že lidé málo dbají, co je hněv Boží a co je hřích, který Boha ke hněvu popouzí. (Jaká to pošetilost nevšímati si činitelů tak závažných!) I prosí dále, aby Bůh žalmistu a jeho lid naučil pravé moudrosti, která cení přiměřeně „pravici", t. j. moc a sílu hněvu Božího a vystříhá se všeho, čím by mohla Boha rozhněvati.

V. 13. Hospodin, který nyní svůj lid trestá, odvrátil svou jasnou tvář od něho; i prosí žalmista, aby „se obrátil" zase a vyjasnil své líce lidu svému, jak bývalo za dob štěstí. — „Dlouho-li" budeš se hněvati? Srv. Ž 6, 4.

V. 15. Dle míry útrap, které jsme kajícně a oddaně snášeli, dopřej nám přiměřenou míru radosti.

V. 16. Dle hebr. prosí žalmista, aby se objevilo na služebnících Božích jeho (Boží) „dílo" a „sláva" jeho na jejich synech. — „dílo" + „sláva" = slavné dílo, t. j. pomoc a spása, zejména mesiášská. (Ž 89. možno se modliti s prospěchem na Kalvarii, kde viděti patrné následky hříchů lidských — hněv Boha Otce, který je trestá na svém vlastním synu. Možno se jej modliti pod křížem, který přinesl požehnání všem činům našim.)

Ž 90. (hebr. 91.). Bůh ochránce spravedlivých.

Nadpis (v. 1a.). Bůh záštitou těch, kteří se k němu s důvěrou utíkají (v. 1b.—2.). Nebezpečí, která člověku hrozí, jako úklady o život, pomluvy, a mor, které stihnou hříšníky, vyhnou se spravedlivým (v. 3.—8.). Jakým způsobem dostává se spravedlivcům ochrany Boží (v. 9.—13.). Bůh sám ohlašuje odměny, na které mohou se těšiti doufající v něho (v. 14.—16.).

1 Chvalozpěv Davidův.

Pod záštitou Nejvyššího přebývá,
ve stínu Boha nebes odpočívá,
2 kdo říká Pánu: „Tys ochrana má a hrad můj,
Bůh můj, v něhož naději svou skládám."

3 Neboť on vysvobodí tě z osidla lovců,
od slova, které přináší zkázu.
4 Perutěmi svými zastíní tě,
pod křídly jeho najdeš útočiště,
5 štítem obestře tě věrnost jeho.
Nebudeš se báti hrůzy noční,
6 ani střely létající ve dne,
ani čeho, co se plíží za tmy,
ani útoku zloducha o polednách.
7 Padne jich po boku tvém tisíc,
deset tisíc ti po pravici,
ale k tobě se nepřiblíží.
8 Ty jen na své oči budeš to vidět,
na odplatu hříšníků budeš patřit.

9 Protože's řekl: „Hospodin naděje má jest,"
učiniv Hospodina svým útočištěm:
10 nepřihodí se nic zlého tobě,
rána se nepřiblíží k tvému stánku.
11 Neboť andělům svým o tobě kázal,
aby tě ostříhali na všech tvých cestách.

Ž. 90. — V. 1. V hebr. Nadpis není. — Srv. Ž 47, 1. — Kdož jej připisovali dle LXX Davidovi, domnívali se, že byl složen za doby moru (2. Sam 24, 15.-17.).

V. 1b2. pronáší žalmista pravdu, váženou ze zkušenosti. — „Bůh nebes" = Šaddaj = Všemohoucí (hebr.). — „odpočívá = přenocuje. Cizinec, poutník, který se uchýlí do stanu kočovného velmože, má právo žádati od svého hostitele, aby mu poskytl pod stanem útulek, nocleh a aby ho střehl proti škůdcům. Velkodušný šejk pokládá tu čestnou povinnost za svatosvatý závazek. Kdo se uteče důvěrně k Bohu, ten je chráněncem Nejvyššího, Všemohoucího.

V. 3. „osidla" = úklady (tajné nástrahy) o život, jaké kladou lovci zvěři. „slovo", jež přináší zkázu jsou pomluvy, zejména křivá žaloba nebo křivé svědectví před soudem, které může míti za následek i ztrátu hrdla.

V. 4. srv. s Dt 32, 11; Mt 23, 37. — Místo hebr. „perutěmi" Vulg. slovně: „plecemi".

V. 5. „věrnost", která plní, co slibuje. Co slibuje, podáno krásně níže ve vv. 14.—16.

V. 6. Místo" útoku zlého ducha" hebr.: „nákazy" (moru), „která řádí o polednách." Bude tedy spravedlivec v Boha doufající chráněn ve dne i v noci, nebezpečí patrných (den, poledne) i skrytých (noc, temno).

V. 7. „padati budou" hříšníci, jak patrno z v. 8.

V. 8. srv. s Dt 32, 35. 41.

V. 11. n. uvedl zlý duch, když pokoušel Pána Mt 4, 6; Lk 4, 10. n. — Na rukou nosí matka slabé dítě, pastýř chorou ovci. Odtud vzaty obrazy žalmistovy.

12 (Takořka) na rukou budou tebe nosit,
abys o kámen nohou svou nezavadil.
13 Po zmiji a basilišku chodit,
šlapat budeš po lvu, jakož i po draku.

14 „Protože lne ke mně, vysvobozuji ho,
chráním ho, ježto zná mé jméno.
15 Vzývá mne, i slyším ho; jsem při něm v tísni,
vytrhuji ho a oslavuji.
16 Dlouhého věku do syta mu dávám,
a svou spásu popřávám mu vidět."

Ž 91. (hebr. 92.). Sladko jest chváliti řízení Boží prozřetelnosti.

Nadpis (v. 1.). Dlužno Boha chváliti (v. 2b.—4.). Jsoutě veliká díla jeho dobrotivosti a věrnosti, hluboké jeho úradky, kterých toliko pošetilec nechce uznávati (v. 5.-7.). Kvetou-li bezbožníci, kvetou toliko chvilku; mžikem zanikají, zůstává však Nejvyšší, Bůh věčný (v. 8.—10.). Spravedliví pak rostou a prospívají (v. 11.—16.)

1 Žalmová píseň. Na den sobotní.

2 Sladko jest oslavovati Hospodina,
opěvovati jméno tvé, Svrchovaný,
3 hlásat z rána tvoji milostivost,
a že nejvýš věrný jsi noc každou
4 s průvodem žaltáře o desíti strunách,
s průvodem harfy a hry na citaru.

5 Neboť mne obveseluješ tím, co činíš,
nad tvými díly dlužno mi plesat, Pane.

V. 13a. dle hebr. „Po lvu a po zmiji choditi budeš." O basilišku tedy hebr. nic neví. — Místo po „draku" hebr. prostě: po „hadu". (Basilišek a drak báječná zvířata starověku. O basilišku mínili, že jedovatým pohledem ničí, že mu nikdo odolati nemůže, draka si představovali jako zvíře nesmírné síly a dravosti. Ďábel často pro zlobu, úskočnost a dravost drakem jest nazýván, ke lvu, hadu a škorpionu bývá přirovnán. 1. Petr 5, 8; Lk 10, 19. Sedláček.)

V. 14. Bůh potvrzuje pravdivost toho, co byl tvrdil dosud žalmista o pečlivé Boží ochraně, které se dostává spravedlivci. — „zná jméno Boží" = t. j. vyznává, že Hospodin je pravý Bůh, a dle toho žije.

V. 16. „viděť" = okoušet. — „spásu" = blaho, jež přinese Mesiáš. Srv. Z 49, 23. Ž 90. je nevadnoucí modlitba, kterou i křesťan může se poroučeti do Boží ochrany zejména večer. Srv. starobylou píseň: „Kdož ochrany Nejvyššího..."

Ž 91. — V. 1. K nadpisu srv. Ž 47, 1. — Proč býval Ž 91. zpíván, jak praví nadpis v sobotu, je záhadno, ježto svým obsahem k sobotě valně nepřiléhá. Dle talmudu zpívali jej ráno při úlitbě (Ex 29, 38.). — Sedmkráte jmenováno v žalmu jméno Jahve. Srv. Ž 23, 1. — Žalmista mluví jménem národa. Píseň podobá se sice Žž 36, 48, 72; liší se však od nich tím, že básník není nikterak znepokojován štěstím bezbožných, ale je nadšen radostí z prozřetelnosti Boží, která popřává hříšníkům chvilkového štěstí, aby tím patrnější byl trest Boží, který je dříve nebo později stihne, aby patrno bylo, že Bůh je nejvyšším pánem a že pravého, konečného a trvalého štěstí dostane se toliko spravedlivcům. Žalmista je o tomto řízení prozřetelnosti Boží tak hluboce přesvědčen a jím nadšen, že pociťuje potřebu Bohu za to děkovati a že působí mu radost a naplňuje ho štěstím, může-li svou vděčnost projeviti. (v. 2.).

V. 4 „žaltář" strunový nástroj hudebný podobný harfě. Viz 2. Sam 6, 5.

V. 5. „co činíš" = „díla tvá" = řízení prozřetelnosti Boží v dějinách národa israelského.

6 Jak jsou vznešená díla tvá, Hozpodine,
velmi hluboké jsou myšlenky tvé.
7 Člověk nerozumný nechápe toho,
zpozdilec nemá pro to smyslu.

8 Když jak tráva se bezbožní zelenají,
a když všichni zločinci kvetou,
je to proto, by zhynuli na věky věkův,
9 ty však bys Nejvyšším věčně byl, Hospodine!
10 Ano, hle, tvoji odpůrci, Hospodine,
ano, hle, tvoji odpůrci berou za své,
všichni zločinci se rozptylují.

11 Moje však čelo se zdvíhá jak rohy zubří,
hojně pomazán jsem olejem čerstvým.
12 Oko mé na nepřátele radostně hledí,
ucho pak o mých zločinných škůdcích slyší.
13 Spravedlivý jako palma kvete,
jako cedr na Libanu roste.

14 Zasazeni jsouce v domě Páně
v nádvořícu domu Boha našeho kveťou.
15 Prospívají ještě v pozdním stáří,
šťávy a svěžesti mají, že mohou hlásat:
16 Spravedlivý je Hospodin, skála naše,
a nic proti právu nemá v sobě.

V. [6]. „myšlenky“ = plány, záměry, úradky Boží. Hluboké a nevyzpytatelné zejména tu, kdy spravedlivec na chvíli trpí, nebo když Bůh nechává bezbožného nějaký čas prospívati (v. 8.).

V. [7]. „nerozumný“ = zvířecí“ (hebr) = zpozdilec = bezbožník.

V. [8]. Na Východě po dešti v teplých paprscích slunce byliny velmi rychle se vzpamatují, bují a zelenají se. — Tak také dopustil Bůh, aby pohané na čas opanovali Israelity. Ale to jen na chvíli. Čím výše stáli, tím hlubší byl pak jejich pád, tím více ukázala se velikost prozřetelnosti Nejvyššího, tím větší byla radost osvobozeného Israele. Kterou dějinnou událost má žalmista na mysli, nelze stanoviti. — Ukáže se, že jest nejvyšším Pánem ten Bůh, jehožto moci pohané se kdysi posmívali.

V. [11]. „moje však čelo“ spravedlivé proti bezbožníkům výše jmenovaným. — „čelo“ — doslovně „roh“, náznak síly. — O „zubru“ srv. Ž 21, 22; 74, 5. — Dosud měli pohané na chvíli hlavu vzhůru, teď se karta zaměnila a obrátila a to trvale. — Je pomazán olejem, jeho údy jsou vláčné, t. j. je plný chuti a radosti životní, která ho vede k tomu, by Boha za vše chválil. Srv. níže v. 15. n. — Dle Vulg. slovně: „a stáří mé (bude) v milosrdenství hojném.“

V. [12]. Oko žalmistovo se zálibou hledí, kterak jsou jeho nepřátelé od Boha trestáni a ucho s touže zálibou přijímá zprávy o těch trestech.

V. [13]. vrací se k myšlence v 11. — „spravedlivý“ je tu národ israelský proti bezbožným pohanům, kteří ho utlačovali (v. 12.). — Palma datlová mívá plno květů a hojnost ovoce, dosahuje obrovské výšky a dlouhého věku. Podobně spravedlivý. — Cedr libanský jest obraz síly a úchvatné krásy. Viz 2. Sam 5, 11.

V. [14]. Boží přítomnost ve chrámě je půda vždy plná vláhy, do které jest Israel zasazen. Z té přítomnosti ssaje životní mízu, vzrůst, sílu a trvalost. Není známo a na věci nic nemění, byly-li skutečně v nádvoří chrámu jerusalemského zasazeny palmy podobně jako je několik stromů na dnešním chrámišti v Jerusalemě.

V. [16]. Když minou doby útrap, ukáže se zase, že Bůh, který je sesílá, jest nejvýš spravedlivý, že křivě mluvili ti, kdož ho vinili z bezpráví, jakoby nespravedlivě trestal (spravedlivé) a odměňoval (bezbožné). Každý spravedlivec bude zavázán tu Boží spravedlnost hlásati. O Bohu — „skále“ viz Dt 32, 31. (Palmy, jež

Ž 92. (hebr. 93.). Hospodin je král věčný.

Nadpis. Hospodin ukázal, že je všemohoucí a věčný král (v. 1.—4.) tím, že dle daných slibů nedopustil, aby místo Hospodina vládli nad Israelity pohané, kteří by byli svatyni Hospodinovu zneuctili (v. 5.).

Chvalozpěv od Davida; v den před sobotou, když byla země založena.

1 Hospodin kraluje, oděn jest velebností;
oděn jest Hospodin a opásán silou;
upevnil zemi též, že se nekolísá.

2 Pevně stojí trůn tvůj od počátku;
od věčnosti jsi ty...

3 Vlny vznášejí vysoko, Hospodine,
vlny vznášejí vysoko svůj hukot,
vlny vznášejí vysoko svůj jekot.

4 Podivuhodnější nežli hukot spoust vodních,
nežli jekot mořského vlnobití
podivuhodnější na výsostech Hospodin.

5 Výroky tvé jsou nejvýš spolehlivé,
domu tvému přísluší svatost,
Hospodine, na věčné časy.

---

přinesly hojné, nevídané květy a plody ctnosti, cedry nehynoucí síly a zelené svěžesti vyššího řádu jsou svatí a světice novozákonní; byli zasazeni a štípeni v síních světového chrámu, jakým církev jest, a ssáli mízu životní z Eucharistie, ve které jest Bůh-člověk zvláštním způsobem přítomen.)

Ž 92. — V. 1. Hebr. nadpisu nemá. — Z obsahu možno souditi, že byli Israelité v nebezpečí; Jerusalem byl snad obležen, byla obava, že jej opanují pohané, král pohanský že v branách jeho dá postaviti svůj královský trůn, že zmizí bohovláda a chrám že bude znesvěcen. Bůh však Jerusalem osvobodil, i plesá žalmista, že Bůh, vládce všeho světa kraluje a kralovati bude nad Israelem dále; raduje se, že splnily se sliby Boží, že Bůh osvobodil Israele a nedopustil, aby poskvrněna byla jeho svatyně (Srv 3. Král 9, 3.). — Jiní vidí v Ž 92. proroctví o budoucím království Mesiášově. — Bůh, který ukázal, že jest Israelovým králem, je týž, který (= „též") upevnil pevninu, že jí nemůže moře se všech stran na ni dorážející, pohnouti. — Povinností krále je chrániti svůj národ; to nyní učinil velikolepě Hospodin. Srv. Ž 96, 1; 98, 1.

V. 2. Schlögl vhodně doplňuje ze Ž 101, 13. Dle toho zní v. 2.

Od věčnosti jsi ty (Hospodine,
na věky věkův trvá jméno tvoje).

Tak nabývá trojčlenné sloky souměrné se stavbou celého Ž.

V. 3. n. Moc a vznešenost Hospodinova převyšuje největší moc a vznešenost stvořenou, jaká září z mořského vlnobití. Jako přes mocný příboj mořských vod pevnina nepohnutě stojí, tak pevně stojí trůn Boží a státi bude na věky, třebas by nepřátele sebe více snažili se jej podvrátit.

V. 5. Hospodin, který dal Israeli zjevené náboženství a který sídlí v jejich svatyni, je týž, jenž vládne světem veškerým. Týž Bůh stal se člověkem a kraluje v církvi. Ačkoli ječící vlny se všech stran se na ni derou, trůn Kristův stojí a vždy státi bude pevně. Výroky Boží, kterými zaručeno, že církve nezdolají brány pekelné, jsou nejvýš spolehlivé. Bůh bude pečovati jako dosud, aby ta živá svatyně zůstala svatou, třebas hřích a blud ustavičně na ni dorážel.

Ž 93. (hebr. 94.). Bůh dá, že zavládne spravedlnost a milost.

Nadpis (v. 1a.). Prosba, by nejvyšší ochránce práva zasáhl, by zmizelo se světa bezpráví (v. 1b.—3.). Jak si vedou rušitelé práva (v. 4.—7.). Žalmista se obořuje ve svatém hněvu na ně (v. 8.—11.). Štěstí žalmistovo, že nejde s nimi, ale jedná dle zákona Božího (v. 12.—15.). Kdo dle zákona Božího žije, žije s Bohem, zdrojem veškerého štěstí (v. 16.—19.). Doslov (v. 20.—23.).

1 Žalm Davidův. Na čtvrtý den po sobotě.

Bože veškeré odvety, Hospodine,
Bože veškeré odvety, rač se ukázat!
2 Zdvihni se ty, který soudíš zemi,
dej, ať odplaty se dostane zpupným.
3 Dlouho-li bezbožníci, Hospodine,
dlouho-li ještě bezbožní budou se chlubit?

4 Vychrlují opovážlivé řeči,
o závod mluví všichni zlosynové.
5 Lid tvůj, Hospodine, potírají,
a tvůj dědičný majetek utlačují:
6 Vdovu, jakož i cizince uškrcují,
a děti osiřelé povražďují.
7 Říkají (si): „Hospodin nevidí to,
a Bůh Jakobův o tom neví.“

8 Zmoudřete, vy pošetilci v lidu,
zpozdilci, kdy přece rozumu nabudete?
9 Který zasadil ucho, ten že neslyší?
A kdo utvořil oko, ten že nevidí?
10 Který národy kárá, ten že netrestá?
Ten, který člověka moudrosti vyučuje?
11 Hospodin zná, co si lidé myslí,
protože jsou (jako) pára.

12 Blaze tomu, jejž ty, Pane, vychováváš,
a jejž zákonu svému vyučuješ,
13 abys uklidil ho před zlými časy,
až by vykopali zločinci jámu.

Ž 93. — V [1]. V hebr. nádpis není. — Čtvrtý den po sobotě je středa. — Kdy byly poměry veřejného právního řádu tak rozhárány, kdy panovalo tolik bezpráví, jak žalm líčí, nemožno přesně stanoviti. — „rač se ukázati“ jakožto nejvyšší soudce všeho světa (v. 2.) a zaveď pořádek, ať utlačovatelé zpupní nemohou dále utiskovati a utiskovaní ať dojdou svého práva.

K v. [4]. srv. Ž 72, 6.—9.

V. [5]. „dědičný majetek Boží“ = národ israelský. Srv. Ž 27, 9.

V. [7]. srv. s Ž 4, 5; 13, 1.

V. [10]. Z dějin je známo, že Bůh trestá veliké národy. Kterak by mohli tedy ujíti jeho trestu nespravedliví soudcové, t. j. úředníci? — Bůh, který dal člověku schopnost mysliti, ten že neví, co si kdo myslí? Vždyť je člověk proti Bohu pouhá pára, nicota; jak by tedy mohl Bůh nevěděti, co bídný smrtelník zamýšlí? (v. 11.).

V. [12]. Blaze, koho Bůh vychovává a kdo se také vychovávat od něho dává, kdo jeho zákona dbá. Bůh „vychovává“ spravedlivce i tím, že na čas dopouští, aby byl utlačován bezbožnými a zpupnými násilníky.

V. [13]. Bezbožnému zatím kopají jámu, t. j. blíží se smrt, která ho srazí do hrobu. To bude jemu „čas zlý“. Zlého času, t. j. smrti bude ušetřen spravedlivec, který se dává od Boha poučovati, třebas i utrpením.

14 Neboť nezavrhne Hospodin lidu svého,
a svého dědičného majetku neopustí;
15 budeť zas právo správně se vykonávat
a za ním chodit každý poctivý člověk.

16 Kdož by zastal se mne proti zlosynům,
nebo se postavil za mne proti hříšníkům?
17 Kdyby nebyl Hospodin pomocí mou,
byla by duše má již bezmála v peklích.
18 Pozoruji-li že klesá má noha,
milost tvá, Hospodine, podpírá mne.
19 Ať se rozmnoží jakkoli starosti v nitru mém,
útěchy tvé potěšují mou duši.

20 Co s tebou společného má stolice zkázy,
která křivdu páchá jménem zákona?
21 Srocují se na duši spravedlivců
a krev nevinnou odsuzují.
22 Ale Hospodin jest mi vysokým hradem,
Bůh můj skálopevným útočištěm.
23 On jim odplatí za nepravost jejich,
v jejich zlobě zahladí je,
zahladí je Hospodin, Bůh náš.

Ž 94. (hebr. 95.). Prorok napomíná jménem Božím k poslušnosti průvod, který přišel se zpěvy do svatyně.

Nadpis. Průvod zbožných Israelitů, ubírajících se ke svatyni, povzbuzuje se k radostným chvalozpěvům (v. 1 n.). Důvod — Boží všemohoucnost, vyzírající z díla stvořitelského (v. 3.—5.). Když přišel průvod do svatyně, vystupuje prorok, nabádá, aby se klaněli Hospodinu, nezapomněli však na věc nejdůležitější — poslouchat Boha (v. 6. n.). Aby pohnul tím spíše Israelity k poslušnosti, hrozí jménem Božím tresty, které stihly neposlušné jejich předky na poušti (v. 8.—11.).

1 Chvalozpěv od Davida.

(Sbor putující do svatyně.)
Pojďte, chvalme s radostí Pána,
s jásotem slavme Boha, svou spásu;
2 předstupme před tvář jeho s díky,
písně plesu pějme jemu.

V. 14. n. Rozvrat právního řádu mohl by zničit národ israelský. Toho však Bůh nedopustí. Smrtí odvolá utlačovatele, kteří ten řád ruší, i zavládne zase v Israeli k radosti všech poctivců právo a spravedlnost. Dokonale stane se tak ovšem teprve za dob mesiášských.

V. 16. Žalmista mluví jménem národa israelského, kterému tolikrát již Bůh v minulosti pomohl, že možno právem se domnívati, že učiní tak tentokráte. — „noha klesá“, když je člověk v nebezpečí. — Kdyby Bůh nebyl pomáhal, byl by národ israelský zanikl, jako jiní malí národové starověku.

V. 20. Nyní zasedají na stolicích, na křeslech úřednických utiskovatelé, kteří zneužívají úřadu svého. S jejich činy přece Hospodin nesouhlasí. Nespolčil se s nimi, nejednají dle jeho vůle. — Dle Vulg. 20b. slovně: „abys vymýšlel těžkost v přikázání“ = „který námahu zákonem určuješ“ = dáváš zákony, jichž zachování jest někdy nesnadné (Sedláček).

V. 21. „duši“ = život. — Ukládají spravedlivému o život. Zneužívají k tomu i soudu. Tak učinili také nepřátelé Kristovi.

Ž 94. — V. 1. Nadpis v hebr. není, ale sv. Pavel uvádí v. 8. tohoto žalmu v Žid 3, 7. jménem Davidovým. — Církev užívá tohoto Ž v jitřních hodinkách, ale dle recense „římské“. Ve Vulg. je recense „gallská“ srv. Úvod str. 157. „s jásotem slavme“ = výskejme (hebr.). — Ta „spása“ jest jako „skála“ (hebr.).

3 Neboť Bůh veliký jest Hospodin,
a král nade všecky bohy.
4 Jsouť v jeho ruce všecky hlubiny země,
temena hor jsou majetek jeho.
5 Jehoť jest moře, neb on je učinil;
i souš je dílo jeho rukou.

6 (Prorok u vchodu do svatyně.) Pojďte, klanějme se, padněme,
klekněme před Pánem, svým tvůrcem.
7 Jeť on Pán, náš Bůh, a my jsme
lid, jejž on vodí a ovce, jež pase.

8 Kéž byste poslechli dnes hlasu jeho:
(Bůh ústy proroka): „Nezatvrzujte svých srdcí
9 jak v Hádce, jak v Pokušení na poušti,
kde vaši otcové pokoušeli mne,
zkoušeli mne, ač vídali skutky mé.
10 Čtyřicet roků mrzel jsem se
na to pokolení a řekl jsem:
„Lid je to myslí stále bloudící“!
11 Oni však nechtěli znáti mé cesty,
takže jsem přisáhl ve svém hněvu:
„Nedojdou odpočinku mého!“

Ž 95. (hebr. 96). Vesel se Israel, pohanstvo i všecka země, až přijde Mesiáš, spravedlivý soudce.

Zpívej radostně Israeli, a povzbuď i pohany, by chválili Jahva (v. 1.—3.). Proč té slávy zasluhuje (v. 4.—6.). Zpívejte radostně pohané (v. 7.—10.), zpívej všecko tvorstvo zemské, až přijde nejvýš Spravedlivý (11.—13.).

1a. Píseň od Davida. Když byl stavěn chrám po zajetí.

1b. Zpívejte Hospodinu píseň novou,
zpívejte Hospodinu všecky země!

K v. 3. srv. Ex 18, 11; Ž 46, 3; 47, 2; 95, 4; 96, 9.

V. 4. Dle recense římské Hospodin na temena hor „patří“.

V. 6. „pojďte“ = vejděte (hebr.) do svatyně. Tak vyzývá průvod prorok u vchodu do svatyně stojící.

V. 7. srv. s Ž 22, 1; 73, 1. — Z poměru lidu k svému Bohu a oveček k pastýři vyvěrá povinnost dáti se pastýřem vésti, poslouchati ho. Tu povinnost připomíná prorok výslovně jménem svým i Božím níže.

V. 8. „dnes“, kdy vstupujete do svatyně na svátek. Výroční svátky, na př. svátky stanové připomínaly Israelitům povinnost poslouchati hlasu Božího, který k nim mluvíval ústy proroků. „dnes“ hodí se zejména na svátek stanový, kdy si vzpomínali Israelité, kterak otcové jejich putovali po poušti; o té cestě mluví Hospodin níže. O těch svátcích býval též předčítán „zákon“.

V. 9. n. Kterak zhřešilo pokolení, jež vyvedl Mojžíš z Egypta nedůvěrou v Boha, jakož i tím, že chtělo se s Bohem příti, a kterak bylo za to potrestáno, viz Ex 17, 1.—7. Nm 20, 2.—13; Nm 14. — Ač vídali zázraky v Egyptě a na poušti, které měly je přesvědčit o moci, dobrotě a věrnosti Boží, přece zmalomyslněli. — „mrzel jsem se“, ježto lid působil ve mě odpor, ošklivost. Dle recense římské „byl“ Bůh „blízko“ lidu.

V. 11. Nedbali toho, co Bůh jim dobrého učinil, co slíbil a co od nich žádal (= „cesty Boží“). Knabenbauer. — „odpočinutí = blažený pokoj v Palestině. Bylo to „Hospodinovo“ odpočinutí, ježto je měl a lidu dáti chtěl. Viz o tom trestu Nm 14. — Srv. Žid 3, 7. nn.

Ž 95. — V. 1a. hebr. nemá. — Ž 95. obsažen také 1. Par. 16, 23.—33. Možno, že tam byl vložen teprve později (Schlögl.); pak není jisto, napsal-li jej David. —

2 Zpívejte Pánu a slavte jeho jméno,
hlásejte den po dni jeho spásu!
3 Zvěstujte mezi národy jeho slávu,
mezi všemi lidmi jeho divy!

4 Velkýť je Pán a chvály nejvýš hoden;
zaslouží cti nade všecky bohy.
5 Jsouť všichni bohové pohanů duchové zlí,
avšak Hospodin je tvůrce nebes.
6 Sláva a nádhera je před jeho tváří,
svatost a velebnost ve svatyni jeho.

7 Vzdávejte Hospodinu, kmenové pohanští,
vzdávejte Hospodinu čest a slávu.
8 Vzdávejte Pánu slávu dle jeho jména,
berte dary a vstupujte do jeho síní,
klaňte se Pánu ve svatém jeho dvoře.
9 Třeste se před jeho tváří všecky země,
říkejte mezi národy: „Hospodin kraluje!“
10 Neboť on upevnil zemský kruh, že se nehne,
(onť) bude souditi národy spravedlivě.

11 Veselte se nebesa, plesej země,
zahuč moře se vším, čeho je plno.
12 Radujte se pole a vše, co je na nich,
tehdy ať jásá všecko stromoví lesní
13 před Hospodinem, že přichází,
protože přichází, by soudil zemi.
Soudit bude kruh zemský spravedlivě,
(soudit bude) národy dle své věrnosti.

V. 1. Par 16. schází v 1b. 2a. 10c. — V. 10a. je tam za 11a. — V. 13. zní tam: „Neboť přišel, aby soudil zemi.“ — Kdy byl asi po zajetí zpíván, viz Esdr. 3, 10. — „novou píseň“, která se hodí na „novou“, lepší dobu mesiášskou („nový Zákon“). Srv. Ž 32, 3; 39, 4. — „všecky země“, všichni národové budou účastni šťastné vlády Mesiášovy.

V. 2. „den po dni“, srv. Ž 18, 3. — „Zpívejte“ 3kráte opakováno.

V. 3. Israel ustanoven hlasatelem a šiřitelem blaha mesiášského.

K v. 4. srv. Ž 47, 2; 94, 3.

V. 5. Že jsou pohanští bohové „běsi“, srv. 1. Kor 10, 22. — Lépe však překládati dle hebr. „nicoty“ nebo „pomysly“, které nemohou nic učiniti, kdežto Jahve učinil vesmír. Srv. 1. Par. 16, 26; Is 41, 24.

V. 7. n. „Vzdávejte opakováno třikrát jako výše „zpívejte“ ve v. 1b. 2. — K v. 7. srv. Ž 28, 1. n. — K v. 8. srv. Ex 23, 15; 34, 20; Dt 16, 16.

V. 9. Místo: „ve svatém jeho dvoře“ hebr.: „ve slavnostním rouše“. Srv. Ž 29, 2; 1. Par 16, 29. Vulg.

K v. 10. srv. Ž 23, 1. 7; 96, 2. — Do některých starých rukopisů vloudilo se neprávem „se dřeva“ (kraluje). V 6. století pojal ta slova Fortunat do známého pašijového zpěvu: „Naplnilo se, co zpíval — David věrohodnou písní — národům když oznamoval: „Se dřeva Bůh kraluje.“

V. 11.—13. Mesiáš bude „soudit“ při svém prvém příchodu, zejména však až přijde na soud poslední. Štěstí mesiášské, pravá spravedlnost zasvitne v jeho církvi bojující, zejména však ve vítězné. „dle své věrnosti“, která odměňuje, jak slibuje a trestá, jak hrozí. — O účasti tvorstva v radosti lidstva viz Řím 8, 21. n.; 2. Petr 3, 13. — K Ž 95. srv. Is 40, 18.—26; 41, 21.—29; 44, 9.—20. — Ježto je Ž 95. mesiášský, nedivno, že ho dosud užívá církev často ve svých modlitbách.

Ž 96. (hebr. 97.). Hospodin — král bude soudit spravedlivě, modlářům na hanbu, spravedlivým na radost.

Nadpis. Bůh ukazuje, že je králem (v. 1.). Kterak přichází Hospodin k soudu (v. 2.—6.). Účinky toho soudu (v. 7.—9.). Blaze zbožným! (v. 10.—12.).

1 Od Davida. Když byla země zase spořádána.

Hospodin kraluje, plesej země,
množství přímořských krajin se raduj!

2 Tmavá mračna jsou kolem něho,
právo a správnost nesou trůn jeho.
3 Oheň jde před obličejem jeho,
a vůkol spaluje odpůrce jeho.
4 Blesky jeho svět ozařují,
země vidouc to se chvěje.
5 Hory jak vosk tekou před Hospodinem,
před tváří Pána veškeré země.
6 Nebe hlásá, jak spravedlivý jest,
každý národ vidí, jak slavný jest.

7 Hanbí se všichni sluhové model,
kteří chlubili se bůžky,
klaní se mu všichni andělé.
8 Slyší to a plesá Sion,
veselí se dcery judské
pro tvé soudy, Hospodine.
9 Jsiť, Pane, nejvyšší v celém světě,
vysoko vyvýšen nad všecky bohy.

10 Pán má rád ty, kteří nevraží na zlo,
chrání Hospodin duše svých ctitelů,
z rukou hříšných je vysvobodí.

Z 96. — V. 1 Hebr. nadpisu nemá. — „Země byla zase spořádána po návratu ze zajetí babylonského. Za času, kdy byli Židé utiskováni modláři, kdy se zdálo, že hříšní pohané mají se dobře, kdežto spravedliví ctitelé Boží trpí, inspirovaný prorok těší Židy, že přijde jednou doba, kdy Hospodin spravedlivě všecko potrestá i odmění, kdy budou vyrovnány všecky zdánlivé rozpory a protivy. Bude to v den soudu, který vykoná nad veškerým světem Mesiáš všemohoucí, nejvýš věrný a spravedlivý. — „množství přímořských krajin“ = pohanské jejich obyvatelstvo. Srv. Is 41, 15; 42, 4. 10; 51, 5.

V. 2. Podobný popis Boží velebnosti viz Ex 19; Ž 17; Hab 3. — „nesou trůn“, jsouce jeho opory, základy. — Srv. 2. Petr 3, 10.

K v. 3. srv. Ž 17, 9; 49, 3.
K v. 4. srv. Ž 76, 17. 19.
K v. 5. srv. Ž 67, 3; 17, 8.
K v. 6. srv. Ž 49, 6; 18, 1; 21, 32; Is 40, 5; 52, 10; Ž 76, 15; 97, 3.

V. 7c. dle hebr.: „všichni bohové před ním se sklánějí“, t. j. všecka náboženství nepravá uznávají svou nicotu. — Srv. Žid 1, 6.

V. 8. srv. s Ž 47, 12. — „Sion“ = Jerusalem. — „dcery judské“ = ostatní města judská.

V. 9. Ta výsost Boží se ukáže Božím soudem.

V. 10. „nevraží“ = nenávidí a proto nečiní a zamezují „zlo“ mravní, hřích. „ctitelů“ = „zbožných“ = „spravedlivých“ = „svatých“.

11 Světlo vzešlo spravedlivému,
a lidem přímého srdce radost.
12 Těšte se spravedliví z Pána,
a děkujte svatému jménu jeho!

Ž 97. (hebr. 98.). Chválen buď Bůh, Spasitel Israelův a soudce světa!

Nadpis. Zpívej Israeli (v. 1.—3b.), pějte pohané (v. 3c.—6.), jásej přírodo (v. 7.—9.)!

1 Žalm od Davida.
Zpívejte Hospodinu píseň novou,
neboť zázračné věci učinil.
Na pomoc mu přispěla pravice jeho,
pomáhalo mu svaté jeho rámě.
2 Známou učinil Hospodin svou spásu,
před zraky národů zjevil svou spravedlivost.
3 Rozpomněl se na své milosrdenství,
jakož i na věrnost domu Israelovu.

(Nyní) viděly všecky končiny světa,
kterak Bůh náš vysvobodil nás.
4 Radostně slav Boha veškerá země,
zpívejte a jásejte a hrajte!
5 Hrajte Hospodinu na citaru,
na citaru, jakož i hlaholem zpěvu,
6 trubte na táhlé trouby i zvučné rohy,
jásejte před tváří krále Hospodina.

7 Ať hučí moře a vše, čeho je plno,
okruh zemský a jeho obyvatelstvo;
8 řeky rukama ať tleskají,
a všecky hory nechať plesají
9 před Hospodinem, že přišel,
aby nad zemí soud konal.
10 Soudit bude kruh zemský spravedlivě,
národy jak sluší se a patří.

V. 11. srv. s Ž 31, 11; 29, 5. — Ten veliký Bůh, král a soudce všech národů stal se člověkem! Jak vznešená jest jeho matka, Královna nebes!

Ž 97. — V. 1. Hebr. nepřičítá Ž Davidovi. — Podobá se svým obsahem i tvarem velmi Ž 95; proto dlužno jej také v témže duchu vykládati. — V. 1.—3. srv. také s Is 52, 10; 59, 16; 63, 5. — Byl-li napsán od Davida, byl asi po návratu ze zajetí babylonského přiměřeně zpracován. Od vysvobození z utrpení, (babylonského?) které dlužno přičísti pomoci Boží, přenáší se žalmista v duchu prorockém do časů, kdy bude lidstvo vysvobozeno z duchovní bídy nábožensko-mravní dílem Mesiášovým. — K „nové písni“ vyzýval také Ž 95, 1; 32, 3. — (Židy propustil ze zajetí sice Cyrus, ale král tento byl toliko nástrojem všemohoucí pravice Boží.)

V. 3. Dokud bylo Židům (úpěti ve vyhnanství a?) zakoušeti těžké jho pohanů, zdálo se, jako by Bůh zapomínal na sliby, dané Israelitům (= „domu Israelovu“).

V. 6. O táhlých troubách srv. Nm 10, 2. — O rozích srv. Ž 150, 3. — O zpěvu a hudbě ke cti Hospodinově srv. Is 52, 9; Ž 32, 2. n.; 46, 2.—7; 65, 1; 99, 2.

V. 7.—9. srv. s Ž 95, 11.—13. — Viz také Řím 8, 19.—22. — Ježto je Ž 97. mesiášský, možno jím o svátcích Páně slaviti Spasitele. Možno se modliti jej

Ž 98. (hebr. 99.). Díky Bohu, israelskému králi na Sionu za to, že dal svému národu vítězství nad pohany.

Nadpis (v. 1a.). Pohané ohrožovali národ israelský, jeho hlavní město, svatyni na Sionu hrozilo, že bude znesvěcena. Avšak Bůh ukázal, že je králem israelským, který umí zastati se svého národa, který je pánem i všech ostatních národů (v. 1b.—3.). Bylo nebezpečí, že svatá práva Israelova, Bohem jemu zaručená, budou od pohanů pošlapána, znesvěcena. Bůh však ukázal, že nedopustí, aby se tak stalo (v. 4. n.). Bůh, nejvýš svatý nenávidí sice zlé a proto je také trestá; miluje však také dobré, zejména modlitbu a vyslýchá ji, dává se uprositi. Tak činil v minulosti národa svého, tak učinil zase tentokráte (v. 6.—9.).

1 Žalm Davidův.

Hospodin kraluje, — ať se pohané třesou!
Trůní nad cheruby, — ať se svět chvěje!
2 Veliký je Hospodin na Sionu,
nade všecky národy vyvýšený.
3 Ať slaví veliké jméno tvé a hrozné,
neboť je velesvaté!

4 Ano, kraluje mocný, jenž miluje právo!
Ty jsi zavedl spravedlivou správu,
právo řádné v Jakobu vykonáváš.
5 Vyvyšujte Pána, našeho Boha,
a kořte se u podnože jeho nohou,
neboť je velesvatý!

6 Mojžíš a Aron byl mezi kněžími jeho,
a Samuel mezi ctiteli jeho jména;
vzývali Hospodina, i vyslýchal je.
7 Ze sloupu oblakového mluvíval k nim,
kteří šetřili toho, co jim zjevil,
ustanovení, jež dal jim.

---

také o svátcích mariánských, kdy si představujeme „Matku podivuhodnou“ vzácný zázrak (v. 1.) milosti Boží.

Ž 98. — V. 1. V hebr. nadpis není. Hospodin ujal se královské moci jako v Ž 92, 1. — O jeho trůnu na cherubech srv. Ž 17, 11. Byli to duchové, kteří činili živý Boží trůn ve výšinách nebeských. Také na zemi, ve svatyni, nyní na Sioně, trůnil Bůh zvláštním způsobem nad sochami cherubů, připevněných na víku archy úmluvy. Ex 25, 22.

V. 3. Bůh ukázal svou svatost tím, že nedopustil, aby sveřepá noha pohanova vstoupila do jeho sionské svatyně. Všimni si refrénu níže ve v. 5. a 9.

V. 4. „kraluje“ jako ve v. 1. — „v Jakobu“ = v Israeli. — Dokud byli Israelité v podruží pohanů, nevládl spravedlivý řád právní. — Dle Vulg. je čest krále milovati spravedlnost.

V. 5. „kořte se“ = padejte na zemi klanějíce se. — „podnož nohou“ Hospodinových jest archa ve svatyni na Sionu. Srv. Ex 25, 22; 1. Par 28, 2; Ž 131, 7. — Po druhé opakován refrén. Srv. v. 3. 9. — Třikrát opakovaný refrén dělí Ž na tři sloky a připomíná trojnásobné „Svatý“. Is 6, 3.

V. 6. Když byli Israelité pohany sevřeni, volali k Bohu i dal jim vítězství, za něž nyní děkují. — Mojžíš počítán mezi kněze, ježto před Aronem zastával kněžský úřad a Aronovce na kněžství vysvětil. Srv. Ex 24, 8; 29, 10.—28; Lv 8, 14.—29. — O modlitbě Mojžíšově srv. Ex 17, 11; 33, 11.—14. — O Samuelovi srv. 1. Sam 7, 9; 12, 13; Sir 46, 19.

V. 7. srv. s Ex 33, 9; Nm 12, 5; 1. Sam 3, 4.

8 Hospodine, náš Bože, ty jsi je vyslýchal,
Bohem odpouštějícím jsi byl jim,
ačkoli také mstitelem jejich všech činů.
9 Vyvyšujte Pána, našeho Boha,
a kořte se na jeho svaté hoře,
neboť je svatý Hospodin, Bůh náš!

Ž 99. (hebr. 100.). Radostně obcujte bohoslužbě ve svatyni.

Nadpis (v. 1.). — Vesele ctěte Hospodina bohoslužbou, neboť on jest Bůh, tvůrce náš a pastýř (v. 2. n.), vzdávejte mu čest, neboť je nekonečně dobrotivý, milostivý a věrný (v. 4. n.).

1 Píseň díků.

2 Jásej Bohu všecka země,
služte Hospodinu s veselím,
předstupujte před něho s plesáním.
3 Vězte, Hospodin že Bůh jest,
on nás učinil a ne my sami;
jsme lid jeho a ovce pastvy jeho.

4 Vcházejte do bran jeho s díky,
do jeho nádvoří s chvalozpěvy,
slavte ho, chvalte jméno jeho!
5 Neboť dobrotiv je Hospodin,
na věky milosrdenství jeho,
a rod od rodu věrnost jeho.

V. 8. Bůh, ačkoli trestal svůj lid, přece na přímluvu svých svatých kněží se nad ním smilovával. Také za dob žalmistových uprošovali Boha kněží jeho, a Bůh uslyšev jejich modlitbu, smiloval se nad veškerým hříšným národem.

V. 9. srv. s v. 5. — „svatá hora“ = Sion, na němž je svatyně. — (Ježíš kraluje v nebesích i v církvi, trůní v Eucharistii zahalen jsa ve způsobu chleba; odtud mluví ke svým miláčkům, zde vyslýchá prosby zástupců lidu — kněží katolických.)

Ž 99. — V. 1. Dle některých starých nadpisů býval tento žalm zpíván ve chrámě, když byla podávána děkovná žertva (Lv 7, 11. n.).

V. 2. Všecku zemi vyzývá ke chvále Boží také Ž 65, 1; 95, 1; 97, 4. — Místo „Bohu“ hebr.: „Jahvovi“. — „služte“ bohoslužbou ve chrámě (Ex 3, 12.). — Radost žádá Bůh od každého, kdo co dává (Sir 35, 11; 2. Kor 9, 7.). — „před něho“, t. j. do chrámu, nebo modlitba tam konaná má zvláštní Boží sliby dle 2. Par 7, 15; 3. Král 9, 3.

V. 3. podává důvod, proč dlužno s jásotem chvátati do chrámu. Tam sídlí 1. pravý Bůh, 2. tvůrce a 3. pastýř národa israelského. — „učinil“ Israelity, když si je vyvolil za svůj zvláštní majetek, za svůj zvláštní národ. Srv. Ex 19, 5; Dt 32, 18. 6. Srv. Ž 94, 7; 23, 1. (hebr.). — Místo „a ne my sami“ lépe hebr.: „jeho tedy jsme“ (jemu náležíme).

V. 4. O „nádvoří“ chrámu Šalomounova, a o „branách“ do něho vedoucích viz 3. Král 6. n.

K v. 5. srv. Ž 88, 2; 24, 8; 34, 9. — Církev často se modlí tento žalm, který začíná v lat. znění slovem „Jubilate“. Sv. Otec modlí se jej, když na počátku roku jubilejního tluče na dveře jubilejní brány. — Všimni si krásné souměrnosti stavby: První část prvé sloky (v. 2.) i druhé (v. 4.) vyzývá ke chvále Boží, druhá část první sloky (v. 3.) i druhé (v. 5.) podává po třech důvodech té radostné chvály. — Také křesťanu lépe sluší radostná služba Boží nežli po-

Ž 100. (hebr. 101.). Program zbožného vladaře.

1 Žalm Davidův.

Zpívat chci o lásce a spravedlnosti
tobě, Pane, písně.
2 Přičiním se, bych bezvadně životem kráčel,
pokud mi vstříc budeš chodit.

Žíti budu se svědomím čistým
ve své domácnosti;
3 nehodlám ni v mysli se zabývati
věcmi ničemnými.

Dopouštět se přestupků nenávidím,
to se mne chytnouti nesmí;
4 člověk zvrhlého srdce musí ode mne,
o zlém nechci nic vědět.

5 Kdo svého bližního tajně očerňuje,
toho budu stíhat;
s člověkem pyšných očí a hrdého srdce —
s takovým obcovat nechci.

6 Zraky své upírat budu na věrné v zemi,
aby sídlili se mnou;
po cestě bezúhonných mravů kdo chodí —
ten mi bude sloužit.

7 V domě mém se ubytovat nesmí
žádný, kdo jedná lstivě;
člověk mluvící křivě neobstojí
před očima mýma.

8 Každého jitra budu vyhlazovat
všecky hříšníky v zemi,
abych vyplenil z Hospodinova města
všechny, kdož páchají nepravost.

Ž 100. — V. 1. Vzácná sbírka zásad, dle kterých hodlal David vlásti. Zásad těch dbáti by měl každý panovník. Bývá proto Ž 100. nazýván „zrcadlo vladařské". „Láska" (t. j. milostivost) a „spravedlnost" Boha, krále národa israelského, jevila se v řízení osudů jeho. Israel, popředně král, zástupce Boží má povinnost, ty Boží vlastnosti oslavovati, ale také napodobovati. Sotva může býti vhodněji vysloveno heslo řádného krále nežli dvěma slovy: „Milostivost a spravedlnost".

V. 2. Král chce vlásti bezvadně, uznává však, že je k tomu sláb, že potřebuje nezbytně, aby Bůh mu vycházel vstříc, t. j. aby jej opatroval a sílil.

V. 5. Na královských dvorech bývá mnoho lidí, kteří pomluvou chtějí vyhoditi ze sedla královy přátele, aby zabrali jejich místa. Běda králi, neprohlédne-li takové černé duše! Pyšní úředníci utlačují královy poddané, zarážejí klín mezi krále a národ, činí „kamarilu" a „kliku" se všemi škodami, které z takových poměrů plynou.

V. 6. Král bude si za své úředníky, kteří mu budou „sloužit" (naše „ministr") volit lidi věrné Bohu a jeho zákonu, tedy ne sobce a hrabivce, kteří užívají svých úřadů popředně k tomu, aby sebe obohacovali. Jak se hodí to „zrcadlo" i našim dobám!

V. 8. „každého jitra", t. j. velmi pilně. — „město Hospodinovo" = Jerusalem. — „hříšnici" jsou popředně pohané, ale také bezbožni Israelité. — Dle tohoto programu králova může si vésti každý představený v oboru své působnosti

Ž 101. (hebr. 102.). Modlitba vyhnanců za obnovu Jerusalema.

(Pátý žalm kající.)

Nadpis (v. 1.). Žalostný stav národa israelského v zajetí babylonském je trest Boží za jeho hříchy (v. 2.—12.). Prosba, aby Bůh smiloval se nad Sionem; žádá toho věrnost Boha, který slíbil, že národ vzkřísí, vyhnanci horečně jerusalemské zříceniny milují, Hospodin ukáže pohanům svou velikost a potomní pokolení israelská zaváže k vděčnosti (v. 13.—23.). Žalmista dále úpí (srv. v. 12.) a prosí, aby Bůh věčně věrný prodloužil život národa israelského; může to, ježto je všemohoucí a věčný stvořitel a vládce nebes i země (v. 24.—29.).

1 Modlitba ubohého, když jest v úzkostech a přednáší Hospodinu svou prosbu.

2 Pane, vyslyš modlitbu mou,
a mé volání k tobě přijď.
3 Neodvracuj ode mne tváře své,
v kterýkoli den jsem soužen.
Nakloň ke mně svoje ucho,
kdykoli vzývám tě, rychle mne vyslyš!

4 Neb dny mé v kouř se rozplývají,
kosti mé vysychají jak roští
5 jsem spálen jak tráva a srdce mé prahne,
neboť jsem zapomněl jísti chléb svůj.
6 Ježto hlasitě jest mi úpět,
visí mi kosti na mé kůži.
7 Jako pelikán na poušti jsem,
podobám se výru v ssutinách.
8 Spánek mijí mne (a naříkám)
jak ptáče na střeše osamělé.
9 Celý den tupí mne nepřátelé,
zuří na mne a proklínají mnou.
10 Jeť mi popel jak chleba jísti,
se slzami míchám svůj nápoj,

Ž 101. — V. 1. „ubohým“ je tu národ israelský; je tedy Ž 101. modlitba národní. Je plný hoře a tuto svou modlitbu „vylévá“, aby si polevil (hebr.). — Ježto dle v. 15.—17. Jerusalem, neb aspoň jeho městské zdi ležely ve zříceninách, byl Ž napsán buď v zajetí, nebo po návratu ze zajetí babylonského, dokud ještě nepodařilo se Nehemjášovi, aby Jerusalem opevnil.

V. 2. Podobný úvod viz v Ž 17, 1; 38, 13; 53, 4; 54, 2; 63, 2; 64, 3; 83, 9.

V. 3. „tvář“ jasnou, příznivou, milostivou.

V. 4. Život, zejména samostatný, národa israelského v zajetí zaniká, národ chřadne, blíží se rychle jeho smrt. — Dle hebr. jsou kosti žalmistovy (t. j. celé tělo) „prožehnuty žárem“.

V. 5. Národ israelský vadne, srdce jeho je vyprahlé jako půda na palčivém slunci, které se nedostává životní vláhy. Jak chřadne, viděti nejlépe z toho, že zapomíná jísti, že pozbyl chuti k jídlu, jako člověk, který je sklíčen hořem.

V. 6. Národ israelský „je kost a kůže“. Srv. Job 19, 20; Ž 21, 16; Pláč 4, 8.

V. 7. Hebr. „káath“, které tu bývá překládáno slovem „pelikán“ znamená nejspíše sýčka, kulicha nebo nějaký druh sov, které bolestně vyjí čili hukají. (Srv. Lv 11, 17. n. — Národ israelský jest opuštěn jako pták na poušti, v ssutinách nebo na střeše osamocený, který běduje, že nemá družky ni dětí.

V. 9. Pohané, svolávajíce na někoho kletbu, říkají, ať se stane jemu jako národu israelskému. Jeho pokoření a útrapy jsou příslovné.

V. 10. „popel“ náznak smutku. To hoře je denním pokrmem Judovců. Srv. Job 2, 8; Ž 41, 4. — O směsi slz s nápojem srv. Ž 79, 6.

11 pro tvůj hněv a nevoli tvou,
nebot vyzdvihnuv shodil jsi mne.
12 Moje dny jak stín se sklánějí,
a já vadnu jako tráva.

13 Ty však, Pane, na věky zůstáváš,
a tvá památka od rodu do rodu.
14 Ty se zdvihneš a smíříš na Sion;
vždyť je čas nad ním se slitovat, je čas.
15 Máť každý sluha tvůj rád jeho kameny,
soustrast má s jeho ssutinami.
16 I budou bát se tě pohané, Pane,
a všichni králové země tvé slávy,
17 Hospodin když vystaví Sion,
když se objeví ve své slávě,
18 když shlédne na modlitbu chudasů,
a jejich prosbou nepohrdne.

19 Budiž to zapsáno pro rody budoucí,
ať lid, jejž stvoří, velebí Pána,
20 protože shlédl se své výše,
Pán že popatřil s nebe na zemi,
21 aby vyslechl vzdechy zajatých,
k smrti odsouzené by rozvázal,
22 aby hlásali na Sionu Pána
a jeho slávu v Jerusalemě,
23 až se (tam) sejdou národové,
i králové, aby sloužili Pánu.

24 Vyčerpal na cestě mou sílu,
zkrátil moje dny i řekl jsem:
25 „Neodvolávej mne prostřed mých dnů,
ty, jehož léta rod od rodu trvají.

V. 11. To vše je Boží trest za hříchy. Bůh jako vichor vznesl národ israelský do výše slávy a blahobytu, ale když Israel jej pohněval, hodil jím, pustil ho, že padl dolů. Čím výše kdo stojí, tím hlubší bývá jeho pád. Srv. Is 64, 5.

V. 12. „sklánějí se", táhnou se jako stín, když slunce zapadá, znamení to, že den, t. j. doba života národního chýlí se ke konci. Srv. Job 8, 9; Ž 143, 4.

V. 13. Národ israelský sice hyne, ale nezahyne, neboť nemůže zahynouti památka na Hospodina, kterou zachovává toliko národ israelský, nemohou zaniknouti sliby, které dal věčný Bůh národu, že bude zase vzkříšen k novému životu, obrátí-li se k Bohu. Srv. Jer 25, 11; 29, 10.

V. 14. jest ohlas pevné důvěry žalmistovy i národa, jehož jménem mluví. Bůh se slituje, že dá Jerusalem znova vystavěti neb opevniti. — Je čas ustanovený, vyměřený Boží prozřetelností. Srv. v. 13. Srv. Dan 9, 2.

V. 15. Vlastenectví Israelitů, jejich láska k rozvalinám jerusalemským a touha, by znovu bylo město vystavěno, jest jeden důvod, proč Hospodin má se slitovati nad Jerusalemem.

V. 16.—18. Až uvidí pohané Hospodinovu moc a věrnost, která znova zřídí Jerusalem, budou ho ctíti, obrátí se k němu.

V. 19. Zapsána býti má obnova Jerusalema, aby všecka příští pokolení za ni děkovala Hospodinu.

V. 21. „zajatých" Judovců v Babylonii. — „k smrti odsouzen", syn smrti, byl národ israelský v tom zajetí držený.

V. 23. splnil se teprve za doby mesiášské. Srv. Ž 21, 28; 46, 10.

V. 24. navazuje na v. 12. — „na cestě" národního života. — „řekl" žalmista jménem národa, jemuž hrozila předčasná smrt. — „vyčerpal" a „zkrátil" Bůh.

26 Nejprv založil's, Pane, zemi,
a dílem rukou tvých jsou nebesa.
27 Ona pominou, ty však potrváš;
a všecka zvetšejí jako roucho.
Střídáš je jako šat, i střídají se;
28 ty však jsi týž a tvá léta jsou bez konce.
29 Děti tvých sluhů budou mít bydlo,
a jejich potomstvo (žít) bude na věky.

Ž 102. (hebr. 103.). Boží milosrdenství.

Nadpis (v. 1a.). Žalmista povzbuzuje sebe sama ke chvále Boží (v. 1b.—2.) za dobrodiní, kterých se dostalo jemu (v. 3.—6.), národu za dob Mojžíšových (v. 7. n.), za to, že odpouští hříšníkům (v. 9.—14.), za to, že jeho milostivost a dobrota trvá od rodu do rodu (v. 15.—18.). Kéž nebe i země chválí Hospodina! (v. 19.—22.).

1 Od Davida.

Dobrořeč, má duše, Hospodinu,
a vše, co ve mně jest jeho svatému jménu;
2 dobrořeč, má duše, Hospodinu,
pamatuj na všecka dobrodiní jeho!

3 On ti odpouští všecka tvá provinění,
uzdravuje všecky neduhy tvé,
4 vysvobozuje život tvůj od záhuby,
věnčí tě milostí a slitováním.

5 Nasycuje dobrem tvoji žádost,
že se tvé mládí jak orlice obnovuje.
6 Hospodin vykonává spravedlnost,
zjednává právo všem utiskovaným.

V. 26. Aby věčnost Boží vysvitla, připomíná žalmista, že Bůh byl prve nežli svět.

V. 27. n. S Boží věčností maluje žalmista jeho nezměnitelnost. „Ona“ nebesa i země, tedy veškero tvorstvo stárne a umírá. Zejména rostlinstvo a zvířena je roucho, kterým pokrývá Bůh povrch země, které však sestárne, zmizí a zmizelo by na dobro, kdyby Bůh zase kobercem nových rodů zemi nepřikrýval. Srv. Ž 103, 30. — Sv. Pavel (Žid 1, 10.—12.) uvádí vv. 26.—28. dle LXX o Kristu, dokazuje božství jeho. Proto býval celý Ž vykládán mesiášsky.

V. 29. Ježto Bůh Israelův je věčný, budou Israelité (= „jeho sluhové“) míti trvalé a dobré bydlo v obnoveném Jerusalemě. — Církev nabádá věřící, aby slovy tohoto Ž vyjadřovali svou kajícnost a důvěru v Boha, že se smiluje nad námi a dá dojíti věčného cíle.

Ž 102. — V. 1. „Dobrořeč, má duše, Hospodinu“ opakováno níže ve v. 2., a tím také je Ž zakončen. Taktéž počíná Ž následující. — „dobrořeč“ = děkuj.

V. 3. n. srv. s 2. Král 12, 13. — „věnčí“ nebo „korunuje“. — Oč vzácnější je tento diadem (čelenka), utkaný z milosti Boží, nežli jakákoliv koruna královská!

V. 5. Orlice ztrácí staré peří, i narůstá jí nové a tak jaksi se omlazuje, obnovuje. (Srv. báji o fénixovi!) Hospodin dodává žalmistovi ustavičně mladistvé svěžesti, pružnosti a síly — vše to známky dlouhého života. — Možno, že má žalmista na mysli podobnou milost, jaké se dostalo veškerému národu. Totéž lze říci o v. 6.

V. 6. možno pokládati za přechod k vv. nn., kde mluví již žalmista o národu israelském zřejmě.

7 Oznámil své cesty Mojžíšovi,
synům Israelovým svou vůli.
8 Slitovný a milostivý jest Hospodin,
shovívavý a nadmíru dobrotivý.

9 Nemá ve zvyku ustavičně kárat,
aniž na věky hněv chovat;
10 ne dle hříchů našich činívá nám,
aniž dle nepravostí našich nám odplácí.

11 Ale jak vysoko nad zemí jest nebe,
milost jeho se klene nad jeho ctiteli;
12 jak je vzdálen východ od západu,
vzdaluje od nás nepravosti naše.

13 Jako se slitovává nad dětmi otec,
tak Pán nad těmi, kteří se ho bojí.
14 Neboť ví on, jaké stvoření jsme,
na paměti má, že prach jsme.

15 Člověk — jako tráva jsou dnové jeho;
jako polní květ — tak odkvétá.
16 Ovane jej vítr a již ho není,
není znáti po něm ani stopy.

17 Milost však Páně věk od věku s bohabojnými,
a jeho spravedlnost je se syny synů;
18 s těmi, kteří šetří úmluvy jeho
snažíce se příkazy jeho činit.

19 Hospodin na nebi postavil si trůn svůj,
královská moc jeho nade vším vládne.
20 Chvalte Pána všichni andělé jeho,
silní rekové činící rozkazy jeho,
poslušni jsouce hlasu jeho slova!

21 Chvalte Pána všecky zástupy jeho,
sluhové jeho, již konáte, co si přeje!
22 Chvalte Pána všecka jeho díla
na všech místech veleříše jeho.
Dobrořeč, má duše, Hospodinu!

V. 7. n. srv. s Ex 33, 13; 34, 6; Ž 85, 15; Jo 2, 13; Jon 4, 2.
V. 9. n. „kárat“ = trestat. — Srv. Is 57, 16; Jer 3, 5. 12.
V. 11. Nezměrnost milosti Boží měřena tu dle vzdálenosti oblohy od země.
V. 12. srv. s Zach 5, 5.—11.
K v. 13. srv. Mal 3, 17; Lk 15, 11.
V. 14. „jaké stvoření“ — křehké, bezmála jako hrnčířský výrobek. Srv. Gn 2, 7; Job 7, 7; Ž 77, 39.
V. 15. n. Srv. Ž 89, 5; Is 40, 6.—8; Job 14, 2; 7, 10. — Žhavý vítr v Palestině za krátkou dobu vysuší všecku mízu v rostlinách a tak promění kvetoucí a smějící se nivu obratem v pustinu.
V. 17. n. Milost Boží nehynoucí proti vratkosti člověkově. — Srv. Ž 24, 10.
V. 21. n. O Božích „zástupech“ srv. Ž 148, 2. n. — Jak žalmista počal, tak také končí (v. 22c.). Spasitel, vykonav dílo své lásky a milosrdenství, vystoupil na nebeský svůj trůn (po pravici Otcově) a odtud vládne nad veškerenstvem. Vhodně tedy modlí se církev tento Ž ve svátek Nanebevstoupení Páně.

Ž 103. (hebr. 104.). Chvalozpěv Boha tvůrce a správce světa.

Nadpis v (1a.). Sláva Boží ve tvorech prvních dvou dní stvořitelského týdne (v. 1.—4.). Dílo třetího dne (v. 5.—9.). Země zavlažovaná vodstvem poskytuje potravu zvířatům i lidem (v. 10.—18.). Čtvrtý den: noc poskytuje zvěři příležitost k lupu, den člověku ku práci (v. 19.—23.). Den pátý. Kterak Bůh vše zachovává živí (v. 24.—30.). Jako kdysi Bůh pochválil své tvorstvo, tak chválí žalmista Boha (v. 31.—35.).

1 Od Davida.

Dobrořeč, má duše, Hospodinu!
Hospodine, můj Bože, tys nad míru veliký.
Ve slávu a velebnost jsi oděn,
2 světlem se zahaluješ jako rouchem.
Rozprostíráš nebe jak oponu stanu,
3 stavíš nad vodami své zásobárny.
Činíš oblaky svým vozem,
na perutech větru se vznášíš,
4 posly svými činíš větry,
a svými sluhy žhoucí oheň.

5 Položil's zemi na základech jejích,
že se nepohne na věky věkův;
6 moře ji přikrývalo jako roucho,
nad horami stály vody.
7 Jak jsi pohrozil jim, rozběhly se;
rachot hromu tvého zaplašil je.
8 Hory se zdvihly a údolí sestoupila
na místo, jež vykázal's jim.
9 Mez jim jsi položil, které nesmějí překročit,
nesmějí se vrátit, by přikryly zemi.

10 Kážeš, by prameny v údolích vyvěraly,
aby mezi horami vody tekly;

Ž 103. — V. 1. Hebr. nadpisu nemá. — Ž 103. navazuje na 102. tak, že lze právem oba přičítati témuž inspirovanému a i přirozeně velmi nadanému básníkovi. Ž 103. není-li umělecky nejkrásnější píseň celého žaltáře, patří jistě k nejskvostnějším. Básník netoliko dovede drobnomalbou vylíčiti nádheru přírody, ale umí vyčísti velikost, moudrost a dobrotivost jejího Tvůrce. — Ž počíná jako předešlý: „Dobrořeč . . .“ Sláva, nádhera a světlo — toť královský háv Boží.

V. 2. „světlo“ stvořil Bůh dle Gn 1, 3. prvého dne. — Oblohu rozpjal Bůh jako nějaký obrovský stan dne druhého.

V. 3. Nad oblohou, která je (dle názorů východních) stropem a spolu i střechou, jsou prostory podobné nástřešním pokojíkům východních domů. Srv. 4. Král 1, 2; 4, 10. Jsou to jakési „zásobárny“, o kterých viz Job 38, 22. Srv. níže v. 13. Jako král pozemský mívá nadherný vůz, tak Bůh: jsou to oblaky, tažené (či hnané) větry. Srv. Ž 17, 10. n. — Větry jsou tu připodobněny ke zvířatům okřídleným.

V. 4. Jako král pozemský mívá rychlé posly a množství sluhů, tak i Bůh: jeho rychloposlové jsou větry, jeho sluhové jsou ohnivé blesky. Srv. Is 19 1; Dan 7, 13; Mt 24, 30.

V. 5. srv. s Gn 1, 9. n.; Job 38, 8.—11.

V. 6. srv. s Gn 1, 2.

V. 7. Kterak Bůh vodám „pohrozil“, viz Gn 1, 9.

V. 9. srv. s Gn 9, 11; Job 38, 10. n.

11 napájejí všelikou zvířenu polní,
prahne po nich divoký osel, kdy žízní.
12 U nich má své sídlo nebeské ptactvo,
v ratolestech šveholící.
13 Svlažuješ hory se svých zásobáren,
plody tvé práce země se nasycuje.
14 Trávě dáváš růsti pro dobytek,
jakož i zelinám pro potřebu lidstva.

Vyvozuješ ze země chléb i víno;
15 (víno), by veselilo srdce lidí,
olej, aby se jím leskl obličej jejich,
chléb pak, by srdce lidí posiloval.
16 Do syta píti mohou polní stromy,
i cedry libanské, jež pěstuje (Bůh);
17 tam si staví ptactvo hnízda svoje,
čáp mívá vysoko svůj domov;
18 vysoké hory patří kozorožcům,
skály pak jsou útočištěm damanům.

19 Učinil měsíc, časy by odměřoval;
slunce ví, kdy dlužno mu zapadati.
20 Přivádíš tmu, i nastává doba noční;
v té se hýbají všecka zvířata lesní;
21 mladé plémě lví řve po kořisti,
žádá na Bohu pokrmu sobě.
22 Vychází slunce, i sbírají se zase,
a do svých doupat se ukládají;
23 (tu pak) vychází člověk k dílu svému,
aby pracoval až do večera.

V. 11. O divokém oslu viz Job 39, 5.—8.

V. 12. „u nich“ (nad nimi) = u vod, kde je hojnější květena, je také více ptactva nežli daleko vodstva, v pustinách.

V. 13. O „zásobárnách“ viz výše k v. 3. — „plody práce“ Boží tu jest déšť a rosa.

V. 14. srv. s Gn 1, 9.—13. — „Pro potřebu lidstva“, t. j. aby mělo lidstvo co jísti (obilí a olej) i co píti (víno).

V. 15. „veselí srdce“, jež působí víno, je spolu známkou životní síly — „olej“ byl a je pokrmem, který nahrazuje naše máslo a jiné tuky, podporující životní sílu; ta se jeví v zářící, lesklé tváři. — Chléb srdce lidské posiluje, t. j. dodává člověku životních sil. Srv. Gn 18, 5; Lv 22, 26. Olej občerstvoval také tím, že se jím staři pomazávali. Viz o tom 4. Král 4, 2. (Toto místo lze velmi krásně obrátit ve smyslu přizpůsobeném na účinky Eucharistie, která jest chlebem a nápojem našich duší, sílí jejich nadpřirozený život a naplňuje je nebeským nadšením.)

V. 16. srv. s Ž 35, 7; 28, 5.

V. 17. „tam“ na stromech libanských. — „domov“ = hnízdo.

V. 18. O damanovi viz Lv 11, 5; Dt 14, 7; Přís 30, 26.

V. 19. srv. s Gn 1, 14. — Hebreové podobně jako jiní národové starověcí měřili čas popředně dle měsíce: východem měsíce počínal den, nov měsíce byl svátek a první den v měsíci, nov měsíce tišri byl první den měsíčného roku. Srv. Lv 23, 4.—6. — Slunce „ví“, kdy má zapadati, ježto zákon Boží mu stanovil přesně dobu jeho „panování“. Básník tu naráží na zákon, dle kterého den a noc pravidelně se střídá.

V. 20. Noc je popředně doba, kdy se živí lesní zvěř, den je doba, kdy si prací dobývá svého chleba člověk (v. 21.—23.).

24 Jak jsou četná díla tvá, Hospodine!
Všecky věci učinil jsi moudře,
plná jest země tvorstva tvého.
25 Moře tu velké a širé na obě strany,
v něm se hemží počet nesčíslný
živočichů maličkých i velkých.
26 Tam se probíhají vodní obři,
leviatan v něm si hraje.

27 (Toto) všecko očekává tebe,
že jim dáš pokrmu v přiměřenou dobu;
28 ty jim dáváš, a oni sbírají si;
otvíráš ruku svou, a všecko plno je slasti.
29 Odvrátíš-li však tvář svou, lekají se,
odnímáš-li dech jim, umírají,
a v prach svůj se navracují;
30 vysíláš (jim) dech svůj, i tvoří se,
a takto obnovuješ tvářnost země.

31 Sláva Hospodinova trvá věčně,
Hospodin má ze skutků svých radost.
32 Pohlédne-li na zemi, zachvívá se,
dotkne-li se hory, kouří se z ní.
33 Zpívat budu Pánu celý svůj život,
chválit Boha svého pokud budu.
34 Kéž mu se líbí moje rozjímání,
já mám věru radost z Hospodina.
35 Ó by vyhynuli hříšníci se země,
ó by nebylo již bezbožníků!
Dobrořeč, má duše, Hospodinu!

V. 24. O moudrosti Stvořitelově srv. Přís. 8, 22—31.

V. 25. n. „na obě strany“ = na délku i šířku. — „moře“ je dle mluvy hebrejské každé veliké množství vody, také Nil rozvodněný. — „leviatan“ = krokodil. Srv. Job 40, 24. nn. Kterak si s vodou „hraje“, viz tamže.

V. 29. „odvrátí-li“ (dle hebr. zastře-li) Bůh svou tvář, t. j. zavře-li svou štědrou ruku, nastává nedostatek potravin a v živočišstvu zděšení.

V. 29. n. krásně líčí, kterak Stvořitel pečuje o to, aby živočišstvo na zemi novými a novými pokoleními se obnovovalo. Starším živočichům bere Bůh „jejich dech“, t. j. život, i umírají. Dříve však vdechuje do mateřského lůna „svůj dech“, t. j. život novým zárodkům dle zákona, který stanovil. — „tvoří se“ = počínají se, nabývají života. Srv. Gn 2, 7. — (Podobně Duch sv. obnovuje ustavičně nadpřirozený život v nás.)

V. 31b. Hospodin má radost ze svých tvorů, ježto jsou takoví, jaké je míti chtěl (Gn 1, 4. 10. 12. 18. 21. 25. 31.). Pokud tací jsou, slaví Hospodina. Toliko hříšník tu radost Hospodinovu kazí a slávu jeho ruší; proto si žalmista na konci (v. 35.) přeje, aby na světě hříšníků, t. j. hříchů nebylo. Ale i ti hříšníci musí přispívati svým způsobem ke cti Boží. Když je Bůh přísně trestá (v. 32.) jeví se velikost a tím i sláva Boží

V. 32. Nejlepší illustrace k tomuto v. je zemětřesení a sopečný výbuch.

V. 34. „rozjímání“ = báseň, Ž 103., který je výronem radosti básníkovy z Boha Stvořitele a Zachovatele světa. Kéž má také Hospodin radost ze slov svého tvora jako ji měl dle Gn 1, 31.

V. 35. Báseň končí, jak počala. — Na konci hebr. jest Alleluja, které jest v LXX a ve Vulg. na počátku Ž následujícího.

Žalm 104. (hebr. 105.). Díky Hospodinu za věrnost, se kterou pečoval o Israele za dávných dob.

Chvalte Hospodina (v. 1.—6.). Dle daných slibů staral se již o arciotce (v. 7.—22.), zejména pak o národ israelský, když byl v Egyptě (23.—38.) jakož i cestou do země zaslíbené, kterou jim dal (v. 39.—45.).

Alleluja.

1 Chvalte Pána, vzývejte jméno jeho,
hlásejte mezi národy díla jeho.
2 Prozpěvujte mu a hrejte jemu,
vypravujte všecky divy jeho.
3 Honoste se svatým jménem jeho,
vesel se srdce těch, kdo hledají Pána.
4 Hledejte Pána, ať síly tak nabudete,
hledejte tváře jeho ustavičně.
5 Pomněte divů jeho, kteréž učinil,
zázraků jeho a rozsudků, jež vyřkl.
6 (Vy) símě Abrahamovo, sluhové jeho,
synové Jakobovi, které si vyvolil!

7 On (totiž), Hospodin je Bůh náš;
po veškeré zemi (jsou) soudy jeho.
8 Pamatoval věčně na svou smlouvu,
na slovo, které stanovil na tisíc rodů,
9 (na smlouvu), kterou učinil s Abrahamem,
na svou přísahu, danou Isákovi,
10 kterou učinil Jakobovi zákonem,
smlouvou věčnou Israelovi,
11 když děl: „Tobě dám zemi kanaanskou
v úděl dědičného majetku vašeho,“
12 ač jich bylo (ještě) počtem málo,
nemnoho přistěhovalců v té zemi.
13 Od kmene ke kmeni když přecházeli,
z království jednoho k národu jinému,

Ž 104. — V. 1. „chvalte“ = vzdávejte díky. Srv. Is 12, 4.
V. 4. „Hledejte...“ = Tažte se po Jahvovi a moci jeho (hebr.). — „hledati tváře“ = ucházeti se o milost.
V. 5. Hrozné rozsudky vyřkl Hospodin nad Egypťany (níže v. 28. nn.), jakož i nad národy, kteří seděli v Palestině (níže v. 44.).
V. 6. oslovuje čestnými názvy ty, kteří ve v. 1.—5. byli vyzýváni, by děkovali Hospodinu.
V. 7. Jahve, Bůh Israelův je pánem veškeré země, ovládá tedy, „soudí“ a trestá všecek svět.
V. 9. n. Abrahamovi dal Hospodin slovo dle Gn 12, 7; 13, 14.—17; 15, 18.—21; 22, 16. — Isákovi je opakoval dle Gn 26, 2.—5; Jakobovi dle Gn 28, 13.—15; 35, 9.—12. — Sliby dané Jakobovi ustanovil „zákonem“, který váže samého Hospodina, by je splnil.
K v. 11. srv. Gn 13, 15; 15, 18; 17, 8; 26, 3. a jj.
V. 12. Když ještě předků Israelových byla hrstka a když byli cizinci v Kanaanu, slíbil jim, co nemohlo nikoho napadnouti — že jim dá ve vlastnictví zemi tak velikou! Jaký to div!
V. 13. n. vzpomínají kočovných cest patriarchů po Palestině a do Egypta. — Kterak „káral“ Hospodin pro ně krále, viz Gn 12, 10.—20. (Farao), 20, 3.—18. (Abimelech, král filištínský); viz též Gn 26, 11.

14 nedopustil nikomu utlačit je,
ale krále pro ně káral (říkaje):
15 „Nedotýkejte se mých pomazaných,
a mým prorokům ať neublížíte!“
16 (Dříve) pak (nežli) hlad seslal na krajinu,
(nežli) všelikou výživu chleba zmařil,
17 (již byl) poslal před nimi jednoho muže,
Josefa, prodaného za otroka.
18 Sevřeli mu pouty nohy,
v železech ocitl se život jeho,
19 dokud se nevyplnil výrok jeho,
slovo Páně, které vznítilo ho.
20 Poslal král a dal jej rozvázati,
vládce národů, a propustil ho.
21 Ustanovil ho pánem domu svého,
a vládcem veškerého majetku svého,
22 knížata jeho by učil jako jej samého,
a jeho starce by moudrosti vyučoval.

23 Poté vešel Israel do Egypta,
a byl Jakob hostem v Chamově zemi.
24 Rozmnožil pak náramně svůj národ,
zesílil jej nad nepřátele jeho.
25 Zvrátil jim srdce, že lid jeho v zášti měli,
a že obelstívali sluhy jeho.
26 Poslal Mojžíše, služebníka svého,
Árona, jehožto byl vyvolil si.
27 Konal jimi díla zázraků svých,
(činy) divů svých na Chamově zemi.

V. 15. „pomazanými Hospodinovými“ slují arciotcové, ježto byli Bohu pravému zasvěceni, jím k velikým věcem vyvoleni, tedy svati a nedotknutelni. — „proroky“ slují, ježto se jim dostávalo mimořádného poučení od Hospodina. Srv. Gn 18, 17; 20, 7. — Viz také Gn 31, 24; Ex 7, 1.n.

V. 16. „Povolal hlad“ do Egypta a do Kanaanu, který předpověděl Josef (Gn 41, 54.nn.). — V. 16b. hebr.: „zlomil každou hůl chleba“ — „hůl“ = podpora. — „podpora chleba“ = chléb, život podporující. Srv. Lv 26, 26; Is 3, 1; Ž 103, 15.

V. 17. Aby ušetřil Jakobovu rodinu smrti z hladu, Hospodin poslal Josefa podivuhodným způsobem do Egypta. Srv. Gn 45, 5. 7.

K v. 18. srv. Gn 39, 20. — O „železech“ (okovech nebo mučidlech) Gn nevypravuje. Je to „básnická volnost“. (?) Srv. Gn 39, 22.n.; 40, 4.

V. 19. „výrok jeho“ — výklad snů faraonových dvořenínů, který podal Josef dle Gn 41, 12.n. Ten výrok byl od Boha, proto sluje: „slovo Páně“. Bůh mu jej vnukl („vznítil ho“) Vulg. Dle hebr. však Bůh Josefa „ověřil“, osvědčil, potvrdil, dosvědčil výsledkem, že mluvil pravdu z vyššího pokynu.

K v. 20.n. srv. Gn 41, 40.n.; 45, 8.

V. 22. Jako poučil Josef faraona výkladem jeho snů, tak měl poučovati také jeho dvořeníny a rádce (= starce“ = senátory). — V. 22a. dle hebr.: „aby poutal (spravoval, vládl) jeho knížata dle své libosti.“

V. 24. Kterak rozmnožil Hospodin Israele v Egyptě, viz Ex 1, 7. 9. 20.

V. 25. Hospodin „zvrátil“ srdce Egypťanů jako „zatvrdil“ srdce faraonovo Ex 4, 21. — „sluhy jeho“ = Israelity. — Útisky chtěli chytře Israele zeslabiti. Ex 1, 13.nn.

V. 26.n. Kterak byli Mojžíš a Áron živými nástroji v rukou Božích, zejména za doby egyptských ran, ze kterých některé níže vypočítány, viz Ex 7, 8.nn.

28 Poslal mrákoty, že zatmělo se,
avšak neztužil svých výroků.
29 Obrátil vody jejich ve krev,
zmořil také ryby jejich.
30 Vydala země jejich žáby;
(byly i) v pokojích králů jejich.
31 Přikázal, a přišly psí mouchy;
komáři do všech končin jejich.
32 Dal jim místo deště krupobití,
oheň žhoucí po krajinách jejich.
33 Potloukl jim vinice i fíky,
zpřerážel stromoví po končinách jejich.
34 Přikázal, i přišly kobylky.
hmyz to žravý, jemuž nebylo počtu;
35 sežraly jim všecku zeleň v zemi,
sežraly jim všecky plodiny země.
36 Pobil jim všecko prvorozené v zemi,
prviny veškeré (plodné) síly jejich.
37 Vyvedl je se stříbrem a zlatem;
nebylo ve kmenech jejich nemocného.
38 Radoval se Egypt, že odcházejí;
bylať dolehla hrůza před nimi na ně.

39 Roztáhl oblak, aby zastíral je,
oheň pak, aby jim noc ozařoval.
40 Žádali, i přišly křepelky,
a chlebem nebeským je nasycoval.
41 Protrhl skálu, i vytékaly vody;
odtékaly po suchotě proudy.
42 Byltě pamětliv svatého slova svého,
jež dal Abrahamovi, sluhovi svému.

V. 28. nemluví jen o deváté ráně (Ex 10, 21.—29.), ale o všech ranách úhrnem. „temno“ = neštěstí vůbec (Hoberg). — „neztužoval“ — Bůh to, co ustanovil a ohlásil, (Ex 7, 1.—5.) vykonával postupně, nikoli náhle, ostře, drsně (Sedláček a jj.). Dle hebr. 28b.: „avšak nedbali (Egypťané) slov jeho“, t. j. nechtěli Israele propustit. Jiní jinak.

V. 29. připomíná prvou ránu egyptskou. Ex 7, 17.—21; Ž 77, 44. — O rybách Ex 7, 21. 24.

V. 30. připomíná druhou ránu Ex 8, 1.—15. — Místo „vydala“ hebr.: „hemžila se“.

V. 31. spojuje ránu třetí (komáři Ex 8, 16.—19.) a ranou čtvrtou (mouchy Ex 8, 20.—32.).

V. 32. n. Sedmá rána Ex 9, 13.—35; Moudr. 16, 16. — „oheň“ = blesky tamže v. 24. — Ž 77, 47.

V. 34. n. srv. s Ex 10, 5. n. 12.—15. — Osmá rána. — O kobylkách srv. Ž 77, 46.

V. 36. srv. s Ex 11, 1. nn.; 12, 29. — Básník pominul mlčením ránu pátou, šestou a devátou. — S „plodnou silou“ srv. Ž 77, 51; Gn 49, 3.

V. 37. „je“ — Israelity. — O stříbře a zlatě viz Ex 3, 22; 11, 2; 12, 35. n. — Všichni mohli vyjíti, ježto nebylo mezi nimi, kdo by byl „klopýtal“ (hebr.).
K v. 38. srv. Ex 12, 31.—33.

V. 39. „zastíral“ = chránil. Srv. Ex 13, 21; 14, 19. n.; 40, 36; Nm 9, 15; 10, 11; 14, 14.

V. 40. O křepelkách viz Ex 16, 2. n. 13. — O manně tamže v. 4. 13.-36; Nm 11, 7.—9. 31. n.

V. 41. Srv. Ex 17, 6; Nm 20, 11

43 Tedy vyvedl svůj národ v radosti,
a své vyvolené s jásotem.
44 Kraje pak pohanů daroval jim v úděl,
a tak zabrali (výtěžky) námahy národův,
45 aby šetřili ustanovení jeho,
a jeho zákona aby vyhledávali.

Žalm tento je zpěv díků, zpěv dějinně národní. Podoben Ž 77. Počátek jeho s nepatrnými odchylkami je také v 1. Par 16, 8.—22. Se zřetelem na to místo (v. 7.) býval žalm 104. připisován Davidovi. Byl-li však úryvek 8.-22. (= 1.—15.) napsán do 1. Par 16. později neznámým pisatelem (viz pozn. tamže), mohl býti složen později. Raffl jej klade do doby po zajetí babylonském. Ž počíná ve Vulg. (LXX) slovem hebrejským „Alleluja" = Hallelú-Jáh = Chvalte Jahva. — Byla to snad poznámka zpěvákům, jak dlužno následující žalm zpívati. Obsahem souvisí se Žž 105. n.; činí s nimi jakýsi trojlístek.

Ž 105. (hebr. 106.). Kající prosba, by národ israelský byl vzkříšen.

Nadpis. — I. Úvod: Žalmista velebí milosrdenství Boží (v. 1.—3.) a prosí za pomoc (v. 4. n.). II. Vyznává zkroušeně nevděk, nevěrnost a hříšnost národa israelského v Egyptě (v. 6.—12.), cestou pouští (13.—23. 24.—27. 28.—33.) jakož i v zemi zaslíbené (v. 34.—42. 43.—46.). III. Doslov: Žalmista vyslovuje zřetelněji, zač prosí (v. 47.). Závěrek čtvrté knihy žalmů (v. 48.).

Alleluja.

1 Chvalte Hospodina, neb je dobrý,
neboť (jest) na věky milosrdenství jeho.
2 Kdo může vylíčit veliké skutky Páně,
vyslovit všecky jeho slavné činy?
3 Blahoslaveni, kdož dbají práva,
a činí spravedlnost každého času!

4 Vzpomeň si na nás pro lásku k lidu svému,
navštiv nás, Hospodine, pomocí svou,
5 abychom viděli štěstí tvých vyvolených,
radovali se z radosti lidu tvého,
a tvým dědictvím se honosili.

K v. 45. srv. Dt 4, 40; 20, 17; 31, 20. — Také křesťané jsou lid Boží (1. Petr 2, 9.) a potomstvo Abrahamovo (Řím 4, 16; Gal 3, 16.). Také s křesťanstvem učinil Bůh skrze Krista svatou smlouvu, novou, kterou se zavázal k otecké péči. Dějiny církevní i jednotlivých křesťanů jsou plny důkazů, že Bůh dané slovo plní. Povinností křesťanů je vděčnost a svědomitá věrnost v závazcích, které z té smlouvy vyplývají. Křesťan připomínaje si při modlitbě tohoto žalmu pečlivou prozřetelnost v životě a vývoji Israelově, najde hojnost námětů v zákoně Novém, které ho pudí, aby zpíval ustavičně vděčné Alleluja, kterým Ž 104. počíná v LXX a Vulg. a kterým končí v hebr.

Ž 105. — V. 1. Ž 105. počíná podobně jako Ž předešlý (104.). Oba jsou vzaty z dějin národa israelského; Ž 104. dokazuje z nich Boží dobrotivost a věrnost, Ž 105. zlobu a nevěrnost Israelitů. Také Ž 106. počíná jako Ž 105. — Z v. 47. možno vyvozovati, že byl Ž 105. napsán v čas zajetí babylonského (srv. v. 46.). Nelze jej tedy klásti do časů Davidových. Srv. 1. Par 16, 34. — Počátek žalmu srv. s Ž 117, 1. 2 3. 4; 1. Par 16, 34; 2. Par 5, 13; Jud 13, 21; Esdr 3, 11; Ž 135, 1; 1. Mach 4, 24.

V. 4. n. určitěji vysloven ve v. 47. — Dle hebr. prosí tu žalmista za sebe, mluví v čísle jednotném: „na mne", „mne", „abych viděl", „radoval se", „onosil se". Hebr. jest asi původnější. — „vyvolení Boží" = „dědictví

6 Zhřešili jsme jako otcové naši,
nesprávně činili, páchali jsme bezbožnost.
7 Otcové naši tvých zázraků v Egyptě nedbali,
neměli na mysli velikost milostí tvých,
i vzbouřili se, když přišli k Rudému moři;
8 ale pomohl jim pro své jméno,
aby ukázal moc svoji.
9 Zahrozil Červenému moři, i vyschlo,
převedl je tůněmi jak pouští.

10 Pomohl jim z rukou plných záští,
vyprostil je z rukou nepřátelských;
11 voda přikryla jejich protivníky,
nezůstal z nich ani jeden.
12 Uvěřili tedy slovům jeho,
a prozpěvovali mu chválu.

13 Brzy zapomněli na jeho skutky,
nevyčkali, co Bůh ustanoví.
14 Dali se unášeti na poušti choutce,
pokoušeli Boha na pustinách.
15 I udělil jim, po čem zatoužili,
poslal však na ně citelné nechutenství.

16 Záviděli Mojžíšovi v táboře,
Áronovi, svatému Hospodinovu;
17 otevřela se země a shltila Datana,
a zavřela se za rotou Abironovou;
18 roznítil se oheň v jejich sboru,
plamen spálil bezbožníky.

19 Udělali si býčka na Horebě
a skláněli se před slitinou;
20 takto zaměnili svoji slávu
za sošku býčka, jenž se živí travou.

Boží" = národ israelský. — Až Bůh vyslyší modlitbu žalmistovu, až je shromáždí z pohanů, a uvede do vlasti, bude se národ honositi, že má tak dobrotivého Boha a žalmista bude se honositi s ním.

V. 6. Žalmista kajícně uznává, že lid israelský opět a opět Boha urážel, že si zasloužil trestu, který nyní snáší, a že tedy může se dovolávati toliko milosti a dobroty Boží, když prosí, aby ten trest již přestal. Jako býval Bůh až ku podivu milostivý v minulosti přes všecek nevděk, tak — žalmista doufá — bude i nyní. — Ostatně viz Nm 21, 7; Sdc 10, 10; 3. Král 8, 47.

V. 7. Z velikých divů, které činil Bůh v Egyptě k vůli svému lidu, měl Israel vážiti poučení, že Bůh se stará o něj a důvěru, že tak činiti bude i později, když octli se v úzkých. Oni však důvěry hned pozbyli a reptali, jak vypravuje Ex 14, 10. — „vzbouřili se" a tak Boha „rozhořčili" (hebr.).

V. 8. „pomohl jim" Hospodin. Viz Ex 14, 15.—31.

V. 12. „uvěřili" dle Ex 14, 31. — Co „prozpěvovali", zachováno v Ex 15.

V. 13. n. Reptali zase dle Ex 15, 22. nn.; 16, 1. nn. Srv. také Nm 11, 4; Ž 77, 17.

V. 15. srv. s Nm 11, 20. 31.—33; Ž 77, 27.—31.

V. 16.—18. naráží na vzpouru Datanovu, Koreovu a Abironovu, o které viz Nm hll. 16. n. — „záviděli", žárlili a tím „roztrpčili" Mojžíše (Vulg.). — Aron jsa veleknězem byl Bohu zvláštním způsobem „zasvěcen". Kterak se otevřela země, viz Nm 16, 32; o ohni viz tamže v. 35.

V. 19.—23. srv. s Ex 32.—34; Dt 9, 8.

V. 20. „sláva" národa israelského byl jejich Bůh, Hospodin. Dt 4, 6.-8; 10, 21.

21 Zapomněli na svého Spasitele,
na Boha, jenž věci veliké učinil v Egyptě —
22 zázračná díla v Chamově zemi,
skutky hrozné v Rudém moři.
23 Tu si umínil, a byl by je zahubil,
kdyby Mojžíš, vyvolený jeho,
v roztržce té nebyl postavil se před něj,
aby odvrátil hněv jeho, aby jich nehubil.

24 Nic si nevážili žádoucí země,
nevěřili slovu jeho;
25 reptajíce ve svých stanech
nedbali Hospodinova hlasu.
26 Proto pozdvihl ruku a přisáhl jim,
po poušti že rozmetá je,
27 že jejich potomstvo pokoří mezi národy,
a že rozpráší je po krajinách.

28 Zasvětili se Beel-Fegorovi,
a jedli z obětí (podaných bohům) mrtvým;
29 popouzeli ho svými činy,
proto je stihla veliká rána.
30 Tu povstal Finees a ukojil ho,
i byla rána ta zastavena;
31 bylo mu to čítáno za spravedlnost
od rodu do rodu na věčné časy.

32 Popudili ho dále u Vod odporu,
i Mojžíšovi zle se vedlo pro ně;
33 neboť vzepřeli se vůli jeho,
promluvil nerozvážně ústy svými.

34 Nevyplenili těch národů,
které jim byl Hospodin (vyhubit) kázal;
35 ale smísili se s těmi národy,
a jejich skutkům se naučili;

V. 22. „země Chamova“ = Egypt. Srv. Ž 77, 51; Ž 104, 23. 27.

V. 23. Ten úmysl Boží vysloven Ex 32, 10; Dt 9, 14. — Kterak se postavil Mojžíš před Boha, viz Ex 32, 11. nn.

V. 24.—27. srv. s Nm hl. 13. n. — „žádoucí země“ = Palestina. — „nevěřili slovu jeho“, kterým jim tu zemi sliboval.

V. 25. srv. s Dt 1, 27.

V. 26. srv. s Nm 14, 28; Dt 32, 40. — Po poušti rozmetal ono pokolení, spolu však pohrozil, že i budoucí pokolení by rozprášil, kdyby činili podobně jako ti, jež vyvedl z Egypta. Srv. Lv 26, 33; Ez 20, 23. Tato vyhrůžka se splnila, národ je nyní skutečně rozptýlen, i prosí básník, aby ho zase Bůh shromáždil (níže v. 47.).

V. 28.—31. srv. s Nm 25. — „mrtvý bůh“ sluje Baal-Peor proti pravému, „živému“ Bohu Israelovu. Srv. Ž 114b., 3—5; Is 8, 19; Jer 10, 10. — Finees, syn Eleazarův proklál dva hlavní viníky; tím „ukojil“, usmířil Boha a za to bylo jeho potomstvo odměněno velekněžstvím (= „bylo mu to čítáno za spravedlnost . . .“). Velekněžství bylo v jeho rodě po Heliho a opět od časů Davidových dále.

V. 32. n. srv. s Nm 20, 3. nn.; Dt 1, 37; 3, 26. — „nerozvážně promluvil“ Mojžíš.

V. 34. připomíná, že nedbali v Palestině rozkazů, o kterých srv. Ex 23, 32. 34, 11.—15; Dt 7, 16; Sdc 1, 27.—29; 2, 2.

36 byli služebníky jejich model
a ty staly se jim osidlem.
37 V obět podávali syny
jakož i své dcery duchům zlým;
38 prolévali krev nevinnou, krev synů a dcer,
obětovaných modlám kanaanským,
že byla země poskvrněna tím vražděním.
39 Znečistili se svými skutky,
neboť se zpronevěřili svými činy.
40 I rozhněval se Pán náramně na svůj národ,
a vzal v ošklivost dědictví svoje;
41 proto vydal je do pohanských rukou,
vládli jim ti, kteří měli je v nenávisti.
42 Jejich nepřátelé je utiskovali,
byli pokořeni pod jejich rukou.

43 Mnohokráte vysvobodil je,
oni však vzpírali se mu smýšlením svým,
a klesali pro své nepravosti.
44 Ale shlédl na soužení jejich,
když slyšel, kterak naříkají;
45 rozpomněl se na úmluvu svoji,
slitoval se dle hojné milosti své;
46 dal jim dojíti smilování
všech, kteří do zajetí je vedli.

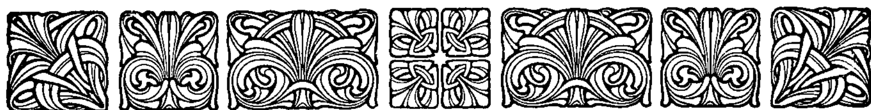
47 Vysvoboď nás, Hospodine, náš Bože,
rač nás shromážditi z pohanů,
bychom chválili svaté tvoje jméno,
a se honosili oslavou tvou!

* * *

48 Žehnán buď Hospodin, Bůh Israelův,
od věkův až na věky;
a všechen lid ať řekne: „Amen, Amen“!

V. 40.—42. mluví o době soudců. Srv. Sdc 2, 14; 3, 12. n.; 10, 7. 9. a j.
V. 43. „klesali“ do bídy. — „mnohokráte“, jak již Sdc 2, 10.—23. a i později, až do zajetí babylonského (v. 46.).
V. 47. „chváliti“ chtějí Boha, t. j. děkovati mu také bohoslužbou řádnou, která jest nyní zastavena. — Budou se v Palestině honosit, že smějí chváliti tak dobrotivého, mocného a pravého Boha.
V. 48. nepatří k Ž 105., ale zavírá čtvrtou knihu žalmů. Srv. Ž 40, 14; Ž 71, 18.—20; Ž 88, 53. — Vv. 47. n. s malými změnami jsou také v 1. Par 16, 35. n. — Alleluja, které je na konci tohoto Ž v hebr. má Vulg. v čele Ž 106. — (Israel si přál, aby byl shromážděn ve svaté zemi ku chvále Boží; my si přejeme, aby nás Bůh shromáždil v nebeské říši (Žid 4, 9.), abychom tam stále velebili svého tvůrce a Spasitele. Tu touhu vzbuzují v nás slova Ž 105. při modlitbě hodinek. Sedláček.)

PÁTÁ KNIHA ŽALMŮ (Ž 106.—150.).

Ž 106. (hebr. 107.). Díky vysvobozených prozřetelnosti Boží.

Úvod: Výzva žalmistova, by všichni zajatci, kteří byli ze zajetí babylonského vysvobozeni, milosrdenství Božímu za to děkovali (v. 1.—3.). I. Díl: Kterak se schyluje milosrdenství Boží k nešťastníkům, kteří se dovolávají pomoci Boží, patrno z těchto čtyř příkladů: a) Bůh se smilovává nad poutníkem, bloudícím po poušti (v. 4.—9), b) nad uvězněnými zajatci (v. 10.—16.), c) nad nemocnými (v. 17.—22.), d) nad plavci (v. 23.—32) — II. Díl: Podivuhodno, kterak nakládá Prozřetelnost s dobrými i zlými (v. 33.—42.). Kéž učí se lidé z toho moudrými býti (v. 43.)!

Alleluja.

1 Chvalte Hospodina, neb je dobrý,
nebof je na věky milosrdenství jeho.
2 (Tak) rcetež Hospodinovi vykoupenci,
které vykoupil z ruky nepřátelské,
3 a jež shromáždil z krajin východu, západu,
od půlnoci, jakož i od moře.

Ž 106. — V. 1. Ž 106. je píseň díků, které užívali Israelité často při bohoslužbě. Z těchto bohoslužebných důvodů nejsnáze lze vysvětliti, že Ž 106. jsou vlastně žalmy dva: v. 1.—32. a v. 32.—43. — Poprvé byl asi zpíván po návratu ze zajetí babylonského, snad o prvních svátcích stanových. Srv. v. 22. s Esdr 3, 4. Děkovali za milost, kterou si vyprošovali ve v. 47. předešlého Ž 105. — Ačkoli děkuje žalmista za vysvobození ze zajetí, mluví všeobecně, že je báseň jeho zpěv díků a oslavy Boží prozřetelnosti vůbec. — První část je dvojitým refrénem velmi zřetelně rozčleněna na čtyři sloky. Viz výše obsažník. Nejprvé líčeno v každé sloce nebezpečí, pak v prvním refrénu (v. 6. 13. 19. 28.) zdůrazněna pomoc Boží, když k němu ohrožený volal; způsob, jakým Bůh pomohl, rozvinut ve vv. dalších; druhý refrén vybízí Israelity, by děkovali Bohu (v. 8. 15. 21. 31.); v prvních dvou slokách přidán důvod, proč dlužno Bohu děkovati, ve druhých dvou připojeno, jakým způsobem dlužno Bohu díky vzdávati. — Alleluja v hebr. jest na konci Ž předešlého. — K v. 1. srv. Ž 105, 1; Jer 33, 11; 2. Par 7, 3. 6; 20, 21.

V. 2. „vykoupenci Hospodinovi“ jsou popředně Židé, které Bůh „vykoupil“ ze zajetí babylonského, potom všichni lidé, které Bůh z jakéhokoli neštěstí vysvobodil. Srv. Is 35, 10; 51, 11; 62, 12.

V. 3. „moře“ bez přívlastku znamená obyčejně moře Středozemské; zde však znamená dle souvislosti spíše moře Rudé, tedy „jih“ a Egypt, kde bývali také Židé roztroušeni („v diaspoře“). Srv. Jer 41, 17. n.

4 Bloudili pouští, kraji vyprahlými,
nenašli cesty k městu hostinnému;
5 ježto hladověli a žízeň měli,
umdléval v nich život jejich.
6 I volali k Hospodinu v soužení svém
a on z tísně jejich je vysvobodil:
7 uvedl je na cestu pravou,
by došli hostinného města.
8 (Ti) nechť chválí Pána za jeho milost,
za jeho divy lidem učiněné,
9 za to, že ukojil duši, která žíznila,
za to, že naplnil hladovou duši sladkostí.

10 Seděli v temnotách a ve stínu smrti,
spoutáni jsouce bídou a železem,
11 neboť se zprotivili příkazům Božím,
pohrdli úradky Nejvyššího;
12 proto pokořil bídou srdce jejich,
klesli a neměli pomocníka.
13 I volali k Hospodinu v soužení svém,
a on z tísně jejich je vysvobodil:
14 vyvedl je z temnot, ze stínu smrti,
a také zpřetrhal jejich pouta.
15 (Ti) nechť chválí Pána za jeho milost,
za jeho divy lidem učiněné,
16 za to, že rozlámal bronzové brány,
za to, že roztříštil železné závory.

17 Chřadli pro své nešlechetné mravy,
byloť jim pro jejich nepravosti trpět;
18 jakýkoliv pokrm zhnusil se jim,
přiblížili se až ku branám smrti.
19 I volali k Hospodinu v soužení svém,
a on z tísně jejich je vysvobodil:
20 poslal svoje slovo a uzdravil je,
z hrobů jejich je vysvobodil.
21 (Ti) nechť chválí Pána za jeho milost,
za jeho divy lidem učiněné,
22 nechať podávají oběti díků,
a s plesem vypravují skutky jeho!

23 Ti, kteří pustili se na moře v lodích,
jdouce po své práci na velkých vodách,

V. 4.—9. líčí první nehodu, která se často lidem po poušti putujícím přihodí. Není tedy třeba mysliti toliko na Israelity, kteří bloudili pouští za dob Mojžíšových.

V. 10. „temnoty“ žalářové Srv. Ž 22. 4.

V. 12. „srdce“ = sídlo síly a statečnosti. Protože síly pozbyli, „klesali“.

V. 17.—22. Třetí případ: těžká nemoc, kdy nemá člověk chuti k jídlu, a kdy je již smrt na jazyku. — „slovo Boží“ = rozkaz jeho. Srv. Job 33, 18.—22. 28. Srv. též Ž 42, 3; Is 55, 11.

V. 23. nn. srv. s Jon 1, 1. nn. — Židé plavívali se za obchodem.

24 vídali skutky Hospodinovy,
divy jeho na hlubině;
25 řekl a dostavil se bouřlivý vichor,
a vlny mořské vysoko se vzduly;
26 stoupli až k nebi, padli až do propastí,
duše jejich v nebezpečí mřela;
27 točili se, vrávorali jak zpití,
a všecka moudrost jejich byla v koncích.
28 I volali k Hospodinu v soužení svém,
a on z tísně jejich je vysvobodil:
29 proměnil svou bouři v tichý vánek,
a mořské vlny se utišily;
30 radovali se, že nastalo ticho,
on pak je dovedl k žádoucímu břehu.
31 (Ti) nechť chválí Pána za jeho milost,
za jeho divy, lidem učiněné,
32 ať ho velebí ve shromáždění lidu,
ve sboru starších ať jej oslavují!

33 Obrátil řeky v kraje pouště,
prameny vodní v žíznivou zemi,
34 půdu úrodnou ve slatinu,
pro zlobu jejího obyvatelstva.
35 Obrátil poušť v jezera vodní,
zemi vyprahlou v prameny vodstva;
36 usadil na ní vyhladovělé,
ti si zřídili hostinné město;
37 na polích sili a štípili vinice,
dodělali se úrody hojné.
38 Žehnal jim, že se rozmohli velmi,
nedal, by dobytka ubylo jim.
39 Když jich ubývalo a klesali
tlakem zlých a útrapami,
40 vylil potupu na pány urozené,
zavedl je, že bloudili po poušti bez cest;
41 chuďasa však vytrhl z bídy,
rozmnožil rody (jeho) jak ovce.
42 Zří to spravedliví a veselí se,
a všecka bezbožnost zavírá svá ústa.
43 Kdo je moudrý, ať toho šetří,
ať dbá milostí Hospodinových!

V. 24. „skutky Hospodinovy" a „divy" jsou mořské bouře a jejich utišení, nebezpečí plavců a jich záchrany podivuhodné.

V. 30. „ku břehu", t. j. do přístavu, do něhož jeli za obchodem.

V. 33. „prameny, řeky" zdroje vydatné vláhy a podmínky úrody. Srv. Is 35, 7; 50, 2.

V. 34. srv. s Job 39, 6; Dt 29, 23.

V. 39.–42. Bůh sice dopouští, aby „chudasové" (popředně Israelité ale i lidé vůbec) byli někdy utiskováni od „urozených pánů", t. j. násilníků, kteří „chuďasům" vládli, ale všeho do času toliko; Bůh se chuďasů zastane, utlačovatele zapudí. — Vv. 40. 42. jsou citáty z Joba, 12, 21; 21, 11; 22, 19; 5, 16. — V. 40. pokládá kritika za glosu (Bickell, Schlögl). — Pozoruhodno, že žalmista nestojí na stanovisku úzkoprsého Žida, ale již na stanovisku vyšším, bezmála všelidském, křesťanském.

Ž 107. (hebr. 108.). Prosba za pomoc Boží.

Nadpis (v. 1.). Žalmista oslavuje Boží milost a věrnost (v. 2.—6.) a prosí, by se splnilo staré proroctví o tom, že bude Israel pánem v Palestině, Moabsku, Edomsku a Filišťansku (v. 7.—14.).

1 Píseň žalmová od Davida.

2 Posilněno jest mé srdce, Bože,
posilněno jest mé srdce.

Nuže, budu zpívati a hráti!
3 Probuď se, duše má, probuď se, harfo a citaro,
ze spánku jitřenku budu budit.
4 Budu tě chválit mezi národy, Pane,
oslavovat tebe mezi kmeny.
5 Neboť je veliká až k nebi tvá milost,
a tvá věrnost až do oblaků.

6 Rač se povznést, Bože, nad nebesa,
velebnost tvá nad veškerou zemí,
7 by tvoji miláčci byli vysvobozeni!
Pomoz (tedy) pravicí svou a slyš nás!

8 Přislíbil Bůh při svatosti svojí,
že budu s veselostí děliti Sichemsko,
údolí sukkotské rozměřovati,
9 můj že je Galaad, moje Manassesko,
Efraimsko že je přilba mé hlavy,
Judsko pak vladařstvím žezla mého,
10 Moabsko že jest mým žádoucím umyvadlem,
na Edomsko že svou obuv položím,
a že Filišťané budou se kořit mně.

11 Kdo mne dovede k hrazenému městu,
kdo mne doprovodí do Edomska?
12 Zdali ne ty, Bože, jenž jsi zavrhl nás,
ty, Bože, jenž nechceš s naším vojskem táhnout?

13 Uděliž nám pomoc před nepřítelem,
neboť nicotná jest pomoc lidská.
14 S Bohem budeme divy hrdinství činit,
on sám zdeptá naše nepřátele.

V. 43. srv. s Os 14, 10. — Moudrý si zajistí milost Boží spravedlivým životem; a když octne se v nebezpečí, vyslyší Hospodin jeho modlitby, pomůže mu. — Žalm 106. byl vykládán ve smyslu obrazně-mesiášském. Lidstvo bloudilo, hynulo, bylo nemocné, vydáno bouři; Bůh proměnil prázdná srdce svou milostí (voda, která teče do věčného života), že mohou vydávati dobré, záslužné skutky, rozmnožil rody svatých, shromažďuje je ve své církvi (v. 2.—3.). Děkujeme Bohu za ten obrat slovy žalmu, když se jej v hodinkách soboty modlíme. (Sedláček).

Ž 107. — V. 1. Tento Ž je složen ze dvou částí Žž 56. a 59. — Ž 107, 2.—6., Ž 56, 8.—12; Ž 107, 7.—14., Ž 59, 6c.—14. — Oba úryvky spojeny byly v jeden žalm nejspíše z důvodů bohoslužebných a pak vloženy do žaltáře, aby bylo dosaženo žádoucího čísla žalmů. Kdy se tak stalo, není známo. — Viz výklad ke jmenovaným žalmům. Nepatrných odchylek nebylo tu dbáno.

Ž 108. (hebr. 109.). Vytrhni mne, Bože, z rukou zlomyslného a nenapravitelného škůdce a jej spravedlivě potrestej!

Nadpis (v. 1.). Zločinci odměňují se žalmistovi za dobré zlým (v. 2.—5.). Kéž je Bůh potrestá na dětech, na majetku, na potomstvu a památce (v. 6.—19.). Jejich zloba toho zasluhuje (v. 20.). Kéž však smiluje se nad stísněným žalmistou (v. 21.—25.). Vyslyší-li Bůh jeho modlitbu, dostane se mu za to díků básníkových (v 26.—31.).

1 Ku konci. Žalm Davidův.

2 Bože, kterého slavívám, nemlč k tomu,
že ústa bezbožná, lstivá na mne zejí;
3 jazykem prolhaným mne oslovují,
řečmi jízlivými mne zahrnují,
napadají mne bez příčiny.
4 Místo by milovali mne — nevraží na mne;
já však ustavičně jen se modlím.
5 Odplacují se mně za dobré zlým,
nenávistí za mou lásku.

6 Dopusť, ať povstane bezbožník proti němu,
ať stoje po jeho pravici žaluje na něj.
7 Když bude souzen, ať je vinným uznán,
a jeho modlitba buď mu počtena za hřích.
8 Jeho života dnů nemnoho buď,
a jeho úřad ať dostane jiný.
9 Děti jeho buďte — sirotky,
manželka pak jeho — vdovou.

Ž 108. — V. 1. O nadpisu srv. Ž 4, 1. — O žalmech zaklínacích, k nimž tento Ž po výtce patří, viz Úvod str. 166. Žalmista svolává tresty na zatvrzelé, nenapravitelné zločince, ale spolu také předpovídá, že je jistě stihnou: ve smyslu slovném a dějinném nepřátele žalmistovy, ve smyslu předobrazném nepřátele Kristovy. Srv. v. 8b. se Skut 1, 20.

V. 2. Žalmista připomíná, že je stálým ctitelem Hospodinovým, že jej ustavičně velebí, může tedy s důvěrou se těšiti, že nebude Bůh nečinně hleděti, kterak jeho ctitel, jemuž Boží pomoc je slíbena, nevinně trpí, ale „promluví“; to slovo Boží bude znamenati spásu žalmistovu a tresty jeho nepřátel. Srv. Ž 27, 1; 34, 22.

V. 3. „zejí“ = jsou otevřena a z nich se chrlí jedovatá slova.

V. 4. Žalmista hledá útočiště v modlitbě za pomoc Boží (Zlat.). — Je samá modlitba (hebr.). Srv. Ž 119, 7.

V. 5. srv. s Ž 34, 12; 37, 21.

V. 6. „žaluje na něho“ = jest jeho žalobcem, „satanem“ (hebr.) v obecném smyslu jako Zach 3, 1. — Žalobce stával u soudu po pravici žalovaného — Nepřítel žalmistův křivě jej obžaloval; za to dle odvetného práva starozákonného má býti potrestán tím, že bude sám křivě obžalován. Také Pán byl křivě obžalován.

V. 7. Ježto nepřítel žalmistu křivě odsuzoval, když úřad soudcovský zastával, má býti za trest sám nespravedlivě odsouzen. — Modlitba bude mu počítána za hřích proto, že je neupřímná, pokrytecká. Ostatně možno v. 7b. pokládati za nadsázku a pak znamená toliko přání, by jeho modlitba nedošla vyslyšení, by nevyprosila odpuštění, jako nemůže je vyprositi hřích.

V. 8a. srv. s Ž 54, 24. — 8b. srv. se Skt 1, 20. — Nepřítel žalmistův byl asi soudcem, jak možno vyvozovati z v. 6. — Jidáš, nepřítel Kristův, pozbyl úřadu, jehož se dostalo Matějovi.

V. 9. n. Nepřítel (či nepřátelé) žalmistův sprovázel se světa otce a živitele rodin, činil sirotky a vdovy, bořil jim domy, přiváděl je na žebráckou hůl. Co činil jiným, ať dle práva odvetného zakusí sám na sobě, t. j. na své rodině.

10 Potulujte se děti jeho a žebrejte,
jsouce vyhnáni z domů svých rozbořených.
11 Ukládej lichvář o všecek majetek jeho,
a nechť cizinci rozchvátí, co si vydělal.
12 Nebudiž nikoho, kdo by mu prokázal lásku,
nemějž nikdo soucitu s jeho sirotky.
13 Potomstvo jeho budiž vyhubeno,
a v jediném kolenu zanikniž jeho jméno.
14 Měj Pán na mysli viny jeho předků,
a hřích matky jeho nebuď shlazen;
15 buďte před Hospodinem ustavičně,
vyhlazena buď se země památka jejich!

16 Neb nedbal toho, by prokazoval lásku,
17 ale stíhal nuzáka a chuďasa
a toho, jenž klesal na mysli, aby ho dorazil.
18 Miloval kletbu — ať ho tedy stihne —
požehnání nechtěl — vzdal se mu tedy!
Oblékal se v kletbu jakoby v roucho,
ať tedy vnikne jak voda do jeho útrob,
a jako olej do jeho kostí;
19 zůstaň mu jak roucho, v které se halí,
a jako pás, kterým vždycky se přepasuje.
20 To budiž odměnou Páně mým protivníkům,
těm, kteří mluví proti mně zlé věci!
21 Ano, ty, můj Pane, Hospodine,
zastaň se mne pro své jméno,
vždyť je tvá milost líbezná; vysvoboď mne!
22 Neboť ubožák a chuďas jsem já,
a mé srdce svíjí se mi v nitru.
23 Jako stín když se nachyluje, se ztrácím,
a jako kobylky unášen jsem.

V. 11. n. Jako nepřítel (či nepřátelé) žalmistův lichvařením odíral, tak bude nyní sám obětí lichvářův. Nikomu lásky neprokazoval, s nikým neměl soucitu; jakou měrou měřil, takovou bude jemu naměřeno.

V. 14. Jako bude trestán ještě na svých dětech (v. 9 n.), tak bude pykati také za viny svých předků. Srv Ex 20, 5. — „hřích matky“ = tresty za hříchy matčiny, za které bude mu pykati.

V. 15. „před Hospodinem ustavičně“ mají býti hříchy předků žalmistova nepřítele; „vyhlazena má býti památka“ nepřítele a jeho potomstva. Srv. Ž 33, 17; 89, 8. n.

V. 18. Miloval „kletbu“, t. j. činy, jež přinášejí Boží kletbu, trest. Co chtěl, ať má. — „požehnání“ t. j. činy, které svolávají Boží požehnání. Ježto nestál o ně, ať jest ho daleko to požehnání Boží. — Jako má člověk na sobě ustavičně šat a pás (v. 19) a ten s Východďanem, který v něm spí, bezmála srostl, tak nosil všady žalmistův nepřítel s sebou kletbu, t. j. zločiny, které kletbu Boží svolávají. — O vodě, která pitím vnikala do vnitřností srv. Nm 5, 22. — Olejem se Východďané pomazávají, roztírají jej na těle i vniká do kůže a do údů (= „kosti“). — Zločiny staly se mu druhou přirozeností, ať se jí stanou i tresty za ně!

V. 21. „Ano“, splní-li se, co si básník výše přál, bude mu pomoženo, bude zbaven svých útisků a přispěje to ke slávě Boží. Srv. níže v. 26. n. — „ty“ zdůrazněno. — „jméno“ Boží zde popředně jeho milostivost, která svým ctitelům dává okoušet, jak je „líbezná“. Srv. Ž 68, 17. Spolu se ukáže, že „jméno Boží“, t. j. Bůh je nejvýše spravedlivý a věrný, jakož i všemohoucí.

V. 23. K večeru sklánějí se stíny a blednou víc a víc, až konečně splývají se soumrakem a ve tmě zanikají. Tak chřadne žalmistovi v útrapách život. Cítí,

24 Kolena mi klesají, ježto se postím,
tělo mi zhubenělo, nemá tuku.
25 Já pak stal jsem se terčem posměchu jejich;
vidí-li mne, potřásají hlavou.

26 Pomoz mi, ó Hospodine, můj Bože,
vysvoboď mne podle milosti své,
27 ať oni poznají, že je to ruka tvoje,
že jsi ty, ó Hospodine, to učinil!
28 Ať si oni zlořečí, vždyť ty žehnáš;
nepřátelé moji budou se hanbit,
ale služebník tvůj radovat se.
29 Rouchem mých protivníků potupa budiž,
ať se halí ve stud jako ve plášť!
30 Slavit chci Pána velmi svými ústy,
ve valném sboru chváliti jej,
31 že se postavil chudému po pravici,
aby ho vytrhl těm, kteří stíhali ho.

Ž 109. (hebr. 110.). Mesiášovo věčné království a kněžství.

Nadpis. Hospodin slibuje Mesiášovi vládu světa (v. 1.—3.). Mesiáš-král bude spolu knězem (v. 4.). Tento král-kněz zdolá vítězně všecky své nepřátele (v. 5.-7.).

1 Žalm Davidův.

Řekl Hospodin mému Pánu:
Zasedej po mé pravici,
dokud nedám nepřátele
za podnož tvým nohám.

že se blíží večer života a noc smrti jistojistě se brzy dostaví, jestliže Bůh nepomůže. — Jako vítr uchvátí hejna kobylek, nese je a vrhá, vysýpává do moře, kde zahynou, tak unáší vichor útrap básníka; nepomůže-li Bůh, bude svát do hlubin smrti. Srv. Ex 10, 19; Joel 2, 20.

V. 24. S modlitbou (v. 4.) spojuje kající pěvec půst, aby si získal Boha a jeho pomoc.

V. 25. „já", zdůrazněno proti „kolenům" a „tělu" ve v. 24. — „potřásati hlavou" znamenalo posmívati se někomu pohrdavě. Srv. Ž 21, 8; 43, 15.

V. 26. n. Pomůže-li Bůh žalmistovi, který si neví rady, bude patrno, že Bůh mu pomohl, Bůh všemohoucí, nejvýš dobrotivý, spravedlivý a věrný. I nepřátelé budou to viděti. Tak přispěje pomoc Boží netoliko ku blahu žalmistovu, ale též ke cti Boží.

V. 31. Ať si stojí po pravici žalmistově křivý žalobce (v. 6.). Nic nezmůže, ježto tam stojí také Bůh všemohoucí, žalmistu chránící. — Žalm 108. je dosud s to, aby otřásl nepřítelem Kristovým, t. j. hříšníkem a připomněl mu, jaké tresty ho čekají, neobrátí li. — Kterak mučily hříchy Krista v jeho bolestné matce, připomíná svátek sedmera bolestí Panny Marie. — Modlíce se Ž 108. v N. Z. prosíme Boha, aby obrátil zatvrzelé hříšníky, zejména pohany, hrozíme se trestů, jimiž spravedlnost Boží hříchy stíhá, nepřejeme však nikomu nic zlého, ponechávajíce soud jedinému Bohu.

Ž 109. — V. 1. Žádný Ž není v N. Z. tak často uváděn jako tento. Pán jím dokazuje vyšší důstojnost Mesiášovu (Mt 22, 43.—45; Lk 20, 42.). Praví, že bude seděti na pravici Boží (Mt 26, 64; Mk 14, 62; Lk 22, 69.). Srv. Sk 2, 34; Ef 1, 20; Kol 3, 1; Žid 1, 13; 8, 1; 10, 12; 1. Petr 3, 22; Zjev 3, 21; 1. Kor 15, 25. — O Kristově kněžství srv. Žid 5, 6. 10; 6, 20; 7, 17.—22. 24, 28. — Davidovi připisuje Ž 109. Pán (Mt 22, 43.) i sv. Petr (Sk 2, 34.). Žalm tento je přímo mesiášský. V tom smyslu vykládal v. 1. Kristus v rozmluvě s farisey, v tom smyslu jej brali spisovatelé N. Z. (viz místa výše uvedená) a tak býval v církvi

2 Mocnému žezlu tvému dá vzejít
Hospodin ze Sionu;
panuj uprostřed nepřátel svých!
3 Ty vládni ve dni své síly
v lesku svatém,
z lůna před jitřenkou
zplodilť jsem tě."

---

také vždycky vykládán. V dějinách Israelových není krále, není kněze, na kterého by se hodil; toliko Mesiáši přiléhá. Podobá se Ž 2. — Žalm 109. je vlastně proroctví; proto počíná slovy „neum Jahve" (= výrok Hospodinův = praví Hospodin), jak počínávají proroci své předpovědi. Popisuje-li tu David, co v prorockém nadšení vidí a slyší, možno překládati: „Praví Hospodin"; líčí-li, co viděl a slyšel, možno překládati: „Řekl" — „Hospodin" = Bůh Otec. — „Pán (můj"), t. j. Davidův = Mesiáš. — „seděti na pravici" = dojíti nejvyšší cti (3. Král 2, 19.) S tou ctí spojena jest, jak plyne ze souvislosti, moc a vláda. — „dokud nedám" neznamená, že Mesiáš přestane seděti na pravici Boží, až si podrobí všecky nepřátele! Kristus v den, kdy vstoupil na nebesa zasednuv na pravici Otcovu (Mk 16, 19.) bude tam seděti vždycky (Žid 10, 12.) a království jeho nebude konce (Lk 1, 33). — „nepřátelé" Krista a jeho vykupitelského díla, nepřátelé jeho říše, katolické církve, tedy křesťanství. — Býti „podnožím" někoho znamená býti dokonale od něho pokořen a podmaněn. Srv. Jos 10, 24. n.; Ž 17, 39. Na obrazech egyptských, assyrských i perských (nápis behistúnský) bývají králové často zobrazováni, ani kladou nohu na šíji poražených, na zemi ležících nepřátel. — Sapor užíval Valeriana císaře jako podnoží, jako stupně, když vsedal na kůň, Tamerlan podobně zacházel s přemoženým Bajazetem (Sedláček).

V. 2. Hospodin, který dosud mluvil v prvé osobě („dám") mluví nyní o sobě ve třetí osobě, aby vynikl význam jména „Hospodin" (= Jahve Ex 3, 14.). Podobně Is 3, 16.—18; 8, 5. 7; Mich 1, 2.—6. (Hoberg. Dle jiných mluví tu žalmista, ovšem jménem Hospodinovým.) — „žezlo" odznak moci královské. — „dá vzejít" a odtud, z Jerusalema (= Sion), kde sídlí milostně, také rozšíří království Mesiášovo. Srv. Is 2, 3; Mich 4, 2. — Rozkazovací způsob „panuj" vyslovuje jistotu, že splní se, co těmi slovy Hospodin předpovídá. Bylo by možno přeložiti také větou účelnou: „abys panoval . . ." Ta slova počala se plniti, když apoštolové založivše církev v Jerusalemě vyšli odtud a šířili království pravdy a milosti Kristovy po veškerém světě, že mohl již Pavel napsati: „V celém světě jest, a roste a dává ovoce" (Kol 1, 6.). Ač bude Mesiáš nepřáteli obklopen (= „mezi") bude nad nimi vládnouti.

V. 3. „Ty" zdůrazňuje vládu Mesiášovu proti vládě nepřátel jeho, kteří vlásti nebudou ale poslouchati! — „den", kdy bude se jevit „síla" Mesiášova, jest všecek čas, který potrvá církev, zejména poslední, soudný den, kdy zasvitne ta moc a sláva nevídaným leskem. — „svatý lesk" = božská velebnost. Smysl 3ab.: „Ty budeš vlásti, pokud potrvá tvá velebnost, ty, který sedíš na trůně v božské velebnosti (Hoberg). — 3cd. podává důvod, proč bude vlásti: protože je syn Boží. — „z lůna" = z podstaty. — Doplň „mého" t. j. Boha Otce. — „před jitřenkou" = prve nežli co bylo, tedy od věčnosti (Aug.). — Tak jasně možno nám to místo vykládati teprve na základě N. Z. a nauky církevní, která praví, že Mesiáš, t. j. Ježíš byl pravý, přirozený, vlastní syn Boží, Otci rovný Bůh, s ním soupodstatný, a ne toliko člověk za vlastního přijatý (syn adoptovaný). Israelitům nebylo božské synovství Mesiášovo dokonale jasné zjeveno, ježto nebyli proto ještě zralí; bylo třeba, by se zakotvilo prve pevně jednobožství; z téhož důvodu nebylo ve S. Z. zcela zřejmě vysloveno tajemství nejsv. Trojice. Israelité nesnadno mohli pochopiti z tohoto místa dokonale božské pravé synovství Mesiášovo, ježto dle názoru tehdejšího i králové babylonští, assyrští a zejména egyptští byli jmenováni „syny božími". Na sloupu, postaveném za Ramsa II. na cestě k nubijským zlatodolům napsal písař o jmenovaném králi, kterého nazývá „synem Ré" (boha slunce): V den, kdy se narodil, byl jásot v nebi; bohové pravili: „My jsme ho zplodili"; bohyně řekly: „Vyšel z nás, aby zastával království Ré-ovo . . ." (dle Ermana). Také Řekové pokládali krále za zrozené z Dia neb od něho živené. Ostatně také národ israelský jmenován synem Hospodinovým (Ex 4, 22., srv. Dt 14, 1. n.), ano i potomstvo Davidovo (2. Sam 7, 13. n.). Že však tu (Ž 109, 3.) je řeč o dokonalejším

4 Přisáhl Hospodin (takto):
— a želet toho nebude —
„Ty jsi knězem na věky
jako byl Melchisedech!“

5 Pán (bude) tobě po pravici,
bít bude v den svého hněvu krále;
6 mezi národy soud konat,
dokonale porážeti,
tříštit hlavy po širé zemi.
7 Z potoka na cestě bude píti,
protož pozdvihne hlavu.

---

synovství Božím, plyne z toho, že toho syna jmenuje David, jeho praotec, „Pánem svým“ (v. 1.). — Dle hebr. zní v. 3.:

Lidu svého ochotného
v den své výpravy míti budeš
ve svatém ozdobě . . .
jako rosy z lůna zory
budeš míti mladého junáctva.

Hebr. líčí, že bude míti Mesiáš ve svých bojích s nepřáteli tolik ochotného lidu, bojovného junáctva, jako bývá záhy z jitra po studené noci v Palestině rosy. — „den výpravy“ jako výše „den síly“. — Ty boje pro Boha budou svaté, proto také šat i výzbroj bojovníků je posvátná. — Dle názoru lidového básnictví rodí se rosa z červánků. Kterému znění, zda Vulg., která se opírá o LXX či hebrejskému přísluší přednost, nesnadno rozhodnouti. Hebr. druží se lépe k předešlým myšlenkám nežli Vulg.; zpráva o věčném zplození Mesiáše z Boha Otce není dle souvislosti očekávána. Dle toho hebr. by byl přednější, není však neporušený (Sedláček)

V. 4ab. mluví žalmista uváděje výrok Hospodinův. — Hospodin po lidsku mluveno „přísahá“, t. j. pevně stanoví, bezmála se zavazuje, že splní, co slibuje. — „nebude toho želet“ = nezmění svého úradku (srv. Gn 6, 6.). — „jako byl Melchisedech“ dosl.: „dle řádu Melchisedechova“. Melchisedech byl králem i knězem v jedné osobě. Tak i Mesiáš. Kněžství Melchisedechovo bylo (Gn 14.) jiné než Áronovo. Toto bylo dědičné, smrtí jednoho přestávalo a přecházelo na jeho nástupce, kněžství Kristovo potrvá na věky, nepřejde na jeho nástupce. Áron byl toliko knězem, ne králem Áron obětoval všelijaké oběti, Melchisedech chléb a víno a tak stal se předobrazem Krista, který podává denně nekrvavou obět svého těla a krve pod způsobami chleba a vína. Áron potřeboval ke svým obětem chrámu a když byl rozbořen, nebylo obětí. Melchisedech a taktéž i Kristus Áronova chrámu nepotřeboval. Srv Žid 7, 1.—22. (5, 1.—11.)

V. 5.—7. oslovuje žalmista Hospodina (Hoberg). — „Pán“ = Mesiáš bude Hospodinu po pravici, jak pravil Hospodin ve v. 1. — (Kdo se domnívá, že tu žalmista oslovuje Mesiáše, musí vykládati, že Hospodin (= „Pán“) je po pravici Mesiášově, t. j. že ho v boji jeho chrání.) — Mesiáš bude ten soud konat ustavičně, popředně však v den poslední, soudný. Srv. Ž 2, 5. 12.

V. 6. Místo „dokonale porážeti“ hebr.: „naplní mrtvolami“ (zemi).

V. 7. Boj Mesiášův bude tuhý, v parných dnech bude žíznit, ale stále bude se občerstvovat a tak zůstane vždycky svěží „Svatý pěvec přirovnává Mesiáše vítěznému hrdinovi, jenž, stíhaje nepřítele, ani si neodpočine, nýbrž krátce občerstvuje se tím, že se napije z potoka při cestě, a dále pronásleduje protivníka, až ho úplně potře, a protož jako vítěz povznáší hlavu“ (Mlčoch). Srv. Sdc 7, 4.—6. Zlat., Aug. a jiní vykládají ten v. o Mesiášově ponížení a utrpení (7a.), za které se mu dostalo odměny (7b.). Srv. Lk 24, 26; Filip 2, 8 n.; Žid 12, 2; Zjev 5, 7. — Obsažného tohoto Ž užívá církev velmi často v hodinkách.

Ž 110. (hebr. 111.). Budiž Hospodinu slavně děkováno za jeho veliká dobrodiní!

Nadpis. Díky Hospodinu za to, co velikého a dobrého lidu svému prokázal (v. 1.—5.). Ukázal tím svou moc, věrnost, která plní smlouvu, svatost a spravedlnost. Za to mu přísluší úcta na věky (6.—11.).

Alleluja.

1 (Alef) Chci tě slavit, Pane, z celého srdce
(Bet) ve sboru spravedlivých, jakož i v obci.
2 (Gimel) Veliká jsou Hospodinova díla,
(Dalet) dokonalá podle všech jeho plánů.
3 (He) Slavná a velebná jest činnost jeho,
(Vau) a jeho spravedlnost zůstává na věky.
4 (Zajin) Ustanovil památku na své divy,
(Chet) milosrdný a milostivý Pán jest.
5 (Tet) Pokrm dává těm, kdož se ho bojí,
(Jod) na věky je pamětliv své smlouvy.
6 (Kaf) Moc svých skutků ukázal svému lidu,
(Lamed) odevzdav mu, čím pohané dědičně vládli.
7 (Mem) Díla rukou jeho jsou věrnost a právo,
(Nun) všecko, co ustanovil, je spolehlivo,
8 (Samech) je to utvrzeno na věky věkův,
(Ajin) vydáno upřímně a spravedlivě.
9 (Pe) Vykoupení seslal svému lidu,
(Çade) věčnou platnost udělil své smlouvě.
10 (Qof) Svaté jest a hrozné jeho jméno;
(Réš) počátek moudrosti je bázeň Páně.
11 (Sin) Blahé má poznání kdokoli tak činí;
(Tau) chvála jeho zůstane na věky věkův.

Ž 110. souvisí úzce se Ž 111. — Alleluja bylo přidáno později, když bylo toho žalmu užíváno při bohoslužbě. — Vznikl nejspíše v době Aggea a Zachariáše, jak praví nadpis v LXX.

V. 1. n. „ve sboru" zbožných, shromážděných v sobotu v bytě soukromém a později v synagoze. — „v obci" v Jerusalemě, kam se dostavovala k bohoslužbě všecka obec. — 2b. dle hebr. „promyšlená ode všech, kteří mají zálibu v nich". — „promyšlená" v rozjímáních. Toho rozjímání také plnou měrou zasluhují.

V. 4. „Na památku svých divů" ustanovil svátky a postaral se, aby se o nich vypravovalo rod od rodu. Zejména ustanovil velikonoce na památku toho, že byl Israel vyveden z Egypta. Srv. Ex 12, 14; Lv 23, 43; Ž 77, 3.—7.

V. 5. „pokrm" (doslovně „kořist") je manna na poušti. Ježto byl tento chléb předobrazem Eucharistie, užívá církev Ž 110. v hodinkách o Božím těle. — Pán pamětliv je své úmluvy a plní, co jí byl slíbil.

V. 6. „čím pohané vládli" = Palestina. Srv. Ex 23, 27.—31; Dt 7, 1. n.; 9, 1.—6. Když odevzdal Hospodin Israeli zaslíbenou zemi, jednal věrně, jak byl slíbil ale také spravedlivě, nikomu tím neukřivdil.

V. 9. „vykoupení" z četných svizelů, útisků a nebezpečí.

V. 10. Svaté jest jméno Hospodinovo, t. j. Hospodin sám, který žádá, by jeho ctitelé byli čisti a svati. — Protože jest Hospodin Bůh hrozný, dlužno člověku, by ho ctil, čili jeho „se bál". Ta bohabojnost, hluboká a upřímná snaha Boha ctíti je základnou, první a hlavní zásadou života náboženskomravního, který nazývá Písmo „moudrost".

V. 11. „tak činí" = Boha se bojí, jej ctí. — „blahé" = spasitelné. — „jeho" = Hospodina.

Ž 111. (hebr. 112.). Štěstí spravedlivých.

Alleluja. Při návratu Aggea a Zachariáše.

1 (Alef) Blaze tomu, kdo bojí se Hospodina,
(Bet) a v jeho příkazech velikou zálibu má.
2 (Gimel) Mocné v zemi bude potomstvo jeho,
(Dalet) rodu poctivých bude požehnáno.
3 (He) Hojnost a bohatství je v domě jeho,
(Uau) a jeho spravedlnost zůstává na věky.
4 (Zajin) Září v temnu jak světlo spravedlivým,
(Chet) je milostivý, slitovný, spravedlivý.
5 (Tet) Šťasten, kdo je soucitný a půjčuje,
(Jod) kdo své věci vyřizuje dle práva.
6 (Kaf) Neboť na věky nebude se viklat,
7 (Lamed) v paměti věčné bude spravedlivý.
(Mem) Zprávy zlé se nemusí obávati,
(Nun) pevně doufá srdce jeho v Pána.
8 (Samech) Pevné jest srdce jeho, nebojí se,
(Ajin) až může hleděti vítězně na odpůrce.
9 (Pe) Plýtvá bezmála jak rozdává chudým,
(Çade) jeho spravedlnost zůstává na věky,
(Qof) čelo jeho vysoko ve cti se zdvihá.
10 (Reš) Bezbožník vida to rozčiluje se zlostí,
(Sin) zuby svými skřípá a chřadne;
(Tau) přání hříšníků přichází na zmar.

Ž 111. — V. 1. Hebr. má v nadpisu toliko Alleluja. — Je-li nadpis další (Vulg. dle LXX) původní neb aspoň pravdivý, byl Ž 111. napsán nebo často zpíván v dobách Zachariášových, t. j. po návratu Židů ze zajetí babylonského. Ž 111. souvisí s předešlým (Ž 110.) tak, že oba jsou jacísi blíženci, dvojčata. Ž 111. rozvádí myšlenku, kterou Ž 110. na konci, ve v. 10. vyslovil — jak šťasten je člověk bohabojný. Oba Žž mají po 22 řádcích počínajících písmenami dle pořadu hebrejské abecedy (báseň abecední) Pozoruhodno, že co bylo řečeno v Ž 110. o Bohu, obráceno jest v Ž 111. na spravedlivce.

V. 2. Boží všemohoucnost byla slavena v Ž 110, 2. — Zde je připomenuta moc a vliv potomstva spravedlivcova.

V. 3. Spravedlivec je věrný obraz Boha, proto jest v. 3. tak podoben v. 3. žalmu předešlého. — Spravedlivec (s pomocí Boží) zůstane jím, nenechá se svésti vlivem bohatství ke zlému, k tomu, by ho zneužíval.

V. 4. podobá se velmi zase v. 4. žalmu předešlého. Spravedlivec je zrcadlo Boha milostivého, milosrdného a spravedlivého. — Spravedlivec pomáhá jiným stejně smýšlejícím, octnou-li se v „temnu", t. j. v neštěstí; laskavým zjevem i podporou je blaží a v tom smyslu jest jim sám „světlem".

V. 5. Israelita směl půjčovati toliko bez úroků svému souvěrci, který byl v bídě, tedy aby mu z tísně pomohl; takcvá půjčka byla skutek milosrdenství. Nejčastěji byly půjčovány potraviny. Srv. Ž 110, 5.

V. 6. n. „nebude se viklati", kolísati ve svém štěstí. — O památce spravedlivcově srv. Ž 110, 4a. — Srv. také Přís 10, 7. — Není mu báti se zprávy, že ho stihlo neštěstí jako Joba, ježto Bůh jej opatruje. Kdyby však přece ho stihla nehoda, zůstává klidný, ježto doufá v Boha, že ho neštěstí zase zbaví. Ten klid zachovává si zejména je-li pronásledován od nepřátel. Klidně čeká, až se dočeká, až uzří trest, který jeho protivníky zachváti a který jej z útisku vysvobodí (v. 8.). Srv. v. 8. s Ž 110, 8. — V. 8b. srv. s Ž 53, 9; 90, 8.

V. 9. „Plýtvá bezmála", t. j. velmi štědře ze svého majetku dává. Srv. 2. Kor 9, 9. — „spravedlnost", mravní ctnost a štěstí s ní spojené. Srv. výše v. 3 — „čelo" = slovně „roh" = moc. Srv. 1. Sam 2, 1; Ž 74, 11; 88, 18. 25.

V. 10. „Bezbožník" proti bohabojnému spravedlivci, jehožto štěstí tento Ž opěvuje. — Bezbožník vida blaho spravedlivcovo závidí mu je, trápí se, zuří,

Ž 112. (hebr. 113.). Chvalte Hospodina (v. 1b.—3.), kterýž, ač je vznešený nesmírně (v. 4.—6.), přece si milostivě všímá nízkého a strádajícího (v. 7.—9.).

1a Alleluja.

1b Chvalte, sluhové, Hospodina,
chvalte jméno Hospodinovo.
2 Buď jméno „Hospodin“ požehnáno
od tohoto času až na věky.
3 Od slunce východu do západu
chváleno buď jméno „Hospodin“.

4 Vyvýšen nad všecky národy Hospodin,
ba nad nebesa sláva jeho.
5 Kdo jako Hospodin, Bůh náš?!
Přebývá (sice) na výsostech,
6 (přece) však nízkého si všímá
na nebesích i na zemi.

7 Zdvíhá se země vysíleného,
a z kalu povyšuje chuďasa,
8 aby ho posadil vedle knížat,
vedle knížat lidu svého.
9 Usazuje bezdětnou v rodině
učiniv ji šťastnou matkou.

---

přeje si a snaží se, aby mu je vzal, avšak marně. Nekalé přání se nesplní... Srv. Ž 1, 5. — Ježto je Kristus slunce spravedlnosti, podstatný obraz Boha Otce, Bůh z Boha, možno mysliti křesťanu na Spasitele, když se modlí tento Ž. — Křesťan modle se jej má také na paměti štěstí, jež očekává spravedlivce po smrti.

Ž 112. — V. 1a. Co znamená „Alleluja“ viz k Z 104, 1. — Z 112. je první ve skupině žalmů 112.—117. (hebr. 113.—118.), zvané „hallél“, ježto má každý z nich v čele výzvu „Hallelů Jáh“. Dle rabínů bylo dlužno modliti se či zpívati „hallél“ při velikonoční večeři: Ž 112. a 113. dříve nežli přilehli ke stolu, ostatní (114.—117.) po jídle, po čtvrtém kalichu; pilo-li se také z pátého poháru, říkali prý „hallél veliký“, t. j. Ž 135. (hebr. 136.). Také Spasitel modlil se „hallél“ s apoštoly při poslední večeři (Mt 26, 30; Mk 14, 26.). — Hallél zpívali Židé též o velikonocích, letnicích a svátku stanovém, později na nov měsíce, na svátek posvěcení chrámu. Řada žalmů „hallél“ vznikla nejspíše po zajetí, ale ještě před Nehemjášem.

V. 1b. Hebr. vyzývá ke chvále „služebníky Jahvovy“, t. j. jeho ctitele, tedy popředně Israelity. (Srv. Ž 68, 37.)

V. 2 chce zasvětit chvále té všecek čas, v. 3. každé místo. — Co znamená jméno Boží „Jahve“, viz Ex 3, 14. — „Jménem“ Božím rozuměli ne toliko pouhé slovo, zvuk, ale Boha samého se všemi jeho vlastnostmi (všemohoucností, milostivostí, věrnosti atd.) činy i dobrodiním, jež národu i jednotlivcům prokazoval.

V. 4. Všichni národové, tedy lidstvo, jsou sice veliký činitel, mizí však proti Bohu. Srv. Ž 98, 2. — Obloha se svými světelnými tělesy je nádherná, ale velebnost Boží ji převyšuje, sláva Boží jde až „nad nebesa“.

V. 5. n. Co jsou „bohové“ pohanů proti Hospodinovi? — Chvály hoden jest Jahve zejména proto, že se sám takořka snižuje z nesmírné výše své velikosti k nízkosti a bídě lidské. Kritikové (Bickell), aby došli lepší souvislosti, přestavují 6b. za 5a.:

»Kdo jako Jahve Bůh náš — na nebesích i na zemi?
Přebývá (sice) na výsostech — (přece) však nízkého si všímá.«

V. 7. n. podává jeden, v. 9. druhý příklad, kterak vznešený Hospodin nezapomíná nepatrných a trpících. K v. 7. n. srv. 1. Sam 2, 8; Job 2, 8; 5, 11. — — K v. 9. srv. 1. Sam 2, 5. — „Vysílený“ leží na zemi nemoha se vzchopiti

Ž 113a. (hebr. 114.). Zázraky Boží na cestě z Egypta do Palestiny.

Alleluja.

1 Když vyšel Israel z egyptské země,
Jakobův rod z národa cizáků,
2 stalo se Judstvo svatyní jeho,
Israelstvo královstvím jeho.

3 Moře to vidělo, i prchlo,
Jordán obrátil se nazpět,
4 hory jak berani poskakovaly,
pahorky jako mláďata ovčí.

5 Co je ti, ó moře, že prcháš,
a ty, Jordáne, že se vracíš,
6 hory, že skáčete jako berani,
pahorky, jako mláďata ovčí?

7 Před tváří Páně chvěj se země,
před tváří Boha Jakobova,
8 jenž mění skálu v jezera vodstva
a křemen ve vody tryskající.

(Ž 21, 7.). Děkoval-li starozákonný básník Bohu nejvýše velebnému za to, že se snižuje k nuzným, více dlužno děkovati křesťanu, že sám Syn Boží se snížil k lidstvu až se vtělil, a tak stal se naším bratrem, by nás nevýslovně povýšil. — Ž 112. hodí se na pohřeb pokřtěných dítek, jejichž duše „posadil Bůh vedle knížat". — V mariánskych hodinkách oslavujeme Boha, který shlédl na nízkost neznámé dívky nazaretské, jež muže nepoznala, kterou však učinil nejšťastnější matkou svého Syna (v. 9.).

Ž 113a. — V. 1.n. Alleluja hebr. nemá. — Žalm 113. dle počítání Vulgaty rozdělen jest v hebr. tak, že 113, 1.—8. činí Ž 114. (hebr.), ostatek žalmu 113. (Vulg.) pak je Ž 115. (hebr.). Jsou to tedy vlastně dva žalmy, čemuž přeje i Vulg. počítajíc vv. druhé části Ž 113. od 1.—18., tedy tak, jako je počítá hebr. Ž 115. Také stavbou se obě „části" liší, ano i obsahem. — Ž 113./1. vyniká dokonalou souměrností slok i veršů, dramatickou živostí, smělým zosobněním, což dokazuje nadaného básníka. — „Israel" = „rod Jakobův" = „Judstvo" = národ israelský. — Israel stal se živou svatyní Boží, ježto Bůh usídlil se mezi svým lidem. Proto byl Israel Bohu zasvěceným posvátným majetkem, jehož nesměl se dotknouti beztrestně cizinec, nepřítel. Srv. Ex 19, 5. n.; 15, 16; Dt 4, 20; 7, 6; 14, 2; 26, 18; 32, 9. — Juda tu jmenován zástupcem veškerého Israele, ježto Ž 113./1. napsán byl za doby, kdy Judovci skutečně všecek národ zastupovali. Ostatně vynikal Juda dle Gn 49, 10. již cestou z Egypta do Palestiny. Srv. Nm 2, 3; 10, 13. n. I skutečná svatyně Hospodinova na Sionu byla v území Judově (původně Benjaminově).

V. 3. n. Moře Rudé vidělo „to", že se Bůh ve sloupu mrakovém a ohnivém mezi svým lidem ubytoval, že již nyní si jej zvolil za svatyni (dokonaleji později pod Horebem). Moře vidouc, že přichází svatý národ Boha tak mocného z úcty před ním prchá, a činí suchou cestu, kterou možno přejíti suchou nohou. Srv. Ex 14, 21. — Z téže úcty k národu Božímu zastavuje Jordán své vody, ano teče zpět, aby učinil mu volnou cestu. Srv. Jos 3, 14.—16. — „Hory poskakovaly", t. j. vlnily se jako se vlní stádo poskakujících ovcí. Vlnila se tak zemětřesením hora Sinaj dle Ex 19, 18; Ž 67, 9. — Srv. podobný obrat v Ž 28, 6.

V. 5. n. Na otázku tu danou nepodává básník odpovědi, ale za to vyzývá ve sloce další zemi, aby jen se třásla úctou k Bohu tak velikému, všemocnému.

V. 7. n. Aby ukázal, jak právem moře úctou prchalo. Jordán se vracel a země se třásla před Bohem všemohoucím, básník končí vzpomínkou na jiný zázrak jeho všemohoucnosti, o kterém viz Ex 17, 6; Nm 20, 1. nn.

Ž 113b. (hebr. 115.). Prosba národa israelského za pomoc Boží v boji s pohany.

Aby Bůh Israeli pomohl proti pohanům, žádá netoliko prospěch národa, ale popředně čest Boží (v. 1.—2.). Jak velice se liší Bůh Israelův od pohanských model (v. 3.—8.)! Israel vyznává důvěru v Boha (v. 9.—11.). Kněz odpovídá na ni přiměřeným požehnáním (v. 12.—15.). Doslov: Výzva, by národ chválil Boha, pokud je na světě (v. 16.—18.).

1 (9) Sbor levitů): Ne nám, Hospodine, ne nám,
ale jménu svému čest zjednej
2 (10) pro svou milostivost a věrnost,
aby nemohli pohané říci:
„Kde (pak) mají Boha svého?"

3 (11) Vždyť je Bůh náš na nebesích,
činí vše, co jemu se líbí.
4 (12) Modly (však) pohanů stříbro a zlato,
výrobky jsou rukou lidských.
5 (13) Ústa mají a nemohou mluvit,
oči mají a nemohou vidět,
6 (14) uši mají a nemohou slyšet,
nos mají, ale nemohou čichat,
7 (15) ruce mají a nemohou hmatat,
nohy mají a nemohou chodit,
nemohou křičeti svým hrdlem.
8 (16) Podobni budou jim kteří je dělají,
a všichni, kteří doufají v ně.

9 (17) (I. sbor): Israel doufá v Hospodina,
(II. sbor): jest jejich pomocí a štítem.

Ž 113b. — V. 1. Israel je v tísni. Nejspíše chystá se do boje proti pohanům, i prosí Boha za pomoc (Vigouroux). Ž 113b. byl, jak vyplývá z obsahu, při bohoslužbě přednášen divadelně (dramaticky). V. 1.—8. zpíval nejspíše sbor levitský jménem obce israelské. V. 9.—11. zpívali střídavě dva polosbory, každý jeden řádek (stich), jako litanii. V. 12.—15. je kněžské požehnání, které zpíval buď velekněz nebo sbor kněžský; v. 12. n. zpíval tváří k svatyni, proto mluví o národu israelském ve třetí osobě, v. 14. n. pak zpíval tváří k lidu, proto jej oslovuje v osobě druhé. — Doslov (v. 16.—18.) zpíval zase sbor a s ním snad i veškerá obec. — Podlehnou-li Israelité pohanům, budou se domnívati, že jejich modly překonaly Hospodina, Boha Israelova, budou jím pohrdati, uštěpačně se tázati, kde jest jeho moc; tím ovšem bude čest Hospodinova trpěti. Nesluší se však, aby zlehčován byl Bůh všemohoucí, živý, a cti aby se dostalo bohům nicotným, mrtvým, které si urobili pohané sami (v. 3.—8.). — Se slovy prvého verše tohoto žalmu postavil se v neděli dne 12. září 1683 Jan Sobieski, král polský v čelo svých vojů a napadl Turky, kteří obléhali Vídeň.

V. 2. Pomůže-li Bůh Israelovi, ukáže se netoliko jeho moc, ale také „milostivost a věrnost". Srv. Ž 24, 10. — „Kde mají Boha svého" = „Kde je Bůh jejich". Srv. Ž 41, 4; 78, 10; Ez 36, 22.

V. 4.—8. líčí mistrně nemohoucnost model proti všemohoucnosti pravého Boha a končí ujištěním, že právě tak ukáže se nemohoucnost pohanů v boji proti Israelitům, chráněncům pravého Boha, že se v nivec rozplynou naděje skládané do hmoty neživé. Srv. Dt 4, 28; Is 44, 9.—20; 46, 3.—7; Jer 10, 3.—5; Ž 134, 15.—18. — Kterak mohou ty modly slyšeti hlasy modliteb, viděti potřeby svých ctitelů, kterak mohou jim odpověděti, kázati těm, kteří je utiskují, čichati vůni oběti, vztáhnouti pomocnou ruku, chvátati ku pomoci, když tě všecky jejich údy jsou nehybny a mrtvy?

10 (18) (I. sbor): Dům Aronův doufá v Hospodina,
(II. sbor): jest jejich pomocí a štítem.
11 (19) (I. sbor): ctitelé Páně doufají v Pána,
(II. sbor): jest jejich pomocí a štítem.

12 (20) (Kněz): Pán na nás pamatující žehná,
žehná domu Israelovu,
žehná domu Aronovu,
13 (21) žehná všem ctitelům Hospodinovým,
maličkým i velikým!
14 (22) Hospodin rač vás rozmnožiti,
(rozmnožit) vás i děti vaše!
15 (23) Žehnáni buďte od Hospodina,
který učinil nebe i zemi!

16 (24) (Všichni): Nebe jest nebe Hospodinovo,
zemi dal pak synům lidstva.
17 (24) Nebudou mrtví tě chválit, Pane,
ti, kteří do pekel sestupují;
18 (26) my však živí chválíme Pána
od tohoto času až na věky!

Ž 114. (hebr. 116, 1.—9.). Radostný dík za vysvobození z nebezpečí smrti.

Nadpis. Žalmista miluje Hospodina a do smrti děkovati mu bude za to, že vyslyšel jeho prosbu (v. 1. n.). Líčí nebezpečí, ve kterém se Boha dovolával (v. 3. n.). Jakého poučení o Bohu nabyl žalmista ze své zkušenosti? (v. 5. n.). Opakuje, jaké milosti se mu dostalo (v. 7. n.). Závěrek (v. 9.).

1 Alleluja.

Miluji Hospodina, neb vyslyšel
hlasité mé bědování.
2 Protože naklonil ke mně své ucho,
celý život budu ho vzývat.

V. 9.—11. Oč pevnější je naděje Israelova, opírající se o Všemohoucího, nežli naděje pohanův! — „ctitelé Páně“ = slovně: „bojící se Hospodina“; jsou to proselyté, t. j. pohané, kteří chtějí přijmouti nebo již přijali aspoň částečně náboženství israelské, které vyznává jediného pravého Boha Jahve. Srv. níže v. 13; Ž 117, 2.-4; 134, 19. n.; Sk 10, 2; 13, 50. — K v. 9.—11. srv. také Nm 6, 24.-26.

V. 12.—15. vyslovuje požehnání, jak poznamenáno již výše k v. 1. — „ctitelové Hospodinovi“ = „bojící se Hospodina“ jako ve v. 11.

V. 16. rozpřádá myšlenku vyslovenou ve v. 15b., aby připomenul, že národ israelský ustavičně vzdává čest a slávu Bohu, pokud je na zemi, pokud žije; kdyby Bůh dopustil, aby vyhynul, zemřel, přestala by také bohoslužba národa israelského. Srv. Ž 6, 6. — „do pekel“ = do podsvětí, na onen svět, kde nemají těla, jazyka, hlasu. — (Kristus vysvobodil lidstvo z poroby hříchů; vysvobození Israele z Egypta bylo obrazem našeho vykoupení. Vykoupením stali jsme se lidem posvěceným, kněžským (1. Petr 2, 9.), založeno na zemi království Boží, království milosti. Kéž by se království Boží šířilo a rozmáhalo; tím by rostla sláva Boží; nikoli sobě, nýbrž Bohu přejme a hleďme zjednávati čest a slávu proti světu a jeho moci. Sedláček).

Ž 114. — V. 1. V hebr je Ž 114. a 115. spojen v žalm jeden, Ž 116. vším právem, ježto svým obsahem, tvarem i slohem souvisí. — Alleluja v hebr. není. — „Miluji“ vděčně za to, že mi zachránil ohrožený život. Srv. Ž 17, 2.

3 Obklíčily mne úzkosti smrti,
pekelné hrůzy se přivalily,
strasti a muky zastihly mne.
4 Tu jsem vzýval jméno Páně:
„Ó Pane, vysvoboď mou duši!“

5 Milostivý jest Pán a spravedlivý,
a náš Bůh se slitovává.
6 Hospodin opatruje bezradné,
když jsem byl zbědován, pomohl mi.

7 Obrať se duše má ke svému pokoji,
neboť Hospodin dobře ti učinil.
8 „Ano, Pane, zbavil's mne smrti,
oči moje slz a nohy mé pádu.“

9 Před Hospodinem smím chodit
na zemi mezi živými.

Ž 115. (hebr. 116, 10.—19.). Radostný dík za vysvobození z nebezpečí smrti.

Žalmista zachoval si v největším nebezpečí důvěru v Boha, která se nespoléhá na lidi (10. n.). Bohu bude díky vzdávat (12.—14.). Bůh si váží života svých služebníků, nesnadno dopustí, aby zemřeli. Také žalmista je služebníkem Božím, je z rodiny Bohu oddané, je tedy pevně přesvědčen, že ho Bůh vytrhne z nebezpečí smrti. Pak bude vzdávati díky (15.—18.).

Alleluja.

10 (1) Důvěru (v Boha) mám a proto mluvím,
ačkoli jsem tuze sklíčen.
11 (2) Říkám ve svém rozrušení:
„Kterýkoli člověk sklame!“

V. 3. n. srv. s Ž 17, 5.—7.

V. 5. n. „spravedlnost“ jeví se věrností Boží, která slibuje utiskovaných se ujímati a to také plní. — „bezradné“, kteří jako děti nevědí, jak z nebezpečí lze vyváznouti.

V. 7. Ve v. 5. n. mluvil žalmista o Bohu ve třetí osobě, hlásal jeho vlastnosti. Nyní chce zase modlitbou k Bohu se vrátit, tedy mluviti s Bohem ve druhé osobě; k tomu vybízí duši svou ve v. 7. Modlitba sama podána ve v. 8. n. (hebr.). — „pokoj“ žalmistův je sám Bůh.

V. 9. „chodit před Bohem“ znamená bohulibě žíti, proto překládá Vulg. „budu se líbiti“. — Církev vyslovuje tímto žalmem lásku duší v očistci k Bohu, touhu po něm a po tom, aby brzy již v nebesích „mezi živými“ mohly býti zá- bou Boží.

Ž 115. — V hebr. bibli Ž 114. a 115. pokládán za žalm jeden, 116tý. Dle toho čísluje Vulg. verše Ž 115. od 10.—19. Obsahem, tvarem, slohem i aramaismy oba žalmy souvisí. Aramaismy, jsou-li původní, nasvědčují tomu, že byly oba žalmy napsány po návratu Židů ze zajetí babylonského. — Alleluja v hebr. není.

V. 10. n. „mluvím“, pronaším tento žalm. Chce, aby tento žalm byl svědectvím a důkazem jeho víry a důvěry (Knabenbauer). — Jak se klamává, kdo více důvěřuje v lidi nežli v Boha, viz 32, 16; 43, 4. 7; 59, 13; 61, 10. — Nespoléhati se na lidi, ale doufati v Boha, toť výron oné žalmistovy důvěry, kterou vyslovil hned v prvním slově tohoto zpěvu. — Srv. 2. Kor 4, 13. — Dle hebr.: „Mám důvěru v Boha, když v neštěstí říkám: „Jsem tuze sklíčen...“ „rozrušení“ = rozechvění (které pokouší člověka, aby se vzdal důvěry v Boha) = rozpaky.

12 (3) Čím se odplatím Hospodinu
za všecko, co prokázal mi?
13 (4) Kalich díků za spásu zdvihnu,
a jméno Páně budu vzývat.
14 (5) Sliby své Pánu (dané) splním
před veškerým jeho lidem.

15 (6) Stěží se zalíbí Hospodinu,
aby zemřel jeho ctitel.
16 (7) Pane, ano, jsem tvůj sluha,
sluha tvůj a syn tvé služebnice,
rozvázal jsi moje pouta.

17 (8) Tobě podám obět díků,
a jméno Páně budu vzývat.
18 (9) Sliby své Pánu (dané) splním
před zrakem všeho jeho lidu
19 (10) v síních Hospodinova domu,
prostřed tebe, Jerusaleme!

Ž 116. (hebr. 117.). Chvalte Hospodina i pohané pro jeho milostivost a věrnost.

Alleluja.

1 Chvalte Hospodina všichni pohané,
vychvalujte ho všichni národové,
2 neb mocně nad námi vznáší se jeho milost,
a věrnost Hospodinova (trvá) na věky.

V. 12. Žalmista má tak pevnou důvěru, že ho Bůh vysvobodí, že se cítí již vysvobozen, i rozvažuje, jakým způsobem za to Bohu poděkuje.

V. 13. odpovídá na otázku, jakým způsobem bude žalmista děkovati za to, že ho Bůh vysvobodil z nebezpečí smrti. Bude přinášeti mokré oběti (úlitby) t. j. vodu nebo víno z kalicha vylévati a provázeti je modlitbami. Srv. 1. Sam 7, 6; 2. Sam 23, 16. — Možno také, že myslí žalmista na kalich vína, ze kterého pili hodovníci při radostných hodech, uspořádaných po oběti děkovné. Církev užívá těchto slov o kalichu krve Kristovy.

V. 14. v mnohých rukopisech není; proto možno se domnívati, že je tu toliko opakován v. 18. Omylem opisovačů vložen byl sem.

V. 15. n. Bůh svým ctitelům sliboval v odměnu ochranu, zejména života v nebezpečí smrti; zřídka a nesnadno se stalo, aby Hospodin nechal pravého ctitele svého zahynouti. Žalmista je si vědom, že byl sám takovým ctitelem čili „sluhou“ Hospodinovým a že jeho rod („matka“) také vždy věrně Pána ctil a jemu sloužil. To vědomí a ta zkušenost naplňuje ho důvěrou, že Pán jistojistě rozváže pouta nebezpečí smrtelného, kterými je nyní svázán.

V. 18. n. Žalmista v tísni slíbil, že přinese Bohu oběti, bude-li z té tísně vysvobozen. V pevné důvěře, že se tak stane, těší se, že bude plniti, co slíbil, veřejně v nádvoří, na oltáři zápalných obětí.

Ž 116. — V. 1. n. Nejkratší tento žalm má na mysli dobu mesiášskou, kdy i pohané budou účastni slibů, které dal Israelovi nejvýš Milostivý a které nejvýš Věrný splní. Srv. Řím 15, 11.

Ž 117. (hebr. 118.). Bohoslužebný zpěv díků na průvod do chrámu.

Dva polosbory vyzývají se navzájem, by děkovaly Hospodinu za jeho dobrotivost, prve nežli se vydají na cestu ke chrámu (v. 1.—4.). Cestou ke chrámu dva polosbory závodí takořka v dících za to, že Bůh vzkřísil národ israelský k novému životu povolav jej ze zajetí babylonského zase do vlasti (v. 5.—18.). Když přišel průvod ku bráně vedoucí do chrámového nádvoří, prosil, by mu bylo dovoleno vstoupiti do chrámu (v. 19.). Když nikdo nebránil, vstoupil sbor a stoje ve bráně zpíval v. 20. Na další cestě nádvořím k oltáři zpíval střídavě v. 21.—25. Kněží neb levité vítali u brány vnitřního nádvoří příchozí v. 26. n. Průvod zastaviv se u oltáře dokončil zpěv v. 28. n.

Alleluja.

1 Chvalte Hospodina, neb je dobrý,
nebo((je) na věky milosrdenství jeho!
2 Ať tedy říká Israel: „Ano, je dobrý,
ano, je na věky milosrdenství jeho!“
3 Nechať tedy říká Aronův rod:
„Ano, (je) na věky milosrdenství jeho!“
4 Ať tedy říkají ctitelé Hospodinovi:
„Ano, (je) na věky milosrdenství jeho!“

5 V úzkosti jsem vzýval Hospodina,
i vyslyšel mne a uvolnil mi Hospodin.
6 Hospodin je při mně, nebojím se;
co by mohl učinit mi člověk?
7 Hospodin se mnou, je mým pomocníkem,
a já — hledím vítězně na své nepřátele.
8 Lépe je důvěřovati Hospodinu
nežli na lidi se spoléhati.

Ž 117. — V. [1] Alleluja hebr. nemá. — Ž 117. je poslední z řady žalmů zvaných „Hallél“. Ze stavby Ž 117. i z podání židovského lze vyvozovati, že byl složen k tomu, by zpíván byl při bohoslužebném průvodu, o velikém svátku, nejspíše o svátku stanovém, slaveném velikolepě za Nehemjáše, jak vypravuje Neh 8, 13.—18. (Jiní myslí na počátek stavby druhého chrámu Esdr 3, 8.—11; jiní na svěcení jeho Esdr 6, 15.—18.) Jest podoben Ž 113b. (hebr. 115.). — Tvar litanie lze pozorovati ve v. 1b. 2b. 3b. 4b. Srv. v. 6a. s 7a. Srv. 8a. s 9a. Srv. 10b. s 11b. s 12c. Srv, v. 1. s posledním (v. 29.). — Již talmud praví, že byl Ž 117. zpíván střídavě od levitů a lidu. — Spasitel i apoštolové dovolávají se Ž 117. a vykládají zejména v. 22. ve smyslu mesiášském. Srv. Mt 21, 9. 42; Mk 11, 9. n.; 12, 10. n.; Lk 19, 38; 20, 17; Sk 4, 11; Řím 9, 33; 1. Petr 2, 7. — Ze Ž 117. pojat do mešních modliteb v. 25. n.: „Hosanna! Požehnán buď, jenž přichází ve jménu Páně!“ — V. 1.—4. byl nejspíše zpíván na shromáždišti mimo chrám prve nežli se vydala obec israelská na cestu průvodem ke chrámu. Možno, že liché verše zpívali levité a sudé veškerá obec. Ž 117. nadšeně a radostně děkuje Bohu za to, že nové obci židovské dopřál dočkati se dnešního dne a slaviti jej po nesčetných překážkách překonaných, v dobrých poměrech i v nejlepších nadějích do budoucna. — Žalm začíná jako Ž 105. n.

V. [4] „ctitelé Hospodinovi“ = proselyté jako v Ž 113, 19.—21. (11.—13.)

V. [5] srv. se Ž 4, 2; 17, 19. n. — „soužen“ byl Israel v zajetí babylonském, ano i nová obec po návratu ze zajetí mnoho vytrpěla nežli se dočkala dnešního svátku stanového. Viz o těch svízelích v knihách Esdr. — „mi“ = národu israelskému.

V. [6] srv. s Ž 55, 2. 5 11; Žid 13, 6.

V. [7] srv. s Ž 53, 9; 111, 8.

9 Lépe je důvěřovati Hospodinu
nežli na knížata se spoléhati.
10 Všichni pohané mě obklíčili,
avšak ve jménu Páně jsem je potřel.
11 Kolem do kola mne obklíčili,
avšak ve jménu Páně jsem je potřel.
12 Obklíčili mne zevšad jako včely,
vznítili se jako oheň v trní,
avšak ve jménu Páně jsem je potřel.
13 Prudce strčili mnou, abych padl,
avšak Hospodin zachytil mne.
14 Síla má a chvalozpěv můj jest Hospodin,
stal se mým vysvoboditelem.
15 Zvuky plesu a jásotu vítězného
rozléhají se ve stanech spravedlivců:
16 Pravice Hospodinova zvítězila,
pravice Hospodinova vyvýšila mne,
pravice Hospodinova zvítězila.
17 Neumru, ale budu žíti dále,
a skutky Hospodinovy vypravovat;
18 citelně pokáral mne Hospodin,
ale smrti nevydal mne.

19 Otevřte mi brány spravedlnosti,
bych slavil, vejda do nich, Hospodina!

20 Tato Hospodinova je brána,
spravedliví vcházejí do ní.
21 Díky tobě, že jsi vyslyšel mne,
a žes byl mým vysvoboditelem.
22 Kámen, který zavrhli stavitelé,
ten stal se hlavním kamenem v rohu.

V. 10.—13. srv. s Esdr 4, 9.—20; Neh 4, 7.

V. 14. srv. s Ex 15, 2; Is 12, 2; Ž 30, 3.

V. 15. „spravedlivci“ = Israelité proti pohanům jmenovaným výše. Ostatně srv. Ex 15, 6. 12; Ž 9, 15.

V. 17. Kterak Israel v zajetí chřadl a umíral, viz Ž 101.

V. 18. Citelně pokáral Bůh Israele zajetím babylonským. — Srv. Is 27, 7; Jer 10, 24.

V. 19. Brány chrámové slují „brány spravedlnosti“, ježto ve chrámě sídlí nejvýš Spravedlivý a také ten, kdo k němu se blíží, má býti spravedlivý, jak pěkně zpívá Ž 14. — Srv. Ž 23, 4.

V. 22. n. Lidé opovrhli Sionem, místem, kde měl Hospodin své sídlo; ale toto sídlo mocného Jahve stane se pevným základem nové stavby říše Boží. Israel stál právě v novém chrámě; věděl, jak bylo to svaté místo dříve spustlé a opovržené, ale nyní na něm přese všecky překážky postaven nový Boží dům. Tento výsledek dodával věřícímu Israeli naděje, že i stavba nové říše, po níž toužil, šťastně nadejde. Z tohoto ohledu mluví o Boží říši jako o stavebním základním kameni; ten výraz vzat z pozorování chrámové budovy. Tak lze vykládati dle Is 28, 16. (Jahve založil Sion jako pevný rohový kámen Boží říše. Srv. opak u Jer 51, 26.) — Kámen je tedy Sion a pokud mohl Sion býti vykládán o Israeli. To byl kámen, jejž stavitelé zavrhli, opovrhli jím, žádné úcty pro něj neměli lidé (pohané); ti nechtěli, aby byla na zemi Boží říše, chtěli vyhladiti i Israele. Bůh ujal se Sionu a použil ho jako kamene, který drží, na

23 Řízením Hospodinovým se to stalo,
a je to podivuhodné v našich očích.
24 Toť jest den, jejž učinil Hospodin,
plesejme a veselme se v něm!
25 Ó Hospodine, račiž chrániti mne,
Ó Hospo ine, račiž dáti zdaru!

26 Požehnán buď, jenž přichází, ve jménu Páně,
žehnáme vám z Hospodinova domu.
27 Bůh je Hospodin a zazářil nám,
slavte slavnost hustými ratolestmi
(sahajícími) až k rohům oltářovým!

28 Bůh můj jsi ty, i chci ti děkovati,
Bůh můj jsi ty, i chci tě vyvyšovat.
29 Chvalte Hospodina, neb je dobrý,
neboť (je) na věky milosrdenství jeho!

---

němž spočívá veškerá stavba. Stal se ten zavržený kámen prvním (hlavou) v rohu; tak se nazývá kámen na rohu dvou zdí, který ty zdi spojuje a udržuje je: úhlový kámen. (Ef 2, 20. 21.) Kristus Pán od Židů, kteří měli stavěti Boží říši (byli stavitelé), zavržen, od nepřátel na smrt veden, choval v sobě Božství, na němž založena Boží říše; on ji sám založil a mohl o sobě těchto slov užíti (Mat 21, 42; Lk 20, 17.). On jest rohový kámen, jenž svou vírou a ve svém náboženství spojuje věřící Israel, na víru obrácené pohanstvo (Ef 2, 14.). — Jiní vykládají slova tato o Israeli, který byl pohany snížen, Bohem ze zajetí vysvobozen a stal se zase důležitým. Israel byl důležitý toliko proto, že z něho měl vyjíti Mesiáš, proto se mohl zváti rohovým kamenem; když Mesiáš přišel, mohl těch slov právem o sobě užíti. — Že se ten zahozený kámen stal rohovým kamenem, to jest Boží dílo, dílo Jahve, div v očích Israele. Ten obrat mohl se státi jen Boží mocí. (Sedláček.)

V. 24. „toť“ = dnešní slavnost. Viz k v. 1.

V. 25. Ačkoli Bůh popřál Israelovi, by mohl dnešek slaviti radostné, čekají ho další těžké boje; do těch potřebuje pomoci Boží a za tu dnes a zde ve chrámě vroucně prosí. — „račiž zachrániti“ = hebr. hoší'anná, odtud známé Hosanna. — Pozdější Židé slavíce svátek stanový nosili kytice z ratolestí a když vyslovovali tento v. (25.) mávali jimi, aby mu dodali důrazu; prvních šest dní obcházeli denně jednou oltář, dne pak sedmého sedmkrát provolávajíce slova v. 25. Proto i tento sedmý den byl nazván „Veliké Hosanna“ ano i ratolesti ten den nošené nazvali Hosanna. — Židé Kristových dob vykládali v. 25. n. mesiášsky, jak vysvítá z Mt 21, 9; Jan 12, 13.

V. 26. je požehnání, jež pronášejí kněží nad průvodem chystajícím se vstoupiti do vnitřního nádvoří chrámového a obejíti oltář na zápalné oběti. Je to odpověď na v. 25. — „ve jménu Páně“ spoj s „Požehnán buď“. Srv. Dt 21, 5; 2. Král 6, 18. — „přichází“ do chrámu. — „z domu Hospodinova“, kde Hospodin sídlí, a kde je tedy pramen všeho štěstí a blaha (= „světla“). Srv. kněžské požehnání v Nm 6, 25. — Dle židovského podání zlidověla slova tohoto v. (26.) tak, že jimi pozdravovali obyvatelé jerusalemští poutníky, kteří přibyli na svátky do Jerusalema.

V. 27. Hospodin ukázal, že je Bůh, dárce všeho štěstí. — Zazářil nám, t. j. zasvitl, zaplašil temno útrap a osvítil nás štěstím. Srv. Ex 13, 21. — Židé mívali o stanových svátcích kytice z ratolestí palmových, myrtových a vrbových. Těmi měli při obchůzce dotýkati se oltáře. Později slula taková kytice lulab. Srv. Lv 23, 39. nn. — Místo „slavte slavnost“ překládají jiní hebr.: „sevřete kolo“ (taneční), ve kterém kolem oltáře konali slavnostní reje. (Jiní jinak.)

V. 28. srv. s Ex 15, 2.

V. 29. V. = 1. (V. 24. užívá církev o dni vzkříšení Páně i o času velikonočním.)

Ž 118. Chvála zjeveného náboženství starozákonného.

Dle počtu písmen hebrejské abecedy (22) rozdělen tento nejdelší žalm na 22 osmiveršové sloky (22 × 8 = 176 vv.). Všech osm veršů I. sloky (1.—8.) začíná prvním písmenem hebrejské abecedy, které sluje álef, verše II. sloky (9.—16.) začínají druhým písmenem hebrejské abecedy, zvaným béth, verše 3. sloky (v. 17.—24.) začínají písmenou gímel, vv. IV. sloky (25.—32.) písmenou dáleth atd., jak níže udáno; jména hebrejských písmen vytištěna jako nadpis nad příslušným osmiverším.

Alleluja.

'Álef (první písmě hebrejské abecedy). Sloka I. (v. 1.—8.)

1 Blahoslaveni bezúhonných mravů,
kteří chodí v zákoně Hospodinově.
2 Blaze těm, kteří myslí na jeho zjevení,
(a kteří) celým srdcem hledají ho.
3 Nebo kdož dopouštějí se nepravosti,
po cestách jeho nekráčejí.
4 Ty jsi udělil přikázání svoje,
aby bedlivě jich bylo dbáno.
5 Ó by řízeny byly cesty moje
k tomu, bych šetřil ustanovení tvých!

Ž 118. — Ž 118. jest osmeronásobně abecední. (Viz obsažník.) Jako novodobý básník dbá, by mu verše zvučely stejně na konci (rým koncový), tak dbal básník israelský, by mu verše stejně zvučely na počátku („rým počáteční", čili „štěpný", známý také ve starém básnictví jiných národů (na př. Germánů). I ve staročeském básnictví lze podobné ozdoby verše nalézti. — Skladatel žalmu 118. dbal kromě soustavného počátečného souzvuku hlásek (alliterace) jiných ozdob: Snažil se, by z pravidla v každém verši byl pojem „zjevení Božího" vysloven, opakován, ne však týmiž slovy, ale rozmanitými výrazy stejnoznačnými. Znamená tedy „zákon", „zjevení" (= „svědectví"), „rozkazy", „soudy", „právo", „ustanovení", „příkazy", „cesta" (= způsob života), „slova Boží", „výroky Boží" jeden a týž pojem: zjevené náboženství starozákonné. — Ž 118. je veliké rozjímání (meditace) o něm. Básník netoliko opěvá jeho přednosti, ale vetkává do svého chvalozpěvu také své city a vzdechy. — Ačkoli je Ž zevně tak stejnoměrný, tak přesně rozčleněn, postrádá přesného postupu myšlenkového vniterného. Každý v. je zpravidla samostatná myšlenka, toliko tu a tam lze pozorovati menší shluky veršů myšlenkově souvislých (na př. v. 1.—3.). — Žalm vznikl buď v zajetí babylonském nebo v trudných dobách, které zažili vrátivší se Židé z Babylonska za časů Esdrášových a Nehemjášových. Básník byl dle všeho jinoch (vv. 9. n. 99. n. 141.), pohoršovaný (vv. 51. 53. 61. 101. 115.), pokoušený (69. 100.), tupený (22. 39. 42.), trpící, utiskovaný (87. 95. 122. a jj.) i od mocných tohoto světa (23. 46. 161.), uvězněný (61.), kterému hrozeno smrtí (109.); v té tísni pochopitelny jeho modlitby za pomoc a útěchu (76. 81. n. 173.), by vytrval v účinné lásce k zákonu (8. 29. 34. 36. 73. 80. 133.). Nicméně domnívají se někteří (z novějších na př. Knabenbauer), že modlí se básník jménem spravedlivců veškerého národa israelského. Možno však, že modlí se jakožto soukromník, ježto však vřele cítí s celým národem, k němuž přísluší, nemůže ve svých prosbách nevzpomínati žalostného jeho stavu. — Nadpis „Alleluja" je toliko ve Vulg.

V. 1.—3. blahoslaví Israelitu, který žije životem nábožensky hlubokým. V. 3. dlužno překládati s hebr.: „Také se nedopouštějí nepravosti (ale) po cestách jeho kráčejí." Aby byl také sám tak blaženým a že Bůh si přeje, by bylo svědomitě dbáno jeho nauky mravů — proto přeje si také žalmista, by zachoval ty blahonosné a přísně uložené příkazy (v. 5.). Dle hebr. vyslovuje přání, by jeho cesty, t. j. způsob života či mravy byly upevněny v zákoně Páně (místo: „by řízeny byly" či směřovaly).

6 Tehdy nebude mi hanbiti se,
budu-li hledět si všech příkazů tvých.
7 Budu ti děkovat v upřimnosti srdce,
naučím-li se spravedlivým tvým soudům.
8 Ustanovení tvá chci zachovávat,
docela mne (tedy) neopouštěj!

Béth (druhé písmě hebrejské abecedy). Sloka II. (v. 9.—16.)

9 Jak se zachová jinoch na cestě pravé?
Bude-li chovati se dle tvých řečí.
10 Celým srdcem vyhledávám tebe;
nedopusť, bych se vzdálil od tvých příkazů.
11 Ve svém srdci ukrývám výroky tvé,
abych se neprohřešil proti tobě.
12 Požehnaný budiž, Hospodine;
vyučuj mne ustanovením svým.
13 Svýma rtoma ohlašuji
vše, co tvá ústa usoudila.
14 Z cesty zjevení tvých raduji se,
jako z veškerého bohatství.
15 Ve tvých příkazech se cvičím,
a mám na zřeteli tvé stezky.
16 O tvých ustanoveních rozjímám,
nezapomínám tvých řečí.

Gímel (třetí písmě hebr. abecedy). Sloka III. (17.—24.)

17 Milost dej služebníku svému, bych živ byl,
abych zachovával slova tvoje.

V. 6. „Budu-li si hleděti“, t. j. budu-li míti ustavičně na zřeteli zákony Boží, nebudu „zahanben“ = sklamán v důvěře, že budu také já blažen (v. 1.—3.).

V. 7. Pěvec je si vědom, že by nemohl bez pomoci Boží šetřiti všech zjevených předpisů. Dostane-li se mu té pomoci a naučí-li se s ní těžkému umění, plniti vůli Boží ve zjevení vyslovenou, bude za tu pomoc „děkovati“.

V. 8. Pěvec cítí se býti opuštěn ve svých četných svízelech i prosí, by nebyl opuštěn nadobro. Může se dovolávati aspoň své dobré vůle. Kdyby se mu nedostalo Boží podpory, nemohl by kráčeti po cestě Božích soudů. Kdyby však nekráčel po té cestě, která jediná vede ku blaženosti (v. 1.—3.), bylo by po jeho štěstí veta.

V. 9. Pěvec dává si otázku (9a.) a hned na ni také odpovídá (9b.). — „na cestě pravé“ = nevinným, čistým (hebr.). — Na „cestu pravou“ byl uveden výchovou svých rodičů; jde pak o to, by na ní setrval, nezkazil se zejména v mládí, které je vydáno v šanc mnohým nebezpečím mravním. — Potřebuje vůdce, který by ho vedl ku přístavu (piloty); tím je slovo Boží; neboť co je hříběti uzda a krotitel, to je jinochům řeč Boží. (Teodoret.)

V. 10. „bych se vzdálil“ = bych „zbloudil“ (hebr.) hříchem. Srv. prosbu: „a neuvoď nás v pokušení“. — Vydatným prostředkem proti poblouzení mravnímu je rozjímání o pravdách zjevených (v. 11.), a opakovaná dobrá předsevzetí.

V. 13. „ohlašuji“, doporučuji také jiným (srv. Dt 6, 7.).

V. 14. „Z cesty“, kterou mi ukazuje tvé „zjevení“.

V. 15. „cvičím se“ = zabývám se jimi v myšlenkách (hebr.). — „stezky“ Boží = způsob života Bohem nařízený. — Žalmista praví, že má zákon Boží v ústech (v. 13.), ve vůli (v. 14.), v poznávavosti (15.) a na paměti (16.), tedy ve všech mohutnostech duše. (Bellarmin.)

V. 17. n. Život žalmistův ohrožen; prosí tedy, by ho Bůh zachoval; stane-li se tak, bude plniti zákon. V něm jsou „divy“, podivuhodně se v něm zračí Boží spravedlnost, svatost, ale oko lidské, zastřené vášní nebo jinou temnotou jich nevidí, dokud Bůh té roušky s očí nesejme.

18 Otevři mi oči, abych patřil
na podivuhodnosti zákona tvého.
19 Cizincem jsem na (této) zemi;
neskrývej přede mnou svých příkazů.
20 Prahne duše moje dychtivostí
po tvých ustanoveních každou dobu.
21 Káráš (lidi) pyšné, zlořečené,
kteří se uchylují od tvých příkazů.
22 Odejmi ode mne pohanu a potupu,
neboť zjevení tvá vyhledávám.
23 Byť na mne ve schůzi knížata se smlouvala:
sluha tvůj cvičí se ve tvých ustanoveních.
24 Vždyť tvá zjevení jsou mým rozjímáním,
a mými rádci ustanovení tvá.

Dáleth (čtvrté písmě hebr. abecedy). Sloka IV. (v. 25.—32.)

25 Přilnula ku prachu má duše;
obživ mne podle slova svého.
26 Cesty své ti ohlašuji a slýcháš mne;
vyučuj mne ustanovením svým.
27 Cestu rozkazů svých ukazuj mi,
neboť uvažuji o tvých divech.
28 Umdlévá má duše roztrpčením;
rač mne posilniti slovy svými.
29 Cestu nepravosti ode mne odvrať,
a mě zákonem svým omilostni.
30 Cestu pravdivosti jsem si zvolil,
na tvá práva nezapomínám.
31 Lnu k tomu, co jsi zjevil, Hospodine;
nedopouštěj, abych zahanben byl.
32 Po cestě tvých přikázání běžím,
neb ty uvolňuješ mému srdci.

V. 19. n. „Cizincem" je člověk hříšný v říši náboženství a mravů; snadno zbloudí, nemá-li vůdce; dlužno proto prositi Boha, by mu dal poznati zjevení, které je spolehlivým vůdcem.

V. 22. n. Pěvec je tupen od těch, kteří jdou jinými cestami (v. 20.). Pohana je nespravedlivá, ježto žalmista všímá si pilně toho, co Bůh zjevil. Taková pohana nedodává chuti člověku, by radostně kráčel cestou, kterou vykázala vůle Nejvyššího, naopak, chuti mu ujímá, krok zdržuje, seslabuje, ohrožuje, proto žádá pěvec, by ji Pán s něho jako nějaké břímě „svalil" (hebr.). Dokud prosba pěvcova nebude splněna, bude snášeti ústrky i dále, třeba by mocní tohoto světa („knížata") se radili, jak jej trápiti. Místo „cvičí se" (v myšlenkách o tvých ustanoveních) hebr.: „přemýšlí".

V. 24. Místo „rozjímáním" hebr.: „rozkoší".

V. 25. Básník je zdeptán útrapami, že takořka na zemi v prachu se válí. Srv. Ž 43, 25. — Boží slovo slibuje potěchu a pomoc trpitelům. Ž 70, 20.

V. 26. „cesty své" = svůj život, bolesti, potřeby. — „Vyslýcháš mne", vyslyš mne tedy i tentokráte.

V. 28. Dle hebr. žalmistova duše „slzí" starostí, a prosí, by jej postavil, „posilnil" Bůh „dle" jeho slova, slibu. — „roztrpčení" plyne z utrpení.

V. 29. Místo „nepravosti" hebr.: „lži", nevěrnosti proti „cestě pravdy" a věrnosti ve v. 30.

V. 31. „zahanben" = zklamán, nevyslyšen, útrap nezproštěn.

V. 32. Žalmista zbaven své tísně (= když mu bývá „uvolněno"), radostně a rychle kráčí (= „běhá") po cestě zákona.

He (páté písmě v hebr. abecedě). Sloka V. (v. 33.—40.)

33 Vštip mi, Pane, cestu svých ustanovení,
abych ji vyhledával každou dobu.
34 Dej mi rozum, bych bádal ve tvém zákoně,
abych zachovával jej celým svým srdcem.
35 Voď mne po stezce svých přikázání,
neboť na té mám zalíbení.
36 Nakloň srdce mé k zjevením svým,
nikoli však ke chtivosti zisku.
37 Odvrať mé oči, ať nepatří na marnosti;
na své cestě rač mne občerstvovat.
38 Potvrď svému služebníku své slovo,
dané tomu, kdo se bojí tebe.
39 Odvrať pohanu mou, kterou tuším,
neboť tvoje právo příjemné jest.
40 Hle, já toužím po tvých nařízeních,
spravedlností svou obživuj mne.

Uau (šesté písmě v hebr. abecedě). Sloka VI. (v. 41.—48.)

41 Přijď tedy na mne milost tvá Hospodine,
spása tvoje podle výroku tvého,
42 ať něco odpovím svým utrhačům,
neboť naději skládám ve tvých slovech.
43 A neber ústům mým nikdy slova pravdy,
neboť soudům tvým velmi důvěřuji.
44 I budu šetřiti zákona tvého vždycky,
na věky, a na věky věkův.
45 Ať mohu tedy vykračovat volně,
nebo přikázání tvá vyhledávám.
46 Nechať mluvím o tvých zjeveních před králi
bez bázně a beze strachu,

V. 33.—38. prosí žalmista za pomoc, by zákon Boží a) poznával a b) jej plnil. — V. 38. Bůh v Písmě blahoslaví ty, kteří se ho bojí, t. j. věrné své ctitele, a činí jim mnohé sliby. Básník prosí, by také na něm potvrdil, t. j. jemu splnil (hebr.) co slibuje spravedlivcům vůbec. Srv. Lv 26.

V. 37. „nepatří" s rozkoší, ať se nekochají.

K v. 39 srv. v. 22. Pěvec dovolává se své lásky k zákonu (39b.) a prosí, by Bůh splnil daný slib spravedlivcům, že je bude chránit „pohany" (v. 38.).

V. 40. „spravedlností svou", t. j. výkony své spravedlnosti na mých utlačovatelech a na služebnících svých tím, že ony spravedlivě potrestáš a tyto dle spravedlnosti odměníš (Knabenbauer). — „obživen", občerstven bude, nové životní síly, svěžesti a chuti k dobrému nabude, zakusí-li na sobě spravedlnost Boží, která dobré odměňuje, nepřátel pronásledujících zbavuje.

V. 41. n. Spravedlivci, pokud trpí, nesnadno jest odmítati posklebky bezbožných, buď tupících ho, že je hříšník nebo tvrdících, že Bůh neodplácí dle zásluhy. Bude-li však utrpení zbaven, bude moci rázně odbýti (= „něco odpověděti") námitky bezbožných proti spravedlnosti Boží nebo proti nevinnosti trpitelově. Srv. 1. Sam 2.

V. 43. Žalmista skládá veškeru naději v „soudy", ve slibné výroky Boží; dokud se nesplní, nemůže se jich („slov pravdy") s úspěchem dovolávati v potyčkách slovních s nepřáteli, nemá jich takořka „v ústech". Až Bůh trpitele nevinného trampot zbaví, naplní jaksi jeho ústa důvody, které porazí slovné útoky nepřátel (srv. knihu Job).

V. 44. krásně obnovuje dobré předsevzetí.

V. 45. „volně", ježto zbaven „tísně" a „úzkosti", tedy radostně.

47 a uvažuji o tvých přikázáních,
která jsem si zamiloval.
48 Ruce své vztahuji po tvých milých mi rozkazech,
a v tvých ustanoveních se cvičím.

Zajin (sedmé písmě hebr. abecedy). Sloka VII. (v. 49.—56.)

49 Pamatuj na slovo své sluhovi svému,
kterým jsi mi naději dát ráčil.
50 To jest útěchou mi v soužení mém,
že mne výroky tvé oživují.
51 Zpupní nepravě činí ustavičně;
já však od tvého zákona jsem se neuhnul.
52 Pamětliv jsem odvěkých tvých soudů,
Hospodine, a tak se potěšuji.
53 Jímá mne zmalátnělost pro hříšníky,
kteří opouštějí zákony tvé.
54 Zpívám o tvých ustanoveních
na místě putování svého.
55 V noci jsem pamětliv jména tvého, Pane,
a dle zákona tvého se zachovávám.
56 Toho údělu se dostalo mně —
že tvé zákony zachovávám.

Chéth (osmé písmě hebr. abecedy). Sloka VIII. (v. 57.—64.)

57 Úděl můj jest, Hospodine — říkám —
chovati se podle zákona tvého.
58 Prosím před tebou z celého srdce svého;
smiluj se nade mnou podle výroku svého.
59 Uvažuji (v duchu) o svých cestách,
a své nohy obracím ke tvým zjevením.
60 Připraven jsem a nedávám se másti,
abych ostříhal tvých přikázání.
61 Osidla hříšníků mne oplétají,
ale zákona tvého nezapomínám.

V. 48. „Ruce vztahuje“ po slovu Božím horoucí touhou je poznati a plniti. Místo „cvičím se“ hebr.: „přemítám“.
V. 49. „slovo Boží služebníku dané“ = sliby Boží, základy to naděje.
V. 51. Dle hebr. zpupní „náramně se posmívali“ trpícímu žalmistovi.
V. 52. Prosebník vzpomíná „odvěkých soudů“ vykonaných Bohem na hříšnících potrestaných a spravedlivcích odměněných.
V. 53. Ježto bylo trpiteli dlouho snášeti útoky bezbožných, dostavila se únava, „zmalátnělost“. Dle hebr. však pěvec „hoří hněvem“ na hříšníky, že nedbají mravních pravidel, Bohem daných.
K v. 54. srv. výše v. 19.
V. 56. Že pěvec plní zákon, je výsledek Boží pomoci, tedy dar, „úděl“ Boží.
V. 57. Jinde (Ž 15, 5; 72, 26.) řečeno, že Hospodin jest údělem, vzácným podílem, majetkem žalmistovým.
V. 58. Dle Vulg. „uprošuje“ pěvec tvář Hospodinovu; dle hebr. ji vyhledává, t. j. uchází se o Boží přízeň. Doslovně ji „hladí“. Staří Semovci hladili skutečně tváře svých model, jako hladívají děti tváře rodičů.
V. 59. „o svých cestách“ = co, kde a kdy dlužno činiti v ohledu mravním.
V. 60. Dle hebr. pěvec „spěchá a neotálí“, tedy rychle běží, kam jej zákon Boží posílá.
K v. 61. srv. Ž 17, 6.

62 O půl noci vstávám, bych tě slavil
pro tvá spravedlivá rozhodnutí.
63 Společníkem jsem všech, kteří bojí se tebe,
a kteří šetří tvých přikázání.
64 Tvé milosti, Hospodine, plná je země;
ustanovením svým vyučuj mne.

Téth (deváté písmě hebr. abecedy). Sloka IX. (v. 65.—72.)

65 Dobrotu prokazuješ sluhovi svému,
Hospodine, podle slova svého.
66 Pravému umění a vědě uč mne,
nebo přikázáním tvým věřím.
67 Dříve než snížen jsem byl, já jsem hřešil;
proto (nyní) výroků tvých šetřím.
68 Dobrotiv jsi; nuže v (té) dobrotě své
vyučuj mne ustanovením svým.
69 Rozmnožila se proti mně nepravost zpupných,
já však celým svým srdcem bádám v tvých příkazech.
70 Ssedlé je jako mléko srdce jejich;
já však o tvém zákoně uvažuji.
71 Dobře mi, žes mě ráčil pokořiti,
abych se naučil ustanovením tvým.
72 Lepší je mi zákon tvojich úst
nežli tisíce zlata i stříbra.

Jód (desáté písmě hebr. abecedy). Sloka X. (v. 73.—80.)

73 Ruce tvé učinily mne, stvořily mne;
dej mi rozum, bych naučil se tvým příkazům.
74 Kdo se tě bojí, hledí na mne s radostí,
že slovu tvému pevně důvěřuji.
75 Poznávám, Pane, spravedlnost tvých soudů,
a žes dle věrnosti své pokořil mne.
76 Ukaž se milost tvá, by mne potěšila,
dle slibu tvého (daného) sluhovi svému.

V. 62. Z vděčnosti za to, že se mu dostalo vzácného pokladu — slova Božího.

V. 64. Z té plnosti jakožto nejhlavnější věc si vyprošuje — aby mu Bůh pomáhal naučiti se zákonu a dle něho život spořádati (Knabenbauer). Srv. Ž 32, 5; 103, 24.

V. 67. Snížení, útrapy byly spravedlivý trest za hřích. Spolu však také spasitelný lék: žalmista od té doby, co byl „snížen", je pilen slova Božího.

V. 69. Dle hebr. „nalepují" zpupní na pěvce „lež", t. j. pomlouvají ho.

V. 70. „ssedlé" a tvrdé (jako homolka. Dosud lze viděti v arabských bazárech sýr tvrdý jako kámen, který dlužno rozmočiti ve vodě prve nežli možno ho požívati). Hebr. však praví, že mají srdce „tupé jako tuk" (luj). Srv. Ž 16, 10; 72, 7; Mt 13, 15. — Mají srdce tvrdé či tupé ke slovu Božímu.

V. 72. Více nechať miluje láska zákon Boží, nežli miluje zištnost tisíce zlata a stříbra. Aug.

K v. 73. srv. Job 10, 8. — Právem lze doufati, že Bůh, který člověka s takovou péčí stvořil, neopustí ho, ale bude mu pomáhati, by konal vůli svého Stvořitele.

V. 75. Věrnost Boží jeví se netoliko tím, že plní, co slibuje, ale také čím hrozí. To zakusil žalmista sám na sobě.

77 Sneste se na mne tvá slitování, bych živ byl,
nebot zákon tvůj rozjímání mé jest.
78 Zahanben každý buď zpupný, jenž neprávem tísnil mne,
já však se cvičím ve tvých přikázáních.
79 Ke mně se obraťtež, kteří bojí se tebe,
a kteří znají výpovědi tvoje.
80 Budiž mé srdce bezúhonné v tvém právu,
aby nebylo mi hanbiti se.

Kaf (jedenácté písmě hebr. abecedy). Sloka XI. (v. 81.—88.)

81 Duše má prahne po pomoci tvojí,
důvěřujíc velmi tvému slovu.
82 Zemdlely oči mé touhou po tvém výroku
říkajíce: „Kdy as potěšíš mne?“
83 Ačkoli jsem jako měch (kožený) v jíní,
ustanovení tvých nezapomínám.
84 Jak bude dlouhý život sluhy tvého?
Kdy budeš soud činit nad mými nepřáteli?
85 Vyprávěli mi nešlechetníci bajky;
(ty) však nejsou jako zákon tvůj.
86 Všecka přikázání tvá jsou pravda;
bez důvodu mne pronásledují, pomoz mi.
87 Bezmála (již) ubili mne na zemi,
já však neopustil jsem tvých rozkazů.
88 Podle milosrdenství svého mne obživ,
abych šetřil výpovědí úst tvých.

Lamed (dvanácté písmě hebr. abecedy). Sloka XII. (v. 89.—96.)

89 Na věčné časy, o Hospodine,
slovo tvoje trvá na nebesích.
90 Rod od rodu (trvá) věrnost tvoje;
jak jsi založil zemi (v tom stavu) zůstává.

V. 77. Dle hebr. je zákon Boží žalmistovi „rozkoší“ (dle Vulg.: „rozjímání“)
V. 79. „Obraťte se“ = přidružte se. — „znají“ = mají na zřeteli.
K v. 80. srv. výše v. 5. 22. 31. 39.
V. 82. Touhou po tvém výroku, t. j. slibu, že spravedlivé budeš těšit.
V. 83. Měch kožený dosud jest oblíbená nádoba na vodu ve východních krajinách. Srv. Gn 21, 14. Mokrý měch ve mrazu („jíní“) snadno popraská, zvrášti se. Také žalmistovi vryla bída ne jednu vrásku na čelo, do tváře; to však neodvrátilo ho, by nežil dle zjevených zásad Božích. — Místo „v jíní“ hebr. „v kouři“, který zase měch vysouší (že snadno praská) a začazuje. Tak vyschlý, vysílený cítí se pěvec ve své psotě, tak známkami bolesti (sypali si hlínu nebo popel na hlavu, nepřevlékali roucha atd.) je pošpiněn, zašlý. Známo, že Římané věšeli víno v měších do komína, aby rychleji sestárlo. Byl-li podobný obyčej u Hebreů, neznámo. Měch, který byl v každé domácnosti, mohl však snadno býti zavěšen ve stanu nebo ve světnici na místě, kde se naň hojně kouřilo z krbu nekrytého, který neměl komína.
V. 84. Život žalmistův je beztak nedlouhý; kdy tedy dočká se, by zbaven byl křivd, které mu činí jeho nepřátelé?
V. 85. dle hebr.: *Vykopali na mne jámu zpupní,*
kteří nejsou podle tvého zákona.
Zpupní políčili na žalmistu jámu, aby do ní spadl (Ex 21, 33.).
V. 86. Proti „pravdě“ (věrnosti), kterou nalézá básník ve slovu Božím stojí v hebr. „lež“, (Vulg. „bez důvodu“), kterou ho nepřátelé pronásledují.
V. 89. n. Pevně trvá slovo Boží jako obloha (hebr. Srv. Ž 88, 30. 37.) a jako pevnina, která „má základy a pevně stojí nad mořem“ (Ž 23, 1; 103, 5.).

91 Dle tvého zařízení trvá den,
nebof všecky věci slouží tobě.
92 Kdyby zákon tvůj nebyl mým rozjímáním,
dávno byl bych zahynul ve své bídě.
93 Na věky nezapomenu práv tvojich,
neboť jimi dodáváš mi života.
94 Tvůj jsem já, rač mi pomoc poskytnouti,
nebo příkazy tvé vyhledávám.
95 Číhají na mne bezbožní, aby mne zničili,
(já však) tvé výpovědi mám na zřeteli.
96 Všeho i nejlepšího vidím konec;
(toliko) zákon tvůj rozměrů je nesmírných.

Mém (třinácté písmě hebr. abecedy). Sloka XIII. (v. 97.—104.)

97 Ó jak miluji zákon tvůj, Hospodine!
Je mým celodenním rozjímáním.
98 Nad mé odpůrce moudřejším činíš mne slovem svým,
ježto mám je ustavičně před sebou.
99 Nade všecky své učitele jsem zmoudřel,
ježto tvé výroky jsou mým rozjímáním.
100 Nad starce stal jsem se rozumnějším,
ježto rozkazů tvých vyhledávám.
101 Od každé cesty zlé zdržuji své nohy,
abych se zachovával dle slov tvých.
102 Od práva tvého se neuchyluji,
protože ty mně zákon vštěpuješ.
103 O jak sladké jsou hrdlu mému tvé řeči!
Sladší nežli med jsou mým ústům.
104 Z přikázání tvých jsem rozumu nabyl,
že nenávidím všeliké cesty hříchu

Nún (čtrnácté písmě hebr. abecedy). Sloka XIV. (v. 105.—112.)

105 Svítilnou mým nohám je tvé slovo,
ano, je světlem stezkám mojim.
106 Přisáhl jsem — a to také plním —
že budu šetřiti spravedlivých tvých řádů.

V. 91. Jako je pevný zákon, dle kterého den po noci se vrací, tak pevné je slovo Boží. Dle hebr. však nebe a země (v. 89. n.) dle Božích zákonů „stojí dnes“.

V. 92. Místo „rozjímání“ hebr.. „rozkoš“ jako výše.

V. 93. Práva Boží = povinnosti Israelovi zjevením Božím uložené, pak všecek obsah zjevené starozákonné nauky.

V. 94. Jako Israel, vyvolený národ Boží, mohl zvláštním právem sebe pokládati za majetek Boží, tak i každý bohabojný příslušník toho národa.

V. 96. Vše, co jest na zemi dokonalé, má hranice, kterými jest omezeno, má „konec“; toliko Boží přikázání trvá stále, není omezeno, sahá daleko ve všech směrech. Trvá i ve svých výsledcích ustavičně: odměna, které se dostane těm, kdo zachovávají zákon, trvati bude též věčně, bez konce (Sedláček).

V. 98.—100. „odpůrci“ žalmistovi a Hospodinovi, zejména pohanského smýšlení. — „učitelé“, kteří vynikají sice svými vědomostmi a „starci“, kteří předčí žalmistu délkou a hloubkou svých životních zkušeností, nemají však nebo nedbají zjeveného náboženství israelského.

V. 102. „ty“ sám a nikoli lidští učitelé (v. 99.) mne v zákoně vyučuješ.

K v. 103. srv. Ž 18, 11.

K v. 105. srv. Ž 18, 9; Přís 6, 23.

V. 106. „řády“ Boží náboženské a mravní. Všecek národ se slavně zavázal, že je bude plniti Ex 19, 8; a opět Neh 10, 29.

107 Sklíčen jsem přenáramně, Hospodine;
obživiž mne dle své připovědi.
108 Svobodnou obět mých úst mile přijmi, Pane,
a svým právům rač mne vyučovat.
109 Duši svou na jazyku mám ustavičně,
ale zákona tvého jsem nezapomněl.
110 Hříšníci osidlo na mne poličují,
já však s rozkazů tvých nezbloudil jsem.
111 Jakožto dědictví slov tvých jsem ujal se na věky,
neboť radostí jsou srdce mého.
112 Nakloňuji své srdce, bych činil tvé rozkazy
na věčné časy, abych odměněn byl.

Samech (patnácté písmě hebr. abecedy). Sloka XV. (v. 113.—120.)

113 Nešlechetníky mám v nenávisti,
protože tvůj zákon miluji.
114 Pomocníkem mým a ochráncem ty jsi,
ve slovo tvé nade všecko doufám.
115 Odstuptež ode mne zlomyslníci;
bádati budu v příkazech Boha svého.
116 Ujmi se mne dle výroku svého, bych živ byl,
ať nejsem zklamán v tom, že naději mám.
117 Pomáhej mi, abych zachován byl,
a měl tvá ustanovení na mysli vždycky.
118 Pohrdáš všemi, kdož od práv tvých odstupují,
neboť jest nespravedlivé smýšlení jejich.
119 Za zrádce pokládám všecky hříšníky světa;
a proto miluji tvá nařízení.
120 Protkni tělo mé bázní před tebou,
neboť soudů tvých se bojím.

V. 108. „obět úst“ = modlitby. Jsou „svobodné“, ježto modlí se pěvec dobrovolně více nežli zákon předpisuje.

V. 109. „duši svou mám na jazyku“ = jsem ustavičně v nebezpečí smrti. (Doslovně: „duši svou“ (nebo „život svůj“) mám stále na dlani.) Srv. Sdc 12, 3; 1. Sam 19, 5; 28, 21; Job 13, 14.

V. 111. Žalmista zjevení Boží od svých předků ne toliko jako drahé dědictví dostal, ale také dychtivě je přijal a jeho „se ujal“ (Mlčoch) a bude si ho držeti na věčné časy.

V. 113. Místo „nešlechetné“ hebr.: „nerozhodné“, obojaké, polovičaté, kolísající se, kulhající na dvě strany. Srv. 3. Král 18, 21.

V. 114. Dle hebr. je Bůh žalmistova „ochrana a štít“. Srv. Ž 3, 4.

K v. 115. srv. Ž 6, 9.

V. 118. „pohrdáš“ a zavrhuješ. — Dle hebr. odstupovati od práv Jahvových je „podvod“, který nemá vyhlídky na úspěch, je tedy „marný“.

V. 119. Každý hříšník „zpronevěřuje se“ v tom, k čemu se jakoby smlouvou Bohu zavázal, může tedy býti také zván „zrádcem“ na zákoně Božím. Dle hebr. však oslovuje básník Boha: „Jako strusky odstraňuješ všecky bezbožníky“. Při tavení drahých kovů odstraňují a odlučují se necenné částky jako strusky od zlata a stříbra. Hříšníci se někdy třeba lesknou jako zlato (bohatstvím, ctí a pod.), Bůh je však dobře zná a ví, že jsou jen strusky — tak s nimi naloží. (Sedláček.)

V. 120. „protkni“, takořka probodej, ať je zkrušeno tělo bázní Boží, která je nejlepším prostředkem, by nezakusil člověk na sobě trestajících „soudů Božích“. Dle hebr. však praví básník:

Tělo mé se děsí strachem před tebou,
a tvých soudů obávám se.

Ajin (šestnácté písmě hebr. abecedy). Sloka XVI. (v. 121.—128.)

121 Činil jsem dle práva a spravedlnosti,
nedej mne mým utiskovatelům.
122 Zastaň se sluhy svého k štěstí (jeho),
aby mne zpupní neutlačovali.
123 Zemdlely oči mé touhou po tvé spáse,
po tvé spravedlivé připovědi.
124 Nalož se svým sluhou dle své milosti,
a svým ustanovením mne nauč.
125 Služebník tvůj jsem já, rač mi rozum dáti,
abych poznal tvoje výpovědi.
126 Čas jest, abys jednal, Hospodine,
(neboť) rozmetali (již) tvůj zákon.
127 Proto miluji tvá nařízení
více nežli zlato a drahý kámen.
128 Proto se spravuji všemi předpisy tvými;
každé cesty hříšné nenávidím.

Pe (sedmnácté písmě hebr. abecedy). Sloka XVII. (v. 129.—136.)

129 Podivu hodny jsou výpovědi tvoje;
proto zabývá se jimi duše má.
130 Výklad výroků tvých osvěcuje,
poznání zjednává lidem prosté mysli.
131 Ústa svá otvírám a popadám dechu,
nebo přikázání tvých jsem žádostiv.
132 Popatři na mne a smiluj se nade mnou
dle práva těch, kteří milují tvé jméno.
133 Kroky mé spravuj podle výroku svého,
ať žádná nepravost nade mnou nepanuje.
134 Vysvoboď mne od útisků lidí,
abych dbáti mohl příkazů tvých.
135 Vyjasni tvář svou na svého služebníka,
a svým ustanovením mne vyuč
136 Proudy slz mé oči prolévají,
že (lidé) neostříhají zákona tvého.

V. 122. Místo „zastaň se“ hebr.: „zaruč se“ sluhovi svému, že mu dopomůžeš „ke štěstí“. Tento v. je jediný ze 176, ve kterém se nevyskytá žádné slovo značící „zákon Boží“. Srv. výše k v. 1. (Je snad porušen?)

K v. 123. srv. výše v. 81. n. — K v. 125. srv. v. 94. 34.

V. 126. Bůh dlouho již shovíval, nechával jaksi bez trestu bezbožnost se šířiti; nyní je již svrchovaný čas, by zakročil rázně dle své spravedlnosti.

V. 127. Právě „proto“, že nešlechetní ruší zákon. — Místo „drahý kámen“ či topas hebr.: „jemné zlato“. Srv. výše v. 72.

K v. 129. srv. v. 18. 27.

K v. 130. „lidem prosté mysli“ (= „maličkým“) srv. Mt 11, 25.

V. 131. názorně vyslovuje horoucí touhu“ po slovu Božím. Srv. Ž 80, 11; Job 29, 23.

V. 132. „dle práva“, dle slibů, daných milujícím Boha, které je „opravňují“ k naději, že se splní a dle obyčeje, jak Bůh jim činí.

V. 133. Dle hebr. prosí pěvec, by Bůh „upevnil“ kroky jeho (= činy, život) v Božích výrocich.

K v. 134. srv. Ž 124, 3. — K v. 135. srv. Nm 6, 23; Ž 4, 7; 30, 17; 35, 10. a jj.

K v. 136. srv. Jer 9, 1. 18; 13, 17; 14, 17.

Çade (osmnácté písmě hebr. abecedy). Sloka XVIII. (v. 137—144.)

137 Spravedlivý jsi, o Hospodine,
a (také) spravedlivé jsou tvé soudy.
138 Příkazy, které jsi dal, jsou spravedlivé,
jsou i nade všecko spolehlivé.
139 Jsem až zvadlý, jak se rozhorluji,
že zapomněli tvých slov moji nepřátelé.
140 Osvědčená je řeč tvá dokonale;
a proto služebník tvůj miluje ji.
141 Chlapec já jsem a opovržený;
(ale) tvých ustanovení nezapomínám.
142 Spravedlnost tvá je spravedlnost věčná,
a tvoje zákonodárství (věčná) pravda.
143 Útrapy a nátisk mne (sice) stíhají,
avšak tvé příkazy jsou mým rozjímáním.
144 Spravedlnost jsou výroky tvé na věky;
uděl mi poznání, abych živ být mohl.

Qóf (devatenácté písmě hebr. abecedy). Sloka XIX. (v. 145—152.)

145 Volám celým srdcem svým: „Vyslyš mne, Pane!"
Ustanovení tvá vyhledávám.
146 Volám k tobě, zjednej mi vysvobození,
abych ostříhal tvých přikázání.
147 Záhy před svítáním volávám,
neboť ve tvá slova velmi doufám.
148 Oči mé obracejí se k tobě před jitrem,
abych rozjímal o tvých výpovědích.
149 Hlas můj slyš dle své milosti, Hospodine,
a dle svých ustanovení mne obživ.
150 Kteří mne tísní, blíží se k nepravosti,
od tvého zákona však vzdalují se.
151 Blízko jsi ty, Hospodine
a všecky cesty tvé jsou pravda.
152 Záhy poznal jsem z tvých výpovědí,
že jsi založil je na věčné časy.

Réš (dvacáté písmě hebr. abecedy). Sloka XX. (v. 153.—160.)

153 Viz mé utrpení a vysvoboď mne,
neboť na zákon tvůj jsem nezapomněl.

K v. 139. To „rozhorlení" plyne z horlivosti pro Boha a jeho svatá práva. Srv. Ž 68, 10.

V. 140. Jako v ohni lze poznati, mnoho-li je ve zlatě ryzího kovu a mnoho-li příměsků kovů jiných, tak je slovo Boží vyzkoušeno a osvědčeno, že je ryzí pravda, a že není v něm žádných příměsků lži. — Srv. Ž 11, 7; 17, 31.

K v. 141. srv. výše v. 9. 99. n. — K v. 143. srv. výše v. 92.

V. 144. „abych živ být mohl" životem srovnávajícím se dokonale s vůlí Boží, vyslovenou zjevením, a tak dojíti „života" v pravdě blaženého.

K v. 148. srv. výše v. 62; Ž 62, 7; 89, 4.

K v. 149. srv. výše v. 17. 25. 37. 50. 88. 93. 107.

V. 150. n. Dle hebr. „blíží se" škůdcové k žalmistovi (místo: „k nepravosti"), ale Bůh, ochránce věrný je mu blízko.

V. 152. „záhy" a tedy: „odedávna". Srv. výše v. 89. n.; Ž 99, 5; 104, 8; 116, 2.

154 Zastaň se mne v při mé a vysvoboď mne;
pro svou přípověď rač mne obživiti.
155 Daleko jest od hříšníků spása,
nebo tvých ustanovení nehledají.
156 Milosrdenství tvého je mnoho, Pane;
dle svého práva rač mne obživiti.
157 Mnoho je těch, kteří honí mne a tísní;
od tvých (však) rozkazů se neuchyluji.
158 Patřím na věrolomce a chřadnu,
protože nevšímají si tvých řečí.
159 Viz, že tvé příkazy miluji, Hospodine;
podle milosrdenství svého mne obživ.
160 Podkladem tvých zásad pravdivost jest,
na věky trvá tvůj každý soud spravedlivý.

Sín (dvacáté prvé písmě hebr. abecedy). Sloka XXI. (v. 161.—168.)

161 Knížata bez příčiny mne pronásledují,
ačkoli slov tvých bojí se mé srdce.
162 Raduji se z tvojich výpovědí,
jako ten, kdo nalezl kořist hojnou.
163 Nepravost v nenávisti, v ošklivosti mám,
ale zákony tvé miluji.
164 Sedmkrát za den chválu vzdávám tobě
pro tvé spravedlivé rozsudky.
165 Pokoj hojný mají, kdož milují zákon tvůj,
(jakýkoliv) úraz jich nepotká.
166 Očekávám spásy tvé, Hospodine,
a tvá přikázání miluji.
167 Duše má zachovává výroky tvé,
neboť má je v lásce veliké.
168 Dbám tvých příkazů a výpovědí,
neboť všecky cesty mé před tebou jsou.

Tau (dvacáté druhé písmě hebr. abecedy). Sloka XXII. (v. 169.—176.)

169 Přibliž se prosba má před tebe, Hospodine;
dle svého slova poznání mi uděl.
170 Dojdiž má žádost před obličej tvůj;
podle své přípovědi vysvoboď mne.

K v. 154. srv. Ž 34, 1; 42, 1; 73, 22.
V. 156. „dle svého práva" = dle zásad spravedlivých, které jsi stanovil, nám zjevil.
V. 160. „tvých zásad" víry a mravů, které jsi nám ohlásil. — Ne toliko „podklad" těch zásad je pravda, ale také veškerost zásad těch (hebr.).
K v. 161. srv. Ž 34, 7; 68, 5. — K v. 162. srv. Sdc 5, 30; Is 9, 3;
V. 163. Dle hebr. má žalmista v nenávisti „lež" (místo „nepravost"). Proti té stojí „pravda" zjeveného slova Božího.
V. 164. „sedmkrát" = velmi často, ustavičně. Srv. Ž 11, 7; Ž 78, 12.
V. 165. Sladký vnitřní mír — i v největší bolesti — toť vzácné ovoce, které padá do klína tomu, kdo plní slovo Boží. Nic ho z toho pokoje svědomí nevyruší. Kráčí jistě cestou mravnosti, že neklopýtá o žádnou překážku (= „úraz").
V. 168. Vševidoucnost Boha, který ví o každém sebe menším činu, dobrém i zlém, je mocná pobídka, bychom plnili vůli Boží.
V. 169. n. „prosba" (hebr. „nářek") a „žádost" („úpěnlivá" hebr.) za pomoc Boží, by zákon znal a dle něho činil.

171 Rty mé pronášeti budou chválu,
že mne učíš zásadám spravedlnosti.
172 Opěvovat bude můj jazyk tvůj výrok,
jsoutě všecky tvé příkazy spravedlivost.
173 Budiž ruka tvá mojí pomocnicí,
neboť zvolil jsem si tvá přikázání.
174 Toužím po tvé pomoci, Hospodine,
a tvůj zákon je mým rozjímáním.
175 Kéž jsem živ, abych chválit mohl tebe,
a tvé soudy kéž mi pomáhají!
176 Jestliže bloudím jako ztracená ovce,
hledati rač služebníka svého,
nebo příkazů tvých nezapomínám.

Ž 119. (hebr. 120.). Stesk na lživé, nepokojné útočníky.

Nadpis. Prosba za pomoc proti záludným jazykům (v. 1. n.). Trest, který je stihne (3. n.). Stížnost, že tak dlouho dlužno mu býti v jejich společnosti (v. 5.—7.).

1 Píseň stupňová.

K Hospodinu v soužení svém volávám,
a on vyslýchá mne.
2 Hospodine, zbav mne bezbožných rtů,
jazyka úskočného

3 Jaký trest a pokuta tě stihne
za jazyk úskočný?

V. 175. „soudy tvé“ = dobrotivá péče a prozřetelnost, kterou se stará Bůh o své tvory (Knabenbauer).

V. 176. Zbloudilá ovce stane se kořistí dravců, zahyne, neujme-li se jí pastýř. Tak hříšník, nepomůže-li mu Bůh. Cítil-li slabost pěvec a prosil-li „sedmkráte“ denně za posilu Boží, by mohl šetřiti zákona starého, nedokonalého, tím více dlužno křesťanu prositi ustavičně za milost Boží, by mohl plniti zákon nový, který je mnohem dokonalejší a proto ukládá povinnosti, jakých starý nežádal. Vhodnějšího a vznešenějšího výrazu té prosby není nežli v Ž 118. Proto měl by jej i křesťan míti stále na rtech.

Ž 119. — V. 1. n. Tento žalm je první ze skupiny patnácti žalmů „stupňových“ (119.—133.), ve které každý má nadpis „píseň stupňová.“ Sluly prý tak proto, že bývaly zpívány levity při večer o slavnosti stanové na patnácti stupních, které vedly z nádvoří žen do nádvoří vnitřního. (Srv. 3. Král 6, 36.). Jiní lépe odvozují hebr. název „ma'lóth“ odtud, že Israelité zpívali nebo se modlili tyto žalmy, když „stoupali“ (Ž 121, 4; Esd 7, 9.) t. j. putovali do Jerusalema, že by tedy mohly býti zvány „poutními písněmi.“ (Jiní jinak). — Svatí Otcové vykládají stupňové žalmy o spravedlivých duších, které v tomto životě dychtí po nebeské vlasti. Stupně chrámu, pout do Jerusalema, cesta z Babylona do Jerusalema jsou jim obrazem cesty a pouti vyvolených duší do nebes. Po stupních různých ctností vystupují, sv. Duch jim svou milostí pomáhá, a sílí je, aby k svému cíli i mezi bezbožným světem směřovati a kráčeti mohly. (Sedláček). — Žalm 119. napsán asi po návratu ze zajetí babylonského, kdy bylo nové obci israelské mnoho trpěti. Zkušenost, že básník jindy častěji byl vyslyšen, když ve své bídě volal k Jahvovi, dodává mu důvěry, že nebude ani tentokrát oslyšen (v. 2.).

V. 3. Dle Vulg. oslovuje žalmista jednoho z těch, kteří mu jazykem ubližují, dle hebr. lépe mluví k jazyku samému: „Jaký trest... stihne tě, jazyku úskočný?“ — V. 3a. Vulg. doslovně: „Co ti bude dáno a co učiněno.“ Je to známá formulka zaklínací: „Toto mi učiň Hospodin a to přidej“, t. j. „Trestej mne Bůh a pokutuj.“ Viz 1. Sam 3, 17; 14, 44; 25, 22. — Zde má ta kletba tvar otázky a tak je značně její ostrost zmírněna.

4 Šípy silného (střelce) zaostřené
s uhlím žžírajícím.

5 Běda mně, pobyt můj v cizině že se dlouží!
Dlím mezi Kedařany.
6 Dlouho cizinkou je (již) duše m*ɾ* je
u nepřátel míru.
7 Kdežto já mírumilovně k nim mluvím,
napadají mne pro nic.

Ž 120. (hebr. 121.). Hospodin pomocník (v. 1.) a strážce (v. 2.—8.) Israelův.

1 Píseň stupňová.

Pozdvihuji oči své k horám,
odkud přijde mi pomoc.
2 Pomoc moje od Hospodina,
Tvůrce nebes i země.

3 Nedá, by noha tvá kolísala,
neboť nespí tvůj strážce.
4 Ejhle, nespí aniž dřímá
strážce Israelův.

Ve v. 4. odpovídá si pěvec sám na otázku vyslovenou ve v. 3. Člověka lstivého jazyka potrestá Bůh svými hromy a blesky (= „šípy jeho a uhlí". Srv. Ž 17, 15.). — Bůh sám je ten „silný" střelec, válečník. — Nezoufej, jsi-li napaden bezbožným jazykem; nebo připraveny jsou tresty, které sešle spravedlivý soudce; ty (tresty) budou podobny ostří šípů a palčivosti uhlí (Teodoret). — Dle jiných dlužno překládati: „Co mohu činiti neb jakého prostředku užíti proti lstivému jazyku, který působí jako břitké střely ukrutníkovy, jako řeřavé uhlí?" — Srv. Jak 3, 5. n. — Jiní jinak. — Dle hebr. je to uhlí „kručinkové" (Gen sta Raetam nebo monosperma. Rabíni mysliji, že je hebr. róthem jalovec) Kručinka roste na stepích v Zajordání a v Arabii.

V. 5. překládá Schlögl:

Běda mně, že bydlit musím v Mešekových chýších,
běda mně, že musím dlíti v Kedarových stanech!

O Mesekovi srv. Gn 10, 2; Ez 27, 13. — O Kedaru viz Gn 25, 13. — Žalmista nebyl mezi Mesečany (seděli v krajinách mezi mořem Černým a Chvalinským) a mezi Kedařany (kočující araoský kmen ve stepích arabsko-syrských) ale žalmista je jmenuje jako vzory nepokojných, lstivých barbarů. — V „cizině", kde míval příslušník jiného národa jen tolik práva, kolik mu jeho ochránce dal nebo uhájil, nebylo příjemno.

Církev klade Ž 119. do úst Knížete pokoje (v. 7.), jemuž bylo snášeti útoky posmívajících se trýznitelů. — V hodinkách za zemřelé modlí se církev Ž 119. jménem duší v očistci, které mnoho trpí a touží, by z nehostinné „ciziny" konečne došly své pravé vlasti. — Při svěcení chrámu je ten žalm prosbou za pomoc Boží proti zlým duchům.

Ž 120. — V. 1. K nadpisu srv. Ž 119, 1. — Složen byl tento žalm asi téže doby, kdy vznikl žalm předešlý. — K „horám" jerusalemským. Srv. Ž 86, 1; 124, 2; Dan 6, 10. Tam totiž bylo sídlo Boží. — Dle hebr. táže se žalmista: „Odkud přijde mi pomoc?" a ve v. 2. si odpovídá.

V. 2. Tvůrce nebes i země — jak mocný to pomocník!

Od v. 3. počínaje mluví žalmista sám k sobě (samomluva). — Zenner však překládá: Bůh, jenž tvou nohu nechá kolísat — Bůh, který spí je tvůj strážce? Nikoliv, nespí....

5 Hospodin střeží tě, Hospodin chrání tě,
je ti po pravici.
6 Za dne slunce tě nebude pálit,
aniž měsíc v noci.

7 Hospodin střeží tě všeho zlého,
střeží tvůj život [Hospodin].
8 Hospodin střeží tvůj vstup i východ,
nyní i na věčné časy.

Ž 121. (hebr. 122.). Pozdrav Jerusalemu.

Nadpis. Básník zaplesal, když putoval na svátky do Jerusalema (v. 1.). Tím větší je radost jeho nyní, kdy stojí už ve městě samém (v. 2.). Přednosti Jerusalema: jeho výstavnost, opevnění, středisko života náboženského i politické správy (v. 3.—5.). Blahopřání Jerusalemu, které vyplývá z básníkovy lásky k národu a k Bohu (v. 6.—9.).

1 Píseň stupňová.

Plesal jsem proto, že mi bylo řečeno:
„Do domu Hospodinova jdeme."
2 (A již) zastavily se nohy naše
v síních tvých, Jerusaleme!

3 Jerusaleme, vystavěný v město
dokonale souvislé!
4 Do něho totiž stoupají pokolení,
kmeny Hospodinovy,
aby dle příkazu daného Israelovi
slavily jméno Hospodinovo.
5 Tam totiž postaveny jsou vladařské stolce,
stolce (to) domu Davidova.

V. 5. „chrání tě" — je tvým „stínem" (hebr.). — „Po pravici" stával chráněnci ochránce. Srv. Ž 15, 8; 109, 5; 108, 31.

V. 6. Ježto měsíc „vládl" noci (Gn 1, 16 18.) připisovány škodlivé účinky noční (nachlazení, záněty a pod.) snadno jejímu „vládci" v obecné mluvě. Těch (a ne měsíčního „žáru" bude žalmista uchován).

V. 8. „Vstup i východ = cokoli činíš. Viz Dt 28, 6; 31, 2; 1. Sam 29, 6; 2. Sam 3, 25.

Ž 121. — V. 1 O nadpisu srv. Ž 119, 1. — Zejména tato báseň může býti zvána „poutní písní". Snad byla po návratu ze zajetí babylonského, kdy byl již chrám a město znova vystavěno a opevněno, složena pěvcem na cestě do Jerusalema a za tím účelem, by měli také jiní poutníci zpívati co vhodného a přiléhajícího. — Na pout do Jerusalema chodívali společně v průvodech (Lk 2, 44.). Čím více se blížili k posvátnému, starobylému městu, tím více stoupala radostná touha po něm; jak veliká byla ta radost, když již nohy „stanuly" ve „branách" (tak hebr. místo „v síních") v. 2.

V. 3. Básník patře na krásy hlavního města jest unešen — „vystavěno", že není nikde již bývalých ssutin — „jako město" pravé a tedy také hrazené — „dokonale souvislé", nemající ve hradbách trhlin souvislost rušících ani nezastavěných prázdných ploch ve městě, jak bývalo dříve, dokud vrátivší se zajatci města „nevystavěli".

K v. 4. srv. Ex 23, 17; 34, 23; Dt 16, 16. — Které jiné město může se vykázati tou předností?

K v. 5. srv. Dt 17, 8. — I po zajetí zastávali Davidovci veřejné úřady.

6 Vyprošujte Jerusalemu štěstí:
„Blaho těm, kteří tě milují!
7 Budiž pokoj ve tvém opevnění,
blahobyt ve tvých palácích!“

8 K vůli bratřím svým a soukmenovcům
říkat budu: „Pokoj tobě!“
9 Pro dům Hospodina, našeho Boha
žádat budu štěstí tvého.

Ž 122. (hebr. 123.). Milosrdný Bože, zbav mne potupy!

1 Píseň stupňová.

K tobě pozdvihuji své oči,
který přebýváš na nebi.
2 Hle, jako oči sluhů (hledí)
na ruce svých pánů,
jako oči služebné (upřeny)
na ruce své paní:
tak zrak náš k Pánu, našemu Bohu,
až by se smiloval nad námi.

3 Smiluj se nad námi, Pane, smiluj,
jsmeť přesyceni potupou.
4 Ano, přesycen je duch náš,
na posměch (jsme) boháčům
a opovržením zpupných.

V. 6. n. vyzývá poutník své spoluputující, by svolávali blaho a štěstí na Jerusalem a spolu dává návod, jakými slovy tak činiti (v. 6b. 7.). — „Kteří tě milují“ jest obyvatelstvo Jerusalema, o svátcích ovšem také poutníci, kteří připutovali s láskou k veleměstu. Hlavní podmínka blaha Jerusalema je „pokoj“, který ruší válka, obléhání města nepřítelem. — Tento žalm dosud se modlívají poutníci, když z dálky shléonou obrysy „sv. města“. — K Jerusalemu, královně palestinských měst, ve kterém sídlil Pán a dynastie Davidova, přirovnávána v hodinkách Královna nebes, kterou za trůn si vyvolil Nejvyšší, k jejíž svatyním zástupy poutníků se všech stran spějí; vhodně možno přáti slovy tohoto žalmu Královně hojnost zdaru, aby totiž pravá úcta marianská se víc a více šířila a prohlubovala. — Také ke vzácným přednostem katolické církve lze přirovnati vlastnosti Jerusalema tuto vypočítané, může tedy býti Ž 121. modlitbou za blaho církve. — Slovy jeho možno též vyslovovati radostnou touhu duše, která putuje do nadhvězdného Jerusalema. Proto Církev často se modlí ten žalm (na př. kdy svěcen chrám, kdy kladen k němu základný kámen, kdy světí papež zlatou růži, při mši sv. za mír a za sjednocení církve).

Ž 122. — V. 1. K nadpisu srv. Ž 119, 1. — Vznikl asi v touž dobu jako předešlé písně poutní. Dýchá z něho hluboká pokora, důvěra v pomoc Boží a vědomí dokonalé na Bohu závislosti.

V. 2. Pěvec, který ve v. 1. mluvil v první osobě čísla jednotného, mluví nyní jménem národa israelského v čísle množném. — Služebník a služebnice hledí na ruce svých pánů, brzy-li se otevrou, by jim dobře činily. S podobnou touhou upírá národ svůj zrak na ruku vládce nebes. (Možno též vykládati tak, že Israel dychtivě hledí, brzy-li ruka Páně, která jej trestá, tíží, pozdvihne se, aby se mu polevilo; tedy podobně, jako služebníci, kteří jsou rukou svých pánů trestáni, bedlivě sledují, kdy se ta ruka nad nimi smiluje).

Žalm 123. (hebr. 124.). Kdyby nebyl Hospodin pomohl, byla by po nás veta (v. 1.-5), budiž mu proto za pomoc dík (v. 6.—8.).

1 Píseň stupňová.

Kdyby Hospodina s námi nebylo,
— říkej teď Israeli —
2 kdyby Hospodina s námi nebylo,
když lid zdvíhal se proti nám,
3 byli by za živa nás pohltili,
kdy vzplál hněv jejich na nás.

4 Byla by nás voda (ta) zatopila,
5 proud byl by se valil přes náš život;
byly by se valily přes náš život
vody nepřekonatelné.

6 Požehnán Hospodin, který nevydal nás
za kořist zubům jejich!
7 Duše naše jako ptáče vyvázla
z osidla ptáčníkova.
(Ano), osidlo je zpřetrháno,
a my jsme na svobodě!

8 Pomoc naše (je) ve jménu Hospodina,
jenž učinil nebe i zemi.

Z 124. (hebr. 125.). Bůh — pevná záštita spravedlivých.

Nadpis. Jaká má býti důvěra spravedlivých v neštěstí (v. 1.—3.). Prosba, aby Bůh spravedlivé opatroval, kdyžtě bezbožníky vyhladí (v. 4. n.). Doslov.

1 Píseň stupňová.

Kdo v Pána doufají, jsou jako hora Sion;
nehne se, na věky stojí.

Ž 123. — V. 1. K nadpisu srv. Ž 119, 1. — „S námi" — při nás ochranou svou.

V. 2. „Lid" cizinců mocných nejspíše v zajetí babylonském, které hrozilo zničiti všecek život Israelův jako zátopa, jako prudké proudy, které vše smetají, co je jim v cestě (srv. níže v. 4. n.). — Z toho možno vyvoditi, že tento žalm byl napsán brzy po návratu Židů z Babylonska.

V. 3. Byli by nás „pohltili" jako dravec, o jehož zubech srv. níže v. 6b.

V. 4. n. Útrapy přirovnány k vlnám dravým, které by byly „duši", t. j. život národa zavalily, utopily. Srv. 17, 17; 41, 8; 68, 2. 16.

K v. 6. srv. Ž 7, 3; 21, 13. n.

K v. 7. srv. Ž 90, 3. — Z egyptských obrazů patrno, že léčka na ptáky skládala se ze dvou sítí zasazených do dvou dřevěných rámů. Ty rámy „se zlomily" (hebr.), a tak bylo možno Israelovi ulétnouti.

V. 8. je závěrek (pointa) celé básně. Srv. Ž 120, 2. Také na křesťana, který se snaží žíti přesně dle nauky svého Mistra, přivalí se často nebezpečí hříchu, pokušení jako záplava, která by ho zničila, kdyby ho pomoc Boží opustila. Nestalo-li se dosud tak, dlužno mu za to Bohu děkovati třeba slovy tohoto žalmu.

Ž 124. — V 1. Žalm byl napsán nejspíše po návratu Židů ze zajetí babylonského, kdy cizáci (Samařané, Arabové a jiní sousední pohané) roztahovali se v Judsku, údělu a dědičném majetku Židů, jakoby oni tu byli pány.

2 Jako jsou hory kolem Jerusalema,
tak je Hospodin na věky
kolem svého lidu.

3 Neboť nenechá Hospodin žezla hříšníků
nad údělem svatých,
aby spravedliví nevztáhli snad
po nepravosti ruce své.

4 Dobře čiň, Hospodine, lidem dobrým
a upřimného srdce!
5 Kteří však na křivé cesty se uchylují,
ty nechá zajít Hospodin
se zločinci.

Pokoj (budiž) nad Israelem!

Žalm 125. (hebr. 126.). Požehnaná žeň setby, zavlažované slzami.

Nadpis. Žalmista v zajetí babylonském maluje jako hotovou událost radost vyhnancův, až dle Božích přípovědí bude dopřáno jím vrátit se do vlasti a Sion znova vystavěti (v. 1.—3.). Prosba, aby brzy již tak se stalo (v. 4.). Zajetí babylonské je sice bolestné, ale ze slz toho utrpení vzejde hojná, radostná žeň (v. 5. n.).

1 Píseň stupňová.

Až Pán obrátí osud Sionu,
budeme jako u vytržení.
2 Pak budou plny úsměvu rty naše,
a náš jazyk plný jásotu.

Pak bude mluvit se mezi národy:
„Veliké věci Pán na nich učinil!“
3 Veliké věci Pán s námi učinil,
(proto) budeme se veselit.

V. 2. O horách, jež věnčily jako strážné tvrze se všech stran Jerusalem, viz Jos 15, 63.

V. 3. „žezlo hříšníků“ = nadvláda pohanů. — „úděl svatých“ = Palestina, dědičný majetek Israelův, samým Bohem jemu daný. — Kdyby tlak a nadvláda pohanů nad Židy dlouho trvala, mohli by Židé vidouce štěstí hříšníků a neštěstí spravedlivých konečně míniti, že jest neužitečno zbožně žíti, a oddati se hříšnému životu, pozbyvše naděje v odměnu za ctnost, zoufajíce.

V. 4. n. „dobří“ = spravedliví = Židé. — „na křivé cesty se odchylují“ málověrní Židé, kteří od svého náboženství odpadají a přidávají se k vládnoucímu pohanstvu. — „zločinci“ = pohané, Židy utlačující. — Také v dějinách církve bývalo a bývá, že její nepřátelé velemožní, duchem pohanským prodchnutí zmocní se vlády nad křesťany, které jako praví tyrani svírají. Tu a tam leckdo, kdo nemá pravé víry, dá se zaslepiti časnými výhodami i odpadne. Pravý křesťan však nekolísá se ani tu, ale stojí pevně jako hora.

Ž 125. — V. 1. K nadpisu viz Ž 119, 1. „u vytržení“ nebo „ve vidění“, nevěda zda bdí či sní, bývá člověk náhle neobyčejnou radostí překvapený.

V. 3. Žalmista na potvzenou opakuje si slova pohanů, kteří sami uznají, že osudy národa israelského řídí zvláštním způsobem Všemohoucí.

4 Obrať, Hospodine, náš osud
jako údolí v jižních krajích!
5 Kteří se slzami sijí,
jásajíce budou žnouti.

6 Chodíme nyní sice s pláčem -
nosíce símě na zasetí,
budeme chodit však domů s radostí
snášejíce svoje snopky.

Ž 126. (hebr. 127.). Na Božím požehnání všecko záleží.

Nadpis. I. Bez pomoci Boží nadarmo pečuje člověk o své bydlo, o bezpečí, marně se lopotí o blahobyt. Té pomoci dostává se od Boha jeho miláčkům (v. 1. n.). II. Těm dává Hospodin četný dům, t. j. syny, potomstvo a všecky výhody, které silný rod (kmen) přináší (právní bezpečnost).

1 Stupňová píseň Šalomounova.

Nestaví-li Hospodin domu,
marně se lopotí, kteří jej stavějí.
Neostříhá-li Hospodin města,
nadarmo bdí, kdo je hlídá.
2 Marno vám před svítáním vstávat,
vstávat po (dlouhém) ponocování,
vám, kteří jíte chléb ve starostech,
jejž dává miláčkům svým ve spánku.

3 Ano, dar Páně synové jsou,
odměna (jeho) potomstvo jest.

V. 4. „Údolí v jižních krajinách“ (v Negebu) bývají v měsících letních vyprahlá, učiněná poušť. Jim podobá se nynější osud zajatců judských v Babyloně. Na podzim však, sotva že sprchne, brzy se ta údolí zazelenají, ježto je dosti tepla, Tak náhle z pouště se stávají zelené lučiny. Kéž také národu judskému dostane se od Boha brzy takové vláhy, aby se zelenal zase jako se zelenával kdysi!

V. 5. n. O významu zajetí babylonskéko viz Os 2, 14; Jer 3, 21.—25; Ez 16. 61.—63; Mich 7, 7.—11. Srv. k 2. Par 36, 21. — „Slova tohoto žalmu připomínají nám ve druhých nešporách svátku sv. Apoštolů apoštolské namahavé práce. Oni rozsívali po světě, mezi pohany símě sv. evangelia, ukazovali, jak veliké věci učinil Hospodin se svým lidem a pro svůj lid. Za námahy, za bolesti a utrpení byly jejich práce, ale radostná byla jejich žeň, výsledek jejich vyhnanství; nebe jest naší vlastí. Tam veďiž nás Hospodin!“ (Sedláček.)

Ž 126. — V. 1. O „stupňových písních“ viz Ž 119, 1. — Šalomounovi ten žalm všecky rukopisy řecké nepřičítají; do Vulg. slovo „Šalomounova“ dostalo se snad později. O původnosti takových nadpisů viz výše str. 151. n. Možno, že tento Ž napsán byl po návratu ze zajetí, kdy bylo Židům stavěti si příbytky, město, je hlídati pečlivě proti okolním nepřátelům, zejména Samařanům, kdy zakládali rodiny, kdy zejména potřebovali k veškeremu živobytí na výsost pomoci a požehnání Božího — Pán jest nejlepším pomocníkem i strážcem. Srv. Řím 9, 16; 1. Kor 3, 6. n. Dlužno však jemu se zalíbiti, býti jeho miláčkem (v. 2.), důvěřovati mu.

V. 2. Bez Božího požehnání marno jest lidské namáhání. — Třetí příklad. — „ve spánku“ nadsázka, která praví, že miláček Boží, ktery v Hospodina důvěřuje, klidně odpočívá — zatím co ti, kdož té důvěry nemají, bdí a mozolí se — a přece mu nic neschází. Tím zavržena toliko hamižnost, shon po mamonu, bezohledná hrabivost, která nemá na mysli Boha, nikoli však přičinlivost a pracovitost spojená s důvěrou v Pána.

V. 3. „Ano“, navazuje na stavbu domu (v. 1.). Se stavbou domu souvisí těsně rodina, její založení a rozkvět. — „potomstvo“ = dosl. „plod života“.

4 Čím střely v ruce válečníka,
tím jsou synové z mužného věku.
5 Blahoslavený muž, který má plný
toulec (takových šípů);
nebude zahanben, když se přít bude
se svými nepřáteli v bráně!

Ž 127. (hebr. 128.). Štěstí bohabojného věřícího!

Nadpis. Rodinné štěstí zbožného Israelity (v. 1.—3.). Všeobecné poučení (v. 4.). Žalmista vyslovuje přání a naději, že k tomu blahu přidruží se štěstí Jerusalema i veškerého národa, ze kterého bude se těšiti zbožný Israelita dlouhá léta (v. 5. n.).

1 Píseň stupňová.

Blaze jest každému, kdo se bojí Pána,
kdo chodí po jeho cestách.
2 Z práce rukou svých smíš užívati,
blaze a dobře je ti.
3 Manželka tvá jest jako plodný kmen vinný
ve zdech domu tvého.
Synové tvoji jak mladistvé olivoví
kolem tvého stolu.

4 Ejhle, tak dochází požehnání každý,
kdo se bojí Pána.
5 Žehnej tobě Hospodin se Siona,
bys viděl blaho Jerusalema
všecky dny života svého,
6 abys viděl syny svých synů,
(a) štěstí Israelovo!

V. 4. Jako střely jsou válečníkovou ochranou, tak synové, kteří se narodili otci v jeho mladých letech, a ve stáří jeho jsou již vyspělí, brání otce od bezpráví.

V. 5. „takových šípů = synů = dosl. „jich". Bude-li míti ve bráně, kde zasedal soud, nějaký spor (srv. Rut 4, 1; Job 29, 7; Ž 68, 13.) pomohou synové svou paží otci k tomu, by nabyl práva spravedlivý soudcův rozsudek, vynesený v jeho prospěch. — Ž 1-6 modlí se církev v marianských hodinkách, o svátcích panen a když kladen bývá základ ke chrámu. — Maria byla „domem zlatým", svatyní Ducha sv., příbytkem Syna Božího, duchovním Jerusalemem, miláčkem Božím, požehnanou mezi ženami, největší dar a odměna jejích ctností byl „plod života" jejího, její syn, který ji chránil a uchránil v boji proti nepřátelům spásy. Povinnost každého křesťana jest, aby stavěl v sobě duchovní chrám, v němž bydlí od křtu sv. Duch sv., do něhož sestupuje jako na oltář ve sv. přijímání Bůh-člověk. Na každém věřícím jest, aby přispíval ku blahu národa i církve, duchovní obce Kristovy, zejména nyní za doby poválečné.

Ž 127. — V. 1. O „stupňových písních" viz k Ž 119, 1. Syrský překlad připisuje tento žalm Zorobabelovi, možno tedy se domnívati, že byl napsán po návratu ze zajetí. — O štěstí bohabojného, který chodí po cestách mravnosti, stanovené Hospodinem srv. Ž 111, 1; 118, 1.

V. 2. Nestíhá ho hrozba Boží zaznamenaná Lv 26, 16; Dt 28, 30. — Israelita nemohl užívati z výtěžku své práce (polní), přitáhl-li nepřítel, který mu vše „zrekviroval" nebo byly-li daně příliš veliké. Z toho patrno, že domácí štěstí úzce souviselo s pokojem a blahem veškerého Israele (v. 6.).

V. 3. Réva obraz plodnosti, ale také příjemnosti (sladké hrozny, víno). „olivoví" = sazenice, stromky olivové. — Egypťané mívali révu na dvorech svých domů; za nimi bývaly příbytky žen (haremy). Žena, která prodlévá ráda doma, bývá svému manželu věrná a pečuje svědomitě o svou domácnost, je tedy také dokonalá hospodyně.

V. 5. Na Sionu Hospodin sídlil. Srv. 9, 12; 13, 7; 19, 3; 52, 7; 73, 2; 77, 68; 98, 2.

Ž 128. (hebr. 129.). Národ od jakživa utiskovaný.

Nadpis. Israel byl deptán od prvopočátků svého života, ale nepodařilo se ho do smrti ubíti, ježto Hospodin se ho vždycky ujal (v. 1.—4.). Nyní je sice Israeli trpěti zase. Na základě minulosti lze však pevně doufati, že Hospodin i tentokráte zmaří zločinné záměry nepřátel (v. 5.—8.).

1 Píseň stupňová.

„Často mne sužovali od mého mládí,“
— tak ať Israel teď řekne —
2 „Často mne sužovali od mého mládí,
ale nemohli mne zmoci.

3 Na mých zádech orávali oráči,
vyháněli dlouhé své brázdy.
4 (Avšak) Hospodin je spravedlivý,
zpřetínal provazy bezbožníků.

5 Hanbiti a vzdáliti se bude
všem, kdož nenávidí Sion.
6 Budou jako na střeše tráva, jež uschne
dříve než ji vytrhají.

7 Ženci nenaplní jí své dlaně,
ani svá náruči vazači snopů.
8 A kteří kolem půjdou, nebudou říkat:
„Požehnání Páně na vás!
Žehnáme vám ve jménu Páně!“

V. 6b. jest v hebr. samostatná věta, nejspíše bohoslužebný přídavek. — Šťastná rodina, blažená obec i stát, jehož obyvatelstvo rádo a často se kupí kolem stolu Páně a tu z těla a krve Kristovy ssaje životní mízu nadpřirozenou, která vlévá do duše hojné požehnání a působí, že jest osypána dobrými, záslužnými skutky jako plodná réva hrozny.

Ž 128. — V. 1. K nadpisu srv. Ž 119, 1. — Žalm byl nejspíše napsán, když se vrátili Židé ze zajetí babylonského do Judska, kdy bylo jim znova vybudovati Sion, t. j. Jerusalem, kdy však bylo jim velmi mnoho trpěti tlakem sousedních pohanů. — Srv. Ž 123.

V. 2. „mládí“ národa israelského byla doba, kterou strávil v Egyptě. Kromě Egypťanů byli to Amalečané, Edomci, Moabci, Ammonci, Filišťané a jiní kmenové usedlí v Palestině; byli to zejména Assyrové a Babyloňané, kteří hluboce se zarývali do masa a krve početně malého národa israelského. Ani návratem ze zajetí utrpení jeho se neskončilo.

V. 4. „provazy“ měli nepřátelé přivázána jha k soumarům, kterými orali na hřbetě Israelově. Když se přetrhaly, nemohli na Israelovi orati. (Srv. naše: „někým orati“ nebo „vláčiti“.)

V. 6. Na Východě mívají dosud ploché střechy z upěchované hliny. Když na podzim a v zimě prší, změknou; vítr zanese s osetých rolí leckteré zrnko na takovou střechu, to vzejde, střecha se zelená, ale záhy, jak přestane pršeti všecko usychá a zeleň zachází. — „trávu“, t. j. obilí, zralá stébla. Žalmista má tu na mysli obyčej trhati obilí i s kořeny, jak dosud v některých krajích bývá.

V. 7. n. rozvádí dále obraz v. 6. — Ženci vytrhaná stébla s klasy berou do rukou a svazují je v malé snopky. Kolem jdoucí je pozdravují jako u nás „Pomoz Bůh“. Ta žeň jest na poli, není však na střeše. — Totéž opakuje se v dějinách novozákonného Israele, t. j. katolické církve, ano i v dějinách každého křesťana, který chce býti bojovníkem Božím. Jak mnoho bývalo, jest a bude útočeno na církev, a její nejlepší syny, na výkvět jejího členstva! Kolik mučedníků mělo ne toliko záda, nýbrž i celé tělo rozryto všelijakými kovovými nástroji nepřátel! A přece — církev tu stojí a státi bude jako žulová skála, kdežto

Ž 129. (hebr. 130.). Bože, smiluj se (v. 1.—4b.), já v tebe doufám (v. 4c—8.).

(Šestý žalm kající.)

1 Píseň stupňová.

Z hlubin volám k tobě, Hospodine,
Pane vyslyš hlas můj!
2 Budiž ucho tvoje nakloněno
k úpěnlivé mé modlitbě.
3 Budeš-li, Pane, hříchy mít na zřeteli,
Hospodine, kdož obstojí?
4a U tebe je však slitování, Pane,
4b a pro tvůj slib v tebe doufám.

4c Důvěřuje duše má slovu jeho,
5 doufá duše má v Pána.
6 Od časného jitra až do noci
doufej Israel v Pána.
7 Neboť jest u Hospodina milosrdenství,
a hojná u něho spása.
8 A on vysvobodí Israele
ze všech jeho hříchů.

---

nepřátelé její hanebně zacházejí! Prchavé a nicotné jsou pletichy jejich, ježto nedostává se jim — Božího požehnání. — Ž 128. mohl by si zpívati také často národ český. Mohl by z něho vážiti důvěru, že Bůh bude i dále s ním, bude-li usilovati — o Boží požehnání.

Ž 129. — V. 1. K nadpisu srv. Ž 119, 1. — „Z hlubin" = z tůně. Přívaly vod bývají obrazem neštěstí. Srv. Ž 39, 3; 68, 3. 15; 123, 4. n. — Neštěstí to svíralo Israele v čas zajetí babylonského, nebo po návratu z něho. V ty doby také žalm vznikl.

V. 3. n. Žalmista (Israel) uznává, že pohroma, která národ stíhá, je pokuta za jeho hříchy; uznává, kdyby měl Jahve toliko hříchy ty na paměti = zřeteli, že by Israel neobstál, že by musil dle spravedlnosti Boží zahynouti, utonouti takořka v prohlubni své bídy. **Avšak** (v. 4.) Bůh není toliko nejvýš spravedlivý, je také milosrdný, ano slíbil v zákoně (= „slib") ne jednou, že kajícímu hříchy odpustí (Ex 20, 6; 34, 6 n.; Dt 5, 10.). Místo „a pro svůj slib v tebe doufám" hebr.: „aby se tě báli", t. j. aby tě ctili. Jak tomu rozuměti, viz Dt 32, 26 n.

V. 5. Důvěra, kterou zakončena sloka prvá, rozpředena v celé sloce druhé. — „od časného rána" dosl.: „od ranní hlídky". Kterak dělili staří noc, viz Ex 14, 24. — „od časného rána do noci" = celý den, ustavičně. Dle hebr. však Israel v noci útrap dychtivě čeká na vysvobození více nežli noční hlídači se těší na jitro. Světlo bývá častěji obrazem vysvobození. Srv. Ž 45, 6; 58, 17; 89, 14.

V. 8. „ze všech hříchů" = ze všech trestů za ně, které nyní zakouší národ israelský. — Žalm tento je šestý ve skupině žalmů kajících. — Ježto je srdce Kristovo „hlubina" všech ctností, „trpělivé a mnohého milosrdenství", „bohaté smíření za hříchy naše", „spása v něho doufajících" (Litanie) pochopitelno, že církev tímto žalmem uctívá v hodinkách srdce Páně. — Kněz v přípravě na mši sv. vyslovuje jím vědomí své bídy, kajicnost a důvěru v toho, k němuž přiblížiti se a jehož přijmouti se chystá. — V hodinkách za mrtvé vyjadřuje církev jménem duší v očistci vědomí jejich, že hřešily, ale spolu též pevnou důvěru, že z hlubin očistcových útrap budou milosrdenstvím Božím vysvobozeny.

Žalm 130. (hebr. 131.). Kdo se spokojí s Bohem, požívá sladkého klidu duševního.

Nadpis. Žalmista nedychtí po velikém bohatství, ni slávě (v. 1.). Jako dítko, jež odvyklo mateřskému prsu, klidně odpočívá v matčině náručí spokojeno jsouc s tím, že má matku, tak duše žalmistova nežádá od Boha velikých věcí pozemských, ale je spokojena, jen když má samého Boha (v. 2.). Tak má dostačiti také národu israelskému ke štěstí sám Hospodin (v. 3.).

1 Píseň stupňová. Od Davida.

Pane, není naduté mé srdce,
aniž oči mé se pyšní;
nehoním se za velkými věcmi,
na mne příliš vysokými.

2 Ale klidná a tichá jest duše moje:
jak odkojenec v náručí matčině
tak jsem ukojený, klidný.

3 Doufej, Israeli, v Hospodina
od času tohoto až na věky!

Žalm 131. (hebr. 132.). Prosba, by splněny byly sliby dané Davidovi.

Nadpis (v. 1a.). David zavázal se přísahou i slibem, že se postará, aby měl Hospodin pevný, důstojný chrám (v. 1b.—5.). Zpráva o tom roznesla se po všech krajích israelských. Israelité již v duchu, a za Šalomouna skutečně shromažďují se v dosavadní přenosné svatyni na Sionu, aby slavnostně přenesli archu z ní do nového chrámu s příslušnými písněmi (v. 6.—10.). Také Bůh zavázal se přísahou Davidovi, že jeho dynastie bude vládnouti na věčné časy (v. 11n.) a vyslyšel prosby lidu, by v novém chrámě trvale se usídlil a odtud štědře všemu lidu žehnal (v. 13.—18.).

1 Píseň stupňová.

Hospodine, buď pamětliv Davida
a jeho veškeré nábožnosti;
2 kterak přísahal Hospodinu,
učinil slib Bohu Jakobovu:

Ž 130. — V. 1. Je-li žalm skutečně „od Davida“, srv. 1. Sam 17, 28; 2. Sam 6, 20. — Ježto poznámka „od Davida“ v některých závažných rukopisech řeckých není, kladou mnozí Ž 130. do časů, kdy se vrátili Židé ze zajetí babylonského. Vzpomínajíce na lesk a slávu bývalé říše israelské i judské, která vedla národ ke zpupnosti, zajetím potrestané, a vidouce nyní v Judsku poměry ne valně utěšené, podrobují se vůli Boží, ujišťují, že netouží po bývalém lesku království judského, ale že jsou ve své chudobě šťastni, jen když mají — Boha. Ze Ž 130. dýchá vzácná uskrovněnost. Čím více dovede se kdo ve svých požadavcích uskrovniti a podrobiti vše vůli Boží, čím méně má potřeb, tím spokojenější jest. Nenasytnost jest hrobařem míru také ve společnosti lidské; hrabivá touha po slávě a blahobytu svádí panovníky a národy k loupežným válkám. V. 3. Uskrovněností, pokornou odevzdaností do vůle Nejvyššího, jakož i klidem duševním vynikala Požehnaná mezi ženami; proto modlí se její ctitelé tento Ž v marianských hodinkách.

Ž 131. — V. 1. O „Písni stupňové“ viz Ž 119, 1. — Žalm 131. napsán byl za doby královské, ježto prosí za krále (= „pomazaného“ v. 10.). Pravděpodobně byl po prve zpíván, když byla za dob Šalomounových přenášena archa úmluvy z dosavadní svatyně Davidovy do chrámu nově vystavěného. Možno, že jej napsal sám Šalomoun. V. 8.—10. vyskytují se také v jeho modlitbě dle 2. Par 6,

3 „Nevejdu do stánku svého domu,
nevstoupím na postel, na své lůžko,
4 nepopřeji očím svým spánku,
ani zdřimnutí svým víčkám,
5 [ani odpočinku svým spánkům,]
dokud nenajdu místo Pánu,
stánek Bohu Jakobovu!“

6 Slyšeli jsme o tom, hle, v Efratě,
zvěděli o tom v lesnatých krajích.
7 Vstoupili jsme do jeho stánku,
klanět se podnoží nohou jeho:

8 „Vzhůru, Pane, na své sídlo,
ty i tvoje svatá archa.
9 Tvoji kněží ať oblekou právo,
a tvoji svatí nechať jásají.
10 Pro Davida, sluhu svého,
neodkaž svého pomazaného!“

11 Hospodin přisáhl Davidovi
s věrností, které neporuší:

---

41. n. — Žalm se zřetelem na v. 11. n. 17. n. jest mesiášský. — V. 1. n. mluví žalmista. — Nábožnost Davidova nesčetněkráte osvědčená dokázána zejména jeho úsilím neúnavným pořiditi důstojný chrám Hospodinu, a když nebylo mu to dopřáno, aspoň připraviti hojnost vzácných stavebních hmot na něj (1. Par 22, 14.). Žalmista prosí, aby odměnil Davidovi zásluhy tím, že bude žehnati jeho potomstvu, jak byl slíbil.

V. 2. „přísaha a slib“ jest asi básnická nadsázka upřímné vůle Davidovy postaviti chrám. O skutečné tak slavnostní přísaze nebo slibu dějepisné knihy posvátné nic nevypravují. Leda by tu bylo zachováno ústní podání, které ve jmenovaných knihách není uloženo.

V. 3.—5. jsou slova, která básník Davidovi klade na jazyk. — Ježto „postel“ či „lůžko“ starých bývalo velmi nízké, případně toliko koberec na zemi rozprostřený, bylo snadno na ně „vystoupiti“. — „místo“ pevného chrámu proti dosavadní svatyni přenosné.

V. 6. n. mluví zase žalmista. — Zpráva o tom, co David velikolepého zamýšlí, rozlehla se po celé jeho říši, po žírných rovinách (= „Efrata“) i po zalesněných horách. Všichni ji přijali s nadšením a již v duchu vstoupili do svatyně dosavadní (= „do jeho stánku“), aby se tam naposledy poklonili Hospodinu nad archou (nad cheruby) trůnícímu a aby odtud přenesli tu „podnož“ Božího trůnu do nového nádherného chrámu. Co zůstalo za Davida toliko zbožným přáním, to se splnilo za Šalomouna. Již přenášejí ve slavném průvodu skutečně archu a při tom modlí se za „pomazaného Hospodinova“, t. j. za Šalomouna. Žalmista mluví jménem veškerého národa.

V. 8. podobný písni, kterou zpívávali kdysi Israelité na poušti dle Nm 10, 35. n.; Ž 28, 2. — Místo „svatá“ hebr. má „mocná“ jako 2. Par 6, 41b. — O její moci viz 1. Sam 5, 7; 6, 19.

V. 9. Kněží ku průvodu slavnostnímu a k nové bohoslužbě ve chrámě ať dle „práva“ (= zákona) jsou dokonale čisti, i bude žehnati Bůh lidu zbožnému (= „svatí“), na jeho největší radost. Místo „práva“ či „spravedlnosti“ má 2. Par 6, 41. — „blaha“ (spásy).

V. 10. „pro Davida“, pro jeho zásluhy a pro sliby jemu dané. — „neodkaž“ = nezamítni, neodmršti, t. j. žehnej mu. Největší požehnání mu dá, pošle-li mu slavného potomka — Mesiáše. Srv. v. 17. n. Prosbou zakončena tato prvá část žalmu jako byla prosbou počata (v. 1.).

V. 11ab jsou slova žalmistova. Jako přisáhl David Hospodinovi (v. 2.), tak přísahou zavázal se také Hospodin Davidovi. Srv. 2. Sam 7, 16.—27. Jak ta přísaha zněla, praví 11bc. 12. Dynastie Davidova vládne věčně v Kristu, nejslavnějším členu svém. Srv. 2. Par 6, 16; Lk 1, 32; Sk 2, 20.

„Z tvého potomstva někoho vždy
hodlám posadit na tvůj trůn.
12 Bude-li plémě tvé dbáti mé úmluvy,
a mých zjevení, jimž je učím,
i jeho potomstvo na věčné časy
seděti bude na tvém trůně.“

13 Vyvolilť si Hospodin Sion
zvolil si jej za své sídlo:

14 „Ten je mým sídlem na věčné časy;
zde chci bydlit, neb jej jsem si zvolil.
15 Sionu štědře budu žehnat,
chudinu jeho sytit chleby,
16 kněze jeho ošatím spásou,
a jeho svatí budou jásat.
17 Tam vzbudím Davidovi roh,
rozžehnu světlo svému pomazanému.
18 Škůdce jeho zahalím hanbou,
nad ním však zastkví se koruna moje.“

Ž. 132. (hebr. 133.) Jaké požehnání plyne ze společných pobožností.

1 Píseň stupňová od Davida.

Hle, jak je to dobré a utěšené
přebývají-li bratři svorně!
2 Je to jako vonný olej na hlavě,
který stékal na bradu,
na bradu Árona, která splývala
na lem jeho roucha;

V. 13. mluví zase žalmista. Slova Hospodinova, kterými prohlásil, že si oblíbil Sion, podávají vv. 14.—18. Ta záliba Hospodinova bydleti trvale na Sionu je zárukou dalších požehnání Božích, i toho, že dynastie Davidova nepozbude trůnu.

V. 14. Dosud archa, t. j. sídlo Boží se měnilo. Byla na poušti, pak v Betelu (Sdc 20, 27.), v Silu, v Kirjatjearimu, v domě Obededoma a ve svatyni Davidově (zatímné).

V. 16. „ošatím“ = štědře zahrnu. Srv. v. 9.

V. 17. n. „roh“ náznak moci, naznačené jindy žezlem. — „světlo“ = štěstí a sláva. — Roh a světlo tedy skvělá moc (královská), která vyvrcholila v království Mesiášově. Srv. Ž 2. a 109. — „vzbudím“ = dám vzrůsti. — „rozžehnu“ = připravím (slovně). — „pomazaný Hospodinův“ je tu David, a pak jeho potomek, zejména ten, jejž předobrazoval — Kristus.

V. 18. „jeho“ pomazaného Hospodinova. — „zahalím“ = hojně zahrnu. — „koruna má“ dle hebr.: „koruna jeho“. Byla to koruna posvátná. (Vulg.). — Nejvznešenější potomek Davidův, Kristus s největší námahou a obětavostí vystavěl živý chrám Boží, t. j. katolickou církev. V té On, pravý Bůh i člověk sídlí, trůní a panuje ustavičně. Jménem jeho vládne kněžstvo jeho. — Zenner přestavuje velmi důmyslně odstavce Ž 131. takto: I. sloka vv. 1b.—5., té odpovídá sloka v. 11. n.; druhá sloka vv. 6. n. 13. n.; třetí sloka v. 8.—10., té odpovídá sloka vv. 15.—18.

Ž 132. — V. 1. Žalmista líčí užitek a příjemnost, která plyne z náboženských společných poutí a soužek u svatyně. Israelité upevňují tu spojení s Bohem i pásky svého národního souručenství. Mohli se nazývati právem „bratři“, ježto měli jednoho společného praotce — Abrahama. To požehnání, kterého se dostává poutníkům na Sioně, kde sídlí Bůh, znázorněno dvěma obrazy: 1. vonným olejem a 2. rosou.

3 jako hermonská rosa, která se snáší
na sionskou horu,
ježto tam udílí Pán požehnání
a život na věčné časy.

Žalm 133. (hebr. 134.). Chvalte i v noci Hospodina v jeho chrámě.

Nadpis. Obec vyzývá kněze a levity, aby i v noci konali služby Boží (v. 1. n.). Kněz odpovídá požehnáním (v. 3.).

5 Píseň stupňová.

(Obec náboženská): Nuže, teď oslavujte Hospodina,
všichni služebníci Páně,
kteří stáváte v Hospodinově domě,
v nádvořích domu našeho Boha!
2 V noci zdvíhejte ruce své ke svatyni,
oslavujíce Hospodina!

3 (Žehnající kněz): Žehnej tobě Hospodin se Sionu,
který učinil nebe i zemi!

Žalm 134. (hebr. 135.). Chvalte pravého Boha, proti němuž modly nejsou nic!

Chvalte pravého Boha (v. 1. —4.). Jeť veliký v přírodě (v. 5.—7.) i v dějinách národa israelského (v. 8.—11.). Pečuje o svůj národ a ten je mu věčně vděčný (v. 12.—14.). Pohanští bohové nejsou nic (v. 15.—18.). Všecek Israel chval Pána (v. 19.—21.)!

1 Alleluja.

Chvalte jméno Hospodinovo,
chvalte (ho), sluhové Hospodinovi;

V. 2. O masti, kterou byl pomazán na velkokněžský úřad Áron a která mu přinesla vzácné Boží požehnání, viz Ex 30, 22.—25. Vonný ten olej byl mu vylit na hlavu (Lv 8, 12; 21, 10) měrou tak hojnou, že s vlasů stékal do Áronova vousu (Lv 21, 5.), který spýval až k hornímu okraji jeho roucha.

V. 3. Rosa občestvuje a přináší vláhu i život rostlinstvu. Nikde nepadá v Palestině tolik rosy jako v krajinách hermonských, proto „rosa hermonská" je příslovné rčení znamenající „rosu nejhojnější", která mohla ovšem v Jerusalemě padati. Společné náboženské slavnosti na Sioně mají od Boha tolik požehnání! — Také společným pobožnostem, které konají křesťané, třebas po celé zeměkouli rozptýlení, žehná Bůh.

Ž 133. — V. 1. Žalm tento býval nejspíše zpíván na konci svátků, zejména stanových, když lid odpoledne loučil se s chrámem, aby se odebral do svých domovů. — „teď", kdy se blíží večer. — „v domě Hospodinově stávali", t. j. bohoslužbu konali kněží a levité (Dt 10, 8; Žid 10, 11.).

V. 2. Staří modlíce se pozdvihovali ruce (Ex 17, 12; Ž 27, 2; 140, 2.).

V. 3. srv. s Nm 6, 24. — „se Sionu", kde Hospodin milostivě sídlil. — Stvoření nebes i země je důkaz všemohoucnosti Boží. Srv. Ž 120, 2. a jj. — Ž 133. je pěkná složka večerní modlitby křesťanovy, kterou si vzpomíná, že i v noci má míti Boží chválu na paměti a kterou si vyprošuje pomoc Boží, aby noční pokušení vítězně překonal.

Ž 134. — V. 1. Ž 134. jest jakási mosaika, složená z četných vět, vzatých z jiných míst biblických. Srv. v. 1. n. s Ž 133, 1. — Srv. v. 7. s Jer 10, 13; 51, 16. — Srv. v. 14. s Dt 32, 36. — Srv. v. 16.—20. s Ž 113, 12. nn. a jj. — Je tedy mladší nežli místa, ze kterých je jakoby z kaménků složen. — Bylo ho užíváno při

2 kteří stáváte v domě Páně,
v nádvořích domu našeho Boha!
3 Chvalte Pána, neb dobrý je Hospodin,
zpívejte jeho jménu, jeť sladké.
4 Vždyť si Jakoba vyvolil Hospodin,
Israele za svůj majetek!

5 Vímť já, že veliký je Hospodin,
že Bůh náš nade všecky bohy jest.
6 Vše, co chce, Hospodin činí na nebi,
na zemi, v moři a ve všech propastech.
7 Přivádí mraky z končin země,
káže, by blesky déšť provázely,
vyvádí větry ze svých skladišť.

8 On zbil prvorozence egyptské
od člověka až do dobytka;
9 poslal znamení a zázraky
mezi vás, ó Egypťané,
na krále a všecky jeho sluhy.
10 Mnoho národů on potřel,
a pobil mocné panovníky:
11 Sehona, krále Amorrhejských,
Oga, krále basanského,
a všecka království kanaanská.
12 A jejich zemi daroval v dědictví,
v dědictví Israeli, lidu svému.

13 Pane, jméno tvé (zůstává) na věky,
a tvá památka, Pane, rod od rodu.
14 Neb hájí Pán práva lidu svého,
a má soucit se svými sluhy.

15 Pohanské modly jsou stříbro a zlato,
jsou to výrobky rukou lidských.

---

bohoslužbě, snad střídavě od polosborů neb solistů a sborů. Srv. tvar litanie ve v. 19. n. V hebr, Ž 134. ne toliko počíná, ale také se končí slovem Alleluja. — V. 1ab. = v. 1ba. žalmu 112.

V. 1b. Ti „sluhové Hospodinovi“ vypočítáni jsou níže ve v. 19. n.

V. 3. „sladké“ = milostivé, blahovolné, přející a dávající dobré.

K v. 4. srv. Dt 7, 6; Ex 19, 5.

V. 5. „já“ zdůrazněno. Mluví Israel, který zakusil v dějinách, poznal a tedy nyní „ví“ jako nikdo jiný, jak veliký je Jahve. Srv. Ž 94, 3; 95, 4.

V. 7. „skladiště“ = zásobárny. Srv. Ž 32, 7; Job 38, 22.

V. 8. srv. s Ex 12, 29; Ž 104, 27. 36.

V. 9. srv. s Ž 135, 10.—22.

V. 10. srv. s Dt 4, 38; 7, 1; Jos 12, 1.—7.

V. 11. srv. s Nm 21, 21.—35.

V. 12. srv. s Ž 27, 9.

V. 13. Činy Hospodinovy vypravuje pokolení pokolení a také za ně velebí jméno jeho. Tak žije to jméno věčně také v mysli všech Israelitů.

V. 14. „má soucit“ a proto také vyslýchá je, když k němu v tísni volají. Srv. Ž 89, 13. (Dt 32, 36.)

V. 15.—18. s malými změnami vzat je ze Ž 113b., 4.—8.

16 Ústa mají a nemohou mluvit,
oči mají a nemohou vidět,
17 uši mají a nemohou slyšet,
aniž je dechu v jejich ústech.
18 Podobni budou im, kteří je dělají,
a všickni, kteří doufají v ně.

19 Dome Israelův, chvalte Pána,
dome Aronův, chvalte Pána,
20 dome Leviův, chvalte Pána,
ctitelé Páně, chvalte Pána!
21 Chválen buď Hospodin se Sionu,
ten, který sídlí v Jerusalemě!

Ž 135. (hebr. 136.). Díky Hospodinu za všecku jeho nekonečnou milostivost.

Výzva ke chvále Boží (v. 1.—3.). Zasluhuje ji ten, který vykonal tak veliká díla stvořitelská (v. 4.—9.); ten, který vysvobodil Israele z poroby egyptské (v. 10.—15.); který dal svému lidu zaslíbenou zemi (v. 16.—22.); ten, který všem štědře dává (v. 23.—26.).

1 Alleluja.

Chvalte Hospodina, neb je dobrý,
neboť (je) na věky milosrdenství jeho!
2 Vychvalujte nejvyššího Boha,
neboť (je) na věky milosrdenství jeho!
3 Vychvalujte nejvyššího Pána,
neboť (je) na věky milosrdenství jeho!

4 Toho, jenž jediný činí veliké divy,
neboť (je) na věky milosrdenství jeho!
5 Toho, jenž učinil nebesa velemoudře,
neboť (je) na věky milosrdenství jeho!
6 Toho, jenž upevnil zemi nad vodami,
neboť (je) na věky milosrdenství jeho.
7 Toho, jenž učinil veliká tělesa světla,
neboť (je) na věky milosrdenství jeho!
8 Slunce, aby panovalo ve dne,
neboť (je) na věky milosrdenství jeho!
9 Měsíc a hvězdy, by panovaly v noci,
neboť (je) na věky milosrdenství jeho!

V. 19.—20. srv. s Ž 113b., 9.—11; 117, 2.—4.
V. 21. srv. s Ž 133, 3. Tento v. pokládají mnozí za pozdější dodatek.
Ž 135. — V. 1. V hebr. nadpis Alleluja není. — Ž 135. býval zpíván jako litanie střídavě ode dvou sborů (nebo od sboru, jemuž odpovídal všecek lid). — Židé nazývali jej „veliká chvála" (veliký hallel), ježto se v něm tolikrát opakuje chvála Boží milostivosti (= Vulg. „milosrdenství"). Srv. Ž 105, 1; 106, 1; 117, 1; 2 Par 7, 3. — „chvalte" = děkujte. — Také tento Ž jest mosaika jako Ž předešlý.
V. 2. n. jsou z Dt 10, 17. Srv. Ž 49, 1.
V. 4. srv. s Ž 71, 18; 85, 10.
V. 5. srv. s Přís 3, 19; Job 9, 8; Jer 10, 12.
V. 7.—9. srv. s Gn 1, 14. 16.

10 Toho, jenž Egypt bil v prvorozenstvu jeho,
neboť (je) na věky milosrdenství jeho!
11 Toho, jenž vyvedl Israele tamodtud,
neboť (je) na věky milosrdenství jeho!
12 Rukou mocnou a ramenem pozdviženým,
neboť (je) na věky milosrdenství jeho!
13 Toho, jenž rozdělil Rudé moře v díly,
neboť (je) na věky milosrdenství jeho!
14 A provedl Israele prostředkem jeho,
neboť (je) na věky milosrdenství jeho!
15 A svrhl krále i s vojskem do moře Rudého,
neboť (je) na věky milosrdenství jeho!

16 Toho, který vedl svůj národ pouští,
neboť (je) na věky milosrdenství jeho!
17 Toho, který pobil veliké krále,
neboť (je) na věky milosrdenství jeho!
18 Toho, který zbil krále velemocné,
neboť (je) na věky milosrdenství jeho!
19 Jako Sehona, krále Amorrhejských,
neboť (je) na věky milosrdenství jeho!
20 Nebo Oga, krále basanského,
neboť (je) na věky milosrdenství jeho!
21 A jejich zemí daroval v dědičný majetek,
neboť (je) na věky milosrdenství jeho!
22 V dědictví Israelovi, sluhovi svému,
neboť (je) na věky milosrdenství jeho!

23 Toho, jenž v snížení našem vzpomněl si na nás,
nebot (je) na věky milosrdenství jeho!
24 A vysvobodil nás od nepřátel našich,
neboť (je) na věky milosrdenství jeho!
25 Toho, jenž dává pokrm všem živočichům,
neboť (je) na věky milosrdenství jeho!
26 Vychvalujte Boha nebeského,
neboť (je) na věky milosrdenství jeho!
Vychvalujte nejvyššího Pána,
neboť (je) na věky milosrdenství jeho!

V. 10.—22. srv. s Ž 134, 8.—12.

V. 12. — O rameni vztaženém či pozdviženém srv. Ex 6, 1. 6; Dt 4, 34. a jj.

V. 13. srv. s Ex 14, 16. 21; Ž 77, 13.

V. 15. srv. s Ex 14, 27.

V. 16.—18. srv. s Dt 8, 15.

V. 25. srv. s Ž 103, 27; Ž 144, 15.

V. 26. srv. s Gn 24, 7; Esdr 1, 2; Neh 1, 4; 2, 4. — V. 26b. = v. 3. — Hebr. ani LXX nepřidávají k v. 26a. nic. Ž 135. (a snad i Ž 134, ano i 133.) modlili se (zpívali) Židé při velikonoční večeři prve nežli koloval čtvrtý kalich vína. Ježto Pán ustanovil nejsv. Eucharistii při hodech velikonočního beránka, pojaty byly do staré křesťanské mešní bohoslužby výňatky ze Ž 135. (Bickell).

Ž. 136. (hebr. 137.). Truchlozpěv z babylonského zajetí.

Babylonští zajatci sedí na březích eufratských průplavů, a bolestně vzpomínají na milovanou vlast, hlavní město a chrám, jež odpočívají v ssutinách. Jejich páni je vyzývají, aby jim zpívali písně, jež kdysi zpívali na Sioně. Židé odmítají tu žádost, ježto zpívati posvátné písně v cizině, znamenalo by neuctivost k Sionu, znamenalo by zapomnít na něj (v 1.—3.). Ta myšlenka budí v nich nevýslovnou lásku k Jerusalemu a vášnivou touhu po něm (v. 4.—6.), a žádost, aby Bůh spravedlivě potrestal ty, kteří Jerusalem pobořili a znesvětili (v. 7.—9.).

1 Davidův žalm od Jeremiáše.

U řek babylonských tu sedíce lkáme
na Sion vzpomínajíce;
2 na vrby prostřed země jsme zavěsili
hudební nástroje svoje.
3 Neb nás tu žádali, kteří nás v zajetí drží,
bychom jim zazpívali;
kteří nás odvedli, děli: „Zazpívejte nám
chvalozpěv z písní sionských!“

Ž 136. — V. 1. Hebr. nadpisu nemá. — Žalm napsal Žid, který živě cítil ztrátu svobody v zajetí a který kdysi od mládí srostl se Sionem; tím lze vysvětliti neobyčejnou živost lásky a bolesti, kterou žalm dýchá. Byl-li to Jeremjáš, jak některé překlady v nápisu praví, je pochybno, ježto nelze dokázati, že Jeremjáš se sdílel o osud se svými soukmenovci, kteří byli odvedeni do Babylonu. Jiní méně vhodně se domnívají, že Ž 136. byl napsán od Žida, který se ze zajetí vrátil, tedy v Palestině již. Také přání na konec Ž vyslovené má lepši smysl v ústech Žida, který cítí všecku tíhu babylonského jha, nežli na jazyku vyhnance, který se raduje již doma ze svobody aspoň částečné. Proto také lépe je překládati přítomným časem: „lkáme“ nežli minulým „lkali jsme“. Žalm kypí citem lásky k náboženství otců i k otčině, ale spolu též bolestí a prudkou touhou po spravedlivé odvetě Boží. — „řeky“ babylonské byl Eufrat a široké kanály, které rozváděly vodu z něho v hojné síti po Babylonii a tak ji zavodňovaly. — U nich sedávali Židé nejspíše proto, že se očisťovali koupelemi z levitských nečistot; voda jim připomínala umyvadla, která měli v bývalém chrámě, a jaká patřila ke každé svatyni starého Východu. Proto stavívali i později své sbornice u vod (Skt. 16, 13.). — Vzpomínali na své pouti, jež od mládí konávali s rodiči na svátky do Jerusalema, myslili na krásu chrámu, na stkvělou a radostnou bohoslužbu, na jásavé, vítězné písně, jež zpívali, na oběti, jež přinášeli a při kterých s Bohem hodovali ... To vše bývalo na Sionu, nyní však ta posvátná hora leží v rozvalinách! Jaká to bolest pro upřímného vlastence!

V. 2. — Vyhnanci shromažďují se sice nyní zde u vod, berou s sebou harfy jako je brávali do rukou v Jerusalemě, aby provázeli jimi písně radostné, ale nehrají, zavěšují je na topoly (populus euphratica), které rostly na březích. Tím dávají na jevo svůj smutek a svou bolest, spolu však i tichou naději, že nadejde den, kdy rozezvučí se jejich nebo aspoň jejich potomků harfy, aby hrály o svátcích na Sionu znova postaveném ... Možná, že tu a tam přece jen po tichu si zahráli některou zamilovanou nábožnou píseň, umlkli však ihned a zavěsili harfy na stromy, jakmile blížili se k nim pohanští jejich páni.

V. 3. — Hráti a zpívati sionské písně, které opěvaly Hospodina (Jahve), Boha Israelova před pohany nebylo Židům lze. Vždyť by z nich zněla trpká ironie, které by byli pohané zneužili k posměchu, k potupě Hospodina. Ty písně sionské velebily Hospodinovu moc, dobrotivost a věrnost, pohané byli by však uštěpačně se tázali, kde je ta moc Hospodinova, kdyžtě jeho chrám je v troskách a jeho národ v porobě, byli by se tázali, kde je milostivost Hospodinova, kdyžtě lid jeho je vydán na pospas cizincům. Tím posměchem pohanským byla by jen palčivá rána Israelitů znova otevřena a rozjitřena. Byli by zpívali nepřátelům na hříšnou kratochvíli. Proto měli zvláštní důvod, aby před pohany zavěsili své citary na topoly. Máme-li ten důvod na zřeteli, chápeme pocit žalmistův, kterým Ž 136. vyznívá — kletbou, svolávanou na Babyloňany.

4 Jak bychom mohli Hospodinovu píseň
zpívat v cizí zemi!?

5 Zapomenu-li na tebe, Jerusaleme,
ať mi uschne má pravice!
6 Nechať přilne jazyk můj k podnebí mému,
nebudu-li tě pamětliv,
nebudu-li míti Jerusalem
za vrchol radosti své!

7 Nezapomeň, Pane, Edomcům na den,
osudný Jerusalemu!
Neboť říkali: „Vyvraťte, vyvraťte (všecko)
v něm až do základů!"
8 Babelská lupičko, blažen, kdo odplatí tobě,
co jsi spáchala na nás!
9 Šťasten, kdo uchopí a rozrážet bude
dítky tvoje o skálu!

Ž. 137. (hebr. 138.). Díky za Boží milost a věrnost.

Žalmista děkuje Hospodinu za vítězství nad králi, kteří ctili nepravé bohy, jakož i za sliby dané Davidově dynastii (v. 1.—3.). Až uzří svět, že se ty sliby plní, všichni králové světa budou za to Bohu děkovati, ježto také jim vzejde z toho spása (v. 4.—6.). Projev hluboké důvěry (v. 7n.)

1 Od Davida.

Děkuji tobě, Pane, celým svým srdcem,
neboť jsi vyslyšel slova úst mých;

V. 4. — „v zemi cizí", pohanské, kde nectí Hospodina, ale Marduka a jiné bohy... Zpívati ty písně zde, znamenalo by je znesvěcovati ve smyslu výše (k v. 3.) vyloženém, znamenalo by to smířiti se s pobytem v cizině na dobro, zapomenouti na Jerusalem a jeho význam pro náboženství židovské, zapříti samého Hospodina. (Srv. Sdc 16, 25. Také Alexander Vel. žádal, aby mu zajaté ženy zpívaly své písně).

V. 5. n. Jazyk by oněměl trestem za to, že zpíval pohanům sionskou píseň a tak zapřel svou úctu a lásku k Jerusalemu (= Sionu), ruka pak by uschla za to, že jí doprovázel jmenovanou píseň hrou na harfu.

V. 7. — „osudný den Jerusalema" byla jeho zkáza r. 587 před Kr. Edomci tehdy pomáhali Babyloňanům. Srv. Ez 35, 10.—12. 15; Abd. 10.—16; Jer 49, 7.—22. — Splní-li se to přání vyhnanců, dojdou Židé svobody, budou moci vrátiti se domů a tu Jerusalem i Sion obnoviti a tam zase zpívati radostné písně své ke cti Boha Jahve, jak činívali kdysi za dob lepších.

V. 8. dlužno rozuměti dle starozákonného práva odvetného, které však tu poručeno samému Bohu, nejvýš spravedlivému. Žalmista mohl to přání vysloviti snadno, ježto proroctví israelská již prve zkázu Babelu předpovídala (Is HI 13. n.; 21, 1.—10.).

V. 9. srv. s Is 13, 16; 14, 21; Babyloňané měli býti dle přísné odvety potrestáni. Co činili jiným, mělo stihnouti také je. Jako Babyloňané třískali ukrutně nevinnými dítkami o skálu, tak měli býti potrestáni také sami na svých dítkách. Srv. 4. Král 8, 12; Os 10, 14; 14, 1; Nah 3, 10. — (Spravedliví a svatí touží po nebi, tam jest jejich pravá vlast; zde na zemi, v těle podrobeném žádostivosti, v hříšném světě nemohou zdomácněti. Na světě nemohou se oddati čistým radostem, neboť ty jsou jim uchovány v nebesích. Proto zde truchlí svatá duše, a projevuje kajícností svůj žal nad hříchy a nad hříšností a touží po Sionu nebeském. Ten jest největším potěšením svaté duše; kdyby nebe ztratila, pak vůbec zahyne. Kéž by nám nebylo nic milejšího a žádoucnějšího než nebeská radost! Tak o tomto žalmu rozjímal sv. Augustin. (Sedláček.)

Ž 137. — V. 1. srv. s obsažníkem. Sliby Davidovi dané viz 2. Sam 7; (1. Par 17.). Z nadpisu některých řeckých rukopisů lze souditi, že proroci Aggeus a Za-

před anděly budu ti zpívat,
2 klanět se čelem k tvému svatostánku,
slaviti tvé svaté jméno
pro tvou slitovnost a věrnost,
neboť jsi zvelebil nade vše jméno své.
3 V den, kdy jsem tě vzýval, vyslyšels mne,
rozmnožils v mé duši sílu.

4 Budou ti děkovat, Pane, králové světa,
když všecka slova úst tvých uslyší;
5 a budou opěvovat cesty Páně,
že jest veliká sláva jeho.
6 Neboť ač vysoko Pán jest, na nízké patří,
a zpupné z daleka (již) poznává.

7 Když půjdu soužením, zachováš mi život,
na hněv mých nepřátel vztáhneš svou ruku,
8 pravice tvá mne zachrání, Pán za mne odplatí.
Pane, tvé milosrdenství potrvá na věky,
díly svých rukou nepohrdneš!

---

charjáš zavedli ten žalm do bohoslužby, a že tedy modlívala se jej všecka obec židovská. — Místo „před anděly" možno a snad lépe hebr. překládati „na vzdor bohům", nepravým, nicotným, modlám, které byly pokořeny vítězstvím Davidovým nad jejich ctiteli a budou pokořeny zejména za dob mesiášských, až králové světa uznají za pravého a jediného Boha Hospodina (v. 4. nn.). — Ti „bohové" stojí tu proti pravému Bohu (v. 2.), jemuž bude se žalmista klaněti. — Vulg rozumí hebr. „elóhím" (= „bohové") anděly, jiní jinak. Andělé, cherubové byli zobrazeni na arše úmluvy.

V. 2. Dle hebr. zvelebil Bůh nade vše jméno (milostivost) a slovo své (věrnost). Dokonale zvelebeno bude za dob mesiášských, o kterých v. 4. nn.

V. 3. — „síla" duše žalmistovy jeví se v jeho skálopevné důvěře, vyslovené níže v. 7. n.

V. 4. n. Až králové uslyší, kterak se přípovědi Hospodinovy splnily, čili jak věrný je Hospodin a jak veliký jeví se býti v tom, co učinil, budou také oni chváliti prozřetelnost a činy Boží (= „jeho cesty"). Viz obsažník a poznámky k v. 1. —

V. 6. — „nízký", ponížený je tu David a národ israelský. Nízkých Bůh se ujímá. Zpupné a plány jejich z dálky, t. j. záhy a hned poznává a maří.

V. 7. „Soužením chodí", kdo jest jím se všech stran jako hlubokou vodou oblit. — „hněv" = ne toliko vzrušení mysli, ale také skutky — nepřátelství.

V. 8. — Místo „odplatí" dle hebr. „Jahve za mne dokoná" dílo mého osvobození. Bůh vykonal velmi mnoho dobrého Davidovi a národu israelskému; kdyby jim nepřál dále, kdyby nechal národ zahynout, pozbylo by významu, co byl vykonal („díla jeho rukou"), nezachovával by je, a tak by jimi jaksi pohrdal, nedbal by jich; byl by něco počal, ale nedokonal. Žalmem tímto děkujeme za milosrdenství a věrnost, kterou projevil Bůh velikým dílem vykoupení lidstva. Spojujeme se tím žalmem s anděly, jakož i s dušemi v očistci. S oněmi se klaníme Bohu, s těmito doufáme, že již Bůh nepohrdne jimi, díly to rukou svých, ale že brzy již bude jim dopřáno s anděly klanět se jemu ve svatostánku nebeském.

Ž 138. (hebr. 139.). Bůh všemohoucí, všudy přítomný, vše předvídající a — hřích.

Nadpis (v. 1a.). Bůh ví všecko, i naše nejtajnější myšlenky (v. 1. b.—6.). Není místa, kam by mohl člověk hříšný před Bohem utéci (v. 7.—12.). Ježto Bůh všecko stvořil, proto také vsecko předvídá (v. 13.—18.). Kéž zmizí s očí Boha vše vidoucího hřích, který ho uráží (v. 17.—24.)!

1 Ku konci. Žalm Davidův.

Pane, zpytuješ a znáš mě;
2 ty víš, sedám-li či vstávám,
3 rozumíš mým myšlenkám z dálky.

Chodím-li či ležím, zkoumáš,
4 všecky mé cesty jsou ti známy,
neb není na mém jazyku slova,
o němž bys, Pane, nebyl již věděl.

5 Se všech stran mne obkličuješ,
a svou ruku na mne kladeš.
6 Předivné je to, mně k nepochopení,
vysoké příliš, mně nedostižné.

7 Kam mohu zajít před tvým duchem,
nebo kam utéci před tvou tváří?
8 Kdybych na nebe vstoupil, jsi tam ty,
jestli si do pekel lehnu, hle, tys tu.

9 Vezmu-li si křídla zory,
a spustím se v dálných končinách moře:
10 i tam bude ruka tvá mně v patách,
a tvá pravice uchopí mne.

11 Řeknu-li: „Tma mě přikryje jistě,
budiž nocí vůkol mne světlo“:

Ž 138. — V. 1. Obsahem svým je Ž 138. chvalozpěv, ale spolu i báseň poučná. — Bůh člověka důkladně zná, dokonale proniká; dokonaleji nežli člověk věc, kterou ustavičně zpytuje a zkoumá.

V. 2. — Bůh ví o každém pohybu kteréhokoliv našeho údu.

V. 3. — „z daleka“ časově: dříve nežli ta ona myšlenka se zrodí v naší hlavě. — V. 3b. dle Vulg. slovně: „stezku mou i provázek můj vyzkoumal jsi“. — „stezka“ = způsob života, mravy. — „provázek“ = měřítko zde ve smyslu mravním, totéž co „stezka“.

V. 4. — Bůh ví o každém slovu, jež promluvíme, dříve nežli je jazyk vysloví.

V. 5. — „svou ruku na mne kladeš“ = držíš mne, že nemohu ti uniknouti, vymknouti se tvé pozornosti.

V. 6. — Ta vševědoucnost, která vše proniká, je žalmistovi nepochopitelná.

V. 7. — Bůh je všudy přítomen, všude může hříšníka stíhati a trestati.

V. 9. — „dálné končiny moře“ = nejzazší západ. Kdyby básník rychlostí ranního světla přeběhl oblohu od východu až k západu, Bohu neunikne, před ním se neskryje nikde.

V. 7.—10. — Bůh vidí po tmě jako ve světle; světlo jeho vědění nezvyšuje, noc mu nepřekáží.

V. 11. dle Vulg. slovně: „a noc bude mi světlem v rozkoších mých“ Tohoto půlverše a v. 12. užívá církev o vzkříšení Páně ve zpěvu na Bílou sobotu: „Ta' jest noc, o níž je psáno: A noc jako den se osvítí a noc jest mým osvětlením v mých rozkoších.“ — Hebr. o „rozkoších“, které by chtěl hříšník zakrýti nočním temnem, nic neví.

12 ani tma ti nebude tmavá,
a noc jak den (ti) bude světlá,
[co je mu temno, je mu světlo.]

13 Neboť tvoje jest mé ledví,
tys mne utvořil v lůně mé matky.
14 Chválím tě, že jsi se podivně proslavil;
podivné jsou skutky tvoje.

15 Duše má je si vědoma dobře,
žes věděl o každé mé kosti,
hned jak jsem ve skrytě učiněn byl,
když jsem byl utkán v hlubinách země.

16 V zárodku oči tvé viděly mne,
v knize tvé byly napsány dny mé
všecky prve nežli přišly,
dokud ještě žádný z nich nebyl.

17 Mně však, jak těžké jsou, Bože, tvé myšlenky,
jak je veliký jejich součet!
18 Chci je sčítat — více než písku jich je;
procitám, a vždycky ještě jsem u tebe.

19 Kéž bys, Bože, hříšníky pobil;
kéž muži krve se ode mne vzdálí,
20 kteří lstivé plány kují,
jejichž duše lži jest oddána.

V. 13. — „ledví" bylo dle názorů starých sídlem citů, žádostí, a nejtajnějších myšlenek. Bůh „má je v moci", t. j. ví, co se v něm děje, ježto je stvořil. — „utvořil" dle hebr. slovně: „utkal," „upletl", (z kostí, masa, krve, svalů, atd). — Staří pokládali vznik a vývoj člověka v lůně mateřském za veliké tajemství a veliký div. Kaz 11, 5. — Také naše věda obdivuje se zákonům, dle kterých se lidské embryon vyvíjí. Ty zákony slaví a vždy budou slaviti nejvyššího Zákonodárce; vznik i vývoj člověka bude vždy pokládán za podivný skutek Boží (v. 14.).

V. 15. — „o každé kosti" = o každém údu. — ve skrytě" mateřského lůna, v kterém byl žalmista ukryt jako „v hlubinách", v lůně matky „země". — „utkán" nebo upleten jako z pestrobarevných nití. Srv. výše v. 13. —

V. 16. — Bůh netoliko proniká temno mateřského života a vidí, kterak se tvoří člověk dle zákonů, které On stanovil, ale předvídá další osudy každého člověka, jeho dny, dlouho-li bude živ a jaký, šťastný či nešťastný-li ten život bude. — „prve nežli přišly = prve nežli řízením Božím „se udělaly", nebo prve nežli je „udělal" Bůh. Srv. Job 3, 6. — O „knize živých" viz také Ex 32, 33.

V. 17. n. vyslovuje dojem, který působí v žalmistovi vševědoucnost Boží. Kdyby chtěl spočítati, co vše Bůh ví, počítal by od rána do večera a každé jitro, jak by se probudil, shledal by, že není hotov, že dlužno mu počítati dál a dále. Vulg. překládá slovně v. 17. n.; „Mně pak příliš jsou ctěni přátelé tvoji, Bože; příliš posilněno jest knížectví jejich. Sečtu je a nad písek rozmnoženi budou; povstal jsem, a ještě jsem u tebe". Dle toho praví žalmista, že si váží zbožných Israelitů, kteří mají v zemi velikou moc, a je jich jako písku, že je nemůže spočítati (!) Toto různočtení nehodí se do souvislosti.

V. 19. — Žalmistovi je podivno, že se nebojí mnozí hřešiti, ačkoli vědí, že Bůh vše vidí a že nemohou nikam uniknouti jeho trestům; diví se spolu, že Bůh vševědoucí je na světě trpí, i přeje si, aby se světa zmizeli. Stane-li se tak, nebude Bůh urážen. Žalmista, ježto se bojí Boha uraziti, nechce s nimi nic míti, odříká se jich. — O „muži krve" srv. Ž 5, 7. —

V. 20. přeložen dle opravy Schlöglovy. — Vulg. doslovně: „nebo pravíte v myšlení: Vezmou nadarmo města tvá". Ta slova nedávají smyslu.

21 Nevražím na ty, kdož nevraží na tebe,
a mám odpor k odpůrcům tvým.
22 Dokonalou nenávist mám k nim,
pokládám je za nepřátele.

23 Zpytuj mne, Bože, a poznej mé srdce,
zkus mne a poznej smýšlení mé;
24 popatři, jdu-li cestou nepravou,
a veď mne cestou, jež nemá konce.

Ž. 139. (hebr. 140.). Prosba za pomoc Boží proti zlomyslným nepřátelům.

Nadpis (v. 1.). Chraň mne, Bože, zlosynů (v. 2.—6.). Vždyť v tebe doufám (v. 7.—9.). Buďtež potrestáni (v. 10.—12.), spravedlivci však budou vítězit a chválit Hospodina (v. 13. n.).

1 Ku konci. Žalm Davidův.

2 Vysvoboď mne, Pane, od zlých lidí,
násilníkům rač mne vytrhnouti.
3 Těm, kteří mají záměry zlé v svém srdci,
každodenně útoky podnikají.
4 Ostří jazyky své jako hadi,
zmijí jed jest pod jejich rtoma.

5 Chraň mne, Pane, bezbožníkovy ruky,
a lidí nešlechetných uchovej mne,
těch, kteří chtějí podrazit mi nohy;
6 zpupníci na mne tenata poličují,
provazy na osidlo roztahují,
podle cesty kladou mi léčky.

7 Říkám Hospodinu: „Bůh můj jsi ty,
vyslyš, Hospodine, hlas úpění mého.
8 Hospodine, Pane, silná má spáso,
zastiňuj hlavu moji v den boje,
9 nedávej mne, Pane, na pospas chrtům mým,
nedopusť, aby své záměry vykonali!“

10 Kéž hlavu nezdvihají, kdož obkličují mne,
svízel, jejž zamýšlejí, ať zavalí je!
11 Kéž (Bůh) sešle na ně déšť žhavého uhlí,
svrhne je do bídy, aby již nepovstali.

V. 23. — Básník prosí Boha, by prozkoumal jeho nitro a přesvědčil se, že upřímně a v pravdě smýšlí, jak praví (v. 19.—22.).
V. 24. — „jež nemá konce“, = která nekončí záhubou jako cesta hříchů
Ž 139. — V. 1. Srv. Ž 57. a 63. — K nadpisu srv. Ž 4, 1.
V. 3. — „útoky“, t. j. štvou žalmistu, škádlí a dráždí ho, vyvolávají hádky a spory.
V. 4. a. srv. s Ž 9b., 7; 54, 22; 57, 5. — V. 4b. srv. s Ž 13, 3.
V. 5. n. srv. s Ž 9, 16; 30, 5; 36, 31; 56, 7; 63, 6.
V. 8. — „zastiňuj“ a tedy chraň jako přilba.
V. 10 — „zdvihati hlavu“ = zpupně se vypínati. — „zavalí“ a přikryje dle starozákonného práva odvetného.
V. 11. — „žhavé uhlí“, plné ohně, jsou blesky Srv. Ž 10, 7; 17, 13. n.

12 Hříšná ústa v zemi neobstojí,
nespravedlivce do záhuby hřích vžene.

13 Vím, že se zastane Hospodin práva chudého,
spravedlivé věci nuzákovy.
14 Ano, zbožní chválit budou tvé jméno,
spravedlivci přebývat před tvou tváří.

Ž. 140. (hebr. 141.). Modlitba za vítězství v pokušení.

Nadpis (v. 1. a.). Kéž je má prosba vyslyšena! Kéž neprohřeší se trpící žalmista reptáním (v. 1. b.—3.) Kéž utrpení neodloučí srdce jeho od Boha (v. 4.—5. b.). Kéž Bůh potrestá žalmistovy škůdce (v. 5. c.—7.). Žalmista opakuje prosbu, by ho Bůh vysvobodil z nebezpečí (v. 8.—10.).

1 Žalm Davidův.

Pane, k tobě volám, rychle mne vyslyš;
všimni si mého hlasu, když tě vzývám!
2 Modlitba má se nes jak obět kadidla před tebou,
pozdvižení mých rukou jak večerní obět!
3 Postav, Hospodine, stráž k mým ústům,
a bránu hradní před moje rty.

4 Nedej, by srdce mé chýlilo se k zlému,
abych dopouštěl se bezbožných skutků
s lidmi, kteří páchají nešlechetnost;
nechci s nimi jísti lahůdky jejich.
5 Tepe-li mne poctivec, je to milost;
kárá-li mne, jest olej to na mou hlavu.

V. 12. — „Hříšná ústa", t. j. člověka takových úst, lháře, pokrytce, pomluvače, proklínače atd. — „v zemi" zaslíbené, v zemi Boží. Srv. proti tomu níže v. 14.

V. 13. — „vím" = jsem pevně přesvědčen, ježto mám již hojné zkušenosti o tom. — „chudým", utiskovaným a pronásledovaným „spravedlivcem" (v. 14b.) je žalmista sám.

V. 14. — „chválit" = děkovat za to, že jsou zbaveni utlačovatelů. — „přebývat" v blahobytu proti bezbožným, kteří v zemi „neobstojí" (výše v. 12a.) — Srv. Ž 10, 8; 15, 11; 60, 8. — Ž 139. možno s církví klásti do úst mučeného Spasitele.

Ž 140, — V. 1. srv. s Ž 21, 20; 37, 23; 69, 6.

V. 2. „kadidlo" bylo každodenně obětováno Bohu, jak je zřejmo z Ex 29, 41; Lv 2, 1. n. — Viz též Ex 30, 7. Při modlitbě pozdvihovali staří ruce, proto „pozdvižení rukou" znamená tu totéž co výše „modlitba". Srv Ž 27, 2; 43, 21; 62, 5; Is 1, 15. — „večerní obět" nekrvavá, zvaná hebr. „mincha". Srv. Ex 29, 38.—42; Nm 28, 3.—8.

V. 3. Žalmista si přeje, aby před jeho rty byla pevná brána a hlídka, aby nemohlo z úst jeho vyjíti ani slovo neprozřetelné, reptavé. Srv. Sir 22, 33. (27.). Viz také Ž 33, 14; 28, 2.

V. 4. b. dle Vulg. slovně prosí žalmista, aby srdce jeho nevyhledávalo výmluvy v hříších. — Bezbožní funí blahobytem (= „lahůdky"); ten jim získává stoupence, ale žalmista nenechá se jím zlákati, by se odklonil od Boha a stal se jako oni — bezbožníkem.

V. 5. Proti „lahůdkám", t. j. blahobytu bezbožníků klade tu básník útrapy, jež stíhají obyčejně spravedlivce. Žalmista nedá se jimi od Boha odvrátit, naopak pokládá je za kárný prostředek, kterým ho Bůh vychovává k dobrému, pokládá je za milost Boží a důvod radosti. — „poctivec" = spravedlivec = Bůh. — Olejem mastili si staří hlavu k veselým hodům (Ž 22, 5; Lk 7, 37.), proto byl olej náznakem radosti. Srv. Ž 44, 8.

5 Ať hlavou nepotřásají, neb ještě
jsem a modlím se, ani zle řádí.
6 Buďte smetáni se skály vůdcové jejich,
aby poznali, že jsou mocná má slova.
7 Jako pluh vychrlí hlínu na povrch země,
ať jejich kosti jsou rozprášeny až k peklům!

8 Já však na tebe, Pane, upírám zrak svůj,
v tebe doufám; nedej, bych vykrvácel.
9 Uchraň mne osidla, jež na mne políčili,
tenat lidí nešlechetných.
10 Nechť padnou do léček svých bezbožníci,
zatím co já (šťastně) přejdu.

Ž. 141. (hebr. 142.) Modlitba pronásledovaného.

Nadpis (v. 1.). Žalmista utíká se k Hospodinu ve své tísni, která jest jemu nejlépe známa (v. 2.—4.). Jedině Pán je naděje básníkova, nikdo jiný (v. 5. n.). Pěvec opakuje svou prosbu a slibuje, že bude vděčen a s ním i všichni spravedliví (v. 7. n.).

1 Poučná píseň Davidova (kterou zpíval),
když byl v jeskyni. Modlitba.

2 Hlasitě k Hospodinu volám,
hlasitě k Hospodinu úpím.
3 Vylévám před jeho tváří stesk svůj,
bídu svou před ním oznamuji.
4 Když ve mně omdlévá má duše,
ty přece víš, jak vede se mi;
na cestě, po které mi jíti,
osidlo tajně mi položili

V. 5. c. přeložen dle opravy Schlöglovy. — „hlavou potřásati“ znamenalo někomu potupně se vysmívati. Nepřátelé žalmistovi smějí se předčasně: žalmista ještě je živ a modlí se; účinky té modlitby brzy se dostaví. Viz protiklad: žalmista se modlí, (aby Bůh jej vysvobodil) a nepřátelé jeho zle řádí.

V. 6. n. jsou v hebr. porušeny, proto všelijak překládány a vykládány. — Vůdcové žalmistových nepřátel budou pobiti a jejich poddaní pak poznají, jak mocná byla modlitba žalmistova, který se dovolával pomoci Boží proti nim (v. 5d.). — Jako když rolník orá, pevná kůra zemská se rozmělňuje a hluboko (ač na Východě příliš hluboko neorají) ležící vrstva hlíny se vyvalí; tak ať jsou kosti mrtvých „vůdců“ a jejich stoupenců po polích na výstrahu rozházeny, ať se rozpadnou na vzduchu a nechť prach z nich vzniklý zaorá pluh hluboko do země, až k podsvětí, aby po nich nezbylo ani památky! Staří Východňané se hrozili, nebudou-li po smrti jejich kosti slušně uloženy do země a nebude-li jim popřáno klidu.

V. 8. „Já však“ (Schlögl) zdůrazněno proti bezbožným. — Na Hospodina upírá své zraky jako v Ž 24, 15; 122, 1. n. — „doufám“ = utíkám se (hebr.). — „nedej, bych vykrvácel“ = dosl.: „nevylévej mé duše“, (která byla ztotožňována s krví), t. j. zachovej mi život.

V. 9. srv. s Ž 49, 20; 139, 6.

V. 10. srv. s Ž 7, 16; 56, 7; Přís. 26, 27.

Také tento žalm lze s církví položiti na rty trpícího Krista. Jeho modlitby nesly se k nebesům jako nejvzácnější kadidlo, jeho bolesti v zahradě getsemanské a na kříži byly nejcennější obět večerní. — Vv. 2.—4. modlí se kněz při obětování, když okuřuje oltář (při slavné mši sv.).

Ž 141. — V. 1. David ukrýval se v jeskyni (či „tvrzi?“) Adullam dle 1. Sam 22, 1; jindy v Engaddi (1 Sam 24, 1.). — O „písni poučné“ srv. Ž 31, 1; o „modlitbě“ srv. Ž 4, 2.

V. 2. srv. s Ž 76, 2.

5 Ohlédám se v pravo a patřím —
nikdo nechce se znáti ke mně;
zmizela možnost, abych unikl,
nikdo nedbá života mého.
6 I volám k tobě, Hospodine,
říkám: „Ty jsi naděje moje,
úděl můj jsi v zemi živých!“

7 Rač si všimnout úpění mého,
neb jsem zemdlen přenáramně;
vytrhni mne těm, kdož mne honí,
neboť silou svou mne předčí.
8 Rač mne vyvést ze žaláře,
abych slavil jméno tvoje;
u mne se shromáždí spravedlivci,
až mi prokážeš dobrodiní.

Ž. 142. (hebr. 143.). Kajícná prosba za pomoc.

(Sedmý žalm kající.)

Nadpis. — Úvod: Bože slyš mne! (v. 1. n.). Žalostný pěvcův stav (v. 3. n.). Vzpomínka na minulá dobrodiní Boží ho pudí, aby s důvěrou prosil za pomoc také tentokráte (v. 5. n). Prosí, by mu Pán ukázal cestu, kterou by unikl svým škůdcům (v. 7.—9.), by mu zachoval život, nepřátele pak zahubil (v. 10.—12.).

1 Žalm Davidův, když ho pronásledoval
Absalom, jeho syn.

Hospodine, vyslyš modlitbu mou,
popřej sluchu mé úpěnlivé prosbě,
pro svou věrnost a spravedlnost mne vyslyš!
2 A v soud nevcházej se svým služebníkem,
neníť bez viny před tebou žádný, kdo žije.

V. 5. Žalmista hledí na pravici, ježto tam stával zastánce, („obhájce“) žalovaného. Srv. Ž 109, 5; 120, 5.

V. 6. srv. s Ž 15, 5; 72, 26; 118, 57. — „země živých“ je tento svět proti zemi, říši mrtvých. Srv. Ž 26, 13.

V. 7. a. srv. s Ž 16, 1. — V. 7b. s Ž 37, 9; 38, 3; 87, 16. — V. 7d. s Ž 6, 3; 17, 18; 30, 16.

V. 8. „slavil“ = děkoval. — Také jiní spravedlivci, až bude žalmista vysvobozen, budou se těšiti ze štěstí svého druha stejně s nimi smýšlejícího a budou s ním Bohu děkovati. — Církev doporučuje, bychom čtouce tento žalm si představili, jakoby k nám jeho slovy mluvil trpící Spasitel. — Sv. František modlil se v. 8. před smrtí, kdy se blížilo mu vysvobození ze „žaláře“ pozemského života.

Ž 142. - V. 1. „když ho pronásledoval... syn“ v hebr. není. - Někteří kladou Ž 142. do pozdějších dob a vidí v něm stesky zbědovaného národa israelského. — Příčinou všech útrap je hřích; on je také nejúhlavnější nepřítel křesťanův, proto byl Ž ten zařazen mezi sedmero církevních žalmů kajících.

„Spravedlnost“ Boží zde v širším slova smyslu, která obsahuje také „věrnost a slitování“. Spravedlnost = povšechná mravní dokonalost.

V. 2. „kdo žije“ = člověk. — Srv. Job 9, 2; 15, 14. n.; 25, 4. Žalmista nedovolává se tu své neviny, proto také nepřipomíná přísnou spravedlnost Boží, která se nevinných ujímá (v. 1.).

3 Pronásleduješ nepřítel mou duši,
sráží do prachu až moje žití,
staví mne do temnot jako dávno (již) mrtvé.
4 Úzkostí je sevřen ve mně duch můj,
v útrobách mých trne moje srdce.
5 Vzpomínám si na minulé doby,
uvažuji o veškerých tvých skutcích,
o dílech tvých rukou rozjímám.
6 Roztahuji ruce svoje k tobě,
duše má po tobě žízní jak vyprahlá země.
7 Rychle mi popřej sluchu, Hospodine,
(neboť) žití moje dokonává.
Neodvracuj ode mne své tváře,
nebo budu jak ti, kteří do hrobu klesli.
8 Dej, ať zakusím záhy tvého milosrdenství,
neboť v tebe důvěřuji.
Ukaž mi cestu, po které mám kráčet,
neboť k tobě pozdvihuji svou duši.
9 Vysvoboď mne od mých škůdců, Pane,
(neboť) u tebe hledám útočiště.
10 Nauč mne činiti tvoji vůli,
neboť Bůh můj ty jsi.
Dobrý duch tvůj nechť mne vodí
po srovnané půdě.
11 Pro své jméno, Pane, život mi zachovej,
ve své spravedlnosti vyveď mne z tísně,
12 a ve svém milosrdenství vypleň mé škůdce;
vyhlaď všecky, kdo tísní mne, neb jsem tvůj sluha.

Ž. 143. (hebr. 144.). Díky za vítězství a prosba za další pomoc.

Nadpis (v. 1. a.). Díky za vítězství (v. 1. b.—2.). Povinnost díků je tím větší, čím nepatrnější bytost je člověk (v. 3. n.) Kéž Bůh vítězi dále žehná (v. 5.—8.). Žalmista bude zpívati píseň díků, bude-li dále chráněn a vysvobozován (v. 9.—11.). Nebezpečí je veliké, ježto nepřítel jest velmi mocný (v. 12.—14.). Třebas byl sebe silnější nepřítel, žalmista má silnější oporu v Hospodinovi (v. 15.).

1 [Žalm] od Davida [proti Goliášovi].
Požehnán buď Pán, má skála,
který učí ruce mé bojovat
a mé pěsti zápasiti;

V. 3. srv. s Pláč 3, 6. — Sídlo mrtvých bylo dle názorů starých temné. Žalmistovi je jako by byl dávno již v tom temnu. Čím déle kdo v něm je, tím více mizí památka na něho se světa.

V. 6. Jako vyprahlá země touží po dešti, tak trpitel prahne po Boží pomoci.

V. 8. Pohnouti Boha, aby ho zbavil soužení, může nejsnáze ten, kdo chodí cestou jeho příkazů. Tou cestou možno uniknouti zkáze.

V. 11. n. „jméno“ = věrnost a milosrdenství. — „spravedlnost“ jako v. 1. — „Služebník Boží“ může doufati, že mu Bůh bude milostiv (Ž 85, 16; 115, 16.). — Ježto nepřátelé usilovali o život žalmistův, bylo dle přísného práva spravedlivo, aby za svůj zločin byli ztrátou života potrestáni.

Ž 143. - V. 1. n. Co je ve hranaté závorce, v hebr. není. — Někteří se domnívají, že Ž 143. složil David za doby, kdy byl již králem v Jerusalemě, kdy již všecky

2 on je milost moje a tvrz má,
hrad můj a vysvoboditel můj,
štít můj, ve který naději skládám,
on mi podrobuje mé poddané.

3 Pane, co je člověk, že se znáš k němu,
lidský zrozenec, že si ho všímáš?
4 Člověk podobá se páře,
dny jeho pomíjejí jako stín.

5 Pane, skloň své nebe a sestup,
dotkni se hor, by se kouřilo z nich.
6 Sešli hromobití a rozptyl je,
vypusť šípy své a poděs je.
7 Vztáhni s výsosti svou ruku,
vysvobod mne z velikých vod,
vytrhni mne z ruky cizáků,
8 jejichžto rty mluví neupřímnost,
jejichžto pravice pravice lži jest.

9 Bože, budu ti píseň pět novou,
na harfě desetistrunné hrát tobě,
10 který dáváš vítězství králům,
jenž spasíš Davida, svého sluhu.
11 Meči vražednému mne vytrhni,
vytrhni mne z ruky cizáků,
jejichžto rty mluví neupřímnost,
jejichžto pravice pravice lži jest!

---

kmeny národa israelského mu se podrobili (v. 2d.), kdy však očekávaly ho další boje s pohanskými sousedy, zejména s Filištíny (= „cizáci“) v. 7. 11. (refrén). — Žalm 143. má ve v. 1.—11. velmi mnoho podobného se Žž 8, 17, 32, 103, 126, 127. — V. 1. n. srv. s Ž 17, 3. 35. 47.

V. 3. srv. s Ž 8, 5; 38, 7. n.

V. 4. srv. s Ž 101, 12; 108, 23; Job 8, 9; 14, 2.

V. 5. srv. s Ž 17, 10. 15. 17. 45. — V. 5b. srv. s Ž 103, 32b.

V. 6. srv. s Ž 17, 15.

V. 7. srv. s Ž 17, 17. 45. n.

V. 8. srv. s Ž 11, 3; 40, 7. — V 7c. 8. srv. s v. 11. bcd (refrén). — „pravici“ zdvíhali staří, když přísahali, proto lidé „pravice lživé“ jsou křivopřísežníci, kteří se zavážou slavně, že budou žíti v pokoji a zachovávati svědomitě mezinárodní smlouvy, pak je však bídně porušují.

V. 9. srv. s Ž 32, 2. n. 39, 4.

V. 10. srv. s Ž 17, 51.

V. 10.—15. Dle LXX a Vulg. líčí tu žalmista blahobyt a sílu pohanských národů, kteří budou Israele i na dále ohrožovati. Čím jsou silnější, tím nebezpečnější; Israel nemůže se rovnati jim tou silou, avšak (v. 15b.) nalézá sílu větší v Hospodinovi, svém Bohu. Proto „jejich“ — týká se Davidových nepřátel a proto mezi v. 15a. a 15b. dlužno slovem „však“ zdůrazniti silný protiklad. Hebr. však místo „jejich“ má všude tu „naši“ a nezná protikladu první a druhé polovice v. 15. Dle hebr. líčí žalmista blahobyt národa israelského, který vznikne, vyslyší-li Hospodin jeho prosbu a bude žalmistovi - králi žehnati dále v boji se sousedními národy, budou-li pokořeni tak, že nebudou Israele znepokojovati a že bude tedy moci v pokoji vyvíjeti se v národ silný a zámožný. V tom případě bylo by lze i mysliti na blaho dob mesiášských.

12 Synové jejich ve svém mládí
jsou jako zdárně rostoucí štěpy,
dcery jejich jak rožní sloupy,
tesané do budovy chrámu;
13 jejich spižírny jsou plné,
oplývají tím i oním;
14 ovce jejich tisíce rodí,
desetitisíce na svých pastvinách;
hovězí dobytek jejich je stelný,
není trhliny ve zdi ni průlomu,
není nářku na jejich ulicích.

15 Šťastným zovou národ, jenž má se tak,
šťasten (však) lid, jehož Bohem je Hospodin!

Ž. 144. (hebr. 145.). Hospodinovy vlastnosti.

Nadpis (v. 1. a.). Žalmista bude Hospodina vždycky slaviti (v. 1. b. n.). Hospodinova velikost a dobrota (v. 3 —5.). Boží všemohoucnost, dobrotivost, spravedlnost, milosrdenství a shovívavost (v. 6.—9.). Veliké království Boží (v. 10.—13. a. b.). Hospodin je nejvýš věrný, dobrotivý a spravedlivý (v. 13. c. —20.). Doslov (v. 21.).

1 Chvalozpěv Davidův.

(Alef) Budu tě velebit, Bože můj, králi,
slavit jméno tvé na věky, vždycky.
2 (Bet) Každý den tě budu slavit,
jméno tvé chválit na věky, vždycky.

3 (Gimel) Velký je Hospodin, vší chvály hodný,
velikost jeho je nevystižná.
4 (Dalet) Rod rodu vychvaluje tvé činy,
a tvou sílu (dál) oznamuje;
5 (He) mluví o stkvělém lesku tvé veleby,
o tvých divech vypravují.

6 (Uau) Moc tvých skutků hrozných velebí,
tvé velké činy vypravují.

V. 12. Hebr. spojuje spojkou „aby" (synové naši byli...) s v. 11. Srv. Ž 127, 3. — Žalmista líče statné dcery, měl na mysli chrámy nebo paláce vzdělaných národů starovýchodních, sotva však tak zvané „karyatidy"; chtěl říci, že budou v rodinách až se vdají tím, čím jsou rožní sloupy v budově.

V. 14. jest asi glosován nebo vůbec porušen. — „průlomu", kterým by mohl nepřítel vniknouti do ohrady ovčí (či do města?). — není „trhliny", ze které mohl by si nepřítel průlom snadno učiniti.

V. 15. Dle LXX. a Vulg. dlužno „však" nutně domysliti, dle hebr. nikoli!

Žalmem 143. děkujeme s církví Bohu za vítězství, kterého dostalo se nad smrtí a hříchem Kristu z mrtvých vstalému, děkujeme za všecka vítězství, jichž dosahuje církev v boji se lží a neřestí a prosíme Boha, aby i dále provázel nás pomocí svojí, by církev vzkvétala a rostla.

Ž 144. — V. 1. Poslední žalm, který přičítá nadpis Davidovi. — Poslední žalm abecední (jako byly Žž 9, 25, 34, 37, 111, 112, 119, 145.). — O Bohu, králi Israelovu, ale také vládci veškerého lidstva srv. Ž 5, 3; 67, 25; 97, 6.

V. 2. O každém dnu srv Ž 34, 28; 33, 2.

V. 3. srv. s Job 11, 7; Is 40, 28.

V. 5. dle hebr. bude sám žalmista „o divech" Božích rozjímati. Srv. v. 6b.

V. 6. Dle hebr. bude sám žalmista „velké činy" Boží vypravovati. Srv. v. 5b.

7 (Zajin) Pamět tvé nesmírné dobroty hlásají,
a o tvé spravedlnosti zpívají.
8 (Chet) Milostivý, slitovný jest Pán,
shovívá, je nejvýš milosrdný.
9 (Tet) Dobrotivý jest Hospodin ke všem,
soucit má se všemi tvory svými.

10 (Jod) Pane, ať chválí tě všecka tvá díla,
a tvoji svatí ať velebí tě;
11 (Káf) slávu království tvého ať hlásají,
o tvé moci nechť vypravují,
12 (Lamed) by lidem zvěstovali tvou sílu,
a slavnou velebnost království tvého.
13 (Mem) Království tvé je království věčné,
a tvoje vláda nad každým kolenem!

(Nun) Věrný jest Hospodin v každém slově,
milostivý ve všem, co činí.
14 (Samech) Hospodin podpírá všecky, kdož padají,
a zdvíhá každého sraženého.
15 (Ajin) Oči všech doufají v tebe, Pane,
a ty dáváš jim pokrm v čas příhodný,
16 (Pe) ty (jim) otvíráš svou ruku,
a sytíš všecko, co žije, dle přání.
17 (Çade) Spravedlivý (je) Pán ve všech cestách svých,
a milostivý ve všech svých skutcích;
18 (Qof) blízko jest Pán všem, kdož vzývají ho,
všem, kteří vzývají ho v pravdě.
19 (Reš) Vůli svých bohabojných činí,
slyší, když volají, pomáhá jim.
20 (Sin) Chrání Pán všecky, kdož milují ho,
ale hříšníky všecky zahubí.

21 (Tau) Chválu Páně hlásejte rty mé,
živé vše chval jeho svaté jméno
na věky a na věky věkův!

V. 7. „hlásají“ mocnými nepřetržitými proudy slov, která prýští z jejich úst jako z vydatného zřídla voda (hebr.).
V. 8. n. srv. s Ž 102, 8.
V. 10. „svatí“ = zbožní, spravedliví Israelité.
V. 13ab. srv. s Dan 3, 33, (100); 4, 31. — V. 13cd. rovná se obsahem v. 17. V hebr. se ztratil verš příslušný k písmeně nun!
V. 15. n. klade církev do modliteb před jídlem (i s v.10.). — „v čas příhodný“ živočichům, t. j., když ho potřebují, když mají hlad. — Ta slova lze velmi pěkně též obrátit na Eucharistii, kde dobrotivost a milostivost Boží tu líčená vrcholí netušeným způsobem.
V. 17. „ve všech svých cestách“ = ve své prozřetelnosti, v řízení a správě světa.
V. 18. „blízko“ je Hospodin svou pomocí. — „v pravdě = opravdově upřímně.
V. 20. srv. s Lv 26, 3.—5.; Dt 28, 1.—6.
V. 21. Žalmista chce chváliti Boha sám, přeje si však také, aby tak činila každá živá bytost, přeje si, aby Boží chvála přecházela od pokolení do pokolení. Srv. Ž 44, 18. — Králem, jehožto království nebude míti konce jest Ježíš Kristus; proto právem na něho myslíme, když se modlíme Ž 144.

Ž. 145. (hebr. 146.). Ne v lidi, ale v Boha důvěřujte!

Nadpis (v. 1.). Úvod, ve kterém žalmista vyzývá sebe sama ke chvále Boží (v. 2. c.). Nespoléhejte na smrtelné lidi, třebas mocné, ale na Boha, který jest všemohoucí, nejvýš věrný a milosrdný (v. 2. d.—9.). Závěrek: Hospodin bude na Sionu králem věčně (v. 10.).

1 Alleluja. Aggea a Zachariáše.

2 Chval, má duše, Hospodina!
Chválit budu Pána po svůj život,
pět svému Bohu, dokud budu.

Nespoléhejte na vladaře,
3 na lidi, u nichž není spásy.
4 Vyjde-li dech jejich, vrací se v prach svůj;
v den ten hatí se všecky úmysly jejich.
5 Šťasten, komu Bůh Jakobův pomáhá,
jenž má naději v Pánu, svém Bohu,
6 který učinil nebe i zemi,
moře a všecko, co jest na nich,
7 který věrnost na věky zachovává,
zjednává právo utištěným,
a jenž dává pokrm lačným.
Hospodin vysvobozuje vězně,
8 Hospodin dává světlo slepým,
Hospodin snížené pozdvihuje,
Hospodin miluje spravedlivé.
9 Hospodin opatruje cizince,
vdovu a sirotka podporuje,
ale cesty hříšníkův maří.

10 Hospodin kraluje na věky,
Bůh tvůj, Sione, od rodu do rodu.

Ž 145. — V. 1. Ž má nadpis Alleluja jako Ž 104. V hebr. je Ž týmže slovem také zakončen. — Za to nemá hebr. jmen proroků „Aggea a Zachariáše". Žalm byl nejspíše složen v perných chvilkách, jež bylo zažíti vyhnancům babylonským, když zařizovali v Judsku novou obec židovskou, kdy mohli sice něco očekávati od vlády perské, ale kdy bylo jim více než kdy jindy třeba pevné důvěry v pomoc Boha, který ukáže, že jest na Sionu, t. j. v Jerusalemě ještě Pánem. Nejdokonalejším způsobem to království Boží se sídlem na Sioně ukázalo se ovšem teprve za dob mesiášských.

V. 2. Srv. podobnou výzvu v Ž 102, 1; 103, 1. 33.

V. 4. srv. 1. Mach 2, 63. — „dech" = duše, život. — „do svého prachu" ze kterého vzato jest jejich tělo. Gn 3, 19a.; Ž 103, 29.

V. 6. podává důkaz Boží všemohoucnosti, která jest nejpevnější základ naděje v Boha. Všemohoucí může vždycky pomoci.

V. 7.—9. vyslovuje věrnost a dobrotivost Boží, další to základy pevné důvěry v Boha. — „cesty" = záměry, plány a podniky.

V. 10. Kdo z lidí je takovým (věčným) králem na Sionu jako Hospodin? Kde tedy pevnější opora naší naděje? Srv. Ex 15, 18; Ž 92, 1; 96, 1; 98, 1; — Církev vyslovuje tímto žalmem naději duší v očistci, že již brzy dojdou nebeského Sionu. — Mohl-li tak pevnou naději v Boha míti Israelita, oč větší důvěru v Boha může míti křesťan!

Ž. 146. (hebr 147.). Chvalte Boha, jenž obnovil Israele.

Slušno a spravedlivo Hospodina chválit (v. 1.), neboť on vzkřísil zbědovaný národ israelský (v. 2.—6.). Slušno Bohu děkovati (7.), ježto pečuje o rostlinstvo i zvířectvo k užitku lidstva (8. n.). Bůh necení člověka dle jeho válečné síly, u něho rozhoduje nábožensko-mravní život (10. n.).

Alleluja.

1 Chvalte Hospodina, jeť dobře mu zpívat;
našemu Bohu buď příjemná, patřičná chvála.
2 Hospodin Jerusalem znova staví,
rozprchlé Israelity shromážďuje.
3 Uzdravuje ty, jimž puká srdce,
a jejich poranění obvazuje.
4 Množství hvězd on umí spočítati,
na každou z nich volá (jejím) jménem.
5 Velký je Pán náš a velká jeho moc jest;
a jeho moudrost nemůže změřena býti.
6 Hospodin ujímá se těch, kteří trpí,
bezbožné však snižuje až k zemi.

7 Zpívejte Hospodinu píseň díků,
hrajte Bohu našemu na citaru.
8 Neb on zahaluje nebesa mraky,
a tak připravuje zemi deště.
Na horách on káže růsti trávě,
a (jiným) rostlinám ku prospěchu lidstva.
9 Zvířatům přiměřenou potravu dává,
i mladým krkavcům volajícím k němu.
10 Nemá zalíbení v síle koně,
v holeních mužových si nelibuje.
11 Líbí se Pánu ti, kdo se ho bojí,
a ti, kdo doufají v milosrdenství jeho.

Ž 146. — V. 1. V hebr. Ž 146. činí celek se Ž 147. a to právem, ježto tvarem i obsahem je to zpěv jeden. Vulg. dle LXX jej sice rozpůlila, ale verše číslovány jako v hebr. — LXX má v nadpise obou žalmů poznámku, že pocházejí od Aggea a Zacharjáše. V té poznámce je pravděpodobno jádro správného podání, že oba žalmy či lépe rozpůlený ten žalm byl napsán po návratu Židů ze zajetí babylonského, kdy jim Hospodin dopřál, aby obnovili svou obec a jakýsi blahobyt ve vlasti. Srv. Neh 2, 5; 7, 4. a nn.

V. 3. Srdce Judovců v zajetí pukalo hořem a krvácelo z četných ran. Srv. Is 61, 1; Ž 33, 19; Ez 34, 16; Lk 10, 34.

V. 4. Hospodin mohl svému lidu pomoci, ježto moc jeho jest nesmírná. Člověk nemůže ve své nepatrnosti ani pomysliti na to, by hvězdy spočítal, Bůh o každé hvězdě ví, zná ji dokonale a může jí poroučeti, každá hvězda pak musí vykonati jeho příkaz. Srv. Is 40, 26; Bar 3, 35. — Bůh ustanovil také, kolik hvězd má býti. Gn 15, 5.

K v. 5. srv. Is 40, 28; Job 5, 9. — K v. 6. srv. Ž 145, 7.—9; Sir 10, 17

V. 8d. v hebr. a v některých starých žaltářích není. Je sem napsán ze Ž 103, 14.

V. 9. srv. s Job 38, 41; Ž 103, 27. n.; 144, 15; Lk 12, 24.

V. 10. Judovcům podařilo se vrátit se do vlasti ne proto, že byli válečníky, kteří vynikali silou a rychlostí nohou, ale proto, že bohabojně doufali v pomoc Boží. Té se jim skutečně dostalo. — Církev je duchovní Jerusalem, v němž shromažďují se u Boha věřící, zbožní i zbloudilí, kteří se na pravou cestu vrátili hříšníci pokání činící. Bůh uzdravuje tu jejich rány svou milostí, přispívá všem, pečuje o jejich časné i věčné blaho. Za to mu děkuje církev ústy kněžstva, v kněžských hodinkách. (Sedláček.)

Ž. 147. (hebr. 147., 12.—20.). Chvála Boha, jenž obnovil Jerusalem.

Jerusalem ať děkuje Pánu, neboť má zdi, brány a pokoj (v. 12.—14.). Stalo se tak týmž Božím slovem, jehož moc jeví se velkolepě v řízení přírody (15—18.). Tatáž dobrotivá moc dala Israelovi zákon, čehož nedostalo se žádnému jinému národu (19. n.).

Alleluja.

12 (1) Chval, Jerusaleme, Hospodina,
chval svého Boha, Sione;
13 (2) vždyť upevnil závory bran tvých,
dal požehnání dětem tvým v tobě.
14 (3) On zjednal území tvému pokoj,
a pšeničnou bělí sytí tebe.
15 (4) On posílá rozkazy své zemi,
pospíchá rychle slovo jeho.
16 (5) On uděluje sníh jak vlnu,
rozsévá jíní jako popel.
17 (6) Shazuje led svůj v krupobití,
kdo může vydržet v jeho mrazu?
18 (7) Vysílá slovo své a vše taví,
zavane dech jeho, a tekou vody.
19 (8) On oznámil slovo své Jakobovi,
svá práva a úradky Israeli.
20 (9) Tak neučinil žádnému národu,
svých zakonů jim nezjevil.
Alleluja.

Ž 147. — V. 12. (1) Alleluja v hebr. není, ježto je tam spojen tento Ž s předešlým. Viz k Ž 146, 1. — Sion = Jerusalem.

V. 13. (2) „upevnil závory", t. j. dopřál, aby zdi Jerusalema byly znova vystavěny, opatřeny branami pevnými a ty silnými vraty a zámky. — „děti" (doslovně „synové") Jerusalema, Sionu, jsou obyvatelé jeho. — Srv. 2. Esdr 7, 1.-3.

V. 14. (3) „území" Jerusalema a okolí jeho jsouc chráněno hradbami, bylo bezpečno a v tom bezpečí mohli Židé vzdělávati svou půdu. Srv. Is 60, 17. n. Dt 32, 14.

V. 15. (4) Rozkaz Hospodinův jest jako rychlý posel (běžec), který vykonává, co pán přikazuje. Srv. Is 9, 8; Ž 32, 9; 148, 5. 8.

V. 16. (5) Sníh je bílý a padá ve vločkách jako vlna. Srv. Is 1, 18; Ez 27, 18. — Jako rosa, bývá i jíní v Palestině velmi hojné.

V. 17. (6) Kusy ledu padající z oblak byly tehdy, kdy nebyly zákony přírodní vědecky vyzkoumány, podivuhodnou, nerozluštitelnou hádankou. — Člověk může sice chrániti se šatem proti citelnému mrazu (v příbytcích palestinských kamen zahřívacích jak u nás není), nemůže však jej ovládati, zhostit se ho, stanoviti jeho sílu, musí jej přijmouti v té míře, v jaké jej Hospodin sešle. Srv. Job 37, 9n; Sir 43, 22.

V. 18. (7) „vše" (doslovně: „ty věci") = sníh, jíní a led. — „dech" Boží = jest vítr, zde teplý.

V. 19. (8) Jakob = Israel = národ israelský. „slovo své" = zjevené náboženství S. Z. „úradky = ustanovení, příkazy. Srv. Ž 118; Sir 17, 10; Bar 3, 37; Dt 33, 2.—4.

V. 20. (9) Srv. Dt 4, 8. 32. — Církev obrací v modlitbách Z 147. sama na sebe. Jeť ono město na skále vystavěné (Jerusalem), pevně hrazené, ve kterém vládne bezpečnost, do kterého nemají přístupu nepřátelé lidské spásy; tu možno dojít pokoje duchovního, věčného, tu lze nalézti nejhojnější požehnání Boží. Dětem církve dostává se „pšeničné běli", vyživné stravy v Eucharistii. Vynikalo-li zjevené náboženství starozákonné nad všecka náboženství pohanská, oč více vyniká nad ně křesťanství! Slušno, aby křesťané slovy tohoto žalmu děko-

Ž. 148. Tvorové nebeští (v. 1.—6.) i pozemští (v. 7.—12.), děkujte Tvůrci, který povznesl Israele (v. 13. n.).

1 Alleluja.

Chvalte Hospodina s nebes,
vychvalujte ho na výsostech.
2 Chvalte jej všichni andělé jeho,
chvalte ho všecka vojska jeho.
3 Vychvalujte jej slunce i měsíc,
chvalte ho všecky svítící hvězdy!

4 Vychvalujte jej nebesa nebes,
i všecko vodstvo, které je nad nebem.
5 Ať chválí jméno Hospodinovo,
[řeklť on — a byly učiněny.]
on rozkaz dal — a byly stvořeny.
6 Upevnil je na věky věkův,
zákon dal, jehož nepřekročí.

7 Chvalte Hospodina od země,
obři mořští, všecky tůně,
8 oheň, krupobití, sníh, led,
vichřice činící rozkaz jeho,

---

vali Bohu za dobrodiní tak vzácná. Matka Boží bývá přirovnávána k Jerusalemu, proto ctitelé její v hodinkách marianských děkují tímto žalmem Bohu za vše, co jí, jejich matce, dobrého prokázal. Srv. k Ž 121. — Též ona byla pevnost, věž, brána pevně zavřená (v. 12.), které nedopustil Bůh otevříti. V ní vládl duševní mír jako v žádném jiném pouhém tvoru, v ní neozvalo se nikdy nezřízené hnutí, jež by ohrožovalo její nedostižné panenství. Také ji sytil Pán vzácným pokrmem svého těla ve sv. přijímání. První osobou, které dal po poslu oznámiti Bůh svůj úradek, jakým chce vykoupiti lidstvo, byla Požehnaná mezi ženami. — Katolický chrám je církev v malém; proto vhodně děkujeme na den posvěcení chrámu Páně slovy toho žalmu za vše, čeho se křesťanu v kostele dostává.

Ž 148. — V. 1. O Alleluja viz k Ž 104, 1. — „s nebes" dolů má se nésti chvála Boha, a „od země" (v. 7.) má zase stoupati vzhůru, aby tak veškeré ovzduší bylo tou chválou (díky) prosyceno. — Kdo si přejí velmi chváliti, shromažďují mnoho společníků, a ty vyzývají, by s nimi tento krásný úřad zastávali (Zlat). Řada tvorstva nebeského začíná vznešenějšími a sestupuje k méně vznešeným. Postup tvorů pozemských (v. 7. nn.) jest opačný: od méně dokonalého k dokonalejším.

V. 2. „vojska" (hebr. çebá'óth) jsou tu popředně andělé. Srv. Jos 5, 14; 1. Sam 1, 3.

V. 3. n. „nebesa nebes" — nejvyšší nebe. Srv. Dt 10, 14; 3. Král 8, 27. Sluje totiž i ovzduší pod oblohou „nebe", odkud „nebeské ptactvo". — „vody nad nebem" = nebeské moře dle názorů starých, které prý je nad pevnou oblohou. Srv. Gn 1, 7.

V. 5. n. „řeklť on — a byly učiněny" dostalo se sem ze Ž 32, 9; v hebr. není. „upevnil" = učinil (činí), že nezanikají jako bytosti pozemské, které kosí smrt. „Dal zákon, aby na nebi trvaly (stálice stály, oběžnice se pohybovaly) a ten zákon nebude moci býti tělesy nebeskými překročen. Dlužno však připomenouti, že i tento zákon připouští výjimky (zázrak) a změnu (2. Petr 3, 10. 13.). Srv. podobné výroky Job 14, 5; Jer 6, 22; Ž 103, 9.

K v. 7. srv. výše v. 1. — „tůně" mořské, ve kterých oni „obři" žijí.

V. 8. „oheň" = blesky. — Místo „led" hebr.: „dým". — Jak „činí rozkaz jeho", viz Ex 10, 19; Nm 11, 31; Ž 134, 7; Jer 10, 13. — Vesměs přírodní síly jevící se v ovzduší.

9 hory, jakož i pahorky,
stromoví ovocné, i všecky cedry!

10 Zvěř i všecka zvířata domácí,
plazi a ptactvo okřídlené,
11 králové země se všemi národy,
knížata a všichni soudcové světa,
12 jinochové, jakož i panny,
starcové a (s nimi) děti!

12c Ať chválí jméno Hospodinovo,
13 jeť jen jeho jméno vznešené,
14 sláva jeho nad nebem, nad zemí!
Zdvihl roh též lidu svého
ke cti veškerých svých ctitelů,
Israele, lidu mu blízkého.

Alleluja.

Ž. 149. Israeli, děkuj Bohu za vítězství!

Nadpis. Ať Israel radostně děkuje Pánu (v. 1.—3.). Neboť ukázal, že svůj lid miluje. Díky nechť vzdává slovem i mečem (v. 4.—6.). Mečem ať vykoná Boží soud spravedlivě na Božích nepřátelích (v. 7.—9.).

1 Alleluja.

Zpívejte Hospodinu píseň novou,
chvála budiž mu vzdávána ve sboru svatých.
2 Vesel se Israel ze svého stvořitele,
synové Sionu plesejte ze svého krále.
3 Nechať chválí jméno jeho tancem,
při bubnu, při citaře ať mu pějí.

V. 9. hory a rostlinstvo; v. 10.: zvířena; v 11.: různé stavy lidské; v. 12.: všeliké pohlaví a věk.

V. 13. 14a. podává prvý důvod, proč zasluhuje Jahve všeobecné chvály: on jediný je Bůh, toliko jemu (jakožto stvořiteli) hlásají slávu nebesa i země, Pohané zbožňovali přírodní síly, které tu žalmista vybízí k oslavě jediného Boha; proto lze míti za to, že básník tímto žalmem (148) čelí proti bohoctě, vzdávané tvorům tu jmenovaným (slunci, měsíci, hvězdám atd. Srv. Moudr. 13—15.)

V. 14b. podává druhý důvod: Jahve vrátil bývalou moc („roh") Israelovi. To stalo se nejspíše tehdy, když uvedl židovstvo ze zajetí babylonského zase do vlasti. Z toho možno vyvoditi, kdy tento žalm asi byl složen — po návratu ze zajetí. — O pozdviženém rohu srv. 1. Sam 2, 1; Ž 88, 18; 131, 17. — Israel byl Jahvovi „blízek", ježto Jahve se k němu přiblížil (Dt 4, 7.), v novém chrámě mezi svým lidem zase bydlil a kněžstvo židovské mohlo zase při bohoslužbě k němu „se blížiti" (Lv 10, 3.) jménem lidu, který zastupovalo.

Ž 149. — V. 1. Žalm byl napsán nejspíše za dob Nehemjášových (Neh 4, 11.). — Israel sice trpí, ale nadejde den, kdy Bůh spravedlivě potrestá ty útisky. Metlou, kterou bude Bůh vykonávati spravedlnost, bude národ israelský. Nestane-li se tak dříve, jistě učiní to zaslíbený Král-Mesiáš! — „Nová" píseň přísluší novým dobrodiním, která jsou tak veliká, že nestačí písně staré. Srv. Ž 32, 2; 97, 1; 143, 9. — To dobrodiní jest návrat ze zajetí babylonského, popředně však dobrodiní, které Israel očekává a za které dlužno již předem děkovati — příchod království Mesiášova. — „svatí" = zbožní Israelité, kteří podmaní Kristu svět.

V. 2. Tvůrce národa israelského a jeho neumírající král je sám Hospodin. Srv. 1. Sam 8, 7; 12, 12; Dt 33, 5.

K v. 3. srv. Ex 15, 20; 1. Sam 18, 6; 2. Sam 6, 16; Ž 117, 21.

4 Neboť má Hospodin zálibu ve svém lidu,
oslavil zubožené vítězstvím.
5 Ať tedy plesají svatí a honosí se,
ať se veselí na svých ložích.
6 Chvalozpěvy Boží ať mají v hrdlech
a meče dvojsečné ve svých rukou:

7 trest aby vykonali na pohanech,
národy by pokárali,
8 aby spoutali řetězy jejich krále,
a jejich velmože železnými pouty.
9 Vykonati soud na nich předepsaný —
toť bude čest všech jeho svatých!

Alleluja.

Ž. 150. Doslov žaltáře: Chval Hospodina kde kdo, jak jen možno!

Nadpis. Chvalte Hospodina ve svatyni (v. 1.) pro jeho velikolepé činy (v. 2.) tancem i hrou na všecky hudební nástroje, provázenou zpěvem (v. 3.—5.). Závěrek páté knihy žaltáře (v. 6.).

1 Alleluja.

Chvalte Pána v jeho svatyni,
chvalte ho na jeho mocné obloze.
2 Chvalte ho pro jeho veledíla,
chvalte ho pro jeho velikou vznešenost.
3 Vychvalujte ho zvukem rohu,
vychvalujte ho harfou i citarou,
4 vychvalujte ho bubnem i tancem,
chvalte ho strunami i píšťalou,
5 vychvalujte ho cinkotem zvonců,
vychvalujte ho chřestem cimbálů!

6 Vše, co dýchá, chval Hospodina!

Alleluja.

V. 5. „ať se honosí" vítězstvím, kterého dobyli pomocí Boží. — Ať se veselí veřejně, hlučně, ve shromáždění, ale také upřímně, srdečně doma, v samotě. Kdysi skrápěli lůžka svá slzami bolesti (Ž 4, 5; 6, 7.), nyní mohou na nich roniti slzy radosti. Srv. Ž 41, 9; Is 30, 29.

V. 6. Dle slov tohoto verše činili Israelité za Nehemjáše. Neh. 4, 9. Srv. také 2. Mach 15, 27. — Byl to boj čestný a spravedlivý. Oč spravedlivější a čestnější bude ten boj za dob mesiášských (v. 9.)!

V. 9a. srv. s Dt 32, 41; Is 2, 12; 13, 9; 24, 1; 65, 6; Dan 7, 27. — Ten boj potrvá, pokud bude na zemi církev bojující a skončí posledním soudem, po kterém bude již konečné vítězství věčně slaveno.

Ž 150. — V. 1. Jako je každá kniha žaltáře zakončena chválou Hospodina, tak zvanou doxologií, tak i zakončen celý žaltář touto velikou doxologií, která činí celý žalm. Možno, že byl vlivem inspirace napsán od toho, kdo upravil sbírku žalmů v její dnešní tvar. — V. 6. pokládá Schlögl (právem?) za závěrek (doxologii) páté knihy žaltáře. — Žalmista si přeje, aby všecky bytosti ve svatyni pozemské i nebeské (= „obloze") chválily Hospodina. Srv. Ž 148, 1. 7. Ve svatyni pozemské jsou to popředně kněží a levité, jejichžto hudebné nástroje vypočteny níže. Ve svatyni nebeské jsou to andělé, hvězdy atd. Srv. Ž 148, 1.—4.

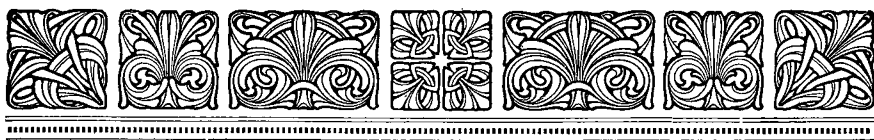
V. 3. O těch nástrojích viz 2. Král 6, 5. Poznámka starých židovských znalců bible („masoretů") přičiněná k hebrejským biblím praví, že má žaltář úhrnem 2527 veršů, z nichžto střední jest 78, 36.

KNIHA PŘÍSLOVÍ

kterou nazývají Hebreové

„MIŠLÉ“

Kniha, kterou klade Vulg. za Žaltář[1]) sluje „Kniha přísloví“[2]) nebo „Kniha přísloví Šalomounových“.[3]) Církevní otcové uvádějí z ní výroky: „Moudrost (Salomounova!)“ nebo „Všectnostná[4]) moudrost praví“. V církevní mluvě sluje dosud „Kniha Moudrosti“.[5])

Knihu Přísloví pokládali od jakživa jak Židé tak i křesťané[6]) za bohoduchou, které přísluší právem místo ve sbírce knih posvátných; pochybnosti některé, jež o její kanoničnosti vznikly, byly záhy vyvráceny.[7])

---

1. Taktéž v bibli hebrejské; patří tedy mezi „Svatopisy“. Srv. sv. I. str. 715 pozn. 1.

2. „Přísloví“ bráno tu ve významu širším; znamená netoliko pořekadlo lidové, ale i hlubokou myšlenku vyslovenou básnicky, tedy umělecky, výrok mudrcký, přísloví umělé. Hebrejsky sluje takový básnický výrok (třebas i delší) — „mášál“, množ. čís. „mešálím“ nebo „mišloth“.

3. Hebrejsky: „Mišlé Šelómó nebo prostě „Mišlé“.

4. T. j. všem ctnostem vyučující. Týmiž slovy uvádějí někteří výroky ze Sir a Moudr.

5. Tak ji nazýval také již talmud. Církev jmenuje v bohoslužbě patero knih (Přís., Kaz, Pís, Moudr, Sir) „Knihou moudrosti“. — O významu slova „moudrost“ viz níže v pozn. k. 1, 7.

6. Srv. Řím 12, 19. n. s Přís. 25, 21. n.; 2 Kor 8, 21. s Přís. 3, 4; Žid 12, 5. n. s Přís. 3, 11. n.; Jak 4, 6; 1. Petr 5, 5. s Přís. 3, 34; 1. Petr 4, 18. s Přís. 11, 21. Viz také 2. Kor 9, 7 a Přís. 22, 8, (LXX); Žid 12, 3. a Přís. 4, 26, (LXX.)

7. Někteří rabíni prvního století křesťanského pozastavovali se nad zdánlivým rozporem 26, 4. a 26, 5., jakož i nad líčením ženy lehké v 7, 7.—20., které se jim zdálo býti příliš názorné; otázku tu rozhodl ve prospěch kanoničnosti knihy sněm, slavený kolem r. 100 po Kr. v Jamnii; od té doby zmizely v lůně židovstva jakékoli pochybnosti. — Když později Teodor z Mopsuestie tvrdil, že se Šalomounovi nedostalo od Boha k sepsání Přísloví daru prorockého, t. j. inspirace biblické, byl tento blud zavržen na pátém všeobecném sněmu církevním, slaveném (po druhé) v Cařihradě r. 553. Omyl Teodorův obnovují od žida Spinose někteří novější kritikové, dovolávajíce se lidových přísloví a prostičkých některých výroků, ke kterým prý není třeba zvláštní osvícenosti Duchem sv., ale které sedláci i selky mohou přirozenými schopnostmi vysloviti. Ti zapomínají odlišovati inspiraci od zjevení Božího. Inspirací nezjevuje totiž Bůh vždy toliko pravdy převyšující rozum lidský, ale pudí a vede člověka mnohdy toliko, aby napsal pravdy, kterých může se dopíditi rozum lidský, nebo pudí a vede člověka. aby vážil přiměřeně z pramenů spisovatelů jiných, třebas i neinspirovaných. Srv Úvod v I. sv. § 6. nn., str. 7. nn „Za první pramen dlužno považovati ústa lidu s jeho příslovím v přesném významu slova. Tato přísloví (israelští) učitelé moudrosti tu a tam přijali, z pravidla však jim dali nový tvar, obyčejně asi také teprve básnický ráz a v tomto znění je uložili do svých prací jakožto věc starou, ale tvarem svým novou; často zajisté také rozšířili lidová pořekadla. (Srv. k 23, 13. n.; 4, 23; 25, 15; 27, 3.) Sbírali však také a dále podávali výroky starších mudrců, z nichž ovšem některé přijala ústa lidu jako zlatá slova. Když později vzniklo mudroslovné písemnictví, užívali ho pilně (jmenovaní) učitelé moudrosti“ (Peters). — O jiných pramenech (mudroslovných knih biblických i) knihy Přís. viz níže v pozn. čís. 8.

Kniha se skládá z těchto devíti složek:

1. **Veliký úvod** k celé knize: 1, 1-9, 18.
2. **Jádro knihy:** První velká sbírka „přísloví" Šalomounových: 10, 1-22, 16.
3. **První snůška** myšlenek učitelů moudrosti (22, 17-24, 22).
4. **Druhá snůška** myšlenek učitelů moudrosti (24, 23-34).
5. **Druhá sbírka** „přísloví" Šalomounových sebraných za časů krále Ezechjáše (25, 1-29, 27).
6. Myšlenky **Agurovy**[8]) (30, 1-14).
7. Malá sbírka **číselných »přísloví«** určitě vyhraněného tvaru (30, 15-33).
8. Myšlenky **matky Lamuelovy**[8]) (31, 1-9), a
9. **Abecední báseň opěvující řádnou hospodyni** (31, 10-31).

V LXX jsou tyto složky jinak uspořádány; jdou za sebou v tomto pořádku: 1., 2, 3., 6.,[9]) 4.,[10]) 7.,[11]) 8.,[12]) 5., 9.

---

8. Byl-li Agur a Lamuel (srv. 30, 1; 31, 1.) arabský emir, možno se právem domnívati, že dalším pramenem mudrce israelského byly výroky cizozemských mudrců, jakož i sbírky takových myšlenek. Vždyť i na jiných místech biblických (3. Král 4, 30 n; Is 9, 11; Jer 49, 7; Abd 8; Bar 3, 23.) chválena jest moudrost Edomců, Východanů a Egypťanů. Také v knize Job rozmlouvají Neisraelité o moudrosti. Tím lze také vysvětliti, že mravouka Přís méně si všímá věcí výhradně israelských, obřadnictví, atd., ale více pozornosti věnuje mravouce všeobecně lidské. „Moudrost nejeví se v Písmě býti výhradně israelský, ale společný mezinárodní majetek. Šalomoun ji měl, ale také královna zě Saby. Ano v knize Přís jméno Israel ani se nevyskytuje". (Peters.) Kromě pramenů dosud jmenovaných, vážili spisovatelé knihy Přís. hojně svou látku ze své duše, z bohatých životních zkušeností, z pozorné četby jiných biblických knih, skrápene rosou modlitby, zejména ze studia mojžíšského zákonodárství. Proto Přís přes to, že má mnoho všelidského, je přece ohlas nadpřirozeného náboženství israelského. Proto převyšují přísloví biblická podobné plody literarní pohanských národů tak, jako nad jejich náboženství a mravouku vynikají náboženskomravní názory národa israelského. (I nekatolík Aug Wünsche vyznává, že sbírky přísloví jiných národů, jako na př. indické mudrosloví duchaplného Bhartrihari, zásady životní moudrosti Nítiçataka, zásady sebezáporu (Váirágyaçataka), zásady o pokoji duše Lántiçataka, jakož i Mohamudgara, kladivo bláznovství, se sbírkami biblickými nelze srovnávati. Totéž tvrdí o příslovích arabských od „Aliho", totéž dí o dvou středohonoměmeckých sbírkách: „Der Renner" a „Freidanks Bescheidenheit" („Světská bible"). — Jaký vliv měla bible na tvorbu německých přísloví, patrno dle téhož spisovatele z toho, že asi 300 německých přísloví je raženo dle vzoru biblického, 179 že jich vzato jest ze Zákona Starého a 117 ze Zákona Nového. — Podobný vliv měla zajisté bible také na vývoj přísloví u národů slovanských, ačkoliv dlužno v mudrosloví slovanském uznati velmi mnoho původního, třebas i některým biblickým příslovím podobného; srv. ukázky podané v poznámkách.

9. 30, 1.—14. dle hebr. a Vulg. = 24, 24.—37. dle LXX.

10. 24, 23.—34. dle hebr. a Vulg. = 24, 38.—49. dle LXX.

11. 30, 15.—33. dle hebr. a Vulg. = 24, 50.—68. dle LXX.

12. 31, 1.—9. dle hebr. a Vulg. = 24, 69.—77. dle LXX.

Jádro knihy činí **složky 2. a 5.**, které se liší již tvarem ode všech ostatních; podávají řadu[13]) náboženskomravních zásad ve dvojčlenných[14]) verších.

Složka 1. je sice také protkána podobnými náboženskomravními zásadami[15]) (aforismy), ale poučuje popředně čtenáře ve slokách nestejné délky o účelu knihy[16]) a o přednostech moudrosti, i vybízí ho, by o ni ze všech sil se přičiňoval.

Složka 3. podává své zásady (gnomy) ve verších vícečlenných.[17])

Složka 4. podobá se sice složce 3., dlužno ji však od ní odlišovati.[18])

Také úryvky 6—9 mají tvar od jádra knihy odlišný.[19])

Ježto většina knihy obsahuje průpovědi Šalomounovy, bývala přičítána celá Šalomounovi. Dlužno však míti na paměti, že dnešního tvaru a rozsahu došla povlovně postupem času. Nejprve byly vybrány z přísloví Šalomounových 10, 1-22, 16. Později, za dob Ezechjášových, sebrána nová řada šalomounských[20]) přísloví (25, 1-29, 27) Obě sbírky

---

13. Úryvek 10, 1.—22., 16. s nápisem „Přísloví Šalomounova" má 374 takové verše. Nápadno, že číselná hodnota hebrejského slova Še'ómó = 375. — Kritikové se pokoušeli nalézti jednotné hledisko nebo několik hledisek, se kterého jsou „přísloví" zde uložená spořádána, ale marně. Toliko tu a tam lze pozorovati menší skupiny, kroužky přísloví spojených buď podobným obsahem nebo slovem. — Úryvek hll. 25.—29. mají zásad mudroslovných 136. Nápadno, že této číslici se rovná číselná hodnota hebrejského Chizkijáhú (= Ezechjáš).

14. Hll. 10.—15. mají členy protikladné; hll. 16.—22., protikladné i souborné Protikladné vytýkají rozdíl spravedlivce a bezbožníka (= moudrého a blázna). Trojčlenný verš vyskytá se toliko vyjimečně.

15. Srv. 3, 1.—12. 27.—30. 31.—35.; 6, 1.—19.

16. Srv. 1, 2.—6. Nemá tedy ráz příslovný, ale spíše povzbuzující.

17. Posluchač (syn) jest povzbuzován, by pilen byl moudrosti (22, 17.—21.). Rady, jak chovati se k bližnímu, chudému i zámožnému, velkému, malému, atd. (22, 22.—23., 18.). Vystříhej se vína a žen (23, 19.—35.). Výhody moudrosti, jaké povinnosti ukládá se zřetelem na bližního (24, 1.—14.). Žij v pokoji, nikomu neubližuj, ani nepříteli (24, 15.—22.).

18. Srv. výše pozn. 10., ze které patrno, kterak obě snůšky rozlišuje LXX. Ostatně viz poznámky k 24, 23.

19. A dle toho také jsou jinak v LXX uloženy. Viz výše pozn. 11. a 12.

20. Dle 3. Král 4, 32. „Šalomoun pronesl (proslovil) tři tisíce přísloví." Proti tvrzení, že část II. a V. Přís obsahují výbor z těchto tří tisíc, nelze právem ničeho namítati. Bylo ť písemnictví mudroslovné pěstováno v Egyptě již dávno před Šalomounem. Pařížská národní knihovna má papyr, jmenovaný dle jeho objevitele „Prisse"; rukopis ten pochází dle Möllera nejspíše z prvních let 12té dynastie, t. j. z roku asi 2000 před Kr. Papyr obsahuje hieraticky psanou sbírku „přísloví", která pronesl (nebo sebral) Ptah-hotep, vezír krále Esse, kolem r. 2000 před Kr. — Také v žalobách „Výmluvného sedláka", pocházejících asi z prvních roků 12té dynastie (kolem r. 2000) lze nalézti značný počet mudroslovných průpovědí. — Mladší jest rukopis v Kahýře (z dob 21té dynastie, z let 1100—950), který nám zachoval „Přísloví Aniho"; Ani poučuje svého syna Chons-hotepa. Jak oblíbeno a rozšířeno bylo mudroslovné písemnictví v Egyptě, patrno z toho, že ve školách, kde se učili žáci čísti a psáti, byla jim předkládána nebo diktována k opisu — přísloví, výroky egyptských mudrců. (Podobné bylo v Assyrii.) Učitele moudrosti a školy podporovali zejména králové. Šalomoun, který pečoval o to, aby se ve všem vyrovnal jiným východním králům, zajisté popřál na svém dvoře místa také školám i učitelům, kteří užívali při cvičbě v pravopisu podobných metod jako v Egyptě a Assyrii. Tyto školy a učitelé moudrosti trvali a rozvíjeli se v Palestině nepochybně dále, ti sebrali šalomounské výroky za krále Ezechjáše (Přís. 25, 1.), ti podávali ústně i písemně myšlenky svých učitelů svým žákům, některým z nich dlužno přičísti sbírky další, ze kterých se skládá kniha Přís., mezi nimi dlužno hledati posledního inspirova-

kolovaly nějaký čas oddělené[21]); v tu dobu byly k prvé sbírce připojeny části označené výše číslicemi 6. 4, 7., 8., a ke druhé (5.) byla přidána část 9. Nejspíše ve IV. století[22]) spojil obě rozšířené sbírky v jeden celek inspirovaný pořadatel a opatřil jej úvodem (1, 1.-9., 18), do kterého pojal některá dosud v jiném závitku kolující přísloví. V tom smyslu možno dosud právem celou knihu Přísloví přičítati Šalomounovi.

„Vzpomeneme-li si, že v dobu, kdy tento úryvek (1., 1.,-9., 18.) vznikl, řečtí kupci Palestinu zaplavili a se Židy v úzký styk vešli, (vždyť 7, 6 nalézáme slovo řecké vypůjčené) a představíme-li si, že se honosili před Židy „mudrci" svého národa, chápeme, že židovský učitel moudrosti svým soukmenovcům a souvěrcům připomíná, že má také Israel moudrost, ale moudrost, jejížto počátek jest bázeň Páně (1, 7), že pravá moudrost přichází toliko od Boha a k Bohu vede, že Israelita nemá důvodu toužiti po moudrosti cizí, ježto ten, ale toliko ten, kdo dbá zákonů Hospodinových, je vpravdě moudrý. Mohla tedy ke vzniku Přís. hll 1.-9. přispěti hellenská moudrost, ovšem ne v tom smyslu, že se vyznal spisovatel nebo dokonce jeho čtenáři v rozumech řeckých. Větší vliv hellenský na skladatele biblických přísloví, který by převyšoval vliv obchodních styků Řeků se Židy dávno před Alexandrem Velikým pěstovaných, sotva lze dokázati." (Heinisch).[23])

Účel knihy vyslovuje sám spisovatel úvodní perikopy v 1, 2.-6.

„Všecko mudrosloví obírá se v podstatě běžnými poměry životními, vyvíjí většinou zásady a pravidla, která lze odvoditi z přirozeného zákona a dává výstrahu zejména před hlavními neřestmi, které byly nebezpečny židovstvu i pohanstvu, jednotlivci i společnosti; nerozjímá tu však rozumující pohan, nýbrž Israelita, zákonem osvícený, své víře věrný, plný slibů, jež mu dává smlouva s Bohem učiněná". (A. Baumgartner S. J).

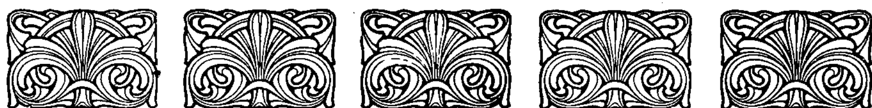
ného skladatele celé knihy Přís., z těchto učitelů mudrosloví vyvinuli se později „učitelé zákona" čili „zákonníci".

21. Ježto sbírka čís. I. a sbírka čís V. byly pořádány v jinou dobu a od jiných pořadatelů, vysvětlíme si, že některá přísloví pojata do sbírky té i oné. (Celá kniha Přís. má 541. přísloví; z těch se opakuje asi 100.)

22. Viz níže výrok Heinischův. „Každým způsobem, obsahem i tvarem vede úvodní pojednání ve hll. 1.—9. dle mínění nejvážnějších znalců S. Z. do řecké doby". (Peters.) Podobně soudí Holzhey. Jiní, zejména starší katoličtí kritikové přisuzují i tyto hll. Šalomounovi (Cornely, Knabenbauer, Kauten-Hoberg).

23. Peters a Holzhey připouštějí větší vliv řecký na knihu Přís. Srv. pozn. předchozí.

Nadpis (v. 1.). Úkol sebraných přísloví (v. 2.-6.).

Hlava 1.

1 Přísloví Šalomouna, syna Davidova,
krále Israelského,
(jsou k tomu),
2 aby poznali (čtenáři) moudrost a kázeň,
3 aby se naučili rozumným řečem,
aby nabyli cviku v opatrnosti,
v spravedlnosi, právu a poctivosti,
4 aby dostalo se dětem rozvahy,
jinochovi zběhlosti v rozumnosti;
5 bude-li slyšet je moudrý, moudřejší bude,
rozumný nabude umění spravovat (jiné);
6 osvojí si průpověď s významem (jejím),
s rozřešením mudrců hádanky jejich.

Hl. 1. — V. 1. jest nadpis, daný knize od inspirovaného sběratele, který jádro knihy (10, 1.—22. 16.) opatřil úvodem (1, 1.—9. 18.). Ten nadpis (v. 1.) je spolu podmět věty, která vyslovuje úkol sbírky přísloví Šalomounových (v. 2.-6.).

V. 2. „moudrost" = hluboký náboženský názor světový a život dle něho, založený na zjevení starozákonním. — Šalomounova přísloví je sbírka zásad, které ukládají čtenáři sebekázeň a vychovávají k ukázněnosti, s „moudrostí" nerozlučně spojené. — Průpovědi Šalomounovy jsou sbírka „rozumných řečí" (zásad); kdo je bude čítat, osvojí si je, a budou se mu dráti do mysli i na jazyk, bude dle nich smýšleti a mluviti.

V. 3c. srv. s 2, 9.

V. 4. Sběratel chtěl prospěti svou knihou i těm, kteří ještě si neopatřili dostatek moudrosti životní, nezkušeným, ke kterým patří zejména nerozvážná mládež (v. 4.) i těm, kteří prošli již školu životní moudrosti a jsou snad již sami učitelé její (v. 5.). — Kdo jiné moudrosti vyučuje, jako sběratel, skladatel a vydavatel Šalomounových mudroslovných zásad, jest „otcem" svých žáků; posluchači jsou jeho „synové" bez ohledu na věk. Moudrost sama jest jejich „matkou". Srv. níže v. 8. — O „dětech" srv. níže 8, 5; 14, 15; 27, 12; Ž 18, 8. — O „rozvaze" srv. níže 8, 5; Mt 10, 16.

V. 5. I ten, kdo jest mudrcem a tedy „otcem" bude s prospěchem čísti knihu Přísloví; zdokonalí se v moudrosti a bude moci s větším prospěchem „spravovati", t. j. vésti a vyučovati jiné. Ač má již své žáky („syny"), učiní dobře, půjde-li k Šalomounovi do školy a stane-li se jeho posluchačem čili „synem". — Srv. níže 9, 9; Sir 18, 29.

V. 6. „průpověď" odpovídá „hádance" a „význam" (výklad) odpovídá „rozřešení" (křížení). Srv. níže 22, 17; 24, 23. — O hádankách srv. Sir 39, 2; Moudr 8, 8; Ž 77, 2; Sdc 14, 12.

Základ životní moudrosti (1, 7.),

7 Báti se Hospodina počátek moudrosti jest;
moudrostí a kázní blázni pohrdají.

Úvodní napomenutí (1, 8. n.).

8 Slyš, můj synu, kázeň otce svého,
a neopouštěj poučení své matky;
9 neboť se dostane krásného věnce tvé hlavě,
zlatého řetězu pak hrdlu tvému.

V. 7. jest jakési heslo či „motto" celé sbírky (Přís). Je to spolu mocná pobídka a výzva ke snaze o moudrost a kázeň (Knabenbauer). — „moudrost" není plané, jalové mudrování, ale praktický život dle zásad pravé moudrosti; proto bývá s moudrostí spojováno neb i ztotožňováno také slovo „kázeň" (zde a výše ve v. 2.); je to tedy životní názor, založený na zjeveném náboženství starozákonním, který proniká celého člověka: rozum poznává vztah člověka k Bohu a jeho tvorům; srdce lne k zásadám věrouky a mravouky; vůle chce dle nich žíti; všecky lidské síly uplatňují se v tom smyslu. Jinými slovy je „moudrost" upřímná, horlivá rozumem i zjevením podepřená snaha o náboženskomravní dokonalost (srv. naši „křesťanskou spravedlnost") s veškerým požehnáním, jaké přináší životu člověkovu. Kdo žije, jak velí vztah člověka k Bohu, tedy dle pravdy, dojde odměny z takového života vyplývající a proto žije rozumně a moudře; kdo však naopak žije proti zásadám stanovícím vztah ten, tedy proti pravdě, uvaluje na sebe tresty, škodí sám sobě a proto je člověk nerozumný, nemoudrý, hloupý, pošetilec, „blázen". Z toho také je zřejmo, proč „moudrý" = spravedlivec a „nemoudrý" (blázen) = hříšník, nešlechetník. — „Báti se Hospodina" = bohabojnost, nábožnost, která vzdává úctu Bohu příslušnou modlitbou a bohoslužebnými kony a která má stále na zřeteli, že Bůh člověka pozoruje a dříve nebo později odmění nebo potrestá (srv. níže 2, 5.). Proti ní je praktické bezbožectví čili bezbožnost, která žije jako by Bůh nedbal, člověk-li žije ctnostně či nectnostně a dle toho neodměňoval aniž trestal; bezbožní se domnívají, že má člověk jen tolik dobrého, mnoho-li si ho sám opatří bez ohledu na to jak, poctivě-li či nepoctivě; žijí tedy jako by Boha nebylo. Srv. níže 9, 10; Ž 110, 10; Sir 1, 14; viz též níže 15, 33; Job 28, 28. — K v. 7b. srv. Sir 21, 17. — Srv. naše: „Boj se Boha, styď se lidí, nehřeš nikdy, Bůh tě vidí.

V. 8. „otec" je tu učitel moudrosti, který mluví zejména ve v. 10.-19. (Peters). — „matka" je tu „paní Moudrost", která počíná mluviti v. 20. (Peters). Laskavým oslovením „synu" projevuje mudřec lásku svému posluchači (čtenáři) a spolu chce si získati jeho důvěru. Otec v rodině zastupuje přísnou „kázeň", matka spíše laskavé „poučení" (Knabenbauer). Ptah-hotep (viz Úvod výše na str. 429) doporučuje podobně poslušnost: „Jak je to krásné, přijímá-li syn, co praví otec jeho; dostane se mu za to velikého věku. Miláček Boží je, kdo poslouchá; koho však Bůh nenávidí, ten byl neposlušný. Srdce činí člověka poslušným nebo neposlušným. Život, štěstí a zdraví člověkovo jest jeho srdce... Přijímá-li syn, co praví otec jeho, žádný plán se nezhatí mu. Syn, který poslouchá, jest jako služebník Boží; bude mu dobře za to, že poslouchal; sestárne a dojde důstojnosti (stáří). Bude svým dětem právě tak mluviti a tím způsobem obnovovati nauku otce svého."

V. 9. „krásný věnec" (koruna, níže 4, 9.) a „zlatý řetěz" (níže 3, 22; Gn 41, 42; Sir 6, 25. 30; Dan 5, 29.) = odznaky vážnosti a úcty, kterou budou lidé prokazovati tomu, kdo bude šetřiti rad mluvícího mudrce a „paní Moudrosti". Bude všeobecně vážen. — Srv. níže 6, 20; Ž 33, 12; Ef 6, 1. n.

Kdo chce dojíti moudrosti, ať se nedá zlákati nezřízenou touhou po majetku (1, 10.—19.).

10 Synu můj, budou-li tě hříšníci lákat,
nesvoluj jim, budou-li ti říkat:
11 „Pojď s námi úklady činit nevinnému,
tajně klást léčky čistoty nadarmo dbalému;
12 pohlťme ho jako pekla za živa,
svěžího jak bývá ten, kdo do hrobu klesá;
13 všelijaké drahé zboží najdeme,
naplníme kořistí své domy;
14 abys mohl metati los s námi,
budiž jeden měšec (společný) nám všem!"

15 Synu můj, nechoď po cestě s nimi,
zdrž svou nohu od stezek jejich,
16 ježto nohy jejich ke zlému běží,
pospíchají prolévat krev.
17 Neboť nadarmo síť rozstírají
před očima okřídlenců;
18 a oni sami sobě úklady strojí,
kují pikle proti životům svým.
19 To jest osud všech, kteří po jmění baží;
bere život těm, kteří nabyli ho.

V. 10. Počíná opět mluvit inspirovaný sběratel (spisovatel); ve v. 11.—14. uvádí bezohledné hrabivce a od v. 15. mluví dále. Připravuje na řeč paní moudrosti, která ujímá slovo ve v. 22. — Člověk, jenž není ještě v životě mravním (dle náboženství) upevněn, který není dosud „moudrostí" ve smyslu výše podaném ustálen, snadno dá se navnaditi nezřízenou chtivostí zisku, aby sešel s cesty ctnosti; slibujeť mu zisk, že bude moci požívati všelijakých rozkoší Proto jej mudřec varuje. — O lákajících hříšnících srv. níže 16, 29; 24, 28; Sir 29, 9; Gn 39, 10.

V. 11. „čistoty" mravní dbalý = „nevinný". — „nadarmo", není-li glosa (přílepek), patří nejspíše k „čistoty dbalému" a nikoli k „tajně klást léčky". Hodí se totiž dobře ústům bohaprázdných mamonářů tvrzení, že nevinný nadarmo dbá mravní čistoty, ježto mu neposkytne Boží ochrany, kterou očekává; méně však svědčí jejich ústům výrok, že mu budou klásti léčky „nadarmo", t. j. bez příčiny, neprávem, ježto není, čím by si byl toho zasloužil. — O úkladech srv. níže v. 18; 12, 6; Sir 11, 34; Jer 5, 29; Ž 10, 8.—10; 63, 5. n.; Moudr 2, 12.

V. 12. Jako nenasytná smrt zkosí náhle člověka životem kypícího a odtrhne ho od majetku jeho bezohledně, tak činí ziskuchtiví, kteří chtějí nepoctivým způsobem zbohatnouti. Srv. Gn 37, 20; Ž 54, 16; 123, 3; Nm 16, 32. n. — O podsvětí srv. níže 27, 20; Is 5, 14; Ž 27, 1.

V. 13. Zámožnost získává u lidí čest a poskytuje majiteli blahobyt. V. 12. n. srv. s Moudr 2, 20.

V. 14. Kdo chce se dělit o kořist, musí se účastnit podniku; sice nemá práva na úděl (= nesmí metati kostky, kterými se losuje a rozděluje).

V. 16. není v nejlepších rukopisech řeckých, proto jej pokládají za slova Is 59, 7. sem od glosátora napsaná (Zenner-Wiesmann, Peters).

V. 17. Nástrahy hltavých sobců nebudou nic platny, nepřinesou jim žádaného užitku jako ptáčníkům, kteří kladou léčky před zraky ptáků rychle ulétajících. (Knabenbauer). Srv. Job 40, 19.

V. 18. Ba více: netoliko že se zhatí jejich nekalé plány, ale obrátí se na hlavy strůjců. Srv. v. 11.

V. 19. „baží" nepoctivě. To „jmění" nespravedlivě získané bere život. Srv. Ž 54, 24; Job 8, 13; 3. Král 21, 10. nn. — O nenasytných lidech srv. níže 15, 27.

Kdo moudrosti nedbá, toho nebude ani moudrost dbáti, až jej stihne neštěstí (1, 20.—33.).

20 Moudrost kázání má venku,
na ulicích vydává hlas svůj,
21 v čele shluklého lidu volá,
u vrat bran městských pronáší slova svá:

22 „Dlouho-li, děti, rády mít budete dětinství,
dlouho-li posměvači rádi se posmívat,
pošetilci nenávidět rozumnost?
23 Mějte pozor na domluvu moji!
Ejhle, projevuji vám svou trpkost,
a své zásady Vám oznamuji:

24 Za to, že volala jsem a odpírali jste,
že jsem svou ruku vztáhla a nikdo nedbal,
25 že js e pohrdli všelikou mou radou,
a mých domluv jste si nepovšimli:
26 také já se smát budu, až budete hynout,
posmívat se, až na vás přikvačí hrůza,
27 až vás zachvátí z nenadání bída,
a zkáza jako bouře až se strhne,
[až přijde na vás soužení a úzkost.]

28 Tu budou vzývat mne, ale nevyslyším,
pilně mne hledat, ale nenajdou mne,

V. 20. n. Moudrost všady hlásá své zásady, a tak zřejmě, že nemůže nikdo se vymlouvati, že o nich nic neví. Blahodárný vliv náboženskomravního života nelze neviděti. — Místo „v čele shluklého lidu“ překládávají novější se zřetelem k LXX: „vysoko na hradbách“. — Srv. níže 8, 1; 9, 3; Sir 24, 2; Mt 10, 27; Jan 7, 37.

V. 21. Z obsahu kázání, které moudrost má, je patrno, že je to řeč káravá, domluva, důtka sálající roztrpčení.

V. 22. „děti“ v moudrosti a ctnosti = lidé nezkušení a v dobrém ještě slabí, kteří snadno se nechají oblouditi sladkými řečmi svůdců. Srv. 1. Kor 14, 20. — „dětinství“ = jeho nezkušenost, omezenost rozumu a slabost vůle. — Moudrost je jaksi roztrpčená, že tolik již se namluvila, že přece je tolik nerozumných („děti“) tolik „pošetilých“, ba co více i zlovolných lidí, kteří mají pro vážné vyhrůžky moudrosti toliko — úsměv a posměch ... Srv. níže v. 26; 5, 12; Job 21, 14.

V. 23. „trpkost“ = roztrpčenost, pohněvanost, jak vyloženo již k v. předchozímu.

V. 24. Jako kazatel dodává důrazu svým slovům pohyby rukou, tak i moudrost — „vztáhla ruku“, aby pohrozila ... Srv. Is 65, 2. 12; 66, 4; Jer 7, 13; Mt 23, 35.

K v. 25. srv. Ž 106, 11. — Ž 80, 12; Lk 7, 30.

V. 26. Jak se chovali posluchači k moudrosti, tak se zachová moudrost k posluchačům. Srv. Ž 17. 26. n. Kdysi (srv. v. 22.) smáli se moudrosti, když kázala, kdysi bude se smáti moudrost svým hluchým posluchačům ... V duchu odvetného práva, dle zásady přísné spravedlnosti; čím kdo hřešil, tím také má býti trestán. — Srv. níže 3, 34; Moud 4, 18. — Ž 2, 4; 36, 13.

V. 27c. pokládá právem novodobá kritika za glosu (přílepek).

V. 28. „tu“ = tehdy, až budou v bídě — dle naší mluvy — polezou ke kříži ... Moudrost dosud vyzývala pošetilce, ale oni ji neslyšeli; proto také moudrost nebude slyšeti jich, až budou vzývati ji. Pozdě bycha honit. — Moudrost hledala nemoudré po ulicích, avšak marně; marně budou nyní hledati moudrost

29 za to, že v nenávisti měli kázeň,
že si bázeň Páně neoblíbili,
30 aniž uposlechli rady mojí,
ale pohrdlí všelikou mou domluvou.
31 Protož ať jedí ovoce svých mravů,
a svými zásadami ať se nasytí!
32 Ano, odvrat nerozumných je smrt jejich,
a štěstí pošetilců jejich zkáza.
33 Kdo však mne poslouchá, bezpečně odpočívá,
blaze žije neboje se zlého.

Jaké ovoce přináší úsilí o moudrost (2, 1—22).

Hlava 2.

1 Ó můj synu, přijmeš-li mé řeči,
a mé příkazy u sebe-li schováš,
2 takže bude slýchat moudrost tvé ucho,
a srdce klonit se k nabytí rozumnosti,
3 ano, jestliže moudrost vzývati budeš,
opatrnosti se dovolávat,
4 budeš-li ji hledat jako stříbra,
a jako poklady ji vykopávat:

---

ti, kteří nechtěli se dáti jí nalézti. Srv. v. 26. — V neštěstí budou prahnouti po ovoci, které přináší ve chvílích bolesti spravedlivý život těm, kteří jej žili, kterého však trpce postrádají bezbožníci.

V. 31. „svými zásadami" = následky svých zásad bohopustých. — Jak si kdo ustele, tak si lehne. — Kdo sije vítr, klidí bouři. — Co si kdo nadrobil, ať si sní. Srv. Jer 6, 9; Moud 3, 10; Is 3, 10. n.; Gal 6, 8. — K v. 31b. srv. níže 14, 14; Jer 21, 14; Job 4, 8.

V. 32. „odvrat" od moudrosti a tím i odvrat od Boha, k němuž moudrost vede. Srv. níže 8, 36. — „štěstí" = bezpečnost, kterou si namluvili, bezstarostnost, které se oddali, zapomněvše na Boha.

K v. 33a. srv. níže 8, 33. n.; Ž 24, 12. n.; Sir 4, 16. — K 33b. srv. Ž 111, 9. n.; Lv 26, 5. Zenner-Wiesmann rozčleňují hl. 1. na dvě dvojice slok, mezi nimiž jest tak zvaná mezisloka (v. 20.—23.). První dvojice (v. 1.—19.) má po devíti verších: Ia. (sloka): v. 1.—9; Ib. (sloka) v. 10.—19; každou tu sloku lze rozčleniti na 6 + 3 verše. Dle toho Ia. = vv. (1.—6.) + (8. 9. 7.); Ib. = vv. (10.—15.) + (17.—19.). — Mezisloka (II.) skládá se ze dvou dvouveršových slok, t. j. v. 20. 21. + 22. 23., každý verš má tři členy (stichy). Druhá dvojice (v. 24.—33.) skládá se ze slok pětiveršových: IIIa. (v. 24.—28.); IIIb. (v. 29.—33.); každou tu sloku lze rozčleniti na 3 + 2 verše. Dle toho IIIa. = vv. (24.—26.) + (27a. 27c. 28. 27b.); IIIb. = vv. (29.—31.) + (32. 33.). — Knabenbauer vidí pětiveršové sloky ve vv. 2.—6; 10.—14; 15.—19; 20.—23; desetiveršovou sloku ve vv. 24.—33. — Petersovi zdá se kniha Přís složena býti ze slok, jež mají zpravidla toliko dva verše (čtyři řádky či stichy) a toliko vyjimečně tři verše (šest řádků či stichů); dle toho bylo by dlužno rozčleniti hl. 1. takto: vv. (2.—4.); (5. 6.); (7.—9.); (10.—12.); (13. n.); (15. 17.); (18. n.); (20. n.); (22. n.); (24. n.); (26. n.); (28. n.); (30. n.); (32. n.). S Petersem nelze dokonce souhlasiti.

Hl. 2. — V. 1. Mluví zase mudřec, sběratel přísloví Šalomounových. — Srv. níže 4, 1. 10. 20.; 7, 1.

V. 2. „srdce" = ne toliko cítivost, ale i poznavavost, ano i vůle; tedy všecky duševní síly mají se namáhat, aby si zjednali „moudrost" (= „rozumnost").

V. 3. Učedník má z plna hrdla, t. j. ze všech sil svých křičeti, žádati, aby se dostalo mu moudrosti. Vv. 3. 5. n. církev obrací na Matku dobré rady.

V. 4. S jakou vytrvalostí, s jakým napětím sil horníci hledají v zemi drahé kovy a s jakými obtížemi je vyhrabávají, s takovou neunavností a trpělivostí dlužno domáhati se „moudrosti". Srv. níže 3, 14; 8, 10. 19; 16, 16; Ž 18, 11; Job 3, 21; Mt 13, 44.

5 tehdy zvíš, co je báti se Hospodina,
a dojdeš umění na mysli mít Boha;
6 Hospodin uděluje totiž moudrost,
z úst jeho (přichází) poznání a rozum;
7 uschovává spravedlivým pomoc,
ochraňuje těch, kteří nevinně žijí,
8 pečuje o stezky spravedlnosti
a cest ctitelů (svých) ostříhá.

9 Tehdy zvíš, co je spravedlnost a právo,
poctivost a každá dobrá snaha,
10 neboť vejde moudrost do srdce tvého,
a poznání duši tvoji bude blažit,
11 rozmyslnost bude tě opatrovat,
a obezřelost tebe ochraňovat,
12 takže budež uchován zlé cesty,
lidí, kteří převráceně mluví,
13 kteří nechali dráhy poctivosti,
jdou po cestách temnem zahalených,
14 kteří se veselí, mohou-li zlého co učinit,
jásotem radují se z nejhorších věcí,
15 jejichžto cesty jsou převrácené,
a zlopověstné kroky jejich;
16 budeš (také) uchován cizí ženy,
ženy bližního, která úlisně mluví,

V. 5. Kdo se snaží opravdově nabýti moudrosti, tomu se dostává od Boha jejího základu (výše 1, 7.). — bázně Boží; v tom budí Bůh bohabojnost, nábožnost, která má Boha nejvýše spravedlivého ustavičně na mysli. Srv Ž 24, 14; Jan 7, 17; 14, 21.

V. 6. Hospodin odměňuje snahu o moudrost, ježto hledati moudrost znamená hledati Boha. Nikdo jiný nemůže dary tak vzácné uštědřovati nežli sám Bůh. Srv. Moud 7, 25; Job 32, 8; Moud 7, 15. 25; Sir 1, 1; 39, 8; Jak 1, 5. K v. 6b. srv. Moud 7, 25; Sir 24, 5.

V. 7. připomíná jinou odměnu Boží za snahu o moudrost-pomoc a ochranu v čas příhodný, pokud ten čas nepřijde, mají spravedlivci u Boha ji „uloženou".

V. 8. Bůh pečuje, aby stezky spravedlnosti byly schůdné jeho ctitelům, a sám je po nich vodí. Srv. 1. Král 2, 9; Ž 96, 20.

V. 9. navazuje na „tehdy" v. 5. — Kdo se vynasnažuje upřimně o to, by si osvojil moudrost, tomu se dostane od Boha lásky a síly k jakékoli ctnosti. Srv. 1, 3. Vv. 10.—15. církev obrací na Matku dobré rady.

V. 10. Kdo volá, aby k němu moudrost přišla (v. 3.), k tomu také přijde s veškerým svým bohatstvím a požehnáním. — „srdce" = všecky schopnosti duševní jako výše ve v. 2.

V. 11. rozvádí v. 10. — Srv. níže 6, 22.

V. 12.—15. líčí jedno zlo, kterého bude chtivý moudrosti uchován; druhé zlo vylíčeno ve v. 16.—19. — „takže budeš uchován" — uchová tě toho neštěstí moudrost (hebr.). „cesta zlá" je ta, po které chodí zlí (v. 12b.) a která vede do zla, do neštěstí.

V. 12b. srv. s 6, 14; 8, 13; 10, 31. n.; 16, 30. n.

V. 13. „temno" = náznak neštěstí jako v Ž 34, 6; Job 12, 25; 15, 22; 30, 26; a jj.

V. 14. srv. s Jer 11, 15; níže 10, 23. — 14b. srv. s Ž 49, 18. V. — 15. srv. 14, 2; 21, 8.

V. 16. navazuje na v. 12. — Tam poukazoval na nebezpečí svůdných mužů, zde na nebezpečí svůdné ženy, která se zpronevěřila svému manželu. „budeš uchován" = uchová tě moudrost (hebr.). — „cizí" = ne tvá manželka. — Srv. níže 6, 24; 7, 5; Sir. 9, 12. — Srv. též níže 5, 3. 20; 22, 14. — Ž 5, 11; 11, 3n.

17 (zrádně) opouští druha svého mládí,
zapomínajíc na smlouvu se svým Bohem;
18 k smrti totiž dolů jde stezka její,
do říše mrtvých (vedou) cesty její,
19 kdokoli vcházejí k ní, nevracejí se,
nedostihují stezek života.

20 (To vše) proto, bys chodil po cestě dobré,
a dbal stezek (lidí) spravedlivých;
21 neboť poctivci budou bydliti v zemi,
a lidé nevinní zůstanou v ní,
22 kdežto bezbožní budou ze země vyhlazeni,
a nešlechetní budou z ní vytrženi.

Snůška náboženskomravních napomenutí (3, 1—12).

Hlava 3.

1 Synu můj, nezapomínej na můj zákon,
a mých příkazů dbej srdce tvoje;
2 neboť život dlouhý, léta šťastná,
a hojnost spokojenosti přinesou ti.

3 Láska a věrnost ať neopouštějí tě,
uvaž si je kolem hrdla svého,
[napiš si je na desky svého srdce;]

V. 17. Zpronevěřuje se tomu, který si ji vzal za „družku“ života ve svém a v jejím mládí, se kterým v životě manželském takořka srostla... (Jer 3, 4) Smlouva, kterou učinil Bůh na Sinaji s veškerým národem, a ve které bylo psáno také „Nezcizoložíš“ (Ex 20, 14.) vázala každého Israelitu i Israelitku. Žena rušící manželskou věrnost rušila také smlouvu s Bohem. Nad to je dle Mal 2, 14. n. Bůh svědkem manželství; proto kdo vchází do něho, před Bohem se zavazuje, že bude šetřiti závazku, jejž ukládá Ex 20, 14. Srv. Gn 31, 49. n. Tob 7, 15.

V. 18. Manželská nevěra byla stíhána trestem smrti. Lv. 20, 10; Dt 22, 22; Ez 16, 38. 40; Jan 8, 5. — Srv. níže 5, 5. n.; 7, 27; 14, 12. — Ptah-hotep. (Úvod na str. 429) napomíná: „Přeješ-li si přátelství upevniti v domě, do něhož vstupuješ buď jakožto pán, bratr anebo přítel, na každém místě, kamkoli vstoupíš, varuj se přijíti blízko ženám. Místo, na kterém přebývají, není dobré... Tisíce mužů berou za své, že chvilku, jako ve snu, užívali. Dlužno umříti tomu, kdo je (ženy) pozná.“

V. 20. podává účel, proč moudrost své horlivé žáky tak opatruje, aby chodili po cestě dobra a došli odměny slíbené těm, kdož po ní chodí. „To vše“ činí moudrost.

V. 21. srv. 10, 30; Ex 20, 12; Dt 5, 16; Ž 36, 9. 22. 29.

V. 22. „nešlechetní“ = věrolomci, kteří se zpronevěřili Bohu, kteří zrádně od něho odpadli. — Ježto Palestina byla země Hospodinova, kterou půjčil lidu jakožto osadníkům, bydliti v ní znamená totéž, co s Bohem důvěrně obcovati, požívati jeho požehnání a dober; býti pak z ní vytrženu znamená býti od něho zavrženu, pozbýti království Božího a jeho statků (Knabenbauer). Srv. 10, 7; Job 18, 17; Ž 9, 6; 20, 9.—11.; 26, 22. 38; Sir 16, 5. K v. 22b. srv. Dt 28, 63; Ž 51. 7.

Hl. 3. — V. 1.—10. Všimni si stavby šesti aforismů tu podaných: jeden v. podává napomenutí, druhý pak připomíná výhody plynoucí z nich.

V. 1. Mluví tu mudřec. — „srdce“ = všecky duševní síly. Srv. výše 2, 10.

V. 2. opakuje, co slíbeno Ex 20, 12. Opak toho byl uveden výše 2, 18. n. 22.

V. 3. „láska a věrnost“ = přední ctnosti povinné bližnímu. Nemají Israelitu „opouštěti“, ale provázet ustavičně. K v. 3b. srv. výše 1, 9; ale též Ex 13, 16; Dt 6, 8; 11, 18. — V. 3c. pokládá kritika za glosu vepsanou sem z 7. 3; právem, ježto ruší souměrnost půlveršů a v LXX. není. — Srv. Dt 6, 6; 2. Kor 3, 3; Jer 17, 1; 31, 33.

4 i najdeš milostivost a blahovůli
před Bohem i před lidmi.
5 Doufej v Hospodina celým svým srdcem,
a nespolehej na svou opatrnost;
6 na všech cestách svých měj ho na paměti,
i bude spravovati tvoje stezky.
7 Nemysli si, že jsi moudrý,
boj se Boha a varuj se zlého;
8 neboť to ti půjde k duhu,
to bude údy tvé osvěžovat.
9 Uctívej Pána (dary) z majetku svého,
z prvin vší úrody své dávej jemu;
10 i budou plny obilí tvé sýpky,
a tvé lisy vínem oplývati.
11 Kázní Páně nepohrdej, můj synu,
nemrz se, když býváš od něho trestán,
12 neboť Hospodin, koho miluje, tresce,
toho, v němž jak otec v synu zálibu má.

Vzácné účinky moudrosti (3, 13—26).

13 Blaze člověku, který nalezl moudrost,
a jenž oplývá opatrností;

V. 4. Lásku za lásku, věrnost za věrnost. — Jak kdo do lesa volá, tak se les ozývá.

V. 5. Na svou opatrnost spoléhají zejména ti, kteří zapomínajíce na Boží požehnání se domnívají, že budou míti jen tolik majetku, kolik sami poctivě či nepoctivě si ho nahrabou.

V. 6. „spravovati“, t. j. odstraní ti z cesty každou překážku (prohlubně, vyvýšeniny, kameny), o kterou mohl bys klopýtnouti a padnouti do neštěstí. Dle Vulg. slovně: „on spravovati bude kroky tvé“.

V. 7. „moudrý“ = dokonalý v životě náboženskomravním, že nemáš na sobě skvrny, že nepotřebuješ dále se snažit o moudrost, t. j. dále pokračovati v dokonalosti spravedlivce S. Z. Srv. Is 5, 21; Řím 11, 25; 12, 16; Sir 6, 2. K 7b. srv. níže 16, 6; Ž 33, 10. 15; Job 28, 28.

V. 8. Jako hrozil Bůh trestati bezbožnost nemocemi (Lv 26, 5; Dt 28, 21. 22. 27.) tak slibuje nyní ctnost odměňovati svěžím zdravím (Knabenbauer). „údy tvé osvěžovat“ = dosl.: „kosti tvé zavlažovat“. Vyprahlé kosti jsou známkou bolestí palčivých, zejména nemocí tělesných. Srv. níže 17, 22, Job 21, 24.

V. 9. Israelita měl ctíti Hospodina předepsanými desátky, obětmi podávanými ze své vůle (ne toliko přikázanými), jakož i tím, že měl splniti slib, kterým něco ze svého majetku Hospodinovi zasvětil. Srv. Lv 7, 16; 22, 21; 23, 38; Nm 15, 3; 29, 39. — O prvinách viz Ex 22 29; 23, 19; 34, 26; Lv 23, 17; Nm 18, 11; Dt 18, 14; 26, 2.

V. 10. srv. s 24, 4; Job 2, 24; Lv 26, 3.—5.; Dt 28, 8. — Is 5, 2.

V. 11. n. poněkud se liší stavbou od aforismů předešlých. — Útrapy nemají vždy toliko ráz spravedlivého Božího trestu, ale mají též účely výchovné, jak učí kniha Job. Srv. Job 5, 17; 33, 16.—18; 29. n.; v tom případě jsou to důkazy lásky Boží k člověku! K 11a. srv. Žid 12, 5. n.; Job 5, 17. — Ke 12b. srv. Dt 8, 5; Moud 11, 11; 1. Kor 11, 32. — Srv. naše: „Koho Bůh miluje, tohoť tresce a bičuje.“

V. 11. n. Knabenbauer připojuje k vv. nn.; a domnívá se, že v. 1.—10. činí jednu desetiveršovou sloku, vv. 11.—20. pak druhou, ke které se řadí sloka třetí, mající 15 vv. (21.—35.). Zda správně?

V. 13. n. „moudrost“ = „opatrnost“, t. j. umění dokonale spravedlivě žíti. Blaze mu, ježto život takový přináší hojné požehnání, dále popisované. — Srv.

14 jeť lepší jí nabýt nežli natěžit stříbra,
ji získat nežli přední nejčistší zlato;
15 větší cenu má než všecky perly,
všecky poklady světa nelze k ní rovnat;
16 dlouhý život v její pravici jest,
v levici pak bohatství a sláva;
17 cesty její cesty rozkošné jsou,
a všecky stezky její plné pokoje;
18 stromem života těm je, kdož dosáhli jí,
a kdož ji mají, blahoslavení jsou.

19 Hospodin moudrostí založil zemi,
a upevnil nebesa opatrností;
20 moudrostí jeho tůně se provalily,
z oblaků pak padají krůpěje rosy.

21 Synu můj, ať to neschází s tvých očí,
zachovej rozvahu a rozmyslnost,
22 i bude to životem tvé duši
a krásnou ozdobou hrdlu tvému;
23 pak budeš chodit bezpečně svou cestou,
a tvá noha nenarazí;
24 spat když půjdeš, nebudeš se báti,
odpočívaje sladce budeš sníti;
25 nebude lekat se ti náhle hrůzy,
ani když přikvačí bouře na bezbožné;
26 neboť Hospodin bude po tvém boku,
uchrání nohy tvé, abys nebyl lapen.

---

níže 8, 34. n.; Sir 25, 13. — Ptah-hotep (Úvod str. 429.) napomíná: „Dosáhneš-li mne (= mé moudrosti), zůstane tvůj život zdráv, a král bude se vším, co činíš, spokojen. Dojdeš velkého věku.“

V. 15. srv. s 8, 10.; Job 28, 15.—19.; Ž 18, 11; 118, 72; Moud 7, 9.

V. 16. Moudrost je tu zase zosobněna. — O dlouhém věku srv. Ex 10, 12; Is 65, 22. — O zámožnosti a váženosti srv. níže 8, 18; Lv 26, 3.—13.; Dt 28, 3.—13.

V. 17. „pokoje“ = blaha, o které není třeba se báti, ze kterého možno klidně se těšiti.

V. 18. „stromem života“ naráží mudřec nejspíše na Gn 2, 9; 3, 24. Srv Moud 8, 16. 18.

V. 19. Největší přednost moudrosti tkví v tom, že cokoli je kde moudrosti jest jakási účast a jaksi výron moudrosti Boží a tou je sám Bůh. Tu vlastnost Boží poznává člověk v díle stvořitelském, velmi moudře spořádaném (Knabenbauer). Srv. níže 8, 22. n.; Sir 24, 5. n.

V. 20a. srv. s Gn 7, 11; Job 38, 8. — V. 20b. srv. s Job 36, 28.

V. 21. „to“ — napomenutí podaná ve 3, 1. nn. — Dle jiných je „to“ rozvaha a rozmyslnost, o které mluví v. 21b.).

V. 22. „tvé duši“ = tobě. „Životem“ dlouhým a šťastným. Srv. výše 1, 9.

V. 23. „pak“ (tehdy), nesejde-li ti s očí moudrost (v. 21.) — „nenarazí“ a tedy nepadne do neštěstí. Srv. níže 4, 12; 10, 9; 28, 18; Ž 90, 5. 11.—13.

V. 24. srv. s 6, 22; Ž 3, 6; 4. 9; Job 11, 19. — Jer 31, 26.

V. 25. srv. s Ž 90, 5; 1. Petr 3, 14; Job 5, 21.

V. 26. Býti někomu po boku (Vulg.) znamená chrániti ho, pomáhati mu. — Srv. 1. Král 2, 9.

Několik pravidel o lásce k bližnímu (3, 27—30).

27 Nebraň být dobročinným tomu, kdo může;
můžeš li i sám čiň dobrodiní.
28 Neříkej bližnímu: „Jdi a vrať se zase,
zítra dám ti", můžeš-li dát ihned.
29 Neukládej bližnímu, abys mu škodil,
kdyžtě důvěřuje tobě.
30 Nevaď se s člověkem bez příčiny,
když on ti zlého nic neučinil.

Nezáviď násilníkovi bohatství ni cti (3, 31—35).

31 Nezáviď člověku, jenž utiskuje,
a nechoď za ním po jeho cestách;
32 jeť ohavou Hospodinu každý kdo sběhl,
ale s upřímnými přátelsky obcuje;
33 kletba Páně lpí na domě bezbožného,
příbytkům však spravedlivých žehná;
34 posměvačům on se posmívat bude,
ale poníženým udělí milost,
35 slávy dostane se moudrým,
ale blázni si utrží hanbu.

Dej se na cestu moudrosti, jak ti radí mudrosloví (4, 1—27).

Část I. (v. 1.—9.). Mudřec napomíná k pozornosti (v. 1. n.), neboť zásady, jež bude podávati, nevymyslil si sám, ale přijal od otce svého (v. 3.—5.). Zjednej si moudrost stůj co stůj, ježto přináší tomu, kdo ji hledá, ochranu, jakož i vážnost (v. 6.—9.).

Hlava 4.

1 Slyšte, děti, otcovo poučení,
mějte pozor, ať si zjednáte rozumnost;

V. 27. dle hebr.: „Nezdráhej se pomoci potřebnému, možno-li tobě tak učiniti." — Ptah-hotep (Úvod str. 429.) napomíná: Neodmítej toho, kdo tě prosí. — Srv. Pap Sachau 1, 23. — Srv. Gal 6, 10.

28. „Co můžeš učiniti dnes, neodkládej na zítřek" platí také v lásce ke strádajícímu bližnímu. — Dvakráte dává, kdo rychle dává. — Srv. Tob 4, 7; Sir 4, 3; Lv 19, 3.

V. 29. „důvěřuje tobě", se kterým sídlí a je tedy tvým sousedem; pokládá tě za člověka upřímného, hodna důvěry a proto ho ani nenapadá, že se zabýváš plánem uškodit mu. — Srv. níže 6, 14; 12, 20; 14, 22; Sir 7, 13; Sdc 18, 7; Job 19, 19. — V. 30. srv. s Řím 12, 18.

V. 31. „Nezáviď" bohatství a z něho plynoucí vážnosti člověku, který se obohacuje na útraty jiných. — V. 31b. lépe je překládati se LXX.: „nedopaluj se pro všecky jeho cesty, t. j. nežárli, že se má dobře přes to, že je bezbožný. Ve vv. nn. vyloženo, proč neradno mu záviděti, na jeho bohatství žárliti. — Srv. níže 23, 17; 24, 1. 19; Ž 36, 1.

V. 32. „každý kdo sběhl" s cesty spravedlnosti, tedy „sběh" v náboženskomravním smyslu. — Srv. Job 19, 19; Mt 11, 25;

V. 33. „žehná" Pán. — Srv. Lv. 26, 4. n.; Dt 28 4. 8. 11. n.

V. 34a. srv. s 1, 26; Ž 17, 27. — „ponížení" útrapami a nepřátelstvím, jež trpělivě a s odevzdaností do vůle Boží snášejí.

V. 35. srv. s 1, 32. n.; 2, 21. n.; — Sir 37. 29.

Hl. 4. Wiesmann vidí ve hl. 4. tři desítiveršové sloky, jež rozčleňuje takto: I. sloka = (v. 1. n.) + (3.—5.) + (6.—9.). — II. sloka = (v. 10.—12.) + (13. n. 16. 15. 17.), + (19. 18.), — III. sloka = (v. 20.—22.) + (23. n.) + (25.—27f.). — Každá sloka počíná povzbuzením, aby čtenář (posluchač) bedlivý měl pozor.

V. 1. „poučení otcovo" bývá prodchnuto otcovskou láskou, která má na zřeteli štěstí svých dětí.

2 výborný dar nabízím vám,
naukou mou nepohrdejte.

3 Byltˊ jsem také já syn otce svého,
něžný jedináček u své matky,
4 i učíval mne říkávaje:
„Drž se pevně srdce tvé slov mých,
dbej mých příkazů [a živ budeš!
5 Zjednej si moudrost, zjednej si opatrnost!]
nezapomínej na ně,
aniž uchyluj se od slov úst mých!
6 Neopouštěj jí, i bude tě chránit;
měj ji v lásce, i zachová tě.
7 Počátek moudrosti jest: „Získej si moudrost,
a za vše jmění své zjednej si opatrnost!“
8 Měj ji ve vážnosti, i povýší tě;
zvelebí tě, budeš-li objímat ji;
9 dá ti na hlavu překrásný věnec,
korunou slavnou obdaří tě.“

Část II. (v. 10.—19.). Bude-li kdo dbáti naučení moudrosti, bude šťastna jeho životní dráha (v. 10.—12.). Čiň dobré a varuj se hříšníků, ježto tropí jen zlé (v. 13.—17.), neboť štěstí spravedlivců se vzmáhá jako světlo denní rostouc, kdežto bezbožní chodí ve tmě neštěstí, které může každou chvíli býti ještě větší (v. 18. n.).

10 Slyš, můj synu, a přijmi slova moje,
i rozmnoží se ti léta života (tvého).
11 Cestu moudrosti ukazuji tobě,
povedu tě po stezkách poctivosti;
12 po nich kráčeje nebudeš nohy mít vázané,
budeš li běžeti, neklopýtneš.

13 Zachovávej kázeň, nespouštěj se jí,
šetři jí, neb ona je tvůj život.
14 Nedávej se na stezky bezbožníků,
aniž kráčej po cestě zlých lidí;

V. 3. S láskou, s jakou byly mudrcovi vštěpovány zásady mudrosloví v domě rodičů, kteří svého jedináčka něžně milovali, s touže láskou podává zděděné zásady mladšímu pokolení.

V. 4 n. Slova otce mudrcova počínají: „Drž se...“ a jdou až na konec v. 9. Co je v hranaté závorce, pokládá Peters za glosu. (Wiesmann přestavuje takto: 4a., 4c., 5b., 5c., 5a. Za 5a. pohřešuje jeden půlverš (stich); tak dochází desíti veršů, t. j. 20 půlveršů). — „živ budeš“ dlouho a šťastně.

V. 6. „bude tě chránit“, že budeš žíti (v. 4c.) bezpečně, v pokoji. — Srv. Sir 51, 28; 2. Sol 2, 10.

V. 7. Počátek dokonalosti starozákonné jest opravdová snaha zjednati si ji. — Srv. Mt 13, 46.

V. 8. Budeš-li si moudrosti vážiti, zjedná ti vážnost. — Srv. Moud 6, 17. — V. 8b. srv. s 3. Král 4, 29.—34.; 10, 7; Sir 44, 7.

V. 9. srv. s 1, 9; Sir 21, 24.

V. 10. srv. s 3, 2; Ž 20, 5; 22, 6; 90, 16.

V. 11. srv. s Ž 26, 11; 31, 8; 2. Král 12, 3.

V. 12. Rozkročiti se volně a dlouhým krokem jíti možno na cestě rovné, na které nejsou balvany ani výmoly (způsobené dravými náhlými přívaly); taková cesta, po které lze bezpečně, bez úrazu choditi a dojíti žádoucí mety — je cesta spravedlnosti. — Srv. Ž 17, 37; 118, 45; Job 18, 7.

15 vyhni se jí, a nechoď po ní,
uchyl se od ní, pomiň ji;
16 neboť nemohou spáti bez zločinů,
veta je po spánku, dokud někoho nezničí;
17 pokrm jejich je chléb bezbožnosti,
a jejich nápoj — víno nepravosti.

18 Kdežto stezka spravedlivých jak zora jest,
jež vychází a roste až do dne bílého:
19 cesta bezbožných je zastřená temnem,
z nenadání klopýtají.

Část III. (v. 20.—27.). Šetři naučení moudrosti a dojdeš odměny (v. 20.—22.). Pozor na srdce i jazyk (v. 23. n.). Budeš-li kráčeti přímo po cestě správné neohlížejo se na levo ni na pravo, bude Bůh žehnati tvým krokům (v. 25.—27.)

20 Synu můj, měj pozor na mé řeči,
a k mým slovům nachyl svoje ucho!
21 (Usiluj) ať nesejdou ti s očí,
opatruj je v hloubi svého srdce;
22 jsoutě životem každému, kdo jich nabyl,
(jsoutě) veškeré bytosti jeho zdravím.

23 Veškerým úsilím opatruj své srdce,
neboť z toho život vzchází;
24 buďtež daleko tebe lživá ústa,
a rty záludné zamítej od sebe.

25 Oči tvoje nechať přímo hledí,
víčka tvá jen v před ať patří;
26 dbej, by přímé byly stezky tvých nohou,
a všecky cesty tvoje mějte směr pevný;
27 neuchyluj se na pravo ani na levo,
měj svou nohu od zlého odvrácenu.

V. 16. líčí nepokoj zločinců ze řemesla, kterým zlý návyk stal se bezmála druhou přirozeností. Tutéž řemeslnou zločinnost líčí také v. 17. — Srv. Ž 35, 5; Mich 2, 1.

V. 18. a v. 19. právem kritikové přesmykují. — „klopýtají“ a padají do neštěstí. Srv. 1. Král 2, 9; Is 59, 9 n.; Jer 23, 12. — Naděje spravedlivých v odměnu a odměna sama svítá jak zora a září víc a více, až konečně nastane jasný den jejich dokonalého štěstí. Srv. Job 11, 17; 22, 28; Is 60, 3; 62, 1. n.; Dan 12, 3; Mt 13, 43; Ef 5, 8. — 2. Král 23, 4; Mt 5, 14; Ž 83, 8.

V. 22a. srv. s 3, 2. 16; 4, 13.

V. 22b. srv. s 3, 8; 12, 18; 13, 17. — Srv. Moudr 7, 10.

V. 23. „z toho“ úsilí opatrovati srdce. Srv. Mt 12, 35; 15, 19. — Moudrý Achikar (Viz o něm k Tob 11, 20.) napomíná dle aramského papyru (čís. 54, ř. 4.): „Více než cokoliv jiného opatruj ústa, a k tomu, co jsi slyšel, zatvrď své srdce; jeť slovo ptáček, vypustíš-li je, nikdo ho nechytí.“ Stummer se domnívá, že biblický spisovatel přepracoval v duchu mravním aramské přísloví, které vyslovuje toliko vnější zkušenost. — Srv. Kaz 10, 20.

V. 25. S veškerou vážností a opravdovostí dlužno kráčeti po cestě za mravní dokonalostí. Kdo pošilhává na pravo nebo na levo, kdo se ohlíží, kdo snad dokonce s hříchem koketuje, je polovičatý, nerozhodný, lehkovážný — ne dosti „moudrý“. — Srv. Sir 7, 40; Žid 12, 2. 13.

V. 27cdef. není v hebr. sice, ale mnozí kritikové je právem doplňují z LXX. Bez nich byla by hl. 4. kusá, zkomolená, useknutá. — „znáť“ znamená sice obyčejně, že Bůh „ví“ o činech spravedlivcových, aby je odměnil (srv. Ž 1, 6.), zde

Znáť Pán cesty, které na pravo jdou,
a které na levo jdou, jsou převrácené.
On pak urovná meze, po nichž se béřeš,
a tvé kroky v pokoji dovede k cíli.

Varuj se ženy cizí a hleď si své (5, 1—23).

I. část: Mudřec budí pozornost (v. 1. n.). Slova ženy cizí lahodí, ale ty konce... (v. 3.—6.). — II. část: Napomenutí k pozornosti (v. 7.). Vzdaluj se cizí svůdné ženy, abys nebyl obrán od cizích lidí a kdysi abys hořce nehonil bycha (v. 7.—14.). — III. část: Hledej radosti u své řádné manželky. (15.—20.) — Doslov: Pamatuj na Boha vše vidoucího a na trest, který hříšníka neúprosně stihne (v. 21.—23.).

Hlava 5.

1 Synu můj, měj pozor na mou moudrost,
a k mé opatrnosti nakloň své ucho,
2 abys zachovával rady (moje),
a kázně rtů mých abys vždycky šetřil.
3 Nevšímej si, když mámí tě (cizí) žena,
jsoutě plást medem tekoucí její ústa,
a více než olej line to z jejího hrdla;
4 konce však její bývají hořké jak peluň,
ostré jak meč, který broušen jest na obě strany;
5 nohy její berou se dolů k smrti,
do pekel míří její kroky;
6 po stezce života ubírat se nechce,
chodí v oklikách nepozorovaně.

7 Nuže tedy, synu můj, poslouchej mne,
a neodstupuj od slov úst mých.

---

však se zřetelem k předešlému i následujícímu dlužno vykládati ve smyslu opačném: „Pán" potrestá člověka, o němž „ví", že zachází příliš na pravo, že nekráčí cestou moudrosti přímo. — Srv. Dt 5, 32; 28, 14; Is 1, 17; 30, 21; 3. Král 15, 5. — „Výmluvný sedlák" (Úvod str. 429.) praví: „Pravda trvá až na věky. Sestupuje s tím, kdo ji činí do města mrtvých. Jeho jméno nebude na zemi vyhlazeno; lidé budou ho pamětlivi pro (jeho) šlechetnost..."

Hl. 5. — V. 1. Mluví dále mudřec. — „mou" = které tě vyučuji.

V. 2b. dle správnějšího čtení LXX., jak i Zenner-Wiesmann překládá. Dle Vulg. slovně: „a rtové tvoji aby zachovali kázeň".

V. 3a. není v hebr. a jest pokládán za glosu (Zenner-Wiesmann, Knabenbauer, Peters). Vymýtíme-li jej, pozbýváme souvislosti vhodné v. 2. s v. 3. (Aby tu souvislost nahradil, Zenner-Wiesmann za v. 2. klade v. 9. a spojuje jej s ním; v. 3. pak počíná nový odstavec). — Žena cizoložná jest velmi výmluvná, úlisná. Slova sladká, jak nejčistší med (níže 7, 5; Pís 4, 11.), plynou a linou z jejího „patra" (hebr.) jako proud oleje. — (Srv. Ž 54, 22.). Neopatrný snadno dá se svésti lahodnými řečmi jejími. — (Dle allegorického výkladu, který zastává z nejnovějších také Peters, nemá tu spisovatel na mysli skutečnou ženu nevěrnou, ale paní Pošetilost, opak to paní Moudrosti, jak již výše v 2, 16.).

V. 4a. srv. s Dt 29, 18; Kaz 7, 27; — Jer 9, 15; Pláč 3, 15; Zjev 8, 11. — K v. 4b. srv. Sir 5, 4; Ž 149, 6.

V. 5. srv. s 2, 18; 7, 27; Sir 19, 3. Ježto chování se jmenované ženy míří k smrti, jdou na smrt také ti, kdož se dají navnaditi jejími úlisnými návrhy.

V. 6. Pomyslí si snad někdy oběť ženy svůdné, že se dala svésti na cesty, jež vedou jistojistě do záhuby, snad se i pokouší vymaniti se z jejích spárů; žena však umí vše zastříti, dovede svou oběť obelstít a poutat na sebe dále, dovede ji jaksi opojit, že nepozoruje nebezpečí, ve kterém vězí. — Srv. výše 4, 19.

V. 7. „tedy", když jest jmenovaná frejířka tak svůdná a nechati se jí svésti tak nebezpečno...

8 Daleko vzdaluj od ní kroky svoje,
a nepřibližuj se ke dveřím jejího domu,
9 abys nezadával jiným čest svou,
a svá mužná léta ukrutnému,
10 aby snad nesytili se cizí tvým majetkem,
a z tvých mozolů děti jiných,
11 abys naposledy nenaříkal,
až bude ztrávena svěžest tvého těla.
12 Řekl bys: „Proč jsem měl v ošklivosti kázeň,
a proč káráním pohrdalo mé srdce,
13 neposlechl jsem hlasu svých učitelů,
vychovatelům jsem nepopřál sluchu?
14 Málo a byl bych se ocitl v největším neštěstí
před obcí shromážděnou k soudu!

15 Pij vodu z cisterny, jež patří tobě,
pij, co se pramení ze studny, jež tvá jest,
16 Mají ven tvé studnice vytékati,
a do ulic tvé vody se rozlévati?
17 Měj si je samojediný ty,
aniž se sdílej o ně s jinými.
18 Budiž požehnáno zřídlo tvoje,
a vesel se se ženou mládí svého.
19 Milostná laň a utěšená srna . . .
ňadra její tě opojujte vždycky,
láskou její se kochej ustavičně.

V. 8. V útěku spása. — Srv. níže 7, 25; 1. Kor 6, 18.

V. 9a. Míti hojnou rodinu byla „čest“ muže starozákonného; té cti došel, užíval-li zákonitě své mužné síly. Kdo ji zanášel do cizího domu, rozmnožoval cizí rodinu a svou zanedbával; radost, kterou poskytuje v době mužných roků lože manželské, zahazoval. — „ukrutník“ je tu manžel ženy nevěrné, který neúprosně žádá děti své manželky pro svou rodinu. Třeba by frejíř lpěl láskou na svém dítku jako kdysi David na dítěti, jež mu porodila Betsaba (2. Sam 12, 14. nn.) nemůže si vymoci, aby dítě jeho bylo mu vydáno. (Dle jiných sluje tak uražený manžel proto, že bude krutě, bezohledně vymáhati náhradu za své právo porušené.)

V. 10. Muž, který zanedbává svou řádnou manželku, bývá příčinou, že zanedbávaná hledá si náhradu jinde, činí jako její manžel, děti pak zrozené z poměru s cizími zůstávají v domě záletného manžela a na jeho útraty živeny. (Dle domnění jiných pozbývá záletný manžel majetku proto, že muž, jehožto právo porušil, žádá neúprosně veliké výkupné a hrozí, že sice věc vznese na soud, který odsoudí cizoložce dle práva starozákonného na smrt. — Srv. níže 6, 34. n.). — Ježto ženichovi zaplatiti bylo „snubné“ rodičům za ženu, jaksi ji koupiti, byl v ženě uložen kapitál, ze kterého těžil na úkor pravého manžela záletník.

V. 11. má na mysli hříšníka, který žil divoce léta. (V. 11b. vykládají někteří o mizině, na kterou přivádí člověka manželská nevěrnost, která jej odírá, obírá a do naha svléká.) — Srv. Ez 24, 23; 1. Kor 6, 18.

V. 14. Milostné dobrodružství zůstalo tajno; kdyby bylo dostalo se k soudu, byl by vinník pykal hrdlem! Smrt = „největší neštěstí“. Srv. Lv 20, 10; Dt 22, 22; Ez 16, 40.

V. 15. Dosud odvracel mudřec své posluchače od zločinu výše jmenovaného poukazem na škody, které má v zápětí. Nyní podává jiný prostředek vyhnouti se řečené neřesti — užívati radostí, které skýtá vlastní manželský krb. — Pohlavní pud přirovnáván k palčivé žízni; tu žízeň ukojí řádná manželka. Srv. 1. Kor 7, 10.

V. 16. srv. s v. 10.

V. 18. „zřídlo tvoje“ = manželka tvá. — „požehnána bude“, povije-li ti mnoho dětí, že budeš míti četné potomstvo. Srv. Dt 28, 4; Ž 127, 3. nn. — „žena mládí tvého“ = bezmála první láska“.

V. 19a. srv. s Pís 2, 9. 17; 8, 14.

20 Proč bys dal opojit se, synu můj, od jiné,
chovati se v klínu ženy cizí?

21 Vždyť Pán hledí na cesty člověkovy,
a všecky kroky jeho pozoruje.
22 Vlastní nepravosti jímají zločince,
a do provazů svých hříchů se zapletává.
23 Takový zahyne, protože neměl kázně,
velkým svým nerozumem dává se klamat.

Čtyři naučení (6, 1—19).

Ručíš-li za někoho, hleď, ať se vypořádá ručenec tvůj s věřitelem, ať jsi zproštěn svého závazku (v. 1.—5.). Uč se od mravence pilnosti (v. 6.—11.). Ničemnost snah úskočníkových (v. 12.—15.). Sedmero špatností, jež Bůh nenávidí (16.—19.).

Hlava 6.

1 Synu můj, zaručil-li ses za svého přítele,
dal-lis ruku svoji za jiného,
2 zapleten jsi slovy úst svých,
jat jsi svými vlastními řečmi.
3 Protož učiň, co (ti) pravím, synu můj,
vypros se, neb jsi upadl do rukou bližního;
utíkej, pospěš, nalehej na svého přítele.
4 Nepopřej svým očím spánku,
a víčka tvá ať nedřímají.
5 Vytrhni se jak srna z (lovcovy) ruky,
a jako ptáče z léčky ptáčníkovy.

V. 21. srv. s Job 28, 24. — „hledí“, „pozoruje“ a trestá!
V. 22. srv. s 6, 2; Os 7, 2.
V. 23. O tomže předmětu mluví dále mudřec níže 6, 20. nn. — 6, 1.—19. mluví o jiných věcech, proto se domnívají mnozí, že 6, 1.—19. není tu na svém místě původním, ale že bylo sem vloženo odjinud. — Ani (Úvod str. 429.) napomíná: Varuj se cizí ženy... Nehleď na ni... Nechtěj ji znáti... Neť ona veliká, hluboká voda, jejíž vír jest neznám. Žena, jejíž manžel je daleko, říká ti denně, když nemá svědků: „Krásná jsem“. Chce tě dostati do své sítí. Je veliký, smrtelný hřích poslouchati to...
Hl. 6. — V. 1. srv. s 11, 15; 17, 18; 22, 26. n.; Sir 8, 16; 29, 19. — „ruku dal“ věřiteli a tím se zavázal (v. 2.), že zaplatí případně za dlužníka, co si vypůjčil. Lehkomyslné ručení přivedlo na mizinu ne jednoho hospodáře, zejména mladého. K v. 1b. srv. 4. Král 4, 1; Mt 18, 25. — Srv. naše: „Slíbíš-li za přítele, utrápí tě nepřítel“.
V. 3. Ručitel upadá do rukou svého ručence (mnohdy lehkomyslně si vypůjčujícího). ježto závisí na jeho vůli, chce-li zaplatiti dluh či uvrci jej svému ručiteli na krk; upadá do rukou věřitele, který má právo soudně donutit ručitele, aby za svého ručence zaplatil.
V. 4. Ručitel nemůže nic moudřejšího činiti nežli všemožně naléhati, ano přiměřenými způsoby nutit dlužníka, za kterého ručí, aby co nejdříve zaplatil dluh. — Srv. níže 20, 13; Ž 131, 4. — Také slovanská přísloví důtklivě varují, aby nikdo lehkomyslně za bližního se nezaručoval. — „Slíbíš-li za druhého, sázej ze svého. Po slibu škody čekej. — Ručení mučení a učení. — Rukojmě, ukoj mě; rukojmě hrdlo jmě. — Kdož nechce práce zbýti, uruč se za druhého. — Sebe v svízel uvodí, kdo druhého svobodí. Sebe uvazuje, kdo druhého vyvazuje. — Slíbíš-li za druhého, dej půl svého. — Rukojmě vytrhl z cizí nohy trn a vstrčil do své. —
V. 5. „z léčky“ přeloženo dle lepšího čtení LXX. Vulg. opakuje „z ruky“ — Srv. Ž 123, 7; Sir 27, 21. (Peters popírá, že je tu řeč o ručení; domnívá se,

6 Zajdi si k mravenci, lenivý člověče,
pozoruj cesty jeho a zmoudři;
7 ačkoli nemá žádného vládce,
dozorce ni poháněče,
8 připravuje si v létě pokrm,
shromažďuje si ve žni potravu.
9 Dlouho-li, lenivče, budeš spáti,
kdy (přece) vstaneš ze svého snění?
10 Maličko (ještě) podřímeš, maličko pospíš,
maličko složíš ruce v lůžku,
11 i přijde na tebe jako kurýr bída,
a nouze jako muž ozbrojený.
[Jestli se přičiníš, přijde jak studnice žeň tvá,
a bída uteče daleko od tebe.]

12 Pekelník jest a ničemný člověk
(ten, kdo) chodí s ústy lstivými,
13 mrká očima, mluví nohama,
prstem znamení dává,
14 srdcem zkaženým zlé kuje,
ustavičně rozsívá sváry;
15 jej stihne náhle záhuba zasloužená,
mžikem bude rozbit nezhojitelně.

16 Šest věcí jest, jež nenávidí Hospodin,
ano sedm jich má v ošklivosti:

že místo „zaručil-li ses za svého přítele (v. 1.) dlužno překládati: „zavázal-li ses svému bližnímu“ (zkaženému), že budeš s ním činiti, co moudrost zakazuje; takovému mudřec radí, aby se vyzul z nebezpečného „součenství“. Tak nabývá Peters jakési souvislosti (hl. 6. s hl. 5.).

V. 6. „cesty“ způsob života, práce. — Srv. níže 10, 26; 20, 4.

V. 7. srv. s Ex 5, 6. 10. 14.

Za v. 8. napomíná LXX lenocha, aby si zašel také ke včele a učil se od ní jako od mravence.

V. 10. V hebr. pronáší lenoch své přání: „Maličko ještě si podřímat, maličko pospat, maličko složit ruce v lůžku“. Tak nabývá přísloví o mravenci větší živosti.

V. 11. srv. s 24, 33. n. — V. 11cd. v hebr. není. (Dle Peterse praví úryvek v. 6.—11. v souvislosti s v. 1.—5.: „Usiluj vymknouti se ze souručenství s člověkem svůdcem“ (v. 1.). — V. 11c. srv. s 12, 11. — Také jiní národové mají množství přísloví o lenoších. — „Lenoch nemá příznivé hvězdy, hluchý ku pravdě (nemá) přítele a hrabivý (nemá) šťastného dne. (Egyptský „Výmluvný sedlák“. — Srv. Úvod str. 429.) Dnešní Arab palestinský říká: „Jíst a pást se, a jen nic nedělat.“ — Kdo má chřtán, musí vstávat. — „Má studenou krev jako kobylka v rose.“ — Dům lenochův hyne snáze nežli dům násilníkův. — Hlava lenivého, ďáblova dílna. — Jest jako pes — spokojen s bědou a klidem. — Srv. také slovanské: „Kdo v létě nerobí, ten v zimě nedrobí. — Přijde čas, že se zeptá zima, cos dělal v létě. — Kde jsi zpívala v létě, zpívej i v zimě (řekli mravenci ke kobylce). — Kdo ve žních hledí chladu, natrpí se v zimě hladu. (Srv. sbírku Čelakovského.)

V. 12. srv. s 17, 27. „chodí s ústy“ — lhář, pomluvač a podvodník ze řemesla.

V. 13. podává různé způsoby, kterými úskočný podvodník se dorozumívá se stejně smýšlejícími, aby oklamali člověka, který nerozumí umluveným znamením (srv. „mluvu“ falešných hráčů). (Dle Petersa praví v. 12.—15. v jeho souvislosti: „Vybav se ctně z onoho zhoubného souručenství (v. 1.—5.); sice uvrhne tě onen — úskočník tu líčený — do neštěstí).

V. 16. Podobná „číselná“ přísloví viz Am 1, 3. 6. 9. 11. 13; 2, 1; Přís 30, 15. 18. 21. 29; Job 5, 19; Sir 23, 21; 25, 9; 26, 5. 25. 28. — Také Achikar (Viz

17 pyšné oči, lživý jazyk,
ruce, krev nevinnou prolévající,
18 srdce, jež vymýšlí zlé plány,
nohy, jež rychle běží za zlým,
19 svědka lživého, jenž křivě mluví,
toho, kdo svár sije mezi bratry.

Varuj se manželky jiného (6, 20—7, 27).

Řeč prvá (6, 20.—35.). Řeč druhá (7, 1.—23.). Doslov (24.—27.). Každá řeč má svůj úvod. První úvod 6, 20.—24. Druhý úvod 7. 1.—5.

20 Zachovej, synu můj, příkazy otce svého,
a neopouštěj naučení své matky;
21 měj je na srdci přivázané vždycky,
a otoč si je kolem hrdla svého.
22 Když někam půjdeš, budou tě provázeti,
když budeš spáti, budou tě opatrovat,
a když procitneš, budou se baviti s tebou;
23 jeť příkaz svítilnou, zákon světlem,
a cestou k životu kázeňské domluvy
24 ostříhající tě od zlé ženy,
od úlisného jazyka (manželky) jiného.

25 Ať netouží po její kráse srdce tvoje,
a nedej lapiti se jejími víčky.
26 Neboť nevěstku koupit lze za placku chleba,
vdaná však drahý život ulovuje.
27 Může kdo skrýti oheň do svého klína,
aby mu neohořelo roucho?

---

o něm k Tob 11, 20.) dle aramského papyru (čís. 53 ř. 14.—15a.) počíná svou průpověď slovy: „Dvě věci jsou cosi krásného a třetí rád vídá Šamaš“ (bůh slunce). — Prvních pět špatností jest vysloveno údy, kterými se uplatňuje, poslední dvě vysloveny jsou přímo člověkem, který jim hoví. Nejhorší jest špatnost sedmá.

V. 17. srv. s 8, 13; 16, 5; 21, 4; 30, 13. — O lživém jazyku srv. níže 12, 22; Ž 30, 19; 119, 2. — O „ruce“ srv. Dt 19, 10; Is 1, 15; 59, 3. 7.

V. 19b. srv. s v. 14b. — O lživém svědku srv. 12, 17; 19, 5; Ž 26, 12. — (Dle Petersa líčí spisovatel ve v. 16.—19. dále zhoubu štváče, vykresleného výše ve v. 12.—15.).

V. 20. srv. s 1, 8.

V. 21. srv. s 3, 3.

V. 22. líčí přednosti otcovských a mateřských rad. Vyplývají z jejich povahy (v. 23.). — Zenner-Wiesmann doplňuje (dle příkladu jiných) před v. 22. jeden stich: „Když budeš seděti, budou tě ostříhati“. Tak dochází dvou dvojčlenných veršů (místo jednoho trojčlenného). — Ostatně srv. 3, 23. n. 2, 11.

V. 23. srv. s Ž 118, 105; 12, 4; Moud 5, 6; 7, 10; 18, 4; Bar 4, 2. — V. 23b. srv. s 10, 17.

V. 24. zdůrazňuje zejména jeden případ, kdy je kázeňská domluva cestou k životu a světlem — v pokušení k cizoložství. Srv. výše 2, 16; 7, 5.

V. 25. počíná jádro první řeči, jež varuje před zločinem výše jmenovaným. — Srv. Ex 20, 17; Dt 5, 21; Sir 9, 8; Mt 5, 28. — „Víčky“, nalíčenými (černě), řasami a obočím a zejména očima nevěrná žena koketuje, láká a svádí. Srv. 4. Král 9, 30; Sir 26, 12.

V. 26. Prosté smilstvo sice též ochuzuje, ale cizoložství stojí život! Srv. níže 28, 21; Ez 13, 18. n.

V. 27. srv. s Job 31, 12; Sir 9, 9; Ž 78, 12. — V. 29. srv. se Sir 9, 11.—13.

28 Či může chodit po řeřavém uhlí,
aby si nepopálil nohy?
29 Tak bude tomu, kdo vejde k ženě bližního;
nezůstane bez trestu, kdo se jí dotkne.
30 Není to veliká vina, krade-li kdo;
třebas krade, aby ukojil svou lačnost.
31 Bude-li dopaden, nahradí sedmeronásobně,
ano dá veškeren majetek svého domu.
32 Kdo však cizoloží, pozbyl rozumu;
jen kdo chce život si zkazit, činí takto.
33 Rány a hanbu shromažďuje sobě,
ostudu jeho nikdo nevyhladí,
34 neboť zuří manžel rozhněvaný,
nebude mít slitování v den pomsty,
35 výkupným se upokojit nedá,
aniž přijme darů sebe větších.

Hlava 7.

1 Synu můj, ostříhej mých řečí,
a příkazy mé u sebe schovej;
2 šetři mých přikázání jak života svého,
a nauky mé jak zřítelnice oka;
3 přivaž si ji na své prsty,
napiš ji na desky srdce svého;
4 moudrosti rci: „Sestra má jsi“,
a opatrnost jmenuj svou přítelkou,
5 aby tě uchránila cizí ženy,
vdané, jež umí slaďounce hovořiti.

6 Když totiž z okna domu svého
zkrze mřížku vyhlédl jsem,

V. 30. Jako v. 26. srovnával cizoložství se smilstvem, aby zhouba onoho vynikla, tak srovnává v. 30. jmenovaný zločin s krádeží.

V. 31. „sedmeronásobně“ = mnohonásobně. Srv. Ex 23, 1. 4. 7; 22, 3. Nemá-li okradený na zloději co si vzíti, může býti prodán do otroctví. To vše nevyváží trestů hrozících tomu, kdo chodí za cizí ženou; vydávář v nebezpečí svůj život...

V. 32. „pozbyl rozumu“ = minul se rozumem jako sebevrah. Srv. 1. Kor 4, 18.

V. 33. srv. se Sir 23, 30.

V. 34. „den pomsty“ nastane, až uražený manžel požene zločince k soudu a bude neúprosně žádat, aby odsouzen byl na smrt odmítaje jakékoli „vyrovnání“. Srv. Lv 20, 10.

Hl. 7. — V. 1. srv. s 2, 1.

V. 2. „jak života svého“ dle opravy Zenner-Wiesmannovy; doslovně: „a živ budeš“. Srv. 4, 4. — O zřítelnici oka srv. Dt 32, 10; Ž 16, 8; Zach 2, 8.

V. 3. srv. s 3, 3; 6, 21; Ex 13, 9; Dt 6, 8.

V. 4. „moudrost“ = „opatrnost“ = „řeči“ = „příkazy“ (v. 1.) = „přikázání“ = „nauka“ (v. 2.) „sestro“ nebo „přítelko“ jmenoval v nejdůvěrnějším styku manžel manželku Má tedy podobné něžné a důvěrné styky pěstovati čtenář (posluchač) s moudrostí. Srv. 4, 6. 8; Sir 15, 2.

V. 5. líčí jednu výhodu vyplývající z duchovního sňatku s moudrostí — nedá se ohnouti mámivými návrhy vilné ženy, která zapomíná manželské věrnosti. Srv. 2, 16; 6, 24.

V. 6.—8. počíná líčiti svůdnost jmenované ženy. — Lépe jest pokládati vilnici za podmět věty a překládati dle LXX.:

7 viděl jsem nezkušenou mládež,
a spatřil jsem hocha bez rozumu.
8 Ten šel ulicí nedaleko rohu,
kráčel cestou vedle jejího domu
9 v soumraku, když den se k večeru schýlil,
když noc nastala a temno.
10 Hle, tu přichází vstříc žena jemu,
necudně oděná, vyšlá na lov duší;
11 zvášněná, rozpustilá a pobouřená,
nohy jí nedaly, by zůstala doma;
12 hned byla v ulici, a hned zase v bráně,
za každým rohem stavíc se na číhanou.
13 I chytla hocha, polibek mu vtiskla,
a s tváří nestydatou mu lahodila:
14 „Pokojné oběti jsem zaslíbila,
a dnes jsem splnila své sliby;
15 proto vyšla jsem vstříc tobě,
hledat tebe i našla jsem tě.
16 Popruhy jsem napjala na svém lůžku,
vystlala je pestrými koberci z Egypta,
17 a svou ložnici jsem vykropila
myrrhou, aloem a skořicí.
18 Pojď, a budeme se opíjet láskou,
kochejme se ve sladkých líbánkách do rána;
19 neboť není muže doma,
odešel na cestu předalekou,

„Neboť oknem svého domu,
zkrze mřížku vyhlédává,
pozoruje nezkušené,
i spatří hocha bez rozumu,
an jde ulicí kolem jejího rohu,
kráčí cestou vedle jejího domu . . .“

Okna pokojů, ve kterých přebývají ženy, jsou do dnes v Jerusalemě opatřena hustou mřížkou dřevěnou. Dívati se takovou mřížkou na ulici sluší zvědavé koketě lépe nežli mudrcovi! Srv. Sdc 5, 28; Pís 2, 9.

V. 7. „bez rozumu“ sluje jinoch, ježto v temnu, za soumraku, který dle poměrů palestinských brzy přechází v čirou noc, nevzdaluje se domu vdané ženy. (Knabenbauer.) Srv. 1, 4; 6, 32.

V. 9. srv. s Job 24, 15; Sir 23, 26.

V. 10. „necudně“ jako nevěstka. — Srv. Gn 38, 14. — Viz Sir 9, 3; Ez 16, 10.

V. 11n. líčí palčivou vášeň, která ženu pohání, že až bezmála šílí. — „ve bráně“ bývaly ulice širší a činily tak prostranství podobné našim náměstím. — Srv. Kaz 7, 27.

V. 13. vypravuje dále, kde byl přestal v. 10a. Srv. Gn 39, 12. — Sir 26, 12.

V. 14. I zbožnosti zneužívá svůdkyně. S obětmi ze slibu (z dobré vůle) podanými bývaly spojovány hody. K takovému kvasu zve vdaná záletnice nezkušeného chlapce. Omámí ho sladkými pokrmy a jiskrným vínem, aby jí byl tím snáze po vůli a sama aby se při tom také dobře měla. Bakchus (jídlo a pití) připravuje půdu Venuši (neřestem pohlavním). — Srv. Lv 7, 16; Os 4, 11.

V. 16. Boháči (zejména v Egyptě) mívali dřevěné postele nebo pohovky. Takovou tu má nejspíše spisovatel na mysli. Aby lůžko bylo měkké, napínali od pelesti k pelesti popruhy, na které kladli pak prostěradla a tlusté pokrývky (= „koberce“). — Srv. Ez 27, 7; Is 19, 9.

V. 17. Z rostlin tu jmenovaných bývaly připravovány voňavky tekuté nebo vonné kuřidlo, kterým bývaly příbytky vykuřovány. Srv. Ex 30, 23; 2. Par 16, 14; Ž 44, 9; Pís 4, 14; Ez 30, 20; Sir 24, 20.

20 měšec peněz vzal si s sebou,
až bude úplněk, vrátí se domů."
21 Opletla jej mnohými řečmi,
lahodou rtů (svých) přitáhla jej;
22 hned šel za ní jak býk, jejž na jatky vedou,
a jako vilný beran, jenž netuší,
hlupák, že do okovů je tažen,
23 (ano jako jelen běží,)
až mu střela pronikne játra;
jako pták letí do osidla,
nevěda, že jde o jeho život.

24 Nuže tedy, synu můj, slyš mne,
a měj pozor na slova úst mých;
25 nenech se odloudit na její cesty tvá mysl,
hleď, ať se nezatouláš na její stezky;
26 jeť mnoho zabitých, jež porazila,
a silni byli všichni, jež usmrtila;
27 cesta do pekel jsou její stezky,
vedou dolů do komnat smrti.

Moudrost se nabízí za vítanou průvodkyni (8, 1—36).

Úvod: Moudrost prohlašuje, že bude podávati zásady pravdivé, vzácnější nežli skvosty (v. 1.—11.). Jaké výhody skýtá moudrost svým ctitelům (v. 12.—21.)? Jakého původu je moudrost a kterak umí vše spořádati (v. 22.—31.). Moudrost blahoslaví ty, kteří ji najdou (v. 32.—36.).

Hlava 8.

1 Neslyšíš, kterak moudrost volá,
a opatrnost vydává hlas svůj?

V. 20. Sáček s penězi, který si manžel vzal na cestu, je důkaz, že se vydal na pouť dalekou (snad nakoupit zboží, které bývalo přiváženo z dalekých krajin).

V. 22n. je porušen i bývá různě dle LXX. opravován. — Jinoch, který se dal svésti, je takořka bez rozumu, nepozoruje, že se vydává v nebezpečí smrti, kterou bylo cizoložství ve S. Z. trestáno. — Místo „vilný beran" lépe čísti a mysliti na psa, kterého vedou na řetěz...

V. 23a. nutno doplniti ze LXX., sice byl by 23b. nesrozumitnlný. Jako splašený jelen nalétne na střelu těch, kteří na něho číhají a cítí ji teprve až mu vězí v játrech, tak svedený mládenec nepozoruje, že jde na smrt — až teprve ucítí smrtonosný šíp ve svém nitru.

V. 23cd. dodává nové přirovnání. Zenner-Wiesmann přestavuje takto:

Mžikem oka kráčel za ní,
jako býk se dal na smrt vésti.
Jako pták se vrhl do sítě,
jako jelen do pout léčky,
nezpozoroval, že jde mu o život,
až mu prorazil šíp játra.

V. 25. „odloudit", abys opustil cestu moudrosti.

V. 27. srv. s 2, 28; 5, 5; 6, 25; 9, 18. — Zenner-Wiesmann shledává, že hl. 7. se skládá ze sedmi slok o čtyřech verších dvojřádkových; aby té souměrnosti došel, škrtá v. 3. a za v. 18 klade 9, 17.

Hl. 8. — Knabenbauer vidí ve hl. 8. tři sloky o desíti verších: I. sloka = v. 2.—11. — II. sloka = v. 12.—21. — III. sloka = v. 22.—31. — Závěrečné napomenutí má 5 veršů (v. 32.—36.).

V. 1.nn. Mudřec podav úlisná slova cizoložnice (dle některých, jako Peterse, paní Pošetilosti), a dokázav zkázu, jež plyne z nich, velmi vhodně vrací se k 1, 20. a uvádí moudrost, kterak všecky zve a vše nejlepší slibuje (Knabenbauer).

2 Na nejvyšších místech u cesty,
kde se ulice sbíhají, stojí,
3 u bran, které vedou z města,
u vchodu do vrat volá takto:
4 „K vám, ó mužové, hlasitě volám,
hlas můj jít chce k synům lidstva.
5 Nabuďte, nezkušení, rozumu,
a kdo jste pošetilí, zmoudřete.
6 Slyšte, neb věci veliké mluvím,
otvírám rty, by hlásaly správnost.
7 Pravdu mluví hrdlo moje,
a rty mé si ošklivi vše, co zlé jest.
8 Poctivé jsou všecky řeči moje,
nic v nich křivého ni zkrouceného.
9 Správné jsou těm, kteří mají rozum,
a poctivé těm, kteří poznání došli.
10 Přijměte kázeň mou spíše nežli stříbro,
vědění raději než nejlepší zlato;
11 neť moudrost lepší nežli klenoty všecky,
žádný skvost se nemůže vyrovnat jí.

12 Já, moudrost, umím vždy poraditi,
účelnou rozvahu mám ve své moci.
13 [Báti se Pána je v nenávisti zlé mít;]
hrdost, pýchu, cestu nepravosti,
a ústa obojaká mám v ošklivosti.
14 Mám v své moci všelikou radu a zdatnost,
má jest opatrnost, jakož i síla;
15 já jsem ta, jíž králové (patřičně) kralují,
a zákonodárci vykonávají právo;
16 já jsem ta, jíž knížata (řádně) panují,
a vladaři spravedlivě soudí.
17 Já těm, kteří mne milují, splácím láskou,
a kdo mne pilně hledá, nalézá mne.

V. 2. n. srv. s 1, 20. n; 9, 3. 14; Job 29, 7; Moud. 6, 13.
V. 5a. srv. s 1, 4; Sir 51, 31. — V. 5b srv. s 1, 22.
V. 6. Místo „veliké" čte kritika: „poctivé". Srv. v. 9. níže. Viz také 22, 20; 23, 16.
V. 8. „křivého" = lstivého. — „zkrouceného" = záludného, úskočného, zákeřného.
V. 9. Rozumní pokládají řeči moudrosti za správné, pravdivé a poctivé.
V. 10. srv. s 17, 12; Sir 25, 17.—21. — „stříbro" = peníze.
V. 11. srv. s 3, 15; Job 28, 18.
V. 12. Ježto má moudrost všecku radu ve své moci, může raditi sobě i jiným,
V. 13a. možno pokládati s Petersem za glosu. — Kdo považuje ten řádek za původní, poukazuje k 1, 7. a k tomu, že bázeň Boží je sama moudrost jako Job 28, 28; Ž 110, 10; Sir. 1, 16. (Knabenbauer.) — V. 13b srv. s 6, 17; 16, 5; Moud. 1, 4 n; Sir 15, 7; — V. 13c srv. s 2, 12; 4, 24; Sir 28, 15.
V. 14. navazuje na v. 12. Vykládá dále, co vše moudrost má, a co tedy může svým stoupencům dáti. — Moudrost má vliv ne toliko na rozum, nýbrž i na vůli. Dodává síly a dovednosti, aby vykonáno bylo, co si kdo moudře usmyslil. — V. 14a srv. s Is. 9, 6; 1, 2. — V. 14b srv. s Kaz 7, 20; Ž 88, 22.
V. 15. n. Cokoli velmoži tohoto světa moudrého ustanoví, vše je dílo moudrosti tu zosobněné. — Srv. 16, 12; Moud 6, 4; 8, 14; Dan 2, 20; Řím 13, 1. 6; Zjev 19, 16.
V. 17a. srv. s 1 Král 2, 30; Jan 14, 21.
V. 17b. srv. s 4, 7; Moud 6, 13. 18; Sir 6, 28; 3 Král 3, 9. 12.

18 U mne jest bohatství a sláva,
nádherná zámožnost a blahobyt.
19 Já jsem plod lepší než zlato a drahý kámen,
já jsem sklizeň nad nejlepší stříbro.
20 Cestami práva ubírám se,
prostředkem stezek spravedlnosti,
21 obohacujíc ty, kdož mne milují,
a jejich pokladnice naplňujíc.

22 Pán měl mne na počátku díla svého,
prve než byl co činil, od pradávna.
23 Od věčnosti ustanovena jsem,
od věků, prve nežli země byla.
24 Před mořem já jsem zrozena již byla;
prameny vod se ještě neprýštily,
25 hory ještě s obrovskou tíží svou nestály,
před pahorky já jsem zrozena byla;
26 (Bůh) ještě nebyl učinil zemi, řeky,
ani prvopočátky zemského kruhu.
27 Nebesa když zakládal, byla jsem tam;
když dával zákon, by obloha hradila vody,
28 když vkládal sílu do mračen ve výšinách,
vydatnost pramenům vodním když odměřoval,
29 moři když do kruhu hranice vykazoval,
zákon když stanovil vodám, by nepřešly meze své,
a když odvažoval základy země:

V. 18. srv. s 3, 16; Ž 111., 3; Moud 7, 14 nn.

V. 19. Kdo usiluje o moudrost, ten klidí a česá ovoce; ta žeň i plody je sama moudrost se vším, co má a dává. — Srv 3, 14; Sir 24, 33.

V. 20 n. Moudrost odměňuje každého spravedlivě, dle toho, co si zaslouží. srv. v. 14. (lásku za lásku.)

V. 22. Z toho, jak bylo v předešlém odstavci mluveno o moudrosti, plyne, že popsanou moudrostí dlužno rozuměti něco vyššího nežli toliko básnicky zosobněnou moudrost stvořenou; neboť připisuje si, co patří toliko Bohu (v. 14.), praví, že řídí a spravuje řád a běh věcí lidských (v. 15 n.), že vše nejlepší skýtá těm, kteří ji milují (v 17.—21.). Co těmi slovy bylo naznačeno a připraveno, vysloveno je zřejmě větami následujícími (Knabenbauer). Dle Hackspilla a Heinische kolísá se tu zosobnění již mezi básnickým obrazem a skutečnou osobou (hypostasí). Není to však nějaká stvořená osoba, mezi Bohem—Tvůrcem a světem tvorem; není to osoba, která činila možný styk Boha, pouhého ducha, se stvořenou hmotou! — Místo „díla svého", t. j. zejména stvoření světa, doslovně: „cest svých" — „cesty Boží" je tu jeho činnost, dělnost, činy, dílo. Prve nežli Bůh co učinil na venek, měl moudrost a ta byla počátek jeho činností; ta byla důvodem, proč počal Bůh činiti na venek (Knabenbauer). — V. 22. srv. s Moud, 9, 9; Sir. 1, 1; 24, 5; Job 28, 25.—28.

V. 23.—26. líčí věčnost a odlišnost moudrosti ode všech bytostí stvořených tak, že právem církevní otcové a staří vykladači vidí tu v „Moudrosti" věčné Slovo, druhou božskou osobu, Syna od Otce zplozeného a z něho zrozeného — „od věčnosti ustanoven byl" k důstojnosti Moudrosti ne stvořené, k důstojnosti Syna Božího, ale také k tomu, by se v čase vtělil a stal se Vykupitelem lidstva. — V. 23. srv. s Ž 2, 6; Sir 1, 4; Jan 17, 5.

V. 26. Staří se domnívali, že je země (pevnina) kulatý ostrov (= „kruh") upevněný prostřed moře.

V. 27.—30. líčí, kterak se zúčastnila Moudrost tvůrčího díla Božího.

V. 27. Dle Gn. 1, 7. dělila obloha (nebe) vody horní od spodních. — Srv. 3, 19; Sir 24, 6 n; Is. 44, 24; Jer 5, 22; Job 26, 10.

V. 28. „sílu", by dávaly deště.

V. 29a. srv. s v. 26. — V. 29b srv. s Jer 5, 22; Job 38, 10 n; Ž 103, 9. — V. 29c srv. s Gn 1, 9.

30 s ním jsem byla všecko pořádajíc,
kochala jsem se rozkoší den každý,
hrála jsem si před ním ustavičně,
31 hrála jsem si na okruhu zemském,
rozkoš majíc v pokolení lidském.

32 Nyní tedy, děti, poslyšte mne!
Blahoslavení, kteří dbají cest mých!
33 Slyšte poučení a budete moudří;
nechtějte jím opovrhovati!
34 Blaze člověku, který poslouchá mne,
který u dveří mých každý den bdí,
pozor dává u veřejí bran mých.
35 (Neboť) mne kdo najde, nalezne život,
a dojde požehnání od Hospodina,
36 kdežto kdo se mnou mine, škodí sobě,
každý, kdo nenávidí mne, miluje smrt."

Moudrost zve k hostině (9, 1—6).

Hlava 9.

1 Moudrost vystavěla dům sobě,
vytesala sedm sloupů,

V. 30a. srv. s Moud 7, 21; 9, 9; Sir 1, 10; Jan 1, 23. — Místo „všecko pořádajíc" má běžné znění hebr. „jakožto dílovedoucí" ('ommán); novější bez dostatečných důvodů čtou „'ámún" t. j. chovanka, malé dítě.

V. 30b. Moudrost (t. j. Syn Boží) měla radost z tvorstva, že „bylo dobré", t j. takové, jaké je míti chtěla. Srv. Gn 1, 4. 10. 12. 18. 21. 25. 31; Ž 103, 31. Mt 3, 17.

V. 31. Moudrost obírala se tvory, (zejména „králem přírody", člověkem) prve nežli je stvořila majíc na mysli tvůrčí plán; obírala se jimi při stvoření, i po něm pořádajíc je a ve své prozřetelnosti o ně pečujíc. To vše činila s nejvyšší mocí a proto snadno a hravě; činila to s největší láskou, radostí a zálibou — jako dítě, které si rádo hrá s loutkami — po lidsku mluveno — Srv. Ž 103, 31. — (Zálibu v člověku Moudrost Boží ukázala později tím, že se stala člověkem sama). — Srv. Dt 33, 3; Jan 16, 27.

V. 32. srv. s 5, 7; 17, 24; Sir 14, 26; 1 Jan 3, 1.

V. 33. srv. s 1, 25; 4, 1; 15, 32.

V. 34. Paní moudrost je tu přirovnána ke královně, která má svůj palác. Kdo chce dáti se poučiti od ní, přichází k jeho bráně, a dychtivě čeká na každé slovo, které moudrost uvnitř pronáší. — Snaha nabýti moudrosti budiž **horlivá a vytrvalá** Srv. Sir 14, 24; Moud 6, 15.

V. 35. „život" dlouhý a blažený. Srv. 3, 13.—18.

V. 36. „mine se" s moudrostí, ježto ji nehledá, nejde za ní; to vše je vědomé a dobrovolné, proto „hříšné" (Vulg slovně: „kdo by pak proti mně zhřešil"). Srv. Žid 6, 4.—6; Sir 10, 32; 19, 4. — V. 36b srv. s 1, 32; 2, 22; 4, 19; 5, 4. 23; Moud 1, 12. 16.

Hl. 9. V. 1.—6. zve na své hody paní moudrost, (= spravedlnost), ve v. 13.—18. její opak — paní pošetilost (= bezbožnost). Obě se nabízejí týmiž slovy, že budou nezkušené učit (v. 4. 16.). — Všimni si, že tři odstavce, ze kterých se skládá hl. 9, jsou souměrně dlouhé.

V. 1. O paláci moudrosti byla zmínka již výše 8, 34. Srv. Mt 16, 18; 1 Petr 2, 5; Ef 2, 20. 22. — Místo „vytesala" lépe čísti se LXX: „postavila", nebo „vztyčila". Srv. 1 Tim 3, 15; Zjev 1, 4.

2 zbila svůj dobytek, smísila víno,
ano i přistrojila stůl svůj;
3 poslala služebné své, by volaly
s tvrze, s městských hradeb (takto):

4 „Kdo je nezkušený, uchyl se ke mně,
kdo nemá moudrosti, toho budu učit.
5 Pojďte, pojídejte pokrmů mých
a pijte víno, které jsem smísila vám!
6 Zanechte dětinství, abyste byli živi,
a chodili po cestách opatrnosti.“

Spisovatel předpokládá, že jeho čtenáři jsou lidé dobré vůle (9, 7 12)

7 Domlouvá-li kdo posměvači, dochází hanby,
a kdo kárá bezbožného, (dojde) necti.
8 Nekárej posměvače, sic na tě nevražit bude;
pokárej moudrého, i bude tě milovati.
9 Moudrému dej poučení, i bude moudřejší;
pouč spravedlivce, i bude rozumnější.

10 Počátek moudrosti jest báti se Hospodina,
a mít na zřeteli Svatého jest umění.
11 Neboť Hospodin rozmnoží dny tvoje,
přidá (mnoho) k létům života tvého.
12 Budeš-li moudrý, sám z toho budeš těžit;
jestli posměvač, sám budeš za to pykat.

V. 2. O hostině viz již 7, 14. Srv. Mt 22, 4. — „smísila“ = dala do vína přísady, které zvýšily jeho libost a sílu. Srv. Ž 74, 9; Pís 8., 2. — V. 2b srv. s Ž 22, 5; Lk 14, 17.

V. 3. srv. s Tob 2, 2; Est 6, 14; Mt 22, 3. — Služebné moudrosti zvou na týchž místech, na kterých kázala moudrost sama výše 8, 1n. — Srv. níže v. 14. Viz také Mt 10, 27.

V. 4. = v. 16 — Srv. Sir 51, 31.—33; Mt 11, 25; 1 Kor 1, 26.

V. 5. Pokrm a nápoj, který moudrost svým hostům podává, jsou její nauky. Srv. Sir 13, 3; — Is 55, 1 n.

V. 6. „dětinství“ = nerozumu; srv 1, 4. — K „abyste byli živi“ srv. níže v. 11.

V. 7.—12. nesouvisí s předešlým ani s následujícím. Je to snůška aforismů, kterými zavírá spisovatel prvních devět hlav a které právem klade Zenner-Wiesmann za v. 18. Spisovatel chce si jimi nakloniti čtenáře. Prohlašuje, že je pokládá za lidi dobré vůle, učelivé, rozumné, že tedy jeho slova ochotně přijmou. (Zenner-Wiesmann Jiní jinak).

V. 7. Házeti hrách na stěnu je práce marná, ba snadno může býti také škodlivá; kdo je již tak otrlý, že si z věcí náboženských činí jen výsměch, vysměje se a případně i potupí nevítaného mravokárce; té potupy, kterou si utrží, mohl si ušetřiti, kdyby byl raději mlčel Zatvrzelé bezbožníky nechce spisovatel svou knihou poučovati věda, že to marno, ba vzbudil by v nich odpor k sobě větší nežli měli dosud (v. 3a.). — K věci srv. Sir 32, 6; Mt 7, 6.

V. 8a. srv. s 15, 12; 23, 9.

V. 8b. Moudrý bude vděčen za poučení, třebas i trpké bylo. Srv. 19, 25. Sir 10, 28; 2 Král 12, 13.

V. 9. „moudrý“ = „spravedlivý“. Srv. 1, 5; Sir 21, 16; Mt 13, 12; 25, 29.

V. 10 srv. s 1, 7. — „Svatý“ (nejvýš) = Hospodin. — „mít na zřeteli“ (ustavičně) = starati se o něho, ctít a poslouchat ho.

V. 11. srv. s 3, 2. 16; 4, 10; 10, 27; Ž 20, 5; 90, 16.

V. 12. srv. s Ž 7, 17; Job 22, 2n; 1 Kor 3, 8; Gal 6, 5.

Také pošetilost zve na hostinu (9, 13—18.).

13 Pošetilost je žena rozpustilá,
neumí leč svůdně lahoditi.
14 Sedí ve dveřích domu svého
na křesle, na výšině města,
15 aby zvala kolem jdoucí,
kteří chtějí jít svou cestou.
16 „Kdo je nezkušený, uchyl se ke mně,
kdo nemá moudrosti, toho budu učit.
17 Voda kradená je sladší,
a chléb schovaný lépe chutná.“
18 Člověk však nezví, že tam jsou mrtví,
v hlubinách pekel její hosté.

Veliká sbírka přísloví Šalomounových (10, 1—22, 16).

Hlava 10.

1 Přísloví Šalomounova.

Syn moudrý činí radost otci (svému),
pošetilý však zármutkem jest matce.

2 Neprospějí poklady bezbožně získané,
ale spravedlnost vytrhneje smrti.

V. 13. Připojíme-li s Zennerem-Wiesmannem v. 13. k. v. 6., vynikne lépe protiklad moudrosti (v. 1.—6.) a pošetilosti (v. 13.—18.). — V. 13. srv. s 7, 11.

V. 14. „na výšině města“, kde jest ji odevšad viděti. Srv. v. 3.

V. 15. „jít svou cestou“, kterou jim ukládá povinnost. Srv. v. 6.

V. 16. = v. 4.

V. 17. jsou slova spisovatelova, vložená do úst zosobněné pošetilosti, t. j. nepravosti; jsou přizpůsobena k v. 5. Srv. také výše 5, 15—20; 7, 14—18. Jako moudrost i pošetilost nabízí svým přátelům hody — hříšné rozkoše, zejména pohlavní, a z těchto cizoložství, ježto „Cizí chléb dětem houska“ a „Chutnější ryba na cizí míse.“ Protože zakázaná pohlavní rozkoš jest nepravost nejsvůdnější, protože jiné hříchy velmi často provází, snadno si vysvětliti, že mnozí viděli a (z novějších na př. Peters) vidí v cizoložnici výše vylíčené zosobněnou pošetilost, t. j. nepravost, bezbožnost. Nekrocený pud pohlavní ničí v člověku každou vyšší snahu a vrhá jej do náruče života zpustlého. K v. 17b srv. Sir 23, 24. Viz též níže 20, 17; 30, 20. — Srv. naše: „Zakázané sladké.“ „Není chutnějšího masa nad kradené.“ „V krámech maso po groši, lovené po desetníku a kradené za dukát.“

V. 18. „nezví“, ježto pošetilost (nepravost) mu nepoví, naopak zatají, že kdo se zlákati dá na její hostinu, je synem smrti a hoduje již s mrtvými, kteří byli potrestáni za své hříchy ztrátou života. Srv. 7, 27. Za v. 18. vlož v. 7—12, jak již poznamenáno k v. 7.

Hl. 10. — V. 1. Nadpis patří sbírce 10, 1—22, 16. Srv. 1, 1 a Úvod — „moudrý“ = kdo se snaží náboženský a mravně dokonale žíti. Srv. níže 15, 20; 29, 3. — „pošetilý“ = nedbalý Boha a vůle jeho. Srv. 14, 13; 17, 25; 19, 13; 29, 15; Ž 118, 28.

V. 2a. srv. s 11, 4; Ez 7, 19; Sir 5, 1. 10. — V. 2b srv. s 11, 19; 12, 28; Tob 4, 10; 12, 9; Sir 3, 33; 29, 15. Srv. četná přísloví naše o majetku, nespravedlivě získaném na př.: „Zle statku nabytého nedočká třetí koleno.“ — „Statek nespravedlivý sežírá i spravedlivý.“ — „Vydělaný peníz stálost mívá, a vylichvený jak oheň tráví.“

3 Nenechá Hospodin lačněti spravedlivce,
a nedá bezbožným dojíti, po čem dychtí.

4 Na mizinu přivádí ruka líná,
ruka však přičinlivých obohacuje.

[Kdo se spoléhá na lži, ten pase větry;
člověk takový létavé ptáky honí.]

5 Kdo ve žni shromažďuje, jest syn moudrý,
ale kdo v létě chrápe, jest syn nectný.

6 Požehnání Páně je nad hlavou spravedlivce,
ale tvář bezbožných halí se v (následky) nepravosti.

7 Památce spravedlivého žehnáno bude,
ale jméno bezbožných shnije (s nimi).

8 Kdo je moudré mysli, přijímá příkazy,
ale bláhový bit bývá rty (svými).

9 Kdo jde poctivě svou cestou, jde jistě,
kdo však zabočí stranou, prozrazen bude.

10 Kdo mrká okem, působí bolest,
a bláhový rty (svými) bývá mrskán.

11 Zdroj života jsou spravedlivcova ústa,
ústa však bezbožných skrývají nepravost.

V. 3a. srv. s 13, 25; Ž 36, 25; Mt 6, 33; V. 3b srv. s 11, 6; Ž 33, 11; 36, 19.
V. 4a. srv. s 6, 11; 12, 11; 13, 4; 18, 9; 20, 13; 28, 19.
V. 4b. srv. s 12, 24; 21, 5.

V. 4cd. je toliko v LXX a v Pešitě, ne však na tomto místě, ale za 9, 12. Srv. Os 12, 1.

V. 5a. srv. s 6, 8 n. — V. 5b srv. s 12, 4; 17, 2; 19, 26. — „ve žni“ = „v létě“.

V. 6a. srv. s Ž 23, 5; Is 48, 18. — „tvář“ = „hlava“. V. 6b opakován do slova v hebr. ve v. 11b a zní: „ale ústa bezbožných skrývají nepravost.“ Vulg pojala v. 11b jinak nežli v. 6b Viz tam. — Srv. Ž 68, 8; Abd 10.

V. 7a. srv. s Gn 48, 20; Ž 111, 7; Sir 44, 1; 46, 14 n. Moud 4, 1; 1. Mach 3, 7.

V. 7b. srv. s 2, 22; Job 18, 17; Z 9, 7; Moud 4, 19; Sir 41, 14.

V. 8a. srv. s 2, 1; 7, 2; Mt 7, 24. — V. 8b = 10b v hebr. a zní: „kdo pošetile mluví, klesá.“ Srv. 6, 13. — Dle Vulg působí si mluvka (tlampač) nepříjemnosti sám — svými rty.

V. 9a. „jistě“, bezpečně, ježto poctivé spravedlivce Bůh opatruje. Srv. 3, 23 28, 18; Ž 23, 4; Is 33, 15 n. V. 9b „zabočí“ s cesty poctivosti. — „bude prozrazen“ ne-li dřív, až bude za své tajné hříchy očividně trestán; a proto nemůže cestou lži, klamu a přetvářky choditi „jistě“. Srv. Mt 10, 26; 1 Tim 5, 25.

V 10. „mrkati“, (mhourati) znamená tu škodolibě se bližnímu posmívati. Srv. 6, 13. — V. 10b = (v hebr. slovně) v 8b. Aby se vyhnuli tomu opakování, dávají novější překladatelé přednost LXX., která ve v. 10b praví: „kdo však neohroženě kárá, (působí) blaho.“

V. 11a. srv. s v. 31; 13, 14; 14, 27; Ž 35, 10; Sir 21, 26. Moudrý mluví moudře; kdož ho slyší a dle zásad jeho žijí, berou se cestou, jež vede k dlouhému a šťastnému životu. — V. 11b srv. s 6b.

12 Nenávist vzbuzuje spory a hádky,
všecky však chyby přikrývá láska.

13 Ve rtech moudrého nalézá se moudrost,
hůl však na hřbetě pošetilého.

14 Moudří umějí ukrýti, co vědí,
ústa však bláhová jsou — blízká hanba.

15 Statek bohatého jest pevnost jeho,
zkáza pak chudých jest chudoba jejich.

16 Výdělek spravedlivého přispívá k životu,
zisk však bezbožného k trestu.

17 Cestou k životu jde, kdo dbá kázně,
ale kdo domluvy zanedbává, bloudí.

18 Nenávist ukrývají ústa lživá,
a kdo roznáší klepy, nemoudrý jest.

19 Mnoho mluvení nebývá bez hříchu;
proto kdo zdržuje rty své, je rozumný.

20 Stříbro ryzí jest jazyk spravedlivcův,
ale srdce bezbožných nestojí za nic.

21 Rty spravedlivého vyučují mnohé,
pošetilci však nerozumem hynou.

V. 12. Kdo má na jiného záští, rád mluví o jeho chybách; z toho vzniká mnoho svárů; kdo druhého upřímně miluje, nemluví o jeho pok'escích a tak je „přikrývá". Srv. Sir 3, 33; 7, 36; 1 Petr 4, 8; 1 Kor 13, 7; Jak 5, 20. — Srv. naše: „Kde láska, tu i Bůh, a kde závist, tu zlý duch."

V. 13b. Nerozvážný mluvka dráždí a popouzí ke hněvu kde koho; proto také kde kdo bere na něj hůl. Jinak moudrý, který vždy také rozvážně mluví. Srv. naše: „Blázni cep." — „Na blázna kyj." — „Blázny sluší palicí holiti." a jj. Srv. podobná přísloví jiných národů. Srv. 19, 29; 26, 3.

V. 14. „co vědí" na bližního. Srv. 12, 23; 14, 33; Sir 21, 29. — Bláhový povídal však „neví, co nepoví." Ježto vše, co slyšel vyžvatlá, hrozí bližnímu hanba, jak otevře ústa. Srv. 18, 7. Srv. ruské: „Zámky pro blázny, pro moudrého pečeť."

V. 15. Jako bohatství zajišťuje zámožnému bezpečí (= „hrazené město"), jako se neodváží na něho nikdo právě proto, že je bohatý, tak bývá chuďas bez ochrany, troufá si na něho každý proto, že je chuďas.

V. 16. Požehnání majetku poctivě získaného (Srv. 11, 18 n; Moudr 3, 5) a kletba zisku, kterého kdo nabyl nepoctivě. Srv. Mt 7, 16. 18. „k životu" spokojenému.

V. 17. „k životu" dlouhému, klidnému a blaženému. Srv. 6, 23; 15, 10. — „bloudí" = nejde po té cestě vedoucí k životu, ale kráčí ke zkáze.

V. 18. „klepy" klevety — zejména kdo pomlouvá. — „nemoudrý" = nešlechetný.

V. 19a. srv. s Kaz 5, 2; Sir 20, 8; Mt 12, 36 n. — Srv. naše: „Ve mnohomluvném pravdy nemnoho." — „Kdo mnoho mluví, lže anebo se chlubí." — „Zbytečné řeči škodí a mrzutost plodí."

V. 19b. srv. s 17, 27; Sir 1, 30; 7, 15; 20, 5; Jak 3, 2.

V. 20a. srv. s 8, 19; 16, 16. V. 20b „srdce" domnělé sídlo myšlenek, které dodává jazyku; proto je tu proti „jazyku" spravedlivcovu.

V. 21a. podává důvod k v. 20a. Podobně v. 21b vykládá konečný osud těch, kteří nestojí za babku (v. 20b). — Srv. Os 4, 6.

22 Požehnání Páně, to činí boháče,
aniž se k nim přidruží utrpení.

23 Žert je bláznu páchat nešlechetnost,
věc však závažná je to muži moudrému.

24 Čeho se bojí bezbožný, přijde na něj,
čeho si přejí zbožní, bude jim dáno.

25 Jak se strhne bouře, veta je po bezbožném,
spravedlivý je však jako základ věčný.

26 Čím jest ocet zubům a dým očím,
tím jest lenivý těm, kteří poslali ho.

27 Bázeň Hospodinova přidává života,
léta však bezbožných bývají krátká.

28 Z toho, nač těší se zbožní, budou mít radost,
z naděje však bezbožných nebude nic.

29 Hradbou jest poctivci prozřetelnost Páně,
ale postrachem těm, kteří činí zlé.

30 Spravedlivý na věky se nepohne,
avšak bezbožní nebudou bydliti v zemi.

31 Ústa zbožného vydávají moudrost,
jazyk (však) převrácený vyhlazen bude.

V. 22. „to" zdůrazňuje požehnání proti nahodilému štěstí (slepému osudu), jakož i proti přičinlivosti lidské, která tím požehnáním provázena není. Srv. Gn 24, 35; 26, 12; Dt 8, 18; Sir 11, 24; Ž 126, 1; 127, 1—6. — „k nim" = boháčům. Dle hebr. však v. 22b zní: „lidská však námaha nic k němu nepřidá." Srv. Ž 126, 1 n.

V. 23. „žert" = hříčka, maličkost. — „nešlechetnost" zejména pohlavní. Činy, za které bere člověk na sebe velikou zodpovědnost, ježto mají veliký význam pro společnost lidskou (styky dovolené toliko řádným manželům), pokládají vilníci za pouhou „zábavu". — Srv. 2, 14; 14, 9; 15, 21.

V. 24. Čeho se bezbožní bojí a po čem spravedliví touží — je soud Boží. K v. 24a srv. Is 66, 4; Žid 10, 27; srv. též Job 15, 21; Sir 40, 13. — K v. 24b srv. Ž 125, 19; Mt 5, 6.

V. 25. „bouře" = strašný soud Boží. — K v. 25a srv. Job 21, 18; Ž 1, 4; Moud 5, 15; Sir 40, 1; Mt 7, 26 n. — V. 25b srv. s 12, 3; Ž 15, 5; 124, 1; Mt 24, 25. — „základ věčný", pevný, který ani bouře nerozmetá, ježto stojí na skále. Obraz vzat jest od domu.

V. 26. Podobnost: nepříjemnost a škoda. Srv. Ez 18, 2.

V. 27a. srv. s 3, 2; 4, 10; Ex 20, 12. — V. 27b srv. s Ž 54, 24; Job 15, 32 n.

V. 28a. Zbožní se těší, že dojdou odměny a ta naděje se jim splní, že budou míti z toho radost. Srv. Lk 21, 28. — Bezbožní se také těší na blaho a štěstí, ale ta naděje sklame. Srv. Ž 111, 10; Moud 3, 11; Is 59, 5-7; Job 8, 13; 18, 14.

V. 29. „prozřetelnost" doslovně „cesta", t. j. způsob, jak Spravedlivý jedná: poctivého se zastane, nepoctivého potrestá; proto se spravedlivec důvěrně o „cestu Hospodinovu" opírá, kdežto bezbožník se jí bojí. — V. 29a srv. 3, 26; Ž 24, 12—14; Os 14, 10. — V. 29b srv. s 21, 15; Lk 23, 30.

V. 30a. Spravedlivec bude pevně státi vždycky podporován a držen jsa rukou Boží. Srv. v. 25; Ž 111, 6. 8; 1, 4, 1. V. 30b srv. s v. 11; 2, 22.

V. 31a. srv. s v. 11; 8, 7. 13; Ž 36, 30. — V. 31b srv. s Ex 12, 15. 19; 31, 4; Lv 7, 20 n; Nm 9, 13.

32 Rty spravedlivého umějí mluvit libě,
ústa bezbožníků převráceně.

Hlava 11.

1 Váha falešná ohavnost jest Pánu,
ale závaží pravé jest záliba jeho.

2 Kde pýcha, tam také zahanbení,
ale kde pokora, tam moudrost.

3 Poctivost spravedlivých jest jim vůdcem,
ale zvrácenost zvrhlých jest jim škůdcem.

4 Neprospěje bohatství v den pomsty,
spravedlnost však od smrti vysvobodí.

5 Spravedlnost poctivcova rovná mu cestu,
ale pro bezbožnost svoji padá bezbožný.

6 Spravedlnost lidí přímých je vysvobodí,
ale ve svých vášních budou lapeni zvrhlí.

7 Když umře bezbožný, nemá již naděje žádné,
po čem baží hrabiví, po tom je veta.

8 Sp avedlivec z tísně vytržen bývá,
na jeho pak místo přichází bezbožný.

9 Pokrytec ústy oklamává bližního svého,
spravedlivé však vytrhne jejich obezřelost.

10 Ze štěstí spravedlivých se veselí město,
a když hynou bezbožní, bývá jásot.

V. 32a. srv. s Kaz 10, 1 ; Ef 4, 29. — V. 32b srv. s 2, 12.

Hl. 11. — V. 1a. srv. s 16, 11; 20, 10. 23; Os 12, 7; Lv 19, 35 n. — V. 1b srv. s Dt 25, 13; Am 8, 5.

V. 2. Pýcha p edchází pád — do hanby; proto je nerozum pyšnit se. Srv. 16, 18; 18, 12; Dan 4, 30 n.

V. 3. „vůdcem“ bezpečným ke štěstí. — Srv. 13, 6. — V. 3b srv. s 19, 3; Ž 51, 7.

V. 4a. srv. s 10, 2; Sir 5, 6. 10; Ez. 7, 19; Sof 1 18. — V. 4b srv. s 10, 3; Gn 7, 1. „pomsty“ = Božího soudu a trestu.

V. 5. „rovná“, že může volně kráčeti ke štěstí, nemá oč klopýtnouti a proto „nepadá“ do neštěstí jako bezbožný. Srv. 5, 22; Ž 7, 17.

V. 6. „vysvobodí“ je v den soudu a trestu Božího (v. 4). — „ve svých vášních“, t. j. v jejich následcích. Srv. 26, 27; Ž 7, 15—17.

V. 7. nedošel nás neporušen. Dopíditi se původního znění nelze. Přeloženo toliko dle dohadu. K v. 7a srv. 10, 28; Moud 3, 18; 5, 15; — K v. 7b srv. Job 8, 13.

V. 8a. srv. s 21, 18; Is 43, 2! — V. 8b srv. s Est 7, 9; Is 43, 5; Dan 6, 24; 13, 62.

V. 9. „pokrytec“ = vůbec bezbožník (hebr.). Srv. 10, 20 n. 31.

V. 10. Srv. 28, 12; Est 8, 15; viz též níže 28, 28; 29, 2.

11 Žehnání zbožných vysoko staví město,
ale ústa bezbožných je boří.

12 Pohrdá svým bližním, kdo nemá rozum,
ale člověk moudrý mlčí.

13 Utrhač obchází a tajnosti vyzrazuje,
spolehlivý však tají, co mu přítel byl svěřil.

14 Kde není (moudrý) vladař, národ klesá,
ale blaho tam, kde je hojnost rady.

15 Pykává, kdo zaručil se za jiného,
kdo však se vystříhá (těch) léček, bezpečen bude.

16 Žena krásná dochází slávy,
a siláci nabývají bohatství

17 Dobře činí sám sobě milosrdný,
ukrutný pak do svého masa řeže.

18 Bezbožný co vydělá, je vratké,
kdo však rozsívá spravedlnost, mzdu stálou má.

19 Spravedlivý připravuje si život,
ale kdo se honí za zlým, smrt.

20 Ohavou jest Hospodinu srdce zvrhlé,
ale zálibu má v těch, kteří poctivě chodí.

V. 11. Zbožní svým „žehnáním“, t. j. modlitbami svolávají na město požehnání Boží; ústa bezbožných však rozsívají sváry, rozbroje a půtky mezi měšťany a tím obec kazí. Tomu-li tak, pochopitelný jest „jásot“ a veselí“, o němžto mluvil v. 10. — Srv. 14, 1; 29, 8.

V. 12. „pohrdá“ tím, že chyby jeho mu vytýká do očí, nebo po straně roztrušuje. Srv. 14, 21; Mt 7, 1.

V. 13. srv. s 20, 19; Lv 19, 16; Sir 27, 17. 24; Jer 6, 28; 9, 4. — Tento v. je v „graduale“ na svátek sv. Jana Nep. — Srv. naše: „Co chceš činiti tajného, měj u sebe samého.“ — Ze všech věcí nejtěžší — zamlčeti tajemství.“ — „Svrbí jazyk toho, kdo ví co tajného.“ — „Smlčel Petr, smlčel i Pavel: a to, že jsem jim slova nepověděl.“

V. 14. srv. s 15, 22; 24, 6; Kaz 10, 16; Moud 6, 26. — Srv. naše: „Dobrý rádce za Boha“ a polské: „Pán každý dobrou radou stojí.“

V. 15. srv. s 6, 1—5.

V. 16. srv s 31, 30; Mt 11, 12. — „siláci“, kteří užívají své síly k násilí (hebr.). Kritika opravuje dle LXX. a překládá:

Žena krásná dochází slávy,
stolice hanby však žena jest bezbožná.
Leniví bohatství postrádají,
pilní však bohatství docházejí.

V. 17. „do svého masa řeže“ = sám sobě škodí. Srv. Mt 5, 7; 25, 34—40

V. 18a. srv. s 1., 16; Moud 3, 11. — V. 18b srv. s v. 25; Os 10, 12; 2 Kor 9, 6; Gal 6, 8 n; Jak 3, 18.

V. 19. „život“ dlouhý a blažený. Srv. 10, 16; 19, 29; Řím 6, 23; Gal 6, 8.

V. 20. srv. s 12, 22; 15, 9; 16, 5.

21 Možno ručit, že neujde trestu zlý,
plémě však spravedlivých vyhne se mu.

22 Kroužek zlatý ve chřípích svině
žena sličná, ale nemravná.

23 Spravedlivé čeká toliko blaho,
bezbožné však očekává hněv.

24 Jedni dávají ze svého a přece bohatnou,
jiní berou z cizího, a mají bídu vždy.

25 Duše štědrá dojde požehnání,
a kdo občerstvuje, občerstven jest.

26 Kdo skrývá obilí, na toho svolává lid kletbu,
požehnání však na hlavu toho, kdo prodává je.

27 Dobře jest záhy vstávati tomu, kdo mravnosti dbá,
kdo však se žene za zlým, umačkán od něho bude.

28 Kdo se spoléhá na své bohatství, padne,
zbožní však jako list zelený rozplodí se.

29 Kdo svůj dům zanedbá, bude vládnouti větry,
a kdo je bláhový, sloužit moudrému bude.

30 Zbožný vydává plody jako strom života,
pečuje o žití jiných ten, kdo jest moudrý.

V. [21]. „Možno ručit“ rukou, možno „dáti krk za to“, že .... Dosl. „ruka v ruce“. Srv. níže 16, 5; Sir 9, 17.

V. [22]. Ženy nosívaly a dosud někde na východě nosí v nose zlatý kroužek, jako jej nosí naše ženy v uchu. Srv. Gn 24, 47; Is 3, 21; Ez 16, 12. — Srv. níže 31, 30. — V. 22 podává prvý příklad přísloví, ve kterých obraz a věc zobrazená položeny jsou prostě vedle sebe. Viz takové tvary zejména ve hl. 26. — Nemravnost „sluší“ sličné ženě „jako vepři náprsenka.“ — Srv. polské: „Ozdoba žen ctnost a dobré mravy“ nebo ruské: „Ženina krása domácnost.“

V. [23]. „hněv“ Boží, který potrestá vinníky. Srv. Řím 2, 8 n.

V. [24]. Mnozí bez mála štědrostí plýtvají, dobročinností rozhazují, hýří a přece bohatnou; jiný je skoupý držgrešle, až příliš šetrný lakomec a přece chudne. Srv. 13, 7; 28, 27; Ž 36, 21; 112, 9; Mt 19, 29. — Srv. naše: „Kdo rád ze svého udělí, tomu Pán Bůh nadělí.“ „Štědrý groš na střechu uvrže, dva mu spadnou.“ — „Ví sv. Martin, zač dává plášť.“

V. [25]. srv. s 13, 4; Mt 7, 2; 2 Kor 9, 6—11.

V. [26]. má na zřeteli lichváře, kteří v dobách nouze životní potřeby skrývají, aby vznikla větší poptávka, menší nabídka, ceny by stouply a za ty vysoké ceny aby mohli své zboží prodati. Srv. u nás za evropské války. — Viz Sir 4, 5 n; Job 29, 13; Am 8, 4—7.

V. [27]. „Dobře činí“, ježto hledá a nalézá přízeň Boží (hebr.). Srv. 5, 22.

V. [28]. srv. s Job 31, 24; Ž 51, 9. V. 28b srv. s Ž 51, 10; Os 14, 6.

V. [29]. Bláhový nedbalec přijde na mizinu a bude sloužiti pilnému spravedlivci. Srv. Kaz 5, 15 n.

V. [30a]. srv. s 3, 18; 15, 4. — V. 30b překládají dnešní kritikové dle LXX.: „ale nepravost uchvacuje život.“ T. j. nepravost jest samovražda.

31 Dochází-li zbožný na zemi odplaty,
čím více bezbožný a hříšník!

Hlava 12.

1 Člověk, který miluje kázeň, miluje moudrost,
kdo však nenávidí domluvu, nemoudrý jest.

2 Kdo je dobrý, dojde milosti od Hospodina,
ale člověk záludných úmyslů odsouzení.

3 Neupevní se člověk bezbožností,
ale kořen zbožných nepohne se.

4 Žena zdatná jest koruna muže svého,
ale (jak) hnis v jeho kostech hanebnice.

5 Myšlení zbožných — právo a spravedlnost,
ale záměry bezbožných — úskoky jsou.

6 Slova bezbožných činí úklady lidem,
ústa však spravedlivých je vytrhují.

7 Jak je bezbožník vyvrácen, veta je po něm;
ale dům spravedlivých trvati bude.

8 Dle toho, co věděl, bude každý slaven;
kdo však se minul s rozumem — opovržen.

9 Lépe jest nízkému, který sám sobě stačí,
než hrdopýškovi, jenž nemá chleba.

V. 31. Trestán-li spravedlivec za malé poklesky, bude tím spíše pokutován zločinec. Srv. Jer 25, 29; 1 Petr 4, 18; Lk 23, 31.

Hl. 12. — V. 1. „miluje moudrost“ = jest moudrý. Srv. 13, 18; 15, 5. K v. 1b srv. 5, 12; 15, 10; 29, 1; Sir 19, 5; 21, 7.

V. 2. „milosti“ = přízně projevené zevním způsobem = požehnání. Srv. 8, 35. — V. 2b dle Vulg slovně: „ale kdo doufá v myšleních svých, bezbožně činí.“

V. 3b. srv. s v. 12; 10, 25; Ef 3, 17. — Pevně-li vězí v zemi kořen, stojí pevně a roste také strom.

V. 4. Obraz „ženy zdatné“ viz 31, 10nn. Žena zdatná, t. j. vzorná hospodyně pomáhá muži, by nabyl majetku a vážnosti. Srv. Sir 26, 1. 16; 1 Kor 11, 7. — „hanebnice“ = ta, kteráž hanebné věci činí. Srv. 10, 5. — „hnis v kostech“ = kostižer. Srv. 14, 30; Sir 22, 5. Hab 3, 16. — Jako kostižer působí bolesti, podrývá zdraví a život muži. Srv. ruské: „Z dobré ženy muži čest.“ — „Ohně, povodně a zlé ženy uchovej nás, Pane!“

V. 5. líčí, jakými myšlenkami se obírají ustavičně spravedliví a jakými bezbožníci. Srv. Mt 12, 35.

V. 6. Činí úklady klevetami, křivým udáním, žalobami, štvaním. Srv. 1, 11; Mich 7, 2. — V. 6b srv. s 10, 11; 14, 3.

V. 7. „vyvrácen“ od Boha. Srv. Ž36, 35. — „dům“ = manželka, děti, vnuci, čeládka, majetek. Srv. 10, 25. 30; 14, 11.

V. 8. „bude slaven“ a tedy „znám“ (Vulg). — V. 8b srv. s 27, 21.

V. 9. „stačí sám sobě,“ ježto si vydělá potřebného chleba poctivou prací, za kterou se nestydí. — „hrdopyšek = furiant, který pokládá práci pod svou čest. Srv. Sir 10, 30. — Srv. slovanské: „Lépe dobře jísti v komoře nežli hlad tříti při dvoře“.

10 Ví zbožný o potřebách dobytka svého,
ale srdce bezbožných ukrutné jest.

11 Kdo svou zemi vzdělává, má mnoho chleba,
kdo však se za nicotou honí, je blázen.

[Koho těší u vína vysedávat,
zanechává ve svém bydlišti hanbu.]

12 Bezbožník přeje si, zlí aby prospívali,
ale kořen zbožných bude růsti.

13 Pro hříchy rtů se blíží na zlého zkáza,
ale spravedlivý z tísně vyjde.

14 Z ovoce úst svých každý nasycen bude blahem
a dle skutků rukou svých odplaty dojde.

15 Blázen pokládá za přímou svou cestu,
ale kdo je moudrý, slyší rady.

16 Blázen ihned ukazuje hněv svůj,
ale kdo je chytrý, tají křivdu.

17 Svědek pravdy jeví spravedlnost,
ale kdo lže, je svědek záludný.

18 Leckdo slíbí, a svědomí mečem ho bodá.
ale jazyk moudrých je zdraví.

19 Rty, jež pravdu mluví, trvají věčně,
ale chvilku toliko jazyk lživý.

V. 10. Spravedlivec má soucit, jehož postrádá neznaboh. — „ví" a pečuje o ně, jak ukládá zákon v Ex 20, 10; Dt 22, 4. 6. 10; 25, 4. — Srv. níže 27, 23; Sir 7, 24. — V. 10b srv. s Moud 2, 10—12.

V. 11a. srv. s 28, 19; Sir 7, 16. 24; 20, 30; 40, 18. — V. 11b srv. s 28, 19. V. cd není v hebr. Srv. naše: „Kdo k poli přihlíží, má také v díži." — „Láska k poli krmí voly; tučný vůl krmí stůl." — „Dvojí orání dvojí chléb; trojí orání trojí chléb."

V. 12. není přesně zachován, proto bývá všelijak opravován a překládán.

V. 13a. srv. s 18, 7; v. 13b srv. s 11, 8; 13, 3; 21, 23; 29, 6. — Spravedlivý vyjde z tísně, ježto mluvil málo a pravdu.

V. 14a. srv. s 13, 2; 14, 14; 18, 20. Dobré slovo je símě, které svým časem vzejde. — Srv. české: „Kdo jak činí, tak odplatu béře."

V. 15. „svou cestu" = své názory. — „rovnou" = bezpečnou. Domnívaje se zpupně, že jeho náhledy jsou dokonale správné a jisté, pohrdá náhledy a radami jiných. Srv. 3, 7; 16, 2; 26, 12. V. 15b srv. s 13, 10. Srv. naše: „Chceš-li býti bez vady, nepočínej nic bez rady." — „Bez rady nic nečiň, a po účinku nepykneš." — „Komu nelze raditi, tomu nelze pomoci."

V. 16. „ukazuje hněv", stala-li se mu křivda, nebo potkala-li jej nehoda jiná. Neumí sebe ovládati. Srv. 29, 11.

V. 17. srv. s 14, 5 a 6, 19.

V. 18a. kárá dle Vulg lehkomyslné sliby, které později, když mají býti splněny, mrzí; dle hebr. však (lépe) jest kárán špičatý (jedovatý jazyk), jenž píchá bližního jako meč. — „je zdraví" = uzdravuje. Srv. 4, 22.

V. 19b. slovně dle Vulg: „ale kdo svědek kvapný (jest), skládá jazyk lži." — „chvilku", pokud se lhář nepodřekne, nebo se neprozradí jinak.

20 Zklamání bývá v srdci zlomyslných,
ale za tím, kdo jiným přeje, jde radost.

21 Nezarmoutí zbožného nehoda žádná,
ale bezbožní budou mít neštěstí plno.

22 Ohavností Pánu jsou rty lživé,
ale ti, kdo činí poctivě, líbí se jemu.

23 Člověk opatrný tají, co ví,
srdce však nemoudrých vykřikuje hloupost.

24 Ruka přičinlivých stává se paní,
lenivá však robotnicí.

25 Truchlivost v srdci muže snižuje ho,
ale řeč laskavá ho rozveselí.

26 Kdo nedbá škody (své) pro přítele, je poctivec,
a cesta bezbožníků zklamává je.

27 Nenajde člověk lenivý žádného zisku,
statek však pilného vyváží (jen) zlato.

28 Na stezce spravedlnosti je život,
ale cesta bludná vede k smrti.

Hlava 13.

1 Syn moudrý přijímá otcovu kázeň;
ale posměvač domluvy nedbá.

2 Z ovoce úst svých člověk nasycen bývá blahem;
ale touha zvrhlých — bezbožnost jest.

Srv. naše: „Lež má plitké dno." — „Ve lži stálosti není." — „Lež má krátké nohy, daleko neujde." a jj.

V. 20. srv. s 3, 29. „Výmluvný sedlák" egyptský (Viz o něm Úvod str. 429) praví: „Hanebný počin nedochází účelu..." — „Kdo jede po lodi se lží, nedosáhne břehu..."

V. 21. srv. se Ž 90, 10; Sir 33, 1. — Srv. 1 Petr 3, 13; 2 Petr 2, 9.

V. 22. srv. s 6, 17; 11, 20.

V. 23. srv. s 13, 16; 15, 2; 29, 11. — „vykřikuje" = provolává; srv. naše „hlásná trouba".

V. 24a. srv. s 10, 4; 13, 4. — V. 24b s Gn 49, 15; 3 Král 9, 21.

V. 25. „snižuje" = sráží k zemi, skličuje. — K v. 25a srv. 15, 13; 17, 22; Sir 38, 19—25. — V. 25b srv. s Is 50, 4.

V. 26a. nezachoval se neporušen, proto všelijak bývá opravován a překládán. Peters překládá: „Spravedlivec vyzkoumá svého druha," a vykládá: Spravedlivec najde cestu, která vede k potěše bližního (v. 25b), bezbožný však zbloudí, že té cesty nenajde a zarmouceného nepotěší.

V. 28. srv. s 10, 2.

Hl. 13. — V. 1. Dle Vulg je syn vtělená, zosobněná otcova nauka. Srv. 10, 1; 17, 6. 21. 52. — K v. 1b srv. 1 Král 2, 25.

V. 2a. = 12, 14a. — Srv. 18, 20. — „člověk" spravedlivý. — „zvrhlí" snaží se jiné utiskovati (hebr.); dle toho také mluví a dle toho jest odplata jejich — útisk a nikoli „blaho" (v. 2a). — Srv. 1, 31; 26, 6.

3 Kdo hlídá ústa svá, ostříhá života svého;
prostořeký však pocítí, co zlé jest.

4 Chce a nechce se člověku lenivému;
ale touha pilných splněna bude.

5 Nepoctivost v ošklivosti má spravedlivec;
bezbožný pak hanobí — na svou hanbu.

6 Spravedlnost ostříhá cesty nevinného;
ale neznabožství hříšníka podvrací.

7 (Mnohý) zdá se být boháčem, a nic nemá;
jiný pak zdánlivě chudý má veliké jmění.

8 Vykoupí člověku život bohatství jeho;
ale chuďas domluvy nedbá.

9 Světlo spravedlivých oblažuje;
ale lampa bezbožných hasne.

10 Mezi pyšnými ustavičně jsou sváry;
ale rozvážní spravují se moudrostí.

11 Statek spěšně nahrabaný se scvrká;
který však po špetkách se hromadí, roste.

12 Naděje, která prodlévá, mučí duši;
ale strom života je splněná žádost.

13 Kdo slovem (dobrým) pohrdá, sám sebe zavazuje;
ale kdo váží si příkazu, v pokoji žíti bude.
[Duše neupřímné bloudí v nepravostech;
zbožní však mají soustrast a slitování].

V. 3a. srv. s 21, 23; Sir 28, 29n; Jak 3, 2. — V. 3b srv. s 10, 19; 18, 7; 20, 19; Am 5, 13. Srv. naše: „Zle jest, když jazyk před rozumem ubíhá." — „Jazyk vrah, mluví-li před rozumem."

V. 4. Ježto vůle člověka lenivého jest nerozhodná, váhavá a slabá, nesplní se jeho touha (hebr.). Srv. 6, 9; 21, 25. — V. 4b srv s 6, 11; 12, 11; 28, 19.

V. 5. Dle hebr. člověk bohaprázdný jiné „hanobí a hanbí", dle překladu jiných „činí hanebně a nectně".

V. 6a. srv. s 11, 3. 5n. 20.

V. 7. mluví o bohatství a chudobě, kterou kdo předstírá. Neradno souditi o člověku dle zevnějška. — V. 7a srv. s 11, 24.

V. 8. O možných výkupech srv. Ex 21, 22; 22, 7—17; Lv 6, 5; Dt 22, 19. 29. Chuďas nedbá domluvy, aby se vykoupily, ježto nemá čím. Srv. Kaz 7, 13. (Jiní vykládají v. 8 o boháči, jejž přepadli lupiči žádající život nebo peníze; takové výzvy nemusí se chuďas báti, ježto po něm lupiči nepasou.)

V. 9. „světlo" = štěstí. — K v. 9a srv. Job 29, 3; k v. 9b srv. 24, 20; Job 18, 5n; 21, 17.

V. 10. „rozvážní", t. j. skromní, ústupní se neškorpí, nehašteří. Srv. 10, 24; 11, 2; 28, 25.

V. 11. „spěšně nahrabaný" poctivě i nepoctivě. Srv. 20, 21; 28, 20. 22. — „po špetkách" = poctivě

V. 12. „mučí" duši, že stůně a chřadne (hebr.). Srv. 3, 28. — „strom života" = ovoce jeho, jež dodává zdraví, síly a radosti. Srv. 3, 18; 11, 30.

V. 13. „zavazuje se" = uvaluje na sebe zodpovědnost, vinu a trest. Co v závorce, není v hebr. a v. LXX jest za v. 9. — K v. 13d srv. Ž 36, 21; 111, 5.

14 Nauka mudrcova je zdroj života,
takže vyhne se osidlům smrti.

15 Dobré vědomosti získávají přízeň;
na cestě odpadlíků je (však) propast.

16 Opatrný všecko rozvážně činí;
blázen však roztahuje se s hloupostí (svou).

17 Posel bohaprázdný uvádí ve zlé;
posel však spravedlivý je štěstí.

18 Chudoba s hanbou (potká) toho, kdo nedbá kázně;
ale kdo přijímá pokárání vážnosti dojde.

19 Žádost, splní-li se, libost působí v d ši;
blázni (však) štítí se vystříhat se zlého.

20 S moudrými kdo chodí, moudrý bude;
(ale) přítel bláznů bude jak oni.

21 Neznabohy neštěstí stíhá,
zbožní však odměny docházejí.

22 Dobrý zůstaví po sobě dědice, syny a vnuky;
i statek hříšníkův uschován je spravedlivému.

23 Obilí hojnost je na nově zoraných rolích otců,
jiným však bývá sváženo, kde není spravedlnosti.

24 Kdo šetří metly, nenávidí syna svého;
ale kdo ho miluje, záhy jej kárá.

V. 14. „života“ dlouhého a blaženého. Srv. 10 11.
V. 15a. srv. s 3, 4; 22, 1.
V. 16a. srv. s 12, 23; 15, 2; 29, 11; — „roztahuje se“ = „vykládá se“ = staví na div. Srv. Kaz 10, 3.
V. 17. „uvádí ve zlé“ ty, kteří mu poselství svěřili, ježto je bezbožně vyřídí nebo vůbec nevyřídí. — Srv. 14, 5; 25, 13.
V. 18a. srv. s 15, 5. 32. — V. 18b srv. s 12, 1.
V. 19. Protože bezbožní (= „blázni“) nechtějí stříci se hříchů, neokoušejí sladkostí, jakou působí splněné přání. Srv. Sir 1, 26.
V. 20a. srv. se Sir. 6, 36; 8, 10; 9, 21. — „bude jako oni“ blázen, = bezbožník; proto „zle se povede jemu (hebr.)“ — okolo močidla chodě neujdeš nádchy.“ — „S kým jsi, takovým jsi.“ — „S kým stáváš, takým ostáváš.“
K v. 21. srv. 11, 21. 27.
V. 22. Majetek spravedlivcův dědí jeho potomstvo, ano i majetek hříšníků dostává se do jeho rukou. Srv. Kaz 2, 26; Job 27, 17; Moudr 10, 19.
V. 23. nedošel nás neporušen, nelze se dopíditi původního jeho znění i možno podati překlad toliko přibližný. — Na rolích otců, třebas to byly „noviny“, jež obyčejně málo rodí, roste hojně; ta úroda dostává se však synům potud, pokud žijí zbožně, jako jejich otcové živi byli.
V. 24. Místo „záhy“ možno překládati také: „pečlivě“. — Srv. 22, 16; 28, 10; Sir 14, 4. Viz též Job 27, 16n; Kaz 2, 26; Moudr 10, 19; Jer 17, 10. Srv. naše: „Kázeň a dobrá metlička k dobrému vede Jeníčka.“ — „Metla vyhání děti z pekla.“ — „Čím milejší syn, tím větší metlu viň.“ — „Kdo kárá, ten miluje.“

25 Zbožný může do syta se najíst,
ale žaludek bezbožných zůstává lačný.

Hlava 14.

1 Žena, která je moudrá, staví dům svůj;
nemoudrá vystavěný již sama boří.

2 Kdo chodí přímou stezkou, bojí se Boha;
kdo však jde cestou nečestnou, pohrdá jím.

3 V ústech blázna je metla na jeho pýchu;
ale rty moudrých jsou ochranou jim.

4 Kde není tažného dobytka, prázdné bývají sýpky;
kde však je množství osení, zřejmá tam síla tahounů.

5 Svědek pravdomluvný nelže;
svědek však křivý lež vydychuje.

6 Hledá (sice) posměvač moudrost, však marně;
(ale) moudří snadno najdou, co rozum jest.

7 Přistup k muži bláhovému (a mluv s ním),
zná-li, co jsou rty obezřelé.

8 Moudrost rozumného jest na cestu pozor dávat;
ale nemoudrost bláhových je bludná.

9 Člověk nemoudrý dělá si pošklebky z hříchu;
mezi zbožnými je však blahovůle.

V. 25. srov. s 19, 18; 22, 15; 23, 13n; 29, 15; Sir 7, 25; 30, 1. 8—13; Ž 33. 11; 36, 25.

Hl. 14. — 1. „dům“ = rodina, čeládka, jakož i veškero hospodářství. Srv. 9, 1; 24, 3. Srv. slovanské: „Nestojí dům na zemi, ale na ženě.“ — „Dobrá hospodyně dům střeže, a nešetrná ho v rukávě roznese.“ „Muž-li zahýří, půl dvoru hoří, a žena-li zahýří, všecken shoří.“

V. 2. „jím“ = Bohem. Slovný překlad Vulg postrádá obvyklého protikladu; zní: „Kdo chodí přímou cestou a bojí se Boha, pohrzen bývá od toho, kterýž kráčí zlopověstnou cestou.“

V. 3. Místo „na jeho pýchu“ opravený hebr.: „na jeho záda“. — K v. 3a srv. Jer 18, 18; K v. 3b srv. 10, 13; 12, 6; 13, 3. — Tlampač nadělá si svým nepředloženým mluvením nepřátel, kteříž ho pak za trest nemilosrdně bičují.

V. 4. „tažný dobytek“ = „tahoun“, který vzdělává pole, jest obrazem člověka přičinlivého a neunavně pracovitého. — „síla“ = množství. — Srv. 10, 4.

V. 5. srv. s 6, 19; 12, 17.

V. 6. srv. s 15, 14; 17, 24; Moudr 6, 13; Ž 14, 10.

V. 7. je porušen a proto všelijak překládán i vykládán.

V. 8. „cesta“ = způsob života, mravy. — „nemoudrost je bludná“ a proto vede do záhuby. Srv. 12, 26.

V. 9a. srv. s 10, 23. — „blahovůle“ vzájemná i přízeň a záliba Boží, které nemoudří postrádají, ježto s úsměvem na rtech páchají hříchy. — 9a dle hebr. lépe překládati: „Mezi nemoudrými nepravost sídlí.“

10 V srdci, jež pamatuje, jak cítilo hořkost,
k radosti se nepřidruží pýcha.

11 Domy bezbožných bývají vyhlazeny,
ale stany spravedlivců rostou.

12 Leckdy zdá se člověku cesta být správná,
ale kon c konců ke smrti vede.

13 I kd ž se směje, mívá člověk bolest;
a po radosti naposled bývá žalost.

14 Mravy svými nasycen bude blázen,
ale též skutky svými člověk dobrý.

15 Prostomyslný věří každému slovu,
zkušený (však) pozor má na své kroky.

[Člověku lstivému dobře se nikterak nepovede,
č ny však služebníka moudrého budou se dařit;
cesta, kterou půjde, bude rovná.]

16 Moudrý úzkostně se vystříhá zlého,
(ale) blázen klidně do něho skáče.

17 Člověk prchlý hlouposti dělá,
a ošemetník je v nenávisti.

18 Prostomyslní osvojují si pošetilost,
chytří však dočekávají se učenosti.

V. 10b. přeloženo dle LXX. Srv. Sir 11, 27; 18, 25. Dle Vulg slovně: „Srdce, které zná hořkost duše své, v radost jeho nepřimísí se cizí.“ Bývá vykládáno: „Jako s žalostí, tak je to i s radostí. Obé cítí nejlépe jen ten, jehož se to týká.

V. 11. „domy“ = rody, potomstvo, hospodářství, zámožnost. Srv. 11, 18; 13, 17; Ž 108, 13; 20, 11; Job 18, 19; Is 14, 22. — K v. 11b srv. Ž 91, 13; 127, 3.

V. 12. „cesta“ = způsob života, jednání, mrav. — „správné“ = bezpečné vedoucí k užitečnému cíli. Srv. 16, 25; Sir 21, 11; Mt 7, 13. Proto neslušno spoléhati na svůj názor, zakalený vášněmi, ale v potaz bráti, co soudí jiní rozvážní lidé.

V. 13. Není růže bez trní. Srv. Kaz 2, 2; Lk 6, 25; Jak 4, 9.

V. 14. „Mravy“ = „skutky“ = jejich ovocem, odměnou a trestem za ně. — Jak si kdo ustele, tak si lehne. — Člověk dobrý dojde odměny a v tom smyslu bude „nad“ bláhovým neznabohem (Vulg slovně). K v. 14 a srv. 1, 31; 12, 14. Moudr 5, 7. — K v. 14b srv. 12, 14; Is 3, 10.

V. 15. srv. s 1, 4. — „zkušený“ nevěří každému slovu, ale vyšetřuje spolehlivost jeho, aby nebyl podveden. — Co je v závorce má LXX za 13, 13; a hebr. toho nemá. — „rovná“ = bezpečná, po které snadno dojíti cíle. — „Nedověřovati jest opatrnost. Není to nevěřiti, ale k víře dohlížeti.“ „Kdo ví, co v hrnci vře, když jest pod pokličkou?“ „Kdo lehce věří, snadno pochybí.“

V. 16. „klidně“ = bezstarostně, jakoby nebylo báti se trestů. Srv. 3, 7; Job 28, 28; Ž 33, 15.

V. 17. srv. s v. 29. — „Ošemetník“, t. j. úskočný podvodník je člověk nebezpečnější nežli prchlivec.

V. 18. prostomyslnost, naivnost, dobráctví je sice věc chvalitebná, ale všeho mnoho škodí a všecko se snadno zvrhá v chybu. Z dobromyslného stává se snadno pošetilec. — Místo „dočekávají se“ dle hebr. „korunují se“ (učeností).

19 Budou ležeti zlí před dobrými,
a bezbožní přede dveřmi spravedlivých.

20 I svému druhu chudý odporný bývá,
ale boháči mnoho mají přátel.

21 Kdo svým bližním opovrhuje, hřeší;
ale kdo soucit má s chudým, blažen bude.
[Kdo doufá v Pána, miluje milosrdenství.]

22 Bloudí, kteří se dopouštějí zlého;
láska a věrnost (však) připravuje si blaho.

23 Každá práce odměněna bude hojně,
ale kde mnoho slov, tam často bývá nouze.

24 Koruna lidí moudrých je bohatství jejich;
(ale) šílenství jest nerozum hloupých.

25 Zachraňuje život svědek věrný;
ale křivý vydychuje lži.

26 Kdo se bojí Pána, má silnou naději,
a jeho děti mají kam utéci se.

27 Bázeň Páně pramen živ.ta jest,
odvracujeť smrtonosnou zkázu.

28 Množství obyvatelstva — králova chlouba;
málo však lidu vladařova zhouba.

V. 19. „ležeti“ na břiše, plaziti se, kořiti se dobrým, kteří budou povýšeni. Srv. Gn 42, 6; 1 Král 2, 36. — „přede dveřmi“ dožebrávajíce se almužny.

V. 20a. srv. s 19, 4. 7; 27, 10. — V. 20b srv. se Sir 6, 8—10; 13, 24—29. — „Žebráka ani ten, kdo ho zrodil, nemiluje.“ — „Chudý málo má přátel.“

V. 21. „hřeší“ a proto nebude „blažen“, ale nešťasten. — „bližním“, rozuměj chudým. Srv. 11, 12; Ž 40, 2. — Co v závorce, není kromě Vulg jinde. Srv. s tím 2. Kor. 9, 10.

V. 22. „bloudí“ a nejdou po cestě, vedoucí ku blahu. Srv. 3, 3; Moudr 3, 9; 5, 6—13.

V. 23a. srv. s 10, 4. — Mluvka škodívá sám sobě.

V. 24. Moudrý užívá bohatství tak, že si tím získává všeobecnou vážnost a úctu (korunu); místo té koruny získávají si nemoudří svým „nerozumem“, t. j. nerozumnými činy — věnec pošetilosti (= „šílenství“). Srv. Sir 7, 12; 13, 30. — Dle LXX zní v. 24:

„Koruna moudrých zkušenost jest;
věnec však pošetilců bláznovství.“

V. 25. Poctivý svědek může zachrániti život křivě obžalovanému ze zločinu, který bývá pokutován smrtí. — V. 25b srv. s v. 5. Protiklad žádá překládati: „ale kdo vydychuje lži, ten ničí“ (život). — Srv. 12, 5. 17.

V. 26. „naději“, že Bůh pomůže. — Srv. 1, 33; 18, 10; Job 3, 16. — „utéci se“ k Bohu. Srv. Ž 90; 13, 6; 102, 17. — Srv. také Ex 20, 6.

V. 27. srv. s 10, 11; 13, 14; Kaz 12, 13.

V. 28. srv. s 29, 12; Sir 10, 3; 3 Král 4, 20 n.

29 Trpělivý ovládá se velikou moudrostí;
prchlý však ukazuje velikost bláznovství svého.

30 Život těla je srdce zdravé;
kostižer (však) náruživost.

31 Nuzáka kdo utiskuje, tupí jeho Tvůrce;
ale ctí jej, kdo se slitovává nad chuďasem.

32 Pro svou zlobu bezbožník vezme za své;
zbožný však naději má ve své smrti.

33 V srdci rozvážného odpočívá moudrost,
a všecky nezkušené vyučuje.

34 Spravedlnost vyvyšuje národ,
ale ubohým lid činí hříchy.

35 Příjemný je králi služebník rozumný,
ničemný (však) hněv jeho cítit bude.

Hlava 15.

1 Odpověď vlídná krotí hněv;
(ale) řeč tvrdá budí vztek.

2 Jazyk moudrý vědění čest činí;
ústa (vsak) pošetilých bláznovství chrlí.

3 Na každém místě Hospodin má oči,
(které) hledí na dobré i na zlé.

4 Jazyk pokojný strom života jest;
nezřízený však poraňuje duši.

V. 29. srv. s 16, 32; 19, 11; Kaz 7, 9n; Jak 1, 19. — „Prchlivost člověka oslepuje." — „Malý hrnek brzo překypí."

V. 30. Srdce klidné, nezmítané vášněmi, nehnané náruživostmi přispívá i ke zdraví tělesnému; naopak srdce poutané hříšnými návyky podrývá i zdraví tělesné. Srv. 4, 22; 12, 4; Sir 30, 26.

V. 31. Kdo pohrdá tvorem, pohrdá i jeho Tvůrcem; srv. 17, 5; 22, 2; Job 30, 15; Mt 25, 40—45. — V. 31b srv. s 19, 17; Mt. 5, 16.

V. 32a. srv. s Job 21, 16—18. — V. 32b srv. s Ž. 15, 11; 16, 15; 22, 4; Job 19, 25—27; Nm 23, 10; 2 Kor 1, 9; 5, 8. — Dle LXX však 32b dlužno překládati: „zbožný však pro svou nevinost bezpečen jest"

V. 33. srv. s 10, 14; Sir 21, 29. — Znění 32b není jisto.

V. 34. Dle hebr. hřích do hanby vrhá národ. — Srv. Is 48, 22; 57, 21.

V. 35. srv. s 16, 13; 22, 11; Gn 24, 45—47; 41, 37.

Hl. 15. — V. 1a. srv. s v. 18; 25, 15; Sdc 8, 1—3; Sir 6, 5. — V. 1b srv. s 1 Král 25, 10—13; 3 Král 12, 13—16.

V. 2b. srv. s v. 28; 12, 23; 13, 16; 18, 2; Kaz 10, 14.

V. 3. srv. s 5, 21; 2 Par 16, 9; Job 14, 16; 31, 4; 34, 21; Ž 33, 16n; Sir 17, 13; Jer 16, 17; 32, 19; Zach 4, 10.

V. 4. „pokojný" = vlídný, krotící hněv (v. 1a), přináší ovoce života. — V. 4a srov. s 12, 18; Sir 36, 25. — O stromu života srv. 3, 18. — V. 4b srv. s 11, 3; Is 65, 14.

5 Blázen směje se kázni otce svého;
kdo však dbá domluvy, moudřejší bude.

[Kde hojná spravedlnost, tam (také) největší síla;
záměry bezbožných však z kořene vyrvány budou.]

6 V domě zbožného je mnoho blahobytu;
ale zisk bezbožného zděšení bývá.

7 Ústa moudrých vědění rozsívají;
srdce (však) bláznů není podobno jim.

8 Oběti bezbožných odporné jsou Pánu,
(ale) modlitby spravedlivých libé.

9 Ohavná Pánu je cesta bezbožného;
kdo však jde za právem, jest miláček jeho.

10 Tvrdá důtka tomu, kdo opouští cestu života;
kdo má domluvu v nenávisti, zhyne.

11 V peklích, v místě zkázy oči má Hospodin;
čím více v srdcích smrtelníků.

12 Posměvač nemá rád toho, jenž ho kárá;
(proto) chodit k moudrým nechce se mu.

13 Srdce radostné vyjasňuje líce;
duše truchlí-li, zkličená jest mysl.

14 Srdce moudrého vyhledává vědění;
ústa však bláznů si libují v nerozumu.

15 Veškeré dny chuďasovy zlé jsou;
klidná (však) mysl — takořka stálé hody.

V. 5a. srv. s 13, 1; 5b srv. s 12, 1; 13, 18. — Co v závorce, vzato jest ze LXX. — „síla" = zejména zámožnost. — „záměry bezbožných" nabýti „síly."

V. 6. „zděšení", že jest veta po zisku očekávaném.

V. 7. srv. se Sir 37, 26; Mt 12, 34 n. — „není podobno jim," ale naopak rozsívá pošetilosti.

V. 8a. srv. s 21, 27; Gn 4, 5; Kaz 4, 17; Sir 7, 11; 34, 21. 23; 35, 14; Is 1, 11—15; Jer 6, 10; 7, 22 n; Am 5, 22; Mich 6, 7; 1 Král 15, 22. — V. 8b srv. s v. 29; Ž 33, 16.

V. 9a. srv. s Moudr 14, 9. — V. 9b srv. s 11, 19 n; 21, 21; 1 Tim 6, 11. — „cesta" = způsob života.

V. 10. „tvrdá důtka" — kyne. — Srv v. 5; 12, 1; Sir 19, 5.

V. 11a. srv. s 27, 20; 29, 1; Sir 42, 18; Job 26, 6. — V. 11b srv. s 17, 13; 2 Par 6, 30; Ž 7, 10; 43, 22; Moud , 6; Jer 17, 10; 1 Král 16, 7.

V. 12. srv. s 1, 15; 9, 7; 12, 1; 13, 1. 20; Am 5, 10. — O „posměvači", člověku, který si tropí posměch ze zásad nábožensko-mravních viz níže 21, 24; Ž 1, 1 (hebr.).

V. 13. „mysl" = nálada duševní, která se jeví také ve tváři. K v. 13a srv. 17, 22; Sir 13, 31; 26, 4. — K v. 13b srv. 12, 25; 25, 20; Sir 30, 25; 38, 19.

V. 14. srv. s 14, 6; 19, 25; Sir 39, 1.

V. 15. „chuďasa" trpícího. — Šťasten, kdo v útrapách si zachová mysl klidnou! Srv. 17, 22; Sir 30, 27.

16 Lépe mít málo a báti se Hospodina,
než mnoho pokladů — a ne spokojenosti.

17 Lépe jest pozvánu býti na zelí s láskou,
nežli na krmné tele s nenávistí.

18 Člověk popudlivý sváry budí,
(ale) trpělivý vzbuzené krotí.

19 Cesta lenivých je takřka zatarasena trním,
(ale) cesta spravedlivých překážek nemá.

20 Syn moudrý radost činí otci,
člověk však blázen pohrdá matkou.

21 Z bláznovství má radost člověk blázen;
a e muž opatrný jde přímo svou cestou.

22 Bez porady v nic se rozplynou plány;
kde však jest mnoho rádců, tam se daří.

23 Radost mívá člověk z výpovědi úst svých;
a slovo ve vhodné chvíli jest velmi užitečné.

24 Stezka života vzhůru (kyne) vzdělanému,
aby zůstal daleko pekel tam dole.

25 Dům lidí zpupných Hospodin zboří,
a upevní meze vdovina pole.

26 Ohavností jsou Hospodinu záměry zlé;
čisté však přání [je krásné a] Pán [je] splní.

27 Boří svůj dům, kdo se žene za lakotou;
ale kdo nenávidí úplatky, živ bude.

V. 16. srv. s 16, 8; 17, 1; Ž 36, 16; 83, 11; Kaz 4, 6.
V. 17. srv. s 14, 30. Srv. ruské: „Laskavá tvář milejší než koláč."
V. 18. srv. s v. 1; 14, 29; 16, 28; 26, 21; 28, 25; 29, 22; Sir 8, 19; 28, 11.
V. 19. Lenivec vidí všude nepřekonatelné překážky; přičinlivý nezná nic obtížného, čeho by nemohl zdolati. Srv. 10, 4; 22, 13; 24, 30n; Jer 18, 15; Is 26, 7.
V. 20. srv. s 10, 1; 29, 3.
V. 21. srv. s 10, 23; 3, 6. — Proti ztřeštěnému pošetilci položena tu klidná rozvaha spravedlivcova.
V. 22. srv. s 11, 14; 20, 18.
V. 23. srv. s 13, 2; 24, 26; 25, 11; Kaz 3, 7; Sir 20, 6n; Is 60 4.
V. 24. srv. s 2, 19. — Viz také Filip 3, 20; Kol 3, 1n.
V. 25. „dům" rodinu, čeleď, hospodářství, majetek. — „zpupní" = kteří utiskují slabé, zejména vdovu, posunujíce mezníky na svůj prospěch a na její škodu. — K v. 25a srv. 12, 7; 14, 11; 29, 23. — K v. 25b srv. 23, 10; Ž 67, 9; 145, 9. — Viz též Ex 22, 21; Dt 19, 14; 27, 17.
V. 26a. srv. s 6, 16. 18. V. 26b srv. s 16, 24.
V. 27. „za lakotou se žene" zejména soudce (úředník), který se dává upláceti, že panuje pak „korrupce" ve státě. Srv. Ex 23, 8; Dt 16, 19; Sir 20, 31; Ž 14, 5.

Láskou a věrností smývají se hříchy;
a bázní Páně se vzdaluje každý zlého.

28 Mysl zbožného přemýšlí, má-li odpovědět;
(ale) ústa bezbožných zlé (řeči) chrlí.

29 Daleko jest Hospodin od bezbožných;
ale modlitby spravedlivých vyslýchá.

30 Oko jasné rozveseluje duši;
(a) dobrá novina občerstvuje tělo.

31 Ucho, jež spasitelnou domluvu přijme,
mezi moudrými bude bydlit.

32 Kázeň kdo zamítá, pohrdá svým životem;
ale kdo přijímá domluvu, nabývá moudrosti.

33 Bázeň Páně je kázeň moudrosti,
a slávu předchází ponížení.

Hlava 16.

1 Člověkovo dílo jest uvažovati v duchu;
ale Hospodin slova na jazyk dává.

2 Všecky cesty člověka čisté jsou očím jeho;
(ale) Hospodin jest, jenž váží duchy.

3 Vyjev Hospodinu skutky svoje,
a tvé plány se ti zdaří.

4 Vsecko k účelu svému učinil Hospodin;
též i bezbožného ke dni zlému.

V. 27cd. je v hebr. 16, 6. — „Láska a věrnost" prokazovaná zejména bližnímu. Srv. Dan 4, 24; Sir 3, 33. — K v. 27d srv. Sir 7, 40.

V. 28a. srv. s Ž 36, 40. — V. 28b srv. s v. 2; 13, 3; 14, 16; 1 Petr 3, 12.

V. 29a. srv. s Job 5, 4; Ž 17, 42; 36, 16; 118, 155; Is 1, 15. — V. 29b srv. s v. 8; Ž 33, 16; Jan 9, 31; Jak 5, 16.

V. 30. srv. s 3, 8; 12, 4; 13, 9; 22, 1; Sir 26, 10.

V. 31. „ucho" = člověk, který užívá ucha. Srv. v. 5; 6, 23; 10, 12; 25, 12. — „mezi moudrými bude bydlit" = dostane se do jejich společnosti.

V. 32. srv. s 8, 33. 36; 13, 18.

V. 33a. srv. s 1, 7; Sir 1, 34. — „kázeň" = prostředek výchovný, cesta, kterou lze dojíti moudrosti. — O slávě, kterou získává moudrost srv. 3, 16; 8, 18. Jako pýcha předchází pád. — O tom „ponížení" srv. 3, 5—7.

Hl. 16. — V. 1. Člověk může sice přemítati, co a jak má říci, aby se dodělal žádoucího úspěchu, ale všecko to úsilí jest marné, nežehná-li mu Bůh. Srv. v. 9; 19, 21; Sir 8, 11n; Moud 7, 16; Mt 10, 19n.

V. 2. Člověk leckdy nevidí na sobě mravní skvrny; vidí ji však oko Vševidoucího. Srv. 21, 2; 24, 12; Ž 7, 10; Moud 1, 6; 1 Král 16, 7; Jer 17, 10; 1 Kor 4, 4.

V. 3. „vyjev" = svěř, poruč v důvěrné modlitbě. Srv. Ž 36, 5.

V. 4. „k účelu svému" = k účelu, který Bůh té oné bytosti vytkl. — „den zlý" — den trestu, kdy se ukáže na potrestaném, že jest Bůh nejvýše spravedlivý. Tak přispěje také ten trest k větší cti a slávě Boží. Srv. Sir 39, 26; Job 21, 30; Ex 9, 16; Řím 11, 36.

5 Ohavností jest Pánu každý zpupník;
možno ručit za to, že neujde trestu.

[Počátek cesty dobré je činiti spravedlnost;
to Bohu milejší než oběti přinášeti.]

6 Láskou a věrností nepravost se smývá;
a báz ní Páně se vzdaluje člověk zlého.

7 Líbí-li se Hospodinu něčí cesty,
i jeho nepřátele obrátí ku pokoji.

8 Lépe mít maličko, ale spravedlivě,
než velké příjmy, ale nepoctivě.

9 Mysl člověka přemýšlí o své cestě,
Hospodin však spravuje kroky jeho.

10 Výpověď Boží jest na králových rtech;
nepobloudí v soudu jeho ústa.

11 Váha a misky její jsou řízením Páně;
jeho dílo jsou také závaží všecka.

12 Štítí se králové činit co bezbožného;
utvrzujeť spravedlnost trůny.

13 Zálibu má král ve rtech spravedlivých;
a kdo upřímně mluví, toho miluje.

14 Králův hněv bývá posel smrti;
ale muž moudrý ukrotí jej.

V. 5a. srv. s 6, 16n; 8, 13; Lk 16, 15. — V. 5b srv. s 11, 21; 28, 20. — V. 5c srv. s Lk 10, 28. — V. 5d srv. s 15, 8; 1 Král 15, 22; Os 6, 6.

V. 6. = 15, 27. — K v. 6a srv. Tob 12, 9; Dan 4, 23; Luk 11, 41. — K v. 6b srv. v. 17; 14, 16; Job 28, 28.

V. 7. „obrátí ku pokoji" = udobří je, že spravedlivého již nepronásledují, ale smíří se s ním. Srv. Gn 26, 27n; 31, 24; 33, 4; 39, 21; 2 Sam 19, 9n; 2 Par 17, 10; Jer 39, 12; Dan 1, 9.

V. 8. srv. s 15, 16.

V. 9. srv. s v. 1. — „cesta" = co v těch oněch poměrech činiti, aby člověk neutrpěl škodu, ba naopak získal. Srv. 19, 21; 20, 24; Tob 4, 20; Ž 36, 23; Jer 10, 23; 2 Kor 3, 5; Filip 2, 13.

V. 10. připomíná autoritu krále, který zastupuje samého Boha, a budí důvěru poddaných k jeho rozkazům, spolu však nabádá krále, aby činil rozvážně a spravedlivě. Srv. 3 Král 3, 28; Ex 22, 8; 1 Sam 2, 25; Ž 82, 6. Srv. ruské: „Vůle Boží, soud carův." — „Na koho Bůh milostiv, na toho i car laskav." — „Car rozkazuje a Bůh pravou cestu ukazuje."

V. 11. Bůh, původce řádu mravního i právního chce, by lidé užívali spravedlivých vah i měr; kdo hřeší proti tomu právu, Bohem ustanovenému, neujde trestu. Srv. 11, 1; Lv. 19, 36; Dt 25, 13; Mich 6, 11. — „závaží" byly kaménky, které nosívali staří v měšci za pasem, proto slují „kamení v pytlíku."

V. 12. srv. s 8, 15; 20, 28; 25, 5; 29, 14; Sir 10, 1; Is 16, 5. — Král bohaprázdný, na př. ten, který bez dostatečné příčiny pouští se do války, podrývá si sám svůj trůn. „Štítí se," aspoň se štítit mají.

V. 13. Nemá-li té záliby, má ji míti. — Srv. 14, 35; 22, 11.

V. 14a. srv. s 19, 12; 20, 2; Gn 40, 2; 3 Král 2, 22—46. — K v. 14b srv. 25, 15; Dan 2. — Srv. ruské: „Carův hněv, posel smrti."

15 V jasné tváři královĕ jest život;
a jeho přízeň jest jako dešť z jara.

16 Získávej si moudrost, neb lepší jest nežli zlato;
a nabuď opatrnosti, jeť nad stříbro drahá.

17 Cesta zbožných daleko je zlého;
život svůj chrání, kdo se drží své cesty.

18 Pohromu předcházívá pýcha,
a před pádem bývá duše zpupná.

19 Lépe ponižovati se s poníženými,
nežli děliti se o kořist se zpupnými.

20 Kdo se dá poučit (Božím) slovem, najde štěstí;
a blaze tomu, kdo důvěřuje v Hospodina.

21 Kdo jest rozumné mysli, bude prohlášen za mudrce,
a kdo umí sladce mluvit, bude míti úspěch.

22 Studnicí života jest vědění tomu, kdo má je;
(ale) trestem bláznů jest pošetilost.

23 Srdce moudrého dává rozum do úst jeho,
a rtům jeho přidává účinnosti.

24 Čistý med jsou slova přívětivá;
sladká duši a zdravá tělu.

V. 15a. srv. s Job 29, 24. — V. 15b srv. s 19, 2; Ž 71, 6; Job 26, 23. Pozdní déšť působí hojnou a radostnou žeň, proto po něm touží palestinský rolník; bez něho byla by neúroda a hlad. Podobně nutná, žádoucí a vydatná jest královská milost.

V. 16. srv. s 8, 10 n. 19; 10, 20.

V. 17. „zlého“ = neštěstí. Srv. 15, 10. — „své cesty“ zbožnosti, spravedlnosti, se které neschází na levo ni v pravo. Srv. 13, 3.

V. 18. srv. s 11, 2; 15, 33; 18, 12; Sir 10. 15. — Srv. polské: „Pýchy nedobrý konec bývá,“ a naše: „Neveď si pyšno, by na zle nevyšlo.“ — „Pýcha před pádem, utíkej před hladem.“ — „Kdež přijde pýcha, tudíž za ní přikluše hanba.“ — „Za pýchou palice chodí.“ — „Sráží Bůh pyšným rohy.“

V. 19. srv. s 14, 11; 15, 25; Is 2, 11 -17. — „ponížení“ bývají utlačovaní a „zpupní“ utlačovatelé. Oněm kyne odměna, těmto trest. — Srv. naše: „Pokora milosti, pýcha dochází žalosti.“ — „Pokora dochází poctivosti, pýcha pádu.“ — „Pokora činí pokoj, pokoj činí bohatství; bohatství činí pýchu, pýcha činí válku; válka činí chudobu, chudoba zase pokoru.“ — „Lepší prosba nežli hrozba.“

V. 20. „štěstí“ = sám Hospodin. — Srv. 28, 25; Ž 2, 13; 39, 5; Is 30, 18; Jer 17, 7.

V. 21. Bude míti „úspěch“, když bude někomu domlouvati nebo někoho přesvědčovati. — Srv. ruské: „Laskavé slovo jest kyje silnější“ — a jihoslovanské: „Pěkné slovo železná vrata otvírá.“ (Přel. Čelakovský.)

V. 22a. srv. s 10, 11. — Zpozdilce trestá jejich vlastní zpozdilost.

V. 23. srv. s v. 21; 14, 33; Ž 36, 30; Sir 21, 19; Mt 12, 34. Srv. polské: „Lahodná mluva, jistá přímluva.“ (Čelakovský.)

V. 24. srv. s. 15, 4. 30.

25 Je cesta, která zdá se člověku správná,
ale konec její ke smrti vede.

26 Pracujícího hlad pracuje pro něho,
neboť pohání ho jeho ústa.

27 Člověk pekelník osnuje úskočné plány,
a má na rtech oheň zžírající.

28 Člověk zvrhlý vzbuzuje sváry,
a donášeč odráží si přátele.

29 Muž nepravý přeluzuje přítele svého,
a vede ho po nedobré cestě.

30 Když někdo klopí oči, úskoky smýšlí
a rty křiví, když si plány zlé již smyslil.

31 Koruna důstojnosti šediny jsou;
cestou spravedlnosti lze jich dojít.

32 Lépe je být trpělivým nežli obrem;
lépe ovládati sebe než dobýti města.

33 Losy bývají za ňadra metány,
ale Hospodin je řídí.

Hlava 17.

1 Lepší kus suchého chleba a k němu pokoj,
než plný dům kvasů obětních a při nich sváry.

2 Služebník moudrý ovládne (pánovy) zpozdilé syny,
a s nimi bude se dělit o dědictví.

V. 25. srv. s 14, 12.
V. 26. Žaludek pohání člověka do práce. — „ústa" hladová. Srv. Kaz 6, 7. — Srv. polské: „Hlad k domu přihání." „Naučí nouze práci" nebo „Naučí potřeba, čeho k ní třeba." Srv. ruské: „Naučí bída kouzliti, když není co na zub vložiti." „Když člověk vyhladoví, jak chleba dostati, břicho mu praví" „Hlad žene do světa." (Čelakovský.)
V. 27. „osnuje úskočné plány," jak by jiné zničil (do jámy, kterou kope, chytil.) — Srv. 26, 23; Jak 3, 6. — „Zlý jazyk mnoho zlého natropí."
V. 28b. dle Vulg slovně: „mnohomluvný rozlučuje knížata." Srv. 6, 14. 19; 15, 18.
V. 29. srv. s 1, 10—19; 2, 12; 3, 31; 24, 28.
V. 30. Nemůže-li se ti kdo podívati do očí, je to snad proto, že nesmýšlí s tebou dobře, že chce ti nějak ublížiti; mluví-li s tebou skřivenými ústy, možno, že již uzrál v něm plán, jak ti ukřivdí.
V. 31. Odměna za spravedlnost je dlouhý život. Srv. 3, 2; 4, 10; 8, 11; 10, 27; 14, 27; Ex 20, 12; Ž 20 5; 22, 6; 90, 6; Sir 1, 12.
V. 32. srv. s 14, 29; 19, 11; 26, 28.
V. 33. srv. s Nm 26, 55; 33, 54; 34, 13; 36, 2; Jos 7, 14; 14, 2; 18, 6; 19, 51; Ž 21, 19; 77, 54; Abd 11; Nah 3, 10; Jon 1, 7; Neh 11, 1; Sk 1, 26.
Hl. 17. — V. 1. srv. s 7, 14; 15, 16 n; 16, 8.
V. 2. srv. se Sir 10, 28; 2 Král 16, 4.

3 Oheň zkouší stříbro, pec zlato,
a srdce (lidí) zkouší Hospodin.

4 Zlý (rád) poslouchá jazyk nešlechetný,
a lstivec popřává sluchu r.ům lživým.

5 Nuzákem kdo pohrdá, tupí jeho Tvůrce;
a kdo se raduje z pádu jiného, nebude bez pomsty.

6 Koruna starců (jsou) synové synů,
a sláva synů — otcové jejich.

7 Nesluší hloupému vybraná slova;
(tím méně) velmoži ústa lživá.

8 Kámen vzácný je to, nač se kdo těší;
ať jde kam jde, vše činí opatrně.

9 Kdo tají provinění, pečuje o přátelství;
kdo (však) dál je vypravuje, druha si odráží.

10 Více prospívá domluva u moudrého,
nežli sto ran u pošetilého.

11 Zlý vždy snaží se jen odpírati;
i bude posel krutý na něho poslán.

12 Lépe potkat medvědici, jíž vzali mladé,
nežli blázna, který si zakládá na své hlouposti.

13 Zlým kdo odplacuje dobré,
nehne se neštěstí z jeho domu.

14 Trhá vodě hráz, kdo počíná sváry;
prve než vzplane hádka, dlužno jí nechat.

V. 3. „zkouší" a tříbí, čistí. Srv. 15, 11; 16, 2; 21, 2; Sir 2, 5; Moudr 3, 6; Is 1, 25; Jer 6, 29; 1 Petr 1, 7.

V. 5. „nebude bez pomsty"=neujde Božímu trestu. — Srv. 14, 31; Sir 4, 3n; 7, 12; 1 Kor 11, 22. — Viz též 24, 17; Job 31, 29; Abd 12; Sir 7, 38; Řím 12, 15.

V. 6a. srv. s 16, 31; Ž 127, 6; Tob 14, 15; Job 42, 16. — V. 6b srv. se Sir 3, 13.

V. 7a. srv. s 11, 22; 6, 17; Sir 25, 4.

V. 8. Hebr. připomíná vliv darů, t. j. úplatků, dle našeho „Kdo maže, ten jede." Dosud činí divy na Východě :pověstný „bachšíš"; dosud jest drahým kamenem, jakým přičítali staří kouzelnou moc. Dle hebr. zní v. 8:

Drahým kamenem dar je v očích toho, kdo jej dává,
ať jde kam jde, všude se úspěchu dodělává."

Srv. Dt 16, 19. — Vulg zdůrazňuje vliv naděje na činy lidské. Kdo se těší, že dostane odměnu slíbenou, všemožně se činí, aby jí došel.

V. 9. „provinění" svého přítele. — Srv. 10, 12; 16, 28; Sir 22, 25—28; 28, 15 n.

V. 11 „odpírati", vzpouzeti se Bohu i lidem, kteří ho zastupují. — „krutý posel" je na př. bouře, krupobití, oheň atd. Srv. Ž 77, 45; 103, 4.

V. 12. Medvědice, že jí vzali mladé, zuří více nežli kdy jindy. Srv. 27, 3.

V. 13. srv. s Jer 18, 19—23; Ž 7, 5; 108, 5n; 1 Král 25, 21 n.

V. 14. Kdo počne se hádat, činí do hráze rybníka průtrž, které potom nelze ucpati; proto lépe neprotrhati jí! Principiis obsta; sero medicina paratur...

15 Soudce, jenž osvobodí bezbožného,
i ten, který odsoudí spravedlivce —
ohavou je před Bohem [illegible] i onen.

16 Co je platno bláznu bohatství míti,
když si moudrosti koupiti nemůže?

[Kdo svůj dům do výšky žene, chce, by se zřítil;
a kdo štítí se učit, v neštěstí padne.]

17 Každého času miluje pravý přítel;
zdali však bratrem je, v neštěstí se pozná.

18 Pošetilý je, kdo dává ruku,
kdo se zaručuje za svého druha.

19 Kdo myslí na rozbroje, miluje hříchy;
kdo staví vysoká vrata, chce, aby spadla.

20 Kdo má zvrhlé srdce, dobrého nic nedosáhne;
a kdo má zvrhlý jazyk, padat bude ve zlé.

21 Pošetilec rodí se ke své hanbě;
aniž může mít otec radost z blázna.

22 Mysl veselá činí, že člověk kvete;
(ale) duch smutný vysušuje kosti.

23 Dary z klína bezbožný bere,
aby převrátil cesty práva.

24 Na líci opatrného září moudrost;
oči (však) bláznů (těkají) v končinách země.

V. 15a. srv. s 24, 24; Is 5, 23; Sir 11, 33. — V. 15b srv. s 18, 5; Ex 23, 7; Ž 93, 21.

V. 16. srv. s 3, 15; 8, 11; 23, 23; Sir 6, 21. — Opatřiti si moudrost lze opravdovou snahou; té však člověk bláhový nemá. — „do výšky“ přílišné, bez dostatečných základů. Srv. v. 19b. — Kdo se povyšuje, bude ponížen. — V. 16d srv. s v. 20b. — Srv.: „Komu není shůry dáno, v apatice nekoupí.“ — „Komu Pán Bůh nedal, kovář neukuje.“

V. 17. srv. s 18, 24; Sir 6, 7. 10; 12, 8 n. — Srv. arabské přísloví: „Není přítel přítelem, neujme-li se bratra svého ve třech případech: v jeho bídě, nepřítomnosti a ve smrti.“

V. 18. srv. s 6, 1 n; 11, 15; Sir 29, 20.

V. 19a. srv. s 15, 18; 16, 28. — „hříchy“ = nepřátelství, zášti a z něho plynoucí škody. — V. 19b srv. s v. 16c; 11, 2; 29, 23.

V. 20. srv. se Sir 16, 21. 23; Mt 6, 23; Lk 11, 34.

V. 21a. dle hebr. „Kdo zplodí blázna, k zármutku svému tak činí.“ Srv. 10, 1; 19, 13; Sir 22, 3.

V. 22a. srv. s 15, 13. — „kosti“ = údy. Zármutek působí, že člověk schne a chřadne. Srv. 12, 25; Sir 30, 24 n; Ž 21, 16.

V. 23. „z klína“ = ze zaňadří, kde je dárce tajně nese. Srv. 16, 33; 1 Král 12, 3; Ž 14, 5; Ex 23, 8. — V. 23b srv. se Sir 20, 31; Mich 3, 11; 7, 3. Srv. množství slovanských přísloví, stěžujících si na úplatnost úředníků. Na př.: „Soudce i řečníky přemůžeš, podmaž jim palček.“ — „Kdo nemastí vězí v chrastí.“ — „Nemazaný vůz těžce se táhne.“

V. 24. Moudrost září z líce opatrného, ježto má ji ustavičně na zřeteli, upírá na ni své oči, kdežto zrak pošetilcův se toulá v neurčitu, v neznámých dálkách. — Srv. 4, 8 n; Kaz 8, 1; 2, 13 n; Sir 19, 26.

25 Ke hněvu je bláznivý syn otci,
a k žalosti matce, která ho porodila.

26 Není dobře pokutovat spravedlivce,
také ne soudce bít, který soudí dle práva.

27 Kdo umí za zuby držet, jest učený a opatrný
a ducha, který umí vážit, má člověk vyškolený.

28 I blázen, bude-li mlčet, za moudrého jmín bude;
a své rty-li stiskne, za opatrného.

Hlava 18.

1 Záminky hledá, kdo chce se odloučit od přítele;
hned najde, co by na něm mohl pokárati.

2 Nepřijímá blázen řečí moudrých,
leč bys mluvil mu o tom, co má v srdci.

3 Bezbožný, když přijde do hlubin hříchů, pohrdá (vším);
ale v patách jde za ním ostuda a hanba.

4 Voda hluboká slova z úst (mnohého) člověka;
potok rozvodněný, studnice moudrosti.

5 Není dobře straniti bezbožnému,
a tak se odchýlit od soudu spravedlivého.

6 Ústa bláznova splétají sváry,
a rty mu volají, že chce řezu.

7 Ústa bláznova — zkáza jeho;
rty jeho — osidlo života jeho.

8 Slova ramenářova zdají se sladká;
vnikají až do nejhlubších útrob.

V. 25. srv. s 10, 1; 15, 20; 19, 13; 23, 25.
V. 26. Jako nelze schvalovati nespravedlnost soudcovu, tak také dlužno zavrhovati, brojí-li kdo proti soudci spravedlivému. Srv. v. 15.
V. 27. „vážit" a cenit slova, jež mluví. Srv. 10, 19; Sir 1, 30; Jak 1, 19.
V. 28. srv. s Job 13, 5; Sir 20, 5.
Hl. 18. — V. 2. Blázen „má v srdci" bláznovství; to rád pronáší a k tomu naskytá se mu příležitost, když někdo počne s ním o pošetilostech mluviti. Srv. 12, 23; 15, 2.
V. 3. „vším" právem božským i lidským; jako sám vším pohrdá, tak pohrdají všichni jím (Knabenbauer). Srv. 11, 2.
V. 4. Z úst rozumného vyvěrá ustavičně veliká hojnost slov, svědčících o hluboké moudrosti. Srv. 20, 5; Sir 21, 16; Jan 4, 14; 7, 38.
V. 5a. srv. s 24, 23; 28, 21; Lv 19, 15; Dt 1, 17; Ž 81, 2. — V. 5b srv. s 17, 15; Dan 13, 53.
V. 7. srv. s 10, 14; 12, 13; 13, 3; Ž 63, 9; 139, 10; Kaz 10, 12; Sir 20, 20.
V. 8. „ramenář" = donášeč = štváč (nadymač). — „sladká" jako pamlsky; proto je lidé hltají. — „vnikají do nejhlubších útrob" a tam vězí jako nestravitelný pokrm (nebo jed). — V. 8a srv. s 26, 22; 16, 28; Sir 28, 22. V. 8b srv. s 20, 27; Sir 28, 21.

[Lenivého poráží hrůza (před prací);
duše však zženštilých lačněti budou.]

9 Změkčilý a lenivý ve své práci —
bratr je toho, jenž majetek promrhává.

10 Velepevná věž je jméno Hospodinovo;
k němu se utíká spravedlivý, i povýšen bývá.

11 Statek bohatého jest pevnost jeho;
jako zeď vysoká, která jej ohrazuje.

12 Před pádem srdce lidské se povyšuje;
ale před slávou se ponižuje.

13 Ten, kdo prve odpovídá nežli vyslechne,
ukazuje, že je blázen a hanby hoden.

14 Mužná mysl snáší svoji nemoc;
ale skleslou mysl kdo může snésti?

15 Mysl rozumného nabývá vědy,
a ucho moudrých hledá poučení.

16 Dary člověku klestí cestu,
a přístup k velmožům zjednávají.

17 Pravdu má, kdo první přijde a žaluje ve svém sporu,
pokud nepřijde druhý a jemu neodpírá.

18 Rozepře potlačuje los;
také velmože rozsuzuje.

19 Bratr, kterému bratr pomáhá, jest jako pevnost;
ale spory jejich jsou jako závory k městům.

20 Ovoce úst člověkových plno bude jeho nitro;
co se urodí na rtech jeho, bude ho nasycovat.

V. 8cd. srv. s 2 Sol 3, 10. — „zženštilý“ = změkčilý, lenivý.
V. 9. „bratr je“ = rovná se, podobá se. Srv. 10, 4; 28, 24.
V. 10. „povýšen“, chráněn, zabezpečen. Srv. Ž 19, 2; 26, 5; 31, 21; 60, 4; 70, 3; Joel 2, 32.
V. 11. srv. s 10, 15.
V. 12a. srv. s 11, 2; 16, 18; Sir 10, 15. — V. 12b srv. s 15, 33; Mt 23, 12; Lk 14, 11; 18, 14.
V. 13. srv. se 17, 27; Sir 11, 8.
V. 14. srv. s 15, 13. — Duševní energie pomáhá člověku snášeti slabosti tělesné; kde však není té síly, tam nesnadno snášeti duševní chorobu.
V. 15. Člověk se vzdělává 1. přemýšleje a 2. poslouchaje zkušenosti jiných. Srv. 15, 14. 31.
V. 16. srv. s 21, 14; Gn 32, 20; 43, 11; 1 Král 25, 27.
V. 17. Srv. známé: „Budiž i druhá strana slyšena.“
V. 18. srv. s 16, 33. — potlačuje = rozhoduje, uklidňuje.
V. 19. „závory“ = klíče, kterými lze do města se dostati. Různice otevrou brány do města, sebe pevněji zavřené (Peters). — Srv. výše v. 10 n; Ž 17, 3. —
V. 20. „ovoce“ = „co se urodí“ = dobré nebo zlé, jež mluví. Srv. 12, 14; 13, 2; 14, 14.

21 Smrt a život ve své moci má jazyk;
kdo ho rád užívá, jíst bude ovoce jeho.

22 Kdo našel dobrou ženu, našel štěstí;
došel potěšení od Hospodina.

[Ženu dobrou kdo vyhání, vyhání štěstí;
kdo však záletnou drží, je blázen a bezbožník.]

23 Prosebně žebroní člověk chudý;
ale boháč má odpověď tvrdou.

24 Některý přítel bývá jen pro společnost;
(jiný však) přilne více nežli bratr.

Hlava 19.

1 Lepší je chudý, který žije v prostotě své,
nežli boháč úskočný, který rozumu nemá.

2 Kde není rozvaha mysli, tam není blaho;
a kdo kvapem se rozbíhá, klopýtá.

3 Nerozumnost podráží člověku nohy;
ale proti Bohu vře jeho srdce.

4 Bohatství získává mnoho nových přátel;
chudého však i ti, které měl, se spouští.

5 Svědek falešný neujde trestu;
a kdo lež mluví, neuteče.

6 Mnozí koří se osobě velmožově;
a jsou přáteli tomu, kdo dary dává.

7 Bratři člověka chudého mají ho v nenávisti;
tím spíše přátele jeho vzdalují se od něho.

V. 21. „smrt“ = zkáza, neštěstí. — „život“ = štěstí. Srv. 4, 23; 12, 13; Sir 28, 22; 37, 21; Mt 12, 36n.

V. 22. srv. s 12, 4; 19, 14; 31, 10—31; Sir 25, 11; 26, 1—3; 36, 26. — „potěšení“ = projev Boží záliby (hebr.). — „Blázen jest, ježto cizoložství manželčina nepozoruje, nebo trpí a skrývá, ačkoli mu z něho plyne bezectnost a dětem křivda a škoda; jest bezbožný, ježto drže ji zdá se cizoložství schvalovati a podporovati a tak svatost manželství ruší“ (Cornelius a Lapide).

V. 23. srv. s 14, 20; 22, 7; Sir 13, 4. 28.

V. 24. „jen pro společnost“ a proto přítele opouští, není-li ta společnost mu příjemná, na př. upadne-li přítel do bídy, onemocní-li a pod.

Hl. 19. — V. 1. srv. s 28, 6. — Ostatně viz 14, 2; 16, 30; 20, 7; Z 25, 1. 11.

V. 2. srv. s 28, 20; 29, 20. Srv. množství našich přísloví, mrskajících unáhlenost. Na př.: „Kvap není dobrý rádce.“ — „Dílo kvapné málo platné.“ „Spravuj vůz než se kola rozběhnou.“ —

V. 3. srv. 11, 3. — Místo aby přičítal vinu svého nezdaru sobě, viní z ní Boha. Srv. Sir 15, 11 n.

V. 4. srv. s v. 7; 14, 20; Sir 6, 7n; 13, 25;

V. 5a. srv. s 12, 19; 14, 5; 21, 28; Dt 19, 16—19; Dan 13, 61.

V. 7. srv. s v. 4.

8 [Kdo jen slova hledá, nebude nic míti;]
kdo [však] si zjednává rozum, miluje svůj život,
a kdo si zachová opatrnost, najde štěstí.

9 Svědek falešný neujde trestu;
a kdo lživě mluví, zahyne.

10 Nesluší se, aby blázen měl blahobyt;
ani by služebník panoval nad knížaty.

11 Rozumnost muže po shovívavosti poznáš;
a čest jeho jest chyby promíjeti.

12 Jako řvaní lvovo jest hněv králův;
ale jako rosa na zeleň vlídnost jeho.

13 Bolest otcova — syn pošetilý;
a strop, jenž mokvá stále — svárlivá žena.

14 Dům a majetek dědictvím po rodičích bývá;
ale jen Hospodin dává manželku opatrnou.

15 Lenivost uvádí v tvrdý spánek;
a člověk liknavý musí lačnět.

16 Kdo dbá přikázání, dbá svého života;
kdo pak cesty své nedbá, zemře.

17 Půjčuje Hospodinu, kdo se nad chudým smilovává;
a on jemu (co půjčeno) zase vrátí.

V. 8a. srv. s Ž 37, 12; 8, 7. 9. 19; Sir 13, 5. — V. 8b srv. s 15, 32. Že přináší moudrost život, řečeno již 8, 35; 10, 17. 27; 14, 27; o požehnání, jež má v zápětí opatrnost, srv. 3, 2; 4, 10; 6, 23; 7, 4; 8, 18; 9, 11; 10, 6; 11, 5. a jj.

V. 9. srv. s v. 5.

V. 10. Jako nemá býti zvrácen řád společenský, dle něhož je třeba, by nižší podřídil se vyššímu, tak ani nesmí býti zvrácen řád odplaty spravedlivé, aby blázen, t. j. bezbožník byl za svou bohaprázdnost odměněn blahobytem (Knabenbauer). Srv. 29, 1; 30, 22; Kaz 10, 6 n.

V. 11. srv. s 14, 29; Mich 7, 18.

V. 12a. srv. s 16, 14n; 20, 2; 28, 15; Est 15, 9n. — V. 12b srv. se Ž 132, 3; Sir 43, 24; Is 18, 4; Os 14, 6; Mich 5, 7. — „vlídnost" svědčí, že je král v dobré náladě, že je tedy blahovolný, velkodušný atd.

V. 13a. srv. s 10, 1; 17, 21. 25. — Plochá střecha na Východě, uplácaná z hlíny na chrastí položené, je-li delší dobu na dešti, rozmočí se, změkne, propouští vodu do jizby a dříve nebo po.dě i spadne a jizbu zasype, že nelze v ní bydliti. Podobně ohrožuje a ničí domácnost hašteřivost ženská. Srv. 27, 16; 31, 9; Sir 26, 3. — Srv „Kdo nemá, s kým by se vadil, pojmi sobě ženu."

V. 14. srv. s 18, 22; Sir 26, 3. — Srv. ruské: „Bil se, mlátil se, a dobré ženy nedobil se." — Polské: „Smrt a žena od Boha souzena." — „První žena od Boha, druhá od lidí, třetí od ďábla." Srbské: „Od otce statek a od Boha žena."

V. 15. Lenost je matka zmalátnělosti a hladu. Srv. 6, 10n; 10, 4; 21, 25.

V. 16. „cesty své", která vede k životu. Srv. 13, 13; 16, 17; Dt 4, 1. — Smrtí pohrozeno Ex 21, 12; 22, 18—20; 31, 14. a jj.

V. 17. srv. s 14, 21; 22, 9; 28, 27; Ž 40, 2; 111, 5. 9; Kaz 11, 1; Mt 5, 7; 10, 42. Srv. naše: „Na úrok Pánu Bohu dává, kdo se nad chudým smilovává." — „Vrz chléb za záda, před sebou najdeš" (Ruské).

18 Tresci syna svého, dokud můžeš mít naději;
abys ho zabil, k tomu se nepropůjčuj.

19 Kdo jest netrpělivý, ať okusí trestu;
kdo ho z něj vytrhne, uloží mu větší.

20 Poslouchej rady, a přijímej kázeň,
abys na konec byl moudrý.

21 Mnoho je myšlení v srdci člověkově;
ale vůle Hospodinova trvá.

22 Člověk potřebný jest milosrdný;
a lepší chudý nežli podvodník.

23 Bázeň Hospodina vede člověka k životu;
bude mít blahobyt, aniž ho neštěstí potká.

24 Lenoch schovává svou ruku pod paždí;
ani k ústům svým jí nevztáhne.

25 Je-li posměvač bit, zmoudří nezkušený;
domluvíš-li pak moudrému, dá se poučit.

26 Otce kdo sužuje a vyhání matku,
hanebník a nešťastník jest.

27 Nepřestávej, synu, poslouchat naučení,
abys nebyl neznalý rozumných zásad.

28 Svědek pekelník posmívá se právu;
a ústa bezbožných polykají nepravost.

29 Připraveny jsou posměvačům soudy;
a metly na záda pošetilých.

V. [18]. „naděje", že se polepší. — Srv. 13, 24; Ef 6, 4. — Otec, který syna netrestá, spolupůsobí k jeho mravní zkáze, k jeho smrti. (Jiní jinak.) — Srv. 23, 13; Sir 30, 1.

V. [19]. Chlapec netrpělivý, zlostný budiž potrestán; vychovatel, který mu trest promine, bude příčinou, že se nepolepší, ale že s ním zlost poroste a za ni v pozdějším věku přísněji pokutován bude (Peters)

V. [21]. srv. s 16, 9. 33; 20, 24; Jer 44, 29; Ž 32, 10n. — Člověk si nadělá mnoho plánů; z nich vykoná toliko ty, které chce Hospodin.

V. [22]. „Jest milosrdný", ježto ze zkušenošti ví, co jest bída. Dle LXX. „je zisk pro člověka býti milosrdný." — „chudý", rozuměj spravedlivý.

V. [23a]. srv. s 10, 16; 11, 19. — O pokojném blahobytu srv. Ž 24, 13. — Ochranu spravedlivcovu srv. s Lv 26, 16; Job 10, 12.

V. [24]. srv. s 26, 15; 15, 19; 20, 4. Náš lenoch skládá ruce do klína, nebo sedí s rukama na prsou založenýma. — Dle hebr. strčá lenivec ruku do mísy, ve které jsou pokrmy na stole, aby si vzal svůj úděl; ale je líný, aby si jej podal z mísy do úst! Srv. podobný obyčej jísti společně z mísy Sir 31, 16; Mt 26, 23.

V. [25]. Kárné prostředky jsou užitečné. Rozumný dá se jimi vzdělat a zdokonalit (25b); člověk otrlý nedá se jimi sice napravit, ale nezkušený, vida citelné následky otrlosti, bere si z nich výstrahu (25a). Srv. 17, 10; 21, 11; 1 Tim 5 20. Viz také Sir 10, 29.

V. [26]. srv. s 15, 20; Sir 3, 14. 18; 33, 20n.

V. [28]. srv. s 26, 6; Job 15, 16; 34, 7.

V. [29]. srv. s 10, 13; 26, 3.

Hlava 20.

1 Bujná věc jest víno a bouřlivá opojení;
kdokoli si libuje v nich, nebývá moudrý.

2 Jako řev lví, tak (děsí) zuřící král;
kdo ho popouzí, hřeší sám proti sobě.

3 Čest je to člověku, když se varuje svárů;
ale každý blázen splétá hádky.

4 Na podzim nechtělo se lenochu orat;
i bude v létě hledat, ale nenajde.

5 Jako v hluboké vodě mívá člověk záměr v srdci;
ale obezřelý muž jej umí vytáhnouti.

6 Mnoho lidí vynáší svou dobrou vůli,
ale člověka spolehlivého kdo najde?

7 Zbožný, jenž chodí ve své nevinnosti,
blahoslavené zůstaví po sobě syny.

8 Král, který sedí na soudcovském křesle,
všecko zlé provívá svým bystrozrakem.

9 Kdo může říci: „Čisté jest mé srdce,
uchránil jsem se provinění?"

Hl. 20. — V. 1. Víno je „věc bujná", ježto člověk jím napilý bývá bujný a v té bujnosti ze všeho si tropí šašky (hebr.). — Člověk „opojený" jakýmkoliv alkoholem rád rozpřádá bouřlivé spory i řeže; v tom stavu nečiní nic moudrého. — K v. 1a srv. 23, 29—35; Os 4, 11; Gn 9, 21; 19, 33. 35. Moud 2, 7; Sir 9, 13; 19, 2; Is 28, 7; Ef 5, 18. — K v. 1b srv. 31, 4n; 3 Král 11, 4. — Srv.: „Víno i moudrého poblázní." — „Moudrost vínem zastíněna bývá." — „Víno, ženy z mnohých lidí blázny činí, všickni vidí."

V. 2. srv. s 19, 12; 16, 14; Sir 19, 4. 6; 1 Král 2, 25.

V. 3. srv. se 17, 14.

V. 4. „Na podzim", kdy bývají zasívány ozimy; „v létě" = ve žni. — Srv. v. 13; 6, 11; 10, 4; 19, 15. 24; 21, 25; 24, 30; 26, 13. 16.

V. 5. Myšlenky bývají ukryty v srdci jako ve hluboké studni; jiný však (otázkami) dovede je z něho vytahati, vyvážiti jako okov vody. Srv. 18, 4; 27, 19; 28, 11.

V. 6. „dobrou vůli", ochotu pomoci. — „vynáší ji" = ujišťují o ní slovy; ale málo kdo z nich slovu dostojí skutkem. — Srv. 25, 14; 28, 20; Ž 11, 2.

V. 7. Štěstí synů je důkazem, že byl otec zbožný muž ze dvou důvodů: a) vychovával je a dobrým příkladem předcházel; b) dostává se odměny synům za poctivost rodičů. Srv. Sir 11, 30; Ex 20, 6; Dt 5, 10. (Knabenbauer.) — Srv. naše: „Jaký mlynář, taký mlýn, jaký otec, taký syn." „Jakovéž semeno, takovéž plemeno." — Assyřané říkali: „Není-li símě dobré, zárodek nevzejde, zrno nevzklíčí."

V. 8. „provívá", rozlišuje co dobrého, co zlého je ve při, dobré odměňuje, zlé trestá a ničí jako rolník, který věje, tříbí, odděluje zrno od smetí a vydává plevu na pospas větru. Srv. v. 26; 16, 10; 25, 5; Ž 100, 6; 3 Král 3, 9; 15, 3; Jer 15, 19.

V. 9. srv. s 3 Král 8, 46; 2 Par 3, 36; Kaz 7, 21; Sir 5, 5; Job 14, 4; 15, 14; 1 Jan 1, 8; 1 Kor 3, 4n.

10 Dvojí závaží a dvojí míra —
ohavnost je před Bohem to i ono.

11 Již dle toho, jak chová se chlapec, lze poznat,
bude-li čistý a správný jeho život.

12 Ucho, jež slyší, a oko, jež vidí,
Hospodin učinil to i ono.

13 Nelibuj si ve spaní, abys nepřišel na mizinu;
otevři své oči, abys měl do syta chleba.

14 „Špatné (zboží), špatné!" říká každý, kdo kupuje;
ale když odejde, pochvaluje sobě.

15 Třebas bylo zlata a množství drahokamů;
ale nádoba vzácnější — rty rozumné.

16 Zaber si roucho toho, jenž ručí za jiného;
za cizího si zástavu od něho vezmi.

17 Chutná člověku chléb zjednaný nepoctivě,
konec konců však má plná ústa kamení.

18 Záměry poradami docházejí splnění;
proto vojny s rozmyslem se vésti mají.

19 Tajnosti vynáší, kdo utrhá, kudy chodí;
proto k tomu, kdo příliš otvírá ústa, se nedruž.

20 Otci svému kdo zlořečí, nebo matce,
toho svíce v husté tmě zhasne.

21 Majetek s počátku o překot shromážděný
bude naposled postrádat požehnání.

V. 10. „Dvojí závaží" — větší, když někdo něco kupuje a menší, když prodává; nebo jedno správné na oko, druhé nesprávné, podvodné ve skrytě. Srv. v. 23; 11, 1; 16, 11; Dt 25, 13—16; Mich 6, 11.

V. 11. = důležitá zásada vychovatelská. Srv. 22, 6; Mt 7, 16. — Srv. naše: „Nosí-li Jeníček džbánek, nepustí ho ani Janek." — „Čím hrnec za nova navře, tím zapáchá, až se rozbije."

V. 12. Bůh, stořitel zraku i sluchu sám vše nejdokonaleji vidí a slyší. Srv. 15, 3. 31; 25, 12; Ex 4, 11; Ž 93, 9.

V. 13a. srv. s 6, 4. 9—11; 10, 4; 19, 15; 31, 15; Řím 12, 11. — „otevři oči" = chop se hned a hbitě práce. Srv. 12, 11.

V. 14. „pochvaluje si", že lacino koupil. Srv. Sir 26, 28; 37, 12.

V. 15. Srv. 3, 14. 15; 8, 11; 16, 24.

V. 16. oslovuje věřitele, aby si vzal na zbrklém ručiteli, čeho nemůže dosáhnouti od dlužníka. Srv. 6, 1—5; 11, 15; 17, 18; 27, 13; Ex 22, 26; Dt 24, 10 n.

V. 17. „chléb" = jakýkoli požitek. Srv. 9, 17; Job 20, 14 n.

V. 18a. srv. s 11, 14; 15, 22. — V. 18b srv. s 24, 6; Lk 14, 28—31.

V. 19. „otvírá příliš ústa" chvástavý, nadutý tlampač. — V. 19a. Srv. s 11, 13; 25, 9; Sir 8, 18—21; 27, 17. 24. — V. 19b srv. s 13, 3; Řím 16, 18.

V. 20a. srv. s 30, 11. 17; Ez 21, 17; Lv 20, 9; Sir 3, 18; Mt 15, 4. — „svíce" = štěstí. — „tma" = neštěstí. — Srv. 31, 18; 2 Král 21, 17; Job 18, 5.

V. 21. srv. s 13, 11; 23, 5. — Jak nabyl, tak pozbyl.

22 Neříkej (si): „Odplatím se za zlé;“
doufej v Hospodina i pomůže ti.

23 Ohavnost je Pánu závaží dvojí;
a váha falešná není dobrá.

24 Hospodin řídí kroky člověkovy;
kdo z lidí může rozumět své cestě?

25 Osidlem bývají člověku zbrklé sliby,
ze kterých později chce se vyprostiti.

26 Moudrý panovník prověvá bezbožníky,
a káže, aby přejeli je koly.

27 Svíce Hospodinova je lidská duše,
která proniká všecky kouty srdce.

28 Láska a věrnost ostříhají krále,
o milostivost se opírá trůn jeho.

29 Chlouba jinochů je síla jejich;
důstojnost pak starců — šediny.

30 Modřina po ranách stírá zlobu;
po ranách do nejhlubších útrob.

Hlava 21.

1 Jak rýhy vodní je královo srdce v ruce Páně;
kamkoli jemu se zlíbí, zavede je.

2 Každému zdá se být cesta jeho přímá;
ale Hospodin váží srdce.

V. 22a. srv. s 24, 29; 17, 13; Sir 28, 1; Mt 5, 39; Řím 12, 17. 19; 1 Sol 5, 15; 1 Petr 3, 9. — „pomůže ti“ = zastane se tebe, který trpíš křivdu. Srv. Ž 26, 14; Dt 32, 35.

V. 23. srv. s v. 10; 11, 1; 16, 11; Mich 6, 11.

V. 24. „kroky“ = „cesta“ = osudy, život člověkův, štěstí i neštěstí. Srv. 16, 9; 19, 21; Moud 9, 14; Ž 36, 23; Job 31, 4; Jer 10, 23.

V. 25. srv. s Kaz 5, 3 n. — „vyprostiti se“ = vyzouti se, když vidí obtíže se slibem spojené a lituje, že kdy slib učinil. — Srv. naše: „Sliby, chyby.“

V. 26. srv. s v. 8. — „přejeti koly“ (mlátičky?) = potrestati přísně. Srv. Am 1, 3; 2 Mach 13, 5 n.

V. 27. Duše člověkova, kterou dostal od Pána, t. j. její rozum je světlo, kterým si může osvítit sebe sama, aby se viděl, aby se poznával. (Sebevědomí.) Srv. 1 Kor 2, 11.

V. 28. vypočítává, čím si získává král náklonnost poddaných. Srv. 16, 12; 3 Král 12, 16.

V. 29. srv. s 9, 11; 10, 27; 16, 31.

V. 30. připomíná hojivý účinek citelných (30b) útrap. Srv. Job 33, 17 n.

Hl. 21. — V. 1. srv. s 1 Esd 6, 22; Est 14, 13. — Srv. české přísloví odtud vzaté: „Srdce královo v ruce Boží.“

V. 2. Člověk snadno si namlouvá, že vše, co činí, je správné; snadno však může se klamati. K v. 2a srv. 4, 12; 12, 15. — K v. 2b srv. 16, 2; 24, 12; Lk 16, 15; 1 Kor 4, 4; 1 Král 16, 7.

3 Činiti milosrdně a spravedlivě
více se líbí Hospodinu než oběti.

4 Zpupné oči a naduté srdce,
jež mají bezbožní za světlo, hřích jest.

5 Úsilí přičinlivých vede vždycky k zisku;
toho však, jenž rychle zbohatnout chce, vždycky ke ztrátě.

6 Poklady kdo shromažďuje jazykem lživým,
žene se zběsile za ničím v osidla smrti.

7 Násilí bezbožníků vaz jim zlomí,
protože nechtěli činiti spravedlnosti.

8 Převráceného člověka cesta je křivá;
ale kdo čist je, toho činy jsou přímé.

9 Lépe míti příbytek na střeše v koutku,
než-li se ženou svárlivou dům (celý.)

10 Duše bezbožného dychtí po zlém;
nad svým bližním se nesmiluje.

11 Je-li posměvač bit, zmoudří nezkušený;
a půjde-li za moudrým, dojde učenosti.

12 Má na zřeteli Spravedlivý dům bezbožného,
aby svrhl bezbožníky do neštěstí.

13 Kdo své ucho zacpává ke křiku chuďasově,
sám také bude křičet, a nedojde vyslyšení.

V. 3. srv. s v. 27; 15, 8; Is 1, 11; 66, 3; Jer 7, 21; Os 6, 6; 1 Král 15, 22 Ž. 49, 8 n.

V. 4. „světlo“ = štěstí, v kterém si bezbožní libují. — „hřích jest“ a dojde proto trestu. Srv. 13, 9.

V. 5. Aby kdo bezpečně majetku nabyl a jej si uchoval, třeba 1. píle a 2. obezřelosti. Kdo chce rychle zbohatnouti, užívá prostředků nebezpečných (sázky a pod.), které selhávají a přinášejí opak toho, co člověk čekal. Srv. 10, 4.

V. 6. „jazykem lživým“ = podvodně a tedy nepoctivě. — „zběsile“ a tedy pošetile. Srv. 10, 2; Ž 61, 11; 1 Tim 6, 9.

V. 8. dle LXX:

„Na zvrácené zvrácené cesty Bůh posílá;
jsoutě čisté a přímé skutky jeho.“

Srv. Ž 17, 26 n.

V. 9. Na ploché střeše východní bývaly (a jsou dosud) malé (pro jednoho člověka) pokojíčky na rychlo sbité z prken nebo z podobné levné hmoty. Srv. Sdc 3, 20; 1 Král 17, 19; 2 Král 1, 2; 23, 12. — Člověk nemající radostí manželského života a postrádající prostranného bytu kladen tu proti manželovi a pánu domu. Srv. níže v 19; 25, 24; Sir 25, 23.

V. 10. srv. s 12, 10; viz též 4, 16; 11, 17.

V. 11. srv. s 19, 25. — Dle hebr. zní 11b jako 19, 25b.

V. 12. „Spravedlivý“ = Bůh. — Dle Vulg slovně v. 12: „Vymýšlí spravedlivý o domu bezbožného, aby odtrhl bezbožné od zlého.“

V. 13. srv. s Job 29, 12; Mt 6, 15; Jak 2, 13.

14 Dar tajně daný ukrocuje hněv;
dárek za ňadry největší vztek.

15 Radost má zbožný, když po právu se děje;
ale hrozí se ti, kdož nepravost činí.

16 Člověk, který zbloudil s cesty moudrosti,
ve společnosti mrtvých sídlit bude.

17 Kdo si libuje v hodování, schudne;
a kdo rád víno a voňavky, nezbohatne.

18 Na místo spravedlivcovo posílán bývá bezbožník;
na místo poctivého věrolomník.

19 Lépe míti bydlo v kraji pouště,
nežli se mrzet se ženou hašteřivou.

20 Vzácný poklad [a olej] má v domě spravedlivec;
ale nemoudrý nechává jej ležet ladem.

21 Kdo se drží práva a milosrdenství,
dojde života, [práva] a slávy.

22 Do pevnosti obrů se dostane moudrý;
zteče hradby, na které spoléhali.

23 Úst svých kdo ostříhá a jazyka svého,
ostříhá od úzkosti své duše.

24 Pyšný zpupník sluje posměvač;
hýří ve svých činech pýchou.

25 Přání zabíjejí lenivého;
neboť ruce jeho štítí se práce.

26 Lidé celý den žádají a dychtí;
spravedlivý však rozdává neúnavně.

V. [14]. srv. s 17, 23; 18, 16; 1 Král 25, 18. „ukrocuje" doplň ve v. 14b.
K v. [15]. srv. 10, 29.
V. [16]. srv. s 2, 18; 5, 5; 7, 27; 9, 18; Ž 54, 24.
V. [17a]. srv. s 23, 21; Sir 19, 1. — O vonných, vzácných olejích srv. 7, 17; Am 6, 6; Ž 103, 14; 132, 2. — Srv. ruské: „Kdo s opilcem se vodí, brzo bez kabátu chodí." — „Kdo vínko dusí, brzo nouzi zkusí."
V. [18]. srv. s 11, 8; Is 43, 3. — Aman na př. se dostal na místo Mardochea.
V. [19]. srv. s v. 9; Sir 25, 27.
V. [20]. „poklad" = moudrost. — „nechává jej ležeti ladem" a v tom smyslu jej „rozptyluje", rozhazuje (Vulg).
V. [21]. srv. s 3, 16, 8, 18. 34 n.
V. [22]. Převaha síly rozumu a vůle nad silou hmotnou. Srv. 24, 5; Moud 6, 1; 3 Král 20, 22; Kaz 7, 20; 9, 14—18.
V. [23]. srv. s 13, 3; 18, 21.
V. [24]. podává výměr otrlého „posměvače", kterému není nic svato.
V. [25]. „přání" snad četná, ale jalová, neúčinná. Srv. 13, 4; 20, 4.
V. [26]. Hrabiví pachtí se od jitra do večera, aby zbohatli; proto také nikomu nic nedají. Jinak spravedlivec. Srv. Ž 36, 26; Mt 5, 42.

27 Oběti bezbožníků ohavné jsou,
ježto je obětují s nepravostí.

28 Kdo křivé svědectví vydává, podlehne;
kdo však řekne, co slyšel, zvítězí.

29 Bezbožník zpupně zatvrzuje tvář svou;
ale poctivec spravuje svou cestu.

30 Není moudrosti, není opatrnosti,
není rady proti Hospodinu.

31 Kůň bývá připravován ke dni bitvy,
ale Hospodin vítězství dává.

Hlava 22.

1 Lepší jest jméno dobré než bohatství velké,
a míť váźnost lépe než stříbro a zlato.

2 Boháč a chuďas patří k sobě;
toho i onoho učinil Hospodin.

3 Chytrý předvídá neštěstí, i skryje se (mu);
nezkušený však jde dále a upadá v škodu.

4 Odměna ponížené bázně Páně
jest bohatství a sláva a život.

5 Nástroje ostré, meče jsou na cestě převráceného;
kdo dbá svého života, daleko vyhne se jim.

6 Je přísloví: S cesty, kterou dá se jinoch,
ani když sestárne, se neuchýlí.

V. 27. srv. s 15, 8; 21, 3; Dt 23, 18; Sir 34, 23n; Jer 7, 8n.

V. 28. Lež i se svědkem křivým dříve nebo později vyjde na jevo a podlehne, a svědectví pravé nabude vrchu; lež toliko dočasně může vítěziti nad pravdou. Jiní jinak. Srv. 14, 5; 19, 5. 9.

V. 29. líčí různý účinek poučení, napomenutí na bezbožníka a na spravedlivce. Srv. 7, 13; Ž 118, 9.

V. 30. srv. s 19, 21; Job 3, 13; 12, 17; Is 8, 9n; 14, 27; Ž 32, 10n.

V. 31. srv. s 16, 1. 9; 20, 24; Ž 19, 8; 32, 17; Is 31, 1. 3; Dt 20, 1; Jer 3, 23.

Hl. 22. — V. 1. srv. s Kaz 7, 2; Sir 41, 15n. — Srv. slovanské: „Čest (dobré jméno) nad bohatství.“ — „Dobré jméno nejlepší dědictví.“ — „Čest životu se rovná.“ — „Lepší dobrý o nás hlas, nežli zlatý pás“ a jj. vv.

V. 2. Ježto tvůrcem boháče i chuďasa je týž Hospodin, mají se oba navzájem ctíti a sobě pomáhati, uznávajíce nezbytnost majetkové různosti, ne však sebou pohrdati, sobě ubližovati. Srv. 14, 31; 17, 5; Job 34, 19; Sir 11, 14; Moudr. 11, 25.

V. 3. líčí výhody bdělosti a prozíravosti, jakož i škodu lehkomyslné bezstarostnosti. Srv. 14, 16; 27, 12.

V. 4. srv. s 3, 16; 8, 18.

V. 5. Místo „Zbraně a meče“ hebr.: „Trny a osidla“. Srv. Moudr. 5, 7; 24, 12; Ž 90, 1.

V. 6. Dle toho přísloví „navykej“ (hebr.) dítě záhy, aby chodilo příslušnou (=„svou“) cestou ctnosti. — Srv. naše: „Každý mládek má svůj spádek.“ — „Zvyk má železnou košili.“ — „S čím kdo vyrostl, to mu i přirostlo“ a jj. vv.

7 Bohatý panuje nad chudými,
a dlužník je sluhou věřitele.

8 Kdo sije nepravost, nezdar bude žíti,
a hůl jeho zpupnosti vezme za své.

9 Kdo má rád milosrdenství, požehnán bude;
neboť z chleba svého dává chudým.

[Vítězství a pocty dochází, kdo dary dává;
ale život bere těm, kdož je přijímají.]

10 Vyvrz posměvače, i vyjde s ním svár;
přestanou rozepře a nadávání.

11 (Člověka) čistého srdce miluje (Hospodin);
a muži milostných rtů je přítelem král.

12 Oči Páně bedlivě (na vše) hledí,
i hatí se podniky bezbožného.

13 Lenoch říká: „Lev jest venku;
na ulici byl bych zabit."

14 Jáma hluboká (jsou) ústa cizí (ženy);
na koho se hněvá Hospodin, upadne do ní.

15 Bláznovství spjato je se srdcem pacholete;
ale metla kázně vyžene je.

16 Chudého kdo tiskne, by rozmnožil bohatství své,
sám bude nucen dát bohatšímu, a bude strádat.

V. 7. podává mravní naučení: Nedělej dluhů. — Srv. Dt 15, 6; 4 Král 4, 1; Sir 31, 42; Mt 18, 25. 34.

V. 8a. srv. s Job 4, 8; Sir 7, 3; Os 8, 7. — „hůl", kterou jiné byl tepal. Srv. Is 14, 5; Ž 124, 3. — Ostatně v. 8b není přesně zachován; proto všelijak bývá opravován a překládán.

V. 9ab. srv. s 11, 24n; 14, 21; 19, 17; Ž 111, 9; Sir 31, 28; Is 58, 7—11. Před v. 9. má LXX dvojčlenný verš:

„Veselému a štědrému muži Bůh žehná;
ale nicotné jeho činy maří."

Srv. 2 Kor 9, 7; Řím 12, 8.

V. 9cd. má Vulg ze LXX. — Líčena účinnost darů a zhouba těch, kteří se dávají podpláceti jimi.

V. 10. srv. s 26, 20; Gn 21, 10.

V. 11. Bůh patří na srdce, král soudí dle toho, jak kdo mluví.

V. 12. Vševidoucí Bůh je hatí. Srv. Ž 33, 7.

V. 13. srv. s 20, 4. 13; 26, 13. — Lenoch bývá strašák; snadno najde důvod, proč neradno vyjíti pracovati a proč lépe zůstati za pecí.

V. 14a. srv. s 2, 18n; 5, 4—6; 7, 21—23. — „Hospodin se hněvá" na hříšníka. Srv. Kaz 7, 27; Sir 28, 27; Řím 1, 24. 27.

V. 15. „Bláznovství" = nedostatek rozumu a bujnost, která pudí ke hříchu. Srv. Gn 8, 21. — V. 15b srv. s 13, 24; 19, 18; 23, 13; 29, 15. 17. Sir 30, 1.

V. 16. srv. s 13, 22; 28, 10; Sir 14, 4; Is 33, 2; Jer 17, 11; 30, 16. Dle hebr. však chuďas má z útisku zisk, ježto Bůh mu tajně vše nahradí; co však chuďas boháči musí dáti, přináší mu (boháči) ztrátu, ježto lpí na tom kletba.

III. **Prvá snůška výroků mudrců.** (22, 17—24, 22).

17 Nakloň ucha svého, a slyš slova moudrých;
přilož srdce k učení mému, jež bude tě blažit
18 budeš li je chovat ve svém nitru,
budou jím oplývati také rty tvé.
19 Abys důvěru skládal v Hospodina,
proto dnes je předkládám tobě.
20 Hle, napsal jsem je tobě trojmo,
k poradě a k osvícení,
21 bych ti ukázal pevné zásady pravdy,
z nichž bys brát mohl odpověď tazatelům.

22 Nečiň násilí chudému proto, že chudý jest,
aniž utlačuj nuzného při soudu;
23 neboť Hospodin ujme se jeho práva,
o život obere ty, kdož obírají je.

24 Nebratři se s člověkem hněvivým,
aniž obcuj s mužem prchlým,
25 abys snad nenaučil se mravům jeho,
a tak život svůj neohrozil.

26 Nebuď z těch, kteří rukou dáním
za dluhy se zaručují;
27 neboť nebudeš-li mít čím platit,
seberou ti houně tvého lůžka.

V. 17. počíná nová složka knihy Přísloví. Viz o ní Úvod na str. 428. Jako bylo prvních devět hlav úvodem ke sbírce „Salomounových přísloví“, (10, 1—22, 16), tak i vv. 17—21 uvádějí čtenáře do snůšky průpovědí mudrckých (22, 17—24, 22). Pohříchu není tento úvod (v. 17—21) přesně zachován; hebr. liší se od LXX; proto bývá také všelijak překládán i vykládán. — „Slova mudrců“ nazývá tu spisovatel „svou naukou“ (= „svou vědou“ hebr.), ježto co níže podává je snůška výroků, které shledal, sebral, a s kterými ze srdce souhlasí. Srv. výše 4, 20; 5, 1. Někteří se domnívají, že „slova moudrých“ je nadpis úryvku 22, 17—24, 22 a nepatří tedy do věty, kterou inspirovaný sběratel vřele doporučuje „svou nauku“.

V. 18. Dobře-li čtenář pozornost zbystří a naukou zde předloženou naplní svou mysl, bude míti na jazyku pohotově ustavičně slova moudrosti, bude sám učitelem od jiných váženým a to vše bude ho nevýslovně „blažit“.

V. 19. „Abys důvěru skládal v Hospodina“ a k němu blíže přilnul, aby tě nic od něho neodvrátilo — to jest účel nauky tu podané. — „je“ — učení = slova mudrců.

V. 20. Slovem „trojmo“ myslí snad inspirovaný spisovatel-sběratel tři sbírky: a) Přís hl1 1—9; b) 10, 1—22, 16; c) 22, 17—24, 22. (Knabenbauer.) Poněkud jinak hebr., jinak LXX. — „Osvícen“ bude čtenář zejména důvody, proč má činiti tak anebo jinak.

V. 21. „pevné“ a tedy spolehlivé.

V. 22a. srv. se Zach 7, 10. — V. 22b s Job 31, 21. — „při soudu“ = slovně: „ve bráně“, kde bývaly soudy konány.

V. 23a. srv. s Ex 22, 21—24; 1 Král 25, 39; Ž 11, 6; 34, 10; 67, 6; 139, 13. 145, 9. — „je“ = chudého a nuzného.

V. 24. srv. s 15, 18. — V. 25 srv. se Sir 8, 18—20. — Prchlý snadno se dopustí i zločinu, který stíhá zákon trestem smrti.

V. 26. srv. se 6, 1; 11, 5; 17, 18; 20, 16; Sir 8, 16.

V. 27. „platit“ dluhy, za které jsi se zaručil. — O právech věřitelových viz Ex 22, 25—27; Dt 24, 10—13.

28 Neposunuj mezníků odvěkých,
jež tvoji otcové položili.

29 Viděl jsi člověka obratného ve své práci?
Králům bude sloužit, a ne lidem nepatrným!

Hlava 23.

1 Když si sedneš, abys jedl s pánem,
dobře si všimni, co postaveno je před tebou.
2 A nůž si polož na své hrdlo,
chceš-li ovládati chuť svou.
3 Nebuď žádostiv pamlsků jeho;
neboť je to ošidné jídlo.

4 Nepachti se, abys boháčem byl,
ale vynalézavost svou mírni.
5 Neupírej očí svých na bohatství,
jehož nemožno tobě dosáhnouti;
neboť udělá si křídla,
jako orel uletí k nebi.

6 Nejídej s člověkem nepřejícím,
nedychti po pamlscích jeho;
7 neboť jako hadač a věštec
zpytuje nevídané věci;
„Jez a pij“ (ti sice) říká,
ale srdce jeho ti nepřeje.
8 Sousta, která jsi snědl, zvrátíš,
a pěkné řeči tvé ztraceny budou.

V. 28. srv. s 23, 10; Dt 19, 14; 27, 17; Job 24, 2; Os 5, 10.

V. 29. Člověk ve svém oboru sběhlý a přičinlivý snadno dojde čestného zaměstnání u dvora, že nebude nucen vydělávati si chleba u lidí lecjakých. — „sloužiti“ = slovně: „státi před“. Srv. 1 Král 16, 21; 3 Král 10, 8; 22, 19; Dan 7, 10.

Hl. 23. — V. 1. Bedlivě pozoruj veliké druhy pokrmů a nápojů; měj pozor, ať lahůdky a vína tě nesvedou, ať se příliš nerozjaříš nebo dokonce neopojíš; pak by mohlo se státi, že bys vyzrazoval tajemství svá nebo cizí, snad bys i nechal se unésti k nepředloženým slovům i činům (Kornel van Steen). Srv. Sir 9, 19; 31, 12; Lk 14, 8—11.

V. 2. „položiti si nůž na hrdlo“ = všemi silami se krotit. — „chceš-li ovládati chuť svou“ = „jsi-li náchylný k nestřídmosti“ (hebr.).

V. 3. Kdo jí nezvyklé pokrmy, zejména větší množství, snadno pocítí žaludkové a střevní potíže, takže místo pochoutky se dočká bolestí. „Ošidnější“ než jídlo bývají nápoje.

V. 4. srv. s 28, 20; Sir 27, 1; Mt 6, 19; 1 Tim 6, 9; Žid 13, 15. — „vynalézavost“ cest, jež vedou ke zbohatnutí.

V. 5. líčí nestálost a prchavost majetku. — „nemožno“ bohatství „dosíci“, ježto zatím zmizelo mžikem. Srv. 20, 21.

V. 7. nedošel nás neporušen. Tolik však jisto, že líčí nepřejicnost hostitelovu, (který váží každé sousto, které host sní a každou kapku, již vypije, měří a odhaduje v duchu jeho cenu; Vulg má snad na mysli hadače, který pozoruje velmi bedlivě každou žilku ve vnitřnostech zvířete, zejména shledá-li něco zvláštního, čeho u jiných zvířat neviděl, a dle těchto důkladných pozorování věští).

V. 8. líčí výsledek hostiny, až host zpozoruje, že mu hostitel provázel každé sousto pokrmu a každý hlt nápoje zrakem nepřejícím. — „pěkné řeči“, kterými byl chválil pohostinnost hostitelovu, dokud nezpozoroval jeho lakotu, skrbivost, špinavost.

9 K uším lidí pošetilých nemluv;
pohrdnouť poučnými tvými řečmi.

10 Nedotýkej se mezníků osiřelých,
na pole, jež patří sirotkům, nevstupuj;
11 neboť příbuzný (obhájce) jejich je silný,
onť při jejich povede proti tobě.

12 Kéž tvé srdce přijme poučení,
a tvé uši slova osvícení!
13 Neodpírej pacholeti kázně;
neumřeť, budeš-li je mrskati metlou.
14 Ty je metlou mrskati budeš,
a jeho život vytrhneš peklům.

15 Synu můj, bude-li moudré srdce tvoje,
bude mít radost také srdce moje;
16 radovat se bude moje nitro,
když tvé rty budou mluvit řádné věci.

17 Nerozhorluj se srdce tvé pro hříšníky,
ale pro bázeň Páně každodenně;
18 neboť naposled splní se, v co doufáš,
a co čekáš, nebude ti vzato.

19 Slyš, můj synu, ať jsi moudrý,
a vedeš srdce své cestou pravou.
20 Nebývej na hostinách pijanů vína,
na hodech těch, kteří snášejí k jídlu maso;

V. 9. srv. s 9, 7; Sir 22, 7n; 32, 6; Mt 7, 6.

V. 10a. = 22, 28a (hebr.). — Místo „dětí“ (Vulg) („osiřelých“) lépe čísti s novějšími kritiky „žen“ („osiřelých“) = vdov, ježto bývají vdovy velmi často jmenovány se sirotky. Srv. Ex 22, 22; Dt 10, 18; 14, 29; 16, 11; 24, 20; 26, 12; 27, 19 a jj.

V. 11. „příbuzný (obhájce)“ = hebr. „gó’él“. Srv. Ex 22, 23n; Nm 35, 19. 24. 27; Jer 50, 34. — Ten „silný“ je sám Bůh. K v. 11b srv. výše 22, 23; Ž 67, 6; Mal 3, 5.

V. 12n. Rád poslouchej a do duše ukládej nauku moudrosti. Takové snaze o moudrosti dlužno přiměřeným způsobem navykati chlapce (Knabenbauer). Srv. 13, 24; 19, 18; 22, 15; 29, 15; Sir 30, 1

V. 14. „vytrhneš peklům“ = uchráníš předčasné smrti, kterou Bůh trestá hříšníky. Srv. Ž 54, 24. — Moudrý Achikar (viz o něm k Tob 11, 20.) napomíná dle aramského papyru (čís. 53. ř. 3 a 4): „Nešetři na syna svého hole, sice bys nemohl snad ho zachrániti. — Když tě biji, synu můj, neumřeš; ponechám-li tě však tvé vůli (bude z tebe zloděj).“

V. 15. srv. s 24, 25; 29, 3; Sir 25, 10.

V. 16. srv. s Ž 7, 10; 72, 21. — „nitro“ = slovně: „ledví“. — Mluvící mudřec chce říci: Miluješ-li sebe i mne, svého učitele, usiluj o moudrost. Až nabudeš, budeš míti z toho radost ty i já.

V. 17. „pro hříšníky“, že se mají dobře. Srv. 3, 31; 24, 1. 19; Ž 36. 1. — „ale pro bázeň Páně“ se rozhorluj, t. j. horlivě snaž se osvojiti si ji. Srv. 28, 14.

V. 18. srv. s 24, 14; Is 3, 10n; Ž 9, 19; 18, 12. — Té růžové budoucnosti nemají však hříšníci, kteří jsou jen chvilku šťastni.

V. 19. znova budí pozornost, ježto ve v. 20n. podáno jest důležité poučení. Srv. 6, 6; 9, 6. — „cesta“ = způsob života, zde zejména střídmost v jídle a pití.

V. 20. srv. s 28, 7; 29, 30. — „snášejí“, t. j. skládají se (v. 21.); každý přinese dobytče (berana, ovci) nebo kus masa, případně měch vína; hosté o závod se skládají, ctižádost pudí je, aby nikdo velikostí svého „příspěvku“ nebyl zastíněn druhým.

21 chudnouť pijani, i ti, kdož na kvas se skládají,
a oblečena bude ospalost v hadry.

22 Slyš svého otce, který tě zplodil,
a nepohrdej matkou, když sestárla.
23 Pravdu kup a neprodávej
moudrost, kázeň a osvícení.
24 Plesá radostí otec spravedlivého,
kdo zplodil moudrého, veselí se z něho.
25 Kéž se (též) raduje otec tvůj a matka,
nechať plesá ta, jež tě porodila!

26 Dej mi, synu můj, své srdce,
a tvé oči ať dbají cest mých!
27 Jeť jáma hluboká lehká ženština,
prohlubeň úzká je (žena) cizí.
28 (Ba více:) Číhá na cestě jako lotr,
zočí-li nezkušeného, zabíjí ho.

29 Kdo bude bědovat, kdo sténat?
Kdo mít hádky? Kdo bude v jámě?
Kdo bít bude bez příčiny?
Komu zčervenají oči?
30 Zda ne těm, kteří vysedávají u vína,
číše velmi pilně vyprazdňují?
31 Nehleď na víno, kterak se červená,
kterak se stkví jeho barva v poháru;
vchází dolů přelahodně,

V. 21. srv. s v. 30–35; 21, 17; Sir 19, 1. — Pijani potřebují mnoho času, aby se z opilství vyspali; tím zanedbávají své hospodářství, i přicházejí na mizinu, že nemajíce co vzíti na sebe, oblékají se v cáry; tak je ospalost obléká v hadry (hebr.).

V. 22. srv. s 1, 8; 30, 17; Lv 19, 32; Sir 3, 5 n. 14 n. Ani (Viz Úvod str. 429) napomíná: Dávej své matce hojně chleba, a nos ji (na rukách) jako tě nosila ona. Měla s tebou mnoho svízelů... Když jsi se narodil,... nosila tě a její prs byl tři léta v ústech tvých. Její srdce neošklivilo si výmětů tvých. Do školy tě posílala, když jsi se učil psáti. Každodenně tě opatřovala chlebem a pivem. Až dospěješ, oženíš se, založíš si rodinný krb, dobře nakládej se svou matkou, aby snad nezdvihala rukou svých k Bohu, a on nevyslyšel její křik... Vylévej vodu za otce a matku, kteří odpočívají v údolí pouště."

V. 23. srv. s 4, 5. 7; 16, 16; 18, 15. — V. 23b rozvádí pojem „pravdy".

V. 24. srv. s v. 15; 10, 1; 15, 20; 23, 15; 29, 3.

V. 25. srv. se 17, 25. — V. 22–25 jsou jakýsi úvod, který připravuje mysl žákovu, aby si tím hlouběji vryl do duše dvě následující napomenutí a je uskutečnil, totiž aby se střehl dvou neřestí, kterými by velmi uškodil sobě, rodičům pak nesnáz a bolest způsobil, t. j. smilstva (v. 27 n) a obžerství (v. 29–35). Knabenbauer.

V. 26. jest druhý úvod do vv. 27–35. — Již mluví ne mudřec, ale spíše sama moudrost. Srv. hll. 8 n. (Knabenbauer). — „srdce" pozornost bedlivou a ochotnou. — Ty „cesty" popsala moudrost ve hll. 7–10. (Týž).

V. 27. srv. s 22, 14. — Do jam bývala chytána zvěř. — „úzká", jejížto stěny jsou příkré, kolmé, že nesnadno lze vyškrábati se z ní. — Taková neřest je smilstvo; jinoch, není-li dosti bdělý, snadno mu podlehne a nesnadno se z něho vyvětí.

V. 28. srv. s 2, 16; 5, 3; 6, 24; 7, 6–23; Kaz 7, 27; Jer 3, 2. — Dle 28b hebr. ta žena „množí mezi lidmi odpadlíky" (věrolomce. Srv. Mal 2, 14).

V. 29ab. srv. s 20, 21; Is 5, 11. 22; Sir 31, 38–40. —

V. 30a. srv. s Is 5, 11; Sir 19, 2; Os 4, 11. — V. 30b dle hebr.: „přicházejí, aby kořeněné víno (bowle) vyzkoušeli." — „vyzkoušeli" do dna!

V. 31. „Nehleď", abys čarovným pohledem na víno nebyl omámen, abys nepodlehl jeho kouzlu, a — nepil.

32 ale naposled uštkne jako had,
a jako ještěr rozstříkne jed.
33 Oči tvé viděti budou ztřeštěné věci,
a tvé srdce bude zběsile mluvit.
34 Budeš jako ten, kdo spí na širém moři,
jak spící řidič lodi, jenž ztratil veslo.
35 A řekneš: „Bit jsem byl, ale bez bolesti;
smýkalo to mnou, ale já jsem nic necítil;
jak se vyspím, budu zas vína hledat!“

Hlava 24.

1 Nerozhorluj se pro lidi nešlechetné,
aniž přej si býti mezi nimi;
2 myslíť na loupeže jejich srdce,
a jejich ústa pronášejí zhoubu.
3 Moudrostí dům stavěn bývá,
a opatrností upevňován;
4 vědění naplňuje komory
všelikým zbožím drahým a krásným.

5 Člověk moudrý má mnoho síly,
muž učený je velemocný;
6 neboť s rozvahou vede se válka,
a blaho tam je, kde mnoho rádců.
7 Vysoká je bláznu moudrost;
proto svých úst v bráně neotvírá.

8 Kdo se zabývá zlými plány,
bývá „zákeřníkem“ jmenován.
9 Čím se blázen obírá v mysli, hřích jest,
a ohavou u lidí jest posměvač.

V. 32. srv. s Job 20, 16; Sir 12, 13; 21, 2; Is 11, 8; 59, 5.
V. 33. Mezi „ztřeštěnými věcmi“ mohou býti představy vdaných žen, jak slovně Vulg. Srv. 22, 14.
V. 34. Ten „spící řidič lodi“ je dle hebr. na stěžni, t. j. na kapitánském můstku; Dle LXX. spí za veliké bouře. Líčeno názorně nebezpečí opilství: jakých zločinů může se dopustit a do jakého neštěstí zabříst opilec.
V. 35. podává samomluvu opilého, když poněkud vystřízlivěl. Nechápe nebezpečí, naopak směje se rozmarně následkům vína a těší se na nejbližší příležitost, že se napije zase! Tak mu víno uhranulo! — „vína“ a jeho sladké rány.
Hl. 24. — V. 1. srv. s 1, 15; 3, 31; 4, 27; 23, 17; Ž 36. 1. —
V. 2. K takovým zlosynům přece příslušeti nechceš!
V. 3. „moudrostí“ a ne „loupežemi“ (v. 2). Srv. 14, 1.
V. 4. „vědění“, kterému není neznámo, že třeba ku blahobytu píle a dle toho také jedná. Srv. 3, 10; 8, 21; 21, 20; 23, 23; 31, 10—31.
V. 5. vyslovuje převahu sil duševních nad tělesnými. (Lépe býti moudrým nežli silným LXX.) — Srv. 21, 22; Moud 6, 1; Kaz 9, 16.
V. 6. líčí význam sil duševních pro vítězství ve válce a pro správu státu, má-li poddaným býti dobře. — V. 6a srv. s 20, 18. — V. 6b srv. s 11, 14; 15, 22; 20, 18. —
V. 7. je protiklad v. 6b. — „V bráně“, kde se mluví o prostředcích blahobytu veřejného, o moudré správě, musí nemoudrý mlčet. Srv. Sir 6, 21; 20, 6; Job 28, 18.
V. 8. srv. s 1, 2; 16, 21; 21, 24.
V. 9. „hřích“, který trestá Bůh. — „posměvač“ = člověk nábožensky a mravně otrlý, je týž, který byl výše jmenován „blázen“ a ve v. 8 „zákeřníkem“; to slovo mělo tehdy asi zvuk jako naše „padouch“ nebo pod.

10 Budeš-li chabě zoufati (nad bližním v tísni),
bude v tísni tvé také tvá síla slabá.
11 Vysvobozuj ty, které vedou na smrt,
a ty, jež na popravu vlekou, vytrhuj!
12 Díš-li: „Nemám dosti moci“, (považ):
Ten, který zpytuje srdce, rozumí tomu,
strážce duše tvé nic neoklame,
a on odplatí lidem dle jejich skutků.

13 Jez, můj synu, med, neboť dobrý jest,
(jez) strdí, sladké tvému hrdlu;
14 tím jest i nauka moudrosti tvé duši;
najdeš-li ji, budeš míti naposled naději,
a tvé očekávání nevezme za své.

15 Nech zákeřné bezbožnosti v domě zbožného,
aniž pustoš klidné jeho bydlo;
16 vstaneť zbožný třebas by sedmkrát padl,
ale bezbožní v neštěstí zůstanou ležet.

17 Padne-li nepřítel tvůj, neraduj se,
klesne-li, ať neplesá tvé srdce,
18 aby Pán vida to neměl nelibost nad tím,
a snad neobrátil od něho hněv svůj.

19 Nehorši se pro ty, již páchají zlo,
nežárli na ty, kteří nepravost činí;
20 neboť zlí nemají naděje do budoucna,
a světlo bezbožníků zhasne.

21 Boj se Pána, synu můj, a krále,
k lidem vzpurným se nepřidružuj;

V. 10. „chabě zoufati“ a z té chabosti odepřeš-li strádajícímu pomoc, bude pomoc odepřena také tobě, až budeš v tísni. (Peters.) Jiní jinak.— Kdy má napomenutý bližnímu pomoci, vykládá v. 11.

V. 11. „na smrt jsou vedeni“ a „na popravu vláčeni“ ti, kdož jakýmkoliv způsobem jsou utlačováni, nebo vůbec trpí. Srv. 1, 11; Mich 3, 2n; Ez 22, 6. 27; Sof 3, 3; Sir 34, 25 n.

V. 12a. = vytáčka líného, který nechce rozuměti účinné lásce k bližnímu. Na tu výmluvu odpovídá v. 12bc, připomíná Boha vševědoucího a nejvýše spravedlivého. Srv. Ž 61, 13; Sir 16, 15; Jak 4, 17.

V. 13n. srv. s 5, 3; 16, 24; 25, 16 n. 27; 27, 7; Ž 18, 11; 118, 103; Sir 49, 2; Is 7, 15. — O naději spravedlivcově viz níže 23, 18; Ž 9, 19.

V. 15n. „Nech bezbožnosti“, kterou zamýšlíš bližnímu uškoditi, ježto je to věc marná; Bůh snad dopustí, aby spravedlivec, jeho ctitel, na čas trpěl (= „padl“), ale neopustí ho, dříve nebo později ho z neštěstí zdvihne, takže „vstane“. Srv. Ž 33, 20; 36, 24; Sir 3, 34; Job 5, 19 n. — Osud bezbožných proti tomu viz Ž 33, 17; Job 8, 11 n; 15, 20 n; Moud 3, 19.

V. 17. „padne-li“ do neštěstí. Srv. Ex 23, 4 n; Job 31, 29; Ž 34, 15. 19; Sir 8, 8; Mich 7, 8.

V. 18. „Pán“ zakazuje a trestá soukromou mstu! — „od něho“ — na tebe! „Plesati“ však nad vítězstvím, jež dal Hospodin národu, jest ovšem dovoleno. Srv. Ex 15, 1 nn; Sdc 5, 2; 2 Mach 15, 34; Ž 57, 11.

V. 19. srv. s v. 1; Ž 36, 1.

V. 20. srv. s v. 14bc; 23, 18. — „světlo“ = štěstí. Srv. 4, 19; 13, 9.

V. 21. Král — zástupce Hospodinův! Srv. 1 Par 28, 5; 29, 23; 2 Par 13, 8. a jj. — „vzpurným“, neposlušným buřičům, kteří toho i onoho tupí. Srv. 3 Král 21, 10. 13.

22 neboť náhle se zdvihne pohroma od nich,
a kdož ví, kdy (přikvačí) od obou zkáza?

IV. **Druhá snůška výroků mudrců** (24, 23—34).

23 Také toto (jest řečeno) od mudrců:
Straniti lidem u soudu není dobré;
24 řekne-li kdo vinnému: „Nevinen jsi,“
lid mu bude klnout a národ zlořečit;
25 toho však, jenž jej odsoudí, budou chválit,
a přijde na něj požehnání.

26 Ústa člověku líbá,
kdo správně odpovídá.

27 Vykonej si venku svou práci,
pilně vzdělávej svou roli;
pak budeš moci si založit domov svůj.

28 Nežaluj křivě na bližního svého,
aniž sváděj (k tomu) ústy svými.

29 Neříkej: „Jak učinil mně, tak učiním jemu;
odplatím se každému podle skutku jeho.“

30 Šel jsem kolem pole člověka líného
a kolem vinice muže pošetilce;
31 hle, všecko porostlo kopřivami,
trní přikrylo plochu jeho,
ohrada kamenná zbořena byla
32 Když jsem to viděl, dobře jsem uvážil to,
a z toho příkladu vzal jsem si poučení:

V. 22. „pohroma“ = „zkáza“ = trest, kterým ten i onen (= „od nich“ = „od obou“) bude buřiče pokutovati.

V. 23. srv. s 1, 6; 22, 17. — V. 23a patří těsně k v. 23b, se kterým činí dvojčlenný verš. Není tedy v. 23 nadpis úryvku 24, 23—34. Ježto však tento úryvek (IV.) v LXX. je teprve za 30, 14 a tvarem svým se podobá úryvku III. (22, 17—24, 22), právem lze jej pokládati za „druhou snůšku výroků mudrckých.“ - V. 23—25 svědčí soudcům. — V. 23b srv. s 18, 5; 19, 6; 28, 21; Lv 19, 15; Dt 1, 17; 16, 19; Sir 42, 1.

V. 24. „kdo“ = soudce. Srv. 17, 5. —

V. 25. „jenž“ = soudce; „jej“ = vinného; „na něj“ = na spravedlivého soudce.

V. 26. Vhodná odpověď je tazateli milá jako přátelský polibek. Srv. 11, 26; 15, 23; 25, 11; Sir 20, 29. — Kdo je na rozpacích, je znepokojen, přiměřená odpověď ho uspokojí.

V. 27. Prve nežli se oženíš, postarej se o výživu sebe, ženy i dětí. Srv. Lk 14, 28—32.

V. 28. srv. s 3, 30; 25, 18.

V. 29. srv. s 20, 22; Sir 28, 1; Ž 7, 5; Mt 5, 38—41; Řím 12, 17. 19.

V. 30—34. líčí smutné následky lenivosti. Srv. 15, 19; 20, 4. Srv. slovanské: „Lelkováním se nenasytíš.“ — „Hledě na les nevyrosteš a zevluje na lidi nezbohatneš.“ — „Ležícího chleba není.“ — „Panské spaní, žebrači snídaní.“ — Zahálka netučí. —

V. 31. srv. s Is 5, 5 n. — Dosud v Palestině obhánějí vinice i pole zídkami. — Srv. slovanské: „Mladí ležáci, staří žebráci.“ „Zahálky jsa služebníkem, neběduj, žes hadrníkem.“ — „Ruka bez roboty přijde do žebroty.“ —

33 „Maličko," dím si „podřímneš, maličko pospíš,
maličko (ještě) složíš ruce v lůžku,
34 i přijde na tebe jako kurýr bída,
a nouze jako muž ozbrojený."

V. **Druhá sbírka přísloví Šalomounových** (25, 1—29, 27).

Hlava 25.

1 Také tato jsou přísloví Šalomounova, která snesli muži Ezechiáše, krále judského.

2 Umět věc zatajit — toť sláva Boží,
umět věc vyzkoumat — toť sláva králův.
3 Nebe vysoké, země hluboká,
srdce králů nevystižné.

4 Odluč od stříbra všeliké strusky,
i vzejde kov drahý úplně čistý;
5 vyluč bezbožné z okolí králova,
a bude právem stát pevně trůn jeho.

6 Nedělej se před králem slavným,
a na místo velmožů se nestav;
7 lépeť, aby ti řekli: „Postup, sem výše!"
než abys ponížen byl před knížetem.

8 Co tvé oči uviděly,
nepodávej ihned k soudu;
abys potom napravit nemohl,
kdybys přítele svého zhaněl!

V. 33—34. = 6, 10n. Co tu řečeno o lenosti tělesné, snadno lze obrátit na liknavost duševní a duchovní.

Hl. 25. V. 1. „Také" má na zřeteli první sbírku přísloví šalomounských, 10, 1—22, 16. — „snesli" = vypsali (LXX.) z jiných sbírek. — „muži Ezechiáše" = sbor mužů, kterým Ezechjáš, proslavený náboženskými opravami (4 Král 18; 2 Par 29—31) uložil, aby přísloví šalomounská, roztroušená v menších závitcích, sebrali a napsali na závitek jeden, větší. O počtu těch přísloví srv. 3 Král 4, 32.

V. 2. Bůh jest nevyzpytatelný, zejména jeho prozřetelnost nemůže rozum lidský proniknouti. Čím více převyšuje Bůh poznavavost lidskou, tím slavnější jest. Srv. Job 11, 8; 15, 8; 26, 14; Kaz 8, 17; Řím 11, 33; Is 45, 15; 1 Tim 6, 16; 1 Kor 2, 10. — Král má vše, co patří ke správě státu, zejména soudnictví pronikati; pře závažné vznesené k němu, jakožto k nejvyšší soudní instanci, má uměti dokonale vyšetřiti; v tom umění tkví sláva jeho. Srv. Kaz 12, 8.

V. 3. srv. s Kaz 8, 17.

V. 4n. „strusky" = „bezbožní" rádcové královi. — „stříbro" = „drahý kov" = „právo" = spravedlnost, která podpírá trůn. Srv. 16, 12; 20, 26. 28; 29, 14.

V. 6n. srv. se Sir 13, 13; Lk 14, 8—11.

V. 8. Neukvapuj se žalobou neb udáním věci příslušnému úřadu, ježto snadno bys mohl obžalovati křivě! Lépe zní 8b dle hebr. opraveného:

neboť co si potom počneš,
zahanbí-li tě tvůj bližní?

Žalobce, udavač byl by nehorázně zahanben, kdyby se ukázalo při soudě, že jeho žaloba neb oznámení (denunciace) bylo křivé.

9 Při svou s přítelem svým projednávej,
ale tajemství třetího nevyjevuj;
10 aby tě nehaněl, kdokoli by to slyšel,
a tvá hanba neměla by konce.

[Láska a přátelství svobodným člověka činí;
zachovej si je, bys nedošel hanby!]

11 Jablka zlatá na stříbrné půdě —
slova promluvená v pravý čas.

12 Prsten zlatý, klenot z ryzího zlata,
výtka moudrého ochotnému uchu.

13 Jako sněhové ochlazení v době žní
posel věrný je tomu, kdo jej poslal:
občerstvujeť mysl svého pána.

14 Mraky a vítr, ale žádný déšť z nich —
hory doly sliboval, ale nic nedal.

15 Trpělivostí dá se obměkčit soudce,
a jazyk měkký láme tvrdost.

16 Našel jsi med? Jez tolik, co sneseš,
abys jsa přesycen nezvrátil ho.

17 Zdržuj svou nohu od domu bližního svého,
aby jsa syt tebe neměl tě v nenávisti.

V. 9. Dle Vulg slovně nemá vyjevovati tajemství cizímu (třetímu?) Obojí znění (Vulg i hebr.) ukládá zachovávati svěřené tajemství.

V. 10. „hanby dochází“, kdo si neumí přízeň jiných získati nebo zachovati; kdo žije v nepřátelství, bývá „vázán“ mnohými nepříjemnostmi.

V. 11. „Jablka zlatá“ = umělecká vypuklina (relief) na ploše misky nebo jiného stříbrného předmětu, na př. hlavice sloupku, zkrátka: věc vzácná.

V. 12. Dle Vulg slovně: „výtka moudrému a...“ Srv 15, 31; 20, 12.

V. 13. V čas vedra může se zejména v krajích Libanonu osvěžiti studenou vodou, která steká s hor, na nichž ještě leží sníh; také vítr s těchto hor vanoucí příjemně chladí. Srv. Jer 18, 14. — O poslu, který věrně spravil věc svěřenou a tím občerstvil starostlivou mysl svého pána, srv. 13, 17; 26, 6.

V. 14. srv. se Sdc 9, 28—38; 2 Petr 2, 17; Juda 12. — Také my předvídajíce, že se nesplní, co bylo slíbeno nebo čím kdo hrozil, říkáváme: „Z toho mračna nebude pršeti.“ — Srv. také naše: „Slibuje hory doly, a nepodal by jednomu vody.“ — „Kdo mnoho slibuje, málo plní (dává).“ — „Dlouhý jazyk, krátké ruce“ a jj. v

V. 15. „tvrdost“ hebr. slovně: „kost“. — „měkký“ = příjemný, sladký. Srv. 15, 1. 4; 16, 14; Kaz 10, 4; Sdc 8, 2; 1 Král 25, 24; 26, 18; Mt hl. 18. — Stummer se domnívá, že tato průpověď je zpracované přísloví aramské, přičítané Achikarovi (Viz o něm k Tob 11, 20), jež dle aramského papyru č. 54. (ř. 11b—12a) zní: „Měkký jest jazyk..., ale dračí žebra láme, jako smrt kterou nelze vidět.“

V. 16. Všeho s mírou — Srv. v. 27; Sdc 14, 8; 1 Král 14, 25. — Všeho mnoho škodí.

V. 17. bylo by případně možno spojiti s v. 16 v jedno přísloví o čtyřech řádcích, ježto jest mu myšlenkově velmi podobno. — Co sevšední, zprotiví, zoškliví se. Srv. Sir 13, 12; 21, 25. — Častý host nebývá rád vídán. — Srv. polské: „Host častý a dlouhý brzo omrzí.“ — „Kdes rád viděn, zřídka bývej, kde nerad, nikdy.“ — Ruské: „Řídká návštěva, vzácný host.“

18 Házený oštěp a meč a střela ostrá —
člověk, jenž proti bližnímu křivě svědčí.

19 Vyžraný zub a noha vrávorající
je důvěra v člověka nevěrného v den tísně;
20 — [(kdo v něho doufá) ztrácí plášť v době mrazu.]

Ocet líti na salnitr
je zpívati mysli rozmrzelé.

[Jako mol rouchu a červ dřevu,
tak škodí smutek lidskému srdci.]

21 Lační-li tvůj nepřítel, dej mu jísti,
a jest li žízní, dej mu vody píti;
22 neb (tím) uhlí řeřavé shrneš mu na hlavu,
Hospodin pak odplatí (vše) tobě.

23 Vítr od severu rozhání deště,
a tvář nelibá jazyk utrhající.

24 Lépe míti příbytek na střeše v koutku
nežli se ženou svárlivou dům (celý).

25 Voda studená žíznivé duši
a novina dobrá z daleké země.

26 Studna zkalená nohou a zkažený pram n
je spravedlivec, jenž klesá před bezbožným.

V. 18. srv. s 12, 18; 19, 5; 24, 28; Ž 54, 22; 56, 5.

V. 19. srv. s 18, 10. — Na zubu vyžraném nelze kousati; působí toliko bolest. Taková je důvěra nešlechetného člověka v čas tísně (dle hebr.) — vypoví službu, zklame ho a to ho bude boleti Jinak LXX.

V. 20a. pokládá kritika za glosu. V LXX. není. — O plášti srv. Ex 22, 26 n. — Zpívati před člověkem mrzutě naladěným veselé písničky, znamená drážditi ho. Dle čtení lepšího LXX. „Ocet nejde ráně k duhu," ježto působí bolest, nalije-li jej kdo do ní. — Srv. Sir 22, 6. — V. 20de srv. s 12, 25; 15, 13; 17, 12; Sir 25, 17; 30, 24.

V. 21. má velikou cenu mravní, již bezmála evangelickou. Srv. 24, 17; Řím 12, 20.

V. 22. „nanositi někomu živého uhli na hlavu = pomstíti se. Skutky lásky, nejlepší to způsob pomsty, způsobí, že nepřítel bude spasitelně zahanben a že obrátí jako kdysi Saul dle 1 Král 24, 17; 26, 21. — Srv. také Ž, 10, 7; 139, 11; Řím 12, 21. — (Bickell vynechává „na hlavu" a místo „naneseš" překládá: „odneseš", t. j. skutky lásky odstraníš, co živí nepřátelství.)

V. 23. „nelibá", mračící se a ukazující, že nemiluje klevet a že klevetníka si neváží; pozoruje-li klevetář, že nedochází svými řečmi obliby, ba naopak odporu, přestane mluvit. Dle hebr. však lépe:

Severní vítr plodí deště
a tvář kaboní jazyk štvavý.

Vypravuje-li štváč (donášeč) člověku, co řekl prý o něm druhý, podobá se větru, který zatahuje oblohu mraky: tvář posluchačova se zamračí, zasmuší bolestí z toho, co mu jest vypravováno. — „severní" — lépe: „severozápadní".

V. 24. = 21, 9.

V. 25. Obé občerstvuje, osvěžuje, působí radost. Srv. 15, 30; Ž 41, 3; Gn 45, 26—28.

V. 26. „klesá" = kolísá se v důvěře ve prozřetelnost Boží, vida štěstí bezbožných, jsa od nich utiskován a chýlí se k zásadám jejich, neb aspoň nedbá veřejně spravedlnosti tak neohroženě jako byl činil dosud. Srv. Ez 32, 2; 34, 18 n.

27 Jako není dobře tomu, kdo mnoho jí medu,
tak i kdo velebnost zkoumá, zdrcen bude slávou.

28 Jak město otevřené, bez hradeb zděných,
je muž, který neumí [v řeči] zdržeti své vášně.

Hlava 26.

1 Jako (se hodí) do léta sníh a dešť do žní,
tak se sluší, aby blázen byl slaven.

2 Jako vrabec uletí a vlaštovka odletí,
tak i kletba bezdůvodná nikoho nestihne.

3 Bič na koně, ohlav na osla,
hůl na hřbet bláznů.

4 Neodpovídej bláznu dle bláznovství jeho,
abys i ty se nestal podobným jemu;
5 odpovídej bláznu dle bláznovství jeho,
aby se nezdálo mu, že je moudrý.

Nohy si utíná a hořkost pije,
kdo něco vzkazuje po bláznivém poslu.

7 Jak svědčí chromému krásná, ale nehybná lýtka,
tak i ústům bláznů přísloví moudré.

8 (Drahý) kámen hází na hromadu při cestě,
čest kdo prokazuje bláznivému.

V. 27a. srv. s v. 16. V. 27b srv. s Kaz 7, 1; Sir 3, 22—26. — „velebnost“ Boží. — „zkoumá“ = opovážlivě o ní hloubá. —

V. 27b. nedochoval se neporušen, proto bývá všelijak opravován a překládán. (Na př.: „ale vyzkoumat obtížné věci, je sláva,“ nebo: „proto šetři slovy uznalosti,“ t. j. i mnoho chvály škodí.)

V. 28. srv. s 29, 11. — Jako města nehrazeného se zmocní snadno nepřátelé, tak i člověka, který nezná sebevlády, opanují snadno vášně.

Hl. 26. — V. 1. srv. s v. 8; 19, 10; 1 Král 12, 17. V Palestině i v zimě zřídka se chumelí a ve žních zpravidla neprší. V. 1—12 podává kytičku přísloví o pošetilcích.

V. 2. srv. s Nm 23, 8; Dt 23, 5; 2 Král 16, 12. — Toto přísloví má veliký význam nábožensko-mravní, ježto čelí proti tehdejšímu názoru lidovému, že slova kletby, vyslovující jméno všemohoucího Boha, mají neomylný účinek a stihnou neúprosně i člověka pokletého nevinně.

V. 3. srv. s 10, 13; 19, 29; 20, 30; Ž 31, 9; Sir 33, 25—30.

V. 4a. „dle bláznovství jeho“ = tak hloupě, jako mluví on (hlupák). Srv. 2 Král 16, 10; 4 Král 18, 39; Sir 8, 13; Lk 23, 9. — Hloupě také by napomínal hlupák, nebylo-li by naděje na úspěch. Srv. 9, 8. — Srv. naše: „Kdo se spolčil s bláznem, rozpolčil se s rozumem.“ „Jeden blázen deset jiných nadělá.“

V. 5. „dle bláznovství jeho“ = dle toho, co žádá rozumný ohled na jeho hloupost. Srv. níže v. 16; 3, 7; 12, 15; Mt 16, 1—4; 21, 24—27. Řím 12, 6.

V. 6. srv. s 10, 26; 25, 13. — Srv. naše: „Není dobře vejce bláznu svěřiti.“ — „Pošli hloupého a za ním druhého.“ —

V. 7. Pošetilec neumí užíti přísloví (v pravý čas). Srv. 17, 7; Sir 20, 22.

V. 8a. není jistý. Dle LXX. „Kámen ku praku přivazuje,“ t. j. činí věc nesmyslnou a neužitečnou, ježto prak je k tomu, by kámen jím byl

9 Jako trn, který zadřel se do ruky opilému,
je průpověď mudroslovná v ústech bláznů.

10 Rozsudek ukončuje spory;
blázna kdo umlčí, krotí hněvy.

11 Jako pes, který vrací se k tomu, co zvrátil,
tak nemoudrý, jenž opakuje svou hloupost.

12 Viděl jsi člověka, který si myslil, že jest moudrý?
Více doufati než on smí blázen.

13 Lenoch říká: „Lev na cestě,
a lvice na ulicích."

14 Dveře se obracejí na stěžejích
a člověk lenivý na svém lůžku.

15 Lenoch schovává svou ruku pod paždí,
a jest mu těžko, má-li ji vztáhnouti k ústům.

16 Člověk lenivý domnívá se, že jest moudřejší,
než sedm jiných, již umějí moudře odpovídat.

17 Psa, (jenž jde svou cestou,) za uši lapá,
kdo o spor cizí se pálí a do něj se plete.

18 Škodlivý (blázen), který hází
šípy a oštěpy smrtonosné,

---

házen; to je však nemožno, je-li kámen přivázán. Dle Vulg slovně: „Klade kámen na hromadu Merkuriovu" (!) Merkur byl římský bůh pocestných; jeho socha stávala na rozcestí; kolemjdoucí házeli na znamení úcty po kameni před modlu a tak vznikla u ní hromada kamení. V překladu Vulg zrcadlí se židovský výklad čtvrtého století křesťanského!

V. 9. srv. s 25, 18. — Trn se dostal do ruky opilcovy a přísloví do úst hlupákových nahodile; oba jsou puzeni, aby věc, jež je mrzí, vytrhli, případně vyvrhli; proto udává hlupák přísloví v nevhodnou dobu.

V. 10. „Rozsudek" soudcův; co soudce úředně činí, to mudřec soukromě. V. 10 je pochybný, ježto je porušen. Dle LXX. zní:

»Velmi bývá bito tělo pošetilců,
bývá potírána jejich zpupnost.«

V. 11. ukazuje ohavnost zatvrzelosti, která nechce zmoudřeti. Srv. Sir 34, 30n; 2 Petr 2, 22.

V. 12. Snáze vyléčiti blázna nežli člověka domýšlivého (Calmet). Srv. v. 5; 29, 20; Is 5, 21; Řím 1, 22.

V. 13—16. podává čtyři přísloví o lenivcích. — V. 13 srv. s 22, 13; Kaz 12, 5. V. 14 srv. s 6, 9n; — V. 15 srv. s 19, 24; 24, 33. — Dle hebr. „strká ruku do mísy."

V. 16. Lenivec pokládá za vrchol moudrosti nic nedělat a dobře se mít! Srv. 5, 12; — „sedm" — mnoho, všichni. Srv. v. 25; 6, 16; Job 5, 19. —

V. 17. Co tě nepálí, nehas. Místo „za uši" LXX. lépe: „za ocas". — Kdo psa zbytečně dráždí, vydává se v nebezpečí, že bude pokousán; kdo se plete do hádky, do které mu nic není, vydává se v nebezpečí, že si utrží nepříjemnost. Srv. množství podobných přísloví našich, na př.: „Kde nesvrbí, nedrbej, a psem, když chce spáti, za ocas netrhej." —

V. 18n. „šípy" ohnivé, (či pochodně), aby jimi zapálil.

19 je ten, kdo zákeřně příteli škodí,
a byv postižen dí: „To byl žert jen!“

20 Dojde-li dříví, uhasne oheň;
kde není klevetník, tichnou sváry.

21 Uhlí je na žár, dříví na oheň,
svárlivý na to, by budil spory.

22 Slova ramenářova zdají se sladká;
vnikají až do nejhlubších útrob.

23 Jako bys polil stříbrnou pěnou nádobu z hlíny,
jsou rty bubřící (láskou) a při tom srdce zlé.

24 Rty svými nepřítel se přetvařuje,
když se úskokem v srdci zaměstnává;
25 bude-li uctivě mluviti, nevěř jemu,
neboť sedmero špatností má v srdci.

26 Přikrývá-li kdo nepřátelství přetvářkou,
zloba jeho se odkryje ve sboru starších.

27 Kdo (jinému) jámu kopá, (sám) do ní padá,
a kdo valí kámen, bude ním zavalen.

28 Jazyk ošemetný nemá rád pravdu,
a ústa úlisná přivádějí v zkázu.

Hlava 27.

1 Zítřejškem se nechlub,
nevěda, co ten den zplodí.

2 Ať chválí tě jiný a ne ústa tvoje,
člověk cizí a ne rty tvoje.

V. 20. srv. s 16, 28; 22, 10; Sir 28, 12. 15. —
V. 21. srv. s 15, 18; 29, 22; Sir 22 30; 28, 11.
V. 22. srv. s 18, 8.
V. 23. Střep hliněný uvnitř a stříbrný povlak zevně hodí se k sobě tak, jako nízké srdce a ústa plná (předstírané) lásky. — „stříbrná pěna“ jest nečistá, majíc mnoho příměšků; tím znázorněna pěkně falešná láska. — „polil“ na ozdobu (= „ozdobil“ slovně Vulg).
V. 24 n. srv. se Sir 12, 10. 11. 20; 27, 26; Jer 12, 7; Ž 28, 3. — „sedm“ = mnoho; srv. výše v. 16. — „uctivě“ = poníženě (Vulg) = sladce (hebr.).
V. 26. srv. se Sir 27, 26. — „ve sboru starších“, zasedajícím ve bráně, tedy veřejně. Nichts ist so fein gesponnen, dasz es nicht kommt auf die Sonnen. — Skrývati činy nepřátelství podaří se snad dosti dlouho, konečně však přece se vinník prozradí, ježto se chodí se džbánem pro vodu, až se ucho utrhne.
V. 27 srv. s 18, 10; Kaz 10, 8; Moudr 11, 17; Sir 27, 28—30; Dan 6, 24; Ž 7, 16.
V. 28. Místo „pravdu“ hebr.: „těch, kterým ubližuje“ (?) — Srv. Ž 51, 22.
Hl. 27. V. 1. „nechlub se“ zdravím, silou, bohatstvím, jakobys jistě věděl, že tím vším budeš ještě zítra vládnouti. Srv. Sir 18, 26; Lk 12, 19 n; Jak 4, 13 n.
V. 2. srv. s 26, 12; 29, 20; 2 Kor 12, 11; 10, 18; Jan 8, 54. — Srv. množství našich přísloví o sebechvále, na př.: „Vlastní chvála z hrdla smrdí,“ nebo hornolužické: „Vlastní chvála v oči práší; jiných chvála čest přináší.“

3 Těžký jest kámen a mnoho váží písek,
těžší však nad obé svízel, již působí blázen.

4 Nemilosrdný vztek a výbuch hněvu —
ale kdo zdolá nával žárlivosti?

5 Lepší zjevná domluva,
nežli tajná láska.

6 Lepší rány od toho, kdo tě miluje,
než lstivé polibky toho, kdo ti nepřeje.

7 Sytý šlape i po čistém medu;
lačný však i hořkost má za slast.

8 Jako je ptáku vyhnanému z hnízda,
tak i muži, jemuž jest opustit domov.

9 Masti a rozličná vonidla působí radost srdci,
a dobré rady přátel činí sladkost duši.

10 Přítele svého, přítele otcova, neopouštěj,
a do bratrova domu nechoď v den soužení svého;
lepší je soused blízko nežli bratr daleko.

11 Buď pilen moudrosti, synu můj, a radost čiň mému srdci,
abys mohl dát odpověď tomu, kdo by (mne) tupil.

12 Chytrý předvídá neštěstí, i skryje se (mu);
nezkušený však jde dále a upadá v škodu.

V. 3. srv. se Sir 21, 19; 22, 17 n. — Achikar (Viz o něm k Tob 11, 20.) napomíná dle aramského papyru (čís. 55, ř. 1): „Zdvíhal jsem písek a nosil jsem sůl, ale nic není těžšího nežli (dluhy).“ — Stummer se domnívá, že biblická průpověď je zpracována (mravně) dle přísloví aramského. — Srv. slovanské: „Co jeden hlupák zkazí, tisíc moudrých nenapraví.“ — „Jeden blázen hodí kámen do vody, ale deset moudrých ho nevytáhne.“

V. 4. srv. s 6, 34; Nm 5, 14. — Hněv ovládne člověk snáze nežli žárlivost a závist. Srv. myšlenku arabskou: „Každého člověka dovedu upokojiti, kromě toho, kdo závidí blahobyt; toho totiž neupokojí leč zánik jeho (blahobytu).“ Mu'ávijatu.

V. 5. „tajná láska“ nechá všecko „ležet a běžet,“ nenapomíná, nevaruje a proto se neukazuje, zůstává „skrytá.“ — Srv. 28, 23.

V. 6. srv. se Ž 140, 5; 2 Král 20, 9 n; Mt 26, 49.

V. 7. srv. s 25, 16; Job 6, 7; Lk 15, 16. Srv. naše: „Hlad nejlepší kuchař.“

V. 8. srv. s 26, 2; Sir 29, 28—31; 36, 28; Ž 10, 2; 1 Král 22, 2; 2 Král 15, 14. 20. 25. Srv. naše: „Každý pták miluje své hnízdo.“ —

V. 9. srv. se Ž 22, 5. — „vonidla“ = kuřidlo, kadidlo. — Olejem mazáni bývali hodovníci a síň, kde hodováno, bývala vykuřována. Srv. 7, 17; 21, 17; Pís 3, 6. — V. 9b čítá kritika dle lepšího znění LXX.: „ale trhá je trudnost mysli.“

V. 10a. Važ si starého přátelství. Srv. Sir 30, 6; 3 Král 12, 6—8; 2 Par 10, 6—8. V. 10b srv. se 18, 24. — Srv. naše: „Dobrý přítel zlato převažuje.“ Nebo ruské: „Upřímný přítel za bratra.“ „Své přátele množ, a otcových si važ.“ a jj. v.

V. 11. Moudrý syn je otcova čest; vytýká-li otci někdo, že je špatný vychovatel, může ho snadno odbýti poukazem na zdárného syna (hebr „abych mohl“; dle Vulg má tak učiniti syn („abys mohl“).

V. 12. srv. s 22, 3. — V. 13 srv. s 20, 16.

13 Zaber si roucho toho, jenž ručil za jiného;
za cizího si zástavu od něho vezmi.

14 Kdo svému bližnímu žehnaje křičí záhy z rána,
pokládán bude za člověka, jenž zlořečit chce.

15 Strop, jenž mokvá stále v době zimy,
a žena hašteřivá jsou si rovny;
16 kdo chce ji zadržet, jakoby držel vítr,
a řekne, že je pravici jeho jak olej.

17 Jako železo železem broušeno bývá,
tak brousí člověk podobu člověkovu.

18 Fík-li kdo opatruje, jíst bude ovoce jeho;
a kdo pečuje o svého pána, dojde úcty.

19 Jako vidí ve vodě tvář svou, kdo do ní hledí,
tak jsou zřejma srdce lidská bystrozrakým

20 Pekla, podsvětí jsou nenasytna;
tak i oko lidské dost nikdy nemá.

21 Stříbro lze poznati v tyglíku, zlato v peci,
člověka pak v ústech, jež ho chválí.

[Srdce bezbožného hledá zlých věcí;
ale srdce upřímné moudrosti hledá.]

22 I kdybys roztloukal blázna v hmoždíři jako tluč paličkou:
nebudeš moci odloučit od něho bláznovství jeho.

* * *

V. 14. „žehnaje“ = vše nejlepší svolává. Takové blahopřání, až příliš okaté nebude pokládáno za upřímné, ale strojené. Ostatně srv. Sir 31, 14n.

V. 15. srv. s 19, 13. — „si rovny“ = nesnesitelny. Srv. též 21, 9. 19; 25, 24; Sir 25, 23—26.

V. 16. není přesně zachován, protož i překlad Vulg není jistý. — Muž chce hašteřivou ženu pravicí zadržeti, ale ona se vysmekne mu, jako by chtěl zachytit olej (?!).

V. 17. „podoba“ = povaha mravní, vědomosti i umění.

V. 18a. srv. 1 Kor 3, 8; 9, 7; 2 Tim 2, 6. — „dojde úcty“ = odměny, darů. Srv. 3, 9; Mt 25, 21.

V. 19. lépe zachován v hebr. a LXX.: „Jako obličej proti obličeji, tak i srdcem člověk proti člověku.“ T. j. jako má každý jedinec lidský svůj zvláštní zevnějšek, tak i nitro, vlohy, povahu mravní atd. — (Srv.: „Kolik hlav tolik smyslů.“) — V. 19 podává důležitou zásadu vychovatelskou; Vychovávej každého chovance dle jeho povahy (individuelně.)

V. 20a. srv. s 30, 16; Is 5, 14; Hab 2, 5. — V. 20b srv. s Kaz 1, 8; 4, 8; 5, 9; Sir 14, 9n; 1 Jan 2, 16.

V. 21. Když se zlato, stříbro roztaví, pozná se nejlépe, mnoho-li je v něm čistého kovu a mnoho-li příměšků. — „v ústech“ veřejnosti, která má o každém člověku svůj soud, který není sice neomylný. ale z pravidla bývá správný. — „chválí“, t. j. má dobrou pověst, dobré jméno, je všeobecně važen. Srv. 12, 8; 17, 3. — 21bc pokládá Bickell a Knabenbauer za původní, ačkoli v hebr. není. — Srv. naše: „Není šprochu, aby nebylo pravdy trochu.“ — „Tresť se neklátí bez větru.“ (Pověst (dobrá) není bez příčiny.)

V. 22. Bláznovství s člověkem srostlo, stalo se druhou jeho přirozeností. V hmoždíři bývalo tlučeno (neb i na kameni vodorovném roztíráno) obilí, aby bylo pak lze děliti zrno a slupky, mouku (krupici) a otruby. — Srv. Sir 21, 17; 22, 7; Jer 2, 30; 5, 3. — Srv. naše: „Blázna by v stoupě zopíchal, jiný nebude.“

23 Pilně si všímej stavu dobytka svého,
a svá stáda měj na zřeteli;
24 netrváť majetek člověkův ustavičně;
vždyť i koruna přechází z rodu na rod.

25 Po (staré) trávě, viděti zeleň (novou),
a byliny lze po horách sbírat.

26 Ovce jsou k tomu, bys měl čím se šatit,
abys mohl pole koupit, máš kozy.
27 Máš také hojnost kozího mléka k jídlu,
abys měl čím živit rodinu svou,
aby měla co jísti čeládka tvá.

Hlava 28.

1 Bezbožný utíká, ačkoliv ho nikdo nehoní;
zbožný však jako lev jest bezpečen, beze strachu.

2 Pro hříchy země mnoho bývá vládců jejích;
dlouhý však život má vůdce, kde moudrost a osvícení.

3 Zločinný velmož, jenž utiskuje chudé,
podoben lijavci dravému, který přináší hlad.

4 Kteří nešetří zákona, chválí bezbožného;
kteří však dbají ho, rozpalují se proti němu.

V. 23—27. je skupina přísloví ze života pastýřského. — K v. 23 srv. 12, 10; Sir 7, 24.

V. 24. Stádo samo sebou se scvrká (krádeží, nemocemi a pod.) a zřídlo by značně, kdyby se nestaral hospodář o to, by mezery byly vyplněny, choré ovce a kozy vyléčeny. I koruny pozbývá dynastie, která si jí nehledí.

V. 25. „byliny“ léčivé pro choré ovce. Toto pořekadlo budí přičinlivost a pečlivost pastýřovu, spolu pak vděčnost k Bohu, jenž usnadňuje starost ovčákovu tím, že káže zemi, aby vydala svěží zeleň (pastvu), když stará, již uschlá slunečním žárem, byla spasena; děje se tak v Palestině na podzim již a zejména z jara. Srv. podobná pastýřská i rolnická pořekadla jiných národů.

V. 26 n. srv. se Sir 29, 28; 39, 31; 1 Tim 6, 8. — V. 26b srv. s Gn 33, 19. Oba vv. (26 n) připomínají, jaký užitek vyplývá z péče o stáda; spolu pak doporučují život prostý.

Hl. 28. — V. 1a. srv. s 14, 32; Gn 4, 14; Lv 26, 17. 36; Ž 13, 5; 52, 6; Moudr 17, 10; Job 15, 21. — V. 1b srv. s 30, 30; Lv 26, 8; 1 Král 17, 32; Ž 117, 6; Am 3, 8.

V. 2. V říši, kde bují násilí, úplatky, vysoké daně atd. a kde nelze dovolati se práva, vzniká dříve nebo později bezvládí (anarchie), vzpoury, státní převraty, státní moc se rozdrobí. Srv. 3 Král 16, 8—28; 4 Král 15, 8—15. (Jak rozdrobeno v našich dobách veliké kdysi Rusko!) — Dle LXX. však zní tento v. prostěji:

Hříchy bezbožných vznikají spory;
ale muž chytrý uháší je.

V. 3. srv. s 14, 31; Mt 18, 28. — Dešť zavlažuje pole a tak přináší chléb; je-li však příliš prudký, odplavuje s pole prst i obilí a tak místo aby prospěl, škodí. Velmož má pečovati, by vládlo všude právo a spravedlnost; utiskuje-li sám, jedná proti účelu svého poslání.

V. 4. „ho“ = zákona. „rozpalují se“ a brojí proti němu, t. j. bezbožnému. Srv. 3 Král 18, 18. 21; 2 Esdr 13, 11. 15; Mt 3, 7; 14, 4; Ef 5, 11.

5 Zlí lidé nemají ponětí o tom, co je správné,
kteří však hledají Pána, rozumějí všemu.

6 Lepší je chudý, který žije v prostotě své,
než boháč, který chodí po cestách nepravých.

7 Zákona kdo šetří, jest syn moudrý;
kdo však žráče krmí, je na hanbu otci.

8 Bohatství kdo hromadí úroky lichvářskými,
tomu, kdo štědrý jest k chudým, je shromažďuje.

9 Odvrací li kdo uši, by neslyšel zákona,
toho (i) modlitba bude ohavností.

10 Kdo svádí poctivé na zlou cestu,
do své vlastní jámy se svalí,
a nevinní dostanou statek jeho.

11 Boháč zdá se sobě moudrý býti;
ale rozumný chuďas prohlédá ho.

12 Vládnou-li spravedliví, bývá veliká sláva;
nabudou-li však vrchu bezbožní, běda lidem!

13 Kdo své hříchy tají, nebude mít štěstí;
kdo však je vyzná a nechá jich, milosrdenství dojde.

14 Blaze člověku, který vždycky se bojí (Pána);
kdo však je tvrdého srdce, upadne do neštěstí.

15 Řvoucí lev a medvěd nenasytný
je vladař bezbožný nad ubohým lidem.

16 Vladař, jenž nemá rozumu, mnoho vydírává;
kdo se lakoty štítí, ten bude žíti dlouho.

V. 5. „nemají ponětí", ani smyslu, ani citu. — V. 5b srv. se Ž 118, 99 n; Kaz 8, 5; Jan 7, 17; 1 Kor 2, 15; Jak 1, 5; 1 Jan 2, 20. 27.

V. 6. „prostotě" = poctivosti. Srv. 19, 1. — V. 6b srv. s v. 18; 3, 23; 10, 9; Sir 2, 14.

V. 7. srv. s 10, 1; 23, 20; 29, 3.

V. 8. O zákazu bráti úroky srv. Ex 22, 25; Lv 25, 36. — Majetek nespravedlivě zjednaný řízením Božím dostane se z rukou vydřiduchových těm, kteří činili skutky milosrdenství. Srv. 13, 22; Kaz 2, 26; Job 27, 16n.

V. 9. srv. s 15, 8; 21, 27; Ž 108, 7; Is 29, 13; Mt 15, 8.

V. 10ab. srv. s 26, 27; Ž 7, 16. — V. 10c srv. s 2, 21; 13, 22; 22, 16; Sir 14, 4.

V. 11a. srv. s 26, 5. 16. — V. 11b srv. s 20, 5.

V. 12. srv. s 11, 10n; 29, 2 a níže v. 28.

V. 13a. srv. s Job 31, 33; Ž 31, 3; 1 Jan 1, 8—10. — V. 13b srv. se Ž 31, 5; Sir 4, 24; 20, 4; 1 Jan 1, 9

V. 14a. srv. s 23, 17; Is 66, 2; Sir 18, 27; Filip 2, 12; 1 Petr 1, 17. V. 14b srv. se Ž 94, 8; Sir 3, 27.

V. 15. srv. s 16, 14; 19, 12; 20, 2; Sof 3, 3; 3 Král 12, 10n.

V. 16. „vydírá" daněmi a rekvisicemi; činí tak ze sobectví, z lakoty (v. 16b). — Je malý v moudrosti, ale veliký ve vyděračství; čím obmezenější jest na duchu, tím okatěji zneužívá svého úřadu. — V. 16b srv. s Dt 5, 16; Is 65, 20

17 Tomu, kdo krvelačně ubírá života jiným,
byť padl prchaje do jámy, nikdo nepodá ruku.

18 Poctivě kdo chodí, zachován bude;
kdo však jde cestami křivými, pojednou padne.

19 Kdo svou zemi vzdělává, má mnoho chleba;
kdo však se honí za nicotou, mnoho bídy.

20 Muži věrnému bude velmi žehnáno;
ale kdo chvatně chce zbohatnout, neujde trestu.

21 U soudu kdo straní, nečiní dobře;
takový i pro kus chleba opouští pravdu.

22 Kdo chce chvatně zbohatnout závidě jiným,
neví, že nouze na něj přijde.

23 Kdo kárá člověka, najde u něho potom víc vděku,
nežli ten, kdo lahodným jazykem ho klamal.

24 Kdo něco bere otci neb matce a dí, že hřích to není,
spoluvinníkem je toho, kdo člověka zabil.

25 Hrabivec, který se roztahuje, budí sváry;
ale kdo doufá v Pána, bude mít hojnost všeho.

26 Kdo se spoléhá na svůj rozum, je blázen;
ale kdo chodí moudře, ten bude zachován.

27 Kdo dává chudému, nebude mít nouze;
ale kdo pohrdá prosícím, bude strádat.

28 Bezbožní když nabudou vrchu, lidé se skrývají;
když oni zahynou, zmáhají se spravedliví.

V. 17. „života jiným ubírá" každý utiskovatel, zejména ovšem vrah. Srv. Mich 3, 3; Ž 26, 2; 41, 11; 140, 7; Is 38, 13; Pláč 3, 4; Job 19, 22; Sir 3, 4. 25.
V. 18. srv. s 10, 9; 11, 5.
V. 19a. srv. s 12, 11; 24, 27; Sir 7, 16; 20, 3 . — V. 19b srv. s 6, 11; 10, 4; 24, 33 n.
V. 20. srv. s v. 22; 20, 6. 21; 23, 4. Srv. též 13, 11; Sir 27, 1; 31, 5; 1 Tim 6, 9
V. 21a. srv. s 24, 23; Dt 1, 17; 16, 19. — Bohužel vyskytují se případy, že leckterý úředník za babku poruší stranicky právo. Srv. Ez 13, 19.
V. 22. srv. s v. 20 výše; 22, 16; 23, 4; Sir 11, 20.
V. 23. srv. s 25, 12; 27, 5.
V. 24. „bere", neb odpírá, na př. starým rodičům výživu a tím zkracuje jim život, zabíjí je. Srv. Mk 7, 11—13; Sir 34, 25—27.
V. 25. „roztahuje se" svou namížností na úkor jiných. Srv. 15, 18. — V. 25b. srv. s 11, 25; 16, 20; 29, 25.
V. 26a. srv. s 3, 5; 14, 16. — „moudře chodí," kdo skromně soudí o své rozumnosti, a proto nepohrdá radou jiných. Srv. 10, 29; 14, 16; 18, 10; Ž 60, 4; 90, 1—14.
V. 27. srv. s 11, 24; 19, 17; 22, 9. — Dle hebr. bude takový stižen kletbou Srv. 11, 26; Sir 4, 3—8.
V. 28. srv. s v. 12; 22, 2; 29, 2; 3 Král 18, 4.

Hlava 29.

1 Kdo se vzpouzí zatvrzele pokárání,
na toho náhle přijde zkáza neodvratně.

2 Když vládnou spravedliví, veselí se národ;
(ale) když vlády se domohou bezbožní, lká lid.

3 Moudrost kdo miluje, činí radost svému otci;
ale kdo vydržuje nevěstky, ztratí statek.

4 Král spravedlivý vyzdvihuje zemi;
ale hrabivý ji zkazí.

5 Kdo mluví úlisně k svému příteli,
rozestírá síť jeho krokům.

6 Nešlechetníka zaplétá osidlo hříchu;
spravedlivý však jásá a veselí se.

7 Spravedlivý se zajímá o právo chudých;
bezbožný (však) nezná (toho) zájmu.

8 Lidé nešlechetní bouří město;
ale moudří zuřivost uklidňují.

9 Člověk moudrý, domlouvá-li se s hlupcem,
hněvem ani smíchem nedojde slechu.

10 Krvelační nenávidí poctivého,
spravedliví však zastávají se ho.

11 Blázen vybuchne s veškerou prudkostí svou,
moudrý odkládá a schovává na potom.

12 U knížete, který lži rád slýchá,
co služebník, to bezbožník bývá.

Hl. 29. — V. 1. srv. s 12, 1; 13, 18; 15, 5. 10; 28, 14; Jer 7, 26; 17, 23; 19, 15; 1 Král 2, 25; 4, 11.

V. 2. srv. s 11, 10; 28, 12. 28; Est 3, 15; 8, 15.

V. 3a. srv. s 10, 1; 15, 20; 27, 11; 28, 7. — V. 3b srv. s 5, 10; 6, 26; Lk 15, 13. 30.

V. 4a. srv. s v. 14; 2 Par 9, 8; Sir 10, 3. — „hrabivý," který ukládá veliké berně a rekvisice. Srv. 16, 12; 25, 5; Is 32, 6 n.

V. 5. srv. s 11, 9; 28, 23; Ž 9, 16.

V. 6. Dle hebr. to osidlo tkví ve hříchu, t. j. hřích jest věc nebezpečná, škodlivá. Srv. 12, 13; 18, 7; 22, 25.

V. 7. „zajímá se" a snaží se chudému ku právu pomoci. Srv. 12, 10; Job 29, 12 n. 16; Ž 40, 2; Sir 4, 9. — V. 7b srv. s 28, 27; Is 1, 23.

V. 8. srv. s 11, 11; 15, 1. 18; Sir 28, 16 n.

V. 9. „hněvem ani smíchem" = po dobrém ani po zlém. Srv. s Kaz 4, 6 Mt 11, 16—19.

V. 10a. srv. s 28, 17; Gn 4, 5. 8.

V. 11a. srv. s 12, 16. 23; 14, 29. 33; 25, 28; Sir 21, 29. — V. 11b srv. se Sir 20, 7.

V. 12. srv. se Sir 10, 2. — Jaký pán, takový krám.

13 Dlužník a věřitel patří k sobě;
oba osvěcuje Hospodin.

14 Trůn krále, jenž zastává se poctivě slabých,
na věky pevně státi bude.

15 Metla a pokárání uděluje moudrost;
chlapec však ponechaný své vůli je na hanbu matce.

16 Když se zmohou bezbožní, zmáhají se hříchy;
spravedliví však dočkají se jejich pádu.

17 Ukázňuj svého syna, i občerství tě,
a bude působit rozkoš tvé duši.

18 Když není proroků, lid pustne;
kdo však dbá zákona, tomu blaze.

19 Nevolník nedá se vyučiti slovy;
neb co díš, rozumí, ale poslechnout nechce.

20 Viděl jsi člověka, který jedná zbrkle?
Hloupost spíš od něho čekej než polepšení.

21 Kdo si změkčile vychová od dětství sluhu,
pocítí potom, jak je zpurný.

22 Člověk prchlivé povahy vzbuzuje sváry;
a kdo se snadno rozhněvá, snadno hřeší.

23 Pyšnému jde v patách ponížení;
ale pokorná duše dojde slávy.

24 Spolčený se zlodějem nenávidí sebe;
slyší kletbu, ale vyzradit nic nechce.

V. 13. „osvěcuje" = oběma dává stejně lidský život. Srv. 22, 2; Ž 12, 4; 37, 11; Job 33, 30.

V. 14. srv. s v. 4; 16, 12; 20, 28; 25, 5; Ž 71, 4.

V. 15a. srv. s 13, 24; 19, 18; 22, 15; 23, 13; Sir 22, 6; 30, 1. — V. 15b srv. s 10, 1; 17, 21; Sir 30, 8.

V. 16b. srv. se Ž 36, 35 n; 90, 8; 91, 12.

V. 17. srv. s v. 15 výše; 10, 1, 15, 20; 23, 15.

V. 18. „pustne" — divočí. Srv. 1 Král 3, 11; 2 Par 15, 3; 1 Mach 4, 46; Ž 73, 9; Jer 12, 11. — „zákon" = výklady mudrců. Srv. Lk 11, 28; Jan 13, 17.

V. 19. srv. se Sir 33, 25—28. Zásada má ovšem na zřeteli otroka neposlušného, zpurného.

V. 20. srv. s 16, 12; Kaz 5, 1; Sir 4, 34; 32, 24; Jak 1, 19. — Protože hloupý (blázen) spíše přijme napomenutí a polepší se nežli zbrklý, onen „větší má naději na lepší časy než tento" (hebr.).

V. 21b. přelož s Petersem: „Konec konců bude z něho pán," t. j.: Kdo nedbá zásady, vyslovené výše ve v. 19, nepočne záhy užívati při výchově zpurného svévolníka tužších prostředků kázeňských, dožije se toho, že otrok bude pánem a pán otrokem.

V. 22. srv. s 15, 18; 26, 21; Jak 1, 20.

V. 23a. srv. s 11, 2; 16, 18; 17, 19; 18, 12; 2 Král 22, 28; Sir 10, 17; Mt 23, 12. — V. 23b srv. s 15, 33; Job 22, 29.

V. 24. srv. s Lv 5, 1; Sdc 17, 2. podává názorný příklad k v. 24b.

25 Kdo se bojí lidí, snadno padne;
ale kdo doufá v Pána, bezpečen bude.

26 Mnozí se ucházejí o přízeň vladařovu;
ale od Boha přichází každému rozhodnutí.

27 Spravedlivým jest ohavou bezbožný člověk,
a bezbožným ohavou ti jsou, kdož poctivě chodí.

[Syn, jenž dbá slov (těchto)
nezahyne.]

VI. **Přísloví Agura, syna Jakeova.** (30, 1 - 14.)

Nadpis (v. 1.). Člověk nemůže Boha a jeho skutků dokonale vyzkoumati (v. 2—4). Bůh však sám o sobě mnoho zjevil; to Boží slovo je čisté, proto dlužno mu důvěřovati, a nesmí býti lidskými příměsky znečištěno (v. 5 n) — Modlitba za upřímnost a tolik prostředků hmotných, by člověk právě tak vyšel (v. 7—9). Neočerňuj služebníka u pána (v. 10). Zlá pokolení (v. 11—14).

Hlava 30.

1 Slova Agura, syna Jakeova.

Prorocký výrok muže, se kterým Bůh byl.
Praví byv posilněn od Boha, který s ním obcoval:
2 Méně vím, než kterýkoli člověk,
a rozumu lidem přiměřeného nemám;
3 nenaučil jsem se moudrosti,
postrádám znalosti věcí božských.

V. 25. Kdo se bojí lidí, snadno z toho strachu zapře zásadu mravnosti a práva, jedná proti ní a svolává na sebe trest; je proto strach před lidmi velmi nebezpečný (osidlo hebr.). — Srv. Gn 12, 12 n; 20, 2. 11; 26, 7; Sir 7, 6; Jan 12, 42 n; Lk 12, 4. — Kdo doufá v Pána, nedá se odvrátit od cesty práva hrozbami lidskými, ježto jest pevně přesvědčen, že Pán svého ctitele neopustí. Srv. 16, 20; 18, 25; Jer 17, 7.

V. 26. Proto nejlépe jest ucházeti se o přízeň Boží. Srv. 19, 6; Ž 30, 16; Is 49, 4; 1 Kor 4, 4 n.

V. 27. srv. s Moud 2, 15; Sir 13, 21; 2 Kor 6, 14 n. — „slov těchto“ = přísloví zde podaných. Co je v závorce, má LXX. za 24, 22; je to malý závěrek předešlé sbírky.

Hl. 30. — V. 1. Vulg překládá vlastní jména Agur a Jake; dle toho překladu nadpis zní: „Slova Shromažďujícího, syna Zvracejícího (Vrhnoucího). Ten překlad zakládá se na rabínském názoru, že „Shromažďující“ a „syn Vrhnoucího“ = „Vrhnoucí“ jsou dvě jména (náznačná) Šalomounova, který prý polkl zákon Dt 17, 17 zakazující králi mnoho žen, ale zase jej zvrátil (= Zvracející)! — „Prorocký výrok“ = „vidění“ = hebr. „massá“; novější kritika však to slovo připojuje k „Jake“ a překládá buď „z Massy“ nebo „Massan“. Massané byl kmen severoarabský, známý z Gn 25, 14 a z nápisů Assurbanipalových, kde sluje Mas'u. Srv. níže 31, 1. Místo „muže“ ... „obcoval“ praví hebr.:

„Muž ten praví: Pachtil jsem se, bych poznal Boha,
pachtil jsem se, bych poznal Boha, ale marně.“

„poznat Boha“, t. j. jeho činy podivuhodné dokonale vyzkoumati. Slabost lidského rozumu v té příčině vylíčena jest ve vv. 2—4.

V. 2n. „rozumu přiměřeného lidem“, t. j. touze člověkově poznati Boha a tajemství jeho. Člověk může svou vůlí více žádati, nežli může mu rozum splniti.

4 Kdo vstoupil na nebe a sestoupil (zase),
kdo sebral vítr do svých hrstí,
kdo svázal vody takořka v roucho,
kdo upevnil všecky končiny světa?
Víš, jak se jmenuje on a syn jeho?

5 Každé slovo Boží je ryzí,
štít je těm, kteří doufají v něho,
6 nepřidávej nic k jeho slovům,
aby tě neusvědčil, že lhář jsi.

7 O dvě věci prosím tebe, (Bože);
neodpírej mi jich, dokud neumru:
8 Falešná, lživá slova rač ode mne vzdálit,
žebroty ani bohatství nedávej mi,
uděl jen potřebných věcí k živobytí,
9 abych snad nadbytkem všeho nedal se svésti,
nezapřel tebe a neřekl: „Kdo jest Hospodin?"
nebo abych nouzí jsa dohnán nekradl,
a nepotupil jména Boha svého.

10 Nežaluj (křivě) na sluhu u jeho pána,
aby ti neklnul, a ty abys nepadl.

11 Jest pokolení, jež otci svému klne
a své matce odpírá požehnání;
12 pokolení, jež myslí, že je čisté,
avšak není omyto od svých poskvrn;

V. 4. popisuje několik „věcí božských" (= „svatých" slovně), které byl by mudřec proniknouti chtěl, avšak nemohl; jsou to zjevy z ovzduší (= „nebes"), kterých nikdo nemůže dokonale vystihnouti, ježto člověk tak vysoko nevystoupil a nemůže jich popsati jiným, ježto nikdo se nevrátil tam odtud. — O vládě Boží nad větry srv. Job 38, 4—11; Ž 103, 3—6; Is 40, 12. — O vládě nad mračny srv. Job 26, 8. Člověk nechápe dokonale zákonů, dle kterých větry vějí a mračna vydávají nebo nevydávají deště, tím méně může jim poroučeti. Nemůže-li člověk vybádati tajemné skutky Boží v ovzduší, tím méně je s to, aby poznal „jméno" Boží, t. j. Boha samého, jeho podstatu. — Místo „syn jeho" má LXX: „děti eho", t. j. andělé. — „Víš?" = Nevíš, ježto žádný člověk dověděti se nemůže vnitrných tajemství Božích, jaké jest na př. „jméno jeho syna" (Dětí LXX).

V. 5. počíná vlastní „prorocký výrok", t. j. „vidění" čili „osvícení" nadpřirozené, jehož se dostalo Agurovi, když byl marně se lopotil, aby více Boha poznal. — „ryzí", jako kov v ohni vyčištěný. Srv. Ž 11, 7; 17, 31; 18, 9; 118, 140. — O „štítu" srv. Ž 17, 31; Job 28, 28.

V. 6. Nepřidávati ke slovu Božímu příměsků lidských zakazuje také Dt 4, 2; 12, 32. Srv. Zjev 22, 18. — „lháře", podvodníka, který vydává své myšlénky za slovo Boží, stihl by také přiměřený, t. j. přísný trest.

V. 7. „dokud neumru" = po celý život (Kornel van Steen).

V. 8. O neupřímnosti srv. výše 6, 19.

V. 9a. líčí nebezpečí bohatství: zpupnost. Srv. Dt 8, 12n; 32, 15; Přís 23, 8; Ž 51, 9; Sir 5, 1; 27, 1; 31, 5. — Otázku: „Kdo jest Hospodin" srv. s Ex 5, 2; Job 21, 14.

V. 9b. kreslí nebezpečí chudoby: krádeže a rouhání se prozřetelnosti Boží. Srv. Is 8, 21.

V. 10. srv. s 26 2; Kaz 7, 22; Sir 3, 11; 21, 6.

V. 11—14. popisuje plémě bezbožníků. Srv. Ž 13, 1—3; 52, 2—7. — „Jest pokolení, jež . . ." = Jsou lidé, kteří . . . — V. 11 srv. s v. 17 níže; 20, 20.

V. 12. srv. s 20, 9; Is 5, 20n; 65, 5; Mt 23, 27; Lk 18, 9. — V. tento kárá pokrytce, kteří dělají „svatoušky".

13 pokolení, jež na vše s patra hledí,
víčka svoje vysoko pozdvihujíc;
14 pokolení, jež místo zubů má meče,
a jehož chrupy jsou ostré jako nože,
aby sežralo se světa chudé,
aby vyjedlo z lidí nuzné.

VII. **Sbírka přísloví číselných** (30, 15—33).

15 Pijavice má dvě dcery,
a ty říkají: „Dejte, dejte!"
Tři jsou věci, kterých nasytit nelze;
a čtvrtá neřekne nikdy: „Dost mám."
16 Peklo a chtivost bezdětné ženy;
země nedá se nasytit vodou,
oheň pak neřekne nikdy: „Dosti!"

17 Oko, které se posmívá otci,
a pohrdá matkou, jež dala mu život:
vyklubají krkavci u vody
a mladí orlové je snědí.

18 Tři jsou věci nesnadné mi,
a čtvrtou dokonce nechápu:
19 cesty orla na nebesku,
cesty hada po skalinách,
cesty lodi po širém moři,
a cesty mužské síly v mládí.

V. 13. tepe zpupnost. Srv. 6, 17; Is 2, 11; Ž 100, 5.

V. 14. mrská násilí a křivdu. — O zubech jako meč ostrých srv. Ž 56, 5. Srv. též Mich 3, 3; Ž 13, 4; 52, 5; Is 9, 12.

V. 15ab. mohlo by případně býti samostatnou hádankou: Co je to? — Člověk hrabivý, který pije jiným krev tím, že je nemilosrdně vydírá. Také my ho nazýváme „pijavice" nebo „upír" a pod. — Ježto však věcně praví v. 15ab totéž, co 15cd 16, možno 15ab pokládati za celek s následujícím číselným příslovím. Dle syrského překladu má „pijavice" tři dcery: pekla, zavřený život a země, jež nemůže se napojit vodou. Možno také, že za v. 15ab něco schází, co opisovači vynechali.

V. 16. O nenasytné smrti srv. výše 27, 20. — O chtivosti ženské srv. Gn 30, 1; Sir 26, 15. — Srv. také Gn 20, 18; Hab 2, 5. — Srv. ruské: „Ženskou chtivost těžko nasytiti."

V. 17. srv. s 20, 20; Ex 21, 15. 17; Lv 20, 9; Dt 27, 16. — V oku se zrcadlí city, také pohrdání. — Místo „jež dala mu život" lépe čísti se LXX: „starou". — Krkavci vyklovají oči pohozené mrtvole, které se nedostalo slušného pohřbu. Srv. 1 Král 17, 44; 3 Král 14, 11; 16, 4; Is 14, 20; Jer 8, 1 n; 22, 19; Kaz 6, 3; 2 Mach 9, 15.

V. 18 n. Podivuhodno jest, kterak orel, tak veliký a těžký pták může se vznésti a rychle pohybovati „po nebesku", t. j. v ovzduší; člověk toho nedokáže. — Podivuhodno, kterak had, nemající patrných noh, rychle může se pohybovati po hladkých skalách; jakého pohybu byl by schopen člověk bez nohy? — Podivuhodno, kterak loď i s nákladem udrží se nad hladinou moře, když předměty mnohem menší hozené do vody neplují, ale padají ke dnu. — „cesty mužské síly v mládí" = pohlavní pud, jeho ukájení a nový život následkem toho vznikající.

20 Cesta ženy věrolomné je tato:
Když se nají, utře ústa a řekne:
„Nic nepravého neučinila jsem!“

21 Pro tři věci chvěje se země,
a čtvrté nelze jí snésti:
22 Pro otroka, když se králem stane,
pro blázna, který oplývá blahobytem,
23 pro ženu zapuzenou, vdá-li se znova,
a pro děvku, která zdědí místo své paní.

24 Čtyři jsou bytosti na světě nepatrné,
a přece jsou to mudrci velemoudří:
25 Mravenci jsou nárůdek ne mocný,
ale přece v letě se zásobují;
26 damani jsou národ nikterak silný,
ale přece si dělají ve skalách lůžka;
27 kobylky, postrádají sice krále,
ale táhnou v zástupech spořádaných;
28 ještěrka po rukách leze, (a snadno ji lapíš),
ale v palácích královských bývá.

29 Tři jsou, kteří si vykračují,
čtvrtý krok má statný:
30 Lev, jenž jsa mezi zvířaty obrem,
nebojí se s nikým se potkat;
31 kohout na bedrách přepásaný, pak beran,
a král, jemuž nemůže nikdo odpírati.

32 Ukazuje, že jest blázen, kdo se vyvyšuje;
neboť kdyby měl rozum, byl by si položil na ústa ruku.

V. 20. toliko volně navázán na vv. 18n. — Je to již pátá „cesta“, nepochopitelná lehkomyslnost a nesvědomitost ženy, která po zločinu chová se jako by nebyla nic hříšného učinila. — „věrolomné“ = cizoložné. Srv. 9, 17; Sir 23, 24.

V. 21—23. líčí čtyři případy krutovlády (hrůzovlády). Provozuje ji a) otrok, dojde-li moci, b) nerozumný, dojde-li blahobytu, c) žena zapuzená (pro panovačnost?), podaří-li se jí zase vdáti se a d) otrokyně, nastoupí-li místo své paní. — „země“ = lidé na ní bydlící. — K ab viz výše 19, 10. — K v. 22. srv. Gn 16, 3. — K v. 22a srv. slovanské: „Učinili cikána králem, a on nejprve svého otce oběsil.“ — „Když se žebrák na koně dostane, ani čert ho nedohoní.“ — „Nečiň, Bože, z Janka pánka.“ — „Z bláta v hrabata — Bože, uchovej“ a jj. v.

V. 25. srv. s 6, 6—8; 10, 5.

V. 26. srv. s Lv 11, 5; Ž 103, 18.

V. 27. srv. s 6, 7; Joel 1, 3n; 2, 4n.

V. 28. „a snadno ji lapíš“ doplněno ze LXX.

V. 30. srv. s Is 31, 4.

V. 31. „na bedrách přepásaný“ = hotový k boji je dle starých překladů kohout, dle některých novějších kůň (osedlaný).

V. 31b. nedošel nás neporušen, proto bývá všelijak opravován. Nejspíše dlužno překládati „král pak, když mu nikdo nemůže odpírati“, t. j. pokud je v čele silnějšího vojska nežli má nepřítel, nebo za míru, kdy nepřítele nemá.

V. 32n. připomíná každému, kdo má moc nad jinými, aby ji příliš neukazoval, ježto by sice „provokoval“ a vzbudil rozhořčení a vzpouru proti sobě. — „položiti si na ústa ruku“ = mírniti se. Dle hebr. má se mírniti člověk, ať došel vysokého místa z pošetilé ctižádosti nebo cestou rozvahy.

33 Přílišný tlak totiž na mléko dělá tvaroh,
prudký tlak na nos vyvozuje krev,
a tlak na dráždivost budí hádky.

VIII. Zásady, které vštěpovala Lamuelovi jeho matka (31, 1—9).

Nadpis (v. 1). Úvod (v. 2). Nezaprodávej se ženám (v. 3.) ani vínu (v. 4 n). Komu je lépe víno dáti (v. 6 n). Zastávej se práva slabších (v. 8 n).

Hlava 31.

1 Slova Lamuela krále; poučení, kterým ho vzdělávala matka jeho.

2 Co, můj miláčku, miláčku života mého,
co (mám ti říci), miláčku mých slibů?

3 Nezadávej ženám (mužné) své síly,
svého bohatství, abys rod královský nezkazil.

4 Nepopřávej králům, Lamuele,
nepopřávej králům (mnoho) vína;
neníť žádného tajemství, kde vládne opilství;
5 aby snad pijíce nezapomněli práva,
a pře lidí ubohých nezkroutili.

6 Dejte opojný nápoj zarmouceným,
dejte víno lidem hořké mysli,
7 ať pijíce zapomenou na svou bídu,
a na svou bolest ať již nevzpomínají.

8 Otevři svá ústa za němého,
a ve při všech lidí blízkých zahynutí;

V. 33. Vznikne-li tvaroh, pozbývá člověk mléka, které si chtěl uchovati. — Srv. naše: „Kde se tlačí, tam se odtlačuje“ (Tlak budí protitlak).

Hl. 31. — V. 1. Místo „poučení“ (hebr. massá) čte novější kritika „Massy“, tedy: „Slova Lamuela, krále Massy, kterými...“ Srv. výše 30, 1. — O královnách matkách v Judsku a v Israeli srv. 3 Král 2, 19 n; 15, 2; 22, 42; 4 Král 8, 26; 13, 1; 14, 2; 15, 2; 18, 2. Zkušenost všeobecných dějin učí, že „královské“ hříchy bývají a) ženařství (Srv. haremy východních samovládců), b) pijanství a c) znásilňování. Nemůže býti praktičtějšího napomenutí pro krále nežli to, které tu matka Lamuelova svému synu dává (v. 2).

V. 2. „co mám ti říci“ = jaké nejlepší poučení, jaký nejněžnější důkaz lásky mateřské mám ti dáti? — K „miláčku života mého“ srv. Is 49, 15; 2 Mach, 7, 27. — Královna-matka si Lamuela na Bohu vyprosila, sliby se zavázala, dá-li jí Bůh prince; proto sluje „miláček slibů“. Srv. 1 Král 1, 11. 27.

V. 3. srv. s 5, 9; Dt 17, 17; 3 Král 11, 1; Sir 47, 21. — V. 3b překládati lépe: „nezadej lásky své těm, kdož krále hubí“, t. j. četným ženám.

V. 4. „králům“ = sobě. — V. 4c lépe přeložiti dle hebr.: „neslušno vladařům toužiti po moku opojném.“ Srv. 20, 1; Kaz 10, 16; Os 4, 11; 1 Král 16, 9; 20, 16.

V. 5. srv. se Sir 31, 38—40; Is 5, 22 n. — „zkroutili“, t. j. znetvořili a tak právo zprznili. — „ubohých“ = slabých, utlačovaných.

V. 6. „zarmouceným“ = hynoucím (hebr.). Srv. Mt 27, 34.

V. 7. O blahodárných účincích vína viz Ž 103, 15; Sir 40, 20. — Srv. též 3 Esdr 3, 18—21 ve sv. I. na str. 12 17.

V. 8. „otevři ústa“ = zastaň se. — „němý“ ten, kdo nemůže nebo neumí svého práva náležitě hájiti (vdovy, sirotci). Srv. Job 29, 12. 15 n; Is 1, 17.

9 otevři ústa svá, usuzuj dle práva,
zjednej spravedlnost chudým a ubohým.

IX. **Zrcadlo ctnostné hospodyně** (30, 10—31).

10 (Alef) Zdatnou ženu kdo nalezne?
Nad skvosty z daleka cenu má.
11 (Bet) Manžel na ni se spoléhá,
o zisk nemá nouze.
12 (Gimel) Prospěch mu činí, ne škodu,
v každý den života svého.

V. 9. srv. s 16, 10; 20, 8; Lv 19, 15; Dt 1, 16.

V. 10—31. dává církev předčítati o svátcích světic, jež nedosáhly palmy mučednické ani záře doživotního panenství, na př. o svátku sv. Anny. Tento úryvek sluje „zlatá abeceda vzorné hospodyně“ (domácí paní). Sluje tak právem ohledem na obsah i tvar svůj. Shrneme-li všecky vlastnosti „zlaté“ hospodyně v „abecedě“ líčené, shledáváme, že vyniká zbožností (v. 21), neúmornou snaživostí, nezdolnou přičinlivostí, která miluje práci (vv. 3n, 8n), a která má v nenávisti zahálku (v. 18b); shledáváme snaživost, podnikavost, otevřené oko pro vše, co se v domácnosti děje (18a), pečlivost o všecky životní potřeby domácích i otrokyní (vv. 5n, 12), moudrost (17a), vlídnost (17b), starostlivost o výchovu dětí (v. 17) a štědrost k chudině (v. 11). Za ty ctností dochází také přiměřené odměny: denně bohatne (v. 7, 9, 13, 15); až sestárne, budou tu děti pečlivě vychované, jež budou o matku pečovati a budou míti také z čeho (v. 16b, 22a); těší se všeobecné úctě (v. 16a, 19, 22b), přispívá k vážnosti svého manžela (v. 14). Srv. Sir 26, 1—3. 16—24. Také se zřetelem na tvar právem bývá úryvek 30, 10-31 nazýván „abecedou“, ježto je to „báseň abecední“, t. j. jedna veliká sloka čítající 22 dvojčlenné verše, tedy „disticha“ (toliko v. 6 má 3 členy) spořádané tak, že začáteční písmeny jejich podávají pořad hebrejské abecedy (báseň akrostichická). Ježto hebr. abeceda čítá toliko 22 písmena, má také celá báseň tolikéž veršů. Tuto básnickou ozdobu bychom v překladě vystihli, kdyby první verš jeho počínal rovně písmenou A, druhý písmenou B, třetí písmenou C atd. Že jest velmi těžko vystihnouti v převodu tuto okrasu, patrno z toho, že česká abeceda obsahuje mnohem více písmen a kromě toho abeceda hebrejská podává některé písmeny, označující hlásky jazyku českému neznámé. Obtíž převésti jmenovaný tvar do jiného jazyka cítili již překladatelé bible do jazyka řeckého druhého a třetího století před Kristem (LXX). Obepluli úskalí tím, že před každý verš položili jednoduše jméno (název) příslušného písmene hebrejského. (Zjev ten pozorujeme dusud každoročně v našich kostelích, kde se pějí ve sv. týdnu podobné abecední básně — ze žalozpěvu Jeremjášova tak, že před prvým veršem slyšíme zpívati Alef (název první písmeny v hebr. abecedě), před druhým veršem „Bét“ (název druhé písmeny ve jmenované abecedě), před třetím veršem Gimel, pak Dalet atd., jak udáno drobným písmem výše.)

V. 10. Otázka: „Kdo najde“ = Nikdo nenajde (snadno), t. j. žena zdatná je zjev velmi vzácný. Srv. 12, 4; 18, 22; 19, 14; 26, 1; Rt 3, 11; 2 Mach 7, 21. — Srv. naše: „Žena věrná, milá, jest divná co vrána bílá“. — „nad skvosty z daleka“ = daleko nad perly (hebr.) Srv. Sir 7, 21; Job 28. 18. — Ve starověku měly perly cenu tak velikou, že sám Pán přirovnává k perle království Boží (Mt 13, 45n). Oceňovati ženu perlami bylo starým snáze, ježto za podobné vzácné skvosty ženu buď kupovali, nebo je jménem „daru“ dávali otci nevěstinu. Srv. Gn 24, 53. — K v. 10b srv. naše: „Dobré ženy není ceny.“ — „Dobrá žena nad zlatý sloup.“

V. 11n. Manžel nemusí se o zisk, t. j. o výnosnou správu svého hospodářství starati; tu péči může směle svěřiti své manželce a sám může se věnovati bezplatným veřejným úřadům, jako na př. zasedati při poradách o veřejné blaho ve branách (srv. v. 14). Viz též výše 14, 1. — Tyto vv. měl na mysli Schiller, když ve své písni o zvonu opěvoval podobně spořádanou ženu. — Srv. srbské: „Nestojí dům na zemi, ale na ženě.“

13 (Dalet) Pečuje o len a vlnu,
pracuje radostnou rukou.
14 (He) Jest jak obchodní koráb,
z dálky jenž dováží chleba.
15 (Vau) Když ještě noc je, vstává,
rozdává stravu své rodině,
služebným svým jídlo.
16 (Za in) Na pole myslí — a koupí je;
z výtěžku rukou svých vinaří.
17 (Chet) Ovíjí silou svá bedra,
uplatňuje své rámě.
18 (Tet) Vidí, že sladký je zisk její,
nehasne v noci jí světlo.
19 (Jod) Ruce své na kužel klade,
prsty pak třímají vřeteno.
20 (Kaf) Ruku svou otvírá nuznému,
dlaně své vztahuje k chuďasu.
21 (Lamed) Sněhu se pro svůj dům nebojí,
jeť všecek oblečen dvojmo.
22 (Mem) Koberce hotoví sobě,
kment a purpur šat její.

V. 13. Jak mnoho dá práce či dala výroba lněných nebo bavlněných látek za starých dob, kdy neznečišťovaly čistého ovzduší komíny, chrlící kotouče čadivého, otravného dýmu! Trhati len na poli, snášeti jej domů, ukládati (případně na ploché střeše východního domu srv. Jos 2, 6), močiti, sušiti, tlouci nebo tříti, vochlovati, zkrátka všecky práce, kterých je třeba, by mohl se přísti len vyčesaný, od koudele odloučený — byly povinnosti staré hospodyně. Také zpracovati vlnu od chvíle, kdy byla s ovcí sestříhána, zbaviti ji mastných složek, tlouci ji hůlkou atd., až do té doby, kdy bylo možno ji spřádati v niti — to vše příslušelo zase — pilné ruce hospodyňky. (O tom, že bylo jí podobně zpracovati srst kozí, nečiní „zlatá abeceda“ zvláštní zmínky, avšak starozákonné ženy dovedly i tuto látku připraviti na přástvu (kozí „vlna“), jako dosud ještě beduinky arabské. O další práci hospodyňske viz níže v. 19, 21 n, 24.)

V. 14. Jako dopravní loď z dálky přiváží velké zásoby obilí, tak dobrá hospodyně dovede si i z dálky opatřiti vše, čeho pro domácnost třeba; jako loď sváží, tak hospodyně snáší plnýma rukama hojnost potravin svým drahým. Básník viděl asi lodi, které dopravovaly z Egypta, tehdejší obilní komory, obilí do Palestiny zejména v letech, kdy se tu neurodilo.

V. 15. Palestinské rolnice (felahině) vstávají dosud brzy po půlnoci, aby na ručním mlýnku namlely mouky, ze které pak k večeru každodenně pekou čerstvý chléb, nejdůležitější potravu Východňana. — Srv. 20, 13; Ž 110, 5; Lk 12, 42.

V. 16. Za peníze, jež utrží prodejem svých tkalcovských výrobků (v. 24), kupuje pole a vinice, na těch pracuje a tak množí majetek a důchody svému manželu.

V. 17. Východňanka, oblečená v dlouhou řízu, chtějíc nabýti více pohodlí ku práci a tedy i výkonnosti, v půli se opasuje.

V. 18. vyslovuje sladký pocit hospodyně, když vidí, že nepracuje nadarmo; je to částečná odměna za její přičinlivost. Čím větší zdar, tím větší chuť do práce, tím déle pracuje do noci nebo časněji z rána.

V. 19. srv. s v. 13. — Snová tedy a přede... Jak, o tom nás může poučiti dnešní arabská beduinka. Pod levou paží drží chuchel zpracovaných kozích chlupů, na kolenou začíná stáčeti prvou nit, kterou pak upevňuje na vřeteno, kolmo ve vzuchu se točící... Kolovrat, jenž v životě našeho lidu kdysi tak důležitou roli hrál, byl stroj starému Východu neznámý. (Podobně předou ještě dnes ženy v Srbsku i Slavonii. Také pod levou paží drží len, v pravé ruce vřeteno, na kterém velmi zručně nit navinují!) Dr Mt.

V. 20. srv. s 19, 17; 22, 9; Sir 7, 26.

V. 21. srv. s 25, 20.

V. 22. Jako pečuje, by všichni její domácí slušně byli ošaceni, tak i sama pěkně si chodí. — O kmentu viz Gn 41, 42. O purpuru Ex 25, 4. Uměla tedy tkáti

23 (Nun) Vážen je ve branách muž její,
když sedí s předními kraje.
24 (Samech) Vyrábí, prodává plátno,
pásy dodává kupci.
25 (Ajin) Vliv a čest její roucho jest,
s úsměvem v budoucno patří.
26 (Pe) Ústa svá otvírá v moudrosti,
učení vlídné má na rtech.
27 (Çade) Pátrá, co v domě se děje,
chleba bez práce nejí.
28 (Qof) Rostou jí děti a ctí ji,
roste i muž její a chválí ji:
29 (Reš) „Mnoho žen vedlo si zdatně,
ty's je (však) předstihla všecky!"
30 (Šin) Klamavá, prchavá krása jest;
která se bojí Pána,
té ženě přísluší chvála!

---

netoliko látky hrubé, ale i jemné. Barvy purpurové ovšem sama sotva vyráběla; ty si koupila nejspíše od prodavače, který je přivezl z Fenicie. Srv. polské: „Která čítá, zpívá, hude, div, dobrou-li ženou bude." — Je pozoruhodno, že básník nejmenuje ani šperků, ke kterým žena starov ká tolik lnula, jako žena východní lne dosud. (I žebračka musí míti nějakou ozdobu na ruce, na noze, aspoň ze zlata „kočičího".) Srv. Is 3, 16—26 — Básník, jenž napsal „zlatou abecedu" nechce, aby ani stín „koketerie" padl na ideál hospodyně, který kreslí.

V. 23. srv. s 8, 3; 12, 4; Rut 4, 1 n; Job 29, 7; Ž 126, 5; 2 Král 19, 8. — Srv. naše: „Kdo má pokojné manželství, v svobodném je stavu."

V. 24. srv. se Sdc 14, 12; Is 3, 23; Tob 2, 19; Sk 9, 39. — Tkáti bylo tehdy ženskou ruční prací. Také Homér nám ukazuje své ženy vznešené i nízké, kněžny i otrokyně se vřetenem v ruce nebo u — tkalcovského stávku. Helena je touto prací zaměstnána i v den svatby své dcery. Zarmoucená Penelopa očekávala u stavu návrat svého milovaného chotě... Ještě sv. Jeronym v listě k Demetriadě, dceři Julianině, vynikající jak rodem tak i bohatstvím, v listě psaném r 414 po Kr. píše: „Vlnu vždycky v rukou měj! Buď niti na osnovu palcem snovej, nebo na přástvu útku ať vřetena v ložiskách se točí; anebo co jiné spřadly, ty na klubka navíjej, nebo na tkaní skládej. Budeš-li tak rozmanitými pracemi zaměstnána nebudeš nikdy míti dnů dlouhých, ale krátkými budou se ti zdáti, i když se za letního slunce protáhnou. (Karel Veliký (768—814) vydal nařízení: „Povinností našich žen je starati se o vlnu a len, jakož i hotoviti kamizoly a kabáty;" sám nosil šaty, které mu upředla a utkala jeho manželka s dcerou.)

V. 25a srv. s v. 17; Job 29, 14; Ž 92, 1; Is 61, 10. — V. 25b srv. s Job 5, 22; 39, 7; 41, 21; Ž 58, 9. — Srv. ruské: „Z dobré ženy muži čest" a dolnolužické: „Jak slunce okrašluje nebe, tak i dům žena pobožná."

V. 26n. Mluví moudře a vlídně; těch ctností třeba jí při výchově dětí i čeládky; jakožto dobrá hospodyně a vychovatelka má otevřené oko pro vše co se děje v domě (vychovatelský dozor). K v. 27b srv. 2 Sol 3, 9 n.

V. 28. „rostou" prospívají tělesně, jsouce dobře živeny, rostou i nábožensky-mravně, jsouce dobře vychovávány slovem i příkladem, rostou bohatstvím, vážností a vlivem v obci.

V. 30. Básník nepřipomíná tělesné vnady ideální hospodyně, ale zdůrazňuje její bohabojnost, zbožnost. Ráda se tedy modlila, zpívala posvátné písně, se zálibou slýchala a svým dětem vypravovala o Hospodinovi, ráda chvátala ke chrámu, aby se tam súčastnila bohoslužby, (ochotně odváděla předepsané prvotiny a desátky), chutě činila sliby a plnila je. Ta zbožnost byla základem veškerého jejího života, z té bohabojnosti řinula se také její moudrost (v. 26a). — Srv. výše 11, 16. 22; 1 Tim 2, 9. — Srv. naše: „Kdo se žení pro krásu, ta trvá jen do času; kdo se žení pro statky, ty přichozí na zmatky; kdo se žení pro ctnost, ta trvá na věčnost." Polské: „Málo po věně, není-li ctnost při ženě."

31 (Tau) Dejte jí z jejího zisku,
skutky ať slaví ji ve branách!

V. 31a. Ať užívá, zejména ve stáří, všeho, co svými ctnostmi získala. Srv. Ž 127, 2; Sk 9, 36; 1 Tim 2, 10. — V. 31b: „ve branách" = ve shromáždění veřejném, kde je zastoupena veškerá obec. — Kdybychom prohlédli rozsáhlou literaturu starověkých velikých sousedů Israelových, Babyloňanů, Assyrů a Egypťanů, kteří svým malířstvím, sochařstvím, stavitelstvím a jmenovitě válečnictvím vysoko se vyšinuli nad nepatrný nárůdek israelský, kdybychom prohledali spousty jejich nápisů, hromady papyrů, tisíce tabulek hliněných, nenašli bychom nikde literárního plodu, který by mohl měřiti se s naší básní! (Peters míní, že inspirovaný skladatel Přísloví položil na konec knihy své tuto báseň jakožto zárodek, ve kterém chce vlastně líčiti přednosti paní moudrosti (Srv. podobný úvod v hll 1—9); původně prý ovšem 31, 10—31 líčila vzor dobré hospodyně; ale inspirovaný skladatel Přís naleznuv tuto báseň použil jí ve smyslu obráceném na paní moudrost; má tedy tento úryvek dvojí smysl dle toho, rozumíme-li mu po rozumu původního spisovatele, o ideálu zdatné ženy, anebo chápeme-li jej allegoricky po rozumu inspirovaného spisovatele knihy Přís, který jej na toto místo položil.)

KAZATEL

(EKKLESIASTES),

hebrejsky:

KÓHELETH.

OBSAH KNIHY:

„Kóheleth“ jest v hebrejské bibli sedmou knihou skupiny zvané „Kethúbhím“ [1] a čtvrtým „závitkem“ (meghillá), [2] který býval před čitán na svátek stanový. [3]

Nelze pochybovati, že slovo „Kóheleth“ jest přechodník ženského rodu základného tvaru; co však znamená, není jisto. Alexandrijští překladatelé (LXX) vyslovili hebrejské „Kóheleth“ slovem „Ekklésiastés“, což znamená člena národního shromáždění, který měl právo ujmouti se slova na něm, takže toto řecké „ekklésiastés“ mohl právem sv. Jeronym přeložiti latinským „concionator“, t. j. řečník, který mluví k lidu. Od časů Lutherových byl dáván „řečníkovi lidovému“ užší název: „kazatel“, t. j. řečník duchovní; to však nesrovnává se s obsahem knihy, která není duchovní řečí, t. j. kázáním, ale spíše mudrckou rozpravou, protkanou sbírkami mudroslovných průpovědí, a nepředpokládá shromáždění lidové, ale spíše sbor mudrců — Lépe jest viděti ve slově „Kóheleth“ mudrce, který vyniká ve sboru stejně smýšlejících a jest jeho učitelem.

Základná myšlenka knihy jest odpověděti na otázku zdaž a jak může dojíti člověk na světě dokonalé spokojenosti čili štěstí.

Kniha řeší záhadu se stanoviska starozákonné nedokonalosti. Toto hledisko opírá se o nevyvinuté názory na Boha, na život posmrtný a na pohnutky, proč dlužno činiti mravní dobro a vystříhati se mravního zla:

a) Bůh jest nejvyšším pánem a vládcem světa, jemu dlužno všecko přičítati (3, 11. 14—15; 8, 17; 11, 5). Bůh člověku život dává a zase jej bere (5, 17; 8, 15; 9, 9; 12, 7.), Bůh dává člověku dobré i zé (7, 14), dává i odnímá bohatství (6, 2), radost (2, 24; 3, 13; 5, 8—19; 9, 7), i zdar pracem moudrých a spravedlivců (9, 1). Dle jakých zásad Bůh vše to činí, je tajemství člověku něproniknutelné. Jen tolik je jisto, že člověk na tomto díle Božím nemůže nic měniti (3, 14; 7, 14). Bůh řídí svět způsobem člověku nepochopitelným, aby ukázal, že je pánem světa, aby budil v člověku bázeň a udržoval jej v pokorném smýšlení (3, 14. 18) Bůh jest bytost, které dlužno se báti a jejíž moudrost a spravedlnost dlužno uctivě uznávati (ačkoli běh světa zdá se těmto dvěma vlastnostem Božím odporovati).

b) Život pozemský jeví se dechem, dýcháním, které si staří představovali hodně názorně. Životní dech Bůh dává a když si jej vezme

1. Viz Úvod do knihy Rut sv. I. str. 715 pozn. 1.
2. Viz tamže pozn. 2.
3. Viz Ex 23, 16; Lv 23, 34—36. 39—34.

zpět, když se dech vrátí zase k Bohu, vrací se také tělo, odkud bylo vzato, do země, duše pak, od těla odloučená sestupuje do podsvětí („šeólu“), bez ohledu na to, byl-li zemřelý mudrc nebo pošetilec (2, 14; 9, 2). Život všech duší v podsvětí jest ponurý, smutný, neskýtá ani tolik štěstí, kolik ho dává život pozemský (9, 4 n. 10).

c) O odměně dobrých skutků po smrti jakož i o trestech činů zlých v záhrobí Kóheleth nemluví; dle slibů a hrozeb, známých staršímu náboženství mojžíšskému Bůh splácí a spláceti bude mravní dobro i zlo již tu na zemi.

Kóheleth však s bolestí shledává, že v reji života nelze pozorovati, že se dostává ctnostnému štěstí a bezbožnému neštěstí, mnohdy má se věc dokonce naopak, dobří trpí a zlí mají se dobře. Jaký smysl má tedy lidský život za těchto okolností? Kóheleth chápe a rozvinuje záhadu ze široka (1, 2 n). Upokojí člověkovy požadavky pozemské rozkoše?[4] Nikoliv! Či bohatství?[5] Nikoliv! Či zdar toho, co podniká?[6] Nikoliv! Ba ni moudrost[7] ni mravný život[8] nezjednává člověku jistého štěstí.[9] Co mu zbývá tedy činiti,

---

4. Působí člověku více bolesti nežli radosti (2, 1—11). Člověk není s to, aby si je zjednal, jak by si přál (2, 25; 3; 13; 5, 18; 9, 7). A i kdyby jich mohl užívati na zemi, v hodinu smrti na vždy berou za své, člověka opouštějí (2, 20—23). I v ženě se člověk zklame (7, 26a. 27 n).

5 Bohatství lze se domoci dlouhým, obtížným a vysilujícím úsilím (2, 4—8a. 11. 21 n; 4, 4—8). Jen bolestným strádáním lze ho nabýti (4, 8; 5, 16). Má v zápětí mnoho nepříjemností (5, 9—11). Často ho člověk pozbývá prve nežli mohl z něho těžiti (5, 12—16). A i když ho nepozbude, často nemůže se z něho těšiti (6, 1 n). Každým způsobem dlužno je nechati dědicovi, ježto nic z něho nemožno s sebou vzíti za hrob (2, 18—23; 5, 14 n; 6, 3—6).

6. Zdar činů nezávisí toliko na lidském přičinění; výsledek jejich jako všecky události pořádá Bůh (3, 1—8. 15; 1, 9—11). Pořad událostí, na kterých závisí zdar podniků lidských, stanovil Bůh neodvratně tak, že člověk nemůže na něm nic měniti (3. 14; 1. 15; 2, 25; 7, 1). Člověk nepředvídá řád Bohem stanovený, aby se mohl dle něho zaříditi a zabezpečiti si úspěch (3, 11. 22; 7, 1; 7, 14 n; 8, 17; 10, 14; 11, 5). Nezbývá mu tedy než aby činil nazdařbůh. Zkušenost učí, že do čeho se člověk pouští, závisí na nepředvídaných okolnostech, jež mohou důkladně zklamati naděje veškeré (9, 11. 12; 10, 8 n).

7. Moudrost jest umění, jak zaříditi život, aby člověk došel štěstí. Osvojiti si dostatek zásad i zkušeností, jak se dopracovati blaha, stojí nadlidskou námahu (1, 12 n. 18; 8, 16). Moudrost poskytuje sice skutečných výhod člověkovi, jakých nemůže dáti pošetilost (2, 13 n. 21; 4, 13; 9, 13—16); avšak tyto přednosti nejsou vždy zabezpečeny (9, 11—16) a smrtí berou za své, ježto mudřec umírá jako pošetilec (2, 11b—16. 19—21; 6, 8; 9, 10). Moudrost není s to, aby poučila člověka, dle kterých zásad spravuje Bůh svět; kdyby člověk věděl, dle jakých zákonů se vše ve světě děje, dle kterych pravidel Bůh rozdává dobro a zlo, štěstí a neštěstí, mohl by zaříditi svůj život tak, aby si zjednal blaho a vyhnul se nehodám. Avšak moudrost o tom člověka nepoučuje a poučit nemůže, nemůže jej tedy učiniti dokonale šťastným (3, 11; 7, 24—26; 8, 15—17; 11, 5).

8. Zkušenost učí, že ctnost nebývá zpravidla vždy odměňována a hřích trestán, naopak zhusta vidět, že spravedliví zmírají v bídě, kdežto bezbožní dlouho žijí v blahobytu (7, 16; 8, 10. 14). Možno říci, že býti spravedlivým nebo nespravedlivým nema vlivu na to, co se přihází člověku v životě (9, 1—3). Na konec přichází smrt a ta bere člověku všecku naději, že by mohl na světě ještě se něčím potěšiti (9, 4—6); smrt mu nechává toliko život bez činnosti, bez moudrosti a bez radosti v podsvětí (9, 10; 5, 14—15; 6, 6). Ani králové pozemští neodměňují poddaných dle zásluh (10, 5—7); naopak utiskují často své poddané slabé (3, 16; 4, 1. 16; 5, 7; 8, 9).

9. Život neodměňuje přiměřeně lidské námahy (1, 14. 17; 2, 1 n. 11. 15. 17. 19. 21. 23 25; 3, 19; 4, 7 n. 16; 5, 9; 6, 2. 4. 9. 11 n; 7, 15; 8, 10—14; 9, 9; 11, 8. 10; 1, 2; 12, 8).

jakou praktickou filosofii možno mu doporučiti? Užívati mírně pozemského blaha, pokud ho Bůh popřává[10], ale nehoniti se za ním příliš.[11]

Tyto myšlenky jsou však v knize přeryty snůškami průpovědí, které souvisí jen volně se směrem knihy,[12] ano tu a tam jsou výroky, které zdají se odporovati jiným výrokům inspirovaným Závěrek na př. 12, 13 n) podává sice myšlenku Kóheletovi ne neznámou (3, 14; 9, 3), ale méně souvislou s celou knihou, zejména s 7, 16; 8, 10. 14. 15; 9, 7—10. Totéž dlužno říci o 2, 26ab; 3, 17; 7, 27b; 8, 5—8. 11—13. Staří vykládali tyto rozpory tím, že spisovatel nepodává na jmenovaných místech názory své, ale uvádí názory svých protivníků, nebo tlumočí zlé myšlenky, které napadají a pokoušejí spravedlivce.[13] Ježto však ve znění knihy není žádné opory pro tyto „dva hlasy,[14] vykládají jiní zdánlivé rozpory různou dobou, kdy spisovatel své úvahy psal a různými hledisky, se kterých jednu věc posuzuje. Kóhelet zaznamenal své myšlenky, jak přicházely. Je tedy jakýsi pořádek časový v nich. Z toho částečně vyplývá, že tu a tam podány jsou o témže předmětě posudky zdánlivě dokonce si odporující asi tak, jako i my za různých dob často o jedné věci různě soudíme. U Kóheletha však lze tuto různost vysvětliti všelijakými hledisky, se kterých věci pozoruje" (Zapletal). Jiní jako Bickell vykládal věc tím, že prý listy rukopisu, na kterém byl Kóheleth nám zachovaný napsán, byly přehozeny.[15] Jmenované výklady předpokládaly nebo dokonce hájily, že kniha Kóheleth je dílo jednoho spisovatele. Za doby nejnovější vznikl směr kritický, který vysvětluje si zdánlivé rozpory tím, že stanoví tak zvanou skladbu knihy, t. j. více spisovatelů; z katolických vykladačů přijal zásadně tento názor a s velikou důkladností, obezřelostí a umírněností zpracoval jej francouzský vykladač Podechard. Ten přičítá Kóheletovi velkou většinu knih, jakožto její základ, který nepatrně rozšířil (1, 2; 7, 28 n) a doslovem (12, 8—12) opatřil vydavatel knihy Kóheletův žák. Jiný mudrc[16] (či jiní mudrci) připsal(i) později průpovědi, jako asi 4, 5. 9—12; 5, 2. 6a; 6, 7; 7, 2—13. 19—23; 8, 1—2a 3 n; 9, 17—10, 4a. 15—20; 11, 1—4. 6. Konečně přičinil ke knize

---

10. Srv. 2, 24 n; 3, 12 n. 22; 5, 17—19; 6, 3. 6. 9; 7, 14; 8, 15; 9, 7—9; 11, 7. 8a. 9ab. 10.

11. Srv. 1, 13. 18; 2, 20—23; 3, 10 n; 4, 6—8; 5, 9 n. 15 n; 6, 9; 7, 19. 24; 8, 16 n; 11, 10.

12. Srv. výše rozbor knihy na str. 522.

13. Řehoř Veliký na př. píše: Jedny myšlenky pronáší z duše člověka pokoušeného a oddaného rozkošem tohoto světa, jinde podává rozumná tvrzení, aby duši od rozkoší odvrátila (kniha Kóheleth).

14. Jinak má se věc Moudr 2, 1 nn.

15. Rukopis Kóheletův byl prý původně složen ze čtyř sešitků po osmi lístcích. Kniha počínala na šestém lístku prvého sešitku a končila na druhém nebo třetím lístku sešitku čtvrtého. — První tři lístky obsahovaly 1, 2—2, 11 (konec prvého sešitku), lístek čtvrtý a pátý 5, 9—6, 7; šestý a sedmý 3, 9—4. 8; osmý a devátý 2, 12—3, 8; desátý a jedenáctý 8, 6—9, 3; 8, 15 (konec druhého sešitku); dvanáctý 9, 11—10. 1; třináctý a čtrnáctý 6, 8—7, 22. 20; patnáctý a šestnáctý 4, 9—5, 8; sedmnáctý 10, 16—11, 6. 5; osmnáctý 7, 23—8, 5a; devatenáctý 10, 2—15. 14b (konec třetího sešitku) dvacátý 9, 3—10; dvacátý prvý a pravděpodobně dvacátý druhý 11, 7—12, 8. Tento postup byl myšlenkově dokonale spořádaný. Avšak nit, která vázala sešitek druhý a třetí se přetrhla, lístky (dvojité) se rozházely, byly pak nesprávně srovnány a tak vznikla nynější podoba knihy. Bickell se domníval, že se podařilo jeho důvtipu vyzkoumati původní stav. Ačkoli kritika měla pro pokus jeho obdiv, nepřijala ho. Dnes dlužno jej pokládati za odbytý.

16. „chácham".

takto rozšířené nemnoho poznámek zbožný spisovatel[17], aby uvedl na pravou míru některé výroky, které mohly prostého čtenáře zarážeti. Jsou prý to 2, 26ab; 3, 17; 7, 27b; 8, 2b. 5—8. 11—13; 11, 9c: 12. 1a. 13. 14.

Jazyk, kterým napsána kniha Kóheleth, není sice znešvařen slovy nebo rčeními vypůjčenými z řečtiny, ale je to hebrejština pozdní, jakou shledáváme v nejmladších knihách biblických, prosycená slovy i obraty aramskými a novohebrejskými, jaké nalézáme v mišně, napsané ve druhé polovici druhého století křesťanského. (Zirkel, Jahn, Kaulen, Condamin, Zapletal, Holzhey, Podechard).

Kniha byla napsána nejspíše v Jerusalemě. (Srv. 8, 10; 4, 17; 5, 5). Napsal ji muž, který měl velmi mnoho životních zkušeností (1, 14; 2, 13 24; 3, 10. 16. 22), veliký myslitel, učitel a spisovatel (12, 9 n). Dle starého podání židovského byl prý to Šalomoun. Od Židů přijali to podání spisovatelé křesťanští a zastávali se ho ještě Schäfer, Motais, Cornely, Gietmann, Philippe, Vigouroux. Proti těmto konservativním katolickým kritikům povstali jiní, kteří popírali šalomounský původ Kóheletův. Byl to Zirkel, Jahn, Herbst, Movers, Kaulen Bickell a jsou to Condamin, Peters, Zapletal, Gigot, Podechard, Joüon a jj. „Katoličtí kritikové jsou dnes mravně jednomyslni, že ani titul knihy Kóheleth ani kniha samá, která sebe přičítá Šalomounovi (H11 1n), nezavazuje věřiti, že král Šalomoun je skutečně jejím spisovatelem; je to slovesný výmysl, dokonce se lišící od omylu, že se vydává Šalomoun za spisovatele knihy (Joüon). To dokazuje a) pozdní ráz hebrejského jazyka, kterým kniha jest napsána, jak již výše bylo řečeno.

b) Spisovatel praví (10, 7), že otroci sedávají na koni jako knížata. Jezditi na koni bylo však obyčejem v Palestině teprve od d b perských; dříve jezdili velmoži na oslech. (Zapletal).

c) Nelze sice dokázati přímého vlivu řecké filosofie na Kóheletha; nevážil z Xenofana[18], nečerpal z Heraklita[19], z Platona[20], Aristotela[21], neměl úzkých styků se stoiky[22], se stoupenci Epikurovými[23], ani se skeptiky[24], ale žil v ovzduší řeckou filosofií hodně prosáklém[25]. To bylo v Palestině te-

---

17. „chásíd". — Možno však, že vydavatel tento přidal také 1, 2; 7, 28n; 12, 8—12 a průpovědi že vybral z jiného díla Kóheletova, že tedy stačí rozlišovati toliko původního spisovatele Kóheleta a jeho vydavatele.

18. Viz k 3, 20.

19. Viz k 1, 9.

20. Viz k 12, 6.

21. Viz k 2, 3.

22. Viz k 3, 15; 9, 12; 7, 16; 12, 7; 3, 1. 13. 8. 14; 7, 27; 11, 9.

23. Viz k 3, 20; 5, 17; 3, 10. 14.

24. Viz k 3, 10n.

25. Nebylo dokázáno a dokázati vůbec nelze, že Kóheleth blíže znal některou soustavu řecké filosofie. Věty, ze kterých jest prý patrný vliv řeckých myslitelů na Kóheleta, jsou buď úvahy všelidské nebo vyskytují se ve starších knihách biblických, které dle jednomyslného názoru odborníků podobného vlivu řecké filosofie nejeví. Odborné názvosloví řecké filosofie marně čtenář v knize Kóheletově hledá. Ačkoli však Kóheleth nečetl knih ani neslyšel veřejných přednášek řeckých myslitelů, dlužno připustiti, že za jeho doby myšlenky jejich zlidověly aspoň ve vzdělanějších vrstvách židovské společnosti, že sotva zůstala tato lidová filosofie Kóheletovi neznámou. Byly to zejména myšlenky, že všichni

prve za dob řeckých, zejména po Alexandrovi Velikém, kdy aspoň vzdělanější vrstvy židovské znaly dosti mnoho z myšlení a mudrování řeckého.

d) Kóheleth nikde nepraví, že se dostalo mu moudrosti od Boha, ale že marně se plahočil, aby jí nabyl (1, 17). Kárá výběr úředníků (10, 5—7), že nelze nic dobrého čekati od správy (5, 7), že soudcové zištní páchají nespravedlnost (3, 16), silní že utlačují slabé (4, 1), o moci královské nemluví nejlichotivěji (4, 13; 10, 20). To vše málo se srovnává s tím, co vypravuje 3 Král (hll 3, 4, 9, 10) o Šalomounovi (Podechard).

Tyto a jiné důvody vedou k mínění, že byl Kóhelet napsán ve třetím století před Kristem. Posouvati jej do století druhého nelze, ježto dle náhledu většiny kritiků Sirachovec, který psal kolem r. 190 již knihu Kóheleth, znal a jí používal.[26]

Nelze pochybovati o tom, že v 1 a 2 hlavě Kóheletově vystupuje a mluví král Šalomoun,[27] ačkoli výslovně jmenován není. Z toho však neplyne, že chtěl spisovatel vštípiti čtenářům mylný názor, že knihu napsal sám Šalomoun. Uváděje Šalomouna užil toliko zvláštního slovesného obratu, který lze najíti také v knize Moudr (hl 7—9), jakož i v apokryfech, o něco mladších.[28] Vrstevníci spisovatelovi byli si toho vědomi, že knihu nenapsal Šalomoun, ale že Kóheleth káže mluviti Šalomounovi, ježto životní zkušenosti tohoto krále a jeho mudrcká sláva velmi se hodila spisovateli k názornosti a k důkazu zásad, jež podával. Sám spisovatel prozrazuje, že nechce, aby čtenáři pokládali Šalomouna za spisovatele knihy. Proto ho nikde výslovně nejmenuje Šalomounem, ale Kóheletem, tedy jménem, které mohlo slušeti i jiným lidem. Proto po 2. hlavě již nevystupuje, a pravý spisovatel se prozrazuje na některých místech, jako 3, 16; 4, 1. 13 nn; 5, 7; 8, 9 n; 9, 11; 10, 5—7. 20. Ostatně i v prvých dvou hlavách

---

lidé jsou bratři (universalismus proti židovskému nacionalismu), že má jednotlivec sám o sobě cenu, ne toliko pokud je členem společnosti (individualismus) a že cílem člověkovým jest štěstí. — Vlivu řeckému možno přičítati výrok (3, 11), že Bůh učinil vše „pěkné“, kdežto dle Gn 1 učinil vše „dobré“. — Názory o tom, že „všecko plyne“ (hl 1) a že všude plno protiv (hl 3) byly za doby Kóheletovy rozvířeny dosti široko mysliteli řeckými. — Jakousi ozvěnu řeckého hloubání lze slyšeti v 5, 1; 7, 9; 8, 3; 9, 17; 10, 4; stoikové totiž prohlašovali za nejvyšší dobro člověkovo „apathii“, t. j. osvoboditi se ode všech nepřirozených a nerozumných hnutí mysli; Epikur doporučoval klid mysli, který ovládal i vnější bolesti; skeptikové viděli nejvyšší štěstí lidské v „neochvějnosti“, která se zakládá na tom, že člověk se vzdá jakéhokoliv jistého přesvědčení a která se nedá rušiti vášněmi ani chtíči. — Židé doby Kóheletovy slýchali mnoho od Řeků o osudu; tím lze vysvětliti, proč Kóheleth sám často se zmiňuje o něm. Srv. 2, 14—19; 6, 8; 3, 14. 19 n; 5, 12—15; 7, 14; 9, 2 n. 11; 11, 3. 5. — Přes to vše zůstává Kóheleth všude věřícím Židem (Heinisch).

26. Knabenbauer, Zapletal, Podechard proti Petersovi.

27. Král, který panoval v Jerusalemě (1, 12), vynikající moudrostí nade všecky své předchůdce (1, 13. 16; 2, 9. srv. s 3 Král 3, 12. 28; 5, 9—11; 10, 8—24), známý velikými stavbami (2, 4—6; srv. s 3 Král 6, 7), obrovským bohatstvím (2, 8. srv. s 3 Král 10, 11), který měl množství sluhů (2, 7. srv. s 3 Král 10, 5), který si liboval v přepychu a rozkoši (2, 3. 7 n. 10. srv. s 3 Král 11, 3), který tuší, že nástupce jeho bude pošetilec (2, 18 n), nemohl vzbuditi v mysli židovského čtenáře představu krále jiného nežli Šalomouna.

28. Tento slovesný obrat lze nalézti v „Žalmech Šalomounových“ v „Knize Jubilejí“, „Henoch“, „Nanebevstoupení Mojžíšově“, v „Závěti dvanácti patriarchů“ atd. (Zapletal).

mluví tak, že nelze bystrému čtenáři[29] pokládati skutečného Šalomouna za spisovatele knihy. Nejjasněji popírá Šalomounský původ knihy doslov, 12, 9 n. Nedopustil se tedy spisovatel žádného literárního podvodu. Teprv po jeho smrti, kdy nemohl již mluviti, vznikl nesprávný názor, že kniha je dílo Šalomounovo.

Dobře-li Kóheleta vyložíme, neshledáme v něm nevěrce,[30] pochybovačného[31] rozumáře, ani otrlého mrzouta,[32] který vidí vše v černých barvách (pessimistu),[33] ani labužníka,[34] který doporučuje toliko

---

[29]. Viz pozn. k 1, 12. 16; 2, 7. 9. Čtenář vzdělaný věděl, že v Jerusalemě před Šalomounem vládl toliko David, že tedy spisovatel nemá na zřeteli řadu vynikajících králů před Šalomounem, ale před sebou samým, tedy Šalomounových nástupců!

[30]. Duše Kóheletova byla zmítána mučivou záhadou života; bylo jí bojovati tuhý zápas; avšak zachovala si pevnou víru v Boha, nejvyššího pána světa, který řídí a spravuje všecky osudy lidské, ačkoli člověk nechápe dle jakých zásad. Srv. 1, 13; 2, 24; 3, 10. 12. 15. 18; 5, 17 n; 6, 2; 7, 14 n. 27; 8, 17; 9, 1; 11, 5. O tom, že ta jeho víra byla upřímná, nepochybovali jeho vrstevníci i nerozpakovali se dáti na jevo svou úctu, se kterou hleděli na jeho výroky a knihu (Srv. 12, 10 n. 13 n). Teprve později, po Kristu, vznikly v židovstvu pochybnosti o pravověrnosti Kóheletově a ty se skončily tím, že ryzost jeho víry byla všeobecně uznána a kniha ponechána ve sbírce knih posvátných, kde již dávno před tím byla. V lůně církve katolické nebylo nikdy pochybnosti o tom, že Kóheleth je kniha napsaná z nadpřirozeného vnuknutí Ducha sv. a že patří do sbírky knih posvátných. Srv. níže pozn. 37.

[31]. Tak proti Heinemu, Renanovi a jj. — Kóheleth nepochybuje nikde o tom, že člověk může správně pozorovati a poznávati. Nevychází ve svých úvahách od pochybnosti. Nikde nejeví chorobné nebo výstřední náchylnosti k pochybovačnosti. Je daleko toho, aby za nezbytnou podmínku lidského štěstí pokládal vzdáti se jakéhokoli pevného přesvědčení, jak činila škola řecké pochybovačnosti (skepse). Pochybuje, možno-li člověku najíti pravidla, dle kterých Bůh spravuje svět, ale nepochybuje o Boží prozřetelnosti, která nejedná libovolně, rozmarně. (Srv. 3, 11; 7, 15; 8, 17; 11, 15.) Netoliko že pochybuje, ale dochází jistoty, že Bůh neukazuje zřejmě své spravedlnosti na světě trestaje po zásluze bezbožné a odměňuje spravedlivce; přes to však nepochybuje o tom, že jest Bůh nejvýše spravedlivý (7, 16; 8, 10. 14; 9, 1 n). Po všelijakých pochybách Kóheleth dospívá k závěru, že nemůže člověka upokojiti na zemi rozkoš, bohatství, mudrctví, snaživost, pracovitost, ba ani mravnost, ježto není náležitě odměňována; proto si však nezoufá, nezavrhuje moudrost, snaživost, ctnost, ba ani požitek ne, je-li řízen bázní Boží; naopak nabádá k nim. Nikde nejeví duše jeho malomyslnosti! Pochybuje, může-li autorita lidská zavésti ve společnosti žádoucí pořádek (3, 16; 5, 7), ale nepochybuje o nutnosti autority!

[32]. (Proti Hartmannovi a jj.) Kóheleth měl ovšem velmi mnoho trpkých zkušeností životních a hořkých zážitků. Okusil více stinných stránek života nežli jasných a s tohoto hlediska patřil na ty, kteří tonuli v rozkoši. Hleděl na ně s téhož stanoviska jako jiní mudrci (7, 2—7. 26; 9, 3). Chtěje vylíčiti život hýřící rozkoší, líčí zkušenosti jiných, kteří skutečně přepychem oplývali. Proto si vybral Šalomouna a mluví v masce tohoto krále. Kóheleth sám neutopil v rozkošnictví vřelého zájmu o záhady lidského života, naopak mořil se jimi; pachtil se jimi, aby je rozřešil. Neotupil požitkářstvím svého ducha, naopak s největším úsilím napínal všecky své schopnosti a přinášel veliké oběti duševní práci. Snad i předčasné vysílení tělesné (12, 9 n. 12) možno přičísti jeho velikým námahám duševním, jež zabraly mu mnoho času, kterého by sice byl mohl použíti k požitku tělesnému. Ač byl životem unaven a zklamán, zachoval si přece tolik zájmu a lásky k jiným, aby pro jejich blaho uložil výsledky svých vysilujících úvah do knihy.

[33]. Kóheleth hledí sice na život tmavými skly, ale černý jeho názor jest mírný, jest vysvětlitelný a liší se podstatně od škarohlídství moderního. — Hledí na život bolestně: líčí se zálibou ze široka stíny lidského života, shledává, že mezi tužbou lidského srdce po štěstí a mezi tím, co svět smrtelníkovi poskytuje, jest rozpor, ježto země může člověka uspokojiti toliko částečně, ne však dokonale. (Srv. 3, 1—14. 16; 5, 9—13; 6, 1 nn; 7, 16 nn.) Domůže-li se čeho člověk, smrt mu všecko vyrve (2, 14 nn). O radostech, které

požitek, ani popírače svobodné vůle člověkovy [35] (deterministu), ani sobce (egoistu). [36]

Ačkoli mluví Kóheleth řečí chladného filosofa, světoobčana (kosmopolity), který hloubá o smyslu a ceně lidského života, přece kniha doporučuje na mnohých místech ne jednu ctnost, jako: bázeň Boží (4, 17; 5, 1. 6; 12, 12n), pobožnost (4, 17—5, 6; 12, 1), moudrost (7, 5—8. 11—13; 9, 17—10, 4. 10—14), úctu k vrchnosti (8, 2), milosrdenství s bližním (7, 21—23), pracovitost (4, 5; 10, 15. 18; 11, 1—6), střídmost (10 16 19), mravnost (7, 2—13), která bude přiměřeně odměněna, jako nemravnost potrestána, ježto Bůh všímá si všech činů lidských i tajných (2, 26; 3, 17; 12, 13n a jj.). Proto právem pokládali Židé a po nich křesťané vesměs Kóheleta za knihu posvátnou. [37]

Je sice pravda, že Kóheleth nezná odměny a trestů v životě posmrtném, [38] ale jeho důkaz, že tento svět člověkových požadavků ne-

---

život člověku podává, ani o rozkoších čistých, plynoucích z náboženského a mravného života, nešíří se. O blahu, plynoucím z poznání Boha, o štěstí, kterým blaží láska k Bohu, o štěstí pokojného svědomí, o radosti z dobrého skutku se nezmiňuje. Kterak se liší od mnohých žalmů, jež jásají radostí ze záliby v Bohu a věcech Božích! — Tuto rozmrzelost Kóheletovu lze vysvětliti nedokonalostí představ o životě posmrtném a hloubkou jeho duše. Duše plytká byla by se opájela chvilkovou rozkoší a byla by se s ní spokojila; hluboká duše Kóheletova nedala se jí ukolébati, prahla po něčem vyšším, lepším a jen z nouze vzala za vděk s nejmenším splněním velikých požadavků. Ponurý, zasmušilý názor životní, kterého Kóheleth dospěl, zachovává si víru v Boha, původce nekonečného lidského blaha, který konec konců přece jen dobré odmění. Není zbytečno žíti spravedlivě, není neužitečno báti se Boha. Netřeba vzdáti se jakékoli naděje. Zkrátka škarohlídství Kóheletovo jest plno oddanosti Bohu, řediteli světa, kdežto škarohlídství moderní jest založeno na popírání Boha.

34. Kóheleth pobízí k požitku (srv. 2, 24; 3, 12. 22; 5, 17; 8, 15; 9, 7—10; 11, 7—10), ale k požitku ří enému bázní Boží, tedy k rozkoši nevinné, střídmé, ukázněné, kterou přináší pravidelný život sám sebou. Nevázanou, výstřední rozkoš a nezřízený shon po ní výslovně zavrhuje (Srv. 2, 2n; 7, 2b.) Umírněný požitek není možný bez vlády nad vášněmi, bez sebekázně, bez sebezáporu. Ač Kóheleth těchto slov nezná, předpokládá v ě c jimi vyslovenou. Rozkoš, kterou Kóheleth doporučuje, jest Boží dar. (Srv. 2, 24—26; 5, 18; 11 9; 12, 1.)

35. Kóheleth zdůrazňuje nemohoucnost lidskou proti událostem, ustanoveným od Boha, zdůrazňuje závislost člověka na Bohu; ale svobodné vůle nepopírá; předpok ádá ji (3, 16; 4, 1) a činí člověka zodpovědným za to, co činí. (Srv. 2, 24; 7, 16-18; 8, 10—15; 9, 2n.)

36. Kóheleth mluvě velmi často v prvé osobě nemá na zřeteli toliko svůj osobní prospěch, ale zájem veškerého lidstva, zejména toho, jež mnoho nemyslí. Ne toliko sebe, ale každého člověka chce uvésti na cestu k štěstí. Aby tu cestu nalezl, bylo mu mnoho lopotit se a mnoho obětí přinášeti. Přinesl je a výsledky svých námah si neponechal jako nějaké tajemství, ale sdělil se o ně se všemi knihou, do které ovoce hořkého života uložil Kóheleth hledaje štěstí jiných jednal velkodušně a ušlechtile! Líče bídu, ve které vězí lidstvo, jeví s ním soustrast. Dojímá-li ho útlak slabých (3, 16; 4, 1nn; 5, 7), dává na jevo, že s nimi cítí. Nebyla to duše sobecká, která zůstala věrna a oddána Bohu, přes to že nebyla spokojena s během světa, jejž tento Bůh řídí. Obětavosti, jakou hlásá Kristovo evangelium od starozákonného myslitele ovšem žádati nelze.

37. Srv. co bylo řečeno výše o knize Přís. na str. 427. Totéž obdobně dělo se s Kaz.

38. Kóheleth jest přesvědčen, že duše zemřelých, odloučivše se od svých těl, sestupují do podsvětí (šeólu) a tu že dále žijí. (Srv. 6, 6; 9, 10.) Tak učili dosud židovští myslitelé. Proti tomu nelze se dovolávati 3, 19n. 22, jak zřejmo z výkladů k těmto místům. Podsvětí si však představoval jako jeho starší soukmenovci. (Srv. 2, 14; 9, 2. 4n. 10.) Kdyby byl měl Kóheleth křesťanské vznešené názory o věčné odměně po smrti, nebyl by svou knihu ani napsal. Nebyl by zejména řekl, co píše 3, 18—21; 6, 11; 9, 1—10. (Podechard.)

uspokojuje, vedl k rozvoji náboženského poznání, že jej může uspokojiti teprve život příští, a tak připravoval Kóheleth nepřímo půdu dalšímu zjevení, zejména křesťanství, které položilo těžiště života lidského do života posmrtného. Po této stránce vyniká Kóheleth nad ostatní knihy mudroslovné S. Z. Převyšuje Joba, neboť Job naříká, že jest mu trpěti, kdežto Kóheleth si stěžuje, že není dokonale šťasten; Job nenaříkal by, kdyby se dostávalo spravedlivcům odměny přiměřené na zemi; Kóheleth by však s tím spokojen nebyl; Job není unaven životem, třebaže tuhým, Kóheleth by nebyl spokojen ani se životem pozemským sebe lepším; Kóheleth cítí touhu po statcích nepomíjejících, věčných (2, 16—21; 5, 14; 6, 6; 9, 5 10). Kóheleth vyslovuje způsobem bezmála nakažlivým tyto city, přispěl k tomu, že duše židovská vzrostla, že se rozšířila, vyhloubil v ní propast, kterou mohly vyplniti toliko naděje věčné. Jeho dílo znamená mravní povznešení; ačkoli praktické jeho závěry zůstávají daleko za evangeliem, možno bez nadsázky říci, že s ním židovství zatáčí se víc a více ke křesťanství. Hlavní jeho myšlenka je již myšlenka křesťanská. Veliký počet duší křesťanských učil se od Kóheletha odluce od světa (Podechard).

Nadpis knihy (1, 1).

Hlava 1. — [1] Slova Kazatele, syna Davidova, krále jerusalemského.

Základná myšlenka knihy (1, 2 n)

[2] Čirá marnost — pravil Kazatel — čirá marnost! Všecko (jest) marnost!
[3] Co má člověk ze vší své lopoty, kterou lopotí se pod sluncem?

Hl. 1. — V. [1] nenapsal pravdě podobně sám skladatel knihy (Zapletal, Podechard). Opírá se o 1, 12. a tlumočí pozdější židovský názor, že Kazatel (Kóheleth) je Šalomoun. Viz výše Úvod na str. 526 n. „Slova“ = myšlenky, výroky, úvahy. — „krále“ dlužno spojovati s „Kazatele“. — David neměl jiného syna, který byl králem kromě Šalomouna. — O významu slova „Kazatel“ viz výše v Úvodě na str. 523. — Se zřetelem na LXX a na v. 12. této hlavy nejlépe čísti: „krále nad Israelem v Jerusalemě.“

V. [2] Spisovatel tohoto verše (vydavatel knihy) dovolávaje se autority Kazatelovy a mluvě o něm ve třetí osobě patrně se od něho rozlišuje, Srv. 12, 9 n. Opakována jest věta na silný důraz. — „Čirá marnost“ doslovně: „marnost marností“, jako „píseň písní“ (Pís 1, 1), Bůh bohů (Dt 10, 17), „služebník služebníků“ (Gn 9, 25) a jj. vv. — „marnost“ slovně: dech, vánek pára, bytosti vratké, prchavé, nicotné, mámivé, co budí naše touhy, nemůže však jich ukojiti. — „Všecko“ = svět a život (Podechard). — V. 2 opakován jest na konci knihy, 12, 8. Viz tam o původu 1, 2. Křesťan ví, že každý sebe menší skutek náležitě vykonaný má cenu pro život věčný, není tedy marný, bezúčelný Věčný odplatitel řekne: „Dobře, služebníku dobrý a věrný, že jsi nad málem byl věrný, nad mnoha věcmi ustanovím tebe, vejdi v radost pána svého“ (Mt 25, 21). —

V. [3] „Co má“ bezpečného, stálého, člověka uspokojujícího, co by mu nahradilo jeho námahy? Na tu otázku odpovídá obšírně celá kniha; stručnou odpověď podávají níže vv. 12—14 (Podechard). — „pod sluncem“ je rčení, kterého neužívá kromě Kaz žádný biblický spisovatel. Viz je níže 1, 10. 14; 2, 11. 17 n. 19 n. 22; 3, 16; 4, 1. 3. 7. 15; 5, 12. 17; 6, 1. 12; 8, 9. 15; 9, 3. 6. 9. 11 13. Pro týž pojem užívá Kaz jinde rčení „pod nebem“, jako 1, 13; 2, 3; 3, 1. (Srv. Ex 17, 14; Dt 7, 23; 4 Král 14, 27; Jer 10, 1; Pláč 3, 66. a jj.) nebo „na zemi“ jako 8, 14. 16; 11, 2. (Srv. Gn 8, 17. a jj.) — Z toho, že z biblických spisovatelů samojediný Kaz má rčení „pod sluncem“, kterého užívá řečtina, nelze s jistotou mnoho vyvozovati pro vliv řecký na mluvu Kazatelovu, tím méně pak na jeho myšlení. Možno však, že měla řecká filosofie nepřímý vliv na Kazatele při volbě otázky, kterou řeší. Doba, kdy Kóheleth psal, žádala od filosofie, aby dala člověku návod, co činiti, by došel vnitřního štěstí. Stoikové, Epikurovci a skeptikové si tento cíl vytkli.

První (úvodní) úvaha: Nic lepšího nebude (1, 4—11).

4 Pokolení pomíjí a pokolení přichází, země pak na věky stojí.
5 Slunce vychází a zapadá, a na místo své supá, ze kterého vychází
(zase). 6 Zatáčí se ku poledni a k půlnoci se obrací, do kola všecko
provívá vítr, a do svých kolejí opět se vrací.

7 Všecky řeky vcházejí do moře,
a moře nepřeplňuje se;
na místo, odkud řeky vyšly,
vracejí se, aby zas tekly.

V. 4—7. Člověk i příroda jsou odsouzeni k tomu, by ustavičně, jednotvárně a trapně počínali (Podechard). —

V. 4. Pokolení nové přichází, aby počalo život a všecky lopoty, jež s ním souvisí jako bylo počalo pokolení předešlé. To se opakuje ustavičně, bez konce. Pojem „bez konce“ zdůrazněn větou, že země „na věky“ (ne ve smyslu naprostém!) „stojí“, t. j. trvá, zůstává, jako níže 2, 9; Ž 18, 10; 118, 90n; Dan 10, 17. — Není tu řeč o astronomickém klidu země a proto chybovali, kdož vyvozovali z tohoto místa důkaz proti Kopernikově zásadě, že země se pohybuje. Viz Úvod sv. I. str. 9n, a zejména okružní list Lva XIII. tam uvedený. — Země „stojí“ jako jeviště proti pokolením, která vystupují a zase mizí, která nestojí.

V. 5. „supá“ = chvátá. Staří, domnívajíce se dle zrakového dojmu, že země stojí a slunce běží, měli důsledně za to, že slunce, když bylo na západě večer zmizelo, chvátá (pod zemí), aby se vrátilo zase tam, odkud bylo ráno vyšlo. (Targum, Jeronym.)

V. 6ab. staří připojovali nesprávně k v. 5; dle toho slunce na své dráze bývá někdy blíže severu než jindy (Sluneční deklinace). — Zapletal v. 6ab pokládá za glosu a škrtá ji. — Novější vesměs spojují (jak výše v překladě) v. 6ab s 6c, tak že podmět celého v. 6. jest vítr.

V. 7cd. lépe dle hebr. překládati: na místo, kam řeky se berou — tam se berou opět a opět. Spisovatel nechce dokazovati, že se pohybuje vše v kruhu, ale že všecky bytosti ustavičně počínají tutéž práci. V. 7. zřetelněji nežli vv. předešlé vyslovuje neplodnost a marnost ustavičného proudění vodstva do moře, ježto nikdy se mu nepodařilo a nepodaří, aby je naplnilo nebo dokonce přeplnilo. Veškerá příroda není s to, aby vykonala něco pevného a trvalého. Do mysli se vtírá představa Danaoven, které byly dle báje řecké odsouzeny k tomu, by v podsvětí lily vodu do děravých sudů, jakož i Sisyfa, který dle řecké báje musil v podsvětí ustavičně valiti do kopce kámen, ježto vždycky, kdykoliv jej vyvalil k samému vrcholu, skulil se mu dolů (Podechard). — Také Lukrecius, římský básník († mezi r. 55—53 před Kr.) a stoupenec Epikurův, vyslovil podobnou myšlenku:

Zkoumati jest nyní, proč vzrůstání moře nezná.
Nejprve divno lidem, moři nikdy že růsti nedává
Příroda, kamž přece vodstva tolik spádem se vylévá,
Kam též se všech stran řeky veškery cestu si klestí.
Občasné k tomu deště připoj, k tomu bouře letící
A vše, co země rosí, co i mořstvo vlaží a napájí . . .

Kdyžtě i země posléz celkem těla jest nehutného
A s pobřežím moře souvislá, vroubíc je se všech stran,
Jak do moře splývá všechněch vod s pevniny vláha,
Tak v zemi nutně opět ptýlí ze sláně se mořské.
Neb lepký prosrká ven sliz, jenž zas plyne nazpět
V způsobě vláhy, a pak splynulý stéká k prameništi
Řek všechněch, odkudž po zemích sladkým plyne proudem,
Kdež vymletá již cesta stopou vlhkou vlny snáší.

(Přeložil Jan Čermák.)

Zapletal upozorňuje, že také Strepsiades a Amynias u Aristofana, řeckého skladatele veseloher † as r. 385 před Kr. (Mraky) zabývají se toutéž přírodní záhadou.

[8] Všecky bytosti plahočí se,
nemůže toho člověk vyslovit;
oko se do syta nenahledí,
ucho se do plna nenaslouchá.

[9] Co bylo, totéž (opět) bude. A co se dálo, totéž se dít bude.
[10] Pod sluncem nic nového není, aniž může někdo říci: „Vizte, tato
věc jest nová"; neboť bylo to již za dob, které před námi kdysi
byly. [11] Není paměti předešlých (lidí), jakož ani těch, kdož později
budou; nebudou na ně pamatovat, kteří posléze žíti budou.

Strepsiades: *Ty dobře díš;*
Nu což? ty uznáváš, že jest moře snad nyní
Nějak plnějším nežli dřív?

Amynias: *Věru, živtě Zeus,*
Stejným, neníť mu vzrůsti možno.

Strepsiades: *Než kterak,*
Ó zpozdilý, toto vodstvo nevzrůstá o nic,
Byť spousta proudů řek v ně připlývala. (Přel. Čermák.)

Že člověk jednou zemřevší nevrací se na svět jako slunce (srv. výše v. 4 n) postřehl a vyslovil také Katullus, římský básník, narozený r. 87. před Kr.:

Západ slunci je dán, by vyšlo opět,
Nám jednou až zhasne svit překrátký,
Věčnou noc jedinou je spáti sudbou. (Přel. Čermák).

V. 8. opakuje, co řečeno bylo ve v. 4—7 a zdůrazňuje, že i člověk jest podroben témuž zákonu. Oko jeho ustavičně se namáhá, aby spatřilo, co by je uspokojilo, ale marně; ucho usiluje neunavně, by slyšelo, co by je ukojilo, ale na darmo... — Vv. 4—9 nejeví vlivu řeckého myslitele Heraklita z Efesu (kol r. 500 před Kr.) na Kóheleta. Heraklit učil svým známým „všecko plyne" (panta rei), že se všecko mění, „ježto všecko stává se z jednoho a jedno ze všeho". Kóheleth naopak dokazuje, že země, slunce, moře, vítr se nemění; i pohyb slunce, větru a moře se opakuje stejně, že tedy vládne na zemi jednotvárnost ustavičná. Ani na jiných místech Kóheletových neviděti nejdůležitějších zásad Heraklitových, že podstatou všech věcí jest oheň, a že svět shoří a tak se vrátí do věčného praohně.

V. 9—11. Nejsme si vědomi dokonale toho, co bylo řečeno výše ve v. 5—8., protože neznáme, co zažili naši předkové, jako nebudou věděti naši potomci, co jsme zakusili my; opravdu však není pod sluncem nic nového (Podechard). — Myšlenky podobné vyslovili také mnozí staří spisovatelé pohanští. Slyšme na př. Ovidia († r. 17. po Kr.):

Sám pak i čas se posouvá v před proudem neustálým
Tak jako bystřiny tok: vždyť bystřině nelze stanouti
Ni kmitným hodinám; ale jak se pudí vlna vlnkou,
Jak je poháněna dál a při tom žene před sebou přední,
Tak časy dál prchají spolu, a spolu následujíce
Jsou vždy novými: mizíť napořád, což bývalo dříve,
A vznik má, co nebývalo; tím se mění ves okamžik.
(Přeložil Jan Čermák.)

Vergilius († r. 19. před Kr.) napsal:

Odtud opět věků veliké pořadí bere původ
Vzejde druhý pak Tiphys a přijde nová zase Argó,
Voj by převezla reků vybraných, a nové pak i války
Vzniknou, zas veliký před Troju Achill bude poslán.
(Přeložil Jan Čermák.)

Příští pokolení nenajdou většího štěstí a nebudou souditi jinak o smyslu lidského života. Zkušenost jednoho člověka neb aspoň jednoho pokolení stačí k tomu, aby správně soudil o životě člověkově (Podechard).

Marnost lidských námah (1, 12—15).

[12] Já, Kazatel, byl jsem králem nad Israelem v Jerusalemě, [13] a
uložil jsem svému srdci zkoumat a vyšetřovat moudře všecko, co se
děje pod sluncem: trapné to zaměstnání, jež dal Bůh lidem, aby se
jím zabývali. [14] Patřil jsem na vše, co pod sluncem se děje, a hle —
vše marnost a trápení ducha.

> [15] Křivé nesnadno napřímiti,
> a počet nedostatků jest bez konce.

Pracné úsilí o moudrost zklame (1, 16—18).

[16] Řekl jsem si ve svém duchu: „Ejhle, velmi jsem převýšil mou-
drostí všecky, kteří byli přede mnou v Jerusalemě.“ Poznalať mysl má
moudrosti a vědy mnoho, [17] a snažil jsem se ze srdce vědět, co jest
moudrost a věda, a co jsou bludy a bláznovství. A shledal jsem, že
i v tom jest námaha a trápení ducha; [18] protože při mnohé moudrosti
mnoho je starostí, a kdo množí vědění, množí také bolest.

Rozkoš neuspokojí člověka (2, 1—11).

Hlava 2. — [1] Řekl jsem si ve svém duchu: „Nuže, budu oplý-
vati rozkošemi, a požívati budu dobrých věcí.“ A shledal jsem, že i to
jest marnost. [2] Smích mi bylo pokládati za blud a radosti říci: „Co

---

V. 12. „Já“ zdůrazněno. — O „Kazateli“ viz str. 523 nn Spisovatel knihy z doby pozdější předvádí tu krále Šalomouna, jemuž jedinému přísluší sláva mimořádné moudrosti a název „král nad Israelem v Jerusalemě“. Po smrti Šalomounově sídlili v Jerusalemě toliko králové judští, nikoli však israelští. David byl sice také králem v Jerusalemě nad Israelem, avšak neslynul moudrostí a velikými stavbami (viz níže 2, 4 nn). Ježto Šalomoun nikdy trůnu nebyl zbaven, byl by napsal — kdyby byl spisovatelem Kaz — místo „byl jsem“: „jsem“.

V. 13. „srdce“ = poznavavost i snaživost. — „co se děje“ = co člověk činívá a co ho potkává (Podechard). — Místo „pod sluncem“ lépe čísti s hebr: „pod nebesy“. — Bůh vštípil člověku snahu, která ho pudí, by vše „zkoumal a vyšetřoval“; ta badatelská činnost ukládá člověku mnoho perné práce. — „moudře“, t. j. aby se naučil opatrnosti a prozíravosti, by věděl co a jak činiti, by se vyhnul zlému a došel štěstí.

V. 14. „co děje se pod sluncem“ jako ve v. 13. — Místo „trápení ducha“ novější překládají: „lapání větru“. Zapletal doplňuje za v. 14. ztracený prý druhý člen (stich): „a nic neprospívá pod sluncem“ Srv. níže 2, 11. Rčení „trápení ducha“ vyskytá se také (kromě dvou míst jmenovaných) v 2, 17. 26; 4, 4. 6; 6, 9. (Srv. Esdr 5, 17; 7, 18).

V. 15. má ráz přísloví, jež vyslovuje nemohoucnost lidskou. Člověk vidí ve světě i v sobě tolik nedostatků a nedokonalostí, tolik poruch, ale marné jsou namnoze jeho snahy vše doplnit a napravit. — Dle Vulg slovně: „Převrácení těžce napraveni bývají, a bláznů nekončený jest počet“.

V. 16. Slovy „Poznalať“ oslovuje Kazatel zase již čtenáře (ne tedy sebe samého) a odůvodňuje jimi, proč vynikl tolik moudrostí (16ab).

V. 17. Proč a jak je moudrost nedostižná člověku, viz níže 3, 1—15; 6, 12; 7, 24 n; 8, 16 n; 11, 5.) a pokud lze se jí dopídit, kterak málo prospívá, viz 9, 11—16 a jj. (Podechard).

V. 18. „starost“, mrzení, trpkost, rozhořčení, hněv. — Srv. níže 2, 14 nn; 3, 11; 7, 24 n; 8. 16 n; 9, 11—16. — Kdo se pachtí, aby nabyl moudrosti a vědy, bývá rozčarován, ježto poznává dokonaleji a dokonaleji slabost a bídu lidskou, která nemůže mnoho záhad rozluštit aniž uplatnit vydatně svůj vliv na události, které jsou mnohem silnější (Podechard.)

Hl. 2. — V. 2. „blud“ = nerozum, nesmysl. — Radost (rozkoš) klame sebe i jiné, ježto „nic neprospívá“ (hebr.). — První dva vv. popisují pokus a jeho výsledek stručně; podrobněji líčí obě ostatek hl. 2. (Podechard). Srv. výrok Se-

se darmo klameš?“ [3] Usmyslil jsem si odtrhnout od vína své tělo, abych
se domohl moudrosti a vyhnul bláznovství, dokud bych nepoznal, co
lidem prospívá, co by třeba bylo činiti pod sluncem ve dnech života
jim vyměřených.
[4] Vykonal jsem si veliká díla: vystavěl jsem sobě domy, pěstoval
jsem vinohrady, [5] vzdělal jsem si zahrady a sady, vysadil jsem je
všelikým ovocným stromovím, [6] nadělal jsem sobě rybníků, abych svla-
žoval háj stromů bujících; [7] zjednal jsem si sluhů a služebnic, také
domorodé čeládky mnoho jsem získal, a skotu a velikých stád bravu
více nežli všichni, kteří byli přede mnou v Jerusalemě.
[8] Nahromadil jsem si stříbra a zlata, jakož i pokladů od králův

---

nekův: Ostatní veselí nenaplňují srdce, (toliko) tvář rozjasňují, (ale) jsou vratké (povrchní, bezpodstatné, nestálé); leč bys snad ty soudil, že radost má ten, kdo se směje. Duch musí býti čilý, sebevědomý, nad všechno povýšený. Věř mi, pravá radost jest věcí vážnou. (Seneka = římský spisovatel † r. 65. po Kr.)

V. 3. „víno“ znamená tu jakoukoli rozkoš, veliký požitek, blahobyt. — „moudrost“ znalost toho, co lidem prospívá, a čím stráviti „život, jim vykázaný“. — „bláznovství“ bylo by činiti, z čeho nemá člověk užitku, ale snad i dokonce škodu. — Dle Vulg souvisí v. 3 úzce s v. 2, nikoli však s v. 4 Ježto Kaz poznal marnost rozkoší (v. 1), smíchu a radosti (v. 2), umyslil si, že se vzdá těch bludiček a bude dále pátrati, co přece člověka upokojí. Dle hebr. však rozhodl se, že bude vínem tělu svému lahoditi a držeti se tohoto nesmyslu a nerozumu (užívati rozkoší), dokud nezkusí, dobře-li jest lidem tak činiti. Při té pošetilosti (pochutnávati si na víně, t. j. užívati světa) chce si zachovati tolik rozumové sebevlády, aby došel poznání, o něž mu běží. Dle toho v. 3 nesouvisí s v. 2, ale s v. 4, a rozvádí podrobněji myšlenku vyslovenou ve v. 1. — Podobně praví Aristoteles: „Dobro člověkovo jest činnost duše, kterou vede ctnost, a to po celý život.“ Kazatel však nehodlá hloubati jen hlavou o tom, co je člověkovo nejvyšší dobro, jako řecký myslitel, ale praví, že chce prakticky zkusiti, jaký způsob života ho trvale uspokojí. Rčení „co lidem prospívá“ a „ve dnech života“ opakují se častěji (2, 26; 7, 1; příp. 5, 17) a jsou tu (2, 3.) bez důrazu, nemožno tedy tvrditi, že Kóheleth vážil z Aristotela. Srv. k 7, 28.

V. 4. O stavbách Šalomounových viz 3 Král 7, 1—9; 9, 15—19; 2 Par 8, 4—6. O vinici Šalomounově viz Pís 8, 11. (O vinici Davidově 1 Par 27, 27). — Kaz počíná tu jmenovati (srv. výše v. 1) vše, co podnikl, aby se mohl kochati rozkošemi. Nápadno, že se ni slovem nezmiňuje o chrámu, který byl sice vystavěn ke cti Boží, spolu však budil i ve králi požitek vkusu svou krásou. — Opravdový Šalomoun byl by ve své knize přece nalezl příležitost, aby se nějakým způsobem zmínil o velikolepé stavbě chrámové (Zapletal). Možno, že Kaz nezmiňuje se o chrámu proto, aby se čtenář nedomníval, že i radosti náboženské, které skýtá chrám považuje za marnost a nicotu.

V. 5. „sady“ slují hebr. pardés(ím); je to slovo původu perského; zendské pairi-daéza znamená ohradu. Ve významu zahrady, ráje, t. j. místa ohraženého vypůjčili si je mnozí staří národové. Srv. řecké „paradeisos“. — O Šalomounových zahradách bible nic nepraví; jmenuje toliko zahradu královskou 4 Král 25, 4; Jer 52, 7; Neh 3, 15; srv. Pís 4, 13—15; 6, 10.

V. 6. Rybníků, t. j. velikých umělých nádrží vodních bylo v Palestině třeba k tomu, by města byla opatřena vodou a zahrady by mohly býti uměle zavlažovány. — Jos. Flavius nazývá „královský rybník“ (Neh 2, 14) „plavárnou Šalomounovou“ (O válce žid. V. 4, 2). O podobných rybnících srv. Nah 2, 9; Neh 3, 16; Pís 7, 5. — Viz také nápis krále Méše 3 Král 16, 5. — Srv. dnešní nádržky u Betlema, které od pradávna slují „Rybníky Šalomounovy“.

V. 7. „domorodá čeládka“ = otroci, narození v domě pánově, jako Gn 14, 14. O služebnictvu Šalomounově zmiňuje se 3 Král 9, 21—23; 10, 5. O stádech Šalomounových možno si učiniti představu toliko nepřímo a přibližně dle 3 Král 4, 22 n; 8, 63. — Nápadno, že se nezmiňuje Kaz o Šalomounových koních, když přece za jeho dob patřili k přepychu východních králů Viz 3 Král 4, 26—28; 10, 25—29.

V. 8. „od králů“ Šalomounovi poplatných dle 3 Král 5, 1; 10, 15. — „krajiny“ jsou Ofir (3 Král 9, 28; 10, 14; 2 Par 8, 18), jakož i země, jejichžto pří-

i krajin; opatřil jsem si pěvce a pěvkyně, i rozkoše lidské, číše a
džbány, aby v nich podávali nalité víno; 9 a převýšil jsem bohatstvím
všecky, kteří byli přede mnou v Jerusalemě; a moudrost zůstala se
mnou. 10 Čeho žádaly oči mé, nic jsem jim neodepřel, aniž jsem zbraňoval srdci svému, aby nepožívalo všeliké rozkoše, a nekochalo se
v tom, co jsem byl připravil; to byla odplata moje — užívat práce
své. 11 Když však jsem se ohlédl na všecka díla, která učinily ruce
moje, na práce, při nichž nadarmo jsem se potil, uzřel jsem ve všem
marnost a trápení ducha, a že nic trvale neprospívá pod sluncem.

Čím se liší moudrost od bláznovství? (2, 12—17).

12 Obrátil jsem se, abych pozoroval moudrost, jakož i bludy a
bláznovství — co jest, řekl jsem, člověk, že může následovati krále,
Stvořitele svého — 13 I viděl jsem, že vyniká moudrost nad bláznovství
o tolik, oč se liší světlo od temnosti:

14 Moudrý má oči ve své hlavě,
kdežto blázen v temnu chodí.

---

slušníci jdouce za obchodem procházeli Palestinu a tam byli povinni platiti clo. Zejména z Fenicie mohl si opatřiti drahých kovů. Viz 3 Král 10, 22. — O zpěvácích a zpěvačkách, kteří obveselovali zejména hodovníky, srv. 2 Sam 19, 36; Is 5, 12; Am 6, 5. — „rozkoše lidské“ = pohlavní. — „číše a džbány“ je překlad pochybného znění hebrejského, ve kterém vidí novější překladatelé doplněk k rozkoším pohlavním: „princeznu a princezny“, t. j. urozené ženy haremové.

V. 9. Při všem tom přepychu zachoval si rozumnou sebevládu jako výše dle hebr. ve v. 3, aby mohl poznati, co a v jaké míře může člověka učiniti šťastným.

V. 10. „odplata“, t. j. snahy Kazatelovy okusiti všech rozkoší světa, potkaly se se zdarem, Kazatel jich opravdu dosáhl. Zdali ho však uspokojily? Na to odpovídá v. n.

V. 11. Takový jest úsudek Kazatelův o nejkrásnějším životě, jaký bylo mu možno žíti. Pokládá jej za kusý. Život neskýtá opravdového prospěchu, který by rovnoměrně nahradil námahu, již ukládá a který by učinil dosti požadavkům člověkovým; život nestojí za to, by jej člověk žil. Důvody budou podány níže; hlavní tkví v tom, že dlužno majetek pracně získaný nechati po smrti jiným. (Podechard.) Srv. 2, 18nn. — (Tak hledí na život myslitel starozákonný, který nemá jasných představ křesťanských o nadpřirozeném cíli člověkově, jehož může dojíti po smrti. Křesťan i v největším utrpení a při největším napjetí sil ví, že odměna, která mu kyne po smrti, stojí za to, aby se lopotil, strádal, namáhal a trpěl. „Čeho oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, ani na srdce lidské nevstoupilo, (jest to), co Bůh připravil těm, kteří ho milují“ (1 Kor 2, 9). Ačkoli Kóheleth doporučuje, aby člověk užíval radostí smyslných, které mu Bůh dává, vštěpuje na jiných místech (12, 13 n) bázeň Boží a poslušnost zákona jeho (4, 17—5, 6; 12, 1); ta bázeň Boží však ukládá člověku pevnou míru požitku; nechce-li ji člověk přestoupiti, nutno mu, aby ovládal své vašně, aby sebe zapíral. Žádá tedy Kóheleth aspoň mlčky nutnou míru sebezáporu. Kóheleth neklade do smyslné rozkoše poslední cíl člověkův, který tkvíti může toliko v Bohu.

V. 12b. nedošel nás ve znění neporušeném, proto bývá všelijak opravován a překládán, na př. „Neboť co bude činiti člověk, který přijde po králi? Co činili před ním.“ Zapletal pokládá 12cd za zbožný vzdech opisovačův a škrtá jej. — Podechard překládá: „Neboť kdo je ten člověk, který přijde po mně, král již ustanovený (?)“ a domnívá se, že má spisovatel na zřeteli Šalomounova syna, Roboama jakožto vzor pošetilce (v. 19; Sir 47, 12—17. 23.), proti otci jeho, vzoru moudrosti. Otázky užívá prý spisovatel proto, aby zakryl, že nemluví skutečně Šalomoun, ale že spisovatel jej toliko jako mluvčího předvádí.

V. 13. připoj k 12a.

V. 14. „oči ve své hlavě“, t. j. na pravém místě, kde skutečně skýtají člověku prospěch. O stejném zániku moudrého i pošetilce srv. Ž 48, 11. — Srv. Horácovo: *Táž na všechny čeká noc*
A v smrti pouť jest dáti se jednou.

Ale poznal jsem, (též) oba že stejně zahynou; 15 i řekl jsem si
ve svém duchu: „Zhyneme-li stejně oba, blázen i já, co mi platno, že
jsem moudrosti více byl pilen?“ A rozjímaje v duchu postřehl jsem,
že i to jest marnost. 16 Nebudeť na věky pamatováno moudrého jako
ne blázna, ježto budoucnost všecko stejně přikryje zapomenutím;
umírá učený stejně jako neučený. 17 Protož omrzel mne můj život,
když jsem viděl, všecko že zlé jest pod sluncem, že je vše marnost
a trápení ducha.

Majetek, jejž mudřec pracně nahromadil, musí nechati dědici, který snad bude bláznem (2, 18—23).

18 Omrzela mne také všecka má snaživost, se kterou jsem úsilovně
pracoval pod sluncem, protože budu míti po sobě dědice, 19 o němž ne-
vím, bude-li moudrý či blázen, a (ten) bude panovat nad veškerou mou
prací, na kterou jsem vynakládal pot a moudrost. Zda jest co tak
marného? 20 Proto jsem přestal; srdce mé odřeklo se dále pod sluncem
se namáhati. 21 Neboť musí li, kdo se přičiňoval s moudrostí, věděním
a pečlivostí, zanechat čeho nabyl tomu, jenž nepracoval, také to jest
marnost a veliké zlo. 22 Co totiž má člověk ze vší své práce a trápení
ducha, kterým pod sluncem se týral? 23 Vsecky dny jeho plny jsou bolu
a psoty, ani v noci neodpočívá mysl jeho. Zdali také to není marnost?

Nic lepšího než užívati radostí, kterých dopřává Bůh svým miláčkům (2, 24 26).

24 Zda není nejlépe jísti, píti, a popřát si požitků ze svých prací? Ale
to je z ruky Boží. 25 Kdo jí a rozkoší oplývá bez něho? 26 Miláčku

---

V. 15. „i to“ = pečlivé hledání moudrosti. (Křesťan ví, že teprve po smrti shledá, kdo křesťansky moudře žil, jak dobře učinil a kdo tak nežil, že se zlou se potázal).

V. 16 srv. s Přís 10, 7; Ž 111, 6. — „budoucnost“ blízká. — (Křesťan ví, že kdo moudře následuje Krista, bude mít jméno věčné, zapsané v knize života.)

V. 17. „všecko pod sluncem“ = vše, co člověk činí a co ho potkává jako výše. (Křesťané vědí však, že „těm, kteří milují Boha, všecky věci napomáhají k dobremu“ (Řím 8, 28.) „všecky“ = i zlé, protivné).

V. 18n. „nad veškerou mou praci“ = nad jejím plodem. — Srv. podobný výrok Horácův:

Když tedy tak trvalý požitek žádnému nepopřán,
Když tísněn dědicem je druhého dědic jako vlnka
Hnána vlnou, nač dvorce a sýpky? (Přel. J. Čermák.)

Tu již kazatel nevystupuje jako Šalomoun, který si mohl zajisté učinit úsudek před svou smrtí o Roboamovi, jemuž byl při smrti otcově 41 rok. (Zapletal.) — „co tak marného“ = nepřístojného, opak toho, co by mělo býti. Srv. v. 21; Ž 38, 7; Lk 12, 20.

V. 21. „marnost“ = nepřístojnost, nesrovnalost, jako „marný“ ve v. 19. S v. 23. srv. výrok Horacův:

Nic beze značné
Námahy lidstvu život nedal údělem. (Přel. J. Čermák.)

V. 24. Shon po rozkoši je sice marnost (výše v. 1—10). Má se tedy zříci jakékoliv radosti člověk? Nikoliv! Může střídmě užívati štěstí, jež mu Bůh sesílá, a v něm hledati aspoň jakési uspokojení a jakousi odměnu za svou námahu. Srv. 8, 15; 9, 7 nn; 11, 9ab.

V. 25. dle Vulg slovně: „Kdo tak bude jísti a rozkošemi oplývati jako já?“ Nehodí se do souvislosti.

V. 26. Bůh dává štěstí dle své libosti svým miláčkům a odpírá je těm, kteří jimi nejsou. Takto přeložený a vyložený v. tento neodporuje výrokům Kazatelovým

svému dává Bůh moudrost, rozum a radost; protivnému však trápení a zbytečnou péči, by kupil, hromadil a dával tomu, kdo se líbí Bohu. Avšak také to jest marnost a trápení ducha.

Marnost lidských námah (3, 1 - 22).

Vše se děje a střídá přesně dle řádu, který stanovila vůle Nejvyššího (3, 1—8). Člověk nezná zásad, dle kterých Bůh vše pořádá (3, 9—11). V nejistotě, co bude, nejlépe člověku užívati chvilkového štěstí, jež Bůh posílá (3, 12 n); nemůže totiž běh událostí změniti (v. 14 n). Nad to podléhá nespravedlnosti vrchností — ač ovšem Bůh bude souditi spravedlivého i zločince (v. 16 n). — Konečně — a to jest věc hlavní — člověk podroben jest zákonu smrti jako zvíře (v. 18—21) a nemůže čekati většího štěstí, než to, které mu skýtá chvilkový požitek z jeho práci (v. 22). — (Podechard.)

Hlava 3. — 1 Všecko má svůj čas, a svým vyměřeným během
jdou všecky věci pod sluncem: 2 Jest čas rození i umírání. Jest čas
sazby a čas vytrhování zasazeného. 3 Jest čas zabíjení a čas hojení.
Čas boření a čas stavění. 4 Čas pláče a čas smíchu. Čas kvílení a čas
skákání. 5 Čas rozmítání kamení a čas sbírání. Čas objímání a čas
vzdálenu býti objímání. 6 Čas nabývání a čas pozbývání. Čas schová-
vání a čas vyhazování. 7 Čas roztrhávání a čas sešívání! Čas mlčení
a čas mluvení. 8 Čas milování a čas nenávisti. Čas boje a čas pokoje.
9 Co má člověk ze své lopoty? 10 Viděl jsem trápení, jež uložil

---

7, 16; 8, 10. 14; 9, 1—10. Podechard, který připouští tento rozpor, připisuje v. 26a jinému, pozdějšímu spisovateli (inspirovanému). — „Avšak také to jest marnost a trápení ducha" (není-li to glosa) dlužno vztahovati na v. 24. — Marno je člověku píditi se i po mírném požitku, nepopřeje-li mu ho Bůh; a popřeje-li mu jej, nemůže dokonale člověka upokojiti, ježto je vratký a smrtí jistě končí. Srv. 9, 9; 11, 8b. 10b.

Hl. 3. — V. 1. Všecko sice ve světě se mění, protivy se střídají namnoze, ale to vše se děje nutně, ježto Boží vůle tak chce; člověk nepostřehuje zákonů, dle kterých se to děje, nepředvídá těch změn, podléhá jim, jest bezmocný proti nim, mohou zmařiti a maří často mnohou lidskou snahu. Srv. výše 1, 3— 1. — Ani později nebude lépe, ježto vše bude se opakovati, jak již bývalo. — Srv. Jan 2, 4. — Kóheleth nemluví tu o světovém zákonu, dle kterého má člověk žíti, aby žil přirozeně a tím ctnostně, jak učili stoikové. Proto netlumočí tu Kóheleth myšlenku vypůjčenou od jmenovaných myslitelů.

V. 2. Jak slabý je rozum a vůle člověkova, zřejmo zejména z prvních dvou příkladů: neví kdy se narodí co a kdy zemře aniž může stanoviti sám tomu či onomu čas. Úhrnem p. dáno tu sedm protiv, tedy čtrnácte zjevů bez přesného pořadu.

V. 5. Kamení rozmetávají prakovníci; ti je pak také sbírají. (Zapletal.) Jiní myslí na kamení, kterým nepřítel zahází a zpustoší ve válce ornou půdu protivníka; ten je pak zase sbírá a odnáší. (Srv. 4 Král 3, 19. 25). „Objímání" vyslovuje slušně a šetrně pohlavní důvěrné styky (Jer). Srv. 1 Kor 7, 5; Přís 5, 20; Pís 2, 6; Lv 15, 23 n. — Možno však mysliti také na případy, jako Gn 29, 13; 48, 10; 1 Sam 20, 41. a pod.

V. 7. Kazatel naráží na zvyk roztrhnouti si roucho na znamení smutku nebo bolesti. Srv. Gn 37, 29. 34; 44, 13; 2 Sam 13, 31; Job 1, 20; 2, 12. a jj. V pozdějších dobách trhali si roucho asi na dlaň a když minula doba smutku, zašívali si zase trhlinu. — Mlčeti možno ze žalosti (4 Král 18, 36; Job 2, 13; Ž 38, 10), ale také z jiných důvodů. Srv. níže 5, 1; 10, 14. 20; Přís 26, 4 n.

V. 9. Otázka rovnající se záporu. Zásada jí vyslovená vyplývá z předešlého a dochází vysvětlení v dalším. Srv. výše 1, 3. — Co má člověk ze své lopoty, kdyžtě nepředvídá vhodné doby k tomu či onomu, a jestli ji kdy trefí, brzy zase prchne?

V. 10 n. Bůh vštípil člověku pud, poznávati svět (i budoucno); člověk však shledává k svému žalu, že poznává mnohem méně nežli si přeje. — „časem svým" = přiměřeným všem věcem (srv. v. 1—8), a každé věci zvlášť. Srv. Gn 1, „hádaní" = bádaní a na něm se zakládající různost mínění. — Kóheleth praví toliko, že člověk nepoznává cest prozřetelnosti Boží, kdežto Epikur z ne-

Bůh lidem, aby se plahočili jím: [11] Všecky věci činí pěkné časem
svým, i svět vydal hádání jejich ale tak, že nemůže člověk pochopiti
dílo, jež Bůh činí od počátku do konce.
[12] I poznal jsem, že není nic lepšího nežli se veselit a dobře
(si) činit v životě svém; [13] avšak i to, že smí někdo jísti, píti a okou-
šeti štěstí z práce své — je dar Boží. [14] Poznal jsem, že vše, co Bůh
činí, trvá na věky; nemožno nám nic k tomu přidati aniž co ubrati.
A Bůh tak činí, bychom se ho báli. [15] Co bývalo, děje se dále, a co
bude, již bylo; a Bůh obnovuje, co pominulo.
[16] Viděl jsem pod sluncem na místě soudu — bezbožnost a na
místě spravedlnosti — nepravost. — [17] I řekl jsem si ve svém duchu:
„Spravedlivého i bezbožného soudit bude Bůh; a tehdy dojde na každou
věc.“ — [18] Řekl jsem si v duchu o lidech: „Zkoušet je chce Bůh a

---

spravedlností, jež se dějí na světě, vyvozuje, že prozřetelnosti Boží vůbec není. Srv. 1, 13; 8, 17. — Ani vlivu řeckých pochybovačů (skeptiků) nelze tu ani níže v 9, 1. připustit. Kóheleth sice stěžuje si jako řecká jmenovaná škola, že člověku nelze postřehnouti vnitřní spojitosti věcí, avšak nezná základních otázek jejích: nesdílí se s ní o názor, že poznáváme věci toliko jak se nám jeví, ale ne jaké skutečně jsou; Kóheleth nepochybuje, že smyslové poznání jest jisté východisko moudrých úvah; co je dobré, je dobré skutečně, netoliko dle lidských názorů, které se více méně rozcházejí; co je zlé, je zlé netoliko proto, že se lidé dohodli to neb ono za zlé míti. Kóheleth nikde nepraví, že vzdáti se jistého vědění a pevného přesvědčení jest jediná cesta, která vede člověka ku štěstí.

„jejich“ — lidí. V. 11b. překládají jiní lépe: „i věky dal jim do srdce“, t. j. Bůh vštípil člověku netoliko představu a snahu poznati proč to neb ono nyní se děje („čas“ v. 1—8), nýbrž představu a snahu poznati záměry Boží, dle kterých Bůh „od počátku do konce“, t. j. vždycky jedná, jednal a jednati bude, jinými slovy dějiny lidstva (= „svět“) Bůh vnukl člověku snahu odkrýti cesty prozřetelnosti Boží (srv. 1, 13); kdyby člověk je odkryl, poznal by smysl života, událostí, které jej obklopují a věděl by, kterak z nich ve svůj trvalý prospěch těžiti (Srv. 2, 3b). Podechard.

V. 12. (Křesťan je přesvědčen, že není mu nic lepšího, nežli sebezáporem, sebeobětováním, utrpením shromažďovati si zásluhy pro život věčný.)

V. 13. srv. s 2, 24 nn. Kóheleth doporučuje mírný požitek, liší se od stoiků, kteří kladli nejvyšší š ěstí lidské do ctnosti.

V. 14. „co Bůh činí“ = tajemná prozřetelnost Boží; zůstane člověku záhadnou vždy (= trvá na věky“). Bůh jinak jednati nebude a proto také člověk ani příště záhady, kterak Bůh řídí svět, neprohledne. — „báti se Boha“ doporučuje také 5, 6; 7, 19. Tím liší se od Epikura, který chtěl lidi bázně před bohy zbaviti.

V. 15. srv. s 1, 9 nn. — „obnovuje“ = znova činí (opakuje). — Co tu (3, 6; 1, 4—11) Kóheleth praví, mohl vážiti z denní zkušenosti a nebylo mu třeba, aby tyto myšlenky si vypůjčil ze spisů nebo z řečí řeckých myslitelů, zvaných stoiků. Tito tvrdili, že se vyvinul svět z ohnivého dýmu, ze kterého se skládá božství; až uplyne toto světové období, shoří všecky věci a promění se v obrovské množství ohnivého dýmu. Po čase, předem ustanoveném, vznikne z praohně svět nový, právě takový jako byl onen zaniklý a vyvinovati se bude právě tak, až zase ne jinak zanikne. Tento vznik a zánik činí nekonečný koloběh světový. O tomto světovém koloběhu však Kóheleth ani slovem se nezmiňuje! Ze nemluví o světovém ohni, uznávají i ti, kteří tvrdí, že Kóheleth závisí na filosofii stoické.

V. 16. „místo soudu“ = „místo spravedlnosti“ = úřady. Jako nevyzpytatelné Boží řízení světa, tak i nespravedlnost vrchností lidských nedovoluje, aby si člověk svou prací zajistil pevné štěstí a blaho.

V. 17. jest povzdech spisovatelův, přerývající proud myšlenek. V. 18 dlužno totiž navázati na v. 16. — „tehdy“ — v den soudu Božího. Podechard přičítá v. 17 jiné (pozdější) ruce.

V. 18. Bůh dopouští, aby člověk byl znásilňován svými vrchnostmi. Je to zkouška, ve které poznává svou slabost a bídu, že se nemůže domoci pevného blahobytu podobně jako zvíře nemůže tak učiniti. Tu bídu lidskou, podobnou bídě zvířete líčí dále v. 19—21. — Srv. Ž 48, 13. 21; Moudr 2, 2 n.

ukázat, že se podobají zvířatům.“ [19] Neboť stejně hyne člověk i zvíře,
a stejný obou jest osud: jak umírá člověk, tak umírá též ono; jedno-
stejně dýchají oba, a nic nemá člověk nad zvíře; (neboť) všecko pod-
dáno jest marnosti, [20] a všecko spěje k témuž místu: z prachu je to
vše učiněno, a zase vrátí se do prachu. [21] Kdo ví, zdali dech života
lidského vstupuje vzhůru, a zdali dech života zvířecího sestupuje dolů?
[22] I shledal jsem že není nic lepšího, než aby se veselil člověk v práci
své, a to že jest úděl jeho; neboť kdo jej k tomu přivede, aby po-
znal, co později bude?

V. [19]. Jako mudřec na konci života nevyniká nad nemoudrého (2, 15—23), tak ani člověk nemá trvalé přednosti (tu na zemi) nad zvíře; umírajíť oba mžikem a ztrácejí na vždy vše, co si byli perně shromáždili. (Podechard.) — „jednostejně dýchají oba“ = mají týž „rúach“‘ dech života, život, t. j. spojení těla s pramenem života. Srv. v. 21. — Srv. také Ž 103, 30; a proti tomu Gn 2, 7 (nišmath chajjím). Srv. Lukrécovo:

Vždyť věru jest neznámo, jaká v duši podstata jesti
Zdaž vrozená či v opak vpravována teprv se rodícím,
Zdaž v smrti oddělená zahynouti musí spolu s námi,
Snad pojmou ji i temnoty Orku a mokřiny pusté,
Snad božskou sudbou do jiných se zas ukryje zvířat.

(Přel. Jan Čermák.)

V. [20]. „všecko“ = člověk i zvíře. — „totéž místo“ = země, prach. Srv. Sir 40, 11. — Ž 103, 29 n. — Viz také Gn 1, 24; 2, 19; 3, 19. — Kazatel tu nepopírá, že jest „šeól“, podsvětí (pekla), kam duše zemřelých přicházejí, ježto jinde (9, 10) výslovně podává přesvědčení své o tom, že šeól jest. — Také Xenofanes, řecký filosof (kol r. 570, 470 před Kr.) napsal, že „ze země je všecko a zemí bude všecko na konec.“ Nelze však říci, že Kóheleth vážil z Xenofana, ježto měl na zřeteli Gn 3, 19. — Ani z Epikurovců nevážil tyto myšlenky. Epikur totiž měl za to, že při smrti nedělitelné částky duše, ježto je tělo již nedrží pohromadě, se rozptylují, takže duše dále nežije; Kóheleth však je přesvědčen, že duše po smrti sestupuje do podsvětí!

V. [21]. „dech života“, hebr. „rúach“ neznamená tu nesmrtelnou duši, která dle 9, 10. po smrti sestupuje do šeólu, a která sluje hebrejsky „nefeš“. „Rúach“ znamená tu neosobný život lidský i zvířecí, který si Hebrej představoval jako dech Boží. (My bychom jej nazvali spojení duše s tělem.) Kdežto tělo lidí i zvířat bylo ze země, život, rúach jim vdechoval Bůh. Ježto Hebreové myslili velmi názorně, představovali si dech života (spojení duše, žíchy s tělem) jako skutečnou bytost. A protože byl život cosi vzácného, tajemného, vznešeného, božského, domnívali se, že se vrací při smrti jak život lidský tak i život zvířecí zpět k Bohu, který jej byl vdechl. Srv. Gn 2, 7. Job 34, 14 n; Ž 103, 29 n. (Is 42, 5; Job 27, 3; 32, 8; 33, 4). Za dob Kazatelových počali nejspíše rozlišovati se zřetelem na důstojnost člověkovu, osud života lidského od zvířecího; život lidský (rúach) vrací se při smrti k Bohu, avšak život zvířecí nikoliv, ten s tělem směšuje se s prachem. Kazatel vyslovuje ve v. 21 pochybnost o tomto rozdílu a převaze člověka nad zvířetem a kloní se k názoru staršímu, dle kterého život obou vracel se při smrti k Bohu. Takto-li v. 21 vykládáme, mizí rozpor tohoto v. s 12, 7. a s 9, 10 Tento výklad odpovídá také souvislosti; Kazatel chce říci, že je člověk bytost smrtelná jako zvíře, že jsou si oba před smrtí rovni. (Podechard.) „dolů“ = do země, do prachu (ne do šeólu!). — (Zapletal se domnívá, že tu Kazatel vyslovuje pochybnost o nové nauce, která tvrdila, že duše spravedlivých po smrti vystupují k Bohu, aby tu došly odměny, kdežto dle starší nauky — a té se Kazatel zastává — duše zemřelých všech sestupovaly do šeólu.)

V. [22abc] opakuje, co řečeno již výše 2, 24; 3, 12. a níže 5, 17 n; 8, 15; 9, 7—9; 11, 8—10. Vylučuje z vv. předešlých vědomí o budoucí odměně neb o blažené nesmrtelnosti. (Křesťan shledává z nauky Kristovy, že není nic lepšího nežli pracovati pro život věčný, třebas byla to práce tuhá, žalostná.) —

V. [22de]. „kdo jej k tomu přivede“ = nikdo ho k tomu nepřivede. — „poznal“ odhalil věci budoucí, které se přihodí na zemi, pokud ještě bude člověk živ. Ježto člověk neví, co bude, a ježto není pánem budoucnosti, není nic lepšího nežli využitkovati chvilky šťastné, které Bůh popřává.

O všelijakých nepořádcích mezi lidmi (4, 1—8).

(Úvaha prvá.)

Slabší jsou utlačováni (4, 1—3). Lidé se pachtí prací, avšak ze žárlivosti a ze snahy zastíniti bližního; ale ani lenivec nejedná dobře (v. 4—6). Mnohý, ač nemá příbuzných ani dědiců, plahočí se; pro koho? (v. 7n). Viz dále v. 13—16; 5, 7 n.

Hlava 4. — [1] Obrátiv se k jiným věcem viděl jsem útisky, které
jsou páchány pod sluncem; (viděl jsem) slzy nevinných, ale žádného
těšitele; (viděl jsem), že nemohou odolati jejich násilí, jsouce zbaveni
pomoci všech. [2] I blahoslavil jsem více mrtvé nežli živé; [3] a za
šťastnějšího nad oboje pokládal jsem toho, který se ještě nenarodil,
a proto neviděl zločinů, jež se dějí pod sluncem.
[4] Opět patřil jsem na všecky práce lidské, i znamenal jsem, že
snaživost jedněch budí závist druhých; a protož i v tom jest marnost
a starost zbytečná. [5] Blázen skládá ruce své a užírá se říkaje: [6] Lepší
je hrstka (plná) odpočinku, nežli obě ruce plné práce a trápení ducha.
[7] Hledě nalezl jsem i jinou marnost pod sluncem: [8] Jest sám je-
diný a nikoho nemá, ani syna ani bratra, ale pracovati nepřestává,
oči jeho nemohou se nasytit zbožím, aniž ho napadne, aby si řekl:
„Pro koho pracuji a odpírám sobě požitek?“ I v tom jest marnost
a trápení velmi zlé.

První snůška průpovědí (4, 9—12).

(Výhody života pospolitého.)

[9] Lépe jest věru dvěma býti spolu než jednomu, ježto mají zisk
ze společnosti své: [10] Padne-li který z nich, druhý ho pozdvihne. Běda

---

Hl. 4. — V. 1—3. Jaká bída lidská! Co bezpráví a křivd! A není naděje, že bude lépe. Jaká to muka pro člověka, jenž má cit pro právo a spravedlnost, a soucit s trpícím!

V. 3. „oboje“ mrtvé i živé. — Vv. 1—3 rozvádějí šíře myšlenku, vyslovenou již výše 3, 16. — Srv. **Theognida**:

»Lépe nebýti zrozen je pozemšťanu jistě mnohému
A žhoucího okem slunce paprsku nezřít;
Když se jednou narodil, by sešel pak v Hádovu bránu
Rychle a tam hojnou skryt jsa zemí spočinul.«

(Theognis, řecký básník, žil kolem r. 500 před Kr.)
Srv. také **Sofoklovo**:

»Nad všechen je rozum nebýti zrozen; kdo jednou tu jest, odkud přijde, by tam sešel, toť je na místě druhém, co nejdřív.« (Přel. J. Čermák.)

V. 4. Dle hebr. „všecka námaha a všecka přičinlivost v práci je toliko žárlivost jednoho na druhého.“ Je to nadsázka dobře vystihující moc soutěže v životě lidském. — Marnost jest nezřízená žárlivost a závist, která pudí k napínání sil. Jaký trvalý užitek bude z toho?

V. 5a. srv. s Přís 6, 10; 24, 33. — „užírá se“ = ničí sebe samého.

V. 6. Kazatele zaráží nemírný shon po výdělku, zaráží ho však také přehnaná láska k odpočinku.

V. 8. dlužno myšlenkově spojiti s v. 13—16. Postup myšlenek je přeryt snůškou v. 9—12. Srv. **Horácovo**:

Vodnatost hrozná si hoví a vzrůstá
Žízně nezmenšíc. (Přel. týž.)

V. 9. „ze společnosti“ = ze vzájemné pomoci. Srv. **Homérovo**:

Dva když pospolu jdou, tu uzří ten spíš než onen cos,
Jak z toho mít užitek. Samoten-li by někdo co spatřil,
Tuť jeho duch mdlejší je a slabší rozhodování. (Přel. týž.)

Srv. **latinské přísloví**:

Nikdo si dosti není, nutným všemu příteli přítel.

samotnému: nemáť, padne-li, kdo by ho zdvihl. [11] Taktéž budou-li dva
spolu spáti, zahřeje se jeden od druhého; (ale) jeden, kterak bude
moci se zahřáti? [12] A zmocní-li se kdo jednoho, dva mu odolají; provázek trojnásobný nesnadno se přetrhne.

O nesrovnalostech mezi lidmi (4, 13—16).

(Úvaha další.)

[13] Lepší jest jinoch chudý a moudrý než král starý a blázen,
který neumí hleděti do budoucna, [14] ježto mnohdy onen ze žaláře a
z okovů vychází, aby kraloval, kdežto tento, narozený v paláci královském, chudobou hyne. [15] Viděl sem všecky živé, kteří chodí pod
sluncem, u jinocha, druhého (krále), který nastoupil místo prvého.
[16] Nesčíslný byl počet lidí všech, kteří byli před ním; ale kteří potom
budou, nebudou mít radost z něho, neboť i to jest marnost a trápení
ducha.

Druhá snůška průpovědí (4, 17—5, 6).

(Kterak obcovati s Bohem?)

[17] Měj pozor na nohu, když vcházíš do Božího domu, a přibližuj se, abys poslušen byl. Jeť mnohem lepší poslušenství než obětí nemoudrých, kteří nejsou si vědomi toho, co zlého činí.

Hlava 5. — [1] Nemluv nic bez rozvahy, a tvá mysl se neukvapuj, abys vynášel řeči před Bohem. Neboť Bůh jest na nebi a ty na zemi; proto budiž málo slov tvých.

V. 11. Za chladných nocí sotva stačí jeden plášť chudému, aby se zahřál dostatečně. Lehne-li si s přítelem tak, že mohou se přikrýti oba plášti dvěma, zahřejí se mnohem více. (Zapletal) I k soumarům ležícím tulí se v noci honáci, aby se lépe zahřáli. Srv. Ex 22, 26; Lk 17, 34

V. 12a. „zmocní-li se“ násilně. — V. 12b je patrně přísloví. Mají-li dva ze společnosti zisk (v. 9), mají z ní větší užitek tři neb i více lidí.

V. 13—16. Marné naděje, že slibný jinoch povýšený na trůn, bude vlásti lépe nežli král starý. Zklame i ten. — Místo „neumí hleděti do budoucna“ hebr.: „neumí dáti se poučiti“. Pohrdal od mládí radou jiných, jednal vždy dle své zpupné hlavy a nyní, na stará kolena neumí již činiti jinak.

V. 14. „onen“ jinoch, revolucí na trůn dosazený. — „tento“ starý král, ale sesazený. Srv. **Iuvenalovo**:

Ustanoví-li osud, tu budeš z řečníka i konsul;
Pakli se zachce mu zas, z tebe konsula se stane řečník.

V. 15 n. Kde kdo z poddaných svrženého krále byl na nohou, aby vzdal hold mladistvému panovníkovi, od něhož očekávali novou, lepší dobu spravedlivé vlády a veřejného blahobytu. Zprvu bylo snad skutečně lépe, ale za nedlouho vrátily se zase staré neblahé časy, že poddaní později („kteří potom byli“), nezažili mnoho radostí ze změny na trůně. — „i to“ doufati, že za nového vladaře bude lépe než bývalo za starého.

V. 17. „do Božího domu“ — do chrámu. „Měj pozor na nohu“ — na cestu, na své chování, abys nebrkl a nepadl tím, že bys porušil nějaký neznámý předpis obřadný, obsažený v zákoně, který vykládají kněží, a kterého dlužno „poslouchati“. — „oběti nemoudrých“, kteří se nesnaží poznati obřadní pravidla obětná a přestupují je aniž vědí, že hřeší (=„co zlého činí“). — O přednosti poslušnosti srv. 1 Sam 15, 22; Is 1, 11—17; Jer 7, 21—23; Os 8, 13; Am 5, 21—24; Mt 9, 13). Lépe však překládati se LXX: „Lepší než oběti nemoudrých buď oběť tvá.“

Hl. 5. — V. 1. Vznešenost Boží a nízkost lidská ukládá člověku, aby před Bohem choval se uctivě, aby uvažoval o každém slově, které pronáší; mluviti mnoho jako v rozhovoru s člověkem, sobě rovným, byla by neuctivost a snadno mohla by vésti k nerozvážným těžkým závazkům (slibům). Srv. Mt 6, 7. — Srv. Lukrecovo:

[2] Po mnohých starostech bývá mnoho snů,
a kde mnoho řečí, (tam i) bláznovství.

[3] Slíbil lis co Bohu, neprodlévej to splniti; nelíbíť se mu nevěrné
a bláznivé slibování. Cokoli jsi tedy slíbil, splň; [4] neboť mnohem lépe
jest neslibovati, než po slibu, co připověděno, nesplniti. [5] Neužívej
úst svých k tomu, bys hříchem sebe zatížil; aniž říkej před knězem:
„Nebylo v tom rozvahy," aby snad Bůh se nerozhněval na tvé řeči
a nezkazil všech skutků rukou tvých; [6] [Kde mnoho snů, velmi mnoho
marnosti a řeči bez počtu], ale boj se Boha.

O nesrovnalostech mezi lidmi (5, 7 n).

(Ostatek.)

[7] Uzříš-li, že chudý jest utiskován, právo potlačováno, a spravedlnost že je převracována v zemi, nepozastavuj se nad tou věcí; neboť nad (jednou) vrchností jest jiná vyšší, nad těmi zase jsou jiní ještě vznešenější, [8] a nad to král vládne veškeré zemi, jemu poddané.

»V tom zbožnosti není, kdy viděn kdo, že k ozdobenému
Často běhá rovu, k oltářům všechněm že dochází,
Ni kdyby klesna na zem se po ní válel, ruce spínal,
Před svatyní božskou, oltáře krví by přehojnou
Zvířat pokrápěl, ke slibům vždy nové sliby váže.
Spíš lze-li s poklidnou na všechno pohlížeti myslí.«

V [2]. je pravděpodobně přísloví. — Srv. níže 10, 14; Přís 10, 19. Jako člověk příliš starostlivý, který přepíná své duševní síly, neklidně spí a mnoho má snů, tak i člověk mnohomluvný mluví mnoho pošetilého. — Není jasno, má-li v. 1. n. na mysli toliko modlitbu, nebo sliby, o kterých více níže ve v. 3 nn.

V. [3]. srv. s Dt 23, 22—24; Sir 18, 23. — „nelíbí se mu" a proto ho neodměňuje, ale naopak trestá je.

V. [5]. „Neužívej úst svých" k lehkomyslným slibům. — „hříchem" a z něho plynoucím trestem. — „před knězem" (doslovně „před poslem"), u kterého rady hledá Israelita, který překotně Bohu něco slíbil a nyní z povinnosti slib splniti, chce se vyzouti výmluvou, že nejednal s plnou rozvahou, když činil slib. O knězi-poslovi srv. Mal 2, 7 — Jakou povinnost měli kněží se zřetelem k slibům viz Lv 27, 8. 12. 14. 18. 23. — O hříchu, spáchaném z nedopatření, viz Lv 4, 2. 22. 27; Nm 15, 22—29. — (Někteří se domnívají, že kněz ve chrámě sliby věřících ústně jemu oznámené zapisoval a že svým časem posílal posla chrámového, který je vymáhal a vybíral (dobytek, obilí atd.). Mnozí snad se domnívali, že učiní zadost závažnému slibu nepatrnou obětí smírnou (Zapletal). Curtis připomíná, že dosud v Palestině kněží té oné svatyně obcházejí sbírajíce zaslíbené obilí a podobné věci. (Srv. „kollekty" i v některých krajinách našich.)

V. [6]. Slova v závorce jsou zkomolený v. 2, který neznámý glosator sem pravděpodobně vložil. — „ale boj se Boha" dlužno spojiti s v. 5.

V. [7 n]. navazuje na 4, 13—16. Ani „činovnictví", jež vyssává poddaný lid, ani „carismus", který se domnívá, že národové jsou pro krále a ne naopak, není nic nového pod sluncem, čemu by se měl člověk diviti, ale je to běžné, nenapravitelné zlo.

V. [8]. dle hebr.: „Přes to je to rozhodně výhoda, má-li vzdělaná země krále." Ačkoliv království a činovnictví přináší mnoho nespravedlnosti a vydírání poddaných, je přece pro zemědělský stát lépe krále míti nežli jest anarchie, bezvládí jako bývá na poušti, kde krále není.

Marnost bohatství (5, 9 - 7, 1).

9 Lakomec nenasytí se penězi; a kdo miluje bohatství, nemá
užitku z něho; i to tedy jest marnost. 10 Kde mnoho majetku, tam
i mnoho těch, kteří jej jedí; a jaký (jiný) prospěch má (z něho)
pán, nežli že vidí bohatství očima svýma? 11 Sladce spí pracující, ať
jídá málo nebo mnoho; ale nadbytek bohatého nedopouští mu spáti.
12 Jest i jiná velmi zlá bolest, již jsem viděl pod sluncem: bohatství nachované na neštěstí pána jeho; 13 pozbývá ho totiž nehodou
velmi zlou; syn, kterého zplodil, v největší nouzi bude. 14 Jak vyšel

---

V. 9. „Lakomec“ = milovník peněz (hebr.) — Nenasytí se, ježto chce mít víc a více. Srv. Ovidovo:

»Vzrostlo bohatstvo a tím zběsilá po bohatstvu lakotnost,
A třeba jim sebe víc patřilo, víc mamoní.« (Přel. Čermák.)

V. 10. Z majetku jí četné služebnictvo, zejména mnoho pastýřů stád, ve kterých záleželo bohatství starých Východoťanů. Čím větší majetek, tím větší náklad vyžaduje správa jeho a snadno se může státi, že pak velmi málo vynáší, (jest málo „aktivní“, ne-li dokonce „passivní“). Z pouhého pohledu na bohatství nemá majitel valného požitku. Srv. Horácovo:

». . . zevšad snešených ty na měšcích
K spánku hamižně lehdáš, pokladů jsa takořka dohdáněn
Šetřiti posvátných či těšit z pestrých se obrázků.« (Čermák.)

V. 11. srv. s 2, 23; Sir 31, 1 n. — I za našich dob spí leckdy klidněji a bezstarostněji zaměstnané dělnictvo a jest po této stránce šťastnější nežli zaměstnavatel, majitel závodu. Srv. Horácovo:

»Či bdít a strachy bez sebe být, v noční čas i za dne
Báti se zlých zlodějů, mít hrůzu před ohněm, otroctvem,
Snad že se rozprchnou okradouce tě. V tom-li radost tvá?
Já bych pro vždy si přál na bohatstvo to býti chudičkým.« (Přel. týž.)

Srv. Iuvenálovo:

»Jak snesené v přílišné péči peníze mnohého
Rdousí, tak bohatstvo vše jmění rodné převyšivší.«

Polybius Syrus napsal:

»Lakomce dráždí, však nesytí peníze.« (Přel. týž.)

V. 12. Boháč, aby si „nachoval“, nastřádal majetku, odpíral si požitek, kterého mohl dojíti, kdyby nebyl šetřil.

V. 13. Shromážděl, odpíral si, aby zachoval něco dětem, dědicům (srv. 2, 18—21); tím se těšil, to byla jeho radost — ale zklamal se, vidí, že nezanechá svým dětem nic.

V. 14. „z práce své“ = za práci, námahu svou. Ostatně srv. Job 1, 21; Ž 48, 11. 18; 1 Tim 6, 7. — Velmi malebně je tato pravda vylíčena v assyrské básni, vypravující o Ištaře, bohyni lásky, kterak ses oupila do podsvětí:

K zemi, z níž není návratu,
Ištar, Sinova (boha měsíce) *dcera*
zřetel svůj obrátila.
Obrátila Sinova dcera
zřetel svůj
k domu temnot,
k sídlu Irkallinu (bohyně podsvětí),
k domu, do něhož kdo vkročí,
již nevychází,
k cestě po které jíti,
znamená nevrátit se,
do domu, do něhož kdo vkročí,
postrádá světla,
kde prach jest jejich potravou,
a pokrmem jejich hlína;
světla (tam) nevidí,
v temnotě sedí,
oděni jsou jako ptáci,
v křídelné roucho,
na dveřích a závorách
usadil se prach.
Ištar k bráně bez návratu
když dorazila,
ke strážci brány
slovo promluvila:
»Strážce, hoj,
otevři svou bránu!
Otevři svou bránu,

z lůna své matky, nahý, tak se vrátí, a nic neodnese s sebou z práce
své. [15] I to jest žalostná bolest, že jak přišel, tak se vrátí; jaký tedy
užitek má (z toho), že pracoval do větru? [16] Po všecky dny života
svého jídal ve tmách, v starostech mnohých a v bídě i v zármutku.
[17] To tedy zdálo se mi za dobré: aby každý jedl, pil a užíval
radosti z práce své, kterou se plahočil pod sluncem za dnů života
svého, jež mu Bůh dává, neboť to jest úděl jeho. [18] A dává-li Bůh
komukoli bohatství a statky, a dopřává li mu, aby jedl z nich, aby
užíval údělu svého, a radoval se z práce své — je to Boží dar.
[19] Neboť nebude mnoho vzpomínati na dny života svého, protože Bůh
zaměstnává rozkoší srdce jeho.

Hlava 6. — [1] Jest i jiné zlo, které jsem viděl pod sluncem, a to
bývá časté mezi lidmi: [2] Člověk, jemuž dal Bůh bohatství, statky i čest,

---

bych mohla vstoupit!«
. . . .
. . . .
Vrátný šel
a otevřel jí svou bránu.
. . . .

Do první brány když ji zavedl, natáhl se,
a sňal jí velkou korunu s hlavy.
»Proč, vrátný, vzal jsi mi,
velkou korunu s hlavy?«
»Dále pojď, má paní! Paní podsvětí —
takové jsou její zákony!«

Do druhé brány když ji uvedl, natáhl se,
a sňal jí kroužky s uší.
»Proč, vrátný, vzal jsi mi,
kroužky s mých uší?«
»Dále, pojď má paní! Paní podsvětí —
takové jsou její zákony.«

Do třetí brány, když ji uvedl, natáhl se,
a sňal jí řetízky s hrdla.
»Proč, vrátný, vzal jsi mi
řetízky s mého hrdla?«
»Dále pojď, má paní! Paní podsvětí —
takové jsou její zákony!«

Do čtvrté brány když ji uvedl, natáhl se,
a sňal jí náprsník s ňader.
»Proč, vrátný, vzal jsi mi
náprsník s mých ňader?«
»Dále pojď, má paní! Paní podsvětí —
takové jsou její zákony!«

Do páté brány když ji uvedl, natáhl se,
a sňal jí pás s drahokamy s beder.
»Proč, vrátný, vzal jsi mi
pás s drahokamy s mých beder?«
»Dále pojď, má paní! Paní podsvětí —
takové jsou její zákony!«

Do šesté brány když ji uvedl, natáhl se,
a sňal jí sponky s rukou a nohou.
»Proč vrátný, vzal jsi mi
sponky s rukou mých a nohou?«
»Dále pojď, má paní! Paní podsvětí —
takové jsou její zákony!«

Do sedmé brány když ji uvedl, natáhl se,
a sňal jí zástěrku s jejího života.
»Proč, vrátný, bereš mi
zástěrku s mého života?«
»Pojď dále, má paní! Paní podsvětí —
takové jsou její zákony!«

V. 15. srv. s Is 26, 18; Přís 11, 29. —
V. 16. „tmy" = neštěstí.
V. 17. srv. s 2, 24; 3, 12. 22. — Kóheleth doporučuje mírný požitek darů Božích proti člověku, který si ničeho nedopřeje, jen aby nahromadil co nejvíce majetku, který mu bude vyrván. — (Křesťan, který si odpírá i dovolený požitek, ví, že si tím shromažďuje nehynoucí poklady pro život věčný.) — Ze dává Bůh zbožným radosti pozemské, praví také Ž 22, 6; 36, 4; 90, 16; 91, 15; 83, 12; 111; Přís 22, 4. Není proto nutno se domnívati, že Kóheleth bral od Epikura rady, aby člověk užíval nevinné rozkoše, které mu chvilka řízením Božím dopřává. Ostatně Epikur prohlásil sice rozkoš za nejvyšší člověkovo dobro, ale tou rozkoší myslil toliko bezbolestnost, domnívaje se, že život zpříjemňuje střídmý rozum, nikoli však labužnictví. I když dovoloval radost z věcí pozemských, žádal od mudrce, aby byl nad ně povýšen. Srv. výše 3, 20. S Epikurovým názorem na radostný život málo se srovnávají výroky Kóhelethovy 4, 2; 7, 2 n.
V. 18. srv. s 3, 13. Srv. také Řím 9, 16.
V. 19. Bůh zabírá časnou radostí srdce člověkovo tak, že nemá kdy ani chuti hloubati o bídě a vratkosti lidského života.
Hlava 6. — V. 2. „cizák" = příslušník jiné rodiny. Kóheleth má na zřeteli člověka, který se namáhal, aby sehnal, čeho třeba, aby mohl se oženiti a zříditi si krb rodinný, který však ve svěží síle náhle umírá. Srv. Gn 15, 2 n; Lk 12, 20.

a nic se nedostává duši jeho ze všech věcí, kterých žádá, avšak ne-
dopouští mu Bůh, aby toho užil (on), ale cizák užívá toho. To jest
marnost a bída veliká. 3 Zplodil li by kdo sto dětí, a byl by živ mnoho
let, došel-li by velikého věku, ale neužil by blaha ze svých statků, a
neměl li by (nad to) ni pohřbu: o tom prohlašuji, že je lépe mrtvo
rozenci než jemu. 4 Neboť nicotný přišel a do tmy se ubírá; zapome-
nutím bývá zahlazeno jeho jméno; 5 neviděl slunce, aniž poznal roz-
dílu mezi dobrým a zlým. 6 A byť i živ byl dva tisíce let (onen boháč)
a dobrého neužil, zdaliž na jedno místo všecko nepospíchá?

7 Všecko činí člověk pro svá ústa,
ale duše jeho nedá se nasytit.

8 Co má na víc moudrý nežli blázen? A co chudý? Toliko aby
se bral tam, kde jest život. 9 Lépe jest viděti, čeho žádáš nežli žádati,

---

V. 3. Achab měl 70 synů (4 Král 10, 1), Roboam pak dvacet osm synů a šedesát dcer (2 Par 11, 21). Povážíme-li, že staří žili v mnohoženství, jsou ta čísla vysvětlitelna. Vždy však zůstává „sto“ číslicí okrouhlou. — I kdyby jiný nepostrádal toho, čeho se nedostalo člověku jmenovanému ve v. 2, kdyby však nebyl spokojen a šťasten pro jinou jakoukoliv příčinu a kdyby dokonce ani pohřbu nedošel po smrti — není šťasten. Nebýti pohřbenu pokládali staří za vrchol neštěstí. Srv. Is 14, 19 n; Jer 16, 4 n; Job 21, 32 n. — O mrtvorozenci srv. Ž 57, 9; Job 3, 16. — Četná rodina a dlouhý život býval pokládán za blaho.

V. 5. „nezakusil rozdílu“ štěstí a neštěstí. — Dle hebr. však: „Nespatřil slunce a nepoznal (ho); má více pokoje než onen“ (boháč). Srv. Job 10, 19. — „pokoj“, odpočinek nejdůležitější složka štěstí. Staří se domnívali, že duše zemřelého nemá pokoje, pokud tělo jeho není slušně pohřbeno. Srv. Jer 8, 1. — Z Joba 3, 16. lze vyvozovati, že potrat byl zahrabán do země. (V babylonském epu o Gilgamešovi (Nimrodovi) na XII. tabulce, v sloupci VI. je psáno:

»*Čí mrtvola byla na pole pohozena,*
— *viděl jsi? já jsem viděl* —
toho duch (ekimmu) neodpočívá v zemi (v podsvětí).«

V. 6. „dva“ jest asi glosa. Stačí „tisíc“, kterého nedošli ani praotcové, ačkoli se k němu přiblížili. — „na jedno místo“ — do hrobu a do podsvětí — „všecko“ a tedy také tisíciletý boháč i potrat, mrtvorozenec. — Byť se dostalo někomu odměn, které slibuje Bůh dobrým, množství dětí a dlouhého života, schází-li mu něco jiného ke štěstí, nemůže se cítiti blaženým, ježto nemá naděje, že mu smrt přinese něco lepšího. Srv. níže 9, 3—6. 10. O záhadě, může-li mravnost člověka na světě dokonale učiniti spokojeným, jedná kniha podrobněji ve hl. 7—9. Srv. Ovidovo:

. . . . *k sídlům chvátáme společným,*
Cílí tam každý.«

V. 7. podává mudroslovné přísloví: Člověk činí vše, aby ukojil své tužby (= „ústa“ v nejširším významu slova) a tak byl šťasten; avšak jeho požadavky dychtivé (= „duše“, jejich podmět) nedají se ukojiti. V. 7 nesouvisí s v. 8, který patří k v. 6. S v. 3—6 souvisí v. 7 velmi volně, pokud podává v něm Kóheleth svůj názor o člověku líčeném ve v. 3—6, jemuž nestačí ke spokojenosti ni bohatství, ni dlouhý věk ani četná rodina.

V. 8. Spisovatel ztotožňuje tu mudrce s chuďasem jako níže 9, 11—15. Moudrost, hloubání o zásadách mravního a šťastného života ani život dle těch zásad nevedl k bohatství. Srv. bídu mnohých novověkých myslitelů, básníků a spisovatelů. — Hebr. navazuje v. 8 na v. 6 spojkou „Neboť“. Na „chudý“ navazuje hebr. lépe než Vulg vztažnou větu: „který umí se chovati před živými (lidmi)“ — „chovati se“ = moudře s lidmi obcovati. — „A co chudý“ — jakou přednost má před bláznem? — Mudřec přese své přednosti pospíchá na totéž místo jako bláhový (v. 6; 2, 14—16; 9, 13 nn).

V. 9. „viděti“ = užívati. — Opakována tu myšlenka, že dlužno užívati přítomného štěstí, pokud ho Bůh popřává. — „žádati, čeho neznáš“ jako činí

čeho neznáš. Ale i to jest marnost a trápení ducha.
10 Kdo potom bude, toho jméno jest již vysloveno a ví se, že to bude člověk, jenž nebude moci se souditi se silnějším, nežli jest sám.
11 Bývá mnoho řečí, jež v rozpravách jen množí marnost.
Hlava 7. — 1 Co jest platno člověku věcí na sebe větších hledati, kdyžtě neví, co mu jest užitečno v životě jeho, v počtu dnů putování jeho, za času, který jako stín pomíjí? Aneb kdo bude moci mu oznámiti, co bude příště pod sluncem?

Třetí skupina průpovědí (7, 2—13).

Vážnost života (2—8). Buď trpělivý a klidný (9 n). Přednosti moudrosti (11—13).

2 Lepší jest jméno dobré, než voňavky vzácné,
a den smrti než den narození.

3 Lépe jest jíti do domu truchlozpěvu
nežli (jíti) do domu hodování,

---

onen mudrc, který chce poznati zásady, dle kterých Bůh řídí svět — žádost a námaha marná. Víc o tom viz níže 7, 23 nn; 8, 16 n; 9, 1. 11. a jj. — Srv. Horácovo:

»*Za všelikých poměrů čti a doptávej se učenců,*
Cesta jaká umožní ti žitím v pohodlí se přenésti,
Zdaž snad nouzovitá napořád bouří tě lakotnost,
Zdaž bázeň, zda naděj ve statky nevalně potřebné.«
(Přel. J. Čermák.)

V. 10. — 7, 1. zdůrazňují bídu lidskou, která nemůže budoucno předvídati ani vykonávati vliv na běh světa a událostí v něm. Srv. v. 8; 3, 11—14; 7, 24 nn; 8, 17.

V. 10. „jméno jest již vysloveno" = podstata jeho jest již ustanovena. Člověk budoucnosti bude právě tak obmezený jako byl člověk minulosti a jako je člověk přítomnosti (1, 9; 3, 15). — „silnější" jest Bůh. Srv. Job 9, 2 n; Is 45, 9; Řím 9, 20 nn.

V. 11. v hebr. počíná slovem „neboť" a odůvodňuje v. předchozí. — Zbytečno mudrovati člověku o tom, co bude a hloubat o zásadách, dle kterých Bůh vše spravuje; člověk nemá z toho prospěchu.

Hlava 7. — V. 1. = 6, 12. hebr. — Srv. Job 14, 2; Ž 108, 23; Job 8, 9; 1 Par 29, 15; také Sofokles (Ajas 125 n) přirovnává lidský život ke stínu:

»*Vidímť, kterak my nic jiného nejsme než*
Přílud, co nás na živě, neb lehoučký stín.«

Smysl v. 1: Nikdo nemůže říci člověku, co je mu dobré činiti v životě, ježto nikdo mu nemůže říci, co bude na zemi dále. — Aby mu mohl někdo raditi co činiti nebo čeho se vystříhati, musil by věděti, jak věci dopadnou (11, 6), nebo dovolí-li mu smrt užíti bohatství, které s velikou námahou nahromadil (6, 2), nepozbude-li ho náhle (5, 13). Nic není nutnějšího člověku, aby věděl, co s prospěchem činiti, nežli znáti věci příští (Podechard).

V. 2.—13. nesouvisí myšlenkově ani slohově s hlavou předešlou; teprve zase 7, 14. 15. souvisí s 6, 10; 7, 1b. Podechard se domnívá, že tento úryvek není práce Kóheletova. Viz Úvod str. 525 n. Možno však, že Kóheleth tyto průpovědi sebral a že původně kolovaly samy o sobě ve zvláštní knížečce.

V. 2. Východňané užívali velmi často vonných olejů. Srv. 2 Sam 12, 20; Am 6, 6; Ž 44, 7; Přís 7, 17; Rut 3, 3; Dan 10, 13. — Ježto vůně jejich je příjemná a šíří se daleko široko, bývala k nim přirovnávána dobrá pověst (Pís 1, 3; 2 Kor 2, 14 n). — Podechard myslí, že lépe překládati: „Více váží býti pokládánu za vážného, nežli voňavky těch, kteří hodují; více váží slaviti den smutku, když někdo umře, nežli slaviti svátek ve výročí narození." Tak nabývá souvislosti s v. n.: „Lépe jest jíti do domu, kde kosila právě smrt, nežli do domu, kde se slaví kvas." — K v. 2b srv. výše 4, 2 n; 6, 4 n.

V. 3. „truchlozpěv" nad smrtí člena rodiny. — „hodování" popředně o narozeninách. Srv. Gn 40, 20; 2 Mach 6, 7; Mt 14, 6; Mk 6, 21; Job 3, 7. — Jiný námět k hostině není ovšem vyloučen.

neb onen připomíná všech lidí konec,
a kdo živ jest, myslí, co bude potom.

4 Lepší jest mrzeti se nežli smát se,
neb tvář zasmušilá je prospěšná mysli.

5 Srdce moudrých tam bývá, kde je truchlozpěv,
ale srdce bláznů tam, kde je veselí.

6 Lépe poslouchati od moudrých výtku,
nežli slýchati svůdnou píseň bláznů;
7 neb jako praskot trní pod hrncem v ohni —
takový bývá smích blázna.

Také i to jest marnost.

8 Nátlak (může) i moudrého poblázniti,
a (dar) zmařit sílu srdce jeho.

9 Lepší bývá konec věci než počátek,
lepší mysl trpělivá než pyšná.

10 Nebuď kvapný, když máš hněvati se,
neboť hněv v lůně (jen) blázna odpočívá.

11 Neptej se: „Čím to, že dávné doby lepší byly, než nynější jsou?"
Neboť je bláznivá taková otázka.

V. 4. „smáti se" lehkomyslně; „mrzutost" je známka starostlivé vážnosti. Tvář zasmušilá, svědčící o strádání a útrapách, nedovoluje člověku, aby mysl jeho těkala rozpustile po neužitečných věcech, ale nutí ji k vážnému nazírání na život.

V. 5. jest obměna v. 3.

V. 6n. Blázen zpívá svůdné výskavé písně zejména při hodech. Am 6, 5n. Srv. Přís 13, 1. — Trní v ohni nadělá sice mnoho hluku, ale brzy hasne aniž vydá mnoho tepla. Srv. Ž 57, 9; 117, 12. (Opak toho jest dřevěné uhlí, které hřeje dlouho bez hluku. Srv. Ž 17, 9; 119, 4; Is 47, 14; Jer 36, 22; Jan 18, 22). „Také i to (smích bláznův) jest marnost" jest nejspíše dodatek vydavatelův.

V. 8. srv. s Ex 23, 8; Dt 16, 19. — Ježto v hebr v. 8. začíná spojkou „Neboť", domnívají se mnozí, že původně byla před v. 8. věta obsahem podobná Přís 16, 8:

Lépe mít maličko, ale spravedlivě,
než velké příjmy, ale nepoctivě.

„Nátlak" mocných tohoto světa, kterému neodolá než ten, kdo umí za své přesvědčení mnoho trpěti.

V. 9. Člověk pánovitý, pyšný bývá také zlostný, netrpělivý a nedočkavý; dává se odstrašiti počátečními obtížemi a nedočkává se proto sladkých výsledků podniku.

V. 10. srv. s Přís 12, 16; 21, 19; 27, 3. — V. 10b srv. s 10, 13; Job 5, 2.

V. 11. srv. s 1, 9—11; 3, 15; 6, 10. Bývá to řeč stařecké slabosti. Srv. Horacovo:

Rozmrzelý, skuhravý, doby uplynulé chvalořečník,
jižto prožil jako hoch, mladších ostouzeč a kárce. (Přel. Čermák).

12 Užitečná jest moudrost jako bohatství,
a velmi prospívá těm, kteří vidí slunce.

13 Neb jako chrání moudrost, chrání též peníze;
tu však přednost má moudrost, že život dá těm,
kdož ji mají.

Mravnost nebývá na světě s dostatek zdůrazňována (7, 14—18).

14 Pozoruj skutky, jež Bůh činí: že žádný nemůže napravit, co on
zkřivil. 15 Za dne dobrého požívej štěstí a za dne zlého uvažuj, že ten
i onen (den) činí Bůh, ale tak, aby člověk nepoznal, co bude. 16 Dvojí
věc jsem viděl v marných dnech svých: Jsou spravedliví, kteří hynou
ve své spravedlnosti a jsou bezbožní, kteří dlouho žijí ve své nepra-
vosti. 17 Nebuď výstředně spravedlivý aniž dělej moudrého více nežli
třeba; ať nezpitomíš! 18 Nečiň (také) mnoho bezbožného a nebývej
bláznem, abys neumřel před svým časem.

V. 12. Kdo jsou ti, kteří „vidí slunce", viz 6, 5; 11, 7; Ž 48, 20; 57, 9; Job 3, 16.

V. 13. „chrání" — dosl.: „je stínem". Peníze chrání mudrce, aby se nedal úplatky porušiti (výše v. 8). — Jindy, kdy i peníze selhou, osvědčí se moudrost, zachrání člověku i život.

V. 14. „skutky Boží" = řízení světa, zejména způsob, jakým se dostává lidem od Boha dobrého a zlého. Srv. 3, 11; 8, 17; 9, 5. — Cit pro spravedlnost pudí člověka, aby si přál viděti přiměřenou odměnu mravního dobra a trest mravního zla na zemi, chce viděti spravedlivce blažené, bezbožníky nešťastné. Na svou bolest vídá však člověk mnohdy pravý opak ve správě světa a nic nemůže na věci změniti, jsa proti Prozřetelnosti malomocný.

V. 15. srv. s 3, 22; 7, 1. — Prozřetelnost sesílá na člověka štěstí i neštěstí dle zásad člověku nepochopitelných; smrtelník neví, co na něho čeká i kdyby sebe spravedlivěji byl živ a nemůže ani mravným životem vynutit si na Bohu pozemského štěstí. Proto nezbývá, nežli užívati šťastných chvilek, jež mu Bůh popřává, v neštěstí pak uvažovati, jako činí Kóheleth níže ve v. 16—18. (Ježto neví člověk, co bude, nemůže „nalézti proti Bohu spravedlivých stížností" Vulg.) — Zapletal připomíná hymnus Kleontův ke cti boha Dia:

Však ty umíš přílišné obrátiti v soulad
A v slušnost, co neslušno; milé co není, to milým ti.
Tak jsi totiž řádné s nekalým vše v jednotu srovnal,
Že z toho tím vzchází jediný trvalý všeho úměr. (Přel. J. Čermák.)

Kóheleth praví, že dobro a zlo se střídá, aniž poznává člověk příčinu nebo zákon toho. Tím nevyslovuje myšlenku stoiků, že mravní zlo jest na světě jen proto, by vyniklo mravní dobro. Jak daleko jest Kóheleth od stoiků, patrno z toho, že tu i jinde (na př. 12, 1) rozlišuje dobro příjemné od zla nepříjemného, bolestného, kdežto stoikové tohoto rozdílu neuznávali! Proto radí užívati rozkoše dovolené.

V. 16. srv. s 8, 10. 14; 9, 2n. — „ve své spravedlnosti" = přes to, že jsou spravedliví. — „ve své nepravosti" = přes to, že jsou nešlechetní.

V. 17. Byla by to pitomost chtíti výstřední, vášnivou ctností vynutiti si na Bohu štěstí, kterého si přeješ. — I přílišná ctnost se zvrhá. Ctnost pravá jde po zlaté cestě střední a varuje se chybiti nedostatkem právě tak jako upřílišněností. To postřehli již pohanští myslitelé a básníci. **Horác** na př. píše:

Blázen by zván byl mudřec, spravedliv kdo je, křivdným,
Ctnosti samé-li by více hleděl než právě je dosti.

A jinde:

›Ctnost je uprostřed chyb, v stejné od obou dalekosti‹. (Čermák.)

V. 18. Kóheleth oslovuje bezbožníky, kteří nevidouce v zápětí svých činů Božího trestu, spouštějí se bez rozmyslu a šíleně oddávají se neřesti. Jako by se mýlil, kdo by se domníval, že přemrštěnou ctností vynutí si štěstí (v. 17), tak

Čtvrtá skupina průpovědí (7, 19—23).

19 Dobré ti, abys přidržel se tohoto [spravedlivého], ale také od
onoho neutrhl své ruky; neboť kdo se bojí Boha, ničeho nezanedbá.
20 Moudrost posiluje moudrého více nežli desatero velmožů města.

21 Není zajisté člověka spravedlivého na zemi,
který by činil (vždy) dobré a (nikdy) nehřešil.

22 Nepřikládej také srdce svého ke všem řečem, které se mluví,
abys neslyšel snad služebníka svého, an ti zlořečí. 23 Neboť ví tvé
svědomí, žes i ty často zlořečil jiným.

Mravnost nebývá na světě jak patří zdůrazňována (7, 24-30).

(Část další.)

24 Vše (to) zkusil jsem s moudrostí; řekl jsem: „Budu moudrým,"
ale to zůstalo daleko mne, 25 daleko mne jest, co se děje, a hluboko,
hluboko; kdo to najde? 26 Všecko jsem přeběhl svou myslí, chtěje po-
znat a zpytovat, chtěje hledat moudrost a rozum, i poznal jsem, že

---

také mýlí se, kdo se domnívá, že může nevázaně hřešiti bez trestu. (Jiní se domnívají, že spisovatel pokládá každého za hříšníka; (níže v. 21) a že tedy varuje, když již člověk bez hříchu býti nemůže, aby nehřešil aspoň přespříliš). — Srv. Jak 1, 21.

V. 19. „tohoto" a „onoho" přikázání. — „nezanedbá", t. j učiní zadost tomuto i onomu přikázání (v. 17 n).

V. 20. pokládá Podechard právem za glosu k v. 12 n (výše), která omylem dostala se sem, kde nesouvisí ani s v. předchozím ani s v. n. — Místo „deset" čte novodobá kritika po Perlesovi: „bohatství".

V. 21. pokládá Podechard za glosu k v. 23. (níže). Myšlenka je známa z 3 Král 8, 46; Job 4, 17; Ž 18, 13; Přís 20, 9.

V. 22n. Kdo mnoho zvídá a věří klepům, doví se snadno věcí, které ho mrzí, a o kterých lépe nevěděti. Vědomí pánovo, že i on často zlořečil jiným, je nejlepší důvod pro to, aby se bál, že se doví mnoho nepříjemného, bude-li se sháněti příliš po klevetách (v. 23). — Spravedlnosti výstředně hledá (v. 17a, 19a) i ten, kdo příliš přísně a stroze domáhá se svého práva vůči bližnímu, zejména podřízenému („služebníku"). Spravedlnost má každý mírniti shovívavostí jsa pamětliv toho, že by i jemu bylo zle, kdyby jiní chtěli nakládati s ním dle přísné spravedlnosti, jak zasluhuje za své viny (v. 22 n).

V. 24n. Moudrost vedla sice Kóheleta při jeho zkoumání, avšak nedošel konce, za kterým se bral. — „to", o čem již mluvil ve v. 14.—18. této hlavy. V. 24 souvisel kdysi přímo s v. 18. — „to zůstalo daleko" — býti moudrým, moudrost. Srv. 1, 17 n; 3, 11; 7, 27 n; 8, 17. a jj. — „co se děje" — patrný nedostatek odměny za ctnost a trestu za hřích na zemi. Kdyby vládl zákon mravnosti na světě, bylo by snadno pochopiti jeho běh. Všecko neštěstí bylo by následkem spáchaných hříchů a všecko štěstí bylo by následkem skutků ctnostných. Záhada života byla by rozřešena a klíč ke štěstí byl by nalezen: ctnostně žíti. Bylo by dosaženo moudrosti theoretické i praktické. Avšak zákon mravnosti na světě nevítězí a proto také nevysvětluje toho, co se děje na zemi. Zákon, dle něhož ve světě vše běží, není nám přístupný a proto nevíme, co činiti, bychom byli šťastni. (Srv. 2, 3; 6, 12). — Třeba poznamenati, že myšlenky, které Kóheleth podává ve v. 17 n. 26 n; 8, 15; 9, 7—10. jsou toliko zatímná pravidla opatrnosti, která nečiní nároku na konečné řešení záhady. (Podechard). Srv. Dt 30, 11—14; Job 11, 7 n; Dan 2, 22; Sir 24, 38 n; Řím 10, 6—8; 11, 33.

V. 26. Kóheleth nenašel sice smyslu života, ani klíče k lidskému štěstí (v. 24 n), ale tolik přece poznal, že hřích je pošetilost, ježto hříšník si jím škodí. Srv. Job hl 28; Bar 3, 9—4, 4. — V tomto smyslu mluví také již Jer 9, 23; 10, 21; 7, 11 i Kniha Přís. Neučil se tedy Kóheleth od stoiků ctnost nazývati moudrostí a hřích bláznovstvím.

bezbožnost jest bláznovství a blud nemoudrost. [27] A shledal jsem, že
větší hořkost nežli smrt působí žena, ježto jest osidlo, tenata její srdce
a okovy její ruce. Kdo se líbí Bohu, varuje se jí, ale hříšník jat bývá
od ní. [28] Hle, to jsem shledal — řekl Kazatel — to i ono (zkoumaje)
chtěje nalézti poznání, [29] které hledá dosud má duše, avšak marně:
Muže z tisíce jednoho nalezl jsem; ženy ze všech nenašel jsem. [30] To-
liko to jsem shledal, že učinil Bůh člověka správného, ale on že za-
pletl se do nesčíslných nesprávností.

Pátá snůška průpovědí (7, 30c—8, 8).

Chvála moudrosti. Buď poslušen krále (7, 30c—8, 4). Poctivci nebude trpěti; bude soud; bezbožník neujde trestu (8, 5—8).

Hlava 8.

7, 30c Kdo může rovnati se s moudrým?
A kdo umí vykládat věci?
8, 1 Moudrost tvář člověkovu osvěcuje
a hrubost obličeje mu mění.

2 Šetři slov královských a pro přísahu při Bohu
3 nepospíchej, abys vzdálil se od něho;

V. 27. O hořkosti smrti srv. 1 Sam 15, 32; Přís 5, 4: Sir 41, 1; 28, 25. — Člověk snadno se domnívá, že ho šťastným učiní žena, zklame se. S v. Přís 5, 4. 22 n; 7, 22 n; 22, 14. — Srv. řeckého básníka:

Trojí mořem, ženou a ohněm dáno zlo.
Ženy kde najdeš, tam dobrého nic není.
Bývá všude k zármutku přítomnost ženy.
Dravců krutější veškerých je jen žena. (Přel. J. Čermák.)

V. 27d. připisuje Podechard pozdějšímu spisovateli nežli byl Kóheleth sám. — „hříšník“ = kdo se Bohu nelíbí (Zapletal). Srv. 2, 26.

V. 28. „to“, co vypisuje ve v. 29. — O marném hledání poznání viz výše v. 24 n. — K „řekl Kazatel“ srv. 1, 2. Mluví tu žák Kóheletův. — V tomto v. nelze viděti myšlenku vypsanou z Aristotela: „Indukce jest vzestup od jednotlivého ku všeobecnému.“ Neboť ten, kdo chce dojíti zásady všeobecně platné, nemůže než vycházeti od jednotlivých zkušeností. (Heinisch. Srv. výše 2, 3.)

V. 29. „muže“ takového, jaký má býti, aby hoden byl toho jména. — „ženu“ takovou, jaká má býti, která není panovačná, lstivá, žárlivá, závistivá, ale taková, by učinila muže skutečně šťastným. Srv. 9, 9. — „tisíc“ veliká číslice okrouhlá jako Ex 20, 6; Dt 1, 11 a jj.

V. 30. „člověka“ = muže i ženu. — „správného“ mravně. Srv. Gn 2, 26 n; Kaz 3, 11. Podechard přičítá v. 30. pozdějšímu horlivci („chásíd“-ovi). Viz Úvod, str. 525 n. Příčinil jej prý, aby upozornil čtenáře, že špatnost lidská nepochází od Boha, ale od člověka

Hl. 8. — V. 1.—4. přičítá Podechard mudrci („chácham“-ovi), v. 5—8 horlivci („chásíd“-ovi). Viz Úvod na str. 525.

V. 1. „osvěcuje tvář“ výrazem ušlechtilosti a blahovůle. — Srv. Nm 6, 25; Ž 6, 7; Job 29, 24. — K v 1b srv. Sir 13, 31; Přís 15, 13. — Vulg slovně: „Nejmocnější (t. j. Bůh) tvář jeho mění.“ — Srv. **Ovidovo**:

Ještě dodej, krásným uměním vyučit se upřímně
Že mravy nám jemní a zdivočet nenechá. (Přel. J. Čermák.)

V. 2. „slov“, rozkazů, slovně: „úst“ — „pro přísahu při Bohu“, že budeš králi věrný. Srv. 2 Sam 5, 8; 4 Král 11, 17b; 1 Par 11, 3. Podechard přičítá slova ta horlivci („chásíd“-ovi). — Za dob, kdy byli vybíráni z cechu mudrců vyslanci Židů, kteří měli národ svůj zastupovati před králi v Antiochii nebo v Alexandrii jest vysvětlitelno, že se obírali mudrci průpovědmi, poučují-

netrvej v nebezpečném stavu,
neboť vše, čeho se zachce jemu, učiní;
4 řeč jeho je plná moci,
nikdo mu nemůže říci: „Proč tak činíš?“

5 Kdo dbá přikázání, neokusí nic zlého. Srdce moudrého ví o času
a soudu. 6 Máť věc každá svůj čas a soud a zlo velmi doléhá na člo-
věka; 7 nevíť, co bude a kdy to bude, nižádným poselstvím nemůže
zvěděti. 8 Není v moci člověkově zadržeti v sobě dech života, nemá
v moci dne smrti, nemá úlevy, když ten boj nastane, aniž vysvobodí
bezbožnost bezbožného.

Mravnost nebývá na světě náležitě zdůrazňována
(8, 9—9, 10).
(Část další.)

9 Toto vše znamenal jsem pozoruje všecko, co se děje pod slun-
cem za dob, kdy panuje člověk nad člověkem k jeho zlému: 10 Viděl
jsem bezbožné pohřbené (čestně); a ti také, když ještě živi byli, na
místě svatém byli a chváleni byli v městě jako ze spravedlivých skutků.
I to také jest marnost. 11 Protože totiž ortel proti zlým hned ne-
bývá vynášen, proto bez veškeré bázně lidé páchají zlé věci; 12 proto,
že hříšník ač stokráte činí zlé, trpělivě bývá snášen. Vím však, že
dobře bude bojícím se Boha, ježto se bojí tváře jeho; 13 nebude dobře
bezbožnému, nebudou prodlouženy dny jeho, ale jako stín pominou,
kteří se nebojí Hospodina.

---

cími, jak chovati se před králem. Srv. 7, 9n; 10, 4; 10, 20 a jj. (Podechard.) — „vzdálil se od něho“ nevěrností, neposlušností. — Ta neposlušnost měla by nepříjemné následky, bylo by nebezpečno trvati v ní. Zapletal připomíná Sofoklovo (Antig. 506n):

V mnohém jiném jest šťastna vláda násilná:
Též volno jí mluvit, či jednat, jak volí. (Přel. J. Čermák.)

V. 4b. srv. s Job 9, 12.

V. 5. „přikázání“ králova, o němž mluvily vv. předešlé, avšak také všecky jiné příkazy mravní. — „ví o času a soudu“, že totiž dříve nebo později dojde na vinníka, že bude potrestán. Srv. Sir 1, 29.

V. 6. „zlo“ neštěstí, které člověku hrozí. Veliké to zlo, jehožto způsobu a hodiny člověk nezná (v. 7), které však přikvačí jistojistě, jemuž nikdo neunikne a jehož nikdo nezadrží, je smrt (v. 8).

V. 8. „boj“ = smrtelný zápas. — Ve válce zákon dovoloval některé úlevy. Viz Dt 20, 5-8; 1 Mach 3, 56.

V. 9. „Toto“, co líčí v. 10. — „panuje“ = znásilňje.

V. 10. jest nejasný; bývá všelijak opravován a vykládán. Smysl: Pod vládou utlačovatelovou bývají bezbožní ctěni (dobří však odstrkováni). — „místo svaté“ je chrám jerusalemský, „město“ Jerusalem. — Místo „a ti také... skutků“ lépe překládati: „avšak byli vyháněni daleko od svatyně a zapomínáno bylo ve městě na ty, kteří činili dobře.“ — „marnost“, znamená tu „nesrovnalost“, „nepřístojnost“.

V. 11. „vynášen“ a vykonáván. — Srv. Ž 73, 1nn. — V. 11—14 pokládá Podechard za dílo „chásíd“-ovo Viz Úvod, str. 525.

V. 12. odpovídá na v. 8, 14; 9, 2: dobří dojdou štěstí, které nebude nahodilé, ale následek jejich ctnosti (Podechard). Srv. Dt 6, 24; Ž 36, 37; Job 22, 21—30; Přís 14, 27; Sir 1, 11n a jj.

V. 13. „stín“ náznak „vrátkosti. Srv. Job 8, 9; 14, 2; 20, 4nn; Ž 143, 4; Moud 2, 5. — Chásíd má snad na mysli 7, 16; 8, 10; 9, 3.

[14] Je to marnost, co se děje na zemi: Jsou spravedliví, jimžto se
zle vede, jakoby činili skutky bezbožných, a jsou bezbožní, kteří tak
bezpečni jsou, jakoby měli skutky spravedlivých. Také to za velikou
marnost pokládám. [15] Protož pochvaloval jsem si veselí, ježto nic nemá
člověk dobrého pod sluncem, jedině aby jedl, pil a veselil se, a pouze
to provází ho při práci jeho za dnů života, kteréž mu dal Bůh pod
sluncem.

[16] Když jsem přiložil své srdce, abych poznal moudrost, a pozo-
roval pachtění, kteréž bývá na zemi, — jsoutě lidé, jimž ani ve dne
ani v noci nepřichází sen na oči — [17] shledal jsem, že člověk všech
skutků Božích žádného smyslu nalézti nemůže, těch, které se dějí pod
sluncem; a čím snažněji hledá, tím méně nalézá; byť i řekl moudrý,
že ví (něco), nechápe toho.

Hlava 9. — [1] Všecko to rozvažoval jsem v srdci svém, až jsem
bedlivou snahou shledal: že spravedliví a moudří i skutky jejich v ruce
Boží jsou, aniž ví člověk, je-li lásky či nenávisti hoden. [2] Všecky věci
před ním jsou marné, protože týž osud potkává spravedlivé i bez-
božné, dobré i zlé, čisté i nečisté, přinášejícího oběti i pohrdajícího
jimi. Jak se mívá dobrý, tak i hříšník; jako křivopřísežník tak i ten,
který přísahy si váží.

[3] Je to veliké zlo ve všem, co se děje pod sluncem, že stejně
všichni se mají. Protož i srdce lidská plná bývají zloby, jakož i zpup-
nosti, pokud žijí, a potom — odcházejí na onen svět. [4] Nikoho není,

---

V. 14. „marnost“ zase ve významu: „nepřístojnost“, „nesprávnost“. — V. 14. původně souvisel s v. 10. — Myšlenka známá z Joba 9, 22; 21, 7—34. — Kóheleth, pokládaje i ctnost jaksi za marnost, liší se podstatně od stoiků, kteří ji (ctnost) považovali za nejvyšší dobro člověkovo.

V. 15. „veselí“ = rozkoš. — „to“ jísti, píti a veseliti se. Kóheleth opakuje, co praví jinde: 2, 24; 3, 12. 22; 5, 17—19; 9, 7—10. — místo „provází“ lépe „kéž ho provází“. — (Křesťana provází při všech pozemských námahách a bolestech radostná naděje, že doba tuhé zkoušky bude trvati toliko dočasně a pak že mu kyne čas věčné odměny.)

V. 16. „pachtění“ poznati zákony, dle kterých ve světě vše se děje, dle kterých Prozřetelnost spravuje svět, jinými slovy smysl života; znáti jej má veliký vliv na veškero další „pachtění“ lidské, ježto pak člověk ví o podmínkách zdaru a štěstí a o příčinách nezdaru a neštěstí.

V. 17. srv. s Job 11, 6—9; Řím 11, 33.

Hl. 9. V. 1n. „to“, o čem řeč níže. — „v ruce“ = v moci, závislé na Bohu. Srv. Přís 18, 21; 21, 1. — „před ním“ = před člověkem, před lidmi, dle jejich soudu. — „je-li hoden“ = čeká-li ho a dostaví-li se projev Boží přízně (štěstí) či nepřízně (neštěstí). Člověk sebe spravedlivější a moudřejší, pokud jde o zdar jeho prací, závisí nadobro na Bohu. Ze své spravedlnosti (nebo bezbožnosti) nemůže vyvozovati, že jím bude Bůh nakládati dobře či zle; proto je vždy nejisto, co ho čeká, štěstí („láska“) či neštěstí (neláska „nenávist“). Srv. 3, 14n; 7, 15b; 11, 5; Přís 16, 1. 3n. 9; 19, 21; 20, 24; 21, 1; Řím 9, 15—18. — Viz dále Kaz 3, 22; 6, 12; 8, 14; 9, 2n. 11n; 10, 14; 11, 5. — „přísahy si váží“ a proto nepřisahá bez potřeby, tím pak méně na lež. Srv. Mt 5, 34 — Essenové zavrhovali oběti krvavé i přísahy, není však jisto, že spisovatel myslí toliko na ně. Bylo zajisté dosti jiných Židů vlažných, kteří leniVě konali své náboženské povinnosti, jež jim ukládaly přinášeti oběti, a naopak bylo mezi Židy dosti zbožných, kteří se báli přisahati ledabyle.

V. 3. „zlo ve všem“ = zlo všeobecné, — nedostatek spravedlnosti, řádu mravního, který budí pohoršení. — Řehoř Divotvůrce klade vv. 3—10 do úst bezbožníků.

V. 4. Psem, zvířetem nečistým, bylo na Východě pohrdáno. Srv. 1 Sam 17, 43; 24, 15; 2 Sam 3, 8; 9, 8; 16, 9; Mt 15, 26; Zjev 22, 15. — Smysl přísloví: Lépe býti třebas ubožákem, ale žíti, nežli králem, ale mrtvým, ježto živý má naději, že bude moci pracovati a něčeho ještě užije (v. 7—10), kdežto mrtvý té

kdo by vždycky živ byl, a kdo by mohl v tu věc doufati. Lepší jest
pes živý nežli lev mrtvý. 5 Neboť živí vědí (aspoň), že zemrou, mrtví
však nic již nevědí; aniž mají dále odměny, neboť v zapomenutí přišla
památka jejich. 6 I po jejich lásce i žášti i závisti jest již veta, aniž
účastní se kdy díla, jež děje se pod sluncem.
7 Nuže tedy, jez s radostí chléb svůj a pij vesele své víno, neboť
zalíbily se již Bohu tvoje skutky. 8 Každou dobu budiž roucho tvé bílé,
a oleje na hlavě tvé nebuď nedostatek. 9 Užívej života s manželkou,

---

naděje již nemá. V tomto smyslu dlužno překládati 4a: „Neboť kdo zůstane na živu? Všichni žijící mohou míti naději; neboť lepší je pes živý..." Srv. 4, 2; 9, 4.

V. 5 n. Živí vědí, že zemrou, a to vědomí pudí je, aby užívali života, pokud možno. Dalšímu porozumí toliko ten, kdo má na paměti, jak ponuré představy měli staří Israelité o stavu mrtvých v podsvětí, („šeólu"). Svět na ně zapomíná (Ž 30, 13; 40, 6); ba ani Bůh nepamatuje na ně s dobrodiním, jež dává živým (Is 38, 18; Job 14, 13; Ž 87, 6. 11—13). O tom, že mrtví nic nevědí, srv. níže v. 10; Is 38, 18; Job 14, 21; Ž 29, 10; 87, 11—13; 113, 17 — Jako nic nevědí, tak také nic nemilují aniž co nenávidí — nemají zákadních pohnutek, které hýbají lidským životem na světě.

V. 7. „zalíbily se již Bohu tvé skutky" = Bůh žehná již tvým snahám a dává zdar tvým činům. Kóheleth se domnívá, domohl-li se člověk možnosti veseliti se, že Bůh si přeje, aby skutečně se veselil, ježto jediný Bůh dává člověku dobro a popřává, aby ho užil. Srv. 2, 24 n; 3, 13; 5, 18; 6, 2. a jj. (Podechard). (Křesťan má vždy na paměti slovo sv. Pavla (1 Kor 10, 31) „Buďže tedy jíte, neb pijete, neb cokoliv jiného činíte, všecko ke slávě Boží čiňte.")

V. 8. Bílé roucho, jehož užívali staří při hostinách (Jud. 10, 3; Est 8, 15), jest náznak veselí. — Taktéž olej, kterým bývala pomazávána hlava. Srv. 2 Sam 12, 20; Am 6, 6; Ž 103, 15; Moudr 2, 7. —

V. 9 „To" = radovati se, jak výše popsáno. Srv. Přís 5, 18 n; 18, 22. — Nápadně podobnou radu dává bohyně Siduri-Sabitu babylonskému hrdinovi Gilgamešovi, který hledá věčný život:

Gilgameši, kam běžíš?
Život, který hledáš, nenalezneš;
když bohové lidi stvořili,
ustanovili pro lidi smrt,
život však vzali si do svých rukou.
Ty, Gilgameši — břicho tvé buď plno,
ve dne v noci se vesel,
den co den slav svátek,
ve dne v noci buď veselý a spokojený.
Čisté buďtež tvé šaty,
tvá hlava buď umyta, ve vodě buď vykoupán!
Hleď na své dítě, jež za ruku držíš,
manželka raduj se v tvém lůně.

(Babylonská výpravná báseň o Gilgamešovi, tabulka X., sloupec 3., ř. 1—13). Šest radostí, vyjmenovaných v básni babylonské vyskytá se bez mála v témže postupu i v bibli: hody (v. 7), rozkoš (v 7), roucho (8a), úprava hlavy (v. 8a) a radosti manželské (v. 9); šestý něžný požitek rodinný — pohled na dítě v bibli schází. Líčeň biblická je však mnohem zdrženlivější umírněnější proti vášnivému a hodně makavému pobízení babylonskému. Kromě toho hledisko náboženské v bibli a v básni babylonské je dokonce jiné. Proto možno připustiti toliko vzdálený a nepřímý nějaký vliv básně babylonské na Kóheleta. — Podobných myšlenek bychom nalezli hojnost v písemnictví egyptském. Povšimnutí zasluhuje tak zvaná „Píseň harfeníkova", která se zachovala na papyru „Harris 500" v Britském museu, a částečně na hrobním nápisu uloženém v museu Leydenském (ze století XIV. před Kr.). Slepý harfeník zpívá:

Nikdo nepřichází z onoho světa, aby nám vypravoval, jak se tam mají,
aby nám vypravoval, čeho potřebují, aby se uklidnilo naše srdce,
dokud se nepřiblížíte k místu, na které odešli.
Jdi za svým srdcem, pokud jsi na světě,
pomaž hlavu myrrhou a oděj se v jemné plátno.
Buď veselejší než dosud, ať se neunaví tvé srdce,
jdi za svým srdcem a za svou rozkoší.
Vyřizuj své věci na zemi, a netrap svého srdce,
dokud nepřijde onen den bědování na tebe!
Osiris nevyslyší jejich křiku,

kterou miluješ, po všecky dny života své nestálosti, které jsou ti dány
pod sluncem [po všecky dny tvé nestálosti]; neboť to je tvůj úděl v ži-
votě a v lopotě tvé, kterou lopotíš se pod sluncem. [10] Cokoli může
učinit ruka tvá, úsilovně dělej; nebudeť ani díla, ni rozumnosti, ni
moudrosti, ani umění v peklích, kam se ubíráš.

Ani úsilí ani vloha nemůže zaručiti člověku úspěch (9, 11—16).

[11] Obrátiv se k jinému, spatřil jsem pod sluncem, že nepatří
rychlým (vítězství) v běhu, ani silákům (zdar) ve válce, ani moudrým
živobytí, ani učeným bohatství, ani znalcům přízeň, ale čas a příhoda
stíhá všecky. [12] Neznáť člověk času svého: [ale] jako ryby do sítě chy-
tány, a jako ptáci lapáni osidlem, tak bývají lidé zatahováni v čas zlý,
když náhle na ně přikvačí.

[13] Také v tom viděl jsem moudrost pod sluncem a pokládal jsem
ji za velmi velikou: [14] Bylo město malé a v něm nemnoho mužstva,
i přitáhl na ně král veliký a oblehl je; nadělal náspů vůkol se všech
stran. [15] I nalezl se v něm muž chudý a moudrý, ten vysvobodil město
moudrostí svou; žádný však potom nevzpomněl člověka toho chudého.
[16] I řekl jsem si: „Lepší jest moudrost nežli síla; kterak tedy moudrost
chudého opovržena jest, a slov jeho lidé nedbají?“

---

a žalozpěv nevysvobodí nikoho z hrobu.
Nuže, slav den radostný a nedej se jím unaviti,
nebyloť dosud nikomu dopřáno, aby si vzal bohatství s sebou,
a nikdo, jenž odešel, dosud se nenavrátil.

Jak mnoho podobností s biblí, ale jak mnoho podstatných rozdílů! — Epikur doporučoval moudrému, aby se neženil a nezakládal si rodiny, protože to velmi člověka ruší. Tomu-li tak, nelze viniti Kóheleta, že příkré své názory o ženě jinde (7, 27) vyslovené vážil z Epikura. Vždyť i starší knihy biblické mluví podobně, jako Přís 5, 4; 5, 22 nn; 7, 22 nn; 19, 13; 21, 9. 19. a jj. — Kóheleth nemluví nikde o základných názorech soustavy Epikurovy, jako o atomech (nedělitelných částkách), z nichž prý všecko se skládá, o množství světů, že se bohové o svět nestarají a j.

V. 10. srv. se Sir 14, 11 n. — (Křesťan ví, že smrtí končí doba zkoušky a zásluhy, která předpokládá sebezápor, proto používá každé chvilky k činu záslužnému pro život věčný, kdy se dostane rozumu jeho největšího osvícení.)

V. 11. „znalcům“ = „umělcům“ (?). — „čas a náhoda“ — okolnosti. — O běžcích v Israeli srv. 2 Sam 18, 19—32; 1 Mach 1, 14 n; 2 Mach 4, 9—14. O zdaru v boji srv. Ž 32, 16 n. — Okolnosti bývají leckdy silnější nežli vloha a nejlepší vůle.

V. 12. „čas zlý“ nezdaru a neštěstí. — Kóheleth zde nepraví, že člověk nemá svobodné vůle ale že nemůže měniti, co mu Bůh usoudil. Podobně mluví starší bibličtí spisovatelé. Srv. Ex 4, 21; Is 63, 17; Am 3, 6; Přís 21, 30; 16, 4. — Není tu patrný vliv stoiků, kteří učili, že vše, co ve světě jest a děje se, jest venkoncem nutné, a že i lidská vůle podléhá té o nutnosti, osudu (heimarmené) a není tedy svobodná.

V. 13. „moudrost = skutek moudrosti. I když moudrost vykoná veliké věci, mudřec sám z nich nic nemívá.

V. 14. „mužstva“ = vojska.

V. 16. srv. s 7, 20; Sir 13, 26 n.

Šestá snůška průpovědí (9, 17—10, 4).

(O přednostech moudrosti a mudrců.)

17 Klidná slova moudrých bývají slýchána
více nežli křik toho, jenž vévodí bláznům.

18 Lepší jest moudrost nežli válečné zbraně;
a chyba jediná mnoho dobrého zkazí.

Hlava 10.

1 Mrtvá moucha nasmradí vonný olej,
a (všecku) cenu moudrosti zkazí maličko bláznovství.

2 Moudrého rozum vede na pravo,
blázna však rozum vede na levo.

3 Ano i na cestě, když po ní blázen jde, protože sám rozumu
nemá, všecky za blázny má.
4 Vzkypí-li hněv velmožův proti tobě, neopouštěj místa svého,
neboť klid přítrž učiní chybám největším.

Ani přičinění ani vloha nemůže zaručiti zdar (10, 5—9).

(Část další.)

5 Je to zlá věc, kterou jsem viděl pod sluncem, omyl, který vy-
chází od knížete: 6 blázen postaven jest v důstojnost vysokou, kdežto
velmoži sedí dole; 7 viděl jsem služebníky na koních, kdežto knížata
chodí pěšky jako služebníci.

V. 17. Srv., s jakým klidem vykládá mudřec pod širým nebem své zásady učelivým posluchačům, a jak na př. veliteli soldatesky třeba se namáhati, aby došel slechu jeho rozkaz!

V. 18. Achikar praví na aramském papyru Elefantinském (Srv. Tob 11, 20): „Mocnější jest úklad jazyka nežli úklad válečný.“ Stummer se domnívá, že Kóheleth tento výrok Achikarův zpracoval, mravně prohloubil a dal mu tvar, který je zachován tu v 9, 18a.

Hl. 10. — V. 1. srv. s 1 Kor 5, 6. — Vulg 1a slovně: „Dražší jest nežli moudrost a sláva, malé a na čas bláznovství.“ Ta myšlenka nehodí se do souvislosti.

V. 2. „na pravo“, tam, kde je správnost a štěstí. — „na levo“, tam, kde je nesprávnost a neštěstí.

V. 3. Místo „všecky má za blázny“ lépe: „Všichni říkají: „To je blázen.“

V. 4. „místa“ = úřadu, poslání, na př. je-li mudrci jménem národa židovského mluviti před králem v Antiochii nebo v Egyptě.

V. 5. byl původně za 9, 16. —

V. 6. „velmoži“ = lidé urození, zámožní. (Dle jiných „schopní“, „zdatní“).

V. 7. Jak převrácený to svět! — „služebníci“ = otroci. — Ve starém Israeli jezdívali knížata na oslech nebo na mezcích (Sdc 5, 10; 10, 4; 2 Sam 18, 9; 3 Král 1, 38; Zach 9, 9). Zmínka o koni je tu známka, že Kóheleth psal za doby pozdější, řecké. — Nedůvěřivý panovník východní obává se leckdy, že velmožové, dojdou-li vysokých státních úřadů, užijí své moci k tomu, aby panovníka svrhli a sami se trůnu domohli; jejich bohatství a postavení společenské bude podporovati jejich snahy. Proto pokládali mnohdy za prospěšnější svěřiti vlivné úřady otrokům, kteří neměli té moci a od kterých čekali, že budou jim tím vděčnější, čím výše byli pozdviženi.

8 Kdo kopá jámu, snadno do ní spadne, kdo boří zeď, toho často
uštkne had; 9 kdo láme kámen, snadno si utrží úraz a kdo štípá dříví,
snadno se poraní.

Sedmá snůška průpovědí (10, 10—11, 6).

10 Otupí-li se železo a nenabrousí se ostří (jeho), dlužno člověku
zdvojiti sílu; výhodu zostřit je — zjednává moudrost.

11 Uštkne-li (zaklínače) had, jejž opomněl zaklínati,
nic nemá z toho, že jest zaklínačem.

12 Slova z úst moudrého (zjednávají) přízeň,
ale rty nemoudrého jej ničí.
13 Počátek slov jeho jest pošetilost,
a konec úst jeho bláznovství velmi zlé.

14 Blázen dělá mnoho řečí.

Neví člověk, co je před ním;
a co bude po něm, kdo mu poví?

15 Lopota blázna omrzí,
neznáť do města cesty.

16 Běda tobě země, jejímž králem jest otrok,
a jejížto knížata ráno již hodují!
17 Blaze zemi, jejížto král jest urozený,

K v. 8a. srv. Přís 26, 27a; Sir 27, 28—30. — Ve zdi (nenahozené a zvětralé) bývá v Palestině dosud sídlo hadů. Srv. Am 5, 19.

V. 9. srv. s Dt 19, 5; Přís 26, 27b. — Nejnutnější, denní práce lidské jsou spojeny s možným úrazem, tedy s nebezpečím. Srv. výše 9, 11n.

V. 10n. „železo“ = želízko sekery. — O zaklínači hadů viz Jer 8, 17; Ž 57, 5n; Sir 12, 13. — V. 10n mají na zřeteli v. 8n. Moudrost učí člověka užívati přiměřených prostředků, aby se vyvaroval denních nebezpečí při práci; kdo jich neužívá, je sám vinen, stihne-li ho nehoda. Kdo nenabrousí sekery a štípá dříví nástrojem tupým, ať se nediví, že se poraní, chtěje zdvojenou silou nahraditi nedostatek ostří. — Překlad Vulg v. 11 vylučuje souvislost. Zní takto: „Had uštkne-li tajně nic méně nemá nežli ten, kdo tajně utrhá“ (= jsou oba rovně zlí a jedovatí).

V. 12. „přízeň“, t. j. zjednávají mu přízeň, lásku a úctu. Srv. Přís 14, 3; 10, 8; 18, 7.

V. 13. a 14a rozváději dále v. 12b. — Srv. Přís 15, 2. (Srv. také Ž 13, 1; 110, 10; Přís 2 10nn; 7, 6nn; 9, 13; Dn 11, 33. 35; 12, 3. 10.)

V. 14 a. pokládají mnozí za glosu. V. 14bc souvisí myšlenkově s 9, 11c—12; 10, 8n; 11, 5. Proto přičítá Podechard v. 14bc Kóheletovi, ačkoliv jeho okolí jest práce „mudrcova“ (cháchámová). Možno překládati také: „Člověk neví, co bude, neboť co bude po něm, kdo mu poví?“ —

V. 15. Znáti cestu do města (do Jerusalema?) jest nepatrná znalost. Čím méně kdo v tom onom odboru práce ví, tím obtížněji jest mu pracovati, tím snáze a dříve se unaví a práci si zoškliví. A naopak...

V. 16. „otrok“ = povýšenec. (Dle jiných nezkušený „jinoch“). Hodovati „od rána“ káral již Is 5, 11. 22. Srv. Sk 2, 15. — Spisovatel měl sotva kterého krále židovského nebo egyptského ze druhého století před Kr. na mysli. Spíše navazuje na v. 5—7 této hl.

V. 17. „čas“ přiměřený, ne hned od rána. — „přepych“ v jídle jest známka změkčilosti, nedostatku mužnosti, která (zejména ve válce) spokojí se s prostou stravou.

a jejížto knížata, kdy čas jest, jídají
jak sluší mužům, a ne rozmařile.
18 Pro lenost nakloní se (stropní) trámoví,
pro nečinnost rukou kapává do domu.
19 Pro dobrou náladu strojí hostiny,
aby obveselili život, dávají víno;
a za peníze zjednati lze všecko.
20 Ani v myšlenkách nezlořeč králi,
ni v úkrytu ložnice neklň velmoži;
neboť i ptáci nebeští donesou hlas tvůj,
okřídlenci prozradí, co jsi řekl.

Hlava 11.

1 Házej chléb svůj do plynoucí vody,
neboť po dnech mnohých můžeš jej najít.

V. 18. V Palestině bývaly střechy ploché, splývající v jedno se stropem. Na kolmé stěny domu byly položeny tyče nebo trámce, na ně chrastí a hlína, kterou bylo třeba každý rok pěchovati zvláštním válcem, jaké dosud v Syrii na střeše jest viděti. Zanedbal-li majitel domu tuto práci, prorvala si dešťová voda otvor, kterým zatékala do jizby. Bylo-li takových děr více a větších, snadno padal strop (i střecha). Srv. Přís 27, 15; 19, 13. — V. 18 souvisí volně s v. 17 (obsahově). Srv. **Plautovo:**

Než když se člověk nepořádný, nedbalý
Tam nastěhuje s línou rodinou a sám
jest nečistý a nečinný, tu působí
Se domu škoda, spravován-li řádný dům
Nedobře. Pak se zhusta stává: dostaví
Se bouře, kryvky rozbíjí a žlaby. Tam
Pán nedbalec nemívá jiné náhradou
Dát. Přijde dešť, zdi rozmočí, že z trámů jen
Se lije, hnitím ničí práci dělníků. (Přel. J. Čermák.)

V. 19. snad souvisí myšlenkově s v. 16. — Nedošel nás neporušen, proto všelijak překládán a vykládán. Srv. **Horácovo**:

Arciže choť se věnem, že i úvěr a přátele rovněž
Čest urozenstva i krásu peníz všeovládce opatří. (Přel. J. Čermák.)

V. 20. O mudrcích, kteří zastupovali národ židovský u dvora královského v Antiochii nebo v Alexandrii, a kterým bylo dbáti zásady zde vyslovené srv. výše 8, 2. Podobná napomenutí nalezneme také jinde, na př. v midraši: „Stěny mají uši". — „Nikdo neví o mém pokladě, leda snad nějaký pták" Aristofan (Ptáci).

»Cos mi vrána dávno již
Ve výši hlásá.« (Aristofanes tamže 40 n.)

A já Anakreontu
Služeb tolik konávám:
Také nyní vidíš mne
Mu listy jak donáším. (Aristofanes o holubovi.)

»I stěna má uši, oči háj, proto nechť se uchrání
Ten, kdo mluví, aby snad nemusel ze slov škody vzíti.«
(Latinské přísloví.)

»Ó, Korydóne, milý Korydóne, myslíš u boháče
Tajno že zůstane cos? Vždyť otrok-li mlčí, promluví brav,
Rovněž i pes, ba i dvéře, mramor. Nuže, okna uzavři,
Štěrbiny látkami ucpi, a východy zazdi a odstraň
Světlo a všem vyklidit se poruč.« (Juvenal.) — (Přel. J. Čermák.)

Hl. 11. — V. 1. Házeti chléb do moře znamená tu podnikavost na pohled odvážnou a neplodnou (riskantní), která však časem se osvědčí. Chácham

[2] Rozděl majetek na sedm, osm dílů, neboť nevíš, co zlého se
přihodí v zemi. [3] Oblaky, když se naplní, dešť lijí na zemi; padne-li
strom na jih nebo na sever, na které místo padne, na tom zůstane.

[4] Kdo šetří větru, nezaseje,
a kdo hledí na mraky, nikdy nebude sklízet.

[5] Jako nevíš, která jest cesta větru, a kterak se skládají kosti
v mateřském lůně, tak neznáš skutků Božích, (skutků) toho, jenž působí všecko.

[6] Ráno rozsévej své símě,
a večer ať ruka tvá neodpočívá!

Neboť nevíš, které lépe vzejde, to-li či ono, nebo zda obé stejně se zdaří.

Závěr knihy (11, 7—12, 8).

[7] Sladké je světlo a libo jest očím viděti slunce. [8] I kdyby člověk
mnoho let živ byl, ať se raduje v nich všech, a nechť pamatuje na

---

uvádí na pravou míru 10, 8n a jiná místa Kóheletova, která se zdála doporučovati veliké opatrnictví. (Podechard. Jiní vidí tu doporučenou dobročinnost, jiní jinak.) Obsahem podobá se v. 1 v. 4.

V. [2]. radí, aby majitel rozdělil své jmění na více dílů tak, aby mu zůstal jeden, kdyby ztratil druhý. Srv. Jakoba dle Gn 32, 9. Nebo: Podnikni to i ono, aby nezdaří-li se to, zdařilo se ono (Srv. v. 1).

V. [3]. Nestěstí bývá nevyhnutelné, nezadržitelné (v. 3a) a také nenapravitelné (v. 3b); proto rozděl svůj majetek (v. 2). Jiní jinak. — Zmínka o tom, že se mraky vyprazdňují, předpokládá správný názor o vzniku jejich a o dešti.

V. [4]. Kdo příliš úzkostlivě čeká, až nastane bezvětří, potřebné na setí, nedostane se k němu vůbec; podobně kdo se ustavičně bojí, že mu obilí, požne-li je, zmokne. V. tento kárá nedostatek podnikavosti (jako v. 1), která se dává odstrašiti malými překážkami, nepatrným nebezpečím.

V. [5]. lépe překládati: „jako nevíš, která je cesta dechu (života) do kostí v lůně mateřském,...“ — O „dechu života“ srv. Gn 2, 7; 7, 22; Job 27, 3 a jj. — Oživení zárodku lidského v lůně mateřském bylo starým neproniknutelným tajemstvím. Srv. Job 10, 8—11; Ž 138, 15n. — „skutky Boží“ = záměry Prozřetelnosti a cesty k nim. — Podechard se domnívá, že 11, 5 patří k 10, 14b a že je tedy dílem Kóheletovým, jak patrno z podobného obsahu 3, 11; 7, 13; 8, 17; 9, 12. — Tento verš končí úvahu: 9, 11—16; 10, 5—9. 14b; 11, 5. — Možno však také v. 5 přičítati mudrci, od něhož jest v. 2n. —

V. [6]. Smysl: Sij ráno, sij také večer. Nevydaří-li se ti osení toto, vydaří se ti ono. Podaří-li se obě, tím lépe. Srv. v. 2. —

V. [7]. počíná závěr knihy, který vyvozuje důsledky z předešlého. Protože život přese všecky hořkosti, skýtá člověku radost, (11, 7), ať jí užívá, pokud je živ (8ab); a ježto všecko ho v životě zklame (v. 8c), ať sbírá radosti, jež mu mládí popřává (9ab, 10), ale ať nezapomíná při tom na soud Boží (v. 9c). Ať pamatuje na svého Tvůrce, dokud ho nezachvátí sešlost věkem a smrt (12, 1—7). Úryvek 11, 7—12, 8. bývá přičítán samému Kóheletovi, avšak ve v. 11, 9b; 12, 1a jest patrna ruka chásídova (Viz Úvod str. 525.), vv. 12, 2—6. jsou dílem cháchámovým (Podechard). V. 7 dlužno prý spojiti s 10, 5—9. 14b; 11, 5. — Smysl: Ačkoliv bývá život krutý a budoucnost nejistá, přece milujeme život (= „světlo) a nalézáme v něm požitek. — Srv. **Euripidovo** (Ifigenie v Aulidě 1218n):

Nedej zhynouti mi před časem: vždyť sladko zřít
Zde světlo. Mne spatřit nenuť, co pod zemí!

Srv. také **Theognidovo:**

»bez hlasu tam poležím
Jak kámen želanou kdy opustím záři slunečnou.

(Přel. J. Čermák.)

V. [8]. „dny temné“, jež tráviti bude po smrti v podsvětí dle názoru Kóheletova ponurém a nehostinném. Srv. Job 10, 21n; Ž 87, 12; 142, 3. — „mi-

dny temné, kterých bude mnoho, a když přijdou, usvědčena bude minulost z marnosti.
[9] Vesel se tedy, jinochu, ve svém mládí, a raduj se srdce tvé ve dnech jinošství tvého, choď po cestách srdce svého, a vedle toho, co vidí oči tvoje; věz však, že pro to všecko tě přivede Bůh k soudu.
[10] Zaháněj mrzutost od srdce svého, a zapuzuj bolest od svého těla; jeť mládí a rozkoš věc vrátká.
Hlava 12. — [1] (Ale) pamatuj na svého tvůrce za dnů mládí svého, prve než přijdou dnové trápení, a přiblíží se léta, o nichž řekneš: „Nelíbí se mi",

[2] prve nežli zatmí se slunce,
a světlo, jakož i měsíc a hvězdy,
a po dešti se vrátí mraky —

---

nulost" = minulý život, který vedl člověk na tomto světě, který je samá nepřístojnost, nesrovnalost, klam a vrátkost (= „marnost"). Srv. 2, 24; 8, 14n; 9, 1–10.

Slušno nyní lesklou hlavu buďto si obvinouti myrtou,
Neb kvítky, jež zem sproštěná vydává. —
Smrt bledivá stejným kročejem klepe jak chudým na chýže
Tak velmožům v paláce. Ó ty šťastný
Sestie, krátké v celku žití nenechá napřísti dlouhou
Naděj, hned omkne noc tě báječný i podsvět
A prachudé obydlí Plutonovo. (Horác. Přel. J. Čermák.)

(Křesťan pokládá den smrti za narozeniny k životu novému, lepšímu.)

V. [9]. „choď po cestách srdce svého a dle toho, co vidí oči tvoje", t. j. čiň, co se ti líbí a co tě těší, užívej. Srv. Is 7, 17; Nm 15, 39. — Spisovatel mírní výzvu užívati světa vzpomínkou na soud, t. j. trest Boží, ovšem pozemský. Srv. 2, 26; 8, 12n. — Podechard přičítá tu zmínku o soudu (soukromém pozemském) chasídovi. Viz Úvod str. 525. — Bůh, soudce, nad svět povýšený (3, 17; 5, 7), jak si jej představuje Kóheleth, liší se od pojmu stoiků, dle nichž byl Bůh ohnivý dech (tedy hmotný), který se od světa podstatně nelišil.

V. [10]. (Křesťan ví, že právě doba mládí je vhodná k tomu, aby si navykl životu spořádanému, odříkavému.)

Hl. 12. — V. [1a] jest nápadný. Výzva pamatovati na Tvůrce málo se srovnává s výzvou užívati rozkoše pozemské, pokud člověk nedojde stáří, kdy nebude mu možno již užívati, ale kdy bude moci pamatovati na Boha. Je-li v. 1a správný a původní, měl by ostatek v. zníti: „prve než přijde čas, kdy nebude ti lze na něho pamatovati" (Is 38, 18n; Ž. 113, 17). Proto pokládá Podechard s jinými v. 1a za pozdější dodatek chásídův. Dle toho v. 1b původně byl spojen s 11, 10. — K věci srv. **Lukrecovu** líceň stáří:

Jakmile dále silou pevnou věk vyspěje, ihned
Rozvaha též vzrůstá a množí se i síla duševní.
Když pak otřáslo tělem stáří svých sil napjatostí,
A sklesnou, otupí-li se síly, i veškery údy,
Slábne duševní moc, pomaten jazyk, až mysl klesne,
Všechno schabne a touže dobou se tratí a dochází.

V. [2]. počíná líceň sešlosti věku lidského (v. 2—5) a smrti (v. 6). V. 1 je prosaický počátek, v. 7 prosaický konec jedné věty, skládající se z věty hlavní (v. 1a) a ze řady podřadných vět časových, ze kterých jedny počínají spojkou časovou „prve než" (1b, 2, 6, 7), druhé spojkou časovou „kdy" (v. 3—5). V. 3—5 činí vložku (parentesu). Básnická obrazivost této allegorické líčně stařecké sešlosti málo se srovnává s povahou a vkusem Kóheletovým, spíše sluší mudrci některému. Srv. Přís 30, 11—31. (Podechard.) — Výklad tohoto úryvku byl a jest velmi pestrý. Již sv. Jeronym napsal o něm, že je o něm bezmála tolik mínění, kolik lidí. Lze pokládati za jisté, že tato allegorie není jednotná, ale že více obrazů se střídá. — Světlo odděleno jest od slunce, ježto jest již ráno a ještě večer, dokud slunce (ještě) nevyšlo a kdy již zapadlo; také za dnů zamračených není slunce viděti, ale světlo matné přece jest. Srv. Gn 1, 3. 14. — Světlo

3 kdy budou třásti se strážcové domu,
křiviti se muži silní,
zahálet mlečky, jichž počet se ztenčil,
kdy se zatmí hledícím okny;
4 kdy dveře na ulici se zavrou,
poklesne zvuk mlýnku,
kdy člověk vstává, jak ptáče pískne,
kdy všecek hlahol zpěvu je hluchý;
5 vyvýšených míst se hrozí,
na cestu vydati se bojí,

---

bývá v Písmě často náznakem radosti, kdežto tma žalosti, smutku, utrpení (Srv. Is 9, 1; Job 29, 2n; 30, 26; Ž 96, 11. a jj.). — Zasmušilé stáří podobá se době dešťů (zimě) v Palestině. Na jaře po dešti brzy zase vyjasní se modré nebe a na něm zasměje se jasné slunko; v zimě bývají celé dny pod mraky, které uhánějí po obloze, aby učinili místo jiným. Taková bývá nálada sešlého starce. (Dle talmudu slunce = čelo, světlo = nos, měsíc = duše, hvězdy = tváře. Dle midraše: slunce = lesk obličeje, světlo = čelo, měsíc = nos, hvězdy = horní tváře. — Dle targumu: slunce = lesk obličeje, světlo = světlo očí, měsíc = líce, hvězdy = zřítelnice. Dešť dle těchto tří pramenů znamená slzy. Pineda vidí v dešti všelijaké katarrhy, jiní jinak)

V. 3. „kdy" — až přijdou dnové trápení (v. 1), sešlosti. — „strážcové domu" jsou vrátní; „muži silní" jsou domácí páni; „mlečky" jsou otrokyně, které mlely každý den na ručním mlýnku mouku (Ex 11, 5; Job 31, 10; Is 47, 2); „hledící okny", či lépe mřížkami okenními jsou domácí paní. Obrazně jsou „strážcové domu" ruce (a ramena) starcovy, „muži silní" jsou nejspíše záda, páteř (Gietmann, Haupt), dle jiných jsou to stehna, nohy. (Srv. Ž 147, 10; Pís 5, 15.) — „mlečky" jsou zuby, které jsou bezmála na odpočinku, ježto jich mívá stařec tak málo, že nemůže nic roztroušenými zbytky zubů rozkousati; „domácí paní" hledící okny jsou, jak zřejmo — oči.

V. 4. úzce souvisí s v. 3. — Místo „kdy člověk vstává, jak ptáče pískne", lépe jest překládati: „umlká hlas ptačí". — Ve smyslu vlastním líčen tu vymírající život v domě: dveře, které bývaly kdysi otevřeny neb aspoň často otvírány, jsou zavřeny; hřmot ručního mlýnku, který bylo kdysi dlouho slýchati, ježto bylo třeba semlíti mnoho obilí, slyšeti nyní na krátko, ježto mele pro málo osob; pták, snad v kleci chovaný již nezpívá; nezpívají ani ženy jak čínívaly kdysi. Ve smyslu přeneseném znamenají dveře rty, jež samy stářím se svírají; (dle jiných jsou dveře uši, jež ve stáří pozbývají sluchu, dle jiných jsou ty dveře otvory prostřed těla, jež působí starci obtíže při močení a při nadýmání). Zvuk mlýnku je starcova řeč slabá a obtížná a proto řídká; (dle jiných znamená tu mlýnek žaludek, který ve stáří tráví špatně a málo). Hlas ptačí znamená tu hlas lidský, zejména zpěv, do něhož starci nebývá. („Kdy člověk vstává, jak ptáče pískne", připomíná stařeckou nespavost, která jej budí ze spánku při nejmenším hlesu. To však málo se srovnává se stařeckou hluchotou). — „všecek hlahol zpěvu je hluchý" — nahluchlému nebo dokonce hluchému starci.

V. 5. Stařec bojí se stoupati do výše, zejména do schodů, vedoucích na střechu, ježto nemá potřebného dechu. Cítě se slabým bojí se, že při chůzi se skácí a ublíží si, nebo na ulici že ho potká úraz při každém kroku. — „mandlemi pohrdají, nemajíce chuti a nemohouce jich rozkousnouti. — (Jiní překládají: „mandlovník vykvétá" a mají na mysli bílý neb aspoň „prokvětlý" vlas lidí letitých. Jiní jinak). — „kobylka těžkou se stává", t. j. těžko stravitelnou. (Jiní vidí v kobylce nohy, zejména stehna, která ztuční, napuchnou, že nesnadno starci jíti. Jiní jinak). — Kapara trnitá (Capparis spinosa L) jest nízký, namnoze trnitý keř, jehož prutovité, obyčejně trochu křivolaké větve plazí se buď po zemi, nebo se popínají po skalách a zdech. Plody jsou podlouhle hruškovité, až 5 cm. dlouhé, zdužnělé, mnohosemenné tobolky, spočívající na stopkovitých plodonoších. Zrajíce, tobolky vysýchají a posléze rozpoltí se v několik chlopní. V soustavě rostlinné náleží kapara do čeledi prostoplátečných rostlin kaparovitých (Capparideae), které v naší květeně nemají ani jediného zástupce, ale složením květů nejvíce se blíží rostlinám křižatým (Cruciferae) a mákovitým (Papaveraceae). Poněvadž nerozvitá květná poupata obsahují těkavou ostrou látku —

mandlemi pohrdá,
kobylka těžkou se stává,
kaprle účinku nemá,
— jeť člověk na cestě do svého věčného domu,
a pěvci pohřební chodí do kola ulicí; —
6 než se přetrhne stříbrný provazec,
nežli se rozbije zlatá lampa,
než se roztříští džbán nad zřídlem,
a kolo se rozláme nad studnicí,

7 a prach se do země vrátí, jak býval, dech pak se vrátí k Bohu,
jenž dal jej.
8 Čirá marnost — pravil Kazatel — a všecko (jest) marnost.

---

rutin, jenž jim dodává s octem pikantní chuti, trhají je a ponechavše je 4—5 hodin ve stínu, aby svadla, nakládají je do slaného octa. Takto upravená prodávají se pak v obchodech pod jménem kaprlat neboli kaparek (gemmae capparidis). (Fr. Polívka.) — Kaprlat, nebo spíše plodů kaparových užívali staří za dráždidlo chuti k jídlu. Jiní jinak. — „do svého věčného domu“ — do hrobu a do šeólu. (Srv. Tob 3, 6.) Podobně nazývali onen svět i jiní starověcí národové. Život pozemský byl starým Hebreům toliko pouti. Srv. Ž 118, 54. — „pohřební pěvci“ již obcházejí dům, ve kterém žije člověk blízký smrti, aby jak umře hned počali své povolání, za které jsou přiměřeně placeni — aby počali nad mrtvolou zpívati v domě žalozpěvy. Srv. Jer 9, 17—20; 3 Král 13, 30; 2 Par 35, 25; Jer 22, 18; 34, 5; Am 5, 16; Mk 5, 38. (Srv., kterak slídí u nás agenti pohřebních společností po domech, v nichž odpočívá člověk vážně nemocný, aby, jakž usne, nabídli své služby.) — Podechard dovoluje si otázku, není-li v. 5 glosa, ježto má jinou stavbu nežli v. 3n a přechází z mluvy obrazné (allegorické) do mluvy skutečného popisu příznaků letitosti. Srv. proti tomu básnický ráz v. 6!

V. 6. vrací se spojkou „prve než“ k v. 1b. 2. a líčí čtyřmi obrazy již smrt vetchého starce. — „stříbrný provazec“ je buď stuha protkaná stříbrnou nití, nebo stříbrný řetízek, na kterém visela lampa „zlatá“, t. j. pozlacená (hliněná). Přepálila-li se stuha, spadla lampa i s držadlem (svítilnou) na zemi a rozbila se. Obraz naráží na obyčej starých domácností hebrejských, do kterých patřila nezbytně lampa, jež hořela celou noc. (Př s 31, 18; Job 18, 5 n; 21, 17; 2 Sam 14, 17. — Místo „nežli se rozbije zlatá lampa“ má Vulg: „nežli zpět zběhne stuha zlatá“. — Se „džbánem“ na hlavě nebo na rameně chodily a chodí dosud děvy palestinské ke studni pro vodu tak dlouho — až se rozbije. — Nad studnami palestinskými bývají čerpadla s kolem nahoře a dole, po kterých vine se pás s připevněnými džbány, vynášejícími vodu z hlubiny a vylévající je do žlabů na okraji studny připravených. Ani takové čerpadlo netrvá věčně, opotřebuje se a pak spadne do studny. Srv. Gn 24, 13 nn. — (Někteří vidí ve „stříbrném provazci“ míchu, v „lampě“ lebku, ve „světle“ mozek, ve „džbánu“ břicho, v „čerpadlu“ (pumpě) srdce, ve „vodě“ krev. Jiní jinak). — Z tohoto v. nelze vyvozovati vliv Platona na Kóheleta. Plato praví sice, že je duše „pouty“ přivázána k mozku a k míše a když se přetrhají, odlučuje se duše od těla, i nastává smrt. Lebku nazývá řecký myslitel „koštěnou koulí“. Týž popisuje zažívání takto: Oheň, nejjemnější prvek vniká při vdechnutí do dutiny břišní, mísí se tam s potravou, rozkládá ji, aby ji mohly pojmouti žíly. Oheň pumpuje pokrmy a nápoje do žil jako z pramene do struh; oběh vzduchu při dýchání podobá se pohybu kola. Kóheleth opíraje prý se (dle Tylera) o tato místa Platonova praví tu ve v. 6, že při smrti přestává zažívání a dýchání. Proč však mluví Kóheleth toliko o provazci jednom a ne dle Platona o „provazcích? Proč nazývá lampu „zlatou“, kdyžtě Plato jmenuje lebku „koulí koštěnou“. Každá smrt lebku nerozbíjí. Nehledaný náš výklad v. 6 vzatý z běžného života vylučuje tu vliv Platonův (Heinisch).

V. 7. jest již opět prosa. — Co bylo výše 3, 7 v otázce, je tu vysloveno kladně: při smrti člověkově vrací se dech (života) k Bohu, který jej dal. „dech života“ znamená tu neosobní život jako v. 3, 21. Srv. Gn 2, 7; 3, 19. Spisovatel nemá na mysli odměnu na věčnosti, sice by nebyl připojen hned v. 8. Kdyby byl chtěl tu mluviti o blaživé naději na odměnu v životě posmrtném, byla by celá kniha jinak vyzněla a zněla, nebyla by tak ponurá, truchlivá, nebo lépe

Doslov (12, 9—14).

[9] Kromě toho, že byl mudrcem velikým, Kazatel učil národ (vědomostem), vážil, zkoumal a upravil přísloví mnoho; [10] snažil se nalézti slova libá, a přesně napsat výroky správné. [11] Slova mudrců jsou jak ostny, a jako hřebíky hluboko vbité, skrze sbor mistrů je dává pastýř jeden.
[12] Více než tato (slova), synu můj, nevyhledávej. Dělání knih mnohých žádného konce není, a mnoho přemýšlení unavuje tělo.

řečeno — nebyla by bývala ni napsána. (Místo „dal" bylo by lépe říci „půjčil".) Ten „dech života" bychom přibližně mohli dnes nazvati „spojením duše s tělem", kteréžto spojení není podstata, ale toliko jakost, která smrtí přestává, o které však staří Hebreové si myslili, že si ji Bůh bere zpět, že se k němu vrací, ježto prve u něho byla, jako se vrací tělo do země, kterou prve bylo. (Podechard.) Srv. Sir 40, 11. — Zajímavo jest, kterak tuto myšlenku vyslovil Lukrec:

»Zpět jednou upadá vše, ze země co povstalo druhdy,
V touž zemi; než to, co s nadzemských sesláno je končin,
Zas se navrátí tam, kde je pojmou stánky nebeské.« (Přel. J. Čermák.)

Dle stoiků zůstávají duše lidské (neb aspoň spravedlivce) jedinci až do konce světa, kdy se vrátí do božství, jehož částmi jsou. Kóheleth nevypůjčil si od nich myšlenku zde ve v. 7 vyslovenou, ale mluví po rozumu starších spisovatelů biblických, zejména Gn 2, 7; 3, 19; Job 34, 14n; Ž 103, 29n.

V. 8. Jak kniha počala, tak i končí. (Srv. 1, 2.) — Podechard se domnívá, že v. 8 přidal ke knize Kóheletově pozdější vydavatel, který připsal také 1, 2; 7, 27—28; 12, 9—12.

V. 9n. chválí Kóheleta. Tu chválu napsal Kóheletův posluchač a vydavatel jeho spisů (Viz výše k v. 8). — „mudrcem" — myslitelem, filosofem — „přísloví", t. j. umělá, o kterých viz Přís str. 427, pozn. 2. — „vážil" jejich obsah, správný-li čili nic. „zkoumal", zda-li myšlenka je správně vyslovena. — „upravil" = uvedl do úměru myšlenkového nebo veršového. Kterak staří mudrci opravovali, upravovali a zdokonalovali dosavadní pořekadla, dodávajíce jim případně větší ceny etické, o tom srv. str. 427, pozn. 7. a aramské papyry, na kterých se nám zachovaly průpovědi Achikarovy. Viz k 9, 18. — (Místo „vážil" má Vulg slovně: „vypravoval, co byl učinil"). — „učil národ" svými spisy. — „výroky pravdy", t. j. průpovědi po stránce obsahové. — „slova libá" jsou tytéž průpovědi po stránce slohové, která žádá, aby pravda byla vyslovena důmyslně, břitce, poutavě. — „Kazatelem" nemyslí tu vydavatel Šalomouna, ale myslitele slavného doby pozdější, který kromě „Kazatele", t. j. jeho jádra filosofického, podaného prosou, sebral a zpracoval značné množství „průpovědí". Pravděpodobně vydal velikou knihu těch „přísloví", která se nás nedochovala. Možno, že skupiny průpovědí, obsažených v „Kazateli" dnešním, jsou vzaty z té veliké knihy přísloví. Zda-li jest něco z ní v dnešní kanonické knize „Přísloví", na př. hl. 30., nesnadno říci.

V. 11. přechází z chvály jednoho mudrce (v. 9n) na chválu mudrců vůbec a dokládá k ní poučení pro mladého stoupence mudrctví (v. 12). — O původu v. 11n viz výše k v. 8. — Slova mudrců jsou jako „ostny", které píchají duši, budí pozornost svou břitkostí, pudí k úvaze, k činu. — Jsou jako „hřebíky", zatlučené do stěny nebo „kolíky" zaražené do země, ježto vnikají hluboko do duše a trvale v ní uvíznou, že nebývá snadno je vytrhnouti. — „sbor mistrů" t. j. mudrců, kteří je sbírají, upravují, vymýšlejí a dávají psáti. — Ten sbor mistrů je však toliko nástroj „jediného Pastýře", t. j. Boha, který jim je vnuká, vdechuje, který je inspiruje. Srv. Gn 49, 24; Is 40, 11; Ez 34, 11nn; Ž 22, 1; 79, 1; 94, 7. (Možno také, že ten „jeden pastýř" jest Kóheleth, („sběratel") který sebral průpovědi četných mudrců jiných a je v jedné knize uveřejnil.)

V. 12. Slovy „synu můj" oslovuje častěji mudřec svého žáka (Přís 1, 8. 10. 15; 2, 1; 3, 1. 11. 21; 4, 10. — Z toho plyne, že i vydavatel knihy Kóheletovy byl mudřec. — „tato slova", o kterých mluvil v. 11, t. j. knihy, obsahující průpovědi mudrců všeobecně uznaných. Takové knihy byly, na př. dnešní kniha Přísloví (a Sir), popředně však knihy Kóheletovy (v. 9n). — Četba těchto knih nahradí četbu knih jiných, kterých vychází veliký počet a jež čísti zbytečně unavuje a vysiluje. Srv. 1, 17n; 7, 24n; 8, 16.)

[13] Konec rozpravy všichni slyšme: Boha se boj a příkazů jeho
šetři, neboť to patří ku přirozenosti lidské; [14] a vše, co se děje, přivede
Bůh na soud, každou věc skrytou, budže je dobrá nebo zlá.

V. [13n.] přičítá Podechard chásídovi. — „Boha se boj", jak již výše 5, 6; 4, 17; 3, 14. — „Konec rozpravy" jest formulka, kterou bývaly knihy končeny; zde jest „rozprava" kniha Kóheletova. — Boha se báti a příkazů jeho šetřiti jest nutný požadavek a podstatná povinnost, vyplývající z pojmu člověka: rozumného tvora. „K tomu totiž rodí se člověk, aby poznávaje svého tvůrce, ctil ho bázní a skutky příkazů" (Jer). Srv. Sir 1, 20. 25. —
V. [14.] odůvodňuje, proč dlužno Boha se báti a poslouchati. — Myšlenkově v. 14 srovnává se s 3, 17; 8, 12n; 11, 9. „na soud" časný. Viz výše 8, 11—13. Možno však také, že kmitla hlavou spisovatelovou myšlenka na soud po smrti. Srv. také Sir 17, 13nn. — Kdežto lidskému soudci ujdou věci skryté, neujde nic tajného soudu Boha vševidoucího.

PÍSEŇ VŠECH PÍSNÍ OD ŠALOMOUNA,

která sluje hebrejsky:

ŠÍR HAŠŠIRÍM,

možno rozděliti na sedm písní a dodatek, složený z pěti písniček.

OBSAH PÍSNÍ:

Píseň prvá (1, 1—2, 7): O klíčících zárodcích lásky.
Píseň druhá (2, 8—3, 5): O dvou návštěvách snoubenců.
Píseň třetí (3, 6—11): Nevěsta a ženich jdou ve svatebních průvodech proti sobě.
Píseň čtvrtá (4, 1—5, 1): Ženich zpívá o kráse nevěsty.
Píseň pátá (5, 2—6, 2): Nevěsta zpívá o kráse ženicha.
Píseň šestá (6, 3—11): Druhá píseň ženichova.
Píseň sedmá (6, 12—8, 4): Třetí píseň ženichova.

Dodatky (8, 5—14):

a) Moc a cena lásky (8, 5—7).
b) Nevěsta-pevnost neporušená (8, 8—10).
c) Nevěsta jest nad vinici Šalomounovu (8, 11 n).
d) Ženich touží po hlase nevěstině (8, 13).
e) Nevěsta chce býti sama se ženichem (8, 14).

„Napomínám a radím každému, kdo nepostrádá dosud obtíží těla a krve a kdo není daleko pocitu hmotnosti, aby se zdržel venkoncem četby této knihy a těch věcí, které budou v ní řečeny. Praví se, že i Hebreové zachovávají obyčej nedovoliti nikomu, kdo nedošel dokonalého a svatého věku, vzíti tuto knížečku toliko do rukou.“ (Origenes).

„Píseň (všech) písní“ čili „Velepíseň“ zařadili Židé do sbírky „kethúbhím“ [1] a do skupiny „meghillóth“. [2]

„Píseň písní“ znamená „Píseň nejkrásnější“ nebo „nejvznešenější“. [3]

Nadpis [4] ji připisuje Šalomounovi. S ním souhlasilo podání židovské i křesťanské. Nejinak smýšleli do nejnovějších dob katoličtí kritikové. [5] Novodobá kritika upírá sice Velepíseň Šalomounovi a klade ji do časů pozdějších, [6] nelze však říci, že důvody, [7] které podává, jsou tak závažné, aby nad veškerou pochybnost byl zjištěn pozdější její vznik. [8]

Smysl knihy, který do ní vložil inspirovaný spisovatel, jest allegorický, jinotajný; [9] líčí poměr Boha k lidstvu, shromážděnému ve společnosti náboženské čili církvi. [10] Ten poměr byl nazván v Písmě

1. Viz Sv. I. str. 715. pozn. 1.
2. Viz tamže pozn. 2.
3. Srv. „svatyně svatyní“ = velesvatyně. nejsvětější. Srv. „král králů,“ „nebesa nebes,“ „služebník služebníků,“ t. j. nejnižší sluha a pod.
4. Není-li tento nápis od inspirovaného spisovatele, jest jistě svědkem starobylého podání židovského. Srv. co bylo řečeno o nadpisech žalmů výše na str. 152.
5. Dovolávali se nadpisu; svědectví Sirachovcova (47, 15), míst, na kterých se Píseň zmiňuje o Šalomounovi (1, 4n; 3, 7. 11; 4, 4; 8, 11), jakož i výroků o přírodě, jež uvádějí v souvislost s 3 Král 4, 33.
6. Do času po zajetí, do třetího nebo dokonce do druhého století. Tak i katolický kritik Karel Holzhey, který pak důsledně tvrdí, že spisovatel Pís není znám a že podání hebrejské, které ji přičítá Šalomounovi, jest neudržitelno.
7. Jsou to popředně důvody jazykové. Mluva Pís je prý pozdní hebrejština, která jeví vliv aramštiny, perštiny, ba dokonce i řečtiny (!?).
8. „Není jisto, že církevní otcové přičítajíce Pís Šalomounovi, chtěli vysloviti církevní nauku platnou konečně na věčné časy a že nechtěli toliko vyjádřiti učené mínění soukromé, které má v těchto věcech svou povahou cenu pouze zatímnou. Pro vážnost Pís je lhostejno, kdy, kde a od koho byla napsána. Pro hodnověrnost (přirozenou) knihy dějepisné mají ovšem doba, místo a osoba, která ji napsala, veliký význam. Naše kniha však není dějepis a neobsahuje dějepisných prvků. Nemáme proč bychom se rozčilovali pro šalomounský původ nebo pro vznik pozdější. Klidně čekáme, až výprava, proti Šalomounovi podniknutá, bude korunována lepším úspěchem, anebo až se jí vzdají, ježto nemá žádných vyhlídek. Zatím usilujeme o to, bychom přirozené i nadpřirozené kráse knihy lépe rozuměli.“ (Hontheim.)
9. Allegorický (jinotajný) smysl dlužno rozlišovati od typického čili předobrazného! Viz níže pozn. 31. „Allegorii“ čili jinotajem rozumíme rozvedenou „přenůšku“ (metaforu).
10. Církvi popředně starozákonné čili synagoze, od Abrahama a zejména od Mojžíše do vtělení Syna Božího, který tímto vtělením se zasnoubil, či lépe řečeno vešel v manželství se synagogou; očištěná, posvěcená a zdokonalená synagoga jest církví křesťanskou. V tom smyslu možno říci, že Pís líčí milostný poměr Kristův k církvi křesťanské. Ježto pravá církev nějakým způsobem byla i před Abrahamem, a ježto jest vůle Boží, aby všecko lidstvo bylo v jednom ovčinci pod jedním pastýřem shromážděno, lze říci, že Pís líčí

„smlouvou“, kterou učinil Bůh s lidstvem a s národem israelským, čili s církví starozákonnou, synagogou. Ký div, že básníci starozákonní vyslovovali ten vztah smlouvou nejposvátnější, nejvznešenější a nejmilostnější — smlouvou manželskou. Činili tak již Oseáš (hl 1—3), Jeremjáš,[11] Ezechiel,[12] Isajáš,[13] zejména pak spisovatel Ž 44; činil tak sám Pán[14] i spisovatelé novozákonní, Pavel[15] a Jan.[16] Láska Boží k církvi, jeho věrnost v tom, co jí slíbil, k čemu se jí zavázal sotva může býti vystižena obrazem názornějším a vhodnějším nežli jest láska manželova k manželce. Ani láska, věrnost a poslušnost, kterou dluží církev Bohu, nemůže býti nakreslena sytějšími barvami nežli těmi, jež podává oddaná láska manželky k manželu. Spisovatel Velepísně tento obraz a myšle ku jím vyslovenou rozvedl a rozšířil. Použil k tomu milostných písní, kterými byla původně opěvována lidská láska manželská. Jako spisovatelé knih mudrosʼovných sbírali přísloví, je přiměřeně zpracovali a vyšší mravní smysl do nich vtělovali,[17] podobně učinil i spisovatel Velepísně: Sebral milostné písně svatební, vtělil do nich myšlenku vyšší,[18] zpracoval je, jak toho žádal jeho úmysl, případně složil sám dle toho vzoru nové písně,[19] zaokrouhlil je a tak je uveřejnil ke cti Boží a ke slávě i k poučení církve.

poměr Boha k lidstvu, pokud je shromážděno v náboženskou společnost. Ježto pak církev se skládala i skládá z jednotlivců, možno i tvrditi, že „nevěstou“ či lépe „chotí“ Kristovou, o které Pís mluví, je každá nesmrtelná duše, pokud je členkou církve. A protože nejdokonalejší duší takovou byla Rodička Boží, snadno jest rozšířiti Pís na poměr Boha k Matce Páně. Z toho patrno, že allegorický smysl Písně jest velmi bohatý, plodný, vydatný a široký.

11. 2, 2; 3, 1.

12. Srv. 16, 7—14.

13. Srv. 1, 21; 50, 1; 62, 4 n.

14. „Tehdy podobno bude království nebeské desíti pannám, kteréž vzavše lampy své, vyšly naproti ženichovi a nevěstě...“ Mt 25, 1 nn. — Ženichem je tu Kristus, nevěstou církev. - Srv. výrok Jana Křtitele (Jan 3, 29): „Kdo má nevěstu, jest ženich; ženichův přítel však, který stojí a ho slyší, raduje se velice pro hlas ženichův; nuže, tato radost má se naplnila.“ Jan tu jmenuje Krista ženichem, sebe pak družbou, který mu jako družba nevěstu, připravil srdce lidská.

15. „Já horlím o vás horlivostí Boží; vždyť jsem vás zasnoubil muži jednomu, Kristu, abych mu vás představil jako pannu čistou“ (2 Kor 11, 2). — „Muži, milujte své manželky, jakož i Kristus miloval církev a vydal sebe sama za ni, aby ji posvětil, očistě ji koupelí vodní při slově, aby sám sobě představil církev jako slavnou, jako takovou, která by neměla poskvrny ani vrásky neb něco podobného, nýbrž aby byla svatá a bezúhonná... Opustí člověk otce svého i matku svou a přidrží se manželky své a budou dva v tělo jedno. Tajemství toto jest veliké; já však to pravím s ohledem na Krista a na církev.“ (Efes 5, 25 - 32).

16. „Přišla svatba Beránkova a nevěsta jeho se připravila. A bylo jí dáno, aby se oblékla v kment běloskvoucí, čistý. Kmentem totiž jsou spravedlivé skutky světců.“ (Zjev 19, 7 n).

17. Srv. k Přís str. 427, pozn. 7.

18. Jako nepohrdl Syn Boží přirozeným manželstvím, aby je povýšil za svátost, tak nepohrdl ani Duch sv. písněmi, čistou lásku přirozeného manželství opěvujícími, aby vdechl do nich smysl vyšší. — Básník používaje a přizpůsobuje přirozené umělecké dílo literární svým úkolům nadpřirozeným, podobal se křesťanům, kteří vzácnou budovu pohanskou, případně i pohanskou svatyni přestavěli nebo upravili za svatyni křesťanskou; zdi, sloupy, stropy, dlažba atd. zůstaly, ale budova byla naplněna novým duchem!

19. Tu práci mohli bychom přirovnati k malíři, který maluje Bohorodičku s Ježíškem, používá k tomu za model obyčejné matky lidské, ale tak, že ji na plátně oduševňuje a zduševňuje (idealisuje) v Madonu.

Možno tedy mluviti o dvojím slovném smyslu Velepísně: 1. původním, vlastním, tělesném, hmotném, přirozeném, nižším,[20] a 2. o smyslu do slov místo původního vloženém, přeneseném, duchovním, vyšším, nadpřirozeném, utajeném čili jinotajném (allegorickém).[21]

Smysl původní nahražen jest smyslem jinotajným. Je nahražen a tedy vyloučen. Proto staří vykladatelé ho vůbec nedbali a zaměstnávali se toliko smyslem jinotajným. Z původního smyslu zůstala však slova, do kterých oděl spisovatel Bohem nadšený smysl svůj. Ta slova činila s původním smyslem nerozlučný celek a těm slovům neporozumíme dokonale, nevyšetříme-li také smyslu původního.[22] Neporozumíme-li slovům, nevystihneme ani dokonale smyslu jinotajného. Proto novější i katoličtí vykladatelé obírají se pečlivě také[23] smyslem původním. Kdo chce dojíti jádra (smyslu jinotajného) tomu třeba, aby prve odhlodal slupku a rozkousl skořápku (smyslu původního).[24] Nalézti původní smysl složek Velepísně jest popředně v zájmu vědy. Jako dějepisec umění pátrá, odkud malíř bral své barvy, jakých užíval modelů, kterými předlohami se vzdělával, zda podobné malířské směry najdeme u jiných národů, tak i biblistovi ukládá věda bádati, jakých modelů užíval inspirovaný básník Velepísně, odkud bral své barvy, a zda-li podobné písně milostné najdeme u jiných národů[25] (metoda srovnávací).

Tvrdíme-li, že velepíseň jest báseň jinotajná, nepravíme, že každé slovo a každou větu její dlužno vykládati jinotajně. Kdo by tak činil, zabředl by do směšné výstřednosti a zhrozil by se konečně sám nehoráznosti, ku kterým dospěl. Vytesá-li sochař uměleckou sochu prvého řádu, představující na př. spravedlnost, tedy sochu allegorickou, vytesá ženu se zavázanýma očima, ana drží v jedné ruce meč a v druhé váhy. Protože je spravedlnost slovo ženského rodu (odtažité), znázornil ji postavou ženskou. Co znamená rouška na očích, co praví meč a váhy, jest jasno: nestrannost, která zásluhu i vinu odvažuje a bezohledně (odměňuje i) trestá. Bylo by směšno tázati se, co na té soše znamená na př. nos, prsty, střevíce, záhyby šatu, atd. Ty věci neznamenají nic, ale umělec, který se rozhodl znázorniti spravedlnost člověkem a ženou, byl nucen vytesati člověka, ženu se vším co patří

---

20. Tento původní smysl někteří novější i katoličtí vykladatelé oddělují od smyslu jinotajného, vykládají toliko onen, ponechávajíce výklad tohoto jiným (Hontheim, Zapletal). „Duch sv. ukryl vyšší světlo v písni tak, že přirozené oko nic z něho nepozoruje. Naši knihu možno chápati také se stanoviska toliko přirozeného jakožto líčení ideálního manželského soužití. Jen víra v Boží inspiraci naší knihy, kterou může v nás vzbuditi toliko vážnost učící církve, dovoluje duchu našemu postřehnouti v ní pravdu vyšší.“

21. Křesťanští (i pravověrní židovští) vykladatelé byli vždy přesvědčeni, že Pís líčí milostné spojení Mesiášovo s církví. Proto církev, shromážděna na pátém obecném sněmu v Cařihradě r. 553 zavrhla Theodora z Mopsvestie, který tento jinotajný smysl Písně popíral tvrdě, že je to svatební píseň, která zná toliko lásku přirozenou, o jaké mluví Plato ve své knize „Symposion“. Nebyl zavržen proto, že připouštěl také smysl přirozený (vedle nadpřirozeného), ale proto, že připouštěl tento smysl přirozený pouze, že tedy neuznával také smyslu vyššího.

22. Ani nejpřísnější zastánce smyslu jinotajného nemůže popříti, že původní smysl vlastní zůstává jeho podkladem.

23. Rozumářští vykladatelé obírají se jím výhradně, zavrhujíce jakýkoliv smysl nadpřirozený.

24. „Hlodati slupku je sice nechutno, ale nutno; jinak bylo by nám odepříti si sladkost jádra“ (Sanchez).

25. Zejména semitských a starovýchodních. Viz níže pozn. 31.

k představě ženy, třeba by to neznamenalo nic. Podobně v jinotajné básni Velepísně jsou věty, které mají vyšší smysl, jsou tam však také slova, která jinotajného smyslu přímo nemají a nedávají.[26]

Velepíseň není ani báseň dramatická,[27] ani výpravná,[28] ale lyrická.[29] Jednotná jest v tom smyslu, že opěvuje jeden předmět; je to spíše sjednocená sbírka kratších písní milostných.[30] Jest více než

---

26. Jak nechutno bylo by vykládati, že ucho sochy znamená bystrost policie, která spravedlnosti slouží, její nos že znamená jemný čich strážců veřejné bezpečnosti, kteří užívají policejních psů atd.

27. Již Origenes, maje na zřeteli, že v Písni nemluví nevěsta toliko k ženichovi, ale také k děvám a ženich že oslovuje ne jen nevěstu, ale i své přátele, nazval Píseň „písní svatební, napsanou na způsob dramatu". Dramatem v přesném slova vyznamu však není, ježto osoby mluvící nejednají, není tu aspoň v textu samém žádného děje, zauzlení ani rozuzlení. Někteří novější kritikové, zejména protestantští, „nalezli" však v Písni všecky prvky dramatu nebo melodramatu (zpěvohry) a dělí Píseň na tři, čtyři, pět, šest, až sedm jednání a na pět, sedm, deset, patnáct scén. O těchto pokusech, při kterých fantasie značně pracuje, napsal protestantský kritik Reuss: „Srovnal jsem výklady Jakobiho, Stäudlinovy, Ewaldovy, Böttcherovy, Hitzigovy a Renanovy scénu za scénou a bezmála řádek po řádku, abych uvědomil čtenáři, že jejich vykladačství přesahuje všecky pojmy libovůle a ukázal, že toho, co vkládají mezi řádky bez jakékoliv opory v textu, jest mnohem více než toho, co podává znění samo. Věc vyznívá skutečně v „Zdržte se smíchu"! O nic lepší nejsou pokusy učiněné po smrti Reussově.

28. Nelíčí tedy lásku historického Šalomouna k dceři faraonově, kterou pojal za choť, (3 Král 3, 1 ani k Sunamce Abisag (Srv. 3 Král 1, 3). Důsledně není tu o Kristu a církvi řeč ve myslu typickém (Šalomoun = předobraz Kristův, dcera faraonova nebo Abisaj předobraz (?) církve). Kterak někteří „zpracovali" Píseň v dobrodružný román, o tom netřeba se šířiti, o tom lze jen opakovati s obměnou slova Reussova, uvedená výše v pozn. 27. — Chybili také ti, kdož se domnívali, že Píseň vyslovuje touhu království israelského po spojení s královstvím judským, kdož měli za to, že Šalomoun vyjadřuje tu svou vřelou snahu o moudrost, nebo že Píseň doporučuje původně přísné jednoženství.

29. Názory o tom, jak rozčleniti Píseň na stopy, verše a zejména sloky jsou velmi pestré. Hontheim shledává v Písni všude plno podiv budící souměrnosti. Skládá se ze dvou částí, které mají po třech zpěvech; první část (1, 1—5, 1) líčí, kterak láska klíčí a znenáhla roste, druhá část (5, 2—8, 14) líčí lásku zralou již a dokonalou. Každá část má 21 sloku, 100 řádků, takže celá Píseň obsahuje šest písní, 42 sloky a 200 řádků. — První píseň (1, 1—2, 7): Láska klíčící, první setkání milenců. — Druhá píseň (2, 8—3, 5): První radosti mladé lásky, její vzrůst; milující se vyhledávají. — Třetí píseň (3, 6—5, 1): Mladá láska zpečetěna smlovou manželskou; ženichův chvalozpěv nevěsty. — Čtvrtá píseň (5, 2—6. 10): Bolesti, ve kterých se láska dokonale osvědčuje; nevěstin chvalozpěv ženicha. — Pátá píseň (6, 11—8, 4): Dokonalé radosti zralé lásky; nevěstin tanec. — Šestá píseň (8, 5—14): Zralá láska byla dokonale zpečetěna tím, že si ženich nevěstu odvedl domů. — Hontheim vidí v těchto zpěvech sborové (chorové) básně jako v knize Job. Srv. k Job 3, 26. První zpěv na př. skládá se ze dvou skupin slokových, ze skupiny trojslokové (1, 1—8), ve které prosí nevěsta ženicha za lásku a ze skupiny pětislokové (1, 9—2, 7), která obsahuje milostný rozhovor ženicha a nevěsty. — Skupina trojsloková skládá se z předsloky (1, 2—4: Miluj mne!), protisloky (1, 5—6: Nepohrdej mnou) a mezisloky (1, 7n: Dej mi se nalézti kdykoliv). — Skupina pětisloková skládá se ze dvou slokových dvojic a z mezisloky: první dvojice (1, 9—14) líčí, kterak spojení srdcí pomalu začíná (předsloka 1, 9—11; protisloka 1, 11—14); mezisloka (1, 15—2, 3b) líčí, kterak láska rychle dochází vrcholu; druhá dvojice líčí, kterak nevěsta rozplývá se rozkoší (předsloka 2, 3c—5; protisloka 2, 6—7). — Obě mezisloky jsou sloky vzájemné, podávajíce rozhovor proti dvojicím slok, jež nepodávají toho rozhovoru. Co souditi o Hontheimově názoru na umělecké tvary Písně, bylo řečeno již k Job 3, 26. str. 55.

30. Jiní pokládají Píseň za báseň dokonale ucelenou a zaokrouhlenou, a dle toho ji také rozčleňují. — Sv. Tomáš na př. dělí Píseň na tři části: V první

pravdě podobno, že některé z nich bývaly zpívány v původním znění [31] při svatebním veselí, které trvávalo na Východě (a částečně trvá dosud) celý týden, [32] nebo že je měl inspirovaný spisovatel Písně na mysli. [33]

(1, 1—3, 6) popisuje prý vzájemnou touhu Krista a církve za doby prvotné, kdy zdráhali se Židé vstoupiti do nové Kristovy církve; v části druhé (3, 7—6, 9) popsána prý ta touha, jaká bude za dob, kdy církev bude prospívati a kdy pojme do svého lůna bezmála všecky národy; třetí část (6, 10—8, 13) má prý na zřeteli dobu poslední, kdy všecek Israel dojde v církvi spásy. — Dle Mikuláše z Lyry Píseň mluví o lásce Boží k národu israelskému (část prvá, 1, 1—6, 12) za dob, kdy vytáhl z Egypta (1, 1—11), kdy se bral pouští (1, 12—4, 7), a kdy vešel do Palestiny (4, 8—6, 12) a o lásce Boží k církvi (část druhá, 7, 1—8, 14) za dob jejích počátků (7, 1—10b), rozšíření (7, 11—13) a odpočinku (8, 1—13). — Kornel van Steen dělí Píseň na pět částí: I. Zasnoubení Krista s lidstvem; dětský věk církve (1, 1—2, 7). — II. Vzrůst církve (2, 8—3, 9). — III. Vrchol církevního rozvoje (3, 6—5, 1). — IV. Církev sestárlá (5, 2—6, 2). — V. Obnova církve v největší její dokonalost (6, 3—8, 14). — Schäfer se domnívá, že v prvé části (1, 1—2, 7) jest řeč o zasnoubení Kristově s přirozeností lidskou, ve druhé části (2, 8—5, 1) o zasnoubení Kristově s církví a ve třetí části (5, 2—8, 5) o zasnoubení Kristově s jednotlivými dušemi; v doslovu pak (8, 6—14) o druhém příští Kristově, o vstupu Židů do církve, o posledním soudu a vstoupení na nebesa. — O rozčlenění Hontheimově viz pozn. předchozí (29), — Jiní jinak. Náš názor podán výše na str. 567 při rozboru knihy.

[31]. Vyplývá to z nápadné podobnosti Písně milostným písním dnešních Arabů, zejména syrských, jak podrobně dokázal nejnověji Zapletal. Také v milostném básnictví starých Egypťanů lze nalézti mnoho podobného. Bylo by zajímavo vyšetřovati, zda bychom nalezli obdobné zjevy také v lidovém básnictví národů slovanských.

[32]. Svatební obyčeje nejsou na všech místech Syrie stejné. Nejpěknější jejich tvar popsal J. G. Wetzstein. Dle jeho líčení je nejkrásnější doba v životě syrského venkovana prvních sedm dní po svatbě, doba jeho líbánek. Všecka osada i pozvaní hosté ze sousedství pokládají ho a koří se mu těch sedm dní jako „králi“ a jeho mladé ženě jako královně. Největší svatby bývají slaveny v nejkrásnějším měsíci syrského roku — v březnu, kdy přestaly zimní deště, kdy sluneční paprsky ještě nepíchají jako v měsících pozdějších, a kdy je všecka příroda plna zeleně a pestrých barev. Svatební veselí, hry atd. bývají slaveny pod širým nebem u samé osady na humně, které ten měsíc je proměněno v pestrý koberec květů. V den svatební bývají pořádány průvody, tance, zejména mečový tanec nevěstin a hostina. Den po svatbě záhy z rana ženich a nevěsta oblečeni jsouce ve svatební roucho jako včera, přijímají družbu, který jim přináší ranní zákusek a který je celý týden svatební jejich „vezírem“, ministrem. Hned po té přicházejí mládenci ženichovi, a dověděvše se, že ministr byl milostivě přijat, vytáhnou ze sýpky na řezanku mlátičku (která má tvar našich saní, pobitých vespod prkny, do kterých zaraženy jsou malé kameny). Ve slavnostním, vítězném průvodu, zpívajíce válečné a milostné písně, vynášejí mlátičku na humno za ves; tam vystaví asi na metr vysokou podlahu, na ni položí mlátičku, tu pokryjí pestrým kobercem, na který dají dva zlatohlavem potažené a pšt osím peřím vycpané polštáře. Tak učinili z mlátičky „mertebu“, t. j. čestné sedadlo pro novomanžele, jakýsi „trůn“. Ve slavnostním průvodu přivádějí novomanžele a nastolují je na něj. Když novomanželé sedí, počínají se všelijaké zábavy a hry, ze kterých dlužno zejména upozorniti na veliký tanec, dávaný na počest manželů, při kterém bývají zpívány písně, opěvující krásy ženicha i nevěsty, pokud neučinili tak svatebčané již včera, v den svatby, kdy tančila nevěsta s jedním nebo se dvěma meči v ruce (rukou). Takový chvalozpěv sluje arabsky „uasf“. Tyto hry, které počínají první den po svatbě již ráno, opakují se další dny, kdy počínají před polednem a končí se pozdě večer při hořících ohních. Poslední den však skončí se všecko ještě před západem slunce. Manželé po týdenních líbánkách, plných cti a slasti, vrací se do prosaického života. Celý týden jsou novomanželé v rouchu svatebním, nesmějí nic dělati a o nic se starati nežli sedětí na mertebě a dívati se, případně (částečně) se účastniti her, které před nimi svatebčané provádějí. (Zejména nevěsta tu a tam si zatančí, aby ukázala své svatební šperky.) Při jídle sedí novomanželé, jako samozřejmo, na čestných místech. Poslední den před západem slunce sestoupí „Veličenstva“ s trůnu, děkují hostům za účast a provázena jsouce mládenci, vrací se domů, kde dávají svým průvod-

Velepíseň se svým jinotajným smyslem byla pokládána od Židů za knihu posvátnou. Pochybnosti, které o tomto jejím rázu kdysi vznikly, skončily jejím vítězstvím.[34]

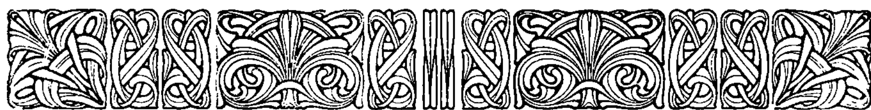
I novodobá kritika uznává, že je to vzácný zjev na poli světového krásného písemnictví. Sam Goethe prohlásil Velepíseň za nejněžnější a nejnenapodobitelnější ze všeho, co nám dal výraz vroucí, vnadné lásky. „Ze světového písemnictví blíží se toliko k velepísni dva výtečné příběhy z veliké indické básně Mahábháraty o Damajantě a Savitře, které opěvují oddanou věrnost čisté ženy muži a ve kterých zní všecky struny srdce láskou s její rozkoší i žalostí. Málo lze mysliti na Gítagovindu, ve které indický básník 12 století Džajadeva zpívá o lásce boha Krišny k pastýřce jménem Rádhá. Tím méně lze postaviti po bok Velepísně milostné písně básníků arabských a perských, kteří zpívají o lásce Jusufa a Sulejky."[35] Nedivno, že zpracovalo tuto perlu hebrejské lyriky mnoho básníků, hudebních skladatelů i malířů; Perluigi Palästrina na př. zhudebnil Velepíseň v 29 motettách, a Bossi, ředitel boloňské hudební konservatoře, zpracoval Velepíseň v nádherné oratorium.

čím večeři. Po večeři připomínají ženichovi způsobem ne lichotivým, že není králem — ale sedlákem. — Možno se domnívati právem, že podobné obyčeje jsou prastaré a byly známy již Isra litům doby šalomounské neb i předšalomounské. Srv. Sdc 14, 10 nn; Mt 9, 15; Jan 3, 29; 1 Mach 9, 37 nn. — Srv. hry naší mládeže „na krále", „královničky" a pod.

33. Netřeba se pozastavovati, že inspirovaného spisovatele (či skladatele) napadlo do těch písní vložiti tak vznešený jinotaj. „Obyvatel západu jest filosof, obyvatel východu prorok pohroužený v magnetické vidění. Jeví-li se to vůbec, eví se to zvláště v pojímá ıí lásky. V ohledu tom je známo, že považuje orientální mystik lásku světskou za původem božskou, a krásu předmětu milovaného za paprsek krásy boží, jež se mu takto zjevuje ... Tím stává se básníku orientu přirozeně i láska pozemská částí lásky k Bohu a božskou potud, pokud jest nejdokonalejším obrazem poměru, v němž má tvor býti ku svému stvořiteli. Nemůžeť si mystik východu mysliti pravý poměr duše toužící po Bohu jinak než jako poměr milostný i přenáší proto na svůj poměr všecky poměry lásky pozemské. Pro spojení s Bohem má východní mystik po vzoru nejslavnějšího pěvce mysticismu, básníka Dželáluddína Rúmího výraz súr neb arabský urs = sňatek. Bůh sám vyskytuje se v poesii jeho a ostatních pode jménem miláčka, přítele neb i milenky. I jednotlivé vlastnosti Boží nesou jméno obdobných vlastností a předností milencových ... Jak oblíbeným pak jest způsob vykládati milostnou poesii na mystické spojení s Bohem, dokazuje nejslavnější pěvec lásky a vína v orientu Háfiz, jehož poesie neposkytuje pro myslícího čtenáře až na zcela ojedinělá místa příležitosti k výkladu mystickému, a přece nalezli se i zde vykladatelé, kteří vykládají celou jeho poesii jako smyslné obrazy pro nadsmyslné pojmy ... S tohoto tedy stanoviska považujeme thesi rabínskou o allegorickém významu Písně písní za zcela správnou." (Píseň písní, přeložil Rudolf Dvořák, Sborník světové poesie sv. 40.) V Jadžur-Vedě (Viz I. sv. str. 1281. pozn. 2.) vylíčen jest poměr Zory ke Slunci obrazem lásky, kterou zahořela víla Urvasi k Purúravasovi. Týž obraz, týž jinotaj nalézáme vyvinutý v jakési drama o pěti jednáních od básníka Kalidásy, vložené ve více tvarech v Puránas a v Brihat-Kathá. — Podobné zjevy lze nalézti i v jiných plodech písemnictví východních národů.

34. K uklidnění těch pochybností přispěl rabín Akiba († r. 135 po Kr.) svým známým výrokem: „Odstup to, aby některý Israelita přel se o Písni' jako by nemohla poskvrňovati ruce (t. j. jako by nebyla božského původu). Neboť všecek svět nemá ceny toho dne, kdy se Israelovi Písně dostalo. Všecky svatopisy jsou svaté, avšak Píseň jest velesvatá." V lůně církve křesťanské do pátého století nikdo nepochyboval o tom, že Píseň je kniha inspirovaná. Když pak Theodor z Mopsvestie († 428) božský její původ popíral, byl zavržen na sněmu cařihradském r. 553. Srv. výše. Církev často po částkách čítá z Pís, zejména o svátcích P. Marie.

35. Tak soudí nekatolík A. Wünsche.

Počátky lásky (1, 1—2, 7).

Nevěstina milostná touha dochází ohlasu (1, 1—7). — Milostný rozhovor ženicha s nevěstou splňuje zatím její touhu (1, 8—2, 3b). — Rozkoš nevěstina z přítomnosti ženichovy (2, 3c—7).

Hlava 1.

1 (Nevěsta:) Ó bys mne polibil polibkem úst svých!
Jsouť lepší prsa tvá než víno,
2 voní nejlepšími mastmi.
Olej rozlitý je tvé jméno,
pročež milují tě děvy.

Hl. 1. — V. 1. Hebr. má nadpis: „Píseň (všech) písní od Šalomouna". Viz výše Úvod na str. 565. Není jisto, napsal-li tento název inspirovaný spisovatel či pozdější opisovač nebo vydavatel. — Viz výše Úvod na str. 567. — Nevěsta vřele miluje a prahne po tom, aby byla láska její opětována, chce viděti nějaký projev lásky ženichovy (= „polibek"). — „prsa tvá" = laskání, milování tvé (hebr.). — „víno" = jakýkoliv jiný požitek smyslný kromě lásky. — „Ó, bys mě políbil" souvisí s „veď mě" a „uveď mě" stupňovitě (v. 3). — Ve smyslu přeneseném (allegorickém, jinotajném) vyslovuje tu lidstvo, zejména spolčené v církev starou i novou, jakož i každý její člen neuhasitelnou touhu své duše po spojení s Bohem a po ujištění, že jej Bůh skutečně miluje. Toho důkazu lásky dostalo se lidstvu, církvi tím, že se Bůh vtělil; vtělením zasnoubil se s lidstvem, vešel v milostný svazek s ním, stal se jeho snoubencem, manželem a z lidstva učinil si choť svou — církev. Odpočívati „na prsou" Kristových, jak bylo dopřáno Miláčku Páně při poslední večeři, přijímati čisté jeho polibky při rozjímání i při stolu Páně jest nevinná rozkoš duchovní, po které smí a má toužiti ustavičně každá duše, a té neposkvrněné radosti se jí také dostává z „prsou", t. j. ze srdce Kristova. — „Staří a svatí vynikající vykladači tvrdí, že tato kniha jedná o Kristu a církvi, pokud znamená shromáždění všech vyvolených od počátku světa" (Diviš Kart.). — Origenes viděl v „prsou" ženichových „taje srdce Kristova, t. j. poklady moudrosti a vědy v něm ukryté, kterými živí srdce svých věřících". Oč větší cenu má tato živící a hřející síla, jež sálá z Kristovy hrudi nežli víno — než jakýkoliv požitek smyslný! — Srv. níže 4, 10.

V. 2. Nevěsta touží po lásce ženichově proto, že jest jí pro své přednosti hoden, okouzluje svým půvabem. — Dle Vulg. „voní prsa ženicha nejlepšími mastmi". Dle hebr. „Vůně tvých mastí jest příjemná". Nepatrný rozdíl. Staří, muži i ženy milovali voňavky, mazai sebe i hosty (Mt 26, 7; Mk 14, 3nn; Lk 7, 46), matky mazaly děti, vykuřovaly vonným dýmem příbytky a pod. Jako vůně lahodí čichu, tak vlastnosti ženichovy a zejména jeho přítomnost budí v nevěstě nejpříjemnější, nejsladší pocity. Ne toliko nevěsta, všecka veřejnost, všecky děvy vědí, jak mnoho kouzla má ženich. — „jméno tvé" = tvá pověst, ty v přesvědčení a v ústech všech. — „olej" smíšený s vonnými přísadami, nardem, myrrhou atd. — „vylitý", rozlitý po celé jizbě, která jest jím vykropena. Jako ta vůně proniká všecku místnost, tak pověst o vynikajících přednostech ženichových rozšířena jest po celé osadě, po kmeni. Místo „rozlitý" překládá Zapletal „přelitý" (přelévaný), t. j. ustálený olej býval přeléván tak, aby jemnější, který plul

3 Veď mě za sebou! Poběžíme
[po vůni tvých mastí.]
Uveď mě, králi, do svých pokojů,
budeme z tebe se veselit, plesat,
chválit víc tvá prsa než víno;
po zásluze milují tě.

* * *

4 (Nevěsta:) Jsem sice hnědá, ale krásná,
dcery jerusalemské,
jako stany Kedařanů,
jak plachty Šalomounovy.

---

na vrchu, byl oddělen od hustšího spodního, méně cenného. Dle toho olej „přelitý“ byl by olej, voňavka první jakosti. — Srv. Kaz 7, 2. — „děvy“ = družky nevěstiny. Každá by se pokládala za šťastnou, kdyby ji ženich, o němž tu řeč, vyznamenal svou láskou. — Ve smyslu přeneseném: Bůh jest bytost nejdokonalejší; každá dokonalost jeho — toť vůně v míře nekonečné. Vůni své moci, moudrosti, lásky a dobrotivosti rozlévá po veškerém světě, vůni své milosti a pravdy vlil do lidské přirozenosti Krista, t. j. Pomazaného, a rozlévá ji po církvi, vlévá ji do každé duše ušlechtilé, která by ráda se spojila s ním poutem lásky (= „děvy“).

V. 3. Nevěsta žádá více než ve v. 1. Chce dojíti s milým nejužšího spojení lásky. „veď mě“ = vezmi mě sebou (Hontheim). — „poběžíme“ — ty a já puzeni jsouce láskou tam, kde bychom byli sami dva. — Co v závorce, jest glosa z v. 2a. — „uveď mě do svých pokojů“ = jako novomanžel novomanželku. Srv. níže 2, 4. — „králem“ sluje na Východě každý manžel sedm dní po svatbě. Viz Úvod str. 571. — „Budeme“ — ty a já (nikoliv děvy!). — „z tebe“ — Milenec — choť bude zdrojem radosti oběma, ženě i sobě. — „tvá prsa“ = tvou lásku jako ve v. 1. — „milují tě“ (děvy v. 2c), ježto zasluhuješ, abys byl milován. Smysl přenešený: „Veď“, dosl. „táhni mě“ vyslovuje zvýšenou touhu lidstva, církve, duše po lásce Boží, spolu však také vyznání, že nemůže člověk nic bez milosti Boží, která jej vede, ba táhne. Srv. Kristovo slovo u Jana 6, 44; 12, 32. — „Král“ králů jest Bůh, který uvádí své miláčky do svého království, na zemi i na nebi, do svých pokojů a v nich sdílí se v nekonečné lásce o radosti své s těmi, kteří chválí a věčně chváliti budou tuto jeho lásku, blažící nade všecko pomyšlení. Již tu na zemi, zejména pak po smrti budou uznávati a vyznávati, že je Bůh dobro nejvyšší, které zasluhuje, aby je všichni milovali. Srv. Lk 14, 18; Mt 22, 2nn. Kolik duší již, co svět světem stojí, dalo se vésti od Krista a cestou lásky pospíchalo největší rychlostí tam, kde dopřáno bylo jim na věky odpočinouti na jeho srdci! — Srv. Ž 44, 15n; Jan 14, 2; Ef 2, 6.

V. 4. Pannu, která se ucházi o lásku „královu“ napadá podiv „dcer jerusalemských“, které střežily svou pleť před paprsky slunce a případně ji i šlechtily, aby byla běloučká; ty bělostné děvy městské mohou se diviti odvaze osmáhlé vinařky, že si dovoluje vysloviti touhu po lásce ženicha tak spanilého, od něhož byly by rády milovány samy. Vinařka je oslovuje a přiznává skromně tuto vadu, vykládá ji a omlouvá ostatní krásou. O „dcerách jerusalemských“ mluví Píseň dále 2, 7; 3, 5. 10. 11; 5, 8. 10; 8, 4. — Ženich, který jest prvních sedm dní po svatbě „králem“, jest básnickou nadsázkou jmenován níže „Šalomounem“ (3, 7. 9. 11; 6, 8; 8, 12); z toho neplyne ovšem, že jím skutečně také byl. Důsledně mohou „dcery jerusalemské“ znamenati družky nevěstiny na svatbě, nebo vůbec svatebčany. — O „Kedařanech“, arabském kmeni, srv. Gn 25, 13. — „stany“ = plachty na stanech beduinských z kozí srsti. — „plachty“ stanové, jako výše „stany“. — Šalomoun, veliký boháč měl sice také stáda množství pastýřů a ti bydlili pod stany jako Kedařané, ale do úměru myšlenkového lépe se hodí místo „Salomounovy“ čísti „Šalmanů“. — Šalmané byl kmen severoarabský, soused Nabaťanů. Jméno „Šalmané“ vyskytá se v pramenech mimobiblických velmi často. — „hnědá“, jak bývají v Palestině Arabky, venkovanky, ne tedy „černá“, ne černoška. — I hnědá dívka může míti a mívá postavu, vzrůst a rysy v obličeji velmi ušlechtilé, aniž potřebuje šlechtiti se uměle. — Plachty beduinských stanů mohly by svou barvou býti přirovnány ku

5 Nehleďte na mne, že jsem snědá,
slunce mne opálilo:
synové matky mé proti mně brojící
učinili mě strážnou svých vinic,
vinice své jsem dbát nemohla.

* * *

6 (Nevěsta:) Pověz mi ty, jejž miluje duše má,
kde pásáš, a kde si v poledne hovíváš,
aby mi nebylo potulovat se
po stádech tvých druhů.

7 (Ženich:) Nevíš-li, ženo nejkrásnější,
vyjdi, kráčej po stopách stád
a pas své kozičky u stanů pastýřů.

* * *

8 (Ženich:) K spřežení faraonových vozů
přirovnal bych tě, má přítelko.

---

osmahlé pleti dívčí, ale byla by to přece jakási nehoráznost, ježto barva těch stanů je špinavá, nepěkná. Proto Hontheim překládá 4cd:

(Jsem) »*jako panna Kedařanů,*
jako děva Šalmanů«.

Smysl přenešený: „dcery jerusalemské" = nebešťané. — Lidstvo (církev› duše) zhřešilo v prvních lidech; hřích toť černá skvrna; činilo však s milostí Boží pokání a došlo ztracené krásy. „Černá jsem hříšností, krásna kajícností; černá pro nevěrnost, krásná pro věrnost." (Theodoret.) — Jiní lépe vidí v černé barvě útrapy, které působí spravedlivcům palčivé bolesti, jež snášejí pro Krista; zevně je sice mohou i zohaviti (mučedníci), avšak v duši zůstávají spanilými.

V. 5. „vinice své" = sebe, své pleti jsem nemohla šetřiti před žhavými paprsky slunce jako měštěninky. Srv. níže 8, 1 n. — Nepřátelé církve pronásledují duše jí oddané, aby nemohly žíti svatě a dokonale, jak žádoucno; částečně se jim to úsilí daří, spravedlivci jsou si toho vědomi, ale vidí ke své radosti, že zůstávají čistými a krásnými na duši, a že proto jsou a budou milováni od Pána.

V. 6 n. „Král" (výše v. 3.) vystupuje tu jako pastýř a „vinařka" (v. 5.) jako pastýřka koz (v. 7.). Jiný obraz. Básníkovi jest volno takto střídati obrazy. Věc možno vysvětliti také jiným pramenem, t. j. inspirovaný skladatel Pís. vážil v. 6n. z jiného pramene nežli vv. předešlé. — V poledne, za největšího žáru pastýři i stáda hoví si ve stínu — nejlepší příležitost k dostaveníčku, po kterém nevěsta touží a za které žádá, ježto její láska chce míti svého miláčka blízko sebe. Kdyby nevěděla, kde milenec pase, mohlo by se státi, že by ho dlouho hledala, po něm se dotazovala, a že by se jí pastýři vysmáli, vidouce její horoucí lásku a touhu. Ženich vyhovuje žádosti milenčině, avšak nevidí v tom nic závadného, bude-li ho hledati. Vždyť ho najde a pastýři, jeho druhové uvidí, jak krásnou má lásku. — „nevíš-li," kde pásávám a kde si o polednách hovívám. Pastýřka od svých koziček na chvilku snadno bude moci odběhnouti, aby okusila blažívé přítomnosti svého „miláčka". (Srv, 3, 1—4). — „ženo nejkrásnější" srv. s 5, 9. 17. Smysl přenešený: — Duše lidské toužebně se ptaly, kde najdou pastýře nejvyššího (Srv. Ž 22, 1—3; Ez 34, 14n) za největšího úpalu muk duševních, aby u něho nalezly milostného přijetí; ptaly se, kudy vede cesta k němu. (Srv. Is 13, 20; 40, 11; Jer 33, 12). Nejvyššího pastýře najde, kdo se dotazuje na něho pastýřů podřízených, proroků, kněží, kterým Pán uložil, aby ukazovali cestu ku blaživému spojení s Láskou nekonečnou.

V. 8. Po čem prahla — toho se jí dostalo: jsou spolu. Z předešlých rozhovorů možno míti za to, že jsou již snoubenci, nebo dokonce novomanželé. Obdivují navzájem své přednosti, překypujíce šťastnou láskou. — Farao byl pa-

9 Krásné jsou tvé líce v řetízcích,
hrdlo tvé ve stužkách perel.
10 Řetízků zlatých dáme ti nadělat,
prokládaných stříbrem.

11 (Nevěsta:) Pokud král u stola odpočívá,
nard můj vydává vůni svou.
12 Milý můj jest mi myrrhovou kytičkou
na prsou spočívající.
13 Milý můj jest mi cyprovým hroznem
(vyrostlým) v engaddských vinicích.

---

novník, u jehožto dvora byl největší přepych, který měl nejvzácnější vozy a v nich zapřažené nejušlechtilejší koně, vyšňořené a vyšperkované. Srv. 2 Par 1, 16. Klisince podobá se sličná milenka mladistvým vzezřením, ze kterého sálá svěží nadbytek života, stepilosti, plachosti, hbitosti, výrazem oka, lesklou hřívou (vlasy), zejména pak, jak vyplývá z v. 9. ozdoby milenčiny podobají se nádherným postrojům koní faraonových. Také básníci jiných národů přirovnávali mladistvé krásky ke koním. (Theokrit, Anakreon, Horác u Zapletala.) — „přítelko" srv. s 2. 10. 13; 4, 1. 7; 5, 2; 6, 3.

V. 9. „Řetízky" visí snoubence s čela dolů přes obličej; jsou upevněny nejspíše na stužce, která obepínala čelo a hlavu. Na čele a na hrdle bývali zdobeni také koně (v. 8.). Vulg. překládá v. 9a. doslovně: „Pěkná jsou líce tvá, jako líce hrdličky," což neuspokojuje a nehodí se do souvislosti. — Přirozená krása nevěstina, které tolik sluší řetízky a stužky perel, zasluhuje, aby zvýšena byla novými umělými skvosty: zlatými řetízky, tečkovanými stříbrem. — „dáme" = dám. Mluví sám ženich. — Smysl přenešený v. 8—10: — Krása Boha, zejména vtěleného, Ježíše Krista, a krása církve i každé duše, žijící nadpřirozeným životem s Kristem, snoubencem svým. Vznešený, nadpřirozený cíl vytkl duši lidské a uschopnil ji, aby ho došla. Duše jest podobna Bohu již svou přirozeností, rozumem, svobodnou vůlí; tento přirozený obraz převyšuje nevýslovně obraz nadpřirozený, který jí vtiskuje Pán posvěcující milostí. Spolu s touto milostí, svěžím to, věčně mladistvým životem nadpřirozeným, ověšuje Pán svou snoubenku nejvzácnějšími řetízky, perlami a korály vlitých ctností a darů Ducha sv. Je-li jedna jediná duše tak vyšňořena, co říci o církvi Boží, ve které žily, žijí a žíti budou miliony duší čistých, ctnostných, šlechetných, obětavých, hrdinných, milujících pravdu a hořících láskou ke všemu, co jest dobré a vznešené! K tomu, aby „naděláno bylo" takových skvostů, třeba součinnosti lidské vůle, popředně však nadpřirozeného uschopnění, kterého dodává svým snoubenkám Kristus. Pán, ten „nadělal" svou milostí církvi své tolik ozdob, ten jí tolik ušlechtil, že se zálibou spočívá nyní na ní oko jeho! Církev obléká se při bohoslužbě ve drahé látky, kovy, drahokamy, které zpracovalo umění stavitelské, malířské, zlatnické atd. Církev halí se při bohoslužbě ve vůni kadidla, ve vůni živých květin, básnictví, zpěvu i hudby. Jaká to krása; jaké to poklady, jaké to šperky!

V. 11. „u stola" = u mne. — „nard můj" = ženich. Pokud snoubenec dlí blízko snoubenky, jest snoubenec jediný a nejvzácnější její požitek, nard, vůně který dokonale ukájí touhu její po rozkoši. —

V. 12. Ženy nosívaly na prsou nádobku s voňavkou. Takovou voňavkou nejvzácnější jest nevěstě ženich, který dokonale sytí její hlad po čistém požitku lásky.

V. 13. Engaddi jest oasa na západním břehu Mrtvého moře. Srv. 1 Král 24, 1; 2 Par 20, 2. „cyprus" je tu snad lawsonie neboli henna bílá. Je to keř asi 2 m. vysoký, podobný našemu ptačímu zobu. Květy voní jako květy dříšťálu. V naší květeně jsou lawsonii nejblíže příbuzny kypreje (Lythrum), s nimiž řadí se do společné čeledi. Celá rostlina, zvláště však listy, jsou proniknuty oranžovým barvivem, které bylo známo již v dávném starověku jménem henna nebo hinna, u Řeků pod jménem kypros. Barvilyť si na Východě hennou oranžově nehty, který to zvyk v západní Asii a Egyptě dosud zvláště mezi ženami dosti rozšířený možno dokázati již na nejstarších egyptských mumiích. Libovonné květy, destillovány s vodou, dávají vzácný jemný parfum. Pro libou vůni, kterou kvetoucí keře kolem sebe šíří, pěstují na Východě lawsonie nejraději blízko lidských příbytků (Polívka). — Přenešený smysl v. 11—13: Kristus, svou naukou,

14 (Ženich:) Jak jsi krásná, přítelko má,
jak jsi krásná! Oči tvé holoubci.

15 (Nevěsta:) Jak jsi krásný, milý můj, rozkošný!
Lůžko naše je z květů.

16 (Ženich:) Trámy našeho paláce jsou cedry,
(a) naše stropy jsou cypřiše.

Hlava 2.

1 (Nevěsta:) Jsem (jen) kvítko na lučině,
lilie v údolí jsem.

2 (Ženich:) Jako lilie mezi trním
tak jest má přítelka mezi děvami.

---

milostí, svými ctnostmi a láskou naplnil všecek svět od polu k polu nejvzácnější vůní, ve které nalézá církev i každá duše plné ukojení své touhy po rozkoši, blahu a štěstí. — Kristus jest jim vším, nenalézají dosti slov, aby tu pravdu vyjádřily. Jakým požitkem jest jim v Eucharistii, kde si z nich činí stůl, na který klade nejvzácnější, nejvonnější chléb a nápoj — své tělo a krev! A čím teprve bude jim u stolu nebeského!

V. 14. Na šest vět (v. 8—10) ženichových odpověděla nevěsta šesti větami (v. 11—13). Další rozmluva obsahuje zase šest a šest vět, ale každý pronáší třikráte po dvou větách (v. 14—16; 2, 1—3a). Úsečností nabývá rozhovor veliké živosti. Oba závodí bezmála v líčení vzájemné krásy. Snoubenci jsou, snad sedí v přírodě, na jaře, kdy země jest samý květ. Viz výše Úvod pozn. 32. Cedry jsou sloupy, nebo zdi v tom jejich paláci a větvoví cypřišů činí jim strop. Ký div, že i pro čisté, plaché, něžné, stydlivé oko nalézá ženich přirovnání v přírodě — holubici. (Nevěsta nemá „holubičí oči“, jak překládá Vulg., ale její oči se podobají holubici.) Oko do duše okno. Okem zračí se duše snoubenčina, její stydlivost, něžnost a prostota. — Srv. níže 4, 1; 5, 12.

V. 15. Nevěsta jako by odporovala ženichovi. Ne ona, ale on jest krásný (Munz). Smysl přenešený: Kristus může jmenovati církev svou přítelkou a naopak církev Krista přítelem, neboť „mezi Kristem a církví jest veliké přátelství: Kristus neváhal zemříti za církev a církev pro Krista“. (Sv. Bruno.) — Volná příroda, palác, ve kterém snoubenci dlí, znázorňuje velmi pěkně království Boží na zemi i na nebi, které objímá všecek svět, jež nemá tu hranic, království vystavěné z kmenů pevných, nehnijících — ze svatých reků. Kdo spočítá květy všech dobrých skutků, květy nejpestřejších barev, které vyrostly v této světové říši, rostou a růsti budou podporovány jsouce vláhou milosti Boží na výsluní jeho lásky!

Hl. 2. — V. 1. Hebr. „na lučině“, na poli možno překládati jménem vlastním: „v Saronu“, rovině přímořské od Jafy na sever po Karmel. Srv. Is 33, 9. Jaké „kvítko“ znamená hebr. „chabaççeleth“, nesnadno přesně zjistit. Nejspíše nějaký druh narcisu. Narcis i bílá lilie (Lilium candidum) znamená skromnou a skrytou krásku (Hontheim). Jest pochopitelno, že snoubenka, vidouc, že jest ve velikém paláci širošíré přírody, a že lůžko jejich jest koberec luční (1, 15 n) propuká v radostný, ale take skromný a tichý výkřik, že jest a chce býti ženichovi květem, ne sice ojedinělé vzácnosti, ale přece jen květem krásným, čistým a vonným — Každá snoubenka Kristova, třeba že vyniká krásou vniternou, čistotou mravů, panictvím, panenstvím čistším než lilie, třeba že vidí na jiných necudnost zvířecí, zůstává vždycky skromnou a pokornou. Taktéž církev, která v lůně svém shromáždila miliony takovýchto lilií.

V. 2. Ženich jakoby přerušoval skromná slova nevěstina. Opravuje ji. Není kráskou všední, kterých je mezi ženami tolik, jako v šíré rovině saronské polních narcisů a lilií. Ona jest jediná kráska. Jako lilie vyniká nad trny, tak nevěsta převyšuje svou krásou všecky děvy. — Žádná společnost náboženská nemůže postaviti se na roveň s církví katolickou, nejspanilejší chotí Kristovou.

3 (Nevěsta:) Jak jabloň mezi stromovím planým
tak jest milý můj mezi mládenci.

* * *

3 (Nevěsta:) Ve stínu jeho, jak prahla jsem, sedím,
ovoce jeho mi lahodí v hrdlu.
4 Uvedl mne do sklepa vinného,
učí mne okoušet lásku.
5 Hrozny mě posilte, jablky osvěžte,
neboť láskou hynu!

6 Levice jeho pod mou hlavou,
pravice jeho mne objímá.
7 Zaklínám vás, dcery jerusalemské,

V. 3. Podobně jako ženich vyvýšil nevěstu nad ostatní děvy, činí nyní nevěsta. Jediný její ženich jest ovocný strom, kdežto všichni ostatní jinoši jsou proti němu stromy plané nebo lesní, nevydávající plodů jedlých. Kromě sladkého ovoce poskytuje také chladivý, příjemný stín (v. 3b). — Který „Kristus" může se vyrovnati Kristu, choti církve katolické? Kristus, který uložil v ní tolik vzácného ovoce svého vykoupení, svou nauku, příklad, oběť novozákonnou, sv. svátosti, zejména večeři Páně, a jiné a jiné milosti. Ty plody sytí dokonale hlad lidskeho rozumu (nauka), srdce (láska) i vůle (nadpřirozená síla). Ve stínu kříže Kristova lze nalézti odpočinek a občerstvení nejspolehlivější v žáru bolestí tohoto života. Jaké ovoce přineslo křesťanství na poli náboženském, mravním, společenském, v oboru věd a umění! Kristus, toť strom, jehož haluze, obalené plody, rozkládají se po celé zeměkouli a jehožto vrcholek sahá až nad hvězdy do života onoho!

V. 4. Již od v. 3b oslovuje nevěsta své družky (dcery jerusalemské). Ženich splnil, zač nevěsta prosila 1, 3. — „víno" = láska, kterou jest nevěsta opojena. — Místo „učí mne okoušet lásku" hebr. „prapor jeho nade mnou jest láska"; t. j. dal mně i jiným zřetelné znamení své lásky, ukázal zřejmě, že mě miluje. Smysl přenešený: Víno jest milost Boží, která uvádí duše dobrých do varu a opojení. (Pitra.) Láska Kristova k církvi jest její strážná a vůdčí síla, kterou ženich nad ní vládne, ji vede a sílí, aby mohla překonati všecky překážky, které by mohly překaziti jejich spojení nebo ji od něho odloučiti (Munz). Srv. dějiny pronásledování církve!

V. 5. Nevěsta jest opojena láskou, ano nemocna z lásky, i žádá ženicha i svých družek za prostředky osvěžující a posilující choré. Srv. níže 5, 8. — „Hrozny" = hrozinkami. — Nevěsta žádá za posilu, aby mohla dále píti z kalicha lásky, která ji uvádí do vytržení, kterou se rozplývá, kterou by výskala. Srv. s touto prosbou žádost vyslovenou níže ve v. 7cd. Ty žádosti může ji splniti toliko ženich, dcery jerusalemské pouze nepřímo, t. j. nepřekážeti jí a nerušiti jí ze sladkého milování — Čím horoucněji miluje duše Krista, tím více chřadne touhou milovati jej dokonaleji a spojenu býti s ním úžeji. Čím vroucněji miluje církev Krista na zemi, tím vroucněji zmírá touhou milovati jej na nebi.

V. 6. Nevěstě dostává se, zač výše 1, 1. prosila, polibku lásky v milostném objetí; tím objetím dostává se jí posily a osvěžení, za něž prosila ve v. předešlém. Srv. níže 8, 3. — Také Kristus vyslýchá tužby svých nevest, opětuje a tak rozněcuje jim lásku jejich den co den; ve smrti vtiskuje jim polibek lásky, objímá je a dává jim, po čem prahly — věčné spojení na onom světě, věčný požitek, nekonečnou rozkoš, která z něho plyne. Toho spojení a té lásky nebude nikdo již moci rušiti (v. 7).

V. 7. Nevěsta rozplývajíc se slastí, vyvěrající z lásky, má toliko jedinou prosbu, aby jí nikdo z té lásky nerušil, aby nikdo sladké chvíle milování jí nekrátil. — Srv. 3, 5; 5, 8; 8, 4. — „mé lásky" = mého milování, nás milujících se. — „dokud sama nechce" — chtíti nebude nikdy, aby ty sladké chvíle přestaly. Láska jest velmi plachá, něžná; proto dovolává se nevěsta zvířat plachých a něžných, jichž nikdo rád neplaší, t. j. gazel a laní. Možno, že byla tato stepilá zvířata pokládána za náznak lásky. — Přísaha prosbu zdůrazňuje a připomíná důležitost toho, zač prosí. — Každá duše v církvi bojující, která Krista

při srnách, při laních plachých,
nebuďte, nerušte mé lásky,
dokud sama nechce!

Dvě návštěvy snoubenců (2, 8–17; 3, 1–5).

Ženich přichází k nevěstě a vyzývá ji, aby s ním šla do jarní přírody (2, 8—13). Nevěsta dává si říci. Oba vycházejí zpívajíce (2, 14—17). Po této schůzce a procházce osamělá nevěsta v noci touží a sní o tom, jak by mohla dojíti si pro ženicha a přivésti si ho do rodného svého domku (3, 1—5).

8 (Nevěsta:) Slyš, můj miláček!
Hle, on přichází!
Skáče po horách,
přebíhá pahorky

9 Podoben milý můj
srně neb jelínku.
Hle, on stojí (už)
za zdí naší.

Hledí oknem,
dívá se mřížkou.
10 Aj, můj milý
mluví ke mně:

---

miluje, stejně s ním smýšlí, stejný úsudek má o všem, stejně cítí, chce i nechce jako on; v tomto sjednocení rozumu, vůle i srdce chce vytrvati. Mnoho škůdců se snaží, aby to spojení, kterým se nejlépe láska osvědčuje, porušili. Snoubenka Kristova prosí a zapřisáhá své družky, které jsou již ve věčném objetí Božím v nebeských říších, by nedopustily, co na nich jest, aby snahy nepřátel dodělaly se úspěchu. Dovolává se jejich přímluvy, zapřisáhá je při jejich jemném smyslu pro lásku k Bohu, ve které si přeje něžná duše lidská setrvati.

V. 8nn. líčí sama nevěsta návštěvu ženichovu u okénka její světničky. — Domek ženichův od stavení nevěstina dělilo, jak zřejmo, několik vyvýšenin. Ženich, puzen jsa láskou svižně hopsá přes hory doly k milence. Ta ve sladké předtuše cítí a pak vidí z dálky, kterak klusá. Láska má bystré smysly; z dálky již „slyší“ kroky milého. Možno, že si cestou zavýskl a že nevěsta to zaslechla. Je to snad vzpomínka nevěsty ve svatebním týdnu na minulost. Možno také, že bývalo tehdy v obyčeji, že ženich po sňatku tu onu noc ještě ztrávil v domě otcovském, a z něho svou mladou žínku v jejím dosavadním příbytku navštěvoval, pokud ji na vždy neuvedl do domu otcovského. (Zvláštní zvyk v dobách libánek?) — Srv. Is 52, 7.

V. 9. srv. s v. 7. 17; 4, 5; 7, 3; 8, 14; 2 Král 2, 18; 1 Par 12, 8. — Gazela i jelen jsou zvířata štíhlá, ztepilá, svižná, lehká a ušlechtilá. — „za“ zdí se stanoviska nevěstina; se stanoviska ženichova stál ženich „přede“ zdí, ve které bylo malé okénko bez skla, opatřené mřížovím nebo průhlednou jemnou látkou síťkovou. Srv. Sir 5, 28. — Bylo snad nízko, že mohl ženich jím nakukovati dovnitř a hledati nevěstu. Bylo-li výše, hleděl ženich „k“ okénku, ukáže-li se milá v něm.

V. 10. Ženich pod okénkem počíná zpívati píseň. — „povstaň“ (= vzchop se) nepředpokládá, že nevěsta seděla, tím méně pak, že snad ležela na lůžku. — „pospěš“ a „holubice má“ hebr. nemá; v hebr. tato sloka zní jako níže 13cd. — „vyjdi“ ven, půjdeme na procházku do jarní přírody. — Ve smyslu přeneseném vyslovuje báseň horoucí touhu lidstva a zejména zbožných Israelitů po Bohu, by přišel, navštívil svůj lid, přinesl mu svou lásku. Bůh navštěvoval svůj národ milostným způsobem častěji; nejmilostněji navštívil jej an se vtělil a celý lidský věk ztrávil u něho v lidském viditelném těle, všady všecko láskou zahřívaje a blaže. Jak obšťastnil na př. Zacharjáše, Alžbětu, Jana Křtitele, když je v lůně své matky „navštívil“! (Srv. svátek „Navštívení P. Marie“.) Podobně navště-

„Povstaň, pospěš,
přítelko moje,
holubice má,
krásko má, vyjdi!

11 Minula zima již,
dešť přestal, odešel.
12 Květ vidět u nás,
čas přišel ořezu.

Hrdličku slyšet
v zemi naší;
13 fík lije v raničky,
květ vinic voní.

Povstaň, má přítelko,
krásko má, vyjdi!

14 Holubičko má
v roklích hory,
v trhlinách skály,
ukaž mi tvář svou!

Ať zní hlas tvůj
sluchu mému!
Jeť hlas tvůj sladký,
a tvář tvá spanilá."

* * *

vuje Kristus své miláčky při večeři Páně. — Sv. Řehoř vypočítává „skoky" Boha-Spasitele: 1. s nebe do lůna Panny Marie, 2. z lůna panenského do jeslí; 3. z jeslí do Jordánu ke křtu; 4. z Jordánu na kříž; 5. s kříže do hrobu; 6. z hrobu na nebesa. S jakou láskou, radostí a ochotou, s jakou rychlostí, překonávající všecky překážky, snesl se Syn Boží s nebes ke své choti! Hřích postavil mezi Boha a lidi tlustou zeď, avšak Nejvýš Milosrdný hleděl okem shovívavým i zkrze ni na ubohé lidstvo a když se blížila „plnost času", tušila i Panna přesvatá, že Ženich přijde, v horoucí lásce „slyšela" již jeho chvatné kroky s nebes na zemi, slyšela hlas milosti, který ji vyzýval, aby mu vyšla vstříc. Slyšela a poslechla... Podobně jiní spravedliví, jeho „přátelé". Srv. Dt 7, 6; 14, 2; 26, 18; Os 2, 3; 1 Petr 2, 9.

V. 11. „zima" — t. j. doba chladu a dešťů ustoupila smavému, teplému a suchému jaru.

V. 12. Místo „ořezu" překládají jiní „zpěvu" (ptačího). Hrdlička je pták stěhovavý, proto, jak se ukáže, věstí jaro. — Srv. Jer 8, 7.

V. 13. „raničky" = ranní plody, které viděti prve nežli fík se rozkvete. Fík a réva jsou znamením radosti a spokojenosti. Srv. 3 Král 4, 25; 4 Král 18, 31; Mich 4, 4; Zach 3, 10. — Ve smyslu přeneseném znamená zima a čas lijavců chladnou dobu od pádu prvních lidí do příchodu Kristova. Kristem vzešlo slunce spravedlnosti, které zahřálo lidská srdce láskou a dalo v nich vzejíti květům a plodům lásky křesťanské, královny všech ostatních ctností, které vykvetly spolu s ní. Doba křesťanství byla a jest čas „ořezu" neužitečných a škodlivých výhonků v lidských duších, je čas veliké mravní očisty. — „vyjdi" a přimkni se v neskonalé lásce ke mně, pojď se mnou na vinici a pracuj tu (Is 5, 1—7). — Srv. níže 7, 12.

V. 14. Ženich přirovnává svou milou, ukrytou za mřížkou okna a za stěnou jejího domku k holubici, která hnízdí v trhlinách skalních, kde nesnadno spatří ji nepřítel — dravec. Srv. Ž 54, 7 n; Jer 48, 28; 49, 16. — Ve smyslu přeneseném synagoga, která vynikala čistotou nauky mravů a bohoslužby nad ostatní národy, že byla „spanilá", synagoga byla jaksi toliko doma; Bůh ji vybízí, aby vyšla ven, do veškerého světa, a sladkým hlasem oznamovala všemu stvoření slovo Boží, které jí Mesiáš přinesl. — Srv. níže 8, 13.

15 (Nevěsta:) Lišky nám zlapejte,
maličké lišky;
ničí nám vinice,
vinice v květu již!

* * *

16 (Nevěsta:) Můj milý můj jest
a já jsem jeho,
toho, jenž kochá se,
kde plno lilií.

17 Až den ochladne,
až se stín nachýlí,
vrať se zas, učiň jak
srna, můj milý,
jako jelínek
na horách vonících.

Hlava 3.

1 (Nevěsta:) Na lůžku v nočních chvílích jsem hledala
toho, jejž miluje duše moje;
hledala jsem ho, ale nenašla.

V. 15. Možno se domysliti, že nevěsta poslechla výzvy ženichovy a že vyšla k němu ven. Zmínka o rozkvetlé vinici (v. 13b) vybavila v mysli její známou písničku vinařskou, kterou nyní ženichovi zpívá. „vinice" znamená tu nevěstu a její vnady. Nevěsta vyslovuje přání, aby nikdo neporušil jejích vnad, pro které ji ženich miluje, aby jejich milování, kterému se mohou nyní oddati, nebylo ničím rušeno, jako rušívají lišky práci vinařovu tím, že podrývají révové sazenice a žerou hrozny. — Nevěsta, vyšedši ven, splnila přání ženichovo „ukaž mi tvář svou" (v. 14d) a zazpívavši píseň splnila jeho prosbu (v. 14e—h). — Ve smyslu vyšším jsou lišky škůdcové církve, rozkolníci a bludaři zatvrzelí, kteří ničí jednotu církve, trhají milostný poměr její ke Kristu, kteří hubí vinici Kristovu, nesmrtelné duše. — (Mladé lišky lze snáze lapati nežli staré. Také bludy a rozkoly lze snáze dusiti v zárodku, pokud ještě se nerozšířily.)

V. 16n. Nevěsta vyslovuje sladkou radost z toho, že jsou si se snoubencem blízko a přeje si, aby štěstí z té přítomnosti plynoucí trvalo celý den, až do večera. Ta blízkost budí vědomí, že patří všecka ženichovi a ženich jí. — „kochá se" = doslovně: „pase se". — Půda, „kde plno lilií", jest sama nevěsta. — „lilie" jsou její vnady. — Mluví o sobě ze skromnosti ve třetí osobě (Hontheim). — „den ochladne" na jaře večer, kdy počne váti studený vítr. — V. 17c—f jsou slova, kterými nevěsta propouští ženicha domů a zve ho, aby zase přišel, přiklusal k ní, jako výše líčeno ve v. 8n. — Kristus patří všecek církvi, jakožto hlava její a církev jest všecka Kristova, jakožto jeho tělo. Lilie, kterými se Kristus kochá, jsou mravní a milostné vnady církve, jejích členů, nesmrtelných duší, zejména panictví a panenství Kristus kochá se pohledem na vnady pozemské církve, dokud bude den, t. j. dokud potrvá tento řád, dokud nenastane konec světa, kdy „vrátí se zas", aby své miláčky odvedl tam, kde bude věčně se kochati v jejich mravní kráse.

Hl. 3. — V. 1nn. jsou noční ohlas, který zůstal v duši nevěstině po ženichově návštěvě. Stýská se jí po blažených chvilkách, které zažila po jeho boku. Ráda by si je zase opatřila. Bylo by to možno, kdyby opětovala ženichovi návštěvu. Ježto nelze skutečně nyní v noci ženicha vyhledati, činí tak aspoň v obrazivosti, v jakémsi snění, v jakémsi vidu lásky. Co vypravuje, není ani skutečnost, ani toliko sen, ale roucho výpravné, do kterého halí své vzrušené myšlenky a palčivé tužby. (Zapletal.) — Ve vyšším smyslu vyslovuje tu lidstvo, synagoga, církev svou touhu po stálém, dokonalém spojení s Bohem, Kristem. „Noc" jest doba starozákonných temnot proti jasnému dni evangelických časů, případně „noc" pozemské temnoty proti jasu života nebeského.

2 „Vstanu tedy, bych schodila město,
po náměstích, ulicích hledala
toho, jejž miluje duše moje . . .“
Hledala jsem ho, ale nenašla.
3 Našli mě ponocní, hlídači města:
„Zřeli jste toho, jejž miluje duše má?“
4 Sotva jsem od nich poodešla,
našla jsem toho, jejž miluje duše má.
Chopila jsem jej a nepustila,
až jsem ho zavedla do domu matky své,
do pokoje rodičky své.

* * *

5 Zaklínám vás, dcery jerusalemské,
při srnách, při laních plachých,
nebuďte, nerušte mé lásky,
dokud sama nechce!

Nevěstin a ženichův svatební průvody jdou proti sobě (3, 6—11).

6 (Lid:) Co je to, co stoupá z pouště
jako sloupec dýmu
z vonného kadidla, myrrhy i prášku
všech druhů voňavkářových?

V. 2. podává myšlenku, která napadla nevěstu, když viděla, že je sama, bez ženicha. Ve smyslu vyšším líčí v. 2. marné snahy synagogy před Kristem, aby v náboženství mojžíšském nalezla sobě i pohanům dokonalé štěstí (Munz).

V. 3. jest otázka nevěstina, kterou chce zvěděti od ponocných, vědí-li o ženichovi. Srv. níže 5, 7. — „Hlídači města“ byli se zřetelem k v. 2. kněží a proroci, kteří dbali náboženského života, kterých se zbožní Israelité dotazovali v záhadách náboženských, kteří znali, ovšem jen mlhavě a neurčitě Mesiáše (ženicha).

V. 4. Nevěsta pomocí strážců města došla splnění své horoucí touhy. Podobně se stalo synagoze vtělením se Syna Božího. — Duše uvádějí Krista do svých srdcí. — „dům matčin“ jest „srdce“ (Filo). — „dům matčin“ = vinný sklep (2, 4).

V. 5. = 2, 7. Je to vhodná prosba, aby snoubenci nebyli ve své lásce, které došli (v. 4de), rušeni. Srv. výše 2, 4.

V. 6. srv. s 6, 9; 8, 5. — Lid z osady, ve které se slaví svatba, pozoruje, kterak z dálky blíží se svatební průvod, nesoucí nevěstu (v. 6—8). Poté (v. 9nn) pozoruje, kterak průvod se ženichem vychází s druhé strany nevěstě vstříc. Průvody se zastaví, oba sedí jako „král“ a „královna“ (jako Šalomoun a Šalomounka) na trůnech s korunou (věncem) na hlavě a před svatebčany a lidem shromážděným zpívají (nebo dávají zpívati) písně, kterými se navzájem vychvalují. Podobné písně nazývají dnešní Arabové „uasf“ (4, 1nn). — „Co je to“ — otázka obdivu. Básník má na mysli sice nevěstu (a dle toho Vulg. překládá: „Která je to, jež stoupá“), avšak Východ'an rád ve svých básních milostných nevěstu zamlčuje, zastírá jakýmsi závojem; tak činí i zde, nejmenuje nevěsty, ale toliko nosítko, na kterém sedí. Mýlil by se, kdo by se domníval, že nesou nosítko — prázdné! — To nosítko pro nevěstu poslal její ženich, který je v týdnu svatebního veselí „králem“, „Šalomounem“. — Průvod svatební vychází „z pouště“, aby se mohl rozvinouti, aby cesta, kterou bude nevěsta vystavena na odiv, byla delší, aby zjev nevěstin byl kouzelnější — jako by přicházela z dálných končin, jako by byla vzácná cizinka, která převyšuje půvabem všecky domorodky. — Vítr vytvořuje čas od času na poušti sloupy z písku. Básník vidí dnes něco

7 Hle, je to přenosné lůžko
(krále) Šalomouna;
šedesát reků je obstupuje,
junáků israelských.

8 Všichni ti jsou ozbrojeni,
vycvičeni v boji,
každý na svých bedrech meč má
pro noční nebezpečí.

* * *

9 (Lid:) Přenosný trůn si dal zhotovit Šalomoun
král z dřeva libanského:
10 sloupky jeho dal udělat ze stříbra,
opěradlo ze zlata,
sedadlo ze šarlatu,
vnitřek jeho vyložil darem
lásky dcer jerusalemských.

---

podobného: není to však sloup z písku, ale z vonného dýmu vystupujícího z voňavek všelikých druhů, kterými čiší nevěsta i nosítko. — Možno, že cestou dávali kuřidla vonná do kadidelnic na řeřavé uhlí a okuřovali jimi nevěstu; pak lze snáze vysvětliti „sloup dýmu, prosáklý všemi voňavkami.“ (hebr.) — Takovou nevěstou byla synagoga, která byla provívána vonným dechem Božím, která se zahalovala do vonného dýmu kadidla, obětí a modliteb, stoupajících každodenně ze svatyně; synagoga měla vyjíti vstříc Mesiáši, až přijde, aby se s ním zasnoubila. — Také církev katolická a v ní nesmrtelné duše obklopeny jsouce dýmem nejvonnější oběti eucharistické, modliteb a ctností, berou se v ústrety ženichu Kristu, který s nimi slaviti bude duchovní sňatek: s jednotlivými dušemi v den šťastné smrti, s církví celou na konci světa, až ji všecku odvede do nebeské hodovny.

V. 7 n. popisuje dále nevěstin svatební průvod. Východňané dosud milují o svatbě ozbrojené průvody a rádi zpívají o nich vojenské písně. — V. 7a odpovídá na otázku v. 6a. — „lůžko“ = přenosná lenoška, pohovka, nosítko Je to lůžko „Šalomounovo“, t. j. ženicha, který poslal pro svou nevěstu. — Protože je ženich ve svatebním týdnu „králem“ a „Šalomounem“, jsou ozbrojení průvodčí nevěstini „královi“, Šalomounovi“ osobní junáci, strážci. Srv. 2 Král 23, 8; 1 Par 11, 10. — „šedesát“ = velmi mnoho. Srv. níže 6, 7. Nosiči nejsou jmenováni; možno, že bylo to lůžko připevněno na soumaru. Má-li průvod vzbuditi dojem, že přichází nevěsta z dálných krajin, musí míti ozbrojenou stráž, která ji na cestě, zejména v noci, proti přepadům loupežníků chránila („pro noční nebezpečí“). — Vše co má a na čem spočívá církev staro- i novozákonná, má od Boha. Bůh ji vyzdobil a zdobí vůní své pravdy, milosti, darů Ducha sv., duchovní moci, zázraků; Bůh jí posílal a posílá strážce: anděly a pastýře, apoštoly a jejich nástupce, kteří jsou ozbrojeni mečem slova Božího (Žid 4, 12).

V. 9 n. „sloupky“ = nohy a snad i sloupce, které nesly baldachyn, „nebesa“. — „opěradlo“ pro záda (ruce a snad i hlavu). — „ze stříbra“, „ze zlata“ ne-li masivného, aspoň ze stříbrného a ze zlatého povlaku, plechu. Věrojatně byl i strop (baldachyn) z téže látky jako sedadlo. (Hippolyt-Munz). — „vnitřek“ = stěny kromě sedadla. — „darem“ a snad i prací (látkou z pestrých barevných nití setkanou) dcer jerusalemských (Hontheim). Jiní opravují a překládají jinak toto porušené místo. — „dcery jerusalemské = dívčí mládež (osady nevěstiny a ženichovy). — O přednostech dřeva cedrového srv. 2 Král 5, 11. — O jiném trůnu Šalomounově srv. 3 Král 10, 18nn. — Ve smyslu přenešeném trůn Šalomounův znamená lidskou přirozenost Kristovu s její neporušitelností (cedr) a s veškerou její krásou (zlato, stříbro, purpur).

11 Vyjděte, pohleďte, dcery sionské,
na krále Šalomouna
v koruně, kterou mu vložila matka
na skráň v den jeho zásnubu,
v den, kdy mu srdce plesá.

Ženich opěvuje přednosti nevěstiny (4, 1–5, 1)

Hlava 4.

1 (Ženich:) Jak jsi krásná, přítelko má,
jak jsi krásná!

Oči tvé jsou jako holoubci, a co
krom toho pod závojem!
Vlas tvůj jak stáda koz, jež valí se
s výšin Galaadu.

2 Chrup tvůj jak stádo střižných ovec,
které z plavidla vyšly;
dvě a dvě jak dvojčata jehňat,
žádná bez blíženky.

3 Jak stužka šarlatová rty tvé,
a tvá ústa jsou libá.

V. 11. Jako u nás bývá nevěsta věnčena, tak býval ženich za starých časů na Východě věnčen čili „korunován", což se srovnává s jeho důstojností ve svatebním týdnu, kdy je „králem". Srv. Is 61, 10. — „dcery sionské" = „dcery jerusalemské". (Královna) matka měla veliký vliv na syna (jak vyplývá z 3 Král 15, 13; 4 Král 10, 13. Srv. Jer 13, 18; 29, 2). Vysvětlitelno tedy, že vystupuje činně také v den svatby svého syna. — Slova v. 11. pronáší lid na svatbu se dívající; vybízí jimi sebe sama k pozornosti a k obdivu. — „srdce mu plesá", ježto se na dnešní den těšil. — Ve smyslu vyšším znamená „koruna" lidské tělo Kristovo, kterým jeho matka, vlast, určitěji řečeno: jeho Rodička ovinula ve svém lůně jeho nejsvětější duši. Církev užívá však v. 11. o koruně trnové, kterou Pánu na skráně vložila jeho matka, t. j. synagoga.

Hl. 4. — V. 1. počíná „uasf", t. j. chvalozpěv ženichův, kterým opěvuje nevěstu. Činil tak nejspíše na veřejném místě před zraky svých soukmenovců, na místě, na kterém se potkaly oba průvody. Ženich i nevěsta, král i královna sedí na svých trůnech (na humně, ve bráně, nebo před domem ženichovým).

V 1. „Uasf" začíná povšechnou chválou (1ab). Pak vypočítává shora dolů údy nevěstiny, na kterých se jeví dívčí kouzlo. Je jich sedm: oči, vlas, zuby, rty, líce, krk a prsy. — Holubice jest náznak prostoty, upřímnosti, která září nevěstě z očí, zastřených závojem. Jak by ta krása oka zazářila, kdyby závoj odložila! Srv. 1, 14n; 5, 12. — O Galaadu srv. Mich 7, 14; Jer 50, 19. — Jako s vlnitých strání pahorků galaadských vinou se dolů husté řady (linie) černých ladně rozptýlených koz, tak splývají vlnitě s temene hlavy nevěstiny dlouhé rozpuštěné, černé vlasy. Srv. níže 6, 4; 7, 5. — „Básník vypůjčuje si nejohnivější tóny barev a nejkrásnější květiny ze zahrady básnictví, aby zazpíval církvi Boží chvalozpěv, který jí přísluší." (Schäfer.)

V. 2. Ovce jest nejbělejší, když je vykoupána a po střiži. Bělost jejich byla příslovečná, proto k ní tu přirovnány také bělostné zuby nevěstiny. Nevěsta má obě řady zubů, horní i dolní, plné, neschází ani jediný. Zub horní a proti němu stojící zub dolní, jsou jako dva ovčí blíženci. — Srv. níže 6, 5.

V. 3. Když „jablko" granátové uzraje a pukne, objeví se v trhlině šťavnatá, leskle červená jádra; k těm tu přirovnány líce nevěstiny. Rudé líce závojem toliko prosvitají; což, kdyby je nevěsta odhalila! Srv. v. 1; 6, 6. Také ústa církve, hlásající pravdu Kristovu a vysílající z celé zeměkoule denně vřelé, ohnivé modlitby, jsou Bohu libá. — Srv. níže 2, 14.

Jak puklé jablko líce tvé, a co
krom toho pod závojem!

4 Jako věž Davidova tvé hrdlo,
(věž) s obrannými pásy;
na tisíc s ní visí štítů,
vše to puklíře junáků.

5 Prsy tvoje jako dvě mláďata,
dvojčata srní, jež pasou se v liliích.

6 Až den ochladne,
až se stín nachýlí,
vyjdu si k myrrhové hoře,
k pahorku kadidlovému.

7 Všecka jsi krásná, má přítelko,
poskvrny na tobě není.

8 Sestup, nevěsto, s Libanonu,
sestup s Libanonu, sejdi;
opusť vrcholek Amanu,
vrch Saniru a Hermonu,
kde mají brlohy lvice,
pohoří, kde jsou panteři!

* * *

V. 4. „Davida“, vynikajícího válečníka. Srv. níže 7, 4. — Básník má tu na mysli věž, kterou obepínají „pásy“, t. j. ochozy (s cimbuřím); na těch stáli obránci věže se svými štíty, jež případně zavěšovali na cimbuří. Srv. Ez 27, 11; 1 Mach 4, 57; 3 Král 10, 16n; 14, 26—28; 4 Král 11, 10. — Podobně obepínají hrdlo nevěstino ozdoby; řetízky (pásky), na kterých jsou zavěšeny a se kterých splývají penízky, štítky, měsíčky a jiné okrasy. Také církev katolická jest věž nedobytná (Mt 16, 18). — Srv. níže 8, 10.

V. 5. „mláďata“ kyprá, plná tepla životního. — „dvě“, „dvojčata“ — souměrnost prsů jako byla výše ve v. 2. zdůrazněna souměrnost zubů. Srv. níže 7, 3. — O „liliích“ srv. výše 2, 16 a níže 6, 2. — Prsa tu výslovně jmenována, by zřejmo bylo, že nevěsta je schopna býti (manželkou a) matkou. — Prsy jsou náznakem mateřství. Také církev katolická je vzácnou matkou, která mlékem nauky Kristovy odkojila a odkájí miliony duší, které vine na svá láskou prohřátá ňadra.

V. 6. jest opakovaný 2, 17 s nepatrnými odchylkami.

V. 7. činí s v. 5. jednu sloku. Je to závěr písně 4, 1—7. — Srv. níže 5, 2; Ž 44, 14; Efez 5, 25—27.

V. 8. Ženich vyzývá nevěstu, aby s ním počala žíti život manželský, život rozkošné lásky, proti němuž byl dosavadní její život, který lásky manželské neznal, životem v odlehlých, zapadlých, nehostinných samotách. — Život bez Krista ve S. z. a život s Kristem v N. z., jaký to rozdíl! Přimkni se ke Kristu a žij s ním! — Místo „opusť“ má Vulg „budeš korunována“; tento překlad zakládá se na jiném čtení hebr. — Amanus (Amana) je část Antilibanu, na kterém se prýští řeka Amana, tekoucí Damaškem. Srv. 4 Král 5, 12. — O Hermonu srv. Dt 3, 8; Jos 11, 17. — Dle Dt 3, 9. Sanir = Hermon; zde je to však severní část Antilibanu, severně Damašku mezi Baalbekem a Hómsem. Srv. Ez 27, 5.

9 Ranilas srdce mé,
sestro má, nevěsto,
ranilas srdce mé
jedním z tvých očí,
jedním vlasem
šíje svojí.

10 Jak pěkné prsy tvé,
sestro má, nevěsto,
sladčí jsou prsy tvé
nežli víno.
Vůně tvých mastí jest
nad všecky voňavky.

11 Čistým medem rty
kanou ti, nevěsto,
med a mléko máš
pod jazykem;
vůně tvých šatů
jak vůně kadidla.

* * *

12 Zahrada zamčená
jsi sestro má, nevěsto;
v zahradě zamčené
pramen na pečeť.

13 Co roste v tobě, sad
granátový jest

V. 9.—11. obsahuje jiný chvalozpěv nevěsty. — V. 9. navazuje se na v. 8. Ženich si přeje žíti v manželství s nevěstou, protože ji horoucně miluje. K tomu, aby si ji tolik zamiloval, stačilo poznati nepatrné její vnady; což teprve až ji pozná blíže. Jak zahoří pak jeho láska! — Místo „vlasem" hebr „článkem řetízku" na tvém hrdle; dle toho jest pak i „oko" kroužek na nevěstině šperku. — Poraněním srdce dlužno rozuměti velikost lásky Kristovy k církvi. (Angelomus.)

V. 10. „prsy" = láska. Srv. 1, 1 n. Také Kristus hledí se zálibou na vše, co církev z lásky k němu činí. — Srv. výše v. 5; 7, 3.

V. 11. srv. s Ž 10, 7; 13, 3. Jak sladká (med) a živná (mléko) jsou slova, která kanou s učitelských rtů církve katolické! V jak vonný šat ctností se halí! — O vůni kadidlové srv. Gn 27, 27.

V. 12.—16. nazývá nevěstu rozkošnou zahradou. — Co v zahradě vonné rostliny, to vůně jejích vnad. Co v zahradě ovoce a voda, to projevy její lásky. Její panenské lůno bylo dosud zavřeno, zapečetěno.

V. 12. „pramen na pečeť" zavřený, zapečetěný. Srv. Přís 5, 15. 18; Gn 29, 3; Dan 6, 17. — Také církev byla a jest veliká zahrada, plná vůně a vzácných plodů činnosti Kristovy i miláčků jeho. Také v církvi je pramen živé vody, která duše omývá (křest, pokání), občerstvuje, zúrodňuje (nauka, ostatní svátosti). Srv. Is 58, 11; 61, 11; Jan 4, 13; 7, 37 n. Jak vzácným pramenem jest zejména Eucharistie! — Srv. ráj prvních lidí s církví.

V. 13 n. „granátový" = granátových jabloní. Srv. 7, 12. — Cyprus atd. jsou vesměs voňavky první jakosti („přední") neb aspoň barviva, kterými bývaly voňavky barveny. — O cypru srv. 1, 13. — „nardů" (v hebr. množné číslo) bylo více druhů, na př. vousatka nardová (Andropogon nardus), zejména pak nard pravý, Nardostachys Jatamansi čili Valeriana spica, rostoucí v celé jižní Asii. Kořen pravého nardu je velmi příjemné vůně; proto dovážen

s rozkošným ovocem:
cyprus s nardem,
14 nard a šafrán,
kasie, skořice,
se všemi stromy
kadidlovými,
myrrha i aloe,
se všemi předními
voňavkami.

15 Pramen jsi v zahradě,
pramen jsi vod živých,
s prudkostí plynoucích
s Libanonu.

16 (Nevěsta:) „Zdvihni se větříku,
od severu,
a přijď, větříku,
od strany jižní;
prověj mou zahradu,
ať se rozproudí
voňavky její!

Hlava 5.

1 Ať přijde milý můj
do své zahrady,

---

byl jménem „indického“ nardu či spiku, spikanardu (nardus indica, spica nardi) z Východní Indie na západ, kde z něho vytahovali olej a přidávali jej do nardových mastí. — Srv. 1, 11. — „šafrán“ = Crocus sativus. — Místo „kasie“ hebr qáne, t. j. puškvorec, Acorus calamus. — „skořice“ viz Ex 30, 23. — Z kadidlových rostlin zasluhuje zmínky zejména kadidlovník pravý (Boswellia sacra či Carteri). — Myrrha = olejovitá klejopryskyřice myrrhovníku pravého či balsamovníku myrrhového (Commiphora myrrha či Balsamodendron myrrha). — Srv. 3, 6; Přís 7, 17.

V. 15. Nevěsta jest zahrada tak plodná proto, že v ní jest silný pramen nevysychající vody. — „vody živé“, pramenité proti mrtvé vodě nachytané do cisteren. Srv. Gn 26, 19; Jer 2, 13; Zach 14, 8. — Libanon jest kraj palestinský, horský a lesnatý, který má nejvíce a nejstálejší vody. Také Jordan prýští se tam. Ty vody tekou dle Vulg „s prudkostí“, ježto jsou to prameny vydatné. — Ženich přirovnávaje svou snoubenku ku prameni zapečetěnému v zahradě zamčené žádá velmi jemně, aby snoubenka tu zahradu otevřela a pramen odpečetila jemu, svému snoubenci, t. j. vyzývá ji, aby společně manželství dokonali a tak svou sladkou lásku zpečetili. Nevěsta souhlasí. Ten souhlas vyslovuje ve v. 16. a v 5, 1. — Vyslovují tedy tyto vv. manželskou smlouvu a souhlas k ní potřebný. Srv. Přís 5, 15—18

V. 16. Všecky větry kéž rozproudí zřídla vůně dosud ukrytá. Kéž se zvýší, stupňují všecka kouzla manželčiny lásky, ať je manžel jimi překvapen! — Nevěsta je již majetkem ženichovým, proto má ženich přijíti do zahrady „své“. — Církev ustavičně prosí, aby Duch sv. ji ovíval a províval, aby budil a do proudu uváděl všecky síly přirozené i nadpřirozené, které v ní se tají, aby veliká tato zahrada světová všady byla plna vůně pravdy, dobra a krásna. — Podobně smýšlela a mluvila Maria Panna, když Syn Boží chtěl, aby mu poskytla zahradu svého lůna za příbytek, když chtěl v manželství vejíti s lidstvem. — Srv. 6, 1; 7, 13.

Hl. 5. — V. 1e. počíná mluviti zase ženich. Navazuje na 1a—d. — „přicházím“ = co nevidět již přijdu, jak mě zveš a jak se těším. Přijde již do „svého“, proto je tolikráte toto zájmeno opakováno. — Poslední větou vybízí

a jí její
rozkošné ovoce!“

(Ženich:) „Přicházím v sad svůj,
sestro má, nevěsto,
sbírat chci myrrhu svou
s vonným svým kořením,
plást chci jísti
se svým medem,
víno své píti
se svým mlékem.

Jezte, přátelé a pijte,
opájejte se, nejmilejší!“

Nevěsta opěvuje ženicha (5, 2—6, 2).

2 (Nevěsta:) Spala jsem, ale mé srdce bdělo.
Slyš, můj miláček! Tluče:

(Ženich:) „Otevř mi, sestro má, přítelko má,
holubičko má, čisťounká má!
Neboť hlavu mám plnou rosy,
kadeře plné krůpějí nočních.“

3 (Nevěsta:) Svlékla jsem již roucho svoje,
mám je zase obléci?

ženich svatebčany, aby užívali rozkoše, jakou jim skýtá svatební hostina; chce se sděliti s nimi jaksi o svou radost. Z této výzvy lze vyvozovati, že sv. pěvec užil tu písně, kterou kdysi zpíval ženich při svatební veselici. Srv. Sdc 14, 20; Jan 15, 14 n. — Také Kristus se zálibou dlí a dlíti bude do skonání světa v církvi, v této své zahradě, a kochati se vůní její, t. j. ctnostmi svých miláčků a jejich zásluhami, které jsou jeho majetek, jeho dary. Má radost z nich a o tu radost chce se sdíleti se svými miláčky, které zve k hostině, jakou jim denně v církvi strojí a na které jim předkládá chléb své nauky i těla svého, na které je napájí sedmerou číší svých svátostí, zejména kalichem krve své. Srv. I. sv. str. 20.

V. 2. Nevěsta vetkavá svůj chvalozpěv na ženicha (v. 10—16) v krásný výtvor své obrazivosti, podobný onomu, který podán byl výše 3, 1... Chvalozpěv nevěstin (5, 10—16) je protějšek chvalozpěvu ženichova (4, 1—7). Horoucí city a tužby nevěstiny jsou oděny v roucho vypravování, které činí úvod (v. 2—9) k následujícímu „u a s f u“. Jsou to slova plná lásky a touhy po ženichovi, která se neleká žádné oběti a překoná všecky překážky, jen aby došla splnění. — „srdce“ všecko zabrané láskou zabývalo se ženichem, manželem i v noci i v polosnění i ve snu. Srdce působilo na obrazivost, a ta na sluch. Zdálo se, že snoubenec tluče na dveře nevěstiny komůrky a že k ní mluví. Holubice — náznak prostoty, otevřenosti, upřímnosti, ušlechtilých obrysů (linií), urovnaného zevnějšku (peří), čistého povrchu těla a oblých tvarů (forem). — „čisťounká má“ = „dokonalá má“ mohli bychom přeložiti bezmála naším „andílku můj“. — V noci padává v Palestině hojně rosy, ježto teplota nízko klesává; v té chladné noci chce se ženich v nevěstině světničce zahřáti a osušiti. Možno také, že byla ta noc mlhavá. — Také církev, zbožné duše jsou všecky ve dne v noci zabrány a zaměstnány láskou k Ježíši Kristu; ta jejich láska má velmi jasný sluch, ihned postřehne, jak zaťuká na jejich srdce Kristus, mrazivým chladem srdcí jiných zarosený, jak zaťuká a budí je, by vstávaly k nové práci a k dalším útrapám, které jim láska ukládá. Srv. Zjev 3, 20.

V. 3n. Vzdělanější mývali si před spaním zaprášené nohy, aby na lůžko, t. j. na koberec nenanosili prachu. — Svrchní roucho svlékali, aby se jím případně přikryli. — V duši nevěstině vzniká boj. Chce rychle vstáti a vyhověti ženichově

Umyla jsem si již nohy,
mám je zase zašpinit?

4 Miláček můj prostrčil ruku
skrze otvor (ve dveřích).
Nitro moje zachvělo se,
jak se dotekl jich.

Vstala jsem otevřít milému svému;
s rukou mi kapala myrrha;
s prstů mi samotok myrrhový stékal
na závoru dveří.

6 Otevřela jsem miláčku svému —
on však již zahnuv zmizel.
Dech se zatajoval ve mně
od té doby, co promluvil.

Hledala jsem ho, ale nenašla;
volala, neozval se.
7 Našli mě strážci, chodící městem,
zbili mě, ranili mě;
odňali mi pláštěnku mou
strážcové městských hradeb.

8 „Zaklínám vás, dcery jerusalemské,
milého mého-li najdete,

---

přání, jak velí láska. Tomu se příčí ohledy na svlečené roucho a na umyté nohy. Boj netrvá dlouho, nemůže býti pochyby kam se skloní vítězství. Láska a oddanost k ženichovi překoná všecko rychle, mžikem. — Ženich prostrčil ruku otvorem ve dveřích nejspíše proto, by pomohl z venčí nevěstě odstrčiti závoru. — Místo „jak se dotekl jich (dveří)“ hebr: „jemu vstříc“ zachvělo se nitro nevěstino. — Duše do života rozjímavého hluboce ponořené a duchovním pokojem na výsost uklidněné, od styku s hmotou vzdálené, ne jednou náhle Pán budí a volá k životu činnému, ke styku s hmotou, k velikým obětem. Duše se zachví při prvním pohledu na veliké překážky, které bude třeba zdolati, zachví se však také hned láskou; jak ucítí pomocnou ruku Páně, vzplane oddaností k němu a vychází mu vstříc.

V. 5 n. Vstala, puzena jsouc vítěznou láskou. Když přišla ku dveřím a sáhla na závoru, cítila teplo ruky ženichovy, která se byla právě té závory dotýkala; to teplo lahodilo jejím rukám, že se jí zdá o, jako by měla obě ruce namočené ve vonném oleji myrrhovém. — „samotok“ = pryskyřice, která z myrrhovníku teče sama prve nežli kůra jeho byla propíchána; je to vonidlo prvé jakosti. — Básník dává ženichovi zmizeti. To proto, aby se naskytla nevěstě příležitost lásku osvědčiti, aby tu její lásku podráždil, vznítil bolestí, že tu milého nemá, aby ji popudil pracné a s nebezpečím hledati ho. — „Dech se jí tajil“ = zmírala pohnutím a touhou od té doby, co počal mluviti; jak zmírá teprve teď, kdy ho tu není! Srv. výše 3, 1. — I Pán — zdá se — někdy opouští své milé duše; činí tak proto, aby zahořely tím větší touhou po něm a láskou k němu; činí tak proto, by se osvědčila a posílila oddanost jejich.

V. 7. Co tu vypravováno, neudálo se skutečně, ale toliko v mysli nevěstině, nebo v mysli básníkově; líčena tu její horoucí touha po ženichovi, která se nebojí ani trpěti. — „Starostlivé hledání, úzkostlivé volání, lkaní a prosby nevěstiny o pomoc znázorňují stav církve utiskované, zejména nepřichází-li dlouho pomoc shora“ (Munz). – „strážci města“ (Srv. 3, 3) jsou světští panovníci, kteří pronásledovali církev. Srv. Ž 2, 1 n.

V. 8. „dcery jerusalemské“ srv. výše 2, 7. — „Jerusalem“ = rodná osada ženichova a nevěstina. — „Zaklínati“ je nejúčinnější stupeň prosby, aby jí pomohly ženicha hledati. „Zaklínati“ znamená svolávati kletbu Boží na dcery

abyste pověděli jemu,
že já láskou hynu.“

9 (Dcery jerusalemské:) „Čím předčí milý tvůj všecky milé,
ženo nejkrásnější?
Čím předčí milý tvůj všecky milé,
že nás tak zapřisáháš?“

10 (Nevěsta:) „Milý můj bílý jest a červený,
jediný z tisíců jiných.
11 Hlava jeho — ryzí zlato;
kučery jak větvičky palmy,
černé jako havran.

12 Oči jeho jako holoubci
u proudící vody;
ve mléku okoupávají se,
sedí na násypu.

13 Líce jako záhony balsámu
plodící vonné koření;

---

jerusalemské, nevyslyší-li, oč nevěsta prosí. — „Láskou“ t. j. touhou po tom, bych měla ženicha po svém boku; ta touha plyne ovšem z lásky. Věta „láskou hynu“ praví stručně vše. Srv. 2, 5. Ať ženich přijde k nevěstě a hned bude zdráva. — Dcery jerusalemské ovšem v noci po ulicích se netoulaly; básník je uvádí proto, aby měl komu položiti do úst otázku v. 9. a nevěsta by měla komu zpívati svůj uasf na ženicha (v. 10—16). — Církev vyzývá své členy pozemské i nebeské, vyzývá anděly, aby Kristu pověděli, jak velice jej miluje a jak po něm touží.

V. 9. Z krásy nevěstiny (srv. níže v. 17 a výše 1, 7), z její úpěnlivé prosby a z jejího neobyčejného chování dcery jerusalemské vyvozují, že muž, kterého nevěsta zraněná a omdlévající láskou hledá, vyniká nade všecky muže. Rády by zvěděly, čím tolik vyniká. V otázce jejích tkví spolu ochota ženicha hledati a oznámiti mu, zač je nevěsta prosí. Vylije-li nevěsta, čím jí srdce přeteká, a vyslechnou-li ji pozorně, půjde jí to k duhu, přispějí k jejímu zdraví. Církev denně hlásá světu, čím Kristus nade všecky vyniká.

V. 10 n. počíná chvalozpěv opěvující krásu ženichovu a odpovídající chvalozpěvu 4, 1 n. Tam opěvováno sedm předností nevěstiných, zde desatero vnad ženichových. Desítka byla číslo, značící dokonalost, úplnost. Tam opěvováno poprsí nevěstino, zde celá postava ženichova. — V. 10. jest úvod, který mluví všeobecně jako 4, 1ab. — „bílý a červený“ — dvě barvy kůže znamenající nejlépe dokonalé zdraví. Srv. naše „krev a mléko“. Srv. Ž 44, 3. — Kučeravý vlas ženichův splývá volně dolů a pohybuje se, klátí se jako mladé výhonky palmové, když vítr zaduje. Všimni si skladby barev: bílá, červená, zlatá a černá. — Černé vlasy nejvzácnější jako v 4, 1. — Ve smyslu vyšším líčeny tu krásy Kristovy. Kristus, Bůh-člověk jest jediný z miliard lidí, kteří byli a budou. Bílý ve své čistotě mravů, ve své svatosti, v těle oslaveném, s obličejem v zlatozáři; červenal se krví v dobách utrpení, rděl se vždycky láskou k Otci i lidem. — Zlato znamená jeho božství, jež mu dodává nejvyšší hodnoty.

V. 12. Oko přirovnáno tu k rybníku plnému mléka. Rybník (= proudící vody) = dutina oční (očnice), „mléko“ = bělima. — Zřítelnice s přední komorou a rohovkou jest holoubek sedící na výspě. Ta zřítelnice pohybuje se rychle sem tam jako létající holub, a koupá se v mléce bělimy. — O významu oka viz výše 1, 14; 4, 1 a níže 7, 4. — Jak asi sálala z oka Kristova jeho duše, čistá, přímá, milující pravdu a mravní dobro. Jak asi lesklo se oko jeho hbitostí, pohyblivostí a bystrostí poznání („bystrozrakem“)!

V. 13. Líce i pysky porostlé vousem — znakem to mužnosti a charakternosti. (Srv. 1, 9; 6, 2.) — I Kristovu tvář zdobil vous, i z jeho tváře vyzírala nevídaná dosud síla jeho charakternosti, ku které obyčejnému smrtelní-

rty jeho jako lilie jsou
prýštící samotok myrrhový.

14 Ruce má jak zlaté válce,
plné hyacintů,
tělo jak desku z kosti slonové,
safiry vysázenou

15 Nohy jeho — z mramoru sloupy,
stojící na patkách zlatých.
Postava jeho jest jak Liban,
vyniká jako cedr.

16 Ústa jeho plná jsou slasti,
všecek půvab jest na něm.
Takový milý můj, takový přítel můj,
dcery jerusalemské!"

* * *

17 (Dcery jerusalemské:) „Kam si uvykl chodit milý tvůj,
ženo nejkrásnější?
Kam se uchyluje milý tvůj,
bychom ho hledali s tebou?"

---

kovi možno jen poněkud se přiblížiti. — Jaká laskavost zrcadlila se v Kristově tváři, jak libé bylo každé slovo, které ze rtů těch vycházelo! — Hontheim klade sem za v. 13 (zda právem?) 6, 2. — To „vonné koření" pak prodával kořenář, voňavkář.

V. 14. Místo „hyacintů" (Vulg) překládají novější (hebr. „kámen taršíšový") „chrysolit", zejména ti, kteří vidí v těch drahých kamenech — nehty. Kdo myslí na prsteny, mohou se spokojiti s „hyacinty". S v. Ex 28, 20; 39, 13; Zjev 21, 20. Lépe však vykládati toto místo o tetování, které Výchoďané (zejména Výchoďanky) dosud milují; taktéž i „safiry" jsou (modré) ozdoby na prsou (případně na životě) vryté tetováním do kůže. Srv. Ex 24, 10; Ez 1, 26; 10, 1; Zjev 21 19. — „Tělo" = prsa a břicho. — „deska z kosti slonové" jest bílá a hladká. — (Dle jiných jsou ony „hyacinty" a „safíry" žíly vyčnívající na kůži. Jiní myslí na šat, případně na pás.) — „válec" oblý, kulatý, je náznak dokonalosti jako kruh vůbec. Totéž i zlato značí. — Mystikové připomínají, co dobrého učinily ruce Kristovy, připomínají, že bilo v prsou Kristových srdce plné milosrdenství a lásky.

V. 15. „jak Liban" velebná, vznešená, mohutná, majestátní. — „jako cedr" krásně a vysoko rostlý. — „nohy" = stehna. — „z mramoru" bílého (z úbělu). Srv. Is 35, 2; 60, 13. — Mystikové myslí na pevný, nikdy nevrávorající krok Kristův, kterým šel za svým úkolem — spasiti lidstvo.

V. 16. „ústa" = hrdlo, podnebí. (Slast polibku.) — Srv. slast čistého, duchovního polibku, který vtiskuje Kristus svou pravdou a láskou duši! — Srv. níže 7, 9. — „jest na něm všecek půvab" a proto zasluhuje, bych po něm toužila. — Srv. 1 Petr 1, 12. — Těmito slovy počíná závěrek uasfu nevěstina; jako byl všeobecnou chválou počal, tak jí také končí. — „Malba tato je klasická svou stručností, překvapuje svou jasností a překonává svou silou" (Munz).

V. 17. Jako se tázaly „dcery jerusalemské" výše ve v. 9., jaký je milý, kterého nevěsta hledá, tak ptají se nyní, kam chodívá, aby ho mohly hledati. Je to jen básníkova myšlénka (fikce), kterou chce poskytnouti nevěstě příležitost, aby mohla vtipně říci, že chodívá k ní a že tedy najdou ho nejspíše nedaleko domu nevěstina. Nevěsta, toť ženichova zahrada. Srv. výše 4, 16; 5, 1.

Hlava 6.

1 (Nevěsta:) „Milý můj chodívá do své zahrady
k záhonku vonného koření,
aby pokochal se v zahradě,
aby (tam) lilie sbíral.

2 Jsem mého milého a můj milý můj jest,
ten, jenž se pase mezi liliemi.

Další (druhá) píseň ženichova, kterou opěvuje svou novomanželku (6, 3—11).

3 (Ženich:) „Spanilá jsi, má přítelko, sladká,
krásná jak Jerusalem,
hrozná jak sešikované vojsko.

4 Oči svoje ode mne odvrať,
neboť ty mě děsí.
Vlas tvůj jak stádo koz, jež valí se
s (výšin) Galaadu.

5 Chrup tvůj jako stádo bahnic,
které z plavidla vyšly;
dvě a dvě jak dvojčata jehňat,
žádná bez blíženky.

6 Jak puklé jablko líce tvé, a co
krom toho pod závojem!

* * *

Hl. 6. — V. 1. srv. s 4, 16; 5, 1. 13; 1, 6. — Lidstvo hledající Boha nalézá vždy v sobě značný počet duší, které jej nalezly a jsou ochotny pomoci ho hledati jiným. Kde ho najdou? V zahradě církve katolické; tam bývá, tam dlí, tam sbírá lilie. — Duše, která Boha v církvi nalezla, ví také, kde Bůh-člověk zvláštním způsobem přebývá — v Eucharistii. — „Kdo Krista hledá bez církve, může blouditi a unavovati se, nemůže však dokonce dojíti úspěchu.“ (Beda Ctihodný.)

V. 2. srv. s 2, 16; 7, 10. — Mezi řádky dlužno vyčísti, že snoubenka provázena jsouc „dcerami jerusalemskými“ vrací se domů a tu potkává svého milého. Z toho, že jej vidí u nevěstina příbytku, vyvozuje právem, že jí neopustil, ale že ji pokládá za „svou“. Když ji považuje — za svou, smí nevěsta míti ženicha také za „svého“, což je největší radost její. Zdá se, že nevěsta vyslovuje tato slova v objetí svého chotě, se kterým se šťastně zase sešla. Ta okolnost, že se ženich na chvíli vzdálil, lásky snoubenců nezmenšila, naopak znova ji roznítila a posílila. — Největší radost církve a každé duše jest vědomí, že patří Kristu a Kristus jí, že miluje a jest milována. Srv. Jan 14, 20.

V. 3. Místo „sladká“ hebr.: „jako Tirçá“ (jsi spanilá). Tirsa bylo hlavní a sídelní město králův israelských od Jeroboama až po Amriho, který přeložil své sídlo do Samaře (3 Král 14, 17—16, 23; 4 Král 15, 14—16.) Čím byl Jerusalem říši judské, tím byla Tirsa říši severní. Králové zvolili Tirsu za své sídlo nejspíše proto, že to bylo město pevné, výstavné, krásné. O kráse Jerusalema srv. Pláč 2, 15; Ž 47, 3; 49, 2 — „hrozná“, mocná, ježto krásou svou poutá ženicha a vládne jím. Srv. 4, 9. — Nejpůsobivější zbraň církve, kterou si podmanila svět, jest krása její nauky a jmenovitě její lásky.

V. 4.—6. srv. s 4, 1—3.

7 Šedesáte královen jest,
osmdesát vedlejších manželek,
a děv mladých není počtu.

8 Jediná jest má holubička,
má čisťounká; jedináček je matčin,
miláček té, jež ji porodila.

Zřely ji děvy a blahoslavily,
(zřely ji) královny i ženiny,
a oslavovaly ji:

9 (Harem:) „Kdo je ta, která se bere jak zora,
krásná jako měsíc,
jasná jako slunce,
hrozná jak sešikované vojsko?!“

10 (Ženich:) „Sešel jsem do sadů ořechových,
bych viděl, co pučí v údolí,
bych viděl, zelená-li se vinice,
kvetou-li jablka granátová.

11 Ani jsem nepozoroval toho:
zbavila's mě rozumu,
dcero urozená.“

V. 7. Básník líčí harem králův, nejspíše Šalomounův. Srv. 3 Král 11, 3, kde jest řečeno, že měl Šalomoun 700 královen a 300 ženin. Jsou-li na obou místech číslice okrouhlé (Srv. výše 3, 7), znamenající toliko veliké množství, snadno lze vysvětliti zdánlivý rozpor. — „děvy mladé“ čekají, až je král povolá, aby se zasnoubil s nimi; zatím se šlechtí. Srv. Ž 44, 10. 15.

V. 8. Jedna jediná manželka jest ženichovi milejší, má v očích jeho větší cenu nežli četný harem Šalomounův. Protože jest od narození tak čistá a spanilá, proto ji milovala také matka nade všecky její sourozence. Všecek harem ji viděl a ačkoli dámy v haremu na sebe žárlí, sobě závidí, jedna přednosti druhých nerada uznává, jedna druhou podceňuje, činí vyjimku s manželkou ženichovou, které nemohou odepříti uznání a chvály. — „královny, ženiny (= vedlejší manželky), děvy (mladé) = harem jako ve v. 7. — Žádnému národu neprokazoval Bůh takové lásky jako národu israelskému, synagoze; ta byla jeho jedináček, jeho nade všecky milovaná choť.

V. 9. „Kdo je ta“ jsou slova úžasu, jaký budí pohled na krásnou choť. Srv. 3, 6. Není jasno, kdo ta slova mluví, zda královny, haremové dámy (v. 7 n), či ženich. Někteří přesmykují v. 9. za v. 11. a kladou je do úst ženichovi. — Místo „bere se“ jiní: hledí, vyhlédá. — Svou jasnou krásou podobá se zoře, měsíci, slunci. I dámy haremové jsou překonány, okouzleny její krásou (Hontheim). Možno však, že 9d jest glosa vzniklá tím, že v. 3c byl sem nedopatřením vepsán. — Synagoga zářila v noci temna starozákonného jako měsíc, spolu však také věstila jako jitřenka příchod slunce — Mesiáše. Ten zasvitl a svítí v církvi, překonávaje světlem své lásky všecek svět.

V. 10. „sady ořechové“ znamenají tu totéž, co 5, 1. „zahrada“. — „bych viděl“ = bych pokochal se. - V. 10cd pokládají někteří za glosu, ze 7, 12. Právem. — Ve smyslu přeneseném znamená sad ořechový církev.

V. 11. došel nás porušený. Překlad Vulg: „Nevěděla jsem; duše má zkormoutila mne pro vozy Aminadabovy“ nedává uspokojivého smyslu. Přeloženo tu dle opravy Zapletalovy. Ženich, t. j. novomanžel, líčí rozkoš, kterou ho láska opojila; v tom opojení pozbyl málem rozumu. — (Dle jiných šla nevěsta do sadu ořechového a tu náhle potkala Šalomouna s družinou na válečných vozech. Lekla se a chtěla prchnouti, družina však ji zadržela a požádala, aby jí zatančila mečový tanec. Kdo takto vykládá, spojuje 6, 10 n s 6, 12 a 7, 1—5.)

Další (třetí) píseň opěvující krásu nevěstinu s příslušným závěrem (6, 12—8, 4).

12 (Svatebčané:) „Toč se, toč se, Sulamitko,
toč se, toč se, ať vidíme tě!“

Hlava 7.

1 (Nevěsta:) „Co chcete viděti na Sulamitce?
(Nic), než válečný tanec.“

(Svatebčané:) „Jak jsou krásné tvoje kroky
ve střevíčcích, knížecí dcero!
Spojení tvých beder jak zápony,
dílo mistrovy ruky.

2 Kolem pupku máš okrouhlou misku,
nikdy bez vína s kořením.
Život tvůj jest kupka pšenice,
obložená liliemi.

V. 12. zpívá ženich s hosty. Vyzývá nevěstu, by tančila obvyklý tanec s mečem (nebo s meči) bleskutným v ruce = „válečný tanec“ v. 7, 1. V některých krajinách dnešního Východu tančí takový tanec nevěsta večer přede dnem svatby v kruhu dvou sborů, mužského a ženského, při svitu ohně. Za zpěvu „uasfu“ ke cti nevěsty, který zpívá „munsid“ oba sbory lehce do taktu se pohybují a tleskají rukama (rej sborový). Podobný obyčej vládl asi v Palestině za dob biblických. — „Sulamitko“ = Šalomounko. Je-li ženich Šalomounem (viz výše str. 583) jest nevěsta — Šalomounkou, královnou. — „ať vidíme tě“ a tím pohledem se pokocháme. Při tanci budou zpívati uasf, kterým budou nevěstě holdovati. — Při mečovém tanci mládenci dorážejí na nevěstu a ta se jim brání mečem; chce tím říci, že bude a zůstane svému ženichovi věrná a bude bojovati třebas mečem proti nepřátelům této věrnosti.

Hl. 7. — V. 1ab. Šalomounka skromně odmítá, že svatebčané neuvidí nic zvláštního leč obvyklý tanec válečný (mečový), a dává se do toho tance. Zatím co nevěsta tančí a mává mečem na všecky strany, zpívá ženich a hosté nebo jejich jménem zpěvák následující uasf, který počíná 7, 1c. Popisuje údy z dola nahoru. (Srv. opačný postup 4, 1—7; 5, 10—16.) Lze jej rozděliti ve dva díly: 7, 1c—2; 7, 3—5. — Líčí nevěstu ne toliko jako krásnou manželku, ale také jako plodnou matku. — Také církev, choť Kristova, jest jeho bojovnice (meč) a matka plná života nadpřirozeného, který žije sama a který dala, dává a dávati bude se svým chotěm milionům duší; jest žena, plná hybné síly a hbitné pohyblivosti tu, kde má se zalíbiti svému choti. — „kroky“ = nohy nyní v ladném pohybu. — Srv. Is 52, 7. — Střevíce dodávají Východďance zvláštního půvabu, ježto zpravidla chodí bosa. Také Judita lapila Holoferna svými střevíčky. (Judit 16, 11.) — Každá nevěsta na svatbu náležitě oděná a obutá jest v den svatby „kněžnou“ proti jednoduchému oděvu všedního dne. — O obuvi ve smyslu přeneseném srv. Ef 6, 15. — Rytmických pohybů při tanci účastní se netoliko spodní části nohou, ale také části svrchní, t. j. kyčle. — „Spojení tvých beder (kyčlí) jako zápony“. Styčný bod šperku (nákrčníku řetízkovitého) jest ohebnost, pohyblivost kyčlí v kloubu kyčelném, ve kterém kyčle spojují se s trupem. Ta ohebná spojitost jeví se zejména při tanci. — Novější překládají: „Oblé tvary („obliny“ Dvořák) tvých kyčlí jsou šperky...“ — Velebné choti Kristově právem přísluší název „knížecí dcera“, „kněžna“. Srv. Ž 44, 14. — „dílo mistrovy ruky“ jest ono spojení kyčlí v kloubu, které umožňuje hbité, uhlazené a ušlechtilé pohyby nohou.

V. 2. Staří dávali do vína kořenné přísady, aby mělo příjemnější chuť a vůni. — To „víno“ je tu náznakem radosti, rozkoše, kterou působí rodičům mateřská plodnost, četné dítky, v lůně mateřském počaté a devět měsíců se vy-

3 Tvé dva prsy jako dvě mláďata,
dvojčátka to srní.
4 Hrdlo tvoje jako vížka
ze slonové kosti.

Oči tvé — rybníky hesebonské
u bran lidnatého města.
Nos tvůj jak výběžek Libanonu,
hledící proti Damašku.

5 Hlava tvá (na tobě) jak Karmel;
vlasy tvé hlavy jak purpur krále,
splývající v řasách."

* * *

6 (Ženich:) „Jak jsi spanilá a sladká,
milenko, v rozkoších svých!
7 Postavou podobáš se palmě,
a tvé prsy hroznům.

---

víjející. Básník chce říci, že nevěsta má dokonale vyvinuté údy, kterých plodná matka potřebuje. — Novější překládají: „lůno tvé (klín tvůj) vysoustrovaná pánev jest". Ten klín jest schopen přijati od muže „víno" lásky a počíti plod té lásky. Na Východě dosud bývá viděti na humně malé kupy pšeničného zrní, které pokládá Arab za krásný zjev. Styčný bod takové kupky a života mateřského jest oblost, kterou se klene do malé výše kupka i břicho. (Dle jiných je ten styčný bod barva pšenice a lidského těla) — Lilie rostou na jaře na humně; jsou-li tam ještě ve žni, jest básníkovi lhostejno. Srv. 5, 13; 6, 3.

V. 3. srv. s 4, 5.

V. 4ab. srv. s 4, 4. — Styčný bod hrdla a slonové kosti jest bílá lesklá barva. — Styčný bod rybníku a oka jest jasnost a lesk, případně pohyblivost. Srv. hladinu jezerní v paprscích východního slunce zmítanou slabým vánkem. — „Hesebon" město v území kmene Rubenova. Jos 13, 10. 17. 21. Okolí bylo velmi úrodné. — „lidnaté město" jest Hesebon. Jiní jmenují tu bránu „Bathrabbím-skou" podle jména blízké osady, o které však nic nevíme. — „výběžek", předhoří, nazývá dosud Arab „věž". — „Libanon" v širším významu slova zabírá tu také Antilibanon. — Přirovnání nosu k výběžku Libanonu předpokládá přirovnání hlavy k Libanonu. Podobné přirovnání viz ve v. 5. — Nos, ústrojí čichové může býti také náznakem jemnocitu, případně ostrovtipu.

V. 5. „Karmel" horský hřbet, hustě porostlý stromy a keři celý rok se zelenajícími. (Jos 19, 26.) Srv. ve v. předchozím přirovnání k Libanonu. Hlava nevěstina zarostlá jest hustou kšticí, ze které sálá vždycky svěžest a životní síla. Jako královská říza v půli svázaná pásem, splývá v hojných řasách dolů, tak manželčina kštice, svázaná na čele a kolem hlavy stužkou, splývá v těžkých vrkočích. (Červený purpur býval hodně tmavý, bezmála až černý.) Všimni si obrovitých (gigantických) rozměrů přirovnání: Libanon, Karmel, rybníky. — Hebr. bývá překládán (Dvořák): „Vlasy tvé hlavy — splývají — dolů jak — argámánu nach. — Král sám je — zajatcem — kadeři jejich." — Hlava církve, t. j. vladařská moc, kterou jí zakladatel její svěřil, je zdroj životnosti a svěžesti její.

V. 6. Po „uasfu", který zpívali svatebčané (s ženichem) ujímá slovo ženich, novomanžel. Zdá se, že nevěstu, když byla dotančila, k němu přivedli (Hontheim) a že ji oslovuje slovy v. 6—9., kterými předpovídá, jak oslazovati bude mu život svou láskou. — „v rozkoších svých", které budou mi působiti tvé přednosti právě opěvované.

V. 7. „Postavou" štíhle rostlou do velebné výše, vždy svěží a vydávající hojné plody (hrozny palmové) — plody to sladké lásky. Ženich má na mysli palmu datlovou. — Srv. Sir 24, 18.

*

8 Řekl jsem si: Vylezu na palmu,
sáhnu po jejím ovoci,
prsy tvé budou mi vinnými hrozny,
vůně tvých úst jako jablek,
9 hrdlo tvé jako nejlepší víno!"

(Nevěsta:) „Kéž je milý můj s rozkoší pije,
kéž je mu pochoutkou, rtům i zubům!

10 Jsem svého milého,
on po mně prahne!
11 Pojď, můj milý,
půjdeme na venkov,
na pobyt v dvorcích!
12 Za jitra budeme
do vinic chodit,
patřiti na révu,
raší-li, květ-li
otvírá se,
kvetou-li granáty.
Tam dám tobě
svoje prsy
13 Laskavec voní.
Ve dveřích našich mám
všeliké ovoce,
čerstvé i starší;
tobě jsem — milý můj —
schovala je."

Hlava 8.

1 Budiž (nyní) mojím bratrem,
jejž prsy mé matky kojily!
Když tě venku potkám, zlíbám tě,
a nikdo mnou nepohrdne!

V. 8. líčí úmysl ženichův užívati rozkoše, jakou láska bude skýtati. — Srv. 5, 1. — Viz také 1, 13.

V. 9bc. hebr. (Dvořák): „jaké jde k duhu — mému miláčku;" — svlažuje jeho — rty mu i zuby.

V. 10. srv. s 2, 16; 6, 2.

V. 11 n. Kristus a církev spojená s ním láskou, vyšli z Jerusalema a procházejí ruku v ruce širošírý svět; rozsévají, zalévají a pozorují, jak se daří vinice, na které společně pracují o spáse nesmrtelných duší; pátrají, kterak raší nadpřirozenou milostí, kvetou a nesou ovoce.

V. 13. „Laskavec" byl pokládán za rostlinu, která budí pohlavní lásku. Srv. Gn 30, 14—16. — Nevěsta použije všech prostředků, kterými by vzněcovala a udržovala lásku. — „Ve dveřích" = (přesněji „nade" dveřmi) do zahrady, která byla dosud zavřena pro ženicha, (Srv. 4, 12.) kterou však nyní mu otevře a která bude jejich společným majetkem. — „schovala" rozkoše, kterých dokud nebyli svými, nemohla mu dáti. Srv. Mt 13, 52.

Hl. 8. — V. 1. Veřejnost dovolí od nynějška nevěstě projevy lásky, které by jí byly dosud zazlívány. — Syn Boží vtěliv se stal se bratrem každého člověka, a tedy také církve, která se skládá z lidí. Tím dostalo se nízkému, opovrženému lidstvu nejvyšší cti.

2 Budu tě brát a zaváděti
do domu matky své, pěstounky,
budu ti dávati vína s kořením
a moštu granátového.

3 Levice jeho pod mou hlavou,
pravice jeho mě objímá.
3 Zaklínám vás, dcery jerusalemské,
nebuďte, nerušte mé lásky,
dokud sama nechce.

DODATKY (8, 5—14).

Moc a cena lásky (8, 5—7).

5 (Svatebčané:) „Kdo je ta, která stoupá z pouště,
[rozkoší oplývajíc,]
opřená o svého milého?"

(Ženich:) „Pod jabloní vznítil jsem tě,
tam, kde tě počala rodička tvá,
kde ti život dala tvá matka."

6 (Nevěsta:) „Přitiskni si mě jak pečetní prsten na srdce,
jak pečetní prsten na své rámě!"

V. 2. Nevěsta se těší, že bude moci dávati ženichovi svou sladkou lásku Také církev dává Kristovi svou čistou, nad hmotu povznešenou lásku. — Srv výše 3, 4.

V. 3n. jest refrén známý z 2, 6n; 3, 5.

V. 5abc. jest výkřik obdivu svatebčanů, pozorujících, kterak přichází novomanželka, zavěšená na rámě novomanželovo. V týdnu svatebního veselí shromáždila se pravděpodobně část svatebčanů na obvyklém místě nedaleko osady (na humně?) a jiná část provází novomanžely, kteří přicházejí z „daleka", z pouště podobně jako výše 3, 6. Tam šly dva průvody proti sobě (jiný den svatebního týdne), tam byl provázen ženich sám a nevěsta sama, zde jdou již oba spolu. Srv. také výše 6, 9. — „Kdo je ta" — „vizte tu", vizte její štěstí! To štěstí vyslovuje přídavek Vulg.: „rozkoší oplývajíc". Církev kráčí světem zavěšena jsouc na Krista a o něho se opírajíc. Ta blízkost a to spojení působí jí nevýslovnou čest a rozkoš. — Také již církev starozákonní kráčela pouští do zaslíbené země a Pán jí skýtal potřebnou sílu, ochranu, čest a radost. — Novomanželé zasedají na své „trůny" před shromážděnou osadou a ženich (nebo jeho jménem zpěvák) zpívá 5def. Vzpomíná, kde byl, když ho poprvé nevěsta spatřila, kde vzplály v srdci jejím prvé počátky lásky k němu. Stál tehdy pod jabloní nedaleko domku, ve kterém nevěsta spatřila světlo světa. Zahlédla ženicha nejspíše oknem, a zahleděla se do něho. Taktéž on. — „vznítil" (vzbudil) jsem tě láskou. — V ráji, hned po pádu Bůh ukázal první společnosti náboženské, dvoučlenné církvi, své milosrdenství a tím „vznítil" v ní lásku k sobě. Učinil tak tam, kde „počal" jejich život pozemský, učinil tak v jejich rodišti, kde byl strom poznání dobrého a zlého (Gn 3, 16 n). — „počala" tě a při tom početí pozbyla znaku panenství; v tom smyslu byla „porušena" a „zprzněna" (Vulg).

V. 6. Staří (muži) pečetívali prsteny, na kterých vyryto bylo jejich jméno. Přitiskne-li si ženich jméno nevěsty své na srdce a na rámě, bude ji míti stále na mysli. — Jiní připomínají obyčej nositi ustavičně s sebou prsten pečetní na stužce zavěšený tak, že spočívá na srdci (Jer 22, 24; Ag 2, 24), nebo na rameni (Is 49, 16; Zjev 13, 16). Dle toho přeje si nevěsta, aby ji měl ženich ustavičně na srdci a na rameni, t. j., aby ustavičně byli a žili v objetí lásky, ve spojení, kterého by nikdo nerozvázal. V takovém spojení s Kristem žije církev již staletí

(Ženich:) „Ano! Jeť jako smrt mocné milování,
silná jako pekla jest láska.
Žár její — žár jest ohně, plamenů;
7 spousty vod té síly nemají,
lásku by uhasily;
řeky jí nezatopí.
Dá-li kdo všecek majetek za lásku,
dojde jen odmrštění.“

Nevěsta — zachovalá pevnost (8, 8-10).

8 (Bratr:) „Sestra naše maličká jest,
prsů (ještě) nemá.
Co s ní učiníme pro čas,
kdy o ni budou se ucházet?“

9 (Jiný bratr:) „Je-li hradbou, vystavíme
na ní stříbrné bašty;
je-li branou, obstavíme ji
cedrovými trámy.“

10 (Nevěsta:) „Já jsem jako hradba,
a mé prsy jsou věže;
proto si vyvolil mě za tu,
kterou chtěl učinit šťastnou.“

---

a přeje si žíti na věky. — V. 6c počíná mluviti ženich. Praví, že prosbě manželčině vyhoví a pak počíná opěvovati chvalozpěvem moc a cenu lásky, která ho bude věčně s chotí poutati. Kristus miloval a vždycky milovati bude církev láskou, které nikdo neuhasí. — Jako smrt a podsvětí (= „pekla“) nevydají zpět své kořisti, tak ani láska nevydá, čeho se zmocní. Srv. nerozlučnost manželství, spolku to lásky. Srv. Řím 8, 35; 1 Kor 13, 8; Přís 6, 34. — „plamenů“ Hospodinových (Jahvových; jediné místo v Pís, kde se vyskytuje jméno Jahve). Ty plameny jsou „Hospodinovy“, ježto Hospodin je budí a udržuje, jim nepřemožitelné síly dodává.

V. 7. „Spousty vod“ bývají v Písmě obrazem útrap. Srv. Ž 68, 2. Síly lásky nezdolá utrpení sebe větší. — Také láska církve ke Kristu byla vždy tak silná, že ani největší útisky za dob pronásledování jí neuhasily. — Těchto slov užívá církev o svátku sv. Jana Nep. — „Dá-li kdo“ = chtěl-li by kdo dáti. — „dojde odmrštění“ u toho, od něhož za peníze chtěl by si koupiti lásku (snoubenku, ženu). Cena lásky převyšuje jakékoli hodnoty jiné.

V. 8—10. oslavuje neporušené panenství nevěstino, pro které došla zálíby ženichovy a v té zálibě svého největšího štěstí — sňatku manželského. — Chrániti sestru bývalo za starých dob povinností jejích bratří. Srv. Gn 34, 1 nn. Ještě kdy byla nevěsta malá dívčice, neschopná manželství, umlouvají se bratři, co učiní, aby jí nikdo pohlavně neposkvrnil, ale aby zůstala neporušenou, dokud nenajde ženicha, který „dobude“ jejího srdce a jemuž v manželství bude moci „otevříti závory“ svého panenství. — Bůh, který se chtěl státi člověkem a tak bratrem církve, chránil si ji od jejích prvopočátků, aby jí nepokazilo mnohobožství (= „smilstvo“). Ačkoli tolikráte náboženství pohanských sousedů snažila se prolomiti hradbu přísného jednobožství církve starozákonné, ačkoli usilovala o to, by prodrala se branou, vedoucí do pevnosti tohoto jednobožství, přece jádro národa israelského zachovalo si neporušenou víru v jediného Boha a bohoslužbu té víře přiměřenou. Mohl tedy se zálibou Mesiáš s nebe sestoupiti a s neporušenou církví starozákonnou se zasnoubiti.

V. 9. S těch „bašt“ bude lze bratřím snáze hájiti sestry, aby jí nepřítel neublížil, hradby jejího panenství neprorazil. — „obstavíme“ = zatarasíme.

V. 10. „hradba“, zeď neprolomená, — „věže“, jichž nikdo nedobyl. Věže bývaly zejména nad branami (srv. v. 9).

Nad vinicí Šalomounovou (8, 11 n).

11 (Ženich:) Šalomoun měl zahradu révy
v Baal-Hamonu;
svěřil ji správcům, by mu dávali
z výtěžku tisíc stříbrných.

12 Svou vlastní vinici před sebou mám.
Tisíc nech si, Šalomoune,
a dvě stě, správcové jejích plodů!

Nevěsto, ozvi se (8, 13)!

13 (Ženich:) „Ty, která v zahradách bydlíš —
přátelé poslouchají —
dej mi slyšeti hlas svůj!“

Pospěš si, ženichu (8, 14)!

14 (Nevěsta:) „Pospěš, můj milý,
učiň jak srna,
jako jelínek
na horách vonících!“

V [11] n. Šalomoun má velikou, výnosnou vinici, kterou mu spravují úředníci. Ti správci platí mu ročně tisíc šekelů (stříbrných); za správu zbude jim 200 stříbrných. Je to veliký zisk pro Šalomouna i jeho správce. — Ženich má také vinici — svou mladou, sličnou ženu, ale ta je mu milejší nežli výnosná vinice Šalomounova. — Na světě bylo mnoho říší pohanských a v nich náboženských společností („vinic“) velmi lidnatých. Bůh však vyvolil si za choť nepatrnou náboženskou společnost israelskou. Ta mu byla nade všecky. — Kde byl Baal-Hamon, není známo. Někteří poukazují na Judit 4, 4; 7, 3; 8, 3 (LXX.). Pochybno, zda právem. Vulg. vlastní jméno „Baal-Hamon“ překládá: „Ta, kteráž má národy.“ — Také „Šalomoun“ překládá: „Pokojný“.

V. [13]. jsou věrojatně slova ženichova, kterými vyzývá nevěstu při svatbě, aby před svatebčany zpívala, jako ji byl výše (6, 12) vyzýval, aby tančila — Nevěsta je plná půvabů — t. j. vůně. To proto, že přebývá v zahradě, kde je plno vonných květin. — Srv. 2, 14. — Také starozákonná církev žila ve vůni zjevených pravd, nadějí mesiášských a čisté bohoslužby. Když Mesiáš vešel (vtělením) s touto církví v manželský sňatek, vyzval ji, aby se ozvala, aby hlásala jeho pravdy a zpívala mu při nové bohoslužbě písně sladké jemu i všem svatebním hostům, t. j. všemu lidstvu.

V. [14]. srv. s 2, 16n. — Nevěsta před zraky svatebčanů cítí touhu, býti sama se ženichem. Vybízí jej, aby spěšně utekl s ní domů, kde bude jim lze užívati rozkoší lásky, kde se splní, po čem toužila ve 1, 1. — Také církev starozákonná vzdychala touhou a prosila, aby Mesiáš si pospíšil, aby již brzy přišel a s ní jsa spojen, rychlým krokem utíkal z bídy, ve které lidstvo úpělo.

KNIHA MOUDROSTI

OBSAH KNIHY:

V ČÁSTI PRVÉ (1, 1—6, 23) spisovatel doporučuje úsilí o moudrost slovy svými.

1. Tomu, kdo chce moudrosti dojíti, dlužno vystříhati se hříchu, který jí překáží a který zabíjí (1, 1—2, 25).
2. Kdo přirovná úděl spravedlivců k osudu bezbožníkovu, puzen jest ke snaze o moudrost (3, 1—5, 24).
3. Ať osvojí si moudrost zejména mocní tohoto světa (6, 1—23).

V ČÁSTI DRUHÉ (6, 23—19, 16) spisovatel doporučuje snahu o moudrost slovy Šalomounovými.

V oddílu prvém (6, 24—9, 19) Šalomoun vychvaluje moudrost, poučuje o jejím původu, podstatě, působivosti, jakož i o prostředcích, kterými lze jí dojíti.

V oddílu druhém (10, 1—19, 16) Šalomoun budí snahu o moudrost příklady a výstrahami z dějin národa israelského a jeho nepřátel.

1. Příklady a výstrahy z dob od Abrahama po Mojžíše (10, 1—12, 27).

   Zacházka do rozpravy o pošetilosti a zhoubě modlářství (13, 1—15, 19).
2. Další příklady a výstrahy (16, 1—19, 16).

DOSLOV (19, 17—20): Veleben budiž Tvůrce veškerenstva a vysvoboditel národa israelského!

Kniha v seznamu sněmu tridentského[1] za třemi[2] knihami „šalomounskými“ uvedená a na totéž místo ve Vulgaě (latinské) položená sluje „Kniha Moudrosti“[3] se zřetelem na její obsah;[4] mluví totiž o podstatě moudrosti, o jejím původě, ovoci a budí ve čtenáři touhu po ní (hll 1—9); mluví také o moudrosti jakožto Prozřetelnosti, která řídila osudy otců národa israelského (hll 10—19).

„Moudrost“ znamená tu popředně moudrost praktickou, náboženskomravní, jako v knize Přísloví;[5] je to netoliko dovednost v jakýchkoliv poměrech správně se rozhodovati (7, 16; 8, 6; 9, 7 n), ale popředně je to bázeň Boží (1, 2 nn) a z ní vyvěrající ctnosti (3, 11; 6, 17; 8, 7), svatý život (4, 7. 16; 9, 17). — Tato spravedlnost života opírá se o moudrost rozjímavou (theoretickou, spekulativní), t. j. o to, co člověk ví o věcech božských i světských, ježto i znalost věcí stvořených vede člověka k Bohu (7, 15 nn; 8, 8 a jj). Všecka moudrost lidská vyplývá z moudrosti Boží. Moudrost Boží pokládá spisovatel za Boží vlastnost (9, 2), také však tu moudrost zosobňuje a mluví o ní jako o bytosti, která samostatně žije; obcuje s Bohem, který ji miluje (8, 3) jest přísedící trůnu Božího (9, 4), jest zasvěcena do jeho tajemství (8 4); Bůh ji posílá na zemi (9, 10); účastní se tvoření světa (7, 22; 8, 4; 9, 9), jakož i správy jeho (7, 27; 8 1); má rozumného ducha i všecky vlastnosti Boží (7, 22 n); je to dech Boží všemoci, výron jeho veleby, zrcadlo jeho činnosti, obraz jeho dobroty (7, 25 n); miluje člověka (7, 23), dobře mu radí (8, 9), při práci pomáhá (9, 10), vchází do něho, aby ho učinila přítelem Božím, je-li jí hoden bohulibým životem, vřelou touhou a horlivou modlitbou (7, 27; 1, 4; 8, 21). Proti starším knihám mudroslovným je v knize Moud patrný vývoj onoho zosobnění. Přes to spisovatel nejmenuje Boží moudrost výslovně

---

1. Viz Úvod do I. sv. str. 3. 12.

2. Staří počtali patero knih Šalomounských: Přís, Kaz, Pís, Moudr, Sir. Tak činil sněm v Hippu r. 393 a v Kartagu r. 397, na kterých byl Aug, tak i papež Innocenc I. v listě k Exsuperiovi Tuluskému r. 405. Viz však názor sv. Aug. níže v pozn. 9.

3. LXX. ji jmenuje: „Moudrost **Šalomounova**“, tak i překlad starolatinský. Překlad syrský ji nazývá: „Kniha veliké moudrosti **Šalomouna**, syna Davidova.“ Překlad arabský: „Kniha moudrosti **Šalomouna,** syna Davidova, který panoval nad syny Israelovými.“ — Někteří řečtí otcové uvádějí knihu Moudr týmiž slovy jako Přís, totiž: „Všectnostná moudrost“ nebo „Božská moudrost.“

4. Viz výše rozbor knihy.

5. Srv. Přís 1, 7.

osobou, neuvažuje o jejím poměru k Boží přirozenosti a neučí tedy ani zřetelně, že jest jedné podstaty s Bohem. Spokojil se asi s myšlenkou, vyslovenou od starších učitelů, že byla moudrost stvořena od Boha prve než svět byl (Přís 8, 1; Sir 1, 4 9; 24, 8). Novozákonnému zjevení zůstalo vyhrazeno poučiti nás, kdo je ta osobní Moudrost. Starozákonný spisovatel sotva tušil tajemství trojice Boží; nebyltě od Boha vyvolen k tomu, aby je světu zvěstoval. Teprve Nový zákon osvítil poměr osobní Moudrosti k Bohu, kterýžto poměr byl velmi nedokonale vysloven slovem „stvořiti" (Heinisch) O „Slovu" (Logos) viz poznámku k 18, 15.

Staří[5a] majíce na zřeteli obsah Moudr, podobný ostatním hnihám „šalomounským",[6] uvažujíce, že v knize od 6, 24 vystupuje a mluví Šalomoun,[7] domnívali se, že knihu Moud napsal původně hebrejsky Šalomoun a později teprve že byla jako jiné hebrejské knihy kanonické, přeložena do hellenistické[8] řečtiny. Proti tomuto názoru ozval se zejména Augustin a Jeronym.[9] Dnes dlužno pokládati za věc jistou, že Moudr byla napsána původně řecky[10] a že spisovatelem jejím není Šalomoun,[11] ale Žid Hellenista, který žil v druhém nebo dokonce v prvém století před Kristem.[12] Užil-li kromě kanonických knih jiných spisů Šalomounových, nelze zjistit.[13] Filo, který žil později (narodil se kolem r. 20 před Kr.), jistě spisovatelem knihy Moudr není.[14] Spiso-

5a. Na př. Klement z Alexandrie, Tertullian, Hippolit, Laktanc, Cyprian. Srv. nadpisy starých překladů, uvedené výše v pozn. 3.

6. Viz výše pozn. 2.

7. Srv. 7, 1nn. 5; 1, 1; 6, 2; 8, 10nn; 9, 7n. 12.

8. Do jaké přeložena je také LXX. Viz 2 Esdr 13, 30.

9. Dle Aug lidé učenější nepochybují o tom, že kniha od Šalomouna není. Jer ji nazývá nesprávně nadepsanou (pseudepigraf). Taktéž smýšlel již spisovatel zlomku Muratorova (viz níže pozn. 33), Origenes a Ambrož.

10. Kniha užívá dlouhých složených vět, které souhlasí s duchem řeči řecké, odporují však hebrejštině, milující věty prosté a krátké. Spisovatel Moudr užívá názvosloví řecké filosofie, složených slov, výměru (17, 11), úsudku řetězového, (6, 18—21), hříček slovných, úměrné řeči nevázané (prósy), což vše vylučuje překlad z hebrejštiny do řečtiny. Proto právem mohl napsati Jer, že kniha Moudr u Hebreů nikde není, ano že i sloh její jeví řeckou výmluvnost.

11. Šalomoun přece nemohl napsati knihu v hellenistické řečtině, která se vyvinula teprve po Alexandrovi Velikém. Šalomoun nemohl užíti překladu LXX., jak činí spisovatel Moudr (srv. Dt 1, 17 = Moudr 6, 8; Dt 8, 15 = Mondr 11, 4; Ex 9, 24 = Moudr 16, 22; Is 3, 10 = Moudr 2, 12; Is 44, 20 = Moudr 15, 10; Job 9, 12. 19 = Moudr 12, 12). Šalomoun nemohl předpokládati, že zbožní Židé jsou pronásledováni, jak předpokládá spisovatel Moudr. Šalomoun sotva mohl říci, že národ israelský nekloní se k modlářství Moudr 15, 4).

12. Heinischovi zdá se býti pravdě nejblíže názor, že Moudr byla napsána v letech 88-30 před Kr. za panování Ptolemea X. (88—81), Ptolemea, přijmím Neos Dionysos (80—58 a opět 55—51), Ptolemea XIV. (51—47), Ptolemea XV. (47-44) a Kleopatry VII. (41—30). Tito panovníci nevydali sice rozkazů výslovných, aby Židé byli pronásledováni, ale nepřáli jim, což nelze říci o jejich předchůdcích, Židům nakloněných. Královským egyptským úředníkům stačilo věděti, že jejich páni Židům nepřejí, aby Židy, kde mohli, utiskovali. Židé, kteří zapřeli své náboženství a stali se pohany, vyhli se těm útiskům. — Po r. 30, kdy byl Egypt římskou provincií, sotva byla kniha Moudr napsána, ježto za dob římských nastaly Židům v Alexandrii lepší časy. Nebyli pronásledovaní, nebylo tedy důvodu, aby kniha obsahu Mo dr byla napsána.

13. Větší část knihy nelze uvésti na prameny šalomounské, ježto ke knize Moudr daly podnět poměry pozdější (Heinisch).

14. V Moudr není ani stopy po některých názorech, které mají veliký význam ve spisech Filonových. Moudr nezná nauky o třech částech člověkových (trichotomismus), ke které se přidává Filo, tvrdící, že člověk sestává z těla, žichy a duše.

vatel Moudr, když vystupuje jako Šalomoun nechce čtenáře uvésti v omyl, že Šalomoun knihu skutečně napsal, ale užívá slovesného druhu tehdy známého, jako učinil spisovatel Kazatele.[15]

Kniha Moudr byla napsána v Egyptě,[16] nejspíše v Alexandrii,[17] hlavním sídle tehdejší vzdělanosti i filosofie řecké, podporované od Ptolemeovců.

Pohanská vzdělanost s královskou přízní, mocí, leskem a rozkošnickým životem vnadila egyptské Židy, aby odpadli od oteckého náboženství, které jim přinášelo toliko sebezapření a pronásledování. Spisovatel chtěl ty, kteří dosud zůstali židovství věrni, posíliti ve víře a potěšiti poukazem na poklady, které jim náboženství jejich poskytuje, jakož i na nicotu a trestuhodnost pohanství.[18] Věrojatně měl spisovatel i pohany na mysli, které chtěl knihou svou přivésti k židovskému jednobožství.[19])

Spisovatel nejeví takové znalosti řecké filosofie, aby třeba bylo míti za to, že četl knihy řeckých filosofů, nebo že byl jejich řádným posluchačem; znal myšlení řecké toliko z běžného života; té znalosti užil, aby jí oplodnil poznatky, uložené ve starších knihách biblických, ale tak, že zůstal pravověrným Židem. Tím liší se od svého mladšího so kmenovce Filona, který řeckou filosofii studoval dle původních pramenů a sloučil ji s náboženstvím židovským tak, že některé nauky biblické zapřel neb aspoň značně zředil.[20]

(Srv. Moudr 1, 1; 8, 19n; 9, 15; 15, 11) — Moudr nezastává se náhledu Filonova, že jediným pramenem zla jest hmota a tělo. (Srv. Moudr 1, 4; 8, 19n; 9, 15.) Had rajský jest u Filona náznak rozkoše v Moudr (2, 24) je to však ďábel, který se nehodí do soustavy Filonovy. Dle Moudr jest „Slovo Boží" toliko tvůrčí vůle, jako na příslušných místech starších knih S. z.; dle Moudr moudrost Boží svět stvořila, jej spravuje a člověka řídí. Dle Filona jest „Slovo" (Logos) nutný prostřední článek mezi Bohem a světem. Filo učí, že se lze přiblížiti k Bohu vytržením (ekstasí), Moudr učí, že se to děje mravným životem (6, 18—21); nevzdaluje od Boha hmota, ale hřích (1, 3) Moudr vykládá sice také Písmo jinotajně, ale činí tak mnohem zdrželivěji nežli Filo, který vkládá do biblického znění věty řeckého myšlení. Filo klade biblickým osobám do úst dlouhé řeči, řeckými vzpomínkami protkané, Moudr uvádí toliko jediného řečníka — Šalomouna. (Heinsch.)

15. Srv. výše str. 527.

16. Tam, kde se byli dávno Židé usadili a se vzdělaností řeckou se seznámili, vznikla většina knih židovskohellenistických. Proto také zabývá se spisovatel tolik osudy Egypťanů (hl. 11.; hll. 16—19.), proto mluví o egyptské bohoslužbě a bohoctě vzdávané zvířatům (12, 23—27; 15, 18n).

17. Ptolemeovci následujíce příkladu Alexandra Velikého pěstovali v Alexandrii, svém novém sídelním městě velkodušně vědy a umění. Ptolemeos I. založil v předměstí, zvaném Brucheion knihovnu, která byla postupně rozmnožována tak, že za časů Césarových měla již 700 000 knih. Jiná knihovna byla ve chrámě boha Serapis v předměstí Rhakotis Za veliké peníze byly skupovány vzácné rukopisy. Vedle knihoven bylo v Alexandrii zřízeno „museum", prvá to jakási akademie věd a umění. Učenci, rozdělení dle odborů nebo dle filosofických škol, přiměřeně organisovaní, byli v něm vydržováni na královské (státní) útraty. Přednáškám, konaným na dvorech a v sloupeních obcovala ne toliko mládež, ale i sám král a vysocí úředníci. Vynikli knihovníci: Zenodotos, Kallimachos, Eratosthenes, Aristofanes, Aristarchos.

18. Srv. rozpravu ve hll. 13., 14. a 15.

19. Spisovatel je přesvědčen, že jest židovstvo povoláno k tomu, aby rozneslo spásu do veškerého světa (18, 4). Také později Filo psal pro pohany.

20. Viz výše pozn. 14. Srv. k 1, 4n; 1, 7; 7, 17nn; 7, 23n; 8, 1; 8, 7; 8, 21; 9, 15; 11, 18; 14, 3; 17, 3. 5. 13.

Kniha Moudr je dílo jednolité, ucelené; není tedy nutno, abychom stanovili dva neb i více spisovatelů.[21]

Myšlenky jsou rozčleněny úměrně,[22] ale jiné stavby umělecké neviděti.[23]

Kniha dochovala se nás v podstatě neporušena.[24]

V listech sv. Pavla[25] je tolik myšlenek a slov společných s Moudr, že jest jisto, že ji apoštol národů často četl a ježto jí užívá tak jako jiných starozákonných knih kanonických, pokládal i Moudr za knihu posvátnou. Evangelium sv. Jana[26] souhlasí nápadně v nauce o Slovu s naukou knihy Moudr o „moudrosti". Spasitel dle téhož evangelia obracel na sebe výroky Moudr, pokládal ji tedy za knihu posvátnou a taktéž činil dle vzoru mistrova žák-miláček Páně. Povšimnutí zastuhují také některá místa ve Zjev,[27] Jak[28] a 1 Petr,[29] jakož i Luk.[30]

„V dobách apoštolům nejbližších měli ji (knihu Moudr) před sebou výteční spisovatelé, kteří dovolávajíce se jejich svědectví, věřili, že se nedovolávají než božského svědectví" (Aug); byli to zejména: „Nauka dvanácti apoštolů" (Didaché),[31] Klement Řím., Hermův Pa-

---

21. Úryvek hll. 1—5. neliší se obsahem od ostatních částí knihy, aby mohl býti jmenován samostatnou „knihou o posledních věcech člověkových". Podobně nelze pokládati 11, 2—12, 27; 14, 18—19, 22. za knihu původně samostatnou, která by mohla býti zvána „Kniha o způsobech Božích trestů"; úkolem tohoto úryvku nebylo ukázati toliko způsob, kterak Bůh trestá, ale dokázati, že Bůh národ israelský moudrou prozřetelností chránil a zachoval. (Feldmann.) Toliko modlitbu v hl. 9. lze pokládati za překlad hebrejského žalmu (Peters).

22. Verše o dvou členech (půlverších).

23. Peters vyslovil domněnku, že hl. 9. byl původně abecední žalm (o dvaceti dvou půlverších, ze kterých každý počínal se písmenou dle pořadu hebrejské abecedy). — Louis Mariès, kráčeje po stopách Zennerových a Condaminových, nachází v Moudr 1, 1—9, 17. tři sborové básně, ze kterých prvá (1, 1—3, 12) jedná o nesmrtelnosti, druhá (3, 13—6, 11) o soudu a třetí (6, 12—9. 17), o moudrosti. Tyto tři básně jsou obsahem i tvarem úzce spojeny: první jest velikou slokou, druhá protislokou a třeí slokou konečnou. Každá ta veliká strofa skládá prý se souměrně z 8 slok menších, které lze seskupiti na 3 + 3 + 2 sloky. I v počtu veršů vidí Mariès souměr: První báseň má úhrnem 65 vv. (= 13 × 5), druhá taktéž, třetí pak báseň má úhrnem 90 vv. (= 18 × 5). Co souditi o této domnělé stavbě, viz k Job 3, 26.

24. Podstatná neporušenost vyplývá ze souhlasu rukopisů, podávajících původní znění řecké a staré překlady: starolatinský (Itala), syrské (Pešittó, syrskoheksaplový, palestinskosyrský), koptické (sahidský a bohairský), armenský, etiopský, arabský.

25. Srv. Moudr 11, 23; 12, 12—22 s Řím 9, 19—23. Srv. Moudr hll. 11., 13., 15. s Řím 1, 18nn; Gal 4, 8—10. Srv. Moudr 9, 17 s 2 Kor 5, 5. 7. Srv. Moudr 7, 25n s Žid 1, 1—3 a jj. v.

26. Jan 1, 1 srv. s Moudr 9, 9; 8, 3; 9, 4; 7, 25 n. — Jan 1, 3 srv. s Moudr 7, 12b. 22a; 8, 6; 7, 21; 9, 9. — Jan 1, 4 srv. s Moudr 7, 22b. 23. 27; 7, 10; 6, 21b. — Jan 1, 5 srv. s Moudr 6, 13; 7, 29n; 1, 4. — Jan 3, 13 s Moudr 9, 10; Jan 3, 12 s Moudr 9, 16. — Srv. Jan 5, 20 s Moudr 9, 9; 8, 3. — Jan 5, 26 s Moudr 7, 27b. — Srv. Jan 6, 65 s Moudr 8, 21; 9, 4. — Srv. Jan 8, 46 s Moudr 7, 25. — Jan 14, 21 s Moudr 6, 17 a jj. v.

27. Srv. Moudr 6, 6 se Zjev 2, 16; Moudr 3, 14 se Zjev 3, 12; Moudr 16, 9 se Zjev 16, 6.

28. Srv. Jak 5, 5n s Moudr 2, 6—10. 12. 20; Jak 3, 17n s Moudr 7, 22n. Jak 1, 5 s Moudr 7, 7; 8, 21 a jj. v.

29. Srv 1 Petr 1, 7 s Moudr 3, 6; 1 Petr 2, 12 s Moudr 3, 7.

30. Srv. Lk 12, 20 s Moudr 15, 8; Lk 9, 31 s Moudr 3, 2; 7, 6; Lk 19, 44 s Moudr 3, 7.

31. Z posledních let prvého století křesťanského.

stýř,[32] Tacian, Irenej, Hippolit, spisovatel zlomku „Muratorova“,[33] Tertullian, Cyprian, Laktanc, Klement Alex., Origenes, Diviš Alex, Pamfil Cesarejský, Didaskalie,[34] Ustanovení (Konstituce) apoštolská.[35] Proti pochybnostem, které teprve ve IV. století se objevily, svědčí o posvátnosti knihy Moudr z východních: Euseb (Cesarejský), Basil, Efrem, Diodor z Tarsu, Řehoř z Nyssy, Epifan, Zlat., Cyrill z Alexandrie, ze západních: Hilar, Optat, Lucifer z Kalaris, Filastr z Brescie, Ambrož.

Ani protestanté nemohli upříti přednosti knihy Moudr.

---

32. Z polovice druhého století křesťanského.

33. Nejstarší latinský seznam biblických knih N. z. (z druhé polovice druhého století křesťanského), který nalezl milánský kanovník Muratori.

34. Tresť nauky křesťanské a církevního řádu z druhé polovice třetího století.

35. Sbírka příkazů bohoslužebných a církevně-právnických, která byla sestavena kolem r. 400.

Pozn. Langrange píše o poměru Moudr ke třem prvým evangeliím (synoptickým): „Kniha Moudr je již všecka proniknuta cenou duše, aniž praví, kdo ji spasí; hlásá tutéž spásu jako evangelium, ale nepraví, kdo je to Spasitel. Evangelium má tutéž nauku, ale dodává, že Spasitelem duše je Mesiáš a tím Mesiášem že jest Ježíš Nazaretský.“

ČÁST PRVÁ (1, 1—6, 23).

Spisovatel doporučuje úsilí o moudrost slovy svými.

1. Kdo chce dojíti moudrosti, tomu třeba vystříhati se hříchu, který jí překáží a přináší smrt (1, 1—2, 25).

Buď spravedlivý (1, 1 n). Varuj se nepravosti srdce i úst (1, 3—11). Vyhýbej hříšným skutkům (1, 12—16). Bezbožné smýšlení hříšníkův (2, 1—5). Jak jsou poživaví (2, 6—9). Jak nenávidí zbožné spravedlivce (2, 10—20). Spisovatel jim vyhrožuje smrtí (2, 21—25).

Hlava 1.

1 Milujte spravedlnost, vy, kteří vládnete zemí.
Přemýšlejte o Pánu v dobromyslnosti,
a v upřímnosti srdce hledejte ho;

Hl. 1. — 1 n. jest jakýs úvod do celé knihy, zejména pak do její prvé části. Tomuto úvodu odpovídá závěr prvé části 6, 1—23. — „kteří vládnete zemí" jsou titéž, kteří slují níže 6, 2. „králové". Spisovatel má na mysli pohanské panovníky světa. Z toho však neplyne, že chtěl osloviti toliko je a nikoho jiného. Všecky lidi, pohany i Židy, odpadlé i věrné vyzývá, by milovali spravedlnost. — Chce potěšiti a ve víře upevniti zejména Židy, kteří se svému otcovskému náboženství nezpronevěřili a kteří proto byli pronásledováni. (Viz výše Úvod str. 605) Obrací se na „krále" a vladaře světa proto, že uvede na jeviště Šalomouna, na jehožto jazyk položí své přesvědčení. Bude-li mluviti „král" Šalomoun, jest pochopitelno, že nejprve osloví své královské kolegy, třebaže pohanské. Kniha, svědčící králům světa, poutala poddané více než kniha jiná a vedla je k závěru, že dlužno jim, poddaným, tím spíše poslouchati spisovatele, žádá-li poslušnost od králů. Také starší proroci hrozili králům (i národům) pohanským (Heinisch.) (Zorell se domnívá, že Šalomoun počíná mluviti již tu. Srv. 6, 23.) — „spravedlnost" není tu ctnost, jakou vykonává soudce, když vynáší spravedlivý rozsudek, ani ctnost, která má provázeti všecky vladařské úkony spravedlivého krále, ale je to spravedlnost v nejširším slova významu = hluboký nábožensko-mravní názor světový, založený na jednobožství a praktický život, uspořádaný dle toho názoru (přesvědčení). Jinými slovy: tato „spravedlnost = „moudrost". — „Milujte" s úctou, s obdivem ne toliko srdcem a slovy, ale popředně skutky. — V. 1bc ukazuje cestu, která vede člověka k tomu, by „miloval spravedlnost" (Cornely). — „v dobromyslnosti", v dobré víře, s dobrou vůlí, která bez obmyslnosti, nebo dokonce zlomyslnosti odvozuje a tvoří si z tvorstva představu o Stvořiteli a jeho vlastnostech, aby pak upřímnou důvěrou k němu přilnula (v. 2b). — Opak „upřímnosti srdce" jest obojaké, dvojí, rozdělené srdce, o němž srv. Ž 11, 3; Sir 2, 14; Jak 1, 8; 4, 8. —V. 1c „srdce" tu sídlo snah, tedy v upřímnosti srdce" = s úpřímnou, opravdivou, soustředěnou vůlí. — „hledati" Boha = vyhledávati jeho přízeň, zálibu a lásku, příležitost ku přátelskému styku s ním, snažiti se o spojení s ním. Srv. Ex 33, 7; Dt 4, 29; Jer 29, 13; Ž 13, 2; Řím 3, 11; Žid 11, 6.

2 neboť nalezen bývá od těch, kdož nepokoušejí ho,
a ukazuje se těm, kteří jemu důvěřují.

3 Zvrhlé rozumy totiž odlučují od Boha,
a moc vyzývaná zamítá nemoudré,
4 ježto do zlovolné duše nevejde moudrost,
aniž bydliti bude v těle, poddaném hříchům.
5 Svatý duch ukázněnosti totiž utíká před falší,
a vzdaluje se od myšlení, která jsou bez rozumu;
zapuzuje ho přicházející nepravost.

6 Neboť (ačkoliv) lidumilný duch jest moudrost,
nenechá bez trestu rtů rouhačových;

V. [2]. „nalezena bývá“ = jeho přízeň a láska. — „pokoušejí“ ho ti, kdož půl srdcem, jaksi na zkoušku, vyhledávají přízeň Hospodinovu, druhou polovicí však lnou ku hříchu, hřích páchají. Srv Nm 14, 22; Ž 77, 41. 56; Sk 5, 9; 15, 10; 1 Kor 10, 9. — Polovičatě hledali Hospodina také pohané, kteří uznávali přednosti židovského jednobožství, ale lpěli na modlářství, zděděném po otcích. Polovičatě hledali ho popředně Židé, kteří počali se přizpůsobovati k náboženství a mravům pohanským. — „ukazuje se“ = zjevuje se ne zevně, ale vniterně tím, že ho osvěcuje a budí v něm sladké vědomí, že jest od Boha milován, že jest jeho přítel. To vědomí působí pokoj duše. — Dětinně Pánu „důvěřuje“, kdo přemýšlí o něm „dobromyslně“ (v. 1b).

V. [3—5]. připomínají, že hřích zbavuje přízně a lásky Boží, jakož i vniterného pokoje, který z ní vyplývá (v. 2), a který jest odměnou za spravedlnost (v. 1). — „rozumy“ = rozumování, úsudky, na které vykonává neblahý vliv nedobrá vůle (v. 4). Ukázka takových „úvah“ a z nich plynoucích „záměrů“ podána jest níže ve hl. 2. — „zvrhle“ křivé, kř volaké, ježto svádějí s pravé cesty. — „odlučují“ od Boha tak, že ho nevidí, že se nezjevuje, neukazuje jim (v. 2b), necítí sladké jeho milosti. — „moc“ Boží, tedy Bůh všemohoucí. — „nemoudří“ jsou hříšníci, kteří Boha „pokoušejí“ (v. 2a) a tím ho „vyzývají“, provokují, jaksi dráždí. — „zamítá“, zapuzuje, takže ho nenalezají (v. 2a), nedocházejí jeho blaživého přátelství.

V. [4]. „moudrost“ Boží, Bůh nejvýš moudrý. — „duše“ = celý člověk = tělo. Srv. 2 Mach 7, 37; 14, 38; 15, 30. — „nevejde = nedá se nalézti (v. 2a). — „nebude bydliti“ a svou milostnou přítomost „ukazovati“ (v. 2b). — „tělo poddané hříchu“ jako jest dlužník poddán, zaprodán věřiteli. Jen do takového těla, které jest nástrojem zlovolné duše nechce vejíti a v něm se ubytovati Bůh; do těla však, jež jest nástrojem duše dobromyslné, vchází a v ní přebývá (v. 2). — Inspirovaný spisovatel nedělí tu člověka na tři části: tělo, duši a ducha, jak činil po Platonovi Filo, ani netvrdí dle těchto dvou myslitelů, že tělo jest pramen a sídlo mravního zla tak, že by do něho vůbec Bůh nemohl vejíti a v něm přebývati! — Srv. Řím 6, 6. 12; 7, 14 24. —

V. [5]. O „svatém duchu Božím“ srv. Is 63, 10n; Ž 50, 13. — O „duchu svatého Boha“ srv. Dan 4, 5n. 15; 5, 11. — Duch Boží jest ve S. Z. ona Boží síla, která působí všecek život. Sluje „svatý“, ježto je blízko Boha (1, 7) a protože člověka posvěcuje, hřích pak, opak svatosti nenávidí. Spisovatel knihy Moudr tu zosobňuje ducha Božího a tím připravuje bezděky půdu nauce křesťanské, dle které je Duch sv. skutečná, od Otce i Syna odlišná osoba. Oznámiti toto tajemství však bylo zůstaveno teprve spisovatelům Zákona nového. Spisovatel Moudr a jeho prví čtenáři ztotožňovali podstatně „ducha Božího“ s Bohem. — Duch ten slove tu „duchem ukázněnosti“, ježto ji miluje, chce ji a člověka vede, aby jí došel, je tedy její původce. — „ukázněnost“ = umravněnost, výsledek snahy o moudrost. — „myšlení bez rozumu“ = „zvrhlé rozumy“ výše ve v. 3. — „vzdaluje se od myšlení“ = opouští duši, která se jim oddává. — Jako Bůh zamítá, zapuzuje nemoudré, t. j. hříšníky (v. 3b), tak hřích zapuzuje ducha Božího (v. 5c). — Pravdu, že nevinnost vede k Bohu, hřích pak od něho odvádí, znají také jiné, starší knihy biblické. Srv. Ž 110, 10; Jer 4, 14; Přís 1, 7; 9, 10; Sir 1, 16; 15. 1—3. Není tedy příčiny tvrditi, že si vypůjčil spisovatel tuto myšlenku od myslitelů židovsko-alexandrijských. (Heinisch.)

V. [6]. Podmět: moudrost. — Výrok: jest lidumilný duch. — Jak je moudrost Boží lidumilná, bylo řečeno ve v. 2. — „Neboť“ patří k 6b. Protože

jeť Bůh svědek ledví jeho,
je pravdivý zpytatel srdce jeho
a jest posluchač jazyka jeho.
7 Neboť duch Páně naplňuje okruh zemský,
a ten, jenž udržuje vesmír, ví o (každém) hlesu.
8 Protož kdo mluví nepravé věci, nemůže utajit se,
aniž ho mine trestající spravedlnost.
9 Bývajíť myšlenky hříšníkovy vyšetřovány,
a zpráva o tom, co mluví, přichází před Boha,
aby potrestány byly nepravosti jeho.
10 Neboť ucho (jeho) žárlivé poslouchá všecko
a (ani) reptavé zašeptání neujde mu.
11 Vystříhejte se tedy reptání, které nic neprospívá,
a nedopouštějte jazyku, aby se rouhal,
ježto řeč tajná neuniká trestu,
ale ústa lživá zabíjejí duši.

12 Nehorletež o smrt pobloudilým životem,
aniž uvozujte na sebe zahynutí skutky svých rukou.

Bůh trestá hřích, proto (také) opouští hříšníka (kromě toho, že je svatý (v. 5a)). — 6cde vyslovuje Boží vševědoucnost. Srv. Ž 7, 10; 25, 2; Jer 11, 20; 17, 10; 20, 12; Zjev 2, 23. — „ledví“ = sídlo pocitů (dle názoru starých); „srdce“ = sídlo myšlení a úmyslů. — „zpytatel“ = pozorovatel, dozorce. — „pravdivý“ = ne toliko zdánlivý, domnělý. V. 6ab srv. s Přís 8, 31. 36.

V. 7. Bůh vše ví (6cde), ježto jest všudy přítomen. — „okruh zemský“ = „vesmír“. — „duch Páně jej naplňuje“ od stvoření (Gn 1, 2). — „udržuje“ = zachovává. Jako se nesou vzduchem všecky zvuky k uchu, tak nelze nic říci, co by se nedoneslo duchem svatým Bohu (Nannius † 1557). — Námitku, že tu biblický spisovatel jeví vliv řeckého myšlení (Plato, Stoikové) o „duši světa“, vyvrátil již sv. Augustin poukazem na Jer 23, 24. — Srv. také Sir 24, 3; Ž 138, 1—13; 3 Král 8, 27; Ž 32, 6.

V. 8. „Proto“, že duch Páně jest všudy přítomen a vševědoucí. — Boží spravedlnost je tu zosobněna jako níže 11, 20; 14, 31.

V. 9. „myšlenky“ srv. s „rozumy“ (v. 3a, 5b). — Myšlenky, slova (i skutky) bývají vyšetřovány od Boha, kdy za dobré uzná, zejmena pak budou souzeny na soudě posledním, o němž níže hl. 5 —

V. 10. Ježto muži žárlivě opatrují cudnost manželek, nazývá Písmo moc a kázeň Boží, která nedovoluje duši beztrestně se zpronevěřovati, Boží žárlivostí (Aug). Srv. Jos 24, 19; Ž 78, 5; Dt 29, 19n. — „reptání“ je tu lhostejnost k Bohu a k náboženství (moudrosti), jakož i odpor k jejich požadavkům (Zenner).

V. 11. vyvozuje napomenutí z předešlého: varovati se hříchu jazykem. „nic neprospívá“ = velmi škodí. — „rouhati se“ Bohu, mluviti řeči zpurné, reptavé. — „řeč tajná“ = pronešená toliko v důvěrném kroužku přátel. — „neuniká trestu = přísně bývá stíháno. — „lživá“ = nesprávně, hříšně proti Bohu mluvící. — „duši“ = život šťastný po smrti, který čeká spravedlivce (3, 1—4; 4, 19; 5, 16); má tedy spisovatel na mysli popředně smrt věčnou, ale také smrt časnou, pokud je následek a trest za hřích (srv. v. 13n), ano i smrt mravní, t. j. odloučení se duše od Boha, ztrátu Božího přátelství a z něho plynoucího pokoje.

V. 12—16. kárají protipřirozenou snahu hříšníků, kteří takořka násilím vydávají se smrti časné i věčné (dopouštějí se samovraždy), ačkoli dle plánu Tvůrcova každý tvor přirozeně jest puzen, aby se rozvíjel, mohutněl, zdokonaloval a smrti se bránil, ačkoli zejména člověku dal původně Bůh možnost neumříti (také dle těla) a užívati přírody, jejíž vládcem byl, tak, aby mu neuškodila, ale pomáhala, by došel života věčně blaženého.

V. 12. „o smrt“, která „zabíjí duši“ (v. 11), bere život časný i věčný. — „uvozujte“ takořka násilně na sebe strhujte proti vůli Boha, který nechce smrti a zahynutí, ale přeje si, aby hříšník se obrátil a živ byl (Ez 18, 23).

13 Neboť Bůh neučinil smrti,
aniž se veselí ze zahynutí živých.
14 Neboť stvořil všecko, aby (živo) bylo,
a zdravé učinil všelijaké tvorstvo zemského kruhu,
a není v nich jedu záhuby,
aniž kraluje podsvětí na zemi.
15 Neboť spravedlnost jest [ustavičná a] nesmrtelná.
16 Ale bezbožní rukama i řečmi ji přivolávají;
majíce ji za přítelkyni, hynou
a smlouvu činí s ní,
ježto zasluhují, aby za úděl jí byli.

Hlava 2.

1 Říkají si totiž mezi sebou zvrhle usuzujíce:
Krátký a teskný jest čas života našeho,
není léku, když člověk skonává,
a není známo, že se kdo z podsvětí vrátil.

V. 13. „smrti" časné a věčné. — „živých" = žijících lidí. — Bůh neučinil smrti, ale člověk ji přivolal hříchem. Srv. Přís 8, 36; 21, 6 (LXX.); Řím 6, 23. — „neučinil" (minulý čas), ježto dal prvému člověku i dar nesmrtelnosti tělesné, kterou měli po něm dědit jeho potomci. Hříchem, svou vinou, činem proti vůli Boží uvedl na sebe smrt časnou i záhubu věčnou (srv. níže 2, 24). Ani nyní nemá Bůh radosti z toho, že lidé následkem viny Adamovy i své umírají. Nechává umírati spravedlivce, ale smrt spravedlivcova není jemu trestem, nýbrž branou do života věčného, lepšího.

V. 14. „všecko", popředně však člověka — kterého chtěl míti nesmrtelného dle duše i těla, a chce jej míti takovým dosud, ač jinou cestou. — „všelijaké tvorstvo" = všelijaké druhy tvorstva — „zdravé učinil" je, zdravé tedy jsou. — Všecko tvorstvo mělo člověku, svému pánu sloužiti k tomu, by došel života věčného a zachoval si nesmrtelnost těla. Po hříchu Adamově může sice člověk tělesně zahynouti nějakou silou přírodní, ale je-li spravedliv, smrt mu pomáhá k životu věčně blaženému; tohoto života nemůže mu žádný jed ani zub žádné šelmy vzíti; i po hříchu mají přírodní síly člověku pomáhati, aby věčného života dosáhl. — „záhuby" věčné (a časné smrti potud, pokud je hříšníkovi pokutou za hřích a mostem do záhuby věčné). — „podsvětí" = hebr. „šeól", pekla, onen svět, zde opak života, smrt (v. 13). — Podsvětí „nekraluje" na zemi, t. j. nemá moci přinutiti člověka, aby se dopustil těžkého hříchu a tak si přivodil smrt časnou i věčnou; podsvětí, smrt nemůže donutiti žádného tvora, aby pomáhal člověku k záhubě časné i věčné, pokud ho člověk sám použiti nechce.

V. 15. „spravedlnost" = svatost života vůbec jako ve v. 1. Odměna za ni jest **život věčný**; časná smrt je toliko krok do něho. Spravedlnost činí spravedlivce nesmrtelným (nekonečně šťastným na onom světě) a v tom smyslu jest „spravedlnost nesmrtelná". — Bible Sixta V. z roku 1590 dodává za v. 15: „Nespravedlnost však znamená zjednati si smrt." Bible Klementova z r. 1592 tento dodatek vypustila. Kritikové se rozcházejí v názorech o jeho původnosti.

V. 16. „ji" smrt (v. 12). — „rukama" = posuňky, které činívají lidé volající na své miláčky. — „řeči" může znamenati také hříšná slova a „ruce" hříšné činy, kterými svolávají na sebe věčné tresty. — „hynou", chřadnou touhou po ní (smrti). — „smlouvu činí s ní" = zapisují se jí. — Kdežto spravedlivec jest údělem Božím (Dt 32, 9; Zach 2, 16; 2 Mach 1, 26) stává se bezbožník „údělem", (kořistí) smrti, t. j. záhuby časné i věčné.

Hl. 2. — V. 1—20. podrobně vykládá, kterak bezbožníci (hmotaři, materialisté doby tehdejší) přivolávají na sebe smrt (1, 16abc) a že zasluhují, aby je smrt zachvátila (1, 16d).

V. 1. „mezi sebou" patří k „říkají si" — „zvrhle", jak již výše 1, 3. — „krátký" a proto třeba užíti každé chvilky a příležitosti k požitku, když'tě po smrti člověk dále nežije. — Proto, že smrtí požitek se končí a že život, kdy možno užívati je krátký, proto je život „teskný"; myšlenka na smrt trapně na

2 Neboť náhodou jsme přišli na svět,
a potom budeme, jako bychom byli (nikdy) nebyli;
vždyť dým jest dech (života) v nozdrách našich,
a myšlenka jest jiskra v pohybu našeho srdce;
3 jak ta zhasne, popel bude tělo naše,
duše pak rozplyne se jako řídký vzduch;
život náš pomine jako stopa po oblaku,
rozprchne se jako mlha,
kterou rozeženou paprsky slunce
a potlačí horkost jeho.
4 Jméno naše přijde časem v zapomenutí
a nikdo nebude vzpomínati skutků našich.
5 Jeť zákmit stínu čas náš,
a nebude se opakovati náš skon,
protože je zpečetěný a nikdo se nevrací.

6 Nuže tedy, užívejme rozkoší, které skutečně jsou,
rychle užívejme tvorstva, dokud jsme svěží!

---

hmotaře doléhá. — „není léku“, aby dále žil, ale smrtí všecko zaniká. — „z podsvětí“, ze šeólu, ve kterém dle názorů starých Hebreů se shromažďovaly duše, smrtí od těla odloučené. Hmotaři nevěří v život duše po smrti, nevěří důsledně v podsvětí a snaží se svou nevěru dokázati tím, že prý se nevrátil dosud nikdo z onoho světa, aby pověděl ze zkušenosti, že duše po smrti žije dále.

V. 2. „náhodou“ — kde nic tu nic — nahodilým shluknutím se atomů. nedělitelných částeček hmoty, které když se zase rozloží, vrací se člověk v nic, — „potom“ = po smrti. — Hmotaři (materialisté)považují život za řadu vdechů a výdechů; přestane-li člověk dýchati, přestává žíti a je všemu konec. Dle nich „dech života“ (pocházející od Boha dle Gn 2, 7; Job 27, 3) není než vločka dýmu, která se rozplyne v nic a mizí beze stopy. — „myšlenka“ = myšlení. — „v pohybu srdce“ = tlukotem srdce buzená. Aristoteles, Stoikové i Epikurci pokládali srdce, které rozvádí krev a životní teplotu do celého těla, za sídlo myšlení. Myšlení byl dle nich pochod hmotný: jako ten, kdo tluče kamenem o kámen, vykřesává jiskry, tak tlukoucí srdce vykřesává myšlenky. Dnešní hmotaři tvrdí, že myšlení je chvění buněk nervových. To vše proto, aby popřeli úsudek, že myšlení je činnost nehmotná a že tedy i duše, která myslí, jest bytost nehmotná, duchová, která nemůže zahynouti odlukou od těla.

V. 3. „zhasne“, když přestane srdce bíti. — Novými a novými obrazy bezbožní znázorňují prchavost, vrátkost a nicotu života. — „stopy po oblaku“ jsou malé mráčky, které se záhy rozplývají v nivec. — Když slunce počne hřáti, mlha „klesá k zemi“; sluneční teplo ji takořka svou tíží „tlačí“ dolů. — Srv. podobné obrazy níže 5, 10—12.

V. 4. Spravedlivec věřící se těšil, že bude dlouho žíti v paměti lidí; bezbožným bylo vyhrožováno, že jejich památka brzy zanikne (Přís 10, 7). Byly to pohnutky, aby Israelita činil mravně dobře a vystříhal se zlého. Hmotařům je lhostejno, že snad budou žíti ve špatné pověsti; vždyť pověst ona dříve nebo později zanikne. Ani ohled na dobrou nebo špatnou pověst nemůže je másti v zásadě užíti rozkoše co nejvíce bez ohledu na mravnost nebo nemravnost.

V. 5. Jako po zákmitu stínu nic nezbude, tak i po člověku — „čas“ života osudem vyměřený. — Toliko jednou člověk umře, a tedy také živ bude jen jedenkrát; nevrátí se, aby žil po druhé; má pouze to, čeho užije v tom jednom životě; proto třeba užívati, dokud čas! Vždyť jsme jen jednou na světě.. ! Ne jinak mluví dnešní hmotaři! — Neodvratně, nezměnitelně jest ustanoven, „zpečetěn“ jediný konec života. — Také křesťan ví, že je život krátký, ale z toho vyvozuje poučení, aby sebezáporem a sebeobětavostí použil každé chvilky, každé příležitosti k činům dobrým, k zásluhám. Souhlasí tedy s hmotaři, že život je krátký, ale jak dokonce opačné důsledky z té zásady vyvozuje!

V. 6. srv. s Kaz 11, 9. — „rozkoší (dober), která skutečně jsou“, t. j. hmotných, smyslných proti domnělým dobrům duchovním, moudrosti, ctnosti, jakož i proti blahu, které si zbožní slibují po smrti. — Místo „dokud“, možno čísti „protože dosud“. — „rychle“ bez odkladu.

7 Naplňujme se drahým vínem a vonidly,
ať nemine nás (žádný) květ jara!
8 Věnčme se růžemi, prve nežli zvadnou;
nebuď louky, které by nepřešla bujnost naše!
9 Nikdo z nás nebuď bez účasti rozpustilosti naší;
všude zůstavme znamení veselosti!
Vždyť to jest úděl náš a toť náš los.

10 Znásilňujme chudého spravedlivce,
nešetřme vdovy,
aniž se ostýchejme šedin starce mnohého věku.
11 Moc naše buď (nám) pravidlem spravedlnosti,
neboť slabé jeví se neužitečným býti.
12 Obchvaťme spravedlivce, ježto jest na obtíž nám,
protiví se skutkům našim,
vytýká nám přestoupení zákona,
a rozhlašuje na nás hříchy proti výchově naší.
13 Udává, že má znalost Boha,
a s nem Božím se nazývá
14 Jest nám na potupu názorů našich;
těžko nám na něj i hleděti,
15 neboť příčí se jiným život jeho,
a jinaké jsou cesty jeho
16 Za podvržence nás pokládá,
zdržuje se od cest našich jako od nečistot,

V. 7. Mastmi, voňavkami pomazávali se dle obyčeje Řeků hodovníci. Dle téhož obyčeje se také věnčili (v. 8).

V. 8. „růžemi“, t. j. poupaty růžovými (dle řeckého). — V. 8b jest asi druhý překlad v. 9a, proto lze pochybovati o jeho původnosti (v řeckých rukopisech není).

V. 9. „znamení veselosti“ — odhozené květiny, vyprázdněné nádobky na voňavky, vyprázdněné číše atd. — „všude“, aby si získali hojně stoupenců svým příkladem.

V. 10. „Chudého“ spravedlivce, jemužto spravedlnost nic nevynesla, ačkoli doufal, že bude za ni dle vůle Božích slibů odměněn. — Zákon i proroci často doporučovali soustrast se slabými, jako jsou starci, vdovy, chudí. Srv. Ex 22, 24nn; Dt 16, 14; 24, 17nn; Is 10, 2; Jer 7, 6. a jj. —

V. 11. Hmotaři neuznávají přirozeného ani kladného zákona za zdroj a důvod mravnosti a práva; jediným zdrojem a důvodem obého jest jim hmotná moc.

V. 12. „Obchvaťme“ lstivě, ukažme svou převahu chytrostí, která umí dokonale užívati moci hmotné ku svým účelům. Srv. Is 3, 10 — „zákon“ jest v ústech odpadlých Židů zákon mojžíšský, ve kterém byli vychováni; proto „zákon“ = „výchova“. — Také pohané byli vychováni v nějakém lepším zákoně, stanovícím slušnost a mravnost (přirozený hlas srdce), kterého však později, kdy se hnali toliko za požitkem, neuznávali. — „rozhlašuje“ k naší necti.

V. 13. „Udává“ sebevědomě, honosí se tím, a to veřejně. — „znalost Boha“ = znalost pravého náboženství. Odpadlí Židé pohrdli touto předností, kterou po otcích zdědili. Nehnulo se v nich svědomí, když tato slova četli? Jest synem Božím, ježto Bůh jest otec jeho, jak výslovně praví níže v. 16. Srv. také v. 18. —

V. 14n. „Život spravedlivců kárá hříšníka, ježto jej odsuzuje mlčky s větší váhou, než kdyby mluvil jasným hlasem.“ (Ambrož.) — „cesty jeho“ = způsob života, jeho mravy proti nemravům okolí, ve kterém žije. — Spravedlivec, který jinak smýšlí než plytká veřejnost a který pluje proti proudu běžných názorů požitkářů, pokládán bývá i za našich dob za výstředního podivína, který nebývá rád viděn.

V. 16. „podvržence“, podvrhelce, levobočky, nemanželské syny národa israelského, pokud jde o odpadlé Židy, „falešné“ peníze, pokud jde o pohany. To proti své důstojnosti — syna Božího (16d). — „od cest našich“ = od

blahoslaví konec spravedlivých,
a chlubí se, že má za otce Boha.
17 Vizme tedy, jsou-li řeči jeho pravé,
a zkusme, co na něho přijde,
zvěďme, jaký bude jeho konec!
18 Neboť je-li spravedlivec syn Boží, zastane se ho,
a vysvobodí ho z rukou protivníků.
19 Potupou a mučidly zkoušejme ho,
abychom poznali tichost jeho,
a zkusili statečnost jeho.
20 K smrti nejohavnější odsudme ho;
vždyť se dostane mu povšimnutí, jak byl mluvil.

21 Takto smýšlejí, ale bloudí;
neboť oslepila je zloba jejich.
22 A neznají tajemství Božích,
naděje na odměnu za spravedlnost nemají,
a cti duší bezúhoných necení.
23 Bůh totiž stvořil člověka neporušitelného
a k obrazu podoby své učinil ho.

---

způsobu našeho života a od styku s námi. — „nečistot“, které Židy dle zákona obřadně, levitsky znečišťovaly, že nebylo jim dovoleno účastniti se bohoslužby. (Pozdější židovstvo pokládalo pohany, ježto nedbali židovských zákonů o obřadné nečistotě, za nečisté a styk s nimi Žida prý znečisťoval). Dle Cornely-ho 16cd podává příčinu toho, co tvrdí 16ab. — „konec spravedlivých“ jest jejich šťastná smrt a odměna na onom světě. — „chlubí se“ se stanoviska hmotařů neprávem, snad i lživě, podvodně, chtěje klamati také jiné.

V. 17. navazuje na 16c. Hmotaři budou spravedlivce pronásledovati až k smrti; uvidí, vytrhne-li ho Bůh z jejich moci a dopřeje-li mu štěstí, ve které doufal.

V. 18. navazuje na 16d. — Srv. Mt 27, 43.

V. 19. Člověk odhalí své nitro nejsnáze, je-li tupen. (Řehoř Vel.) — Do mučírny mohli spravedlivce dostati křivou žalobou u soudu. Ostatně byli mnozí z nich sami soudci nebo vysokými úředníky, i mohli mocí svého úřadu dáti na nepohodlného spravedlivce zatykač a zatknutého kázati mučiti. V Alexandrii byla věc snadná, ježto bylo veliké napjetí mezi pohany a Židy, ke kterým spravedlivec patřil. — „tichost“ klidně snáší potupu a příkoří, a vyplývá z pevné víry a důvěry v Boha. — „statečnost“ = vytrvalost.

V. 20. „pozornosti“ (dosl. navštívení) Boha, který ho, jak spravedlivec říkával, od smrti vysvobodí. — Úryvek 2, 12-20 nápadně souhlasí s Ž 21; Is 52, 13—53, 12, jakož i s tím, co vypravují evangelia o umučení Páně. Srv Mt 27, 40. 43. s Moudr 2, 13. 16. 18—20. — Jan 5, 18. srv. s Moudr 2, 13. 16. Proto velmi mnozí církevní otcové a spisovatelé viděli v Moudr 2, 12—20 mesiášské proroctví. Spisovatel Moudr mluví v úryvku 2, 12—20 jako před tím (srv. v. 10n), tak i po tom (srv. 3, 1nn; 4, 7; 5, 1nn) o trpících spravedlivcích vůbec, ve smyslu vynikajícím pak o Trpiteli a Spravedlivci po výtce, kterého všichni zbožní trpitelé předobrazovali, a ve kterém spravedlnost a utrpení došly vrcholu nedostižného. Srv. Ž 68

V. 21. počíná podávati úsudek spisovatelův o smýšlení a úmyslech hmotařů. — Zloba, zvrhlá vůle a s ní spojená vášeň působí neblaze na poznávavost — zaslepuje ji. Vidí toliko klamavé, zdánlivé dobro požitku; jiného, vyššího dobra nevidí, viděti nechce.

V. 22. vysvětluje, v čem ona slepota duševní tkví. — „tajemství Boží“ je prozřetelnost jeho, která vede spravedlivce cestou utrpení a smrti do netušené blaženosti. — „cti“ = čestné odměny. — „necení“ = neuznávají.

V. 23. „neporušitelného“ = k neporušitelnému, věčně blaženému životu. Místo „podoby“ (srv. Gn 1, 26) lépe s jinými rukopisy čísti „podstaty“ nebo „přirozenosti“. Když je Bůh věčně blažen, dlužno též, aby člověk, obraz podstaty jeho, věčně blažen byl. — „člověka“ = „ho“ = všecky lidi stvořil Bůh k tomuto účelu — k věčné blaženosti. Avšak ďábel uvedl smrt na svět, t. j. způsobil, že někteří lidé nedojdou života věčně blaženého (v. 24n).

24 Ale závistí ďábla přišla smrt na svět,
25 a zakoušejí ji ti, kteří patří jemu.

2. Přirovnání údělu spravedlivcova k údělu bezbožníkovu vede ke snaze o moudrost (3, 1—5, 24).

Spravedlivce těší na zemi naděje na nesmrtelnost a po smrti dostává se mu příslušné odměny, kdežto bezbožní budou i s potomstvem svým na onom světě trestáni (3, 1—13a. — Spravedlivci dostane se tam náhrady za to, že postrádal tu radostí rodinných, kdežto po dětech bezbožníků jest veta (3, 13b—19). Spravedlivce, i bezdětné ctí Bůh i lidé, kdežto děti bezbožníků jsou jako výstřelky a dosvědčují na soudě špatnost svých rodičů (4, 1—6). Úděl zbožných, byť i předčasný, jest lepší než úděl bezbožných, třebas i dlouho byli živi (4, 7—19). Poslední soud: Hanba a zoufalství bezbožných na tom soudě (4, 20—5, 15). Odměna zbožných a trest bezbožných (5, 16—24).

Hlava 3.

1 Duše spravedlivých jsou v ruce Boží,
a mučidlo [smrti] nedotkne se jich.
2 Zdálo se nemoudrým, že je veta po nich,
za neštěstí měli odchod jejich,
3 a že se od nás odebrali, za zkázu;
ale oni v pokoji jsou.
4 Neboť i když podle mínění lidí trpěli muky,
všecka důvěra jejich tkvěla v nesmrtelnosti;
5 maličko trestáni byvše dojdou hojného blaha,
ježto Bůh zkusil je a shledal, že ho jsou hodni.

V. 24. je první místo v bibli, které jmenuje ďábla svůdcem prvních lidí (výslovně). Tím vyloženo, co vypravuje Gn 3, 1nn o hadu. Srv. Jan 8, 44; Zjev 12, 8n; 20, 21. Srv. také Job 1n; 1 Par 21, 1. — Ďábel „záviděl" lidem život věčně blažený, ke kterému Bůh lidstvo byl ustanovil. — „smrt" ztráta toho života, záhuba věčná. — „na svět" = na lidstvo. Srv. Řím 5, 12. —

V. 25. „zakoušejí ji" = smrti, záhuby věčné. — „jemu" = ďáblovi. Dle soudu spisovatelova přes to, že závistí ďáblovou přišla smrt na svět, spravedliví jí nepodlehnou, ale toliko ti, kteří jsou ďáblovi oddáni. — Spravedlivce od smrti vysvobozuje moudrost. Srv. níže 10, 1nn.

Hl. 3. — V. 1. rozvádí 2, 23. „v ruce Boží" = v ochraně Boží jsou a budou zejména po smrti, kdy jim žádné mučidlo již neublíží. — „smrti" jest asi dodatek latinských opisovačů, který na štěstí smyslu neruší.

V. 2. „nemoudrým" bezbožníkům. — „odchod" s tohoto světa. Srv. níže 7, 6; Lk 9, 31; 2 Petr 1, 15. —

V. 3. „zkázu" = zánik života i duše dle názoru hmotařů. Jiní myslitelé, jako Plato, Cicero, Maximos z Tyru soudili však jinak. „Co nazývají mnozí smrtí, to je počátek nesmrtelnosti a budoucího života." (Maximos). Také Egypťané věřili v život posmrtný a měli tuto víru značně vyvinutou. — „pokoj" = štěstí, blaženost, které budou spravedliví okoušeti ne toliko dle „duše" (3, 1), ale i dle těla.

V. 4. Mučení spravedliví po ničem jiném netoužili nežli po nesmrtelnosti, t. j. po blažené věčnosti, ve které utrpení pozemské obráceno jim bude v radost. Ta jediná důvěra jich nezklamala. — „lidí" toliko povrchně, podle oka soudících.

V. 5a. srv. s Řím 8, 18; 2 Kor 4, 17. — „trestáni" a tak vychováváni od Boha. — To „blaho" je dle řec. Boží „dobrodiní". — Spravedlivcům bylo trápení zkouškou, při které měli se osvědčiti, ukázati, že jejich mravní stav je uschopňuje ke spojení s Bohem, že jejich mravní výše a pevnost zasluhuje, aby se dostalo jim odměny věčné. Bůh chtěl tím utrpením také v nich tento mravní stav vzbuditi, je uvésti do stavu toho, který jest nezbytnou podmínkou jmenované odměny. Ta odměna je Boží dar, spolu však také zásluha spravedlivcova.

6 Jako zlato v ohni vyzkoušel je,
a jako celopalnou oběť je přijal;
přijde pak doba, kdy dojdou povšimnutí.
7 Stkvíti se budou lidé spravedliví,
a jako jiskry po strnisku poběží.
8 Soudit budou lidstvo, ovládat národy,
a jejich králem bude Hospodin na věky.
9 Ti, kdož doufali v něho, porozumějí pravdě,
a věrní v lásce odpočinou v něm,
neboť milosti a pokoje dostane se vyvoleným jeho.
10 Ale bezbožní podle to o, jak smýšleli, trestáni budou,
ti, kteří podceňovali spravedlivce a od Pána odpadli,
11 neboť kdo zamítá moudrost a ukázněnost, nešťastný jest.
Jalová jest naděje jejich,
námaha (jejich) jest bez užitku,
a díla jejich jsou marná.

V. 6a. Jako zlato v ohni se očišťuje od nepříslušných příměsků a poznává se, co zlato jest a co není, tak i spravedlivec v ohni psot a běd bývá očisťován a zkoušena jeho mravní povaha. Srv. Job 23, 10; Ž 65, 10; Přís 17, 3; Sir 2, 5. Toto přirovnání bylo známo i spisovatelům řeckým a latinským. — „Celopal" byla oběť, která bývala všecka na oltáři spálena, ze které nedostalo se části ani kněžím ani obětujícím. Byl to nejdokonalejší výraz svrchovanosti Boží a nicoty člověkovy. Mučednictví spravedlivého jest osobní oběť, kterou trpitel nejdokonaleji dokazuje svou bezvýhradnou a bezpodmínečnou oddanost Bohu.

V. 6c—7. dle původního zní: „A za doby navštívení (povšimnutí) svého budou se stkvíti a jako jiskry strniskem poběží." — Spisovatel má tu na mysli poslední soud, kdy zastkví se spravedlivci a kdy budou slaviti vítězství nad bezbožnými, kteří budou nuceni uznati jejich mravní převahu a nynější slávu, kdežto sami budou smeteni do záhuby. — O „povšimnutí" (pozornosti při blahovolné návštěvě) srv. výše 2, 20. — O „lesku" spravedlivých na posledním soudu srv. Dan 12, 2n; Mt 13, 49. Bude to odměna konečná, ne zatímná; odměna věčná, ne dočasná; odměna úplná, dokonalá (dle duše i těla).

V. 7b. navazuje na Abd 18. Srv. Zach 12, 6. — Jako oheň a jiskry běží po strnisku, pálíce a ničíce zbytky slámy, a tak jaksi slaví nad nimi vítězství, tak budou slaviti vítězství spravedlivci nad bezbožníky v den posledního soudu. Nebude to vítězství národní, politické, nýbrž mravní, jak je později dokonale chápalo a hlásalo křesťanství.

K v. 8. srv. Dan 7, 27. Spisovatel Moudr nemyslí tu na pozemské království Mesiášovo, ale na duchovní, jaké líčí N. z., Lk 22, 30; Mt 19, 28; 1 Kor 15, 28; 2 Tim 2, 12 — O vládě Boha-krále nad zemřelými spravedlivci na onom světě srv. 2 Mach 7, 9.

V. 9. Spravedlivci tu na zemi „doufali v Boha", kdežto bezbožní „naděje na odměnu za spravedlnost" neměli (výše 2, 22). Dokud byli na zemi, toužili sice dychtivě po pravdě, ale ta zůstávala namoze zastřena; na konci světa padne ten závoj a spravedlivci budou moci nasytit dokonale svůj hlad po pravdě; osvojí si ji tím, že ji budou „chápati". — „odpočinou" = lépe „zůstanou" v lásce k Bohu, ve spojení s Bohem, od kterého již nikdo nikdy jich neodtrhne. („v lásce" mohlo by případně býti spojeno s „věrní"). Jak dokonale na S. z. je tu vyslovena podstata věčné blaženosti člověkovy, která ukájí jeho poznávavost i vůli! — Místo „pokoje" lépe dle řec. „milosrdenství". Ta věčná blaženost, ač si ji spravedlivec zasluhuje, jest dar Boží. Viz výše v. 5a.

V. 10. „jak smýšleli", poučila čtenáře výše hl. 2. — „trestáni budou" trestem zaslouženým. — „podceňovali" vyslovuje velmi jemně hrubý způsob, jak jím nakládali.

V. 11. Naděje bezbožníků výše líčených tkví v pozemské cti, moci, majetku, rozkoši. O to také s největší „námahou" usilují, o to „pracují". Ježto však statky tyto jsou vrátké a prchavé, smrtí přestávají, jsou naděje, námahy a díla jejich marnost. Co budou z nich míti na věčnosti proti trvalému štěstí spravedlivců, líčenému výše?!

12 Ženy jejich jsou nesmyslné,
velmi nešlechetné jejich děti,
13a zlořečeno jejich plémě.

13b Neboť šťastná jest bezdětná, ale neposkvrněná,
která neví, co je lože s hříchem:
dostane se jí plodu, až dojdou povšimnutí duše svatých.
14 (Šťasten jest) kleštěnec, který nepáchal rukama svýma nepravosti,
aniž zamýšlel proti Bohu nešlechetné věci,
neboť dána mu bude za věrnost odměna výborná
a úděl v chrámě Božím nejrozkošnější.
15 Vždyť ovoce dobrých námah je slavné
a nevývratný jest kořen moudrosti.
16 Synové však cizoložníků se nevydaří,
a plémě z lože nemanželského bude vyhlazeno.
17 Budou li totiž dlouho živi, za nic počteni budou,
a beze cti bude na konec stáří jejich;
18 jestliže rychleji zemrou, nebudou míti naděje,
aniž útěchy v den soudu;
19 neboť hrozné jsou konce rodu nespravedlivého.

V. 12. „nesmyslné“ = pošetilé, bezbožné. — Muž bezbožník — jakou hledal, takovou našel. Našel-li lepší, brzy ji zkazil svým zhoubným příkladem. Jaký pán, taký krám. V tom duchu byly vychovány děti. (Srv. Ez 16, 44.) Pro nemravný život bude všecko to plémě na věky trestáno. Co platno bezbožníkovi, má-li plodnou ženu a množství dětí (pozemské požehnání), když to vše smutně skončí?

V. 13b „Neboť“ uvádí další příklad, kterým chce spisovatel ukázati, že je spravedlivec šťasten, bezbožník pak nešťasten (Heinisch). Viz obsažník. — „bezdětná“ manželka, která trpí bolest a hanbu, že nemá dítek, ve kterých viděli staří své štěstí a Boží požehnání. Šťastná bude, zachová-li přes to manželskou věrnost, nebude-li hledati dítek jakýmkoli hříšným tělesným obcováním (= „lože s hříchem“). — „duše svatých“ (srv. 3, 1) dojdou „povšimnutí“ (2, 20; 3, 6) po smrti, zejména na konci světa. — Protože nedostalo se jí plodu, t. j. dítka na zemi, dostane se jí plodů jiných, t. j. odměny za spravedlnost, za manželskou věrnost

V. 14. „Kleštěnec“ je tu protějšek „neplodné ženy“ (v. 13). Je to manžel, který přes to, že jest bezdětný, nehledá nabýti dětí cestami proti zákonu Božímu, ale trpělivě snáší své hoře a svou hanbu (před lidmi). Ne toliko že nedopouští se takových skutků, ani myšlenky hříšné si nedovoluje. — „odměna výborná“ na onom světě, která nepoměrně převyšuje blaho četného potomstva, kterého mu nebylo na tomto světě dopřáno. — „chrám Boží“ = onen život, nebesa. — Dt 23, 1 vylučoval zákon kleštěnce z obce israelské; Is 56, 3—5 sliboval, že budou kleštěnci za dob mesiášských ostatním příslušníkům říše Mesiášovy rovnocenni. Mudřec (spisovatel Moudr) slibuje tu manželům, kteří na zemi postrádali radostí rodinných, náhradu za to v nebesích, náhradu věčnou.

V. 15. naráží na Is 56, 3. — „kořen moudrosti“ = kořen, t. j. moudrost Moudrost jest nevývratný a neusychající kořen kmene, stromu dobrých námah, který nese ovoce stkvělé — blaženou nesmrtelnost. Protože neumírá kořen, neumírá ani ovoce.

V. 16. „nevydaří se“, nevyvinou se, nedojdou svého cíle — blaženosti ani na tomto ani na onom světě. Bezbožní rodiče jejich nebudou z nich míti radosti.

V. 17n. Zvrhlé děti bezbožných buď dojdou velikého věku, nebo předčasně zemrou. Buď tak neb onak — nepotěší hojnost dětí rodičů. V prvém případě nemravný život, jakému se naučili od rodičů, vezme jim všecku vážnost a čest; v případě druhém očekává je pro jejich osobní nepravost zkáza na onom světě. — Spisovatel nemluví tu o dětech, které nedošly rozumu a nemohly se tedy dopustit osobního hříchu. Mluví o dětech, jež umírají v květu mládí, kdy jsou již hříchu schopny. — „den soudu“ posledního jako ve v. 13.

Hlava 4.

1 Lepší jest bezdětnost s ctností;
jeť nesmrtelná památka její,
ježto ji uznává Bůh i lidé.
2 Když je přítomna, lidé ji napodobují;
a když je vzdálena, touží po ní:
a na věčnosti ověnčena jsouc slaví vítězství,
jehož byla dobyla v zápase bojů čistých.
3 Rozplozené však množství bezbožníků nic neprospívá;
jsouce z nepravých výstřelků nepouštějí kořene hluboko,
nekladou pevného základu.
4 Neboť i když na čas v ratolestech pučí,
bude to, co jest nepevně založeno, větrem zviklánо
a silou povětří z kořene vyvráceno.
5 Olámány budou ratolesti nedospělé,
ovoce jejich bude neužitečné, nezralé k jídlu,
a k ničemu se nehodí.
6 Neboť synové, kteří se rodí z nemanželských souloží,
jsou svědky nešlechetnosti proti rodičům při soudu svém.

7 Spravedlivý však, byť i před časem smrtí zachvácený, v pokoji bude.

Hl. 4. — V. 1. naráží na 3, 13n. — „ctnost“ je tu důsledně čistota, popředně manželská. (Vulg méně správně podává 1a: „O jak krásné jest čistotné plémě v skvělosti.“) — Bezdětnost s ctností lepší jest nežli množství dětí beze ctnosti. Srv. Sir 16, 3n. — „její“ = ctnostné bezdětnosti, tedy ctnosti, která snášela potupu lidskou. Odměnou za to budou si jí vážiti věčně ne toliko lidé, kteří jí kdysi pohrdali, ale i sám Bůh. — „uznává“, cení a odměňuje ji. Ostatně vykládá věc v. 2. Křesťan vyvodí si z tohoto v. myšlenku, jak teprve cení Bůh dobrovolné panictví, které jest evangelickou radou; pak chápe překlad Vulg.

V. 2. „napodobují“ a tak nejlépe ukazují, že si jí (ctnosti) váží. — V, 2cd vypůjčuje si obraz od řeckých zápasů tělocvičných; kdo zvítězil, byl ověnčen a veden v průvodu vítězoslavném. Také v Novém z. bývá věnec náznakem radostí nebeských: 1 Kor. 9, 25; Fil 4, 1; 2 Tim 4, 8; Jak 1, 12; 1 Petr 5, 4; Zjev 2, 10; 3, 11; 4, 4; 6, 2; 12, 1; 14, 14. — Život lidský je dlouhý zápas, který každou chvilku přináší drobné boje; čistou ctnost dlužno si vybojovat. Také N. z. přirovnává život k boji a odměnu k vítězství. Srv. 1 Kor 9, 24; Fil 2, 16; 3, 12n; 1 Tim 6, 12; 2 Tim 2, 3nn; 4, 7; Žid 12, 1.

V. 3. „nic neprospívá“; život jejich jest neužitečný, neplodný proti veliké plodnosti života spravedlivců. — „nepravé výstřelky“, výhonky z kořene kolem kmene nebo z pařezu, zvané „zloději“. Oddělí-li je kdo od kořene (pařezu) a zasadí jako nepravou odnož, brzy mnohdy zanikají, nenesou ovoce, „nic neprospívají“. Písmo čistěji bezbožné přirovnává ke stromům neplodným. Srv. Job 15, 32n; 18 16; Mt 3, 10; Juda v. 12. a j. Spravedlivce ke stromu plodnému: Ž 1, 3; 91, 13; 127, 3 a j.

V. 4n. Možno, že děti bezbožných budou vykazovati ne jednu dobrou vlohu, snad se i vzchopí a počnou mravně žíti. To vše bude však toliko chvilkové. Vrozený, po rodičích zděděný sklon ke zlému špatná výchova a příklad rodičů bude působiti tak neblaze, že dobré snahy dětí nezmohou se na pevný mravní stav a na dobré skutky, které dojdou odměny věčné.

V. 6. „při soudu svém“, dětí. Na tom soudu budou souzeni společně se svými rodiči, bude to tedy také soud „jejich“, rodičů. Bude to poslední všeobecný soud. — Děti budou žalovati na své rodiče, kteří byli jim na zkázu.

V. 7. Mudřec odpovídá na možnou námitku, jak vysvětliti zjev, že spravedlivcův život bývá často v nejlepším květu smrtí přerván, kdežto bezbožníci docházejí velikého věku, ačkoli Písmo slibuje za ctnost dlouhý život a hrozí za

8 Neboť stáří ctihodné není dlouhověkost,
aniž počtem roků měřeno bývá,
ale šediny jsou člověkovi moudrost
9 a věk starý — život neposkvrněný.
10 Protože se zalíbil Bohu, stal se miláčkem jeho,
a ježto živ byl mezi hříšníky, byl přenesen.
11 Vytržen byl, aby zloba nezměnila smýšlení jeho,
neb aby lest nesvedla duše jeho.
12 Neboť kouzlo nicotnosti zatemňuje to, co jest šlechetné,
a vír zlé žádostivosti převrací nevinnou mysl.
13 Došed v krátku vrcholu (mravnosti) vyplnil časy mnohé.
14 Líbilať se Bohu duše jeho;
proto rychle jej vyvedl z prostředka nepravostí.
Lidé pak vidoucí to, avšak nerozumějící tomu,
kteří nechtěli mysliti na to,
15 že se dostává milosti Boží a milosrdenství svatým jeho,
a že má na zřeteli své vyvolené —
16 mrtvý spravedlivec odsuzuje (ty) živé bezbožníky,
a mladost rychle zdokonalená dlouhý život nespravedlivců.
17 Vidí totiž konec moudrého,

---

hřích předčasnou smrtí. — „v pokoji“ = ve štěstí na onom světě; to štěstí vyváží daleko dlouhý život pozemský. Srv. výše 3, 1—3.

V. 8 n. Se stanoviska posmrtného blaha nezáleží na tom, dlouho-li kdo žil, ale jak žil. Nerozhoduje dlouhověkost, ale dokonalost mravní, které lze dosíci za dobu krátkou. — „měřeno“ bývá od Boha. Také Cicero uznává: „Nikdo nežil krátko, kdo dokonale sloužil dokonalé ctnosti.“ Není tedy třeba z v. 8 n vyvozovati, že byl spisovatel Moudr členem společnosti „therapeutů“, která čítala lidský věk ne dle roků, ale dle toho, jak dlouho byl kdo jejím členem a dlouho-li byl oddán mudrckým (filosofickým) úvahám.

V. 10.—12. Odvolá-li Bůh jinocha s tohoto světa, zbavuje ho pokušení a nebezpečí hřešiti a ztratiti blaho posmrtné. Bůh mu toto štěstí zajišťuje a tím ukazuje mu svou milost, lásku. — Ve v. 10. má spisovatel na mysli Gn 5, 24. Srv. Sir 44, 16; Žid 11, 5.

V. 11. Vševědoucí Bůh zná také věci podmínečně budoucí, t. j. co by člověk činil, kdyby nastaly tyto neb jiné okolnosti, třeba že skutečně nenastanou.

V. 12. „nicotnosti“ věcí tohoto světa. — Člověk má smysl pro dobro mravné (šlechetnost), ale také pro dobro, které mu slibuje požitek. Ačkoli dobro požitku chvilkového jest nicotno, malicherno proti trvalé ceně dobra mravního, zlá žádostivost opentlí požitek a zatemní šlechetnost tou měrou, že se člověk rozhoduje pro prchavý požitek.

V. 13. 14ab. znova zdůrazňuje, co řečeno výše ve v. 7—12. Dovršený věk je tam, kde je dovršená ctnost.

V. 14c.—16. činí nesouměrnou větu, kterou lze uspořádati asi takto: Spravedlivý jinoch, záhy zemřelý, odsuzuje bezbožníky (v. 16), t. j. lidi, kteří nechtějí uznati, co tvrdil spisovatel ve v. 7—14ab. — V. 14cd. srv. s Is 57, 1.

V. 15. „svatí“, „vyvolení“ Boží jsou spravedlivci, které Bůh záhy povolal s tohoto nebezpečného světa do jisté blaženosti světa onoho — „má na zřeteli“, všímá si jich, laskavě je navštěvuje, jak byli doufali. (Výše 2, 20.)

V. 16. „odsuzuje“ ne slovy, ale skutkem, událostmi. — Došel-li jinoch za dobu krátkou tak vysokého stupně mravní dokonalosti, že ho Bůh odvolal, aby ji odměnil, je zřejmo, že nespravedlivci, kterých Bůh dosud neodvolal s tohoto života, nejsou pro věčnost ještě zralí, nedošli za dlouhý věk svůj oné mravní výše, na které byl zemřelý spravedlivý jinoch. Nedošli té zralosti, ježto nechtěli mravně žíti. Budou-li nespravedlivě dále žíti jako dosud, nedojdou té mravní výše, kterou Bůh žádá, aby ji mohl odměniti věčným blahem, ani za dlouhá léta, nedojdou jí nikdy a proto v hodinu smrti budou zavrženi.

V. 17 n. opět zdůrazňuje zaslepenost bezbožných požitkářů, kteří nechtějí viděti v předčasné smrti spravedlivcově blahovolnou prozřetelnost Boží. — „mou-

a nechápají, co s ním zamýšlel Bůh,
a proč jej bezpečně umístil Pán.
18 Vidí ho a mají pro něho pohrdání,
ale jim Pán se posmívá.
19 I budou potom bezectnou mrtvolou,
a pohanou mezi mrtvými na věky;
neboť srazí je střemhlav, že ani nehlesnou,
otřese jimi v kořenech.
Venkoncem bude veta po nich,
v bolestech budou,
a památka jejich zahyne.

20 Uvažujíce o svých hříších přijdou v bázni
a povstanou proti nim a viniti je budou nepravosti jejich.

Hlava 5.

1 Tehdy stát budou spravedliví s velikou důvěrou
proti těm, kteří (kdysi) sužovali je,
a kteří mařili námahy jejich.

---

dřého" jinocha — spravedlivce. — „konec" = smrt. — Ta slepota bude příčinou jejich záhuby. — „proč jej bezpečně umístil Pán" je krátce řečeno místo: „proč ho rychle vytrhl - aby jej totiž bezpečně umístil". — „mají pro něho pohrdání", posměch z jeho naděje v Boha a v odměnu na onom světě, jako by nebylo toho ni onoho. Za ten pohrdavý posměch dostává a dostane se posměchu také jim, a to od — Boha! V lidotvorném rčení „Pán se posmívá" vyslovena je svrchovanost Všemohoucího a nemohoucnost bezbožeckých hmotařů. Srv. Ž 2, 4. — Ten Hospodinův pohrdavý posměch ukáže se záhubou jejich, kterou líčí v. 19.

V. 19. „potom" — po smrti. Spisovatel líče věčné („na věky" v. 19b) tresty bezbožných hmotařů, měl na zřeteli Is 14, 4—20, kde líčen jest pád krále babylonského. — „bezectnou" byla mrtvola, které se nedostalo slušného pohřbu, mrtvola pohozená (Is 14, 19); zde to znamená věčnou potupu; budou mrtvolou, nebo „mrtvými" (v. 19b), ježto nebudou žíti ku svému největšímu štěstí jako spravedliví, ale ke svému neštěstí; takový život je spíše smrt. — Is 14, 4. 10nn praví, že králové, které král babylonský kdysi zotročoval, budou se posmívati potupně svému bývalému otrokáři. Taktéž budou činiti zavrženci („mrtví") druh druhu. — Ti hmotaři domohli se na zemi moci a slávy, mnozí z nich vysokého stupně. Bůh však ve smrti smete je s toho vrchou neúprosně dolů. Srv. Is 14, 11nn. Zděsí se, že oněmí („nehlesnou"). Ježto poletí dolů po hlavě („střemhlav"), bude pád jejich děsný. Padnou do nejhlubších pekel. — „v kořenech" = v základech jako domem. — Jejich „základy" byla hmota, která jim skýtala pozemské rozkoše; těmi základy Bůh při smrti otřese, že vše, co na nich bylo vystavěno, se sřítí. Srv. Is 14, 15. — „venkoncem" — že nezbude ni stopy po nich. — „bude veta po nich" = po jejich nadějích a tužbách, po jejich štěstí, blaženém životě, místo něhož bude jim jen a jen trpěti. — Budou „v bolestech", kdežto spravedlivci v „pokoji" (4, 7). — „památka jejich zahyne" na světě. (Srv. Is 14, 22.) Z toho patrno, že tu spisovatel líčí tresty, které stihnou po smrti bezbožné hmotaře pokud svět ještě světem bude, tedy před posledním soudem (srv. v, 20). Ta hrozba má pohnouti čtenáře, který se děsil, že by památka na něho měla venkoncem na světě zaniknouti. Bezbožných hmotařů nebyla by se dotkla. (Srv. 2, 4.)

V. 20. „Uvažujíce", t. j počítajíce své hříchy. (Dle jiných: „Až budou hříchy jejich počítány" od Boha-Soudce.) — „přijdou" na všeobecný soud. — „viniti" = usvědčovati. — Ti bezbožní jsou obžalováni, hříchy jejich jsou žalobci. Srv. Řím 2, 15.

Hl. 5. — V. 1. „Tehdy", až budou počítati hříchy své (4, 20), na posledním obecném soudu. — „důvěra" spravedlivců položena tu proti „bázni" bezbožníků (4, 20). — (Místo množ. čís. „spravedliví" řecké

2 Vidouce to, budou zděšeni hroznou bázní,
a budou hroziti se nenadálé spásy.
3 Říkat budou si vespolek kajíce se,
z duše zkličené budou hořekovat:
3 „To jsou ti, kteří byli nám kdysi na posměch,
a které tupit bylo naším zvykem.
4 My nemoudří mněli jsme, že jejich život je šílenství,
a jejich konec že jest bezectný.
5 Aj, kterak připočtěni jsou k synům Božím,
a mezi svatými jest úděl jejich.
6 Zbloudili jsme tedy s cesty pravdy,
světlo spravedlnosti nesvítilo nám,
slunce moudrosti nevzešlo nám.
7 Nasytili jsme se cest nepravosti a záhuby,
schodili jsme neschůdné pustiny,
ale cesty Páně nepoznali jsme.

---

znění jedn. číslo: „spravedlivý“. Někteří vykladači vidí v tom jednotném čísle Mesiáše. Srv. výše k 2, 20) — „proti těm = před těmi. — „sužovali je“, jak vyplývá z 2, 10. 12. 20. — „mařili“, chtěli mařiti — posměchem a potupou; proto místo „mařili“ lze překládati: „hanobili“, „pohrdali“. Srv. výše 2, 14—19; 3, 2.

V. 2. „to“ — že jsou spravedlivci oslaveni. — „spása“ spravedlivých jest jim „nenadálá“, ježto nevěřili a tedy ani nedoufali v odměnu věčnou (2, 17. 20). Nevěřili vůbec v život posmrtný, proto žili toliko požitku, domnívali se, že jim je všecko dovoleno proti slabému, bezbrannému spravedlivci. Jaké však nyní sklamání, jak hrozné překvapení! Jest věčnost a jim bude hrozna. — O „bázni“ zmínil se mudřec již výše v. 4, 20. — „budou se hroziti“ = budou hrůzou bez sebe.

V. 3. Řeč bezbožníků (5, 3—13) jest protějšek jejich řeči v 2, 1 nn. — „vespolek“ budou naříkati, jako kdysi „vespolek“ se vypínali. (Hl. 2.) — „kajíce se“, t. j. majíce názory venkoncem změněné, bolestně litují, že je hrozná věčnost, ve kterou nevěřili, litují, ale lítost jejich jest jalová, neužitečná. — Místo „To jsou ti“ řec.: „To je ten...“ (Cornely a jiní myslí na Krista, jak již výše k v. 1. v závorce poznamenáno.)

V. 4. Za nejvyšší moudrost životní kdysi (2, 6—9) pokládali co nejvíce na zemi užíti a za největší pošetilost požitek si odpírati a utrpení poctivým životem vyhledávati. Teď se ukázalo, že opak je pravda! Co pokládali za šílenství, byla největší moudrost a co za moudrost měli, bylo bláznovství. — „konec“ = smrt potupná, kterou bývali spravedliví s provozováni se světa. Zdál se jim býti bezectný, ježto nevěřili, že na věčnosti, kterou popírali (2, 15 n), mohli by dojíti cti, kterou nyní na své oči vidí.

V. 5. Kdysi (2, 18) se posmívali spravedlivci, že se nazýval synem Božím a teď vidí, že je to skutečnost! Kdysi (2, 16) pohrdali jeho nadějí v úděl na onom světě a věci dokonce jiné pokládali za „úděl“ člověkův na zemi (2, 9). „synové Boží“ = „svatí“ = andělé a oslavení spravedlivci.

V. 6. „cesta pravdy“ (srv. Ž 118, 29. 30) je způsob života, který hlas svědomí a zjevení Božího za správný ukládá člověkovi. — „nesvítilo jim“, ježto zamhuřovali oči před ním. Hmotná síla byla zásada jejich spravedlnosti (2, 11).

V. 7. Bezbožníci najedli se do syta rozkoší, že jich měli již až po krk; znechutily se jim, ale nezanechali jich, ježto nechtěli přetrhati pout, kterými je svázala vášeň, opakovanými výstřednostmi neobyčejně sesílená. Srv. výše 2, 6—9. — S počátku pokládali svět s požitky, které nabízel za ráj a život rozkošnický za procházku tím rájem; později však shledávali víc a více, že ten ráj je vlastně poušť a život labužnický že jest nechutné putování po neschůdných končinách, ale přece se od rozkoše neodtrhli, aby se dali na cestu Páně, t. j. na cestu, kterou člověku vykázal Pán, a která jediná ho zavede k cíli. Teď vidí to vše jasněji než kdy prve.

8 Co nám prospěla pýcha,
aneb co nám pomohlo bohatství s chloubou?
9 Pominulo to všecko jako stín,
a jako prchavá pověst.
10 Jako loď, která přechází zdulou vodou,
jejížto stopy, když přejde, nelze nalézti,
ani stezky jejího kýlu mezi vlnami;
11 aneb jako pták, jenž letí vzduchem,
jehožto cesty nižádného znamení se nenalezá, —
(pták) totiž lehký vzduch úderem rozpjatých perutí bitý,
a brázděný šelestící silou
pohybujících se křídel prolétá,
a poté žádné znamení letu jeho v něm se nenalezá, —
12 aneb jako když se vystřelí šíp do terče,
rozdělený vzduch ihned se zase sbíhá,
takže není znáti, kudy šel:
13 tak i my zrodivše se ihned jsme zanikli;
nemohli jsme se vykázati žádným znamením ctnosti,
ve své špatnosti byli jsme uchváceni"
14 [Tak mluvili v pekle ti, kteří zhřešili.]
15 Naděje bezbožného je totiž jako prach, který vítr zachvacuje,
a jako tenoučká pěna, vichřicí rozptýlená;

V. 8. „pýcha", zpupnost, se kterou mluvili o „domnělém" Bohu, pohrdajíce zákony práva i mravnosti, pohrdajíce chudým spravedlivcem a pronásledujíce ho. — Na bohatství si zakládali a jím se chvástali.

V. 9. líčí dvěma obrazy vratkost a pomíjejícnost statků, ve kterých hmotaři viděli kdysi své štěstí. — Ku stínu, mizícímu pohybem osoby nebo věci, která jej dává, přirovnávali již výše 2, 5. lidský život. — „Pověst", shluk slov promluvených prchá tím rychleji, čím méně jistoty a pravdy v ní.

V. 10. „Jako" . . . spoj s „tak i" ve v. 13. Třemi obrazy ukazují neužitečnost a jalovost svého pozemského hmotařského života. — Loď odplulá nezanechá stopy ani po sobě ani po dráze, kterou se brala. Zmizí loď, zmizí také vlny a pěny, které byla způsobila na hladině vodní.

V. 11. Druhý obraz. — Spoj: „pták totiž . . . prolétá . . . vzduch . . ." — „v něm", t. j. ve vzduchu.

V. 12. Třetí obraz jalovosti prchavého života hmotařů. (Spravedlivec má a míti bude celou věčnost ze svého života pozemského radost — hmotař nemá a nebude míti na věky z něho radosti žádné.) — „sbíhá se" nebo lépe dle řec. „zřeďuje se", jako byl zředěný prve nežli jej šíp, razící si cestu zhustil. — „kudy šel", letěl šíp.

V. 13. Hmotaři, sotva se narodili, již bylo po nich veta. Tak krátký zdá se jim býti život pozemský, ježto nebylo v něm delší doby mravnosti a ctnosti. — „znamení ctnosti" = dobré skutky. Kdysi (2, 9) plýtvali znameními rozkoše, ne však spravedlnosti. — Nemohli se jimi vykázati, když umřeli. — Teď naznávají, že pro život věčný nemá významu dlouhý život pozemský, čítaný na roky, ale že všecko záleží na délce života ctnostného. Srv. výše 4, 8nn. — Ačkoli za život pozemský nabažili se rozkoší světských až do omrzení, přece ani v pokročilém věku nevzdali se jich, neodloučili se od nich (srv. výše v. 7) i zachvátila je smrt v té hříšné ulpělosti na hroudě.

V. 14. je glosa Vulg. — poznámka čtenářova na okraji, kterou pozdější opisovač vsunul do znění biblického Glosa příčí se souvislosti, ježto dle 4, 20. bezbožníci mluvili slova výše podaná na všeobecném soudu, kdežto v. 14. tvrdí, že tak mluvili v pekle.

V. 15. Spisovatel potvrzuje, že výrok hmotařů o jalovosti jejich zklamaných nadějí, do hmoty kladených, je správný. — Místo „prach" možno překládati také: „pleva". — „pěna" vodní, mořská. — „jednodenní host" je pocestný, který nikde dlouho se nezdržuje, a proto nezdomácní, který jest a zůstává cizincem, na kterého lidé brzy zapomenou.

bývá rozváta jako dým od větru,
přechází jako památka na jednodenního hosta.

16 Spravedliví však na věky jsou živi,
v Hospodinu jest odplata jejich,
a péči o ně Nejvyšší má.
17 Proto dostanou království nádhery
a korunu krásy z ruky Páně,
ježto svou pravicí je bude chránit,
a svým svatým ramenem jich hájit.
18 Vezme si jakožto výzbroj horlivost svou,
i tvorstvo ozbrojí, by trestal nepřátele.
19 Jako v pancíř se obleče v spravedlnost,
za přilbu pak vstaví si soud přísný.
20 Za štít vezme svatost nepřemožitelnou,
21 a tvrdý hněv za břitký meč.
Bude pak bojovat s ním okruh země proti pošetilcům.
22 Choditi budou střely blesků dobře mířené,
a z oblaků, jako z luku dobře nakřiveného
skokem pospějí k cíli.
23 Z praku házena budou krupobití, plná hněvu,

V. 16. Oč větší cenu měla naděje zbožných nežli naděje hmotařů (v. 15)! — „jsou živi“ a budou živi blaženě. — „odplata jejich jest v Hospodinu“, t j. ve spojení s Bohem, z něhož popředně ta blaženost vyvěrá. (Spojení poznáním a láskou.) — Té odplaty jim nikdo nevezme, ježto sám Bůh pečlivě je opatruje. Spojení s Bohem počíná se již na zemi a dochází vrcholu po smrti. To spojení jest pravý „život“. Počíná se „moudrostí“.

V. 17. zdůrazňuje v. 16c. Ježto Bůh svou pravicí je bude chránit, „proto“ dostanou království. — Nádherné království bude tkvíti v tom, že dle 3, 7n budou panovati nad národy. — O „koruně nejkrásnější“ srv. Is 62, 3. — Všemohoucí svou pravicí bude spravedlivce chrániti, aby nedali se svésti s cesty moudrosti (= spravedlnosti) žádným pozemským vnadidlem. Tím méně dopustí Bůh, aby jim vzal kdo blaženost po smrti.

V. 18. Hospodin bude hájiti svých spravedlivců proti jejich odpůrcům, proti bezbožníkům, bude je chrániti na zemi i po smrti (v. 17). Při té ochraně bude nepřátele také trestati, a těmi tresty je „souditi“. Spisovateli splývají všecky tresty čili „soudy“ Boží časné, pozemské s posledním soudem v jeden celek, v jeden pojem. Aby Bůh mohl účinně se zastávati svých spravedlivců, jest líčen jako ozbrojenec (18a), se kterým společně bojuje všecko tvorstvo (18b). — „horlivost“, prýštící se z lásky ke spravedlnosti, které dlužno úsilovně chrániti. — Všeobecný pojem „výzbroje“ rozveden jest níže ve v. 19—21a. — Kterak bude v tomto boji sloužiti Hospodinu všecko tvorstvo, vylíčeno níže ve v. 21b—24. — „Horlivost“ (srv. výše 1, 10) žádá, aby přečiny proti spravedlnosti byly potrestány, aby spravedlnosti bylo učiněno zadost.

V. 19. srv. s Is 59, 17. — „přísný“ a přesný; soudce spravedlivý nedá se klamati ani podplatiti.

V. 20. „svatost“ Boží byla porušena hříchem. Proti té svatosti hříšník nic nezmůže.

V. 21. „meč“ si Bůh nabrousí, naostří (řec.). — „okruh země“ = všecek svět. „pošetilcům“ = hříšníkům. 21b počíná popisovati zápas Božích spolubojovníků.

V. 22. Blesky, Boží střely, bývají často prostředky, kterými rozhněvaný Bůh trestá hříšné lidstvo. Srv 2 Sam 22, 15; Ž 17, 15; 143, 6; Hab 3, 11. — „choditi“ = létati, padati. — „dobře mířené“ a tedy trefující. — Luk je „dobře nakřivený“, je-li tetiva stlačená tak silně, že i luk se nakřivuje. K takovému nakřivení třeba obří síly; za to pak šíp letí velmi prudce a daleko. Jsou-li blesky šípy, jsou důsledně mračna — obloha — luk Boží.

V. 23. „prakem“ jsou nejspíše také mračna. — Krupobití (kamení) bývá často v Písmě metlou Božího hněvu. Srv. Ex 9, 13—35; Ž 77, 4; 104, 33; Jos 10

rozlití se proti nim voda mořská,
a řeky je zatopí zuřivě.
24 Zdvihne se proti nim dech Mocného,
a jako vichřice je rozvěje.
I obrátí v poušť všecku zemi nepravost jejich,
a zloba vyvrátí trůny mocných.

3. Mocní tohoto světa, osvojte si moudrost zejména vy (6, 1—23).

Vás čeká přísnější soud, proto dbejte moudrosti (6, 1—12). Moudrost možno snadno si zjednati; přináší největší výhody (6, 13—23).

Hlava 6.

1 [Lepší jest moudrost nežli síla,
a muž rozšafný nežli silný.]
2 Protož slyšte, králové, a mějte rozum,
učte se, vladaři končin země!
3 Nachylte uši, vy, kteří vládnete nad množstvím,
a kteří pyšni jste na zástupy národů!
4 Protože dána jest vám moc od Pána,
a vláda od Nejvyššího,
který tázati se bude na skutky vaše,
a vyšetřovati úmysly vaše,
5 (a) protože jsouce služebníci království jeho, nevládli jste správně,
nešetřili jste zákona spravedlnosti,
a podle vůle Boží jste nechodili:
6 hrozně a brzy přijde na vás,
ježto velmi přísně představení budou souzeni.

11; Is 28, 17; Ez 13, 13. 15; Zjev 8, 7; 11, 19; 16, 21. — Vody trestaly také. Ex 14, 23—31; Ž 17, 16; Sdc 5, 21.

V. 24. „dech Mocného“ = všemohoucnost Boží, v jejížto službách jsou živly výše jmenované a zosobněné (v. 22n). Srv. Is 11, 4. — „rozvěje“ jako plevy oddělené od zrna. Srv. níže 11, 21; Ž 1, 4; 34, 5; Job 21, 18; Is 17, 3; 29, 5. — „I“ — tak, tím způsobem, že totiž Bůh nepravost potrestá — země bude zpustošena a trůny převráceny. Bezbožní vladaři budou na věky sesazeni, nebudou na soudu posledním vládnouti se spravedlivci. Srv. 3, 8; 5, 17. — V. 24d převádí čtenáře k 6, 2.

Hl. 6. V. 1. je glosa, která ruší souvislost 5, 24d s 6, 2. — Obsahuje myšlenky z Kaz 9, 16 (18) a Přís 24, 5 (16, 32). – Je to poznámka okrajová, která podává obsah úryvku, začínajícího 6, 2. a líčícího potřebu a nutnost úsilí o moudrost pro mocné tohoto světa.

V. 2n. „Protož“, poněvadž zloba podvracuje trůny mocných (5, 24d). — „vladaři“ jako v. 1, 1. — „končin země“ = širošírého, rozlehlého světa. — „zástupy národů“ = četných národů. — Spisovatel čtyřikrát oslovuje své čtenáře („králové“, „vladaři“ (soudcové), „kteří vládnete“, „kteří pyšni jste“) a čtyřikráte je vybízí ke snaze o moudrost „slyšte“, „mějte rozum“, „učte se“. „Nachylte uši“. Srv. Ž 2, 10. — Málo platno kralům, že vládnou četným národům, nemají-li moudrosti, t. j. nejsou-li zbožni, ježto na věčnosti toliko zbožní budou vládti (3, 8). — Spisovatel oslovuje sice mocné tohoto světa, ale z jeho slov může každý, i poddaný vyvoditi si pro sebe poučení.

V. 4—6. Hrozně a brzy přijde na vás (6a), aby vás potrestal — Hospodin! Představení budou přísněji souzeni, ježto vyšší úřady ukládají také větší zodpovědnost. Srv. Lk 12, 48. — „Když se množí dary, rostou také účty z darů“ (Řehoř Vel.) — I pohanští králové vládnou z vůle Boží. Srv. 1 Par 29,

7 Neboť člověk nepatrný zasluhuje milosrdenství,
ale mocní mocně muky trpěti budou.
8 Nebojíť se Bůh nižádné osoby,
aniž ostýchá se jakékoli veličiny;
neboť malého i velkého on učinil,
a jednostejně pečuje o všecky
9 Silnější však silnější očekává vyšetřování.
10 K vám tedy, králové, jsou tyto řeči moje,
byste se naučili moudrosti a neklesli.
11 Neb kteří dbát budou spravedlivě toho, co spravedlivo,
budou (na soudě) ospravedlněni,
a kteří se dají poučiti o těch věcech,
najdou, čím by se omluvili.
12 Buďte tedy žádostivi mých řečí,
milujte je a dojdete umravnění.

13 Stkvělá jest a nikdy nevadne moudrost,
a snadno lze ji těm spatřiť, kteří ji milují,
lze ji nalézti těm, kteří ji hledají.

12; Přís 8, 15n; Dan 2, 21. 37; 5, 18; Řím 13, 1. — Králové jsouce „služebníci" Boží, mají poslouchati zákonů Božích i při svých úkonech vladařských. — „zákon" (Vulg. přidává „spravedlnosti") je tu vůle Boží, vyslovená přirozeným hlasem rozumu (pohanští čtenáři) i zjevením mojžíšským (čtenáři židovští).

V, 7—9. rozvádí v. 6b. — Zasluhuje milosrdenství, ježto nedostalo se mu od Boha tolik dobra, poučení, výchovy pečlivé, jeho činy nemají tak velikého dosahu, (užitku veřejného nebo škody) ani pohoršení jako činy královy. Kterak potrestal Bůh Mojžíše, Davida a Ezechjáše, viz Nm 20, 7n; 2 Král 24, 18nn; 4 Král 20, 16nn. — „muky trpěti" — rečen následek místo příčiny: „budou vyšetřováni".

V. 8. „Bůh" = „vládce všech" (řec.). — Srv. Dt 1, 17. — Jako „vládce všech" učinil malého a malý všecek závisí na jeho péči, tak jest i veliký dílem Božím, který bez Boží péče by nemohl obstáti.

V. 9. vrací se k 7b. — „silnější vyšetřování" = přísnější vyšetřování a jemu příslušný trest.

V. 10—22. bývá předčítán o svátku sv. Václava. — „králové", které oslovil již výše 1, 1. — „moudrost" = spravedlnost, ku které rovněž vybízel již 1, 1. Je to správný hluboký náboženskomravní život, který se jeví v životě soukromém i veřejném, v ovládání sebe samého i poddaných. — „neklesli" — do hříchu. („poklesek".) —

V. 11. „spravedlivo" jest, co káže zákon (výše v. 5b). — To dlužno činiti spravedlivě, svatě, t. j. způsobem, jak si Bůh přeje (srv. v. 5c). — Kdo bude na soudě (posledním) uznán za spravedlivého, bude také jakožto spravedlivec odměněn (věčnou blažeností). — Nezáleží toliko na tom, co člověk činí, ale také jak to činí. — „o těch věcech" = o tom, co je spravedlivo. — „dají se poučit" od Boha svědomím a zjevením. — „čím by se omluvili" proti výtce, že nezasluhují odměny, a čím by dokázali, že jí jsou hodni.

V. 12. „tedy", když moudrost zajišťuje příznivý výsledek na soudu. — „milujte je" a prahněte po nich. Užitek snahy o moudrost jest — umravnění, t. j. stav, jemužto přísluší odměna věčná. Spisovatel, aby roznítil v čtenářích horoucí touhu po spravedlnosti, ukazuje (ve v. 13—17), jak snadno jest ji nalézti.

V. 13. Ne toliko hrůza před posledním soudem, ale i krása a užitečnost moudrosti má pobádati čtenáře, aby se jí domáhal. Ač přináší tolik dobra, jest velmi snadno jí dosáhnouti, ježto sama se každému člověku dobré vůle nabízí jako spanilá panna, která sama hledá ty, kteří by chtěli s ní se spojiti. Vyniká nad nejspanilejší krásku tím, že nikdy nevadne; poskytuje svým miláčkům nevadnoucí věnec štěstí (srv. níže v. 19—21). — Protože je „stkvělá" a neukrývá se jako jiné děvy, snadno jest ji „spatřiti" (= poznati). — Srv. 1 Petr 1, 4.

14 Předchází ty, kdož jsou jí žádostivi,
aby prve jim se ukázala.
15 Tomu, kdo na ni si přivstane netřeba námahy;
neboť ji nalezne, ana mu sedí u dveří.
16 Jeť o ní přemýšlet dokonalý rozum,
a kdo bdí pro ni, brzy je bez starostí.
17 Neb ona obchází hledajíc těch, kdož jsou hodni jí,
na cestách ukazuje se jim ochotně,
při každém pomyšlení s nimi se potkává.
18 Jeť její počátek upřímná touha poučit se,
19 a péče o poučení láska (k ní) jest;
láska pak (k ní) jest šetřiti přikázání jejích,
šetřit příkazů jejích je jistá nesmrtelnost;
20 nesmrtelnost pak činí, že člověk blízko jest Bohu.
21 Žádost tedy moudrosti vede k věčnému království.

V. 14. Panna — moudrost budí v lidech žádost po sobě. „Bůh předchozí milostí mysl osvěcuje, aby moudrost poznala, a vůli hýbá, aby, co poznala, milovala a hledala, duši pak takto připravenou a Božího volání poslušnou podporuje, aby, co hledá, našla." (Cornely.)

V. 15. Kdo upřímně po moudrosti zatouží a s horlivostí opravdovou počne ji hledati, tomu netřeba činiti dlouhou a namáhavou cestu. Najde ji prve než se naděje.

V. 16. vykládá prostě, co bylo řečeno výše obrazně. — „přemýšlet" o ní s touhou. — Toužiti po moudrosti jest velmi rozumno, ježto touha ta vede rychle k tomu, že člověk moudrosti a všeho, co přináší, nabývá. — „bdí" = upřímně po ní touží. Srv. v. 15. — „bez starostí" = bez obav, jak dojde moudrosti a jejích dobrodiní, kterých člověk na výsost potřebuje.

V. 17. odůvodňuje, proč je člověk „brzy bez starostí". — Moudrosti „hoden" je, kdo upřímně a účinně po ní touží (výše v. 15). — Na ulici (= „na cestách") i v každém koutku, ať jde člověk kam jde, ať myslí na to či ono, („při každém pomyšlení") potkává — moudrost. Spisovatel má tu na zřeteli Přís 8, 2n; 1, 20n. — V. 17. vrací se k obrazu vv. 13—15.

V. 18. opouští obraz moudrosti — panny a podává řetězovým úsudkem důkaz, že moudrost vede člověka k věčnému království, dokazuje tedy užitečnost její. Ten řetězový důkaz dokonale vyvinutý zněl by takto:

Touha po moudrosti jest počátek moudrosti.
Počátek moudrosti jest snaha poučit se.
Snaha poučit se působí lásku (k moudrosti).
Láska k moudrosti působí, že člověk pečlivě dbá jejích příkazů.
Pečlivá dbalost jejích přikázání zajišťuje nesmrtelnost.
Zajištěná nesmrtelnost působí, že je člověk blízko Bohu.
Býti blízko Bohu jest kralovati.

Tedy: *Touha po moudrosti vede ku království.*

První návěst úsudku řetězového: „Touha po moudrosti jest počátek moudrosti" dlužno si před v. 18. domysliti. — Podobně za v. 20. dlužno si domysliti poslední návěst: „Býti blízko Bohu znamená kralovati". — „touha poučit se" a s ní spojená vůle dle toho poučení žíti. Protože moudrost vede k věčnému kralování a protože panna — moudrost chce všecky lidi učiniti účastny toho království, proto jim tolik nadbíhá (13—17). — O touze poučit se srv. Ž 118, 12. 18. 26; 25, 5; Is 2, 3; Mich 4, 2.

V. 19. Kdo se snaží, aby poučen byl o moudrosti, ten pozná její podstatu, vlastnosti, vznešenost, užitečnost i nemůže nezahořeti k ní láskou. — O lásce, která se jeví činy, srv. Jan 14, 24. 15. „Důkaz lásky jest výkon činu." (Řehoř Vel.) — Kdo skutky lásku k moudrosti dokazuje, zajišťuje si nesmrtelnost na onom světě. Srv. Řím 2, 7; Ef 6, 24; 2 Tim 1, 10. — V. 20n. Býti „blízko Bohu" znamená býti s ním spojenu. — „věčnému" dodává Vulg aniž tím smysl mění.

V. 21. srv. s 3, 8; 5, 17.

22 Protož máte-li zálibu v trůnech a žezlech, králové národů,
milujte moudrost, abyste na věky kralovali!
23 [Milujte světlo moudrosti všichni,
kteří jste představení lidem.]

ČÁST DRUHÁ (6, 24—19, 16.)

Spisovatel doporučuje úsilí o moudrost slovy Šalomounovými.

ODDÍL PRVÝ:

Šalomoun chválí moudrost, poučuje o jejím původu, podstatě, působivosti, jakož i o prostředcích, kterými lze ji dojíti (6, 24—9, 19).

Šalomoun popíše důkladně moudrost (6, 24—27). Jak došel Šalomoun moudrosti? (7, 1—14). Šalomoun vychvaluje moudrost Boží, která jest matkou moudrosti lidské (7, 15—8, 1). Důvody, které pudily Šalomouna, aby se spojil s moudrostí Boží: moudrost přináší člověku všecka dobra (8, 2—8); zejména králům (8, 9—18). Salomoun shledal, že jediný prostředek, kterým lze dosíci moudrosti, jest modlitba; moudrosti nedostává se člověku pro jeho přednosti, ale je to dar Boží milosti, (8, 19—21); modlitba Šalomounova za moudrost (9, 1—19).

24 Co pak moudrost jest a kterak vzešla, oznámím;
nezakryji před vámi tajemství [Božích],
ale od počátku původu (jejího) budu ji zkoumat,
vyložím na světlo známost o ní,
a pravdy cestou nepominu.

V. 22. vyvozuje mravní poučku z předešlého. Mají-li králové zálibu ve svých trůnech pozemských, které nepravost podvrací na věky (5, 24d), ať si váží (tak řec. místo „milujte") moudrosti, která zajistí jim trůny a žezla věčného panování na onom světě.

V. 23. je glosa, která vznikla buď druhým překladem v. předešlého (Reusch) nebo tím, že opisovač vepsal do znění biblického okrajovou poznámku, udávající obsah předešlého úryvku (Cornely).

V. 24. Jiná osoba nežli spisovatel počíná mluviti; z 7, 1. 5. 7. zřejmo, že je to Šalomoun král. Srv. 3 Král 3, 5 nn. — Ve v. 24 n podává mluvčí obsah své řeči, ve v. 26 n naznačuje, čeho chce jí dosíci. — „moudrost" stvořená i nestvořená; o obojí moudrosti mluví tu „Šalomoun". — Šalomoun jakoby sliboval, že podá výměr moudrosti. Nepodává ho však, ale líčí toliko její vlastnosti a účinky a těmi chce poučiti o její podstatě. — O původu („kterak vzešla") moudrosti nestvořené srv. Přís 8, 22. O vzniku moudrosti stvořené viz níže 7, 7. — „tajemství" jejích, t. j. moudrosti; Vulg méně správně dodává „Božích". — Je to popředně tajemný její původ a tajemná její povaha, jak patrno z Přís 8, 22 nn a Job 28, 12 nn. O tajemném východu nestvořené moudrosti z Boha srv. níže 7, 25 nn. Moudrost byla prve než stvořeno bylo cokoli jiného, to znamená dle mluvy biblické její věčnost. Srv. Ž 89, 2; Jan 1, 1. Spisovatel klade na jazyk Šalomounův tolik ujištění, že bude veřejně hlásati tajemství o moudrosti, že nic z nich nezatají, nic nepodrží pro sebe. Možno, že měl na mysli tajné učení a obřady pohanů své doby, zvané „mysterie". Jen zasvěcencům, kteří se zavázali přísahou, že nic nevyzradí, dostalo se poučení o tajné nauce a toliko jim bylo dovoleno tajným obřadům obcovati.

25 Aniž půjdu cestou s chřadnoucí závistí,
nebo ona neobcuje s moudrostí.
26 Vždyť množství moudrých je blaho zemského kruhu,
a král moudrý jest opora lidu.
27 Protož přijměte poučení slovy mými,
a bude vám to na prospěch.

Hlava 7.

1 Jsem ovšem i já smrtelný člověk, jako všichni,
rodem ze zemšťana prvotvarého.
2 V životě matky byl jsem vytvořen já, tělo, za dobu desíti měsíců,
zhustl jsem v krvi z mužského semene, když se byla ke spánku i rozkoš přidružila.
3 I já narodiv se vdechoval jsem vzduch, společný všem,
padl jsem na zemi, která zakouší totéž (při všech),
a první hlas, podobný všechněm jsem vydal — stejně plakaje.

V. 25. Někteří řečtí filosofové pokládali své vědomosti za majetek, který dlužno před lidem ukrývati, o který možno se sdíleti toliko s několika žáky; přísně rozlišovali kroužek zasvěcených myslitelů od obecného lidu. Činívali tak ze závisti a ze žárlivosti. Ne tak spisovatel knihy Moudr. Ten chce známostí moudrosti obšťastniti všecky lidi, ježto moudrost sama miluje všecky a příčí se závisti a žárlivosti. — Závist sluje „chřadnoucí", ježto chřadne člověk, který se jí oddává. — „ona" = závist.

V. 26. Spisovatel chce znalost moudrosti šířiti do nejširších vrstev proto, že čím více moudrých, t. j. zbožných a ctnostných lidí, tím větší je štěstí veřejné. Nejvíce záleží na těch, kdož mají moc. Jsou-li ti moudří, t. spravedliví, jsou oporou blahobytu. — „zemský kruh" = svět = lidstvo. Srv. Přís 29, 4; Sir 10, 2 n.

Hl. 7. — V. 1. Šalomoun vystupuje zřetelněji nežli dosud. — Moudrosti lze každému člověku snadno dojíti. (Srv. 6, 17 nn). Netřeba k tomu aby kdo narodil se z rodičů královských, stačí k tomu — modlitba. Šalomoun zjednal si moudrost (3 Král 9, 11) neobyčejnou ne tím, že byl synem velezbožného Davida ale vyprosil si ji. — Slovu „ovšem" (nebo „sice") odpovídalo by ve v. 7 „avšak" („jsem sice smrtelník jako každý jiný, narodil jsem se nemoudrý, avšak prosil jsem Boha za moudrost, i dal mi ji"). — Místo „avšak" počíná v. 7: „Protož" (nedokonaná vazba). — „i já", syn krále Davida. — „prvotvarý zemšťan" jest Adam. Sluje též níže tak 10, 1. — „prvotvarý", ježto byl první člověk od Boha „utvořený". — Sluje „zemšťan", ježto tělo jeho bylo z hmoty, ze „země" Gn 2, 7; Sir 17, 1. — „vytvořen" jakoby od hrnčíře nebo od sochaře. Šalomoun líčí pravdivě nízkost svou dle těla, aby zřejmo bylo, že moudrost nevyšla z takové nízkosti.

V. 2. Šalomoun líčí dále nízký, ba stydký svůj původ, aby bylo zjevno, že není pramenem moudrosti, kterou tolik vynikal. Srv. Job 10, 10. První podnět k Šalomounově vzniku dala „rozkoš" pohlavní, stydká, nízká. Ta se přidružila „ku spánku", t. j. k souloži, která dle zákona Lv 15, 16 obřadně (levitsky) člověka znečišťovala. Také čmýra obřadně znečišťovala (15, 19 n). Staří se domnívali, že člověk počíná se a roste ze semene otcova a čmýry (= „krve") matčiny. Byl to lidový názor přírodopisný, o kterém viz Úvod I. sv. str. 9 n. — Staří počítali, že vývoj člověka od prvního klíčení života do jeho narození trvá 10 měsíců. (Aristoteles, Plinius a jj.) — Týž lidový názor se domníval, že zárodek lidský „zhoustne" jako mléko, do kterého jest vloženo syřiště. — „i" = ano i nízká rozkoš byla tu závažným činitelem. Tento všelidský ne nejčestnější a ne nejcudnější původ nebránil Šalomounovi aniž brání komu jinému, aby si moudrost později vyprosil na Bohu.

V. 3. Ani způsobem, jakým spatřil Šalomoun světlo světa, nelišil se od jiných lidí. — „padl na zemi" z mateřského lůna; nebo aspoň byl by padl, kdyby pomocnice při porodu nebyla ho zachytila.

4 V plenkách byl jsem vychován a s [velikými] starostmi;
5 neboť žádný král neměl jiného počátku původu (svého),
6 ale stejný je příchod všech do života a týž odchod.
7 Protož modlil jsem se, i byl mi dán rozum,
vzýval jsem Boha, i všel do mne duch moudrosti.
8 Vážil jsem si jí nad žezla a trůny,
a bohatství za nic jsem pokládal proti ní.
9 Aniž jsem přirovnával k ní drahého kamene;
neboť veškeré zlato u přirovnání k ní je troška písku,
a za bláto dlužno pokládati stříbro proti ní.
10 Nad zdraví a krásu zamiloval jsem si ji,
a dal jsem jí přednost před světlem (světa),
ježto neuhasitelné je světlo její.
11 Než — spolu s ní přišlo mi všecko dobré
a nesčíslné bohatství skrze ruce její.
12 I veselil jsem se ze všech věcí proto, že moudrost jest jejich velitelkou.
A nevěděl jsem (kdysi), že je všech těch věcí matkou.

V. 4. „velikými" je glosa Vulg, která smyslu nemění.

V. 5. „počátek", t. j. „původ" výše ve v. 1–4. vypsaný: početí, vývoj v lůně mateřském, narození a první ošetřování slabého, na jiné odkázaného dítka.

V. 6. Zmínka o stejném „příchodu" všech lidí na svět vybavuje také představu o stejném jejich odchodu se světa.

V. 7. bylo by možno počíti spojkou „avšak", jak již poznamenáno výše k v. 1. — Ježto Šalomoun uznával, že ke správnému kralování nezbytně potřebuje moudrosti (srv. níže 9, 7; 3 Král 3, 7 nn; 2 Par 1, 9 nn) a ježto jsa bídným smrtelníkem jí neměl, „proto" modlil se za ni a hned ji dostal. Srv. Jak 1, 5. — Kterými slovy se modlil, podává níže ve hl 9. — „Ejhle, jak snadno dosíci milosti; přeje si jí a dostává ji, vzývá ji a přichází, a nedivno, že rychle přichází; jeť Bůh blízko těm, kteří ho vzývají" (Holkoth † 1349). — „rozum" = duch moudrosti. — Sluje „duch", ježto jest moudrost milost Boží duchovní, nehmotná a člověka „oživuje", vede a pudí jako duše tělo. (Srv. opak duch pýchy, duch smilstva atd.)

V. 8.–10. vykládá Šalomoun, proč se modlil za moudrost — protože ji cenil nade všecko na světě. Srv. 3 Král 9, 11; Job 28, 15–19; Přís 3, 14 n; 8, 19; 16, 16.

V. 9. „přirovnával" = za rovnocennou pokládal. — „drahého" = neocenitelného. — „světlo světa" je světlo sluneční, bez kterého by člověk nemohl ani žíti nercili užívati zdraví a bohatství. Ale i slunce každý večer sklání se k odpočinku a zhasíná. Ne tak moudrost. Lesk z ní vycházející nehasne nikdy, svítí člověku ve dne v noci do duše a ukazuje mu cestu, vedoucí k věčnému blahu (6, 17—20), ku kterému ho paprsky sluneční dovésti nemohou!

V. 11. „Než" — nebyl nucen vzdáti se k vůli moudrosti dober, kterých byl ochoten se zříci. Naopak! Všech těch dober vypočítaných ve v. 8—10, dostalo se mu s moudrostí a skrze moudrost jako by nádavkem. Srv. Mt 6, 29 nn. — Šalomoun tu naráží na 3 Král 3, 11 nn. Srv. 2 Par 1, 12 nn. — „přišlo mi" — jakožto dar Boží.

V. 12. Také hmotaři se „veselili" ze zdraví, bohatství, moci, ale jak velmi lišila se radost jejich od radosti Šalomounovy! Šalomoun byl ochoten zříci se jich, jen získá-li moudrost, radoval se z nich, když mu byly k moudrosti přidány proto, že jest jejich vůdkyní, velitelkou moudrost, t. j. že je pořádá, aby jich užíval Šalomoun moudře, dle vůle Boží, aby mu byly na prospěch. Hmotaři nedbali o moudrost, užívali statků pozemských nemoudře, nezřízeně, na zkázu. Srv. 2, 6 nn. — Vulg volněji: „nebo předcházela mne ta moudrost", t. j. vodí mne, učí mne, kterak těch dober dlužno a radno užívati. — „matkou" = příčinou, pramenem. Šalomoun to „nevěděl", dokud nemodlil se za moudrost a dokud se mu tedy moudrosti nedostalo. Teprve pak, když si moudrost vymodlil, poznal, že je moudrost všech těch věcí původkyně, tvůrkyně a rozdavačka. Srv. níže v. 17—21; 8, 5 nn.

13 Jako jsem se jí nezištně naučil, tak se bez závisti o ni sdílím,
bohatství jejího neukrývám;
14 jeť nevyčerpatelným pokladem lidem,
kdož ho užívají, získávají si přátelství Boží,
doporučeni jsouce dary, jež ukázněnost přináší.

15 Mně pak dejž Bůh, bych mluvil, jak si přeji
a myslil přiměřeně tomu, co mi dáno,
neboť on jest i moudrosti vůdce,
i mudrců ředitel.
16 Jsmeť v rukou jeho my i řeči naše,
všecka soudnost i zběhlost v práci.
17 On totiž dal mi toho, co jest, neklamnou znalost,
takže znám spořádanost vesmíru i moc živlů,
18 počátek a konec i prostředek časů,
střídání obratů slunce a proměny časů,

V. 13. srv. s 6, 23 nn. Šalomoun neprosil za moudrost proto, aby získal pozemská dobra, která také přináší; vždyť ani nevěděl, že je přináší (v. 12b). Šalomoun prosil o moudrost pro ni samu; prosil o ni, aby mohl býti poddanému lidu užitečný. Nemínil nechati si ji toliko pro sebe. S láskou, se kterou o ni prosil, bude se také o ni sdíleti. — „bohatství" — popředně duchovního, ve kterém tkví její podstata. Srv. výše ve v. 11. „Bohatství" pozemské je toliko jakýsi nádavek moudrosti.

V. 14. Ježto je moudrost nevyvažitelný poklad, může z něho Šalomoun hojně bráti a štědře rozdávati; není obavy, že by ubylo, kdyby nešetřil. Šalomoun, jemuž se dostalo tohoto pokladu, nesmí nechati ležeti jej ladem (Srv. Mt 25, 14 nn). Šalomoun cítí povinnost „užívati ho" také tím, že bude poučovati jiné. Budou-li poučení užívati moudrosti tím, že budou dle zásad jejích žíti, budou dobré skutky takto vykonané a ctnosti takto získané vzácné „dary", které bude lze podávati Bohu, jimi se doporučovati jemu, získávati si jeho přízeň a lásku. Spisovatel naráží tu na obyčej na Východě hojně rozšířený — podávati velmožům dary a získávati si jejich přízeň jimi. —

V. 15. Vznešenost moudrosti stvořené vysvitne, vylíčí-li spisovatel její zdroj — moudrost nestvořenou (7, 15—8, 1). Šalomoun je přesvědčen, že by bez pomoci Boží nebyl s to, aby moudrost nestvořenou popsal, i prosí Boha za pomoc k tomu. (v. 15—21). — Bez té pomoci mohl by přimísiti do své nauky omyl. — „přeje si" mluviti tak, aby vštípil do mysli posluchačů (čtenářů) svých správný pojem o moudrosti a spolu hlubokou vážnost a úctu k ní. — Bůh, který přivádí lidem moudrost a vštěpuje ji do lidských srdcí, naučí Šalomouna důstojně o moudrosti „mysliti". „Mudrců", t. j. učitelů moudrosti ředitel naučí Šalomouna „mluviti", jak si přeje. Šalomoun prosí nejprve za dar výmluvnosti (15a). Ta výmluvnost bude to, „co mi bylo dáno". Dar výmluvnosti přispěje k tomu, by posluchačům vpravil pojem nestvořené moudrosti a úctu k ní, bude-li obsah souhlasiti s tvarem řeči, poskytne-li mu Bůh také myšlenky („mysliti"). — „Mně pak", který má užívati pokladu moudrosti (v. 14) netoliko k osobní ukázněnosti, ale i k poučení jiných.

V. 16. zdůrazňuje dokonalou závislost člověkovu, popředně mudrcovu ve všem, co myslí („soudnost"), mluví („řeči naše"), činí (zběhlost v práci) i co jest („jsme")" na Bohu, mudrců řediteli" (v. 15d).

V. 17. ukazuje, že jest Bůh „moudrosti vůdce" (v. 15c). — „On" sám a nikdo jiný. — „to, co jest" jsou věci, které Šalomoun níže vypočítává. Srv. 3 Král 4, 33 n. Když se dostalo Šalomounovi modlitbou znalosti věcí níže vypočítaných, zajisté také dostane se mu nyní od Boha posily, by mluvil o moudrosti, jak si přeje (v. 15ab). — „neklamnou" znalost udělil mu Bůh neklamný, neomylný. — „spořádání vesmíru" je rčení řeckých myslitelů a znamená „vesmír", svět. — „živly" znamená tu čtyři hlavní složky vesmíru dle názoru starých (od dob Platonových): oheň, vodu, vzduch a zemi. — Srv. Gal 4, 3; Kol 2, 8. 20; 2 Petr 3, 10. 12.

V. 18a. praví, že zná Šalomoun zásady letopočtů, t. j. běh slunce, měsíce, hvězd a dle toho běhu že dovede vypočítati počátek, konec a prostředek ča-

19 běh roků a seskupení hvězd,
20 povahu živočichů a pudy divokých zvířat,
moc duchů a myšlenky lidí,
rozdílnost rostlin a síly kořenů, —
21 cokoli je skrytého i viditelného poznal jsem;
neboť všech věcí umělkyně, moudrost, poučila mne.

22 Jeť v ní duch, rozumný, svatý,
jediný, mnohonásobný, jemný,
hbitý, pronikavý, neposkvrněný,
zřetelný, libý, dobromilovný, ostrý,

---

sových oddílů, měsíců, roků, atd. — „obraty slunce“ = slunovraty, jejich příčiny a účinky. — „proměny časů“ = střídání dne a noci, zimy a tepla, doby dešťů a horka, jejich zákony, příčiny, účinky.

V. 19. „běh roků“ slunečního a měsíčného, jejich počátky, délky a konce, jejich vyrovnání přestupným měsícem. — „seskupení hvězd“ = vědomosti o příslušnosti hvězd k tomu onomu souhvězdí.

V. 20. Ačkoli „pudy dravců“ patří k „povaze“ těchto živočichů, jsou tu zdůrazněny, ježto znalost pudů a s nimi souvislého a člověku nepřístupného života šelem je vzácnější nežli znalost pudů a života zvířat domácích. — „moc duchů“, zejména zlých. Srv. pozn. k 3 Král 11, 7 n. Šalomoun ji poznává z jejich činů, které jsou lidskému oku přístupny. Podobně poznává i „myšlenky lidí“. Bůh dal mu zvláštní vlohu pozorovací; vševědoucím však proto nebyl. — Srv. 3 Král 3, 16—28. O Šalomounových znalostech rostlinopisných srv. 3 Král 4, 33. (5, 13). — „síly kořenů“ léčivé (příp. otravné).

V. 21. „věci skryté i viditelné“ jsou popředně „to, co jest“ ve v. 17. — „skryté“ jsou příčiny neviditelné zjevů viditelných. Jsou to na př.. „moc duchů a myšlenky lidí“ (v. 20b). — Dle v. 17 dal Šalomounovi rozsáhlé tyto vědomosti Bůh, dle v. tohoto dala mu je moudrost. Z toho plyne, že moudrost, o které tu řeč, jest Bůh sám, moudrost nestvořená. Totéž patrno je z 13, 1, kde Bůh sluje „všech věcí umělec“ jako tu moudrost sluje „všech věcí umělkyně“. Z dalších vv. 25 n této hlavy (7) jde, že spisovatel má tu na mysli osobnou Moudrost Boží. Mohl o ní mluviti, třeba že tajemství Trojice Boží mu zjeveno nebylo.

V. 22. počíná nový odstavec (22—8, 1), který odůvodňuje a vykládá, proč je moudrost „všech věcí umělkyně“ a učitelka Šalomounova. Vyplývá to z její vznešenosti, jevící se vzácnými vlastnostmi (v. 22—24). Ta vznešenost tkví v jejím původu z Boha (v. 25 n); vysvítá dále z její činnosti ve světě i v duších lidských (v. 27 n). Svou krásou předčí krásu kosmickou (v. 29 n). Mocně a přece libě spravuje svět (8, 1). — „Jeť v ní (moudrosti) duch“ = Ona (moudrost) je duch sama, t. j. osoba. Spisovatel vypočítává níže vlastnosti této osoby. Jsou to vlastnosti Boží. Čtenář, osvícený naukou Nového zákona poznává v Moudrosti druhou božskou osobu, (od Otce rozdílnou, které všecku moudrost přičítáme) Slovo, Syna Božího. „Duchem“ nazvána byla Moudrost již výše 1, 4 n. Srv. také 1, 6. — Moudrost je duch „rozumný“, jak již bylo řečeno výše 1, 7. — Moudrost je „svatá“, ježto vychází z Boha nejsvětějšího (níže v. 25) a člověka posvěcuje (1, 5); hřích nenávidí (1, 4). — „jediný“ svým původem a podstatou. Nikdo se z Boha nenarodil a není tedy jednorozenec Boží jako jest osobní Moudrost, proto se jí nikdo nevyrovná. Srv. Jan 1, 14. 18; 3, 16. 18; 1 Jan 4, 9. — Spolu je však také „mnohonásobná“, ježto všecky nesčetné, pestré tvary vesmíru působí a všecky obnovuje. Srv. níže v. 27; 8, 1. — „jemný“ = jednoduchý, nehmotný, nemající hmotných částí. „hbitý“ = čilý, činný vždy a všude bez ohledu na čas a místo. Srv. níže v. 24. — „Hbitost“, pohyblivost neznamená tu toliko působení Moudrosti na venek, na tvory, ale i vniternou její činnost rozumu a vůle. — Moudrost „proniká“ vše, jak i níže řečeno ve v. 24b; 8, 1. (Také její rozumnost jest „pronikavá“). — Moudrost, ačkoli proniká vše, i věci nečisté, i lidi hříšné, sama nemůže býti poskvrněna. Je „neposkvrnitelná“ hmotně, ježto jest nehmotná (= „jemná“), jest neposkvrnitelná mravně, ježto je „svatá“ (22a). — Moudrost je „zřetelná“, ježto každému člověku, který ji hledá, dává se nalézti a zřetelně viděti. Srv. 1, 2; 6, 13. — „libý“ = nikoho nezarmoutí, naopak činí každému dobře, je dobročinný a lidumilný. — Jelikož Moudrost dobro miluje, je také jednou pohnutkou jejích činů — dobro. — „ostrý“ v počinu i dalším

nezdržitelný, dobročinný (23) lidumilný,
[dobrotivý], stálý, jistý, bezpečný,
všemohoucí, nade vším bdící,
všecky duchy obsahující,
rozumné, čisté, nejjemnější.
24 Neboť nade všecky věci hbité, hbitější jest moudrost;
proniká všecko pro svou čirost.
25 Je totiž výdech moci Boží,
a je takořka čistý výron slávy všemohoucího Boha,
a proto nic poskvrněného do ní skanouti nemůže.
26 Jeť odlesk světla věčného,
zrcadlo bez poskvrny síly Boží,
a obraz dobrotivosti jeho.

---

jednání důsledném a energickém, které překonává jakékoli překážky (= „nezadržitelný"). — Dobročinnost prokazuje moudrost všem tvorům, zejména lidem, proto jest lidumilná. Člověka činí přítelem Božím (níže v. 27). — Člověk bývá ve svých záměrech nestálý, mění vá je a když je uskutečňuje, činí tak nejistě, váhavě, kolísává se. Ne tak Moudrost. Ta je ve svých úradcích „stálá" a vykonává je s „jistotou" dokonalou. — Člověka, závislého na vyšších činitelích znepokojuje starost, jak bude příště. Moudrost však není na nikom závislá, je dokonale samostačná a proto nemá starostí o budoucno; nemůže jich míti, ježto je „všemohoucí". Srv. níže v. 27. — Moudrost „nade vším bdí", na vše dozírá, o vše pečuje. — Moudrost „obsahuje", zabírá, proniká všecky duchy stvořené, kteří jsou také jako Moudrost sama „rozumní" a nehmotní („nejjemnější") nemajíce těla, ale jsouce toliko čiří, „čistí" duchové. Ježto je „obsahuje", jest vyšší než oni, vyniká nad ně. Doba hellenistická, ve které spisovatel Moudr žil, milovala výčty a náznačný význam číslic dle vzoru Pytagorova. Kleanthes, myslitel stoický na př. vypočítává 29 vlastností člověka dobrého, a Filo vyjmenoval 148 neřestí. Možno, že i spisovatel Moudrosti vyjmenoval 21 vlastnost Moudrosti proto, že 21 jest výsledek násobení sedmi třemi 7×3 = 21. Sedm a tři byly ve S. z. číslice posvátné.

V. 24. O „hbitosti" moudrosti srv. výše k v. 22, kde sluje „hbitá". — „proniká" = prochází, prostupuje, „obsahuje". — „všecko" i věci hmotné, ne toliko duchy (v. 23). — „čirost" = čirou duchovost, pro kterou nazvána byla výše ve v. 22. „duch jemný". — „hbitější" = čilejší, činnější. — Řecky myslitel Anaxagoras nazýval ducha „nade všecky věci čistší a jemnější" bytost. Tvrdil, že rozumný duch se nesměšuje s hmotou, a že mu nemůže překážeti. Sám jsa nehybný uvedl hmotu do pohybu a tak stvořil svět. Pro svou nehmotnost všecko prý proniká a ovládá. Tyto myšlenky Anaxagorovy zlidověly a z tohoto pramene — z lidové filosofie vážil je spisovatel Moudr. Užil jich, aby ukázal, že i Židé mají Ducha, podobného sice duchu, o kterém Řekové mluví, avšak Ducha mnohem vznešenějšího — Moudrost.

V. 25n. Moudrost má vlastnosti výše jmenované (v. 22n) a proniká všecko proto, že vychází z Boha, jsouc téže podstaty s ním, jemu dokonale rovná. — Paterým přirovnáním vysvětluje spisovatel božský původ Moudrosti; z nich prvá dvě spolu vyslovují soupodstatnost Moudrosti s Bohem, tři další pak její rovnost Bohu. Věci Boží, duchové, přirovnány jsou tu k věcem hmotným, i nemohou ta přirovnání „nekulhati". — „výdech" vzat buď od člověka (Sir 24, 5) neb „výpar" od jiného tělesa, na př. vůně vypařující se z vonidla. Srv. Sir 24, 20n. — „výron" vzat od pramene vodního (výtok) nebo od paprsků, výronů to světla. — „moc Boží" = „sláva" Boží = velebnost zářící na venek z jeho podstaty; proto znamená tu „moc" a „sláva" Boží podstatu jeho. — Místo „všemohoucího" má řec.: „vládce všeho". — „čistý" výron, nehmotný, kterému nikde nic ve světě rovného není. — „Bůh přirozeností svou je bytost nejjednodušší a nejčistší. Moudrost však, jsouc výdech a výron Boží přirozenosti, je s ním soupodstatná. Proto i Moudrost je bytost nejjednodušší a nejčistší a jakkoli všecko proniká, ne jinak než Bůh — ničím nebývá poskvrněna." Tímto úsudkem podává Cornely obsah v. 25.

V. 26. poučuje trojím obrazem, že Moudrost jest Bohu svou podstatou rovná. — V. 26a souvisí s 26bc, i dlužno řecké „apaugasma" překládati slovem odlesk, jako níže „obraz" (ne „výraz"). (Jiní spojují 26a s 25b; pak

27 Jsouc pak jedna, všecko zmůže,
a sama v sobě jednostejná zůstávajíc všechno obnovuje,
pokolení od pokolení přenáší se do duší svatých,
a přáteli Božími a proroky je ustanovuje.
28 Nikoho totiž Bůh nemiluje kromě toho, kdo s moudrostí bydlí.
29 Jeť ona sličnější nežli slunce,
a převyšuje jakékoliv souhvězdí.
Kdo ji přirovná k světlu, shledá, že je předčí;
30 neboť na jeho místo vstupuje noc,
ale moudrost nedá se premoci zlobou.

Hlava 8.

1 Sahá mocně od konce (vesmíru) do konce,
a řídí všecko líbezně.

---

bylo by místo „odlesk“ překládati „výblesk“, t. j. to, co světlo vyzařuje.) — Toto místo má na mysli list k Žid 1, 3, kde sluje Syn Boží „výblesk slávy i výraz podstaty“ Boží. — „světlo věčné“ je tu sám Bůh; prvé místo, kde Bůh sám jest nazván světlem (srv. 1 Jan 1, 5). Dosud jevíval se Bůh toliko světlem ozářen, nebo byl k ohni připodobován, jako Ex 24, 17; Ez 1, 27n; Hab 3, 4; Ž 49, 3; Job 41, 10—13. — Jako paprsky vytvoří na hladině vodní dokonalý „odlesk“ slunce, tak i osobní Moudrost jest dokonalý odlesk Boha; tak dokonalý, že je ten odlesk slunci podstatně rovný, třebaže (osobně dle nauky N. z.) odlišný. — „zrcadlo“ = obraz v zrcadle — „síly“ a působení Božího. Působení Boží je působení Moudrosti. — „bez poskvrny“ = obraz dokonalý bez jakéhokoli kazu, nedostatku. — Dobrotivost Boží jest dobrotivost Moudrosti; tak dokonalý „obraz“ jeho jest. — „světlo“ = podstata Boha, pravdy věčné i štěstí věčného. — „síla“ Boží“ je táž podstata, jež jest čirá činnost. — „dobrotivost“ je táž podstata, která je dobro nejvyšší.

V. 27. Jako jest Bůh jediný, tak jediná jest i Moudrost, která z něho vychází; proto slula již výše ve v. 22: „jediná“. — Protože jest výron Boha, všeho vládce (všemohoucího v. 25b) je také sama všemohoucí. — Všimni si protikladu: „jedna“ a „všecko“. — Jelikož je Bůh, pramen Moudrosti nezměnitelný (Ž 101, 26—28) jest nezměnitená i Moudrost. — Všechno obnovuje jako Bůh dle Ž 103, 30; proto slula již výše ve v. 22: „mnohonásobná“. — „pokolení od pokolení“ = za všech dob ve všech národech světa. Srv. Sk 10, 35. — „přenáší se“ = usazuje se, aby se v nich ubytovala. Srv. Jan 14, 23. — „duše svaté“ jsou ty, které hoří svatou touhou dojíti moudrosti. Srv. 4, 1; 6, 16. — „ustanovuje“ duše svaté, t. j. připravuje, uschopňuje, aby se staly přáteli Božími. — „přítelem Božím“ sluje ve S. z. toliko Abraham (Is 41, 8; srv. 2 Par 20, 7; Dan 3, 35; Judit 8, 22). Státi se přítelem Božím znamená tu tedy státi se druhým Abrahamem, t. j. dojíti největšího vyznamenání, jaké S. z. znal. — K pojmu „proroka“ nepatří nutně předpovídati věci budoucí, ale stačí zvláštní Boží osvícení nebo poslání člověka, aby vůli Boží jiným oznamoval. Také Abraham byl v tomto smyslu prorok. Srv. Gn 20, 7; 18, 17—19; Ž 104, 15.

V. 28. Moudrost činí duše svatých miláčky Božími proto, že Bůh miluje ty, kteří obcují s Moudrostí, z Boha vycházející. — „s moudrostí bydlí“ a důvěrně jako manžel s manželkou obcuje. Srv. níže 8, 2. — Místo „nikoho“ řec. rozhodněji: „nic“.

V. 29 n. líčí krásu a nepomíjitelnost Moudrosti, ježto pro ně je Bohu milá Moudrost sama i ten, kdo s ní bydlí. — Na místo světla nastupuje noc; tím tma nad světlem vítězí, světlo podléhá. Moudrost však jest nepřemožitelná.

Hl. 8. V. 1. „sahá“ svou činností od pólu k pólu všecko pronikajíc a všecko zachovávajíc, čímž jeví svou všemoc. — „řídí“ jako vladař stát nebo hospodář dům svůj. — „líbezně“, tvorům přiměřeně a příjemně, přizpůsobujíc se jejich povaze, z čehož vysvítá Boží dobrotivost. — Také Plato tvrdil, že jeho „duše světa“ proniká a prostupuje všecku hmotu, a že všecko řídí. Totéž tvrdili Stoikové o svém „Slovu“ (Logu). Platonova světoduše však byl nutný článek, kterého Bůh užiti musil, aby mohl svět stvořiti a v něm pů-

2 Tu jsem si zamiloval a zatoužil jsem po ní od svého mládí,
toužil jsem, bych si ji odvedl domů jako nevěstu;
stal jsem se milovníkem její krásy.
3 Urozenost svou hlásá slavně svým spolužitím s Bohem,
a ze všech věcí Pán si ji zamiloval.
4 Jeť zasvěcena do vědění Božího,
a jest volitelkou skutků jeho.
5 Je-li bohatství statek, v životě žádoucí,
co jest bohatšího nežli moudrost, která všecko působí?
6 Působí-li co znalost, (takže lidé po ní touží),
kdo jest více umělec z celého světa, než ona?
7 A miluje-li kdo spravedlnost,
její snahy jsou ctnosti;

sobiti, kdežto Moudrost biblická všecko tvoří (7, 21; 8, 6); Moudrost biblická, dodávajíc tvorstvu života, nespojuje se s hmotou jako Platonova světoduše. Spisovatel biblický nevypůjčil si představu o všudypřítomnosti Moudrosti od Stoiků, kteří ji přičítali svému Logu, ale znal ji z bible, která praví, že Bůh je všudy přítomen (Jer 23, 24; Ž 138, 1—13). Moudrost jinak proniká duše bezbožných (7, 24b; 8, 1b), jinak duše zbožných (7, 27n; 1, 4). O tomto rozdílu neví Plato ani Stoikové. Svatopisec užívá sice slov, ustálených u řeckých myslitelů a všeobecně běžných mezi vzdělanci tehdejší doby, ale to proto, aby ukázal, oč vznešenější jest pojem Moudrosti u Židů nežli jest pojem světoduše nebo Loga u pohanů. I touto cestou chtěl svatopisec Židy posíliti ve vážnosti a úctě k svému náboženství, u pohanských pak čtenářů zjednati pro toto hluboké náboženství zájem. — Podobnosti knihy Moudrosti se spisy Filonovými, jsou-li jaké, lze vyložiti možností, že Filo knihu Moudr četl. (Heinisch.)

V. 2. Šalomoun již výše 7, 7nn vyslovil touhu po moudrosti. Tuto žádost nyní (8, 2—19) opakuje, prohlubuje a odůvodňuje předností a užitečností Moudrosti. Touží po Moudrosti jako ženich po nevěstě, chce se s ní spojiti tak něžně a úzce, jak jen lze si mysliti, chce s ní býti jedním tělem jako jsou manželé dva tělem jedním, chce se spojiti s ní svazkem, který trhá všecka pouta jiná, sám zůstávaje nerozvížitelný. — „Tu“ moudrost, jejížto vznešenost výše popisoval. Ježto bude Šalomoun svou touhu odůvodňovati, budou důvody novým popisem přednosti Moudrosti. — Tu si „zamiloval“ a do ní zamilován zůstal — „stal se milovníkem“ jejím. „zatoužil“ a toužil po ní účinně, usiloval o ni. — Týž obraz viz v Ž 44 a v Pís. Srv. Mt 9, 15; 22, 1nn. —

V. 3. Ne toliko krása nevěsty-Moudrosti, ale i její vznešený rod (7, 25), její „urozenost“ vzbudila v Šalomounovi lásku a touhu po ní. — Moudrost žije s Bohem jako manželka rovnocenná (jako Eva z Adama zrozená) a od Boha milovaná. Ta rovnocennost a láska jsou zřetelná znamení její urozenosti. —

V. 4. podává doklad lásky Boha k Moudrosti (v. 3b). Miluje ji tak, že nemá tajnosti vůči ní, sdílí se s ní o vše, co ví jako přítel s přítelem, jako choť s chotí, vědění Boží jest vědění Moudrosti. Ze skutků, Všemohoucímu Bohu možných Moudrost volí, které mají býti skutečně vykonány; co chce Moudrost, chce Bůh, jsou oba jedné vůle. Srv. Přís 8, 22n.

V. 5—8. líčí dary, které Moudrost-nevěsta přináší svému snoubenci. Moudrosti patří všecek svět, protože jej učinila a v něm vládne (8, 1), může tedy z jeho bohatství lidi podělovati (7, 11). — Srv. Ž 23, 1n.

V. 6. Moudrost přináší svému miláčkovi kromě bohatství hmotného (v. 5) také duševní majetek — vědění, znalost, zběhlost a obratnost v myšlení, ze kterého vyvěrají zdárné činy. — „Působí-li co znalost“, t. j. dodává-li člověku obratnosti, že ví, co má činiti, a činí to pak s úspěchem a touží-li člověk po tomto daru — po znalosti, dostane se mu jí, bude-li snoubencem Moudrosti, která mu tu znalost přinese věnem do společné domácnosti. Spisovatel má tu snad na mysli obratnou, zdatnou ženu, hospodyni, vylíčenou v Přís 31, 10nn. — O Moudrosti — obratné, znalé umělkyni srv. výše 7, 21.

V. 7. „spravedlnost“ v 7a je soubor všech ctností. Srv. 1, 1. Touží-li kdo po všech ctnostech, ať si získá Moudrost. Ta je v něm vzbudí a vypěstí, ježto všecky snahy její čelí k tomu, aby působila v člověku ctnosti. Srv. 4, 1; 5, 13. „Mírnost, opatrnost, spravedlnost a statečnost“ jsou čtyři známé ctnosti základné čili stěžejné; slují „hlavní“ proto, že všecky ostatní ctnosti

nebof vyučuje (dokonale) mírnosti a opatrnosti,
spravedlnosti a statečnosti,
nad něž nic užitečnějšího není lidem v životě.
8 Pak-li kdo žádá i mnoho vědění,
ví ona věci minulé a budoucích se dovtipuje,
zná slovesné obraty, zná řešiti hádanky,
divy a zázraky zná prve nežli se stanou,
i příběhy časů a věků.

9 Umínil jsem si tedy, že si tuto přivedu domů, bych spolu s ní žil,
věda, že mi svou radou bude dobroditelkou,
a těšitelkou v starostech a v tesknosti mé.
10 Budu míti pro ni slávu u lidu
a čest u starších, ač jsem (ještě) mladý.

---

mravné obsahují a pořádají. „Spravedlnost" je tu ve smyslu užším ctnost, která člověka nakloňuje k tomu, by každému dával, což jeho jest. Obyčej děliti ctnosti na čtyři hlavní byl za dob spisovatele Moudr ve vzdělaných kruzích řeckých i židovských zásluhou řeckých myslitelů všeobecně rozšířen. — „snahy" (7b) může tu znamenati: „ovoce" těch snah. Srv. níže 10, 10; Přís 3, 9. — Je tedy Moudrost plodná matka ctností, které jsou člověku prospěšny ne toliko pro věčnost (6, 18—21) nýbrž i pro „život" pozemský (7, 8—10).

V. 8. Obyčejně bývá ženich spokojen s bohatstvím (v. 5), s dovedností (v. 6) a ctnostmi (v. 7) své nevěsty. Více z pravidla nežádá. Jest-li přece žádá nad to i vědění rozsáhlé, Moudrost-nevěsta přinese mu i to. Spisovatel má na mysli všecky vědy lidské; z nich jmenuje jakoby namátkou jen některé. — „ona" = Moudrost. — Člověk „dovtipuje se" ze znalosti věcí minulých, co asi podobného přinese budoucnost. Co člověk dovede, přeneseno tu lidomluvou na Moudrost; spisovatel chce říci více; chce říci, že Moudrost zná věci budoucí, jako „zná" divy prve nežli se stanou. (Níže 8d.) Takovou vševědoucnost přičítá Písmo jinde toliko Bohu. Srv. Ž 138, 5; Přís 8, 21; Is 41, 22n; 44, 21; Sir 39, 1. — „slovesné obraty" je tu slovné roucho průpovědí, do kterého staří zahalovali své zásady mudroslovné. Srv. Přís 1, 3. 6; Sir 39, 2. V tom umění vynikal také Šalomoun dle 3 Král 4, 32; Kaz 12, 9; Sir 47, 15—17. — „hádanky" ne toliko ve vlastním významu slova (Srv. Sdc 14, 12nn), ale i průpovědi nesnadno srozumitelné. Také v tom vynikal Šalomoun dle 3 Král 10, 1; Sir 47, 17. Obojí patřilo ve starém Východě k pojmu mudrce. Srv. 3 Král 4, 31; 10, 6nn. — Moudrost dle v. 4 volí z možných zázraků, které skutečně mají se státi; stanoví tedy také, kdy mají nastati. To vše je činnost samého Boha. „Zázraky", doslovně „děsy", které budí v lidech mimořádné zjevy. — „divy" doslovně „znamení" jest jiné jméno pro „zázraky", pokud takový nadpřirozený zjev je zřetelný projev Boží vůle. Také níže 10, 16 je týž pojem vysloven dvěma slovy. — Moudrost vševědoucí vše, co tu na příklad bylo vypočítáno, zná, i může se o to sděliti se svými miláčky.

V. 9. podává obsah a rozdělení odstavce v. 10—16. Šalomoun dosud vypočítával užitek, jaký má z Moudrosti každý člověk. Dále bude popisovati, co od ní očekával jakožto král. Čekal od ní slávu (v. 10—13), veřejný blahobyt ve své říši (v. 14n) a pro svůj život soukromý spokojenost a radost (v. 16). — Šalomoun se vmyšluje v ty doby, kdy prosil Boha, by mu dal moudrost, a kdy mu Bůh slíbil, že mu kromě moudrosti dá hojnost jiných dober, za které neprosil a kterými překoná všecky krále. Srv 2 Par 1, 11n; 3 Král 3, 12n. „tuto" Moudrost tak blahodárnou, jak výše bylo vypsáno. — „spolu s ní žil" jako manžel. Srv. výše v. 3 a níže v. 16, 18e. — Šalomoun původně (7, 12) zatoužil toliko po moudrosti nevěda, co kromě sebe přináší. Když pak zvěděl, že kromě moudrosti dostane s ní i jiné dary, zatoužil po ní horoucněji. — Šalomoun se těšil, že mu bude Moudrost raditi, že ji poslechne a tak dojde dober, která níže ve v. 10—15 vypočítává. — Jak mu bude „těšitelkou", líčí níže v. 16.

V. 10. „pro ni" jako ve v. 13 níže: proto, že budu s ní spojen. — „lid" a „starší" jsou národ israelský, jehožto králem Šalomoun byl. — „starší" jsou Šalomounovi hodnostáři, věkem ho převyšující. O mládí Šalomounově srv. 3 Král 3, 7.

11 Bude shledáno, že jsem ostrovtipný u soudu,
v očích mocných budu podivuhodný,
[a tváře knížat budou se diviti mně].
12 Když budu mlčeti, čekati na mne budou,
když budu mluviti, hleděti na mne budou,
a když řečniti budu déle, položí ruku na svá ústa.
13 [Nad to] budu míti pro ni nesmrtelnost,
a věčnou památku těm, kteří po mně budou, zůstavím.
14 Spravovati budu kmeny a národové budou mně poddáni.
15 Báti se mne budou, když o mně uslyší, králové hrozní,
v obci budu nalezen dobrým a ve válce statečným.
16 Vrátě se domů, u ní si odpočinu,
neboť nemá hořkosti styk s ní,
ani tesknosti obcování s ní,
ale veselost a radost.
17 To u sebe rozjímaje,
a v srdci svém uvažuje,
že je (totiž) ve svazku s moudrostí nesmrtelnost,
18 v přátelství jejím čistá radost,
v námahách rukou jejích bohatství nepřeberné,
v ustavičné důvěrnosti s ní znalost,
a v účasti řečí jejích sláva:
obcházel jsem hledaje, jak bych si ji zavedl domů.

V. 11. „u soudu“, t. j. vykonávaje soud, soudě jako 3 Král 3, 16 nn. — „mocní“ jsou sousední vladaři, zejména ti, kteří se neodvážili proti Šalomounovi vzbouřiti se, aby setřásli jeho jho. Srv. 3 Král 4, 25 n. — V. 11c je druhý překlad v. 11b (glosa). —

V. 12. srv. s Job 21, 5; 29, 9; 39, 34; Přís 30, 32; Sir 5, 14.

V. 13. „nesmrtelnost“ = „věčná památka“ u potomstva. Srv. podobnou líčeň mudrce u Sir 39, 9—11. (Job 29, 7—11. 21—25.)— „pro ni“ jako ve v. 10.

V. 14—16. popisuje blahobyt veřejný a mír, jakého se dočká Šalomoun, až se dostane mu moudrosti. — „kmeny“ israelské. „národové“ pohanští, které s pomocí Moudrosti si podmaní, kdyby se vzbouřili. Srv. 3 Král 11, 14. 23. 40. —

V. 15. Králové mocí svou, zejména vojenskou „hrozní“, budou sami hroziti se Šalomouna a proto neodváží se napadnouti ho, i bude v říši Šalomounově vlásti pokoj. „v obci“, t. j. ku svým poddaným bude vlivem Moudrosti „dobrý“, dobrotivý. — K nepřátelům bude působením Moudrosti statečný. Srv. Sdc 3, 10; 6, 34; 11, 29; 13, 25; 14, 6; 15. 14. —

V. 16. rozvadí myšlenku vyslovenou výše ve v. 9c. Až se vrátí Šalomoun ze soudu, ze státní rady unaven jsa neb až přijde z války vysílený, dojde příjemného odpočinku u Moudrosti jako u manželky, která svými laskavými slovy umí dokonale těšiti. Šalomoun tu myslí na tiché rozjímání v ústraní, v samotě, ve které Moudrost k člověku mluví. — Obyčejná manželka ne jedna ztrpčuje manželovi svou „hořkostí“ rodinné ticho, ve kterém hledá osvěžení po trpkostech denních, zejmena vladařských starostí. Ne tak Moudrost, která je prosta veškeré „hořkosti“.

V. 17 n. opakuje výhody, jež přináší Moudrost a opětuje touhu Šalomounovu po ní. — „To“ vše, co byl dosud ve v. 3—16 o Moudrosti chvalného pravil. — „uvažuje“ s veškerou péčí. — „ve svazku“ takořka manželském, který působí, že majetek obou je dobro oběma společné, že tedy všecko, co Moudrost má, a co výše bylo vypočítáno, jest majetkem toho, kdo se s Moudrostí zasnoubí. — „nesmrtelnost“, o které spisovatel mluvil výše ve v. 13.

V. 18. „čistá“, čirá, ničím nezkalená. — „přátelství“ znamená tu manželství, ovšem duchovní. Srv. v. 16. — „v námahách rukou jejích“ = její pomoci. Spisovatel má na mysli přičinlivou hospodyni z Přís 31, 13 n. — „bohatství“ časné, o kterém již byla řeč výše ve v. 5; srv. 7, 11. — „nepřeberné“ je nadsázka jako v 7, 11 a jako ve v. 13b této hlavy památka pozemská jest „věčná“. — O „znalosti“ viz výše v. 6 — O „slávě“ viz výše v. 10—15. — V. 18e opakuje, co bylo výše praveno ve v. 2 9.

19 Byl pak jsem jinoch pěkně vyvinutý,
a došel jsem duše dobré;
20 ba lépe: dobrý jsa
přišel jsem do těla neposkvrněného.
21 Když však jsem poznal, že se jí nedomohu
jinak než dá-li (mi ji) Bůh —
i toť byla již moudrost,
věděti, čí to jest dar —
přistoupil jsem ku Pánu a prosil jsem ho;
řekl jsem z celého srdce svého:

Hlava 9.

1 Bože otců mých a Pane milosrdenství,
který jsi učinil vesmír slovem svým,
2 a moudrostí svou stvořil jsi člověka,
aby panoval nad tvorstvem, kteréž od tebe učiněno jest,

V. 19—21. Mýlil by se, kdo by myslil, že přednosti přirozené, kterými Šalomoun vynikal, zjednaly mu spojení s Moudrostí, po kterém tolik dychtil! Nikoliv! Modlitbou si ji získal! Šalomoun byl ještě „jinoch“, když zatoužil po sňatku s Moudrostí, jak byl již výše řekl ve v. 2. 10b. — „pěkně vyvinutý“ tělesně i duševně. — Šalomoun od svého dětství střežil se hříchu (Kaz 12, 1), učil se ovládati sebe, i byl za času, o kterém tu mluví, vyvinutý také mravně, čili měl „duši dobrou“; došel jí přísnou kázní, ve které byl vychováván od svého zbožného otce. — Slovem „ba“ stupňuje mluvčí svou hodnotu mravní tím, že si ji přičítá od chvíle, kdy duše jeho spojila se se zárodkem těla v lůně mateřském. — „dobrý jsa“ = duše neměla hříchu osobního, když vyšla z rukou Stvořitelových (hřích dědičný tkví v nedostatku nadpřirozeného spojení duše s Bohem, s Moudrostí, po kterém Šalomoun zatoužil teprve později). — „tělo“ = zárodek těla; dosud nesloužil duši ku zlému, k osobnímu hříchu, nebyl hříchu zaprodán (srv. 1, 4). Šalomoun představuje si vznik člověka dle Gn 2, 7. netvrdí však, že byla duše před zárodkem těla ani naopak, že tělo bylo před duší. Šalomoun mluví o sobě, má však na mysli člověka vůbec. Žádný člověk, třeba že z rukou Stvořitelových vyšel čistý (prostý hříchu osobního), a třebaže mládí svatě ztrávil, nemá nároků pro tyto přirozené schopnosti na moudrost (nadpřirozenou). Dobrým nebyl by mohl zůstati, kdyby dobrý nebyl býval stvořen. Dědičného hříchu tu Šalomoun nezdůrazňuje, také však ho nepopírá.

V. 21. „jí“ moudrosti — „moudrost“, vlastně znalost toho, co je spasitelno věděti, jako 6, 16. (prvotiny moudrosti). — Přirozenými schopnostmi nemůže člověk ani poznati, že je moudrost milost Boží, i třeba jest, aby ho Bůh osvítil. Bůh tak činí, jak již bylo vylíčeno výše 6, 14. 16. — Šalomoun neučí tu, že duše vstupem do těla se poskvrňuje (srv. 8, 20), kdyžtě jest tělo samo neposkvrněno. To spojení není pro duši neštěstí, není trest. Není tu stopy po nauce o předchozím bytí duší nežli se spojily s tělem (preexistenci) ani stěhování se jich z těla do těla (metempsychosa). Není tu vlivu Platonova ni Filonova ni Essenů, kteří těmto bludům učili.

Hl. 9. — V. 1. počíná modlitbu Šalomounovu, která se zakládá na 3 Král 3, 6nn; 2 Par 1, 8nn. — Šalomoun dovolává se Boží všemohoucnosti, která modlitbu jeho splniti může, dovolává se Milosrdenství, které ji splniti chce a Věrnosti, která ji splní dojista, ježto slíbila tak učiniti; moudrosti potřebuje člověk, má-li dostáti úřadu, který mu Stvořitel vytkl — vládnouti řádně nad tvorstvem (v. 1—4), má-li mu dostáti slabý smrtelník (v. 5n). — „otců mých“ — Abrahama, Isáka, Jakoba a zejména Davida, kterým dal Bůh přípovědi, jim i potomstvu jejich. Srv. Gn 17, 7; 22, 17; 32, 9; 3 Král 8, 56n; o slibu Davidovi danému viz 3 Král 3, 6; 2 Par 1, 9. — „Pane milosrdenství“ = Pane, jehož podstatou jest smilovávati se. Srv. Ž 32, 5; 144, 8. — „slovem svým“, jak vypravuje Gn 1, 3nn; srv. níže 16, 12; 18, 15. Viz také Ž. 32, 6; 106, 20; 147, 15. —

V. 2. „moudrost“ není tu osobní ale vlastnost Boží, která se jeví tím, že Stvořitel vytkl lidstvu („člověku“) cíl, rozumného tvora důstojný — panovati nad tvorstvem nerozumným, t. j. užívati ho dle vůle Boží, ke cti Stvořitelově. Srv. Gn 1, 26—28; Ž 8, 6—9; Sir 17, 2—4.

3 aby spravoval okruh země ve svatosti a v spravedlnosti,
a v přímosti srdce aby vládl:
4 dej mi moudrost, přísedící tvého trůnu,
a nevylučuj mne z počtu dětí svých!
5 Neboť služebník tvůj jsem já a syn tvé služebnice,
člověk mdlý a kratičkého věku,
a maličko rozumějící právu a spravedlnosti.
6 Neboť byť byl kdo i sebe dokonalejší mezi lidmi,
za nic bylo by ho pokládati, kdyby s ním nebyla tvá moudrost.
7 Ty jsi mě vyvolil za krále lidu svého,
a za soudce synů i dcer svých,

V [3]. „ve svatosti“ = v řádném poměru k Bohu. — „v e spravedlnosti“ = v řádném poměru k nerozumným tvorům. Srv. Ex 23, 4n; Dt 22, 1—10; 25, 4; Přís 12, 10. — „v upřímnosti srdce“ = „ve svatosti a ve spravedlnosti.“ Srv. Lk 1, 75; Ef 4, 24; Tit 1, 8. — Jako Bůh svou moudrostí stanovil ve světě řád, tak potřebuje i člověk moudrosti, aby ten řád dobře chápal a jej zachovával, plnil úkol svůj, který mu tím řádem jest vykázán.

V. [4]. Ze souvislosti patrno, že tu prosí Salomoun za Moudrost osobnou, kterou byl výše 7, 22nn popsal, a kterou za choť pojmouti chtěl od svého mládí (8, 2nn). Ta moudrost sluje „přísedící trůnu“ Božího, ježto sedí na témže trůně jako Bůh, jemuž jest rovna podstatou (7, 25n) a tedy také mocí a vládou. Sedí s Bohem na trůně jako královský syn, kterého otec povolal za spoluvladaře. Srv. Ž 109, 1; Přís 8, 30. — Nasvědčují tomu také níže vv. 10., 17. — Nedostane-li se člověku moudrosti, nemůže „ve svatosti“ (v. 3) plniti svůj úkol, nemůže býti Bohu milý (7, 28), nemůže býti jeho dítkem. Odepříti člověku moudrost, znamená vyloučiti ho ze řady Božích dětí, miláčků, přátel.

V. [5]. Otrok, zrozený v domě pánově z otrokyně, závisel všecek na pánu, více nežli otrok (původu židovského), kterého pán koupil, a kterého byl povinen sedmý rok propustiti (Ex 21, 2. 4). Šalomoun líčí tímto poměrem svou závislost na Bohu. Jako nevolník, má-li konati svou povinnost, potřebuje, aby mu pán dával stravu, tak i Šalomoun, aby mohl splniti své všelidské poslání, potřebuje moudrosti. Jako by otrok bez potřeb životních nemohl pánu svému sloužiti, tak by nemohl ani člověk plniti vůli Boží, nemohl by „ve svatosti a spravedlnosti“ býti králem přírody, kdyby mu Bůh nedal potřebné k tomu moudrosti. — V. 5bc vyznává lidskou slabost. — V krátkosti života lidského zračí se velmi dobře člověkova slabost. Srv. 2, 1; 15, 8. — Poznávavost lidská je tak bídná, že bez moudrosti (milosti) Boží nedovede dobře obraceti zákony práva a spravedlnosti na jednotlivé případy, že neumí dobře poznávati, co v tom, onom postavení má činiti, aby vyplnil vůli Boží, aby se rozhodl pro to, co Bohu se líbí, a co tedy je „právo a spravedlnost“.

V. [6]. „sebe dokonalejší“ schopnostmi a výcvikem přirozeným. — „mezi lidmi“ křehkými, smrtelnými. — „moudrost“, t. j. milost, světlo a síla nadpřirozená. — „za nic bylo by ho pokládati“, ježto by nemohl náležitě plniti svůj úkol, spravovati tvory dle vůle Stvořitelovy, — Moudrost sluje „tvá“, t. j. od tebe poslaná (řec.) srv. v. 10.

V. [7]. počíná druhou část řeči Šalomounovy. Dosud mluvil o povinnostech všelidských (v. 1—6); nyní připomíná své zvláštní dvě povinnosti, spravovati jakožto král národ Boží a vystavěti chrám jerusalemský; k tomu i onomu potřebuje moudrosti, proto za ni prosí (v. 7—12). — „Ty“ zdůrazněno. — Bůh Šalomouna „vyvolil“ za krále, dav mu přednost před jinými, kteří měli větší nárok na trůn (Absalom, Adonjáš, 3 Král 1, 5nn). Ustanovil-li sám Bůh Šalomouna k úřadu, který je tolik zodpovědný, může Šalomoun s důvěrou čekati, že mu dá i pomoci k tomu, by jej zastával dle vůle Boží; té pomoci dostane se mu, bude-li splněno, zač prosí, dojde-li moudrosti. — Israelité slují „synové Boží“, ježto si je Bůh vyvolil za svůj zvláštní majetek. Srv. níže 12, 19nn; 18, 4. 13; 16, 26. O „dcerách Božích“ zmiňuje se také Is 43, 6; Srv. 2 Kor 6, 18. — „Synové a dcery Boží“ mají dokonaleji nežli jiní národové šetřiti vůle Boží, vyslovené v zákoně přirozeném i zjeveném; k tomu má přispívati také Šalomoun jakožto král. Jak těžký to úřad, jak třeba tu pomoci Boží, moudrosti!

8 a řekls, abych vystavěl chrám na svaté hoře tvé,
a oltář v sídelném městě tvém,
podobný tvému svatému stánku, který jsi připravil od počátku,
9 a s tebou moudrost [tvá], která zná tvá díla,
kteráž i přítomna byla, když jsi tvořil okruh země,
a ví, co příjemného jest očím tvým,
a co se srovnává s příkazy tvými.
10 Odešli ji ze svých svatých nebes
a od trůhu velebnosti své (ji sešli),
aby se mnou byla a se mou pracovala,
a já věděl, co se ti líbí;
11 neb ona všecko ví a rozumí všemu,
i povede mě v pracech mých opatrně,
a opatrovati mě bude ve své velebnosti.
12 I budou ti příjemné mé činy,
říditi budu lid tvůj spravedlivě
a hoden budu trůnu otce svého.
13 Neboť kdo z lidí může znáti vůli Boží?
Nebo kdo může se domysliti, co Bůh chce?

V. 8. O povinnosti této srv. 2 Sam 7, 13; 3 Král 5, 5. — Chrámová hora byla „svatá“ již od té doby, co David na ní obětoval. Viz 2 Sam 24, 18nn; 1 Par 21, 18nn. Ostatně srv. již Gn 22, 1—19. — Jerusalem byl „sídelním městem Božím“ od té doby, co David přenesl archu na Sion. Srv. 2 Sam 6, 12nn; 15, 25. — „oltář“ na zápalné oběti, před kterým Šalomoun při svěcení chrámu byl stál (3 Král 8, 22. 54; 2 Par 6, 12); ten oltář Šalomoun sedm dní světil (2 Par 7, 8), a oběti na něm podané strávil oheň s nebes. Viz 2 Par 7, 1. — „svatý stánek, který připravil Bůh od počátku“ (světa) jest vesmír (nikoli svatyně mojžíšská). Vesmír měl býti vzorem (modelem) chrámu jerusalemskéko. Srv. 1 Par 21, 29; 2 Par 1, 3nn. — Viz také níže 18, 24. poznámku spisovatele Moudr o rouchu velekněžském. Všecky krásy světa měly býti v chrámu Šalomounově sneseny. — „připravil“ = stvořil. Také tento chrám má býti vystavěn podle vůle Boží. Jak těžký to úkol, jak velmi potřebuje Šalomoun k tomu milosti Boží, moudrosti!

V. 9. „a s tebou moudrost“ připravila od počátku ... (v. 8). — „tvé činy“, jejich důvod, tvar, úpravu, konec a účel (Kornel van Steen). — Protože byla Moudrost při tvoření světa, proto také všecko „zná“, a protože byla přítomna činně (7, 21; 8, 4. 6) také všecko může. Srv. Přís 8, 22nn; 3, 19n. — Moudrost, která zná tak dokonale vesmír, bude pomáhati Šalomounovi, aby vystavěl chrám, který má býti odlesk jeho. — Jako zná Moudrost řád přírody nerozumné, tak zná i řád tvorů rozumných, lidí (řád mravní) a stanovila jej s Bohem. Ví, co se srovnává s tím řádem a co je tedy Bohu příjemno, ví také, co se mu příčí, co je proti Božím příkazům, které ten řád vymezují (9cd). —

V. 10. Nebesa jsou „svatá“, ježto v nich trůní Nejsvětější. — „od trůnu“ Božího, u kterého sedí (výše v. 4), sdílejíc se s ním o „velebnost“. — „aby se mnou byla“ mně pomáhajíc radou i skutkem. — „věděl“ a také činil. —

V. 11. „opatrně“, abych hledaje vůli Boží a snaže se plniti ji nezabočil ani příliš na pravo ni na levo, ale kráčel po cestě vedoucí přímo k cíli. Každá výstřednost je nerozum, nedostatek opatrnosti. Zlatá cesta střední, po té kráčí ctnost. — Na té cestě jsou nebezpečí, může dojíti k úrazu. Aby nedošlo, bude ho Moudrost „opatrovati“. — „velebnost“ znamená tu všecky vlastnosti Boží, které jeví Moudrost vedoucí člověka k cíli: dobrotivost, všemohoucnost, svatost atd.

V. 12. líčí výsledky součinnosti Moudrosti se snahou Šalomounovou. — (Bude-li ho vésti a chrániti.) — „příjemné činy“ = stavba chrámu jerus. — „hoden trůnu“, jemuž Bůh slíbil, že bude trvati věčně. 2 Sam 7, 13.

V. 13. počíná třetí a poslední část modlitby Šalomounovy. Kdyby Moudrost člověka neosvěcovala a neposilovala, nemohl by člověk poznati vůli Boží ani ji plniti, a bylo by po něm veta. Jen Moudrostí může býti zachráněn (v. 19). „znáti“ = „domysliti se“ (a ji plniti). — „vůli Boží“

14 Jsoutě úsudky smrtelníků bázlivé,
a nejisté úvahy naše.
15 Neboť smrtelné tělo obtěžuje duši,
a zemský stánek dolů stlačuje mysl velmi starostlivou.
16 Sotva se dovtipujeme toho, co na zemi jest,
a co jest před očima, s námahou nalézáme;
to pak, co na nebi jest, kdož vystihl?
17 Vůli tvou kdož poznal, nedal-li's ty mu moudrost,
a neseslal-li's s výsosti svého svatého ducha?
18 Tak (jen) napřímeny byly stezky pozemšťanů,
a tomu, co se tobě líbí, lidé byli vyučeni;

= „co Bůh chce“. — Oba členy verše 13. jsou souznačné a rovnají se větě kladné: Nikdo nemůže bez Moudrosti Boží vůli Boží znáti (a ji plniti). Člověk má sice zapsanou vůli Boží v srdci, ve sv domí písmem, kterého vyškrabati nemůže, Israelita měl nad to psanou vůli Boží na deskách i v Písmě. Život je však tak složitý a spletitý, že denně přicházejí případy, ve kterých člověk i svědomitý neví si rady, neví kterého zákona se přidržeti, neví co jest tu a nyní vůle Boží.

V. 14. „úsudky,“ zdali ten onen zákon se vztahuje na ten onen případ čili nic, zda dlužno to ono činiti jako vůli Boží či nečiniti, nebo činiti něco jiného. Poznávavost naše je slabá, proto nemůže se vždy pevně rozhodnouti, bojí se, aby neučinila opak toho co Bůh chce, úsudek její jest plachý a kolísá se zejména považí-li, že již ne jednou se zmýlila, že by mohla chybiti i tentokráte, že úvahy její jsou nejisté a nebezpečné. V této slabosti poznávavosti lidské tkví člověkova nemohoucnost, vyslovená ve v. 13.

V. 15. „smrtelné tělo“ = „zemský stánek“. — „duši“ = „mysl“ — Oba členy jsou souznačné, rozlišují toliko tělo a duši a nejeví ani nejmenší stopy po Platonově trojdílnosti (trichotomismu), která kromě duše rozumné a těla hmotného stanoví třetí složku člověkovu: duši živočišnou, jakou mají zvířata. — Srv. 1, 4; 8, 19n; 15, 8. 11. 16; 16, 14. Písmo přirovnává lidské tělo ke stanu kočovníkovu na znamení, že je na zemi člověk toliko poutníkem, který ve smrti svinuje svůj stánek a odebírá se dále Srv. Is 38, 12; 2 Kor 5, 1. 4; 2. Petr 1, 13n. — Ten stánek je „zemský“, t. j. utvořený z hlíny země a proto „smrtelný“. Vulg volněji překládá: „příbytek“ (místo „stan“) bídný a vrátký. Mysl, duše nehmotná mnoho se namáhá, aby poznala věci duchovní, proto sluje „starostlivá“. Zatížení duše tělem působí nepříznivě na její poznávavost (v. 13n) i na její pevnost vůle. Původně nebylo tomu tak. Srv. výše 2, 23. — Jasněji mluví Řím 6, 6; 7, 24. — V. 15. svým tvarem slovním jest velmi podobný větám Platonovým (Faidón 81C), věcně však se rozcházejí podstatně. Spisovatel Moudr totiž mluví tu o poměru těla k duši, pokud je s ním spojena na tomto světě, nemluví o duši, která smrtí byla od těla již oddělena, ale za to, že nesnažila se, pokud s ním spojena byla vymaniti se z jeho područí, za trest bude po smrti nucena vtěliti se do těla jiného. Spisovatel Moudr je velmi dalek této nauky o stěhování se duší mrtvých. Slovnou podobnost lze vyložiti tím, že jmenované místo Platonovo bylo od řeckých pozdějších spisovatelů velmi často uváděno a tak se seznámil s ním i spisovatel Moudr; možno, že četl lidovou rozpravu, ve které věty Platonovy byly uvedeny (Heinisch)

V. 16. První člen verše (16a) praví jinými slovy bezmála totéž, co člen druhý (16b). — Třetí člen (16c) klade „co na nebi jest“ proti tomu, „co na zemi jest“. V. 16. navazuje na v. 14. — „dovtipujeme se“ = dohadujeme se, činíce si toliko domněnky více méně pravdě podobné, odůvodněné, ale nejisté; toho, co jistě víme i o věcech pozemských, t. j. smyslům přístupných, je poměrně málo. — „Sotva“ = stěží. — „co jest před očima“ = na biledni, co můžeme rukama hmatati (řec.). — „nalézáme“ = na jisto poznáváme, zejména poslední jejich příčinu (srv. níže 13, 5). — „kdo vystihl“ = nikdo nevystihl. — „to, co na nebi jest“ jsou zákony kosmické, hvězdářské, ale spolu také tajemství nebeská zejména vnitřní život duchů nebeských, popředně pak vůle Boží.

V. 17. „Vůli tvou“, o které byla řeč výše ve v 13 Co Bůh si přeje, aby člověk v tom onom případě činil. — „výsosti“ = nebesa. Srv. Job 22, 12. — „duch svatý“ = Moudrost. Srv. 7, 22b.

V. 18n. „Tak“, tím způsobem, že Bůh dával moudrost a sesílal svého svatého ducha lidem (v. 17). Moudrosti, která poučovala lidstvo o tom, co se Bohu

19 moudrostí byli zachráněni
[kteříkoli se líbili tobě, Pane, od počátku].

ODDÍL DRUHÝ.

Šalomoun doporučuje snahu o moudrost příklady a výstrahami z dějin národa israelského a jeho nepřátel (10, 1—19, 16).

1. Příklady a výstrahy z dob od Abrahana po Mojžíše (10, 1—12, 27).

Adam (10, 1n); Kain (10, 3); Noe (10, 4); Abraham (10, 5); Lot (10, 6—8); Jakob (10, 9—12); Josef (10, 13n). — Israelité, osvobození z egyptské poroby, přešli Rudé moře a táhli pouští pod ochranou Boží moudrosti (10, 15—11, 4); Egypťané byli spravedlivě, přece však milosrdně potrestáni (11, 5—12, 2). Taktéž byli potrestáni i Kanaanové (12, 3—27).

Hlava 10.

1 Ta prvotvarého otce světa opatrovala,
když (ještě) sám byl stvořen,
2 vyvedla ho také z provinění jeho,
a dala mu moc, aby panoval nade vším.

3 Od té jak nespravedlivec ve hněvu svém odpadl,
zlostí bratrovražednou zahynul.

---

líbí, co jest vůle jeho, a tím jim vykazovala cestu přímou, vedoucí k cíli stanovenému, Moudrosti, která je na této cestě varovala před cestami „křivými“, (1, 3), Moudrosti dlužno přičítati, že se udrželi lidé, arciotcové a národ israelský na cestě pravé, že nezbloudili, nebo když zbloudili, zase na pravou cestu se vrátili a tak došli lásky Boží tu i na onom světě. Důkaz z dějin, který tu spisovatel načrtl, podává zevrubně v dalším dílu 10, 1—19, 20. — Co jest v závorce, je glosa. — V. 18n je mostek, spojující předchozí úvahy s následujícími.

Hl. 10. — V. 1. Spisovatel počíná 9, 18n rozváděti a dokazovati z dějin. Uváděje příklady z minulosti nepodává jich v rouchu přesně dějepisném, ale halí je do šatu básnického. Již proto neuvádí vlastních jmen, známých těm, kteří čítali Písmo. Tímto způsobem zastírá příběhy tajemnou rouškou, která vábila čtenáře nezasvěcené, aby se poučili blíže o nich v posvátných knihách židovských. Básnické roucho získávalo čtenářovo srdce a zpovšechnění příběhů dodávalo větší síly jejich důkaznosti o blahodárném působení Moudrosti (Gutberlet). Zatajením vlastních jmen vyhnul se spisovatel nepříznivému dojmu, jaký mohly způsobiti v Egypťanech nečestné zmínky o jejích předcích (Cornely). — „Ta“ moudrost Boží, Bůh nejvýše moudrý, prokázala Adamovi tři veliká dobrodiní: 1. opatrovala ho již od té chvíle, kdy byl stvořen, kdy byl ještě sám Gn 2, 18, t. j. vedla a sílila ho, aby si „hleděl“ ráje (Gn 2, 15). — 2. Když hříchem pozbyl přátelství Božího, Moudrost budila v něm lítost, tou ho vyvedla a přivedla zase do stavu Božího přítele, a 3. již tehdy, když byl stvořen, ustanovila ho králem přírody (Gn 1, 26. 28). — „prvotvarým“ sluje Adam také 7, 1. — „světa“ = lidí i tvorstva nerozumného (9, 2). — „opatrovala“ pronikavě, s veškerou pečlivostí ho vodila, ale ovšem tak, že mu nebrala svobodné vůle, které zneužil proti vůli a působení Moudrosti; proto byl ten pád jeho vlastní dílo, kterým se sám od Moudrosti odloučil, Moudrost zapudil (srv. 1, 13). — Ale ani ta zapuzená Moudrost ho neopustila!

V. 2. srv. s 9, 2n. — Potřeboval-li člověk před hříchem pomoci Moudrosti, raby svůj úkol plniti mohl, potřeboval jí tím více po pádu.

V. 3. Pohrdati vedením Moudrosti vede do záhuby. — „Od té“ = od Moudrosti. — „nespravedlivec“ = Kain. — „odpadl“, když nedbal rady Moudrosti

4 Když pro něho voda zatopila zemi, zachovala ji zase moudrost, která na nepatrném dřevě spravedlivého vedla.

5 Ta i když národové pro jednomyslnou nepravost byli zmateni, poznala spravedlivce, uchovala ho bez úhony před Bohem, a když měl útrpnost se synem, zachovala jej silného.

6 Ta vysvobodila, když hynuli bezbožníci, spravedlivého, který utíkal před ohněm, padajícím na pět měst,
7 jejichžto nešlechetnost dosvědčuje
dosud ještě poušť, ze které se kouří,
rostliny, mající ovoce předčasně uzralé,
jakož i památka na duši nevěřící, trčící solný sloup.

Gn 4, 6n. — „Odpadl“ od ní tak, že i po bratrovraždě pohrdal jí, když ho vedla ku pokání (Gn 4, 9). Všimni si protikladu: Adam a Kain. „Adam vyznávající (kajícně) byl uchován pro odpuštění a oslavení v Kristu; Kain zapírající (vinu) podobal se kletému ďáblu“ (Hilar). — Jak „zahynul,“ srv. Gn 4, 12—16 s Moudr 3, 11n. 17; 4, 16. Viz také výše 2, 21—24; 4, 19—5, 14; 5, 17—23.

V. 4. „pro něho = pro Kaina, jehožto zlé mravy nakazily všecko potomstvo. Srv. výše 3, 12. 16—18; 4, 6. — „voda“ biblické potopy (Gn 6, 9 nn). — „ji“ zemi, t. j. lidstvo a zvířenu. — Jako zachovala Moudrost lidstvo tím, že Adama pohnula ku pokání, tak zachovala je „zase“ v Noemovi, který se stal druhým praotcem lidstva. — „spravedlivého“ = Noema. — „na dřevě“ = v dřevěné arše. — To dřevo bylo „nepatrné“ o ledem na spousty vod, kterým vzdorovalo a se zřetelem na úkol, který mu byl uložen — zachovati lidstvo a zvířenu. — O Henochovi nezmiňuje se tu spisovatel, ježto již výše o něm promluvil (4, 10) a ježto chtěl proti Kainovi postaviti přímo Noema.

V. 5. „Ta“ — Moudrost. — S „jednomyslnou bezbožností“ (či s „bezbožnou jednomyslností“) chtěli potomci Noemovi stavěti babylonskou věž. (Gn 11, 1—9). — „spravedlivce“ = Abrahama. — „poznala“ a zamilovala si ho. — „bez úhony“ mnohobožského modlářství, kterým se prohřešovali Abrahamovi současníci, potomci to stavitelů věže babylonské. — Všimni si protikladu: „jednomyslnost“ ve hříchu a zmatení lidstva ve mnohé národy. — Povoláním Abrahama (Gn 12) uchovala Moudrost zase (srv. výše v. 4). lidstvo všeobecné náboženskomravní zkázy. — Moudrost sílila Abrahama, aby přemohl mocnou lásku k Isákovi, svému synu, když Bůh žádal, aby ho podal v oběť Gn 22. Srv. Sir 44, 20. — S pomocí Moudrosti lze člověku i ve zkaženém prostředí zachovati si mravnost a přinášeti největší oběti.

V. 6. „Ta“ = Moudrost. — „spravedlivého“ Lota. — „bezbožníci = obyvatelé Pětiměstí, jak vypravuje Gn 19. — Když praví spisovatel, že oheň padal na pět měst, nechce říci, že všech pět měst bylo zničeno. Věděl zajisté, že Segor bylo zachováno (Gn 19, 15—23).

V. 7. „nešlechetnost“ a trest za ni. — Dle Gn 13, 10 byla ta celá krajina „jako ráj Hospodinův“. — Z ráje — poušť. Srv. Gn 19, 24. — „Kouřilo se“ nejspíše z hořlavin, nahromaděných pod zemí kolem Mrtvého moře, doutnajících a tu a tam vznícených ve větší oheň. Spisovatel vypravuje dle podání jiných; sám sotva byl na břehu Mrtvého moře. K věci srv. Gn 19, 28. — Také Filo a Josef Flavius dosvědčují, že kouř, vystupující ze břehů Mrtvého moře připomíná neštěstí, jež kdysi tuto krajinu stihlo. (Od tohoto kouře, kterého dnes již neviděti, dlužno rozlišovati husté páry vodní, které z Moře mrtvého vystupují dosud.) — Druhá věc, připomínající nešlechetnost Pětiměstí a trest Boží, který je stihl, jsou rostliny, jejichžto ovoce v subtropickém žáru a suchu předčasně uzrává, či lépe řečeno usychá a proto je k nepotřebě. Také Josef Flavius (O válce židovské IV. 8, 4) píše, že prý ještě za jeho doby rostlo tam ovoce, které zevnějškem podobalo se ovoci jedlému, které však, dotkne-li se ho ruka, rozpadává se v prach a popel. Se kterou rostlinou bylo by možno ztotožňovati tato „sodomská jablka“, není jisto. Někteří myslí na kolokvintu (Citrullus [Cucumis] colocynthis), jiní na Solanum coagulans, jiní na Calotropis procera. Plody kolokvinty mají v tenké slupce velice hořkou houbovitou dužinu; uschnou-li, nezbývá z nich než semena ve slupce velmi scvrklé a křehké. — „duše nevěřící“ jest Lotova žena dle Gn 19, 26. Na jihozápadě

8 Ti totiž, kteří moudrost pominuli,
netoliko si uškodili tím, že nepoznali, co jest šlechetné,
ale zůstavili také lidem památku své nesmyslnosti,
aby nemohlo býti zatajeno, v čem zhřešili.

9 Moudrost však ty, kteří jí sloužili, vysvobodila ode (všech) bolestí.
10 Ta spravedlivce, utíkajícího před hněvem bratrovým,
vedla cestami rovnými,
ukázala mu království Boží,
znalost svatých věcí mu udělila,
dovedla ho k bohatství námahami,
a plody práce jeho rozmnožila.
11 Když ho oklamat chtěli, byla u něho,
a zámožnost mu zjednala.
12 Ostříhala ho před nepřáteli,
když měl být přepaden, zabezpečila ho,
v zápasu tuhém získala mu vítězství,
aby zvěděl, všecko že zmůže zbožnost.

13 Ta spravedlivce, když prodán byl, neopustila,
ale hříšníků ho uchránila.
Sestoupila s ním do vězení,
14 ani v poutech ho neopustila,
až mu přinesla žezlo královské vlády,

Mrtvého moře jest Solná hora (Džebel Usdum zvaná), prosycená solí a proložená solnými vrstvami, ze které větrem a deštěm tvoří se různé útvary i sloupy, které mimoděk připomínají solný sloup, ve který obrácena byla žena Lotova. Také Josefus Flavius zmiňuje se o takovém sloupu. Spisovatel Moudr netvrdí, že sloup, o kterém tu píše je týž, o kterém mluví Gn 19, 26. Onen uvádí toliko na pamět tento.

V. 8. Sodomští „pominuli“ Moudrost, kterou cestou života potkali a která jim nabízela, že je povede. — Nepoznavše, co je „šlechetné“, mravně dobré, zůstali slepí (Přís 1, 29—31), a utržili si hanbu ne toliko u svých vrstevníků, ale u lidí všech věků. — Pomyšlení, že nedbati Mondrosti zjednává tak velikou nečest, bya mocná pohnutka pro čtenáře, aby Moudrost vyhledával.

V. 9. podává nový podnět ke službě Moudrosti — Moudrost vysvobozuje své služebníky (ctitele) ze všech trampot života a nebezpečí. Tuto zásadu dokládá spisovatel následujícími příklady.

V. 10. „spravedlivce“ = Jakoba, když utíkal před hněvem bratra Esaua (Gn 28). — „rovné cesty“ vedly Jakoba bezpečně, šťastně a přímo k cíli jeho cesty — k Labanovi. — „království Boží“ viděl Jakob ve vidu bethelském (Gn 28, 12—15). — „svaté věci“ byly: Prozřetelnost Boží, andělé, její sluhové, jakož i sliby Boží o množství Jakobova potomstva, ze kterého vzejde Mesiáš. — „námahami“ dvacetileté služby u Labana. Srv. Gn 29 n; 31, 40 n.

V. 11. „Oklamat“ chtěla Jakoba hrabivost (řec.) Labana a jeho přízně. (Srv. Gn 29, 15 nn; 30, 27 nn; 31, 7). — Kterak byla Moudrost u Jakoba, viz. Gn 30, 37—43; 31, 1—9. — Jakob přičítá bohatství své Bohu Gn 31, 9. 12. 42.

V. 12. „před nepřáteli“ — před Labanem a jeho přízní dle Gn 31, 23. 32. 37. — „zabezpečila jej“, když se hnal za ním Laban dle Gn 31, 25 n. — „v zápasu tuhém“ s andělem dle Gn 32, 24 nn. – Zbožnost zmůže více nežli jakákoli síla hmotná. — Zbožnost je služba Moudrosti.

V. 13. „spravedlivce“ — Josefa egyptského. — Byl prodán dle Gn 37. — Místo „hříšníků“ (manželky Putifarovy) lépe dle řec.: „hříchu“, ku kterému ho Putifarka sváděla Gn 39, 6—18. — „ve vězení“ byl Josef dle Gn 39, 20 nn. Sestoupila s ním do žaláře, získala mu důvěru vězníkovu (Gn 39, 21 nn) a naučila ho vykládati sny. Gn 41, 9 nn. — Josefovi dostalo se královské moci, když se stal velkovezírem dle Gn 41, 38 nn. — „nad utlačovateli“ =

a moc nad jeho utlačovateli,
a ze lži usvědčila ty, kteří ho černili,
a jemu slávu věčnou udělila.

15 Ta lid spravedlivý a plémě bez úhony
vyprostila z národa, který jej utiskoval.
16 Vešla v duši sluhy Božího,
a postavila se proti hrozným králům v zázracích a divech.
17 Zjednala spravedlivým za jejich práce mzdu,
provedla je cestou podivuhodnou,
byla jim stínidlem ve dne
a hvězdným světlem v noci.
18 Přepravila je přes moře Rudé,
a provedla je spoustou vodstva.
19 Nepřátele však jejich ztopila v moři,
a z tůní hlubokých zase vyvrhla je.
A tak spravedliví obrali bezbožné,
20 i zpívali, Pane, tvému svatému jménu,
a tvou vítěznou ruku chválili svorně,
21 neboť moudrost otevřela ústa němých,
a jazyky nemluvňat učinila výmluvné.

---

nad bratry, kteří ho byli prodali, jakož i nad domem Putifarovým, který jej byl „očernil", t. j. křivě obžaloval. — „slávu" v Egyptě i v sousedních zemích. — Podobně jest ochotna Moudrost vésti každého spravedlivce cestou útrap a námah ku slávě. Ať jen doufá a oddá se jí všecek.

V. 15. „lid spravedlivý (= svatý) a plémě bez úhony" byl národ israelský, ježto byl Bohu zasvěcen, od Boha k svatosti povolán a svatým v tomto smyslu zůstal, i když mnoho příslušníků tohoto národa mravně se znesvětilo a poskvrnilo. Srv. Ex 19, 6; Lv 20, 24; Dt 7, 6; Is 62, 12; 1 Petr 2, 9; Sk 9, 13; 16, 15; 26, 10; Řím 1, 7; 8, 27; 12, 13. — „národ, který jej utiskoval" byli Egypťané.

V. 16. „sluha Boží" je tu Mojžíš. Srv. Ex 14, 31; Nm 12, 7n; Jos 1, 2 a jj. Moudrost, všedši do duše Mojžíšovy, učinila jej přítelem Božím a prorokem (7, 27). — „hrozní králové" = farao; tím, že váhajícímu Mojžíšovi dodala Moudrost odvahy, postavila se sama proti faraonovi a postaví se příště v podobných případech i proti jiným „hrozným králům". — O „zázracích a divech" srv. výše 8, 8. — Ex 7, 10—12, 29.

V. 17. „práce" namahavé byly roboty Israelitů v Egyptě, za které nedostalo se jim žádné mzdy. Tu mzdu jim dodatečně opatřila, či odevzdala, vyplatil Moudrost, která Israelity vyzvala, aby žádali za své robotování od Egypťanů šperky a Egypťany pohnula, že jim je vydali. Srv. Ex 3, 21n; 11, 2; 12, 35n. — „podivuhodně" provedla Moudrost Israelity pouští. — „Světlem" a „stínidlem", t. j. vůdcem a strážcem byla Moudrost Israelitům tím, že jim dala sloup ohnivý a oblakový, o němž viz Ex 13, 21; Nm 14, 14; Ž 104, 39.

V. 18. shrnuje, co podrobně vypravuje Ex 14, 15nn. 29.

V. 19. „vyvrhla je", Egypťany, kteří byli se utopili. Srv. Ex 14, 30. „spravedliví" Israelité obrali „bezbožné" Egypťany, t. j. mrtvoly jejich vyvržené na břeh. Obrali je o zbraně a šat právem válečné kořisti.

V. 20. „jméno" = velebnost. — Ten zpěv je zachován v Ex 15, 1—21. — „vítěznou" sluje ruka Boží proto, že za Israelity bojovala a jim k vítězství dopomohla. — „svorně" = jednomyslně, jednohlasně.

V. 21. Israelité prve zastrašení tak, že se neodvažovali ani hlesnouti proti králi a Egypťanům, i Mojžíš, prve neobřezaných rtů (Ex 4, 10; 6, 12. 30), po přechodu Rudého moře oplývají výmluvností při chvále Boží. Tu změnu způsobila v nich Moudrost a způsobí ji take v jiných podobných případech.

Hlava 11.

1 Úspěšně vedla práce jejich
řízením svatého proroka.
2 Prošli pouští nehostinnou,
a na místech neschůdných rozbíjeli stany.
3 Na odpor se postavili odpůrcům
a nepřátele odrazili.
4 Žíznili, i volali k tobě,
a dána jim voda ze skalní stěny,
prostředek proti žízni z kamene tvrdého.

5 Neboť čím trestáni byli nepřátelé jejich,
6 toho v nedostatku dostalo se jim v dobrodiní.
7 Místo proudu ustavičně tekoucího
řeky, zkalené krví budící hnus,
8 za trest rozkazu vražditi děti
dal jsi jim neočekávaně hojnost vody,
9 ukázav jim žízní, která tehdy byla,
jak přísně byl jsi nepřátele jejich potrestal.

Hl. 11. — V. 1. shrnuje stručně, co podrobněji vypravují v. 2—4. o putování Israelitů pouští. „Práce" Israelitů byly všecky příhody, které je potkaly na cestě od Rudého moře do Palestiny. — „Prorok" je tu Mojžíš, o němž viz. Dt 18, 15. 18; 34, 10; Nm 12, 6nn. — Proroci slují „svatí", ježto se stýkají zvláštním způsobem s Bohem, nejvýše svatým. Srv. výše 10, 16; 7, 27; Lk 1, 70; Sk 3, 21; Ef 3, 5; 2 Petr 1, 21. — Moudrost „řídila" Mojžíše, prostředníka mezi Bohem a národem.

V. 2. Prošli pustinami, kde jiní nenajdou potravin, ani vody a proto se jim vyhýbají; proto také nerozbíjejí tam stanů vůbec nebo na dlouho ne.

V. 3. „Na odpor se postavili" Amalečanům (Ex 17, 8—16), Aradovi (Nm 21, 1—3), Sehonovi (tamže 21, 21—31), Ogovi (Nm 21, 33—35), a Madjanům (Nm 31, 2—10).

V. 4. srv. s Ex 17; Nm 20. — Dle Ex 17, 4. vzýval toliko Mojžíš Boha, dle Nm 20, 6. Mojžíš a Áron. Činili tak jménem lidu a protož i Israelité ústy Mojžíšovými a Áronovými „volali" k Bohu. — O „skále přetvrdé" srv. Dt 8, 15.

V. 5n. Zmínka o zázračném napojení Israelitů na poušti (v. 4) pudí spisovatele, aby srovnal osudy Israelitů a osudy Egypťanů, aby tím jasněji vysvitla dobrotivost Moudrosti k Israelitům, a Israelité aby poznali, že Moudrost dovede týmiž prostředky trestati bezbožné i odměňovati zbožné. „nepřátelé jejich", t. j. Egypťané trestáni byli vodou, obrácenou v krev dle Ex 7, 15nn; vody dostalo se Israelitům na poušti dle v. 4. Nedostatek pitné vody trápil tehdy Egypťany žízní. — „jim" Israelitům. — Vulg jest glosována na tomto místě; zní: „Neboť čím trestáni byli nepřátelé jejich pro nedostatek nápoje svého, v tom hojnost majíce synové israelští, veselili se..."

V. 7n. Nil sluje „proudem ustavičně tekoucím," ježto dával pitnou vodu jako pramen. — Týž Nil stal se „řekou zkalenou krví". — Červená voda Nilu budila žíznivému odpor jako pohled na krev lidskou, smíšenou s prachem. — „dal jsi jim" — Israelitům. — Ex 7, 17nn sice nepraví, že voda Nilu byla obrácena v krev trestem za to, že farao kázal v ní topiti chlapce israelské, ale také toho nepopírá, proto spisovatel Moudr není v rozporu s Ex tvrdí-li, že Bůh zvolil si tento trest, aby Egypťané poznali, zač jsou trestáni.

V. 9. Israelité trpěli sice na poušti také žízeň, ale i tu dovede spisovatel Moudr vysvětliti Boží prozřetelnosti, která chtěla, by Israelité z vlastní zkušenosti dovedli si představiti muky Egypťanů, prahnoucích žízní (Ex 7, 25). Israelity trestal Bůh jako dobrý otec, Egypťany jako soudce. (srv. v. 11). Latinský překladatel nevystihl správně původního znění an překládá v. 7—9 takto: (7) „Nebo místo pramene stále tekoucí řeky, lidskou krev dal jsi nespravedlivým. (8) Kterýchž když ubývalo za trest pro nemluvňátka zbitá, dal jsi těmto hojnost vody nenadále, (9) okázav zkrze žízeň, která tehdá byla, kterak svých jsi povyšoval, a nepřátele jejich usmrcoval."

10 Neboť když byli zkoušeni, ač jen milosrdně kárání byli,
zvěděli, kterak bezbožníci, ve hněvu souzeni byvše, trpěli.
11 Tyto jako napomínající otec jsi zkoušel,
ony však jako přísný král jsi soudil a mučil.
12 Daleko pak jsouce (Israelitů) byli stejně trápeni
jako když byli blízko jich.
13 Dvojí totiž bolest je pojala
a lkání při vzpomínce na minulé události.
14 Neboť když slyšeli, že jejich tresty
oněm se dostává dobrodiní, vycítili Pána
[divíce se na konec východu].
15 Neboť kterému kdysi, když pohazovali děti, pohrdlivě se posmívali,
tomu na konci události se divili,
kdyžtě ne tak jako spravedlivci žíznili.
16 A pro nesmyslné rozumy nepravosti jejich,
kterými dali se svésti, že ctili němé plazy a ničemnou zběř,
poslal's na ně množství němých zvířat za trest,

V. 10. „zkoušeni byli" Israelité na poušti žízní. — „bezbožníci" = Egypťané „ve hněvu" — Božím. Týž prostředek měl ráz výchovný (Israelité měli býti utvrzeni v důvěře v Boha) i trestný (Egypťané měli pykati za své zločiny).

V. 11. Všimni si protikladů: 1. „napomínající otec" — „přísný (tvrdý) král;" 2. „zkoušel", t. j. poskytl příležitost k osvědčení důvěry — „soudil a mučil." — Srv. také ve v. 10: „milosrdně kárání" (vychováváni) — „ve hněvu souzeni."

V. 12. Egypťané byli blízko Israelitů, dokud tito ještě z Egypta nevyšli; tehdy trápeni byli žízní tělesnou; když Israelité z Egypta vyšli a byli daleko Egyptanů, byli tito trápeni duševně, když se dověděli, jakých dobrodiní dostává se Israelitům a když toto štěstí přirovnávali k neštěstí svému, které je bylo stihlo.

V. 13. srv. s v. 5. — Spisovatel množným číslem „tresty" a „dobrodiní" má na mysli netoliko vodu, ale i jiné události. Kdežto Egypťanům bylo trpěti hlad, dostalo se Israelitům manny (níže 16, 26); kdežto Egypt byl zatažen temnotami, svítil Israelitům ohnivý sloup (níže 18, 3). — 14c jest glosa, vzniklá podvojným překladem v. 15b. — Dvojí bolest měli Egypťané. Jednu jim působila vzpomínka na neštěstí, které je potkalo, druhou ohled na štěstí, kterému se těšili na poušti Israelité. — „vycítili Pána" = uznali, jak mocný je Bůh Israelitů, jejich úhlavních nepřátel, což budilo v nich palčivou závist.

V. 15. „Posmívali se", či zavrhli, zamítli, odmrštili kdysi směšně Boha (dle jiných vykladačů Mojžíše). — Egypťané kázali Israelitům „pohazovati děti" již dle v. 8. výše. Srv. Ex 1, 22. — „na konci události" — když se po Egyptě rozneslo, jak dobře se mají Israelité na poušti. — Kterak Egypťané ústy svého krále Hospodinem pohrdali, jeho žádosti posměšně zamítali, vypravuje Ex 5, 2; 10, 10. — Rozdíl, kterak žíznili kdys Egypťané a kterak později žíznili Israelité, vyslovil již výše v. 11.

V. 16—12, 2. připomíná spisovatel, že Moudrost potrestala Egypťany, kteří zbožňovali drobná zvířata, tím, čím zhřešili — drobnými zvířaty (v. 16n). Moudrost mohla je trestati jiným, přísnějším způsobem (v. 18—21abc), avšak tu přísnost zmírnila (v. 21de). Ano, ačkoli Moudrosti nikdo mocí se nevyrovná, (v. 22n), Moudrost svou všemohoucnost zmírnila milosrdenstvím, ježto miluje všecko, v čem je duch její (v. 24—12, 1) a proto bloudící kárá, aby je přivedla zpět ku Pánu (12, 2).

V. 16n. Nesmyslné „rozumy" náboženské Egypťanů vyplynuly z jejich mravní zkaženosti, z jejich „nepravosti". — Náboženská úcta zvířat byla v Egyptě od nepamětných dob. Jak rozšířen byl obyčej představovati si božství obrazem zvířete vyplývá z toho, že v hieroglifickém písmu sokol znamenal boha a had bohyni. Postupem doby nabývala úcta zvířat tvarů hutnějších. V nové říši přinášel velekněz posvátnému býku (Menvisovi) v oběť kadidlo, lid se k němu modlil a když posvátné zvíře nebo posvátná kočka zdechla, bývala pochovávána se značnou pečlivostí a hrob jejich býval pokládán za místo posvátné. Za dob pozdějších, blízkých spisovateli knihy Moudr, rozšířila a prohloubila se bohocta

17 aby poznali, že čím kdo hřeší, tím i trestán bývá.
18 Nebylof nemožno tvé všemohoucí ruce,
která utvořila svět z beztvaré hmoty,
pustiti na ně množství medvědů nebo smělých lvů,
19 nebo nově stvořená, zuřivá, nevídaná,
nebo parou ohnivou dýchající,
nebo smrdutý dým chrlící,
nebo hrozné jiskry z očí vysršující zvířata,
20 která je mohla ne toliko škůdným dotykem zahladiti,
ale i strašným pohledem usmrtiti.
21 Avšak i bez nich jediným dmýchnutím mohli padati
stiháni jsouce trestem tvým
a rozptýleni jsouce dechem tvé moci,
ale ty jsi spořádal všecky věci
podle míry, počtu a váhy.
22 Veliké věci totiž činiti možno ti vždycky,
a moci ramene tvého kdo odolá?
23 Nebo jako prášek na váze, tak jest před tebou vesmír,
a jako krůpěj rosy, která před svítáním na zemi padá.

---

zvířat jako nikdy prve. Zdechl-li apis Ptachova chrámu v Memfis, nosili zbožní Egypťané smuteční roucho a postili se celých 70 dní, až byl pohřben. Na hrobě postaven byl mu pomník se životopisem a k němu konány byly pouti (Erman). Počet zvířat a jejich druhů, jež byla v údolí Nilu uctívána, byl neobyčejně veliký. Shledáváme mezi nimi opice, lvy, kočky, vlky, šakaly, psy, krysy, slony, hrochy, býky, krávy, kozy, ovce, krokodily, želvy, žáby, dravé ptáky všelijakých druhů, ibise, luňáky, vlaštovky, mnohé ryby, hady, brouky, mouchy a mnoho jiných. Bez nadsázky lze říci, že dle výkazů egyptských písemných památek, klassických spisovatelů a zvířecích mumií, velká většina zvířat Egypťanům známá, třeba ne v celé zemi, ale po župách a menších okresech byla ctěna a zbožňována (Wiedemann). Z brouků zejména chrobák těšil se pozornosti Egypťanů. Spisovatel chce říci: Jako Egypťané hřešili tím, že ctili zvířata, lezoucí po zemi a drobnou zvířenu, tak byli také zvířaty, drobnou zvířenou, komáry, mouchami, kobylkami a žábami, po zemi lezoucími, trestáni. Spisovatel netvrdí, že Egypťané zbožňovali také mouchy, komáry a kobylky.

V. 17. srv. s Gn 9, 6; Ex 21, 24n; Sdc 1, 6n; 1 Sam 15, 23; 2 Sam 16, 21 nn; Hab 2, 8; Is 33, 1. — Srv. také Mt 7, 2; 26, 52; Jak 2, 13.

V. 18. „beztvará hmota“ (amorfos hylé) jest výraz vzatý z řecké filosofie; znamená chaos, hebrejské tóhú ua bóhú (Gn 1, 2). — „utvořil“ znamená tu tak zvané „stvoření druhé“, které popisuje Gn 1, 3n. Spisovatel nemluví tu o „stvoření prvém“, ale nemohlo mu býti neznámo, kdyžtě je matka machabejská v době, spisovateli Moudr velmi blízké, vyslovila tak zřetelně. Srv. k Gn 1, 1. a tam uvedený výrok z 2 Mach 7, 28. Ubližují proto knize Moudr ti, kdož tvrdí, že pokládá hmotu beztvarou za věčnou, nestvořenou, jako Platonovci, Stoikové i sám Filo. Spisovateli Moudr nešlo tu o to, aby zdůraznil stvoření prvé. Utvoření medvědů a lvů, o kterých tu mluví, jest úkon stvoření „druhého“ t. j. ze hmoty již stvořené. Z 1, 14. vyplývá přesvědčení spisovatelovo, že Bůh všecko, tedy i první hmotu stvořil. Srv. také níže v. 23. 26. — „množství“ medvědů srv. s „množstvím“ němých zvířat ve v. 16c.

V. 19. Místo „smrdutý“ lze také překládati: „syčící“. Srv. Job 41, 9—12
V. 20. srv. s Is 11, 8; 14, 29; Jer 8, 17; Přís 23, 32.

V. 21. „dmychnutí“ = „dech“ = nejnepatrnější hnutí Boží všemohoucnosti. — Jako Bůh uspořádal úměrně vesmír a z toho řádu vyzírá Boží moudrost, tak volil moudře i prostředky ku potrestání Egypťanů, volil je účelně: aby zřejma byla ne toliko spravedlnost a všemohoucnost, ale i milosrdenství Boží a moudrost jeho.

V. 22n. vrací se k v. 18—21abc. Myšlenka, nadhozená ve v. 21de bude prohloubena níže ve v. 24nn. — „prášek“, který nic neváží a nemá tedy nejmenšího vlivu na sklon vážní misky. — Srv. Is 40, 15. — „před tebou“ = proti tobě. Srv. 7, 9. — „Ranní“ rosa brzy mizí v paprscích vycházejícího slunce. Srv. Os 6, 4; 13, 3.

24 Ale ty smilováváš se nade všemi, ježto všecko můžeš,
a přehlédáš hříchy lidské, by se káli.
25 Vždyť miluješ všecko, cokoliv jest,
a nic nemáš v nenávisti z těch věcí, které jsi učinil;
neboť, kdybys byl něco nenáviděl, nebyl bys to [ustanovil
aniž] učinil.
26 A jak by bylo co zůstalo, kdybys ty byl nechtěl,
aneb, co by od tebe nebylo vyvoláno, kterak bylo by
zachováno?
27 Ale ty šetříš všech věcí, protože jsou tvé, Pane, milovníče
života;

Hlava 12.

1 neboť nesmrtelný duch tvůj jest ve všech věcech.
2 Protož ty, kteří bloudí, maličko tresceš,
a čím hřeší jim připomínaje napomínáš je,
aby zanechajíce zloby věřili v tebe, Pane.

3 Vždyť měl jsi v nenávisti také dřevní obyvatele své svaté země,
4 protože ohyzdné skutky před tebou činili
kouzelnictvím a bezbožným bohoslužebnictvím

V. 24. navazuje na 21de. — Dva jsou důvody milosrdenství Božího: 1. jeho všemohoucnost a 2. hlavně jeho láska (v. 25). — Pozemský panovník jest povinen a byl zejména dle názorů starovýchodních trestati dle přísné spravedlnosti (práva odvetného), kterou nemohl dle své vůle mírniti; smysl poddaných pro přísnou spravedlnost byl by se bouřil proti králi příliš milostivému. Ne tak Bůh všemohoucí, kterého nikdo nemůže volati k zodpovědnosti za to, že mírní spravedlnost milosrdenstvím. — Pozemský panovník nemá vždy zločince v moci, nesmí s trestem otáleti, sice by mu uprchl. Ne tak Bůh všemohoucí, který má hříšníka vždycky v ruce, a jemuž nemůže nikdo ujíti. Srv. Sir 18, 1—14. — V milosrdenství Božím, které shovívá hříšníkům, jeví se také jeho moudrost, která je chce přivésti ku pokání. Srv. Řím 2, 4.

V. 25. Milosrdenství Boží vyvěrá z lásky jeho ke tvorstvu, jež učinil. Srv. Ž 32, 5; 118, 64; 103, 24; 135, 1—9; 144, 9.

V. 26. Jako ze stvoření, tak i ze zachovávání tvorstva vyplývá láska Stvořitelova ke tvorům. Kdyby jich Bůh nemiloval, přestal by je zachovávati i obrátili by se v nivec. — „vyvoláno“ nebo „povoláno“ tvůrčím slovem „Budiž“ jak vypravuje Gn 1.

V. 27. Protože Bůh vše stvořil a zachovává, proto jest pánem všeho. — Milovník „života“ lidí, zvířat (i rostlin).

Hl. 12. — V. 1. „duch Boží“ v lidech i zvířatech je „dech života“. Protože je v nich duch Boží, proto jsou jeho majetek, kterého si Bůh jako každý vlastník chrání, pokud jemu se líbí. Protože je ten duch „nesmrtelný“, trvají tvorové, dokud jim Bůh dech života nevezme (Ž 103, 29). Heinisch. — Latinský překlad podává 12, 1 takto: „O, jak dobrý a líbezný jest, Pane, duch tvůj ve všech věcech!“

V. 2. „Protože“ miluješ tvory své a jsi milosrdný. — „věřili“ a dle té víry bohabojně činili, žili. Srv. Gal 5, 6.

V. 3. Dle týchže zásad naložil Bůh i s Kanaanci (v. 3—22). „Vždyť“ odůvodňuje zásadu, vyslovenou ve v. předešlém (2). — „svatá země“ = Palestina. Zach 2, 12; 2 Mach 1, 7. — „dřevní její obyvatelé“ — Kanaanci. Dt 7, 1. — Bůh „měl je v nenávisti“ pro jejich zkaženost, t. j. přesněji mluveno: Bůh měl v nenávisti jejich nemravnost, níže popsanou.

V. 4. O „kouzelnictví“ srv. Dt 18. 9—12. — Bohoslužebnictví kanaanské bylo bezbožné, ježto byly při něm páchány pohlavní výstřednosti a ukrutnosti. Tyto bezcitné surovosti spisovatel líčí podrobněji: obětovali lidi (otroky, válečné zajatce), a zejména děti, a to ne jen cizí, ale rodičové podávali v krvavou oběť i své děti vlastní! (Srv. níže v. 6a.) — Písmo svědčí i na jiných

5 ti nemilosrdní zabíječi dětí,
žráči střev a hltači krve z lidských obětí.
Zasvěcence z prostředku slavnostního shromáždění,
6 a rodiče, kteří svýma rukama zabíjeli bytosti bez pomoci,
chtěl jsi vyhladiti rukama otců našich,
7 aby dostala v dětech Božích obyvatelstvo, jakého je hodna
země ta, která tobě jest ze všech nejmilejší.
8 Ale i těch jsi šetřil, že to byli lidé,
a poslals jakožto předchůdce svého vojska sršně,
aby je pomalu vyplenili.
9 Ne, že bys nebyl s to, abys v boji podmanil bezbožné
spravedlivým,
aneb lítou zvěří neb slovem tvrdým je všecky rázem zahladil;
10 ale pomalu trestaje dávals jim příležitost ku pokání,
ačkoli jsi dobře věděl, že nešlechetný jest původ jejich,

místech, že Kanaanci (a Féničané) přinášeli oběti lidské svým bohům; srv. Lv 18, 3. 21; Dt 12, 31; 18, 9n. a jj. Vykopávky palestinské to stkvěle dokázaly. Steward Macalister pokládá za jisté, že staří Kanaanci podávali ve chrámech v oběť své prvorozence, a dále že bývaly podávány lidské oběti, zejména dětí, když byly kladeny základy k domům; pod velikou starokanaanskou svatyní v Gezeru z let 1500—1300 před Kr. (Jos 12, 12) nalezl celou řadu koster dětí ne starších nežli jeden týden. Sellin vykopal v Taanneku (Jos 12, 21) skalní oltář na úlitby a ten byl ověnčen asi 20 kostrami dětí, vložených do hliněných džbánů. — Dr. Schumacher nalezl ve vykopávkách na Tell el-mutesellimu (Jos 12, 21) kostru asi patnáctileté dívky, která byla zazděna do základů hradního paláce. Macalister nalezl dokonce matku s dítkem zazděnou do základů domu.

V. 5. Není jisto, činí-li tu spisovatel nárok na přísnou dějinnost svého údaje, že Kanaanci při obětních hostinách jedli maso a pili krev obětovaných lidí. Prameny mimobiblické sice, které máme, netvrdí, že tak činili také Kanaanci, ale také toho nepopírají. Mimobiblické prameny dosvědčují aspoň tolik, že toto lidojedství vyskytovalo se při bohoslužbě u jiných národů, i u Řeků! Bylo-li požíváno masa, zejména vnitřností obětovaného zvířete, stačilo učiniti toliko jediný krok dále k požívání masa obětovaných lidí, dětí. — „zasvěcence“ v tajemnou nauku a bohoslužbu kanaanskou, tedy zasvěcence kanaanské. — Zdá se, že spisovatel líčí jevy starší barvami své doby mladší. Při tom „slavnostním shromáždění“ byli obětováni lidé a masa jejich bylo požíváno.

V. 6. Ohavnost byla, že lidé zabíjeli při obětech lidi. Dostoupila nejvyššího stupně, když rodiče vlastní děti zabíjeli — ti, kterým příroda ukládá, aby pečovali o život dětí, jež venkoncem na nich závisí. „Bůh“ chtěl vyhladiti rukama Israelitů nepolepšitelné Kanaance, jak vyplývá z Ex 23, 23; 33, 2; 34, 11nn.

V. 7. „děti Boží = Israelité, kteří jsou jí hodni pro svou čistou náboženskomravní nauku a bohoslužbu. — Bůh ji „dětem Božím“ sliboval. Srv. Gn 15, 18nn; 13, 15. a jj. — Palestina byla Bohu zemí nejmilejší, ježto v ní sídlil národ jemu nejmilejší. Tu lásku jevil tím, že se v ní zjevoval, v ní prostřed národa svého se usídlil, a zvolil ji za kolébku Mesiáše a jeho říše.

V. 8. Všelidství učily také všecky školy řeckých filosofů doby, kdy spisovatel Moudr žil. Dokonale tuto myšlenku (proti židovskému úzkoprsému vlastenectví) vyslovilo teprve křesťanství. — O všeobecné lásce Boží k lidem srv. výše 7, 23 (duch lidumilný); 11, 25; 12, 1n. — Bůh slíbil, že na Kanaance pošle sršně Ex 23, 27nn; Dt 7, 20. Josue (Jos 24, 12) svědčí, že Bůh ten slib splnil. Z dějin je známo, že ne jednou byli obyvatelé té oné krajiny nuceni vystěhovati se pro veliké množství vos nebo podobné drobné zvířeny; rozsáhlé kraje rovníkové Afriky nelze lidstvu obývati pro množství much tam žijících, zvaných Glassinna morsitans. — „vojsko Hospodinovo“ byli Israelité. — „pomalu“ proto, že jim chtěl popřáti času ku pokání (v. 10).

V. 9. „bezbožné“ Kanaance „spravedlivým“ Israelitům. — S „lítou zvěří“ srv. výše 11, 17—19; s „tvrdým slovem“ srv. výše 11, 20: „dech Boží“.

V. 10. Bůh Kanaance „pomalu“, znenáhla trestal jako Egypťany. Srv. výše 11, 23—12, 2 (Řím 9, 22n), ač věděl, že se nepolepší. Srv. 11, 13n. — Bůh,

že jim jest vrozena jejich zloba,
a že se nezmění jejich smýšlení na věky.
11 Neboť proklaté plémě byli od počátku.
Aniž koho se boje dávals jim odpuštění hříchův.
12 Neboť kdo smí říci: „Co jsi učinil?"
Aneb kdo se postaví na odpor soudu tvému?
Kdo tě obviňovati bude, zahynou-li národové, které ty jsi učinil?
Aneb kdo přijde před tebe, aby hájil nešlechetných lidí?
13 Vždyť není jiného Boha kromě tebe, který pečuje o všecky,
aby ti bylo dokazovati, že jsi nesoudil nespravedlivě...
14 Ani král ani uchvatitel moci nebude se dotazovati před obličejem tvým,
na ty, které jsi potrestal.
15 Protože však jsi spravedlivý, spravedlivě všecko řídíš
pokládaje za věc moci své nedůstojnou,
abys odsuzoval toho, kdo nemá býti trestán.
16 Tvá totiž moc je počátek spravedlnosti (tvé)
a proto, že jsi Pán všech, všem odpustiti hledíš.

---

i když předvídá, že hříšník pokání činiti nebude, poskytuje mu dosti příležitosti a milosti, aby se polepšil, nebere mu svobodné vůle; nepolepší-li se, je to jeho vlastní vina, za kterou je sám zodpovědný. — Původ Kanaanců byl „nešlechetný, ježto jejich předkové až po Kanaana, syna Chamova, byli nešlechetní, nešlechetnost byla v jejich rodě dědičná, přešla jim v krev i morek, byla jim druhou přirozeností. Srv. výše 3, 12; 4, 6. — „smýšlení" a s ním souvislá zloba, zlá vůle, zatvrzelost ve špatnostech. — Kanaanci, jakožto národ, celek, svého smýšlení nezměnili, a proto zahynuli; tím není však řečeno, že nezměnili svého smýšlení jednotlivci, jako na př. Rahab (Jos 6, 25; Mt 1, 5; Žid 11, 31; Jak 2, 25). Srv. také Jos 10, 27.

V. 11. Základ zatvrzelosti Kanaanců byla kletba, kterou pronesl Noe nad jejich praotcem dle Gn 9, 24nn. — Ta kletba však nezbavila jich ani svobodné vůle, ani dostatečné milosti Boží; Noe toliko předpověděl, že se jim nedostane milostí, jako Semovcům a Jafetovcům, kteří se dočkají křesťanské milosti a pravdy. — Bůh shovíval Kanaancům pro své milosrdenství, ne proto, že mu bylo někoho se obávati, kdyby nebyl šetrně s nimi nakládal, ale kdyby je byl hned s veškerou přísností dle spravedlnosti potrestal.

V. 12. podává čtyři důvody, že Bůh nemá se koho báti, ve tvaru otázek jako Job 9, 12; Is 45, 9; Dan 4, 32; Řím 9, 20. — v. 12a odpovídá 12c; 12b odpovídá 12d. — Nikdo nemůže volati Boha k odpovědnosti pro jeho soudcovský nález (12a) ani proto, že ten nález vykonal (12c), že naložil, jak za dobré uznal se svým majetkem. — Žádný člověk, bytost Bohu poddaná, nemůže se vzpírati nálezu Božímu (12b), nemůže povstati proti Bohu jako obhájce ve věcech trestných (12d), ježto Bůh trestá toliko nešlechetnost, které přece hájiti nelze.

V. 13. Bůh dokazuje svou pečlivou lásku k lidem tak dokonale (13a), že nemůže žádný právní přítel předstoupiti před Boha (v. 12d) a žádati od něho důkaz, že nenaložil s nešlechetnými nespravedlivě (13b).

V. 14. souvisí s v. 12c. — Žádný, kdo má mezi lidmi nejvyšší moc (svrchovanost), ať jí došel zákonitě („král") nebo násilím („uchvatitel", tyran), nemůže se příti s Bohem; tím méně člověk poddaný (srv. v. 12c).

V. 15. Ačkoli Boha nikdo nemůže volati k odpovědnosti, protože svou všemocí všecky převyšuje, činí vše spravedlivě, ne jako leckterý člověk, který moci své zneužívá. Jako je Bůh nejvýše mocný, tak jest i nejvýše spravedlivý. — „nemá býti trestán", kdo trestu si nezasloužil.

V. 16. „počátek" = základ, důvod. — Pozemský vladař, který je podřízen vyššímu, může míti jakýsi důvod k nespravedlnosti — zavděčiti se vyššímu, který si té nespravedlnosti přeje. Ne tak Bůh. Bůh může býti dokonale spravedlivý pro svou svrchovanou všemohoucnost. Kdo nakládá s majetkem cizím, snadno se zpronevěří, Bůh nakládá toliko s majetkem svým. — K v. 16b srv. výše 11, 24. — Pozemský vladař snadno sahá k nespravedlnosti, aby upevnil svůj trůn. Bůh toho nepotřebuje, ježto nikdo ho s trůnu svrci nemůže.

17 Neboť ty ukazuješ moc svou, když lidé nevěří v dokonalost
mohoucnosti tvé,
a smělost těch, kteří ji znají, usvědčuješ.
18 Ty však mocným jsa panovníkem mírně soudíš
a s velkou shovívavostí nás spravuješ,
neboť máš moc, kdybys chtěl jí užíti.
19 Tys pak skutky takovými vyučil lid svůj,
že spravedlivec má býti lidumilný,
a dal jsi libou naději synům svým,
že dáváš příležitost ku pokání, když zhřeší.
20 Neboť jestliže jsi nepřátele sluhů svých, hodné smrti,
s tak velikou pozorností ba prosbami trestal,
dávaje jim čas i příležitost, aby se odvrátili od zloby,
21 s jakou teprv bedlivostí káral jsi syny své,
jejichž otcům nejlepší věci jsi slíbil smlouvami, přísahou
potvrzenými!
22 Kdežto tedy nás (tresty) polepšuješ,
šviháš nepřátele naše tisíceronásobně,
abychom trestajíce dobrotivost tvou na paměti měli,
a trestáni jsouce doufali ve tvé milosrdenství.
23 Protož i těm, kteří nesmyslně a nespravedlivě živi byli,
jejich vlastními ohavnostmi způsobil jsi největší muky.

V. 17n. vykládají, jak právem lze říci, že Bůh „všem odpustiti hledí“ (v. 16b), i když tolikými a tak velikými tresty ukazoval svou moc. — Bůh ukazuje svou moc těm, kteří v ni nevěří, jako ji ukázal Egypťanům a Kanaancům, později pak Assyřanům. Srv. Ex 5, 2; 4 Král 18, 31—35. Srv. také 2 Mach 9, 4 — Dokonalost všemohoucnosti Boží „znali“ Israelité, kteří byli o ní od malička poučováni. Kteří ji „znali“, ale skutky jednali proti ní, kteří ji vyzývali hříchy svými, dopouštěli se veliké „opovážlivosti“. Bůh je usvědčil, jaká smělost je to, protiviti se Všemohoucímu, usvědčil je tresty, které tu všemohoucnost zřejmě hlásaly. Byli to popředně Židé, kteří dali se svésti k odpadu od židovstva k pohanstvu.

V. 18. I když Bůh pohanům a opovážlivým Židům svou moc ukazuje, činí tak mírně a pomaličku, shovívavě, ježto zůstává „mocným panovníkem“, který může kdykoli své moci užíti. Ti pohané a odpadlí Židé sice vyzývají, dráždí Boha, aby zakročil, Bůh „však“ zadržuje svou moc. Srv. výše 11, 17—21. 23.

V. 19. Bůh milosrdenstvím svou moc a spravedlnost mírnící, kromě úmyslu, vysloveného výše (11, 24—12, 2) chtěl: 1. býti Israelitům vzorem, kterak mají milosrdenství prokazovati svým bližním a 2. chtěl Israelity ujistiti, že se jim dostane příležitosti ku pokání, zhřeší-li (v. 19—22). — „skutky takovými“ milosrdnými. — „spravedlivec“ = „syn Boží“ = Israelita. Srv. výše 10, 15. 19. — O „lidumilnosti“ srv. výše v. 8 a 1, 6. — Zdůrazněn tu příkaz, daný Israelitům již Lv 19, 18 a rozšířen i na příslušníky jiných národů.

V. 20. „sluhové Boží“ = Israelité. — Bůh je trestal s velikou „pozorností“, aby nepřestoupil zásady, vyslovené výše 11, 21d; 12, 8—10. — Bůh svým milosrdenstvím vztahoval takořka ruce ku hříšníkům, a „prosil“, zapřísáhal je, aby se polepšili. Srv. Is 65, 2; Přís 1, 24; Jer 7, 13. — Kdežto Egypťané a Kanaanci byli „hodni smrti“, měli Israelité právo čekati, že budou splněny sliby dané otcům. Gn 14, 18; 22, 15nn; 26, 2nn. — To vše dodává Israelitům naděje, že Bůh bude k nim milosrdnější nežli byl k pohanům. Srv. výše 11, 10n. 15c; 16, 10nn; 18, 20nn.

V. 22. vyvozuje všeobecnou zásadu z v. 20n. — „polepšuješ“, jako otec, vychovávající tresty děti (srv. 11, 9). — „tisíceronásobně“ = tisícerým způsobem. Tak veliký jest rozdíl, jak trestá Bůh své syny a jejich nepřátele! — „šviháš“ jako pán sluhu (otroka) svého.

V. 23. Spisovatel, který od v. 3. obíral se popředně Kanaanci, vrací se k Egypťanům, aby v doslovu (v. 23—27) ukázal, že dle zásad uvedených ve v. 3—22 trestal Bůh také Egypťany. — „Proto“, že „šviháš nepřátele

24 Za cestu bludu totiž daleko zabloudili
za bohy majíce ze zvířat nejodpornějších nejopovrženější,
davše se oblouditi, jako nerozumné děti.
25 Proto jsi na ně, jako na děti, nemající rozumu,
poslal směšný trest.
26 Kdo však směšným káráním nedají se napraviti,
těm třeba soudu, Boha hodného zakusiti.
27 Neboť když na ty, kterými byli trápeni se zlobili,
na ty, které za bohy měli,
když byli jimi hubeni,
viděli a poznali, že ten je pravý Bůh,
o kterém prve byli tvrdili, že ho neznají.
Proto také přišel na ně nejzazší trest.

Zacházka do rozpravy o pošetilosti a zhoubě modlářství (13, 1—15, 19).

Bohocta vzdávaná hvězdám a silám přírodním (13, 1—9). Jak nejapné a bezbožné jest vzdávati bohoctu modlám, učiněným rukou lidskou (13, 10—14, 11); původ té zpozdilosti (14, 12—20); jak zhoubně působila na mravnost 14, 21—31); jak šťasten jest Israel, jejž uchoval Bůh toho zla (15, 1—6); vina modlářů ukázaná na hliněné soše (15, 7—13). Pošetilí pohané ctí dokonce bohy jiných národů a klaní se zvířatům (15, 14—19).

Hlava 13.

1 Byliť blázni všichni lidé (od přirozenosti),
v nichžto nebylo známosti Boha,
kteří z viditelných dokonalostí nemohli poznati toho, který jest,
aniž pozorujíce díla, nalezli umělce,

naše...“ (v. 22b). — „nespravedlivci, kteří nesmyslně živi byli“, t. j zvířatům bohoctu vzdávali (v. 24) a pravého Boha znáti nechtěli (v. 27), byl Egypťané. — „ohavnosti“ byli Israelitům bohové egyptští. Srv. Dt 7, 25nn 27, 15; 3 Král 11, 5; 4 Král 23, 13nn. — O trestu vlastními ohavnostmi srv výše 11, 16.

V. 24. Egypťané bohoctou zvířat zabloudili za cestu, za hranice možného lidského poblouzení. Blud lidský nejde dále.

V. 25n. „směšný“ = žertovný, smích budící, jako rodiče malé děti „bacají“. — Spisovatel rozlišuje dva druhy trestů: 1. lehčí, takořka hravý, 2. přísný, jevící Boží všemoc, a tedy trest, Boha hodný. — Prvním způsobem trestu bylo prvních devět egyptských ran, druhým způsobem byla rána desátá a pohroma, která stihla Egypťany v Rudém moři, tedy trest smrti. Trest druhého způsobu čeká také Egypťany, kteří za dob spisovatelových Židy pronásledují.

V. 27. “zlobili se“, byli hubeni atd. — Egypťané. — „Ta“, kterými byli trápeni, byla zvířata, „která za bohy měli“. — Egypťané tvrdili o Bohu, že ho neznají, dle Ex 5, 2. — Byli nuceni uznati ho dle Ex 8, 8. 28; 9, 27; 10, 7. 16. 17. — Poznali ho sice, ale nevyvodili z toho poznání nutných důsledků, nedomyslili ho, nevzdali se modlařství a „proto“ stihl je trest nejzazši — smrt prvorozenců a vojska egyptského v moři; možno, že měl spisovatel na mysli také jejich záhubu věčnou. Srv. níže 17, 21.

Hl. 13. — V. 1. Spisovatel, zmíniv se výše o modlářství Egypťanů i Kanaanců, pokládá za užitečné podrobněji vylíčiti nesmyslnost a zhoubu této bohoslužby ve třech jejích tvarech: 1. v bohoctě sil přírodních a těles nebeských (13, 1—9), 2. model rukou lidskou zhotovených (13, 10—15, 13) a 3. v bohoctě všelijakých bůžků, ba i zvířat (15, 14—19). Těmito úvahami chtěl spisovatel a) Židy, svému náboženství věrné, ve víře utvrditi, b) odpadlé nebo kolísající se Židy přivésti k rozumu, a c) i pohany dobré vůle získati náboženství židovskému. — Spisovatel pokládá bohoctu sil přírodních za nejmírnější stupeň pošetilosti; horší je modlářství, kterým klaní se člověk výrobkům svých rukou,

2 ale buďto oheň, nebo vítr, nebo tekutý vzduch,
neb okruh hvězd, neb obrovskou vodu,
nebo slunce a měsíc měli za bohy, kteří spravují svět.
3 Jestliže libujíce si v jejich kráse, měli je za bohy,

---

nejhorší jest směsice bůžků všelijakých národů a bohocta zvířat. — „ť“ v „bylíť“ navazuje na to, co bylo výše řečeno; nesmyslnost modlářství (13, 1—15, 19) dokáže, jak trestuhodni byli Egypťané a Kanaanci. — „Boha“ pravého, proti kterému bohové pohanů jsou nicoty. — Bláhoví pohané jsou se svými představami o bozích takořka srostlí, staly se jim druhou přirozeností, proto jsou „bláhoví od přirozenosti“. Přes to mohou ze své pošetilosti vybřísti, mohou si osvojiti moudrost pravého poznání Boha (srv. 6, 12nn). Nečiní-li tak, jsou za to zodpovědni a zasluhují trestu právem. — „Ten, který jest“ (Jahve) jest Bůh Israelův (Ex 3, 14). Každý člověk zdravého rozumu a dobré vůle může snadno ze světa, jakožto díla (účinku) usuzovati, že jest tvůrce (příčina), který svět učinil. Z toho, že jsou ve světě a na světě bytosti všelijakých dokonalostí, kterých nemají samy od sebe, možno vyvozovati, že je tvůrce, který všecky ty dokonalosti (dobra) tvorům dal, který jich nedostal od nikoho vyššího, který je má sám od sebe („ten, který jest“), kterého nikdo jiný neučinil. — Srv. Řím 1, 21. — „viditelné dokonalosti“ = zřejmě dobří, dokonalí tvorové (srv. Gn 1, 10. 12. 18). — Řekové, kteří vynikli tolik výtvarným uměním, kteří pozorovali se vzácnou pozorností umělecké výtvory a slavili své mistry, nepovznesli se k tomu, aby uznali umělce nejvyššího, ačkoli pozorovali jeho dílo — přírodu.

V. 2. Živly přírodní, oheň, vzduch, vodu a zemi zbožňovali již Peršané. Taktéž činili Řekové i v Egyptě za časů spisovatele knihy Moudr uctívajíce Plutona (země), Poseidona (moře), Hefaista (oheň) a Heru (vzduch). Kromě Hery ctili také Aeola (vítr). Již Plato odvozoval řecké bohy od sil přírodních; také Stoikové snažili se bohy lidové vyložiti zjevy přírodními. — Možno, že slyšel spisovatel Moudr také o bohoctě Mitrově, která počala tehdy vnikati z dalšího Východu do Egypta a která také slunce a živly zbožňovala. — „okruh hvězd“ znamená tu nebeskou celou klenbu hvězdnatou, nebeskou polokouli. U Babyloňanů, Egypťanů i jiných starých národů východních, nevyjímajíc ani Řeky, bývaly od jakživa hvězdy zbožňovány a proto již Dt 4, 19; Jer 10, 2 tuto bohoctu zavrhuje. Z bohocty hvězd vyplynula astrologie, ve které vynikali tolik Egypťané. (Srv. řecká jména Mars, Merkur, Jupiter, Venuše, Saturn.) — „obrovskou vodu“, t. j. pravodstvo původního chaosu pokládali Egypťané za boha Nun, se kterým smísili později Ptaha, nazývajíce ho „velikým okeánem, otcem všech bohů, velikým bohem prapočátku, který nejprve byl jakožto prvý prabůh.“ Také Nil sluje v egyptských památkách „otcem bohů“. (Srv. babylonského boha Apsu a bohyni Tiamatu.) — Kromě Poseidona znali Řekové Nerea (starého boha mořského) a jeho dcery Nereovny, jakož i vodní nymfy, zvané Najady. (Srv. Amfitritu, manželku Poseidonovu, zobrazenou jako královnu moře.) — Dvěma slovy „slunce a měsíc“ Vulg překládá věcně správně hledíc ke Gn 1, 14 řecké: „svítilny“ (= světelná tělesa). — Slunce a měsíc byly pokládány od četných národů za bohy. V Egyptě byl bohem slunce Ammon-Re a Horus (srv. babylonsko-assyrského Šamaše, kanaanského Baala). Řekové ctili ve slunci Apollina. (Srv. Mithra-Helios.) Měsíc zbožňovali v Egyptě jménem Thoth a Osiris (srv. babylonsko-assyrského Sina, kanaanskou Astartu). Řekové viděli v měsíci bohyni Artemis. — Slunce a měsíc spolu s 5 oběžnicemi vládly po pořádku po jednom dnu v týdnu: slunce v neděli, měsíc v pondělí, Mars v úterý, Merkur ve středu, Jupiter ve čtvrtek, Venuše v pátek, Saturn v sobotu. Tento názor přijali Egypťané od Babyloňanů a podali jej dále na západ. Tito „bohové“ stanovili prý osud člověka. Také Řekové přijali tento „vladařský týden“ od Babyloňanů a Egypťanů.

V. 3. „jejich“ slunce, měsíce, hvězd a jiných tvorů výše ve v. 2. jmenovaných. — „Vstoupíš-li do domu a vidíš, že všecko jest vypěstěné, urovnané a ozdobené, máš jistě za to, že je v čele toho domu pán a ten že je mnohem lepší nežli ony dobré věci: tak v tomto domě světa, když pohlédneš na nebe a zemi, na prozřetelnost, pořádek a zákon, měj za to, že je pán a otec všehomíru, krásnější nad hvězdy a strany světa.“ (Minutius Felix † 209.) Tak chápali krásu a velikost světa básníci hebrejští. Srv. Ž 18, 2; Job 36—41.

měli věděti, že mnohem lepší jest Pán jejich.
Neboť první původce krásy všecky ty věci stvořil.
4 Jestliže pak se divili jejich síle a působení,
měli z nich vyrozuměti, oč silnější jest jejich tvůrce.
5 Neboť z velikosti a krásy tvorů
lze závěrem stvořitele jejich poznati.
6 Avšak tyto dlužno méně kárati,
ježto ti bloudí snad jen proto, že Boha hledají a nalézti chtějí
7 Obírajíce se totiž skutky jeho zkoumají (ho),
ale dávají se pohledem svésti,
ježto věci, které vidí, jsou tak krásné.
8 Přece však ani těm nelze odpustiti;
9 neboť jestliže mohli tolik poznati,
že uměli svět prozkoumati,
jak to, že jeho Pána dříve nenalezli?

10 Avšak nešťastni jsou a o mrtvé opírá se naděje těch,
kteří bohy nazývají díla rukou lidských,
zlato a stříbro, výrobky umění, podoby zvířecí,
nebo neužitečný kámen rukou starobylou zpracovaný.
11 Nebo drvař, vyřeže na příklad ze stromu hodný kus dřeva,
pečlivě s něho všecku kůru oloupe,
pěkně jej, jak dovede zpracuje,
a udělá kus nářadí, užitečného pro domácí potřebu;

V. 4. Jestliže se divili jejich síle — a měli je proto za bohy...

V. 5. „závěrem" důsledným, z účinku na příčinu a srovnáním, obdobou jich. Z krásy a moci tvorů lze se dovtípiti, že jest tvůrce jejich mnohem krásnější a mocnější. — „Církev učí, že Boha, všech věcí počátek a konec, přirozeným světlem lidského rozumu z věcí stvořených jistě lze poznati." (Sněm vatikánský.) — Srv. Řím 1, 20.

V. 6. „tyto", kteří ctí síly přírodní za bohy proti těm, kteří o tyto síly se nestarajíce, ctí modly rukou lidskou zhotovené nebo zvířata. Srv. níže v. 13nn; 14, 15nn.

V. 7. poněkud je omlouvá, připouští dobrou vůli, ale ve v. 8. jsou také přiměřeně káráni. Jestliže mohli vykonati duševní práce mnohem namahavější — prozkoumati svět, mohli zajisté také z věcí stvořených poznati Stvořitele, což jest mnohem snadnější. Tím snadnější, že Bůh se dá sám snadno nalézti. Výše 1, 1—3; 6, 12nn. — „Co může býti tak zřejmo a tak průhledno, když pohlédneme k nebi a pozorujeme věci nebeské, jako je zřejmo, že je nějaké božstvo vynikajícího rozumu, kterým je to řízeno?" (Cicero.)

V. 10. „Avšak" klade počínající odstavec proti odstavci 13, 1—9. — „nešťastní" = nešťastnější, ubožejší jsou ti, kteří zbožňují modly od lidí zhotovené (13, 10nn) nežli ti, kteří zbožňují síly přírodní (13, 1—9). — „mrtvé" jsou modly proti Bohu „živému" i proti živým neb aspoň sílu jevícím „bohům", o kterých mluveno výše (13, 1—9) a kteří přece mohou člověku prospívati nebo škoditi. — „nazývají" je a také vzývají. — „díla rukou lidských" proti silám přírodním, jež jsou díla rukou Božích. — Modly jsou ze zlata, ze stříbra, z kamene anebo ze dřeva. — Modly od výrobce „starobylého" byly pokládány za hodnější úcty, za světější a mocnější, třeba že nebyly umělecky zpracovány. — Proti bohoctě model, udělaných rukou lidskou, ze zlata a stříbra (Is 44, 9—20; 2, 20; Sk 17, 29) horlili již starší spisovatelé bibličtí. Srv. zejména Jer 10, 3—15. (Is 40, 18—20; 41, 7; 46, 5—7; Ž 113b, 12—16; 135, 15—18; Bar 6 a jj). Také řečtí myslitelé zavrhovali obyčej zobrazovati Boha. Již Heraklit z Efesu (kol. r. 500 před K.) pak Stoikové i Skeptici. — Měl tedy spisovatel Moudr hojně předchůdců v této příčině, domácích i cizích.

V. 11. Spisovatel uštěpačně počíná líčiti vznik modly, aby zřejma byla její bezcennost. Má na zřeteli Is 44, 10—20. — „drvař", který poráží stromy, jak jemný to umělec! Srv. Is 44, 13. — „vhodný" ku zpracování, „kus nářadí" na př. toporo k sekeře nebo pod.

12 toho pak, co při práci odpadlo,
užívá, aby si uvařil jídlo (a nasytil se);
13 ostatek pak toho, ježto se nehodí k ničemu,
dřevo křivé a plné suků vezme,
ořezává je z kratochvíle,
pracuje o něm se zábavnou dovedností,
a dává mu podobu člověka,
14 nebo bídného nějakého zvířete;
potře (je) hrudkou a líčidlem do červena namaluje mu kůži,
a všelikou skvrnu, která jest na něm, zatře;
15 poté udělá příbytek, hodný jeho,
pověsí je na stěnu a upevní železem;
16 i pečuje o ně, aby nespadlo snad,
věda, že nemůže sobě samo pomoci,
ježto je to soška a pomoci potřebuje.
17 Modlí se pak za statek, za sňatek a za děti,
nestydí se mluviti s tím, co jest bez duše;
18 o zdraví žádá toho, co nemá síly,
a za život prosí mrtvého;
o pomoc volá k neosvědčenému,
19 za šťastnou cestu žádá toho, který choditi nemůže,
a za zisk, práce zdar a štěstí v řemesle
žádá toho, co nemá síly dokonce žádné.

Hlava 14.

1 Jiný zase plaviti se hodlaje
a přes hrozné vlny cestu činiti chtěje,
vzývá dřevo křehčejší nežli je to, které ho nese.

V. 13. Dřevo to je shluk srostlých suků, hmota tak mizerná, že „se nehodí k ničemu" ani za palivo, při kterém by si drvorubec uvařil pokrm! Ten nepotřebný odpadek skýtá vhodnou látku na — modlu! — „Umělec" se spokojeně nasytil a nyní odpočívá. Tu mu přichází pod ruku odhozený klacek, ze zábavy bere jej do ruky a v té dobré náladě napadá mu, aby z něho vyřezal — modlu. S pečlivostí, jakou člověk věnuje práci, po jídle konané pro zotavení, při které se dvakrát nenamahá, dává se ledabylo do díla, neuvažuje valně o tom, má-li míti nová modla podobu člověka či zvířete.

V. 14. „je" dřevo křivé a sukovité (v. 13b). — Z památek egyptských je dokázáno, že Egypťané své modly natírali barvami. — „zatřel" ty skvrny; byly-li to prohlubeniny, blátem, a na to teprv „zatřel je barvou".

V. 15. „příbytek" = dřevěnou skřínku, jakousi kapličku, která je hodna svého dřevěného obyvatele. — Skřínku zavěsí na stěnu; aby pak dřevo pevně mohlo státi, připevní je železem na stěnu. Srv. Is 40, 20; Jer 10, 4.

V. 16. Ode dřeva, o které drvař (a pak kterýkoliv modlář) pečuje, aby nespadlo, žádá, aby pečovalo o něho (drvaře, modláře)! Jaký to nesmyslný protiklad!

V. 17. srv. s Jer 2, 27 n; Is 46, 7.

V. 18n. srv. s Is 44, 17 n; Bar 6, 7. 11. 18. — Ž 113b, 5 nn. — Všimni si nahromaděných protikladů! — „zisk" v obchodě, „práce" zemědělské (Cornely).

Hl. 14. — V. 1. počíná líčiti jiný příklad nesmyslnosti modlářské. — Egypťané, Féničané, Řekové i Římané mívali modly umístěné na přídi nebo zádi lodi; k těm se v bouři modlívali, jim sliby činili, oběti přinášeli. Srv. Jon 1, 5. — Alexandrijští plavci ctívali takto blížence Kastora a Polluxe (Sk 28, 11. — Cyril Alex). — Takovou dřevěnou modlu nazývá tu spisovatel „dřevo křehké" a srovnává je se dřevem, z něhož je udělána loď. Ta loď má více síly, nežli dřevěný vzývaný bůžek.

2 Neboť toto žádost zisku vymyslila,
a dovedný důmysl je udělal.
3 Tvá pak, otče, prozřetelnost je spravuje,
neboť dal jsi i na moři cestu
a mezi vlnami stezku bezpečnou,
4 chtěje ukázati, že můžeš z jakéhokoli (nebezpečí) vysvoboditi,
aby i bez umění (plaveckého) lidé na loď vstupovali.
5 Chceš tedy, aby neležela ladem díla tvé moudrosti;
proto i chatrnému dřevu svěřují lidé životy své,
a plavíce se přes moře na lodičce zachováni bývají.
6 Vždyť (již) také na počátku, když hynuli pyšní obři,
naděje světa na člun se utekši,
zůstavila světu símě nového plemene,
rukou tvou jsouc spravována.
7 Jeť požehnané dřevo ve službách spravedlnosti,
8 ale z kterého rukama učiněna byla modla, zlořečeno jest,
i dřevo i ten, kdo je zpracoval:
tento, že je udělal,
ono pak, že jsouc poruše podrobeno, bohem nazváno bylo.

V. 2. „toto“ plavidlo, dřevo. — „dovedný důmysl“, kterého se dostalo člověku od Boha. — „žádost zisku“, který slibovaly poklady vzdálených a mořem oddělených krajin. Jaký to rozdíl: modla vyřezaná z dřevěných odpadků od nedbalého drvaře (výše 13, 11nn) a loď, která žádá tolik lidské vynalezavosti, vypočítavosti a dovednosti!

V. 3. líčí oteckou péči Boží o člověka, která ho vedla a podporovala, by nalezl plavidlo, aby je zdokonaloval, aby zkoumal moře, břehy mořské, aby věděl, kdy pravidelně dují nebezpečné větry; ta otcovská péče vedla sta a sta plavců, vytrhla je z nebezpečí smrti, zavedla je (Feničany) až do Britanie atd. To vše činí Prozřetelnost denně. Na zázraky netřeba tu mysliti. Srv. 3 Král 9, 28. — Spisovatel rozvádí myšlenku, známou starším spisovatelům biblickým. Srv. Ž 106, 23—30; 146, 9; 144, 8. 15n. Z řecké filosofie nepotřeboval si co vypůjčovati, leda snad slovo „pronoia“ ač ani to není jisto. — Heinisch připouští domněnku, že chtěl tu spisovatel čeliti nauce Stoiků, kteří slovem „pronoia“ rozuměli Slovo, „Logos“, jakožto příčinu účelného vývoje světa; tento Logos nebyl vlastně nic jiného nežli neodvratný osud. Jaký to rozdíl: neodvratný osud a otcovská péče Boha osobního!

V. 5. „díla moudrosti Boží“ jsou tu všecky síly přírodní, také schopnosti člověkovy. Vše má se uplatniti dle vůle Boží, vše má působiti účinky patrné a nebýti nečinno jako jest dřevěná modla. — Člověk má těžiti ze síly vodní, která nese dřevo, ze dřeva, které na vodě pluje, z pokladů krajin vzdálených, z pokladů své duše, která umí používati toho všeho, atd.

V. 6. uvádí z dějin příklad, svědčící o tom, jaký zisk mělo řízením Božím lidstvo z plavectví.

V. 6. „na počátku“ = kdysi (před potopou). — O „pyšných obrech“ srv. Gn 6, 4n; Bar 3, 26; Sir 16, 8. — „naděje světa“ (lidstva) byli Noe a jeho rodina. — „člun“ = „nepatrné dřevo“ (výše 10, 4) proti obrovským spoustám vodstva potopy, ve kterých byla by naděje lidstva zahynula, kdyby Bůh jí nebyl spravoval. — „nového plemene“ = popotopního lidstva.

V. 7n. „Ve službách spravedlnosti“ je dřevo, užívá-li se ho k jakémukoli účelu slušnému, který neodporuje vůli Boží, na př. na nářadí (výše 13, 11) na palivo (13, 12) atd. Také archa Noemova činila vůli Boží, byla „ve službách spravedlnosti“ a proto se jí dostalo tak velikého požehnání (v. 6) Sv. otcové upozorňují na požehnání dřeva kříže, které učinilo zadost spravedlnosti Boží.

V. 8. Modly slují velmi často v bibli „díla rukou lidských“ pohrdavě. Srv. Dt 4, 28; 27, 15; 4 Král 19, 18; Ž 113b, 4; Is 2, 8; 17, 8 a jj. — Takové dřevo je ve službách nespravedlnosti, hříchu, proto je zlořečeno. — „poruše podrobeno“ je dřevo modly, kdežto pravý Bůh je neporušitelný, nezměnitelný, věčný.

9 Bůh totiž stejně nenávidí bezbožníka i bezbožnost jeho.
10 Vždyť bude dílo i s původcem svým potrestáno.
11 Proto přijde i na modly pohanů soud;
ježto v Božím tvorstvu staly se ohavami,
ku pokušení duším lidským
a pastí nohám nemoudrých.
12 Neboť počátek odpadu (od Boha) byl výmysl zobrazovati,
a vynález tento byl zkázou života.
13 Nebyly totiž (modly) s počátku,
aniž na věky budou.
14 Vždyť je uvedlo do světa jalové blouznění lidské,
a proto krátký konec jest uložen jim.
15 Trpkou totiž bolestí ztrápený otec
dal si udělat obraz brzy odňatého sobě syna;

V. 9. Bůh, který miluje všecko, cokoli stvořil (výše 11, 25), „nenávidí" „bezbožného" v tom smyslu, že ho pokládá za hodného trestu (srv. v. 10). — „bezbožnost" = činy, díla bezbožníkova, zejména modly.

V. 10. Modly, které velí Bůh zničiti, dává tím „potrestati" ve smyslu přeneseném, ježto ve smyslu vlastním trestán může býti toliko tvor rozumný, který zneuživ svobodné vůle trestu si zasloužil.

V. 11. srv. s Jer 46, 25; Is 30, 22. — „v Božím tvorstvu", které Bůh sí učinil ke své službě a slávě; tu modly Bohu odpírají, ba berou a sobě osvojují; proto jsou to „ohavy". — „pokušením" = pohoršením, svodem ke cti bůžků. S tou bohoslužbou nepravou šla ruku v ruce nemravnost. — „pastí" = osidlem. Srv. Ez 7, 19n; 14, 3n. 7. — O poměru model ke zlým duchům srv. Ž 95, 5 (LXX); 105, 37; Is 65, 11; Bar 4, 7; 1 Kor 10, 20. — Předpověď spisovatelova plní se od časů Kristových.

V. 12. Hned jak počalo lidstvo odpadati od jednobožství, počalo zobrazovati modly; obyčej vytvářeti modly velmi přispěl k dalšímu náboženskému úpadku, jakož i ke mravní zkáze, kterou popisuje spisovatel níže ve v. 24—27. Kdyby nebyli si lidé vymyslili modly, nebyli by tak daleko od jediného pravého Boha se vzdálili. „Neboť" počíná odstavec (v. 12—20), kterým chce spisovatel ukázati, jak zhoubný byl ryzosti náboženství i mravnosti obyčej zobrazovati božství.

V. 13. Modly nebyly s počátku, protože si je lidé teprve později vymyslili (v. 12a). Jako vždy nebyly, tak ani vždy nebudou. Srv. Is 2, 20; 30, 22; 31, 7; Jer 10, 15. Přestanou za doby mesiášské.

V. 14. Doklady tohoto „blouznění" budou podány níže: 1. blouznivá láska živých k mrtvým (v. 15n), 2. šílená snaha uctíti nepřítomného krále (v. 17) a 3. vášnivá snaha umělců zalíbiti se králi (v. 18—20). — „uložen" od Boha. — „krátký" proti dlouhé, ustavičné poctě Boha pravého, jediného. — Spisovatel, který tu stanoví, že původním náboženstvím bylo jednobožství, ze kterého teprve jakožto úpadek vyšlo mnohobožství a s ním spojené modlářství, souhlasí s Gn (Srv. Řím 1, 21).

V. 15n. Spisovatel nechce vyšetřovati, které důvody svedly lidstvo k odpadu od Boha, ale hodlá toliko na jednotlivých příkladech ukázati, které náměty přispěly k tomu, že lidé modly dělali a ctili. Nemůže pak býti pochybnosti, že za dob spisovatelových byli lidé živí i mrtví zařazováni mezi bohy; to jistě přispělo k tomu, že počet bohů se množil a že náboženské představy ještě hlouběji klesaly (Heinisch). — Bolest otcova sluje vlastně „předčasná" (= „trpká"), ježto ji způsobila „předčasná" smrt synova. — „zásvětné slavnosti" = mysterie, při kterých se zasvěcovali členové rodiny i s čeledí zvláštní tajemné bohoctě zemřelého miláčka otcova (pánova) a zavazovali se k ustanoveným pravidelným „obřadům". — Častěji sice zbožňovali potomci duše zemřelých předků (atavismus) nežli předkové duše potomků, jak tuto jest líčeno. Ale i tyto případy lze doložiti z pramenů mimobiblických. Fulgentius († 533) na př. dovolávaje se Diefanta Lakedemonského, vypravuje, že zámožný Egypťan, jménem Syrofanes, pozbyv neúprosnou smrtí milovaného syna, aby měl čím se těšiti, dal si postaviti v domě svém sochu zemřelého, kterou domácí, aby se pánu zalichotili, věnčili a zdobili kvítím, nebo které pálili kadidlo. — R. 238 usnesl se sbor egyptských kněží, že dají postaviti do chrámu v Kanopu vedle

toho pak, jenž byl tehdy jako člověk zemřel,
již jako boha ctíti počal,
a ustanovil mezi služebníky svými zásvětné slavnosti a obřady;
16 poté, po čase rozmohl se ten bezbožný obyčej,
zachováván byl [ten blud] jako zákon,
a z rozkazů vladařů ctěny byly modly.
17 Protože lidé nemohli jich ctíti tváří v tvář,
ježto sídlili příliš daleko,
učinili si z dáli představu o jejich podobě,
dali si učiniti jasný obraz krále, kterého chtěli ctíti,
aby nepřítomnému horlivě lichotili, jakoby přítomen byl.
18 K rozmachu úcty jich pak přiměla i neznalé
ctižádostivost umělcova.
19 Ten totiž, chtěje se asi zalíbiti králi,
vynasnažil se (veškerým) uměním svým podobu jeho
zdokonaliti.
20 Dav pak, uchvácený krásou díla,
toho, který nedávno jako člověk ctěn byl,
pokládal nyní za bytost, hodnou bohocty.

---

sochy Osirisovy sošku Bereniky, záhy zesnulé dcerušky Ptolemea III. a manželky jeho Bereniky. — Laktanc († kol 330) svědčí, že Cicero ve spisku, který si byl napsal, aby potěšil sebe sama v zármutku ze smrti své mladistvé dcery Tullie, (spisek se nás nedochoval) napsal, že ji zařazuje do sboru bohů.

V. 16. Bohocta, vzdávaná původně zemřelému v jeho rodině, rozšířila se postupem doby do rodin jiných, zakořenila se, že byla pokládána za závaznou jako zákon a ten soukromý obyčej povýšil na bohoslužbu veřejnou později — skutečným zákonem panovník.

V. 17. počíná vypravovati jiný příklad „jalového blouznění lidského“ (v. 14). — „jich“ — vladařů (v. 16). — „tváří v tvář“ mohli vladaře ctíti, kdož ho vídali. — Vzdálenější obyvatelé říše, kteří krále ani neviděli, vykouzlili si v obrazivosti představu o něm, zajisté jako ideál člověka, vladaře . . . a tak ideálně dali si jej také zobraziti — sochou. Jako snaha zalichotiti se vedla služebnictvo k tomu, že vzdávali bohoctu sošce syna svého pána, tak snaha zalíbiti se vladaři vedla k tomu, že zbožňovali sochu jeho.

V. 18. „jich“ — soch, model. — „neznalí“ byli ti, kteří osobně krále neviděli a proto dali se okouzliti zidealisovanou sochou, která jej zobrazovala krásnějšího nežli skutečně byl.

V. 19. „zdokonaliti“ = zidealisovati, soše vdechnouti cosi nadlidského, božského.

V. 20. „nedávno“, pokud nebyla postavena socha, zobrazující panovníka jakožto bytost nadlidskou. — V Egyptě býval král od nepaměti pokládán za syna bohů a jmenován „bohem“. Lišil se od bohů „velikých“ toliko tím, že se mu dostávalo názvu „veliký bůh“ teprve po smrti, kdežto za živa bylo mu spokojiti se s titulem „boha dobrého“. — „Všecko to poblouznění vzniklo dle všeho ze psího patolízalství, které Východňanu vězí v krvi“ (Erman). — Podobně měla se věc u jiných národů: pokládali vladaře, jakož i jiné vynikající osobnosti za živa nebo po smrti za bohy nebo polobohy. „Diadochové“, kteří se uvázali v dědictví Alexandra Vel., odvozovali svůj rod od bohů a po jejich smrti byla jim božská pocta vzdávána, ačkoli byli pokládáni toliko za polobohy. Teprve Ptolemeus II. Filadelfos zařadil své zemřelé rodiče mezi bohy a dal jim název „bohů spasitelů“; sobě pak a své sestře Arsinoe, kterou pojal za manželku, kázal roku 271 za živa vzdávati bohoctu („bohův sourozenců“). Egypští kněží toto božství svých panovníků, náboženství přejících, uznávali. — Králové syrští (Seleukovci) byli podobně zbožňováni: Seleukos byl nazván „Zeus Nikator“, Antioch I. slul „Apollo Soter“, Antioch II. — vůbec „bůh“, Antioch IV. nazval se „bůh jasný“ (slavný); Antioch II. bůh nařídil, aby ku cti panovníků za živa byla konána bohoslužba.

21 To tedy bylo osidlem lidstvu,
že lidé nehodě nebo králům se podrobujíce,
nesdělitelné jméno kamenům a dřevu dávali.
22 Tu nebylo dosti, že bloudili v představě o Bohu,
ale i v boji velikém nevědomosti živi jsouce,
tato, tak veliká zla štěstím nazývají.
23 Buď totiž obrady, při kterých zabíjejí děti,
nebo slavnosti pokoutní, nebo šílené průvody s výstředními
obyčeji konajíce
24 ani života ani čistoty manželství nedbají,
ale jeden druhého úkladně zabíjí, nebo cizoložstvím zarmucuje.
25 Všecko vesměs drží krvelačnost, vražda, krádež, podvod,
úplatnost, zpronevěra, zlořád, křivá přísaha,
týrání poctivých lidí, (26) zapomínání na dobrodiní,
prznění duší, smilstvo proti přírodě,
rozvrat manželství, cizoložství a necudnost.
27 Bohocta totiž nicotných model
všeho zlého počátek i příčina i konec jest.

V. 21. je přechod k dalšímu odstavci (v. 22–31), který líčí zhoubné následky modlářství na mravnost. — To, že lidé kámen a dřevo zbožňovali, stalo se osidlem jejich mravnosti. — „nehodě se podroboval“ otec, o kterém výše v. 15n. „králům se podrobovali“ ti, kteří jim chtěli se zalichotit, jak líčí v. 17—20 „nesdělitelné“ jest jméno „Bůh“, které přísluší toliko jednomu, jedinému. — Srv. Is 42, 8. — Z „kamene a dřeva“ byly modly. Srv. výše 13, 10nn.

V. 22. Blud v představě o Bohu zavedl do bahna nemravnosti. Modláři, oddáni jsouce hříšným vášním, neměli toho, co S. Z. pokládal za největší štěstí — pravého pokoje, vyplývajícího ze spojení duše s pravým Bohem. Život hříšný jest ustavičný nepokoj, neklid, „válka“. A co je při tom nejsmutnější — modláři nazývají tento neřestný život (plný nepokoje) svým pokojem, štěstím! Jaké to poblouzení!

V. 23. O lidských obětech zmínil se spisovatel již výše 12, 3nn. — Tento zvyk byl rozšířen na březích Středozemního moře ještě za dob spisovatelových. Římský senát zakázal jej teprve r. 79 před Kr.; přes to byly děti obětovány ještě ve 3 století křesťanském! Také císař Tiberius vydal přísné zákony proti nelidskosti této. Přes to císař Eliogabal (218–222) obětoval nejkrásnější chlapce, které dal sebrati po celé Italii, aby vyzvídal z jejich vnitřností budoucno; podobně Nero (54—68), Valerian (253–260), Julian (361—365)! — „pokoutní slavnosti“ jsou všelijaké mysterie, které se za dob spisovatelových šířily z Východu dále na Západ, a při kterých bývaly konány pohlavní neřesti pod rouškou náboženství, neřesti, jež se štítily denního světla. — „Šílené průvody“ konala mládež obého pohlaví, mnohdy maskovaná, po hodech a pitkách s hudbou a tancem ke cti Boha Dionysia nebo jiných bohů, při kterých rozjařilost, hudbou a tancem zjitřená, zvrhala se v nejhrubší necudnosti.

V. 24. Také Livius (39, 8) svědčí o bakchanaliích, že ten, kdo se dal jednou do nich zasvětiti, a chtěl se z nich vyvětiti, býval zabit; tajná společnost náboženská vykládala pak věc tím, že si ho bohové vzali! Odtud krok dále vedl ku vraždám nečlenů. V tomto smyslu „nedbali života“.

V. 25n. „všecko“ = všecek život modlářů. — „úplatnost“ úředníků = „korupce“. — „zpronevěra“ = nedostatek mravního a právního smyslu pro závazek vyplývající ze smlouvy a ze slibu, věrolomnost. — „zlořády“ jakéhokoliv druhu, nedostatek smyslu pro pořádek. — „prznění duší“ myšlenkami a žádostmi necudnými. — „smilstvo proti přírodě“ = sodomie, za dob pohanských velmi rozšířená. — „rozvrat manželství“ = zvolnění manželské trvalosti a jednoty. — „necudnost“ = krvesmilstvo (?). Spisovatel jmenuje nejprve hříchy proti bližnímu a konečně neřesti pohlavní. Srv. Řím 1, 26—31; Gal 5, 19—21; 2 Kor 12, 20; 1 Tim 1, 9n. Bakchanalie, tajné schůzky pod rouškou náboženství, zvrhly se ve společnosti zločinců, takže sám římský senát r. 186 bakchanalie v říši římské zakázal.

V. 27. „konec“ = vrchol. — Modlářství podepřelo a na vrchol přivedlo odpad od Boha. Srv. výše v. 12. — Třebaže hříchy se vyskytovaly již před modlářstvím ojediněle, záplava nemravnosti počíná se s modlářstvím.

28 Neboť (modláři) buď blázní, když se veselí, nebo prorokují lži,
neb živi jsou nespravedlivě, anebo bez rozmyslu křivě přísahají.
29 Spoléhajíce totiž na neživotnost model,
doufají, že jim křivá přísaha nebude na škodu.
30 Za obojí však spravedlivý trest na ně přijde:
proto, že zle smýšleli o Bohu ctíce modly,
a proto, že křivě přísahali ve lsti
pohrdajíce vším svatým.
31 Neboť nikoli mohoucnost těch, při nichž se přísahá,
ale trest hříšníkům příslušný
stíhá vždycky přestupky nespravedlivých.

Hlava 15.

1 Ty však, Bože náš, dobrotivý jsi a věrný,
shovívavý, který svět řídíš v milosrdenství.
2 Neboť i když hřešíme, jsme tvoji, znajíce moc tvou;
nebudeme však hřešiti, ježto víme, že jsme majetek tvůj.
3 Vždyť znáti tebe je svrchovaná spravedlnost,
a věděti o tvé moci jest kořen nesmrtelnosti.

V. 28. „blázní, když se veselí" má na zřeteli „šílené průvody", jmenované ve v. 23. — „prorokovati lži" bývalo spojeno s dětskými obětmi, jmenovanými výše ve v. 23a. Srv. také Dt 18, 10; 4 Král 17, 17; 21, 6; 2 Par 33, 5 n. — „živi jsouce nespravedlivě", jak podrobněji vylíčeno ve v. 24—26; z těch nespravedlností zejména uvedena tu křivá přísaha, jejíž trestnost spisovatel zdůrazňuje dále ve v. 29—31.

V. 29. Za dob, spisovateli Moudr blízkých, víra lidu v bohy a jejich moc značně pobledla, oč měli zásluhu ne poslední řečtí myslitelé, Stoikové, Epikurovci i Skeptikové; za nejvyššího činitele byl pokládán Osud (Tyché, Heimarmené).

V. 30. „obojí", dvojí hřích mají na svědomí: 1. ctíce modly (tedy bohy nepravé) tím, že se dovolávají jejich svědectví přísahou, nedbají Boha pravého (= „zle o něm smýšlejí"), a 2. majíce v srdci svém zapsané pojmy o svatosti, o mravnosti (Řím 2, 12—16), pohrdají tímto svatým zákonem svědomí, který jim hlásá, že je hříšno zneužívati přísahy, posvátného to úkonu k tomu, aby bližní byl obelstěn.

V. 31. Křivé přísahy nemohou ovšem potrestati modly, ale potrestá ji pravý Bůh! — Hrozný stav mravní, do kterého uvedlo pohany mnohobožství a modlářství, tu líčený, dosvědčuje hojnost svědectví mimobiblických, jak již dokázal Döllinger.

Hl. 15. — V. 1. Spisovatel vida pohanské mnohobožství, nemravnost z něho vyplývající a zkázu, do které vrhá své vyznavače, děkuje Bohu za to, že se dostalo národu israelskému pravého poznání Boha, možnosti mravného života, za který kyne blažená „nesmrtelnost". — „Ty však, Bože náš" — proti všem bohům jiným a modlám, je zobrazujícím. — Bůh Israelův je „dobrotivý" proti modlám, jež citu nemají, nemohou proto ani míti „milosrdenství" ani „shovívavosti" s hříšníky. Je „věrný" proti modlám, které nemohou splniti naděje svých ctitelů. (Srv. výše 13, 16—19; 14, 1; 15, 6.) Bůh Israelův řídí svět, kdežto modly pohanů neřídí nic. — Srv. Ex 34, 6 n.

V. 2. Bůh Israelity, i když hřeší, nehubí jako pohany, ale vždycky je zachovává jakožto majetek svůj; udržuje v nich poznání své moci (která může prokázati milosrdenství), nedopouští, aby si zoufali, ale vede je ku pokání (Gutberlet). O moci, která je základem Božího milosrdenství, srv. 11, 24 nn; 12, 16. — Ačkoliv Bůh kajícímu Israeli odpouští proto, že jest jeho majetek, doufá spisovatel, že nebude hřešiti Israel právě proto, že je majetek Boží, že je národ od Boha vyvolený a povolaný k svatosti. Srv. Lv 11, 44 nn; 19, 2; 20, 7 n.

V. 3. „znáti tebe" a dle té znalosti žíti je život mravně dokonalý. Srv. Jer 9, 24; Jan 17, 3. — Israelita, který je hluboce přesvědčen o všemohoucnosti Boží, bojí se ji uraziti; urazil-li ji, snaží se ji hned usmířiti, aby odvrátil od sebe

4 Nás totiž neuvedl v blud svůdný vynález lidí,
ani neužitečná práce malířů,
socha pestrými barvami pomazaná,
5 na které když pošetilec pohlédne, budí v něm žádostivost,
i touží po bezduché kráse mrtvé sochy.
6 Milovníci zla a hodni takových nadějí
jsou ti, kteří je dělají, po nich touží a ctí je.

7 Tak hrnčíř hněte namahavě hlínu, aby změkla,
a dělá pro potřeby naše všelijaké nádoby;
avšak z téže hlíny dělá nádoby k účelům čistým,
jako k účelům opačným, všecky stejně;
ku kterému z těchto dvou účelů té oné nádoby má býti užito,
ustanovuje hrnčíř.
8 I dělá ku zlému se namáhaje boha nicotného z téže hlíny
ten, který málo před tím ze země učiněn byl,
a po malé chvíli vrací se, odkud vzat jest,
požádán byv, aby vrátil půjčenou mu duši.
9 Avšak nestará se, že zahyne,
ani že krátký život má,
ale závodí se zlatníky a stříbrníky,
a napodobuje kovolijce,
a chlubí se, že padělky vyrábí.

---

hrozící tresty; snaže se ji usmířiti doufá v odpuštění, ježto všemohoucnost Boží je základ jeho milosrdenství; tato snaha vede ke spravedlivému životu, který jest kořen, z něhož vyrůstá věčná odměna (= „nesmrtelnost)". Srv. 3, 15; Sir 1, 20; 1 Tim 6, 10. — Kterak vědomí všemohoucnosti Boží odstrašuje od hříchu, srv. výše 11, 21; kterak toto vědomí pudí ke kajícnosti, srv. 11, 9 nn.

V. 4. „Nás", věrné Israelity. — Spisovatel byl si zajisté vědom, že i mezi Israelity bylo mnoho odpadlíků; přes to zůstalo vždy nějaké jádro jedinému Bohu věrno. — „vynález lidí" jsou modly, sochy. Srv. výše 14, 12. — Ten vynález (modly) sváděl k mnohobožství a k nemravnosti, vylíčené výše. Barvy dodávaly soše větší krásy a vnady.

V. 5. „na které" — barvy. — Modly pohanů bývaly nahotiny, jež drážďily v divákovi pohlavní pud (= „budí v něm žádostivost"); divák zatoužil po tom, aby mohl s krásnou modlou pohlavně se stýkati a dějiny dokazují, že nejeden pohan užil modly skutečně k tomu, aby učinil zadost své pohlavní zvrhlosti.

V. 6. Podmět věty jest: „Ti, kteří dělají modly..." — Výrok: „jsou milovníci zla a zasluhují", aby skládali své naděje do model, které nemohou než zklamati.

V. 7. Na slova „kteří je dělají" (v. 6) spisovatel navazuje příklad, podobný onomu v 13, 11—15. Aby ukázal nesmyslnost a hříšnost modlářství, líčil tam (13, 11—15) vznik modly dřevěné, zde (15, 7—13) líčí vznik modly hliněné. Drvař ten pracoval ze zábavy, hrnčíř tu pracuje ze zištnosti a marnivosti. Onen v modly sám věřil, tento v ně nevěří. — „Tak" na příklad. — „k účelům čistým" = mravným. — „k opáčným" = nemravným. — Srv. Is 45, 9; Sir 33, 13; 38, 29 n.

V. 8. srv. s Job 34, 15; Kaz 12, 7. — O člověku, vzatém ze země srv. Gn 2, 7; 3, 19. — O půjčené duši srv. Lk 12, 20.

V. 9. Myšlenka, že „zahyne" (= zemře) nemohla v hrnčíři nevzbuditi vzpomínku na posmrtný soud; a měla ho odvrátit od hříšného úmyslu, on však se nestará o to (Heinisch). Hrnčíř vyrábí po továrnicku modly laciné pro nezámožné třídy. Aby dodal bezcenným výrobkům více hodnoty, napodobuje modly stříbrné, zlaté neb aspoň kovové tvarem a pozlátkem, barvou, že jsou v tom smyslu jeho výrobky „padělky".

10 Popel je srdce jeho, nicotnější než prach země naděje jeho,
a bídnější nežli bláto život jeho.
11 Vždyť nepoznává toho, kdo jej stvořil,
kdo jemu vdechl duši, která pracuje,
kdo jemu vnukl dech života,
12 ale má za to, že je život náš dětská hra,
lidské soužití že jest výnosný obchod,
ježto prý ze všeho, i ze zlého třeba vydělávati.
13 Tento ví totiž lépe než kdo jiný, že hřeší,
když z (téže) hmoty zemní vytváří křehké nádoby i modly.

14 Ti však všichni jsou největší pošetilci a nešťastnější než nemluvně,
nepřátelé lidu tvého, kteří ho utlačují;
15 vždyť i všecky modly pohanů pokládají za bohy,
které (přece) ani očí neužívají, aby viděly,
ani nozder, aby vdechovaly vzduch,
ani uši, aby slyšely,
ani prstů na rukách, aby hmataly,
které i nohy mají nehybné k chůzi.
16 Člověk totiž je udělal,
ten, který má vypůjčenou duši, vytvořil je.
Nemůžeť žádný člověk utvořiti boha, (ani) sobě podobného.

V. 10. Srdce zarytého modláře je bezcitné, není schopno vyššího vznětu, „jako popel“ nemůže pojmouti ani udržeti ohně. Srv. Is 44, 20. — „naděje“ na věci, které mají skutečnou a trvalou cenu nemá. Srv. Ef 2, 12; 1 Sol 4, 13. — „bláto“ přece dochází cíle, jaký mu Stvořitel ustanovil; modlář nedochází cíle, ku kterému ho Bůh povolal.

V. 11. srv. s Gn 2, 7. — Hrnčíř, mohl by snáze, než kdo jiný, pozati a uznati, že, jako jsou modly z hlíny dílem jeho, tak že on sám, bytost živá, je dílem Boha, nepoměrně mocnějšího, kterému dlužno se klaněti (srv. 13, 1 nn) Hrnčíř však této vážné myšlenky nedbá. — „duše“ = „dech života“. Srv. 1, 4; 8, 19; 9, 15. — Srv. naše „duše“ a „duch“.

V. 12. Hrnčíř smýšlí také hmotařsky. Myslí, že je na světě toliko proto, aby se bavil a užíval, jako děti; k zábavě a požitku potřebuje prostředků, těch si dobývá svým průmyslem a obchodem. Již Pythagoras přirovnával život lidský k — trhu. — Hrnčíř ví, že modlářství je nemravné, zlé; má však z toho živobytí!

V. 13. Hrnčíř, který ví lépe než kdo jiný, z čeho jeho (výrobek) modly jsou a kterak byly vyrobeny, může poznati mnohem dokonaleji jejich nicotu, tak jako mohl by poznati lépe než kdo jiný pravého Boha, Tvůrce svého (výše v. 11).

V. 14n. Spoj takto: „Nepřátelé lidu tvého ... jsou největší pošetilci ... Spisovatel má na zřeteli všecky pohany, mezi kterými Židé, za jeho dob po celém světě roztroušeni, žili; zejména však Egypťany a Syry (Seleukovce). Nejinak bylo ve starších dějinách národa israelského. — Nemluvně, dítko je nešťastno proto, že nejsouc vyvinuto tělesně ani duševně nemůže náležitě užívati rozumu a nechá se snadno oklamati. Nešťastnější jsou modláři, kteří přes to, že mají rozum vyvinutý a vyškolený dávají se klamati leskem věcí stvořených, že je pokládají za bohy, ba vzdávají poctu Boží výrobkům rukou lidských, což ani dítě nečiní, pokud není k tomu od starších svedeno.

V. 15. srv. s Ž 113, 12—15; 134, 15—17; Bar 6, 7 nn. — Starší pohané ctili sice výhradně své domácí bohy, ale přičítali i bohům cizím moc aspoň místní, omezenou na krajiny, které národ je ctící obýval. Přičleněním národů do nového svazku říšského přijímali podrobení národové také bohy svých vítězů a politických pánů; také přijetím cizí vzdělanosti bývali spolu i cizí bohové přijímáni. Tak dělo se i v Egyptě za dob spisovatelových.

V. 16. Jak by mohl člověk, který nedal duše sobě, ale má ji vypůjčenou, dáti duši, život modlám (v. 15)? — V. 16c odůvodňuje souběžně s 16ab, proč jsou modly bez života, proč to nejsou bohové. Člověk nemůže vytvořiti ani bůžka, který by jevil život jako člověk; tím méně může vytvořiti Boha nadlidského.

17 Smrtelný jsa mrtvou věc může udělat rukama bezbožnýma.
Jeť sám lepší než ty, které ctí,
ježto sám má život, ale ony nikoliv.
18 Ano i zvířata, bytosti nejodpornější ctí;
neboť dle nerozumu souzeno, jsou horší než jiná.
19 Ani krásná nejsou, aby mohl kdo míti zálibu v nich, jako
lidé ve zvířeti mívají;
pozbyla však také chvály Boží a požehnání jeho.

2. Další řada výstrah a příkladů, kterými doporučuje »Salomoun« snahu o moudrost (16, 1—19, 16).

1. Zvířata, která přinesla Egypťanům neštěstí a Israelitům blaho (16, 1—15). — 2. Nebesa metala na Egypťany blesky a kroupy, na Israelity deštila mannu (16—29). — 3. Egypťany zahalily třídenní temnoty, kdežto Israelitům svítil na cestu ohnivý sloup. — Lid egyptský zastrašen temnem (17, 1—6); zastrašeni také hadači (7, 7—14); všichni Egypťané zděšeni šíleně (7, 15—20); výhody, poskytnuté Israelitům (18, 1—4). — 4. Egypťané byli potrestáni smrtí prvorozenců, Israelitům byl prominut trest. — Jak bolestná byla ta rána Egypťanům (18, 5—13); jak tvrdá byla ta noc (18, 14—19); Israelitům trest za vzpouru odpuštěn (18, 20—25). — 5. Israelité prošli Rudým mořem, které Egypťany potopilo (19, 1—16).

Hlava 16.

1 Proto byli zaslouženě podobnými (zvířaty) potrestáni,
a množstvím zběře zmučeni.
2 Místo těchto muk dobře jsi učinil lidu svému,
jemuž jsi opatřil, podle toho, jak dychtivě žádali,
neobyčejný pokrm za výživu — křepelky,
3 aby onino, žádostivi jsouce pokrmu,
pro ošklivost poslaných zvířat

V. 17. Protože je člověk sám podroben smrti, nemoha ani sobě zachovati život, nemůže dáti života modlám (srv. v. 16ab). — „ty“ = „ony“ = modly. — V tom, že sám jsa více (maje život) klaní se bytostem nižším (neživotným) jest nesmyslnost a bezbožnost („bezbožnýma rukama“).

V. 18. Kdyby Egypťané ctili jen zvířata, která nejsou nejhloupější a proto jsou člověku milá, bylo by to sice nesmyslné, ale Egypťané zbožňují dokonce zvířata, která pro svou pitomost jsou člověku odporná, jako na př. chrobáci. Jaká to teprve pošetilost! Srv. 11, 15; 12, 24.

V. 19. Ani svou krásou ta zvířata nepoutají, naopak svou ošklivostí budí odpor (v. 18), jsou nejodpornější. — Tvorové, kteří přispívají k účelu, jaký jim Bůh stanovil, požívají Božího požehnání; na těch však, kteří slouží k tomu, aby Bůh byl urážen a hněván, kteří přispívají ke hříchu — na těch lpí Boží kletba. Srv. 14, 7 n. Ke hříchu slouží zvířata, kterým Egypťané vzdávají čest, jedinému Bohu patřičnou. — Za dob, kdy napsána byla kniha Moudr, bylo modlářské náboženství Egypťanů rozšířeno od egyptských plavců a kupců po březích moře Středozemního. — Spisovatel přirovnával hll 12 n osudy Egypťanů s příhodami Israelitů. 12, 24 nn vytýkal Egypťanům ohavnou bohoctu, vzdávanou zvířatům. Zmínka o bohoctě zvířat zavedla spisovatele do pojednání o pošetilosti, a hříšnosti modlářství vůbec (hll 13—15). Probíraje všelijaké tvary modlářství od lepších k horším a horším uvádí na konec, jakožto nejnižší stupeň modlářství bohoctu zvířat a tím vrací se tam, kde skončil 12, 24 nn. Hlavou 16 líčí dále nestejné osudy Egypťanů a Israelitů, jak byl již činil hlavou 12 počínaje. Viz o tom více v obsažníku k 16, 1—19, 16.

Hl. 16. — V. 1. „Proto“, že zbožňovali zvířata, jak řečeno 15, 18 n a 12 24 nn. — zvířaty „podobnými“ těm, které zbožňovali. Srv. 11, 15 nn.

V. 2. Spisovatel má na mysli událost, vypravovanou Ex 16 (nikoli Nm 11).

V. 3. „onino“ = Egypťané. — „tito“ = Israelité. — „ošklivá poslaná zvířata“, t. j. žáby, které dle Ex 8, 3. vnikly do krbů a spižíren, kde znečistily

pozbyli i přirozené chuti k jídlu,
tito však aby na chvilku nouze potrpěvše,
dokonce neobyčejného pokrmu okusili.
4 Bylo totiž třeba, aby ony stihl
neodvratný nedostatek, ježto utlačovali,
těmto však mělo býti toliko ukázáno,
kterak nepřátelé jejich trýzněni byli.
5 Neboť i když na ně přišel hrozný vztek zvířat,
a když štípáním stáčejících se hadů hubeni byli,
6 přece netrval hněv tvůj až do konce,
ale na výstrahu byli (toliko) na chvíli zastrašeni,
a dostali znamení spásy, aby si připomněli příkaz tvého zákona;
7 neboť kdo se (k němu) obrátil, ne skrze to, co viděl
uzdravován býval,
ale skrze tebe, spasitele všech.
8 Také tím jsi ukázal nepřátelům našim,
že ty jsi ten, který vysvobozuje ode všeho zla.
9 Ony totiž zmořilo štípání kobylek a much,
a nebylo lze nalézti léku na záchranu života jejich,
protože zasluhovali, aby takovými bytostmi trýzněni byli.
10 Tvých synů však nepřemohly ani zuby hadů, stříkajících jed,
ježto milosrdenství tvé opřelo se tomu a uzdravilo je.
11 Byli totiž píchání (toliko) proto, by pamětlivi byli tvých řečí,
a rychle (zase) uzdravováni,

---

potraviny tak, že ani hladovému nebyly stravitelny. — „nouze" = nedostatku potravin, hladu — „neobyčejný pokrm" — křepelky.

V. 4. „ony" Egypťany. — „těmto" — Israelitům mělo býti ukázáno, jak hrozný byl trest Egypťanů, kteří pro ošklivost nemohli jísti a byli nuceni hladověti. Srv. obdobný případ výše 11, 9.

V. 5. počíná druhý příklad z dějin, že zvířata přinesla Israelitům blaho, kdežto Egypťanům neštěstí. Srv. výše 12, 3; 15, 2. — Spisovatei má na mysli hady, které Bůh seslal na Israelity (Nm 21, 4 nn) a mouchy i kobylky, kterými trestal Egypťany dle Ex 8, 20 nn; 10, 12 nn. — „na ně" = Iraelity. — „vztek zvířat" = hadů. — „stáčejících se" — zákeřně. — „netrval hněv až do konce", t. j. uštknutí nekončilo smrtí, Israelité nemřeli, kdežto Egypťané umírali. — „na výstrahu", Bůh toliko Israelity napomínal jak otec děti, kdežto Egypťany trestal. Srv. výše 11, 11. — „znamení spásy" = měděný had. — Israelité byli zastrašeni, ale také uzdravováni, aby si vzpomněli, že jejich zdraví i nemoc, život i smrt závisí na Bohu; uznávajíce tuto závislost měli býti poslušni Božích příkazů.

V. 7. souhlasí s Nm 21; neboť i tam jest věc líčena tak, že pohled na měděného hada měl býti toliko pohnutkou, aby Israelité při tom přikázaném pohledu odvrátili se kajícně od hříchu a příklonili se oddaně k Bohu.

V. 8. „Také tím" jako jinými zázraky, učiněnými ve prospěch lidu svého, o kterých se Egypťané (= „nepřátelé") dověděli. Srv. výše 11, 14. — „ukázal" = přesvědčil jsi Egypťany.

V. 9. „takovými bytostmi", takovou zběří. Srv. 11, 16 nn. — Spisovatel z toho, co Ex 8 jest líčeno, správně vyvozuje, že mouchy přenášely nakažlivé nemoci, které klátily Egypťany do hrobu. — Kobylky nazývá sám farao Ex 10, 17: „smrtící ranou". — „nebylo lze nalézti léku" zejména u egyptských čarodějů, u kterých Egypťané zdraví hledávali.

V. 10. Kdežto Egypťané hynuli nepatrnými mouchami a kobylkami, Israelitům nemohli uškodit ani hadi!

V. 11. Jako bývá soumar do pluhu zapřažený (pícháním) ostnem poháněn, aby poslouchal oráče, tak Bůh popichoval takořka Israeliiy hady, aby dbali zákona Božího a tak stali se účastni dobrodiní, které vyplývá z té poslušnosti. K tomu čelilo i píchání i brzké uzdravování.

aby v hluboké zapomenutí (těch řečí) upadnouce
dobrotivosti tvé nebyli zbaveni.
12 Neboť ani bylina ani náplast nezhojila jich,
ale tvé, Pane, slovo, které všecko uzdravuje.
13 Vždyť ty, Pane, máš moc nad smrtí i nad životem,
přivádíš ku branám smrti a zase vyvádíš.
14 Ale člověk — může sice ze své zlomyslnosti zabíti,
dechu (života) však, který vyšel, nemůže přivésti zpět,
aniž vysvoboditi duše vzaté (do podsvětí);
15 před tvou rukou však utéci není možno.

16 Neboť bezbožníci, kteří tvrdili, že tě neznají,
mocí ramene tvého šviháni byli;
neobyčejnými lijavci, krupobitím,
a přívaly (jimž nebylo lze uniknouti) byli honěni
a ohněm stravováni.
17 Nejpodivnější totiž bylo, že ve vodě, která všecko uhašuje,
oheň účinněji působil;
svět bývá totiž bojovníkem za spravedlivce.
18 Neboť někdy poukrocoval se sice plamen,
aby nebyla spálena zvířata, na bezbožníky poslaná,
ale aby oni sami na své oči se přesvědčili,
že jsou pronásledováni soudem Božím;
19 jindy však (zase) vzplál i ve vodě nad obyčejnou sílu ohně,
aby plodiny nespravedlivé země vyplenil.
20 Místo toho andělským pokrmem živil jsi lid svůj
a dávals jim bez práce hotový chléb s nebe,
způsobilý, aby jakoukoli rozkoš skýtal,
jakékoliv chuti přiměřený.

V. 12. To rychlé uzdravení způsobila všemohoucí vůle Boží. Srv. Ž 106, 20; 147, 15; Is 55, 11.

V. 13. srv. s Dt 32, 39; 1 Sam 2, 6; Tob 13, 2; Ž 48, 16; 85, 13. — Bůh mohl snadno uštknuté Israelity uzdravovati (v. 12), ježto může svou všemohoucností i mrtvé křísiti. Spisovatel měl asi na mysli příběhy, vypravované 3 Král 17, 21 n; 4 Král 4, 34; 13, 21. — O „branách smrti" (hádu, šeólu) srv. Is 38, 10; Ž 9, 14; 106, 18; Job 38, 17.

V. 14. Člověk nemůže život vrátit, Bůh však ano.

V. 15. Bůh může i duši vzatou do bran podsvětí vyvésti, ježto před jeho rukou nelze se skrýt ani na tomto místě, které si staří představovali jako hrazené město s branami a závorami. — K v. 15. srv. Dt 32, 39; Tob 13, 2.

V. 17. Ačkoli kroupy a déšť padaly hustě, nemohly uhasiti oheň blesků, které padaly, bily a zapalovaly; ani zapálených příbytků voda hned neuhašovala. — To vše se dálo pro „spravedlivce", pro Israelity, aby byli propuštěni z egyptské robotárny: svět, příroda, bojoval za ně!

V. 18. Že příroda bojovala za Israelity, zřejmo je z toho, že oheň nepůsobil (v 18), ale hned zase působil (v. 19), dle toho, jak toho žádal zájem Israelitů a škoda Egypťanů. — Na Východě zapalují ohně, aby kouřem zapudili komáry a mouchy, zapalují ohně, aby kobylkám v hejnech táhnoucím dali jiný směr. Spisovatel praví, že podobně činili Egypťané, když byli stiženi těmito ranami. (Srv. podobný pokus, vypravovaný Ex 7, 24.) Řízením Božím však zhatily se tyto pokusy: plamen, který měl onu havěť zaplašiti nebo zničiti, neúčinkoval, „poukrocoval se", zmírňoval se.

V. 19. „jindy" má na mysli krupobití a blesky (= „síla ohně"), o kterých mluveno již výše ve v. 16 n. — O „plodinách nespravedlivé země" srv. Ex 9, 25.

V. 20. „Místo toho" — místo zničených plodin země (v. 19), jejichžto zkáza způsobila v Egyptě hlad, dal Hospodin Israelitům mannu (Ex 16). Manna

21 Neboť (ta) výživa tvá ukázala sladkost tvou k synům tvým,
a přizpůsobujíc se jednokaždého přání,
v co kdo chtěl, obracela se.

---

sluje „andělským pokrmem“ po příkladě LXX, která hebrejské „chléb silných“ (Ž 77, 35) přeložila: „chléb andělů“. Níže 19, 20 sluje manna „pokrmem ambrosijským“, t. j. nebeským, božským. — Srv. Ž 104, 40; Jan 6, 31. — Spisovatel nechce tím říci, že mannu andělé v nebi jedí; vědělť dobře, co praví Tob 12, 19. Chce toliko zdůrazniti nadpřirozený původ manny, lišící se od obyčejných pokrmů, vzatých ze země. Také nepraví, že mannu andělé vyráběli nebo připravovali. — Ten chléb neukládal námahy ani všemohoucímu Bohu ani Israelitům, kterým nebylo třeba kypřiti půdu, zasívati, žíti, mlátiti atd. Byl to chléb „bez práce“, který stačilo toliko sbírati. — V manně tkvěla moc, dodati sobě jakékoli chuti příjemné (= „rozkoše“), na př. masa rybího, křepelčího, skopového nebo jakékoli zeleniny. Jakou se manna učinila, zda sladkou či nasládlou atd. záviselo na chuti každého Israelity; té chuti se manna přizpůsobovala, takže vyhověla každému. Spisovatel Moudr vážil asi tuto myšlenku ze židovského ústního podání jako z něho vzal sv. Pavel jména dvou egyptských čarodějů „Jannes a Mambres“ (2 Tim 3, 8) a zmínku o skále, která šla za Israelity (1 Kor 10, 4); také ap. Juda (v. 9) vážil z tradice židovské zprávu, že Michael bojoval s ďáblem o mrtvolu Mojžíšovu. — Proti tomu praví Ex 16, 31, že měla manna chuť „bílého pečiva s medem“; dle Nm 11, 8: lid pekl z manny koláče, které měly chuť „olejového pečiva“. Dle Nm 21, 5 počaly mrzeti lid obtíže cesty i mluvil proti Bohu a Mojžíšovi: „Není chleba, není vody; již se nám hnusí tento ničemný (bídný) pokrm (manna).“ Tamže 11, 4nn se vypravuje, že sebranka lidu, když se k ní přidali též (ostatní) Israelité, pravila: „Kdo nám dá masa k jídlu? Rozpomínáme se na ryby, které jsme v Egyptě zdarma jídali; na mysl nám přicházejí okurky, melouny, por, cibule a česnek. Duše je vyprahlá, nic jiného nevidí oči naše než mannu.“ Jisto jest, že inspirovaný spisovatel Moudr nechtěl tvrditi nic, co by odporovalo zprávám Pentateuchu. Kterak si sám ten zdánlivý rozpor židovského podání, jež uvádí, s Pentateuchem vykládal, není nám známo; možno uvésti toliko více méně pravděpodobné domněnky. Popředně dlužno míti na paměti, že spisovatel chce dokázati neobčejnou dobrotivost Boží k Israelitům, kterým se dostalo tak velikého štěstí proti neštěstí, jež stihlo Egypťany. K tomu hodila se mu znamenitě židovská tradice, která básnicky okrášlila střízlivé zprávy Pentateucnu o chutnosti manny. O kritickou cenu historickou jmenované tradice spisovateli nejde. Možno ji s Heinischem nazvati „haggadou“ nebo s jinými „midrašem“; podstatný její smysl vyslovuje překlad syrský: „chléb příjemný nad všecku příjemnost a chutný nade všecku chuť“. Viz níže pozn. k v. 21. Židovští rabíni (někteří) vyrovnávali rozpor tím, že prý manna byla s to, aby vzbudila jakoukoli chuť mimo rybí maso, okurky, melouny, por, cibuli a česnek, tedy pokrmy jmenované Nm 11, 5. Proto možno bylo, že sebránka lidu zatoužila právě po těchto pokrmech a byla nespokojena s mannou, která této chuti nedávala. — Sv. Bonaventura a po něm jiní, na př. Cornel van Steen, Gutberlet, domnívají se, že žaludek sebránky neměl co namítati, ale jejich oči byly nespokojeny, že vidí stále týž tvar a barvu manny i žádali, aby se manna přepodstatnila v pokrm, který si kdo přál; chtěli prý na př. melouny ne toliko chutnati, ale i viděti. Srv. Nm 11, 6. — Sv. Augustin, Řehoř Vel. a z novějších Cornely mají za to, že manna poskytovala žádoucí chut jen zbožným Israelitům, „synům svým“ (níže v. 21. 26), ne však sebránce lidu, o které mluví Nm 11, 4; srv. Ex 12, 38. Dle toho nemohla se manna znechutit oněm, ovšem však těmto — Jiní (Estius, Lesêtre) myslí, že Mudřec nechtěl říci nic více, nežli že manna nabývala všelijaké chuti dle toho, jakým způsobem byla připravována, vařena, pražena a pod. nebo čím byla kořeněna, nebo k čemu ji užívali za příkrm nebo naopak. Jest na pováženou, srovnává-li se s moudrostí Boží, aby zázračným způsobem dodával manně jakékoli chuti, kdyžtě zázraku toho nebylo třeba, by život Israelitů příjemně byl zachován, ale ten zázrak byl by dráždil do nekonečna mlsnost Israelitů; zbožní z nich, synové Boží, spokojili se zajisté i s chutí mastného pečiva s medem (Ex 16, 31; Nm 11, 8). — „rozkoš“ = chuť manny. — „jakékoliv chuti“ Israelitově.

V. 21. O „sladkosti“, t. j. o lásce a dobrotivosti Boží srv. Ž 118, 103; 33, 9; 1 Petr 2, 3. — „výživa tvá“ = manna. — Ani židovská haggada netvrdila,

22 Sníh pak a led snesl moc ohně a nerozplýval se,
aby poznali, že plodiny nepřátel kazil
oheň, který v krupobití hořel
a blýskal se v dešti,
23 týž (oheň), který zase, aby živeni byli spravedliví,
i na svou vlastní moc zapomněl.
24 Příroda totiž, která tobě, svému tvůrci slouží,
stupňuje síly své, aby trestala nespravedlivce,
a (zase) je seslabuje, aby dobře činila těm, kdož doufají v tebe.
25 Protož i tehdy všecka se měníc
sloužila tvému daru, všecko živícímu
dle přání těch, kteří (ho) potřebovali,
26 aby poznali synové tvoji, které miluješ, Pane,
že ani tak plodiny přirozené neživí lidí,
jako spíše slovo tvé zachovává ty, kteří věří v tebe.
27 Neboť, co oheň zkaziti nemohl,
ihned, od malého paprsku slunce zahřáto byvši, rozplývalo se,
28 aby známo všem bylo, že dlužno před východem slunce
tobě děkovati
a za ranního soumraku již chodit k tobě se modlit.

že se manna dle chuti každého Israelity přepodstatňovala, na př. v rybu, cibuli a pod. Tím méně chce to tvrditi inspirovaný spisovatel. — „Líčení ve hl 10—19 není přísně dějinné, a e dějinně-vzdělávací. Úryvek tento má literární tvar midraše, ovšem inspirovaného midraše. Vetter, Feldmann," Peters. — O Midraši viz 2 Par 13, 22. Uvážíme-li, že v tomto slohu jest i psán v. 20 n, mizí zdánlivý rozpor výše uvedený (v. 20). — Bůh dával lidu mannu (v. 20ab) proto, že chtěl jim ukázati svou lásku (v. 21a). — Manna byla způsobilá poskytnouti jakoukoli rozkoš (v. 20bc) i mohla se přizpůsobiti jakémukoli přání (v. 21bc).

V. 22 n: „Sníh pak a led" znamená tu mannu dle Ex 16, 14, kde se manna připodobuje k jíní a dle Nm 11, 7 (LXX), kde se přirovnává k ledu. — Manna snesla moc ohně, ježto mohla býti vařena i pečena, ačkoli, nebyla-li sebrána, na slunci se rozpouštěla dle Ex 16, 14. 21. 23; Nm 11, 7. — „aby poznali" Israelité. — „nepřátel" = Egypťanů. — „oheň" = blesky, provázející krupobití, o němž již výše ve v. 19 byla řeč. — Oheň „na svou vlastní moc zapomněl", když nerozpouštěl manny, ale vařil nebo pekl ji. Srv. v. 22a. — Srv. níže 19, 20.

V. 24. Příroda stupňovala sílu ohně, t. j. blesků při krupobití v Egyptě; příroda seslabila sílu ohně při vaření a pečení manny. — Srv. níže 19, 17 nn.

V. 25. Příroda sloužila Božímu „daru", t. j. manně a tím Bohu, který měl s mannou daleké úmysly. — „všecko" = všecek národ israelský. — Příroda „všecka se měnila", když činila proti nebo mimo obyčejný běh věcí takové zázraky v manně. Srv. Ex 16, 15 a výše v. 20 nn, zejména pak v. 22 nn. — (Jiní se domnívají, že v. 25. mluví toliko o manně, která se „všecka měnila" dle přání a chuti Israelitů a která sloužila dobročinnosti Boží (= „tvému daru"); dle toho dobročinnost Boží „všecko živí"). — „kteří ho potřebovali" a za něj (dar) prosili.

V. 26. má na zřeteli Dt 8, 3. (Srv. Mt 4, 4.) — Všemohoucí „slovo Boží", které jest výrazem jeho vůle, zachovává své tvory způsobem přirozeným i nadpřirozeným.

V. 27. připomíná jinou vlastnost manny, aby dokázal, co tvrdil již výše, že příroda slouží záměrům Božím (v. 22—26).

V. 28. Z toho, že manna na slunci se rozplývala a že tedy Israelité byli nuceni sbírati ji před východem slunce, spisovatel vyvozuje mravní poučení: Bůh si přeje, aby Israelité pozdvihli záhy z rána již k Bohu vděčně svou mysl, aby se modlili. — Totéž naučení dává také již Ž 5, 4; 56, 9; 62, 2; 87, 14. Modliti se mají Israelité k Bohu a ne ke slunci. Z toho nelze vyvozovati, že spisovatel Moudr byl stoupencem Essenů, kteří, jak se objevila zora, pozdravovali slunce, ani stoupencem Terapeutů, kteří se nemodlili čelem k Jerusalemu, ale ke slunci.

29 Neboť naděje nevděčného jako zimní jíní roztaje,
a odteče jako zbytečná voda.

Hlava 17.

1 Jsoutě veliké úradky tvé, Pane, a nesnadno je vyložiti
proto duše neukázněné pobloudily.
2 Mníce totiž, že smějí utlačovati národ svatý,
ti bezbožníci musili ležeti
spoutáni jsouce tmou, svázáni dlouhou nocí,
uzavřeni pod svými střechami prchajíce před věčnou
prozřetelností.
3 Ti totiž, kteří mněli, že skryti jsou v tajných hříších
tmavým závojem zapomenutí,
byli rozptýleni hrozně děšeni
a příšerami strašeni jsouce.
4 Vždyť ani skrýš, která je pojala, nechránila jich od strachu,
ale děsivé zvuky kolem nich se rozléhaly,
a ponuré příšery ukazovaly se jim se zamračenými obličeji.

V. 29. Nevděčný nadarmo čeká, že se mu dostane dalších milostí; jeho naděje se rozplynou v nivec.

Hl. 17. — V. 1. je přechod od úryvku předešlého k následujícímu. — „úradky“ Boží o prostředcích, kterými chtěl Israelity vysvoboditi z poroby egyptské. — Bylo to prvních osm ran egyptských, „veliké“ úkazy, kterými Bůh poučoval Egypťany o své vůli, propustit Israelity. Nesnadno je vyložiti člověku „neukázněnému“, t. j. bezbožnému, zatvrzelému ve zlém, jako byli Egypťané. Ti nechtěli těm velikým úkazům rozuměti, a proto „pobloudili“ odpírajíce Israelitům východ z Egypta, nechtíce uznati zavčas všemoci Boha Israelova. — Ty „veliké úradky“ jevily se také v sycení Israelitů mannou, o které vypravováno v předešlém odstavci (hl 16, 20—29). — Srv. Řím 11, 33.

V. 2. Protože Egypťané pobloudili svou vinou, byli potrestáni devátou ranou, jak vypravuje Ex 10, 21—23. Za to, že poutali národ israelský nedavše se osmi předchozími ranami poučiti, byli nyní sami svázáni pouty temnot; jako vězeň v samovazbě nikoho nevidí, k nikomu nemůže, tak i Egypťané v temnotách. I Cornely uznává, že spisovatel líčí temnoty s básnickou svobodou. — Všimni si protikladu: „bezbožníci“ mněli, že mohou utiskovati lid „svatý“! — Egypťané chtěli utéci „věčné prozřetelnosti“ t. j. „velikým úradkům“ (v. 1.) Božím, které jim velely, aby Israelity z poroby propustili. Egypťané utíkali, ale Prozřetelnost je chytila a naložila s nimi jako s dopadenými otroky, kteří se pokusili svému pánu uprchnouti. (Lorin.) Jiní jinak.

V. 3. Egypťané, kteří byli hřešili v tajných schůzkách (srv. výše 14, 23) pod pláštěm temnot, jsou nyní trestáni tím, čeho ke hříchu zneužívali — temnotami. — Kdysi se domnívali, že svědomí zapomene na hříchy ve tmách spáchané, jako dle bájesloví řeckého duše v podsvětí napivše se z řeky Léthé (Styx) zapomínají na to, co na světě činily; domnívali se, že svědomí nebude jim činiti výčitek. Teď však, v těchto temnotách, svědomí hrůzou pobouřené působí na obrazotvornost, která tvoří strašné představy strašidel. — Ti, kteří kdysi pod závojem tmy do tajných nemravných schůzek se shromažďovali, jsou nyní temnotami rozptýleni po svých příbytcích.

V. 4. Každý zalézal do nejtajnějších koutů, do „skrýší“ ve svém domě, aby utekl hrozným příšerám, avšak nadarmo. Přeludy (hallucinace) ho provázely i tam. Tyto přeludy zraku i sluchu je tolik děsily (v. 3). — „ponuré příšery“ byli nejspíše mrtví, které byli Egypťané zločinně sprovodili se světa. — Byla to stará víra egyptského národa, že zlí mrtví opouštějí své hroby a činí živým úklady. (Erman.) Kterak si představovali takový zjev, vysvítá ze zaklínací formule egyptského čaroděje, která se nám zachovala. Čaroděj oslovuje příšeru takto: „Jsi mdlý a nejsi silný, jsi ubohý a nebojuješ, jsi slepý a nevidíš, máš hlavu svěšenou a nepozdvihuješ obličeje svého...“ — Místo „ponuré“ bylo by lze překládati také „mdlé, ubohé, zbědované, vyzáblé“ a pod.

5 Žádná moc ohně nemohla jim světla dáti,
aniž bleskutné plameny hvězd mohly
osvěcovati tu přehroznou noc.
6 Prokmital jim toliko oheň
sám sebou vzniklý, plný hrůzy;
a zděšeni jsouce pokládali věci, které viděli,
když jim zmizely s očí za horší, než byly.

7 Kejkle umění čarodějského byly bez moci,
a hanebně osvědčila se chlouba moudrosti.
8 Ti totiž, kteří slibovali, že zapudí
strachy a hrůzy z duše choré,
ti sami směšnou bázlivostí churavěli.
9 Neboť i když jich nic děsného nestrašilo,
byli přece přecházením zběře
a sípěním hadů poplašeni,
i hynuli takořka strachem,
a nechtěli ani do vzduchu se podívati,
kterému přece nikam nelze uniknouti.
10 Jeť nešlechetnost sama sebou zbabělá;
dosvědčuje to, když bývá trestána.
Vždycky větří věci nejhorší,
puzena jsouc svědomím (zlým).
11 Báti se totiž není než vzdáti se výhod myšlení.
12 Když pak bázeň v duši jest menší,
za větší zlo pokládá neznámost příčiny,
která trápení působí.

V. 5. Spisovatel má na mysli pokusy Egypťanů, jako v jiných nocích činívali, zapálit oheň a tak si posvítit. Srv. výše 16, 18. — Místo „přehroznou" možno přeložiti také: „podsvětní" nebo „pekelnou". V původním znění sluje „stykská" od bájeslovné řeky v podsvětí, zvané Styx.

V. 6. „oheň sám sebou vzniklý" = blesky. — Blesk dovolil jim na chvíli pohleděti na okolní předměty. Ježto je toliko zahlédli, vytvořila obrazotvornost z mlhavých představ o nich hrůzostrašné názory. Kdyby jim bylo lze déle patřiti na ty předměty, byli by shledali, že není, proč se jich děsiti.

V. 7. Kejkle, které se osvědčily kdysi tím, že obracely hole v hady (Ex 7, 11), vodu v krev (Ex 7, 22), jakož i tím, že vytvořily žáby (Ex 8, 7) byly již od třetí rány (Ex 8, 14), zejména však při ráně deváté — na hromadě, v koncích. Kejklíři, kteří se kdysi rádi chlubívali nadlidskou moudrostí — byli zahanbeni.

V. 8. Kejklíři, kteří kdysi tvrdili, že se nebojí žádného zlého ducha, že každého běsa vyženou z nemocného člověka, a tak jej uzdraví, ti sami nyní onemocněli hrůzou a pomoci si nemohli.

V. 9. „nic děsného", žádný přelud, blesk a pod. — „přecházení zběře" = sebe menší šustot, způsobený pohybem drobného hmyzu po zemi nebo ve vzduchu, „sípěním hadů", které kdysi uměli krotit a do stavu ztrnulosti uvésti, kterých se kdysi nikterak nebáli. — Ve vzduchu větřili nebezpečí; ježto nelze vzduchu uniknouti, nelze ani uniknouti nebezpečí v něm hledanému.

V. 10. Příčina strachu Egypťanů bylo — zlé svědomí. Zločinec před činem dělává hrdinu, ale po činu dostaví se zlé svědomí (v. 10cd), zejména je-li pohnán k odpovědnosti a je-li trestán (v. 10ab); zlé svědomí zlomí jeho statečnost a učiní ho zbabělcem.

V. 11. „výhoda", pomoc, kterou myšlení skýtá, je — duchapřítomnost. —

V. 12. Kdo se vzdá částečně jen rozvahy, ten, jsa postrašen, užívá ztenčené síly rozumové k tomu, že hledá příčiny zjevu, který ho děsí; nemoha jí najíti, větří ji v každé maličkosti, která se mu namate; to větření ho zmate tak, že ztrácí rozum nadobro, jak již vylíčeno výše ve v. 9. Nechtěli ani pohlédnouti do

13 Ti pak, kteří oné noci, skutečně bezmocné,
a z hlubin bezmocného podsvětí přišlé,
všichni stejně spali,
14 jednak byli trápeni nevídanými příšerami,
jednak malomyslností omdlévali,
ježto náhlý a nenadálý strach je zachvátil.

15 Tak tedy každý, kde kdo byl, tam (strachy) na mysli pokleslý,
jako vězeň zavřen byl do žaláře bez závor.
16 Neboť buď že to byl rolník nebo pastýř,
nebo na samotách zaměstnaný dělník,
byl překvapen a musil se podvoliti nevyhnutelnému tlaku.
17 Bylit všichni jedním řetězem tmy spoutáni.
Ať to byl pískot větru,
nebo libý zpěv ptactva mezi hustým větvovím stromů,
nebo hluk vody prudce proudící,
18 nebo silný hřmot sesouvajících se skal,
nebo neviditelný běh skákající zvěře,
nebo silný hlas řvoucích divých dravců,
nebo ohlas, ozývající se z dutin horských —
všecko je děsíc vysilovalo.
19 Neboť všecek svět byl ozářen třpytným světlem,
a bez překážky mohl se zaměstnávati pracemi;

---

vzduchu, ježto by v něm mohla býti neznámá příčina strachu jejich. — „neznámost příčiny“ = neznámá příčina strachu. — „trápení = strach a s ním spojená úzkost. — „bázeň“ = očekávání zla, obava. — Ta obava, ježto je provázena aspoň poněkud rozumem, zůstává v duši, nejeví se ve tváři a v posuncích jako u toho, kdo rozumu pozbyl (v. 10ab). — (Jiní vykládají: Menší naděje na pomoc rozumu (rozpaky bázlivého, který si neví rady), působí, že bázlivec bezradnost pokládá za větší zlo nežli vlastní příčinu, pro kterou se trápí. Jiní jinak.)

V. 13. líčí dále strach egyptských čarodějů, navazuje tedy na v. 9. (V. 10—12. vykládal příčinu toho strachu — zlé svědomí). V. 13. štiplavě bičuje kejklíře egyptské. Kdysi se chlubili, že mají moc nad mrtvými, že je dovedou zažehnávati, že dovedou zlé duchy vymítati, že proti jejich umění je podsvětí se svou temnotou „bezmocno“, bezmocna že jest i každá „noc“; ti, kteří se kdysi chvástali, že umějí noci čeliti svými čáry tak, že nemůže je rušiti z klidného spánku — ti nyní zakoušejí na sobě, jak „bezmocné“ je podsvětí, jak „bezmocná“ je ta pekelná noc; všichni, čarodějové i nečarodějové stejně „spali“ — nemohli pro hrůzu oka zamhouřiti! Ta noc byla „skutečně“ bezmocná dle tvrzení čarodějů! (Jaká to ironie!) Ti, kteří se kdysi honosili, že znají neznámé jiným příčiny jevů, ti hledají příčiny své úzkost, vzdavše se rozumu ve všem, v každé maličkosti (v. 12)! — Ta noc přišla „z koutů podsvětí“, t. j. byla obrazem tmy, v podsvětí panující, byla jí podobná. Srv. níže v. 20.

V. 15. Ježto každý byl strachem zachvácen „náhle“ (v. 14), zůstal na místě, kde právě byl, nemoha se hnouti sem ani tam, jakoby v žaláři byl, v žaláři, ze kterého nebylo možno vyváznout, ačkoli neměl dveří, bran ani závor. Byli věznění právě tak jako jiní ve svých domech (v. 2).

V. 16. „Na samotách“, v poušti pracoval dělník o průplavech nebo ve skalách, v lomech, o hrobech a pod.

V. 17 n. Spisovatel líčí věc, jakoby ptactvo nebylo trpělo nocí, jako ji netrpěli Israelité (v. 19. níže a 18, 1). — Srv. pozn. k 16, 21.

V. 19. srv. s Ex 10, 23: „kdekoli však sídlili synové Israelovi, bylo světlo“. Jako bylo možno ve tmě faraonovi poslati posly pro Mojžíše Ex 10, 24, tak bylo Egypťanům lze postřehnouti, že Israelité mohou se pohybovati ve světle. To vědomí budilo jejich svědomí i ustrašenost, proto, („neboť“) děsil je každý pohyb v přírodě (v. 17b, 18). — O Israelitech, těšících se ze světla, srv. níže 18, 1.

20 toliko na oněch ležela těžká noc,
obraz to tmy, která je pojmouti měla.
Více pak byli sami sobě na obtíž nežli ty temnosti.

Hlava 18.

1 Ale tvoji svatí měli převeliké světlo.
Jejichžto hlas sice slyšíce ale postavy nevidouce,
přes to, že byli i oni trpěli, blahoslavili je.
2 Děkovali za to, že se nemstí, ačkoli bylo jim křivděno,
a prosili za odpuštění, že je pronásledovali.
3 Místo toho dal jsi sloup ohněm plápolající
za vůdce na neznámé cestě,
za neškodné slunce na slavné pouti.
4 Zasloužili toho věru totiž,
aby světla zbaveni,
a v žaláři tmy drženi byli.
ti, kteří v zajetí byli drželi syny tvé,
zkrze které neporušitelné světlo zákona
světu mělo dáno býti.

5 Když si usmyslili, že pobijí děti spravedlivců,
a když jeden chlapeček byl vyložen, ale zachráněn —

V. 20. „na oněch" — Egypťanech. — „pojmouti je měla" tma podsvětí pro jejich hříchy a zatvrzelost v nich. O temnotách onoho světa srv. Mt 8, 12; 22, 13. — Byli sami sobě na obtíž tím, že byli přestrašeni, jak výše bylo líčeno. — Ta noc byla těžká sama sebou, těžší tím, že si ji Egypťané ztěžovali, ale také tím, že předobrazovala noc mnohem horší, která Egypťany očekávala — noc na onom světě.

Hl. 18 — V. 1. „tvoji svatí" = Israelité jako výše 10, 15. — Srv. Ex 10, 23 a výše 17, 19. — „jejichžto" = svatých, Israelitů. — „blahoslavili" Egypťané. — „je" — Israelity. — „oni trpěli" — Israelité, kterým bylo kdysi v Egyptě robotovati.

V. 2. „Děkovali" Egypťané Israelitům.

V. 3. „Místo toho" = místo temnot. — O tom sloupu srv. Ex 13, 21 n; 14, 19 n; 40, 32 nn; Nm 9, 17 nn; Ž 77, 14; 104, 39. — Cesta Israelitů po poušti sluje „slavnou poutí" pro zázraky, kterými Bůh národ svůj oslavoval, jakož i pro zákony, které jim tou cestou dával a kterými je nad jiné národy ne méně oslavoval. — Svatopisec přirovnává ohnivý sloup k egyptským temnotám: 1. Kdežto Egypťanům bylo i za dne postrádati světla slunečného (v. 4 níže), měli Israelité i za noci podivuhodné světlo. Srv. 10, 17; 2. Egypťané nemohli pro neproniknutelnou tmu pohybovati se ve své zemi, ba ani ve svých domech (srv. 17, 3); Israelity vedl ohnivý sloup po neznámých cestách v cizích krajích. 3. Egypťané byli by rádi snášeli žhoucí paprsky slunce, jen kdyby jim byly svítily; Israelitům dostávalo se světla, aniž byli úpalem slunečním obtěžováni (= „neškodné slunce". Srv. Ž 120, 6), ježto jim ohnivý sloup za dne byl stínidlem (10, 17). Heinisch.

V. 4. „Zasloužili toho" Egypťané. — Proč ten trest zasloužili, vykládá tento v. 4. — připomínaje zase zásadu, vyslovenou výše 11, 17. — O „žaláři tmy" srv. 17, 2. 15. — Žalář za žalář, zajetí za zajetí. — Zákon, t. j. zjevené náboženství S. z. ne jednou bývá přirovnáváno ku světlu. Srv. Přís 6, 23; Ž 18, 9; 118, 105; Is 5, 2. Ten zákon měl býti hlásán všemu světu, t. j. všemu lidstvu dle Is 2, 2 nn; Mich 4, 1 nn. — Měl trvati nezměnitelně na věky; Kristus nepřišel, aby jej zrušil, ale naplnil. Mt. 5, 17. — Nikdy nezapadne (srv, výše 7, 30)

V. 5. počíná čtvrté přirovnání, o jehož obsahu viz výše obsažník před hl. 16. Spisovatel hodlá dalším příkladem dokázati správnost zásady, vyslovené výše 11, 16. — „usmyslili" si Egypťané, že utopí děti Israelitů (= „spravedlivců" srv. výše v. 1.); za to byli potrestáni zabitím svých prvorozenců (desátá rána). — „jeden chlapeček" byl — Mojžíš. — Egypťané, kteří

za trest odňal jsi jim mnoho dětí,
a spolu zahladil jsi je ve vodě veliké.
6 Ta noc byla prve otcům našim oznámena,
aby, vědouce bezpečně, jakým byli uvěřili přísahám, byli dobré mysli.
7 Od lidu tvého bylo čekáno
osvobození spravedlivých a zkáza nepřátel.
8 Neboť čím jsi odpůrce trestal,
tím jsi nás, povolav nás, zvelebil.
9 Skrytě totiž obětovali spravedliví synové dobrých
a za božský zákon jednomyslně si uložili,
že se sdíleti budou stejně o týž úděl, dobrý i zlý,
předem již prozpěvujíce svaté chvály otců.
10 (Od těch) pak odrážel se neladný křik nepřátel
a sem tam neslo se žalostné kvílení oplakávajících děti.
11 Stejnou pokutou otrok i pán byl soužen,
a poddaný totéž co král trpěl.
12 Všichni bez vyjimky jedním způsobem smrti
měli bez počtu mrtvých;
živí totiž nestačili pochovávati mrtvých,
ježto rázem plémě jejich nejváženější bylo pohubeno.
13 Neboť ti, kteří pro čarodějství ničemu nechtěli věřiti,
když tě byli prvorozenci vyhubeni, vyznali,
že ten národ je syn Boží.

---

chtěli vodou sprovoditi se světa dorost israelský, byli potrestáni za to tím, že jejich vojsko utonulo „ve vodě veliké“ — v Rudém moři (Ex 15, 10). K tomu trestu „mnohých“ užil Bůh „jednoho“ chlapce (Mojžíše). — 5a = Ex 1, 16; 5b = Ex 2, 2—9; 5c = Ex 12, 29; 5d = Ex 14, 27n.

V. 6n. vrací se k noci, ve které byli pobiti prvorozenci, aby ji popsal. — „Ta noc“ je zdůrazněno, ježto měla pro Israelity veliký význam — byla počátkem nového, svobodného života. Ta noc byla obsažena povšechně ve slibech, daných arciotcům a přísahou potvrzených, zejména Gn 15, 13n; 46, 3n. — Srv. Gn 22, 16nn; 26, 3nn; 28, 13nn. Podrobněji byla předpověděna lidu israelskému dle Ex 11, 4nn; 12, 21nn; proto ji lid s dychtivostí „čekal“.

V. 8. Smrtí prvorozenců byli Egypťané potrestáni, Israelitům však bylo umožněno jíti tam, kam je Bůh volal, aby s nimi učinil smlouvu, která je neobyčejně „zvelebila“.

V. 9. „Skrytě“ = ve svých domácnostech. — „obětovali“ velikonočního beránka. Srv. Ex 12, 27; Nm 9, 2; Dt 16, 5. — Synové „dobrých“ otců. — „božský“ nebo „svatý“. — Bůh povolav a vysvobodiv Israelity, spojil je v jeden národ; Israelité si navzájem slíbili, že budou dle toho o vše se sdíleti dle zásady: „jeden za všecky a všichni za jednoho“. Srv. Nm 32; Jos 1, 13nn. — Israelité „chválili“ své praotce, kterým se dostalo slibů Božích, jež se počínají nyní plniti. — „zpívali“ jako později dle 2 Par 30, 21; Mt 26, 30. a jako dosud zpívají Židé při velikonoční večeři žalmy. — „již předem“ = prve nežli se počal šířiti nářek Egypťanů, oplakávajících své prvorozence (v. 10).

V. 10. „Od těch“ písní radostných jak ozvěna se odrážel pláč. — Srv. Ex 11, 6n; 12, 30.

V. 11. srv. s Ex 11, 5; 12, 29n.

V. 12. „jedním způsobem smrti“ popsaným níže ve v. 15n. — Dle Nm 33, 4. Egypťané pochovávali prvorozence; spisovatel užívá tu nadsázky, ku které mu dává právo slovesný druh, kterým líčí. Srv. výše k 16, 21 (midraš). Možno také, že měl na mysli pečlivost, s jakou Egypťané balsamovali své vznešené mrtvé, a která žádala více času. - Prvorozenci — a jejich práva — byli na výsost „váženi“. Srv. Ex 25, 31.

V. 13. Egypťané nechtěli uznati význam prvých ran, ježto čarodějům se podařilo napodobiti je. Desátá rána byla však nade všecko pomyšlení tuhá a proto („neboť“) uznali, že je v ní prst Boha Israelova; ne sice slovy, ani upřímně

14 Neboť když tiché mlčení všecko zabíralo,
a noc ve svém běhu na půl cestě byla,
15 všemohoucí slovo tvé s nebe, od královského trůnu
seskočilo jako tvrdý válečník
do prostřed země, odsouzené k záhubě.
16 Nesl meč ostrý — přísný rozkaz tvůj,
a zastaviv se naplnil všecko smrtí;
nebe se dotýkal na zemi stoje.
17 Tehdy hned vidiny ve snách děsných je postrašily,
a nečekané hrůzy přišly.
18 A jeden tu, jiný tam padnuv napolo mrtvý,
zjevoval příčinu, pro kterou umíral.
19 Sny totiž, které je postrašily, jim to prve oznámily,
aby neumřeli bez vědomí,
proč to zlo třeba jim trpěti.

20 Dotkla se sice tehdy také spravedlivců ukázka smrti,
a mnoho bylo (jí) na poušti stiženo,
ale nedlouho trval hněv tvůj.
21 Neboť za ně muž bez úhony ihned bojoval
zbraní úřadu svého (kněžského),

---

srdcem (srv. níže 19, 1 n), ale skutkem: tím, že Israelity propustili. — „syn Boží“, jehož Bůh chrání zvláštním spůsobem jak otec milovaného syna. Srv. Ex 4, 22 n.

V. 14. Mojžíš oznámil sice faraonovi, že pohroma stihne Egypťany o půl noci (Ex 11, 4), farao však nedbal a Egypťané odebrali se na lůžko a spali bezstarostně jako kdy jindy; proto bylo vše zabráno tichem, ničím nerušeným. — K popisu noci srv. Job 4, 13—15.

V. 15 n. „slovo“ není tu skutečný anděl, který nemůže býti zván ani „slovem“ ani „všemohoucím“; „slovo“ není tu také Slovo, Syn Boží, jak někteří starší vykladači se domnívali; „slovo“ je tu zosobněný projev Boží vůle. Srv. výše 9, 1; 12, 9; 16, 12; 16, 26. Viz také Is 55, 11; Ž 147, 15. 18; 148, 8; Os 6, 5; Jer 23, 29. Spisovatel měl asi při této líční na mysli 1 Par 21, 16, kde se praví, že David „viděl anděla Hospodinova, an stojí mezi nebem a zemí, maje v ruce meč vytasený a obrácený proti Jerusalemu“. — „od královského trůnu“, kde stojí na stráži. — „tvrdý“ = hrozný. Srv. výše 5, 21. — O „válečníkovi“ srv. Ex 15, 3 — „země, odsouzená k záhubě“ byl Egypt.

V. 17. „hned“, jak počal se plniti rozkaz (slovo) Boží. — „je“ prvorozence Egypťanů.

V. 18. Prvorozenci, hroznými sny byvše ze spánku probuzeni, probudili také své rodiče a oznámili jim, že za jejich zatvrzelost Bůh je potrestá smrtí drahých miláčků — prvorozených dětí. — Srv. výše v. 13. — Pentateuch o těchto snech nevypravuje. Srv. Ex 12, 30 n. Viz pozn. k 16, 20 n.

V. 20. Proti přísné spravedlnosti, s jakou naložil Bůh s Egypťany, pobiv jim prvorozenstvo, spisovatel klade milosrdenství, se kterým ušetřil Bůh Israelitů, když trestal také smrtí vzpouru, o které vypravuje Nm 16, 1 - 50. — „tehdy“ — Nm 16, 1—50. — Kdežto smrt Egypťany neúprosně kosila — v noci, kdy pomřelo prvorozenstvo i později v Rudém moři (výše v. 5). — Israelitů se dotkla toliko, aby ukázala (= „ukázka“), co by podle spravedlnosti zasluhovali, ale neřádila mezi nimi jako mezi Egypťany, ježto byli Bohu zasvěceni (= „spravedliví“). — Ta „ukázka“ měla je polepšiti mravně. — K slovu „mnoho“ srv. Nm 16, 49. (Bylo jich 14.700 kromě těch, kteří zahynuli ve vzpouře Koreově). — Je-li „tvůj“ (20c) původní, či pozdější glosa, nesnadno rozhodnouti.

V. 21. Horlivost, s jakou zastával Áron svůj veleknězský úřad, když řádil hněv Boží, t. j. smrt, je tu přirovnána k boji; v tom boji jest onen hněv zosobněn jako výše zosobněna jest pohroma, která potkala Egypťany (v. 15 n). — Áron byl „bez úhony“, ježto nereptal proti Bohu, jak činil lid (Nm

modlitbou a smírným kadidlem;
na odpor se postavil hněvu a konec učinil té bídě,
ukázav tím, že je tvým sluhou.
22 Zvítězil pak nad pohromou ne silou těla ani mocí zbroje,
ale slovem podmanil toho, který trestal,
připomenuv smlouvy s otci, přísahou potvrzené.
23 Neboť když mrtví již hromadně jedni na druhých leželi,
uprostřed se postaviv přítrž učinil hněvu,
a zatáhl mu cestu, která k živým vedla.
24 Byltě na jeho dlouhém rouchu všecek svět,
slavní otcové na čtyřech řadách řezaných kamenů,
a velebnost tvá na koruně hlavy jeho.
25 Před tím zhoubce ustoupil, toho se bál,
ježto stačila toliko ukázka smrti.

Hlava 19.

1 Ale na bezbožníky až do konce hněv bez milosrdenství nastupoval,
ježto Bůh předvídal i budoucí skutky jejich,

16, 41) a neosoboval si práva na úřad, který mu nepříslušel, jak činil Kore a druzi jeho (tamže v. 17. 35). Kněžský úřad byl jeho, Bůh jej povolal za svého sluhu a tím, že jeho působením pohroma přešla, bylo dokázáno, že Áron je skutečně řádným veleknězem. — Modlitba a smírná oběť, jaké to mocné duchovní zbraně! O modlitbě Nm 16 sice se nezmiňuje, ale není nesnadno domysliti se jí. Ostatně srv. pozn. k 16, 20 n. — Jak mocného duchovního bojovníka a vůdce měli Israelité v čas veřejné pohromy proti egyptským čarodějům, kteří ukázali svou bezmoc!

V. 22. „pohroma" zosobněná je „ten, který trestal". — „slovem" modlitby. — „připomenul" smlouvy jako kdysi Mojžíš dle Ex 32, 13. Srv. výše v. 6. — „s otci" = praotci.

V. 23. Ta cesta vedla k živým, protože pohroma brala se jí, aby živé dále zabíjela. — Ke slovu „hromadně" srv. výše ve v. 20: „mnoho". — Áron postavil se mezi mrtvé a živé (Nm 16, 47 n) jakožto prostředník mezi Bohem a národem.

V. 24. Že byl Áron zástupcem Božím, připomínal jeho velekněžský turban, jeho „koruna", o které viz Ex 28, 36—38; srv. Sir 45, 14 nn. — Že byl Áron zástupcem národa israelského, připomínal náprsník, na kterém bylo vyryto 12 jmen synů Jakobových, slavných to „otců". — Znamenal-li velekněžský náprsník národ 12 kmenů, bylo snadno dohadovati se, že velekněžský kabátec (meil) a náramenník (efód), znamenal veškeré lidstvo (= „všecek svět") nebo dokonce veškeré tvorstvo; tento výklad vážil svatopisec nejspíše z ústního židovského podání, které zachoval také Filo i Josef Flavius. Měl-li Israel přinésti všemu světu slíbenou spásu, jest pochopitelno, že velekněz israelský je tu líčen jako zástupce všeho lidstva. — O meilu a efódu viz Ex 28, 6—14. 31—35; Sir 45, 10 nn. — O náprsníku viz Ex 28, 15 nn. — Tím rouchem velekněžským Áron dokázal, že jest zákonitým veleknězem, povolaným k tomu, by usmiřoval Boha. Proto ho také usmířil. Áron usmiřuje Boha na Israelity, usmiřoval ho tím na veškero lidstvo, jemuž mělo se spásy dostat od Israele. — „slavní otcové" = jména slavných otců. — Nm 16 nevypravuje sice, že Áron měl velekněžské roucho, snadno však lze se domysliti, že jím oděn byl.

V. 25. „před tím" = „toho" roucha velekněžského, které připomínalo vysoký úřad jeho. — „zhoubce" = zosobněná „zhouba" jako výše ve v. 22. — „ukázka smrti" jako výše ve v. 20. — Stačila toliko ukázka, ježto Israelité nebyli zatvrzelí jako Egypťané.

Hl. 19. — V. 1. počíná páté přirovnání. Viz výše obsažník před hl 16. — Israelitům stačilo toliko smrt „ukázati" (18, 25); jinak Egypťané byli trestáni: „až do konce", až do smrti ve vlnách Rudého moře. — „budoucí skutky jejich" = nestálost kajícnosti, tedy jejich zatvrzelost, která dala se jen na chvilku změkčiti desátou ranou, toliko proto, aby se vyhnuli horším věcem;

2 že totiž, ačkoli byli naléhali na jejich odchod
a rychle je posílali,
že změní své smýšlení a budou je honiti.
3 Majíce totiž ještě smutek,
a nad hroby mrtvých naříkajíce,
pojali jiný pošetilý záměr,
a které byli prosbou vypudili,
ty honili jako uprchlíky.
4 Pudil je totiž k tomu konci zasloužený tlak;
způsobil, že zapomněli na to, co se bylo přihodilo,
aby doplnili trest, kterého se nedostávalo ranám jejich,
5 a lid tvůj aby vykonal netušený přechod,
oni pak aby neslýchanou našli smrt.
6 Neboť všecka příroda byla zase znova ve své podstatě
přetvořena,
a sloužila tvým příkazům, aby služebníci tvoji bez úrazu
zachováni byli.
7 Bylo viděti, kterak oblak zastiňoval jejich tábor,

---

ta kajícnost nebyla upřímná, jak se brzy ukázalo: když rána pominula, hnali se Egypťané za Israelity, které byli propustili, aby je zase přivedli zpět do otroctví. Srv. Ex 12, 31. 33.

V. 3. má na zřeteli Ex 12, 21 nn; 14, 5 nn. — „smutek“ = obřady pohřební vykonávajíce. Srv. Gn 50, 10. — Tak vrátká byla jejich kajícnost, tak krátká vůle podrobiti se Bohu Israelovu!

V. 4. odpovídá na otázku, proč pojali ten šílený úmysl, proč si jej takořka vnutili (řec.). Byla to zaslepenost, kterou Bůh trestal jejich zatvrzelost. Boží trest je takořka táhl jakousi „nutností“ (= tlak toho trestu je pudil), že došli konce, vrcholu pošetilosti v úmyslu pronásledovati Israele. Ten tlak byl zasloužený, ježto Bůh tolikráte působil na ně, aby se podrobili jeho vůli, ale oni tomuto tlaku odporovali podobně jako farao zatvrzoval ustavičně srdce své. Srv. Ex 4, 21; 7, 3; 14, 4; Řím 9, 22 — Onen „tlak“ čili „nutnost“ byla zasloužená, tedy dobrovolná; svatopisec nemyslil na železnou nutnost nebo na neodvratný osud. — Jako zatvrzelost srdce faraonova byl následek a trest předchozích hříchů jeho, tak ho i jakousi nutností pudila k novým hříchům a důsledně do záhuby (Cornely). — Ve své zaslepenosti zapomněli na poučení, jež vyplývalo z dosavadních ran — že Bůh nedá svému národu zahynouti, že jsou marné proti němu vzteky Egypťanů; podniknou-li co proti němu, budou za to pykati, jako dosud vždycky; zapomněli také na milosrdenství, které jim Bůh Israelův tolikráte byl ukázal tím, že je zbavil tolika ran, když byli za to žádali. — Rány egyptské byly sice trest, ale ne tak veliký, jaký žádala spravedlnost za viny Egypťanů. Bůh je trestal mírněji, milosrdněji, aby mohli činiti pokání. Když tak nečinili, nezbývalo než potrestati je dle toho, jak zasluhovali; to se stalo tím, že Bůh dopustil, aby se hnali za Israelity do prostřed vln mořských.

V. 5. Předsevzetí Egypťanů, hnáti se za Israelity, použila Prozřetelnost ku spáse Israelitů a ke zkáze Egypťanů, tedy k tomu, aby se ukázala Boží dobrotivost a spravedlnost. Protože Egypťané pronásledovali Israelity, bylo třeba, aby jim Bůh pomohl k „netušenému“ přechodu tím, že jim učinil suchou cestu mořem; a protože ta cesta se ukázala, byli Egypťané pohnuti, aby se pustili za nimi do vln, kde zahynuvše učinili zadost Boží spravedlnosti. To vše způsobil „tlak“ Boží prozřetelnosti.

V. 6. Zásada výše již 5, 18 n; 16, 24 vyslovená osvědčila se také při přechodu Israelitů Rudým mořem (v. 7 n) ano i prve (v. 10 n). — Při stvoření dostalo se každému tvoru přirozenosti, dle které působí jeho síly. Při zázracích, o kterých bude níže ve v. 7 n, 10 n řeč, byla ta přirozenost původní takořka přetvořena; voda na př, která přirozeně stéká na místa nižší, tehdy nestékala, ale stála jako by měla jinou přirozenost, jako by to byl násep nebo zeď. — Řečeno nadsázkou; srv. níže v. 17.

V. 7. Čtyři doklady, kterak „byla příroda přetvořena“, a kterak sloužila záměrům Božím. — 1. O oblakovém sloupu srv. Ex 13, 21 nn; Nm 9, 15 nn. — Jindy v noci svítil, tehdy však „byl přetvořen“ tak, že zastínil tábor

kde byla kdysi voda, vynořila se suchá země,
z Rudého moře cesta bez překážky,
a zelenající se rovina z dravých proudů,
8 kterými veškeren národ prošel, ježto rukou tvou byl chráněn,
(národ) patřící na tvé zázraky budící údiv.
9 Neboť byli jako hříbata na pastvě,
a jako beránci poskakovali,
velebíce tebe, Pane, kterýs je vysvobodil.
10 Vždyť měli ještě v paměti, co se stalo v cizí zemi,
jak místo zvířat plodících, země naplodila komárů,
a jak místo vodních zvířat, řeka vychrlila množství žab.
11 Později pak viděli nový vznik ptáků,
když svedeni jsouce žádostivostí, žádali lahůdek;
12 neboť k ukojení choutky přiletěly jim od moře křepelky.
A ty tresty nepřišly na hříšníky
bez předchozích výstrah silných hromů.
Vždyť spravedlivě trpěli za své nešlechetnosti,
13 ježto velmi divokou zášť k cizincům provozovali.
Kdežto totiž onino nechtěli přijmouti příchozích neznámých,
tito hosty dobročinné podrobovali si za otroky.
14 A ne toliko to! Ale zajisté dostane se jim povšimnutí,
ježto oni naložili s nimi nepřátelsky hned, jak přišli;
15 tito však ty, které s radostí byli přijali,

---

egyptský; jindy byl před Israelity, tehdy byl za nimi. Srv. Ex 14, 20. — 2. Voda rozdělena. Srv. Ex 14, 21. — 3. Na dně mořském bývá buď bezedné bahno nebo neschůdné skalisko; tentokráte Israelité neměli v cestě těchto překážek. — 4. „rovina zelenající se“ mořskou květenou (příp. korálovými trsy jakoby trávníkem pokrytá).

V. 8. podává důvod, proč se Israelité po přechodu veselili jako hříbata na pastvě nebo jako jehňata (v. 9). Srv. Ž 113, 6; Mal 3, 20; srv. také Is 63, 13. — „velebíce“ písní zachovanou Ex 15.

V 10. Radost Israelitů zvětšovala vzpomínka na to, co se bylo stalo v „cizí zemi“, ve které byli hosty, v Egyptě. — Kdežto jindy zvířata, komáři plodí komáry, tehdy je zplodila země, prach. Svatopisec myslí na Ex 8, 12—15. Kdežto jindy zvířata vodní, žáby plodí žáby, tehdy je zplodila řeka. Spisovatel má na zřeteli Ex 8, 2—6.

V. 11. má na mysli Nm 11, 1 nn. — „lahůdek“ — masa dle Nm 11, 4 nn. — „od moře“ srv. s Nm 11, 31. — „k ukojení choutky“, ale také za trest. Srv. Nm 11, 19 n. 33 n.

V. 12. „A ty tresty“, o kterých byla řeč výše ve v. 5b. Svatopisec vrací se k pohromě, která stihla Egypťany v Rudém moři. — Prve nežli byli Egypťané potopeni v moři, vzniklo hromobití — poslední to výstraha Boží Egypťanům. Viz o ní Ex 14, 24; Ž 76, 17—19.

V. 13. uvádí jednu „nešlechetnost“ (v. 12), pro kterou Egypťané trpěli — nehostinnost, kterou trýznili Israelity a která byla větší nežli nehostinnost Sodomanů, o které viz Gn 19, 1 nn. — „k cizincům“, kteří byli u nich hosty, t. j. k Israelitům. — „onino“ = Sodomane nechtěli pohostit dvou andělů, kteří, jak sami vyznali, nebyli v Sodomě známi (Gn 19, 2). — Oni andělé byli toliko příchozí, kdežto Israelité byli hosté v Egyptě staletí usedlí. Oni andělé v podobě cizinců neprokázali Sodomanům dosud zvláštních dobrodiní, Israelité však byli dobrodinci Egypťanů, ježto Josef je uchránil smrti hladem. — Sodomané hostů toliko nepřijali, Egypťané je zotročovali.

V. 14. A ne toliko tím provinili se Egypťané; zhřešili také, že sužovali ty, které s radostí byli přijali, kteří nabyli občanského práva v zemi jejich. Sodomané, kteří odmítli pohostinství hned na počátku, když andělé přišli, mají menší vinu a proto budou také mírněji trestáni, na soudu dojde jejich menší vina „povšimnutí“. — „jim“ = Sodomským. — „oni“ = Sodomští. Srv. Mt 10, 15; 11, 24.

V. 15. Kterak byli Israelité kdysi v Egyptě přijati, viz Gn 45, 19; 47, 1 n. V. 15bc srv. s Ex 1, 8—14; 5, 4 nn.

a s kterými byli se sdělili o práva občanská,
přeukrutnými sužovali robotami.
16 Proto raněni byli také slepotou
jako onino u dveří spravedlivcových,
když nepronikuutelnou tmou byli obklopeni,
a když každý cesty ke dveřím svým hledal.

DOSLOV.

Chválen buď Tvůrce veškera a vysvoboditel národa israelského (19, 17—20).

17 Živly totiž samy v sobě se přetvořují
jako tóny na harfě průměrnou zvučnost mění,
ačkoli podržují do konce týž zvuk;
možno to pozorováním z toho, co se stalo, zřetelně vyvoditi.
18 Neboť živočichové pozemští proměňovali se v živočichy vodní,
a plovoucí přecházeli na zemi.

V. 16. Jeden trest již Sodomany i Egypťany za nehostinnost stihl — slepota. — O slepotě, kterou raněni byli Sodomané u domu Lotova (= „spravedlivce“) viz Gn 19, 11. — Egypťané byli stiženi podobným trestem v čas třídenních temnot Ex 10, 21 nn. Ani Egypťané nemohli tehdy najíti dveří do svých domů! Oč větší byl již tehdy trest Egypťanů nežli Sodomanů!

V. 17. Již výše 5, 17 nn; 16, 24 vyslovena byla zásada, že Bůh užívá přiměřeně přírodních sil, aby bezbožné trestal a své ctitele chránil; tuto zásadu dokazoval svatopisec od 10, 1 počínaje až do 19, 16 (ve druhém oddílu části druhé) a touto zásadou, končí své dílo, aby ji potěšil své vrstevníky. Zásadu jmenovanou vyslovuje obrazem, známým již starým řeckým spisovatelům — svět přirovnává k hudebnímu nástroji, k harfě, účinky sil přírodních k tonům, tedy k hudbě a Boha, ředitele světa k hudebníkovi, který vyvozuje ony zvuky. Spisovatel rozlišuje trojí stupeň síly v té hře na světovou harfu: 1. pravidelnou sílu (= zvučnost) tonu (průměrnou), 2. sílu tonu mimořádnou nad průměr a mimořádnou sílu tonu pod průměr. (Srv. naši hudební „dynamiku“, sesilování a seslabování tonů). Při tomto silnějším nebo slabším přízvuku (rhytmu zvučnosti) nemusí se měniti výška, souzvuk tonů, melodie. Podobně má se věc v přírodě, živly pracují silou průměrnou (normálně), jindy však působením Božím pracují tytéž síly nad průměr (normál) nebo pod průměr (normál) nad úroveň nebo pod úroveň své pravidelné výkonnosti. Tyto živly přetvořují toliko svou sílu (fortissimo nebo pianissimo), ale samy v podstatě se nemění. Jsou jakoby struny, jež možno napnouti a silně rozechvěti, ale také uvolniti a rozechvěti toliko nepatrně. Srv. výše 16, 24. Podobně může se měniti doba tonu (délka, krátkost) i spád jich (rhytmus časový). — „to, co se stalo“ jsou zázraky, o kterých se zmínil svatopisec v 10, 1—19, 16, a ze kterých níže některé opakuje (v. 18—20). — „totiž“ navazuje na zázraky výše vypravované: „Nedivno, že se staly a dějí působením Božím tak veliké zázraky; nejsou totiž zázraky poruchy světového řádu, ale toliko libá záměna souzvuku světa“ (Cornely).

V. 18. Člověk a stáda bravu nemohou žíti v moři, ježto síla vody jim brání; ta síla byla však při přechodu Rudým mořem tak zeslabena, že přestala Israelitům i dobytku jejich (= „živočichům pozemským“) brániti v prostoru moře žíti; tehdy mohli se na dně mořském volně pohybovati a v tomto smyslu byli tehdy „živočichy vodními“. — (Také Horác, když líčí potopu Deukalionovu praví, že Proteus vyhnal vodní živočišstvo na hory jako dobytek na pastvu. Ovid usazuje delfíny do lesů.) — Tony zůstaly tony, moře mořem, ale síla jeho byla zeslabena pod úroveň. — Životní síla žab je jaksi vázána vodou; žijí zpravidla ve vodě nebo blízko vody. Při druhé ráně egyptské však (Ex 8, 1 nn) byla jejich životní síla nad úroveň zvýšena, zesílena, i žily mimo vodu v krbech a spižírnách. Ton zůstal tonem, žába žábou, toliko způsob života jejich se změnil. Tyto žáby nazývá svatopisec „plovoucími“ živočichy.

19 Oheň převyšoval ve vodě svou obvyklou sílu,
a voda zapomínala na svou hasivost.
20 Naopak plameny nespalovaly
těl porušitelných zvířat, která se dostala do nich,
aniž rozpouštěly snadno rozpustitelný,
ledu podobný, nebeský pokrm.

V každém totiž případě, ó Pane,
zvelebil jsi lid svůj a oslavil;
nezapomněl jsi na něho,
ale vždy a všude jsi pomáhal mu.

V. 19. Oheň zvýšil nad obvyklou míru svou sílu, když blesky ničily osení Egypťanů, nedávajíce se hasiti krupobitím a vodou, padající s oblaků. Viz výše 16, 17. 19. — Hasivost, síla vody tehdy poklesla pod obvyklý stupeň.

V. 20ab. má na zřeteli 16, 18. — Plameny, které zapálili Egypťané proti žabám a kobylkám, neublížily jim, ačkoli těla jejich jsou měkká, málo pevná (snadno porušitelná). — Síla ohně byla snížena pod míru. — „nebeský pokrm“ = manna. Sluje doslovně „druh pokrmu ambrosijského“, ježto dle řeckého bájesloví (mytologie) nesmrtelní bohové na Olympu jedli „ambrosii“. Srv. výše 16, 20. Manna byla snadno rozpustitelná, ježto se rozplývala paprsky vycházejícího slunce. Přes to bylo ji možno vařiti a pražiti; v tomto případě plamenům byl žár snížen pod obvyklou sílu. Srv. výše 16, 22 n. 27. — V. 20efgh vhodně zakončuje knihu. Ty zázraky činil Bůh ne toliko za dob, o kterých mluvil svatopisec v druhém dílu druhé části své knihy, ty činil i v dalších dějinách národa israelského; těmi zázraky dokazoval svou otcovskou péči o svého prvorozeného syna, tu péči osvědčí i nyní, kdy národ jeho je zase od Egypťanů (za dob svatopiscových) utiskován; Bůh nedá zahynouti jim ani budoucím, jen budou-li Israelité milovati moudrost (1, 1). Podobně činil Bůh v dějinách církve své novozákonní, podobně činiti bude i příště, nedá zahynouti nám ni budoucím; budeme-li ho hledati, v každém případě, vždy a všude ho najdeme (1, 1).

EKKLESIASTIKUS

JESUSA, SYNA SIRACHOVA,

ČILI

KNIHA SIRACHOVCOVA

SKLÁDÁ SE

I. Z DÍLU MUDROSLOVNÉHO (1, 1—42, 14),
II. Z DÍLU CHVALOZPĚVNÉHO (ŽALMOVÉHO) (42, 15—50, 31)
a DODATKU (51, 1—38).

OBSAH KNIHY:

DÍL I. (MUDROSLOVNÝ)

doporučuje snahu o moudrost vůbec v těchto IX. úryvcích:

I. v 1, 1—40 (Kde jest moudrost a kudy se jde k ní),
II. v 4, 12—22 (Ovoce moudrosti),
III. v 6, 18—37 (Usiluj opravdově o moudrost),
IV. v 14, 22—15, 10 (Jak výhodné jest usilovat o moudrost),
V. v 20, 29—33 (Užitek moudrosti),
VI. v 24, 1—47 (Chvála moudrosti),
VII. v 32, 18—33, 19 (Hledejte moudrost v této knize).
VIII. v 38, 25—39ab; 38, 39cd—39, 15 (Jaký nemá a jaký má být učitel zákona),
IX. v 41, 17 n (Moudrosti sluší se používati ku blahu bližních).

Mezi tyto úvahy o moudrosti vůbec vloženo jest těchto 58 menších sbírek přísloví:

1. Buď Bohu dokonale oddán (2, 1—22).
2. Čtvrté Boží přikázání (3, 1—18).
3. Buď skromný (3, 19—32).
4. Jak nakládati s chudinou (3, 33—4, 11).
5. Vystříhej se nemístného studu (4, 23—33).
6. Čeho třeba se stříci (4, 34—6, 4).
7. O příteli pravém a nepravém (6, 5—17).
8. Vystříhej se hříchu (7, 1—19).
9. Jak dlužno chovati se k lidem, kteří mají zvláštní nárok na lásku naši (7, 20—40).
10. Kterak obcovati s lidmi (8, 1—22).
11. Kterak obcovati se ženami (9, 1—13).
12. Kterak se chovati k těm oněm lidem (9, 14—23).
13. Vládcové ať se vystříhají zpupnosti (9, 24—10, 22).
14. Komu čest (10, 23—11, 6).
15. Nic upřílišněného (11, 7—20).
16. Nespolehej se na vrátké bohatství, ale doufej v Boha (11, 21—30).
17. Vystříhej se zlých lidí (11, 31—36).
18. Viz, komu činiti dobře (12, 1—7).
19. Vyhýbej příteli nepravému (12, 8—19).
20. Kterak se míti ku (zpupným) velmožům (13, 1—29).
21. Kterak užívati bohatství (13, 30—14, 21).
22. Odpovědnost hříšníkova (15, 11—21).
23. Vystříhej se hříchu, neboť bude trestán (15, 22—16, 23).

DÍL DRUHÝ (CHVALOZPĚVNÝ) (42, 15—50, 28)

skládá se

DODATEK

obsahuje

EKKLESIASTIKUS

Jesusa, syna Sirachova,

jest poslední mudroslovná kniha[1] v seznamu tridentském a v latinské Vulgatě. Spisovatel sám nazývá ji (50, 29) „Moudrost, poučení a mudrosloví (jež sepsal) Jéšú'a,[2] syn Elʿázára, syna Sírova."[3]

Hebrejský podpis ji jmenuje „Slova Jéšúʿy, který sluje syn Sírův," a „Moudrost Jéšúʿy, syna Elʿázára, syna Sírova."[4]

Syrský překlad nazývá knihu „Slova Jéšúʿy, syna Šimonova, který sluje syn Sírův."[5]

Řecké překlady ji jmenují: „Moudrost Jésúsa (Ježíše),

---

1. O knihách mudroslovných (poučných) viz I. Svazek str. 5 (§ 3 B.) a str. 3 čís. 20—26.

2. Jéšúʿa vzniklo vlivem babylonštiny za doby babylonského zajetí z Jehóšúʿa (Steinmetzer). — Jehóšúʿa přepsali Rekové slovem Jósúe; Jéšúʿa přepsali slovem Jésús. Z toho vyplývá, že Josue = Jesus. Viz k Nm 13, 17.

3. Sírá byl spisovatelův děd nebo pravděpodobněji vzdálenější předek a hlava rodu dle něho nazývaného: Sírovců. — „Sírá" vzniklo nejspíše z „Asírá" (Barhebreus). Asírá = Zajatec, Vězeň.

4. Za 38 (30) veršem hl 51 má hebr. tento dodatek, týkající se celé knihy:

Vebeben budiž Hospodin na věky
a chváleno buď jméno jeho od rodu do rodu.
Až sem jdou slova Šimona, syna Jéšúʿy
který sluje syn Sírův.
Moudrost Šimona, syna Jéšúʿy,
syna Eleazara, syna Sírova.
Buď jméno »Hospodin« požehnáno
od tohoto času až na věky.

Řecké některé rukopisy mají proti tomu toliko podpis: „Moudrost Jésúsa, syna Seirachova". („Šimona, syna" dlužno v hebrejském podpisu pokládati za glosu. Srv. 50, 29.).

5. Syřané pokládali Siru za otce spisovatelova.

syna Sirachova (Seirachova)."[6] Řečtí spisovatelé uvádějí z ní výroky jménem: „Všectnostná moudrost."[7]

Latinští spisovatelé od dob Cypriánových († 258) vzhledem na obsah a obyčej užívati jí jmenovali ji Ekklesiastikus, t. j. Kniha církevní.[8]

Kromě těchto názvů bývala kniha jinými četnými jmény označována.[9]

Spisovatel knihy není Šalomoun, jak se domnívali mnozí staří,[10] nýbrž Jéšû'a, syn El'ázára, z rodu Sirachovců, tedy Sirachovec. Dle řeckého překladu (50, 29) pocházel z Jerusalema. Byl učitelem zákona (zákoníkem), povolání svému přiměřeně židovsky[11] i řecky[12] vzdělán; napsal-li kromě této práce knihy jiné, není nám známo.

Kniha byla napsána původně hebrejsky. Vnuk Sirachovcův ji přeložil do řečtiny.[13] Kniha v řeči hebrejské, zvaná „Přísloví" dostala se ještě do rukou sv. Jeronyma.[14] Bývala uváděna ve spisech židovských rabínů až do desátého století křesťanského.[15] Po té se hebrejské znění ztratilo. Teprve zase od r. 1896—1900 bylo objeveno

---

6. Řekové přepisovali hebr. Síra tak, jako by písmě alef na konci mělo hodnotu souhláskovou (ch): „Sirach", nebo „Seirach".

7. Po řeckých spisovatelích užívají téhož jména i latinští, Jeronym, Kassiodor, Rhabanus Maurus. Taktéž nazývali knihu Přís. Srv. výše na str. 427.

8. „Tím slovem není označen spisovatel knihy, nýbrž její jakost. (Rufin). Za starých dob totiž v některých církvích bylo užíváno při vyučování katechumenů vybraných posvátných knih, které neobsahovaly ještě hluboká tajemství křesťanská, ale které se doporučovaly svou srozumitelností. Tyto knihy byly zvány církevní po výtce „ekklesiastici". Mezi nimi vynikala bohatstvím obsahu kniha Sirachovcova a proto bylo postupem doby jí jméno „církevní" t. j. Ekklesiastikus vyhrazeno.

9. „Moudrost" (Klement Alex., Origenes), „Kniha moudrosti" (Jeronym), „Moudrost Seirachova" (Origenes, Klement Alex), „Moudrost Šalomounova" (Cyprian, Lev, Optat, Laktanc, Jeronym, Sněm v Hippu z r. 393 a v Kartagu z r. 397), „Přísloví" „Mešálóth", „Sefer mešálím" (Staří židovští spisovatelé). „Paedagog", t. j. Vychovatel v moudrosti (Klement Alex.) „Panaretos" (Jeronym).

10. Jako Moudr tak i Sir bývala spojována s 3 knihami „Šalomounskými" a bývalo jich počítáno úhrnem pět. Srv. výše Úvod do Moudr na str. 603. Jako býval David pokládán od mnohých za spisovatele všech žalmů, tak byl i Šalomoun považován za spisovatele všech „přísloví". Proti tomu svědčí venkoncem kniha sama (50, 29.), její nadpis i podpisy. Viz výše.

11. To potvrzuje ráz celé knihy, jakož i svědectví spisovatelova vnuka, podané níže v předmluvě k řeckému jeho překladu. Jazyk hebrejský, který tehdy byl již mrtev a který se udržel toliko ve školách židovských a při bohoslužbě, osvojil si Sirachovec nejspíše teprve ve škole. Možno však, že již doma, v rodině pochytil něco, ježto se zdá, že i předkové jeho byli učiteli zákona z povolání. Proto byl tolik v knihách biblických sčetlý, proto biblicky myslil, cítil i psal. Srv. níže Předml. Srv. také 51, 19nn. Schechter a Taylor shledali, že Sirachovec v nalezených textech hebrejských užívá 367 rčení, vzatých ze všech částí Žaltáře, Kaz, Dan, jakož i z knih dějinných i prorockých. Z biblických knih vpil však ne toliko mluvu, nýbrž i ducha proroků, milujících z celé duše zjevené náboženství, usilujících o jeho zvniternění a žádajících věrnost jemu (50, 27n; 31, 10n.).

12. Bylať vzdělanost řecká za dob Sirachovcových v Palestině, popředně v Jerusalemě zapustila již hluboko kořeny. Nad to Sirachovec mnoho v cizině cestoval, jak sám svědčí 34, 11nn; 43, 26; 51, 13. Přes to nepodlehl zhoubnému vlivu pohanské vzdělanosti řecké, ale zůstal věren zděděné víře otcův.

13. Viz níže Předmluvu.

14. „Knihu Jesu-a, syna Sirachova, hebrejskou jsem nalezl, nadepsanou nikoliv Ekklesiastikus, jak bývá u Latinských, nýbrž „Přísloví" (Mešálím)".

15. V talmudu a ve spisech rabínských uvedeny jsou ze Sir 43 myšlenky hebrejsky a několik vět aramských, jež pocházejí z převodu (targumu) Sir do

více listů [16] se zněním původním, které obsahují asi $^3/_5$ celé knihy a které bývají tříděny na čtyři rukopisy: *A*, *B*, *C*, *D*. [17]

Z 50, 24 vyplývá, že spisovatel knihu svou (hebrejsky) napsal asi brzy po smrti Šimona, jejž chválí; byl to Šimon II., který byl veleknězem v letech asi 218—192. S tím souhlasí vnuk spisovatelův, který v proslovu ke svému překladu tvrdí, že přišel r. 38 panování krále Euergeta, t. j. Ptolemea VII. (170—117) do Egypta. Byla tedy kniha napsána v prvních desítiletích druhého století před Kristem. [18] Peters stanoví dobu mezi r. 174—171 (kdy panoval Antioch IV. Epifanes (175—164) a kdy byl veleknězem Jason (174—171). [19]

---

aramštiny. Poslední hebrejský mistr, který znal původní znění Sir byl Saadja Gaon († 942).

16. První list, obsahující 39, 20c - 40, 8. a pocházející z jedné synagogy kahýrské, koupily r. 1896 (v létě) v Palestině dvě dámy anglické Mrs. Lewisová a Mrs. Gibsonová. Uveřejnil jej v „Expositoru" téhož roku S. Schechter. (Je to 7mý list rukopisu *B*). — Současně bylo nalezeno mezi rukopisy, koupenými pro Bodley-skou knihovnu (v Oxfordě) devět listů téhož rukopisu *B*, podávajících další znění hebr. od 40, 9—49, 13, (11.). Poprvé je vydali Cowley a Neubauer r. 1897. — Dalších šest listů téhož rukopisu B nalezl S. Schechter téhož r. 1897 v Kahýře. Týž našel tehdy čtyři listy jiného rukopisu Sir, který bývá označován písmenem *A*. Vydal je s Taylorem r. 1899. — Podobně našel G. Margoliouth mezi rukopisy, koupenými pro Britské museum (v Londýně) dva další listy rukopisu *B* a vydal je r. 1899. — R. 1900 vydal (Elkan Nathan) Adler další dva listy rukopisu *A*, Schechter pak dva listy nového rukopisu *C*; třetí list tohoto nového rukopisu objevil J. Levi a čtvrtý M. Gaster. Konečně vydal r. 1900 J. Levi list čtvrtého rukopisu (*D*).

17. Rukopis *A* (3, 6b—16, 26.) pochází asi z polovice XI. století křesťanského; jest psán na papírových listech velikosti 18×11 cm; popsaná plocha = 15×8·5 cm. Znění psáno jest v jednom sloupci bez jakékoli mezery. Strana má po 28 nebo 29 řádkách, řádka po 10—12 slovech, po 35—41 písmenech. Čtyři ze šesti zachovaných listů tohoto rukopisu jsou majetkem universitní knihovny v Cambridgi, dva jsou soukromým majetkem Adlerovým. — Rukopis *B* (30, 11—31, 11; 31, 12—32, 1a; 32, 1b—33, 3; 35, 11—36, 26; 36, 24—37, 26; 37, 27—38, 27b; 39, 15c—51, 30.) zachován jest nám v 19 listech, ze kterých sedm patří univers. knihovně v Cambridgi, dva Britskému museu jeden paním Lewisové a Gibsonové, devět Bodlejské knihovně v Oxfordě. Byl napsán ke konci XI. nebo na počátku XII. století křesť. Listy mají velikost 19×17 cm. Stránky mají po 18 řádcích, každá řádka po dvou půlverších (stíších) mezerou oddělených. Na okraji bývají důležitá různočtení. — Rukopis *C* (4, 23—5, 13; 6, 18—7, 25; 25, 8 - 26, 2; 18, 31—20, 13; 37, 19. 22. 24. 26.) má rozměry 14·3×10 cm. Obsahuje vlastně toliko zbytky sbírky průpovědí, vzatých z knihy Sir, bez ohledu na postup této knihy. Dva listy tohoto rukopisu jsou majetkem univ. knihovny v Cambridgi, jeden patří M. Gasterovi, a jeden židovské konsistoři pařížské. Napsán byl ke konci X. nebo počátkem XI. století křest. — Z rukopisu *D* zachoval se nám toliko jeden list (36, 29—38, 1a.). Patří židovské konsistoři výše jmenované.

18. Srv. níže předmluvu a pozn. 14 k ní.

19. Spisovatel zmiňuje se o pokušení k odpadu od víry otců (2, 1.), a nebezpečí zpronevěřiti se jí (2, 3; 41, 23 n.), hrozí odpadlíkům (41, 11.), varuje před důvěrným stykem s cizinci (41, 23 n.), naříká si, že jest mnoho Židů nerozhodných (2, 14 n.), zákona neposlušných, (2, 18.), že dlužno držeti se starého náboženství (2, 11 n. 19.); to vše odpovídá stavu Židů za let 174—171 před Kr., jak jsou líčeny 2 Mach 4, 7 nn.; 1 Mach 1, 14. Konservativní strana staroždovská (1 Mach 2, 42; 7, 13.) vzdorovala pokrokářům, načichlým řeckým pohanstvím až do r. 175 před Kr., kdy byl zapuzen ze svého úřadu velekněz Oniáš III.; jeho bratr a nástupce však (Jesus-Jason), který si velekněžství koupil, podporoval snahy pokrokářské sám. — Sirachovec mluví často ve své knize o útrapách 2, 2. 4 n.; 2, 22 n.; 35, 18—36, 19, jež dlužno snášeti s trpělivostí (2, 16 n.), důvěrou v Boha (2, 6—12.); utiskovatel je král (35, 23.), pohan (35, 22), zpupný (35, 23.), bezbožný, který činí nároky na pocty, Bohu toliko příslušné (36, 5. 13); to se srovnává s dobou, kdy nastoupil král Antioch Epifanes (175), kdy však ještě pronásledování tohoto krále nenabylo vrcholu (r. 170 př. Kr.); o něm Sirachovec nikde se

O účelu, kterého Sirachovec knihou svou chtěl dojíti, viz níže Předmluvu k řeckému překladu. Sirachovec chtěl proti řeckému, pohanskému nazírání na svět uhájiti „moudrost", t. j. starý názor židovský, uložený v posvátných knihách; chtěl jej uhájiti, ale spolu též prohloubiti, podrobně propracovati a rozšířiti na všecky praktické poměry, jaké život přináší. Srv. obsah knihy, podaný výše na str. 680 n a k tomu výrok Sirachovcův 24, 44—47. Moudrost, vyplývající z náboženství židovského Sir klade proti naukám mudrců řeckých; řadu velikánů, žijících dle náboženství israelského (hll 44—49) klade proti řadě mudrců řeckých; velekněze Šimona, starověrce (hl 50), klade proti Jasonovi, novotáři; chce, aby židovská moudrost pronikala všecek život Israelity, soukromý i veřejný, od narození do smrti; nemůže býti stavu ni okolnosti, ve které tato „moudrost" neměla by se uplatniti.[20]

Jak z rozdělení knihy (str. 680 n) vyplývá, obsahuje kniha Sir dva druhy slovesné: 1. přísloví a 2. žalmy. Žalmy možno viděti v 22, 33—23, 6 (modlitba); 36, 1—19 (modlitba); 39, 16—41; 42, 15—43, 37; 44, 1—50, 28; 51, 1—17; 51, 18—38. Velkou většinu knihy činí sbírky přísloví, jež vznikaly postupně podobně jako sbírky knihy Přísloví, toliko s tím rozdílem, že Sir dlužno přičítati jednomu toliko spisovateli i sběrateli. Sir jeví nápadnou podobnost knize Přís neuspořádaností věcnou,[21] opakováním téhož předmětu,[22] jádrem přísloví,[23] úvodem[24] a dodatky;[25] liší se však od Přís tím, že podává celé snůšky přísloví o těch oněch věcech, jež odbývá Přís jednou nebo dvěma větami, jakož i tím, že Sir zásady moudrosti obrací mnohem podrobněji na povinnosti stavů a povolání lidského života. O pramenech, ze kterých Sir látku vážil, možno s obdobou říci totéž, co bylo praveno výše na str. 428 o pramenech Přís.

Do řečtiny byla kniha Sir přeložena brzy po r. 117 př. Kr. Srv. níže Předmluvu, pozn. 15. O rukopisech nejdůležitějších, ve kterých je tento překlad uchován, viz k 2 Esdr 13, 30. Kromě těch zachován jest v četných jiných, jako 253 a 248. Z řeckého překladu Sirachovcova vnuka byly pořízeny další překlady: 1. do etiopštiny, 2. do staroarmenštiny, 3. do koptštiny (sahidský, bohejrský a achmimský pře-

---

nezmiňuje. Spisovatel tuší nebezpečí, že Sadokovci pozbudou veleknězského úřadu (41, 9; 45, 15 n. 22. 30. 31; hl 50). To nebezpečí vzniklo r. 174, kdy Jason zapudil z úřadu veleknězského svého bratra Oniáše III. Roku pak pak 171 dosedl na prestol veleknězský Menelaos, který již Sadokovcem nebyl, ale pocházel z kmene Benjamin.

20. „Ekklesiastikus popisuje velmi hojně nauku bezmála všech mravů a život dle svatého náboženslví" (Rhabanus Maurus). Viz výše rozbor knihy a všimni si sbírek pouček mravních pro hospodáře, pro vychovatele, pro děti, pro styk se ženami, s přáteli, atd. atd., kterak chovati se v pokušení, na hostinách, kterak pečovat o zdraví atd. atd.

21. Viz Úvod do knihy Přís na str. 429 pozn. 13.

22. Na př. o pravém a nepravém studu mluví Sir 4, 23—33. a opět 41, 16—24; 42, 1—8. — Jak užívat bohatství, o tom Sir uvažuje 13, 30.—14, 21. a opět 31, 3—11. — O přátelství 6, 5—17. a opět 22, 24—31. — Péči o zdraví věnovány 30, 14-31, 2. a zase 37, 30—38, 15. Viz jiné v rozboru knihy na str. 680 n.

23. Jako činí jádro Přís složky 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. (Viz str. 428 n. tamže) tak lze za jádro Sir pokládati snůžky přísloví, uvedené výše na str. 680 n čís. 1—58.

24. Úvod do Přís (hll 1—9.) srv. s úryvky o moudrosti, uvedenými na str. 680 čís. I.—IX., každý ten úryvek činí úvod do následujících sbírek přísloví.

25. Abecední píseň Přís 31, 10—31. srv. se žalmem Sir 51, 18—38.

klad), 4. do latiny (dvakráte), 5. do syrštiny dle Origenovy recense (překlad syrskoheksaplový), 6. do gruzinštiny, 7. do staroslověnštiny.

Ježto sv. Jeronym latinského znění Sir ani neopravil, ani nového překladu z hebrejštiny nepořídil, jest Sir v církevní bibli (Vulg) dle znění starolatinského ne málo znešvařeného.

Jiný překlad syrský (Pešito) byl pořízen přímo ze znění hebrejského. Srv. I. sv. str. 14, IV_1. Překlad arabský pořízen byl dle tohoto znění syrského.

Staří Židé pokládali knihu Sir za posvátnou. To dokazuje Sirachovcův vnuk,[26] spisovatel knihy o Henochovi,[27] Žaltáře Šalomounova,[28] Philo,[29] židovská bohoslužba,[30] talmud[31] i jiné spisy židovských učenců[32] od vrstevníků hrdinných bojů proti Syrům, od Jose[33] ben Jochanana až po midraš Thanchuma,[34] od kterých bývají přísloví Sirachovcova s úctou jmenována.[35] Toto židovské podání přijala za své také církev křesťanská[36] a podržely je dlouho i větve od ní odštěpené.[37] Smýšlení církve křesťanské o knize Sir. zračí se v bi-

26. Svým proslovem ke knize Sir a tím, že ji do řečtiny přeložil (Srv. níže Předmluvu).

27. Spisovatel apokryfní knihy této, který žil ve II. stol. před Kr. v Palestině, užívá knihy Sir.

28. Také spisovatel tohoto apokryfu, který napsal v polovici I. stol. před Kr. v Palestině, znal a vážil si knihy Sir.

29. Také tento židovský spisovatel z počátku 1. stol. křesťanského uvádí aspoň jeden výrok Sirachovcův.

30. Zejména modlitba a chvalozpěv na konec soboty.

31. Rozprava talmudu jerusalemského Berachoth (VII. 11b) uvádí výrok z knihy Sir slovy „protože jest psáno“, tedy způsobem, jakým uváděny bývají jiné knihy biblické, o jejichžto kanoničnosti není nejmenší pochyby. Toto místo pochází od rabína Šimona ben Šetacha, který žil kol r. 90 př. Kr. Rozprava talmudu babylonského Erubin (65a) uvádí výrok Sirachovcův podobnými slovy: „protože jest řečeno“. — V babyl. talmudu, v rozpravě Baba Qama 92b čítána jest kniha Sir do třetí skupiny posvátných knih židovských, zvaných „Svatopisy“. Srv. I. sv. 715. Taktéž v rozpravě Megilla 31a.

32. Sv. Jeronym píše, že nalezl hebrejsou knihu Sir v jednom závitu s Kaz a Pís. — Také dodatek k talmudu babylonskému, zvaný Derech erez rabba zná knihu Sir. — Rukopis *C* výše uvedený, jest vlastně výtah z knihy Sir. Kdyby si byl pisatel knihy této nebyl vážil, nebyl by si z ní vypisoval průpovědi. Vypůjčil-li si jiný středověký sběratel průpovědí hebrejských pro svou sbírku název „Abeceda ben Siry“, jest na bíledni, že Ben-Siru pokládal za spisovatele veškeré úcty hodného, tedy za svatopisce.

33. Jeden z nejstarších rabínů židovských.

34. Tanchúmá čili Jelamdénú jest nejstarší haggadský výklad k celému Pentateuchu, zvaný „midraš“. Byl napsán v první polovici IX. stol. křesť. na základě starších pramenů.

35. Tak píše Abraham Geiger, židovský učenec XIX. století († 1874). — Jest jisto, že knihu Sir v I. století křesťanském jak Židé palestinští tak i egyptští (alexandrijští) ve sbírce posvátných knih měli. Pochybnosti o její kanoničnosti vynořují se u Židů palestinských teprve v II. století křesťanském (Rabbi Aqiba v rozpravě jerusalemského talmudu (Sanhedrin I. 28a). Pochybnosti ty počali pronášet přísní fariseové, kterým se Sir nezamlouval, ježto nepřál jejich naukám. Uplatnit pochybnosti tyto bylo jim snadno, ježto kniha Sir byla poměrně mladá. Přes to a přes autoritu talmudu, který knihu Sir v seznamu knih posvátných neuvedl, zachovala se i po vydání talmudu (mišny) v židovstvu celá staletí veliká úcta k Sir. Přestala-li znenáhla býti pokládána za kanonickou, byla přece považována za knihu vzdělávací, která zasluhuje, aby čtena byla aspoň soukromě.

36. Církevní starokřesťanská bible řecká měla knihu Sir od prvopočátků; taktéž později nejstarší překlady z ní plynoucí. Do syrštiny byla přeložena přímo z hebr. a připojena k ostatním posvátným knihám.

37. Také církev ruská ji pokládala do nedávna za kanonickou.

blických knihách N. Z.,[38] ve spisech otců apoštolských[39] i v dalším písemnictví církevním.[40] Proto sněm tridentský právem pojal Sir do seznamu knih posvátných.[41]

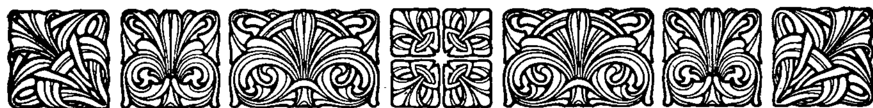
38. N. Z. sice neuvádí výslovně a jmenovitě ze Sir žádného výroku, ale má tolik ohlasů z ní, že jest jisto, že spisovatelé, zejména sv. Jakub novozákonní knihy Sir užívali a jí si vážili. Srv. na př. Jak 1, 19. se Sir 4, 34; Jak 1, 20. se Sir 27, 33; 28, 3; Jak 1, 13. se Sir 15, 11. 13. 21; Jak 3, 6. se Sir 28, 13.—15; Jak 5, 7. se Sir 6, 18—20; Srv. dále Sir 2, 18. s Jan 14, 23; Sir 11, 10. s 1 Tim 6, 9; Sir 11, 18. n. s Lk 12, 19; Sir 15, 16. s Mt 19, 17; Sir 29, 15. s Lk 16, 9. a jj.

39. Sir užívá „Nauka dvanácti apoštolů“ (Viz o ní na str. 606, 31. tohoto svazku), List Barnabův, Kliment římský, Pastýř Hermův.

40 Na Východě Kliment z Alexandrie uvádí výroky ze Sir četnější nežli z některých knih prvokanonických a to týmiž slovy, kterými uvádí knihy, o jejichž božském původu nebylo nejmenší pochyby („Písmo praví“, „Moudrost praví“ a pod.). Ne jinak žák Klimentův-Origenes, a jeho posluchači sv. Diviš (Veliký) a sv. Alexandr. S církví alexandrijskou souhlasila Palestina, jak vyplývá ze spisů Cyrilla, Jer a Epifania. Za církev antiochijskou souhlasí Jan Zlat. a Teodoret, za církev syrskou S. Efrem, za Kappadocii sv. Basil, Řehoř Naz i Nys. Na západě těšila se kniha Sir takové úctě, že jak výše bylo řečeno, dostalo se jí čestného názvu: „Kniha církevní“ (Ekklesiastikus) po výtce. Za Afriku budiž jmenován Tertullian a Cyprian, Laktanc a sv. Optat, za Gallii sv. Hilar, za Italii sv. Ambrož. Na konec budiž jmenován za Východ sv. Atanáš a za Západ sv. Augustin.

41. Co sněm tridentský výslovně prohlásil, to vyznávala církev již dávno před tím prakticky: užívala Sir velmi často ve knihách bohoslužebných vybírajíc z něho úryvky, jež bývaly při mši sv. vedle evangelií čteny. Církev předčítá výňatky ze jmenované knihy jakožto „Čtení“ na svátek sv. Jana Evang. (Sir 15, 1—6.), sv. Barbory (51, 1.—8. 12.), na sv. Josefa (45, 1—6.), sv. Jana Nep. (Sir 21, 26—31.), na sv. Norberta (Sir 44, 16—27; 45, 3—20.), sv. Prokopa, sv. Aloise (31, 8—11a), Jména Panny Marie a P. M. Karmelské (24, 23—31), v den odpustků Porciunkulních, na svátek P. M. Sněžné (24, 14—16.), Nanebevzetí P. Marie (24, 11b—20.) a jj.

PREDMLUVA KE KNIZE SIRACHOVCOVĚ,

(kterou napsal její překladatel z hebrejštiny do řečtiny).

Zákonem, proroky a ostatními (svatopisci),[1] kteří po nich byli, dostalo se nám mnohých a velikých (věcí), pro které dlužno chváliti Israele v příčině vzdělání a moudrosti. Protože je třeba, aby ne toliko písmáci[3] sami se s nimi seznámili, ale že — pokud možno — milovníci vědění[3] mají slovem i písmem nezasvěcencům[4] býti prospěšni: děd můj[5] Jesus,[6] který se věnoval více (než kdo jiný) četbě zákona, proroků a ostatních otcovských knih,[7] a značnou zběhlost v nich si

---

1. Vnuk spisovatele knihy, který ji přeložil z hebrejštiny do řečtiny, udává v prvé části této své předmluvy pohnutku, která vedla hebrejského svatopisce k tomu, aby knihu napsal, a připomíná, ze byl k tomu svou sečtělostí dokonale způsobilý. — Svatopisec měl za to, že „písmáci“ (učitelé zákona), jakým sám byl, mají ne toliko slovem, ale i písmem své soukmenovce zasvěcovati do vzácné moudrosti, která jest uložena v posvátných knihách israelských. — „Zákon, proroci a ostatní (svatopisci či svatopisy)“ jest název trojdílné bible, za dob překladatelových u Židů běžný. Srv. I. sv. str. 715 pozn. 1. Také N. z. užívá tohoto pojmenování. Srv. Sk 28, 23; Lk 24, 44. — Spisovatelé svatopisů byli „po nich“, t. j. po prorocích slovesně činni.

2. „písmáci“ jsou „čtenáři“ bible po výtce.

3. „milovníci vědění“ jsou všichni Židé, kteří mají snahu nábožensky a mravně se vzdělati, učitelové i neučitelové, zasvěcenci i nezasvěcenci (laikové); zde však, jak vyplývá ze souvislosti jsou to „písmáci“, kteří mají „slovem i písmem“ jiné vzdělávati. Té povinnosti byl si vědom živě Sirachovec, to vědomí vtisklo mu péro (třtinu) do ruky.

4. „nezasvěcenci“ = začátečníci ve studium moudrosti, kteří nejsou učiteli, bez ohledu na to, budou-li jimi čili nic.

5. „děd“ (řecky „pappos“) dlužno tu bráti v běžném přesném významu; neznamená tu „předek“. Byl tedy řecký překladatel knihy Ekklesiasticus netoliko vzdálený „potomek“, ale „vnuk“ hebrejského spisovatele knihy té.

6. „Jesus“ je zřečtělý tvar hebrejského Jéšú'a; toto je zkrácenina z Jehóšú'a, kteréžto slovo bývá přepisováno „Josue“. — Z toho patrno, že „Josue“ a „Jesus“ (z toho naše „Ježíš“) jsou dva různé tvary jednoho původně slova, že tedy Josue = Jesus = Ježíš. — „Ježíš“ bylo vyhrazeno v češtině Spasiteli světa, Ježíši Kristu. Spisovatel knihy Ekklesiastikus byl zván „Jesusem“ („Kniha Jesusa, syna Sirachovcova“).

7. „Otcovské knihy“ = biblické. Srv. výše pozn. 1.

zjednal, byl pohnut k tomu, aby také sám něco napsal, co patří ku vzdělání a moudrosti, aby milovníci vědění[8] osvojíce si také toto,[9] o mnoho rozmnožili (vzdělání) životem dle zákona.[10]

Proto[11] vás prosím, byste četli blahovolně a pozorně, a prominuli tu, kde přes pečlivost, překladu věnovanou, některými výrazy jsme snad nestačili. Neboť nevyrovná se významem, co bylo původně řečeno hebrejsky, když je to převedeno do jiné řeči. A netoliko tato kniha,[12] ale i sám zákon, proroci a ostatní knihy[13] nemálo se liší od původního znění. — Když jsem přišel totiž třicátého osmého roku za času krále (Ptolemea) Euergeta[14] do Egypta, a tam za něho nějaký čas pobyl,[15] nalezl jsem překlad nemalého vzdělání;[16] i uznal jsem za věc na výsost nutnou, abych i já vynaložil nějakou péči a námahu na překlad knihy této. Mnoho nocí totiž a mnoho učení se vynaložil jsem v ten čas na to, aby tato kniha dokonána a vydána byla i pro ty, kteří by rádi v cizině[17] se poučili a připravili k životu podle zákona.[18]

---

8. „milovníci vědění", t. j. učitelé zákona (srv. výše pozn. 3) naleznou v knize Sirachovcově pomůcku, kterou obohatí náboženské vzdělání své i svých posluchačů, teoretické i praktické.

9. „toto" — poučení v této knize obsažená.

10. „život dle zákona" = praktické vzdělání náboženskomravní. Srv. pozn. 8 (Jiní se domnívají, že „nezasvěcenci" (pozn. 4) jsou pohané, žádostiví poznati nauku židovskou, a případně přijmouti náboženství židovské; pro ty mohl ovšem Sirachovcův vnuk překládati do řečtiny, pro ty však nepsal Sirachovec sám — hebrejsky! Také pro Židy žijící mimo Palestinu mohl překládati vnuk dědův spis do řečtiny, ale nebyl by pro ně děd psal hebrejsky! Srv. níže pozn. 17. Pak by tu překladatel nepodával pohnutku, která vedla děda, ale pohnutku, která vedla jej ku překladu.

11. Účel dědův je též účelem vnukovým. Ten šlechetný účel omluví nedostatky překladu knihy hebrejské; tím spíše, když̌tě podobné nedostatky lze pozorovati na překladu ostatních biblických knih (LXX).

12. Nazvaná později Ekklesiastikus.

13. Název tehdejší trojdílné sbírky biblických knih. Srv. výše pozn. 1. Z názvu „ostatní knihy" vyplývá, že posvátné knihy byly již tehdy nazývány „knihy" po výtce, t. j. „bible".

14. Tento král byl Ptolemeus VII. Euergetes Fyskon, (který panoval od r. 170 (případně 145) do r. 117 před Kr.), jak právem za to mají Calmet, Cornely, Hetzenauer, Jansen, Kaulen, Knabenbauer, Peters, Schöpfer, Selbst, Vincenzi, Zschokke, Döller a jj. — (Jiní myslili kdysi na Ptolemea III. Euergeta, který vládl 247—222 př. Kr.; ten však to nemůže býti, ježto panoval toliko *25* roků, nemohl tedy vnuk Sirachovcův přijíti do Egypta *38* roku jeho vlády, a 38 nelze vykládati o věku překladatelově!) — Ptolemeus VII. panoval sám od r. 145, počítal však léta svého panování od r. *170*., kdy počal panovati společně s bratrem svým Ptolemeem VI. (170—145 před Kr.) Přišel tedy vnuk Sirachovcův roku *132* (= 170—38) př. Kr. do Egypta.

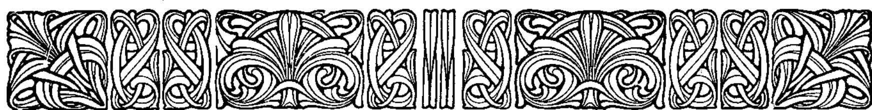
15. Z řeckého znění vyplývá, že vnuk Sirachovcův nepřeložil knihu svého děda prve nežli Ptolemeus VII. zemřel; vše nasvědčuje tomu, že tak učinil brzy po smrti tohoto krále, tedy nedlouho po r. 117. př. Kr.

16. Je to LXX. Sluje „nemalého vzdělání", ježto čtenář, který neuměl sice hebrejsky, uměl však řecky, mohl se jeho četbou nemálo nábožensky a mravně vzdělati. K tomu vzdělání chtěl vnuk Sirachovcův přispěti take překladem knihy svého děda. O tomto „vzdělání" mluvil již výše. — (Jiní překládají, že překladatel nalezl v Egyptě značný rozdíl náboženského vzdělání Židů, klonících se k řeckému pohanství, kdežto Židé palestinští byli pravověrněji vzděláni).

17. t. j. v „diaspoře", mimo Palestinu žijíc Židé.

18. Všimni si, že slovem „zákon" předmluva počíná a končí se její první i druhý díl.

DÍL PRVÝ:

Část mudroslovná (1, 1—42, 14).

I. Kde je moudrost a kudy se jde k ní? (1, 1—40).

A

Moudrost jest u Boha, proto je nevystižná, člověku nepřístupná (1, 1—3). Moudrost je věčná — druhý to důvod její nevyzpytatelnosti a nedostižnosti (1, 4—7). Jediný Bůh ji má a ten, komu ji dá (v. 8—10).

Hlava 1.

1 Všeliká moudrost od Pána jest,
a jest u něho na věčné časy.
2 Písek moří a krůpěje deště
a dny věků kdo může sečíst?
Vysokost nebe a širokost země
a hlubokost tůně kdo může změřit?
3 [Moudrost Boží, jež předchází všecky věci,
kdo může vystihnouti?]

4 Prve než vesmír je stvořena moudrost,
a rozum důmyslný od věků jest.

Hl. 1. — V. 1. První tato hlava jest jakýsi úvod k celé knize. Srv. závěr její 51, 18—38. — Srv. podobný úvod k Přís (hll 1—9). — Job 28, 20—27. jest základ k tomuto úvodu (hl 1). — Sirachovec doporučuje moudrost na jiných četných místech jako na př. 4, 12—22; 6, 18 -37; 24, 1—47. — K v. 1a srv. níže 15, 10; 3 Král 3, 9; 4, 29; Přís 2, 6; Moudr 8, 21. — K v. 1b srv. níže 24, 14; Přís 8, 22; Moudr 9, 9; Jan 1, 1. Ježto moudrost jest u Boha na věčné časy (řec), „byla s ním také vždycky a jest před věky“ (Vulg).

V. 2. líčí nevyzpytatelnost moudrosti šesti obrazy. — „tůně“ mořské. — O mořském písku srv. níže 18, 8; Ž 138, 18; Is 40, 12; Jer 33, 22; — O vysokosti nebe srv. Přís 30, 4.

V. 3. v řeckých rukopisech není, je to glosa, podávající obsah v. 2 a 4., která se dostala z okraje do znění Vulg neprávem.

V. 4. srv. s Přís 8, 22. — Prve nežli Bůh co stvořil, měl od věčnosti pojmy celého vesmíru i každého tvora a vůli stvořiti svět dle těch pojmů, které od věčnosti pojala jeho moudrost.

5 [Studnice moudrosti je slovo Boha na výsostech,
a její cesty jsou přikázání věčná.]
6 Kořen moudrosti komu byl odhalen,
a její úradky bystré kdo poznal?
7 [Znalost moudrosti komu zjevena byla, komu oznámena,
a množství cest jejích kdo zvěděl?]

8 Jeden jest moudrý, velmi hrozný,
[nejvyšší stvořitel všemocný a král mocný,[
sedící na trůnu svém a panující Pán.
9 On ji stvořil [v Duchu svatém],
viděl i zčetl [i změřil] ji,
10 a vylil ji na všecka svá díla,
na každé tělo dle svého daru,
dal ji těm, kteří milují ho.

B

Bůh dává moudrost lidem bohabojným; bohabojnost (zbožnost) je proto sláva, chlouba a radost člověkova v životě i ve smrti (v. 11—13). — Bohabojnost je počátek moudrosti, jehož snadno lze dojíti, ježto bohabojnost (moudrost) sama vychází člověku vstříc (v. 16). Bohabojnost vede člověka k vrcholu moudrosti a přináší mu i všecky jiné statky (v. 20 n, 22—24). Bohabojnost jest kořen moudrosti (v. 25), který uchovává člověka hříchu (v. 28—32).

11 Bázeň Páně je sláva a chlouba,
a veselí a věnec plesání.

V. 5. není v nejdůležitějších rukopisech řeckých, proto bývá pokládán za glosu; ruší souvislost. Jiní (Knabenbauer) hájí jeho původnosti. Jako stanovil Bůh od věčnosti zákony přírodní, tak i zákony mravní, uložené zejména v „zákoně" (pentateuchu). Srv. výše úvod. V tom smyslu mohli později Židé tvrditi, že „zákon" (tóra) byla prve nežli byl stvořen svět. — Ke „studnici" srv. níže 24, 5. — Jer 2, 13; Bar 3, 12; Jan 4, 10. 14. — Z moudrosti Boží jako studny vyřinulo se tvůrčí slovo Boží, kterým Bůh stvořil vesmír (Gn 1, 3 nn). — Ta studna a voda z ní se vyřinuvší jsou jedné podstaty, proto může studna, moudrost býti ztotožňována se slovem Božím. — „cesty její" jsou stružky, kterými moudrost Boží takořka stékala na svět. — (Knabenbauer).

V. 6. „kořen" = původ. Srv. níže v. 25; Moudr 3, 15; 15, 3; Job 38, 4. 37. —

V. 7. jest věrojatně glosa. V nejdůležitějších rukopisech řeckých není. V některých zní: „Znalost moudrosti komu byla zjevena — a její hojnou zkušenost kdo zná?"

V. 8. odpovídá na otázky výše ve v. 6 dané: Jediný Bůh, nejvýš moudrý, ví, co jest moudrost, kterou všecku má (v. 1.) — V. 8. jest protkán menšími glosami; zejména 8b dlužno pokládati za glosu.

V. 9. „v Duchu sv" je glosa. — „viděl" = znal a zná ji. — Svatopisec odpovídá tu na otázky výše ve v. 2. 6. dané. Má na mysli moudrost, která vyzírá z přírody. Srv. Moudr 11, 21; Is 40, 12; Job 28, 25.

V. 10. Protože Bůh „vylil" moudrost na svá díla, proto jest ji také na nich viděti. Nevylil jí na všecky stejně, na některé tvory více, na jiné méně — dle své vůle (= „dle svého daru"). — Více moudrosti Boží vyzařují bytosti živé (= „těla") nežli neživotné; ze životných nejvíce hlásá moudrost Boží člověk, stvořený k Božímu obrazu, zejména ten, který Boha, jak se sluší ctí (= „miluje ho"), který s bohabojností spojuje upřímnou a činnou lásku k Bohu. Srv. Job 28, 28. Ostatně srv. k v. 10: Přís 3, 19; Moudr 7, 24; 8, 1.

V. 11. Moudrost uděluje Bůh (v. 10) těm, kteří ho milují. Počátek té lásky jest bohabojnost, upřímná zbožnost, založená na israelském náboženství. Svatopisec vylíčiv výše vznešenost moudrosti, počíná nyní kresliti přednosti bázně Boží s moudrostí tak úzce spjaté, s ní splývající v jedno. — Bázeň Boží přináší člověku čest u lidí i uznání pochvalné u Boha, proto je to

12 Bázeň Páně obveseluje srdce,
a dává veselí a radost a dlouhověkost.
13 Bojícímu se Pána dobře jest na konec,
v den svého skonu dojde požehnání.
14 [Ctihodná moudrost jest milovat Boha.
15 Komu se ukáže, aby ji viděl,
ten ji miluje patře na ni
a dívě se velikým činům jejím]

16 Počátek moudrosti jest báti se Pána,
s věrnými v mateřském lůně spolustvořena bývá.
(U lidí odvěký stánek (jak hnízdo) si postavila,
a jejich potomstvo shledá její věrnost.)
17 [Báti se Hospodina je zbožná věda.
18 Zbožnost chrání a spravedlivým činí srdce,
potěšení a radost dává.
19 Bojícímu se Pána dobře bude
v den svého skonu dojde požehnání.]

20 Plnost moudrosti jest báti se Pána,
dosyta napájí (lidi) svými plody.
21 Všecek dům svůj plní svými skvosty
a sýpky svými plodinami.

člověkova „sláva". — Bázeň Boží je dobro, kterým člověk právem může se honositi více než čímkoliv jiným. Srv. níže 9, 22; 10, 25. — „věncem" věnčívali se staří o radostných svátcích. Srv. níže 6, 32; 15, 6; Is 28, 1—5; Moudr 2, 7 nn.

V. 12. Srv. Ex 20, 12; Dt 5, 16; Ž 20, 5; 22, 6; 54, 24; 90, 16; Přís 3, 2. 16 a j.

V. 13. „na konci" života. — „dojde požehnání", dle jiného znění: „najde milost" na onom světě, kde Bůh nesrovnalosti, jevící se na světě tomto, vyrovná. Srv. Moudr 3, 1 nn.

V. 14 n. v nejlepších rukopisech řeckých není. Jen v některých zní: Láska k Bohu je slavná moudrost; těm, kterým se (Bůh) ukazuje, dává ji (lásku), aby ho viděli t. j. láska k Bohu vede člověka k tomu, by dokonaleji poznával Boha, aby poznával veliké činy Boží. Dle Vulg: Kdo poněkud moudrost poznává (= „komu se ukáže"), zahoří láskou k ní a patří v duchu na ni i na její veliké činy. — Je zřejmo, že v. 14 n ruší souvislost verše 13 s v. 16.

V. 16. a srv. s Přís 1, 7; Job 27, 28; Ž 110, 10. — Viz také níže v. 34; 19, 18. — V. 16b připomíná dědičnost dobrých náklonností, dědičnost vlohy náboženské. Dětem zbožných rodičů bývá zbožnost vrozena. Srv. Job 31, 18; Ž 57, 4; Moudr 12, 10. — „věrní" zákonu (mojžíšskému). — „spolustvořen bývá — počátek moudrosti, bázeň Boží. — Bázeň Boží (= moudrost) věrných neopouští ani později, trvale sídlí u nich i jejich potomstva (= u Israelitů). Srv. níže 24, 13. — Jako pták, který zahřívá svou teplotou a dodáva života. Srv. Gn 1, 2. — Vulg podává 16cd ve znění porušeném: „(Bázeň Boží) s vyvolenými ženami (!) kráčí, a na spravedlivých a věrných poznána bývá."

V. 17—19. nejsou v řec. znění. Opakují, co bylo řečeno výše. Viz v. 12 n. — Bázeň Hospodinova vyplývá z poznání Boha. Čím dokonaleji kdo poznává a uznává velikost Boží, práva jeho na tvory a svůj vztah k němu, tím bohabojnější, tím zbožnější jest. Jeho bohabojnost jest osvícená, uvědomnělá opřená o poznání.

V. 20. Bohabojnost není toliko počátek moudrosti (v. 16), ale i její soubor, veškerost. — Srv. Kaz 12, 13.

V. 21. Dle v. 16c. kdo se bojí Hospodina, je stánkem moudrosti; moudrost tento svůj příbytek (bohabojného Israelitu) naplňuje svými vzácnými dary; v tom smyslu jest bázeň Páně „plnost moudrosti" (v. 20). — Srv. níže 51, 36; Přís 8, 18 n; 9, 1 nn; Moudr 7, 11.

22 Koruna moudrosti jest bázeň Páně,
přináší úplný pokoj a zdraví.
23 [A viděl i zčetl ji;
ale obé jest dar Boží.]
24 Vědění a důmysl moudrost deští
a slávu těch, kteří se jí drží, vyvyšuje.

25 Kořen moudrosti jest báti se Pána,
a její ratolesti jsou dlouhověkost.
26 [V pokladech moudrosti jest rozum a zbožná věda,
ale hříšníkům jest moudrost ohavností.]
27 Bázeň Páně zapuzuje hřích;
28 neboť kdo je bez bázně, nezdrží se hříchu,
ježto vášnivost jeho bude mu zkázou.
29 Až do času bude se držeti trpělivý,
a potom dojde potěšení.
30 [Dobrý smysl] až do času ukryje slova jeho,
a rty mnohých vypravovati budou důmysl jeho.
31 V pokladech moudrosti jest návod ke vzdělání,
32 hříšníkovi však jest bohabojnost ohavností.

V. 22. Vzácný skvost jest věnec, kterým bývali věnčeni vítězové v zápasech nebo koruna. — přináší = působí, že raší, roste ... „pokoj" = štěstí. — Srv. níže 21, 13; Is 53, 5; Jer 3, 22; Ez 47, 12.

V. 23a. zabloudil sem nejspíše z v. 9b. – „obé" = pokoj i zdraví v. 22. (Či vědění a poznání? Srv. v. 24). — V. 23 ruší souvislost, proto lze jej právem pokládati za glosu.

V. 24. Místo „moudrost" mohl by (snad lépe) býti podmět věty „bázeň Páně". K v. 24a srv. níže 15, 5; k v. 24b srv. Přís 4, 8; 1 Král 2, 30.

V. 25. Bázeň Boží jest kořen, moudrost kmen, dlouhověkost ratolesti, z něho vyrůstající. Srv. výše v. 6. — Za v. 25. mají některé rukopisy dvojčlenný verš:

Bázeň Páně vzdaluje hřích,
a kdo v ní vytrvá, odvrací zlobu.

Někteří (Herkenne, Peters) pokládají tento verš za původní. Srv. níže v. 27. — „zloba" je tu vášeň, prudkost, náklonnost ke zlému, která pudí člověka ke hříchu.

V. 26. na tomto místě v řec. není. Lat. znění je překlad řeckých v. 31 n které níže jsou tamže, kde je má řec. znění.

V. 27. není v řec. na tomto místě, avšak bývá v některých rukopisech za v. 25. Viz výše k v. 25. — Možno jej tedy pokládati za původní. Bohabojnost chrání člověka hříchu, dodává mu síly proti jeho zlobě, vášnivosti; kdo není bohabojný, neodolá dlouho návalům vášnivosti, klesá brzy do hříchu a do neštěstí, které je trestem za hřích. — Srv. níže 7, 40.

V. 28n. Proti člověku nemajícímu bázně Boží, kterého tíha vášnivé prudkosti jeho strhne do hříchu, jmenován „trpělivý", který v době pokušení klidně vyčkává, až nával vášnivosti povolí, až pokušení pomine. Dočká se té chvíle a pak, po vítězství, dojde potěšení, radosti.

V. 30. „Dobrý smysl" jest glosa Vulg. Podmět věty je „trpělivý", t. j. bázní Boží ukázněný. — „ukryje slova" — nemluví, co mu vášnivost na jazyk klade, potlačuje to, mlčí a za to dochází chvály mnohých.

V. 31n. „návod ke vzdělání" = moudrá přísloví (řec). — Protože jest hříšníkovi bohabojnost ohavností, nedosahuje pokladů moudrosti. Srv. výše v. 26.

C

Kdo chce dojíti moudrosti, nebo bázně Boží, prvního to stupně k ní, tomu dlužno zachovávati přikázání (v. 33); věrnost, poslušnost a upřímnost (v. 33—37) žádá od něho Bůh, dárce moudrosti. Kdo bez těchto ctností dělá se zbožným, neujde hanbě (v. 38—40).

33 Synu, toužíš-li po moudrosti, dbej spravedlnosti,
a Hospodin udělí ji tobě.
34 Neboť moudrost a vzdělání jest bázeň Páně,
35 a jeho záliba jest věrnost a poslušnost;
[plní skvosty svými.]
36 Nebuď neposlušen bázně Páně,
a nepřistupuj k ní se srdcem obojakým.
37 Nebuď pokrytcem před lidmi,
a nechť neklesneš rty svými.
38 Pozor měj na ně, abys snad nepadl,
a neutržil sobě hanbu,
39 aby neodhalil Bůh tajnosti tvé,
a uprostřed obce aby nesrazil tě,
40 proto žes neupřímně přistoupil k Pánu,
se srdcem plným lsti a podvodu.

1. Buď dokonale oddán Bohu (2, 1—22).

Zůstaň Bohu věren v jakékoli zkoušce (v. 1—6); toho žádá ryzí bohabojnost Žádá zejména neochvějnou důvěru v Boha nejvýše dobrotivého a milosrdného (v. 7—13). — Život bezbožných a zbožných — jaký to rozdíl (v. 14—23)!

Hlava 2.

A

1 Synu, chceš-li vstoupiti do služby Boží,
[stůj v spravedlnosti a bázni;]

V. 33. „Synu“ není v řec. — „spravedlnost“ v širším významu: „všecky příkazy“ (řec). — Cesta, jež od moudrosti odvádí je hřích, cesta, jež k ní vede je spravedlnost.

V. 34 n. V bázni Páně, ve zbožnosti israelské dlužno hledati pravou „moudrost a vzdělání“, nikoliv u pohanských Řeků, kteří se chlubí jinou moudrostí (filosofií) a vzděláním. — „věrnost a poslušnost“ = věrná, vytrvalá poslušnost příkazů Božích. Srv. v. 33. — Viz Přís 15, 33; — „plní skvosty svými“ zabloudilo sem z v. 21a.

V. 36. „nebuď neposlušen“ = neodpírej činiti, co žádá od tebe ryzí zbožnost. Žádá, aby všecek ostatní život byl spravedlivý, ctnostný (v. 33). — „nepřistupuj“ = nevykonávej činů zbožnosti se srdcem polovičatým, nerozhodným, neupřímným; srv. Jak 1, 8; 4, 8; 3 Král 11, 4.

V. 37. Pokrytcem jest, kdo činí skutky zbožnosti proto, aby od lidí byl viděn a chválen, jehožto srdce však není celé Bohu oddáno (v. 36). Takový i když se modlí a při modlitbě pohybuje rty tak, aby byl viděn a obdivován, hřeší svou neupřímností a svolává na sebe pokryteckými rty Boží trest.

V. 38. „pozor měj na ně (rty)“ = nevychloubej se (řec.) svou domnělou zbožností. Chlubné vyvyšování sebe by tě srazilo s výše, na kterou neprávem jsi se stavěl. Místo vážnosti, které jsi chtěl dojíti, upadl bys do hanby.

V. 39. „tajnosti“ = pokrytectví, lidoměruost, i jiné tajné hříchy, které se příčí ryzí zbožnosti, žádající spravedlnost (v. 33). K v. 39b. srv. Přís 5, 14; 26, 26

V. 40. „neupřímně“ = s nedostatečnou bohabojností (= „se zlobou“ Vulg). — „přistoupiti k Pánu“ = skutky zbožnosti, modlitbou, obětmi, obřady bohoslužebnými. Ta zbožnost zvrhla se v pouhé obřadnictví, ježto nešla ruku v ruce s mravností, se spravedlností (v. 33). Srv. novozákonné fariseje. — V. 40a, Srv. s Moudr 1, 1—4. — V. 40b srv. s Sk 13, 10.

Hl. 2. — V. 1. Od časů Alexandra Velikého vnikala do Palestiny značně řecká t. j. pohanská vzdělanost, pohanské smýšlení, náboženství i mravy, které

buď připraven, že budeš zkoušen.
2 Stlač své srdce a buď statečný,
[nachyl své ucho, přijmi rozumná slova,]
a neukvapuj se v čas dopuštění.
3 [Strp, co Bůh ti ukládá,]
lpi na Bohu a vytrvej,
bys vzrostl na konci života.

4 Cokoli na tebe dolehne, přijmi,
[a v bolesti buď statečný,]
a v tísni své měj trpělivost.
5 Neboť v ohni zkoušeno bývá zlato a stříbro,
lidé pak milí (Bohu) ve výhni tísně.
6 Důvěřuj Bohu, i zastane se tebe,
napřími svou cestu a doufej v něho.
[Zachovej (si) bázeň jeho a sestarej se v ní.]

B

7 Kteří se bojíte Pána, čekejte, až se smiluje,
a neuchylujte se od něho, abyste nepadli.

---

povážlivě ohrožovaly staré náboženství israelské. Mnoho Židů chytilo se nových proudů řecké vzdělanosti, odpadlo aspoň v duchu od víry otců. Židé rozštěpili se na dvě strany: starověrců a novotářů (modernistů tehdejších). Stav věcí změnil se v neprospěch starověrců zejména *r. 175*, kdy zemřel velekněz Oniáš III. a kdy nastoupil Jason (r. 174), který si veleknězství od syrského krále Antiocha IV. koupil za 590 hřiven stříbra (2. Mach 4, 7 nn). Také část kněží židovských podlehla novým směrům na pohoršení věřících (tamže v. 14 n). Blížila se doba útisků, která vedla k pronásledování Židů za Antiocha IV. (r. 170 před Kr.). Za těchto poměrů psal Sirachovec z celé duše oddaný náboženství a mravům zděděným po otcích. Pochopitelno, že v této hlavě (2) nabádá k neochvějné důvěře v Boha israelského, který dopouští, ale neopouští, že poukazuje ke zřídlu, ze kterého vytrvalost a statečnost vyvěrá — k bohabojnosti, že připravuje na utrpení (pokušení), slibuje odměnu věrným, hrozí odpadlíkům. — V. 1. srv. s Tob 12, 13; Přís 3, 11; Mt 4, 1 n; 2 Tim 3, 12; 1 Petr 4, 12. — Kdo chce oddaně a vytrvale Bohu sloužiti, ať se připraví na obtíže této služby, mnoho bude mu trpěti, mnoho si odepříti. — „stůj v spravedlnosti a bázni" je glosa, která ruší souvislost, jakož i souměrnou stavbu verše i sloky.

V. 2. V mukách, v pronásledování bouří se srdce, chce hned zhostit se tíhy odpor budící. Co učiní bohabojný? Stlačí, srazí prudký nával citů a odporu, a tlumí jej ustavičně, ať trvá sebe déle, sráží jej tak dlouho, pokud Bůh muky „dopouští" (=„dopuštění"). — „nachyl své ucho, přijmi rozumná slova" je glosa jako v. 1b. — „Ukvapení" mohlo by vésti k odpadu od Boha. Kdo „stlačuje" srdce ve smyslu výše podaném, ten své srdce správně řídí, „spravuje".

V. 3a. („Strp, co Bůh ti ukládá") je glosa jako v. 1. a 2a výše. — „vytrvej" — neodpadej, neodlučuj se od Boha (řec.). — Na konci života vzroste člověk dlouhým spokojeným životem a nadějí na odměnu po smrti. Srv. výše 1, 13.

V. 4. „a v bolesti buď statečný" je glosa. — K „ve své tísni" dodej „všelijaké" (řec.). — Srv. Job 2, 10.

V. 5. srv. s Přís 17, 3; 27, 21; Moudr 3, 6; Zach 13, 9; Tob 12, 13. — „a stříbro" jest nadbytečný dodatek Vulg. — Zdá se, že v. 6. stál původně před v. 5. Srv. Ovidovo: *»Jak zlato jasnožluté zjistí se ve plápolu ohně,*
tak věrnost v těžkých zkoušeti má se dobách«. (Přel. J. Čermák.)

V. 6a. srv. s Ž 36, 3; 54, 23; Mt 6, 25; 1 Petr 5, 7. — „napřími svou cestu" a choď po rovné cestě ctnosti, nikoli však po křivolakých cestách hříchu. Lépe překlad syrský: „a doufej v něho, i srovná cesty tvoje" t. j. Bůh nedopustí, abys na cestě života klopýtl a upadl do neštěstí. — „Zachovej si bázeň jeho a sestarej se v ní" (t. j. sestaráš se, dojdeš velikého věku) je glosa. Srv. Přís 7, 21.

V. 7. „až se smiluje", pomůže z tísně. Srv. výše 1, 29.

8 Kteří se bojíte Pána, důvěřujte jemu,
a nevezme za své odměna vaše.
9 Kteří se bojíte Pána, doufejte v lepší časy,
v radost věčnou a milosrdenství.
10 [Kteří se bojíte Pána, milujte ho,
i budou osvícena srdce vaše.]

11 Popatřte, synové, na dávná pokolení a vizte:
Kdo doufal v Pána a byl zklamán?
12 Nebo kdo setrval v bohabojnosti a byl opuštěn?
Aneb kdo ho vzýval, a on pohrdl jím?
13 Neboť dobrotivý a milosrdný jest Bůh,
a odpouští hříchy a obráncem v den tísně jest
[každému, kdo ho hledá v pravdě.]

C

14 Běda dvojakému srdcem [a rtům nešlechetným] a rukám chabým,
a hříšníkovi, který chodí po dvou cestách!
15 Běda chabému srdci, že nedoufá v Boha,
a proto nedojde ochrany jeho!
16 Běda těm, kteří ztratili trpělivost,
[a kteří opustivše cesty přímé, zašli na cesty zlé!]
17 Neboť co budou činit, až dohlížet počne Pán?

18 Kteří se bojí Pána, nebudou neposlušni slova jeho,
a kteří milují ho, zachovají cestu jeho.

V. 8. „nevezme za své“ = neztratí se. Srv. níže 16, 15; 51, 30; Job 34, 11.

V. 9. dle Vulg doslovně: „Kteří se bojíte Pána, doufejte v něho a k oblíbení přijde vám milosrdenství“ t. j. Bůh se smiluje na vaši radost (= „oblíbení“). — „v lepší časy“, kdy se dostane vám blaha v odměnu. Srv. výše 1, 13; Is 51, 11; 61, 7; 35, 10.

V. 10. je glosa vzniklá nejspíše tím, že Vulg ve v. 8. vybízí k víře, ve v. 9. k naději. Neznámý čtenář pohřešoval povzbuzení k lásce, poznamenal věc na okraji, odkud neznalostí dostala se poznámka do znění (Jansenius, biskup gentský). Srv. Ef 5, 14.

V. 11. „dávná pokolení“ dob arciotců, soudců, králů, proroků. Srv. Ž 36, 25; 1 Mach 2, 61.

V. 12. „setrval v bohabojnosti“ zachovávaje příkazy (Vulg). Srv. Ž. 29, 3; 144, 18n; Dt 4, 7.

V. 13a. srv. s 2 Par 30, 9; Joel 2, 13; Jon 4, 2; Neh 9, 17; Ž 85, 15. — V. 13c v řec. není. — „v pravdě“ = upřímně.

V. 14. „dvě cesty“ znamenají nejčastěji cestu ctnosti a hříchu. Srv. 3 Král 18, 21; Mt 7, 13n; zde však je to cesta důvěry a nedůvěry v Boha. — „dvojité srdce“ má, kdo nedoufá v Boha srdcem nerozděleným, statečným, vytrvalým, kdo se kolísá v důvěře v Boha, kdo se dá zastrašiti chvilkovými nesnázemi vyskytujícími se ve službě Boží (výše v. 1.) — „ruka chabá“ nemá dosti síly, statečnosti, aby odklidila překážky, jež podkopávají vytrvalou důvěru v Boha. — „a rtům nešlechetným“ je glosa přidaná nejspíše proto, aby ke hříchům srdce a rukou byly dodány také hříchy jazyka (Jansenius).

V. 15. „chabé srdce“ (srv. výše v. 14. „chabé ruce“) je to, které nemá dosti pevné oddanosti Bohu a proto kolísá se v důvěře v Boha, nastane-li těžší zkouška.

V. 16b. („a kteří opustivše... cesty zlé“) je glosa. Srv. Přís 28, 6. „ztratili trpělivost“ nemajíce dosti vytrvalosti. Srv. níže 41, 4; Žid 10, 36; Jak 1, 3n.

V. 17. spoj s v. 16a. — „dohlížeti“ = soudit a trestat.

V. 18.—20. stojí proti v. 14—17. — K v. 18. srv. Jan 14, 15. 21. 23. — „cestu“ (= cesty) = způsob života nábožensko-mravního, který Bůh přikazuje.

19 Kteří se bojí Pána, vyhledávají zálibu jeho,
a kteří milují ho, budou plni zákona jeho.
20 Kteří se bojí Pána, připravují svá srdce,
a před jeho tváří se ponižují:

21 [Kteří se bojí Pána, šetří příkazů jeho,
a trpělivost mít budou, až (na ně) shlédne.]

22 [Řeknou: „Nebudeme-li pokání činiti —]

upadneme (raději) do rukou Páně
ne však do rukou lidí;
23 neboť jaká jest velikost jeho,
takové jest i milosrdenství jeho.“

2. **Čtvrté Boží přikázání** (3, 1—18).

Úvod (v. 1). Co poroučí (v. 2—11). Co zakazuje (v. 12—18).

Hlava 3.

1 [Synové moudrosti — toť společnost spravedlivců,
a jejich rod — toť poslušnost a milování.]

A

2 Na právo otcovo mějte pozor, synové,
a dle něho čiňte, byste spásy došli.
3 Neboť Bůh dal otci úctu synů
a právo matčino ustanovil dětem.

4 Kdo ctí otce, dosti činí za hříchy,
[a zdrží se jich,

V. 19a. srv. s Job 1, 21; Jan 8, 29. — O dokonalém šetření zákona Božího (= „budou plni“) srv. Ž 118, 97. 103.

V. 20. O přípravě srdce srv. výše v. 1. — Srv. také 1 Král 7, 3; 2 Par 19, 3; 30, 19; Přís 16, 1. 9. — „ponižují se“, kají, mrtví, postí se. Srv. Lv 16, 29. 31; Nm 29, 7; Is 58, 3. 5. — Tou kajícností se posvětí (Vulg).

V. 21. je glosa; také v. 22a je glosa. — „až na ně shlédne“, aby jim pomohl.

V. 22a. („nebudeme-li pokání činiti“) je glosa, rušící smysl. — Ti, kteří dle v. 20b se ponižují před Hospodinem, říkají, že lépe jest upadnouti do rukou Páně, t. j. býti trestánu přímo od Boha a ne od lidí, ježto Bůh trestá milosrdně, lidé však ukrutně. Srv. 2 Král 24, 14; Dan 13, 23; Žid 10, 31. Bůh jest milosrdnější než lidé. — Dle Vulg stihne člověka jistěji trest Boží nežli trest lidí.

Hlava 3. — V. 1. počíná řadu průpovědí o IV. Božím přikázání; velmi vhodně po bázni Boží, stanovící povinnosti člověkovy k Bohu, mluví o povinnostech k bližním nejbližším — k rodičům. Srv. Ex 20, 12; Dt 5, 16. Srv. také Přís 10, 1. — „Synové moudrosti“ = lidé moudří. — „poslušnost a milování“ rodičů. — K pojmu člověka moudrého a spravedlivého patří především láska k rodičům a poslušnost jich. — V. 1. jest jakýsi nadpis úryvku 3, 2—18. V řec. není.

V. 2. „byste spásy došli“ = aby vám dobře bylo a dlouho byste živi byli. Srv. níže 7, 29.

V. 3. „právo otcovo“ a „právo matčino“ žádat od dětí úctu, poslušnost a lásku, právo dětem poroučeti, je trestati atd.

V 4.—7. rozpřádá, jaké spásy dojde, kdo dbá práva rodičů (v. 2b). — Úcta k rodičům jest jako modlitba za odpuštění hříchů (Vulg). — Srv.

a na modlitbě denní vyslyšen bude:]
5 a jako člověk, jenž poklady hromadí
ten je, kdo má úctu ku své matce.
6 Kdo ctí otce, bude míti z dětí radost,
a kdykoli se bude modlit, vyslyšen bude.
7 Kdo má úctu k otci, bude dlouho žíti,
a kdo poslouchá otce, občerství matku.

8 Kdo se bojí Hospodina, ctí rodiče,
a jako pánům slouží těm, kteří zplodili ho.

9 Skutkem i slovem [a ve vší trpělivosti] cti svého otce,
10 aby se sneslo na tebe požehnání od něho,
[a jeho požehnání na konec zůstalo.]
11 Požehnání otcovo utvrzuje domy synů,
ale kletba matčina z kořene vyvrací základy.

B

12 Nechlub se pohanou otce svého;
neníť na tvou chloubu otcova pohana.
13 Jeť sláva člověkova čest jeho otce;
a hanba synova jest otec beze cti.

14 Synu, zastaň se ve stáří otce svého,
a nezarmuť ho za celý život jeho.
15 Seslábne-li mu rozum, měj slitování,
a nepohrdej jím ve své síle;
16 neboť milosrdenství s otcem nebude v zapomenutí,
a za hříchy [matčiny] odplaceno bude tobě dobrým,

Přís. 15, 27; 16, 6; Dan 4, 24; Tob 5, 10. — Místo správného „Kdo ctí otce“ Vulg: „Kdo miluje Boha“ (nesprávně proti souvislosti). — Za 4a dlužno čísti hned v. 5; V. 4bc. jsou glosy; V. 4c. opakuje, co řečeno níže ve v. 6b.

V. 6. „z dětí“ četných a hodných.

V. 7a. srv. s Ex 20, 12; Dt 5, 16. — Místo 7b dlužno čísti dle znění syrského, potvrzeného zlomkem hebrejským: „Dobré odměny dojde u Boha, kdo ctí svou matku“. Srv. Přís 11, 17.

V. 9. „a ve vší trpělivosti“ je glosa.

V. 10b. je glosa, která rozšiřuje v. 10a — „na konec“ srv. s 1, 13. — „od něho“ — od otce vyslovené.

V. 11. „domy“ = rodinný a majetkový blahobyt. — Hebr. bere obraz z rostlinstva:

„*Požehnání otcovo upevňuje kořen,*
ale kletba matčina vytrhává sazenici“. Srv. Ž 1.

V. 12. Děti tělesně i duševně zdravé a silné chlubí se těmito přednostmi pohrdajíce rodiči starými, vysílenými, kteří jich pozbyli. — Srv. Gn 9, 22.

V. 13b. místo „otec“ lépe řec.: „matka“. — „synova“ a tedy také „děti“ (řec.). — V. 13b dle hebr. zní: „a těžce hřeší, kdo klne matce své“.

V. 13. Srv. Mt 15, 4—6; Přís 19, 26. — Dle hebr. zní tento v.:

»*Synu můj, zastaň se silně cti otce svého,*
a neopouštěj ho po všecky dny života svého«.

V. 15. Srv. Přís 23, 22; 30, 11. 17.

V. 16. „nebude v zapomenutí“ u Boha, který je (milosrdenství s otcem) štědře odmění. — Smysl V. 16b dle Vulg by byl: „Za to, že hříchy (nedostatky) matčiny budeš trpělivě snášeti, dojdeš odplaty“. Avšak slovo

17 [a tobě, bohumilému bude stavěn dům tvůj,]
a v den tísně bude pamatováno tebe,
a jako na slunci jiní rozplynou se hříchy tvé.

18 Jako zlopověstník jest, kdo opouští otce,
a jest od Boha proklety, kdo ku hněvu popouzí matku.

3. Buď skromný (3, 19—32).

19 Synu, v tichosti skutky své konej,
a více než pro lidskou slávu milován budeš.
20 Čím jsi větší, (tím více) ponižuj se ve všech věcech,
i nalezneš před Bohem milost.
21 Jeť veliká moc Boha samého,
a od ponížených ctěn bývá.

22 Věcí nad sebe vysokých nehledej,
a nad tebe silnějších nezkoumej;

„matčiny“ je glosa. Dle řec.: „Místo trestů (které jsi zasloužil za hříchy) bude ti dům (rodina i majetek) znova postaven“ (od Boha). — Dle hebr. zní v. 16b: „a (jako) náhrada za hřích bude zasazeno“. Dle opravy, Ginzbergovy překládá Peters v. 16b: „a jakožto oběť za hřích bude podáno“.

V. 17a. jest vykládající glosa latinská. — V. 17b dle hebr. bude Bůh pamatovati v den tísně na ono milosrdenství, prokázané otci, t. j. odmění je tím, že syna, dceru vytrhne z té tísně. — Rozplynou-li se hříchy, rozplynou se také tresty za ně.

V. 18. „zlopověstník“ = vlastně člověk, jenž rouhá se Bohu a proto jest bezectný. — Srv. Přís 28, 24. — V. 18b dle hebr.: „a Tvůrce svého rmoutí, kdo klne své matce“. Srv. Ex 21, 17; Lv 20, 9; Dt 27, 16; Přís 30, 17; Mt 15, 4.

V. 19. „v tichosti“ = ve skromnosti, v poníženosti. — V. 19b Vulg přeložen jest dle výkladu Ianseniova. Možno také překládati: „Budeš více milován než vážen“ (Peters). — Dle řec. zní v. 19b: „i budeš milován od lidí bohumilých.“ Hebr. však zní:

»Synu můj, jsi-li zámožný, choď ve skromnosti,
i budeš milován více než kdo dary dává«.

V. 20. zní dle hebr:

»Měj se za malého přede vším velikým na světě,
a nalezneš u Boha milosrdenství«.

V. 21. Toliko ponížený člověk, uznávající svou nicotu, dokonale ctí obrovskou, jedinečnou moc Boží. Proto také Bůh se pyšným protiví a pokorným dává milost svou. Srv. Přís 3, 34; Jak 4, 6; Petr 5, 5. — Veliká je také moc Božího milosrdenství a té zakoušejí pokorní nejvíce. V tom smyslu hebr.:

»Neboť mnoho jest milosrdenství Božího,
a pokorným zjevuje své tajemství«. (Peters.)

Spisovatel má na mysli ponížený národ israelský, kterému se dostalo zjeveného náboženství.

V. 22. „nad sebe“, nad své síly, zejména nad svůj rozum „vysokých“, nedostižných, a tedy „podivuhodných“ (hebr.), „obtížných“ (řec.). — „nad tebe silnějších“, před tebou skrytých (hebr.). Spisovatel má na mysli zkoumání přírody a názory světové řeckých myslitelů. O původu světa měl se Israelita spokojiti s tím, co mu praví Gn 1, 1nn. — Srv. podobné napomenutí ke skromnosti Ž 130, 2; Přís 25, 27; Kaz 7, 1; Řím 12, 3. 16. — „přikázal“ = dovolil, seč tedy jsi (hebr.) — „ustavičně“ dodává Vulg. — 22c zabloudil sem z 24b.

ale co přikázal ti Bůh, o tom přemýšlej ustavičně,
[a při mnohých skutcích jeho nebývej všetečný.]
23 Vždyť nepotřebuješ [vidět očima] věcí skrytých.
24 Zbytečných věcí nezpytuj příliš,
[a při mnohých skutcích jeho nebývej všetečný;]
25 jeť mnoho ti ukázáno, co nad rozum lidský jest.
26 Mnohé také svedla domýšlivost jejich,
a marností zaujala mysl jejich.

27 Srdce tvrdé zle se míti bude na konec,
neboť kdo miluje nebezpečí, zahyne v něm.
28 [Srdce, jež kráčí po dvou cestách, nebude míti štěstí,
a člověka srdce zlého stihne na nich úraz.]
29 Srdce tvrdé zatěžuje sebe bolestmi,
a hříšník hromadí hřích na hřích.

30 Společnosti zpupných není léku,
jeť hřích v nich zakořeněn, [aniž jsou si vědomi toho].
31 Srdce moudrého poznáno bývá v moudrosti,
a ucho dobré slýchá s veškerou touhou moudrost.
32 [Srdce moudré a rozumné zdržuje se hříchů,
a ve skutcích spravedlnosti pokračuje.]

V. 23. spoj. s 22c. — „viděti očima“ nadbytečně dodává Vulg.
V. 24b. opakuje, co řečeno v 24a. — 24b je glosa, dlužno proto 24a spojiti s 25. — Národu israelskému bylo zjeveným náboženstvím „mnoho ukázáno“.
V. 26. „domýšlivost“, opovážlivost všetečná, která se nespokojila s tím, co poskytuje náboženství israelské, ale počala h.oubati po rozumu pohanských myslitelů.
V. 27. „tvrdé“ zpupné, opovážlivé, domýšlivé (proti skromnosti, doporučované výše). — Někdy bývá opovážlivost korunována dočasným zdarem, ale ty konce! Kdo se vydává opět a opět do nebezpečí podnikaje věci krkolomné, dříve nebo později zahyne. — V. 27b dle hebr. zní: „ale kdo miluje dobré, bude se jím (dobrým) obírati“ (až bude za dobro dobrým odměněn).
V. 28. není v řec. ani hebr. Srv. výše 2, 14.
V. 29. „tvrdé“ vykládá Vulg. slovem: „nešlechetné“ — „zatěžuje se bolestmi“ mnohými (hebr.) — „hříšník“ = opovážlivý hrdopyšek. — „hřích na hřích“ = trest na trest. — Za v. 2.. dlužno doplniti z hebr:

»Kde není zřítelnice, jest nedostatek světla,
a kde není poznávavosti, jest nedostatek moudrosti«.

T. j. Světlo jeví blahodárné účinky na oko, ve kterém je zřítelnice; podobně moudrost (náboženství starozákonné) jeví se toliko tam, kdo je dobrá vůle ji poznati. Té dobré vůle, té poznávavosti nemá člověk zpupný, opovážlivý, proto mu „moudrost“ není nic platna; svou zatvrzelostí zavírá před ní oči. — Verš tento odůvodňuje v. 29b. a převádí čtenáře k v. 30. (Peters).
V. 30. Místo „společnosti“ lépe s hebr. a řec.: „ráně“. Rána zpupného „posměvače“ (hebr.) je nezhojitelná, ježto zloba jeho je příliš hluboko zakořeněna. — „aniž jsou si vědomi toho“ dodává Vulg. — Nejsou si vědomi toho, ježto nechtějí si věc uvědomiti.
V. 31. klade proti srdci tvrdému, zpupnému (v 27. 29.) srdce moudré, t. j. skromné, o němž byla řeč již výše. — V. 31. zní dle řec.:

»Srdce moudrého vymýšlí přísloví,
a poslouchající ucho je touha mudrcova«.

T. j. Moudrý přemýšlí rád o náboženství a skládá průpovědi mudroslovná; radostí jeho jest, nalezne-li mnoho učelivých posluchačů. Dle hebr. „má ucho pozorné radost z moudrosti“, obsažené v průpovědích, na které dává pozor.
V. 32. je přídavek Vulg. — Obsahuje známou zásadu, že dlužno se varovati zlého a činiti dobro.

4. Jak dlužno nakládati s chudinou (3, 33—4, 11).

33 Oheň hořící uhašuje voda,
a almužna zahlazuje hříchy.
34 A Bůh patří na toho, kdo činí milosrdenství,
pamětliv bývá ho budoucně,
a v čas pádu svého dochází opory.

Hlava 4.

1 Synu, v almužně chudého nesklamávej,
a očí svých neodvracuj od chudého.
2 Duši hladovou nezarmucuj,
a nepopouzej chudého v nouzi jeho.

3 Srdce roztrpčeného nedráždi,
a neprodlévej dáti nuznému.
4 Prosby souženého nezamítej,
[a neodvracuj tváře své od nuzného.]
5 [Od chuďasa neodvracuj očí svých pro hněv,]
a nedopouštěj, by [hledající] tě [za zády] proklínali.
6 Neboť když bude ti zlořečiti v hořkosti duše,
prosba jeho dojde vyslyšení;
vyslyší ho ten, který ho stvořil.

7 K lidu obecnému měj se přívětivě,
[před starším ponižuj se,]
a před mocným skláněj svou hlavu.

V. 33. Srv. níže 7, 36; 29, 15; 35, 4; Ž 40, 1 n; Přís 10, 12; Dan 4, 24; Tob 4, 11; Mt 5, 7; 1 Petr 4, 8.

V. 34. „patří“, aby ho chránil. — Dle hebr.:

»*Kdo činí dobrodiní, potká se s ním na cestách svých,*
a když bude se kolísati, najde (v něm) *oporu*«.

V. 33 n. činí přechod od úryvku 3, 19—32. k úryvku 4, 1—11., který líčí dále srdce moudré (skromné).

Hlava 4. — V. 1. „v almužně“, které potřebuje, aby uhájil života (živobytí). — Hebr. napomíná: „Synu můj, životu chuďasovu se neposmívej“. — V. 1b. nabádá řec.: „nenapínej očí potřebných“ očekávajících pomoc, kterou jim odkládáš. Srv. Ž 87, 10. — Podobně jako řec. také hebr.

V. 2. Srv. Tob 1, 17; 4, 16; 1 Mach 13, 49. — Duše hladová bývá zarmoucena, zklame-li se v důvěře, že jí pomůžeš (hebr). — Chudého popouzí, kdo se před ním schovává, aby mu nemusil přispěti (hebr.)

V. 3. Srv. Přís 3, 28; Lv 10, 13.

V. 4. Srv. níže 7, 12; Přís 17, 5. — V. 4b jest glosa, která opakuje v. 5a

V. 5a. je glosa k v. 4a (Peters). — V. 4 n tedy zní:

»*Prosby souženého nezamítej,*
a nedávej mu námětu, by tě proklínal«.

„pro hněv“ chuďasa, který by se rozhněval sice na tebe. — „hledající“ a „za zády“ jsou dodatky Vulg.

V. 6. Srv. Ex 22, 22 n; Přís 17, 5. — Dle hebr.:

»*Křičí roztrpčený v bolesti své duše,*
a slyší jeho křik Skála jeho«.

Skála = Bůh Srv. Dt 32, 4.

V. 7. Skromný bývá k rovným i poddaným přívětivý, k vyšším uctivý. V. 7b je glosa Vulg.

8 Nakloň k chudému své ucho
[bez nevole a dej, co povinen jsi!]
a odpověz mu na pozdrav laskavě.

9 Vysvoboď utiskovaného z ruky zpupníkovy,
a nebudiž ti za těžko soudit spravedlivě.
10 Buď sirotkům milosrdný jak otec
a za manžela buď jejich matce:
11 i budeš jak [poslušný] syn Nejvyššího,
a smiluje se nad tebou více než matka.

II. **Ovoce moudrosti** (4, 12—22).

12 Moudrost synům svým vdechuje život,
a přijímá ty, kteří ji vyhledávají,
[a jde před nimi na cestě spravedlnosti.]
13 A kdo ji miluje, miluje život,
a kteří jí dychtivě hledají, dojdou záliby její.

14 Kdo se jí pevně drží, dojdou života,
ať jdou kam jdou, žehná jim Bůh.
15 Kteří jí slouží, slouží svatyni,
a ty, kteří ji milují, miluje Bůh.

16 Kdo jí poslouchá, souditi bude národy,
a kdo na ni hledí, bydliti bude bezpečně.

V. 8b. je glosa Vulg. — Pozdrav východní přál (a přeje dosud u Arabů). — „pokoj“, t. j. největší štěstí.

V. 9b. má na zřeteli činovníka, který mocí svého úřadu má utiskovaných se ujímati bez obavy, že tím zjedná si nemilost neb i nepřátelství mocných utiskovatelů. Srv. Dt 24, 17.

V. 10. Srv. Ex 22, 22; Dt 14, 29. a jj. — „jejich matce“ ovdovělé. — Srv. Job 29, 11—13.

V. 11. „poslušný“ (dodatek Vulg) — a proto milý. — Budeš-li sirotkům soucitným otcem, bude Bůh milosrdným otcem tobě. — O lásce mateřské srv. Is 49, 15. Hebr zní v. 11b: „smiluje se nad tebou a vysvobodí tě z jámy“ (hrobu), t. j. dopřeje ti dlouhého věku. — Přednost dlužno tu dáti řeckému znění, z něhož pořízena Vulg.

V. 12. „synům“ = žákům. — „život“ vloudilo se sem z v. 13. — „vdechuje“ jim poučení, učí je (inspiruje). Tím je „povyšuje“ (řec.). Srv. 11, 1. 13; 34, 20. — „přijímá je“, ujímá se jich (řec.), aby je nabádala k dobrému (hebr.). — „kteří ji vyhledávají“ (v. 13b.) = kteří si jí všímají, kteří jí věnují pozornot (hebr). V. 12c je glosa lat. Vulg.

V. 13. a srv. s Moudr 8, 16. — Dle hebr. dojdou záliby, milosti u Hospodina, dle řec. budou „naplněni radostí“.

V. 14. „života“ zabloudilo sem z v. 13a. Čti místo toho dle hebr. i řec. „slávy“.

V. 15. Sloužiti moudrosti — toť bohoslužba; jsou tedy mudrci kněžími. — Dle opraveného hebr. v. 15b zní: „a Bůh miluje příbytek jejich“, který jest jakousi svatyní (Ginzberg-Peters).

V. 16. Dle hebr. počíná tu mluviti Moudr v prvé osobě a mluví tak až do v. 22. — V. 16. lépe je zachován v hebr., kde zní takto:

»*Kdo mne poslouchá, bude souditi správně,*
a kdo dává na mne pozor, bude bydliti v komnatách mých uvnitř«.

K nesprávnému zde „souditi národy“ srv. Moudr 3, 8. — Proti tomu o správném soudu srv. Ž 96, 13; Přís 29, 4; Is 59, 4; Zach 7, 9. — K v. 16b srv. Přís 1, 33.

17 Bude-li jí důvěřovat, dědičně obdrží ji,
a budou ji míti potomci jeho.

18 Neboť do pokušení jde s ním nejprve,
[vybírá si ho,]
19 bázeň a strach [na zkoušku] uvádí na něho,
a trápí ho soužením kázně své,
až vyzkouší smýšlení jeho,
a pojme důvěru k němu.

20 Po té vede ho [pevně] po cestě rovné, obveseluje ho,
21 a zjevuje mu tajnosti své
[zahrnujíc ho věděním a znalostí spravedlnosti].
22 Zbloudí-li však, opustí ho,
a vydá jej v ruce nepřítele jeho.

5. **Vystříhej se nemístného studu** (4, 23—33).

23 Synu, měj pozor na čas, a vystříhej se zlého.
24 Pro svou duši nestyď se [mluviti pravdu].
25 Je totiž stud, který uvádí do hříchu,
a je stud, který uvádí v slávu a milost.

26 Nebuď stranický na škodu své duše,
[a lží neubližuj sobě].
27 Nestyď se bližního svého, když padl;
28 nezadržuj slova, můžeš-li co zachrániti,
a neskrývej se s moudrostí svou, [jde-li o její krásu].

V. 17. Moudrost, zbožnost bývá v dobrých rodinách dědičná, ježto jedno pokolení ji vštěpuje druhému výchovou a dobrým příkladem a ježto Bůh odměňuje snahu dobrých rodičů tím, že jim dává zdárné děti.

V. 18. Moudrost vodí své stoupence nejprve cestami křivolakými, na kterých je plno překážek a útrap, aby je zkoušela; teprve později, když se osvědčí, dává jim okoušeti svou sladkost. Zprva bývá takořka k nepoznání přestrojena, ježto ti, kteří ji vyhledávají, neokoušejí plodů jejích. — „vybírá si ho“ (na zkoušku) je latinská glosa.

V. 19. „bázeň a strach“ před obtížemi na cestě ctnosti. — Moudrost svého chovance zkouší trpkostmi tak dlouho, až ukáže, že jest hoden (či nehoden) její důvěry.

V. 20. „pevně“ dokládá Vulg. — „cesta rovná“ = cesta bez překážek, cesta štěstí.

V. 21a. srv. s 14, 23; 38, 10; Ž 24, 14. — V. 21b. je glosa Vulg.

V. 22. má na zřeteli žáka moudrosti, který se v první době (výše v. 18 n.) vedení neosvědčil.

V. 23. n. „na čas“ pokušení, kdy bys mohl snadno podlehnouti zlému. — Mohlo by to býti pokušení, z lichého studu zanedbati povinnost, z čehož by vzešla škoda duši. — „mluviti pravdu“ dodává glosa Vulg na základě v. 28. níže.

V. 25. srv. s 20, 24; 41, 10. 21—25; 42, 1—8. — Srv. Přís 26, 11b.

V. 26a. Lichý stud, který se bojí člověka vysoce postaveného nebo bere příliš ohled na osobu milovanou, snadno svádí k porušení povinnosti, zejména činovníka. — V. 26b je glosa Vulg

V. 27. dle znění Vulg napomíná, by nikdo z lichého studu neopomenul padlého bližního napomenouti, aby ustal od hříchu. Dle řec. však nemá se nikdo styděti na svou zkázu.

V. 28. „nezadržuj slova“ z lichého studu. — Srv. Lv 19, 7. — „jde-li o její krásu“ dodává Vulg. — třeba-li, aby se ukázala užitečnost moudrosti. (Jiní jinak.)

29 Neboť po řeči poznána bývá moudrost,
a rozum [umění a vzdělání] po slovu [rozumného],
[pevnost pak po skutcích spravedlnosti].

30 Neodporuj slovům pravdy [jakkoliv],
a za [lež] své neukázněnosti styď se.
31 Nestyď se vyznati své hříchy,
a nepoddávej se nikomu, kde jde o hřích.
32 Nestavěj se na odpor mocnému,
aniž usiluj proti proudu řeky.
33 Za spravedlnost bojuj pro svou duši;
až do smrti zasazuj se o spravedlnost,
a Bůh bude bojovat za tebe proti tvým nepřátelům.

6. **Čeho třeba se vystříhati** (4, 34—6, 4).

Zbrklého mluvení a netečnosti (4, 34). — Nebuď doma nevrlý a kousavý (4, 35). Nebuď hrabivý (4, 36). — Nespoléhej se na bohatství (5, 1). — Nemysli, že je ti vše dovoleno proto, že jsi zámožný (5, 4—9). Nebaž po cizím statku (5, 10). — Buď pevný a důsledný (5, 11 n). — Pozor na jazyk (5, 13—6, 1). — Tlum vášeň, ježto ničí člověka (6, 2—4).

34 Nebuď kvapný jazykem svým,
a líný a mdlý v pracech svých.

35 Nebývej jako lev v svém domě,
na zkázu svých domácích utiskuje poddané.

36 Nebuď ruka tvá vztažená k braní,
a k dání skrčená.

V. 29. Slova „umění“, „vzdělání“, „rozumného“ a v. 29c. jsou glosy Vulg.

V. 30. „jakkoliv“ a „lež“ jsou glosy. — Chybil-lis, styď se za svou neukázněnost a nezapírej, netaj proti pravdě chyby své.

V. 31a. v hebr. a řec. je spojen s 32b.:

»Nestyď se vyznati své hříchy,
aniž se vzpírej proti proudu řeky«.

Moc pravdy je tu přirovnána k síle proudu, proti kterému marno jest bojovati.

V. 31b. zní v hebr.: „nepoddávej se pošetilci“ (=hříšníkovi, který tě svádí ke hříchu). — Tato věta spojena jest v hebr. a řec. ve dvojčlenný verš s 32a. takto:

»Neskláněj se před pošetilcem,
ale neodepři toho před knížaty«.

„toho“ poklony. Dle řec. nemá se čtenář podrobovati člověku pošetilému, aniž straniti mocnému. — Dle Vulg. nemá se člověk stavěti na odpor mocnému, který vytýká pravdivé chyby; nemá jich zakrývati lží.

V. 33. dlužno zkrátit ohledem na hebr. a řec.: „Až do smrti bojuj za spravedlnost — a Hospodin bude zápasiti za tebe.“

V. 34. kárá ty, kdož mnoho mluví („chlubí se“ hebr.), ale málo činí. — Řec. místo „kvapný“ má „drsný“.

V. 35. „jako lev“ drsný (v 34.), tvrdý, krutý. — Místo „lev“ lépe hebr.: „pes“, který běhaje po domě štěká, případně i kousá. — V. 35b. napomíná, aby pán křivě nepodezříval svých domácích lidí (řec.). — Dle hebr. nemá býti jim cizincem pánovitým.

V. 36. Srv. Sk 20, 35; Mt 10, 8.

Hlava 5.

1 Nespoléhej se na jmění [nespravedlivé],
a neříkej: „Mám z čeho živu býti."
[Neboť nic to neprospěje v čas odvety a dopuštění].

2 Nenásleduj v síle své žádosti srdce svého;
3 a neříkej: [„Jak jsem zmocněl!"
nebo:] „Kdo mi může poroučet, co mám činiti?!"
4 Bůh totiž jistojistě trestat bude.
Neříkej: „Hřešil jsem, a co [smutného] přihodilo se mi za to?"
Jeť Nejvyšší shovívavý [odplatitel].
5 Pro hřích odpuštěný nebývej bez bázně,
a nehromaď hřích na hřích.

6 A neříkej: „Smilování Páně veliké jest,
smiluje se nad množstvím hříchů mých."
7 Neboť jako milosrdenství, i hněv náhle přichází od něho,
ale na bezbožnících spočine jeho hněv.
8 Neprodlévej obrátit se k Pánu,
aniž odkládej (s tím) den ode dne.
9 Neboť náhle přijde hněv jeho
a v čas trestu zahladí tě.

10 Nespoléhej se na jmění nespravedlivé,
neprospějeť nic v den dopuštění a odvety.

11 Neklať se po všelikém větru,
a nechoď po každé cestě;
[toť bývá známka každého hříšníka — dvojaký jazyk].

Hlava 5. — V. 1. Srv. Lk 12, 19. — „nespravedlivé" a 1c. zabloudilo sem (do Vulg) z v. 10. — Dle hebr. nemá bohatec říkati: „Mám to v moci" (místo: „Mám z čeho živu býti").

V. 2. „v síle své" — spoléhaje se na své bohatství a vliv z něho vyplývající. — „žádosti srdce svého" zlé, která nechce znáti zákona, obmezujícího zvůli a zakazujícího utiskovati společensky slabší.

V. 3. je nadbytečně ve Vulg. rozšířen. — „trestat bude" toho, kdo spoléhaje se na své bohatství pronásledoval chudší. — Srv. Ž 11, 5; Moudr 2, 11.

V. 4. Ať se nedomnívá utiskující velmož, že Bůh netrestá vůbec, netrestá-li hned po činu! Srv. Moudr 11, 24; Řím 2, 4. — „smutného" a „odplatitel" přidává Vulg.

V. 5. Vyvozuješ-li z toho, že nejsi trestán, že Bůh ti odpustil, nezneužívej milosrdenství Božího k dalším hříchům, nedomnívej se, že ti Bůh i příště vše promine.

V. 7. Dle řec. a hebr. milosrdenství a hněv „jest u něho" (u Boha) místo „náhle přichází od něho" (Vulg).

V. 8. Srv. Ž 94, 8; Is 55, 6.

V. 9. Srv. Is 47, 11; Lk 21, 34; 1 Sol 5, 3; 2 Sol 1, 9.

V. 10. Místo „nespravedlivé" lépe dle hebr.: „klamavé". Srv. Mt 13, 22; Mk 4, 19; Lk 16, 12. — V. 10b srv. s Přís 11, 4a.

V. 11. dle hebr. a řec.: „nevěj při každém větru" — ať nelze říci o tobě: „Kam vítr tam plášť!" — Kdo věje při každém větru, tomu vítr opačný nadvěje plev do zrní. — Dlužno choditi po cestě toliko té, která vede k cíli; sice se může státi, že druhý den vzdaluje se od cíle, kdo se byl přiblížil k němu den prvý. — Zavržena tu obojakost, bezzásadná polovičatost. V. 11c je dodatek, pojatý sem z v. 17 a uvádějící příklad bezzásadnosti — donašeče, ramenaře, nadymače.

12 Buď stálý na cestě Páně,
a ve svém správném přesvědčení a vědomí,
a provázej tě slovo pokoje a spravedlnosti.

13 Buď ochotný poslouchati slovo, [abys rozuměl],
a s rozvahou dávej odpověď [pravou].
14 Rozumíš-li věci, odpověz bližnímu;
nerozumíš-li však, měj ruku na svých ústech,
[abys nebyl polapen ve slovu neukázněném a zahanben].
15 Jeť čest a chvála v řeči rozumného,
ale jazyk nemoudrého bývá jeho zkázou.

16 Ať nejsi nazýván ramenářem,
a za jazyk ať nejsi polapen a zahanben!
17 Neboť zloději kyne hanba a pokuta,
člověku dvojakého jazyka potupa nejhorší,
ramenáři pak nenávist a zášť i pohanění.

18 Spravedliv buď v malém i ve velkém stejně,

Hlava 6.

1 a nebudiž z přítele nepřítelem [bližnímu].
Neboť nečest a pohana bude údělem zlého,
tak i každého hříšníka [závistivého a] obojakého jazyka.

2 Nedávej se unášeti vášní své duše jako býkem,
aby snad nebyla zničena síla tvá šílenstvím,
3 aby listí tvé nesnědla a ovoce tvé nezkazila,
abys nezůstal jako suchý strom na poušti.

V. 12. podává řec. i hebr. v původní stručnosti:

»*Buď pevným ve svém přesvědčení,*
a jediná buď řeč tvá«.

V. 13. Srv. Jak 1, 19. — „abys srozuměl" a „pravou" jsou dodatky vykládající.

V. 14. „měj ruku na svých rtech" = mlč. Srv. Přís 30, 32; Job 21, 5; 29, 9. — V. 14c jest přídavek Vulg. — „neukázněný" = nerozumný, pošetilý

V. 15. dle řec.:

»*Sláva a hanba jest v mluve,*
a jazyk člověkův bývá mu k pádu«.

Srv. Přís 18, 21; Mt 12, 37; Jak 3, 9 n.

V. 16. n. jest ve Vulg. značně rozšířen. V řec. a hebr. zní stručněji a silněji:

»*Ať nejsi nazýván ramenářem,*
a jazykem bližního nepomlouvej;
neboť zloději ustanovena jest hanba,
a potupa zlá člověku dvojakého jazyka«

Pomluva horší nežli krádež.

V. 18. Nevěrnost v malém snadno zkalí přátelství, ano vzbudí i nepřátelství. — „zlého", který se stal z přítele nepřítelem. — Jako stihne nevěrného hanba, tak i člověka ramenáře. — „závistivého" a „bližnímu" jsou dodatky Vulg.

Hlava 6. — V. 2. „vášní své duše" mluviti hříšně o bližním. — Ta vášeň dle Vulg je silná jako býk; jako býk také ožírá listí i ovoce (v. 3.). — Původně asi „jako od býka" bylo na místě „šílenstvím", kteréžto slovo jest dodatek Vulg. — Jiní jinak.

V. 3. srv. s Ž 1, 3 n. — „nesnědla" (jako býk) jmenovaná vášeň.

4 Neboť duše nešlechetná zahubí toho, kdo ji má,
na posměch nepřátelům vydává ho,
[a v úděl bezbožníků přivádí ho].

7. O pravém a nepravém příteli (6, 5—17).

5 Slovo sladké rozmnožuje přátele [a ukrocuje nepřátele];
a laskavý jazyk dobrého člověka působí mnoho dobra.

6 Měj mnoho těch, s nimiž v přátelství žiješ,
ale důvěrníka měj z tisíce jediného.
7 Získáváš-li si přítele, zjednej si ho zkouškou,
a ne lehce věnuj mu důvěru.
8 Bývá totiž přítelem (mnohý) podle času svého,
ale nesetrvá v den soužení.
9 Bývá dále přítel, jenž zvrhá se v nepřítele,
a bývá přítel, jenž nenávist a svár na potupu vyjevuje.
10 Bývá také přítel spolustolovník,
ale nesetrvá v den soužení.
11 Přítel, setrvá-li stálý, budiž ti spoluroven,
a s domácími tvými důvěrně nechať jedná.
12 Bude li se pokořovati před tebou,
a před obličejem tvým se skrývat,
budeš mít s ním přátelství svorné, dobré.

V. 4c. jest přídatek Vulg.

V. 5. „a ukrocuje nepřátele" jest přídavek Vulg. — Dle řec. laskavý jazyk zjednává si mnoho přívětivosti (jiných), dle hebr. bývají rty laskavé pozdravovány. — Srv. Přís 15, 1. — První podmínka, zjednati si přátele jest — přívětivost.

V. 6. Při volbě přítele důvěrného třeba největší opatrnosti. Srv. níže 37, 7—11.

V. 8. „podle času svého" — pokud mu přátelství vynáší čest nebo hmotný zisk. — „v den soužení" tvého (řec.).

V. 9. „dále" uvádí další důvod, proč při volbě důvěrného přítele třeba je zkusiti jeho věrnost. Případ horší. Bývalý přítel ne toliko, že přestane jím býti, ale stává se nepřítelem. — Spor, který s tebou měl a který mu jest záminkou, aby se zpronevěřil tobě, vynáší na veřejnost.

10b.=8b. Srv. Přís 19, 4. Srv. Marciálovo:

Ten, koho stůl a oběd tobě snad jako přítele získal,
Mníš, že by přátelství v srdci choval trvalé?
Kance a parmy, vemínka a ústřice rád — tebe méně!
Tak skvěle bych stoloval, hned z něho přítele mám. (Přel. J. Čermák.)

V. 11a. dle řec. a hebr.: „Za tvého štěstí bude jako ty jsi", t. j. bude tvé druhé já, bude ti všecek oddán. — V. 11b dle řec.: „a s domácími tvými důvěrně bude jednat" jako by byli jeho. — Dle hebr. 11b: „ale ve tvém neštěstí vzdálí se od tebe." — Překlad Vulg v. 11. vymyká se souvislosti.

V. 12. dle řec. i hebr.:

»Potká-li tě neštěstí, obrátí se proti tobě,
a bude před tebou se skrývat«.

Skrývat, abys nemohl mu připomenouti bývalé přátelství. — V. 12. dle Vulg vymyká se souvislosti jako v. 11. — Vulg chce říci: Přítele, který vytrvá ve věrnosti, když tě potkalo neštěstí, pokládej za pravého přítele, tomu důvěřuj, tomu otevři domácí svůj krb (v. 11.). Tím spíše lze čekati trvalé přátelství od člověka, který pokorně a uctivě se chová vůči tobě, který z této úcty se skrývá před tebou (v. 12.).

13 Od svých nepřátel se vzdaluj,
a před svými přáteli měj se na pozoru.

14 Přítel věrný jest záštita mocná,
a kdo ho nalezl, nalezl poklad.
15 Přítele věrného nelze se dokoupiti,
nelze dosti odvážiti zlata ni stříbra za dobrotu [věrnost] jeho.
16 Přítel věrný jest koření života [a nesmrtelnosti],
a kteří se bojí Pána, naleznou ho.
17 Kdo se bojí Boha, bude míti také přátelství dobré,
neboť jaký sám, takový bude i přítel jeho.

III. **Usiluj opravdivě o moudrost** (6, 18—37).

Od mládí usiluj o moudrost, neboť snadno a rychle dojdeš plodů jejích (v. 18—20). Pošetilci jest nesnesitelno jho kázně (v. 21—23). Ty však dej se jí spoutati (v. 24—28). I shledáš, že ti přinese sladký pokoj (v. 29), bezpečí (v. 30a) a čest (v. 30b—32). Chceš-li dojíti moudrosti, poslouchej bedlivě učitelů (33—36), přemýšlej a Bůh ti požehná (v. 37).

18 Synu, zvol si kázeň od svého mládí,
a až do šedin budeš míti zjednanou moudrost.
19 Jako oráč a rozsévač dej se do ní,
a těš se na sladké plody její;
20 neboť pěstě ji maličko popracuješ,
a brzy budeš jísti z ovoce jejího.

21 Trpká jest náramně moudrost lidem nekázněným,
a nesnese jí člověk bez rozumu.
22 Jako těžký kámen zkouška je tíží,
a nemeškají zavrci ji.

V. 13. vyvozuje zásadu praktickou z případů výše uvedených.

V. 14—17. popisují přítele pravého. — Srv. níže 25, 12; Přís 17, 17; 18, 24 2 Král 15, 37; 16, 15 n.

V. 15. Srv. níže 25, 12.

V. 16. „koření" léčivé, životní balšám, elixir. — „a nesmrtelnosti" dodává Vulg. — Věrný přítel je dar Boží", který Bůh uděluje toliko svým věrným ctitelům. Srv. 1, 11 n.

V. 17. „bude míti přátelství dobré", ježto sám jsa bohabojný, bude přítelem věrným a takového, bohabojného a tedy věrného přítele najde.

V. 18. počíná odstavec, podobný onomu 4, 12—22.

V. 19. „Dej se do ní" — do práce, která jest nutna, aby kdo moudrosti se dopracoval. — Srv. Jak 5, 7. — Místo „sladké" hebr.: „mnohé" (hojné).

V. 20. „maličko" času = nedlouho. — Chvíli třeba ovšem čekati jako rolníkovi na úrodu, ale ten čas není dlouhý. — Místo „brzy" hebr.: „zítra". — O tom ovoci srv. 1, 16—35. — Srv. také Moudr 6, 14 n; Přís 8, 18 n; Moudr 7, 14 n.

V. 21. „Trpká jest", ježto ukládá povinnosti zapírati sebe, mrtviti zlé žádosti. — Srv. Přís 17, 20; Jer 5, 21. — „nekázněným" = pošetilcům.

V. 22. „zkouška" uložená od moudrosti, tedy — moudrost. — Sv. Jer. připomíná obyčej po starém Judsku rozšířený, dle něhož jinoši zkoušeli své síly zdviháním a nošením těžkých kamenů. Jako tito jinoši, zdvihnou-li kámen, který se zdá jim býti velmi těžký, brzy jej zahazují, tak i ti, kteří počali domáhati se moudrosti a kterým zdá se ta práce příliš těžkou býti, nevydrží dlouho kámen moudrosti držeti, ale brzy jej odhazují.

23 Neboť moudrost kázně jest, co jméno její,
a není mnoho těch, kterým je známa;
[ale kterým známa jest,
(s těmi) zůstává, až spatří Boha].

24 Slyš, synu, přijmi poučení,
a nezamítej rady mé:
25 Vlož svou nohu do pout jejích,
a do obojku jejího svou šíji;
26 podlož své rameno a nes ji,
aniž si stýskej ve vazbě její.
27 Celou svou duší přistupuj k ní,
a ze vší své síly dbej cest jejích.
28 Stopuj ji, a dá se ti poznat;
a zmocně se jí, nepouštěj jí.

29 Neboť posléze najdeš odpočinutí v ní,
a obrátí se tobě v rozkoš.
30 A budou tobě pouta její záštitou silnou, [základy mocnými,]
a její obojky rouchem slávy;
31 má totiž ozdobu zlatou na sobě,
a provazy její jsou niti purpurové.
32 Jako v roucho slávy můžeš obléci se do ní,
a jako korunu radosti si ji vstaviti na sebe.

33 Synu, budeš-li [na mne] pozor míti, vzděláš se,
a napneš-li svou mysl, budeš rozumný.

V. 23. Moudrost je to, co praví jméno: „moudrost" a proto lze ji najíti toliko u lidí moudrých, kterých není příliš (v. 23b). — V. 23cd jest přídavek Vulg. — Hebr. dle úpravy Petersovy:

»*Neboť kázeň jest, co její jméno,*
a ne mnohým jest pohodlná«.

V. 24. Srv. Přís 3, 1; 5, 1. — Poučení: Dej se bez výhrady do služeb, do otroctví moudrosti (v. 25—28.).

V. 25a. Spisovatel má na mysli dobytče, které pastýř přivazuje za nohu provazcem ke kolu nebo ke stromu, kde mu vykazuje pastvu; tím poutem je chráněno, aby se nezaběhlo a nezbloudilo. — V. 25b má na mysli jho, které bývalo na šíji soumaru přivazováno ke pluhu nebo k vozu. Také moudrost vkládá na šíji svých stoupenců jho kázně, příkazů, ale to jho je sladké (v. 29.).

V. 26. „ji" moudrost i s povinnostmi, které ti ukládá, třebas i těžkými. „ve vazbě" = poutech (v. 25a).

V. 27. praví totéž, co výše bylo řečeno v obrazech, otevřeně. Srv. Dt 6, 5 Jaká má býti láska k Bohu, taková má býti také láska k moudrosti. Srv. Přís 4, 5 Moudr 16, 13.

V. 28a. velmi malebně hebr: „Taž se, zkoumej a hledej, i najdeš". — Srv. výše 4, 12; Přís 2, 4 n; Jer 29, 13.

V. 29. Třebaže moudrost s počátku svým stoupencům ukládá obtížné povinnosti, na konec dává jim největší štěstí — pokoj duše, „odpočinutí".

V. 30. „základy mocnými" přidává Vulg. — Místo „slávy" hebr.: „zlatým".

V. 31. Doslovný překlad Vulg. stírá básnické roucho: „Ozdoba zajisté života jest v ní a okovy její jsou vazba spasitelná". — „na sobě" = na hlavě(?). V. 31a dle hebr.: „Zlatou deskou bude její jho".

V. 32. Srv. Přís 4, 8 n.

V. 33. zdůrazňuje dobrou vůli a snahu zjednati si moudrost.

34 Nakloníš-li své ucho, dostane se ti poučení,
a bude-li ti milo poslouchati, budeš moudrý.
35 Do společnosti [zkušených] starců se postav,
a kdo jest moudrý, k tomu ze srdce přidruž se,
každý božský rozhovor poslouchej rád,
a žádná chvalitebná průpověď ať neujde ti.
36 Uzříš-li rozumného, pospěš k němu,
a stupně dveří jeho schoď tvá noha.
37 Přemýšlej o Božích přikázáních,
a o rozkazech jeho rozjímej ustavičně;
a on dá tobě rozum,
a moudrost, po které toužíš, bude ti udělena.

8. **Vystříhej se hříchu** (7, 1—19).

Vystříhej se hříchu, ať nejsi trestán (1—3). Nebuď ctižádostivý (v. 4—6). Dbej abys byl vážen pro svou mravnost od veřejnosti (v. 7). Neopětuj hříchů (v. 8). — Nebuď malomyslný při modlitbě (v. 9). a dávej almužnu (v. 10). — Nespoléhej se na oběti, podávané Bohu (v. 11). — Nepohrdej člověkem, jehož duše jest plná hořkosti (v. 12). — Nelži na škodu bližního (v. 13 n). — Nebuď povídavý ve shromáždění mužů ani při modlitbě (v. 15). — Nepohrdej zemědělstvím (v. 16). — Nedruž se k hříšníkům (v. 17 n). — Pokorný buď (v. 19).

Hlava 7.

1 Nečiň zlého, i nepotká tě (nic zlého);
2 odstup od hříchu, i uchýlí se (hřích) od tebe.
3 Synu, nerozsívej zla na záhony nespravedlnosti,
a nebudeš žíti jich sedmeronásobně.

4 Nežádej od Pána vladařské moci,
aniž od krále stolice cti.
5 Nepokládej se za spravedlivého před Bohem,
[neb on jest znatel srdce],
a před králem nechtěj viděn býti moudrým.
6 Nežádej býti vládcem,
leč bys měl sílu vyhladit nepravosti,

V. [34]. dle řec.:

»*Bude-li ti milo poslouchati, poučíš se,*
a nakloníš-li své ucho, budeš moudrý.«

V. [35]. Vulg přidává „zkušených“ a překládá v. 35b: „a k moudrosti jejich ze srdce se připoj“. — Srv. níže 8, 9; 39, 4; Job 12, 12. — Ty průpovědi jsou „chvalitebné“, ježto jsou „rozumné“ (hebr.). — „průpověď“ — jakých sbírky podává kniha Přís.

V. [36]. „rozumného“ — mudrce, učitele zákona dlužno vyhledati hned a pak ho často navštěvovati.

V. [37ab]. srv. s Ž 1, 2. — K v. 37cd srv. Ž 18, 8; Přís 2, 3—6.

Hl. 7. — V. [1]. „zlého“ = hříchu. — „nic zlého“ = neštěstí, trest za hřích.

V. [2]. („hřích“) = trest za hřích.

V. [3]. Hřích je takořka símě, ze kterého se rodí mnoho hořkého a trpkého ovoce (Knabenbauer). Srv. Přís 3, 29; 22, 8; Os 8, 7; Gal 6, 8. — Opak viz Os 10, 12.

V. [4]. „stolice cti“, t. j. důležitého úřadu, který přináší ne toliko čest, ale ukládá také závažné povinnosti.

V. [5]. Srv. 3 Král 8, 46; Job 9, 3; Kaz 7, 17. — V. 5b přidává Vulg. — 5c srv. Přís 25, 6.

V. [6]. Povinností každého úředníka bylo a jest vykořeňovati nespravedlnosti, přehmaty, nepořádky. K tomu třeba veliké mravní síly a nestrannosti. Slaboch snadno

abys neobával se snad tváře mocného,
a neohrozil poctivosti své.

7 Nehřeš proti obyvatelstvu města,
aniž se zahazuj mezi lidem.

8 Nesvazuj hříchy dvojmo,
neboť ani za jeden neujdeš trestu.

9 Nebuď malomyslný při modlitbě,
10 a činiti almužny neopomíjej.

11 Neříkej: „Na množství darů mých Bůh shlédne,
a když obětovati budu Bohu nejvyššímu, přijme dary mé.“

12 Neposmívej se člověku hořké duše;
jeť, kdo ponižuje a povyšuje —
[vševidoucí Bůh].

13 Nezasívej lstivé křivdy proti bratru svému,
aniž čiň co takového proti příteli.
14 Nedopouštěj se jakékoli lži,
neboť obyčej lháti není na prospěch.

15 Nebuď žvavý ve shromáždění starších,
aniž opakuj slova při své modlitbě.

16 Neměj v nenávisti těžkých prací zemědělských,
jsouteť ustanoveny od Nejvyššího.

---

ustane zjednávati spravedlnost proti velmožným, kteří mají veliký vliv, proti kterým však úředníkovi královskému dlužno hájiti lidí utiskovaných. Slabý úředník snadno poskvrní svou poctivost tím, že před silou mocného ustoupí na úkor práva slabšího. — Místo „neohrozil“ lépe se syrským překladem čísti: „neposkvrnil“.

V. 7. poučuje, kterak jest zastávati úřad veřejný (správce, soudce): neruš práva obce, lidu, ale haj také vůči němu práva svého.

V. 8. Dosti na tom, že zhřešil člověk jednou, ježto nezůstane bez citelného trestu ani ten jediný hřích. Netřeba a neradno hříchy opakovati a tím dvoj-, troj-, mnohonásobné tresty na sebe uvalovati.

V. 9n. jest v řec. i syr. za v. 11. Lépe spojiti dle těchto překladů v. 11 s v. 7n. — V. 11. varuje člověka, aby se nedomníval, že smýti hřích (v. 8) jest velmi snadno obětmi vnějšími. — V. 9n. ukazuje pravé prostředky smíru s Bohem: horlivá modlitba, plná důvěry v Boha a dobročinnost. — V. 10 srv. s Tob 4, 7; Lk 18, 1. Viz také výše 4, 1. — V. 11. srv. s 34, 21; 35, 14; Přís 15, 8; 21, 27; Os 8, 13; Is 1, 11 n; Jer 7, 21; Ž 49, 9.

V. 12. Bůh může seslati na tebe neštěstí a tím tě poníižiti; může také nešťastného (= „člověka hořké duše“) povýšiti. Srv. 1 Král 2, 7. — V. 12 souvisí volně s v. 10. — „vševidoucí Bůh“ přidává Vulg.

V. 13. „Nezasívej“ a nezaorávej (řec. i hebr). — Srv. Os 10, 13.

V. 14. „není na prospěch“ = jest velmi nebezpečno. — Místo „obyčej“ lháti hebr: „spoléhati se“ na lež. — Spisovatel míní lež lží zakrývati (Peters), tedy klín vytloukati klínem.

V. 15a. srv. níže 32, 9. — V. 15b srv. s Kaz 5, 1; Mt 6, 7. — Rozumné a vřelé opakování není zakázáno, jak vyplývá z příkladu Spasitelova, který se třikráte modlil touže modlitbu dle Mt 26, 44; Mk 14, 39. Srv. 2 Kor 12, 8. Zejména Ž 135 (litanie). Zavržena tu bezmyšlénková žvavost při modlitbě.

V. 16. „ustanoveny“ a člověku uloženy. Srv. Gn 2, 5. 15; 3, 17. — Rolník israelský byl konservativní, lpěl na náboženství po otcích zděděném, nestýkal se tolik s pohanským světem jako obchodník. Za dob spisovatelových byl již veliký počet Židů zaměstnán obchodem, který se vypínal nad rolníky.

17 Nepřipočítávej se k davu lidí neukázněných;
18 pamatuj na hněv, že nebude otáleti.

19 Ponižuj velmi ducha svého,
jeť trest na tělo bezbožné oheň a červ.

9. Jak dlužno chovati se k lidem, kteří mají zvláštní nárok na lásku naši (7, 20—40).

Ku příteli (v. 20). K manželce (v. 21). K služebníkovi (v. 22 n). Kterak nakládati s užitečným dobytkem (v. 24). Co se syny (v. 25), co s dcerami (26 n), se ženou v. 28), kterak se chovati k rodičům (29 n), ke kněžím (v. 31—35), k chudým (v. 36), k mrtvým (v. 37), zarmouceným (v. 38), nemocným (v. 39). Pamatuj na svůj konec (v. 40).

20 Nedávej přítele za peníze,
aniž bratrem přemilým pro zlato pohrdej.

21 Neodcházej od ženy rozumné [a dobré],
[které se ti dostalo v bázni Páně],
neboť půvab [cudnosti] její nad zlato jest.

22 Neubližuj služebníkovi, který věrně pracuje,
aniž dělníkovi, který je ti z duše oddán.
23 Služebník rozumný budiž ti milý jako tvá duše,
neodjímej mu svobody, [aniž opouštěj ho v nouzi].

24 Máš-li dobytek, dohlížej k němu,
a je-li užitečný, ponechej si jej.

25 Máš-li syny, ukázňuj je,
a ohýbej je z mládí jejich.

26 Máš-li dcery, opatruj tělo jejich,
a neukazuj (příliš) veselé tváře jim.

V. 17. „Nepřipočítávej se“ = nedruž se, ježto špatná společnost kazí dobré mravy. — Hebr možno s Petersem překládati: „Nepřeceňuj se mezi soukmenovci“.

V. 18. „hněv“ Boží, který trestá.

V. 19. „ducha svého“ zpupného, vášnivého. — Ponižuj ho sebezáporem, mrtvením. — V. 19b myslí na trest posmrtný. Srv. Is 66, 24; Jdt 16, 17; Mk 9, 43. — Hebr zní v. 19b: „neboť co má člověk čekati, jest červ“ (který hlodá v mrtvém těle; má tedy hebr na mysli toliko smrt).

V. 20. Srv. výše 6, 14. — „pro zlato“ z Ofiru (hebr. řec). Viz 3 Král 9, 28; 10, 11; 1 Par 29, 4; 2 Par 9, 10. — Vulg slovně (chybně): „Nehřeš proti příteli s penězi odkládajícímu...“ (s penězi, které jsi mu půjčil).

V. 21. „Neodcházej“ dávaje jí lístek propustný. Srv. níže v. 28. — V. 21b přidává Vulg. — Také „dobré“ (21a) a „cudnosti“ (21c) jsou přídavky Vulg. — Místo „zlato“ má hebr: „perly“. Srv. Přís 18, 22. — Vzor ženy rozumné, moudré hospodyně vylíčen jest v Přís 31, 10 nn.

V. 22 n. Viz zákon o propuštění otroka po šesti letech služby Ex 21, 2. Srv. Jer 34, 11. — „aniž opouštěj ho v nouzi“ dodává Vulg z Dt 15, 13.

V. 24. „dohlížej“ osobně a nesvěřuj vše jiným. — „ponechej si jej“ a neprodávej nebo nezabíjej. — Máš-li takovou péči věnovati dobytku, tím více třeba ti, abys pečoval o děti (v. 25—27).

V. 25. srv. s 30, 1; Přís 13, 14. — V. 25b jest vzat z 30, 12 (hebr). Dle hebr. zní v. 25b: „ber jim manželky za jejich mládí“, t. j. ožeň je záhy. Hebr zdá se býti původní znění.

V. 26. Otec nemá býti na dcery příliš laskavý, ale náležitě přísný, aby měly před ním spasitelnou bázeň a úctu.

27 Vdej dceru a veliký skutek uděláš,
člověku rozumnému dej ji.

28 Máš-li ženu podle duše své, nezapuzuj jí;
ale té, která zasluhuje nenávisti, nesvěřuj sebe.

29 Celým srdcem svým cti otce svého,
a na bolesti matky své nezapomínej;
30 pomni, že jen skrze ně jsi se narodil;
a kterak možno ti dobře činiti jim jako (činili) oni tobě?

31 Z celé duše své boj se Pána,
a jeho kněze měj za (osoby) posvátné.
32 Ze vší své síly miluj tvůrce svého,
a služebníků jeho neopouštěj.
33 Cti Boha [z celé duše své] a ke kněžím uctivě se měj,
[a očišťuj se plecemi]
34 a dávej jim úděl, jak je ti přikázáno,
prviny, (úděl) z obětí očistných,
a za nedbalost svou očisťuj se málem;
35 dar svých plecí a oběť zásvětnou
obětovati budeš Pánu, jakož i posvátné prviny.

36 Také k chudému vztahuj svou ruku,
aby dokonalé bylo tvé smíření a požehnání.

37 Milosrdně dávej každému živému,
a neodpírej ni mrtvému milosrdenství.

38 Neopomíjej plačících potěšovati,
a s kvílícími kvil.

V. 27. „rozumnému" = bohabojnému. Srv. výše 3, 31 n; 6, 36. — „veliký skutek uděláš", ježto přestane povinnost o (vdanou) dceru pečovati.

V. 28. „která zasluhuje nenávisti" je žena záletná. Srv. Přís 18, 22cd. Přísloví napomíná, aby muž nepropouštěl snadno manželky, ke které přilnul, ale aby nebral za manželku té, která byla pro svou nevěru snad zapuzena od jiného.

V. 29. srv. s 3, 5 n. — „bolesti" a nesnáze matčiny v dobách těhotenství, porodu a výchovy. Srv. Tob 4, 4.

V. 30. Bez součinnosti rodičů by člověk vůbec nebyl, nežil. — Děti nemohou se odměniti přiměřeně rodičům nikdy.

V. 31a. srv. s Dt 6, 5. — Z úcty k Bohu vyplývá úcta ku kněžstvu.

V. 32a. srv. s Dt 6, 5. — Z lásky k Bohu vyplývá péče o kněze. Srv. Dt 12, 19.

V. 33 n. jest ve Vulg značně rozšířen dodatky. Oba vv. zdůrazňují povinnost dávati kněžím předepsané dávky (prviny, desátky) a přinášeti předepsané oběti pokojné i časté oběti z dobré vůle, aby se z nich dostalo kněžím částí, které jim zákon vyhradil. Srv. Lv 7, 14. 32. 34; 10, 14 n; Nm 6, 20; 18, 18. — Čím častější a hojnější oběti budou podávány, tím větší budou příjmy kněží.

V. 34 n. O prvinách srv. Ex 22, 28; 23, 19; 34, 26; Lv 23, 17; Nm 15, 19; Dt 26, 1. — „oběti očištné" jsou oběti za hřích a za zpronevěru. Srv. Lv 6, 18—22; 7, 6 n. — O obětech za nedbalost, za nedopatření atd. srv. Lv 4, 1. 27; 5, 14. — O „posvátných prvinách" srv. Nm 18, 26.

V. 36. Srv. Tob 4, 11; Dan 4, 24. — „požehnání" od Boha, t. j. aby ti Bůh žehnal hojně. — „smíření" přidává Vulg z 3, 33.

V. 37b. srv. s Tob 4, 17 (18) a 2 Mach 12, 43.

V. 38. srv. s Řím 12, 15.

39 Nelenuj navštíviti nemocného,
nebo´ pro to budeš více milován.

40 Ve všech svých skutcích pamatuj na poslední své věci,
a na věky nezhřešíš.

10. **Kterak obcovati s lidmi?** (8, 1—22.)

S velmožem a s bohatcem se nepři (v. 1—3). Nehádej se s tlachalem (v. 4). Nestýkej se s hříšníkem (v. 5). Kajícníkem nepohrdej (v. 6). Neopovrhuj člověkem letitým (v. 7). Neraduj se ze smrti bližního (v. 8). Uč se od starších moudrým býti (v. 9—12). Nedráždi bezbožníka (v. 13 n). Nepůjčuj mocnějšímu a neruč za něho (v. 15 n). Neveď sporu se soudcem (v. 17). Neobcuj s opovážlivým (v. 18) nebo s prchlivým (v. 19). Neraď se s blázny a před cizincem mlč (v. 20 n). Nebuď příliš otevřený (v. 22).

Hlava 8.

1 Nevaď se s člověkem mocným,
abys neupadl snad v ruce jeho.
2 Nepři se s mužem bohatým,
aby nepoložil proti tobě do sporu (svou váhu).
3 Neboť mnohé zničilo zlato a stříbro;
až k srdci králů se dostává a zvrací je.

4 Nevaď se s člověkem mluvkou,
a nepřikládej dříví na oheň jeho.

5 Neobcuj s člověkem neukázněným,
aby nebyli zneuctěni tvoji předci.

6 Nepohrdej člověkem, odvracejícím se od hříchu,
[aniž čiň mu výtky].
Pomni, že všichni lidé jsme hodni trestu.

7 Nepohrdej člověkem v jeho stáří,
neboť stárneme také my.

V. 39. „více milován“ od Boha i od lidí, zejména od nemocného.
V. 40. „poslední věci“ jsou nemoc, smrt a odplata po ní. Srv. Kaz 11 9; 12, 14.
Hl. 8. — V. 1. srv. níže 28, 10.
V. 2. „svou váhu“ — t. j. své zlato, kterým podplatí svědky a soudce, aby svědčili a soudili v jeho prospěch na úkor věci tvé třeba spravedlivé.
V. 3. Srv. Dt 16, 19. — „stříbro“ přidává Vulg. — „dostává se“ je taktéž přídavek Vulg. — Srv. níže 31, 6; 20, 31; Kaz 10, 19.
V. 4. Žvanila marno jest usvědčovati, ježto každé slovo jeho tlachavost jen dráždí, přilévá oleje do ohně. Tlampače nejsnáze překonati lze — mlčením, tím, že ho nedbáme. Srv. Přís 26, 20.
V. 5. „neukázněný“ = nemravný. Srv. výše 6, 21; Přís 1, 7; 12, 15. — Rodiče, předkové byli pokládáni za šlechetné lidi, za šlechtice; kdyby ses zahazoval obcuje s bezbožným, působil bys hanbu svému čestnému rodu; zdálo by se, že tě dobře nevychovávali.
V. 6. „Nepohrdej“, nezahanbuj ho (hebr). — „aniž čiň mu výtky“ pro jeho minulé poklesky — jest výklad, který přidává Vulg. — Srv. vznešený příklad Spasitelův, který přijímal hříšníky a jídal s nimi. — O hříšnosti všelidské srv. 3 Král 8, 46; Kaz 7, 21; Přís 20, 9; 1 Jan 1, 8.
V. 7. „Nepohrdej“ = nezahanbuj (hebr). — Srv. Tob 4, 16; Mt 7, 12 Lk 6, 31.

8 Neraduj se ze smrti nepřítele svého,
věda, že všichni umřeme,
[a nechceme býti na radost (jiným)].

9 Nepohrdej tím, co vypravují [starší] mudrcové,
a do přísloví jejich se zaber.
10 Nebo naučíš se od nich [moudrosti], vzdělání [rozumu],
a sloužiti velemocným [bez úhony].
11 Ať nemine tě, co vypravují starší,
neb oni učili se od svých otců;
12 od nich totiž naučíš se rozumnosti,
a dávat odpovědi, když bude třeba.

13 Nerozněcuj uhlí hříšníků [káráním jich],
abys nezapálil se plamenem ohně [hříchů] jejich.
14 Nestav se proti člověku zpupnému,
ať si nesedne, aby na tebe číhal.

15 Nepůjčuj člověku mocnějšímu sebe;
jestli's půjčil, měj to za ztracené.
16 Neruč (za toho, kdo jest) nad tebe mocí;
jestli jsi zaručil se, mysli, jak bys zaplatil.

17 Nesuď se se soudcem,
neboť dle toho, co spravedlivo jest, soudí.

18 S opovážlivcem na cestu se nevydávej,
aby tě nezatížil snad zlem svým;
neboť on jde dle toho, jak se zachce jemu,
a spolu s (ním) šílenstvím jeho zajdeš.

V. 8. „nepřítele svého“ dodává Vulg. Dle hebr. nemá se radovati člověk ze smrti kohokoliv. Srv. Přís 24, 17; Job 31, 29. — V. 8c jest přídavek Vulg.

V. 9n. „starší“ dodává Vulg. — „moudrosti“, „rozumu“ a „bez úhony“ jsou glosy. — Peters připomíná Daniela a jeho tři druhy, Tobiáše, Godoljáše, Nehemjáše a Achikara. (Tob 11, 20.)

V. 11n. Jako třeba věnovati pozornost mudrcům (v. 9), tak i starcům. Srv. Job 8, 8; 12, 12.

V. 13. „uhlí hříšníků“ jest jejich doutnající zloba, vášnivost, zejména prchlivost. Snadno se dají podrážditi, na př. kárá-li je kdo (— „káráním jich“ přidává Vulg.) — (Také „hříchů“ přidává Vulg). — Slovo dá slovo a snadno v hádce vzplane i spravedlivec ohněm hněvu nezřízeného.

V. 14. „Nestav se“ = nedráždi ho (srv. v. 13), abys nečinil si z něho nepřítele, který by ti úklady strojil. — „zpupný“ je člověk, který má pro náboženství a mravnost jen posměch (= „posměvač“ v hebr).

V. 15. Ten „mocnější“ nedá se snadno (ani soudně) donutit, aby zaplatil, co je dlužen. Upomínku bude pokládati za urážku. — Srv. níže 29, 4 n.

V. 16. srv. s 29, 19n. Viz také Přís 6, 1—5; 11, 15; 17, 18; 20, 16; 27, 13. Řec. a lat. mohl by býti vykládán také v ten rozum, že nemá nikdo zaručiti se za větší částku, nežli jakou může vůbec zaplatit, která tedy není „nad jeho možnost“. Zaručit se totiž znamená zaplatit. Kdyby ručitel neměl čím vše zaplatit, mohl by prodán býti za otroka!

V. 17. dle Vulg napomíná, aby nikdo neposuzoval soudcova rozsudku, ježto dlužno míti za to, že soudil správně, pokud opak není venkoncem zřejmý. — Lépe podává smysl tohoto v. řecké znění: „Nepouštěj se do při se soudcem, ježto dle jeho vážnosti soud rozhodne v jeho prospěch.“ Soudcové, aby zachránili autoritu svého kolegy, snadno rozhodnou nespravedlivě na tvůj úkor.

V. 18. Kdo nejedná s rozvahou, nýbrž s překotnou opovážlivostí, podobnou šílenství, snadno upadá do neštěstí a strhuje s sebou svého společníka.

19 S prchlivým nezačínej půtky,
a [je-li odvážný] nechoď (s ním) do samoty,
neboť jako nic je mu krev,
a kde není pomocníka, porazí tě.

20 S blázny se neraď,
neboť nemohou milovati,
než co jim se líbí.

21 Před cizincem nečiň nic tajného,
vždyť nevíš, co se v něm zrodí.

22 Ne každému člověku srdce své zjevuj,
aby se ti snad zle neodměnil,
[a nepohaněl tebe].

11. Kterak obcovati se ženami? (9, 1—13).

Nebuď žárlivý na svou manželku (v. 1). — Nepostupuj své manželské moci ženě (v. 2). — Vystříhej se ženy vilné (v. 3), tanečnice (v. 4). — Buď ukázněný při pohledu na pannu (v. 5). — Nezapisuj se ženám smilným (v. 6). — Vyhýbej příležitosti k pokušení (v. 7). — Nepatři na cizí krasavici (v. 8 n). — Osud ženy smilné (v. 10). — Nebezpečno kochati se vnadou ženy cizí (v. 11). — Se ženou cizí nehoduj (v. 12 n).

Hlava 9.

1 Nežárli na ženu lůna svého,
aby neukázala tobě škodlivost výchovy zlé.

2 Nezadávej sebe do rukou manželčiných,
aby nenabyla moci tvé [na tvou hanbu].

3 Nevšímej si ženy chtivé,
abys neupadl snad v osidla její.

4 Se zpěvačkou mnoho se neobírej aniž jí poslouchej,
abys nezahynul snad jejím vlivem.

V. 19. „krev" prolíti, vražda. — „porazí" = skolí, zabije.

V. 20. Jinak odůvodňuje hebr. i řec.: „neboť nemůže tajemství tvého zatajiti„.

V. 21. „nic tajného" = co má ve tvém zájmu být utajeno. — „co se v něm zrodí", a co vynese na světlo z toho, co tajného o tobě ví. Mohla by ti z toho vzejíti škoda.

V, 22. „aby se ti neodměnil" za tvou otevřenost, sdílnost, aby jí nezneužil na tvou škodu. — „a nepohaněl tebe" přidává Vulg.

Hl. 9. — V. 1. „tobě" — na tvou škodu. — Manžel, který neprávem žárlí na svou manželku, podezřívaje ji z nevěrnosti, špatně ji vychovává. Maluje čerta na stěnu, pudí ji, aby se dopustila skutečně, z čeho jest neprávem viněna.

V. 2. Muž je hlava rodiny, jemu přísluší moc přikazovati. Bylo by proti přirozenému řádu, kdyby této moci manželovy nabyla a ji vykonávala žena, které se muž všecek zapsal.

V. 3. „Nevšímej si" = nepřibližuj se (hebr). — „chtivé" jiného muže (jiných mužů) tedy manželky jiného (hebr).

V. 4. Ta „zpěvačka" hrála na strunový nástroj (harfenice) a snad i při tom tančila („tanečnice"). — „mnoho se neobírej" = nestoluj s ní, nelehej s ní k jednomu stolu (hebr). — „aniž jí poslouchej" přidává Vulg. — „abys nezahynul" — nechytil se a neshořel (hebr). — „jejím vlivem" = jejími rty.

5 Na pannu neupírej zraků,
aby snad nebyla ti ku pádu krása její.

6 [Dokonce] se nezadávej ženám smilným,
abys neztratil [sebe i] s dědictvím svým.

7 Nezevluj po ulicích města,
a netoulej se po zákoutích jeho.

8 Odvrať oko své od krasavice,
a nekochej se pohledem na krásu cizí.
9 Pro krásu ženskou mnozí zahynuli;
ta lásku jak oheň rozněcuje.

10 [Každá žena, která je smilná,
jako výkal na cestě pošlapána bude.

11 Mnozí divíce se kráse ženy cizí se zvrhli,
neboť její mluva jak oheň rozněcuje.]

12 Se ženou vdanou dokonce nesedej,
aniž opírej se s ní o lokty;
13 [a neškádli se s ní při víně],
by snad srdce tvé se nepřiklonilo k ní,
abys krví svou nepadl do záhuby.

12. **Kterak se chovati k těm oněm lidem** (9, 14—23).

Ke starému příteli (v. 14 n). — Nehleď na dočasné štěstí bezbožníkovo, ale měj na paměti jeho konce (v 16 n). — Vyhýbej se styku s velmoži; není-li vyhnutí, buď na výsost opatrný, abys nepozbyl hrdla (v. 18—20). — Zdržuj se rád s moudrými, t. j. bohabojnými (v. 21 n). — Buď i sám bohabojný (v. 23).

14 Neopouštěj přítele starého,
neboť nový nevyrovná se mu.
15 Víno nové je přítel nový,
až sestárne, s chutí je budeš píti.

V. 5. Srv. Job 31, 1. — Místo „krása" řec. i hebr. lépe: „pokuta za ni", t. j. abys nebyl pokutován dle Dt 22, 29. za to, že jsi zprznil pannu tím, že budeš nucen pojmouti ji za manželku a kromě toho zaplatit pokutu 50 siklů.

V. 6. „Dokonce" (nikterak) a „sebe i" přidává Vulg. — S nevěstkami snadno lze prohýřiti všecko jmění. Srv. podobenství o marnotratném synu. — Viz Lk 15, 30. Nm 36, 9; Přís 5, 2 nn; 29, 3.

V. 7. Vyhýbej se příležitosti ke hříchu!

V. 8. „odvrať" = zakryj (hebr). — „krásu cizí" — která není tvá (hebr).

V. 9. „ta" ženská krása — „lásku" hříšnou.

V. 10a—11. jsou přídavky Vulg. — V. 11. opakuje s některou změnou, co řečeno bylo již ve v. 9.

V. 12. „nesedávej" k hodům. — „O lokty opírali se" stolující při pitkách. — Podnapilý hodovník snadno vzplane hříšnou láskou k ženě, která pije a snad i opájí se s ním.

V. 13. „neškádli", neškorpi se s ní ze žertu, který při víně snadno se zvrhne v nemravnost, páchanou slovy a pak skutkem. — Cizoložník padá „krví", t. j. životem do záhuby, t. j. do hrobu, smrtelnou ranou manžela, jehožto manželku byl zneuctil.

V. 14 n. „s chutí" přidává řec., aby jasněji podal smysl. — Jako víno časem ustavičně se lepší, tak bývá starý přítel den co den věrnější, spolehlivější a obcování s ním příjemnější. (Peters).

16 Nezáviď cti [a bohatství] hříšníkovi;
vždyť nevíš, jaký bude někdy jeho převrat.
17 Nelibiž se tobě křivda nespravedlivých;
věz, že nebude bezbožný v přízni až do hrobu!

18 Daleko buď člověka, který má moc popraviti,
i nebude ti strachovati se bázní smrti.
19 Jest-li k němu přistoupíš, nedopusť se ničeho,
aby snad nevzal ti život.
20 Buď si vědom toho, že blízko jsi smrti,
že mezi osidly chodíš,
a po zbraních lkajících se procházíš.

21 Jak jen možno ti, zkoumej bližního svého,
a s moudrými a opatrnými raď se.
22 Spravedliví ať jsou tvými spolustolujícími,
a v bázni Boží buď tvá chlouba.
23 V mysli tvé buď myšlenka na Boha,
a vše, co mluvíš, budiž o příkazech Nejvyššího.

13. **Vládcové vystříhejte se zpupnosti** (9, 24—10, 22).

Umělce poznáš dle díla, krále dle jeho výroků; král mluvka jest postrachem nenáviděným (v. 24 n). — Moudrý panovník dovede zjednat a udržet kázeň a pořádek (10, 1). — „Jaký pán takový krám," platí i o králi (v. 2). — Neukázněný vladař je na zkázu, ukázněný na štěstí poddaných (v. 3). — Bůh dává lidem v čas potřeby panovníka moudrého (v. 4) a jemu zdar (v. 5). — Vystříhej se zpupnosti a násilí, ježto obé nenávidí Bůh i lidé (v. 6 n) a za trest zpupní násilníci bývají zbaveni vladařské moci (v. 8). — Ošklivost lakoty (v. 9a, 10ab). — Člověk je prach a popel (v. 9b, 10c), jak tedy může se pyšniti? Násilné vlády bývá na krátko (v. 11—13). — Počátek hříchu a všech zločinů jest pýcha (v. 14 n). — Kterak Bůh pýchu trestává (v. 16—21). — K podstatě člověkově nepatří pýcha ni hněv (v. 22).

24 Dle zručnosti umělců bývají (jejich) díla chválena,
a kníže lidu podle toho, jak moudře mluví,
[a slovo starších dle (jeho) smyslu.]

V. 16 n. Blahobyt hříšného je toliko dočasný, dříve nebo později dojde spravedlivého trestu. Srv. Ž 36, 1 n; 72, 2. 19; Jer 12, 1. — „kdysi" = na konci (hebr). — „a bohatství" přidává Vulg. — „křivda", která mu vynáší blahobyt. — „nespravedlivých" = zpupných utlačovatelů. — „nebude v přízni" t. j. bez trestu a ve štěstí. — „Nelibiž se" tak, abys ji činil také sám.

V. 18. Srv. Přís 19, 12; 20, 2.

V. 19. Srv. Přís 23, 1 n.

V. 20. Dle hebr: *Věz, že mezi osidly chodíš,*
a že po síti se procházíš.

Dle řec. prochází se po cimbuří městských zdí obleženého města. Všecky ty obrazy naznačují, jak nebezpečno jest býti vysokým úředníkem nebo dvořeninem královským. — „zbraně lkajících" jsou léčky, do kterých byli chyceni ti, kteří smrtí bolestně zaplatili svou neopatrnost.

V. 21. „zkoumej", zda je moudrý, sice „varuj se ho" (Vulg).

V. 22. patří dle řec. syr. i hebr. za v. 23. Vulg je přesmykuje. — Dle hebr. zní tyto dva vv: *S rozumným (i) budiž tvá úvaha,*
a každá tvá porada buď mezi nimi.
Spravedliví ať s tebou jedí,
a v bázni Boží buď tvá chlouba.

Místo „mezi nimi" řec: „v zákoně Nejvyššího". Původní znění zachováno v hebr.

V. 24. Jako svědčí o dokonalosti umělcově dílo jeho, tak jest nejlepší důkaz panovníkovy zdatnosti moudrost vladařská, jevící se zákony a nařízeními,

25 Ke hrůze jest v městě svém člověk povídal,
a nerozvážlivý v slovu svém bude v nenávisti.

Hlava 10.

1 Panovník moudrý má kázeň ve svém lidu,
a vláda rozumného je spořádaná.

2 Jaký je panovník, takoví jsou i úředníci jeho;
a jaký je správce města, takoví jsou i obyvatelé jeho.

3 Král neukázněný na zkázu přivede lid svůj,
a města rostou opatrností (svých) správců.

4 Bůh má v ruce nad světem vládu,
i vzbudí nad ním v čas potřeby užitečného vládce.
5 Bůh má v ruce člověkovo štěstí,
a na osobu úředníkovu skládá příslušnou čest.

6 Nemysli na jakékoli znásilnění bližního svého,
a nečiň žádného skutku zpupnosti.
7 V nenávisti má Bůh i lidé nadutost,
a oběma jest odporné veliké násilí [národů].

8 Vláda od národa na národ bývá přenášena
pro nespravedlnost a zpupnost,
[pro potupy a rozličné lsti.

---

jakož i jinými slavnými projevy. V. 25 doporučuje mu, aby mluvil raději méně než více. V. 24c je přídavek Vulg.

V. 25. srv. s 8, 4; 30, 5; 37, 23 — Zásada tu vyslovená má platnost všeobecnou, zejména však osvědčuje se děsně na mnohomluvném panovníkovi. Srv. Horácovo: »*Máť senem obtočený roh, utec pryč! Sobě by pouze Smích vynutil, z přátel žádného nijak neušetří.*« Přel. J. Čermák.
Nebo téhož: »*Kdož jen smíchu lidí se chytá a pověsti žvanilce, Kdož, co nezřel si vymyslit umí, svěřené kdo nemůže Neprozradit, to pravý je zloduch, toho, Římane, chraň se!*“ (Přel. týž.)

Hl. 10. — V. 1. Ježto vládce moudrý (bohabojný) dovede zavést i udržet pořádek a dobré mravy, proto bývá jeho vláda pevná (Vulg). — Srv. Moudr 1, 1; Přís 16, 12; 20, 28; 25, 5.

V. 2. Srv. Přís 29, 12.

V. 3. „rostou“ zejména počtem obyvatelstva. Srv. níže 47, 28; 3 Král 12, 6—16. — Přís 14, 28; 29.

V. 4. Aby byl lidu užitečný, třeba jest, by byl způsobilý.

V. 5. Dobrý panovník je dar Boží (v. 4). Také všecek zdar, který ho provází, i veškerá vážnost, které se těší u lidu sám i jeho úřednictvo, jsou dary Boží. — „úředník“ = králův kancléř nebo tajemník.

V. 6. přeložen dle Peterse. Vulg slovně: „Nevzpomínej na každou křivdu bližního, a žádné křivdy nečiň v skutcích.“ Tato myšlenka nehodí se do souvislosti.

V. 7. „oběma“ (dle hebr. i řec.) = Bohu i lidem. — „národů“ (pohanů) přidává Vulg.

V. 8. Je-li vláda od národa přenesena na národ jiný, ztrácí onen národ politickou samostatnost, stát, který byl založil, zaniká a panovník jeho pozbývá trůnu; národ kdysi vládnoucí stává se poddaným národa jiného. To vše jsou následky vladařské zpupnosti a násilnictví. „Má-li spisovatel na mysli zvláštní událost, jest nejblíže přechod vlády s Egypta na Syrii bitvou u Paneas r. 198 před Kr.“ (Peters). — K 8b dodávají překlady „a pro peníze“. Některé rukopisy a s nimi i Vulg přidávají „a rozličné lsti“. — (Jak zkušenost učí, dopouštívají se vládcové násilností z lakoty, z hrabivosti). S těmito glosami souvisí věcně Vulg v. 9a, který je také glosa.

9 Nad lakomce pak nic není nešlechetnějšího.]
Proč se pyšní prach a popel?
10 [Nic není nepravějšího než milovati peníze.
Neboť takový i duši svou na prodej má.]
Vždyť za živa vyvrhuje vnitřnosti své.
11 [Všelikého mocnářství krátký je život.
Neduh vleklejší obtěžuje lékaře.]
12 Krátký neduh — lékař mu učiní přítrž;
králem je dnes a zítra — mrtvolou.
Když člověk zemře, dostane v úděl
13 plazivou havěť, žížaly a červy.

14 Počátek lidské pýchy bývá odpad od Boha.
15 Od svého tvůrce odvrací se srdce jeho,
ježto počátek všelikého hříchu jest pýcha;
kdo se jí přidrží, bude čišeti klętými činy,
a podvrátí jej venkoncem.

16 Proto bezectným činívá Pán shromáždění zlých,
a ničí je dokonale.

V. 9b. „prach a popel" je člověk.

V. 10ab. je glosa, která rozvádí dále myšlenku, vyslovenou ve v. 9a. — „duši svou" = život svůj.

V. 10c. spoj s v. 9b. — Prach a popel, t. j. bídný člověk vyvrhuje „vnitřnosti své", t. j. obsah jejich. Peters připomíná 2 Mach 9, 9; Sk 1, 18. Srv. Horácovo:

»Kupče neúnavný, k dalekým Indům se ubíráš
V útěku před chudobou, po mořích, přes skály i ohně«
(Přel. J. Čermák)

V. 11. je přídavek Vulg. — Srv. Senekovo:

Vzcházející den koho shlédne pyšným,
Den se loučící toho zří pokorným.
Bůh osud náš všech žena kol ve prudkém
Víru otáčí. (Přel. týž.)

V. 12. spoj s 9b 10c. — Líčena tu křehkost lidská, která nemá proč se pyšnit. — Místo „lékař mu učiní přítrž" hebr: „směje se" (září), t. j. pokládá chorobu za maličkost, těší krále, že bude brzy zase zdráv. Ta choroba domněle maličká, stačí, aby zítra byl — mrtev. — Vulg — zdá se — spojuje v. 12a s v. 11b a chce říci: Jako lékař raději vyřízne nebo rozřízne bolavé místo, aby neduh byl rychle vyhojen a nevlekl se; tak i Bůh nedopustí, aby násilí a zpupnost v tom onom národě vlekla se do nekonečna. Bez glos je znění jednodušší a souvislejší.

V. 13. Srv. Job 17, 14; Is 14, 11. — Červy prorývají „prach a popel" v. 9b

V. 14n. je toliko ohlasem hebr:

Bývá to počátkem zpupnosti, dojde-li člověk moci;
tu odvracívá se od svého stvořitele srdce jeho.
Neboť pýcha jest nádržka hříchu,
a z jeho pramene vyvěrá zločin.

Vulg chce snad říci: Jako pýcha vyplývá z odvratu od Boha, t. j. ze hříchu, tak i z pýchy vyplývají hříchy (Knabenbauer).

V. 16. dle hebr. srovnaného s řec.:

»Protož podivuhodně množí rány jeho
a rozbíjí ho na padrť.«

„Zázračně mstil Bůh (zpupné) potopou, zkázou Sodomy a Gomorrhy a tím, že potopil faraona" (Jansenius † 1576).

17 Trůny pyšných vládců zvrací Bůh,
a posazuje ponížené místo nich.

18 Kořeny národů [pyšných] vytrhuje Bůh
a štípí pokorné místo nich.

19 Země národů vyvrací Pán,
a ničí je až do základů (země).
20 (Mnohé) z nich obrací v poušť, rozptyluje obyvatelstvo jejich,
a vyhlazuje ze země památku jeho.
21 [Památku pyšných vyhlazuje Bůh,
a zachovává památku pokorně smýšlejících.]

22 Není člověk stvořen proto, aby pyšný byl,
aniž zrozený ze ženy, aby zuřil hněvem.

14. Komu přísluší opravdu čest (10, 23—11, 6).

Ctihodni jsou lidé bohabojní; bezectni jsou hříšníci (v. 23). Lidé ctí svou viditelnou hlavu, ale Bůh ctí bohabojného (v. 24). Čest chuďasa jest bohabojnost (v. 25), proto nezasluhuje chuďas pohrdání (v. 26). Bohabojnosti náleží větší čest nežli důstojnosti vladařské (v. 27 n). Nehledej čest v odporu ku práci (v. 29 n). Měj patřičnou úctu k sobě samému (v. 31 n). Čest vyvěrá z bohabojnosti (z moudrosti), ale také ze zámožnosti (v. 33 n; 11. 1). — Neoceňuj ctihodnost člověkovu dle jeho zevnějšku (v. 2 n) ani dle jeho šatů (v. 4). Jeť vnější štěstí člověkovo velmi vratké (v. 5 n).

23 Ctihodné plémě lidské jest — které?
To, jež bojí se Boha.
Bezectné plémě však jest — které?
To, jež přestupuje příkazy Páně.

24 Mezi bratry bývá náčelník jejich ve vážnosti;
ale kteří se bojí Pána, jsou (váženi) od něho.

V. 17. Srv. 1 Král 2, 7 n; Is 2, 11 n; Lk 1, 52. — „ponížené“ útisky, jež trpělivě, tiše snášejí. Výměna postavení utiskovatelů s utiskovanými. Srv. Juvenalovo:

»Zeť Cereřin kde dlí, bez vraždy a bez krve málo
Králů sejde a též tyranů bezkrevně hynoucích.« (Přel. J. Čermák.)

V. 18. Srv. Ž 43, 3; 79, 9 n. — „pyšných“ přidávají některé rukopisy. — Místo „vytrhuje“ Vulg slovně: „vysušuje“. — V. 18a = 19a. — V. 18b. = 17b.

V. 19. zní dle hebr:

Stopy po národech zahlazuje Bůh,
a jejich výhonek utíná u samé země.

V. 20a. Dle hebr.: „Vymetá je ze země a vytrhává je“ — „památku jeho“ obyvatelstva. — Srv. Is 13, 19 n; Jer 4, 23 a jj.

V. 21. je přídavek Vulg. — V. 21a opakuje v. 20b. — V. 21b opakuje v. 18b.

V. 22. „zrozený ze ženy“ — slabý, křehký člověk. — Ježto není člověk proto, aby se pyšnil, není pýcha srostlá s jeho podstatou, nepatří k ní, nesluší se na něho, aby se pyšnil. — Zpupný snadno zuří hněvem, neděje-li se vše dle jeho vůle.

V. 23. Největší čest člověkova jest jeho nábožensko-mravní život. Srv. výše 1, 25.

V. 24. Míti důstojnost svrchovaného není dáno každému, každý však může dojíti vážnosti u Boha vyšší nežli je svrchovanost nad lidmi — bohabojnosti. Srv. 1 Král 2, 30.

25 Boháčů, slavenců i chuďasů
chlouba jest bohabojnost.
26 Nepohrdej chuďasem spravedlivým,
aniž veleb hříšníka bohatého.

27 Velmož, soudce a vladař jest ve cti;
ale není větší než ten, kdo se bojí Boha.
28 Nevolníkovi rozumnému svobodní sloužívají,
a muž moudrý [a ukázněný] nereptá jsa kárán.
[Avšak nevědomec nebude ctěn.]

29 Nevynášej se maje konati svou práci,
a nemudruj v čas potřeby.
30 Lépe je tomu, kdo pracuje a hojnost má ve všem,
než kdo se chlubí a potřebuje chleba.

31 Synu, v pokoře cti duši svou,
a važ si jí, jak zaslouží toho.
32 Toho, kdo hřeší proti duši své, kdo ospravedlní,
a kdo ctíti bude toho, jenž duší svou pohrdá?

33 Chudý bývá chválen pro svou rozumnost [a bohabojnost],
a jsou lidé, kteří bývají ctěni pro své bohatství.
34 Kdo bývá chválen v chudobě, čím více v bohatství?
Ale kdo bývá chválen v bohatství, ať se bojí chudoby.

V. 25. Srv. výše 1, 11; Jer 9, 22. — V. 25 dle hebr.: „Pocestný, příchozí, cizinec i chuďas — chlouba jejich jest bohabojnost."

V. 26. vyvozuje praktickou poučku z v. předchozího. — Místo „spravedlivým" hodí se do souvislosti lépe hebr. a řec.: „rozumným", t. j. moudrým bohabojným. Srv. 1, 16. 20. 22.

V. 27. Srv. 25, 13; Judit 16, 19.

V. 28. „rozumnému" = moudrému, bohabojnému. — „nereptá" proti tomu, že svobodní slouží otrokovi (bohabojnému), ano i sám od něho přijímá poučení neb i pokárání. — V. 28c je přídavek Vulg. Srv. Přís 17, 2. — „nevědomec" = který nemá bohabojnosti. Srv. výše v. 26b.

V. 29 n. Člověk bohabojný nepokládá práci za věc, která by snížila jeho domnělou mudrckou urozenost, vznešenost. Žádná práce mudrce neposkvrní. — Dle hebr. i řec. třeba „Nevynášej se" a „nemudruj" přesmyknouti. — „Nemudruj" příliš, máš-li pracovati, nebo tím bys jen otálel (Vulg), tím bys jen hověl zahálce (syr). — „nevynášej se", nechlub se svou moudrostí a nedovolávej se jiných mudrců, kteří snad nekonají prací, které tobě ukládá potřeba. — V. 30. srv. s Přís 12, 9.

V. 31. „cti duši svou" = važ si svého života, važ si sebe samého. Tuto úctu k sobě dokaž: starej se prací o to, abys život si zachoval (v. 30). — Hřeší proti duši své, sám proti sobě a znehodnocuje sebe, kdo nepracuje a tak přichází na mizinu. Lenivce chudého nikdo neomluví, nikdo si ho vážiti nebude. Moudrý se pokoří a pracuje pilně.

V. 32. Srv. Horácovo:

Divno ti, sám-li ceníš pořadím vše teprv za majetkem,
Nikdo že pak nejeví k tobě lásky, jaké nezasloužíš. (Přel. J. Čermák).

V. 33 n. Bohabojný chuďas nepozbude své cti, zbohatne-li; naopak, bude ctěn více (zůstane-li bohabojný). Avšak běda tomu, kdo je ctěn toliko pro svůj majetek. Pozbude-li ho, pozbude také veškeré cti! Srv. Kaz 7, 12. — Oč jistější opora vážnosti jest bohabojnost nežli majetek!

Hlava 11.

1 Moudrost poníženému hlavu zdvihá
a mezi velmože ho posazuje.

2 Nechval muže pro krásu jeho,
aniž pohrdej člověkem pro jeho podobu.
3 Malá mezi létavci je včelka,
ale vrchol sladkosti má výrobek její.

4 Oděvem nechlub se nikdy,
aniž v den cti své se vynášej;
neboť divné jsou skutky [samého] Nejvyššího,
a [slavná a] skrytá [a nevídaná] jsou díla jeho (lidem).

5 Mnoho ubohých zasedlo na trůn,
a na koho nikdo si nevzpomněl, nesl korunu.
6 Mnozí vznešení stali se velmi opovrženými,
a slavní vydáni byli do rukou jiných.

15. **Nic upřílišněného!** (11, 7—20).

Nebuď ukvapený v úsudku o lidech (v. 7). Neskákej do řeči (v. 8). Co tě nepálí, nehas (v. 9). Nerozptyluj se příliš (v. 10). Jeden pachtí se nadarmo (v. 11), jiný, slabý, provázen je zdarem, ježto Bůh mu žehná (v. 12 n). Dobro i zlo, všecko jest od Boha (v. 14 n). Čím hrnéček navře, tím střep zapáchá (v. 16). Také dary Boží spravedlivým jsou trvalé (v. 17). Bezbožní umírají prve nežli mohou užívati toho, co nahrabali (v. 18—20).

7 Dokud nevyšetříš, nehaň;
až se vyptáš, kárej [spravedlivě]!

8 Dokud nevyslechneš, slova neodpovídej,
a prostřed mluvení nevskakuj do řeči.

9 O věc, do které ti nic není, nehádej se;
a když prou se hříšníci, nevstávej.

Hl. 11. — V. 1. „poníženému“ chudobou, nízkému.

V. 2 n. „krásu“ tělesnou, krásnou postavu, podobu. — „podobu“ nesličnou. — Suď dle jeho výkonů. — Včelka je nepatrná mezi okřídlenci svou podobou, ale jaký její výkon! — Srv. Sdc 14, 18. — Zdá se, že lidový názor pokládal zevnějšek včely za nepěkný. — Srv. Ovidovo:

Krása poklad vratký, čím více k letům se přiblíží,
Víc se tratí, až pak rozplyne svou se dobou. (Přel. J. Čermák).

V. 4. „divné jsou skutky Nejvyššího a skryté lidem. Nevíš, co bude za chvíli, nevezme-li ti Bůh vše, čím se nyní chlubíš“. — Dle hebr. a syr. zní v. 4 ab:

Šatu nešťastného se neposmívej,
a netup toho, který má den smutku.

V. 5 n. Jak divné a lidem skryté jsou činy Boží (v. 4)! — „jiných“ = nepřátel. — Srv. Job 12, 18. — Souvislost nutně žádá, bychom s hebr. četli „ubohých“ místo řec. a Vulg: „mocnářů“ (tyranů).

V. 7. „spravedlivě“ přidává Vulg.

V. 8. Srv. Přís 18, 13.

V. 9. „do které ti nic není“, která tebe neobtěžuje, nepálí, a proto nenutí, abys se přel. — „nevstávej“, abys přel se s nimi.

10 Synu, nebuď mnoho tvých zaměstnání,
nebof budeš-li se rozptylovat, nebudeš bez viny.
Co totiž budeš honiti, nechytíš,
a neutečeš, když budeš utíkati.

11 Jsou lidé [bezbožní], kteří pracují, pospíchají a trápí se,
ale tím více strádají.
12 Jsou lidé zchřadlí, potřební pomoci,
mají nedostatek síly, ale nadbytek bídy;
13 ale oko Páně hledí na ně dobrotivě,
a zdvihá je z jejich ponížení;
povyšuje hlavu jejich,
i diví se jim mnozí
[a ctí Boha].

14 Dobré i zlé, život i smrt,
chudoba i zámožnost od Boha jsou.
15 Moudrost i vzdělání i znalost zákona od Boha jest.
Láska i cesty dobrých (skutků) u něho jsou.
16 Blud a tma je s hříšníky srostlá,
a kteří se kochají ve zlobě, sestárnou ve zlém.
17 Dar Boží trvá spravedlivým,
a přízeň jeho bude zdar dávat na věky.

18 Mnohý zbohatne skoupě sobě počínaje,
a to jest úděl odplaty jeho,

V. 10. Devatero řemesel, desátá žebrota. — Kdo si nabere příliš mnoho úřadů a s nimi spojené práce, nemůže věnovati každé věci dosti pozornosti, je nucen rychle vše odbývati. Práce kvapná (však bývá) málo platná. Za škody vzniklé z povrchnosti jest odpověden, kdo ji zavinil tím, že si nabral velmi mnoho povinností. Často činívají tak lidé z lakoty, z nezřízené touhy po příjmech. Lépe se soustředit na jedno a spokojiti se příjmem menším. — Místo „neutečeš, když budeš utíkati“ hebr.: „když budeš hledati, nenajdeš“ (Peters).

V. 11. „strádají“ = přicházejí pozdě, opozďují se (čím více běhají, aby zbohatli). — „bezbožní“ přidává Vulg. — Srv. Kaz 4, 8.

V. 12n. Proti hrabivci beze zdaru se namáhajícímu, aby sehnal mnoho majetku, líčen jest ve v. 12n člověk (bohabojný), který ani nemůže příliš se namahat a přece se znamenitě zotavuje a bohatne, ježto Bůh mu žehná, nahrazuje nedostatky tělesné. — Srv. Ž 126; Kaz 9, 11. — Místo „zdvihá ho z jeho ponížení“ hebr. a syr. malebněji: „setřásá s něho páchnoucí prach.“ — Srv. Job 42, 10.

V. 14. srv. s Is 45, 7; Job 1, 21; 2, 10.

V. 15. Jako je Bůh původce a pořadatel věcí časných (v. 14), tak jest i původce a dárce dober řádu vyššího, dober duchovních. (Knabenbauer). — Láska i mravní síla jsou dary Boží. — „u něho jsou“ a tedy také „od něho“ lidem se jich dostává. — Někteří pokládají v. 15n za glosu, vykládající v. 14. — Důsledně spojují v. 14. s v. 17.

V. 16. „Blud a tma“ jsou následky hříchů. — Čím více kdo hřeší, tím více také do bludu a tmy se zamotává, s nimi srůstá. — To zlo stárne pak s ním (řec).

V. 17. „spravedlivým“, t. j. bohabojným (řec. syr). — „přízeň jeho“ = Boží blahovůle.

V. 18. Proti přízni Boží na věky prokazované líčena ve v. 18—20 prchavost požitku, který si sliboval člověk hromadící majetek. — Údělem jeho za všecku námahu jest jalová naděje, že nyní si odpočine a bude užívati toho, co nahrabal (v. 19).

19 že si řekne: „Našel jsem si odpočinek;
nyní budu jísti [sám] ze svého majetku!“
20 A neví, že čas pomine, [smrt se přiblíží],
že zanechá vše jiným a zemře.

16. Nespoléhej se na vratké bohatství, ale doufej v Boha (11, 21—30).

Zůstaň Bohu věren do smrti (v. 21) Nedej se másti pohledem na štěstí hříšníků (v. 22). Vždyť je snadno Bohu hned obohatiti chuďasa (v. 23) Požehnání Boží jistě svým časem uvede dobré skutky do květu štěstí (v. 24). Chuďas ať nezoufá, boháč ať se na svůj majetek vratký nespolehá (v. 25 n). Ve štěstí nezapomínej na možné neštěstí a v neštěstí pamatuj na štěstí, kterym Bůh odplácí spravedlnost, ne-li dříve, jistě později (v. 27 n). Chvilka nešťastná zahání vzpomínku na bývalý blahobyt, a na konec ukáže se, jaký člověk mravně byl (v. 29). Před smrtí nikoho neradno chváliti (v. 30).

21 Stůj ve své smlouvě a cvič se v ní,
ať v práci, tobě uložené sestárneš.
22 Nepozastavuj se nad osudem hříšníků,
ale důvěřuj v Boha a vytrvej na svém místě.
23 Jeť snadno před očima Božíma
náhle učiniti z chuďasa boháče.
24 Požehnání Boží chvátá, by odměnilo spravedlivce,
a za chvilku pochodu svého přináší ovoce.

25 Neříkej: „Jakou potřebu mohu míti,
a co dobrého může mě ještě potkati?“
26 Neříkej: „Dostačím sám sobě,
a co zlého mohlo by ještě přihodit se mně?“
27 V den štěstí nezapomínej na neštěstí,
a v den neštěstí nezapomínej na štěstí;

V. 19. Srv. Lk 12, 19.

V. 20. „čas“, lhůta pozemskému životu jeho vykázaná. — Srv. Kaz 4, 8; 6, 2.

V. 21. „ve smlouvě“, kterou učinil Bůh s národem israelským a tím i s každým příslušníkem toho národa. Srv. Ex 19, 5. — Věrnost v zákoně zajišťuje štěstí (výše v. 17) trvalé, kdežto spoléhati se na bohatství neupokojuje (v. 18—20).

V. 22. „osudem“ blaženým. Srv. Ž 72, 3; Jer 12, 1 n; Hab 1, 13; Job 21, 7. Teň „osud“ nesrovnává se s jejich „činy“ (řec). — „na svém místě“ = ve své námaze (řec). Ta námaha je spojena se zachováváním smlouvy (v. 21). — Doufati v Boha dlužno pro jeho všemohoucnost (v. 23) a dobrotivost (v. 24).

V. 23. Srv. 18, 26.

V. 24. Hebr. prostěji:

»Požehnání Boží jest úděl spravedlivců,
a v čas příhodný vzkvete jeho naděje.«

Srv. Přís 10, 22; Ž 126, 1 n; Mt 25, 34.

V. 25. je projev zoufalého člověka, který pozbyl naděje v Boha (v. 22b), který se domnívá ve své bídě, že již lépe nebude.

V. 26. je projev člověka opovážlivě spolehajícího se na svůj statek, tedy jiný nedostatek důvěry v Boha.

V. 27. dle hebr. a řec.:

Den štěstí působí zapomenutí na neštěstí,
a den neštěstí působí zapomenutí na štěstí.

Jak ze souvislosti s v. 28. vyplývá, chce spisovatel říci, že boháč (v 26) ve chvílích štěstí zapomíná na možné neštěstí a zoufalec zapomíná na možné příští štěstí

28 jeť snadno před Bohem v den skonu·
odplatit každému podle cest jeho.
29 Zlá hodina v zapomenutí uvádí veliké rozkoše,
a při konci člověka budou odhaleny skutky jeho.
30 Před smrtí nechval žádného člověka,
neboť po dětech svých poznán bývá muž.

17. Vystříhej se bližších styků se zlými lidmi (11, 31—36).

31 Ne každého člověka uvozuj do domu svého,
neboť mnoho jest úkladů člověka lstivého.
32 [Jako totiž útroby (nemocných) puch vyřihují,]
a jako koroptev lapena bývá do klece,
a jako srna do osidla, tak i srdce zpupných;
jako vyzvědač číhá na pád bližního svého.
33 Vždyť dobré ve zlé úkladně překrucuje,
i na věci nejčistší nanese špíny.

34 Jedna jiskra rozmáhá se v oheň,
[a lest jednoho rozmáhá se v krev].
Ukládáť pekelník až do krve.

(v. 27). — Oba zapomínají, že všeho, štěstí i neštěstí je do času, že konec konců přijdou doby, kdy Bůh spravedlivě odmění hříšného boháče tím, že mu jeho štěstí odejme a chuďasa tím, že ho bídy zbaví. Doufej tedy v Boha a nehřeš ani zoufalstvím ani spoléháním se na svůj majetek, který hříšníkovi nebude pramenem požitku na věky. Srv. Senekovo:

Nikdo příliš nespolehej ve štěstí,
Nikdo v lepší víry netrať budoucnost,
Bůh osud náš převrací a v rychlém
Víru otáčí. (Přel. J. Čermák.)

Srv. Horácovo:

Srdce řádně připravené vždy doufá
V zlých dobách, v štěstí se leká možného
Převratu. (Přel. týž)

V. 29. Neštěstí, jež na konec bezbožného stihne, vezme mu i vzpomínku na veliké rozkoše, které byl v životě zažil, a které by mohly snad býti mu nyní útěchou. — Teprve na konci života (ne-li dříve) dostane se člověku odměny nebo trestu, štěstí i neštěstí a z toho bude lze vyvozovati, zda žil spravedlivě či hříšně.

V. 30. Slovem „po dětech" překládá Vulg i řec. hebr. „acharith", t. j. konec, zní tedy dle hebr. (a syr) v. 30b: „Neboť po svém konci poznán bývá muž" (srv. 29). Řecký překladatel měl na mysli Dt 5, 9n; 7, 9; Am 4, 2; 9, 1. Dan 11, 4; Ž 109, 13.

V. 31. „do domu svého" = do rodiny, do důvěrnějšího styku.

V. 32a. přidává Vulg. — Jako z nitra chorého vycházejí smrduté, škodlivé, nakažlivé výpary, tak ze srdce lstivého pochlebníka vyvěrají a z úst se řinou škodlivé myšlenky a slova. - V. 32bc dle hebr.: „Jako pták v koši chycený je srdce zpupného." — T. j. jako lovec používá „volavky", zavřené do klece, kde má hojnost potravy, aby přivábil k ní do sklopce její družky (koroptve dle řec.), tak i mysl zpupného. Jiní jinak — V. 32d dle hebr.: „jako vyzvědač slídí po nekrytém místě" (pevnosti nebo země, po trhlině do hradby a pod). — K v. 32 bc srv. Jer 5, 27. — Hebr. přirovnává cizince v domě k vlku, číhajícímu na kořist, ke psu u žrádla v domě a k medvědu. — (Psi potulují se na Východě podobně jako potulný cizinec). — Zdá se však, že tato přirovnání kromě ptáka a vyzvědače nejsou původní.

V. 33. Hebr. nemá „Vždyť" a jmenuje výslovně, kdo překrucuje „ramenáře" (donašeče, štváče). — Peters překládá hebr. v. 33b: „a mezi tvými milými (domácími) zosnuje spiknutí".

V. 34. Jako jiskra zapálí hromadu uhlí, tak i donašeč nepatrnými na pohled prostředky (slovy) roznítí v domácnosti různice, které vedou až do krve. —

35 Varuj se zlosyna, neboť zlé věci plodí,
aby snad neuvedl tebe do posměchu na věky.

36 Připusť k sobě cizího člověka, i zvrátí klid tvůj v bouři,
a odcizí ti tvé vlastní lidi.

18. Viz, komu činiti dobře (12, 1—7).

Hlava 12.

1 Činíš-li dobré, věz, komu činíš,
a dostane se mnoho vděku tvým dobrodiním.

2 Čiň dobře spravedlivci, i dojdeš odplaty veliké;
ne-li od něho, jistě od Pána.

3 Nejsou dobrodiní pro toho, kdož ustavičně jest ve zlém,
ani pro toho, kdož almužny nedává.
[Vždyť i Nejvyšší v nenávisti má hříšníky,
a slitovává se nad kajícími.]

4 Dávej milosrdnému a neujímej se hříšníka.
[Bezbožné, hříšníky ztrestá (Bůh),
šetří jich ke dni trestu].

5 [Dávej dobrému a neujímej se hříšníka.]
6 Dobře čiň pokornému a nedávej bezbožnému.
Zapověz mu dávat chleba,
aby jím nezmocnil se tebe;
7 neboť dvojnásobně zlého dojdeš
za všecko dobré, co mu prokážeš;
vždyť i Nejvyšší v nenávisti má hříšníky,
a bezbožným odplatí trestem.

V. 34b je přídavek Vulg. — O „pekelníkovi" srv. 1 Král 1, 16. — Dle hebr. lépe pokládati v. 33n za samostatný odstavec odlišný od v. 31n.

V. 35. „do posměchu", že bys byl na vždy bezectným, maje na sobě skvrnu.

Hl. 12. — V. 1. Srv. Mt 7, 6; Gal 6, 10; Lk 6, 27. 30.

V. 2. „veliké" a „jistě" přidává Vulg. — Srv. Mt 6, 4; Lk 6, 35.

V. 3. cd dodává Vulg. Ježto Bůh nenávidí hříšníky, nejsou pro ně dobrodiní (ale tresty). — Ježto Bůh je milosrdný, neslušno prokazovati dobrodiní těm, kteří sami nemají slitování s bližním (v. 3b). — Dle řec. nejsou dobrodiní pro toho, kdo za ně neděkuje, tedy pro nevděčného. — Dle hebr. upraveného od Peterse:

»*Není odměny pro toho, kdo bezbožníka občerstvuje,*
a (takový) zásluhy si nezjednává.«

Je to mravouka starozákonná, nedokonalá.

V. 4. „milosrdnému" t. j. spravedlivému, bohabojnému (dle řec.), jak i výše ve v. 2. — V. 4bc jsou přídavky Vulg. — K v. 4a patří jakožto druhá polovice v. 6a.

V. 5. opakuje v. 4a. Je to dvojpis.

V. 6. „bezbožnému" t. j. zpupnému. — „chleba", t. j. dobrodiní prokazovati takovému znamená dávati mu do rukou zbraně, které on pak proti svému dobrodinci obrátí, kterých zneužije na jeho škodu.

V. 7. Zahrnovati bezbožného zpupníka dobrodiním znamená 1. neužitečně zbaviti se tím darovaného majetku a 2. pozbýti toho, co dobrodinci vezme obdarovaný, který se dary zmohl tak, že je silnější nežli dobrodinec. — V. 7c srv s 3c. — V. 7d srv. s 4b.

19. Vyhýbej nepravému příteli (12, 8—19).

V neštěstí lze poznati pravého přítele i nepřítele (v. 8n). Nedůvěřuj nepříteli, třeba se i k tobě lísal (10n); nepodávej mu prstu, aby nechytil celou ruku na tvou zkázu (v. 12). Kdo by tě litoval, kdybys nepatrným stykem s ním dostal se do neštěstí (v. 13). Nestálost přítele, který nezná bohabojnosti (v. 14). Kterak umí se přetvářeti, pokud jsi šťasten, kterak odhodí škrabošku, když tě stihne bída (v. 15—19).

8 Nelze poznati ve štěstí přítele,
a neutají se v neštěstí nepřítel.
9 Ve štěstí člověka nepřátelé jeho jsou v zármutku,
a v neštěstí i přítel se odlučuje.

10 Nedůvěřuj nepříteli svému nikdy;
neboť jako měď rezaví nešlechetnost jeho;
11 a byť poníženě sehnutý chodil,
měj pozor a vystříhej se před ním.
12 Nestavěj ho podle sebe,
aby tě nesvrhl (a nepostavil se) na tvé místo;
ať nesedá si po tvé pravici,
aby se neucházel o tvé křeslo;
posléze poznal bys má slova,
a mé řeči by bodaly tě.

13 Kdo polituje zaklínače hadů, byl-li uštknut,
a kohokoliv, kdo se přibližuje k lité zvěři?
Tak i toho, kdo chodí s mužem nepravým
a zaplétá se do jeho hříchů.
14 Hodinu u tebe setrvá;
jestli se uchýlíš, nevydrží.

15 Rty svými lahodí nepřítel,
v srdci však ukládá, jak by tě zvrátil do jámy.
16 Očima slzí nepřítel,
uhlídá-li však čas, nemůže nasytit se krve.

V. 8. Srv. 2 Král 16, 5. — Srv. Enniovo:

»V nebezpečí pozná se přítel bezpečný.«

V. 9. „v zármutku" závisti. — V. 9a lépe čísti s hebr.: „Ve štěstí člověka i nepřítel bývá přítelem." Srv. Přís 19, 4. 7. — „odlučuje se" a tak se dává poznati (Vulg).

V. 10. I když nepřítel přetvářkou snaží se setříti se sebe rez zloby a vlídností se zalesknouti jako uhlazený kov (zrcadlo), zloba v něm přece tkví a vyráží na povrch opět a zase jako rez na neušlechtilém kovu.

V. 11. Srv. Přís 26, 25. — Řec. zachoval v. 11cd, který má nárok na původnost. Zní:

Buď k němu jako ten, kdo utírá zrcadlo,
a poznáš, že nikdy nepřestane rezavěti.

V. 12. „bodaly by tě" cítil bys bolest, žes mé řeči výstražné nedbal.

V. 13. Kdo polituje člověka, který neopatrně a zbytečně hrá si s ohněm a popálí se, ač byl varován? — O zaklínači hadů srv. Ž 57, 6; Kaz 10, 11; Jer 8, 17.

V. 14. „Hodinu" = chvíli, kdy jsi šťasten. — „uchýlíš-li se" od štěstí, t. j. odchýlí-li se štěstí od tebe.

V. 15. Srv. 27, 26; Ž 27, 3; 54, 22; Přís 26, 24n; Jer 9, 8.

V. 16. Srv. Jer 41, 6n.

17 Potká-li tě neštěstí, shledáš, že první je tu;
18 [Očima slzí nepřítel],
jakoby pomoci chtěl — podrazí ti nohy.
19 Hlavou kývati a rukama tleskati bude,
a mnoho šeptaje změní obličej svůj.

20. Kterak se míti ke (zpupným) velmožům? (13, 1—29).

Neměj mnoho se zpupnými boháči (13, 1 n), abys neškodil sám sobě (v. 3). Boháč může tě beztrestně znásilňovati a ty musíš — mlčeti (v. 4). Pokud může tě vykořisťovati, chová se vlídně; až tě vyždímá, odkopne tě (v. 5—8). Střež se, abys pošetilou, marnivou radost z obcování s boháčem draze nezaplatil (v. 9—11). Zván jsa do společnosti boháče nepozorovaně se vyhni; nevtírej se do ní, ale také příliš se nevzdaluj (v. 12 n). Ve styku s ním nebuď příliš důvěřivý, nedej se svésti jeho sladkostí (v. 14—16). Spi a současně bdi (v. 17). Miluj Boha a k němu se utíkej (v. 18). Rovný rovného si hledá. Dle toho čiň i ty, chceš-li vyhnouti se škodě (v. 19—24). Dostaneš-li se do sporu s boháčem, věz, že zůstaneš sám, kdežto všichni budou se boháče zastávati (v. 25—29).

Hlava 13.

1 Kdo se dotýká smoly, zmaže se od ní;
a kdo obcuje se zpupným, zvykne si zpupnosti.
2 Břímě nad své síly si nakládá,
kdo se zámožnějším nežli je sám se bratří;
s bohatším než sám jsi nepřátel se.
3 Jak může bratřiti se kotel s hrncem?
Neboť když o sebe zavadí, tento se rozbije.

4 Boháč křivdu činí a smí reptat (při tom);
chuďas křivdu trpí a nesmí než — mlčet.

5 Budeš-li mu dávati, bude se ucházet o tebe;
pakli nebudeš míti, opustí tebe.
6 Máš-li co, s tebou se živiti bude,
a vyždímá tě bez lítosti.
7 Budeš-li mu potřeben, bude tě klamat:
usmívaje se bude ti naděje dělat,
krásně tobě mluvit a řekne: „Čeho ti třeba?"

V. 17. „první je tu", aby ti (zdánlivě) pomáhal.

V. 18a. chybně opakuje v. 16a. — „jakoby pomoci chtěl" = předstíraje pomoc.

V. 19. vyslovuje nepřítelovu škodolibost. — O pokyvování hlavou srv. níže 13, 8; Ž 21, 8; Pláč 2, 15. „šeptati" bude zlořečení na hlavu nešťastníkovu. — Prve proléval (krokodýlí) slzy, ukazoval tvář smutnou, nyní září škodolibou radostí.

Hl. 13. — V. 1. „zpupným" posměvačem věcí náboženských a mravních (hebr). — „zvykne si jí" = obleče ji jako roucho (Vulg).

V. 2. prostěji dle hebr.:

»*Břímě nad své síly co chceš nésti?*
A s bohatším tebe co se bratřiti?«

Srv. Horácovo:

»*Sladkou nezkušeným mocného je přítele pocta,*
Lekne se jí zkušený.« (Přel. J. Čermák).

V. 3. „kotel" kovový, měděnec s „hrncem" hliněným.

V. 4. „reptat" na chuďasy, které odírá, že se nechovají dosti uctivě k němu. — Dle hebr. a řec. místo „nesmí než mlčet" lépe: „a aby ještě prosil" (aby mu nebylo křivděno více).

V. 5. Srv. Přís 19, 7.

8 Bude tě zahanbovat hostinami svými,
dokud tě nevyjí několikrát,
a na konec vysměje se tobě;
potom vida tě, nechá tě na holičkách,
a hlavou bude nad tebou pokyvovat.

9 Pokoř se Bohu a očekávej (pomocných) rukou jeho.
10 Měj pozor, abys sveden jsa bláznovstvím, nebyl snížen.
11 Nepodlízej v moudrosti své,
abys ponížen jsa nedal se svésti ku bláznovství.

12 Povolán jsa od mocnějšího, zdráhej se,
i bude tím více volati tebe k sobě.
13 Nevtírej se, abys nenarazil,
a nebuď od něho daleko, abys nepřišel v zapomenutí.

14 Neusiluj mluviti s ním jako s rovným,
aniž věř mnohým slovům jeho;
neboť mnohými řečmi bude tě zkoušet,
a s úsměvem vyzvídat tajnosti tvé.
15 Krutá mysl jeho zapamatuje si, co jsi řekl,
a nebude se štítit zloby aniž okovů.
16 Chraň se a pilně pozoruj [co slyšíš],
neboť tvá záhuba kráčí s tebou.

17 [Slyše pak o tom jako ve snách, viz a bdi.
Celou svou duší miluj Boha,
a vzývej ho, aby tě spasil.]

V. 8. Pozve tě na hostinu, aby si tě zavázal k odplatě, abys i ty zval jej, ovšem častěji než on, neb abys jiným způsobem se odměnil jemu, ne však jednou ale dvoj-, troj- neb i víceronásobně. — „nevyjí" a tak neochudí. — „vida tě" ochuzeného. — Co znamená „hlavou pokyvovat", viz výše 12, 19. — Možno, že zve na hostinu také proto, aby pokrmem a vínem svého hosta obměkčil, aby mu byl ve všem po vůli.

V. 9—11. jest rozšířený opis krátké věty řecké: „Měj pozor, abys nebyl sveden a ponížen v nerozumu svém." — Svésti by mohla záliba v obcování s boháči. Někdo by pokládal ty styky za moudrost; ale ta moudrost mu ukládá, aby pokořoval se před boháčem a vede ke snížení, t. j. k ochuzení. — Není to moudrost, ale pošetilost! Pokořuj se raději před Bohem nežli před zpupným bohatcem, a od Boha čekej raději pomoc než od zámožného člověka. — „nedal se svésti ku bláznovství", t. j. k obětem, které od tebe styk s boháčem žádá. Srv. v. 8ab.

V. 12. „zdráhej se" — uctivě a pokorně se omlouvej. To upejpání bude se zamlouvati, bude tě doporučovati velmoži, i bude tě „volati", t. j. zváti tím více. — Srv. 1 Král 18, 18.

V. 13. „abys nenarazil" = abys nebyl vyhnán (řec). — „abys nepřišel v zapomenutí", protože jsi se zprotivil velmoži (hebr). Doporučena tu cesta střední: Nebuď velmožům příliš blízko, ale také ne příliš daleko jich. Srv. Lk 14, 8.

V. 14. Mluv s mocnějším uctivě a zdrželivě, ne mnoho.

V. 15. Dle řec. ukrutník ten nezadrží za zuby, co trestného důvěřivý menší člověk byl mu řekl; dává to do veřejnosti, ano i k soudu a tak důvěřivec dostává se do vězení.

V. 16. „co slyšíš" je přídavek Vulg. — „tvá záhuba kráčí s tebou" = jsi na pokraji záhuby.

V. 17n. přidává Vulg. — Smysl: Jak zpozoruješ, třeba jen jako ve snu, jak tušit budeš nějaké nebezpečí, zbystři pozornost a měj zajištěnu pomoc Boží. Zajistíš si ji láskou k němu.

19 Každý živočich miluje podobného sobě;
a každý člověk miluje blízkého sobě.
20 Vše, co má tělo, k podobnému sobě se druží,
a každý člověk s podobným sobě se spolčuje.
21 Bude-li kdy spolek míti vlk s beránkem?
Tak i hříšník se spravedlivcem.
22 Jak může hyena v pokoji žít se psem?
A jak může se sdíleti bohatý s chudým?
23 Kořistí lva jest divoký osel na poušti;
tak i pastvou bohatých jsou chudí.
24 A jako v ohavnosti má zpupný poníženost,
tak také v ohavnosti má bohatý chudého.

25 Bohatý, zakolísá-li, bývá podepřen od svých přátel;
ale chudý, padne-li, bývá odkopnut i od známých.

26 Bohatý, chybil-li, má mnoho obhájců;
mluví-li zpupné řeči, ospravedlňují ho.
27 Chudý, chybil-li, nad to i kárán bývá;
mluví rozumně, ale není mu dáno místa.

28 Boháč mluví — a všichni mlčí;
řeč jeho vynášejí až k oblakům.
29 Chudý mluví, i říkají: „Kdo je to?“
a klopýtne-li, dorazí ho.

21. **Kterak dlužno jest užívati bohatství? (13, 30—14, 21).**

Jen to bohatství, na kterém nelpí hřích, jest něco (13, 30). Vědomí o bohatství poctivě zjednaném jeví se ve tváři člověkově (13, 31). Takový výraz tváře je zjev řídký (13, 32). Blaze boháči čistého srdce (14, 1 n). Lakomci bohatství není nic platno (14, 3—10). Máš-li co, užívej toho ke svému prospěchu (14, 11 n) i ku blahu jiných, pokud jsi na světě (14, 13—16). Na onom světě nebude ti lze užívati bohatství (14, 17), a času v životě pozemském, kde všecko pomíjí, jest na mále (14, 18—20). Jen dobré skutky nehynou (14, 21).

30 Dobré jest bohatství, není-li při něm hříchu [ve svědomí].
A věc velmi zlá jest chudoba, na kterou naříká bezbožný.

31 Svědomí člověka proměňuje obličej jeho
buďto k dobrému nebo ke zlému.

V. 19n. Srv. 27, 10; 18, 13.
V. 21. „Hříšník“ = zpupný bohatec. Srv. Mt 19, 24; Mk 10, 25; Lk 18 25; Jak 5, 1.
V. 22. Místo „hyena“ Vulg nesprávně: „svatý člověk“ — Hyena loupí ovce, které pes střeží. — „sdíleti se“ pokojně.
V. 23. Srv. Ž 10, 9. — Neradno s pány třešně jídat.
V. 27. „chybil-li“ z nedopatření, ne toliko, že nemá obhájců (v. 26a), ale nad to bývá kárán, jako by chyba jeho prýštila se ze zloby. — Srv. 10, 26; 26, 26; Kaz 9, 16.
V. 28n. Srv. Job 29, 9; Ž 72, 6. — Mt 13, 55—57; Mk 6, 2n.
V. 30. Bezbožný naříká na tu chudobu, kterou zavinil. „ve svědomí“ — dodává Vulg.
V. 31. Srv. 12, 19; 26, 4; Přís 15, 13.

32 Znamení dobrého svědomí, tvář radostnou,
nalezneš nesnadno a s prací.

Hlava 14.

1 Blaze člověku, který neklesl slovem z úst svých,
a kterého nebodá bolest, že se provinil.
2 Šťasten, jemuž nepůsobí bolesti svědomí,
a kdo nepozbyl naděje své.

3 Člověku lakomému a skoupému neprospívá bohatství;
a člověku nepřejivému k čemu je zlato?

4 Kdo sám sobě [nesprávně] utrhuje, hromadí jiným,
a z jeho majetku budou týti lidé cizí.
5 Kdo je sobě zlý, komu jinému bude dobrý?
Nebude míti radosti ze svého majetku.
6 Kdo sobě nepřeje, nad toho není nic horšího,
a to jest odplata zloby jeho.

7 Činí-li dobře, činí to nevěda a nechtě,
a na konec vyjeví svou zlobu.

8 Ničemné jest oko závistivého;
odvrací tvář svou a pohrdá dušemi.
9 Oko chtivého nedá se nasytit dílem;
nepravostí se nenasytí, až vysuší svou duši skrz na skrz.
10 Zlé oko (hledí) zle, aby se najedlo chleba;
avšak strádati a zármutek míti bude za svým stolem.

V. 32. dlužno přeložiti s řec. a hebr.:

»Znamení dobrého svědomí je tvář radostná,
ale nalézti přísloví (žádá) namahavě přemýšlet«.

Mudřec, hledající, kterak by vtipně vyslovil zásadu pravdy, bývá zasmušilý, tuto zasmušilost nelze však pokládati za známku špatného svědomí!

Hl. 14. — V. 1n. blahoslaví člověka čistého srdce, kterému nevzaly výčitky svědomí naděje v odměnu.

V. 3. „neprospívá bohatství“ ježto ho neužívá ani ve prospěch svůj ani ve prospěch bližního.

V. 4. „nesprávně“ dodává Vulg. — „nesprávně“ = z lakoty. — Srv. Kaz 6, 2.

V. 5. „sobě zlý“ nepřeje si z lakoty ani věcí k živobytí nutných.

V. 6. „to“ — že nebude míti radosti ze svého majetku (v. 5b).

V. 8. „odvrací tvář svou“ od nuzného — „dušemi“ = životy lidskými. — Vulg chybně „duší svou“.

V. 9. „dílem“ nedá se nasytit, ale chce mít celek, všecko. — V. 9b je ve Vulg rozšířen. Dle znění, jež upravil Peters, zní: „A oko nepřející vysušuje duši“ t. j. jako na vyprahlé poušti nic neroste, tak nepučí se v duši sobeckého hrabivce žádný ušlechtilejší cit, zejména cit lásky ku bližnímu.

V. 10. dle řec.:

»Zle oko hledí závistivě na chléb,
a strádá za svým stolem«.

„hledí závistivě“ a hltavě majíc hlad; ten hlad však ukojiti nedovoluje mu lakota; i strádá, u svého vlastního stolu trpí hlad.

11 Synu, máš-li co, čiň sobě dobře,
a podávej oběti Bohu jak se patří.
12 Pamatuj, že smrt nemešká,
a že zákon podsvětí byl ti ukázán;
neboť zákon tohoto světa jest: „Jistě zemřeš."
13 Před smrtí čiň dobře příteli svému,
a dle možnosti podávej a dávej chudému.
14 Nezbavuj se dne dobrého,
a úděl dobré radosti ať nemíjí tě.
15 Zdaž nemusíš jiným zůstavit ovoce svých námah,
a výsledek svých prací, aby dělili se o něj losy?
16 Dávej a ber, veď sebe samého.
17 [Před skonáním svým čiň spravedlnost],
neboť na onom světě nelze najíti pokrmu.

18 Každý člověk jako seno zvadne.
Jako listí zelené na stromě hustém:
19 jedno se pučí a druhé opadává —
tak i pokolení z těla a z krve:
jedno skonává a druhé se rodí.
20 Každé dílo pomíjející konec konců zhyne;
a kdo je dělá, půjde s ním.
21 [Ale každý skutek výborný bude spravedlivě oceněn,
a kdo jej činí, bude míti z něho čest.]

V. 11. „čiň sobě dobře" po rozumu Kaz 2, 24; 3, 22; 5, 17; 6, 15; 11, 9. — Užívati darů Božích dlužno vděčně v bázni Boží. Nejlepší výkon té bohabojnosti jsou důstojné oběti (v. 11b). — Hebr lépe však v. 11b překládati: „a pokud možno ti, šlechti se!" (zpříjemňuj si život).

V. 12b. dle hebr. i řec. má zníti: „Závazek podsvětí nebyl ti zjeven" t. j. není ti známo, kdy bude podsvětí žádati svá práva na tebe, t. j. kdy umřeš. Snad velmi záhy. — Dle Vulg „byl člověku ukázán zákon", který stanoví, že každému jest umříti. Vulg méně se hodí do souvislosti. — V. 12c má řec. teprve ve v. 18b:

(Každý člověk jako roucho zvetší),
jeť zákon odvěký: »Jistě zemřeš.«

Srv. Gn 3, 19.

V. 13. Přís 3, 27n, K v. 13b srv. 4, 1; Tob 4, 7; Lk 16, 9.

V. 14. srv. s Kaz 9, 7—9; 3, 13; 5, 18.

V. 15. Srv. výše v. 4. — Kaz 5, 14.

V. 16. „ber" = užívej. — „veď sebe samého", abys „dával a bral". — Dle hebr. lépe: „Dávej bratrovi a oblažuj sebe samého."

V. 17a. jest přídavek Vulg. — „pokrmu" = požitku, rozkoše (hebr).

V. 18a. dle hebr. a řec.: „Každý člověk jako roucho zvetší." Viz výše k v. 12c. — O vadnoucí trávě srv. Ž 102, 15; Is 40, 6; 51, 12; Jak 1, 20; 1 Petr 1, 24.

V. 18b—19. srv. s Job 14, 2; Kaz 1, 4. — O pokolení z „těla a krve" srv. Mt 16, 17.

V. 20a. srv. s 1 Kor 3, 12; 1 Jan 2, 17. — V. 20b srv. s Jer 51, 58; Gal 6, 8; Zjev 14, 13.

V. 21. je přídavek Vulg.

IV. **Jak výhodno jest usilovat o moudrost** (14, 22—15, 10).

Blaze člověku, který usiluje, aby si osvojil moudrost (14, 22 n), který si postaví stan u paláce, ve kterém moudrost sídlí (v. 24 n) a své hnízdo ve stínu haluzí jejích (v. 26 n). Jen bohabojný opravdu o moudrost usiluje a nalézá ji, s ní pak všecko štěstí (15, 1—6). Hříšník jí nedochází (15, 7 n). Proto nesluší ústům jeho, by chválil moudrost (15, 9); ta chvála sluší toliko moudrému (15, 10).

22 Blaze člověku, který je do moudrosti zabrán,
který o spravedlnosti její přemýšlí,
[a jehož mysl má na zřeteli Boha];
23 který myslí ve svém srdci na cesty její,
o jejích tajemstvích přemítá,
jde po ní jako slídil,
a stává tam, kudy chodí;
24 který hledí skrze okna její,
a u dveří jejích poslouchá;
25 který se usídlil vedle domu jejího,
a vetknuv do stěn jejích kolík
postavil si stan svůj po jejím boku;
štěstí usídlí se v stanu jeho [na věky].
26 Postavil děti své pod záštitu její,
a pod ratolestmi jejími se zdržuje;
27 chrání se pod záštitou její od vedra,
a v lesku jejím sídlí.

Hlava 15.

1 Kdo se bojí Boha, činí to [dobré];
a kdo se drží zákona, dosáhne jí.
2 Vyjde jemu v ústrety jako [ctná] matka,
a jako žena, jíž v mládí pojal, ho přijme.

V. 22–26. líčí touhu bohabojného člověka po moudrosti, t. j. po prohloubení a rozšíření náboženskomravního poznání i života; ta touha snoubí se s láskou k moudrosti. — „spravedlnost“ = moudrost, pokud učí spravedlnosti, t. j. mravnosti. — „Boha“ = moudrost samu. — Srv. Ž 1, 2; 118, 16. 47.

V. 23. „cesty její“ = které vedou k ní, po kterých kráčívá ku svému domu. „tajemství“ moudrosti jsou její „moudré řeči“ (hebr.), kterými vyslovuje pravdy, ne každému patrné a proto vzácné. — „jde po ní“ = stopuje ji. — „stojí“ a „číhá“ (hebr., řec).

V. 24. Hledí skrze okna domu moudrosti, aby ji spatřil, stává u dveří jejího paláce, aby slyšel, co bude mluviti.

V. 25. Aby mohl každou chvíli moudrost viděti a slyšeti, bohabojný postaví si u jejího paláce stan tak blízko, že kolík, na který upevní stanový provaz, zarazí do země u samé stěny paláce moudrosti.

V. 26a. zachován v původním básnickém znění v hebr.:

»*Staví si hnízdo v jejích haluzích*«.

V. 27a. dle hebr.:

»*utíká se do stínu jejího před vedrem.*«

„v lesku“ = ve světle = v blaženém pokoji.

Hl. 15. — V. 1. „to“ = tak, jak výše v. 14, 22—27. bylo líčeno, hledá úsilovně moudrost. Hledati moudrost jest rys člověka bohabojného, který přísluší toliko jemu a nikomu jinému. — „jí“ = moudrosti. — „zákona“ = spravedlnosti = mravnosti. — „dobré“ je glosa, kterou bylo radno přidati, když úryvek 15, 1—6 byl vzat za „čtení“ na svátek sv. Jana Ev. Glosa z mešní knihy vloudila se pak i do bible.

V. 2. líčí vřelou lásku, s jakou moudrost bohabojnému, který ji hledá, vychází vstříc a přijímá ho: ta láska je tak vřelá, vášnivá, jako bývá láska matky

3 Sytit jej bude chlebem rozumu [života]
a vodou moudrosti [spasitelné] bude ho napájet.
4 Opře se o ní a nebude kolísat se,
spolehne se na ni a nebude zklamán.
5 Povýší ho také nad jeho sousedy,
a v sněmech veřejných otevře mu ústa.
[Naplní ho duchem moudrosti a rozumu,
a rouchem slávy oděje ho.]
6 Radostí a jásotem zahrne ho
a jméno věčně slavné dá mu v úděl.
7 Lidé blázniví nedosáhnou jí,
[— ale rozumní lidé se potkají s ní —]
a lidé hříšní nespatří jí.
[Neboť] daleko jest od zpupnosti [a lsti],
8 (a) lidem lživým na mysl nepřichází.

[Ale lidé milující pravdu bývají v ní,
a budou zdar míti, dokud Bůh na ně neshlédne.]

9 Není krásná chvála v ústech hříšníkových.
10 Neboť od Boha pochází [moudrost].
K moudrosti totiž druží se Boží chvála,
[v ústech věrných bývá jí plno]
a Pán ji dává [jim].

22. Hříšník odpovídá sám za svůj hřích i následky jeho (15, 11—21).

Bůh není původcem hříchů lidských, ježto je má v nenávisti (v. 11—13). Bůh dal člověkovi svobodnou vůli (v. 14). Může se rozhodnouti sám pro dobro mravní a tak i pro své štěstí nebo mravní zlo a tak i pro své neštěstí (v. 15—18). Bůh nejvýš moudrý, mocný a vševědoucí může vše náležitě odplatit (v. 19n). Nikomu nedal práva, by hřešil (v. 21).

11 Neříkej: Bůh je příčina, že jí nemám;
neboť co má on v nenávisti, nemáš činiti.

---

k dítěti nebo láska mladistvé ženy k mladému choti (za doby líbánek). — Srv. Moudr 6, 14. 17.

V. 3. Chléb rozumu jest pravda (pravý smysl života).

V. 4. Člověk se kolísává v nebezpečí a v neštěstí.

V. 5. „otevře mu ústa", aby moudře mluvil, a tím si získal vážnost i vliv.

V. 5d. Srv. výše 1, 24; 6, 32; Srv. Moud 7, 15; 8, 8.

V. 6. Srv. výše 1, 11; Is 56, 5.

V. 7n. „blázniví" = bezbožní proti bohabojnému ve v. 1. — Srv. výše 1, 16n; Moud 8, 4n; 9, 10n. — „rozumní" = bohabojní. — „od zpupnosti" = od zpupných „posměvačů" (hebr.) — „lživý" = lstivý — „bývají v ní" zabráni. Srv. výše 14, 22. — „neshlédne" milostivě.

V. 9. „chvála", zejména chvalozpěv, který opěvá Boha.

V. 10. „od Boha pochází" chvalozpěv právě tak jako moudrost, jejíž výronem chvalozpěv bývá. Srv. rozdělení knihy Sir na str. 680. Jazyk může oplývati jen tím, čím překypuje srdce. — „dává ji" = chválu, chvalozpěv. — „jim" = ústům. — Chválí-li přece hříšník Pána, není ta chvála od Boha (hebr. řec.); jen spravedlivec, plný moudrosti může jiné takovým chvalozpěvům učiti (hebr).

V. 11. „jí" moudrosti a z ní vyplývající „chvály" (v. 10). — V. 11b chce říci: „Kdybys nečinil, co Bůh nenávidí", měl bys „ji". Hebr. lépe zachoval v. 11:

*»Neříkej: Bůh je příčina hříchu mého,
neboť co má v nenávisti, nečiní« (Bůh!).*

12 Neříkej: „On mne uvedl v blud!“
Neboť nepotřebuje lidí bezbožných.
13 Všelikou ohavnost a blud má v nenávisti Pán,
a není to milé těm, kteří se ho bojí.

14 Bůh na počátku stvořil člověka,
a zanechal ho v moci rozhodnout se.
15 [K tomu dal (mu) nařízení a příkazy své.]
16 Chceš-li (, můžeš) příkazy (jeho) zachovávati,
a na věky, jak mu libo, věrným zůstat,
[(i) zachovají tebe.]
17 Předložil tobě vodu i oheň;
k čemu chceš, vztáhni svou ruku.
18 Před člověkem jest život i smrt,
[dobré i zlé,]
co se zalíbí mu, bude mu dáno.

19 Neboť hojná jest moudrost Boží,
silný jest (Bůh) svou mocí a vidí všecko [ustavičně].
20 Oči Páně (hledí) na ty, kteří se ho bojí,
a on zná každý lidský čin.

21 Nikomu nepřikázal, aby bezbožně činil,
aniž dal komu povolení, aby hřešil.

23. Vystříhej se hříchu, neboť bude trestán (15, 22—16, 23).

Množství dětí nejsou pravá radost, nejsou-li bohabojné (15, 22—16, 5). Učí tomu zkušenost i dějiny (16, 6—11ab). Nemůže býti jinak ani nyní (v. 11cd), protože Bůh jest nejvýše spravedlivý (v. 12—15); nikdo nemůže té spravedlnosti uniknouti, ježto Bůh všeho si všímá (v. 16—19). Jen pošetilec může souditi jinak (v. 20—23).

22 Nežádej množství dětí [nevěřících a] nezdárných;

Hlava 16.

1 netěš se z dětí bezbožných.
Množí-li se, neraduj se z nich,
není-li bázně Boží v nich.

V. [12]. Bůh nepotřebuje ke svým plánům hříšníků, jako bývají zlosynové vítanými nástroji zvrhlých lidí!

V. [13b]. dle hebr.: (Bůh) nedopustí, aby to (zlo a ohavnost) potkalo ty, kteří se ho bojí, t. j. Bůh nedopustí, aby bohabojní klesli do hříchu. Srv. Mt 6, 13.

V. [14]. vyslovuje svobodu lidské vůle.

V. [15]. srv. s Dt 30, 15.

V. [16b]. srv. s Přís 12, 22b. — „zachovají tebe“ přikázání, věrně zachovaná.

V. [17]. Jako se protiví voda ohni, tak i mravní dobro a zlo. Srv. Dt 30, 15. 19; Jer 21, 8; Řím 2, 7n.

V. [18]. srv. s Dt 11, 26; 30, 1. 15. 19; Jer 21, 8.

V. [19]. Bůh nejvýš moudrý takový řád ustanovil — že totiž člověk může svobodně se rozhodnouti pro dobré nebo zlé. Všemohoucnost Boží může toto potrestati, ono odměniti. Vševědoucnost ví, co dobrého nebo zlého si člověk zasloužil.

V. [20]. Dle hebr. lepšího znění hledí Bůh ne toliko „na ty, kteří se ho bojí“, ale na „díla“ člověka vůbec.

V. [21]. Srv. výše v. 12.

V. [22]. Hojnost dětí jest požehnání Boží toliko tehdy, kdy jsou to děti bohabojné. Srv. Ž 126, 3; 127, 3n.

Hl. 16. V. [1]. „neraduj se z nich“ = nezakládej si na nich (hebr).

2 Nespoléhej se na život jejich,
a neohlédej se na práce jejich.
3 Neboť lepší jest jeden bohabojný nežli tisíc [synů bezbožných],
4 a lépe jest umříti bez dětí nežli zůstaviti děti bezbožné.
5 Neboť jeden rozumný zalidní vlast,
(ale) kmen bezbožných bude vylidněn.

6 Mnoho takových věcí vidělo mé oko,
a silnější nad ně slyšelo mé ucho.
7 Ve shromáždění hříšníků zapálil se oheň,
a v lidu neposlušném vzplál hněv.
8 Nemodlili se za hříchy své staří obři,
ale spoléhali se na svou sílu, i byli vyhubeni.
9 Neodpustil hostům Lotovým,
a v ošklivosti je měl pro jejich řeči zpupné.
10 Nesmiloval se nad nimi zkaziv národ [celý],
vynášející se v hříších svých.
11 Tak ani nad (těmi) šestkrát sto tisíci pěšími,
kteří byli zachváceni (smrtí) v tvrdosti srdce svého;
a byl-li by jediný zatvrzelý,
byl by zázrak, kdyby zůstal bez trestu.

12 Jeť milosrdenství, ale i hněv u něho;
je veliký v uprošení, ale vylévá i hněv.
13 Podle (velikosti) milosrdenství jeho je trest jeho;
soudí člověka podle skutků jeho.
14 Neuteče s kořistí (svou) hříšník,
a nezůstane dlouho nesplněna naděje milosrdného.

V. 2. Nemysli si, že budou dlouho živy. Srv. Ž 54, 24; Moud 3, 6. Nedej se klamati, pracují-li mnoho a dokazují-li tím svou velikou sílu. Dle řec. nemá se spoléhati na jejich „místo“ nebo „stav“ (místo „práce“), dle hebr. nemá se spoléhati na jejich „potomstvo“. Všecka ta různočtení předpokládají, že děti, o něž tu jde, jsou tělesně zdrávy a silny a proto opravňují k naději na dlouhý věk.

V. 3. Glosa „synů bezbožných“ jest dodatek samozřejmý, věcně správný.

V. 5. „vlast“ = otčinu = město (hebr. řec). — V. 5b dle hebr. lépe: „ale plémě bezbožných je (město) vylidní.“

V. 6a. dovolává se spisovatel své zkušenosti, ve v. 6b toho, co slyšel a co bude nyní vypravovati z dějin.

V. 7. má na mysli příběhy, vypravované Nm 16, 1 nn; 11, 1. Srv. Ž 105, 18. Srv. také níže 21, 10. — „vzplál hněv“ Boha, trestajícího.

V. 8. „staří obři“ byli před potopou. Viz Gn 6, 1 nn; Bar 3, 26; Moud 14, 6. Dle hebr.: (Bůh) »*neodpustil obrům pravěku,*
kteří ovládali svět svou silou.«

V. 9. Viz Gn 19. — Ez 16, 49. — Obyvatelé Sodomy slují tu „Lotovi hosté“ proto, že celá Palestina patřila vlastně Abrahamovi a jeho rodu. Sodomané pokládali proti tomu sebe za domorodce a Lota za „hosta“, za cizince.

V. 10. dlužno překládati dle hebr.:

»*Neušetřil národa stiženého klatbou,*
vyhnaného pro hřích jeho.«

Jsou to kmeny kanaanské, o kterých srv. Ex 23, 23; 33, 2; Dt 7, 1; Moud 12, 3 n.

V. 11. srv. s Nm 14, 22 n; Ž 94, 11. — Nenechal-li Bůh bez trestu 600000 mužů, nenechá nepotrestaného ani jednoho. Závěr z většího na menší.

V. 12. „je veliký v uprošení“ = odpouští a promíjí (hebr).

V. 13b. Srv. níže v. 15; 2, 8; 51, 38; Job 34, 11.

V. 14. „milosrdného“ = spravedlivého (hebr.) = bohabojného (řec). — „naděje“ na odměnu za dobrý skutek. — Bůh ji nenechá „nesplněnu.“

15 Každý skutek milosrdenství zjedná místo
každému podle zásluhy jeho,
[a dle toho, jak rozuměl své pouti].

16 Neříkej: „Před Bohem jsem ukryt,
a na výsostech kdo na mne vzpomíná?
17 V četném množství se ztrácím,
neboť co je má duše v tak nesmírném tvorstvu?"
18 Ejhle, nebe, nebesa nebes,
moře, země [s tím, co v nich jest,] kolísá se, když na ně pohlédne.
19 Spolu vrcholky hor i základy země,
když popatří na ně Bůh, hrůzou se třesou.

20 Ale všeho toho srdce nedbá,
— [ač každé srdce jemu je známo] —
21 a na jeho cesty kdo myslí?
Jako vítr, jehož oko lidské nevidí,
22 tak přemnoho skutků jeho zůstává v tajnu.
Skutky spravedlnosti jeho kdo vypravuje?
A kdo na ně čeká? Jeť daleko smlouva (jeho) [od některých].
[Avšak na konec všichni budou vyšetřeni.]
23 Člověk zakrnělého rozumu myslí (tak) [daremně],
a nemoudrý [pobloudilec] myslí (tak) [pošetile].

V. 15. „místo" = odměnu (hebr). — Srv. Jan 14, 3. — „pouti" životní. Srv. Gn 47, 9; Ž 118, 54. — Za v. 15 má hebr. a syr. tyto vv., které možno pokládati za původní:

Hospodin zatvrzoval srdce [faraonovo], *by ho nepoznalo,*
a skutky jeho by zjevily se pod nebem.
Milosrdenství jeho je zřejmo všem jeho tvorům,
a své světlo a svou tmu uděluje lidem.

V. 16. Nemysli si, že Bůh, ježto jest nekonečně vysoko nad tebou nevidí, co činíš a že tedy můžeš dle libosti hřešiti!

V. 17. Nemysli si, že Bůh nevěnuje ti tolik pozornosti, aby tě potrestal, proto, že nemůže stopovati všech tvorů, kterých je nesčíslný počet! — „má duše" = já.

V. 18n. líčí všemoc Boží, která stačí, aby každého člověka mohla pozorovat.

Ve v. 20. naříká si spisovatel, že lidé Boha a způsobu, jak řídí svět (= „cesty jeho") nedbají. V hebr. však dále mluví hříšník, uvedený již výše ve v. 16. Praví. *Mne však nevšímá si* (Bůh)
a kdo dbá mých cest?
„Mých cest" = mého života (nemravného).

V. 21b. 22a. srv. s Jan 3, 8. — „skutků jeho" = Boha, t. j. odměny a trestů, není vždy zcela patrno. — V hebr. mluví dále hříšník:

Když hřeším, nevidí mne oko;
nebo když zcela tajně lhu, kdo o tom ví?

V. 22bc. dle Vulg jsou další slova spisovatelova, kterými si stěžuje, že lidé nehlásají dostatečně spravedlnosti Boží, že jí nedbají. Nečekají odměn ni trestů, které slibuje a kterými hrozí „smlouva", t. j. zákon. Lv 26, 3nn; Dt 28. Ta „smlouva" je daleko mnohých lidí a oni jsou daleko té smlouvy. Dle hebr. však mluví dále hříšník:

»O činu-spravedlivém kdo mluví?
A čeho se nadíti, kdyžtě daleko jest smlouva?«

Smlouva s národem israelským učiněná je daleko, je již velmi stará, kdož ví, zdali ještě mají její sliby a hrozby jakou účinnost. — „vyšetřeni" a odměněni nebo potrestáni.

V. 23. „tak daremně a tak pošetile", jak výše ve vv. 20—22 byl si spisovatel stěžoval, nebo jak dle hebr. byl mluvil sám hříšník. — Odstavec 16, 24—18, 14. brojí proti mluvě hříšníkově, podané výše ve v. 16n, 20—22 (dle hebr).

24. Jak moudře Bůh nakládá s člověkem (16, 24—18, 14).

Výzva k pozornosti (16, 24 n) Bůh uspořádal vesmír (16, 26—29), zejména zemi (v. 30 n). Vládcem nad ní ustanovil člověka (17, 1—3); k tomu člověka uschopnil (17, 4—6); má tedy člověk tvorstvo poznávati a tvůrce chváliti (17, 7—8). Bůh dal člověku také moudrý zákon a zavázal jej smlouvou, že ho bude dbáti (17, 9—13). Bůh patří, zda lidé jí skutečně dbají (17, 14—17) a dle toho jim chystá a udílí odměnu (17, 18 n). Ty, kteří smlouvy nedbali, kají-li se, přijímá na milost, ježto má soustrast s lidskou slabostí (17, 20—31). Nejvýš milosrdný Bůh slabého člověka vede a vychovává (18, 1—14).

24 Slyš mne, synu, a uč se vědě,
a má slova pozoruj svým srdcem.
25 Podám náležitě odváženou nauku,
vypravovat budu přesnou moudrost.

[Slova má pozoruj svým srdcem,
i povím ti s rozvahou mysli o silách,
jež uložil Bůh ve svých dílech od počátku,
věrně vypravím nauku o něm.]

26 Úradkem Božím vznikla díla jeho,
a od stvoření jejich rozdělil je v části.
27 Ladně spořádal na věky svá díla,
a nejpřednější z nich od rodu do rodu.
Nelačnějí aniž se unavují,
aniž ustávají od svých prací.
28 Žádné nebude tísniti druha svého,
29 na věky nezpronevěří se slovu jeho.

30 Poté Bůh na zemi pohleděl,
a naplnil ji svými dobry.
31 Tvory živými pokryl všecek povrch její,
a do ní opět se navracují.

Hlava 17.

1a Bůh stvořil člověka ze země,
2a a zase jej obrací v ni.
3 Odpočítané dny a lhůtu dal mu,
a odevzdal mu moc nad věcmi pozemskými.

V. 25. „Slova má pozoruj svým srdcem“ = v. 24b. — „povím ti s rozvahou mysli“ = v. 25a — „silách, jež uložil Bůh ve svých dílech od počátku“ = v. 26a. — „věrně vypravím nauku o něm“ = v. 25b.

V. 26. „v části“ = v říši světla a tmy, vodstva nebeského a pozemského, v moře a pevninu, jak vypravuje Gn 1. — „vznikla“ a tím úradkem, t. j. řízením Božím dále trvají.

V. 27. srv. s Moud 11, 21. — „nejpřednější díla Boží“ je slunce, měsíc a hvězdy. Srv. Gn 1, 16; Ž 135, 8. — Vojska nebeská (hvězdy) ač stále jsou na pochodu, neznají únavy ni hladu, jak bývá ve vojsku lidí. Srv. Dt 17, 3; Is 24, 21; Jer 8, 3.

V. 28 n. V pozemském vojsku nastane někdy zmatek, zácpa, vzpoura, neposlušnost. Nic takového ve vojsku nebeském, ve hvězdách. Srv. Ž 148, 6.

V. 30. „svými dobry“ = tvory, (živočichy), které stvořil dne pátého a šestého.

V. 31. „navracují se do země“, když umírají. Srv. Gn 3, 19.

Hl. 17. V. 1a. 2a. srv. s Gn 3, 19.

V. 3. srv. s Job 14, 1; Ž 89, 10.

2b Podle sebe samého oblékl ho mocí,
1b a dle obrazu svého učinil ho.
4 Vložil bázeň před ním do každého živočicha,
aby panoval nad zvěří i ptactvem.
5 [Stvořil z něho pomocnici, podobnou jemu,]
Vůli (svobodnou) a jazyk a oči
a uši a srdce jim dal k přemýšlení;
uměním rozuměti naplnil je,
6 [stvořil jim umění ducha,
smyslem naplnil srdce jejich],
a dobré i zlé ukázal jim.

7 Položil oko své do jejich srdce,
aby jim ukázal velikost svých skutků,
8 aby jméno svaté chválili,
[aby honosili se zázraky jeho],
a hlásali velikosti skutků jeho.

9 K tomu udělil jim moudrost
a zákon života v dědičný majetek dal jim.
10 Smlouvu věčnou učinil s nimi,
a své právo a spravedlnost ukázal jim.
11 Velikou velebnost jeho vidělo oko jejich,
a velebný hlas slyšely uši jejich,
a řekl jim: „Pilně se varujte všeho bezpráví!"
12 a přikázal každému, jak se má chovati k bližnímu.
13 Cesty jejich před ním jsou vždycky,
nejsou skryté před očima jeho.

14 Každému národu v čelo postavil vládce,
15 ale Israel jest [jak známo] úděl Boží.
16 Všecky skutky jejich jsou jako slunce před Boží tváří,
a oči jeho bez přestání patří na cesty jejich.
17 Nejsou skryta jemu bezpráví jejich,
ale všecky nepravosti jejich jsou před Boží tváří.

V. 2b. 1b. srv. s Gn 1, 26n; 1 Kor 11, 7.
V. 4. srv. s Gn 1, 28; 9, 2; Moudr 9, 2n.
V. 5a. je glosa, opakující Gn 2, 22n. — „srdce" bylo dle názoru starých sídlo poznávavosti.
V. 6ab. je glosa, která opakuje, co řečeno bylo výše ve v. 5d. — „dobré i zlé" Bůh ukázal lidem tím, že jim vštípil přirozený zákon, a že jim dal i zákon kladný.
V. 7. „Oko Boží" v lidském srdci jest rozum, který z tvorstva poznává Tvůrce (Peters).
V. 8b. zdá se býti glosa, která opakuje, co praví v. 8c.
V. 9. „zákon" Mojžíšův, který stanoví, jak žíti bohulibě a šťastně a proto sluje „zákon života". Tento zákon nazván jest ve v. 9a — „moudrost."
V. 10. Srv. Gn 9, 9—17.
V. 11. Srv. s Ex 19, 19n. — „hlas" jeho (řec.), t. j. Boha. Ex 20, 1—11.
V. 12. Viz Ex 20, 12—17.
V. 13. „cesty" dle zákona nebo proti zákonu.
V. 14n. Jako vládce dozírá na svůj národ, tak i Bůh. Mnozí vidí ve „vládcích" národů jejich anděly dle Dt 32, 8 (LXX) a Dan 10, 13n. — Srv. Ex 19, 5; Dt 7, 6; 32, 9; Is 19, 25.
V. 16. Srv. 15, 20; 34, 18; Ž 33, 16.
V. 17. Vulg chybně 17a: „Nejsou zrušeny úmluvy pro nepravost jejich."

18 Almužna člověkova jest jako pečeť u něho,
a dobrodiní lidské jako zřítelnici uchovává.
19 Poté povstává a odplácí jim,
odplácí každému na hlavu jeho,
[sráží je do hlubin země.]

20 Ale kajícím popřává návrat na cestu [spravedlnosti],
a povzbuzuje ty, kteří naděje pozbývají,
[a ustanovuje jim úděl (příslušný) věrnosti].
21 Obrať se ku Pánu a zanechej svých hříchů;
22 modli se před tváří Páně a umenši příležitosti.
23 Vrať se k Nejvyššímu, a odvrať se od nespravedlnosti;
velice měj v nenávisti ohavnost!
24 [Znej spravedlivé zákony Boží,
a drž se uloženého úkolu, jakož i modlitby k Bohu Nejvyššímu.]
25 Přidržuj se světa svatých,
živých a vzdávajících Bohu chválu.
26 Nezůstávej v bludu bezbožných, před smrtí vzdávej (Bohu) chválu;
pro mrtvého, který již není, veta je po chvále.
27 [Chval dokud jsi živ, živ a zdráv jsa chval,
chval Pána a množstvím jeho milosrdenství se honos.]
28 Jak veliké jest milosrdenství Páně,
a smířlivost jeho k těm, kteří se obracejí k němu!
29 Neboť nemůže člověk vykázati se vším,
poněvadž není nesmrtelný zrozenec lidský,
[a v nicotném zlu zálibu mívá.]
30 Co jest jasnějšího nad slunce? A i to se zatmí.
Tak není nic nešlechetnějšího nad to, co vymýšlí tělo a krev.
[Bude to také trestáno.]

V. 18. Jako zlé, tak dobré skutky Bůh dobře vidí, vysoko je cení a miluje. Jako bývá člověku drahý pečetní prsten, nebo dokonce zřítelnice oka, tak jest Bohu drahý dobrý skutek lidský. Srv. Jer 22, 24; Viz také níže 49, 13.

V. 19. „Poté“, když přijde hodina jeho, které se nemůže leckdy člověk dočekati. Srv. Joel 3, 7 (LXX), Ž 7, 17; Jer 23, 19; Ez 22, 31. a jj. „do hlubin země“ = do šeólu. Srv. Ž 54, 24; Moud 3, 16.

V. 20. „na cestu“ k Bohu, od něhož byli se vzdálili hříchem.

V. 21n. „umenši“ = vyhýbej se všemu, co ke hříchu láká, tedy popředně příležitosti.

V. 24. „Znej“ = uznávej a měj na paměti. — Úkol, člověku od Boha uložený jest — zachovávati jeho příkazy.

V. 25.—27. jest ve Vulg hodně glosován. Řec. místo těch vv. má toliko toto:

Kdo může Nejvyššího chváliti v podsvětí
místo živých, kteří (mu) vzdávají chválu?
Pro mrtvého, ježto již není, po chvále jest veta;
kdo jest živ a zdráv, může chváliti Pána.

V. 25. „svět svatých“ = zbožných lidí, (dosud žijících) proti světu bezbožných. Srv. Moud 13, 9; Řím 12, 2; Žid 1, 2.

V. 26. Nechváliti Boha, pokud je člověk živ, jest veliký „blud“, sebeklam. V. 26b srv. s Ž 6, Is 38, 18.

V. 27. Srv. Is 38, 19; Ž 113, 18.

V. 29. podává důvod Božího milosrdenství — lidskou slabost. Srv. Ž 102, 13. „vykázati se vším“, co právem Bůh od něho žádá. — „není nesmrtelný“ jako Bůh, andělé a první lidé byli.

V. 30b. dle znění od Petersa opraveného: „A člověk je (toliko) tvor z masa a krve“. Srv. Job 4, 19; 15, 15; 25, 4—6. — Zatmí-li se i slunce, aby se nezatměl, aby neklesl bídný tvor, jaký je člověk!

31 Na voje nebeských výšin patří,
kdežto lidé všichni jsou prach a popel.

Hlava 18.

1 Ten, který na věky žije, stvořil všecko vesměs;
Bůh jediný spravedlivým bude shledán,
[a zůstává nepřemoženým králem na věky.]
2 Kdo stačí vypravovati skutky jeho?
3 Nebo kdo vystihne jeho velečiny?
4 Moc jeho velikosti kdo vysloví?
A kdo nad to vypraví milosrdenství jeho?
5 Nelze nic ubrat ani přidat,
nelze vybádat velečinů Božích.
6 Když je člověk u konce, tu teprve počíná;
a když přestane, bude na rozpacích.

7 Co je člověk a jaký z něho užitek?
Co dobrého a co zlého zmůže?
8 Počet dnů lidských — dlouho-li žije — století jest;
za kapku z vody mořské dlužno je cenit,
a jako zrnko písku,
tak skrovné jsou roky proti dnu věčnosti.

9 Proto shovívá Bůh jim,
a vylévá milosrdenství své na ně.
10 Vidí opovážlivost srdce jejich, že zlá jest;
[a poznává zvrhlost jejich, že nepravá jest].
11 Proto je zahrnuje svým slitováním,
[a ukazuje jim cestu pravou.]

V. [31]. Slunce „patří" na hvězdy jako velitel jejich; tak vyniká nad člověka! — Dle jiných: Bůh „patří" na anděly a nalézá na nich skvrny. (Srv. Job 4, 18n). Což najde teprve na člověku!

Hl. 18. V. [1]. „vesměs"=všecky věci kromě Boha mají týž původ — jsou stvořeny od Boha bez vyjimky, ani jediná věc nevznikla jinak nežli stvořením. — O tom, kdy vše bylo stvořeno, Písmo tu nemluví; nepraví, že byly všecky věci stvořeny současně, „spolu" časově! — V. 1c srv. s Ž 50, 6b.

V. [2n]. srv. s Job 26, 14.

V. [4]. Protože jest Bůh tak veliký a mocný, proto je také na výsost milosrdný; srv. Moud 11, 24. (Knabenbauer).

V. [5]. Díla Boží jsou tak dokonalá, že nelze člověku dokázati, že jim nějaká nedokonalost zbývá nebo dokonalost schází (Knabenbauer).

V. [6]. Když se zdá člověku, že již vybádal velečiny Boží, najde jiné a jiné a jest mu, jakoby zase počínal bádati. — Když ustane na chvíli bádati, bude na rozpacích, má-li bádati dále, kdyžtě nevidí konce. Srv. Job 37, 23; Ž 144, 3; 146, 5; Is 40, 28.

V. [7n]. líčí proti předešlému ubohost člověkovu. — V. 7b. Co prospěje člověk Bohu svými skutky dobrými a jakou škodu má Bůh z jeho hříchů? Srv. Ž 15, 2; Job 22, 3; 35, 6n.

V. [8]. Srv. Ž 89, 4.

V. [9]. Srv. 35, 22; Moud 11, 24; 12, 10; Lk 18, 7; 2 Petr 3, 9.

V. [10]. lépe jest překládati se zřetelem k souvislosti:

Vidí, že naděje srdce jejich zlá jest,
a poznává, že zánik jejich bídný jest.

Spisovatel připomíná smrtelnost a krátkodobost lidskou, o které mluvil již ve v. 8. — V. 10b je druhý překlad v. 10a.

V. [11b]. souvisí s 10b.

12 Milosrdenství lidské objímá příbuzného,
ale milosrdenství Boží každého, kdo tělo má.
13 On má milosrdenství, poučuje;
a vzdělává jako pastýř stádo svoje.
14 Smilovává se nad tím, kdo přijímá poučení [smilování],
a kdo pilen jest zákonů jeho.

25. Zajisti se před neštěstím opatrností (18, 15—29).

Dáváš-li co, dávej to s laskavostí (18, 15—18). Buď prozíravý, užívej prostředků ochranných (profylaktických), abys neutrpěl škody z řeči, u soudu, z nemoci (v. 19—21). Buď prozíravý při skutcích zbožnosti (v. 22 n). Pamatuj na smrt, nezapomínej, že žádné štěstí netrvá věčně, že se všecko mění (v. 25—26). Co činí proto mudrc? (v. 27—29).

15 Synu, k dobrodiní nepřidávej výtky,
a k žádnému daru [nepřidávej] zarmucujícího slova [zlého].
16 Zdaliž rosa neochlazuje vedra?
Tak i (dobré) slovo lepší jest než dar.
17 Zda — hle — není (dobré) slovo nad dar dobrý?
Ale obé jest u člověka spravedlivého.
18 Blázen ostře domlouvá,
a dar neukázněného žene slzy do očí.

19 [Před soudem zjednej si spravedlnost.]

Prve nežli mluvíš, uč se;
20 a před nemocí o zdraví pečuj.
Před soudem vyšetřuj sebe,
i najdeš před Bohem smilování.
21 Prve nežli jsi nemocen, poniž se,
a v čas nemoci ukaž, že se's obrátil.

V. 12. srv. s Is 40, 11; Ez 34, 11 n; Ž 79, 2; Mt 18, 12; Jan 10, 11. — O milosrdenství Božím se zvířaty viz Jon 4, 11.

V. 13. dlužno opraviti dle řec.:

»(Bůh) *kárá a trestá a poučuje*
a vrací jako pastýř stádo svoje.«

V. 14. opravují kritikové dle znění syrského takto:

»*Blaze těm, kteří milosrdenství jeho důvěřují*
a kteří kázeň jeho přijímají!«

V. 15. Před tímto v. má rukopis S nadpis: „Sebevláda." — Staří, jako na př. přátelé Jobovi, vytýkali chuďasům hříchy, jež pokládali za příčinu jejich neštěstí.

V. 16. Srv. 2, 15 n.

V. 17. „spravedlivého", který bývá „dobročinný".

V. 18. „neukázněného" závistivce — „ostře" = nelaskavě. — „domlouvá" = vyčítá hříchy jak bylo řečeno výše k v. 15.

V. 19a. je druhý překlad v. 20b. — Dle toho také dlužno mu rozuměti. — „uč se", pouč se o věci, o kterouž běží.

V. 20. „před soudem" = prve nežli Bůh počne soudit. Srv. 1 Kor 11, 31. — Smilování dojde kajícník v den Boží „návštěvy" (řec).

V. 21. „poniž se" kajícími skutky, kterými bývá Bůh usmiřován. — Místo „v čas nemoci" čti: „v čas hříchů", t. j. jsi-li ve hříších, za které tě Bůh dosud nemocí netrestá.

22 Nedej si překážet, aby se's modlil ustavičně,
a neostýchej se až do smrti dbáti spravedlnosti.
[Neboť mzda Boží zůstává na věky].
23 Před modlitbou připrav duši svou,
a nebuď jako člověk, jenž pokouší Boha.
24 Pamatuj na hněv v den skonání,
a na čas odplaty, až (Bůh) odvrátí se od tebe.
25 Pamatuj na hlad v čas hojnosti,
a na chudobu i nedostatek v den bohatství.
26 Od jitra do večera mění se časy,
a všecko kvapí před očima Božíma.

27 Člověk moudrý při všem je starostlivý,
a za dnů hříchů pilně se varuje lhostejnosti.
28 Každý rozumný zná moudrost,
a blahoslaví toho, kdo ji nalézá.
29 Znalci přísloví také moudře si vedou,
[rozumějí pravdě a spravedlnosti],
a vydávají jako příval průpovědi řízné.

26. **Ovládej své vášně** (18, 30—19, 3).

30 Po svých žádostech nechoď,
a od své vůle odvracuj se.
31 Vyplníš-li duši své žádosti její,
učiní tebe radostí nepřátelům tvým.

32 Neoblibuj sobě ve společnostech ani malých,
neboť ukládají ustavičná vydání.

V. 22. je chybně přeložen. Správně:

»*Nedej si překážet, abys splnil slib v čas,*
a nečekej až do smrti, abys byl ho sproštěn.«

K chybnému překladu srv. Lk 18, 1; 1 Sol 5, 15. 17. — Ke glose 22c srv. 2 Kor 4, 17.

V. 23a. je rovněž chybně přeložen. Správně má zníti:

»*Prve nežli učiníš slib, připrav se.*«

Připrav se, t. j. uvaž, jsi-li s to, abys vykonal, k čemu slibem se zavazuješ. Srv. Dt 23, 22nn; Kaz 5, 3—5 Bar 6, 34.

V. 24. „na hněv" Boží, který nedostaví-li se dříve, jistě zachvátí hříšníka před smrtí. — Srv. 7, 18. 40.

V. 25. „na hlad" = na dobu hladu (řec). Srv. výše 11, 27.

V. 26. „kvapí" měníc se. Ráno ještě boháč, večer bývá již ožebračen (v. 25). Srv. naopak výše 11, 23.

V. 27. Srv. s Přís 28, 14. — „lhostejnost" snadno bývá hřích sama sebou a do větších hříchů člověka uvádí, zejména za dob všeobecné hříšnosti, která svádí.

V. 28. „zná moudrost" = ví, co jest, dovede ji ceniti.

V. 29. Z toho přívalu řízných průpovědí mají zisk také jiní. — Srv. Přís 1, 5n.

V. 30. „vůle" = hříšná přání. Kaz 2, 10; Řím 13, 14; 1 Petr 2, 11.

V. 31. Hříšná samoláska a zvůle uvádí člověka do neštěstí, ze kterého se radují škodolibě nepřátelé jeho. — Srv. 6, 4.

V. 32. dle hebr. zní:

»*Neoblibuj sobě v trošce rozkoše,*
neboť dvojnásobně (*bolí pak*) *nedostatek její.*«

33 Neochuzuj se o závod platě penízem vypůjčeným,
takže nebudeš ve měšci nic míti;
[neboť byl bys sám sobě nepřítelem.]

Hlava 19.

1 Dělník opilec nezbohatne,
a kdo za nic nepokládá maličkosti, pomalu zhyne.

2 Víno a ženy k odpadu vedou moudré,
[a do trestu přivádějí rozumné],
3 a kdo se věsí na nevěstky, ničemníkem bude;
hniloba a červy zmocní se ho,
[na velkou výstrahu bude povýšen],
a vzata bude z počtu (živých) duše jeho.

27. Ovládej jazyk, když mluvíš o jiných (9, 4—12).

4 Kdo rychle věří, lehkomyslný jest, [a utrpí škodu];
a kdo (tím) hřeší sám proti sobě, za nic jmín bude.

5 Kdo se raduje z nepravosti, zhaněn bude;
[kdo má v nenávisti domluvu, ukracuje si život;]
a kdo nenávidí žvavost, hasí zlo.

6 [Kdo hřeší sám proti sobě, pykati bude;
a kdo se raduje ze zlého, zhaněn bude.]

7 Neopakuj slova [zlého a tvrdého],
a ničeho nepozbudeš.
8 Ani o příteli ani o nepříteli nevypravuj [co si myslíš,]
a pokládáš-li co za hřích, nevyjevuj ho.

V. 33. dle hebr. prostě:

»*Nebuď labužníkem ani pijanem,*
neboť nic bys neměl v měšci.«

Hl. 19. — V. 1. dle hebr. navazuje na 18, 32n a zní prostě:

»*Kdo to činí, nezbohatne,*
a kdo pohrdá málem, zhyne«

V. 2a. dle hebr. prostě:

»*Víno a ženy nadýmají srdce*« (zpupností).

V. 3a. dle řec.:

»*a kdo se věsí na nevěstky, bude smělejší*«

(ke zločinům jiným) — „hniloba" při pohlavních nemocech.

V. 4b. dle řec.

»*a kdo (tím) chybuje, hřeší sám proti sobě.*«

V. 5b. dle oprav Petersových:

»*a kdo klep opakuje, nemá rozum.*«

V. 6a. je druhopis v. 4b. — V. 6b je druhopis v. 5a.
V. 7. „slova" klepu. — V. 7b překládá Peters dle syr.:

»*a nikdo tě nepohaní.*«

Srv. v. 5a.
V. 8. „co si myslíš", co jsi slyšel o bližním. Je to glosa, která vykládá. — „za hřích" přítelův nebo nepřítelův.

9 Neboť vyslechnou tě, ale budou se stříci tebe,
budou (onen) hřích omlouvati, tebe (však) nenáviděti,
[a tak budou se chovati k tobě vždycky].
10 Slyšel-lis slovo [proti bližnímu svému], ať s tebou zemře;
a věř, že tě neroztrhne!
11 Ze slova blázen má bolesti
jako rodička před porodem.
12 Jako šíp tkvící v masitém stehně:
tak je slovo v srdci blázna.

28. **Mírni se, když káráš bližního** (19, 13—17).

13 Promluv s přítelem, snad nic neví [a řekne: „Neučinil jsem to"].
Učinil-li to však, ať už tak nečiní!

14 Promluv s bližním, snad nic neřekl;
a řekl-li, ať toho již neopakuje!

15 Promluv s přítelem, neboť často bývá to pomluva;
a každému slovu nevěř!
16 Leckdo klesá [jazykem], ale ne z úmyslu;
a kdo jest, jenž neprovinil se jazykem svým?

17 Promluv s přítelem prve než mu pohrozíš,
a popřej místa bázni Nejvyššího!

29. **Dle čeho lze poznati pravou moudrost?** (19, 18—27.)

18 Veliká moudrost jest bázeň Boží,
[v ní tkví bázeň Boží,]
a ve veškeré moudrosti je šetření zákona.
19 Ale není moudrost znáti nepravost,
a rada bezbožných není rozumnost.

V. 9. „budou se stříci tebe" ti, jimž jsi věc vypravoval, pokládajíce tě za klevetníka, který dnes klepe o tom a zítra o onom, a který neušetří nikoho. — V. 9b dle řec. zní:

»a svým časem dají ti na jevo svou nenávist.«

V. 10. Srv. Job 32, 19.

V. 11. Srv. 21, 27. — Jako se neuleví těhotné ženě, dokud neporodí, tak jest i pošetilec nespokojen, dokud nepoví, co ví.

V. 12. Pošetilci zaryje se klep do duše a působí mu v ní takořka bolest, pokud ho nepoví a tím z duše jaksi nevytrhne.

V. 13a. dle řec.: „promluv s přítelem, zdali to snad neučinil". — Slyšel-lis co nectného o příteli, zeptej se ho na věc laskavě a shledáš-li, že je pravda, co se vypravuje o něm, napomeň ho, aby podruhé již hříchu nečinil.

V. 14. má na mysli případ, že jest přítel obviněn z pomluvy nebo utrhačství.

V. 15. Často se mluví mnohem více nežli pravda bývá. Srv. v. 4.

V. 16. „neprovinil se jazykem" z nedopatření, v dobré víře, bezděky. — Srv. Jak 3, 2.

V. 17. „pohrozíš mu" = na něho se obo říš. — „bázni" = zákonu (řec). — Má tedy člověk moudrý popřáti místa úctě k zákonu. Zákon ukládal, aby obžalovaný byl prve vyšetřen. Dt 13, 14 n; 17, 4; 19, 18; Lv 19, 17.

V. 18. Srv. 1, 14 n. 18; Přís 1, 7; 9, 10; 30, 3; Job 28, 28; Ž 110, 10. — Nemůže býti pravé moudrosti bez bázně Boží, která jest její počátek a základ. — „v ní" = v moudrosti. Nemůže moudrým být nazván, kdo nešetří zákona.

V. 19. Taková moudrost jest mazanost, prohnanost (ve zlém), o které více níže.

20 Jest vychytralost, ale ta jest ohava;
a jest pošetilec, kterému chytrosti se nedostává.

21 Lepší je člověk, jemuž se nedostává učenosti,
[a jenž postrádá rozumu.] ale bojí se (Boha),
nežli ten, který má hojnost rozumu, ale přestupuje zákon
[Nejvyššího].

22 Jest důkladná chytrost, a ta jest nespravedlivá;
a někdo umí důkladně mluvit, aby dokázal pravdu.
23 Někdo se šibalsky koří,
ale nitro jeho je plno lsti;
24 [a někdo se příliš poddává z veliké pokory,]
a někdo klopí tvář svou,
a činí se jakoby neviděl, co má zůstati tajno;
25 a byť mu pro nedostatek moci bráněno bylo hřešiti,
najde-li vhodnou dobu, [aby činil zle,] činí zle.

26 Po vzezření poznati lze muže,
a z výrazu tváře poznati lze rozumného.
27 Oděv těla a smích zubů,
a chod člověka vypravují o něm.

30. **Ovládej svůj jazyk, zejména chceš-li bližního kárati** (19, 28—20, 28).

28 Sklame domluva, tupí-li kdo ve hněvu;
[jsou posudky, kterých nelze schvalovati;]
a jsou lidé, kteří mlčí, a ti jsou moudří.

Hlava 20.

1 Oč jest lépe domluviti, nežli se hněvati,
a (chybu) uznávajícímu nebrániti, by odprosil!

V. 20. „vychytralost“ ve zlém. — „pošetilec“ = prosťáček, který sice také hřeší, ale ne s takovou zručností.

V. 21. Srv. 10, 23; 23, 37; 25, 13.

V. 22. „důkladně mluvit“ = důkladně překrucovat a vykrucovat paragrafy zákona. — „důkladná chytrost“, která je ve špatnostech zběhlá.

V. 23. Dle řec. chodí ten šibal v černém rouchu, jaké nosívali žebráci nebo truchlící pozůstalí.

V. 24a. rozvádí a opakuje v. 23a. — V 24 dle řeckého zní:

»Klopí svou tvář a činí se nahluchlým,
a kde není pozorován, překvapí tě«.

(útokem na tebe). — „co má zůstati tajno“ = co si lidé přejí, aby zůstalo tajno, co však onen pokrytec bedlivě pozoruje.

V. 25. Srv. 20, 27. — 2 Král 13, 28.

V. 26n. Ačkoli mohou lidé mnoho předstírati a zastírati, pozorný a moudrý pozorovatel brzy pozná, kolik uhodilo (Knabenbauer). Srv. Přís 17, 24; 27, 19.

V. 28. vrací se k 19, 17; řecky prostě:

»Je domluva, která nebývá včasná,
a je člověk, jenž mlčí, a ten bývá rozumný«.

Srv. 20, 5—7; Am 5, 13.

Hl. 20. V. 1b. řecky prostě:

»a kdo se přizná, ušetřen bude škody.«

Srv. 19, 8; Přís 28, 13.

2 (Jako) chlipnost kleštěncova může zbaviti děvu panenství,
3 tak bude i tomu, kdo násilím provádí právo [bezbožné].

4 [Jak dobře jest káranému ukázati lítost!
Neboť tak uteče hříchu dobrovolnému.]

5 Jsou lidé, kteří mlčí a jsou pokládáni za moudré;
a jsou lidé, kteří jsou v nenávisti, protože mnoho mluví.
6 Jsou lidé, kteří mlčí, protože nevědí, co mají říci;
a jsou lidé, kteří mlčí, protože mají na mysli příhodnou dobu.
7 Člověk moudrý pomlčí do času,
ale mluvka nerozumný přehlédá čas.
8 Kdo mnoho mluví, škodí sám sobě,
a kdo si [neprávem] moc osobuje, bývá v nenávisti.

9 Bývá člověku [neukázněnému] prospěch na neštěstí,
a bývá zisk na škodu.
10 Jsou dary, které nic neprospívají,
a jsou dary, jež bývají dvojnásobně opláceny.
11 Někdo bývá pro svou slávu snížen,
a mnohý z ponížení zdvíhá hlavu.
12 Někdo koupí mnoho za málo,
ale zaplatí to sedmeronásobně.

13 Moudrý činí řečí sebe oblíbeným,
laskavosti však bláznů jsou zbytečné vody vylévání.
14 Z daru nemoudrého nebudeš míti prospěchu,
neboť má sedmero očí (místo jednoho).
15 Málo dá, ale mnoho vyčítá;
otevře-li ústa, šlehá z nich oheň.
16 Dnes půjčí a zítra upomíná;
protivný je člověk takový.
17 Blázen přítele nemá,
a nedostane se vděku jeho dobrodiním.
18 Nebo ti, kteří jedí chléb jeho, ošemetného jsou jazyka.
Kolikrát a jak mnozí vysmějí se jemu!

V. 2n. To i ono jest bezvýsledné. Srv. 30, 21.
V. 4. je toliko v málo rukopisech. — Pokání zbaví člověka hříchu minulého a uchrání příštího.
V. 7. „čas“ vhodný, pravý. — „mluvka“ - velkohubý chlubil. chvástal.
V. 8. „škodí sám sobě“ tím, že se stává odporným.
V. 9a. dle Vulg slovně:

»*Jestiť prospěch v zlých věcech muži bez kázně*«,

t. j. bezbožný má se dobře, třebaže mravně zle žije. Tato myšlenka nehodí se do souvislosti. — Nebýti pokáránu zdá se býti „prospěch“ a „zisk“, není však, ale naopak je to škoda. — Nekárati, kde třeba, není dar, není dobrodiní (v. 10a).
V. 11. srv. s Ž 112, 7; Lk 1, 52. — „pro“ = na. — Bývá snížen pokáráním, polepší se a to vede ho ke slávě, to zdvihá mu hlavu.
V. 14. „oči“ chtivých (sedmeronásobné) odměny.
V. 15. „vyčítá“, jak málo dostal. — „oheň“ jako z řečníka, hlasatele, který po ulicích vykřikuje zboží na prodej.
V. 17. Dle řec. mluví pošetilec:

»*Přítele nemám a nedostává se vděku mým dobrodiním.*«

V. 18. „ošemetného“, který dobrodiní neuznává, ale naopak je zlehčuje (dle názoru pošetilcova). — „chléb jeho jedí“ ti, kterým prokazuje dobrodiní.

19 [Neboť nerozdal s rozvážným smyslem, co kdo míti měl,
ani to, co kdo míti neměl.]

20 Pád lživým jazykem jest jako pád na podlahu;
tak i pád bezbožných rychle přijde.
21 Jako člověk odporný jest nevčasné povídání:
v ústech neukázněných bývá ustavičně.
22 Průpověď z úst blázna bývá zavržena,
neboť nevyslovuje jí v čas.
23 Někomu nedopouští hřešiti nouze,
a ve svém klidu bývá bodán.
24 Někdo ničí sám sebe proto, že se stydí,
strachem z nerozumného sebe hubí,
[ohledy na lidi sebe kazí.]
25 Někdo ze studu slibuje příteli,
a získává si v něm zbytečně nepřítele.
26 Ohyzda zlá na člověku lež jest;
a v ústech neukázněných bývá ustavičně.
27 Lepší je zloděj než ustavičný lhář;
dědictví obou však jest zkáza.
28 Život lidí lživých beze cti jest;
a hanba jejich je při nich bez přestání.

V. **Užitek moudrosti** (20, 29—33).

29 Moudrý v řeči vyšvihne se,
a rozumný zalíbí se velmožům.
30 Kdo svou půdu vzdělává, vysoko staví stoh plodin;
[a kdo činí spravedlnost, bývá povýšen;]
a kdo chce zalíbit se velmožům, utíká před nepravostí.
31 Dary a odměny zaslepují oči soudců,
a jako němota jim brání kárat.

V. 19. je toliko v několika málo rukopisech.

V. 20. Na hladké podlaze člověk velmi snadno se sklouzne a ublíží si. Mnohem snáze jest chybiti jazykem a tím uškoditi sobě i jinému více nežli pádem na dlažbu (řec).

V. 21. tepe odpornost planého nevčasného tlachání, kterým se vyznamenávají pošetilci.

V. 22. srv. s Přís 26, 7.

V. 23b. „a ve svém klidu“ t. j. když „nouze“ mine, když se domůže blahobytu, bývá v něm lákán ke hříchu. Dle řeckého však lépe: „a ve svém klidu (v klidném svědomí) nebývá bodán“ (výčitkami).

V. 24. O nepravém studu srv. 4, 24—28. — „strachem z nerozumného“, jemuž se bojí něco odepříti, ač je to proti jeho svědomí.

V. 25. Zjednává si v něm „nepřítele“, když mu nemůže splniti, co byl slíbil, co mu ze studu neodepřel.

V. 26b. = v. 21b.

V. 27. srv. s Ž 5, 7; Přís 6, 17n.

V. 29. Peters upozorňuje na Židy, kteří se dostali k cizím královským dvorům.

V. 30. „před nepravostí“, kterou by mohl dojíti nemilosti u velmožů; tím se vystříhá také trestu Božího.

V. 31. „soudců“ (= řec. mudrců), jest přidaný výklad (Peters). — Srv. Ex 23, 8.

32 Moudrost skrytá a poklad, jehož nevidět,
jaký užitek dává to i ono?
33 Lepší je ten, kdo tají nemoudrost svou,
nežli člověk, jenž skrývá svou moudrost!

31. Utíkej před hříchem (21, 1—11).

Hlava 21.

1 Synu, zhřešil-lis, nečiň tak opět,
ale za předešlé odpros.
2 Jako před hadem utíkej před hříchem;
neboť přiblížíš-li se k němu, chňapne tě.
3 Zuby lví jsou zuby jeho,
zabíjejí duše lidí.
4 Jako dvojsečný meč je všeliká nepravost,
a rána jeho jest nezhojitelná.
5 Násilí a křivdy v nic obrací statek;
[a dům sebe bohatší v nic bývá uveden zpupností;]
tak statek zpupného bývá vyvrácen.
6 Prosba chudého z úst dochází až k uším Jeho,
a soud rychle mu přijde.

7 Kdo nenávidí pokárání, jde po stopách hříšníka;
ale kdo se bojí Boha, zabírá se nad ním.

8 Z daleka lze poznati siláka jazykem [smělým],
a rozumný ví, že by ho mohl přivésti k pádu.

9 Kdo staví dům svůj na cizí útraty,
jest jako ten, kdo sbírá si kamení na zimu.

10 Sebraná koudel je shromáždění hříšníků,
a plamen ohně bývá konec jejich.
11 Cesta hříšníků kameny jest vydlážděna,
ale na konci jejím — pekla a tma a muky.

V. 32. = 41, 17bc. — Nevidět pokladu „zakopaného". — Srv. Mt 25, 26.
V. 33. Srv. níže 41, 17 n; a výše 13, 11.
Hl. 21. — V. 1. Srv. výše 5, 5; Jan 5, 14; 8, 11.
V. 2. Srv. 12, 13; Přís 23, 32.
V. 3. Srv. 27, 11; 1 Petr 5, 8.
V. 4. Srv. Sdc 3, 16; Přís 5, 4.
V. 5. Násilí = teror velmožů na poddané. Srv. 3 Král 12, 14 n.
V. 6. „chudého" utiskovaného (v. 5). — „Jeho" = Boha. — „soud", který vysvobodí utlačovaného chuďasa.
V. 7. „jde po stopách hříšníkových" = hřeší dále. — „nad ním" — pokáráním, a polepší se.
V. 8. dle řec.: »*Daleko znám jest silák v řeči,*
a rozumný pozná, kdy klesne.«
když byv napomenut sebe omlouvá (Peters).
V. 9. Kdo z majetku nespravedlivě nabytého staví si dům, nezahřeje se v něm jako ten, kdo místo dříví shromažďuje si na zimu — kamení.
V. 10. Srv. Moudr 5, 21—24; Ž 20, 10.
V. 11. „pekla a tma a muky" = hlubina podsvětí (řec). Srv. Mt 7, 13.

32. Čím se liší moudrý od pošetilce? (21, 12—31).

12 Kdo dbá spravedlnosti, ovládá svou mysl;
13 a vrchol bázně Boží jest moudrost [a rozum].
14 Nebude vzdělaný, kdo není obratný [v dobrém].
15 Jest však obratnost, která natropí mnoho zlého,
[a není rozumu, kde je hořkost.]

16 Vědění moudrého rozhojňuje se jako povodeň,
a rada jeho trvá jako živý pramen.
17 Srdce pošetilcovo jest jako rozbitý hrnec:
žádné moudrosti nepodrží.

18 Uslyší-li znalec slovo moudré,
chválí je a přidává k němu;
uslyší-li je vášnivec, nelíbí se mu,
a hází je za záda.

19 Výklady bláznovy jsou jako břímě na cestě;
ale na rtech rozumného bývá shledán půvab.
20 Ústa rozumného bývají hledána ve shromáždění;
a o slovech jeho uvažují ve svých srdcích.

21 Jako dům zbořený, tak jest bláznu moudrost;
a vědění nesmyslného jsou nesmyslná slova.
22 Pouta na nohách je bláznu kázeň,
a okovy ruční na pravé ruce.

23 Blázen hlasitě se chechtá,
ale moudrý sotva zticha se usměje.
24 Zlatý šperk jest rozumnému kázeň,
a jako náramek na rameni pravém.

25 Noha bláznova kvapí do domu bližního;
ale člověk zkušený prve se ostýchá [mocného].
26 Blázen dveřmi do domu nahlédává,
ale muž ukázněný postojí venku.

V. 12n. Kdo žije dle zákona (=„spravedlivě") ten ovládá sám sebe; sebezápor úzce souvisí s bázní Boží, a ta vede k moudrosti.
V. 14n. srv. s 19, 19; Jer 4, 22; Jak 3, 14n. — „vzdělaný" = moudrý. — „zlého" = „hořkosti" (řec). Hořké bývají následky hříchů, které množí mazanost, prohnanost (= „obratnost").
V. 16. Srv. s Přís 10, 11; 13, 14; 16, 22.
V. 17. srv. s 7, 14.
V. 18. srv. s úvodem do Přís na str. 427. Viz také Mt 15, 15nn; 1 Kor 12, 10. 28; 14, 26. — V. 18cd srv. s Ez 23, 35; Is 38, 17.
V. 19. „břímě" = zavazadla, přítěž, jež člověku cestu činí těžkou.
V. 20. srv. s 15, 5; Moudr 8, 10.
V. 21. „dům zbořený" — obraz neupotřebitelnosti, neužitečnosti. Místo „dům zbořený" původněji syrský překlad: „vězení".
V. 22. srv. se Ž 2, 3.
V. 23. Srv. výše 19, 27.
V. 24. jest opak v. 22.
V. 25. „prve" nežli vkročí do cizího domu.
V. 26—31. bývá předčítán o svátku sv. Jana Nep. — „nahlédává" do domu, aby viděl, co se tam tajného děje. — Místo (řec.) „ode dveří" Vulg má: „oknem".

27 Neukázněný poslouchá skrze dveře,
moudrý však nerad slýchá hanlivé řeči.

28 Ústa nemoudrých nerozvážně mluví;
ale slova moudrých na vážkách vážena bývají.
29 V ústech mívají bláhoví svoje srdce;
ale moudří mívají ústa svá v srdci.

30 Bezbožný když satanovi zlořečí,
zlořečí tím sám sobě.

31 Donášeč sebe samého poskvrňuje,
mezi všemi bývá nenáviděn,
[i kdo s ním obcuje, docházívá zášti.
Mlčelivý a rozumný, ten ctěn bývá.]

33. **O dětech špatně a dobře vychovaných** (22, 1—13).

Hlava 22.

1 Kamenem pokáleným házejí po lenochu,
a každý mluví o jeho opovrženosti.
2 Lejnem kravským házejí po lenochu,
a každý, kdo se ho dotkne, otřepává ruce.

3 Hanbou otcovou je syn neukázněný,
a dcera (taková) na škodu mu bývá.
4 Dcera rozumná je bohatstvím muži svému,
ale hanebnice na potupu bývá otci svému.

V. 27. Slídí po novinkách, zejména takových, které škodí bližnímu na cti.
V. 28. „nerozvážně“ mluví o cizích věcech, do kterých jim nic není. — Ježto moudří na vážkách slova svoje váží, váží je nejinak i posluchači jejich.
V. 29. Pošetilec neumí ukrýti v srdci svém žádného tajemství; co má na srdci, to všecko má také na jazyku. — Moudrý však dovede ovládati jazyk, zachovati tajemství, a tak se zdá, že ústa jeho jsou němá a ukrytá v prsou jako srdce. — Dle řec.: „srdce moudrých jsou ústa jejich“. Srv. Přís 16, 23.
V. 30. „satan“ = pokušitel jako Job 1, 6; 1 Par 21, 1; Zach 3, 1 n. — Stihne-li bezbožného neštěstí a přičítá-li je satanovi, zapomíná, že je má přičítati sám sobě, ježto sám si je zavinil. Satan sice pokoušel, ale nenutil, aby člověk hřešil a Boha urazil. Člověk dobrovolně se rozhodnuv pro hřích, zavinil sám jeho následky. — Srv. Jak 1, 14 n.
V. 31. „Donášeč“ = ramenář, nadymač, poštivač. — Domnívá se, že poskvrňuje toliko toho, jemuž na cti utrhá a zapomíná, že třísní sám sebe.
Hl. 22. — V. 1. dle řec.:

»*Ke kameni pokálenému přirovnáván bývá lenoch,*
a každý prská nad jeho ošklivostí.«

Kámen pokálený lejnem, kterého staří užívali po vykonané potřebě k očistě.
V. 2. dle řec.:

Kravinci přirovnáván bývá lenivec,
každý, kdo jej (kravinec) *zdvihne, otřepává ruku.*

V. 3n. „bohatstvím“, = věnem. — „na potupu“ = na žalost (řec). Mravná dívka jest sama muži nejlepším věnem. Srv. Přís 31, 10 nn. Aby otec provdal neukázněnou, třeba mu vzdáti se snubného, které dává ženich za nevěstu; kromě toho dlužno mu báti se, že zeť svou ženu zapudí a pošle ji na krk — otci zpět.

5 Otci i muži drzá hanbu činí,
[nebývá o nic menší nežli bezbožníci,]
i bude ten i onen jí pohrdati.

6 (Jako) hudba v zármutku je mluvení nevčasné;
trest a kázeň však je vždycky moudrost.
7 Střepiny slepuje, kdo učí blázna;
8 [kdo něco vypravuje tomu, jenž neposlouchá,]
jest jako ten, kdo budí spáče z těžkého sna.
9 Se spícím mluví, kdo vypravuje bláznovi [moudrost];
na konci [řeči] řekne: „Co jest?“

10 Nad mrtvým plač, neb došlo mu světlo;
a nad bláznem plač, neb došel mu rozum.
11 Méně plač nad mrtvým, neboť odpočívá;
12 ale zlý život bláznův jest horší než smrt.
13 Smutek pro mrtvého sedm dní (trvá);
ale pro blázna a bezbožníka — pokud jsou živi.

34. Vyhýbej se styku s pošetilcem obtížným a bázlivým (22, 14—23).

14 S bláznem ne mnoho mluv,
a s nerozumným nechoď.
15 Vystříhej se ho, abys neměl obtíží,
a nebyl zprzněn hříchem jeho.
16 Uchyl se od něho a dojdeš pokoje,
a nebudeš míti obtíží z bláznovství jeho.
17 Nad olovo co je těžšího?
Co jiného může být jmenováno než-li blázen?
18 Písek, sůl a hrudu železa snáze jest nésti,
nežli člověka nerozumného [, pošetilého a bezbožného].

19 Dřevěné trámoví v zeď domu spiaté nerozstoupí se;
tak i srdce opírající se o promyšlený úmysl.
20 Smýšlení člověka rozumného nikdy
nedá se pokaziti bázní.

V. 6. Poučných nebo káravých slov děti mnohdy si nevšimnou jako člověk zarmoucený nedbá hudby jásavé; ale ran všimnou si vždycky.

V. 7n. srv. s Přís 23, 9; Lk 5, 36. — Srv. Přís 6, 9nn.

V. 10—12. „světlo“ života. — Menší bolest mají zbožní rodiče vidí-li děti umírati nežli páchati nepravosti

V. 13. Viz Gn 50, 10; Jud 16, 29.

V. 14. Dle syr. nemá člověk choditi s „vepřem“, aby nebyl potřísněn, až se vepř „otřese“ (oklepe) (v. 15b).

V. 17. Nad olovo jest něco těžšího. A to něco nejmenuje se jinak nežli blázen.

V. 18. Srv. Přís 27, 3.

V. 19a. Nerozstoupí se při žádném „otřesu“ (řec.), tedy při zemětřesení. — V. 19b. — Srdce takové „nikdy se ničeho nehrozí.“ (řec).

V. 20. dle řec.:

»Srdce, opírající se o promyšlený úmysl
jest jak písková omítka hladké zdi.«

„Omítkou nabývá zeď hladkosti a proto i pevnosti“ (Peters).

21 Jako koly na horách [a jako zdivo bez malty]
vichřici vystavené neobstojí:
22 tak ani srdce blázna, následkem smýšlení jeho bázlivé,
útoku strachu nezdrží.

23 [Jako srdce blázna, následkem smýšlení jeho bázlivé,
bývá vždycky bez starosti,
tak i ten, kdo v příkazech Božích vždy trvá.]

35. **Zachovávej přátelský svazek** (22, 24—32).

24 Kdo bodá do oka, vyvádí slzy;
a kdo bodá do srdce, budí cit.
25 Kdo hází kamenem na ptáky, zahání je,
a kdo tupí přítele, ruší přátelství.

26 Na přítele kdybys i meč vytrhl, nezoufej;
jeť náprava (ještě možná).
27 Otevřel-lis proti příteli ústa [na zármutek], neboj se;
jeť (ještě možno) smířiti se,
kromě nadávky, výtky zpupné,
vyzrazení tajemství a zákeřné rány;
pro kteroukoliv tuto věc uprchne přítel (každý).

28 Zachovej si důvěru přítelovu v bídě jeho,
abys i ve štěstí jeho s ním se veselil.
29 Za dob soužení jeho zůstaň mu věren,
abys i v zámožnosti jeho spolu s ním zámožný byl.

30 Před ohněm vznášívá se z komína dým a kouř;
tak i před proléváním krve zlořečení [pohany a hrozby].
31 Přítele vysvobozovati nebudu se stydět,
aniž budu se skrývati před ním;
a přihodí-li se mně co zlého skrze něho,
[snesu to]
32 každý, kdo to uslyší, stříci se bude před ním.

36. **Modlitba** (22, 33—23, 6).

Pomoz, Bože, abych a) nezneužíval jazyka (22, 33; 23, 1), b) abych ovládal myšlenky i city a neklesl do hříchů vnějších (23, 2—3), c) abych vystříhal se pýchy a smilstva (23, 4—6).

33 Kéž je dán na má ústa zámek,
a na rty mé pečeť pevná,
abych neklesl jimi,
a jazyk aby mne na zkázu nepřivedl!

V. 21. Místo „koly“ mají některé řec. rukopisy snad lépe: „kaménky“ na výšinách (na zděných plotech?).
V. 24n. „budí cit“ nelibý, který se pak přiměřeným způsobem projevuje a rozlučuje přátele.
V. 27. „otevřel-lis ústa“ — příkře, hněvivě, nelaskavě.
V. 28n. Srv. 6, 7—10; 12, 8 n; Přís 17, 17; 27, 10. Lk 22, 28 n.
V. 29. Dostal-li se přítel s někým do slovné potyčky, bývá to pro jeho druha pokyn, aby se ho zavčas zastal, ježto hrozí rvačka, krveprolití.
V. 31n. „aniž budu se skrývati před ním“, když přijde, abych se ho zastal.
V. 33. Srv. Ž 140, 3. — „neklesl“ do neštěstí zneužívaje jich (= „jimi“).

Hlava 23.

1 Pane, otče a vládče života mého,
[nenechávej mne jejich zvůli,]
[a] nedopouštěj, bych klesl jimi!

2 Kéž se dostane mi bičů na myšlení,
a prostředků moudré kázně na mé srdce,
aby nešetřily pobloužení jejich,
aby nebylo viděti provinění jejich,
3 aby nerostla má pobloužení,
a nemnožila se má provinění,
[hříchy mé by se nerozmáhaly,]
já pak abych nepadl před svými protivníky
a nepřítel můj aby se neradoval ze mne.
4 Pane, otče a Bože života mého,
nenechávej mne jejich zvůli.
5 Pyšných očí nedávej mi,
a (zlou) žádostivost odvrať ode mne.
6 Odejmi ode mne chtíče klínu,
touhy po souloži ať mne nejímají,
a smýšlení nestoudnému [a nevázanému] neoddávej mne.

37. **Ovládej ústa** (23, 7—20).

7 Poučení o ústech slyšte, synové;
kdo ho dbáti bude, nezahyne,
[aniž dá se pokaziti skutky ničemnými.]
8 Nerozumem rtů bývá chycen hříšník;
zpupný a zlolajný jimi klesají.

9 Přísahám ať nepřivykají si tvá ústa,
[neboť mnoho jimi padlo.]
10 Jméno Boží nebývej ustavičně v ústech tvých,
[a jménům svatým si nenavykej,
neboť nebyl bys tím bez viny.]
11 Jako totiž otrokovi ustavičně vyšetřovanému
nikdy modřin neubývá,
tak i každý, kdo přísahá a (jméno Boží) pořád vyslovuje,
nebude prost hříchu.
12 Člověk, jenž mnoho přísahá, bude plný nepravostí,
a nevzdálí se od jeho domu metla.

Hl. 23. — V. 1. srv. s Přís 16, 1.
V. 2. „myšlení“ a „srdce“ jsou první nápady hříšných řečí. — „jejich“ = myšlení a srdce. — „pobloužení“ = nezralých úmyslů hříšně mluviti. — „provinění jejich“ jsou již vědomé a dobrovolné vnější hříchy jazyka.
V. 3. „ze mne“ — z mého pádu do neštěstí.
V. 5. Srv. Přís 6, 16 n; 21, 4; Ž 100, 5.
V. 7. navazuje na 22, 32. — Odstavec 23, 7—20 srv. s 20, 20—27.
V. 9. počíná kárati lehkomyslné přísahy (až po v. 14). Srv. 27, 15.
V. 10. srv. s Ex 20, 7. Mt 5, 34 nn; 23, 16 nn.
V. 11. Srv. 28, 21.
V. 12. Srv. 2 Král 12, 10.

13 Pochybí-li, hřích jeho na něm bude lpěti,
a nevšimne-li si toho, hřeší dvojnásobně.
14 Přisáhne-li křivě, nebude ospravedlněn,
neboť dům jeho bude plný odvety.

15 Jest i jiná řeč vedoucí vstříc smrti,
kéž ta se nenalézá v dědictví Jakobovu!
16 Neboť od zbožných to všecko je daleko,
a ve hříších se neválejí.
17 Surové mluvě ať nezvykají tvá ústa,
jsouť v ní slova hříšná.
18 Pamatuj na otce i matku svou,
— vždyť mezi velmoži stojíš, —
19 aby snad nezapomněl na tebe před nimi Bůh,
a návykem svým jsa zmámen, abys netrpěl hanu,
že bys raději byl se nenarodil,
a abys dni svého narození nezlořečil.
20 Člověk navyklý slovům potupným
nebude celý svůj život ukázněn.

38. **Střež se necudnosti** (23, 21—38).

21 Dva druhy (lidí) mnoho hřeší,
a třetí (druh) přivádí hněv [a záhubu]:
22 Žhavý chtíč jak oheň hoří,
neuhasne, dokud nepohltí . . . .

23 Člověk, který przní stydké údy těla svého,
nepřestává, dokud oheň nedohoří.

V. 13. „pochybí-li“ tím, že se zaváže bez rozvahy přísahou k nějakému činu. — „nevšimá-li si toho“ = nedbá-li přísežného závazku. — (Dle jiných nečiní-li za to pokání. Srv. Lv 5, 4—6).

V. 14. „nebude ospravedlněn“ = Bůh nebude ho pokládati za spravedlivce, nýbrž za hříšníka a proto bude ho trestati. — „odvety“ = trestů. — Srv. 1, 28; 31, 5.

V. 15—20. zakazuje řeči necudné.

V. 15. „dědictví Jakobovo“ = Palestina, dědictví otcovské národa israelského (= „Jakoba“). — „jiná řeč“ = řeči necudné. — Místo „vedoucí vstříc smrti“ možno překládati: „kterou lze (právem) přirovnati k smrti“.

V. 16. „neválejí se“ jako vepři. Srv. výše 22, 14.

V. 17. „Surové“ = necudné.

V. 18. Místo „stojíš“ lépe řec.: „sedíš“. — Úcta k rodičům šlechetným (= „velmožům“) nedovolovala, aby hodný syn necudně před nimi mluvil. Nuže, představuj si kdekoliv, že jsou vznešení rodičové přítomni a nemluv nestoudně.

V. 19. dle řec.:

»abys na to před nimi nezapomněl,
abys návykem svým nedal se zmámit,
a nepřál si, abys byl se nenarodil,
a dni svého narození abys nezlořečil.«

„na to“, že nemáš si navykati necudným řečem (v. 17). — Dni svého narození klnul Job 3, 1; Jer 20, 14; 3 Král 19, 4; Jon 4, 8. — Lépe zemříti nežli žíti neukázněným způsobem.

V. 20. „potupným“ = necudným.

V. 21. počíná číselné přísloví jako níže 25, 1n; 26, 5. 28; 50, 27. Srv. Přís 6, 16; 30, 15. 18. 21. 24. — Jeden druh lidí jsou sebeprznitelé, (v. 23), druhý (horší) nevěstkáři (v. 24.) a třetí (nejhorší) cizoložníci (v. 25—37).

24 Nevěstkáři každý pokrm je sladký;
hříchy se neunaví, dokud nedokoná.

25 Kdo se nespokojí se svým ložem,
a [pohrdaje životem] si myslí: „Nikdo nevidí mne;
26 tma kolem mne a stěny mne ukrývají,
nikdo nevidí mne; koho bych se měl ostýchati?
Nejvyšší na mé hříchy nebude pamatovat,“
27 neví, že všecko vidí oko jeho,
[že vyhání od sebe bázeň Boží
takovou bázní lidskou, která] lidských očí se bojí;
28 neví, že oči Páně tisíckrát
jasnější jsou nežli slunce,
na všecky cesty lidské že patří,
[i do hlubin propasti i do lidských srdcí,]
že vidí do nejtajnějších záhybů.
29 Jsoutě Pánu Bohu známy všecky věci
prve nežli stvořeny byly;
tedy i po jejich dokonání vidí všecky.

30 Ten na ulicích města bude trestán,
[jako hříbě koňské bude honěn]
a kde se nenaděje, bude chycen.
31 [Bude na hanbu všem proto,
že neznal bázně Páně.]
32 Tak i každá žena, která opustí muže svého,
a podvrhne dědice z cizího;
33 neboť předně zákonu Nejvyššího se zpronevěřila,
za druhé proti muži svému se provinila,
za třetí smilníc manželské lože zprznila
a z cizího muže děti podvrhla.
34 Ta do shromáždění přivedena bude,
a na jejích dětech budou váznouti tresty.
35 Nezapustí děti její kořenů,
a ratolesti její neponesou plodů.
36 Zůstaví na kletbu svou památku,
a hanba její nebude vyhlazena.
37 I poznají (všichni) ostatní,

V. 24. srv. s Přís 30, 20.
V. 25. Glosa „pohrdaje životem“ naráží na trest smrti, který byl na cizoložství stanoven. Srv. Lv 20, 10; Dt 22, 22; Ez 16, 40; Jan 8, 5.
V. 26. Srv. 16, 16; Ž 93, 7.
V. 27. „neví“ = nechce věděti. — „jeho“ = Nejvyššího. — Srv. Job 34, 21 n; Přís 15, 3.
V. 28. Srv. 15, 20; Přís 5, 21; Jer 16, 17; Žid 4, 13; Ž 7, 10; 138, 8.
V. 29. Gn 1, 31.
V. 30. „Ten“ — cizoložník. — „hříbě“ = mladý hřebec. Srv. Jer 5, 8. — Hřešil tajně, ale veřejně bude trestán.
V. 33. Srv. výše 1, 36; 2, 18; 16, 7. 29; 41, 4; Moud 10, 7.
V. 34. Srv. k v. 25.
V. 35. Viz Moudr 3, 16 nn; 4, 3 nn.
V. 36. Místo potomstva zůstane v obci toliko památka na její hanbu. — (Peters).
V. 37. Srv. 19, 21; 25, 14; 40, 26. Srv. také 24, 27; Ž 118, 103.

že nic lepšího není než bázeň Boží,
a nic sladšího než dbáti příkazů Páně.

38 [Veliká čest jest následovati Pána;
neboť (tak) lze dojíti dlouhého věku od něho.]

VI. **Chvála moudrosti** (24, 1—47).

Moudrost ujímá slovo před národem israelským (24, 1—4). Veliká řeč Moudrosti (24, 5—31). Slovo ujímá spisovatel (24, 32—47). Dle Vulg mluví od v. 40—47 zase Moudrost.

Hlava 24.

1 Moudrost se vychvaluje,
[v Bohu se oslavuje],
mezi lidem svým se honosí,
2 ve shromáždění Nejvyššího otvírá svá ústa,
a před jeho zástupem se chlubí:

3 [I bude mezi svým lidem vyvyšována,
shromáždění svaté bude se jí obdivovat,
4 množství vyvolených bude jí chválit,
a požehnaní budou jí žehnat.

Praví:]
5 „Já jsem z úst Nejvyššího vyšla,
[prvorozená před kterýmkoli tvorem.]
6 [Já jsem učinila na nebi, aby vzešlo světlo neskonalé]
a jako mlha přikryla jsem všecku zemi.
7 Já jsem na výsostech přebývala,
a trůn můj byl na sloupě oblakovém.
8 Okruh nebe sama jsem obešla,
i hlubiny propasti [jsem pronikla,]
schodila jsem vlny mořské,
9 na každém místě země jsem stála,
10 a ve všem lidu, v každém národě jsem vládla.

V. 38. je toliko v několika rukopisech.

Hl. 24. — V. 1. srv. s Přís 1, 20 nn; 8, 4 nn.

V. 2. „shromáždění Nejvyššího“ = „zástup jeho“ = „lid její“ (v. 1.) = církev starozákonná.

V. 3n. jsou zpracované a opakované v. 1 n.

V. 5. „Já“ zosobněná Moudrost Boží vyšla jsem z úst Božích jakožto Slovo. (Gn 1, 3): „I řekl Bůh“. — Srv. 1, 1; Přís 8, 22 n. — V. 5b je přídavek dle Přís 8, 23.

V. 6a. má na zřeteli Gn 1, 3. — To světlo jest „neskonalé“ dle Ž 118, 91. — V. 6b. — Moudrost jako mlha zahalila zemi pustou a prázdnou, aby na ni působila, aby ji uspořádala a ozdobila. Srv. Gn 1, 2. — Srv. také Gn 2, 6.

V. 7. „na výsostech“ = v nebesích. — K v. 7b srv. Job 22, 14; Ž 67, 35; 96, 2; 103, 3. Srv. také Moudr 9, 4; Jan 1, 1.

V. 8n. Moudrost Boží hledá nové sídlo na nebi, v podsvětí (= „hlubiny propastí“), na moři i na souši. Moudrost Boží (Slovo v. 5) působila v každém národě nějak (v. 10).

11 [A srdce všech, vysokých i nízkých, mocně jsem deptala.]
U těch všech jsem hledala [stálé] bydliště,
kde, v kterém údělu [Páně] bych mohla přebývat.
12 Tehdy mi vykázal Tvůrce vesmíru stánek,
a můj Původce mne usadil v něm.
13 Řekl mi totiž: „V Jakobovi přebývej,
v Israeli dědičný měj úděl,
[a v mých vyvolencích kořeny zapusť!“]

14 Od počátku, před věky jsem stvořena,
na věky pak býti nepřestanu.
Ve svatostánku před ním službu jsem konala,
15 a byla na Sionu tak ubytována.
V městě svatém taktéž jsem usadila se,
v Jerusalemě jest moje vláda.
16 V národ slavný jsem se vkořenila,
v úděl Boha mého, v dědictví jeho,
[a mezi zástupy svatých zdržuji se.]
17 Jak cedr na Libanu jsem vyvýšena,
a jako cypřiš na hermonské hoře.
18 Jak palma v Engaddi jsem vyvýšena,
a jako růže štěpovaná v Jerichu;
19 jako spanilá oliva na rovinách,
a jako javor tam, kudy vody se berou.

V. 11. „deptala“ = ovládala. — „U těch všech“ národů (v. 10). — „v kterém“ = v čí. Moudrost Boží po celém světě dary své všem nabízela a rozdávala, až se zvláštním způsobem usadila mezi národem israelským. (Církev dává 24, 11b—20. předčítati na svátek Nanebevzetí Panny Marie. Co tu Moudrost Boží praví o sobě, církev klade do úst Rodičky Boží, která sluje právem Pannou nejmoudřejší a Stolicí moudrosti, ježto jest matkou vtělené Moudrosti, Ježíše Krista).

V. 12b. slovně dle Vulg: „a kterýž stvořil mne, odpočinul v stánku mém.“ (Nesprávný překlad).

V. 13. Moudrost zapustila kořeny v národě israelském jako vzácný strom a přinesla ovoce, které ráda rozdává. Srv. níže v. 16 nn.

V. 14. Moudrost ustavičně sídlila v národě vyvoleném, ježto byla prve než byl národ israelský, ježto jest věčná. Srv. Přís 8, 22n. — V. 14c. 15a připomíná, že Moudrost Boží vedla a řídila ty, kteří pořádali bohoslužbu ve svatostánku mojžíšském i Davidově. S tou bohoslužbou souvisela zjevená nauka o moudrosti Boží. Podobně (= “taktéž“) sídlila Moudrost později ve chrámě Šalomounově (v. 15bc).

V. 15b. Místo „svatém“ lépe řec.: „které miluje“ (Bůh) „jako mne“ (syr).

V. 16b. srv. s Ex 19, 6; Dt 32, 9. — K 16c srv. výše v. 3b.

V. 17nn. srv. s Os 14, 6 nn. — Čím vynikal cedr v oboru přírodopisném, tím vynikala Moudrost v ohledu náboženskomravním. Srv. 4 Král 14, 9; Ž 91, 13; Is 2, 13; Ez 17, 22; 31, 3. — Ve Vulg sluje Hermon jako Dt 4, 48: Sion. — Spisovatel ukazuje tu a ve vv. dalších, jaké ovoce nesla Moudrost v národě zakořeněná a jaké slávy v něm došla. Co krásy, ušlechtilosti, užitečnosti, plodnosti, příjemnosti lze najíti v celé říši rostlinné, to vše ve smyslu vyšším obsahuje Moudrost.

V. 18n. „jsem vyvýšena“ = vysoko jsem vzrostla (srv. v. 16). O Engaddi viz Jos 15, 62. Vulg místo Engaddi nesprávně: Kades. O Kadesu viz Gn 14, 7. — „růže“ je tu nejspíše oleander, který zdobí břehy Jordanu. — „na rovinách“ — buď v Šefele nebo v Saronu. — O této viz Jos 12, 18; o oné Jos 11, 16. — „na ulicích“ (Vulg) javor (platan) nesnadno najde na Východě hojnost vláhy. — „růže štěpovaná“ = štěpy, keře oleandrové (Rhododaphne).

20 Jako skořice, jako vonný balšám voním,
jak myrha výborná líbeznou vůni dávám,
21 a jako [storax a] galban a ungula a gutta,
a jako kadidlem [samotokým] napustila jsem vůní svůj stánek;
[a jako balšám nemísený jest má vůně.]
22 Já jako terebint rozkládám své ratolesti,
a mé ratolesti jsou nádherné a vnadné.
23 Já jako kmen vinný raším libovonně,
z květů mých plody jsou skvostné a přebohaté.

24 [Já jsem matka krásného milování,
bázně, poznání a svaté naděje.
25 Ve mně je všecka milost k životu pravdy,
ve mně je všecka naděje v život ctnosti.]

26 Přistupte ke mně všichni, kdož toužíte po mně,
abyste plody mými se nasytili.
27 Neboť na mne mysliti sladko jest nad med,
a míti mne za podíl plást medu převyšuje.
28 [Památka má bude do posledních kolen.]
29 Kdož mne jedí, budou dále lačnět,
a kdo mne pijí, budou dále žíznit.
30 Kdo mne poslušen jest, nebude zahanben,
a kteří o mne se namáhají, nezhřeší.
31 [Kteří mne vysvětlují, věčně žít budou.]"

* * *

32 Toto všecko jest v knize [života,]
smlouvy s Nejvyšším [a poznání pravdy].

V. 20n. Moudrost se přirovnává k vonným rostlinám. — O „skořici" srv. Ex 30, 23; Přís 7, 17; Pís 4, 14. — O vonidlech, jež skládaly posvátné kuřidlo viz Ex 30, 23n. 34n. (Místo „balšám" (20a) má řec.: „aspalathos", vonidlo ze stejnojmenného keře, o kterém se zmiňuje také Plinius.) — „ungula" = onyx (řec). — „gutta" = stakté (řec). — „Plod tedy a účinek Moudrosti jest ona vůně velepříjemná a Bohu nadmíru milá, jest onen žeh nábožnosti a oddanosti při bohoslužbě" (Knabenbauer).

V. 22. Působnost Moudrosti jest velmi široká a sama jsouc půvabná sděluje se o své vnady s jinými. — Terebint neboli řečík terebintový (Pistacia terebinthus) jest vnějškem vlašskému ořechu podobný strom; má lichozpeřené listy složené ze 7—11 vejčitě kopinatých, celokrajných lístků a drobné květy směstnané do hroznovitých květenství.

V. 23. „libovonně" = půvab, půvabné ratolístky (řec).

V. 24n. Srv. Moudr hl. 7n, zejména 7, 12; 8, 7. — Viz také výše Sir 1, 16n. — „život pravdy" = život dle pravdy, dle pravdivého názoru životního. — „život ctnosti" = život ctnostný, ke kterému Moudrost dodává světla i síly.

V. 26. srv. s Mt 11, 28.

V. 27. Srv. krásný hymnus: Jesu, dulcis memoria.

V. 28. Moudrost rozdává a rozdávati bude své dary v míře tak hojné, že všecka pokolení budou na ni vděčně vzpomínati.

V. 29. Čím více kdo si moudrost osvojuje (= „jí"), tím větší dostává chuť, by jí nabýval dále a více. Nepřejí se jako požitky tělesné. — Srv. Přís 9, 5; Jan 4, 14.

V. 31. srv. s Dan 12, 3.

V. 32. počíná mluviti zase spisovatel. — Připomíná, že nauka Moudrosti obsažena jest v knize zákona Mojžíšova. — „kniha smlouvy s Nejvyšším" je tu celý Pentateuch. Viz proti tomu Ex 24, 7. — Ke knize „života" srv. Lv 18, 5; Gal 3, 12. (srv. také Fil 4, 3. a jj).

33 Mojžíš to uložil jakožto zákon, [příkazy spravedlnosti,]
dědictví domu Jakobovu [a zaslíbení Israelovi].
34 [Slíbil Davidovi, služebníku svému,
že vzbudí z krve jeho krále nejmocnějšího,
který bude seděti na slavném trůnu na věky.]
35 Ta (kniha) naplňuje moudrostí jako Fison,
a jako Tigris za dnů nové úrody.
36 Ta (kniha) naplňuje rozumností jako Eufrat,
ta ji rozmnožuje jako Jordan v čas žní.
37 Ta chrlí vzdělání jako Nil,
[a vystupuje] jako Gehon v čas vinobraní.
38 Té se první nedoučil,
a poslední jí nevystihl.
39 Neboť nad moře jest hojný smysl její,
a rada její nad hlubinu velikou.

40 [Já moudrost vylila jsem řeky.
41 Já jsem jako struha vody nesmírné z řeky.]

Já jsem vyšel jako struha z řeky,
a jako vodovod do zahrady.

42 Řekl jsem (si): „Zavlažím [sady] své zahrady
a napojím [plodiny] svých záhonů."
43 A hle, má struha stala se řekou,
a má řeka stala se [bezmála] mořem.
44 [Protož] (dále) budu rozsvěceti nauku [všem] jako zoru,
a hlásati ji budu až do nejzazších krajin.
45 [Proniknu všecky hlubiny země,
navštívím všecky, kteří spí,
a osvítím všecky, kteří doufají v Pána.]

V. 33. srv. s Dt 33, 4.

V. 34. Srv. 2 Král 7 12n; Ž 88, 30. — Petersovi je zřejmo, ze v. 34. jest přídavek křesťanský, ježto v. 35n obrací na Krista (místo na Mojžíše).

V. 36. „Ta kniha", o které byla řeč výše ve v. 32n — Fison, Tigris, Eufrat (v. 37) a Gehon (v. 37) jsou řeky rajské. — (Gn 2, 10—14). — „za dnů nové úrody" = na jaře, kdy jest řeka rozvodněna.

V. 37. Gehon = Nil. Srv. Jer 2, 18.

V. 38. „první" a „poslední", který se věnoval studiu zákona.

V. 39. „hlubina veliká" jest moře, na kterém dle názoru starých pluje zemský kruh. Srv. ke Gn 7, 11.

V. 40n. Vulg je glosována. — Vulg vkládá nesprávně „moudrost" a čtenář se domnívá, že mluví Moudrost. Mluví však dále spisovatel, který přirovnává sebe ke struze a vodovodu, vedoucímu proudy vzdělání ze zákona Mojžíšova do zahrady, t. j. do knihy Sirachovcovy. — Dle Vulg zní v. 41: „Já — (moudrost) jsem jako struha vody nesmírné z řeky, já jako tok řeky, a jako vedení vody vyšla jsem z ráje".

V. 42n. Tolik nabral poučení, tolik vyvodil průpovědí ze zákona Mojžíšova! Místo „Řekl jsem" dle Vulg: „Řekla jsem" (já Moudrost).

V. 44. Spisovatel uložil dosud spousty poučení, kterého se dostalo mu při studiu zákona Mojžíšova, ve své knize 1, 1—24, 39. Ježto nepodal dosud vše, bude proudy poučení ukládati dále ve hl 25, 1 nn. — Spisovatel předvídá, že jeho kniha bude rozšířena (mezi Židy) po všem světě (v diasporách).

V. 45. (pokládá Peters za dodatek křesťana, který se domníval, že tu mluví Moudrost, t. j. Kristus. — „hlubiny země", jsou pekla, do kterých Kristus po smrti sestoupil). — Jiní mají na mysli chvály otců, jež Sirachovec uložil 46, 1—50, 28.

46 Dále poučení jako proroctví chrlit budu,
zůstavím je [těm, kteří hledají moudrosti,
a zůstanu] s rody jejich až do [svatého] věku.
47 Vizte, že jsem pracoval ne sám pro sebe,
ale pro všecky, kdož hledají pravdy.

39. **Vzor a výstraha manželům** (25, 1—26, 24).

Špatný a dobrý manžel (25, 1—16). Špatná a dobrá manželka (25, 17—26, 24).

Hlava 25.

1 Ve třech věcech má zálibu má duše,
a ty schvaluje Bůh i lidé:
2 Svornost bratří, láska přátel
a muž a žena hodící se k sobě.

3 Tři druhy (lidí) nenávidí má duše,
a velmi mě tíží jejich život:
4 Pyšného žebráka, boháče lživého,
a vilného starce, jenž rozumu nemá.

5 Čeho jsi v mládí neshromáždil,
kterak najdeš ve svém stáří?
6 Jak pěkně sluší šedinám soudnost,
a starším věděti, co poraditi!
7 Jak pěkně sluší starcům moudrost
a váženým rozum a rozvaha!
8 Koruna starců — hojné zkušenosti,
a chlouba jejich — bázeň Boží.

* * *

9 Devět vzácných věcí, jež na mysli mám, velebím,
a desátou jazykem hlásati budu [lidem]:

10 Člověk mající z dětí potěšení,
a ten, kdo za živa vidí porážku nepřátel svých.

V. 46. „jako“ může znamenati „jakožto“. Pak se cítí spisovatel býti nástupcem proroků a tedy inspirovaným.

V. 47. Srv. 33, 18.

Hl. 25. — V. 1n. obsahuje číselné přísloví, zakládající se na trojce. Nad svornost bratří a přátel je svornost manželů. — Srv. Ž 132, 1. — Viz výše 23, 21 nn; 26, 5. 28.

V. 3n. obsahuje podobné číselné přísloví. — „tíží mě“ = jest mi odporný. — Nepřirozená a ohavná jest pýcha žebrákova, lež boháčova, ale nejnepřirozenější a nejohavnější jest chlipnost starcova.

V. 5. zní sice všeobecně, spisovatel však myslí na shromáždění moudrosti (bázně Boží, v. 8).

V. 6. Srv. Moud 4, 8; Job 32, 7; Přís 16, 31.

V. 9. Devět věcí vzácných, desátá nejvzácnější: bázeň Boží. — Číselné přísloví zakládající se na desítce, znamenající veškerost. Srv. výše v. 1n. 3n.

V. 10. Srv. Přís 23, 15. 24n; 3 Jan 4.

11 Šťastný, jenž bydlí se ženou rozumnou,
(a kdo neoře jako býk s oslem);
ten, kdo jazykem svým neklesá,
a kdo neslouží nehodným sebe.
12 Šťastný, jenž našel přítele [pravého],
a kdo vykládá [spravedlnost] vnímavému uchu.
13 Jak veliký jest, kdo našel vzdělání [a vědu]!
Ale není nad toho, jenž bojí se Pána!

14 Bázeň Boží převyšuje všecko;
15 [šťastný člověk, jemuž dáno jest míti bázeň Boží;]
komu lze připodobniti toho, kdo má ji?
16 [Bázeň Boží jest počátek lásky k němu;
ale počátek víry dlužno k ní připojiti].

* * *

17 [Největší rána jest zármutek srdce;
a největší zloba jest nešlechetnost ženy.]
18 Každou ránu jen ne ránu srdce [lze snésti];
19 a každou zlobu, jen ne zlobu ženy.
20 Každé neštěstí, jen ne neštěstí od nepřátel;
21 každý trest, jen ne trest od protivníků.
22 Není horšího jedu nad jed hadí;
23 a není hněvu nad hněv ženy.
Milejší mi žíti se lvem a s drakem,
nežli bydliti se ženou zlou.
24 Zloba ženy znetvořuje obličej její,
že se mračí jako medvědice
[a vyhlíží jako žínice].
25 Mezi přáteli svými úpí muž její,
jak slyší maličko (o ní), vzdychá.
26 Malá jest každá zloba proti zlobě ženy;
úděl hříšníkův připadniž na ni!

V. 11. Aby dosaženo bylo žádoucího čísla (desíti), dlužno sem dodati z řec. blahoslavenství muže, který nalezl ženu hodící se k němu. Srv. výše v. 2b. — K v. 11a srv. Přís 31, 10nn. — K v. 11c srv. Jak 3, 2.

V. 12. Srv. 6, 14n. — V. 12b srv. s 22, 7n.

V. 13. „vzdělání“ všeobecné proti praktickému náboženskému (= „moudrosti“). — Srv. 10, 27.

V. 14. Srv. 23, 37; 40, 26.

V. 15. Srv. 34, 16; Ž 111, 2.

V. 16b. dle jiných rukopisů řeckých lépe: „ale víra jest počátek připojení se k Bohu.“

V. 19n. Srv. 2 Král 24, 14 — Srv. Ž 63, 2a výše Sir 2, 22.

V. 22n. srv. s Přís 21, 19. — Srv. Juvenálovo:

. . . . Duch malicherný,
Duch chatrný, nízký ovšem se z pomsty těšívá.
Tak z toho hned si vyvoď, větší že radosti
Žádný z pomsty nemívá než žena. (Přel. Čermák).

V. 24. „žínice“ = tmavé roucho smuteční.

V. 25. dle původního znění:

»Mezi přáteli sedí muž její,
a bezděky vzdychá.«

V. 26b. srv. s 6, 4.

27 Jako cesta do kopce pískem pro nohy starce —
tak jest žena štěbetná muži pokojnému.
28 Neohlédej se na krásu ženy
a nežádej ženy pro její sličnost.
29 Ženin hněv, drzost a hanba veliké jsou věci.
30 Žena, má-li nadvládu, protiví se muži svému.
31 Sklíčená mysl, obličej zasmušilý,
a do srdce rána — zlá žena;
32 ruce mdlé a kolena skleslá —
žena, jež nečiní šťastným svého muže.
33 Od ženy stal se počátek hříchu,
a skrze ni umíráme všichni.
34 Nedávej vodě průchodu [ani malého],
a zlé ženě svobody [vycházeti].
35 Nedá-li se ti za ruku vésti,
[zahanbí tě před nepřáteli]
36 odetni ji od těla svého
[aby tě pořád nezneužívala].

Hlava 26.

1 Ženy dobré šťastný muž jest;
budeť počet let jeho dvojnásobný.
2 Žena zdatná obveseluje muže svého,
i dosáhne v pokoji plného věku.
3 Úděl dobrý jest žena dobrá;
za podíl bohabojných bývá dána,
[muži za dobré skutky].
4 Boháč i chuďas bývá dobré mysli,
každé doby tvář jejich veselá jest.

5 Tří věcí obává se mé srdce,
a čtvrté děsí se obličej můj:
6 klepů po městě, srocení se lidu, pomluvy.

V. 27. Srv. 9, 8 n; 42, 12; Přís 21, 19.
V. 28. dle původního:

»*Ať neklesneš pro krásu ženinu,*
aniž po majetku jejím touži.«

V. 29 n. dle původního znění:

»*Neboť otročina, potupa a hanba je to,*
žena-li živí muže svého.«

V. 31 n. líčí následky zlé ženy na muže.
V. 33. srv. s Gn 3.
V. 34. „svobodu“ mluviti, poroučeti.
V. 35 n. Manželstvím splynul muž a žena takořka v jedno tělo. Srv. Gn 2, 23 n. — Odtíti lze ženu lístkem propustným. Srv. Dt 24, 1 nn.
Hl. 26. V. 1. Srv. 7, 21; 25, 11; Přís 12, 4; 18, 22.
V. 2. „dosáhne“ muž. — Přís 31, 10.
V. 3. Srv. Přís 18, 22.
V. 4. Srv. 30, 23; Přís 15, 13
V. 5. Srv. 23, 21 nn; 25, 1; Přís 6, 16.
V. 6. „pomluvy“, zejména křivé žaloby u soudu.

7 Horší nežli smrt je to všecko;
8 (ale) bolest srdce a žal jest žárlivá žena;
9 bič jazyka všem je společný.

10 Jako spřežení býků zmítané sem tam — tak jest se ženou zlou;
kdo se jí dotkne, tomu je jako by se chopil štíra.
11 Žena ožralkyně — (působí) veliký hněv;
[hanebnou] nestoudnost svou nedovede ukrýt.
12 Vilnost ženy, jak oči zdvihne,
jak víčka otevře, bude znáti.

13 U ženy smilné postav přísnou stráž,
aby naleznouc příležitost neužívala jí pro sebe.
14 Na každou nestoudnost očí jejích měj pozor,
a nediv se, nebude-li tebe dbáti.
15 Jako žíznivý pocestný u studny otvírá ústa,
a z nejbližší vody, ať jakékoliv, pije,
před každým kolem posadí se,
a před každým šípem otvírá toul,
[dokud nezemdlí].

16 Půvab ženy [pilné] obveseluje muže,
a její ukázněnost osvěžuje údy jeho.
17 Dar Boží jest žena [rozumná a] mlčelivá;
18 není čím zaplatit duši ukázněnou.
19 Půvab nad půvab jest žena [svatá a] stydlivá;
20 není čím vyvážiti duši zdrželivou.
21 Jako slunce vycházející [světu] na výšinách Božích,
tak je krása ženy dobré ozdobou jejího domu.
22 (Jako) světlo, jež září na svatém svícnu,
(tak) i krása obličeje na postavě přímé.
23 Sloupky zlaté na stříbrných patkách —
pěkné nohy na patách ženy lepotvaré.

V. 7—9. Bič jazyka dává cítit utrhač na cti, shluklá chátra, pomluvač, nejvíce však žárlivá žena. — Srv Senekovo:

Zaslepen jest žár, kdy zlobou je dmýchán,
Řízení vzpírá se a pout nesnáší,
Strach nemá z trestů, v samo dýky ostří,
Hnáti se dychtí. (Přel. Čermák).

V. 10. Manželé orající brázdu společného života, mají kráčeti týmže směrem. Běda, jde-li jeden „hot" a druhý „čihi"! Nastane kolotání, při kterém nemožno brázdy rovné vyorati.

V. 11 n. Srv. Přís 6, 25.

V. 13. Srv. 42, 11.

V. 14. napomíná manžela, by v patách byl ustavičně své vášnivé ženě; nebude-li jí stopovati, ať se nediví, až bude proti němu páchati zločiny.

V. 15. Srv. Ez 16, 25. — „kůl" = „šíp" = mužský úd. — „toul" = ženské lůno. — „dokud nezemdlí" — muž, cizoložník.

V. 16. Jako zlá žena muže rmoutí a působí, že hubne a chřadne, tak žena dobrá muže osvěžuje a působí, že tuční (Vulg).

V. 19 n. Zboží bývalo kdysi „vyvažováno" zlatem nebo stříbrem.

V. 21. Čím je slunce světu, tím krásná žena domácnosti.

V. 22. „svatý svícen" sedmiramenný, ozdoba svatyně israelské.

V. 23. Srv., kterak líčí Pís krásy nevěstiny.

24 [(Jako) základy odvěké na skále pevné:
(tak) i příkazy Boží v srdci ženy svaté.]

40. Hříchy a nebezpečí hřešiti ve styku s lidmi (26, 25—29, 35).

Nebezpečí v životě obchodním (26, 25—27, 11); v obcování s hříšníky (27, 12—16); o vyzrazení tajemství (27, 17—24); o neupřímnosti (27, 25—32); hněv, pomsta a nepřátelství (27, 33—28, 9); svárlivost (28, 10—14); klepy (28, 15—20); o zkáze, kterou působí jazyk (28, 21—30); o půjčkách (29, 1—18); o ručení (19—27); doma i v cizině (29, 28—35).

25 Pro dvě věci rmoutí se mé srdce,
a pro třetí napadá mě hněv:
26 Válečník, jenž hyne pro chudobu,
muž rozumný, kterým pohrdají,
27 a kdo přechází od spravedlnosti ke hříchu;
toho připravil Bůh na meč.

28 [Dvě věci zdály se mi
nesnadné a nebezpečné:]

V. 24. vykládá mravně v. předešlý, který líčil pohlavní půvab tělesný. V některých rukopisech řeckých a syrském jsou za v. 24. tyto další vv. které pokládají někteří (mezi nimi i Peters) za pravé; Peters je upravuje a překl. takto:

1. *Můj synu, svěžest mládí zachovej si bez úhony,* (Srv. Přís 5, 19 n).
a nezaprodávej cizím (ženám) *své síly.* (Srv. Přís 31, 3).
2. *Když jsi ze všech polností vyhledal si úrodný lán,* (Srv. Přís 5, 15—18).
zasívej s důvěrou vlastní símě při svých plozeních,
3. *i budou tvoji potomci kolem tebe* (Srv. Ž 127, 3; 143, 12).
a nebude tvůj kmen kdož ví kde.
4. *Ženu — nevěstku dlužno pokládati za svini,*
a ženu vdanou za věž smrti těm, kteří jí užijí.
5. *Bezbožné ženy dostává se neznaboku v úděl,*
zbožné pak tomu, kdo se bojí Pána.
6. *Žena nestydatá nedbá hanby,*
ale stydlivá žena stydí se i muže svého.
7. *Nestydatá žena bývá za čubku pokládána,*
ale ta, která má stud, bojí se Pána.
8. *Ženu, která svého muže ctí, budou všichni za moudrou uznávati;*
v té však, která jím pohrdá, všichni shledají bezbožnici.
Hašteření dobré ženy bývá skromné,
a podobá se slabé horečce.
9. *Žena křiklavá a štěbetavá bude pokládána*
za válečnou polnici, která ohlasu žádá:
Duši však každého muže, která má způsoby jak ona,
dlužno jest za hluku válečného ztráviti život.

„Všecky polnosti“ (v. 1.) jest dívčí svět národa israelského. — „lán“ = vybraná manželka. — „Svůj kmen má kdožvíkde“ muž, který obcuje s každou ženou, dle toho, jak se vyskytne příležitost. — „věž smrti“ (v. 4) je buď doživotní žalář, nebo popraviště, jako 2 Mach 13, 5 nn. — Tu a tam jeví se i u ženy dobré hašteřivost (v. 8c), jak občasná horečka, ale ta bývá mírná, snesitelná. — „Ohlasu žádá“ (v. 9b) t. j. odpovědí od muže. Má-li muž „způsoby jak ona“ (v. 9c), t. j. je-li také milovný hádek, neumí-li mlčeti.

V. 25. Srv. Ez 18, 24, 26.

V. 26. lépe dle syrského místo „Válečník“ čísti: „Boháč“ (kdysi) a místo „rozumný“ lépe čísti „věhlasný“. — Jest bolestno, stane-li se z boháče žebrák, nebo z muže váženého povrhel, nejbolestnější však jest, stane-li se ze spravedlivce hříšník.

V. 28. Kupec snadno hřeší. — Rty (glosa) žádávají přemrštěnou, lichvářskou cenu, lživě zvyšují jakost zboží a zamlčují podstatné vady jeho.

Nesnadno vyhne se kupec provinění
a (nesnadno) zůstane kramář bez hříchů [rtů].

Hlava 27.

1 Ze zisku mnozí hřešívají
a kdo hledí bohat býti, odvracívá oko.
2 Jako tkví mezi kameny vražený kolík,
tak mezi kup a prodej vtírá se hřích.
3 [Vyhlazen bude s hříšníkem hřích].
4 Nebudeš-li se držeti pilně bázně Páně,
brzy bude podvrácen tvůj dům.
5 Jako když se sýtem třese, zůstává (na něm) smetí,
tak i (zůstává) kal člověka, přemýšlíme-li o něm.
6 Nádoby hrnčířské osvědčují se v peci,
a lidi spravedlivé zkouší utrpení.
7 Jako pěstování stromu ukazuje plodnost jeho,
tak i slovo (ukazuje) smýšlení člověkovo.
8 Nechval člověka prve nežli mluví;
neboť to je zkouška lidí.
9 Budeš-li honiti se po spravedlnosti, dosáhneš jí,
a obelečeš se v ni jako v čestnou řízu;
[budeš s ní přebývati, a chrániti bude tě na věky,
a v den soudu najdeš oporu.]
10 Pták slétá k podobnému sobě,
a věrnost vrací se k těm, kdož ji činí.

Hl. 27. — V. 1. „odvracívá oko“ od toho, co je spravedlivo i od Boha. — Srv. Mt 19, 23n; 1 Tim 6, 9.

V. 2. Jako kolík zaražený mezi dva kameny do stěny, pevně v ní tkví, že nesnadno jest vytáhnouti jej, tak bezmála tkví pevně hřích mezi kupem a prodejí. Nesnadno jej vytáhnouti, nesnadno se ho vyvarovati.

V. 4. lépe s řec. rozuměti o kupci: „Nebude-li se držeti pilně bázně Páně, brzy bude podvrácen dům jeho“ (hříchem, který tkví takořka ve zdech jeho jako kolík. Srv. v. 2).

V. 5. Posuzujeme-li bedlivě a delší dobu člověka, shledáme na něm mnoho dobrého (mouka, padající řešetem), ale zůstane na něm také lecjaká skvrna mravní, kal (smetí na řešetu zbylé). — To bylo lze popředně tvrditi o kupci, který býval za starých dob ztotožňován se zlodějem.

V. 6. Jsou-li hliněné nádoby dobře hněteny, nepopraskají v peci, ale vypálí se a ztvrdnou. Tak i lidé v utrpení. — Peters však pojímá řec. takto se zřetelem na hebr.: »*Nádobu hrnčířovu dlužno páliti v peci,*
a člověk bývá zkoušen přemýšlením o něm.«
Tento smysl hodí se lépe do souvislosti. Srv. v. 5.

V. 7. dle Vulg praví, že lze povahu člověkovu poznati dle jeho řečí. Dle hebr. srovnaného s řec. lépe Peters:

Podle toho, jak strom pěstujeme, bývá ovoce;
tak i jak přemýšlíme o povaze každého.

Čím pečlivěji pěstuje kdo strom, tím hojnější mívá ovoce; a čím bedlivěji zkoumáme člověka, tím dokonaleji poznáváme jeho přednosti i vady. Srv. výše v. 5n. — Viz Mt 7, 16—20; 12, 33.

V. 8. chápe Peters takto:

Před úvahou nechval muže,
neboť to je zkouška člověka.

„to“ = úvaha. Srv. v. 5n. 7.

V. 9. Přece i kupec může, chce-li, býti spravedlivý.

V. 10. Cvik ve věrnosti činí věrnějším a věrnějším, opakovaný hřích naklonuje ke hříchům dalším.

11 Lev [ustavičně] číhá na kořist;
tak i hříchy na ty, kdož páší nespravedlnost.

12 Člověk bohabojný v moudrosti zůstává [jako slunce];
ale blázen jako měsíc se mění.
13 Mezi nerozumnými měj zřetel na čas;
ale mezi myslícími prodlévej.
14 Rozprávky hříšníků jsou odporné,
a smích jejich (bývá slyšet) při hříšných hodech.
15 Když mluví člověk mnoho přisahající, vstávají lidem na hlavě vlasy,
a neuctivost jeho působí, že si zacpávají uši.
16 Krveprolití bývá z různic zpupných;
a rouhání jejich odporno poslouchati.

17 Kdo prozrazuje tajemství [přítele], ztrácí důvěru,
a nenajde přítele podle srdce svého.
18 Miluj druha a věrně k němu lni;
19 prozradil-lis však tajemství jeho, nechoď za ním.
20 Neboť jako člověk, který zabil nepřítele svého
je ten, kdo zabil přátelství druha svého.
21 A jako ten, kdo pustí ptáka z ruky,
pustil jsi přítele svého a nelapíš ho.
22 Nechoď za ním, neb jest daleko od tebe;
utekl totiž jako srna z osidla.
23 Protože raněna jest duše jeho,
již ho nebudeš moci připoutati.
24 I po hrubé urážce smír bývá,
ale prozradit tajemství přítelovo
znamená nešťastnou duši, jež naděje nemá.

25 Kdo okem potakává, kuje zlé věci,
a přece nikdo ho neodmítá.

V. 11. srv. s Gn 4, 7.
V. 12a. dle řec.: „Rozprava moudrého je vždy moudrost."
V. 13. „měj zřetel na čas", který bys promarnil, kdybys dlouho mezi nimi prodléval.
V. 14. Srv. Přís 2, 14.
V. 15. Místo „neuctivost" řec.: „hádka jejich" (lidí mnoho přisahajících). Zacpávají si uši nechtíce poslouchati hříšných přísah, Boha na výsost urážejících. Je to hrozná „neuctivost" ke jménu Božímu.
V. 16. „rouhaní" při jejich hádkách (řec).
V. 17. Ve styku s lidmi je nebezpečí, že člověk prozradí tajemství.
V. 18n. Nechoď za ním (neběhej), abys ho udobřil, ježto bylo by to marno. Prozraditi tajemství je smrtelná rána přátelství.
V. 20. Místo „nepřítele" Vulg chybně: „přítele". — Peters ohledem na syr. překládá:

»Neboť jako člověk, který zničil své dědictví,
tak jsi zničil přátelství bližního.«

V. 21. Přís 6, 5; Ž 123, 7.
V. 23n. je ve Vulg glosován. Dle řeckého prostě:

»Neboť ránu lze zavázati a po hádce možný je smír;
ale kdo vyzradil tajemství, nemá naděje.«

V. 25. „okem potakává" — předstírá blahovolnost. — Nikdo ho neodmítá, ježto bezmála každý dává se klamati. Jiné rukopisy praví opak: „a kdo to pozoruje, vzdaluje se ho." — Srv. Ž 34, 19; Přís 6, 13; 10, 10; 16, 30.

26 Do očí ti činí sladká ústa,
a tvá slova obdivuje;
ale poté převrátí svá ústa
a z tvých výroků nadělá urážek.
27 Mnoho věcí mám v nenávisti, ale nic jako jej;
také Hospodin má ho v nenávisti.
28 Kdo hází kamenem vzhůru, hází na svou hlavu;
a rána zákeřná zákeřníkovi rozdává rány.
29 Kdo (jinému) jámu kopá, (sám) do ní padá,
[kdo nastaví bližnímu kámen, (sám) narazí na něj]
a kdo jinému osidlo klade, zahyne (sám) v něm.
30 Kdo zamýšlí zlo. na něho se svalí,
aniž poznává, odkud mu to přichází.
31 Posměch a pohana — toť (úděl) zpupných,
a pomsta číhá na ně jako lev.
32 Osidlem zahynou kdož se radují z pádu bohabojných,
a bolest je stráví prve nežli zemrou.

33 Hněv a zlost, obé jest ohavné,
a (jen) člověk hříšný na nich lpí.

Hlava 28.

1 Kdo chce se mstíti, od Pána dojde pomsty,
a jeho hříchy jistě zadrží.
2 Odpusť křivdu bližnímu svému,
pak i tobě hříchy budou odpuštěny, když budeš prosit.
3 Člověk proti člověku hněv udržuje,
a od Pána hledá odpuštění?
4 S člověkem sobě rovným nemá soucitu,
a za své hříchy se modlí?
5 On, tělo, udržuje hněv,
[a smilování žádá od Boha?]
kdo zjedná smíření za hříchy jeho?
6 Pamatuj na poslední věci a zanech nepřátelství;

V. 26. Do očí mluví líbezně (26a), za zády opačně (26c). — Do očí ti praví, že mluvíš laskavě (v. 26b), za zády vkládá do slov tvých smysl takový, že z nich vyplývají urážky jiných.

V. 27. Hospodin má ho v nenávisti „a proklíná ho“ (dodává syrské znění).

V. 28. Trest, který stihne licoměrníka. — Srv. Ž 7, 17; Přís 26, 27; Kaz 10, 8. — V. 28b dle řec. a syr.: „a kdo tajně bije, rozdává rány“ (sobě i tomu, jejž bije).

V. 29. Srv. Přís 26, 27. — „nastaví kámen“ na cestu, aby bližní o něj zakopl a svalil se. — Místo „zahyne“ lépe čísti „chytí se do něho“.

V. 30. Ž 9, 16; 34, 7n.

V. 31. Srv. 28, 27.

V. 32. „zahynou“ = budou chyceni (řec). — „z pádu“ do osidla, do jámy. — V. 32b hrozí, že je bolesti sklátí předčasně do hrobu. — Srv. Ž 111, 10.

V. 33. „obé“ = také ty jsou ohavné jako licoměrnost, o které byla řeč výše (řec).

Hl. 28. — V. 1. Viz Dt 32, 35; Řím 12, 19n. — Bůh zadrží. — Lv 19, 18; Přís 20, 22; 24, 29.

V. 2. Srv. Mt 6, 12 14n; Mk 11, 25n; Lk 6, 37; Jak 2, 13. — Viz také podobenství Mt 18, 21—35. — Srv. Ex 23, 4; Přís 25, 21.

V. 5. „tělo“ křehké, bídné a hříšné. — V. 5b = v. 3b.

V. 6. Srv. 7, 40; 38, 21.

7 neboť hniloba a smrt nastávají dle příkazů jeho.
8 Pamatuj na bohabojnost a nehněvej se na bližního.
9 Pamatuj na smlouvu s Nejvyšším a nedbej nedopatření bližního.

10 Zdržuj se sváru a umenšíš hříchů;
11 neboť člověk prchlivý zapaluje svár;
muž hříšný rozdvojuje přátele
a mezi pokojné vnáší nepřátelství.
12 Dle toho, jaké je dříví, vzplane oheň;
(. . . . .)
Dle moci člověka bývá i hněv jeho,
a dle bohatství svého stupňuje vztek svůj.
13 Svár překotný roznítí oheň,
a hádka překotná vylije krev.
[A jazyk, který přisvědčuje, přivádí smrt.]
14 Dmychneš-li na jiskru, ohněm vzplane;
plivneš-li však na ni, uhasne.
Obé z úst vychází.

15 Pomluvač a ramenář buď zlořečený;
neboť mnoho v pokoji žijících rozdvojil.
16 Jazyk třetí mnohými otřásl,
a honil je z národa do národa;
17 [zámožná] města hrazená pobořil;
a domy velmožů podkopal;
18 [sílu národů zlomil,
a kmeny mocné rozptýlil.]
19 Jazyk třetí zdatné ženy vyhnal
a zbavil je výtěžku prací jejich.

V. 7. „dle příkazů jeho" jako Dt 28, 20 nn. — Dle řec. v. 7. lépe: „(Pamatuj) na hnilobu a smrt, a lpi na přikázáních."

V. 9. Smlouvou byl každý Israelita vázán zachovávati přikázání Boží (Ex 19, 5). Mezi těmi byl také příkaz nepříteli odpustit. Ex 23, 4 n; Lv 19, 13. 17 n. — „nedbej" = promiň. — „nedopatření" proti křivdě úmyslné.. Srv Lv 4, 2. 22; 5, 17. a jj.

V. 10 n. Hněv a zlost jsou ohavné (27, 33) také proto, že vedou ke příkrým sporům. — „muž hříšný" = prchlivec. — „vznáší" = vyhazuje z úst slova, kterými rozdvojuje lidi v pokoji a lásce vzájemné žijící.

V. 12a. dlužno doplniti dle řeckého: „a dle prudkosti hádky roste." (Peters). — Srv. Přís 26, 21; Jak 3, 5—12.

V. 13. Místo „Svár překotný" lépe jest čísti s Petersem: „Pryskyřice a smůla" (dle syrského). — Jazyk, který „přisvědčuje", t. j. mísí se do sporu. (?)

V. 14. dává návod, co činiti, aby nedošlo k osudnému sporu. Počátky hněvu dlužno potlačiti. — Srv. Přís 15, 1; 18, 21; 25, 15. — V. *14c* jest věrojatně pozdější přídavek. Rabíni znali toliko dvojčlenný verš: „Bar-Sira praví: Před kýmsi byl uhel; dmychl na něj a roznítil jej; naplil na něj a zhasl."

V. 15. Ke člověku svárlivému druží se donášeč, štváč. — Peters místo: „Pomluvač a ramenář" čte dle syr.: „Jazyk třetí". Srv. v. 16. 19. — Jazyk třetí = donášeč, poštivač. — Srv. výše 5, 17.

V. 16. Srv. výše 5, 16; 21, 31; Přís 26, 22; Řím 1, 29; 2 Kor 12, 20.

V. 17. 1 Esd 4, 12—24; Přís 29, 8.

V. 19 Ne jedna žena „zdatná", líčená Přís 31, 10., která nahromadila svou přičinlivou rukou značné jmění, byla „třetím jazykem" u manžela očerněna, i dal jí propustný list, který ji z domova „vyhnal", aniž jí dopřál ve stáří užití výtěžku jejích námah.

20 Kdo se naň ohlédá, nebude míti pokoje,
a nebude míti člověka, se kterým by v přátelství žil.

21 Rána bičem působí modřinu,
ale rána jazykem drtí kosti.
22 Mnoho lidí padlo ostřím meče,
ale ne tolik, kolik zahynulo jazykem [svým].
23 Šťasten, kdo jest ukryt před jazykem zlým,
kdo se nedostal do jeho hněvivosti,
kdo nemusil táhnouti jho jeho,
a kdo jeho pouty nebyl svázán.
24 Neboť jho jeho jest jho železné,
a pouta jeho pouta kovová.
25 Smrt od něho je smrt velmi zlá,
ba mnohem lepší jest hrob než on.
26 Trvanlivosti nebude míti,
[ale zachvátí cesty nespravedlivých;]
plamenem svým nespálí spravedlivců.
27 Ti, kdož opouštějí Boha, upadnou v něj,
i rozpálí se jimi a nezhasne;
puštěn bude na ně jako lev,
a jako levhard rozsápá je.
28 Opleť uši své trním,
[neslyš jazyka zlého,]
a ústům svým udělej dvéře a zámky.
29 Jako své zlato a stříbro schráníš,
tak i pro svá slova měj váhu,
[a pro svá ústa uzdu rovnou.]
30 A měj pozor, bys neklesl jazykem
a nepadl před těmi, kdož číhají na tě,
[a tvůj pád aby nebyl nezhojitelný až k smrti].

V. 20b. dle řec. stručně: „aniž může bydliti v pokoji."

V 21. počíná líčiti neštěstí, jaké působívá hříšný jazyk. — Srv. Přís 18, 8; 26, 22.

V. 22. Glosa „svým" mate, ježto je tu řeč o zlu, jež působí člověku jazyk cizí. — Srv. Jak 3, 2. 8.

V. 24. Srv. Dt 28, 48; Jer 28, 14; Mt 11, 30.

V. 25. Bolestná je smrt jakákoli, bolestnější smrt způsobená pomluvou, křivou žalobou, kdy umírá člověk jako bezectný. A přece jest lépe i takto zemříti, nežli bezectně žíti dále.

V. 26a. lépe dle řeckého: „Nad zbožnými nemá moci." — Srv. Ž 124, 3. — Také proto, že zbožný chrání se styku s pomluvači a neposlouchá jejich štvavých řečí. Nad to Bůh své miláčky chrání zlých následků jazyka hříšného.

V. 27. „v něj" = v plamen.

V. 28n. zní správně takto:

»*Hle oplocuješ vinici svou trním;*
také svým ústům udělej dveře a závory.
Své stříbro a zlato zamykáš;
tak i pro svá slova měj váhu.

Oba verše varují čtenáře, aby sám zlým jazykem nepůsobil jiným neštěstí, za které bylo by mu pak pykati. Kdo nezneužívá jazyka, jedná také ve svém vlastním zájmu. Srv. Ž 38, 2; 140, 3.

Hlava 29.

1 Kdo činí milosrdenství, půjčuje bližnímu svému,
a kdo podává pomocnou ruku, zachovává přikázání.
2 Půjč bližnímu svému, když potřebuje,
a svým časem vrať zase bližnímu, (cos dlužen).
3 Drž slovo a dokaž mu, že jsi spolehlivý,
a najdeš vždycky, čeho ti bude třeba.
4 Mnozí pokládají půjčku za věc nalezenou,
a nesnáz činí těm, kteří pomohli jim.
5 Dokud nedostanou, líbají ruce toho, jenž dát má,
a slibujíce poníženě prosí.
6 Když dojde doba splátky, žádá za odklad,
mluví řeči tesklivé [a reptavé], a stěžuje si na (zlé) časy.
7 Může-li splatit, [zpírá se], sotva polovici všeho vrací,
pokládaje to takořka za věc nalezenou;
8 pak-li (platit) nemůže, připravuje ho o peníze jeho;
i bude jej míti bez viny za nepřítele,
9 nadávkami a zlořečením splatí,
a místo cti odvděčí se jemu pohanou.
10 Mnozí nepůjčují ne z nešlechetnosti,
ale bojí se, aby bez viny nepřišli o své.
11 Buď však k poníženému velkodušný,
a dávej mu almužnu poshověním.
12 Ujmi se chudého, protože zákon tak velí,
a nepouštěj ho s prázdnou, protože potřebuje.
13 Ztrácej peníze pro bratra a přítele svého
raději než abys schovával je pod kámen na zmar.
14 Skládej si poklad podle příkazů Nejvyššího,
i prospěje ti více nežli zlato.
15 Zavírej almužnu do srdce chudého,
a ona vyprosí tebe ze všeho zlého;
16—18 nad štít reků a nad kopí
proti nepříteli za tebe bojovat bude.

Hl. 29. — V. 1a. dle syr. lépe: „Kdo půjčuje, činí milosrdenství (almužnu) bližnímu.“ — K v. 1b srv. Dt 15, 7—11; Ex 22, 25; Lv 25, 36; Mt 5, 42; Lk 6, 35.

V. 2a. sluší zámožnějšímu, který má býti věřitelem, v. 2b sluší dlužníkovi.

V. 3. Kdo vrací, co si byl vypůjčil, snadno nachází úvěr podruhé.

V. 4. Ježto v. 4a opakován jest níže ve v. 7b, lépe v. 4a překládati dle syrského: „Mnoho dlužníků jest, kteří hledali úvěr“. — „nesnáz činí“ věřitelům nesplácejíce v čas, co si byli vypůjčili.

V. 5. Místo „slibujíce“ řec.: „o peníze bližního.“

V. 6. Místo „žádá za odklad“ dle řec.: „otálí“.

V. 7. Dlužník pokládá věc vypůjčenou za nález, ke kterému nikdo se nehlásí a který tedy může si nechati. Srv. v. 4

V. 8. „ho“ věřitele. — „jej“ dlužníka.

V. 10. „ne z nešlechetnosti“ = ne z nedostatku milosrdenství (v. 1). — Syr udává za důvod: „ale bojí se zbytečného sporu“.

V. 11. „poníženému“ neštěstím, chudobou. — „velkodušný“ = shovívavý.

V. 12. srv. s Lv 19, 10; 23, 22; Dt 15, 8. 11; 24, 12n.

V. 13. Srv. Mt 6, 19n; Lk 12, 33; Mk 10, 21; Jak 5, 2n; Mt 25, 15—28.

V. 14. Srv. Dt 15, 10; Přís 28, 27; Mt 19, 21; 1 Tim 6, 17—19.

V. 15. Místo „do srdce chudého“ řec.: „do svých pokladnic“ — „vyprosí tebe“ jakoby modlitba (Vulg). Srv. 17, 18n; Tob 4, 7. 11n; Kaz 11, 1.

19 Muž dobrý (rád) se zaručí za bližního svého;
a kdo ztratil stud, nechá ho na holičkách.
20 Na dobrodiní ručitele nezapomínej,
neboť obětoval se za tebe.
21 [Před ručitelem utíká hříšník a nečistý.]
22 Jmění ručitelovo připisuje sobě hříšník,
a nevděčník nechává na holičkách toho, který ho vysvobodil.
23 [Muž (rád) se zaručí za bližního svého,
ale bývá od toho, kdo stud ztratil, nechávén na holičkách.]
24 [Velezhoubné] ručení mnoho (již) zámožných zničilo,
a jako vlnobití mořské jimi zmítalo.
25 Muže bohaté z domova vyhnalo,
i potulovali se mezi národy cizími.
26 Hříšník, [jenž přestupuje příkazy Páně,]
upadá do ručení [zhoubného],
a kdo příliš mnoho podniká, upadá do soudů.
27 Pomáhej bližnímu dle možnosti své,
ale hleď se, abys nepadl (sám).

28 Hlavní živobytí jest voda a chléb,
pak oděv a dům na přikrytí nahoty.
29 Lepší je strava chudého pod stinnou střechou,
než hody skvostné v cizině.
30 S málem jako s mnohem spokojen buď,
a nebudeš slýchat potup od cizinců.
31 Život zlý jest dům od domu [potloukat se],
neboť v cizině nelze [důvěry mít aniž] otevřít ústa.

V. 19. Půjčiti někomu a zaručiti se za něho jsou pojmy blízké, proto po úryvku o onom následuje úryvek o tom o. — V. 19. svědčí ručiteli s náležitým zřetelem k 8, 16 (Přís 6, 1—5) V. 19b svědčí tomu, za koho bylo ručeno. Řádný ručenec zaplatí a tak vyváže ručitele z povinnosti. Nestoudný, nesvědomitý ručenec nezaplatí a nechá za sebe platiti ručitele; v tom smyslu ho „nechá na holičkách."

V. 20. V jaké nebezpečí vydává se ručitel, viz Přís 11, 15; 17, 18; 22, 26n.

V. 21. „hříšník a nečistý", který nechal ručitele na holičkách (v. 19b).

V. 22. se zřetelem k syr. překládá Peters:

»*Na dobrotu ručitelovu zapomíná hříšník;*
kdo však zapomíná na svého vysvoboditele, zapomíná na svého tvůrce.«

V. 23. je druhý překlad v. 19

V. 24. Přís 6, 1 n; 11, 15; srv. také výše 8, 15.

V. 26. „Hříšník" věrojatně proto, že za ručení žádá úrok a tím se dopouští lichvy; (Ex 22, 25; Lv 23, 36 n: Dt 23, 20 n). Takový podniká složité „obchody."

V. 27. „pomáhej bližnímu" ručením za něho. — „dle možnosti" = dle své zámožnosti. — „nepadl" = neučinil krach. Srv. Přís 6, 4.

V. 28. Spisovatel vrací se k úryvku 26, 25—27, 11. o životě obchodníkově. Líčí nyní, oč lépe jest doma skromně žíti nežli potloukati se cizinou za obchodem. — „na přikrytí nahoty" vztahuje se, jak samozřejmo, popředně na „oděv", na „dům" (= byt) toliko vzdálené (zeugma). — Srv. Horácovo:

»*Zůstane navždy sluhou, kdo nezví, jak i*
mála užíti.« (Přel. J. Čermák).

V. 30. Spisovatel naráží na židovské obchodníky, v cizině cestující, kterým se pohané posmívali pro jejich původ, národnost. — Srv. Přís 27, 26 n.

V. 31. Srv. 36, 28; Lk 10, 7.

32 Člověk hostí, [krmí] a napájí nevděčníky,
a k tomu jest mu hořké řeči slýchat:
33 „Pojď, cizinče, připrav stůl,
a tím, co máš, krm jiné.“
34 „Odejdi před vzácným přítelem mým,
potřebuji domu pro bratra, jenž jest mým hostem.“
35 Krušné jsou to věci tomu, kdo cit má:
výčitka pro rod a nadávka „lichvář“.

41. **O výchovu** (30, 1—13).

Hlava 30.

1 Kdo miluje syna svého, často jej mrská,
aby měl radost z posledních svých dob,
[a nemusil makati po dveřích sousedů svých].
2 Kdo svého syna ukázňuje, bude pro něho chválen
a mezi známými bude lze mu jím se chlubit.
3 Kdo učí syna svého, k závisti popudí nepřítele
a mezi přáteli bude lze mu jím se chlubit.
4 Umře-li otec jeho, bude, jakoby neumřel,
ježto podobného sobě zůstavil po sobě.
5 Za svého života vidí ho a má radost z něho,
při smrti své není zarmoucen,
[aniž jest zahanben před nepřáteli.]
6 Neboť zůstavuje obránce domu proti nepřátelům,
a přátelům odměnitele dobrodiní.

7 Kdo děti hýčká, bude zavazovat své rány,
a jak některé hlesne, zachvěje se srdce jeho.
8 Kůň nekrocený bude divoký,
a syn nekázněný bude vzpurný.

V. 32. Židovskému obchodníkovi bylo v cizině dávati dary, strojiti hostiny svým hostitelům, aby popřáno mu bylo přístřeší. Za to dostávalo se mu **málo vděku**. Pokud dával, bylo dobře; hned však, jak se naskytla příležitost, byl vyhozen, jak vyplývá z vv. nn.

V. 33 n. uvádí řeči hospodáře (pohana), u kterého Žid hledal pohostinství. — Místo „**jiné**“ řec. lépe: „**mne**“. — Za „**odejdi**“ řec. význačně dodává: „**cizinče!**“

V. 35. srv. s v. 30. — V. 35. uzavírá úryvek vv. 28—34. Z nadávky „**lichvář**“ vyplývá, že Židé půjčovali v cizině peníze na úrok, jak jim bylo zákonem (Ex 22, 25) dovoleno. Proto také jest tento úryvek (v. 28—35) přiřaděn k úryvku **o půjčování a ručení** (29, 1—27).

Hl. 30. — V. 1—13. možno pokládati za další část úryvku **o muži a ženě** (25, 1—26, 24).

V. 1. srv. s Přís 3, 12; 13, 24; 23, 13. — Otec, který řádně vychoval syna, bude se těšiti z příjemného stáří a nebude mu žebrati u sousedů proto, že ho nezdárný syn nechce živit.

V. 2. Srv. 42, 5; Přís 29, 17.

V. 3. Srv. Dt 4, 9.

V. 4. Srv. 3 Král 1, 48.

V. 5. Srv. Ž 126, 3—5.

V. 6. Srv. 3 Král 2, 5. 8; Přís 27, 10

V. 7. Kdo netrestá dětí, bude od nich později citelně bit a to tak, že jak se některé z nich ozve, již bude se chvíti, báti, aby rány zase nepadaly.

V. 8. Srv. Přís 29, 15.

9 Mazli se s dítětem, a nažene ti strachu;
pohrávej s ním, a zarmoutí tě.
10 Nesměj se s ním, abys nežel,
a tvé zuby aby naposled neztupěly.
11 Nedávej mu moci v mládí,
a nepřehlédej poklesků jeho.
12 Shýbej šíji jeho z mládí,
a tepej ho ze zadu, dokud jest malý,
aby snad se nezatvrdil a tobě se nevzepřel,
i měl bys bolest duše.
13 Ukázňuj syna svého a orej s ním,
aby tě neštěstí nestihlo pro jeho mrzkost.

42. **Lepší je zdraví a veselá mysl nežli bohatství** (30, 14—31, 2).

14 Lépe jest chuďasu zdravému a silnému,
nežli boháči mdlému a trápenému neduhem.
15 Zdraví duše ve svaté spravedlnosti jest lepší než všecko zlato [a stříbro]
a tělo silné (jest lepší) nežli bohatství nesmírné.
16 Není bohatství nad zdraví těla,
a není rozkoše nad radostnou mysl.
17 Lepší smrt nežli život hořký,
a věčný odpočinek nežli neduh trvalý.
18 Pamlsky, kterých nemohou užíti zavřená ústa,
jsou jako pokrmy rozložené kolem hrobu.
19 Co prospěje obět modle?
Vždyť nejí aniž čichá;
20 tak i (nemocí) stižený od Pána,
[jenž nese odplatu hříchu];
21 očima (bohatství) vidí a vzdychá,
jako kleštěnec, jenž pannu objímá [a vzdychá].

V. 9. Láska k dětem nesmí býti na úkor žádoucí vážnosti rodičů. — Srv. Přís 1, 10; 16, 29; 24, 28.

V. 10. „neztupěly“ od skřípání nad bezbožností synovou. Srv. Jer 31, 29; Ez 18, 2.

V. 11. „moc“ = velkou svobodu.

V. 12. Srv. 7, 25; Přís 22, 6.

V. 13. „orej s ním“ = zatěž jho jeho (hebr.) t. j. přitlač na něho. — V. 13b dle hebr.: „aby ve své pošetilosti nezbujněl proti tobě.“

V. 15. dle hebr. a syr. lépe:

Zdravý život jest milejší mi nežli zlato,
a radostná mysl milejší nežli perly.

V. 17. Srv. Job 3, 11 nn.

V. 18. „pokrmy rozložené kolem hrobu“ a obětované mrtvým, kteří jich nemohou požíti. Srv. Tob 4, 18. Hebr. lépe:

»*Pamlsky nakupené na zavřená ústa*
jsou (jako) *obět postavená před modlu.*«

V. 19. Srv Dan 14, 6.

V. 20. dle hebr.:

»*tak i ten, kdo bohatství má,*
ale majetku svého nemůže užívati.«

V. 21. Srv. 20, 2; Is 56, 3.

22 Zasmušilosti se neoddávej,
a netrap sám sebe svým přemítáním.
23 Veselost srdce — toť je člověkův život,
[a poklad svatosti bez nedostatku],
a radost muže — dlouhý věk.
24 Miluj sebe sama [Bohu se líbě a drž se;]
uklidni své srdce [aby svaté bylo],
a zasmušilost zapuď daleko od sebe!
25 Mnohé totiž zasmušilost zahubila,
a užitku z ní není.
26 Závist a hněv ukracují života,
a starostlivost přivádí před časem stáří.
27 Jasná mysl osvědčuje se také při jídle;
neboť jídlo její bývá pečlivě připraveno.

Hlava 31.

1 Bezesnost boháčova vysušuje (mu) tělo,
a starostlivost odnímá mu spánek;
2 starostlivost, jak bude, převrací mysl;
(jako) těžká nemoc činí duši vážnou.

43. **Bohatství svádí ke hříchům** (31, 3—11)

3 Boháč se namáhá, by nahromadil statků,
a když odpočívá, do syta užívá rozkoší svých;
4 chuďas se namáhá při skrovném živobytí,
a konec konců žebrákem bývá.
5 Kdo miluje zlato, nebude spravedliv;
a kdo se honí za zkázou, bude jí nasycen.
6 Mnozí přišli ku pádu pro zlato,
a pro jeho lesk je záhuba stihla.

V. 23. Srv. 26, 4; Přís 17, 22; Kaz 3, 12.
V. 24. Ve svém vlastním zájmu varuj se zasmušilosti. (= „Miluj sebe sama“ = „domluv duši své“ hebr.)
V. 25. Srv. 38, 19; Přís 15, 13; 2 Kor 7, 10.
V. 26. Srv. Přís 14, 30; Kaz 11, 10.
V. 27. Srv. Přís 15, 15. — Dle hebr. přelož:

»*Spánek člověka radostného jest jako pamlsek,*
a co jí, jde mu k duhu.«

Hl. 31. — V. 1. Srv. 11, 14; Kaz 5, 12; 1 Tim 6, 9 n.
V. 2. dle hebr. zní takto:

»*Starost o živobytí zahání spánek,*
ba více nežli těžká nemoc ubírá spánku.«

V. 3 n. srv. s Lk 12, 18 n. — „konec konců“ = když odpočívá. — Spisovatel chce říci, že chudému, ježto chud m zůstává, nehrozí nebezpečí, že se oddá rozkošnictví jako boháč.
V. 5b. dle hebr. lépe: „a kdo se honí za penězi, zbloudí tím.“ Srv. Přís 28, 29; 1 Tim 6, 9.
V. 6b. dle řec. lépe: „ačkoli zkázu měli před očima“. — Ačkoli je nebezpečí do očí bilo, nedbali ho. — Srv. Juvenalovo:

»*K zákonu úcta jaká kdy,*
Strach kdy jaký neb stud jest náhlícího lakomce?« (Přel. Čermák)

7 Dřevem úrazu bývá zlato těm, kteří mu obětují;
[běda těm, kteří se honí za ním]
a každý neopatrný zahyne jím.

8 Šťasten boháč, který shledán byl bez vady,
který za zlatým kovem nehonil se,
[po penězích, po pokladech nedychtil].
9 Kdo je takový? Abychom ho chválili!
Neboť činil divy v životě svém.
10 Kdo se osvědčil v bohatství, že zůstal bezvadný?
Budiž jemu [věčná] sláva [vzdávána]!
Kdo mohl přestoupit a nepřestoupil,
kdo zlé činiti a neučinil?
11 Proto jest upevněno štěstí jeho [od Pána],
a jeho almužny hlásat bude [všecka] obec [svatých].

44 **Jak se chovati na hostinách** (31, 12—32, 17)

12 Sedíš-li za velikým stolem,
neotvírej na něj hrdla svého [první]
13 Neříkej: „Mnoho je toho na něm;“
14 pamatuj, že zlé jest oko hltavé.
15 Co jest horšího stvořeno než oko?
Proto slzívá pro každou věc.
16 Kam (druh) pohledí, tam nevztahuj své ruky [první],
[aby tobě, chtivostí zprzněnému nebylo se hanbit,]
17 abys nebyl zahanben na hostině.
18 Suď o tužbách bližního podle sebe,
(a při všem, co činíš, uvažuj!)
19 Jez jako [slušný] člověk co je ti předloženo,
aby ses nezprotivil, kdybys mnoho hltal.
20 Přestaň první, neb je to ukázněnost,
a nebuď nenasytný, abys nenarazil.

V. 7. „kteří mu obětují“ zbožňujíce je jako modlu. Srv. Kol. 3, 5. — V. 7a. dle hebr. prostě: „Neboť úrazem bývá pošetilci“ — „zahyne jím“ — byv jím chycen (hebr.).

V. 8—11a. bývá čten na svátky vyznavačů nebiskupů (na př. na sv. Aloise).

V. 8. srv. Mt 19, 24. — „nehonil se“ = nechodil tak, že se odchýlil od zákona a tím též od Boha.

V. 9. Místo „v životě svém“ správně dle hebr. i řec.: „v lidu svém“. — Tak vzácný zjev jest svatý boháč!

V. 11. „almužny“ = dobročinné skutky vůbec. Srv. Přís 29, 14.

V. 12. Boháč bývá častěji na hostinách, které ohrožují zdraví; proto vhodno tu promluviti o tom, jak dlužno na hostinách chovati se. — V. 12. zakazuje nezřízenou chtivost jídel předložených.

V. 13n. kárá sobeckost, která by nejraději všecko sama chtěla a jiným nic nepřeje. — Srv. 14, 8—10; 35, 11 n; Mt 20, 15.

V. 15. „horšího“ = závistivějšího. Srv. Mt 20, 15. V. 15b po způsobu haggady (zvláštní slovesný druh židovský) dokazuje, že jest oko příčinou mnohých hříchů, a proto že za trest musí roniti slzy. (Peters).

V. 16. Srv. níže v. 21; Lk 14, 9.

V. 17. dle hebr. lépe: „abys nesrazil se s ním v míse“.

V. 18b. dlužno doplniti z hebr.: „proto všímej si všeho, co máš v nenávisti“. T. j. Co se hnusí tobě na jiném, hnusilo by se také tvému spolustolovníkovi na tobě, a proto se toho vystříhej!

V. 19. „člověk“ je dle hebr. „muž“ (ne tedy dítě).

V. 19b. dle hebr. zakazuje „srkati“ (při pití).

21 A sedíš-li mezi mnohými,
nevztahuj prve než oni své ruky,
[aniž první žádej píti.]

22 Viz, dosti má člověk ukázněný na mále [vína],
ve spánku ho neobtíží [a bolesti nepocítí].
23 Bezesnost, zvracení a bolení má člověk nenasytný;
24 spánek zdravý má člověk střídmý,
až ráno vstane, bude veselé mysli.
25 Kdybys pak byl přinucen mnoho jísti,
vstaň ze společnosti, vyvrať, i polehčí se tobě,
[a neuvedeš na své tělo nemoci.]
26 Slyš mne, synu, a nepohrdej mnou,
a na konec shledáš (jak pravdivá jsou) slova má.
27 Ve všech pracích svých buď obratný,
i nepotká tě žádná nehoda.
28 Člověka u jídla slušného chváliti budou rty [mnohých],
a (to) svědectví o jeho správnosti bude stálé.
29 Na neslušného u jídla reptati bude město,
a (to) svědectví o jeho nešlechetnosti bude trvalé.

30 Nedodávej odvahy těm, kteří si libují ve víně,
neboť mnohé víno zahubilo.
31 Oheň zkouší tvrdé železo;
tak i víno prozradí srdce opojených nadutců.
32 Lidem [střízlivým] víno je totéž co život,
mírně-li je budeš píti [budeš střízlivý].
33 Jaký jest život člověka, jenž postrádá vína?
34 [Co obírá o život? Smrt.]
35 Víno jest od počátku stvořeno k obveselení.
[A ne k opilství.]
36 Radost duše a (rozkoš) srdce
jest víno mírně pité.
37 [Zdraví duše i těla je střídmý nápoj.]
38 Víno mnoho pité rozdrážďuje,
a působí hněv i mnohé pády.

V. 22b. dle hebr.: „i nebude mu na lůžku horko", nebude tedy z těžka dýchati (řec).

V. 23. Srv. 37, 33.

V. 25. „přinucen" od hostitele ustavičně pobízejícího.

V. 27. „ve všech pracích", tedy i na hostině „buď obratný", abys nenarazil proti pravidlům společenské slušnosti při jídle.

V. 30. počíná úryvek o nápoji. — V. 30a dlužno správně přeložiti: „A také ve víně nebudiž velikánem". Srv. Is 5, 22.

V. 31. dle hebr. prostě:

Výheň zkouší práci kovářovu;
tak i víno zkoumá posměvače.

Jako železo (ocel) položené do ohně ukazuje, jaké tvrdosti uměl kovář mu dodati (je zakaliti atd.), tak ve víně v opojení ukazují se srdce lidská. — „Ve víně pravda"!

V. 32—35. srv. s Sdc 9, 13; Ž 103, 15; Kaz 10, 19.

V. 36 n. „mírně" a „v pravý čas" (hebr. řec).

V. 38 n. dle hebr.:

»Bolest hlavy, hořkost a potupa
jest víno pité v hádce a ve hněvu.«

39 Hořkost duše jest víno mnoho pité.
40 Rozvášněnost z opojení vede pošetilce k úrazu,
umenšuje síly a dělá rány.
41 Na hostině, při víně, nekárej bližního,
a nepohrdej jím při jeho veselosti;
42 slov hanlivých neříkej mu,
a nedotírej na něho pohledávkou.

Hlava 32

1 Správcem tě ustanovili? Nevynášej se,
buď mezi nimi jako jeden z nich.
2 Péči měj (prve) o ně, a pak se posaď;
až vše, co je tvá povinnost, vykonáš, sedni si,
3 aby dostalo se tobě od nich radosti,
jakož i ozdoby za (tvou) laskavost — věnce,
[abys došel uznání pozvaných].
4 Mluv, kdo jsi starší, neboť na tebe sluší,
5 abys ujal slovo s bedlivou rozvahou, a nepřekážej hudbě.
6 Kde není poslechu, neplýtvej řečí,
a v nevhod se nevynášej moudrostí svou.
7 Kamének rubínový na zlatém šperku
jest vyrovnaná hudba při kvasu a víně.
8 Razítko smaragdové obložené zlatem
je spád hudby při víně lahodném [a mírném].

9 [Poslouchej mlčky a za uctivost přijde tobě obliba.]
10 Jinochu, mluv, jsi-li k tomu nucen;
11 sotva (odpovídej), byl-li bys dvakráte tázán.
12 Obsažně mluv mnoho (málem),
buď jako nevědomý, mlčky poslouchej,
[a také se dotazuj.]
13 Mezi velmoži nebuď opovážlivý,
a kde jsou starší, mnoho nepovídej.

V. 40a. dle hebr prostě: „Mnoho vína bývá pošetilci na úraz“ (léčkou).
V. 41. Srv. 8, 13.
V. 42. Srv. 29, 25.
Hl. 32. — V. 1. Hodovníci řečtí a římští vyvolili ze sebe obyčejně správce hostiny, kterému bylo pečovati o vše, a kterého nazývali „králem“ nebo „mistrem“. Srv. Jan 2, 8; 2 Mach 2, 27 n.
V. 2. „o ně“ — o hodovníky. — „si sedni“ vlastně „si přilehni“ dle obyčeje starých, kteří při jídle na pohovkáchležívali.
V. 3. „Kvasmistr“ bude míti radost z hodovníků, vysloví-li mu uznání, že vzorně všecko opatřil.
V. 5b. dle hebr.: „ale buď skromný s moudrostí a nepřekážej zpěvu“. — O zpěvu při hostině srv. 2 Sam 19, 36 a o hudbě Is 5, 12.
V. 6. „Kde není poslechu“ = „Na místě vína“ (hebr).
V. 7. srv. s Přís 25, 11. — „rubínem“ přeloženo tu hebr. „ódem“. Srv. Ex 28, 17 n. — „vyrovnaná“ taktem, tedy hudba (zpěv) do taktu.
V. 8. „hudby“ a zpěvu. — „Razítko“ = prsten.
V. 9. opakován níže (v. 14c).
V. 12b. lépe dle hebr.: „buď jako člověk, jenž (mnoho) ví, ale přes to mlčí.“
V. 13. „nebuď opovážlivý“ — abys chápal se slova.

14 Před krupobitím bývají blesky,
a před skromností chodí přízeň,
[a za uctivost přijde tobě obliba].
15 Když pak jest hodina vstáti, nelenuj si,
ale běž domů [první], tam se uchyl,
16 tam si hrej a vykonávej nápady své,
ale nehřeš zpupnými slovy.
17 A za to všecko dobrořeč Pánu, který tě učinil,
a napájí tebe veškerou svou slastí.

VII. Hledejte moudrosti v této knize (32, 18—33, 19).

Bohabojný, učící se zákonu, naučí se dobře mu rozuměti, zejména mudřec a učitel zákona (32, 18—21). Rozvážný radí se se zákonem, ne tak posměvač (32, 22n). Radí se před činem (v. 24), vyhýbá se nebezpečí jednati proti zákonu, t. j. hřešiti (v. 25n), dbá hlasu svého svědomí (v. 27). K té snaze připojuje důvěru v Boha, (v. 28). Odměna za bohabojnost (33, 1—3). Mudřec, zejména učitel moudrosti, připraví se na svůj úřad, připraví se na každou přednášku (v. 4). Toho není schopen lehkomyslný pošetilec (v. 5n) Jako totiž jsou řízením Božím protivy v životě bohoslužebném, v osudech lidí i národů, v přírodě, tak jest i spravedlivec proti hříšníkovi (v. 7—15). Sirachovec přišel sice pozdě na svět, ale přece s pomocí Boží podařilo se mu sebrati mnoho mudroslovných průpovědí, které ve své knize uložil a kterým chce získati pozornost zejména těch. kdož jsou v čele národa (v. 16—19).

18 Kdož se bojí Pána, dojdou poučení [jeho],
a kdož ho pilně hledají, najdou požehnání.
19 Kdo dbá zákona, bude jím naplněn,
ale pokrytci bude kamenem úrazu.
20 Bohabojní najdou, co je dle práva,
a spravedlivé výroky rozsvítí jako světlo.
21 Člověk hříšný vyhýbá se pokárání,
a dle svého přání nalézá vytáčky.

22 Muž rozvážný nezavrhuje rady;
ale posměvač zpupný nezná bázně;

V. 14. Prve nežli skromný počne mluviti, získal si posluchače svým skromným zjevem. (Peters). — V. 14c = v. 9.

V. 16. „nápady" = libůstky, které přivádí nálada, rozmar.

V. 16b. opravuje Peters: „v bázni Boží a ne v hanbě".

V. 17. Srv. Dt 8, 10; Ž 35, 9.

V. 18. Hospodina „pilně hledají" ti, kteří usilují poznati jeho vůli, uloženou v zákoně a dle toho, co nalezli, snaží se upřímně uspořádati svůj život (náboženskomravní), a tím si zjednati u Boha přízeň. Čtou, studují zákon, dle něho žijí a vyprošují si k obému Boží požehnání, světlo, sílu, i odměnu, kterou zákon slibuje.

V. 19. „bude jím naplněn" = znalostí jeho, navykne si jej zachovávati vždy a všude. — „dbá" = „hledá". — Jinak ten, kdo studuje zákon, nemá dobré vůle dle něho žíti („pokrytec").

V. 20. „jako světlo" = jako pochodně, které budou svítit jiným.

V. 21. „Hříšník" = „pokrytec" v. 19. Lne k nějakému hříchu, zamítá poučení zákona, které ten hřích zavrhuje a kárá („pokárání") a hledí si zákon vyložiti tak, aby jeho hřích nebyl jím zakazován (skrucuje zákon, hledá „vytáčky").

V. 22. přelož s Petersem:

»*Moudrý muž nezastírá smyslu* (zákona),
zpupný a posměvač nedbají zákona«.

23 [a když učinil (něco) dle své hlavy, neporadiv se,
tím, za čím se hnal, bude pokárán.]

24 Synu, bez rady nic nečiň,
i nebudeš po činu litovati.
25 Na cestě nebezpečné nechoď,
i nebudeš klopýtat o kameny,
ani nesnadné cestě se nesvěřuj,
[abys života svého neohrozil.]
26 I před dětmi svými střež se,
[a před domácími měj se na pozoru.]
27 Při každém skutku svém dbej věrně svědomí svého,
neboť to jest zachovávání přikázání.

28 Kdo věří Bohu, pilen jest přikázání,
a kdo v něho doufá, nebude zahanben.

Hlava 33.

1 Toho, kdo se bojí Pána, nepotká neštěstí,
ale v pokušení zachová ho Bůh a zbaví ho zlého.
2 Moudrý nemá v nenávisti zákona,
a nebude ztroskotán jako loď v bouři.
3 Člověk rozumný věrný jest zákonu Božímu,
a zákon jest věrný jemu.

4 Kdo chce otázku zodpovědět, připraví si slova,
i budou požádaného poslouchati;
sebere své vědomosti, a pak teprv odpoví.
5 Srdce bláznovo jest jako u vozu kolo,
a jako točící se osa jest myšlení jeho.

V. 23. jest věrojatně pozdější dodatek. — „neporadiv se" se zákonem, nevyšetřiv pravého jeho smyslu.

V. 24. „bez rady" se zněním zákona, tedy se svědomím bludným nebo pochybným.

V. 25. Vystříhej se nebezpečí a příležitosti ke hříchu! — Místo 25cd 26ab čti:

»*Nesvěřuj se cestě prosté lupičů* (zdánlivě bezpečné)
a na svém konci měj se na pozoru! (i když jsi na konci této cesty a dosud tě nepotkalo neštěstí).

V. 27. „to" jednati dle svědomí a nikoli proti němu. Srv. Přís 16, 17; 19, 16.
V. 28a. dle hebr. „zákon zachovává, kdo dbá svědomí svého".
Hl. 33. — V. 1. Srv. Ž 90, 10; Přís 3, 23; 12, 21.
V. 2. Srv. Ž 1, 2; 118, 97.
V. 3. dle opravy Petersovy:

»*Rozumný muž dbá slova Božího,*
neť jeho zákon spolehlivý jako posvátné osudí.«

O tomto srv. Ex 28, 30; Lv 8, 8.
V. 4. přelož:

»*Připrav si řeč i budou tě poslouchati;*
sestav poučení a odpověz«

Smysl v. 4—6: Byv otázán (jakožto učitel) uvaž věc důkladně prve než odpovíš (v. 4). Toho pošetilec nedovede, ježto neumí svého myšlení soustřediti (v. 5). Byv otázán pomáhá si rychlým blábolením a laciným smíchem (v. 6). Peters.
V. 5. „Kola u vozu" (v. 5a) točila se spolu s „osou" (v. 5b).

6 **Bujný** hřebec jest přítel posměvač;
pod každým, kdo na něm sedí, řehce.

7 Proč den (jeden) vyniká nad (jiné) dny,
když všecko světlo denní celý rok jest od slunce?
8 Moudrostí Páně rozlišeny jsou (dny),
[když bylo stvořeno slunce, jež příkazu dbá;]
9 (Bůh) učinil všelijaké časy a v nich svátky,
[i slaví se o nich svátky přesně dle času].
10 Z nich některé Bůh povýšil a posvětil,
jiné pak zařadil do dnů všedních.
10c Také všichni lidé ze země jsou
a z hlíny, ze které stvořen byl Adam;
11 ale v množství (své) moudrosti rozlišil je Pán,
a všelijaké cesty jim ustanovil.
12 Některé z nich požehnal a povýšil,
některé posvětil a přiblížil k sobě;
(jiným) z nich zlořečil a ponížil,
svrhl je s místa jim vykázaného.
13 Jako jest hlína v rukou hrnčířových,
ze které může tvořiti, jak za dobré uzná,
14 [kterou může zpracovati dle libosti jakkoliv,]
tak je člověk v rukou svého tvůrce,
on mu dává dle soudu svého.
15 Proti zlému je dobro a proti smrti život;
tak i proti člověku spravedlivému hříšník.
Tak hleď i na všecka díla Nejvyššího,
dvě a dvě, jedno proti druhému jest.

16 Já pak pozdní člověk namáhal jsem se
jako ten, kdo sbírá paběrky po vinobraní.
17 Ale i já jsem doufal v Boží požehnání,
i naplnil jsem lis jako ten, kdo víno sbírá.
18 Vizte, že jsem ne pro sebe (jen) pracoval,
ale pro všecky, kdož hledají poučení.

V. 6. Hřebec řehce po klisně bez ohledu na toho, kdo na něm sedí. Také pošetilec odpovídá nemastnými, urážlivými vtipy bez ohledu na tázajícího se, jen když si uleví.

V. 7. Jako Bůh všelijak lidstvo roztřídil, tak ustanovil také učitele a posluchače. Sirachovec jest povolán od Boha za učitele = proto posluchači a čtenáři jeho mají dbáti, když mluví nebo píše (v. 16—19).

V. 8 n. odpovídá na otázku v. 7a. Srv. Gn 1, 14; Ex 12, 14; 20, 8; 23, 14.

V. 10. srv. s Gn 2, 3; Ex 20, 11.

V. 11. srv. s Gn 11, 8. — Řím 11, 33. — „cesty“ = osudy.

V. 12. „požehnal“ národu israelskému. — „přiblížil k sobě“ Levity a Áronovce; ty si také „posvětil“.

V. 13 n. Srv. níže s 38, 32 n; Jer 18, 6; Řím 9, 20 n.

V. 15. Srv. Kaz 7, 15; Is 45, 7. — V. 15d srv. s 42, 25.

V. 16. „Já“ Sirachovec. Viz úvod str. 682 n. Srv. 24, 47. Jiní svatopisci, kteří napsali před Sirachovcem mudroslovné knihy, byli jako vinaři, kteří nahromadili ve sklepě svých spisů množství dobrého vína. Sirachovec, který přišel na svět po nich, hodlal toliko paběrky, po nich na vinici mudrosloví zbylé, sebrati. Ale Bůh mu požehnal, že mohl naplniti svou knihu množstvím průpovědí jako vinař sklep, (jako spisovatelé starší).

V. 18. = 24, 47.

19 Slyšte mne, velmoži i všichni lidé,
a správcové obce poslouchejte!

45 Poučení pro hospodáře (33, 20—32).

Nevzdávej se vlastnictví, pokud jsi živ (33, 20—24). Jak nakládati s otroky (33, 25—32).

20 Synu ni ženě, bratru ni příteli
nedávej nad sebou moci, pokud žiješ;
a neodevzdávej jinému jmění svého,
aby ti nebylo s lítostí o ně (zase) prositi.
21 Dokud ještě jsi živ a dýcháš,
ať tebe nevystřídá žádný člověk.
22 Jeť lépe, by děti tvé prosily tebe,
než abys ty byl odkázán na ruce dětí svých.
23 Ve všelikých svých pracích měj vrch,
24 nedopusť poskvrny na svou čest;
v den, kdy dokonáš svůj život,
až budeš skonávat, rozděl své dědictví.

25 Píce a hůl a břímě oslů;
chléb a kázeň a práce otrokovi.
26 Pracuje-li v kázni, hledá odpočinku;
uvolni mu ruce, i bude hledat svobody.
27 Jho a otěž shýbají šíji [tvrdou];
[a otroka skloňuje ustavičně zaměstnání;]
28 otroku zlovolnému bití a pouta.
Pošli ho na práci, ať nezahálí;
29 neboť mnohé zlobě naučí zahálka.
30 Do práce ho postav, jak mu patří;
nebude-li poslouchati, shýbej ho pouty;
ale přespříliš neukládej žádnému člověku,
a proti právu nečiň nic [závažného].

V. 19. Mocní tohoto světa mají také veliký vliv mravní na své poddané, proto je tu Sir popředně oslovuje. Srv. Moudr 1, 1; 6, 2; Ž 2, 10.

V. 20cd. lepe položiti za v. 21.

V. 21. „nevystřídá“ v držbě majetku a moci.

V. 22. „odkázán by byl na ruce dětí“, kdyby mu bylo na ně hleděti, až mu dají z milosti čeho potřebuje, jako pán sluhovi nebo žebrákovi. Srv. Ž 122 2; 144, 15.

V. 23. „měj vrch“ jakožto hospodář.

V. 24. „až budeš skonávat“ — ne dříve. Srv. 4 Král 20, 1.

V. 25. počíná hospodářovi doporučovati přísnost a přece lidskost vůči otrokům (v. 25—32). — Osel nebyl na starém Východě zvířetem opovrženým jako u nás! — Srv. Přís 26, 3; 29, 19.

V. 26. „hledá odpočinku“ jsa unaven a nenapadá mu, aby se pokusil utéci svému pánovi. Dle řeckého však: „Pracuj otrokem, a budeš míti pokoj“, t. j. zaměstnávej otroka, aby neměl kdy mysliti na útěk; prací jsa unaven nebude bujněti, nebude se ti vzpouzeti, budeš bez starostí.

V. 27. Srv. níže 42, 5.

V. 29. Srv. Ez 16, 49; 2 Sol 3, 11 n.

V. 30c. možno také přeložiti: „ale nevynášej se nad žádného člověka“. — Srv. 7, 32; Přís 29, 19.

31 Máš-li otroka [věrného], budiž tobě jako tvá duše,
a jako s bratrem, tak s ním nakládej,
neboť krvavě jsi ho nabyl.
32 Ublížíš-li mu nespravedlivě, dá se (ti) na útěk;
[zdvihne-li se pak a uteče, koho se tázat]
a na které cestě ho hledat, nevíš.

46. **Zkušenost učí, že útočiště dlužno hledati nikoli u snářů a hadačů, ale u Boha** (34, 1—20).

Hlava 34.

1 Jalovou nadějí a lží se kojí muž nesmyslný,
a sny rozčilují nerozumné.
2 Jako kdo lapá stín a honí vítr,
tak i ten, kdo se spoléhá na [klamné] sny.
3 Co se zdá ve snu, jest obraz skutečného,
místo člověka cosi člověku podobného.
4 Od nečistého co může být očištěno,
a od lháře co může pravého být pověděno?
5 Věštění [bludné] a hadačství [lživá] a sny [zločinců] nicotné jsou,
6 a jako žena ku porodu pracující srdce [tvé] přeludy trpí.
Neposlal-li jich Nejvyšší, aby tě navštívil,
nevěnuj jim pozornosti.
7 Neboť sny uvedly mnohé (již) v blud,
a padli ti, kteří doufali v ně.
8 Bez klamu bude splněno slovo zákona,
a moudrost úst spolehlivých bude uskutečněna.

9 [Kdo nemá zkušeností, co ví?]
Muž ve mnohých věcech vzdělaný ví mnoho,
a kdo se naučil mnohému, vypravuje moudře.

V. 31. „tvá duše“ = ty sám. — Srv. Fil 10. 12. — K v. 31a dodej dle řec.: „Neboť jako ty sám je ti potřebný“ t. j. v hospodářství je třeba otroka jako pána. — „krvavě jsi ho nabyl“ — válečník vydává v nebezpečí život svůj a dle toho dlužno ceniti otroka, jehož právem válečným nabyl; také koupený otrok představuje značný majetek, se kterým dlužno šetrně nakládati.

V. 32. Dle Dt 23, 15n. neměl Israelita poslati zpět otroka, který se k němu utekl, proto nebylo pánovi snadno dostati ho zpět.

Hl. 34. — V. 1. Spisovatel zmíniv se 33, 32b o způsobu, jakým bylo by možno uprchlého otroka nalézti, dává pánovi výstrahu, aby nepátral po něm skrze hadače, vykladače snů, jak staří pověrčivé činívali. — „rozčilují“ budíce růžové naděje.

V. 2. Srv. Přís 27, 16; Jer 29, 8.

V. 3. Sen je toliko výplod mysli a ozvěna srdce, ale nic skutečného. — Srv. Přís 27, 19.

V. 4. Jako nemůže člověk nečistý nic očistit ale naopak dotykem všecko znečišťuje, tak ani od lháře nelze čekati pravdy. Lháři jsou však sny. Totéž dlužno říci o hadačích (v. 5). Srv. Job 14, 4.

V. 5b. dle syrského lépe: „a co si přeješ, srdce si vymýšlí.“

V. 6. „jich“ = snů. Srv. Gn 20, 3; 37, 5; 41, 1; Nm 12, 6; 1 Král 28, 6; Job 33, 15; Joel 2, 28 a jj.

V. 8. Sliby snů jsou chyby. Co však slibuje zákon, jistojistě se splní. — Sliby zákona rozpřádá mudřec, učitel zákona, také Sirachovec (= „moudrost úst spolehlivých“). Proto jest radno s ním se raditi (v. 9—20).

V. 9. Učiteli zákona třeba 1. vzdělání, studia, 2. zkušeností, zažitků a 3. cestování. — (v. 9—11).

10 Kdo nemá zkušeností, málo ví,
kdo pak v mnohých zemích byl, má mnoho zběhlostí.
11 [Kdo nemá zkušeností, co ví?
Kdo byl oklamán, bude plný šibalství.]
12 Mnohé věci spatřil jsem na cestách,
a poznal jsem více než slovy podávám.
13 Vícekrát byl jsem až v nebezpečí smrti [pro tyto věci]
a vysvobozen jsem byl milostí Boží.

14 Duch bojících se Boha bude chráněn,
[a ježto dojde u něho povšimnutí, bude požehnán.]
15 Neboť naděje jejich se opírá o toho, který je vysvobozuje,
[a Boží oči hledí na ty, kdož milují ho.]
16 Kdo se bojí Pána, tomu netřeba se strachovati,
ani děsiti se, neboť on jest naděje jeho.
17 Duše toho, kdo se bojí Pána je (proto) blahoslavená.
18 Na koho upírá oči a kdo jest opora jeho?
19 Oči Páně (hledí) na ty, kteří se ho bojí;
obrana mocná, opora silná,
záštita proti vedru, a stínidlo proti polednímu žáru,
ochrana před úrazem, a pomoc proti pádu
20 je ten, který povznáší duše, osvěcuje oči,
dává zdraví a život a požehnání.

47. **O obětech, jaké býti mají a nemají** (34, 21—35, 26).

21 Obět z nespravedlivě nabytého jest poskvrněná,
a (takové) posměchy nespravedlivých nejsou bohulibé.
22 [Pánu (se líbí) toliko ti, kteří doufají v něho
chodíce po cestě pravdy a spravedlnosti.]
23 Darů lidí bezbožných neschvaluje Nejvyšší,
[neshlédá na oběti nespravedlivých]
a neslituje se nad hříchy pro množství obětí jejich.
24 Kdo obětuje ze statku chudých,
zabíjí takořka syna před očima otce jeho.

V. 10. „zkušeností“ i trpkých, tedy i pokušení. — V. 10b slovně dle Vulg: „Kdož pak v mnohých věcech byl, rozmnožuje zlost“. (Nesprávný překlad).

V. 11a. opakuje 9a. — V. 11b jest jiný nesprávný překlad v. 10b.

V. 12b. dle Vulg nesprávně: „a velmi mnohé způsoby mluvení“ (spatřil jsem), t. j. slyšel jsem všelijaké řeči různých národů.

V. 13. srv. s 2 Kor 11, 26. — Té „milosti Boží“ se dostává bohabojným (v. 14 nn).

V. 14. „bude chráněn“ a tedy žíti. Dle syr v. 14a „přání bohabojného Pán splňuje“.

V. 16. Srv. Ž 22, 4; 111, 7 n; Přís 3, 23—25; 28, 1; 1 Petr 3, 14.

V. 19. Místo „kteří se ho bojí“ dle řec.: „kteří ho milují“. — Srv. 14, 27; 15, 20; Ž 32, 18; 33, 16; Is 4, 6.

V. 20. „povznáší“ = občerstvuje. — Srv. Ž 12, 4; Bar 1, 12.

V. 21. počíná líčiti pravou bohabojnost, kterou předchozí vv. tolik vychvalovaly. Netkví toliko ve vnějším podávání oběti a postech! — „posměch“ = paškvil. — Srv. Přís 21, 27.

V. 23. Srv. Přís 15, 8.

V. 24. Bůh = otec chudých.

25 Chléb skrovný jest život chudých;
kdo jim jej odpírá, jest krvelačník.
26 Kdo bere chléb [v potu dobytý] bližnímu, jest jako ten, kdo ho zabíjí;
27 [kdo] prolévá krev [a] kdo dělníku zadržuje mzdu [, jsou bratři].
28 Když jeden staví a druhý boří,
co jim z toho pojde, leč práce?
29 Když se jeden modlí a druhý zlořečí,
čí hlas vyslyší Bůh?
30 Umývá-li se mrtvolou znečištěný a zase dotýká se jí,
co mu prospívá, že se omyl?
31 Tak i člověk, který se postí za své hříchy,
ale opět se jich dopouští;
co mu to prospěje, že se mrtví,
modlitbu jeho kdo vyslyší?

Hlava 35.

1 Kdo zachovává zákon, přináší mnoho obětí;
2 obět blaha jest pilnu býti přikázání
[a daleko býti všeliké nepravosti.
3 Obět smíru za viny a modlitba za hříchy
jest vystříhati se nespravedlnosti.]
4 Kdo lásku prokazuje, podává bílou mouku;
a kdo činí milosrdenství, podává obět (chvály).
5 Milé jest Pánu vyhýbat se nešlechetnosti,
a obět smírná jest vyhýbat se nespravedlnosti.
6 Neukazuj se před obličejem Páně s prázdnou,
7 neboť to všecko se děje pro Boží přikázání.
8 Obět spravedlivého naplňuje oltář tukem,
a vůně její (stoupá) před Nejvyššího.
9 Obět spravedlivého příjemná jest,
a na její připomínku Pán nezapomene.

V. 25. Místo „skrovný" syr.: „milosrdenství". — Srv. Dt 24, 15; Tob 4, 15.

V. 26. Srv. Přís 28, 24. — Gn 3, 19.

V. 27. Srv. 7, 22; Tob 4, 15; Dt 24, 14.

V. 28. „staví", kdo přináší oběti Bohu, ale „boří" a ničí je bližní, který obětujícímu klne proto, že mu nespravedlivě vzal majetek, jehož nyní užívá za dar obětní!

V. 29. na tom obětním daru lpí modlitba obětujícího nespravedlivce, ale také kletba toho, jemuž byl ukřivdil!

V. 30. Srv. Nm 19, 11 nn — Přís 26, 11.

V. 31. Půst je také jakási obět. Srv. Lv 23, 27; Nm 23, 7 n. O smírné účinnosti postu srv. Lv 16, 29 n; 23, 27 n; Joel 2, 12.

Hl. 35. — V. 2. „Obět blaha" = obět pokojná. Viz 1 Král 15, 22; Ž 50, 18 n; Kaz 4, 17; Is 1, 11—18; Os 6, 6; Am 5, 21—24.

V. 4. „bílou mouku" = obět nekrvavou, suchou, minchu. Viz 38, 11; Lv 2, 1. — Viz také 3, 33; Dan 4, 24; Žid 13, 16.

V. 5. O smírné oběti za hřích srv. Ez 45, 19; Is 63, 2; Jer 7, 3; 26, 13.

V. 6 n. je vzato z Dt 16, 16 (Ex 23, 17; 34, 23). — O velikonocích, letnicích a o svátku stanoveném má se Israelita dostaviti do chrámu a tam obětovati. Tyto oběti jsou zákonem přikázány a proto nesmí jich opomenouti ani ten, kdo podává mnoho jiných obětí po rozumu vv. 1—5.

V. 8. „tukem", nejlepší částí žertvy, vyhraženou Bohu. — Srv. 38, 11; 50, 17; Gn 8, 21; Lv 1, 9. 13.

V. 9. „Obět" nekrvavá, mincha. — „připomínka" = „azkárá". Viz o ní Lv 2, 2. — Srv. níže 39, 13.

10 Blahovolně vzdávej slávu Bohu,
a neumenšuj prvin svých rukou.
11 Při každé dávce ukazuj veselou tvář svou,
a s radostí zasvěcuj desátky své
12 Dávej Nejvyššímu dle toho, jak nadělil ti,
a blahovolně učiň dle možnosti svých rukou.
13 Neboť Pán jest odplatitel,
a sedmkrát tolik odplatí tobě.
14 Nepodávej úplatků, neboť nepřijme jich.
15 A nespoléhej se na oběť z nespravedlnosti,
neboť Pán jest soudce,
a nestraní osobám slavným.
16 Nebude nikomu straniti Pán proti chuďasovi,
a prosbu toho, jemuž bylo ukřivděno, vyslyší.
17 Nepohrdá prosbou sirotkovou,
ani vdovou, když vysílá proudy nářků.
18 Zda slzy vdoviny nekanou po líci,
a zda křik její nestíhá toho, jenž vyvádí je?
19 [S líce pak stoupají až do nebe,
a Pán, který vyslýchá, nemá z nich potěšení.]
20 Kdo se klaní Bohu, jak jemu se líbí, bývá přijat,
a modlitba jeho až k oblakům se blíží.
21 Modlitba poníženého oblaky proniká,
a dokud nedojde (cíle), neustane,
aniž ustoupí, dokud Nejvyšší nepopatří,
22 a nezastane se spravedlivých, nekoná soud.
Pán také nebude prodlévati.
Mocný nebude míti strpení s nimi,
dokud nezmlátí hřbetu nemilosrdných,
23 a neoplatí trestem pohanům,
dokud zástupů zpupných nezapudí,
a žezel bezbožníků nerozdrtí,
24 dokud neodplatí člověkovi podle skutků jeho,
podle činů lidí a záměrů jejich,

V. 10. „Blahovolně“, velkodušně, štědře. — „prviny“ znamenají tu „dávky“, proti desátkům (v. 11). — Srv. Dt 12, 6. 11.
V. 11. O desátcích srv. Lv 27, 30; Dt 14, 23n.
V. 12. Srv. 14, 11; Tob 4, 8n.
V. 13. Srv. Přís 19, 17; 2 Kor 9, 8.
V. 14n. Bůh nedá se uplatiti dary jako lidský soudce; nelze křivdy zastříti obětmi! — „soudce“ — spravedlivý. — Srv. Dt 10, 16.
V. 16. Srv. Ex 22, 23.
V. 17. Srv. Ex 22, 22.
V. 18. „vdova“ znamená odtud národ israelský jako Pláč 1, 1; Jer 51, 5; Bar 4, 12. 16.
V. 20a. dle hebr. lépe překládati s Petersem: „Žaloba utiskovaného dochází úlevy“; „utiskovaným“ za dob Sirachovcových byl národ israelský (od Seleukovců. Viz úvod na str. 684).
V. 21. Srv. Pláč 3, 44.
V. 22. Srv. Lk 18, 7; 2 Petr 3, 9. — V. 22d srv. s Dt 33, 11.
V. 23. Místo „žezel bezbožníkův“ hebr. lépe: „žezla bezbožníkova“. Tím bezbožníkem, nad Židy ukrutně vládnoucím, byl Antiochus. Srv. výše v. 21.
V. 24. „člověk“ je tu týž Antioch. — „lidé“ jsou jeho zřízenci. (Hebr. má i tu jednotné čís). — „záměrů“ zlých, podlých.

25 dokud se nezastane spravedlivé věci lidu svého
a neobveselí spravedlivých milosrdenstvím svým.
26 Libé jest milosrdenství Boží v čas tísně,
jako dešťový oblak v čas sucha.

48. Smiluj se, Bože, nad svým utlačovaným národem (36, 1—19).

Hlava 36.

1 Smiluj se nad námi, Bože všehomíra, [a popatř na nás,
a ukaž nám světlo svých slitování;]
2 a pusť strach svůj na pohany,
[kteří nehledají tebe.
by poznali, že není Boha mimo tebe,
a vypravovali tvé velečiny.]
3 Zdvihni ruku svou na národy cizí,
ať vidí tvoji moc!
4 [Neboť] jako jsi ukázal na nás svou svatost před očima jich,
tak se proslav na nich před očima našima,
5 aby tě poznali jakož i my jsme poznali,
že není Boha mimo tebe, Pane!
6 Čiň znova znamení a opakuj divy,
7 oslav (svou) ruku a pravé rámě,
8 vzbuď (svůj) hněv a vylij rozhořčení,
9 zahlaď protivníka a rozdrť nepřítele.
10 Urychli běh času, a pamatuj na konec,
ať vypravují divy tvoje.
11 Plamenem hněvu pohlcen budiž, kdo myslí, že jest zachráněn,
a kteří trápí lid tvůj, ať jsou zahubeni.
12 Rozdrť hlavu knížat nepřátelských,
kteří říkají: „Nikdo se nám nevyrovná!"

V. 25. „spravedlivých" = Israelitů (přídavek Vulg). — „milosrdenstvím" = „vysvobozením" (hebr). Srv. Is 25, 9.

V. 26. Srv. Is 49, 13; Os 6, 3.

Hl. 36. — V. 1. Z důvěry Sirachovcovy, vyslovené výše 35, 18—26 vyvěrá vroucí modlitba (36, 1—19). — „Smiluj se nad námi" = „Vysvoboď nás" (hebr.)

V. 2. Srv. 1 Par 14, 17. — V 2cd srv. s v. 5. 13bc.

V. 3. Místo „národy cizí" hebr. lépe: „národ cizí" (t. j. Syřané s Antiochem v čele).

V. 4. Bůh ukázal svou svatost na Israelitech tím, že je potrestal porobou pohanskou. Ukáže svou slávu na pohanech, když Israele vysvobodí z jejich moci. Srv. Ez 28, 22; 38, 22n; Jer 16, 21; Judit 8, 19; Mt 6, 9.

V. 5. Srv. 1 Par 17, 20.

V. 6. „znamení" = zázraky.

V. 7. srv. s Ex 6, 1; 7, 5; 15, 6.

V. 8. Srv. Ž 78, 6; Jer 10, 25.

V. 10a. dle hebr. lépe: „Urychli konec a pamatuj na čas." Srv. Is 5, 19; 60, 22; Mk 13, 20; Zjev 22, 20. — Sirachovec myslí na slíbenou dobu mesiášskou. — V. 10b dle hebr. zní: neboť kdo ti smí říci: „Co činíš?" Srv. Job 9, 12; Is 45, 9; Kaz 8, 4. — Srv. také Dan 8, 19; 11, 27. 35.

V. 11. Srv. 3 Král 19, 17; Am 5, 19. — V. 11 není v hebr. Peters pokládá jej za pozdější přídavek sestavený dle Nm 24, 19n a Abd 19. „zachráněn" = vítězem (= nepřátelé Israelovi).

V. 12. naráží na mesiášské místo Nm 24, 17; Jer 48, 45. — Hebr. zní:
Setni hlavu knížat moabských,
která říká: »Není (boha) mimo mne.«

13 Shromažď všecky kmeny Jakobovy,
[by poznali, že není Boha mimo tebe,
a vypravovali tvé velečiny],
aby svým dědičným majetkem vládli jako na počátku.
14 Smiluj se nad svým lidem, který má tvé jméno,
nad Israelem, jejž jsi přirovnal k prvorozenci svému.
15 Smiluj se nad svým svatým městem,
nad Jerusalemem, místem svého sídla.
16 Splň Sionu nevýslovné sliby své,
a naplň lid svůj slávou svou.
17 Dej svědectví těm, kteří od počátku tvorové tvoji jsou,
a splň proroctví, která pronesli ve jménu tvém proroci [staří].
18 Dej mzdu těm, kteří doufají v tebe,
aby shledáno bylo, že proroci tvoji jsou spolehliví.
19 Vyslyš modlitby služebníků svých,
dle požehnání Áronova, vysloveného nad lidem tvým,
[a spravuj nás na cestě spravedlnosti],
ať poznají všichni, kteří přebývají na zemi,
že jsi ty Bůh, který viděl minulost.

49. **Buď vybíravý ve volbě slov, jež slyšíš** (36, 20—22), **ve volbě ženy** (23—28), **přítele** (37, 1—6) **a rádce** (37, 7—29.)

20 Žaludek přijímá jídlo všelijaké,
ale není pokrm jako pokrm.
21 Hrdlo rozeznává zvěřinu,
a moudrá mysl slova lživá.
22 Srdce úlisné působí zármutek,
ale muž zkušený obrací jej na ně.

23 Každého muže přijme žena,
ale není děva jako děva.

„moabských“ — znamená tu: „syrských“ — „hlava“ jmenovaných knížat jest Antiochus. — K výroku 12b srv. Is 47, 8. 10; Judit 6, 2.

V. 13bc. = v. 2cd. — Srv. Ex 19, 5. — Shromáždění národa israelského prorokovali Is 40, 11; Jer 3, 18; Ez 36, 9; Am 9, 14; Mich 7, 14 n a jj.

V. 14a. srv. s Jer 14, 9; Bar 2, 15; Dan 9, 18 n; 2 Mach 8, 15.

V. 14b. „přirovnal“ = nazval. Srv. Ex 4, 22; Jer 31, 9; Os 11, 1; Moud 18, 13.

V. 15. Srv. Is 66, 1; 2 Par 6, 41; Ž 131, 8; Judit 9, 8.

V. 16. Sionu vzácné věci slibovali Is 2, 1; Mich 4, 1; Jer 31, 6. Dle hebr. lépe jest čísti: »*Naplň Sion svou velebností,*
a svou slávou chrám svůj.« Srv. Sk 2, 7. 9.

V. 17. „Dej svědectví“ = veřejně ukaž, že jsou Israelité tvoji.

V. 18. Srv. níže 51, 12; Ž 39, 2; Is 40, 31.

V. 19. O požehnání Áronově viz Nm 6, 23 nn. — „který viděl minulost“ = odvěký, (starý) Bůh otců. Srv. Gn 21, 33; Is 40, 28.

V. 20. vrací se k 34, 1—20. — Jako chuť rozlišuje jakost pokrmů, tak moudrý člověk rozlišuje jakost slov, jež slyší, jsou-li upřímně, opravdu sladká, či toliko zdánlivě.

V. 21. „zvěřina“ = pamlsek. — „lživá“ = lživě sladká, lichotná, kterými chce se někdo vemluviti za ženu, přítele nebo rádce.

V. 22. Muž zkušený umí škodu, kterou mu úlisník nebo úlisnice chystá, od sebe odvrátit a namířit ji na škůdce, který pořeže pak sám sebe.

V. 23. Žena bývala ve volbě manžela odkázána na vůli svých rodičů. Mohla-li přece uplatniti vůli svou, hnána jsouc touhou vdáti se, mnoho nevybírala. Ne tak muž, který hleděl na krásu.

24 Krása ženy obveseluje tvář [mužovu],
a vyniká nade vše, po čem člověk touží.
25 Je-li jazyk její [tichý, ukázněný a] laskavý,
není muž její smrtelník obyčejný.
26 Kdo má ženu [dobrou], má základ bohatství,
pomoc, jaké potřebuje a sloup na oporu.
27 Kde není ohrady, rozebráno bývá jmění,
a kde není ženy, vzdychá strádající (muž).
28 Kdo důvěřuje tomu, jenž nemá hnízda,
a nocuje, kdekoliv se setmí?
Jest jako podkasaný lotr,
který od města k městu skokem se žene.

Hlava 37.

1 Každý přítel říká: „[Také já] jsem přítel“,
ale jsou přátelé, kteří jsou toliko jménem přátelé.
2 Zda v tom není zármutek až k smrti,
když druh a přítel zvrátí se v nepřítele?
3 O nešlechetná opovážlivosti, kde jsi se vzala,
abys přikryla zemi [zlobou a] lstivostí?
4 Přítel veselí se s přítelem ve štěstí,
ale v čas tísně stává se protivníkem.
5 Přítel s přítelem se pachtí pro žaludek,
a proti nepříteli bere štít.
6 Nezapomínej na přítele ve své duši,
a nebuď ho nepamětliv při svých pokladech.

V. 24. Místo „člověk“ hebr.: „oko“. — Krása ženy budí libý dojem v každém, popředně ovšem v manželu jejím.

V. 25. Srv. Přís 15, 4.

V. 26. „jaké potřebuje“ jakožto člověk a muž, pomoc je mu přiměřenou jako Gn 2, 18. 20.

V. 27. Místo „jmění“ lze hebr. lépe překládati: „vinice“ (bývá zpustošena). Srv. Is 5, 5n. — Místo „vzdychá strádající“ přelož hebr.: „tulákem a poběhlíkem“ (je muž) jako kdysi Kain. Srv. Gn 4, 12. 14.

V. 28. „hnízda“ = domova, manželského krbu. — „podkasaný“ může lépe utíkati. Dle hebr. zní v. 28:

Kdo důvěřuje tlupě ozbrojenců,
která od města k městu skokem se honí?
Tak ni muži, který nemá hnízda,
který nocuje, kdekoliv se setmí.

Hl. 37. — V. 1. Srv. Přís 24, 6.

V. 2. Srv. 6, 9; Ž 54, 13—15.

V. 3. dle hebr.:

»Běda špatnému příteli! Proč jsi stvořen?
Abys přikryl povrch země lstivostí!«

V. 4. „veselí se“ s ním, pokud ho může častovati. Když nemůže, stává se nepřítelem. Jak hanebné to sobectví! — Srv. 6, 8; Job 19, 19.

V. 5. dle Vulg má na mysli podobného přítele sobce, který „pro žaludek“, pokud je živen, s přítelem se namáhá a bojuje, později však se zvrhne v nepřítele. Srv. výše 6, 10. — Hebr. však ve v. 5. klade proti tomu přítele dobrého:

»Dobrý přítel bojuje s nepřítelem,
a proti odpůrcům chápe se štítu.«

V. 6. dle hebr. mnohem určitěji:

»Nezapomínej na přítele v boji,
a neopouštěj ho s kořistí.«

T. j. věrný přítel bojuje s nepřítelem a dělí se s ním o kořist.

7 Neraď se s tím, který úklady ti činí,
a před těmi, kteří na tě žárlí, skrývej svůj úmysl.
8 Každý rádce pronáší radu,
ale bývá rádce sám pro sebe.
9 Před rádcem chraň sám sebe;
prve vyzvěď, čeho potřebuje.
10 Neboť i on bude mysliti na sebe,
a mohl by zarazit kolík do země
11 a říci tobě: „Cesta tvá je dobrá";
a mohl by se postavit proti tobě, by viděl, co se ti stane.
12 [S člověkem bezbožným jednej o svatosti,
s nespravedlivým o spravedlnosti,]
se ženou o té, na kterou žárlí,
se zbabělcem o válce,
s prodavačem o koupi,
s kupcem o prodeji,
se závistníkem o skutcích lásky,
13 s nemilosrdným o milosrdenství,
[s nepočestným o počestnosti,]
s dělníkem polním o všelijakých pracech,
14 s dělníkem na rok o konci roku,
s otrokem lenivým o množství práce;
nedbej jakékoliv rady těchto lidí.
15 Ale s mužem ustavičně svatým obcuj,
o kterém víš, že zachovává příkazy Boží,
16 jehož srdce je dle srdce tvého,
a který polituje tě, kdybys [ve tmě] klesl.
17 (Také) dobré rady svědomí (svého) pevně se drž,
neboť nemáš nic lepšího nad ně.
18 Svědomí muže [svatého] řekne [leckdy] více pravdy,
nežli sedm strážců, již s výšiny vyhlédají.

V. 7. jest na nepravém místě. Patří za v. 12b (před: „se ženou o té, na kterou žárlí"). — Místo „úklady ti činí" hebr.: „závidí tobě". — Neraď se o věci s člověkem, který má na ní osobní zájem, ježto bude ti raditi ve svůj prospěch a tobě na škodu. — Srv. 2 Král 17, 7.

V. 8. „pronáší radu" = kyne rukou (hebr.) a tím ukazuje „cestu" (co činiti a co nečiniti).

V. 9. „čeho potřebuje" = jaký jest jeho osobní zájem (prospěch) na věci.

V. 10n. Sobecký rádce mohl by poraditi, abys šel tou onou cestou (to ono učinil), mohl by ti však na tu cestu zaraziti nepozorovaně kolík, o který bys brkl a padl; z tvého neštěstí by pak kořistil pro sebe. — Místo „a mohl by zarazit kolík do země" řec.: „aby nemetal o tobě los" t. j. aby se nedělil s jinými o tvůj majetek. Srv. Rut 3, 18. — „co se ti stane" = tvou bídu. — Srv. Přís 6, 11; 30, 8.

V. 12ab. jest glosa; místo ní vlož sem v. 7. — Té glose dlužno rozuměti ve smyslu opačném (ironie). — V. 12c „na kterou žárlí" byla zejména druhá manželka za dob mnohoženství. — V. 12d lépe dle syr.: „(Neraď se) před nepřítelem o válce proti němu." — V. 12f místo „o prodeji" lépe „o zboží" (hebr).

V. 13b. jest pravděpodobně glosa, které hebr. nemá. — V. 13c dle hebr.. „s dělníkem lenošným o jeho práci." Srv. 14b.

V. 14. Dělník, najatý na rok, když se blíží konec jeho smlouvy, pracuje často velmi lenivě, ježto půjde počátkem příštího roku jinam. — V. 14b = 13c.

V. 15n. „obcuj" = raď se. — „svatým" = bohabojným. — Srv. 6, 36; 8, 9; 9, 21; 39, 1 n.

V. 17n. „lepšího" = spolehlivějšího. — Srv. 32, 27. — K v. 18 srv. 2 Král 13, 34; 18, 24; 4 Král 9, 17.

19 Ale ve všech těch věcech pros Nejvyššího,
aby řídil správně tvou cestu.
20 Prve než cokoli činíš, správně o věci promluv
a před každým skutkem jistě se poraď.
21 Zlé oko měnívá smýšlení;
z něho pocházejí čtyři věci:
dobro a zlo, život a smrt;
a pánem nad nimi ustavičným jest — jazyk.
Bývá muž zběhlý, který vzdělává mnohé,
ale sám sobě jest neužitečný.
22 [(Jiný) muž zkušený vzdělává mnohé,
ale i sám sobě prospěšný bývá.]
23 Kdo mudruje v řeči, nenáviděný bývá,
a ve všem strádá;
24 [není mu dána od Pána milost,
neboť postrádá veškeré moudrosti.]
25 Bývá mudřec, moudrý sám sobě,
a ovoce jeho vědění bývá stkvělé.
26 Muž moudrý vzdělává lid svůj,
a ovoce jeho vědění bývá trvalé.
27 Muži moudrému dostane se plno požehnání,
a chváliti ho budou ti, kteří ho vidí.
28 Život člověkův má obmezený počet dnů,
ale dny Israelovy jsou nesčíslné.

V. 19. „tvou cestu“ = tvé kroky = tvé činy. — Srv. Tob 4, 20; Ž 24, 5

V. 20. dle hebr.:

»Počátek každého činu je slovo,
a počin každého díla jest myšlenka.«

— Ty myšlenky (= „slova“) vnuká Bůh (v. 19). — Srv. 32, 24; Tob 4, 19.

V. 21ab. dle hebr.:

»Kořen záměrů jest srdce;
čtyři pruty z něho vyrůstají:«

— „dobro“ = ctnost. — „zlo“ = hřích. Srv. výše 15, 18; Přís 4, 23. — Dobré i zlé myšlenky uplatňují se teprve pak, když se jich zmocní jazyk, který je uskutečňuje. Srv. Přís 18, 21. — Ježto mysl (srdce) je zřídlo myšlenek, a ty jsou počátkem činů, dlužno Boha prositi, aby řídil popředně srdce, (mysl).

V. 21ef. doporučuje za nejlepšího rádce mudrce nezištného.

V. 22. opakuje myšlenku v. 25.

V. 23. dle hebr.:

»Bývá mudřec, pro svá slova nenáviděný,
a všech pokrmů sladkých zbavený.«

V. 24. není původní. — Dle Vulg je řeč o sofistovi, který „mudruje v řeči“ (v. 23).

V. 25. mluví o mudrci sobeckém, který ze své moudrosti tyje, u kterého tedy neradno hledati poučení nezištného. — Místo „skvělé“ čti „na jeho těle“ (vypaseném). Sirachovec má na mysli Epikurce.

V. 26. mluví zase již o mudrci pravém, nezištném. Srv. 20, 32n; Přís 15, 7.

V. 27. pokládá Peters za glosu, složenou z v. 26b a 29b. Peters klade místo něho hebr.:

»Kdo jest moudrý sám sobě, může se nasytiti požitků,
a chválí ho všichni, kteří ho vidí.«

Hebr. mluví tu o mudrci, o kterém již byla řeč ve v. 25. — „Chválí“ jeho tučnost.

V. 28. Mudřec umře, ale jméno jeho žíti bude dále jako Israel sám (srv. v. 29). Viz také 41, 16; 44, 13.

29 Moudrý zjedná si v lidu čest,
a jméno jeho živo bude na věky.

50. **Pečuj o své zdraví** (37, 30—38, 24).

30 Synu, zkoušej sebe, jak žíti,
a co ti škodí, nedovoluj si.
31 Neboť ne všecko všem jde k duhu,
a ne každému všecko se zamlouvat může.
32 Nebuď nenasytný při žádném pamlsku,
a nehltej jakéhokoli pokrmu;
33 neboť ze mnohých jídel bývá nemoc,
a nenasytnost přivádí až ke zvracení.
34 Pro nestřídmost mnozí zemřeli,
ale člověk zdrželivý prodlužuje si život.

Hlava 38.

1 Važ si lékaře pro případ potřeby;
neboť i jej stvořil Nejvyšší.
2 Od Boha totiž má [všecko] lékařské umění,
a od krále dostává dary.
3 Umění lékařovo zdvíhá mu hlavu,
a před velmoži bývá chválen.
4 Nejvyšší tvoří ze země léky,
a muž rozvážný jimi nepohrdá.
5 Zdaliž neosládla ze dřeva voda hořká,
aby lidé poznali jejich moc?
6 Dal znalost lidem Nejvyšší,
aby ctěn byl v divech svých.
7 Těmi (léky) ulevuje lékař bolesti;
také lékárník činí [lahodné léky],
[a skládá] masti [ke zdraví],
i nemají konce díla jeho,
8 neboť zdraví Boží jest na povrchu země.

V. 29. „Moudrý“ pro svůj národ (hebr. syr.). — Srv. níže 44, 13; Z 110, 10; 111, 3.

V. 30. Také při jídle třeba jest výběru, jak ukazuje mudřec, pracující pro lid svou střídmostí. — Přehled: Pečuj o zdraví životosprávou (v. 30—34), lékařem (38, 1—15) a veselou myslí, umře-li ti kdo (v. 16—24).

V. 31. „všecko“ = každý pokrm. — „nemůže se zamlouvat“ a nemá tedy býti volen. — Srv 1 Kor 6, 12: 10, 23.

V. 32. Srv. 31, 20.

V. 33. Ta nemoc „hnízdí“ v množství jídla. — „zvracení“ — dysenterie, úplavice (cholera). — Srv. 31, 23. 25.

V. 34. Srv. 31, 30; Kaz 5, 11; Moud 8, 7.

Hl. 38. — V. 1. Spisovatel doporučiv péči o zdraví, doporučuje nyní přátelství (hebr.) s lékařem prve nežli nastane zdravotní porucha (vyplývající zejména z nestřídmého života.) — Srv. Sk 28, 9n.

V. 2. „lékařské umění“ = „moudrost“ (hebr.)

V. 3. „bývá chválen“ = smí státi (hebr.)

V. 4. Srv. Gn 1, 29; 9, 3; 4 Král 20, 4—7; Ez 47, 12.

V. 5. má na mysli událost, vypravovanou Ex 15, 25. — „Jejich“ = léků (v. 4) a tím i „jeho“, t. j. Boží sílu (hebr.).

V. 7n. Tím, že Bůh dává ustavičně lékařům i lékárníkům moudrost a lékům hojivou moc, trvá na zemi jeho Boží dílo — hojení a blaho lidstva.

9 Synu, v nemoci nezanedbávej sebe,
ale modli se k Pánu, a on uzdraví tě.
10 Odvrať se od hříchu, činy tvé buďte správné,
a od všeliké viny očisti své srdce.
11 Obětuj libou vůni a připomínku z bílé mouky,
a učiň obět tučnou.
12 Popřej také přístupu lékaři,
[neb i jej Pán stvořil],
a nechť neodchází od tebe,
protože [práce] jeho jest potřeba.
13 Jeť čas, kdy v ruce jejich upadneš,
14 oni pak Pána prositi budou,
aby je vedl k úlevě a k vyléčení,
aby měli z čeho živi býti.
15 Kdo hřeší před obličejem svého stvořitele,
upadne do rukou lékařových.

16 Synu, nad mrtvým prolévej slzy,
a počni žalozpěv jako člověk, jejž stihlo neštěstí.
Jak mu přísluší, opatři tělo jeho,
a nezanedbej pohřbu jeho.
17 [Pro zlé řeči hořce oplakávej ho nějaký den],
ale (poté) potěš se pro zármutek;
18 oplakávej ho, jak mu přísluší
den jeden nebo dva pro zlé řeči,
(ale poté potěš se pro zármutek).
19 Neboť ze zármutku přikvačívá smrt,
a zármutek srdce láme sílu [skloňuje šíji].
20 Po pohřbu zármutek trvá dále,
jako život ubožákův bývá mu proti srdci.

V. 9. Srv. 2 Par 16, 12; Is 38, 2 n.

V. 10. Ježto nemoc byla pokládána za trest Boží, bylo třeba, aby nemocný hříchů zanechal (činil dobře, vrátil nespravedlivě zjednaný majetek) a to upřímně, srdečně. Srv. 35, 5; Ž 50, 4. 12.

V. 11. „Obětuj“ obět nekrvavou suchou („minchu“), která bude Bohu příjemná. Srv. Gn 8, 21. — O „připomínce“ viz Lv 2, 2. 9. 16. — „tučnou“ = hojnou, pokud jmění tvé dovoluje (hebr.). — Srv. výše 35, 4. 8.

V. 12. Srv. výše v. 1b.

V. 13. dle hebr.: „Jeť-čas, kdy má (lékař) zdar ve své ruce.“

V. 14. „oni“ — lékaři.

V. 15. Chceš-li, abys lékaře nepotřeboval, nehřeš! Srv. Jan 5, 14.

V. 16. Po nemoci bývá smrt, proto spisovatel, promluviv výše o nemoci, dává pokyny pro smrt přítele. — Srv. 22, 10; Tob 2, 4; 12, 12.

V. 17a. opakuje, co řečeno níže ve v. 18ab. — V. 17b patří za v. 18ab.

V. 18. Místo v. 17. čti s hebr. před v. 18: „Hořce plač, můj synu, a dokonej smutek!“ — „smutek“ ten trvával sedm dní. Viz výše 22, 13. — Spisovatel radí tu ke smutku upřímnému, vniternému (v. 16), ale doporučuje také ohled na lidi; ti, kdyby neviděli zevních známek smutku, řekli by, že máš radost ze smrti, ježto budeš dědit nebo jsi nebožtíka měl v nenávisti (= „pro zlé řeči“). — Ten zármutek nesmí býti nezřízený (v. 18c).

V. 19. Srv. Přís 15, 13. — „zármutek srdce“ = smutná mysl.

V. 20. Jako bývá krušný život chuďasův, jemuž jde vše proti přání, tak bylo by člověku, který nezřízenému smutku i po pohřbu se oddával, nechtěje se upokojiti. Ztrpčoval by si sám sobě trvale život.

21 Neoddávej zármutku srdce svého,
ale zapuď jej od sebe a pamatuj na poslední věci.
22 Nezapomínej (na to), neboť není návratu (z hrobu);
jemu nic neprospěješ a sám sobě uškodíš.
23 „Pamětliv buď na to, co mi usouzeno bylo,
neb tak bude i tobě usouzeno — mně včera a tobě dnes".
24 Když odpočívá mrtvý, nech odpočívat i vzpomínku na něho,
a potěšuj se, když vyšla jeho duše.

VIII. **Jaký nemá** (38, 25—39ab) **a jaký má být učitel zákona** (38, 39cd—39, 15).

25 Moudrost učitele roste, má-li volného času;
a kdo má málo zaměstnání, může dojít moudrosti.
26 Jak může moudrosti plný býti, kdo drží pluh,
kdo se chlubí holí a pobádá hovězí dobytek ostnem,
kdo se obírá takovou prací a mluvívá jen o telatech?
27 Mysl svou soustřeďuje na to, jak proháněti brázdy,
a pilně pečuje o to, jak vykrmiti krávy.
28 Takž i každý řemeslník a mistr,
který tráví noc jako den,
který vyrývá do pečetidel rytiny,
a jehož vytrvalost barvy střídá;
mysl svou soustřeďuje na to, by obrazy byly věrné,
a pilně pečuje o to, by dokonal svou práci.
29 Takž i kovář, který sedí u kovadliny,
a svůj um brousí prací ze železa,

V. 21a. dle hebr.: „Nevracej se myslí k němu (zemřelému) již." — „jej" = vzpomínku na něj (hebr.). — „na poslední věci" své, t. j. na smrt, kterou bys nemírnou tesknotí urychlil (v. 19a).

V. 22. „na to", co bylo řečeno ve v. 19. — Dle hebr. však 22a: „Nevzpomínej na něho, ježto nemá naděje" (že by se mohl do života vrátit). — Srv. 2 Král 12, 22; Job 7, 9n; 10, 21; 16, 22.

V. 23. Dle Vulg mluví zemřelý. — Hebr. místo „mně" však: „jemu" (dvakráte). Pozůstalý má se upokojiti vědomím, že zemříti je všem lidem, že dlužno se s oddaností podrobiti tomuto neúprosnému zákonu. — „když vyšla jeho duše", přestaly pro ni trampoty tohoto světa.

V. 25. navazuje na úvahy o moudrém rádci (37, 7nn). — V pozdějším židovstvu učíval se učitel zákona nějakému řemeslu, aby měl býti z čeho živ. Srv. Sk. 18, 3; 20, 34; 1 Sol 2, 9; 2 Sol 3, 8; 1 Kor 4, 12. — Zenner vidí v úryvku 38, 25—39, 14. sborovou píseň, složenou ze sloky (38, 25—28), protisloky (29—34), ze sloky střídavé (35—39) a ze sloky druhé (39, 1—7), protisloky druhé (8—14). Co souditi o tom rozčlenění, viz Job 3, 26. pozn. — Dle hebr. zní v. 25a: „Moudrost (studium) učitele zákona (zákonníkova) množí moudrost (jeho)." — Nemůže býti dokonalým mudrcem, kdo se příliš rozptyluje, kdo věnuje mnoho času a práce rolnictví (v. 26n).

V. 26. „holí" = ostnem, ojkou, na jednom konci zahrocenou, kterou honák píchá a tím do kroku pobádá dobytek, zapřažený do pluhu. (Osten dnešního fellaha palestinského mívá na druhém konci kovovou trojhranou lopatku, kterou odškrabuje s rádla hlínu.)

V. 27. Místo „proháněti" hebr.: „vláčiti".

V. 28. Jako nemůže býti dokonalým učitelem zákona (moudrosti), kdo se zabývá příliš polním hospodářstvím a dobytkářstvím (v. 26 n), tak ani ten, kdo věnuje mnoho času a pozornosti řemeslu (nebo umění) (v. 28—34), — 28b ve dne v noci jest zaměstnán (hebr.). — „barvy střídá" malíř.

V. 29—31. líčí kováře. — „sedí" na bobku u nízké (a malé) kovadliny. — V. 29b lépe dle řec.: „pozoruje surové železo" — „vzorku" — modelu.

kouř ohně maso mu vysušuje,
a s horkem pece zápasí;
30 zvuk kladiva ohlušuje mu uši,
a oko jeho upřeno jest na vzorku nářadí;
31 mysl svou soustřeďuje na to, jak dílo dokonati,
a pilně pečuje o to, by na konec bylo uhlazeno.
32 Takž i hrnčíř, který sedí při svém díle,
a točí nohama kruhem,
který vždy má starost o své dílo,
a jehož všecka činnost čísly se řídí;
33 rukama dodává hlíně tvaru,
a nohama zdolává její sílu.
34 Mysl svou soustřeďuje na to, jak dokonat polévání,
a pilně pečuje o to, by vyčistil pec.

35 Tito všichni na ruce své se spoléhají,
a každý ve svém zaměstnání mudrcem jest;
36 bez nich nemůže vystavěno býti město,
nelze v cizině bydliti aniž obchodovati.
37 Ale ve shromáždění nevynikají,
na křeslech soudcovských nesedávají,
38 řádu soudnímu nerozumívají,
neukazují znalost práva a spravedlnosti,
a v příslovích nejsou zběhlí;
39 ale tvorbu (tohoto) světa podporují,
a jejich žádosti týkají se řemeslných prací.

39c. Kdo (však) oddá svou duši tomu,
aby bádal v zákoně Nejvyššího,

Hlava 39.

1 mudřec (takový) hledá moudrost všech starých
a proroctvími se obírá.

V. 32—34. Hrnčíř bude odměněn dle toho, kolik kusů vyrobí („čísly se řídí“). — „Nohama“, t. j. šlapáním zdolává „sílu“, t. j. nepodajnost, tvrdost nepružné, nezpracované, nehnětené hlíny. Srv. Is 41, 25 — Hlína bývala polévána „stříbrnou pěnou“, t. j. struskou, kysličníkem olovnatým. Srv. Přís 26, 23. — Místo „vyčistil pec“ lépe: „aby vypálil v peci“ své tovary hliněné.

V. 35—39b. shrnuje příklady výše uvedené. — Zákonníci spoléhají se na svůj rozum (Peters).

V. 36. „nemůže býti vystavěno“ = nemůže vzkvésti. — „nelze v cizině bydliti“ za obchodem, ježto by nebylo s čím obchodovati.

V. 37. jest ve Vulg zachován toliko ve druhém členu (b). Člen prvý zní: „Ve schůzi lidu nebývají vyhledáváni“, aby poradili o věcech práva, jako bývají hledáni a tázáni zákonníci.

V. 38. Srv. 39, 2. 11.

V. 39a. dle syr.: „pracím světským rozumějí“.

V. 39c. počíná líčiti vzor zákonníka, který se věnuje výhradně svému povolání a nezabývá se žádnou jinou prací, která by ho vedla k polovičatosti; proti tomu srv. výše 38, 26nn. — „v zákoně“ = v Pentateuchu, který jest základem ostatních knih biblických.

Hl. 39. — V. 1. „proroctví“ = prorocké knihy biblické. Viz I. sv. str. 715 pozn. 1.

2 Vypravování mužů slovutných si pamatuje,
a v důvtip přísloví proniká.
3 Tajnosti podobenství zkoumá,
a záhadami přísloví se zabývá.
4 Mezi velmoži koná službu,
a před obličejem vladařovým se ukazuje.
5 Do zemí cizích národů chodí,
neboť dobro i zlo mezi lidmi zkouší.
6 Srdcem svým [na úsvitě] s oddaností hledá Pána,
[který ho učinil],
před Nejvyšším se modlí.
7 Otvírá svá ústa na modlitbě,
a za své hříchy vyprošuje si odpuštění.
8 Chce-li Hospodin veliký,
duchem rozumnosti naplňuje ho.
9 On (pak) takořka chrlí řeči své moudrosti,
a na modlitbě chválí Pána.
10 Umí on přímit snahy [své] i myšlenky,
o záhadách [svých] pak uvažovat.
11 On oznamuje kázeň své nauky,
zákonem pak smlouvy Páně se honosí.
12 Vychvalují mnozí moudrost jeho,
ani na věky nebude vyhlazena.
13 Nezahyne (nikdy) památka jeho,
jméno jeho žít bude k posledním kolenům.
14 Moudrost jeho hlásat budou pohané,
a chválu jeho zvěstovat bude obec.
15 Bude-li dlouho živ, zůstaví slavnější jméno než tisíce,
odpočine-li (dříve), prospěje mu to.

51. Jak dobrá a účelná jsou díla Boží (39, 16—41).

16 Dále budu s rozvahou mluviti,
neboť jakéhos zápalu jsem plný.

V. 2. „Vypravování“ jsou tu knihy (biblické) dějepravné. Ježto k nim dle třídění Židů (viz k v. 1.) patří také „proroci“ („nebhiím“), lépe jest překládati: „vypravování o slovutných mužích“. — K „důvtipu přísloví“ srv. Přís 1, 2 nn; Moud 8, 8; Job 28, 25.

V. 3. Zákonník nabývá moudrosti studiem (v. 1—3), stykem s úřady i prakslí úřední (v. 4), cestami (v. 5) a modlitbou (v. 6 n).

V. 4. Mnoho Židů dostalo se ke dvorům králů pohanských. Viz výše k 8, 9n; 11, 1.

V. 5. „dobro i zlo“ = všecko. – Srv. 34, 12; Kaz 1, 13; 7, 25.

V. 6. Srv. 32, 18; Jak 1, 5.

V. 7. Srv. 1, 33; Moudr 1, 4.

V. 8b. srv. s 18, 29; Is 11, 2; Jak 1, 5.

V. 9. srv. s 3 Král 5, 12

V. 10. „přímit“ = správně vésti. — Srv. 4, 21; 14, 23; Ž 50, 8.

V. 11. Učitel zákona nepodržuje si svých vědomostí toliko pro sebe, ale šíří je, vyučuje jim. — Srv. 38, 38.

V. 12. Moudrost jeho bude žíti v knihách, jež napsal, nebo v ústním podání jeho žáků a příštích učitelů. — Srv. 44, 15.

V. 13. Srv. 35, 9; 37, 29; 44, 14.

V, 15. Místo „prospěje mu to“ lépe: „stačí mu to“, ježto sláva za živa zjednaná po smrti roste sama sebou. (Peters.)

V. 16. „Dále“ jako již 24, 44 n; 33, 18. — V. 16b správně: „neboť jako měsíc v úplňku jsem“ plný světla, moudrosti, kterou chci osvítiti jiné.

17 [Hlasitě praví:] Poslouchejte mne, synové zbožní,
a pučte, jak růže štípená nad potoky vod.
18 Jako Liban dávejte sladkou vůni,
19 rozvijte květy jako lilie, [voňte].
zelenejte se utěšeně a zapějte píseň chvály,
dobrořečte Pánu pro jeho skutky.
20 Vzdávejte jménu jeho slávu,
chvalte jej hlasem rtů svých,
písněmi rtů a na citary;
takto rcete s jásotem:

21 Díla Páně jsou všecka velmi dobrá.
22 K slovu jeho stála voda jako násep,
a k výroku jeho úst jako nádržky vod.
23 K rozkazu jeho děje se, co se mu líbí,
a není, kdo by mohl překážet pomoci jeho.
24 Skutky každého, kdo má tělo, jsou před ním,
a nic není skryto před očima jeho.
25 Od věku až do věku hledí,
a nic není divného před obličejem jeho.
26 Nebudiž říkáno: „Co je toto nebo co jest ono."
Budoutě všecky věci svým časem hledány.
27 Požehnání jeho jako řeka jest rozvodněno,
28 a jako povodeň zemi napájí.
Tak též zachvátil hněv jeho národy, kteří ho nehledali,
29 [jako] obrátil vody v souš, a vyschla země.
Cesty jeho byly srovnány, aby mohli po nich jíti;
tak též hněv jeho hříšníkům nakladl překážek.

V. 17. „synové" = posluchači, žáci. — V. 17b srv. s Ž 1, 3. — „pučte" = budete pučeti (poslechnete-li mne).

V. 18. „dávejte" = budete dávati. — Srv. Os 14, 7.

V. 19. „rozvijte" = rozvijete. — Místo „zelenejte se utěšeně" čti se syr.: „Zdvihněte hlas".

V. 20. Místo „hlasem rtů svých" čti s řec.: „chvalozpěvem, jemu příslušným" (= hodným jeho). — Místo „písněmi rtů" čti: „písněmi s průvodem na harfu."

V. 21. Za tento v. dlužno dodati v. 39b, 40:

»a vše, čeho třeba jest, v hodinu příhodnou poskytuje.
Nesluší říkati: »Toto jest horší než ono,«
neboť všecko svým časem osvědčí se.«

Jak modlitba (39, 21—41) počíná, tak se i končí (v. 39n). — Srv. Ž 8, 102, 103.

V. 22n. Srv. se Ž 32, 7; 148, 4; Gn 1, 7; Job 38, 22. — Ježto jest Bůh všemohoucí, může každému tvoru svému přispěti v čas potřeby na pomoc (v. 39b, který má býti za v. 21).

V. 24n. zdůrazňuje vševědoucnost Boží, která vždy vidí, čeho tvorstvo kdy potřebuje a proto může vždy pomoc poskytnouti. — Za v. 25a dodej:

»Zda jest míra jaká pomoci jeho?
Nic není malého nebo velkého jemu.«

V. 26. Ježto vše, co Bůh stvořil, jest dokonalé (v. 21) jest vše účelné. — „Co je to" = „Nač je to". — „hledány" jakožto užitečné k nějakému účelu.

V. 27. Místo „řeka" čti: „Nil".

V. 28n. Místo „povodeň" čti: „Eufrat". — Jako jest dobro požehnáním spravedlivých, tak jest i zlo trestem bezbožných, a vše, co Bůh činí, dobře (účelně) činí. — V. 28b má na mysli pohany kanaanské, v. 29a Sodomu a Gomorrhu (Gn 19).

V. 29bc. srv. s Os 14, 10; Ž 17, 26n. — Bůh urovnává cesty života těm, kteří k němu lnou; jinak však nakládá s bezbožníky. — Místo „aby mohli po nich jíti" čti: „spravedlivým".

30 Dobré věci dobrým od počátku stvořeny jsou;
tak též i nešlechetným dobré i zlé.

31 Hlavní potřeba k životu lidskému jest:
voda a oheň a železo a sůl,
mléko a chlebová běl a med,
vinný hrozen a olej a oděv.
32 Všecky tyto věci svatým k dobrému (býti se jeví),
taktéž bezbožným [a hříšníkům] obrací se ke zlému.
33 Jsou větry, které na tresty stvořeny jsou,
a ve své zuřivosti své metly sesilují.
34 V čas zkázy vylévají svou sílu,
a hněv tvůrce svého ukájejí.
35 Oheň, krupobití, hlad a smrt —
všecky tyto věci na tresty stvořeny jsou;
36 (taktéž i) zuby lité zvěře, štíři a hadi,
jakož i meč pomsty na zkázu bezbožných.
37 Z rozkazů jeho se radují,
jsou připraveny na zemi k potřebě,
a když přijde čas, nepřestoupí slova (jeho).
38 Protož od počátku byl jsem pevně přesvědčen,
uvážil [, rozmyslil] jsem a písemně zaznamenal:

39 Všecka díla Páně jsou dobrá,
a vše, čeho třeba jest, v hodinu příhodnou poskytuje.
40 Nesluší říkati: „Toto jest horší než ono,"
neboť všecko svým časem osvědčí se.

41 Nyní tedy celým srdcem i ústy chválu vzdávejte,
a dobrořečte jménu Páně.

V. 30. zakončuje první desetiveršovou část chvalozpěvu (v. 22—30) dle rozdělení Müllerova (Petersova).

V. 31. počíná se druhá desítiveršová část (v. 31—38). V čele prvé část jest dvojverší (v. 31abcd, viz pozn.), kterým druhá část končí (v. 39 n). — Také nejnutnějších potřeb životních je tu vypočítáno d e s e t. — Srv. 29, 28; Dt 32, 13 n.

V. 32. „o b r a c e j í s e k e z l é m u" — v kletbu (syr.) tím, že jich bezbožníci zneužívají a že Bůh jich užívá k trestům.

V. 33. Jako v. 31. vypočítal nejpřednější d o b r a, tak v. 33. počíná vypočítávati nejčastější z l a, kterými Bůh hříšníky trestává. — Srv. Ex 9, 23; Ž 10, 7; 148, 8; Jon 1, 4. 12.

V. 34. srv. s Ez 5, 13.

V. 35. O k r u p o b i t í srv. Ex 9, 18. 24; Jos 10, 11; Ž 17, 13; 77, 47; Moud 5, 23; 16, 16. — O „h l a d u" srv. Dt 28, 20; 2 Král 24, 13; Přís 10, 3. — „s m r t" — t. j. m o r. Srv. Lv 26, 25; Nm 14, 12; Dt 28, 21; Jer 29, 18; Ez 7, 15.

V. 36n. O z u b e c h d r a v c ů srv. 3 Král 13, 24; 20, 36; 4 Král 2, 24. — O š t í r e c h a h a d e c h srv. Nm 21, 6; Judit 8, 25. — O m e č i Ex 22, 24; Lv 26, 25; Dt 32, 25. — Vše je připraveno a čeká na příkaz Boží. Jak Pán přikáže, nic se nevzepře jeho slovu, všecko s radostí a s ochotou vykonává, co Tvůrce velí.

V. 38. „P r o t o ž e" věci se mají, jak bylo výše vyloženo (v. 21—37). —

V. 39n. srv. s v. 21. a pozn. k němu. Báseň (v. 22—38) jest vložena do rámce stejně znějícího (v. 21abcd = v. 39 n).

V. 41. „N y n í", kdy jste slyšeli, co výše bylo řečeno, zpívejte, jak jsem již výše ve v. 19. byl vás vyzval.

52. **Lidská bída v utrpení** (40, 1—11).

Hlava 40.

1 Svízel veliká ustanovena jest všem lidem,
a jho těžké tíží syny Adamovy
ode dne, kdy vycházejí z lůna své matky
až do dne, kdy bývají pochováni do matky všech.
2 Myšlenky jejich a obavy srdce obírají se
starostmi o budoucnost a den skonu.
3 Od toho, kdo sedí na trůně slavném,
až do toho, který snížen jest v prachu a popelu;
4 od toho, kdo nosí purpurový šat a korunu,
až do toho, kdo se odívá režným plátnem —
(všady plno) vzteku, závisti, nepokoje, kolísání,
strachu smrti, ustavičné zlosti a sváru.
5 I v čas odpočinku na lůžku
noční spánek uvádí ve zmatek poznávavost člověkovu.
6 Maličko, takořka nic smí odpočívat,
pak jest mu ve snách, jako když za dne bdí.
7 Poděšen bývá tím, co v duchu vidí,
jako ten, kdo prchá z boje.
Ve chvíli, kdy jest již zachráněn, probouzí se,
a diví se svému nicotnému strachu.
8 S každým tělem, od člověka do zvířete jest,
a na hříšníka (doléhá) nad to sedmeronásobně:
9 smrt, krveprolití, svár a meč,
útisky, hlad, pohromy a rány.
10 Na bezbožné stvořeno je toto všecko,
a pro ně vznikla potopa.
11 Všecko, co jest ze země, zemí se zase stává,
a všecky vody do moře se vrací.

Hl. 40. — V. [1]. Sirachovec, který byl dokazoval, že vše tvorstvo jest dobré, jakoby slyšel námitku, že je také zlo na světě, počíná uvažovati o tomto nedostatku dobra. — O velké svízeli srv. Job 7, 1; 14, 1; Kaz 2, 23. — O matce zemi, do které všichni se vrací, ježto z ní jsou vzati, srv. výše 17, 1; Job 1, 21; Ž 138, 15; Gn 2, 7; 3, 19; Kaz 5, 24.

V. [2]. „Budoucnost“ může přinésti zla, líčená níže ve v. 4, 9.

V. [3n]. vypočítává „všecky lidi“ (v. 1).

V. [4a]. dle hebr.: „od toho, kdo nosí veleknězskou čepici a čelenku“. — O té čepici viz Ex 28, 36—39. — Místo „režným plátnem“ hebr.: „rouchem z koží“. Srv. Gn 3, 21. — Úhrnem jmenováno sedmero zel. — Sedmička znamenala veškerost.

V. [5—7]. líčí děsivé sny, které nedopouštějí člověku ani ve spánku klidu.

V. [7]. „z boje“ jsa pronásledován od nepřítele vítězného.

V. [8]. „S každým tělem jest“ = každému, kdo má tělo, hrozí. — O zvířatech, trestaných s lidmi srv. Gn 7, 23; Ex 9, 25.

V. [9]. „smrt“ — morem (hebr.). — „útisky“ = zpustošení (hebr.). — Místo „svár“ lépe: „horečka“. Srv. Dt 28, 22. Úhrnem napočítáno tu osmero ran. Srv. Is 51, 19.

V. [10]. „toto všecko“ — zlo (hebr.). — Vulg myslí na biblickou potopu, ale dle hebr. dlužno překládati všeobecně místo „potopa“ — zkáza.

V. [11]. Srv. Gn 3, 19; Kaz 3, 21; 12, 7; Job 34, 15. V. 11b má na zřeteli Kaz 1, 7. Vody do moře jako co ze země do země. Dle hebr. však lépe čísti v. 11b: „a co je s výšin (vrací se) na výšiny“ a mysliti na „dech života“. Srv. Gn 2, 7; Ž 103, 29n. Job 34, 14n; Kaz 12, 7.

53. **O pravém bohatství** (40, 12–28).

12 Každý úplatek a majetek nespravedlivý vezme za své,
ale poctivost na věky trvat bude.
13 Jmění nespravedlivých vyschne jako potok,
a jako veliké hřímání v dešti zanikne.
14 Pokud má otevřenou ruku, veselí se,
ale hříšníci na konec zahynou.
15 Potomci bezbožných nemají mnoho ratolestí,
ježto nečisté kořeny na strmých skalách [chřestí].
16 Tráva v močálech [všady nad vodou a] na břehu řeky
bývá vytrhávána před všelikým jiným rostlinstvem.
17 Dobročinnost jest jako požehnaný ráj,
a milosrdenství trvá na věky.

18 Život toho, jenž umí se uskrovnit a pracovat je sladký,
a v tom najdeš poklad.
19 Synové a stavba města upevňují jméno,
ale nad obé [zasluhuje vážnosti] bezúhonná žena.
20 Víno a hudba obveselují srdce,
ale nad obé jest láska k moudrosti.
21 Píšťaly a harfy libou činí píseň,
ale nad obé jest lahodný jazyk.

V. 12. Předešlé úvahy o trestech, které stíhají bezbožníky, vzbudily v mysli spisovatelově běžnou a palčivou námitku, jak vysvětliti, že lidé špatní, trestu hodní, mívají se velmi dobře. Sirachovec vyvrací ji tvrzením, že blahobyt hříšně získaný nemá trvalosti (v. 12—16). Pravý blahobyt zjednati si může toliko člověk bohabojný; bohabojnost jest nejlepší bohatství (v. 17—28).

V. 13. Hřímání zaniká při lijavci, který je přehlušuje. — Srv. Job 6, 15 nn.

V. 14. je záhadný. — Dle některých (lépe) „veselí se“ úplatný soudce, pokud má otevřenou ruku“ pro dary, dle jiných veselí se spravedlivec, který otevřenou rukou štědře rozdává (proti hrabivému bezbožníkovi). Srv. Dt 15, 7 n. 11; Ž 103, 28; 144. 16.

V. 15. „kořeny nečisté“ = kořeny zločinců nemají kypré půdy. Srv. Moud 4, 3—5; Job 8, 15; Mt 13, 5.

V. 16. Jako tráva močálu, který záhy vysychá, vadne a zaniká prve nežli rostliny jiné, tak vratký jest i majetek a život bezbožníkův. — Srv. Job 8, 11.

V. 17. „dobročinnost“ a milosrdenství jsou tu proti nemilosrdnému zabírání majetku cizího (v. 12—16). — Ta dobročinnost nikdy se nekolísá (hebr.).

V. 18. dlužno přeložiti dle hebr.:

»*Život s vínem a s lihovinou zjednává slast,*
ale nad to obé (je) tomu, kdo našel poklad.«

V prvním členu tohoto v. jsou jmenována dvě dobra, ve druhém třetí dobro lepší. Podobně stavěno jest dalších devět vv. Úhrnem je takovýchto vv. — deset (v. 18—26). Této umělecké výzdoby Sirachovec užívá, aby nejvřeleji doporučil dobro nejlepší — bázeň Boží (v. 18—26).

V. 19. Slavné jméno si získá, kdo má mnoho potomstva nebo kdo založí, rozšíří, znova vystaví město. Srv. na př. „město Davidovo“, Alexadrie a pod. — Za v. 19a dlužno s hebr. vložiti:

»*ale více než to obé — kdo najde moudrost.*
Dobytkářství a zahradnictví do květu uvádějí jméno.«

Místo „bezúhonná“ hebr.: „milá“.

V. 20. Místo „láska k moudrosti“ hebr.: „láska milujících se“.

V. 21. Srv. Přís 12, 25; 16, 24.

22 Půvabu a krásy žádá tvé oko,
ale nad obé zeleného osení.
23 Přítel a druh přicházejí na pomoc v čas,
ale nad oba jest žena s mužem.
24 Bratr a pomocník jsou (dobří) v čas tísně,
ale nad oba vysvobozuje milosrdenství.
25 Zlato a stříbro pevně staví na nohy,
ale nad obé jest rada dobrá.
26 Bohatství a moc pozdvihují srdce,
ale nad obé jest bázeň Páně.
27 Není nedostatku v bázni Páně,
a v ní netřeba hledati pomoci.
28 Bázeň Páně jest jako ráj požehnaný,
a (Bůh) ji zahrnuje slávou nevídanou.

54. **Lidská bída v žebrotě** (40, 29—32).

29 Synu, neoddávej se [za času života svého] žebrotě,
jeť lépe umříti nežli choditi po žebrotě.
30 Muž, který hledí na stůl cizí —
toho život nelze za život pokládati.
Udržuje totiž svůj život pokrmy cizími,
31 kdežto muž rozumný a ukázněný vystříhá se toho.
32 V ústech nestydatého jest žebrota sladká,
ale v nitru jeho hoří oheň.

55. **Lidská bída ve smrti** (41, 1—16).

Hlava 41.

1 Ó smrti, jak jest hořká vzpomínka na tebe
člověku, který požívá pokoje ve svých statcích,
2 muži bezstarostnému, jehož cesty šťastny jsou ve všem,
tomu, který ještě s to jest, aby jedl.

V. 22. „Půvabu a krásy" ženské. — „žádá" = libuje si. — Srv. Mt 6, 28—31.
V. 23. Místo „s mužem" čti: „rozumná".
24. „milosrdenství" předpokládá „spravedlnost" (hebr.).
V. 25. Srv. Přís 11, 14.
V. 26. Ježto bohatství a moc „pozdvihují srdce", proto si lidé na nich zakládají. – Tento v. (26) jest vrchol úryvku v. 18—28.
V. 27. Bohabojný nemá nedostatku a pomocníkem jeho je vždy Nejvyšší.
V. 28b. srv. s Is 4, 5.
V. 29. vrací se k úvahám o lidské bídě, počatým výše v. 1. — Ježto Bůh sliboval bohabojným blahobyt hmotný (Dt 15, 4) a hrozil bezbožným chudobou (Lv 26, Dt 28), byla chudoba pokládána za trest, chudobný za člověka bezbožného a tedy bezectného Srv. výše 30, 17; Přís 30, 8.
V. 30. Místo „udržuje svůj život" čti: „poskvrňuje svou duši" jako pokrmy, které dle zákona israelského znečišťovaly.
V. 31. přelož: „muži rozumnému jsou bolením břicha" (darované pamlsky s cizího stolu).
V. 32. Žebrák si snad pochvaluje svůj život, ale to jen na oko, ježto jeho stav nemůže ho nepáliti.
Hl. 41. — V. 1n. mluví o smrti hořké. — „jedl" = užíval. — Srv. 1 Král 15, 32; Kaz 11, 7n; Lk 12, 19.

3 Ó smrti, dobrý je tvůj zákon
člověku nuznému, jehož síla hyne,
4 sešlému věkem, a tomu, který jest ustaraný,
a malomyslnému, který ztrácí trpělivost.
5 Neboj se zákona smrti.
Pomni na ty, kteří byli před tebou a kteří přijdou po tobě.
Usoudil tak Pán každému, kdo má tělo.
6 Co tě potká, bude úradek Nejvyššího.
Budeš-li živ deset, nebo sto, nebo tisíc let,
7 nelze na onom světě příti se o život.
8 Děti ohavné bývají z dětí hříšníků,
z těch, které vychovávají domy bezbožníků.
9 Dědictví dětí hříšníků zanikne,
a potomstvo jejich bude ustavičně v hanbě.
10 Na otce bezbožného naříkají synové,
že jsou vinou jeho v hanbě.
11 Běda vám, muži bohaprázdní,
kteří jste opustili zákon Pána Nejvyššího!
12 Množíte-li se, ke zlořečení se množíte;
a umíráte-li, zlořečení bude vaším údělem.
13 Všecko, co jest ze země, do země se vrátí;
tak i bezbožní ze zlořečení (vrátí se) do záhuby.
14 Lidé oplakávají (snad) tělo (mrtvé),
ale jméno bezbožných bude vyhlazeno.

15 Péči měj o dobré jméno, neb to zůstane ti spíše,
nežli tisíc pokladů velikých zlata.
16 Dny života dobrého jsou spočítány,
ale dobré jméno zůstane na věky.

V. 3n. mluví o smrti milé. — O stáří obtížném srv Kaz 12, 5. — Viz též Sir 30, 17; 40, 29.

V. 5—7. zdůrazňuje všeobecný zákon smrti. — Tvoji předchůdci i nástupci umřeli a umrou jako ty. — Proti tomu „úradku Nejvyššího" nemá člověk se vzpírati, nemá jím pohrdati (hebr.). – Po smrti nelze si stěžovati na krátkost života pozemského. — Srv. 38, 23; 40, 11.

V. 8. počíná líčiti neštěstí bezbožného plemene po smrti otcově (v. 8—14).

V. 9. Srv. Job 27, 14.

V. 10. „naříkají" = proklínajíce ho (hebr.). — Srv. 3, 13; Přís 17, 6.

V. 11. „Zákon Páně opustili" — odpadlíci. — Srv. Dt 27, 26; 28, 15; Jer 11, 3.

V. 12. dle hebr.:

»*Množíte-li se*, (je to) *na* (vaši) *škodu;*
plodíte-li, (je to) *na vzlykot;*
klopýtáte-li, na radost světa;
a umíráte-li, na kletbu.«

V. 13. Srv. Is 41, 24. 29; Kaz 6, 4. — „ze země do země" = z prachu (nicoty) do prachu (do nicoty). — „ze zlořečení" = z nicoty. — „do záhuby" = do nicoty. — Srv. 40, 1; Gn 3, 19.

V. 14. dle Vulg chce snad říci: Byť i bezbožník byl po smrti oplakáván mnohými (placenými) žalozpěvy, jeho jméno zanikne. — Dle hebr. lépe:

»*Nicotné jest člověkovo tělo,*
ale jméno zbožného nezahyne.«

— Srv. 10, 20 n; Ž 9, 7; Přís 10, 7; Moud 4, 19.

V. 15. Srv. Přís 22, 1; Kaz 7, 2.

V. 16a. doslovně dle hebr.: „Dobro života jsou dny odpočítané" (odměřené). — Srv. 37, 28.

IX. Moudrosti záhodno jest používati ku blahu jiných (41, 17 n).

17 [Synové, zachovávejte poučení v pokoji.]

Moudrost skrytá [totiž] a poklad, jehož nevidět,
jaký užitek dává to i ono?
18 Lepší je člověk, který skrývá bláznovství své,
nežli člověk, který skrývá svou moudrost.

56. O pravém studu (41, 19—42, 1d).

19 [Protož] styďte se dle (těchto) výroků úst mých:
20 — Není totiž dobře styděti se za všecko,
jako právem se nelíbí všecko všem. —

21 Styďte se před otcem a matkou za smilstvo,
před vladařem pak a velmožem za lež;
22 před knížetem a soudcem za provinění,
před shromážděním a lidem za nepravost;
23 před druhem a přítelem za nespravedlnost,
a před místem, v němž bydlíš za krádež,
24 (styďte se) zpronevěřiti se Bohu a smlouvě,
jakož i podpírati se lokty na chleby;
(stydte se) býti káránu v příčině dávání a přijímání,
25 (styďte se) před pozdravujícími vás, neodpověděti jim;
[pohlížeti na ženu smilnou],
[nebo tvář odvracet od příbuzného.]
26 Neodvracuj tváře své od bližního svého,
(styď se) odjímati (komu) úděl a nevraceti (ho).
27 Nevzhlédej na ženu jiného muže,
nevyhledávej styků s otrokyní jeho,
[aniž stávej u jejího lůžka.]

V. 17n. opakuje toliko, co bylo řečeno již výše 20, 32 n. Co je v závorce, patří před v. 19. v tomto znění: „Synové, slyšte nauku o stydlivosti!"
V. 19. dle hebr. zní:

»Nauku o stydlivosti slyšte, synové,
a buďte stydliví dle mého pravidla.«

Myšlenka, podaná ve v. 18., že totiž pošetilec má se styděti za své bláznovství, kdežto moudrý nemá se styděti prospěti svým majetkem jiným, vede Sirachovce, aby opět promluvil o studu pravém a nepravém, jako byl již učinil výše 4, 23—33. — V. 19 n jest úvod k úryvku, počínajícímu se v. 21.
V. 20b. dle hebr.: „a ne každý stud jest výborný."
V. 22a. dle hebr.: „před pánem a paní za nevěrnost".
V. 23. „nespravedlnost" = věrolomnost. — V. 23b dle hebr.: „(styď se) před místem, v němž bydlíš, za cizince, t. j. udržovati nebezpečné styky s cizincem.
V. 24. „podpírati se lokty na chleby" znamená nejspíše hltavost při jídle, která chce sníst vše sama, jiným nic nepřejíc. — Místo: „býti káránu ... přijímání" čti dle hebr. prostě: (styď se) odpírati dar, za který jsi žádán" (hebr.).
V. 25. „ženu smilnou", manželku bližního. O prostém smilstvu byla řeč již výše ve v. 21. — Tento člen (25b) opakuje toliko, co řečeno níže ve v. 27a. — Srv. 9, 8; 25, 28; Is 58, 7.
V. 27a. je tu na pravém místě. — Místo „jeho" čte hebr.: „její". — Srv. v. 25.

28 (Styď se) před přáteli za hanlivé řeči,
a když dáš, neomlouvej.

Hlava 42.

1 Nepřekrucuj řečí, jež jsi slyšel,
a nevyzrazuj tajemství;
i budeš opravdu stydlivý,
a dojdeš lásky všech lidí.

57. **Nepravý stud** (42, 1e—8).

1e Za tyto všecky věci se nestyď,
a nehleď na osoby, abys nezhřešil:
2 Za zákon Nejvyššího a přikázání,
a za soud, abys neospravedlňoval bezbožného;
3 za účtování se společníkem a cestujícím,
za odevzdání dědictví druhům;
4 za přesnost váhy a závaží,
za zisk, ať jest ho mnoho nebo málo,
5 za styk s kupci přes podvod (mnohých),
(nestyď se) často trestati děti,
a bok ničemnému otrokovi do krve zbíti.
6 Na ženu nešlechetnou dobrá jest pečeť,
7 (a) kde je mnoho rukou, zavírej.
Cokoli ukládáš, spočítej a převaž,
vydání pak a příjem — všecko napiš.
8 (Nestyď se) pokárati nerozumného a blázna,
nebo starce, na které žaluje mládež;
i budeš umravněný dokonale,
a chválen přede všemi žijícími.

V. 28. Srv. 19, 7; 22, 25. — V. 28b srv. s 18, 15; 20, 15; 35, 11.
Hl. 42. — V. 1. Srv. 19, 7; 22, 27; 27, 17. 19. 24; 32, 14; 1 Mach 1, 16.
V. 2b. Abys, jsa soudcem, neosvobozoval viníka proto, že je zámožný.
V. 3a. má na mysli spravedlivou dělbu dvou nebo více společníků jedné obchodní firmy, jakož i dělbu zisku obchodníka a jeho cestujícího agenta. — V. 3b myslí na rozdělení majetku mezi spoludědice, mezi něž patří také sám dělitel.
V. 4. Za 4a vlož z hebr. 4b: „za obdiv míry a závaží.“ — Israelský obchodník nemá se styděti, posmívá-li se mu lid, že je v míře a váze až příliš přísný a svědomitý. — „za zisk“ poctivý.
V. 5a dle hebr.: „(nestyď se) za výtěžek ze zboží obchodníka“, t. j. za spravedlivý zisk v obchodě. Obchodníci byli ve špatné pověsti, byli pokládáni za podvodníky.
V. 6—7a. činí dvojčlenný verš, jehož smysl dle řec. a lat. jest: „Hlídej ženu, náchylnou k manželské nevěrnosti a zavírej svůj majetek, je-li mnoho lidí v domě.“ Dle hebr. však zní tento dvojčlen:

»*Na ženu zlou moudré jest (vzíti) pečeť,*
a kde jsou líné ruce, otevři dveře.«

T. j. ženě zlé a líné napiš propustný lístek, opatř jej svou pečetí, otevři dveře a vyžeň ji. Srv. Dt 24, 1—3.
V. 7b. má na zřeteli úschovu (depositum).
V. 8. Místo „mládež“ čti: „necudnost“. — „dokonale“ = opravdu (hebr.). — Místo „chválen“ čti: „(opravdu) muž dokonalý“. — Srv. Dan 13, 5. 45. 61.

58. **Péče o dcery** (42, 9—14).

9 Dcera jest otci tajná péče,
a starost o ni odjímá spánek:
v mládí aby nepřestárla,
a vdána jsouc [za muže] v nenávist neupadla,
10 v panenství jejím, aby někdy nebyla poskvrněna,
a v otcovském domě nebyla nalezena těhotná —
aby snad vdána jsouc za muže nepoklesla,
anebo naprosto bezdětnou nezůstala.
11 Dceru [smilnou] přísně opatruj,
by tě neuvedla do posměchu nepřátel,
do špatné pověsti ve městě a do výčitek obce,
aby tě nezahanbila ve shromáždění lidu.

12 U žádného člověka nehleď na krásu,
a mezi ženami neprebývej;
13 neboť ze šatu pochází mol
a od ženy nepravost muže.
14 Lepšíť jest drsnost muže nežli lahodnost ženy,
a žena, která do hanby uvádí a do potupy.

V. 9. Stud, o kterém spisovatel dosud rozprávěl, má míti zejména dívka a žena v příčině pohlavní. Ten stud je třeba upevňovati otcovským dozorem. — Místo „tajná péče" čti: „poklad, jejž třeba hlídat." — V. 9b = 31, 1b. — Kdyby upadla v nenávist, mohla by býti propuštěna a přišla by otci na krk; otec by musil případně i vrátit snubné, které mu byl manžel za ženu dal.

V. 10. „nebyla poskvrněná" = „aby se nedala svésti" (hebr.). — Peters členy tohoto v. právem přehazuje takto: acbd.

V. 11. srv. s 26, 13. — Dcera má být v zadní části domu, ustanovené pro ženy. To pěkně vyslovuje hebr.:

»*Místo, kde dlívá, nebudiž okno,*
aniž místnost, ústící do vchodu a východu.«

V. 12—14. dle Vulg napomíná muže k opatrnosti ve styku se ženami. Dle hebr. však (lépe) spisovatel dává další pokyny otci, který má dceru:

»*Žádnému mužskému ať nedá* (spatřit) *svou postavu,*
a mezi ženskými ať netlachá.
Neboť ze šatu pochází mol,
a ze ženy špatnost ženská.«

V. 13. srv. s 1 Tim 2, 14.

V. 14. Drsnost muže nesvede ke smilstvu tak snadno, jako lahodnost ženy ke tlachání a klevetění. — V. 14b dle hebr.: „a dcera hanebná přivádí proudy hanby".

DÍL DRUHÝ:

Chvalozpěvný (42, 15—50, 28).

1. **Chvála Boží vyznívající ze stvoření** (42, 15—43, 37).

15 Protož pamětliv budu skutků Páně,
a co jsem spatřil budu vypravovati:

Slovem Páně jsou (stvořena) díla jeho;

. . . .

16 Slunce svítící hledí na vesmír,
a slávy Páně plné jest dílo jeho.
17 [Zdaliž] nedal toho Pán svatým,
aby vypravovali všecky divy jeho,
které mocně učinil Pán všemohoucí,
aby (vše) pevně stálo v slávě jeho.
18 Moře a srdce [lidské] zkoumá,
a záměry jejich proniká.
19 Neboť Pán má všecky vědomosti,
a proniká příznaky budoucnosti;
zvěstuje věci minulé i příští,
a odkrývá stopy věcí skrytých.
20 Neujde mu žádná myšlenka,
a nemůže se ukrýt před ním jediné slovo.

21 Veledíla moudrosti své krásně ustálil,
ten, který jest před věky a bude na věky;
22 nic k nim nebylo přidáno, nic jim ubráno,
a nepotřebuje žádné rady.
23 Jak libá jsou všecka díla jeho,
ač jest jen jiskra to, co lze vidět!

V. 15. oznamuje, o čem bude spisovatel zpívati v následujícím chvalozpěvu. V. 15a = Ž 76, 12a. — V. 15b = Job 15, 17b. — V. 15c srv. s Gn 1, 3 nn. — V. 15d jest ve Vulg neprávem vynechán. Dle kritické úpravy Petersovy zní: „a činí vůli jeho, jak přikazuje".

V. 16. Jako vycházející slunce se vznáší nad tvorstvem, které tone v jeho světle, tak i sláva Boží vznáší se nad vesmírem, který ji každým tvorem takořka vyzařuje, a tím člověka osvěcuje, poučuje.

V. 17. „svatí" = zástupy (vojska) nebeské = andělé. Srv. Job 15, 15; Ž 102, 21. Dle hebr. zní v. 17:

»Svatí Boží nejsou s to,
aby vypravili divy Hospodinovy.
Bůh dodává síly svým zástupům,
aby obstály před jeho velebou.«

V. 18. Místo „záměry" čti „a všecky jejich obnaženiny", t. j. místa, na kterých jsou přístupna zraku. Srv. 2 Par 28, 15; Job 26, 6 (Peters).

V. 19. srv. s Is 41, 22 nn; 43, 9 nn. — Místo „příznaky" čti „co přijde".

V. 20. Srv. 39, 24; Is 29, 15 n; Ž 138, 5; Moud 1, 6—10.

V. 21b. dle hebr.: „jeden jest on od věčnosti." Srv. Is 40, 13 n; Řím 11, 34.

V. 22. Dle hebr. (správně) nelze nic přidati ani ubrati moudrosti Boží, dle Vulg dílům té moudrosti.

V. 23. Srv. Ž 103, 24; Job 26, 14.

24 Všecko to žije a trvá na věky,
a ke každé potřebě ho poslouchá.
25 Všecko jest podvojné, jedno protějšek druhého,
a neučinil nic neúplného.
26 Jedna věc utvrzuje blaho věci druhé,
a kdo se může do syta vynadívat na jeho slávu?

Hlava 43.

1 Krása výšin jest obloha,
podoba nebes je stkvostný pohled.

2 Slunce (ho) hlásá svým zjevem, když vychází,
výtvor (to) podivný, dílo Nejvyššího.
3 O polední vysušuje zemi;
proti žáru jeho kdož obstojí?
Pec bývá vytápěna ku práci, jež horka žádá,
4 (ale) slunce trojnásobně praží do hor;
paprsky ohnivé vydychuje,
a blýskajíc jimi zaslepuje oči.
5 Veliký jest Pán, který učinil je,
a dle slova jeho pospíchá (svou) cestou.

6 I měsíc vždycky (se objevuje) v patřičnou dobu,
aby ukázal čas a naznačil, co přijde.
7 Od měsíce bývají brány známky svátku,
od světla, kterého ubývá po úplňku.
8 Nov měsíce má jméno od měsíce;
roste divně až do úplňku.

V. 24. Srv. 16, 24; Kaz 3, 14; Ž 148, 8; Bar 3, 35.
V. 25. Srv. 33, 15. Dle hebr. má širší smysl: „Ona všecka (díla Boží) liší se, to od onoho; a nic z nich neučinil, co by chablo“ přispívati k dosažení účelu, jemu vytčenému.
V. 26a. dle Petersova překladu hebr. zní: „Jedno vyniká nad druhé svou dobrotou.“ — Místo „slávu“ čti: „krásu“. — Srv. Ž 16, 15.
Hl. 43. — Líčí krásu oblohy (v. 1), slunce (v. 2—5,) měsíce (v. 6—9), hvězd (v. 10n), duhy (v. 12n), blesků (v. 14), mraků (v. 15), krupobití (v. 16), hromů, zemětřesení, bouře (v. 17n), sněhu, jíní, (19—21), ledu (v. 22), deště a rosy (v. 23n), moře (v. 25-28). Doslov (v. 29—37).
V. 1. Srv. Ex 24, 10.
V. 2. dle hebr.: „Slunce, když vychází, sálá horko; jak vznešené jest dílo Páně!
V. 3. Horka žádá na př. práce v hutích, tavírnách, práce kovářské, zlatnické atd. — Srv. Ž 18, 7.
V. 5. Srv. Ž 18, 6.
V. 6. Židé dle běhu měsíce počítali dny, měsíce a roky (měsíčně). Srv. Gn 1, 14. — Místo „ukázal čas“ hebr.: „aby panoval“ dle Gn 1, 16. 18.
V. 7. První den měsíce (nový měsíc) býval svátek, první den sedmého měsíce býval nový rok (Nm 28, 11; 1 Král 20, 5. 24; 4 Král 4, 23; 2 Par 8, 13; 31, 3; Is 1, 13; Os 2, 11; Am 8, 5.) — Čtrnáctý den po novém měsíci nisanu byly velikonoce, sedmý den po novém měsíci tišrijovém byl den smíru, patnáctý den od téhož nového měsíce počínal svátek stanový (Lv 23, 5. 27. 34).
V. 8a. dle hebr.: „Nový měsíc dle jména svého se obnovuje.“ — Místo „divně“ dle hebr.: „děsně“ — (jako děsně roste „vladařova“ moc. Srv. v. 6).

9 (Měsíc) je zbraň vojsk na výsostech,
na obloze nebeské stkvěje se slavně.

10 Okrasou nebe jest nádhera hvězd;
Pán osvěcuje (ten) svět na výsostech.
11 Dle slov Svatého stojí v řadě,
neunavují se na svých hlídkách.

12 Popatř na duhu a dobrořeč jejímu tvůrci,
neboť překrásná jest ve svém lesku.
13 Obepíná nebesa nádherným obloukem svým;
ruce Nejvyššího rozpialy ji.

14 K jeho rozkazu rychle přichází sníh,
a hbitě pouští blesky svého soudu.
15 Proto se otvírají zásobárny,
a jako ptáci vyletují mraky.
16 Ve své velikosti zhušťuje oblaky,
a drobí kameny krupobití.
17 Když se zjeví, kolísají se hory,
a k jeho vůli věje vítr jižní.
18 Zvuk hřímání jeho třese zemí,
bouře severní a vířící vichor.
19 Jako když se spouštějí ptáci, by usedli, sype sníh,
a jako když kobylky sletují, tak padá.
20 Krásné bělosti jeho diví se oko,
a nad přívalem jeho trne srdce.

V. 9. Měsíc svými rohy připomíná ostré zbraně, kosy, ohnuté meče a pod. — „vojska na výsostech" jsou hvězdy. — Básnická mluva.

V. 10b. dle hebr.: „a světlo jejich osvěcuje výšiny Hospodinovy." — Srv. Ž 8, 4; Moud 13, 3.

V. 11. Řád, kde která hvězda (voják) má státi, stanovil Bůh; každá z nich zůstává na místě, kde byla postavena jako voják na stráži. — Srv. Bar 3, 34 n.

V. 12. Srv. Gn 9, 12—16.

V. 13. Srv. 50, 8.

V. 14. čti dle hebr.:

»Síla jeho črtá blesky,
a rozsvěcuje soudné své šípy.«

Srv. Ž 17 a 25. — O sněhu mluví Sir teprve níže ve v. 19.

V. 15. „Proto", aby měl zásobu toho, čím chce trestati. — O „zásobárnách" srv. Dt 28, 12; Job 38, 22; Jer 51, 16. — „otvírají se" Bohu, který si je stvořil (hebr).

V. 16. „velikostí svou" = velikou silou svou. V. 16. zdá se předpokládati lidový názor, že když vody nebeské zmrznou jako vody pozemské, třeba led rozbíti, aby z něho vznikly drobné kroupy. Tu práci snad konaly blesky nebo vítr (?). Názor na přírodu dle zrakového dojmu.

V. 17—18. dlužno seřaditi takto:

»Zvuk hřímání jeho otřásá zemí,
když se zjeví, kolísají se hory.
K vůli jeho věje vítr jižní,
bouře severní a vířící vichor.«

Srv. Ž 28, 3 n; 103, 32.

V. 19. Kobylky snášejí se na zemi v mračnech velmi hustých, která pokryjí silnou vrstvou půdu.

V. 20. Srv. Ž 147, 16.

21 Jiní jako sůl sype (Pán) na zemi;
a když umrzne, bývá jak ostny trní.

22 Mrazivý severní vítr věje,
i zamrzá voda v křišťál;
na každém množství vody se usazuje,
a jako v pancíř obléká vodu.

23 A stravuje hory, vypaluje poušť,
a usušuje zeleň jako oheň.
24 Lék (tomu) všemu rychle přináší mlha,
a rosa vycházející vstříc přicházejícímu žáru, mírní jej.

25 [Ke slovu jeho umlká vítr],
dle úradku svého ukrocuje moře,
na němž rozsázel ostrovy [Pán].
26 Kdož se plaví po moři, vypravují o jeho nebezpečích,
i děsíme se, když o tom slýcháme.
27 Tamť jsou vynikající díla a podivuhodná;
rozličné druhy zvířat [, všelijakých živočichů] a plémě velikánů.
28 Skrze něho zajištěn jest konec cesty,
a jeho slovem všecky věci se dějí.

29 I když mnoho mluvíme, nedostává se nám slov,
konec pak řeči jest: „Onť jest ve všech věcech".
30 Oslavujíce jej, co zmůžeme?
Jeť on všemohoucí nade všecka svá díla.
31 Hrozný jest Pán, a veliký velmi,
a podivuhodná jest moc jeho.
32 Vyvyšujte Pána, jak vysoko můžete,
neboť ještě vyšší jest [a předivná jest velebnost jeho].
33 [Dobrořečíce Pánu vyvyšujte ho, jak můžete,
neboť větší jest, než jakákoli chvála.]
34 Vyvyšujíce ho seberte všecky své síly,
neumdlévejte, neboť (ho) nevystihnete.
35 Kdo ho viděl a může o tom vypravovati?
a kdo jej může velebiti tak, jak jest [od počátku]?

V. 21b. dle hebr. (jiní) „činí, že květiny jako smaragd se třpytí." — „hory" t. j. co hory plodí (hebr). — „stravuje" Bůh.
V. 24. Srv. Přís 19, 12.
V. 25. Srv. Ž 106, 23 nn. — Job 38, 10.
V. 26. Srv. Ž 103, 25; 106, 23—27; Is 42, 10.
V. 27. Srv. Ž 103, 26.
V. 28a. dle hebr.: „Skrze něho daří se poslu (jeho)". — Ten posel jest Boží rozkaz, „slovo" (v. 28b). Srv. Ž 147, 18; Moudr 18, 15.
V. 29—35. Ačkoliv nemůžeme Boha chváliti dokonale, chvalme ho jak dovedeme.
V. 29b. srv. s Moudr 1, 7; 7, 22-8, 1; Sk 17, 28; Kol 1, 17; Žid 1, 3; 1 Kor 15, 28.
V. 31. Srv. Ž 47, 2; 95, 4; 144, 3; 146, 5.
V. 32. Pán je tak veliký, že nelze ho slaviti dokonale; nezbývá nežli chváliti ho, jak jen dovedeme, třebaže nedostatečně. Srv. 42, 15.
V. 35. Srv. Jan 1, 18; 5, 37; 6, 46.

36 Jest mnoho skrytých věcí, větších než tyto;
neb málo vidíme jeho skutků.

37 Všecko pak učinil Pán,
a pobožným dal moudrost.

2. Chvála Boží vyznívá ze života světců starozákonných (44, 1—50, 28).

Obecná chvála jich (44, 1—15). Henoch a Noe (44, 16—19). Abraham, Isák a Jakob (44, 20—27). Mojžíš (45, 1—6). Áron (45, 7—27). Finees (45, 28—31). Josue a Kaleb (46, 1—12). Soudcové a Samuel (46, 13—23). Natan a David (47, 1—13). Šalomoun a Roboam (47, 14—31). Eliáš a Eliseus (48, 1—16). Ezechjáš a Isajáš (48, 17—28). Josiáš a Jeremjáš (49, 1—9). Ezechjel, dvanácte proroků menších (49, 10—12). Zorobabel, Josue, Nehemjáš (49, 13—15). Henoch, Josef, Set, Sem, Adam (49, 16—19). Velekněz Simeon (50, 1—23). Doslov (50, 24—28).

Hlava 44

1 Chvalme muže slavné,
otce naše dle jejich pokolení.
2 Mnoho slávy způsobil (jim) Pán
svou velebností od věků.
3 Byli panovníky ve svých říších,
mužové velicí mocí,
moudrostí příslušnou byli obdařeni,
proroctvími dokazovali důstojnost proroků;
4 byli vůdci lidu dob svých,
mocí své moudrosti svatou naukou ho (vedli),
5 dovedně vymýšleli způsoby zpěvu,
a přísloví písemně zaznamenávali;
6 muži bohatí, mocní, [milovníci umění,]
pokojně bydlili ve svých domech.

V. 36. Boha nelze člověku dostatečně vynachváliti. Nový důvod. „tyto“, o kterých byla výše zmínka. Srv. Job 26, 14. — Úryvek v. 29—37 srv. s Kaz 12, 11—14.

V. 37. „Všecko“ skryté (v. 36) i výše líčené. V. 37a vrací se spisovatel k 42, 15. Třebaže člověk nemůže toho všeho vysloviti, tolik je jisto — že to vše Bůh stvořil, a pobožným že dává moudrost, jak vysvitne z následujícího úryvku (44, 1 nn).

Hl. 44. — V. 1. počíná dokládati dějinami, co bylo řečeno výše ve hl. 24, že moudrost, t. j. pravé náboženství v národě israelském vždy mělo vynikající vyznavače. (Další řadu slavných mužů po Simeonovi (50, 1—23) podává proslulá rozprava mišny (talmudu), zvaná „Otcové“.) — Úryvek 44, 1—50, 28 má v hebr. nadpis: „Chvála odvěkých otců“. — O dějinné ceně tohoto úryvku srv., co bylo řečeno o Moudr hll 10—19. — Dle hebr. oznamuje spisovatel svůj úmysl

»*Chváliti hodlám zbožné muže,*
otce naše dle jejich věků.«

Věků, t. j. dob, za kterých žili.

V. 2. Ta „velebnost“ Boží z nich svítí.

V. 3b. „velicí“ = proslavení — „příslušnou“ rádcům královským.

V. 4. doplň z hebr.:

»*moudrými mysliteli ve svém učitelství,*
a představenými ve svých službách.«

Jsou tu jmenováni znamenití zákonníci a kněží. — „služba“ ve svatyni.

V. 5. „způsoby zpěvu“ = úměrný spád (metrum, rhytmus). — Srv. 2 Par 7, 6; 35, 15. — O spisovatelích přísloví srv. 3 Král 4, 32; Přís 24, 23; 30, 1; 31, 1.

V. 6. Srv. Šalomouna. Srv. Kaz 2, 4—6.

7 Ti všichni došli slávy v současných pokoleních,
a za svého života měli chválu.

8 Někteří z nich [zrození] zůstavili jméno,
že hlásána jest chvála jejich;
9 a po jiných (z nich) nezůstalo památky,
zhynuli jakoby nikdy nebyli,
zrodili se, jakoby se nebyli zrodili,
a synové jejich s nimi.
10 Ale tito jsou muži omilostnění,
jejichžto skutky zbožné nezanikly.
11 Potomstvu jejich zůstane majetek jejich,
12 [svaté] dědictví jejich potomkům.
Ve smlouvách stojí potomstvo jejich,
13 a děti jejich k vůli nim.
Až na věky zůstává símě jejich,
a sláva jejich nezanikne.
14 Těla jejich v pokoji odpočívají,
ale jméno jejich žije rod od rodu.
15 Moudrost jejich vypravují pohané,
a chválu jejich zvěstuje obec.

16 HENOCH líbil se Bohu, i přenesen byl [do ráje],
byl to vzor kajícnosti pokolením.

17 NOE byl shledán dokonalým, spravedlivým,
a v dobách hněvu stal se spasitelem.

V. 7. Srv. arciotce, krále, mudrce, proroky, soudce, učence, kněze israelské, uvedené výše v obsažníku. — Přís 4, 8.

V. 8. „Někteří“, zbožní byli slavní ne toliko za svého života, nýbrž i po smrti.

V. 9. Jiní, bezbožní, proslavili se sice za svého života postavením, mocí, bohatstvím, avšak jejich sláva zanikla se smrtí. Srv. Job 10, 19; Abd 16.

V. 10. „tito“, kteří budou níže vypočítáni. — „omilostnění“ od Boha. — Místo „zbožné skutky“. — čti dle hebr.: „naděje“.

V. 11. „majetek jejich“ — duchovní, to čemu slovem i životem učili; také jejich sláva je „majetek“.

V. 12. „majetek“ (v. 11) přechází z pokolení na pokolení a proto sluje „dědictví“. — To dědictví „zůstane“ potomstvu dalšímu. — „Ve smlouvách stojí“ — smlouvu národa israelského s Bohem učiněnou a v příkazech vyslovenou pečlivě zachovávají. Tu smlouvu předcházely a připravovaly smlouvy jiné, o kterých bude níže řeč ve v. 19. (smlouva s Noemem), ve v. 21 (s Abrahamem). O smlouvách dalších viz níže 45, 18 n. 30.

V. 13. Bůh odměňuje své miláčky také tím, že jejich potomstvo nakloňuje a sílí, by zachovávali náboženskomravné závazky, takže i tato mravnost jest v jejich rodech dědičná. — Srv. níže v. 18. 24 — Místo „símě“ čti: „památka“. V. 13 srv. s — 39, 13.

V. 14. Srv. Gn 15, 15; Moudr 3, 3; Lk 2, 29.

V. 15. = 39, 14.

V. 16. O Henochovi zmiňuje se Sirachovec také níže 49, 16. — Viz o něm Gn 5, 22—24. — Juda 14 n; Žid 11, 4. — „líbil se Bohu“ = „chodil s Bohem“ dle hebr. — Dle téhož (hebr.) byl Henoch „div vědění každému pokolení“. (v. 16b) — „vědění“ = náboženskomravního života. — Glosa Vulg „do ráje“ má na mysli nebe (ne ráj pozemský). Srv. 4 Král 2, 11. — „kajícnost“ bude hlásati na konec světa, až přijde podruhé na svět. V tom smyslu překládá Vulg: „aby dal národům pokání“.

V. 17 n. dle hebr.:

»Spravedlivý Noe shledán byl bez úhony,
za doby zkázy stal se praotcem.

18 Proto ponechán byl zemi jakožto zbytek,
když nastala potopa.
19 Záruky věčné byly mu dány,
aby nemohlo potopou zahlazeno býti vše, co má tělo.

20 ABRAHAM byl [veliký] otec množství národů,
nebyl nalezen podobný jemu slávou,
který by šetřil (tak) zákona Nejvyššího,
a vešel ve smlouvu s ním.
21 Na svém těle (tu) smlouvu utvrdil,
a v pokušení nalezen byl věrný.
22 Proto, jak se byl zavázal přísahou,
dal mu Pán slávu v národě jeho,
(dal mu), že vzrostl jako prach země,
23 a jako hvězdy že vyvýšeno bylo potomstvo jeho,
že dědilo (zemi) od moře do moře
a od Řeky až na konec světa.

24 A ISÁKOVI tolikéž učinil
k vůli Abrahamovi, otci jeho.
25 Požehnání všech národů dal mu Hospodin,
a jeho sliby snesly se na hlavu JAKOBOVU.
26 Uznal, že mu přísluší požehnání,
a dal mu (jeho) dědictví;
a rozdělil úděl (jeho)
mezi dvanáct pokolení.

K vůli němu zůstal zbytek,
a k vůli smlouvě s ním přestala potopa.«

V. 17a srv. s Gn 6, 8n; 7, 1. — „spasitelem", výkupnou cenou, t. j. k vůli němu byl zbytek lidstva zachráněn a položen základ k pokolení novému.

V. 19. dle hebr.:

»Věčná smlouva byla s ním učiněna,
že nebude všecko tělo zase vyhlazeno.«

Srv. Gn 9, 9—16.

V. 20a. podává výklad jména Abraham jako Gn 17, 4n. — V. 20b dle hebr: „a nedostalo se na jeho čest poskvrny"; myslí na Gn hll 20 a 26 — že totiž Bůh nedopustil, aby farao a Abimelech zneuctil Abrahama. — Kterak šetřil Abraham Božích příkazů, srv. Gn 12, 4; 26, 5; Žid 11, 8. — Kterak vešel s Bohem ve smlouvu, srv. Gn 15, 2nn; 17, 1nn; 22, 12.

V. 21a. má na zřeteli obřízku. Srv. Gn 17, 10nn. V. 21b srv. s Gn 22, 12. 16; 1 Mach 2, 52.

V. 22a. O přísaze Hospodinově viz Gn 12, 3; 18, 18; 22, 16. 18. — Místo „dal mu Pán slávu v národě jeho" čti dle hebr.: „slíbil mu, že skrze potomstvo jeho požehná národům" a srv. Gn 22, 18. — O „prachu země" srv. Gn 13, 16; 28, 14.

V. 23a. srv. s Dt 28, 1; Dan 12, 3; Moud 3, 7; Mt 13, 43; 1 Kor 4, 1nn. — V. 23bc srv. s Ž 71, 8; Zach 9, 10; Gn 15, 18; 28, 14. — Sirachovec chápal tato místa ve smyslu mesiášském.

V. 24. „učinil" = přísežně slíbil jako Abrahamovi. Srv. Gn 17, 19; 26, 4n.

V. 25. mluví již o Jakobovi. Srv. Gn 27, 28n; 28, 3. — Místo „požehnání všech národů" čti s hebr.: „sliby všem předkům (dané)". — „mu" = Jakobovi. — Místo „jeho sliby" čti s hebr.: „požehnání". — „sneslo se" a spočinulo.

V. 26. „požehnání" prvorozenecké. Srv. Gn 27, 27nn. — „dědictví" — Palestinu.

27 A zachoval mu muže milosrdenství,
kteří našli milost přede všemi lidmi.

Hlava 45.

1 Milý Bohu byl i lidem MOJŽÍŠ,
jehožto památka jest v požehnání.
2 Proslavil ho podobně jako svaté,
a velikým učinil ho na postrach [nepřátel].
Slovy jeho příšerné úkazy zkrotil,
slavným učinil ho před králi.
3 Dal mu přikázání pro svůj národ,
a svou velebnost mu ukázal.
4 Pro jeho věrnost a tichost [si zasvětil jej,]
vyvolil ho z veškerého lidstva.
5 Dopřál mu slyšet Boha, mluvu jeho,
kázal mu též, aby vstoupil do oblaku.
6 Dále — tváří v tvář mu dal přikázání,
zákon života a osvícení,
aby učil Jakoba své smlouvě,
a svým ustanovením Israele.

7 ÁRONA, bratra jeho z kmene Levi,
povýšil, že byl podoben jemu.
8 Učinil s ním smlouvu na věčné časy,
udělil mu velekněžství lidu,
rouchem nádherným oblažil ho,
9 ošatil ho oblekem slavným,

V. 27. týká se již Mojžíše. Dle hebr.: dlužno přeložiti:

»*I dal* (Bůh) *z něho* (z Jakoba) *vzejíti muži,*
který našel oblibu přede všemi lidmi.«

Mojžíš došel obliby u faraonovy dcery (Ex 2, 6), u Jetra a dcer jeho (Ex 2, 19. 21), u Arona (Ex 4, 28 nn) i u lidu (Ex 4, 31)

Hl. 45. — V. 1. Viz Nm 12, 7; Ex 33, 11; 1 Král 2, 26; Lk 2, 52.

V. 2. „svatí“ = andělé (Ž 8, 6), dle jiných svatí arciotcové, jmenovaní výše. Avšak dle hebr. zní v. 2a: „(Bůh) ctil ho jako božství“ (Boha). Srv. k tomu Ex 4, 16; 7, 1. — „nepřátelé“, jež Mojžíš zastrašil, byli: farao, Egypťané, Amalečané, Amorrhejští.' Svými divy naplňoval hrůzou i lid israelský. — „příšerné úkazy“ jsou tu rány egyptské. Srv. na př. Ex 8, 13. Tyto zázraky ke slovu Mojžíšovu Bůh také „rychle přivedl“ (hebr). — „králové“ jsou tu kromě faraona Sehon a Og (Nm 32, 33).

V. 3a. má na mysli Ex 6, 13. — V. 3b myslí zejména na Ex 33, 18—23; srv. také tamže 19, 20; 20, 21; 34, 29 n. 35.

V. 4. O Mojžíšově věrnosti srv. Nm 12, 7; Žid 3, 2. — O jeho „tichosti“ srv. Nm 12, 3. — Místo „tichosti“ možno hebr. překládati: „oddanosti“. — „zasvětil si ho“ = vyvolil ho ke vznešenému úřadu.

V. 5a. Srv. Dt 4, 36. — V. 5b srv. s Ex 20, 21.

V. 6a. Srv. Ex 33, 11; Dt 5, 4; 34, 10. — „zákon života“, ježto prodlužuje a oblažuje život národa israelského — Tento zákon „osvěcuje“ jmenovaný národ náboženskomravně nad všecky ostatní národy. Srv. Dt 4, 1. 6. 45.

V. 7. „povýšil“ ho ke svatému úřadu a tím jej „zasvětil“ (hebr). — Srv. Ex 4, 16.

V. 8. „smlouvu“ slíbiv mu, že velekněžství i kněžství zůstane v jeho rodě. Ex 29, 9; 40, 15; Nm 25, 13.

V. 9a. dle hebr.: „ovázal ho rohy zubra“, t. j. nádherným turbanem a čelenkou, odznakem to velekněžské moci (= rohy). Srv. Nm 23, 22; 24, 8; Dt 33, 17; Ž 21, 22. — O rouchu velekněžském vůbec viz Ex hll 28 a 39.

oblékl jej do šatu chlouby,
a ozdobil jej odznaky moci:
10 Řízu, spodky a kněžský kabátec vložil naň,
a ověsil ho množstvím zlatých zvonečků vůkol,
11 aby vydával zvuk při své chůzi,
aby slyšeti bylo jej ve chrámě,
na pamět synům lidu svého;
12 roucho svaté, ze zlata, z modrého a červeného purpuru,
dílo vytkávané muže moudrého,
opatřil ho posvátným osudím,
13 červcem, dvakráte barveným, dílem tkalcovským,
vzácnými kameny, vyrývanými,
do zlata zasazenými, dílem to kamenorytce,
na památku podle počtu kmenů israelských;
14 korunou zlatou na čepici jeho,
označenou písmem: „Svatý",
ozdobou nádhernou, dílem skvostným,
okrasou, zraku žádostivou.
15 Nic tak krásného nebylo před ním (aniž) na věky bude.
16 Neobláčel se v ně nikdo jiný, než synové
a vnukové jeho po všecky časy.
17 Oběti jeho bývají stráveny ohněm
(ustavičně dvakráte) denně.
19 Mojžíš naplnil ruce jeho,
a pomazal jej olejem svatým.
19 Dostalo se mu povinnosti a práva na věky,
(jemu) i potomstvu jeho, pokud budou dny nebes, —
úřad kněžský by konal, bohoslužbu,
a lidu svému by žehnal ve jménu Jeho.
20 Vyvolil ho ze všech živých,
aby podával obět Bohu,
kadidlo a libou vůni na připomínku,
aby smiřoval lid svůj s Bohem.
21 A dal mu moc, by dle svých příkazů
byl nad povinnostmi a právy, jež ustanovil,

V. 10. Za tento v. dlužno dodati dle hebr., že Bůh Árona hojně ověsil granátovými jablky.

V. 12ab. popisuje náramenik (efód). Viz Ex 28, 6nn. — „moudrého" = dovedného, umělce. — O posvátném osudí viz Ex 28, 30; Lv 8, 8.

V. 13a. líčí kněžský pás. Ex 39, 28. — V. 13bcd líčí velekněžský náprsník. — „na památku" = na připomínku, jako Ex 28, 29.

V. 14. Viz Ex 28, 36nn; 39, 30n; Lv 8, 9.

V. 16. Ex 28, 45; 40, 12n.

V. 17. mluví o velekněžské oběti nekrvavé (mincha), jejíž polovici velekněz obětoval ráno a druhou večer dle Lv 6, 12—16. (Kněžská mincha nebývala strávena celá Viz Lv 6, 7—11).

V. 18. Viz Lv 8, 2 35.

V. 19. „pokud budou dny nebes" = na věčné časy. — „povinnosti a práva" vyplývající ze „smlouvy", kterou s ním Bůh učinil. Srv. Dt 11, 21; Ž 88, 30. — O kněžském požehnání viz Nm 6, 23nn.

V. 20. „obět" = celopaly a z ostatních obětí tuk (hebr). — O oběti „na připomínku" viz Lv 2, 2. 9. 16; 6, 8; 5, 12; Nm 5, 26. — O „smiřování lidu" viz Lv 16, 34.

V. 21. mluví o kněžském soudnictví a učitelství. Srv. Dt 17, 10; 21, 5; 33, 10; Dt 17, 8; Mal 2, 7.

aby vyučoval Jakoba tomu, co prohlásil,
a zákonem svým aby Israele osvěcoval.
22 Když však se spikli jiní proti němu,
a ze závisti obklíčili ho na poušti lidé,
kteří byli s Datanem a Abironem,
a rozvzteklená smečka Koreova:
23 viděl to Pán Bůh a nelíbilo se to jemu,
i zahubil je v prudkém hněvu;
24 učinil na nich zázraky,
zahubil je plamenem ohně.
25 Áronovi však přidal slávy,
a dal jemu dědictví:
prvotiny úrod zemských vyhradil mu,
26 zejména chleba připravil jim do sytosti,
[neboť] oběti Páně také jedí,
a patří dary jemu i potomstvu jeho.
27 Ale v zemi národa děditi nebude,
nemá údělu mezi lidem,
neboť On jest úděl jeho a dědictví.

28 FINEES, syn Eleazarův je třetí, jemuž se dostalo (té) cti,
protože horlil v bázni Páně,
29 vytrval, když se lid hanebně zachoval,
a v dobrotě a ochotě své duše
zjednal zálibu Boží Israelovi.
30 Proto učinil (Bůh) s ním pevnou smlouvu pokoje,
že bude knížetem svatyně i národa svého,
že bude míti on i potomstvo jeho
důstojnost kněžskou na věky.
31 Jako učinil úmluvu s Davidem králem,
synem Jesseovým, z Judova kmene,
budou dědici jeho potomci jeho.

Dej (Bůh) moudrost do srdcí našich,
kéž soudí lid jeho spravedlivě,
aby nevzalo za své štěstí jejich,
ale sláva jejich aby věčná byla v národě jejich.

V. 22—24. Srv. Nm hl 16. — „jiní“, kteří nebyli příslušníky rodu Áronova. Srv. Nm 17, 5. — Viz také Ž 105, 16—18.

V. 25n. V. 25a týká se Nm hl 17. — O prvotinách srv. Ex 23, 19; 34, 26; 35, 5; Nm 18, 11; Dt 18, 4 — Viz také zákony o prvorozencích. — O „chlebech“ předkladných srv. Lv 24, 5—9; Nm 6, 20. Z obětí Páně krvavých i nekrvavých jedli dle Lv 7, 31 n; 10, 14; 23, 20; Nm 6, 19. Srv. také Lv 6, 26; 7, 6 n; 24, 9. — „dary“ jsou desátky (Nm 18, 24 nn) Peters.

V. 27. Viz Nm 18, 20.

V. 28n. má na mysli Nm 25, 1—13. Srv. Ž 105, 30; Mal 2, 4; 1 Mach 2, 54. — „cti“ veleknězského úřadu. První byl Áron, druhý Eleazar, třetí Finees.

V. 30. „Knížetem národa“ svého byl velekněz za dob machabejských. — Srv. 3 Král 2, 26. 35.

V. 31. přirovnává dědičnost veleknězství v rodině Fineesově k dědičnosti královské moci v rodu Davidově. = O úmluvě s Davidem viz 2 Král 23, 5; 2 Par 13, 5; 19, 14; Ž 88, 4 n. 34 nn: Is 55, 3. — V. 31 defg zníti má dle hebr.:

»Nuže tedy dobrořečte Pánu dobrotivému,
který ověnčil vás důstojností,

Hlava 46.

1 Hrdinou v boji byl JOSUE, syn Naveův,
nástupce Mojžíšův v proroctví,
který byl dle jména svého veliký
2 [preveliký] zachránce vyvolenců Božích,
by trestal povstávající nepřátele,
aby dobyl dědičného majetku pro Israele.
3 Jaké slávy došel, když pozdvihl svých rukou,
a meč napřáhl proti městům!
4 Kdo byl před ním schopen takového náporu?
Sám totiž Pán mu nepřátele vodil.
5 Zda nebylo jeho hněvem zastaveno slunce,
a zda ze dne jednoho nebyly učiněny [takořka] dva?
6 Vzýval nejvyššího vládce,
když doráželi na něho nepřátelé odevšad,
i vyslyšel jej veliký [a svatý] Bůh
(seslav) kamení krupobití obrovské síly.
7 Obořil se na nepřátelský národ,
a na svahu zahubil protivníky,
8 aby poznali národové moc jeho,
že proti Bohu bojovati není snadno.
9 Také (proto, že) následoval Mocného,
a (již) za dob Mojžíšových dokázal svou zbožnost
on a Kaleb, syn Jefonův,
když stáli proti nepříteli,
když lid zdržovali od hříchů,
když umlčeli zlovolné reptání.

---

a dal vám moudrost srdce,
abyste soudili jeho lid spravedlivě,
aby nevešlo v zapomenutí štěstí vaše,
a vaše moc by trvala do posledních pokolení!«

Spisovatel vybízí těmi slovy kněze, by velebili Boha, který je vyvolil k takové důstojnosti, a přeje jim moudrosti, potřebné k řádnému vykonávání jejich úřadu, aby se z něho těšiti mohli na věčné časy. Zdá se, že Sirachovec chce těmito slovy napomenouti nesvorné Sadokovce své doby ke svornosti, aby nepozbyli veleknězského úřadu. (Smend-Peters). Viz úvod na str. 685, pozn. 19.

Hl. 46. — V. 1. Místo „nástupce" hebr.: „služebník" — „v proroctví" = v úřádě prorockém — Nave = Nun. Jos 1, 1. — Srv. Ex 17, 9; Nm 27, 16—23. — Zejména srv. Dt 34, 9.

V. 2a. naráží na význam jména Josue = Jehóšúa. Viz úvod na str. 682, pozn. 2. — „dědičného majetku" = Palestiny.

V. 3. Místo „městům" čti s hebr. jedn. číslo: „městu". — Haj. Viz Jos 8, 18n. — Místo „meč" dlužno čísti s hebr.: „oštěp" (Peters).

V. 4 dle hebr. přelož:

»Kdo byl ten, jenž před ním obstál?
Vždyť boje Hospodinovy bojoval.«

V. 5. Místo „hněvem" čti: „rukou" (pokynem). — Ostatně viz Jos 10, 12n.

V. 6. má na zřeteli Jos 10, 11.

V. 7n. „Obořil se" krupobitím (v. 6). — „na svahu" Bet-Horonu. Viz Jos 10, 11. — „národové" Palestiny, kteří byli dáni „do klatby" (hebr).

V. 9. uvádí další důvod, proč Hospodin dal Josuovi vítězství — jeho poslušnost, kterou osvědčil s Kalebem, jak vypravuje Nm 14, 24; 32, 12; Jos 14, 8n, 14. „zbožnost" osvědčili oba dle Nm 14, 6nn. — t. j. horlivost pro Boha a blaho lidu. — „nepřítelem" Božím byli tehdy, „když odpadla obec" (hebr.)

10 A ti dva byli vysvobozeni v nebezpečí
ze šesti set tisíců pěších,
aby uvedli je do dědictví,
do země, která teče mlékem a medem.
11 A dal Pán Kalebovi sílu,
a ta mu zůstala až do stáří,
aby mohl odebrati se na výšiny země,
a též potomstvo jeho dostalo dědičný úděl,
12 aby viděli všichni synové Israelovi,
jak dobře jest poslouchati [svatého] Boha.

13 A soudcové, každý dle jména svého,
jichžto srdce nebylo zkaženo,
kteří se neodvrátili od Pána.
14 Budiž památka jejich v požehnání,
a kosti jejich kéž pučí na svém místě;
15 jméno jejich zůstávej na věky,
sláva svatých mužů zůstávej synům jejich!

16 Miláček Pána Boha svého SAMUEL,
prorok Páně založil království,
a pomazal vládce svého lidu.
17 Podle zákona Páně soudil obec,
i shlédl Bůh na Jakoba.
Ze spolehlivosti jeho bylo shledáno, že jest prorokem,
18 a uznáno bylo z jeho slov, že jest pravdomluvný,
[že (totiž) viděl Boha světla].
19 Vzýval také Pána všemohoucího,
když jeho nepřátelé doráželi odevšad,
když obětoval beránka neporušeného.
20 A zahřměl s nebe Pán,
a zvukem velikým dal slyšeti hlas svůj,
21 a potřel knížata tyrská,
i všecky vůdce Filišťanů.

---

ostatní vyzvědači a lid, který se dal od nich svésti. — „zdržovali od hříchů" a tím odvraceli od lidu Boží hněv (hebr). — Srv. Nm 14, 24. 30. 38.

V. 10. Srv. Nm 14, 30. 38.

V. 11 n. srv. s Jos 14, 9. 11. 14.

V. 13. „nebylo zkaženo = nevypínalo se. Srv. Sdc 8, 23. — Od Pána se odvrátil Abimelech. Sdc 9, 4 n.

V. 14. Jako z pařezu pučí nové a nové výhonky, tak mají zemřelým soudcům ustavičně vyrůstati noví a noví potomci, kteří budou dědici slávy svých předků. Srv. Is 66, 14; Zach 6, 12.

V. 16. dle hebr.:

»*Milovník svého lidu a miláček svého Stvořitele,*
z matčina lůna vymodlený, (1 Sam 1, 27)
Pánu zasvěcený v úřadě prorockém, (1 Sam 1, 11)
Samuel, který byl soudcem a kněžství zastával, (1 Sam 7, 9; 13, 11)
zavedl na rozkaz Boží království (1 Sam 8, 9 n)
a pomazal knížata nad národem (Saula dle 1 Sam 10, 1 a Davida tamže 16, 13. — O zálibě Boží v Samuelovi srv. 1 Sam 2, 21).

V. 17a. srv. s 1 Sam 8 nn; 12, 2. — „shlédl" milostivě. Viz 1 Sam 7, 3. 10. Jakožto prorok byl také „vyhledáván" (hebr). Srv. 1 Sam 9, 9; 3, 19—21.

V. 19—21. připomínají, co vypravuje 1 Sam 7, 9 n. — V. 19a = v. 6a. — V. 19b = v. 6b. — „neporušeného" = neodstaveného (hebr). — Ježto z Písma

22 A prve než nastal konec jeho života,
dosvěčil před Pánem a pomazaným jeho,
že úplaty — ani střevíce — od žádného člověka nevzal,
a nikdo nemohl na něho žalovati.
23 Poté, když byl zesnul, oznámil králi,
a ukázal mu konec života jeho;
a pozdvihl ze země hlasu svého v proroctví,
aby byla zahlazena nepravost lidu.

Hlava 47.

1 Po něm povstal Natan,
prorok za dnů Davidových.
2 Čím je tuk, od masa (obětního) oddělený,
tím byl David mezi syny Israelovými.
3 Se lvy hrál si jako s kůzlaty,
a s medvědy nakládal jako s beránky.
4 V mládí svém zabil obra,
a lid zbavil pohanění.
5 Napřáhnuv ruku kamenem z praku
srazil chloubu Goliášovu.
6 Neboť vzýval Pána všemohoucího,
a dal mu do pravice (sílu).
aby odstranil muže, obratného v boji,
a povýšil čelo národa svého.

7 Tak dostalo se mu slávy za deset tisíců,
a chvály za to, že mu Pán žehnal.
Když dána mu byla koruna cti,
8 potřel nepřátele vůkol,
pokořil odporující Filišťany až do dneška,
zlomil jejich sílu [až na věky].
9 Při každém skutku vzdával chválu Svatému,
Nejvyššímu slovem slávy.
10 Z celého srdce svého chválil Pána,
miloval Boha, svého stvořitele.
[a dal mu moc proti nepřátelům.]

---

není známo, že Israelité bojovali s Tyřany za dob Samuelových, jest lépe místo: „Tyrská" čísti s hebr. „nepřátelská".

V. 22. Viz 1 Sam 8, 1; 12, 2—5. — Prve než nastal konec jeho života — „když si hověl na své lenošce" (hebr). — „pomazaný" = král. — „střevíc" — věc nejnepatrnější. Srv. Amos 2, 6; 8, 6.

V. 23. myslí na 1 Sam 28. — Porážkou národa israelského byla potrestána a zahlazena nepravost jeho.

Hl. 47. — V. 1. Viz 2 Sam 7, 1 n; 12, 1 n.

V. 2. Viz 1 Sam 16; Lv 3, 3 n. 9 n; 4, 8. 10. 19.

V. 3. Viz 1 Sam 17, 34 nn

V. 4n. Viz 1 Sam 17.

V. 6a. = 46, 6a = 46, 19a. — Srv. 1 Sam 17, 45 nn.

V. 7ab. dle hebr.:

»*Proto zpívaly mu děvy,*
a volaly na něho: Deset tisíc.«

Srv. 1 Sam 18, 7. — „koruna cti" = koruna královská.

V. 8. Viz 2 Král 8, 1 nn.

V. 9n. připomíná, že David skládal a zpíval žalmy. Srv 1 Par 16, 6. 37. — Jak „miloval" Boha, vyslovuje Ž 17.

11 A kázal zpěvákům, by stáli před oltářem,
aby zvučili písně libé.
12 Slavnostem dodal lesku,
okrášlil svátky až na vrchol [života],
aby chválili svaté jméno Páně,
aby od rána zvučela svatyně Boží.
13 Pán pak očistil ho od hříchů,
vyvýšil moc jeho na věky,
dal mu sliby o království,
a trůn slavný v Israeli.
14 Po něm povstal syn moudrý,
a k vůli němu srazil (Bůh) všecku moc nepřátel.

15 Šalomoun kraloval ve dnech pokoje,
Bůh mu podmanil všecky nepřátele,
aby vystavěl dům jménu jeho,
a připravil svatyni na věky.
Jak moudrý byl jsi ve svém mládí,
16 plný jsa jako Řeka rozumnosti.
Zemi zaplavila tvá duše,
17 a naplnils (ji) hlubokými příslovími.
K ostrovům daleko rozhlásilo se tvé jméno,
a byl jsi milován pro svou lásku k pokoji.
18 Písním, příslovím, podobenstvím
a výkladům (tvým) divily se země,
19 jakož i jménu Pána Boha,
který má příjmění Bůh Israelův.
20 Nahromadils jako mosazu zlata,
a jako olova nakupil jsi stříbra.
21 Ale naklonil jsi lůno své k ženám,
osobil sis volnost svého těla.

V. 11. Viz 1 Par 16, 4; 25, 1 n. Viz také 1 Par 23, 5. 30; 25, 6; 2 Par 8, 14; Neh 12, 24.

V. 12. srv. s 1 Par hll 23—26. V. 12b chce říci, že krásně spořádal svátky okruhu ročního (hebr.). — K „od rána“ viz 1 Par 23, 30; 26, 17.

V. 13a. srv. s 2 Sam 12, 13; 24, 10. — K dalšímu srv. 1 Sam 2, 10; 2 Sam 7, 12 nn; hll 11 n; Ž 2, 7; 88, 20; 131, 10 nn.

V. 14. „k vůli němu“ — Davidovi. — Srv. 3 Král 11, 12 n. 32. 34. — Ostatně viz 3 Král 4, 31 (5, 11).

V. 15. Viz 3 Král hll 6 n. — Srv. „pokoje“ s významem jména Šalomoun = Pokojný. Srv. 3 Král 4, 24 n; 5, 4.

V. 16a srv. s 3 Král 3, 12. — Řeka = Nil. — V. 16b srv. s 3 Král 4, 34. — „tvá duše“ = „tvá moudrost“.

V. 17a. srv. s 3 Král 4, 32. — Dle hebr. v. 17a zní: „a o nebi skládal jsi chvalozpěvy“ (Peters). K v. 17b srv. 3 Král 4, 34. — V. 17c srv. s 3 Král 10, 8 nn. — V. 17b navazuje na v. 16b.

V. 18. navazuje na v. 17a. — Srv. Přís 1, 6. — Tvar „podobenství“ mívaly také hádanky, které bylo třeba „luštit“. — Místo „divily se“ lépe dle hebr.: „v údiv jsi uváděl“.

V. 19. dle hebr.:

»*a byl jsi pojmenován dle jména Velebného,*
dle něhož Israel bývá jmenován.«

Sirachovec má na mysli 2 Sam 12, 25. Natan pojmenoval Šalomouna „Jedidjá“, t. j. Miláček Hospodinův (Jahvův).

V. 20. srv. s 3 Král 10, 27; 2 Par 1, 15; 9, 27.

V. 21. dle hebr.: »*Ale dal jsi ženám své kyčle,*
a odevzdal jsi jim moc na své tělo.« Srv. 3 Král 11, 1—8.

22 Poskvrnil jsi svoji slávu,
znesvětil jsi potomstvo svoje,
uvedls hněv na své děti,
dav se unésti svým bláznovstvím,
23 tak žes království rozdělil na dva díly,
a že z Efrainu vzešlo království vzpurné.
24 Bůh však nezanechal milosrdenství svého,
a nezrušil, nezkazil svých skutků;
nevykořenil potomků svého vyvolence,
nevyhladil potomstva toho, jenž miloval Pána.
25 Ale nechal zbytek Jakobovi
a Davidovi potomstvo.
26 Šalomoun došed odpočinku u svých otců,
27 zůstavil potomka, největšího blázna,
28 který rozumu pozbyl, Roboama,
jenž svým úradkem lid k odpadu přiměl,
29 a Jeroboama, syna Nabatova;
ten svedl I raele do hříchu,
zavedl Efraima na cestu provinění,
30 takže se rozmnožily hříchy jejich náramně.
Daleko je odvedly z jejich země.
31 Vymýšleli všecky nešlechetnosti,
až je stihla pomsta,
[která je všech hříchů zbavila.]

Hlava 48.

1 A povstal [Eliáš] prorok, jako oheň,
jehož slovo hořelo jako pochodeň.
2 Ten uvedl na ně hlad,
i ubylo těch, kteří jej dráždili svou nepřízní,
[neboť nemohli snésti příkazů Páně.]

V. [22]. srv. s 2 Král 7, 14 a 3 Král 11, 9. — Místo „potomstvo“ čte hebr.: „lůžko“. — V. 22d zní dle hebr.: „a vzlykot na své lůžko“, t. j. tresty, jež stihly Šalomouna a potomstvo jeho.

V. [23]. Srv. 4 Král 11; 11; 12, 16; Am 9, 8

V. [24]. „Milosrdenství svého“ = milostivých slibů svých. Viz 2 Král 7, 15. — „svých skutků“ = svých slov záslibných. — „vyvolenec Boží“ byl David. Srv. 3 Král 11, 13; Ž 88, 20. — „Pána miloval“ David.

V. [25]. „zbytek“ byli vyhnanci babylonští, kteří se vrátili ze zajetí a z nichž vzešel obnovený národ israelský; mezi těmi zbytky byli také potomci královské dynastie Davidovy. — V. 24n možno také překládati ve smyslu mesiášského proroctví (nebo přání): „Bůh nezanechá (nezanechej), nezruší (nezrušiž), nezkazí (nezkaziž) nevykoření, nevyhladí, ale nechá . . .“

V. [26n]. Srv. 3 Král hl 12. — Místo „u svých otců“ čti s hebr.: „sešedivělý“, t. j. ve vysokém věku. — „potomka“ zpupného, který byl velký v bláznovství, ale malý rozumem, Roboama (hebr.) Srv. 3 Král 12, 14. — „veliký (široký) bláznovstvím“ naráží na první složku jména Rechab'ám: rechab = široký.

V. [28n]. O Jeroboamovi viz 3 Král 12, 26—33.

V. [30]. Srv. 3 Král 14, 15n. — „daleko“ do zajetí assyrského.

Hl. 48. — V. [1]. Místo „A“ čti dle hebr. „až“ a spoj s „vymýšleli všecky nešlechetnosti“, až . . . Pak je v. 31b předešlé hlavy také glosa (Peters). — „pochodeň“ = pec, výheň. — Srv. Mal 4, 1.

V. [2a]. srv. s 3 Král 17, 1; Jak 5, 17. Za toho hladu mnoho lidí pomřelo (v. 2b). — Místo: „kteří jej dráždili svou nepřízní“ čti: „pro jeho horlivost“. Viz také 3 Král 18, 40; 19, 14.

3 Slovem Páně zavřel nebe,
a kázal třikrát, by oheň spadl s nebe.
4 Jak oslaven jsi, Eliáši, svými divy!
Kdo může honosit se jako ty,
5 jenž jsi umrlého vzkřísil z mrtvých,
z říše smrti slovem Pána Boha?
6 Ty, jenž přivedl jsi krále do záhuby,
[snadně jsi zlomil sílu jejich]
(svrhl jsi) slavné s lože jejich.
7 Ty, jenž jsi slyšel na Sinaji důtku,
a na Horebu rozsudky trestu.
8 Ty, jenž jsi pomazával krále na odplatu,
a proroky učinil nástupci svými.
9 Ty, jenž jsi vzat byl u vichru ohnivém,
na voze (taženém) ohnivými koňmi.
10 O tobě jest psáno, že v usouzených dobách
budeš mírnit hněvivost Páně,
srdce otcovo že se synem smíříš,
že obnovíš kmeny Jakobovy.
11 Blahoslavení ti, kteří viděli tě,
a tvým přátelstvím byli vyznamenáni.
12 Neboť my žijeme toliko tento život,
[ale po smrti nebude takové jméno naše].

13 Když byl Eliáš vichrem zastřen,
byl Eliseus naplněn jeho duchem;
pokud živ byl nebál se knížete,
a nikdo ho nedostal do své moci.

V. 3. „Slovem Páně", kterým pohromu předpověděl 3 Král 17, 1; Lk 4, 25. — V. 3b srv. s 4 Král 1, 9 nn. — Srv. 3 Král 18, 38.

V. 4. Sirachovec oslovuje hrdinu podobně jako byl již výše činil 47, 14. Srv. také 43, 2. 8.

V. 5. Viz 3 Král 17, 22. — Místo „slovem" čti s hebr.: „dle vůle".

V. 6. připomíná nemocného Ochozjáše (4 Král 1, 4. 6. 16) a Benhadada (4 Král 8, 7 nn) — Možno mysliti také na Achaba a Jorama, jejichžto záhubu předpověděl. Viz 3 Král 21, 21—24; 2 Par 21, 12—15.

V. 7 n. naráží na 3 Král 19, 16—18. — „Sinaj" = „Horeb". — Slyšel tam, že Jehu, Hazael a Eliseus vykonají rozsudky Božího trestu nad Achabem a Jezabelou. — Tamtéž uloženo bylo Eliášovi pomazati Jehu za krále israelského a Elisea za nástupce v úřadě proroka. Srv. tamže v. 25 n; 4 Král 2, 9.

V. 9. Viz 4 Král 2, 11.

V. 10. „mírnit hněvivost" Boží prve nežli vzplane (hebr). — „psáno jest" Mal 4, 5 n; Lk 1, 17. — „usouzené doby" = ku konci světa. — „srdce otcovo" je tu řečeno hromadně, jak hebr. množ. čís. dosvědčuje. Pominou všecky rozpory, nastane dokonalá svornost. — V. 10d vzat jest z Is 49, 6. Srv. výše 36, 13; Mt 19, 28.

V. 11 n. blahoslaví vrstevníky Eliášovy; vrstevníci Sirachovcovi nejsou tak šťastni, nebudou proto ani po smrti míti takového jména, jako mají mrtví přátelé Eliášovi. — Tak dlužno chápati také překlad hebrejský:

»*Šťasten, kdo zemřel uviděv tebe*;
ale šťastnější jsi ty sám, který budeš žíti vždycky.« (Ryssel-Peters).

V. 13ab. naráží na 4 Král 2, 15. — V. 13cd srv. s 4 Král 3, 13 n; 6, 16. — Za v. 13b vypadl dvojčlenný verš, zachovaný v hebr. a částečně i v syr:

»*Dvakráte tolik zázraků učinil*
a divem byl každý výrok jeho úst.«

Srv. 4 Král 9, 15.

14 Nic ho nemohlo překonati,
i mrtvola jeho ukázala, že byl prorok.
15 Za svého života činil zázraky,
a ve smrti působil divy.
16 Přes to vše lid nečinil pokání,
a neupustil od svých hříchů,
až byl vyhnán ze své země,
a rozptýlen po všem světě.

17 Zůstalo lidu velmi málo,
s knížetem z domu Davidova;
18 někteří z nich činili, co se líbilo Bohu,
ale jiní páchali mnoho hříchů.
19 Ezechiáš ohradil své město,
zavedl doprostřed něho vodu,
prokopal železem skálu,
a udělal nádrž na vodu.
20 Za dnů jeho přitáhl Sennacherib,
a poslal rabsake, [zdvihl ruku proti nim,]
pozdvihl svou ruku proti Sionu,
a vypínal se ve své moci.
21 Tu se otřásla srdce jejich i ruce,
a pocítili bolesti jako ženy, když rodí.
22 I vzývali Pána milosrdného,
a zdvihali rozpiaté ruce k nebi.
Svatý Pán Bůh uslyšel brzy hlas jejich,
23 [nevzpomínal na hříchy jejich,
aniž vydal je nepřátelům jejich,]
a vysvobodil je skrze Isaiáše, [proroka svatého].
24 Porazil ležení Assyřanů,
anděl Páně je potřel.
25 Činiltě Ezechiáš, co se líbilo Bohu,
a statečně chodil po cestě Davida, otce svého,
kterou mu přikázal Isaiáš prorok,
veliký a věrný před obličejem Božím.
26 Za dnů jeho nazpět postoupilo slunce,
a on prodloužil králi život.

V. 14n. „Nic ho nemohlo překonati“ = nic nebylo nad jeho síly. — Viz 4 Král 13, 21. — Srv. také níže Sir 49, 18.

V. 16a. srv. s Is 9, 11 n. — V. 16c srv. s Dt 28, 63 n; Přís 2, 22. — Viz také 4 Král 15, 29; 18, 11 n; Jan 7, 35; Jak 1, 1; 1 Petr 1, 1.

V. 17. „lidu“ v jižní říši judské po zkáze říše severní (v. 16). — Srv. Is 24, 6.

V. 18. líčí mravní stav králů judských po pádu Samaře r. 721.

V. 19a. srv. s 2 Par 32, 5. — V. 19b srv. s 4 Král 20, 20; 2 Par 32, 30. — V. 19c mluví o průkopu vodovodu z pramene Mariánského do Siloe. — Viz o tom 4 Král 20, 20. — V. 19d má na zřeteli rybník Siloe. Viz Is 22, 11.

V. 20. Viz 4 Král 18 n; 2 Par hl 32; Is hl 36 n. — „pozdvihl“ a vypínal se“ rabsake jménem krále assyrského. — V. 20d dle hebr.: „a rouhal se Bohu ve své zpupnosti“. Viz 4 Král 18, 22. 30.

V. 21. Viz 4 Král 19, 3; Is 7, 2. — „jejich“ Judovců.

V. 22n. srv. s 4 Král 19, 14 nn; 2 Par 32, 17 nn; Is 37, 14 nn.

V. 24. Viz 4 Král 19, 35; Is 37, 36.

V. 25. Viz 4 Král 18, 3—7; 2 Par 29, 2. — „věrný“ = spolehlivý ve videch svých.

V. 26. Viz 4 Král 20, 11; Is 38, 8. Isajáš králi život „prodloužil“, ježto mu prodloužení oznámil slovem Božím, které nemůže minouti se s účinkem.

27 Duchem velikým viděl poslední věci,
a těšil lkající na Sionu;
28 až na věky ukázal věci budoucí
a skryté prve nežli se přihodily.

Hlava 49.

1 Památka Josiášova jest jako vonidla,
smíšená uměním mastičkářovým;
2 v ústech všech je jako med sladká,
jest jako hudba na hodech vinných.
3 On byl poslán od Boha ku pokání lidu,
i odstranil ohavnosti bezbožnosti.
4 Tíhl ku Pánu svým srdcem,
a za dnů hříchů držel se pevně zbožnosti.
5 Kromě Davida, Ezechiáše a Josiáše
všichni se hříchu dopustili;
6 neboť opustili zákon Nejvyššího králové judští,
a pohrdli bázní Boží.
7 I dali království své jiným,
a svou slávu cizímu lidu;
8 vypálili vyvolené město svaté,
zpustošili cesty k němu pro Jeremiáše;
9 neboť zle s ním nakládali,
ač byl od lůna matčina posvěcen za proroka,
aby bořil a vytrhával a hubil,
a zase stavěl a obnovoval.

10 Ezechiel, ten měl vidění [slávy],
kterou mu ukázal (Bůh) na voze cherubů.
11 Zmínil se o nepřátelích „v přívalu",
a chtěl dobře činiti těm, kteří chodili po cestách přímých.

V. 27n. má na mysli proroctví, obsažená ve druhé části Is (hll 40—66). Z toho vyplývá, že Sirachovec pokládal Isajáše za spisovatele i těchto hlav (40—66). — V. 27b srv. s Is 40, 1 a 61, 2. — V. 28. srv. s Is 41, 22n; 42, 9; 43, 9; 44, 7; 45, 21; 46, 9n; 47, 13; 48, 3.

Hl. 49. — V. 1n. Viz 4 Král hl 22nn; 2 Par hl 34n. — Viz také Přís 24, 13; Pís 1, 3.

V. 3. „ku pokání lidu", který byli Manasses a Amon, Josiášovi předchůdcové od Boha odvrátili (4 Král 21). — „ohavnosti bezbožnosti" = modly (4 Král 23).

V. 4. Viz 4 Král 23, 23.

V. 5n. Bývají sice také chváleni z judských kralů Asa, Josafat a Joas, ti však neodstranili bohoslužeb na výšinách, proto nejsou zde čestně uvedeni. Srv. 2 Par 16, 7. 12; 19, 2; 20, 37; 24, 17nn. — Místo „a pohrdli bázní Boží" čti dle hebr.: „až dodělali" (dopracovali).

V. 7. „jiným = Babyloňanům. — Králové zavinili úpadek a zkázu své moci.

V. 8n. Králové judští, nedbajíce hrozeb Jeremjášových, zavinili zkázu Jerusalema; v tom smyslu „vypálili město svaté" (4 Král 25) a „zpustošili cesty k němu" (Pláč 1, 4). — Kterak s Jeremjášem nakládali, viz Jer hll 36—38. — K v. 9b srv. Jer 1, 5 — k v. 9cd srv. Jer 1, 10; 18, 7; 31, 28. — Místo „obnovoval" čti s hebr.: „sázel" (štípil), a dodej: „a posiloval".

V. 10. Viz Ez hll 1 a 10. — „slávy" jest přídavek překladatele z Ez 8, 4; 10, 4. 18. (Peters).

V. 11. dle Vulg (a řec.) mluví snad o hrozbách Ezechielových a naráží na Ez 13, 13. (Srv. Ez 38, 9). Dle hebr. však dlužno přeložiti v. 11. takto:

»*A vzpomněl také Joba*
který se držel cest spravedlnosti.«

12 Také dvanácti proroků kosti
ať se pučí na svém místě;
neboť posilovali Jakoba,
a pomáhali mu silou důvěry.

13 Kterak oslavit Zorobabela?
Jeť i on jako pečeť na pravé ruce.
14 Kterak (oslavit) také Josua, syna Josedekova?
Ti totiž za dnů svých vystavěli chrám
a do výše vyhnali svatyni Pánu,
připravenou na slávu věčnou.
15 Také Nehemiáš bude v paměti mnohých časů.
On totiž vyzdvihl nám zbořené hradby,
postavil brány a závory,
vystavěl domy naše.

16 Žádný se nenarodil na zemi takový, jakýž byl Enoch;
neboť i on byl vzat se země.
17 Aniž se narodil který člověk jako Josef,
kníže bratří, opora národa,
[vládce bratří, podpora lidu;]
18 i kosti jeho byly navštíveny
[a po smrti ověřily proroctví].
19 Set a Sem došli u lidí slávy;
ale nade vše, co dýchá jest původem svým Adam.

Viz Ez 14, 14. 20. — Dle Joüonovy domněnky, tu Sir vyslovuje názor, že knihu Job napsal Ezechiel.

V. 12a. je nejstarší místo, které svědčí o tom, že bylo počítáno dvanácte „proroků menších". Viz I. sv. Úvod str. 3n. — Spisy jejich bývaly opisovány do jednoho závitu. — V. 12b znamená: Kéž vzejde, vyroste těmto prorokům množství duchovních potomků (synů), t. j. žáků. Srv. výše 46, 14. — „posilovali" = léčili (hebr.) „silou důvěry" = spolehlivou nadějí (hebr.) ve vzkříšení národa, jako Os 2, 19; Am 9, 11; Mich 4, 1; 7, 14; Sof 3, 14; Agg 2, 7; Zach 12, 1. a jj.

V. 13. Zorobabelem počíná Sirachovec uváděti největší muže z doby po návratu ze zajetí babylonského. — Viz Esdr 3, 1; Agg 1, 1; Zach 3, 1 nn. — V. 13b srv. s Agg 2, 23; Jer 22, 24. kde sluje také Jechonjáš pečetním prstenem Božím, t. j. skvostem, o který Bůh pečlivě se stará.

V. 14. „na slávu věčnou" = mesiášskou, kterou předpověděl Agg 2, 7. 9.

V. 15. O Nehemjášovi viz Neh hll 3n 6. — Nápadno, že není tu jmenován Esdráš (jako výše nebyl jmenován Daniel).

V. 16. Henoch byl jmenován již výše 44, 16 Jmenován opět, ježto s ním Sir srovnává Josefa, který nebyl vzat se země, ale vynikl nad něho jinak (v. 17). Srv. Davida výše 45, 25n. — „i on byl vzat" jako Eliáš (48, 9. 12; 4 Král 2, 11).

V. 17. „kníže bratří a opora („sláva" hebr.) národa" jest vlastně prvý v. následující hl (50) a řečen jest o Šimonovi, veleknězi!

V. 18. Dle Gn 50, 23n. Josef umíraje předpověděl, že Bůh „navštíví" Jakobovy potomky a převede je do země zaslíbené; na to zapřisáhl je řka: „Až vás Bůh navštíví, vezměte kosti mé s sebou z tohoto místa. „To se později také skutečně stalo. Ex 13, 19; Jos 24, 32. Kosti jeho byly přeneseny z Egypta do Palestiny a v tom smyslu od Boha milostivě „navštíveny" (v tom smyslu dle glosy „prorokovaly", či proroctví „ověřily"). — Takového „navštívení" nedostalo se ani Henochovi!

V. 19. Hebr. jmenuje Sema, Seta a Enosa. Spisovatel chce říci: Proslavil se sice Sem, praotec Semovců (Gn 10), proslavil se Set, praotec „synů Božích" (Gn 4, 25), proslavil se i Enos, který počal jméno Páně vzývati (Gn 4, 26) ale ta sláva je nepatrná proti slávě Adama, praotce lidstva, od Boha bez

Hlava 50.

1 Šimon, syn Oniášův, velekněz,
za svého života opravil dům (Boží),
za dnů svých opevnil chrám,
2 plošinu chrámovou podepřel,
zdvojil vysoké chrámové stěny.
3 Za dnů jeho přetékaly nádrže vodní
a nad míru byly plné jako moře.
4 Pečoval o lid svůj, aby nezahynul,
5 a zmohl se na to, by rozšířil město.
Slavný byl proto, jak obcoval s lidem,
a vchod do domu (Božího) a nádvoří rozšířil.

---

součiností rodičů stvořeného! — Místo „u lidí" čti s hebr.: „Enos". — Vulg klade dle časového postupu Seta před Sema, hebr. dává Semovi přednost, ježto byl Semovcům a tedy i Israelitům bližší nežli Set. — Spisovatel zakončil řadu slavných mužů Adamem, čímž jej nade všecky vyvýšil. Spolu však dodal tím lesku následujícímu veleknězi Šimonovi, pro něhož nemůže býti nic čestnějšího nežli státi hned za prvním člověkem.

Hl. 50. — V. 1ab čti dle hebr.:

»*Největším z bratří svých a ozdobou národa svého*
byl Šimon, syn Oniášův, velekněz.«

Viz k 49, 17. Byl to Šimon II. Viz úvod str. 684. — Šimon, když Sirachovec tento chvalozpěv psal, byl již mrtev (?). — Spisovatel ho tolik vychvaluje nejspíše proto, by podal vzor velekněze tehdejší velekněžské rodině, ve které vládly spory o velekněžský prestol. Lícní bohoslužebné krásy chtěl čeliti tehdejšímu chladu, se kterým bylo na okázalou bohoslužbu hleděno. Viz 2 Mach 4, 14. 18 n. 25 (Smend-Peters). — Stavby tu líčené kázal provésti syrský král Antiochus Veliký po bitvě u Paneas (r. 198 před Kr.), jak vypravuje Flavius Josefus (Starož. XII. 3, 3). — Oniáš = hebr. Chananjá (= Jóchánán) = našemu Jan.

V. 2. dle řec. zní:

»*Za něho bylo zpevněno úpatí břehu,*
vyvýšený břeh chrámové ohrady.«

je tu (v řec.) řeč o chrámové terase, zdvíhající se z údolí (Jansen). Dle nesprávného překladu řec. zní také Vulg. Lépe hebr.:

»*Za jeho dnů byla vystavěna zeď,*
nárožní věže tvrze u domu královského.« (Jansen.)

„zeď" městská. — „tvrz" = mello, o němž viz 2 Sam 5, 9; 1 Par 11, 6; 3 Král 9, 15; 2 Par 32, 5.

V. 3. „Přetékaly", ježto dle hebr.:

»*Za jeho dob vykopán byl rybník,*
nádržka jako moře, když hučí.«

Byl to nejspíše rybník, o kterém se zmínil již výše 48, 19 (Ezechjášovo dílo).

V. 4. Pohroma hrozila národu za Antiocha Velikého. Šimon ji odvrátil tím, že přiměl krále, aby poddávající se Židy přijal na milost. (Flavius Josefus, Starožitnosti XII. 3, 3 n.) — (Knabenbauer se domnívá, že Sir myslí tu na modlitbu Šimonovu, kterou odvrátil Ptolemea IV. (222—205) od úmyslu zkaziti Jerusalem. Viz 3 Mach 2 hl.) — Dle hebr. zní tento v.: „staral se o svůj národ proti lupičovi".

V. 5. „rozšířil město" — t. j. rozšířil jeho opevnění proti nepříteli (hebr.). — V. 5bc přelož dle hebr.:

»*Jak velebný byl, když vyhlédl ze stánku,*
a když vystoupil ze zaopony:«

„stánek" je tu chrám.

6 Jako hvězda jitřní mezi mraky,
jako plný měsíc ve dnech svých [svítí],
7 a jako slunce stkvoucí — tak on stkvěl se v chrámě Božím.
8 Jako duha stkvoucí se v [nádherných] oblacích.
Jako květ růžový za dnů jarních.
Jako lilie, které jsou u proudů vody.
Jako kadidla výhonek vonný za dnů letních.
9 Jako blýskající se oheň a kadidlo hořící v ohni.
10 Jako nádoba z ryzího zlata
ozdobená [všemi] drahokamy.
11 Jak oliva nalévající v plody,
a jako cypřiš vysoko se pnoucí
byl, když na sebe vzal nádherné roucho,
když oblékl se do celého hávu.
12 Když vystupoval k oltáři svatému,
dodával lesku posvátné ohradě.
13 Když pak přijímal částky (masa) z rukou kněží,
sám stoje u oltáře,
a kolem něho věnec synů
jako cedrové mlází na hoře libanské,
14 a okolo něho stáli jako kmeny palmové
všichni synové Áronovi ve své nádheře.
15 Oběť Páně byla v rukou jejich
před veškerou obcí israelskou.
A když dokonal službu při oltáři,
aby dovršil oběť nejvyššího krále,
16 vztáhl ruku k oběti mokré,
a obětoval z krve hroznu.
17 Vylil (ji) na spodek oltáře,
aby libě voněla nejvyššímu panovníku.
18 Tu vzkřikli synové Áronovi,
na trouby čekaněné zatroubili,
vydali zvuky silné,
na připomínku před Bohem.

V. 6. Dvanácti obrazy líčí Sir velebný a nádherný zjev velekněze Šimona. — „Ve dnech svých“ = za úplňku, jmenovitě měsíce nisanu, kdy bývaly slaveny velikonoce.

V. 7. Místo „tak on stkvěl se v chrámě Božím“ čti dle hebr.: (slunce) „zářící nad palácem královým“.

V. 8b. čti: „jako květ na ratolestech za dnů svátku“ (letnic?) Srv. Lv 23, 40; 1 Mach 13, 51; Jan 12, 13. — Co jest v Palestině jediný květ na ratolesti ještě o letnicích, to jest Šimon mezi kněžími (Peters). V. 8d čti: „Jako květena Libanonu za dnů letních“ (ještě svěží a zelená).

V. 9. Čti: „a jako hořící kadidlo na oběti“. Srv. Lv 2, 1.

V. 11ab. Čti:

»Jako oliva zelená, plná peckovic,
a jako hlošina s haluzemi, plnými mízy.«

V. 12. O posvátné ohradě oltáře viz Ez 43, 14. 17. 20; 45, 19.

V. 13. „u oltáře“ = u hranice.

V. 14. Místo „kmeny palmové“ čti: „topoly u potoka“.

V. 16n. O úlitbě vína viz Nm 15, 5n; 28, 7; 2 Král 23, 17.

V. 18. Viz Nm 10, 10; 4 Král 11, 14; 1 Par 15, 16; 2 Par 7, 6; „na připomínku“ Ex 28, 29. — Dle toho bylo troubení jakousi modlitbou. — „čekaněný“ = tepaný.

19 Tehdy všecek lid společně rychle
padl na tvář k zemi,
aby se klaněl Pánu Bohu svému,
[a prosby přednášel] všemohoucímu Bohu nejvyššímu.
20 I vzdávali chválu zpěváci hlasy svými,
v širém chrámě rozléhal se zvuk plný líbeznosti.
21 Lid prosil Pána,
modlil se k Nejvyššímu,
až byla dokonána služba Páně,
až dokončili úřad svůj.
22 Poté sestoupiv pozdvihl svých rukou
na všecku obec synů Israelových,
aby dal požehnání Boží rty svými
a honosil se jménem jeho.
23 A (lid) po druhé se sklánĕl,
aby se ukázala Boží moc.

24 A nyní dobrořečte Bohu všehomíru,
který veliké věci činí na celém světě,
který oblažil dny naše od lůna našich matek,
a učinil s námi dle milosrdenství svého.
25 Kéž dá nám radost srdce,
aby pokoj byl v Israeli za dnů našich na věky,
26 aby Israel se přesvědčil, že jest s námi milosrdenství Boží,
aby vysvobodil nás svým časem.

27 Dva národy má v ošklivosti má duše;
a třetí [jejž mám v ošklivosti,] není národ:

V. 19. Viz 2 Par 29, 28. — „lid“ přítomný bohoslužbě.
V. 21. „prosil“ volaje hlasitě a vpadaje do zpěvu levitů (hebr).
V. 22. O tomto požehnání viz Nm 6, 24—26. Při něm bývalo v chrámě obyčejem vyslovovati nejsvětější jméno Jahve.
V. 23b. čti: „aby požehnání dostal od něho“ (od velekněze). — „sklánĕl se“ — padaje na zemi, když mělo býti vysloveno jméno Jahve.
V. 24—26. je doslov k předchozí chvalořeči otců. — V. 24. vybízí Israelity, aby děkovali Bohu, který dal takové velikány svému lidu a učinil je, čím byli. — V. 24cd čti dle hebr.:

»který dává člověku růsti od matčina lůna,
a činí jej (velikým) dle své vůle.

V. 25. přeje moudrost a pokoj čtenářům chvalozpěvu i celé knihy. — Dle hebr. zní tento v.:

»Kéž vám *dá moudrost mysli*
a pokoj budiž mezi vámi*«!*

V. 26. dle hebr. Sir přeje potomstvu Šimonovu důstojnost veleknězskou na věčné časy. Zní takto:

»Zůstávej se Šimonem milost jeho (Boží),
a zachovávej mu smlouvu s Fineesem, (viz výše 45, 23 nn)
která nebudiž zrušena jemu
aniž potomstvu jeho pokud nebe nebem bude.«

Z tohoto v. vyplývá, že Sirachovec psal za doby, kdy hrozilo Šimonovcům, že pozbudou důstojnosti veleknězské. Viz úvod na str. 685, pozn. 19.
V. 27 n. Na horách Seirských sídlili Edomané (Gn 36, 1—43). — „v Sichemu“ sídlili Samařané. — Spisovatel po způsobu číselné průpovědi. (Srv. 23, 21 nn; 25, 1 n) chce v duchu S. z. říci, že se mu protiví Samařané (Samaritáni) více nežli jiní odvěcí nepřátelé národa israelského (Edomci a Filišťané), a to proto,

28 Ty, kteří sedí na horách Seir a Filišťany,
a bláznivý národ, který sídlí v Sichemu.

Doslov spisovatelův ke hlavě 1—50 (50, 29—31).

29 Nauku moudrosti a vzdělání napsal do této knihy
Jesus, syn Sirachův, Jerusaleman,
který chrlil moudrost ze srdce svého.
30 Blahoslavený, kdo se obírá těmito [dobrými] slovy;
kdo je ukládá do svého srdce, moudrý bude [vždycky].
31 Neboť bude-li je činiti, všecko zmůže,
ježto světlo Boží jest jeho šlepěj.

DODATEK (51, 1—38).

1. Píseň díků za vysvobození z nebezpečí života (50, 1—17).

Hlava 51.

1 Modlitba Jesusa, syna Sirachova.

Oslavovat budu tě, Pane, Králi,
chválit tě, Boha, spasitele svého.
2 Oslavovat budu jméno tvoje,
že jsi byl pomocníkem a ochráncem mým.
3 Vysvobodils tělo mé ze záhuby,
z osidla jazyka nešlechetného,
a od rtů těch, kteří páchají lež;
proti mým nepřátelům zastal ses mne.
4 Dle množství slitování jména svého,
zbavils mne dravců, řvoucích po kořisti,

že je pokládal za odpadlíky, kteří se odštěpili od jednoty náboženské a zvolivše si svého velekněze i od jednoty velekněžské, kterou byl Sirachovec v Simonovi právě tak nádherně vylíčil. — „není národ" po rozumu Dt 32, 21; Os 1, 9; 2, 1. 3. 25. Ačkoli mají Samařané Mojžíšův zákoník, nejsou národem Božím jako Israelité (Peters). — Srv. 4 Král 17, 24.

V. 29. „vzdělání" a „mudrosloví na vhodné časy" (hebr.), t. j. v knize Sirachovcově najde každý v jakémkoli povolání, za všech okolností zrno praktické pravdy v rouchu přísloví. — „Jerusaleman" je správný přídavek řecký. — Viz o spisovateli více v úvodě na str. 682.

V. 30. Srv. Zjev 1, 3.

V. 31. Jde po stopách světla Božího, uloženého v knize Sirachovcově.

Hl. 51. — podobá se děkovné písni, kterou zpíval David na sklonku svého života (Ž 17; 2 Král hl 22) a zaznívá i v modlitbě Kristově Mt 11, 25—30; Lk 10, 21 n. — Řec. má v čele této hlavy nadpis: „Modlitba Jesusa, syna Seirachova".

V. 1 n. Srv. Ex 15, 2 nn.

V. 3a. čti dle hebr.: „Vytáhl jsi tělo mé z jámy a z moci podsvětí vyprostil jsi mou nohu". — Sirachovec má na mysli nebezpečí odpadnouti od víry otcovské jako učinili Samařané (50, 27 n); to nebezpečí smrtonosné hrozilo Sirachovcovi také, Bůh však jej uchránil. Možno, že Sirachovec k Samařanům, o kterých výše mluvil počítal všecky Židy, kteří za dob jeho k pohanům odpadli a náboženství své s pohanstvím smísili podobně jako kdysi Samařané. — „lež páchají" modláři, kteří se klanějí nicotným modlám a ti, kteří se k nim ze židovstva přidávají.

V. 4 n. Církev čítá úryvek 51, 1—8. 12. na svátek mučednice, na př. sv. Barbory. Srv. také hodinky o sv. Vavřinci.

5 rukou těch, kdož mi o život ukládali,
nesčetných soužení, která mne obklíčila,
6 plamene, který mne vůkol tísnivě dusil,
z ohně, kterého já jsem nepodpálil;
7 hlubokých útrob pekel, jazyka zprzněného,
řečí lživých před bezbožným králem,
ano, jazyka nespravedlivého.
8 Chváliti bude až do smrti Pána má duše,
9 neboť život můj blízko byl podsvětí (tam) dole.
10 Obklíčili mě se všech stran, a nebyl, kdo by pomohl;
ohlížel jsem se po pomoci lidské, ale nebylo jí.
11 Vzpomněl jsem si na tvé milosrdenství, Pane,
a na tvé působení, které jest od věků:
12 neboť vytrhuješ, kdo v tebe doufá,
a z rukou národů jej vysvobozuješ.
13 Ze země vysoko vysílal jsem lkání svá,
a smrt aby mne minula, jsem prosil.
14 Vzýval jsem Boha, otce pána mého,
aby mne neopouštěl v den mého soužení,
a v dobu zpupných, pomoci kdy nebylo.
15 Chválit budu jméno tvé ustavičně,
budu je oslavovat vzdávaje díky,
že má prosba byla vyslyšena.
16 Neb jsi mne vysvobodil ze záhuby,
vytrhl jsi mne ze zlých časů;
17 proto slavit a chválit budu tebe,
dobrořečiti jménu Hospodinovu.

2. Abecední báseň, doporučující snahu o moudrost (51, 18—38).

18 Jsa ještě jinoch, prve nežli jsem bloudil,
hledal jsem moudrost [zjevně] na modlitbě.

V. 6. Srv. Dan 3, 50; Ž 16, 3; 65, 10—12.

V. 7. Již již bylo na tom, že pěvec za hrdinné vyznávání své otcovské víry bude od pohanských nepřátel se světa sprovozen. — Srv. Jon 2, 3.

V. 8. přelož: „Blízko smrti byla totiž má duše“.

V. 9n. Srv. Ž 87, 4; 93, 17; 106, 18; 117, 10—12. — Viz také Ž 21, 12; 106, 12.

V. 11n. V. 12b dle hebr: „a vysvobozuje (š) je ode všeho zlého“. Srv. Mt 6, 13.

V. 13n. bývá předčítán o svátcích panen mučednic.

V. 14. „otce Pána mého“ jest pozdější křesťanská glosa, která rozšířila původní „Pána“. Ostatně hebr. zní v. 14a: „A velebil jsem Hospodina: „Otec můj jsi ty“. Srv. Ž 88, 27; Mt 6, 9. — Za 14a má býti dle hebr.: „neboť ty jsi rek můj spasný“.

V. 15a. srv. s prvou prosbou naší modlitby Páně (Mt 6, 9) Předmluva této modlitby byla již výše ve v. 14. a poslední prosba ve v. 16b. níže (Peters).

V. 16 Celý úryvek v. 1—16. je tu ve Vulg hodně volně přeložen proti zachovanému lepšímu znění hebrejskému. — Za v. 16. má hebr. rukopis B patnáctiveršovou litanii chvalozpěvnou, podobnou Ž 135, a složenou jako pestrou mosaiku z množství míst biblických; ta mosaika nevznikla před polovicí druhého století před Kr.; z ní pojato bylo šestero vzývání do bohoslužby židovské. Dle náhledu Schlöglova, Jansenova, Fuchsova a Petersova není tato litanie původní a proto ji zde nepodáváme.

V. 18—29. líčí spisovatel, kterak nabyl moudrosti, ve v. 30—38. napomíná čtenáře, aby činili taktéž. — Co jest abecední báseň, viz k Ž 9, 2. — „prve

19 Doprošoval jsem se jí před chrámem
až do posledka chtěje jí vyhledávat.
20 Počala nalévat jak zrající hrozen,
srdce moje mělo z ní radost.
Noha má chodila po (její) cestě přímé,
od svého mládí chodil jsem za ní.
21 Maličko nakloniv ucho slyšel jsem ji,
22 mnoho jsem nalezl pro sebe poučení.
Mnoho pokročil jsem skrze ni;
23 tomu, jenž moudrost dal mně, čest budu vzdávat.
24 Umínil jsem si [totiž], že budu ji činit;
horlil jsem o dobro, a nebyl jsem zahanben.
25 Zápasila duše má o ni,
pevně jsa odhodlán činiti ji.
26 Ruce své pozdvihl jsem vzhůru,
a oplakal jsem neznámost její.
27 Duši svoji napjal jsem na ni
a ježto jsem čist byl, nalezl jsem ji.
28 Nabyl jsem smyslu s ní od počátku,
proto se jí nespustím.
29 Nitro mé hořelo snahou ji hledat,
proto nabyl jsem jí, vzácného jmění.
30 Dal mi Pán jazyk za mzdu moji,
budu jím ho velebiti.
31 Pojďte ke mně, neukáznění,
shromažďte se v domě kázně.
32 Co ještě meškáte, a co namítáte?
Duše vaše mají náramnou žízeň.
33 Otvírám svá ústa a pravím:
Zjednejte (ji) sobě bez peněz.
34 Šíji svou poddejte jhu

---

nežli jsem bloudil" po světě konaje cesty, jak bylo řečeno již výše 34, 10 n. — Ostatně srv. Ž 36, 25; Přís 4, 3; Moudr 8, 2; Jer 1, 7.

V. 19. Srv. Ž 5, 8; 27, 2.

V. 22 n. „jenž moudrost dal mně" = jenž moudrosti učil mne (hebr).

V. 24. „horlil" = horlivě činil. — Srv. Ž 118, 59.

V. 26. „pozdvihl" = rozpjal touhou po moudrosti. — „neznámost její" jsou hříchy spáchané z nevědomosti. (Knabenbauer). — Dle hebr. přelož v. 26:

»Ruka má otevřela její brány
objal jsem ji a hleděl na ni.«

Paní Moudrost má palác (Přís 8, 34 a hl 9). Viz také výše 14, 23cd.

V. 27. „ježto byl čist", jak moudrost žádá. Viz Moudr 1, 4.

V. 28. „od počátku" = od mládí jako výše ve v. 18. — Srv. Přís 15, 32.

V. 30. „Mzdu" za snahu zjednati si moudrost. — „jazyk" = výřečnost, dar řeči, by mohl povzbuzovati k téže šlechetné snaze i jiné (Knabenbauer). — Tohoto v. užívá církev o sv. Janu Nep. — Srv. Moud 7, 15; Is 50, 4; Ex 4, 11; Ef 6, 20.

V. 31. „dům kázně" = dům midraše (hebr.) = dům výkladu (židovského). Spisovatel myslí tím domem svou knihu (Peters). — Srv. Přís 8, 5; 9, 4 n.

V. 32. Dlouho-li budete postrádati toho i onoho, co najdete v mém domě, když přece duše vaše po vodě moudrosti tolik žízní? (Smysl dle hebr). Srv. Is 55, 1.

V. 33. Třeba jen čísti mou knihu opravdově; peněz netřeba.

V. 34. přelož dle hebr.:

»Šíje svoje poddejte jejímu jhu, (Mt 10, 38 n; 11, 29).
a tíži její ať nese vaše duše!

a nechať podrobí se duše vaše kázni;
neboť je blízko, snadno ji najít.
35 Vizte na vlastní oči, že málo jsem pracoval,
a našel jsem si hojnost odpočinku.
36 Získejte si kázní velikou částku stříbra,
a nabuďte množství zlata skrze ni.
37 Vesel se duše vaše z milosrdenství Jeho,
a nebude vám styděti se za Jeho chválu.
38 Dělejte svou práci zavčas,
i dá vám vaši mzdu svým časem.

Blízko je těm, kteří ji hledají, (Dt 30, 14).
a kdo (jí) dá svou duši, najde ji (Mt 10, 39b).

V. 35. Srv. výše 6, 20; Moudr 6, 13. 17.
V. 36. Viz Moudr 7, 8n; 11. 14. Přís 4, 7; 8, 11.
V. 37. dle hebr.:

»*Vesel se duše vaše z mé učitelské stolice,*
a nebude vám styděti se za mou píseň.«

„učitelská stolice" je tu Sirachovcova kniha, (Peters). — Kdo bude žíti dle moudrosti v knize uložené, shledá, že bude moci právem zpívati Sirachovcovu píseň děkovnou a poučnou, kterou právě končí.

V. 38. „zavčas" před Božím soudem. Srv. Jan 9, 4. — „svým časem" — až bude Bůh soudit (po smrti. Peters). — Srv. výše 2, 8; 16, 15; Kaz 12, 14; Job 34, 11; Gal 6, 10. — O děkovném podpisu, kterým je kniha v hebr. zakončena, viz výše úvod na str. 682, pozn. 4.

